TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	3

SIRA SAYISI: 224

KADINLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET VE AYRIMCILIĞA MARUZ KALMALARININ ÖNLENEREK BU ALANDAKİ MEVCUT DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE ALINMASI GEREKEN EK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU RAPORU

TEMMUZ 2025

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

ÖZET İÇİNDEKİLER

KOMİSYON BAŞKANININ SUNUŞU 1
ÖNERGE METİNLERİ 13
TAKDİM YAZISI 33

KOMİSYONUN KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI
A. MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİNİN KONUSU VE ÖZETİ 34
B. KOMİSYONUN KURULUŞU, GÖREV SÜRESİ VE KOMİSYON ÜYELERİ 36
C. KOMİSYON ÇALIŞMA SÜRECİ HAKKINDA USUL VE ESASLAR 39
D. KOMİSYON ÇALIŞMALARI SÜRECİ 40
E. KOMİSYONDA GÖREVLENDİRİLENLERİN LİSTESİ 80
F. KOMİSYONA SUNULAN RAPORLAR VE BELGELER 81
G. KOMİSYON ÜYELERİNCE SUNULAN ÖNERİLER/ÖNERGELER 83

BİRİNCİ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK AYRIMCILIK: KAVRAM, KURAM VE UYGULAMA
1.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE 85

İKİNCİ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET: KAVRAM, KURAM VE UYGULAMA
2.1 ŞİDDET KAVRAMI 138
2.2 KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET 145

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE KADINLARIN GÜÇLENMESİ
3.1 GÜÇ, GÜÇSÜZLÜK VE GÜÇLENME KAVRAMLARI 201
3.2 KADINLARIN GÜÇLENMESİ 204
3.3 KADINLARIN GÜÇLENMESİNİN FARKLI DÜZEYLERİ 208
3.4 KADINLARIN GÜÇLENMESİNE YÖNELİK BAZI POLİTİKA VE PROGRAMLAR 216

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE MEVZUAT
4.1 KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE ULUSLARARASI MEVZUAT 224
4.2 KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE ULUSAL MEVZUAT 237

BEŞİNCİ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE POLİTİKASININ KURUMSAL YAPISI VE UYGULAMALARI
5.1 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ 348
5.2 TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI 353
5.3 AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI 367
5.4 ADALET BAKANLIĞI 444
5.5 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI 577
5.6 SAĞLIK BAKANLIĞI 603
5.7 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI 639
5.8 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI 701
5.9 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI 738
5.10 ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI 748
5.11 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI 756
5.12 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU 758
5.13 KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU 789
5.14 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU 805
5.15 KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI 809

5.16 BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU 811
5.17 TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU 816
5.18 DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 821
5.19 RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU 831
5.20 TÜRKİYE RADYO TELEVİZYON KURUMU 843
5.21 ANADOLU AJANSI 856
5.22 BELEDİYELER 857
5.23 SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI 858
5.24 TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ 860
5.25 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER 872
5.26 MEDYA KURULUŞLARI 881
5.27 SENDİKALAR 883

ALTINCI BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE EDİLMESİNE YÖNELİK TESPİTLER VE ÖNERİLER

6.1 MEVZUATIN GÜÇLENDİRİLMESİ VE ETKİN UYGULANMASI 886
6.2 FARKINDALIK-ZİHNİYET DÖNÜŞÜMÜ 889
6.3 KURUMSAL KAPASİTENİN GÜÇLENDİRİLMESİ 891
6.4 POLİTİKALARA KANIT TEMELİ OLUŞTURMA, KURUMLARARASI KOORDİNASYON VE POLİTİKALARIN ETKİN İZLENMESİ 893
6.5 MEDYA 895
6.6 KADININ GÜÇLENMESİ 897
6.7 ŞİDDET VE AYRIMCILIK MAĞDURUNUN DESTEKLENMESİ VE ŞİDDET UYGULAYANIN REHABİLİTASYONU 900
6.8 AİLENİN GÜÇLENDİRİLMESİ 901
6.9 AFET VE OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE 901
ÖZET TESPİTLER VE ÖNERİLER 903

RAPORA İLİŞKİN KARAR İMZA CETVELİ 906
RAPORA EK GÖRÜŞ VE MUHALEFET ŞERHLERİ 908
KAYNAKÇA 1012

İÇİNDEKİLER

ÖZET İÇİNDEKİLER i
İÇİNDEKİLER iii
TABLOLAR LİSTESİ xv
ŞEKİLLER LİSTESİ xvii
RESİMLER LİSTESİ xviii
KISALTMALAR LİSTESİ xix
KOMİSYON BAŞKANININ SUNUŞU 1
ÖNERGE METİNLERİ 13
TAKDİM YAZISI 33

KOMİSYONUN KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI

A. MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİNİN KONUSU VE ÖZETİ 34
B. KOMİSYONUN KURULUŞU, GÖREV SÜRESİ VE KOMİSYON ÜYELERİ 36
C. KOMİSYON ÇALIŞMA SÜRECİ HAKKINDA USUL VE ESASLAR 39
D. KOMİSYON ÇALIŞMALARI SÜRECİ 40
D.1. Komisyonda Yapılan Toplantıların Konusu, Bilgi Alınanlar ve Tutanaklar 41
D.1.1. 21.11.2024 Tarihli Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip Seçimi 41
D.1.2. 26.11.2024 Tarihli (1.) Toplantı 41
D.1.3. 03.12.2024 Tarihli (2.) Toplantı 41
D.1.4. 12.12.2024 Tarihli (3.) Toplantı 42
D.1.5. 18.12.2024 Tarihli (4.) Toplantı 42
D.1.6. 19.12.2024 Tarihli (5.) Toplantı 42
D.1.7. 24.12.2024 Tarihli (6.) Toplantı 42
D.1.8. 25.12.2024 Tarihli (7.) Toplantı 43
D.1.9. 08.01.2025 Tarihli (8.) Toplantı 43
D.1.10. 09.01.2025 Tarihli (9.) Toplantı 43
D.1.11. 14.01.2025 Tarihli (10.) Toplantı 43
D.1.12. 15.01.2025 Tarihli (11.) Toplantı 44
D.1.13. 28.01.2025 Tarihli (12.) Toplantı 44
D.1.14. 29.01.2025 Tarihli (13.) Toplantı 44
D.1.15. 30.01.2025 Tarihli (14.) Toplantı 44
D.1.16. 04.02.2025 Tarihli (15.) Toplantı 45
D.1.17. 12.02.2025 Tarihli (16.) Toplantı 45
D.1.18. 13.02.2025 Tarihli (17.) Toplantı 45
D.1.19. 25.02.2025 Tarihli (18.) Toplantı 46
D.1.20. 27.02.2025 Tarihli (19.) Toplantı 46
D.1.21. 04.03.2025 Tarihli (20.) Toplantı 46
D.1.22. 11.03.2025 Tarihli (21.) Toplantı 47
D.2. Çalışma Ziyaretleri, Yerinde İncelemeler ve Diğer Faaliyetler 47
D.2.1. 04.12.2024 Tarihli İçişleri Bakanlığı Çalışma Ziyareti 47
D.2.2. 10-11.02.2025 Tarihli İstanbul Çalışma Ziyareti 49
D.2.3. 13.03.2025 Tarihli Elazığ Çalışma Ziyareti 60
D.2.4. 14-15.03.2025 Tarihli Şanlıurfa Çalışma Ziyareti 62
D.2.5. 16.03.2025 Tarihli Gaziantep Çalışma Ziyareti 67
D.2.6. 20.03.2025 Tarihli Ankara Sincan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü Çalışma Ziyareti 74
E. KOMİSYONDA GÖREVLENDİRİLENLERİN LİSTESİ 80
F. KOMİSYONA SUNULAN RAPORLAR VE BELGELER 81
G. KOMİSYON ÜYELERİNCE SUNULAN ÖNERİLER/ÖNERGELER 83

BİRİNCİ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK AYRIMCILIK: KAVRAM, KURAM VE UYGULAMA

1.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE 85
1.1.1 Ayrımcılık Kavramı 85
1.1.2 Ayrımcılığın Temelleri ve Nedenleri 89
1.1.3 Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik İlkesi 94
1.1.4 Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık 99

1.1.5 Ailede ve Toplumda Kadınlara Yönelik Ayrımcılık 107
1.1.6 Eğitimde Kadınlara Yönelik Ayrımcılık 110
1.1.7 Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Ayrımcılık 116
1.1.8 Medyada Kadınlara Yönelik Ayrımcılık 131
1.1.9 Sporda Kadınlara Yönelik Ayrımcılık 134

İKİNCİ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET: KAVRAM, KURAM VE UYGULAMA

2.1 ŞİDDET KAVRAMI 138
2.2 KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET 145
2.2.1 Kadınlara Yönelik Şiddetin Türleri 148
2.2.2 Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Risk Faktörleri ve Sonuçları 151
2.2.3 Ailede Kadınlara Yönelik Şiddet 165
2.2.4 Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Şiddet 174
2.2.5 Medyada Kadınlara Yönelik Şiddet 181
2.2.5.1 Medyada Şiddetin Nedenleri 182
2.2.5.2 Geleneksel ve Yeni Medyada Kadınlara Yönelik Şiddet 183
2.2.5.3 Farklı Program Türlerinde Kadınlara Yönelik Şiddet 185
2.2.5.4 Medyada Şiddetin Sonuçları 191
2.2.6 Toplumda Kadınlara Yönelik Şiddet 192
2.2.6.1 Töre /Namus Cinayetleri 196
2.2.6.2 Erken Yaşta ve Zorla Evlilik 197

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE KADINLARIN GÜÇLENMESİ

3.1 GÜÇ, GÜÇSÜZLÜK VE GÜÇLENME KAVRAMLARI 201
3.2 KADINLARIN GÜÇLENMESİ 204
3.3 KADINLARIN GÜÇLENMESİNİN FARKLI DÜZEYLERİ 208
3.3.1 Kişisel Düzey 208
3.3.2 İlişkisel Düzey 209
3.3.3 Çevresel Düzey 209
3.4 KADINLARIN GÜÇLENMESİNE YÖNELİK BAZI POLİTİKA VE PROGRAMLAR 216

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE MEVZUAT

4.1 KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE ULUSLARARASI MEVZUAT 224
4.1.1 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 224
4.1.2 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 224
4.1.3 Avrupa Sosyal Şartı (1961) ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (1996) 225
4.1.4 Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi 226
4.1.5 Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme 227
4.1.6 Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi 227
4.1.7 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW) 228
4.1.8 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokol 230
4.1.9 CEDAW Komitesi Tavsiye Kararları 230
4.1.10 Dördüncü Dünya Kadın Konferansı: Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995) 233
4.1.11 Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Belgeleri 234
4.1.11.1 Eşdeğerde İş İçin Erkek ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği Hakkında 100 Sayılı Sözleşme 234
4.1.11.2 Çalışma (İş) ve Meslek Bakımından Ayrımcılık Hakkında 111 Sayılı Sözleşme 234
4.1.11.3 Her Nevi Maden Ocaklarında Yer Altı İşlerinde Kadınların Çalıştırılmaması Hakkında 45 Sayılı Sözleşme 235
4.1.12 İstihdam ve Meslek Konularında Kadın ve Erkek Arasında Eşit Davranılması ve Fırsat Eşitliği İlkesinin Uygulanmasına Dair Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 5.7.2006 Tarihli ve 2006/54/EC Sayılı Direktifi (2006/54/EC Sayılı Direktif) 235
4.1.13 Birleşmiş Milletler 2015-2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 236
4.1.14 Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesi ile İlgili Diğer Özel Amaçlı Düzenlemeler 237
4.2 KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE ULUSAL MEVZUAT 237

4.2.1 Anayasa ve Kanunlar ... 237
4.2.1.1 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ... 237
4.2.1.2 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ... 238
4.2.1.3 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ... 244
4.2.1.4 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu ... 249
4.2.1.5 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ... 251
4.2.1.6 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ... 255
4.2.1.7 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ... 260
4.2.1.8 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ... 262
4.2.1.9 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ... 265
4.2.1.10 4857 Sayılı İş Kanunu ... 266
4.2.1.11 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu ... 268
4.2.1.12 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ... 269
4.2.1.13 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ... 269
4.2.1.14 5510 Sayılı Genel Sağlık ve Sosyal Sigortalar Kanunu ... 269
4.2.1.15 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ... 270
4.2.1.16 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ... 270
4.2.1.17 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu ... 272
4.2.1.18 5393 Sayılı Belediye Kanunu ... 272
4.2.1.19 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ... 273
4.2.1.20 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ... 274
4.2.1.21 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ... 274
4.2.1.22 7535 Sayılı 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ... 275
4.2.1.23 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ... 275
4.2.1.24 5258 Sayılı Aile Hekimliği Kanunu ... 276
4.2.2 Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ... 276
4.2.2.1 63 Sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ... 276
4.2.2.2 171 Sayılı Aile Enstitüsü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ... 280
4.2.3 Yönetmelikler ... 281
4.2.3.1 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik ... 281
4.2.3.2 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği ... 285
4.2.3.3 Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik ... 286
4.2.3.4 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik ... 287
4.2.3.5 Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği ... 288
4.2.3.6 Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ... 290
4.2.3.7 Asgari Ücret Yönetmeliği ... 291
4.2.3.8 Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik ... 291
4.2.3.9 Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik ... 293
4.2.3.10 Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği ... 293
4.2.3.11 Aile Hekimliği Sözleşme ve Ödeme Yönetmeliği ... 294
4.2.4 Genelgeler ve Diğer Düzenlemeler ... 294
4.2.4.1 2025/4 Sayılı Kadının Güçlenmesi Konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ... 294
4.2.4.2 2023/16 Sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ... 296
4.2.4.3 2025/3 Sayılı İşyerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi Konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ... 298
4.2.4.4 01.04.2021 Tarihli ve 176 Sayılı Adli Görüşme Odaları Konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi ... 299
4.2.4.5 16.06.2021 Tarih ve 2021/5 Sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konulu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Genelgesi ... 301
4.2.4.6 19.02.2010 Tarihli ve 2010/10 Sayılı Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları Konulu İçişleri Bakanlığı Genelgesi ... 303
4.2.4.7 01.01.2020 Tarihli ve 1 Sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konulu İçişleri Bakanlığı Genelgesi ... 303
4.2.4.8 10.01.2023 Tarihli ve 154/2 Sayılı Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi ... 306
4.2.4.9 31.10.2022 Tarihli ve 170/1 sayılı Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları Konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi ... 309

4.2.4.10 2010/14 Sayılı Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Konulu Başbakanlık Genelgesi ... 312
4.2.4.11 26.08.2024 Tarihli ve 2024/56 Sayılı Okullarda Şiddetin Önlenmesi Konulu Millî Eğitim Bakanlığı Genelgesi ... 314
4.2.4.12 2024/11 Sayılı Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik Sırası Konulu Sağlık Bakanlığı Genelgesi ... 315
4.2.4.13 2024/8 Sayılı Uzaktan Hasta Değerlendirmesi Genelgesi Konulu Sağlık Bakanlığı Genelgesi ... 315
4.2.4.14 Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar ... 315
4.2.5 İçtihatlar ve Kararlar ... 316
4.2.5.1 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları ... 316
4.2.5.2 Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları ... 322
4.2.5.3 Anayasa Mahkemesi İçtihatları ... 324
4.2.5.4 Anayasa Mahkemesi Somut Norm Denetimi Kararları ... 332
4.2.5.5 Yargıtay İçtihatları ... 335
4.2.5.6 Danıştay Kararları ... 342
4.2.5.7 Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) Kararları ... 342
4.2.5.8 Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kararları ... 346

BEŞİNCİ BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE POLİTİKASININ KURUMSAL YAPISI VE UYGULAMALARI

5.1 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ... 348
5.2 TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI ... 353
5.2.1 Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ... 354
5.2.2 Strateji ve Bütçe Başkanlığı ... 355
5.2.3 İletişim Başkanlığı ... 361
5.2.4 Devlet Denetleme Kurulu ... 363
5.2.5 Politika Kurulları ... 365
5.3 AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ... 367
5.3.1 Hukuksal Yapı ... 367
5.3.2 Hizmet Birimleri ... 369
5.3.3 Personel Durumu ... 369
5.3.4 On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) ... 370
5.3.5 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı ... 377
5.3.6 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ... 378
5.3.6.1 Hukuksal Yapı ve Bütçe ... 378
5.3.6.2 Mevzuat Çalışmaları ... 379
5.3.6.3 Politika Belgeleri ... 382
5.3.6.3.1 Ulusal Eylem Planları ... 382
5.3.6.3.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yıllık Faaliyet Planları ... 383
5.3.6.3.3 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları ... 384
5.3.6.3.4 Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları ... 384
5.3.6.3.5 Kadının Güçlenmesi İl Eylem Planları ... 385
5.3.6.4 Kurumsal Hizmet Birimleri ... 385
5.3.6.4.1 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi ... 385
5.3.6.4.2 Kadın Konukevleri ... 386
5.3.6.4.3 Sosyal Hizmet Merkezleri Şiddetle Mücadele İrtibat Noktaları ... 388
5.3.6.4.4 Çok Amaçlı Toplum Merkezleri ... 388
5.3.6.5 Koruyucu ve Önleyici Hizmetler ... 388
5.3.6.5.1 Teknik Destek Sistemleri ... 388
5.3.6.5.2 ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattı ... 389
5.3.6.5.3 Risk Analiz ve Yönetim Modülü Sistemi ... 390
5.3.6.6 Koordinasyon ve İşbirlikleri ... 390
5.3.6.6.1 Kurul ve Komisyonlar ... 390
5.3.6.6.2 İşbirliği Protokolleri ... 393
5.3.6.6.3 Özel Sektörle İş Birliği ... 397
5.3.6.6.4 Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliği ... 399
5.3.6.7 Ar-Ge, Veri ve İstatistik ... 400
5.3.6.8 Farkındalık Çalışmaları ... 402
5.3.6.9 Kadınların Güçlenmesi Çalışmaları ... 405
5.3.6.10 Şiddet Mağduru Kadınların Güçlenmesine Yönelik Çalışmalar ... 407

5.3.6.11 Şiddet Mağduru Mülteci, Sığınmacı, Geçici/Uluslararası Koruma Statüsündeki Kadınlara Yönelik Hizmetler ... 409
5.3.6.12 Acil ve Olağanüstü Dönemlerde Alınan Tedbirler ... 411
5.3.6.13 Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele ... 415
5.3.7 Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ... 417
5.3.7.1 Kadına Yönelik Şiddet ve Her Türlü Ayrımcılıkla Mücadele Çalışmaları ... 417
5.3.8 Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ... 421
5.3.8.1 Politika Belgeleri ... 421
5.3.8.2 Kurul ve Komisyonlar ... 421
5.3.8.3 Kurumsal Mekanizmalar ... 422
5.3.8.4 2025 Aile Yılı Çalışmaları ... 422
5.3.8.5 Proje ve Programlar ... 423
5.3.8.6 Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri ... 424
5.3.8.6.1 Aile Eğitim Programı ... 424
5.3.8.6.2 Evlilik Öncesi Eğitim Programı ... 425
5.3.8.6.3 Aile Danışmanlığı Hizmeti ... 425
5.3.8.7 Afet ve Acil Durumlarda Sunulan Hizmetler ... 426
5.3.8.8 Bağımlılıkla Mücadele Çalışmaları ... 426
5.3.9 Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ... 428
5.3.9.1 Hukuksal Yapı ... 428
5.3.9.2 Politika Belgeleri ... 428
5.3.9.3 Kurul ve Komisyonlar ... 429
5.3.9.4 Kurumsal Mekanizmalar ... 429
5.3.9.5 Proje ve Programlar ... 430
5.3.9.6 Erken Çocukluk Dönemine Yönelik Faaliyetler ... 432
5.3.9.7 Rehberlik ve Toplumsal Destek Hizmetleri ... 433
5.3.10 Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ... 435
5.3.10.1 Hukuksal Yapı ... 435
5.3.10.2 Politika Belgeleri ... 436
5.3.10.3 Ar-Ge, Veri ve İstatistik ... 437
5.3.10.4 Engellilere Yönelik Hizmetler ... 437
5.3.10.5 Şiddet Mağduru Engelli Kadınlara Yönelik Hizmetler ... 439
5.3.11 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ... 439
5.3.11.1 Hukuksal Yapı ... 439
5.3.11.2 Kurumsal Mekanizmalar ... 440
5.3.11.2.1 Aile Destek Merkezi (ADEM)/Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) ... 440
5.3.11.3 Kadın Yoksulluğuyla Mücadele ... 440
5.3.11.3.1 Şartlı Nakit Transferi (Şartlı Eğitim Yardımları ve Şartlı Sağlık Yardımları) ... 441
5.3.11.3.2 Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı ... 442
5.3.11.3.3 Asker Ailelerine Yönelik Yardım Programı ... 443
5.3.11.3.4 Doğum Yardımı ... 443
5.3.11.3.5 Çoklu Doğum Yardımı ... 443
5.3.11.3.6 Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin Konut Destek Programı ... 443
5.4 ADALET BAKANLIĞI ... 444
5.4.1 Planlama Faaliyetleri ... 445
5.4.2 Kadına Yönelik Şiddetle ve Ayrımcılıkla Mücadele Amacıyla Yürütülen Kamu Politikasının Bütçe Boyutu ... 446
5.4.3 Yargıda Kadının Temsili ... 449
5.4.4 Politika Belgelerinde Kadın ... 451
5.4.4.1 Ulusal Kalkınma Planı ... 451
5.4.4.2 Adalet Bakanlığı Stratejik Planı ... 453
5.4.4.3 Yargı Reformu Stratejisi ... 454
5.4.4.4 İnsan Hakları Eylem Planı ... 456
5.4.4.5 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı ... 458
5.4.4.6 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planları ... 470
5.4.5 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Adli Süreç ... 474
5.4.6 Kurumsal Alt Yapı ve Sunulan Hizmetler ... 476
5.4.6.1 Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ... 477
5.4.6.1.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Amacıyla Yapılan Çalışmalar ... 479
5.4.6.1.1.1 İhtisaslaşmış (Uzmanlaşmış) Birimlerin Kurulması ... 479

5.4.6.1.1.2 Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Suçları Soruşturma Büroları ... 479
5.4.6.1.1.3 Aile Mahkemeleri ... 481
5.4.6.1.1.4 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Tedbir Kararı Vermekle Görevli İhtisas Mahkemeleri ... 481
5.4.6.1.1.5 UYAP Uyarı Ekranları ve Dosya Sorgulama ... 482
5.4.6.1.1.6 Tahliye Bildirimi ... 483
5.4.6.1.2 Projeler ve Farkındalık Çalışmaları ... 484
5.4.6.1.2.1 Türkiye'de Adalete Erişim İçin Adli Yardım Uygulamalarının Geliştirilmesine Destek Projesi Aşama II (ILAP) ... 484
5.4.6.1.2.2 Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları İçin Kamu Hizmetlerine Erişim ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi ... 485
5.4.6.1.2.3 Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi ... 486
5.4.6.1.2.4 Mağdur Odaklı Adalet Buluşmaları ... 487
5.4.6.1.3 Çalıştaylar ve Paneller ... 487
5.4.6.1.4 Çevrim İçi Gerçekleştirilen Toplantılar ... 488
5.4.6.1.5 Uluslararası Saha Ziyareti ... 488
5.4.6.1.6 Bilgilendirici Faaliyetler ... 489
5.4.6.1.6.1 Çevrim İçi Platformlar ... 489
5.4.6.1.6.2 Bilgilendirici Materyaller ... 490
5.4.6.1.7 Araştırma ve Analiz Çalışmaları ... 491
5.4.6.1.7.1 Suç Failleri Profili Üzerinden Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması ... 491
5.4.6.1.8 Mağdura Yaklaşım Kılavuzu ... 492
5.4.6.1.9 Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlam ve Tedbir Karalarının Yerine Getirilmesi Süreci ... 492
5.4.6.1.10 Afet ve Olağanüstü Dönemlerde Yargı Hizmetlerinin Aksamamasına Yönelik Tedbirler ... 495
5.4.6.1.11 İlgili Bakanlık ve Kurumların İş Birliğiyle Gerçekleştirilen Çalışmalar ... 497
5.4.6.1.11.1 Kolluk Aracılığıyla Tebliğ ... 497
5.4.6.1.11.2 Kolluk Birimlerince Uygulanan Olay Kayıt Formunun Güncellenmesi ... 499
5.4.6.1.11.3 Elektronik Kelepçe Uygulamasının Yaygınlaştırılması ... 500
5.4.6.1.11.4 Sosyal Araştırma Raporları ... 501
5.4.6.1.11.5 6284 Sayılı Kanun Kapsamında ŞÖNİM Tarafından Sunulan Destek Hizmetlerine İlişkin Farkındalık Çalışmaları ... 503
5.4.6.1.11.6 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Toplantıları ... 504
5.4.6.1.11.7 Kurumlar Arasında Veri Paylaşımının Sağlanması ... 505
5.4.6.1.11.8 Hukuk Kliniği Uygulaması ... 505
5.4.6.2 Mevzuat Genel Müdürlüğü ... 506
5.4.6.3 Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ... 515
5.4.6.3.1 Şiddet Failinin Ceza İnfaz Kurumlarında Rehabilitasyonu ... 515
5.4.6.3.2 Şiddeti Önlemeye Yönelik Diğer Çalışmalar ... 517
5.4.6.3.3 Eğitim ve İyileştirme ... 518
5.4.6.3.4 Kadın Hükümlü/Tutuklulara Yönelik Çalışmalar ... 519
5.4.6.3.5 Hükümlü/Tutuklu Annelerinin Yanında Kalan 0-6 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Çalışmalar ... 519
5.4.6.3.6 Yürütülen Projeler ... 520
5.4.6.4 Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü ... 520
5.4.6.5 Personel Genel Müdürlüğü ... 525
5.4.6.6 Eğitim Dairesi Başkanlığı ... 527
5.4.6.6.1 Eğitimler ... 528
5.4.6.6.2 Projeler ... 528
5.4.6.6.2.1 HELP - Avrupa Konseyi Hukuk Profesyonelleri İçin İnsan Hakları Eğitimi ... 528
5.4.6.6.2.2 Erasmus+ Mesleki Eğitimde Dijital Dönüşüm Projesi (2023-2025) ... 529
5.4.6.7 Türkiye Adalet Akademisi ... 529
5.4.6.8 Adli Tıp Kurumu ... 531
5.4.7 Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi ... 532
5.4.7.1 Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri ... 532
5.4.7.1.1 Bilgilendirme ve Yönlendirme Bürosu ... 533
5.4.7.1.2 Kırılgan Grup Destek Bürosu ... 534
5.4.7.1.3 Ceza Yargılaması Destek Bürosu ... 534
5.4.7.1.4 Hukuk Yargılaması Destek Bürosu ... 535
5.4.7.1.5 Adli Yardım Hizmetleri Bürosu ... 535

5.4.7.1.6 Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki İşlemleri Bürosu 535
5.4.7.2 Adli Görüşme Odaları 536
5.4.8 Adli Yardım Çalışmaları 538
5.4.9 Engelli Bireylere Yönelik Çalışmalar 539
5.4.10 315 Sıra Sayılı Rapordaki Tespit ve Öneriler Doğrultusunda Adalet Bakanlığı Tarafından Gerçekleştirilen Çalışmalar 541
5.5 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI 577
5.5.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanında Politika Belgeleri 578
5.5.1.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) 579
5.5.1.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı 581
5.5.1.3 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) 584
5.5.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Görev Alan Bakanlık Birimleri ve Faaliyetleri 584
5.5.2.1 Bakanlığın Genelge ve Talimat Yazıları 585
5.5.2.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu 586
5.5.2.2.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları 586
5.5.3 Kadın Acil Destek Uygulaması (KADES) 587
5.5.4 Elektronik Kelepçe Uygulaması 588
5.5.5 Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu 589
5.5.6 112 Acil Çağrı Merkezi 589
5.5.7 Kurumlararası Veri Entegrasyonu 591
5.5.8 Kadın Konukevlerinin Yaygınlaştırılması Amacıyla Yapılan Çalışmalar 592
5.5.9 Sivil Toplum Kuruluşlarına Proje Desteği 592
5.5.10 Şiddet Mağduru Mülteci ve Sığınmacı Kadın ve Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Hizmetler 593
5.5.10.1 YİMER 157 (Yabancılar İletişim Merkezi) 594
5.5.11 Deprem, Salgın vb. Olağanüstü Süreçlerde Şiddet Mağdurlarına Yönelik Alınan Tedbirler 595
5.5.12 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı Kurumsal Kapasitesi 596
5.5.13 Eğitim Faaliyetleri / Çalıştay ve Seminerler 598
5.5.13.1 Uluslararası Kuruluşlarla İş Birliği 599
5.5.13.2 Erkek Odaklı Bilgilendirme ve Farkındalık Oluşturma Eğitimi 600
5.5.14 Bilimsel Araştırmalar 601
5.5.15 Kadına Yönelik Şiddet İstatistikleri 602
5.6 SAĞLIK BAKANLIĞI 603
5.6.1 Hukuksal Yapı 604
5.6.1.1 Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü 604
5.6.1.2 Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü 604
5.6.1.3 Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü 605
5.6.1.4 Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü 605
5.6.2 Kadına Yönelik Şiddetle ve Ayrımcılıkla Mücadelede Sağlık Çalışanlarının Rolü ve Görevleri 605
5.6.3 Sağlık Tesislerine Şiddete Maruz Kaldığı İçin Başvuran Kadınlar ile İlgili Yapılan İş - İşlemler ve Sunulan Diğer Hizmetler 606
5.6.3.1 Sunulan Hizmetler 606
5.6.3.1.1 Sağlık Tesisine Doğrudan Başvuru Yapan Bireylerle İlgili Olarak 606
5.6.3.1.2 Sağlık Tesisine Kolluk Tarafından Getirilen Bireyler İle İlgili Olarak 606
5.6.3.1.3 Psikososyal Destek Hizmetleri 607
5.6.4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı ve Faaliyet Planları Kapsamında Yürütülen Çalışmalar 607
5.6.4.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) 607
5.6.4.2 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) 610
5.6.4.3 Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi ve İlişkili Faktörleri Araştırması 612
5.6.4.4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı 612
5.6.5 Bakanlık Bünyesindeki İstihdam Verileri 615
5.6.6 Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri 615
5.6.7 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi İçin Yapılan Faaliyetler 619
5.6.7.1 Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri 620
5.6.7.2 Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) 622
5.6.7.3 Kadın Tıbbi Destek Birimleri 623
5.6.7.4 Bağımlılıkla Mücadele Hizmetleri 624

5.6.7.5 İş Akış Algoritmaları ve Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması 628
5.6.7.6 Uzaktan ve Mobil Sağlık Hizmetleri 632
5.6.7.7 Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik ve Hasta Hakları 633
5.6.7.8 Gizlilik ve Mahremiyetin Korunmasına Yönelik Tedbirler ve Veri Entegrasyonunun Sağlanması 633
5.6.7.9 Çoklu Dezavantajı Bulunanlar 635
5.6.7.10 Sağlık Giderleri 637
5.6.7.11 Deprem, Salgın vb. Olağanüstü Süreçlerde Şiddet Mağduru Kadınların Sağlığa Erişimi 637
5.6.7.12 Çeşitli Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği Hâlindeki Diğer Çalışmalar 638
5.7 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI 639
5.7.1 On İkinci Kalkınma Planı Kapsamında Yapılan Çalışmalar 640
5.7.2 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Programı 641
5.7.3 Ulusal İstihdam Stratejisi Çalışmaları 642
5.7.4 Proje Çalışmaları 644
5.7.4.1 Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi (2021-2023) 644
5.7.4.2 Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi (2021- 2024) 647
5.7.4.3 Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı İstihdam Politikalarının Geliştirilmesi Projesi (2019-2024) 648
5.7.5 Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü 650
5.7.5.1 İş Pozitif 650
5.7.5.2 İşgücü Uyum Programı (İUP) 651
5.7.5.3 Hane Destek Sistemi 652
5.7.5.4 İş Avcılığı Modeli 653
5.7.5.5 Toplum Yararına Programlar 653
5.7.5.6 Sosyal Yardım İstihdam Bağlantısı 655
5.7.5.7 İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları 656
5.7.5.8 Her Meslekte Kadın Eli Projesi 656
5.7.6 Sosyal Güvenlik Kurumu 656
5.7.6.1 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında Kadınların Sigortalılık Durumu 659
5.7.6.2 Sosyal Sigorta Bakımından 5510 Sayılı Kanun Kapsamında Haklar 659
5.7.6.2.1 Kısa ve Uzun Vade Sigorta Kolları Bakımından Haklar 660
5.7.6.2.1.1 Kısa Vadeli Sigorta Kolları 660
5.7.6.2.1.1.1 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası 661
5.7.6.2.1.1.1.1 İş Kazası Sigortası 661
5.7.6.2.1.1.1.2 Meslek Hastalığı 663
5.7.6.2.1.1.2 Hastalık ve Analık Sigortası 664
5.7.6.2.1.1.2.1 Hastalık Sigortası 664
5.7.6.2.1.1.2.2 Analık Sigortası 666
5.7.6.2.1.1.3 Doğum Borçlanması 668
5.7.6.2.1.2 Uzun Vadeli Sigorta Kolları 669
5.7.6.2.1.2.1 Malullük Sigortası 669
5.7.6.2.1.2.2 Yaşlılık Sigortası 672
5.7.6.2.1.2.3 Ölüm Sigortası 674
5.7.6.2.1.2.4 İsteğe Bağlı Sigortalılık 678
5.7.6.2.1.2.4.1 Tarım veya Orman İşlerinde Hizmet Akdiyle Süreksiz Olarak Çalışanların Sigortalılığı (EK MADDE 5) 679
5.7.6.2.1.2.4.2 Bazı Kısmi Süreli Çalışanların Sigortalılıkları (EK MADDE 6) 679
5.7.6.2.1.2.4.3 Esnek Çalışma ve Sigortalılık (Kısmi Süreli Çalışanların Sigortalılıkları) 680
5.7.6.2.1.2.4.4 Ev Hizmetlerinde Çalışanların Sigortalılığı ve Konut Kapıcılığı (EK MADDE 9) 681
5.7.6.2.1.2.4.5 Evde El Sanatları ile Uğraşan Kadınların Sigortalılığı 684
5.7.6.2.1.2.4.6 Yurt Dışı Borçlanması 685
5.7.6.2.2 Genel Sağlık Sigortası Bakımından Haklar 685
5.7.6.2.2.1 Tüp Bebek Tedavisi 690
5.7.6.3 Sosyal Güvenlik Mevzuatı Kapsamında İşveren ve Çalışanlar Bakımından Verilen Teşvikler 691
5.7.6.3.1 Kadın, Genç ve Mesleki Belge Sahibi Olanların Teşviki 691
5.7.6.3.2 Engelli Sigortalı İstihdamına Yönelik Sigorta Primi Teşviki 692
5.7.6.3.3 Genç Girişimci Teşviki 692
5.7.6.3.4 Sosyal Hizmetlerden Faydalananların İstihdamı Halinde Uygulanan Teşvik 693
5.7.6.3.5 Sosyal Yardım Alanların İstihdamı Halinde Uygulanan Sigorta Primi Teşviki 693
5.7.6.4 Yürütülen Projeler 694

5.7.6.4.1 Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (EDU-CARE) ... 694
5.7.6.4.2 Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi II (EDUCARE II) ... 696
5.7.6.4.3 Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi (WOMEN-UP) Projesi ... 697
5.8 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ... 701
5.8.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı Doğrultusunda Yürütülen Çalışmalar ... 703
5.8.2 Şiddet Aktarımının Önlenmesi ve Olumlu Davranış Gelişiminin Sağlanmasına Yönelik Yürütülen Çalışmalar ... 710
5.8.2.1 Okullaşma Oranlarının Artırılmasına Yönelik Temel Faaliyetler ... 710
5.8.2.2 Okur-Yazarlık Oranlarının Artırılmasına Yönelik Temel Faaliyetler ... 711
5.8.2.3 Müfredat/Programlara Yönelik Temel Faaliyetler ... 712
5.8.3 Bilgilendirme ve Farkındalık Çalışmaları ... 715
5.8.4 Özel İlgi Gerektiren Bireylere Yönelik Çalışmalar ... 720
5.8.5 Şiddet Algısı Araştırması ... 722
5.8.6 Psikososyal Çalışmalar ... 724
5.8.7 Tedbir Kararlarına Yönelik Çalışmalar ... 731
5.8.8 Olağanüstü Durumlarda Yürütülen Faaliyetler ... 733
5.9 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI ... 738
5.9.1 Okul ve Mesai Saatlerinin Uyumlaştırmasına Yönelik Çalışmalar ... 743
5.9.2 Kadınlarda Sağlık Okuryazarlığının Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar ... 743
5.9.3 Gençlik Merkezleri Akademisi Faaliyetleri ... 744
5.9.4 Kadınların Bağımlılıkla Mücadele ve Tedaviye Başvurmaları Kapsamındaki Faaliyetler ... 744
5.9.5 Geleceğin Meslekleri, Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Kız Çocuklarının/Genç Kadınların Yönlendirilmesi Kapsamındaki Faaliyetler ... 745
5.9.6 Deneyap Teknoloji Atölyeleri ... 746
5.9.7 Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali TEKNOFEST ... 746
5.9.8 Çevre ve İklim Değişikliği Politikalarının Hazırlanması ve Uygulanması Süreçlerine Kadınların Etkin Katılımı İle İlgili Faaliyetler ... 747
5.9.9 Gençlik Politikaları Belgesi Vizyon Çalıştayları ... 747
5.9.10 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı ... 748
5.10 ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI ... 748
5.10.1 İklim Değişikliğine Uyum Stratejisinde Kadının Yeri ... 748
5.10.2 İklim Değişikliğine Uyum için Çeşitli Ulusal Projeler ... 749
5.10.3 İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı 2024-2030 ... 750
5.10.4 Cinsiyet Eşitliği Hususunda Uluslararası Süreçler ... 751
5.10.5 Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğünce Yürütülen Faaliyetlerde Kadının Rolü ... 753
5.10.6 Belediyelerdeki Kadın Konukevi Verileri ... 755
5.10.7 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Personeline İlişkin İstatistiki Veriler ... 755
5.11 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI ... 756
5.12 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU ... 758
5.12.1 Kadına Yönelik Şiddetin ve Ayrımcılığın Önlenmesinde Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Faaliyetleri ... 759
5.12.1.1 Akreditasyon Süreci ... 759
5.12.1.2 Başvuru ve Resen İncelemeler ... 760
5.12.1.3 Ulusal Önleme Mekanizması ... 764
5.12.1.4 Eğitim, Bilinçlendirme ve Farkındalık Artırıcı Faaliyetler ... 766
5.12.1.5 Yıllık Rapor ve Tematik Rapor Hazırlama ... 768
5.12.1.6 Görüş Bildirme, Tavsiyede Bulunma ve İzleme ... 769
5.12.1.7 İstişare Toplantıları ... 773
5.12.1.8 Ayrımcılıkla Mücadele İstişare Komisyonu Toplantıları ... 775
5.12.1.9 Çocuk Hakları Etkinlikleri ... 776
5.12.1.10 Gaziantep Bürosu ... 777
5.12.1.11 Yarışma ve Yayın Faaliyetleri ... 778
5.12.1.12 Basın Açıklamaları ... 779
5.12.1.13 Uluslararası İlişkiler ile İlgili Faaliyetler ... 779
5.12.1.14 Kurum Personeli Hakkında Bilgi ... 780
5.12.1.15 Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Yıllık Raporlarda Yer Verilen Tavsiyeler ... 787
5.13 KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU ... 789

5.13.1 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılıkla İlgili Diğer Mevzuatın Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar Hakkında Kurumun Tespitleri ve Kurum Kararları ... 792
5.13.2 Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık, Kadın Hakları, Şiddet Mağdurlarına Yaklaşım ve Konuya İlişkin Diğer Hususlarda Personele Verilen Eğitimler ... 794
5.13.3 Komisyonun Araştırma Konusuna İlişkin Kamu Denetçiliği Kurumu Tarafından Yürütülmekte Olan ya da Planlanan Sair Çalışmalar ... 795
5.13.4 Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Başvuruların İncelenmesi ... 797
5.13.5 Aile Yılı Kapsamında Yapılan Çalışmalar ... 799
5.13.6 Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık Başlığı Altında Hakkında En Çok Başvuruda Bulunan Kurumlar ve Tavsiye Kararlar ... 800
5.13.7 Kamu Denetçiliği Kurumuna Kadına Şiddet ve Ayrımcılık Konusunda Yapılan Başvurular ... 803
5.14 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU ... 805
5.15 KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI ... 809
5.15.1 Girişimci Destek Programı ... 810
5.16 BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU ... 811
5.16.1 Sosyal Ağ Sağlayıcılar ... 812
5.16.2 Bilinçlendirme ve Farkındalık Eğitimleri ... 813
5.16.3 Güvenli İnternet ... 814
5.17 TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU ... 816
5.17.1 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ... 816
5.17.2 Türkiye Aile Yapısı Araştırması ... 817
5.17.3 İstatistiklerle Kadın E-Yayını ve Haber Bülteni ... 817
5.17.4 Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti ... 818
5.17.5 Birleşmiş Milletler Cinsiyet Göstergeleri 52 Minimum Seti ... 819
5.17.6 Cinsiyet Eşitliği Endeksi Çalışması ... 819
5.17.7 Zaman Kullanım Araştırması ... 819
5.17.8 Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri (Cinayet Sonucu Ölen Kadın İstatistikleri) ... 820
5.18 DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ... 821
5.18.1 Aile ve Dini Rehberlik Büro ve Merkezlerinde Dinî Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri ve Toplumsal Sorunlara Yönelik Yürütülen Çalışmalar ... 823
5.18.2 Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık, Kadın Hakları, Şiddet Mağdurlarına Yaklaşım ve Konuya İlişkin Diğer Hususlarda Personele Verilen Eğitim, Eğitim Alan Personel Sayısı ve Planlanan Çalışmalar ... 824
5.18.3 Kadına Yönelik Şiddetle, Ayrımcılıkla ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Kapsamında Erkeklere Yönelik Farkındalık Yaratma ve Zihniyet Dönüşümü Sağlamak Amacıyla Yürütülen Çalışmalar ... 827
5.18.4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı Kapsamında Yürütülen ve Planlanan Faaliyetler ... 828
5.19 RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU ... 831
5.19.1 Yayın İçeriklerine İlişkin Düzenlemeler ve Uygulamalar ... 832
5.19.2 Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ayrımcılığa İlişkin Kurum İstatistikleri, Araştırmaları ve Çalıştaylar ... 836
5.19.3 Toplumsal ve Sektörel Farkındalık Kapsamında Yapılan Faaliyetler ... 840
5.19.4 Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Çalışmaları ... 843
5.20 TÜRKİYE RADYO TELEVİZYON KURUMU ... 843
5.20.1 Televizyon Yayınlarında Kadın Odağı ... 845
5.20.1.1 TRT 1 ... 846
5.20.1.2 TRT 2 ... 846
5.20.1.3 TRT Belgesel ... 847
5.20.1.4 TRT Spor ve TRT Spor Yıldız ... 848
5.20.1.5 TRT Haber ... 849
5.20.1.6 TRT World ... 849
5.20.1.7 TRT Arabi ... 849
5.20.1.8 TRT Türk ... 850
5.20.1.9 TRT Kurdî ... 851
5.20.2 Radyo Yayınlarında Kadın Odağı ... 852
5.20.3 Dijital Mecralardaki Yayınlar ve Sosyal Medya Paylaşımlarında Kadın Odağı ... 853
5.20.4 Kadın Alanındaki Eğitimler ve Akademik Çalışmalar ... 854
5.20.5 Uluslararası Etkinliklerde Kadın Teması ... 855

5.20.6 Organizasyonel Yapılanmada Kadının Rolü ve İç İletişim Faaliyetleri ... 856
5.21 ANADOLU AJANSI ... 856
5.22 BELEDİYELER ... 857
5.23 SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ... 858
5.24 TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ... 860
5.24.1 Hukuksal Yapı ... 860
5.24.2 Kadına Karşı Şiddetle ve Ayrımcılıkla Mücadelede Görevli Hizmet Birimleri ... 860
5.24.2.1 Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM) ... 860
5.24.2.2 Türkiye Barolar Birliği Eğitim Merkezi ... 860
5.24.2.3 Türkiye Avukatları Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı (TÜRAVAK) ... 861
5.24.2.4 Barolar ... 861
5.24.2.5 Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi ... 861
5.24.2.6 Türkiye Barolar Birliği Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Merkezi ... 862
5.24.3 Birliğin Ana Faydalanıcısı Olduğu Devam Eden Projeler ... 862
5.24.3.1 Türkiye'de Mülteci, Sığınmacı ve Geçici Koruma Altındaki Kişilerin Adalete Erişimlerinin Desteklenmesi Projesi (Adli Yardım Ortak Projesi) ... 862
5.24.3.2 Türkiye'de Kadınların Adalete Erişiminin Desteklenmesi Projesi (KAEP) ... 862
5.24.3.3 Adli Yardıma Yönelik Hibe Sözleşmesi ... 863
5.24.3.4 Sivil Toplum–Baro İşbirliğine Yönelik Hibe Sözleşmeleri ... 864
5.24.3.5 Adana Barosu - Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği (ASAM) Kadınlar İçin Adli Yardım Mekanizmalarına Erişimin Güçlendirilmesi Projesi ... 864
5.24.3.6 Ankara Barosu - Kırşehir Barosu - Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği Haklarınız Var: Devlet Bakımı Altında Büyüyen Kız Çocukları ve Kadınların Yasal Mekanizmalara Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi ... 864
5.24.3.7 Kahramanmaraş Barosu - Ordu Barosu - Tekirdağ Barosu - Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) Kadınlar İçin Adalet: Kadınlar Rahat Bir Nefes Alsın! Projesi ... 865
5.24.3.8 Baroların ve Avukatların Çocuk Haklarının Geliştirilmesi, Korunması ve İzlenmesi Hususunda Kapasitelerinin Artırılması Projesi (ÇABA) ... 865
5.24.3.9 Depremden Etkilenen Çocuklar ve Aileleri İçin Hukuki Güçlendirme, Yardım ve Koruma Programı (LEAP) ... 865
5.24.3.10 Deprem Sonrası Kadınların Hukuki Okuryazarlığının Geliştirilmesi Projesi (WLL) ... 866
5.24.3.11 Türkiye'de Göç Bağlamında Kişilerin İnsan Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi II. Aşama ... 866
5.24.3.12 Hazırlık İşlemleri Sürdürülen Projeler ... 867
5.24.3.13 Gelincik Projesi ... 867
5.24.3.13.1 Gelincik Merkezi ... 867
5.24.3.13.1.1 Yüz Yüze Hukuki Destek ... 869
5.24.3.13.1.2 Telefon Hattı Desteği ... 869
5.24.3.13.1.3 Mali Hükümler ... 870
5.24.4 İstatistiki Veriler ... 870
5.24.4.1 Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği ile Gelincik Merkezi İş Birliği Neticesindeki 2017-2022 Yıllarına Ait Veriler ... 870
5.24.4.2 Medipol Üniversitesi ile Gelincik Merkezi İş Birliği Neticesindeki 2016-2022 Yıllarına Ait Veriler ... 871
5.25 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ... 872
5.25.1 Birleşmiş Milletler Kadın Birimi ... 873
5.25.2 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ... 874
5.25.3 Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ... 875
5.25.4 Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü ... 877
5.25.5 Uluslararası Çalışma Örgütü ... 878
5.25.6 Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu ... 880
5.26 MEDYA KURULUŞLARI ... 881
5.27 SENDİKALAR ... 883

ALTINCI BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE EDİLMESİNE YÖNELİK TESPİTLER VE ÖNERİLER

6.1 MEVZUATIN GÜÇLENDİRİLMESİ VE ETKİN UYGULANMASI ... 886
6.2 FARKINDALIK-ZİHNİYET DÖNÜŞÜMÜ ... 889
6.3 KURUMSAL KAPASİTENİN GÜÇLENDİRİLMESİ ... 891

6.4 POLİTİKALARA KANIT TEMELİ OLUŞTURMA, KURUMLARARASI KOORDİNASYON VE POLİTİKALARIN ETKİN İZLENMESİ ... 893
6.5 MEDYA ... 895
6.6 KADININ GÜÇLENMESİ ... 897
6.7 ŞİDDET VE AYRIMCILIK MAĞDURUNUN DESTEKLENMESİ VE ŞİDDET UYGULAYANIN REHABİLİTASYONU ... 900
6.8 AİLENİN GÜÇLENDİRİLMESİ ... 901
6.9 AFET VE OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE ... 901
ÖZET TESPİTLER VE ÖNERİLER ... 903

RAPORA İLİŞKİN KARAR İMZA CETVELİ ... 906
RAPORA EK GÖRÜŞ VE MUHALEFET ŞERHLERİ ... 908
KAYNAKÇA ... 1012

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Eğitim Durumu 2023 Yılı TÜİK Verileri ... 111
Tablo 2. Eğitim Durumuna Göre Kadın-Erkek Arası Ücret-Kazanç Farkı, 2023 ... 117
Tablo 3. Meslek Grubuna Göre Kadın-Erkek Arası Ücret-Kazanç Farkı, 2023 ... 118
Tablo 4. Çalışma Hayatında Ayrımcılığın Farklı Türlerine Maruz Kalma Oranı (%) ... 124
Tablo 5. Sektörler Bazında Erkek ve Kadın İstihdam Oranları ... 129
Tablo 6. 4/1-a Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Prime Esas Günlük Kazanç Aralığı, Sektör ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2023 ... 130
Tablo 7. 4/1-a Kapsamında Sigortalı Olanların Sayısı ... 131
Tablo 8. Ekolojik Yaklaşım: Düzeylere Göre Risk Faktörlerine Örnekler ... 143
Tablo 9. Kadına Yönelik Şiddet ve Mikrodüzey Risk Faktörleri ... 157
Tablo 10. Yaşam Boyu ve Son 12 Ay İçinde Eşi ya da Birlikte Olduğu Kişi Tarafından Kadınlara Yönelik Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddetin Küresel Yaygınlık Tahminleri, Yaş Grubuna Göre, 2018 ... 167
Tablo 11. Yaygın Olarak Kullanılan Güçlenme Düzeyleri ve Tanımlanması ... 213
Tablo 12. On İkinci Kalkınma Planı'nda Kadınların Güçlenmesine Yönelik Hedefler (2022, 2023, 2028) ... 357
Tablo 13. Kadın Yöneticilerin Unvanlarına Göre Dağılımı ... 370
Tablo 14. Yıllara Göre ALO 183'e Gelen Müracaat Sayıları ... 390
Tablo 15. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Alınan Tedbirler ... 420
Tablo 16. Türkiye Geneli Cinsiyet Dağılımına Göre Hâkim ve Cumhuriyet Savcısı Oranları ... 449
Tablo 17. Yıllara Göre Aile Mahkemesi/Asliye Hukuk Mahkemesi Sayısı (2021-2024) ... 458
Tablo 18. 2025 Yılı Adalet Bakanlığında Görev Yapan Diğer Personel Sayısı ... 526
Tablo 19. Adalet Bakanlığı Toplam Personel Sayısı (2025 yılı) ... 527
Tablo 20. Eğitim Verilen Kişi Sayısı (2024-2025) ... 530
Tablo 21. 31.12.2024 Tarihi İtibarıyla KADES Verileri ... 588
Tablo 22. 31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Elektronik Kelepçe Verileri ... 589
Tablo 23. Göç İdaresi Başkanlığınca Yapılan Bilgilendirme Faaliyetleri (2022-2024) ... 594
Tablo 24. İçişleri Bakanlığı Personel Sayısı (2015-2025) ... 598
Tablo 25. İçişleri Bakanlığı Mülki İdare Amirleri Dağılımı (2015-2025) ... 598
Tablo 26. İçişleri Bakanlığı Kadın Mülki İdare Amirlerinin Ünvanlarına Göre Sayısı ... 598
Tablo 27. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Olay Sayıları ... 602
Tablo 28. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Hayatını Kaybeden Kadın Sayıları ... 602
Tablo 29. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Kolluk Amiri Tarafından Mağdura Yönelik Verilen Koruyucu Tedbir Karar Sayıları ... 603
Tablo 30. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Kolluk Amiri Tarafından Şüpheliye Yönelik Verilen Önleyici Tedbir Karar Sayıları ... 603
Tablo 31. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında 2025 Yılı Faaliyet Planı ... 614
Tablo 32. Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Yönetici Cinsiyet Dağılım Tablosu ... 615
Tablo 33. Hastanelerde Yürütülen Eğitim Faaliyetleri ... 616
Tablo 34. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Programı ... 618
Tablo 35. Sağlık Tesislerine Şiddete Maruz Kaldığı İçin Başvuran Kadın Sayıları ... 620
Tablo 36. Sağlık Tesislerine Şiddete Maruz Kaldığı İçin Başvuran Kadın Sayılarının Şiddet Türüne Göre Dağılımı ... 621
Tablo 37. Aile İçi Şiddet Kapsamında Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi Tarafından Sunulan Hizmetler ... 621
Tablo 38. ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı Yıllık Çağrı Sayısı ... 626
Tablo 39. ALO 191 Uyuşturucu Danışma ve Destek Hattı Başvuru Nedenleri ... 626
Tablo 40. Yataklı Arındırma Merkezi Sayıları ... 627
Tablo 41. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Mevzuatına Yönelik İş Akışı ... 629
Tablo 42. Ailenin Korunması Mevzuatı Kapsamında Verilen Önleyici Tedbir Kararları İş Akışı ... 630
Tablo 43. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Verilen Tedbir Kararlarına Yönelik 2024 Yılına Ait Veriler ... 631
Tablo 44. 6 Şubat Deprem Bölgesi 11 İl Kadına Yönelik Şiddet Başvuruları ... 638
Tablo 45. Zorunlu Sigortalı Kollarına Göre Kadın ve Erkek Sigortalı Sayıları, 2024 yılı ... 660
Tablo 46. Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Kişi Sayısı. ... 689
Tablo 47. Ulusal Spor Projeleri Katılımcı Sayıları ... 742
Tablo 48. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Personelinin Cinsiyet Dağılımı ... 756
Tablo 49. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Kadın Yöneticilerinin Görev Dağılımı ... 756
Tablo 50. 2017-2024 Yılları Arasında Ziyaret Edilen Merkezler ... 764
Tablo 51. 2017-2024 Yılları Arasında Ziyaret Edilen Ceza İnfaz Kurumları ... 765
Tablo 52. Personelin Cinsiyetine Göre Dağılımı ... 781

Tablo 53. Personelin Ünvana ve Cinsiyetine Göre Dağılımı 782
Tablo 54. Yükseköğretim Kurumlarında Çalışan Kadın Yönetici Kadro Sayısı 807
Tablo 55. 2009-2020 Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri 810
Tablo 56. 2019-2025 Ücretsiz Online Girişimcilik Eğitimleri Kapsamında Katılım Belgesi Alan Kişi Sayıları 810
Tablo 57. Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti 818
Tablo 58. "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ters Düşen, Baskı ve/veya İstismar İçeren Yayın" Kriteri Çerçevesinde Yıllara Göre Gelen Bildirim Sayıları 839
Tablo 59. "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ters Düşen, Baskı ve/veya İstismar İçeren Yayın" Kriteri Çerçevesinde Gelen Bildirimlerin İlk Üç Program Türüne Göre Dağılımı 839
Tablo 60. Yıllara Göre Dosya Sayıları 870
Tablo 61. Başvuranın Görüşmeye Gelme Şekli 870
Tablo 62. Dosyalardan Elde Edilen Görüşmeye İlişkin Bilgilerin Dağılımı 871

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık Eğilimi ... 90
Şekil 2. Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Tüm Çalışma Hayatı Boyunca Ayrımcılığa Maruz Kalma Oranı (%) ... 125
Şekil 3. Şiddetin Tipolojisi ... 140
Şekil 4. On İkinci Kalkınma Planının Eksenleri ... 356
Şekil 5. Hedef Kartı ... 448
Şekil 6. Türkiye Geneli Cinsiyet Dağılımına Göre Hâkim ve Savcı Oranları (2025) ... 450
Şekil 7. Hâkimlerin Cinsiyet Oranı (2002 ve 2025 yılları) ... 450
Şekil 8. Cumhuriyet Savcılarının Cinsiyet Oranı (2002 ve 2025 yılları) ... 451
Şekil 9. Adalet Bakanlığı Teşkilat Şeması ... 476
Şekil 10. Mahkemeler Tarafından 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Verilen Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararları Kişi Sayısı (2012-2024) ... 523
Şekil 11. Mahkemeler Tarafından 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Verilen Koruyucu ve Önleyici Tedbir Sayısı (2012-2024) ... 523
Şekil 12. Mahkemeler Tarafından Verilen Koruyucu Tedbir Sayısı (2012-2024) ... 524
Şekil 13. Mahkemeler Tarafından Verilen Önleyici Tedbir Sayısı (2012-2024) ... 524
Şekil 14. 5237 sayılı Kanun'un 86 ve 87. Maddeleri Kapsamında Mağduru Kadın Olan Yaralama Suçlarından Açılan Soruşturma Dosya Sayıları (2018-2024) ... 525
Şekil 15. 5237 sayılı Kanun'un 86 ve 87. Maddeleri Kapsamında Mağduru Kadın Olan Yaralama Suçlarından Açılan Kamu Davası Dosya Sayıları (2018-2024) ... 525
Şekil 16. 5237 sayılı Kanun'un 86 ve 87. Maddeleri Kapsamında Mağduru Kadın Olan Yaralama Suçlarından Verilen Mahkumiyet Dosya Oranı (2018-2024) ... 525
Şekil 17. Eğitim Verilen Erkek Vatandaş, Asılan Pankart, Dağıtılan Broşür Sayısı (2022-2024) ... 601
Şekil 18. Adli Birimler Tarafından Verilen Önleyici Tedbir Kararları Hakkında Uygulanan İşlemler ... 631
Şekil 19. Yıllara Göre Kadın Öğretim Elemanları Oranı ... 806
Şekil 20. Öğretim Elemanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı ... 807

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Çocuk İzlem Merkezi-Çocuk /Ergen Ön Görüşme Odası, Adli Görüşme Odası ve Bekleme Odası 622
Resim 2. Çocuk İzlem Merkezi- Bekleme Alanları..... 622

KISALTMALAR LİSTESİ

A.g.e.	Adı Geçen Eser
A.g.k.	Adı Geçen Kaynak
AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
ADEM	Aile Destek Merkezi
ADM	Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü
AEP	Aile Eğitim Programı
AGO	Adli Görüşme Odası
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİŞF	Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu
AKPM	Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi
AMATEM	Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi
ARDEF	Araştırma Değerlendirme Formu
ASDEP	Aile Sosyal Destek Programı
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASHİM	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
ATAD	Avrupa Topluluğu Adalet Divanı
ATHGM	Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
AYM	Anayasa Mahkemesi
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CEİD	Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇAM	Çocuk Adalet Merkezi
ÇEMATEM	Çocuk Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
ÇATOM	Çok Amaçlı Toplum Merkezleri
ÇİM	Çocuk İzlem Merkezi
ÇHGM	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DDK	Devlet Denetleme Kurulu
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
EYHGM	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
EIGE	Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü
FRA	AB Temel Haklar Ajansı
GAMER	Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi
IMF	Uluslararası Para Fonu
İHİK	TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İLO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İİMEK	İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
İUP	İşgücü Uyum Programı
KADEM	Kadın ve Demokrasi Derneği
KADES	Kadın Acil Destek Uygulaması
KASAUM	Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu

KEEE	Kadın-Erkek Eşitliği Endeksi
KEFEK	TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KİPAP	Kadın İstihdamı İçin Pozitif Ayrımcılık Projesi
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KSK	Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu
m.	Madde
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MERNİS	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
NEET	Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan
PAB	Parlamentolararası Birlik
RATEM	Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği
R.G.	Resmî Gazete
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	Sayfa
SYGM	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
SKA	BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SİR	Sosyal İnceleme Raporu
SODAM	Sosyal Dayanışma Merkezi
SODES	Sosyal Destek Programı
STEM	Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
ŞNT	Eğitime Yönelik Şartlı Nakit Transferi
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TAYA	Türkiye Aile Yapısı Araştırması
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBM	Türkiye Bağımlılıkla Mücadele
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜBAKKOM	Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UİS	Ulusal İstihdam Stratejisi
UNCHR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNODC	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
UN WOMEN	Birleşmiş Milletler Kadın Birimi
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vb.	ve benzeri
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

KOMİSYON BAŞKANININ SUNUŞU

21.11.2024 tarihinde göreve başlayan "*Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*" Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri çerçevesinde çalışmalarını tamamlayarak bu Raporu düzenlemiş bulunmaktadır. Kadına Karşı Şiddet ve Ayrımcılığı Araştırma Komisyonu, şiddet ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik yasal düzenlemelerin ve kurumlar arası iş birliğinin etkinliğini değerlendirerek, daha etkili mücadele stratejileri geliştirilmesine katkı sağlamıştır.

ŞİDDET, KADINA ŞİDDET

Şiddet davranışının ortaya çıkması biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel etkenler gibi birçok karmaşık faktörün etkileşimindedir. Şiddet zaman içinde değişebilen, toplumsal durumlara bağlı olarak görünümü değişen, kılıktan kılığa giren bir oyuncu gibidir.

Şiddet kavramının sadece kaba kuvvet, fiziksel olarak beden bütünlüğüne karşı yapılan ihlal olarak ele alınması şiddetin eksik ve yetersiz tanımlanmasına yol açmaktadır. Bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü tarafından; "*kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir grup ya da topluluğa karşı, tehdit yoluyla ya da fiili olarak, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, kötü gelişim veya yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek, kasıtlı fiziksel kuvvet veya güç kullanımı*" olarak tanımlanan şiddet kavramının farklı tipolojileri de mevcuttur.

Şiddetin -çeşitli nedenlerle- yaygın olduğu toplumlarda şiddet "*Sosyal bir nesne*" haline gelerek kolektif yaygınlık ve bir nevi meşruiyet kazanmaktadır. Bu nedenle, şiddetin önlenmesi yalnızca bireysel çözüm ve cezalandırma olmanın çok ötesindedir ve büyük toplumsal ve insani yarar sağlamaya yöneliktir.

Geçmişte ve günümüzde şiddet, tüm toplumlarda varolan bir olgudur. Ancak şiddetin kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulandığı biçimi küresel bir halk sağlığı sorunu ve insan hakları ihlali olarak tüm gerçekliğiyle hayatımızdadır. Bilindiği üzere insan hakları, tüm insanların hiçbir ayrım gözetmeksizin, insan olmasından dolayı, doğuştan sahip olduğu, dokunulamaz ve vazgeçilemez haklardır. İnsan onurundan öte bir değer, insan onurundan üstün bir kimlik bulunmamaktadır. Kadınlara yönelik şiddet de insanlık onuruna yöneltilmiş bir saldırı; kadınlarla birlikte tüm toplumu, aileleri, nesilleri tehdit eden kötülüktür. Kadınların cinsiyetleri sebebiyle şiddet davranışlarına maruz bırakılması asla kabul edilemez.

Yapılan çalışmalar göstermektedir ki kadınlar çoğunlukla yakın ilişki içinde oldukları ve dolayısıyla güvendikleri eşleri, aile üyeleri, okul ya da iş yerinden arkadaşları ve

meslektaşları gibi tanıdıkları erkeklerin şiddetiyle karşı karşıyadır. Bunun yanı sıra tanımadıkları kişiler tarafından da farklı mekânlarda ve farklı şiddet türlerine kadınlar maruz bırakılmaktadır.

Kadınlara yönelik şiddetin küresel bir sorun olduğu genel kabul gören bir konu olmakla birlikte, toplumların farklı algı ve yaklaşımları şiddeti meşrulaştırabilmektedir. Kadınlara yönelik şiddet fiillerinin suç sayılıp sayılmayacağı ise farklı toplumların kültürel değerlerine bağlıdır. Ülkemizde, kadına yönelik şiddet konusu, bazı kesimler tarafından tek yanlı ve çok taraflı, ideolojik bakış açıları nedeniyle tartışılamayacak hale getirilmektedir.

Bu küresel insan hakkı ihlali sorununun çözümü için gerek uluslararası gerekse ulusal düzeyde çok çeşitli tedbirler alınmıştır ve alınmaktadır. Şiddetin sorun çözme yöntemi olarak görülmesinin, normal veya meşru bir davranış olarak kabul edilmesinin önüne geçmek üzere *Kadına Yönelik Şiddet Konulu CEDAW 19 ve 35 sayılı Tavsiye Kararları, BM Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları* gibi birçok uluslararası düzenleme kabul edilmiştir.

Ülkemizde ise özellikle 2000'li yıllardan itibaren başta yasal değişiklikler olmak üzere kurumsal yapıların da yeniden inşasıyla kadınlara yönelik şiddete karşı mücadele bir *devlet politikası* haline getirilmiştir.

Kadınların ağırlıklı olarak erkekler tarafından maruz bırakıldığı şiddet yalnızca şiddete maruz kalan kadında değil, her bireyde kaygı ve korku yaratmaktadır. Dolayısıyla şiddet, bireylerin ve toplumun güven duygusunu yok etmekte, bireysel ve toplumsal huzuru bozmaktadır. Şiddet ortamında bulunan, şiddetin mağduru ya da tanığı olan çocuklar da kadınlara yönelik şiddetten olumsuz etkilenmektedir.

Kadınlara yönelik şiddet, kadınların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda var olmalarının önünde bir engel olarak da varlık göstermektedir. Kadınlar ve erkekler arasındaki tarihsel olarak süregelen eşitsizlik, kadınların toplumsal yaşamın tüm alanlarında erkeklerle eşit ve özgür bireyler olarak yer almasını engellemektedir. Bu bağlamda kadınlara yönelik şiddetle mücadelenin unsurlarından biri kadınların her alanda güçlenmesini ve kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını gerektirir. Bu nedenle kadınlara yönelik şiddetle mücadele konusu, kadınlara yönelik ayrımcılıkla mücadelenin kesişimselliğindeki önemli bir politika alanı olmalıdır. Komisyonumuzda bu bakış açısından hareketle ülkemizde kadınların insan hakkı ihlallerini ortadan kaldırmak amacıyla, bahse konu sorunlar birlikte ele alınarak tespit ve önerilerde bulunulmuştur.

Kadınlara yönelik şiddeti ortadan kaldırmak, kadın erkek eşitsizliğine ve ayrımcılığına meşruiyet kazandıran algı ve tutumları değiştirmeyi/dönüştürmeyi ve dolayısıyla kadınların

refahını artırmada çok boyutlu bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Zira kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede kamu, özel sektör, akademi, medya kurum ve kuruluşları ile STK'ların birlikte çalışması, geniş ölçekli toplumsal değişim ve dönüşüm için ön koşuldur. Komisyonumuzun çok ince ve ayrıntılı çalışmaları sonucunda, hayata geçirilen hizmetler konusunda yeterli bilgiye sahip olunmadığı ve hatta tedbir kontenjanlarının bile dolmadığı görülmüştür.

1979 yılında kabul edilen ve bugün 189 ülkenin taraf olduğu CEDAW Sözleşmesi de kadına yönelik ayrımcılığı tanımlayan ilk uluslararası sözleşme olmuştur. CEDAW'da kadınlara karşı ayrımcılık; "*...kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlik temelinde, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya herhangi bir diğer alanda insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını veya bunlardan yararlanılmasını engelleme veya ortadan kaldırma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama*" olarak tanımlanmıştır.

1995 yılında Pekin'de düzenlenen 4. Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ile Taraf Devletler, kadının güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi ve tüm bunların uygulamaya geçirilmesi konularında yükümlü kılınmıştır. Pekin Eylem Platformu'nda ise kadınların, hayatın tüm alanlarına tam ve eşit katılımının önemi vurgulanmıştır. Bu kapsamda kadın ve yoksulluk, kadınların eğitim ve öğrenimi, kadınlar ve sağlık, kadınlara yönelik şiddet, kadınlar ve silahlı çatışma, kadınlar ve ekonomi, yetki ve karar alma sürecinde kadınlar, kadınların ilerlemesinde kurumsal mekanizmalar, kadınların insan hakları, kadınlar ve medya, kadınlar ve çevre, kız çocukları önemli alanlar olarak kabul edilmiştir. Böylelikle her bir alana ilişkin taraf devletlerin alması gereken tedbirler de düzenlenmiştir.

Ülkemizde ise başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanun, İş Kanunu gibi temel kanunlarımız kadın erkek eşitliğine duyarlı bir yaklaşımla gözden geçirilmiştir. 2004 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle Anayasa'nın 10'uncu maddesine "*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.*" ibaresi eklenmiştir. Yine 2004 yılında Anayasa'nın 90'ıncı, 2010 yılında 10'uncu maddesinde yapılan değişikliklerle kadınların hakları anayasal olarak güçlendirilmiştir. 2002 yılında yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu ile kanun önünde eşitliği ve kadın emeğini gözeten düzenlemeler yapılmıştır. 2003 yılında yürürlüğe giren İş Kanunu'nda ise işveren-işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayrım yapılamayacağına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. 2005

yılında kabul edilen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kadına yönelik şiddet içeren fiiller/suç tipleri konusunda reform niteliğinde düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

2014 yılında 5237 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların cezaları ve infaz oranları kademeli olarak artırılmıştır. 2019 yılında yapılan değişiklikle cinsel suç mağduru çocukların ve kadınların yargılama sırasında örselenmelerinin önüne geçilmesi için Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) ve Adli Görüşme Odaları (AGO) yasal dayanağa kavuşturularak bazı durumlarda bu ortam ve merkezlerin kullanılması zorunlu hale getirilmiştir.

2021 yılında TBMM bünyesinde kurulan "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu" Raporunda yer alan tedbirlerin hayata geçirilmesi ilgili kurum ve kuruluşlarca dikkate alınarak bu kapsamda çalışmalar yürütülmüştür. Kadına karşı şiddetle daha etkin mücadele edilebilmesi ve caydırıcılığın sağlanabilmesi için Mayıs 2022'de yine 5237 sayılı Kanun'da kadına karşı işlenen kasten öldürme, kasten yaralama, tehdit, işkence ve eziyet suçlarında cezalar artırılmış, ayrıca ısrarlı takip eylemleri ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.

Kadınlara yönelik şiddet kavramının ilk kez yasal bir metinde yer aldığının ve şiddetle mücadelenin devlet politikası haline geldiğinin net göstergesi olan (mülga) 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulamasında yaşanan sorunları bertaraf etmek amacıyla 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hazırlanmış ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

6284 sayılı Kanun'un etkin uygulanması için ilgili kamu kurumları bünyesinde uzmanlaşmış birimler oluşturulmuştur. Bu kapsamda uzman personelin görev yaptığı şiddetin önlenmesi, koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını 7/24 saat esasına göre yürüten "*Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)*" kurulmuş ve ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır. Adalet Bakanlığı bünyesinde başta kadınlara, çocuklara, engelli ve yaşlı mağdurlara, tanıklara yönelik politikalar geliştirilmesi ile mağdurlara suç sonrası destek olmak, rehberlik hizmeti sunmak, tekrarlanan mağduriyetler yaşanmasının önüne geçmek amacıyla "*Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı*" ile adliyeler bünyesinde "*Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri*" kurulmuştur. Ayrıca Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler bünyesinde "*Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri*"; Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde ise

"*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü*" kurulmuştur ve yaygınlaştırılmıştır. Uzmanlaşmış kurumsal yapıların kapasitelerinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürekli şekilde yürütülmektedir.

KADIN AYRIMCILIĞINI ÖNLEME VE KADINI GÜÇLENDİRME

Kadınların güçlenmesi ülkemizin kalkınmasını, aile ve toplumun da güçlenmesini beraberinde getirecektir. Bu nedenle kadının; evde, okulda, çalışma hayatında, karar alma süreçlerinde, kısaca toplumsal yaşamın her alanında eşit, özgür ve tam katılımı önemlidir.

Eğitim ve sağlık alanında uzun yıllardır yürütülen kampanyalar, farkındalık çalışmaları gibi faaliyetlere bağlı olarak göstergelerde kadınlar lehine önemli iyileşmeler olmuştur. Eğitimin tüm aşamalarında kız ve erkek çocuklarının eğitime katılımı benzer oranlara sahiptir. Yükseköğretimde özellikle son yıllarda kadınların oranı oldukça yükselmiştir. Yükseköğretime yeni girenler arasında kadınların payı ortalama olarak erkeklerinkini geride bırakmış olsa da kadınlar hâlâ bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) alanlarında yeterince temsil edilmemektedir. Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan (NEET) genç kadınların oranları erkeklerden daha fazladır. Sağlık alanında ise anne ve bebek ölüm oranları düşmüş, hastanede veya bir sağlık personeli eşliğinde doğum yapma, gebelik öncesi, sırası ve sonrasında sağlık hizmeti alma gibi göstergelerde önemli iyileşmeler görülmüştür. Ancak ekonomik yaşama katılım, karar alma mekanizmalarına katılım ve temsilde ilerleme henüz politikalarla hedeflenen düzeyde gerçekleşmemiştir. TÜİK tarafından yayınlanan 2024 yılı İşgücü İstatistikleri kapsamında kadınların iş gücüne katılma oranı 2024 yılında %36,8 ve kadın istihdamı oranı aynı yıl için %32,5 olarak gerçekleşmiştir. Kadın milletvekili oranı 2007 yılında %9,1 iken 2023 yılında %19,83'e yükselmiştir. Ülkemizde uzmanlık gerektiren mesleklerde kadın oranı oldukça yüksek düzeydedir. Ancak yönetim pozisyonlarına kadınların temsil düzeyi aynı şekilde yansımamaktadır. Örneğin, ülkemizde araştırma görevlileri ve öğretim görevlileri arasında kadınların oranı %50'nin üzerinde olmasına rağmen dekanlık, rektörlük gibi yönetici pozisyonlarında bu oranlar yeterli düzeyde değildir. 2023 Temmuz verilerine göre kamu çalışanlarının %41,56'sı kadın iken üst düzey yöneticilerin sadece %12,91'i kadındır.

Mevcut durumun farkında olarak 2024-2028 yılları için hazırlanan 12. Kalkınma Planı'nda "*Kadın*" bölümünde; "*Ailede merkezî role sahip kadınların hak ettiği üstün kıymeti görmesi ve kalkınmamıza ivme kazandırılması için kadınların başta eğitim ve istihdam olmak üzere hayatın tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlandırılmalarının ve her türlü şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanması, her alanda ve düzeyde temsil ve katılımının artırılması*" temel amaç olarak belirlenmiştir. Kalkınma

Planı'nda kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı yaklaşım Plan geneline yansımıştır. Sadece "*Kadın*" başlığı altında değil hemen her başlık altında doğrudan veya dolaylı olarak kadının güçlenmesine yönelik tedbirlere yer verilmiştir.

Ülkemizde kadınların eğitim, bilim, sağlık, siyaset, ekonomi ve çalışma hayatı başta olmak üzere her alanda yer alarak hak, fırsat ve imkânlardan tam ve eşit olarak faydalanmaları ile her düzeyde etkin bir şekilde temsillerinin artırılması için önemli politikalar hayata geçirilmektedir. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu Eylem Planı'nda eğitim, sağlık, ekonomi, yetki ve karar alma mekanizmalarına katılım ile yeni bir konu olarak çevre ve iklim değişikliği alanlarında birçok amaca ve faaliyete yer verilmiştir. Bu politikaların merkezî ve yerel düzeyde, bütüncül bir bakış açısıyla, etkin ve koordineli olarak yürütülmesi için Kadının Güçlenmesi konulu 2025/4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 8 Mart 2025 tarihinde yayınlanmıştır. Genelge kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında ilgili tarafların bakan ve diğer üst düzey yöneticilerinin yer aldığı "*Kadının Güçlenmesi Koordinasyon Kurulu*" oluşturulmuştur. Ayrıca tüm illerde vali başkanlığında kadının güçlenmesine ilişkin çalışmaların yerel düzeyde etkin yürütülmesi ve takibi için Kadının Güçlenmesi İl Koordinasyon Kurulları oluşturulmasına karar verilmiştir. Böylece illerde kadına yönelik şiddete özel il eylem planları, erken yaşta ve zorla evlilik oranlarının fazla olduğu illerde uygulanan erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele il eylem planlarının yanına kadının güçlenmesi il eylem planı da eklenerek kadına yönelik şiddetle ve her türlü ayrımcılıkla mücadele çalışmaları güçlendirilmiştir.

Kadınların ekonomik açıdan güçlenmesi, bireysel olarak kadınlara sağladığı katma değerin yanı sıra kapsayıcı ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması açısından da önem taşımaktadır. Bu çerçevede her türlü şiddetten ve ayrımcılıktan uzak biçimde yaşamalarını sağlamak üzere kadınların iş gücüne katılımının ve istihdamının desteklenmesine yönelik politikalar, kadın istihdamının desteklenmesi için ilgili kurumlar tarafından teşvikler ve destekler sunulmaktadır. Ayrıca eşit işe eşit ücret ilkesinin uygulanması ve çalışan kadınların iş yaşamındaki haklarının korunmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. İş yerinde kadına yönelik şiddetin, ayrımcılığın ve mobbingin önlenmesi de öncelikli çalışmalar arasındadır.

Komisyonunun çalışmaları esnasında 6 Mart 2025 tarihinde 2025/3 sayılı İş Yerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yürürlüğe girmiştir. Genelge ile işverenlerin, yönetici ve tüm çalışanların mobbing anlamına gelecek her türlü eylem ve davranıştan kaçınması ve bu amaçla iş yerlerinde önleyici ve koruyucu

politikaların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. 2025/3 sayılı Genelge'de iş yerlerinde psikolojik tacizin önlenmesi konusunda toplu iş sözleşmelerine ve toplu sözleşmelere önleyici ve koruyucu nitelikli hükümler eklenmesi vurgulanmıştır. Genelge ile "*Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulu*" tekrar teşekkül ettirilmiştir. Böylece iş yerinde psikolojik tacize maruz kalan çalışanların başvurabileceği mekanizmalar belirlenmiştir.

Özetle; bahsedilen uluslararası ve ulusal düzeyde yürütülen çalışmalara ve alınan tedbirlere karşın tüm dünyada kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılık sorunu varlığını sürdürmektedir. 2024 Dünya Ekonomik Forumu verilerine göre dünyada ekonomi, eğitim, sağlık ve siyaset alanlarında kadınlar ve erkekler arasındaki cinsiyet uçurumunun kapanması için 134 yıla ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle kadınların siyasi alanda güçlenmelerinde ihtiyaç duyulan süre 169 yıla, ekonomik katılım ve fırsatlarda ise 152 yıla çıkmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre her üç kadından biri eşi ya da birlikte olduğu kişinin fiziksel şiddetine maruz kalmaktadır. Yaşanan teknolojik gelişmeler yeni şiddet türlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bugün "*dijital şiddet*", üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken ve acil tedbir alınması gereken bir şiddet türü olarak karşımızdadır. İnsanlığın yaşadığı savaş, salgın hastalıklar, iklim krizi, afet ve acil durum gibi olağanüstü süreçler kadına yönelik şiddet riskini artırmakta, mevcut ayrımcılıkların ve eşitsizliklerin derinleşmesine neden olmaktadır. Nitekim son yıllarda yaşadığımız Covid 19 salgını hemen tüm alanlarda kadınların elde etmiş olduğu kazanımlarda kayıplara neden olmuştur. Özellikle karantina uygulaması gibi önceden tecrübe edilmemiş tedbirlerin kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddet vakalarını artırdığına yönelik küresel veriler mevcuttur.

Bilindiği üzere tüm Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de henüz tümüyle sıfırlanmayan kadına yönelik şiddetin nedenlerinin araştırılarak konuya ilişkin tespitler yapılması, şiddetin önlenmesi için yürütülen hizmetlerin değerlendirilmesi, alınması gereken tedbirlerin tespit edilmesi ve bu doğrultuda çözüm önerilerinin ortaya konulması için TBMM bünyesinde Komisyonumuzdan önce de Araştırma Komisyonları kurulmuştur. Anayasa'nın 98'inci maddesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince 18.05.2005 tarihinde kurulan ilk Komisyon "*Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*"dur. Söz konusu Komisyon Raporu'nda yer alan öneriler 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi vasıtasıyla uygulanmaya başlamış, Türkiye'de şiddetle mücadele çalışmaları daha ileri bir aşamaya taşınmıştır.

İkinci Komisyon 25.11.2014 tarihinde kurulan "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis

Araştırması Komisyonu" olup Komisyon Raporu erken genel seçim nedeniyle Genel Kurulda görüşülememiştir.

Üçüncü Komisyon ise 09.03.2021 tarihinde kurulan "*Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*"dur. Bu Komisyonun üzerinden henüz çok fazla bir süre geçmemekle birlikte, başta 5237 sayılı TCK'da yapılan değişiklikler olmak üzere birçok tedbir kamu kurumları başta olmak üzere ilgili taraflarca hayata geçirilmiş olup Araştırma Komisyonu Raporu'nda yer alan tedbir önerilerinden faydalanılmaya devam edilmektedir.

Son olarak "*Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Araştırma Komisyonu*"muz (4. Komisyon) 10.10.2024 tarihinde kurulmuştur.

KOMİSYON ÇALIŞMALARIMIZIN ÇOK KISA ÖZETİ

Komisyonumuz 21.11.2024 tarihinden bu yana gerçekleştirmiş olduğu 21 Komisyon toplantısında; kamu kurumlarından ve kuruluşlarından, üniversitelerden, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, meslek birliğinden, medya kuruluşlarından, sivil toplum kuruluşlarından ve uluslararası örgütlerden toplam 68 kişiyi dinlemiştir. Ayrıca; Ankara, İstanbul, Elazığ, Şanlıurfa ve Gaziantep olmak üzere 5 şehirde saha çalışması yapılmış; bu kapsamda, yerel kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, şiddet önleme merkezleri, kadın konukevleri, ceza infaz kurumları, eğitim merkezleri, aile destek merkezleri ziyaret edilmiş; yerel bürokratlar/çalışanlar, medya temsilcileri, şiddet mağduru kadınlar ve şiddet uygulayan failler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu saha çalışmalarında;

- İçişleri Bakanlığı elektronik kelepçe takip merkezi GAMER'de incelemelerde bulunulmuş,
- İstanbul Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı Beyaz Ev Projesi yerinde incelenmiş ve Kaymakamlık toplantı salonunda Proje'ye ilişkin bilgi alınmış,
- İstanbul (Yeşilköy) Şiddet İzleme ve Önleme Merkezi ziyaret edilerek çalışanlardan prosedürler hakkında bilgi alınarak fiziki koşullar incelenmiş,
- İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü'nün kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarını destekleyen projeleri hakkında bilgi alınmış,
- İstanbul Anadolu Adliyesinde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü ile Adli Görüşme Odaları (AGO) ziyaret edilmiş, ilgili Cumhuriyet Başsavcı Vekilinden bilgi alınmış,

- Elazığ'da Beyaz Ev Projesi yerinde incelenmiş ve Elazığ Valisi tarafından ilde kadınlara yönelik olarak yapılan çalışmalar aktarılmış,
- Şanlıurfa'da bir İlçe Emniyet Müdürlüğü ziyaret edilerek kadına yönelik şiddet vakalarında yürütülen süreç ve kolluk kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen işlemler hakkında bilgi alınmış, Harran Üniversitesi'nde akademisyenlerin ve kamu kurumu temsilcilerinin katılımı ile bir çalıştay gerçekleştirilmiş,
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden ildeki kadınlara yönelik çalışmalar ve projeler hakkında bilgi alınmış,
- Ankara Sincan Ceza İnfaz Kurumları'nda şiddet faili erkekler ile şiddet faili kadınlarla görüşme gerçekleştirilmiştir.

ÖNEMLİ SORUMLULUKLAR

Komisyon toplantılarına, kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarının yürütülmesinde önemli sorumlulukları olan Aile ve Sosyal Hizmetler, Adalet, İçişleri, Millî Eğitim ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarından Bakan düzeyinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından ise Bakan Yardımcısı, Başkan veya Genel Müdür düzeyinde, STK ve özel sektörden üst düzeyde katılımın olması, konunun sahiplenilmesini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Komisyonun kuruluşu, ilgili kurumların kadına yönelik her türlü ayrımcılıkla ve şiddetle mücadele çalışmalarına ivme kazandırmış, Komisyon çalışmalarının devam ettiği süreçte ilgili kurumlar tarafından mevcut sorunların çözüme kavuşturulması amacıyla çeşitli tedbirler yürürlüğe konulmuştur. Bu kapsamda,

- 2025/3 sayılı İş Yerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlemesi Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 6 Mart 2025 tarih ve 32833 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 2025/4 sayılı Kadının Güçlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 8 Mart 2025 tarih ve 32835 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kadınlara yönelik şiddetle ve her türlü ayrımcılıkla mücadelede Komisyonumuz, öncelikle kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığın temel nedenlerine ilişkin literatürde ve uygulamada tespit edilen hususları incelemiştir. Ayrıca kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik mevcut düzenlemeleri gözden geçirerek farklı bilim ve uygulama alanlarındaki oldukça fazla kişinin görüşlerini almaya gayret etmiştir. Böylece kadın refahı alanında şiddete dair yaşanan sorunlar ile yasal ve idari eksiklikleri/boşlukları tespit etmek ve sorunun çözümüne katkı sağlayacak tespit ve önerileri sunmak hedeflenmiştir.

İÇERİKLER

Mevzuatın güçlendirilmesi ve etkin uygulanması, farkındalık-zihniyet dönüşümü, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, kurumlar arası koordinasyon ve politikaların etkin izlenmesi, medya, kadının güçlenmesi, şiddet ve ayrımcılık mağdurunun desteklenmesi ve şiddet uygulayanın rehabilitasyonu, ailenin güçlenmesi, afet ve olağanüstü durumlarda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadeleyi de dikkate alan Komisyonumuzun çok titiz, hızlı, disiplinli ve planlı çalışması sonucu, elinizdeki 1.032 sayfa, 534 kaynak ve 1.016 dipnotlu, 9 ana başlık altında 113 ek tespit ve öneriyi içeren çok kapsayıcı ve kapsamlı bir Büyük Eser niteliğindeki bu Rapor ortaya çıkmıştır. Bir doktora tezini aşan bu 4 aylık çalışmada; 21 Komisyon toplantısı, 5 ilde 6 inceleme ziyareti ve Çalıştay gerçekleştirilirken aynı zamanda tüm paydaşlardan 33 adet bilgi notu/rapor temin edilmiştir.

Raporumuzu hızlıca gözden geçirmek isteyenler için kolaylaştırıcı bir yazım yöntemi olarak baş tarafa "*Özet İçindekiler*", son tarafa da "*Özet Tespitler ve Öneriler*" koyulmuştur. Benim -şu anda okuduğunuz- "*Komisyon Başkanının Sunuşu*" yazım da derli toplu bir bakış açısı verecektir. Ama tam bilgi sahibi olmak için Rapor'un tümü mutlaka okunmalıdır.

Komisyonun yapmış olduğu çalışmalara bağlı olarak öngörülen tespit ve önerileri içeren iş bu Rapor; kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin kavramsal çerçeve, kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi için kadınların güçlenmesi, kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat, içtihatlar, politika uygulamaları, sonuç ve önerilerden oluşan altı bölüm olarak hazırlanmıştır. Komisyon Raporu'nun;

Birinci bölümünde; kadınlara yönelik ayrımcılığın kavramsal çerçevesine,

İkinci bölümünde, genel olarak şiddetin ve özelde de kadınlara yönelik şiddetin kavramsal ve kuramsal çerçevesine,

Üçüncü bölümünde, kadınlara yönelik ayrımcılıkla ve şiddetle mücadelede kadını güçlendirme çalışmalarının teorik ve pratik açıdan incelenmesine,

Dördüncü bölümünde, konuya ilişkin hukuki çerçeveye,

Beşinci bölümünde; kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede etkin olan başta tüm kamu kurumları ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum, özel sektör, akademi, meslek birlikleri, sendikalar ve medyanın kurumsal yapısı ve bu kapsamda yürüttükleri çalışmalara,

Altıncı bölümünde, kadınlara yönelik şiddetin ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik tespitlere ve önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan ilginç ve şaşırtıcı sonuçlardan birkaçı da şunlardır:

ŞAŞIRTICI SONUÇLARDAN BİRKAÇI

- *İletişim Problemi*: Yapılan çok başarılı ve sonuç alıcı çalışmaların yeterli biçimde topluma ve hatta milletvekillerine iletilemediği bulgusuna rastlanmıştır. Alınan kararların ve çeşitli mevzuatların pratikteki uygulamalarının; en üst düzeydeki insanlar ve toplum tarafından yeterince bilinmediği görülmüştür.

- *Opak Toplum Yaratma ve Gösterişçi Duyarlılık*: Medyanın ve toplumsal kesimin bir kısmında, kadına şiddet ve ayrımcılığı önleme konusundaki problemi/problematiği ele alma biçimi Gösterişçi Duyarlılık sonucu bir Opak Toplum inşa etmeye yönelmiştir. Özellikle sosyal medya mecralarında ve dijital ortamlarda sıkça rastlanan gösterişçi duyarlılık, şiddet ve ayrımcılığı önlemede bir farkındalık yaratmaktan ziyade şova yönelik niteliği nedeniyle faydanın azalmasına yol açmaktadır. Gösterişçi Duyarlılık, son yıllarda literatürde tartışılmaya başlayan, İngilizcede "*virtue signaling*" olarak ifade edilen bir kavramdır. Opak Toplum ise, gerçekle gerçek olmayanı (simülasyonu) birbirinden ayırt edilemez duruma getirmek, "*Dünyadan Habersizlik Dönemi*" üretip toplumsal opaklık, zihni bulanık toplum inşa etmek anlamına gelmektedir.

- *Marjinallik ve Grup Dinamikleri*: Toplumun bazı marjinal (uç) kesimlerinde, grup dinamikleri ve grup etkisi sonucu ortak sosyal kimliğin dışına çıkamayanların, konuya kalıp yargıyla yaklaştıkları ve hiçbir çözümü beğenmeyip âdeta bir Calimero Sendromu ile her şeyden sürekli biçimde şikâyet ettikleri görülmüştür.

- *Toplumsal Duyarlılık*: Milyonlarca kadının indirdiği KADES uygulamasında ise başka bir bulgu; pek çok kadının bu uygulamayı, kendileri için değil; komşusunun başına gelecek olası bir durum için indirmiş olmasıdır. Bu da, toplumun büyük kesiminin özgeci bir yaklaşımla (diğerkamlık), kolektif duyguyla hareket ettiğini göstermesi açısından çok olumlu bir gösterge olmuştur.

SONUÇ VE TEŞEKKÜR

Sonuç olarak; Komisyonumuzun hazırladığı bu rapor uzun soluklu, Komisyon üyesi milletvekillerinin yoğun ve özenli çalışmalarının ürünüdür. Bu Rapor'da önemli hususlar ortaya konulmuş olup, tespitlerin ve önerilerin ilgili tüm tarafların yapacakları faaliyetlere ve tüm düzenlemelere esas teşkil ederek yol göstermesini dilerim. Komisyon çalışmalarında ve bu raporun hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Numan KURTULMUŞ'a, Komisyonun kurulmasını sağlayan tüm siyasi parti gruplarına, yoğun ve özverili çalışmalarıyla Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarımıza, Komisyonumuza emek ve fikirleriyle destek olan ve davetimize icabet ederek çok önemli

katkılar sunan bakanlarımıza, bakan yardımcılarımıza, kurum başkanlarımıza, bürokratlarımıza, akademisyen, medya, STK, meslek birlikleri ve özel sektör temsilcilerine, uluslararası örgütlerin temsilcilerine şükranlarımı sunarım. Ayrıca, yurt içi çalışma ziyaretlerinde Komisyonumuzu karşılayan, tecrübe ve katkılarını sunan tüm yetkililere ve Rapor'un yazım sürecinin ağırlıklı yükünü çeken uzmanlara ve akademisyenlere teşekkürlerimi sunarım.

Doç. Dr. Mustafa Hulki CEVİZOĞLU
İstanbul Milletvekili
Komisyon Başkanı

ÖNERGE METİNLERİ

1. Ankara Milletvekili Aliye TİMİSİ ERSEVER ve 20 Milletvekili'nin; Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/696):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizde kadına karşı şiddet, kadın cinayetleri her geçen yıl artarak devam etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği hayatın her alanında varlığını sürdürürken, iktidarın politik söylem ve tutumu, ceza indirimleri şiddet, cinayetlerin önlenmesi konusunda en büyük engellerden biri olarak görülmektedir.

Şiddet mağduru veya şiddet görme riski altındaki kadınlara hızlı müdahale sağlanması amacı ile geliştirilen Kadın Destek Uygulaması (KADES) üzerinden ihbarda bulunan kadın sayısı yüzde 2 bin 594 artmıştır. Bu veriler, artan şiddet sarmalını ve alınan önlemlerin yetersizliğini gösterir niteliktedir. Toplumu derinden etkileyen bu sorunun çözümü için çok ivedi ve kalıcı önlemler alınması gerektiği ortadadır.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız platformu verilerine göre; 2022 yılında 334 kadın cinayeti, 245 şüpheli kadın ölümü yaşandı. 2023 yılının ilk 10 ayında ise 253 kadın cinayeti yaşanırken, 194 kadın ise şüpheli şekilde ölü bulundu.

Kadın cinayetleri başta olmak üzere, kadına yönelik her türlü şiddet ve ayrımcılığın araştırılması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açan nedenlerin tespit edilmesi, kadına yönelik şiddet konusunda erişilebilir bir veri tabanı oluşturulması, kadın cinayetleri ve şiddetin önlenmesi için kalıcı politikaların oluşturulması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederiz.

1)	Aliye TİMİSİ ERSEVER	Cumhuriyet Halk Partisi	Ankara
2)	Kadim DURMAZ	Cumhuriyet Halk Partisi	Tokat
3)	Aşkın GENÇ	Cumhuriyet Halk Partisi	Kayseri
4)	Mahmut TANAL	Cumhuriyet Halk Partisi	Şanlıurfa
5)	Mustafa ADIGÜZEL	Cumhuriyet Halk Partisi	Ordu
6)	Veli AĞBABA	Cumhuriyet Halk Partisi	Malatya
7)	Ayça TAŞKENT	Cumhuriyet Halk Partisi	Sakarya
8)	Fethi AÇIKEL	Cumhuriyet Halk Partisi	İstanbul
9)	Gülcan KIŞ	Cumhuriyet Halk Partisi	Mersin
10)	Semra DİNÇER	Cumhuriyet Halk Partisi	Ankara
11)	Reşat KARAGÖZ	Cumhuriyet Halk Partisi	Amasya

12)	Mehmet GÜZELMANSUR	Cumhuriyet Halk Partisi	Hatay
13)	Ömer Fethi GÜRER	Cumhuriyet Halk Partisi	Niğde
14)	İlhami Özcan AYGUN	Cumhuriyet Halk Partisi	Tekirdağ
15)	Ali GÖKÇEK	Cumhuriyet Halk Partisi	İstanbul
16)	Hikmet Yalım HALICI	Cumhuriyet Halk Partisi	Isparta
17)	Mahir POLAT	Cumhuriyet Halk Partisi	İzmir
18)	İnan Akgün ALP	Cumhuriyet Halk Partisi	Kars
19)	İsmet GÜNEŞHAN	Cumhuriyet Halk Partisi	Çanakkale
20)	Hüseyin YILDIZ	Cumhuriyet Halk Partisi	Aydın
21)	Ahmet Vehbi BAKIRLIOĞLU	Cumhuriyet Halk Partisi	Manisa

Gerekçe:

Türkiye'de kadına yönelik şiddet ve her tür ayrımcılık artarak devam etmektedir. Şiddet ve kadın cinayetleri konusunda giderek kötüleşen bir tablo ile karşı karşıyayız. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu verilerine göre 2008-2019 yılları arasında toplam 3.185 kadın öldürülmüştür. 2022 yılında 334 kadın cinayeti, 245 şüpheli kadın ölümü yaşandı. 2023 yılının ilk 10 ayında ise 253 kadın cinayeti yaşanırken, 194 kadın ise şüpheli şekilde ölü bulunmuştur. 2022 yılında öldürülen 23 kadın fail hakkında tedbir kararları olmasına rağmen korunamamıştır. Bu durum sadece kolluk güçleri ve cezalar ile sorunun çözülemeyeceğini bütüncül bir yaklaşımla sorunun ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Şiddet mağduru veya şiddet riski altındaki kadınlara hızlı müdahale sağlanması amacı ile geliştirilen Kadın Destek Uygulaması (KADES) üzerinden ihbarda bulunan kadın sayısı yüzde 2 bin 594 artmıştır. Bu veriler kadına karşı şiddet ve kadın cinayetlerine ilişkin önlem alınmaması durumunda tablonun daha da ağırlaşacağını, bu toplumsal sorunun daha da derinleşeceğini göstermektedir.

Cinayet ve şiddet verileri, basına yansıyan görüntüler, kadın cinayetleri konusunda takip ettiğimiz davalar, kadın cinayetleri ve kadına karşı şiddetin derin bir toplumsal yara olduğunu bu bağlamda siyaset üstü bir konu olarak ele alınması gerektiğini, soruna bu temelde çözümler üretilmesi gerektiğini göstermektedir.

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan, Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren ve 13 ülkenin imzacısı olduğu Avrupa Konseyi Sözleşmesi diğer adıyla İstanbul Sözleşmesini imzalayan ilk ülkeyiz. İlk imzacısı olduğumuz Sözleşme; kadına yönelik şiddeti bir insan hakkı ihlali ve bir ayrımcılık türü olarak kabul etmektedir. Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri önleme konusunda bir milat olan Sözleşme'den siyasi kaygılarla 20 Mart 2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile çıkılmıştır. Bir anlamda Sözleşme'nin taraf ülkelere kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda etkin

politikalar hayata geçirme yükümlüğü ve yüklediği sorumluluklar askıya alınmıştır. Bu bir anlamda iktidarın kadına karşı şiddet ve kadın cinayetlerine bakış açısının özetidir.

Bu nedenler dikkate alınarak, kadın cinayetleri başta olmak üzere, kadına yönelik her türlü şiddet ve ayrımcılık ivedilikle ve tüm boyutlarıyla araştırılmalıdır. Bu her birimize yüklenen insani bir görev olduğu kadar Anayasal bir sorumluluktur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açan nedenler tespit edilmelidir. Kanayan bir yara olan, toplum vicdanını derinden yaralayan bu sorunun çözümü için bir araştırma komisyonu kurulması parlamentomuz için önemli bir adım olacaktır.

2. Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi adına Grup Başkanvekili Kars Milletvekili Gülüstan KILIÇ KOÇYİĞİT'in; Kadın cinayetleri başta olmak üzere kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının uygulanabilmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/1831):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İktidarın cinsiyetçi politikalarının toplumu yeniden şekillendirmeyi amaçlaması, kadına karşı erkek egemen şiddetin artmasına ve kadın cinayetlerine hatta kadın kırımına varmasına neden olmaktadır. Torba yasalar, yargı paketleri, genelgeler ve cinsiyetçi politikalar, kadınları aile içine hapseden eril söylemlerle birlikte uygulanmaktadır. Bu politikaların uygulanmasıyla birlikte, özellikle İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının alınmasıyla, kadına karşı şiddet, taciz, tecavüz, cinsel saldırı ve kadın kırımına varan kadın cinayetlerinde görülen artış, sorunun daha derinlemesine ve etkili bir şekilde ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerinin araştırılması, derhal alınacak tedbirlerin tespiti ve kadın özgürlükçü ve toplumsal cinsiyet eşitlikçi politikaların geliştirilmesi amacı ile Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederiz.

Gülüstan KILIÇ KOÇYİĞİT
Kars Milletvekili
Grup Başkanvekili

Gerekçe:

İktidarın artan kadın karşıtı politikaları, kadına yönelik şiddet vakalarında faillerin cezasız kalması, gerekli önleyici tedbirlerin alınmaması, hükümet yetkililerinin cinsiyetçi dil ve yaklaşımı nedeniyle hemen her an bir kadın cinayeti haberlerde yer almaktadır.

2023 yılı, erkek şiddetinin kadınların hayatlarını nasıl kararttığını sayılarla gözler önüne sermiştir. Erkekler, bir yılda en az 333 kadını öldürmüştür. Üstelik, bu kadınlardan en az 46'sı "koruma" ya da "uzaklaştırma" kararlarına rağmen öldürülmüştür. Kadınların devletin göstermelik koruma mekanizmalarına rağmen öldürülmesi, bu sistemin ne kadar yetersiz olduğunu kanıtlamıştır.

Aynı dönemde, erkekler 28 çocuğu öldürmüş, 18 kadına tecavüz etmiş, 371 kadını para karşılığı cinsel ilişkiye zorlanmış, 745 kadını ise yaralamıştır. Taciz, tecavüz ve istismar

vakaları her geçen gün büyüyen bir toplumsal kriz haline gelmiştir. En az 270 kadının ölümü ise şüpheli olarak kaydedilmiş, bu sayı trans kadınları da kapsamıştır.

Erkekler sadece Eylül ayında bile en az 33 kadını ve 1 çocuğu öldürmüştür. Yine Eylül'de 21 kadının ölümü şüpheli olarak kayıtlara geçmiştir. Tüm bu veriler, kadınların yaşamlarının sistematik olarak ellerinden alındığını ve erkek şiddetinin durdurulması gerektiğini bir kez daha ortaya koymuştur.

Bunun adını koymak zaruridir. Türkiye'de kadınların hayatta kalma mücadelesi verdiği şiddet kadın kırımı boyutundadır. Kadın cinayetlerin tamamı önlenebilir niteliktedir ve bu öldürücü eylemler, kadın karşıtı söylemin günlük yaşamda, medyada, siyasette, iş ve sosyal ortamlarda her gün yeniden üretilmesinden kaynaklanmaktadır.

Kadın cinayetleri faillerinin çok büyük bölümünün kadınların ayrıldıkları, ayrılmak istedikleri ve güncel eşleri veya partnerleri, aile üyeleri (baba, torun gibi) yani çok büyük olasılıkla tanıdıkları bir erkek olduğu bilinmektedir.

Türkiye genelinde, kadınların öldürülmesinin yanı sıra, fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet gibi çeşitli şiddet türleri de artmaktadır. Bu artış eğilimi karşısında, etkili yasal düzenlemelerin eksikliği ve hatta İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası anlaşmalardan çıkılması gibi adımlar, şiddet vakalarının daha da derinleşmesine yol açmaktadır. Özellikle, psikolojik şiddetin yanı sıra ekonomik şiddet ve kadın yoksulluğu, kadınları zor yaşam koşullarına iterek, milyonlarca kadını ekonomik kriz ve yoksulluk durumunda şiddet riski altında bırakmaktadır. Bu durum, ekonomik olarak bağımsız olmayan ve herhangi bir sosyal destek alamayan kadınlar için tehlikeli bir ortam oluşturmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının toplumda büyük bir bölünmeye yol açacağı ve kadınları erkek şiddetine karşı savunmasız bırakacağı, sonuç olarak da kadınları ölüm tehdidiyle baş başa bırakacağı konusundaki itirazlarımıza rağmen, bu karardan geri adım atılmamıştır. Ayrıca, bu kararın hukuki süreci sonunda kadınlar aleyhine sonuçlanması, kadınları erkek şiddetine karşı daha da korumasız hale getirmiştir. Dahası, bu tartışmaların akabinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun da tartışmaya açık hale getirilmeye çalışılmış 6284 No'lu Yasa'nın uygulanmasındaki sıkıntılar çözülmemiş derinleştirilmiştir. Ne yazık ki, itirazlarımız haklı çıkmıştır; İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının ardından kadına yönelik şiddet artmış ve toplumsal bir bölünme yaşanmıştır.

Bu bağlamda, kadın cinayetleri başta olmak üzere kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitlikçi politikaların uygulanması, etkin politikaların hayata geçirilmesi, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının geri alınarak Sözleşmeden doğan

yükümlülüklerin yerine getirilmesi ivedi ve hayati öneme sahiptir. Bu konuda Meclis'in önemli bir rolü vardır ve sorunun çeşitli yönlerinin detaylı bir şekilde tartışılması ve alınacak önlemlerin belirlenmesi için bir Araştırma Komisyonunun kurulması elzemdir.

3. İYİ Parti Grubu adına Grup Başkanvekili Balıkesir Milletvekili Turhan ÇÖMEZ'in; Kadına yönelik şiddetin ve cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi için yapılması gerekenlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/1832):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Toplumsal barışın sağlanması kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık sorununun çözülebilmesine bağlıdır. Ülkemizde ciddi biçimde artış gösteren kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın önüne geçilebilmesi için şiddetin sebeplerinin dikkatlice tespit edilmesi gerekmektedir. Türk kadınının her alanda karşılaştığı sorunları çözmek çağdaş medeniyetler düzeyine ulaşma yolunda ülkemiz için en önemli adımdır. Kendisini medeni olarak tanımlayan birçok batılı devletten önce kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan Türkiye bugün karşılaştığı sorunları çözecek kudrete sahiptir.

Kadınları fıtrat anlayışı ile hapsetmeyi temellendirmek son derece hatalı ve tehlikelidir. Bu bağlamda kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi, iş hayatı başta olmak üzere tüm platformlarda kadınlara yönelik uygulanan cinsiyet ayrımcılığının sonlanması için gerekli önlemlerin alınması, kadınların erkeklere denk koşullarda ekonomik hayata katılması, cinsiyetler arası ücret farkının ortadan kaldırılması, kadın girişimcileri özendirecek tedbirlerin alınması, bilim, teknoloji, ekonomi ve siyaset alanlarındaki karar mekanizmalarına kadınların dahil edilmesi, kadınlara yönelik fiziki, psikolojik ve cinsel şiddetin ortadan kaldırılması, özellikle yoksul kadın ve kız çocuklarını tehdit eden insan ticaretinin önlenmesi, eğitim, kültür, iş hayatında kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımlara son verilmesi için gerekli tüm çalışmaların yapılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması konusunda gereğini arz ederiz.

Turhan ÇÖMEZ
Balıkesir Milletvekili
Grup Başkanvekili

Gerekçe:

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın tanımı "İstanbul Sözleşmesi" olarak bilinen Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesinde "ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da

dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri" şeklinde yer almıştır. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda ise kadına şiddetin tanımına "Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan haklan ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış" olarak yer verilmiştir.

Toplumsal barışın sağlanması kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık sorununun çözülebilmesine bağlıdır. Ülkemizde ciddi biçimde artış gösteren kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın önüne geçilebilmesi için şiddetin sebeplerinin dikkatlice tespit edilmesi gerekmektedir. Kadına yönelik şiddet genel olarak eğitimsizlik, ekonomik yetersizlik, psikolojik sorunlar, madde bağımlılığı gibi nedenlerle ilişkilendirilmektedir. Ancak sorun daha derinde ve yapısaldır. Etkin çözümler üretebilmek için köklü çalışmalar yapılmak zorundadır.

Kız çocuklarının okula gönderilmesi, eğitim hayatında desteklenmesi, genç kadınların iş hayatında desteklenmesi toplumsal bilincin artırılması açısından son derece önemlidir. Okuryazar olmayan kadınların oranı yüzde 5,7 iken, erkeklerin oranı sadece yüzde 0,9'dur. Kadın profesör oram 2023 yılında yüzde 33,9, üst ve orta düzey yönetici pozisyonundaki kadın oram yüzde 19,6, Kadın Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) personelinin oranı yüzde 34,1 olmuştur. Türkiye'de özel sektörde yönetici pozisyonlarının sadece yüzde 22'si, yönetim kurulu üyelerinin yüzde 18'i ve üst düzey yönetici pozisyonlarının yüzde 11'i kadınlardan oluşmaktadır.

TÜİK verilerine göre Türkiye'de istihdam edilenlerin sayısı 2023 yılında 31 milyon 632 bin kişidir. Bunun cinsiyetlere göre dağılımı erkeklerde yüzde 65,7 iken kadınlarda yüzde 31,3'tür. Kadınların istihdam edilme oram erkeklerin istihdam edilme oranının yarısından azdır.

Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2022'ye göre Türkiye; 146 ülke arasında, 124'üncü sırada yer almaktadır. Aynı çalışmaya göre Türkiye yine 146 ülke arasında kadınların siyasi güçlenmesinde 112'nci, ekonomik katılım ve fırsatta 134'üncü, eğitim durumunda ise 101'inci sırada yer almaktadır.

Bununla birlikte kadınların sosyal yaşamlarında kendilerini güvende hissetmeleri için gerekli her türlü önlem alınmalıdır. TÜİK verilerine göre 2023 yılında, yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvensiz hissedenlerin oram yüzde 18,9 iken bu oran kadınlarda yüzde 27,4, erkeklerde yüzde 10,2 olmuştur. Kadınların yüzde 56,3'ü, erkeklerin ise yüzde 75,8'i yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvende hissetmektedir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu verilerine göre 2024 yılının ilk 6 ayında erkekler tarafından 205 kadın öldürülmüş ve 117 kadın ise şüpheli şekilde ölü bulunmuştur. Aynı Platform'un 2024 Temmuz ayı raporuna göre 23 kadın cinayeti işlenmiş aynı zamanda 23 şüpheli kadın ölümü kaydedilmiştir. Ağustos ayı raporuna bakıldığında 33 kadın cinayeti 24 şüpheli kadın ölümü gerçekleşmiş son yayımlanan Eylül ayı raporunda ise 34 kadın cinayeti ve 20 şüpheli kadın ölümü gerçekleştiğini göstermektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın da açıkladığı üzere 2024 yılının başından Ekim ayına kadar 296 kadın cinayeti işlenirken 184 kadın şüpheli bir şekilde ölü bulunmuştur.

Önceki yıllarda gerçekleşen şüpheli ölümlerin neredeyse hiçbiri aydınlatılmamıştır. 2024'ün ilk yansında gerçekleşen şüpheli ölümlerin yüzde 12'si yüksekten düşme sonucu gerçekleşmiştir. Bunun yanında şüpheli ölümlerde kadınların yüzde 64'ünün bedenleri evlerde bulunurken yüzde 12'sinin su ve kenarında, yüzde 9'unun bedeni ıssız yerde bulunmuştur. Kadın cinayeti verilerine göre bu sene 14 kız çocuğu öldürülmüş ve öldürülen 14 kız çocuğunun 9'u anneleriyle birlikte öldürülmüştür. 2024 yılının 6 ayında öldürülen 205 kadının 86'sı evli olduğu erkek, 22'si birlikte olduğu erkek, 20'si eskiden evli olduğu erkek, 19'u babası, 15'i tanıdığı biri, 11'i eskiden birlikte olduğu erkek, 10'u akrabası, 9'u oğlu, 4'ü tanımadığı biri, 3'ü kardeşi tarafından öldürülmüştür. 5 kadının failinin yakınlığı tespit edilememiştir. 2023 yılında ise erkekler tarafından 315 kadın öldürülmüş ve 248 kadın şüpheli şekilde ölü bulunmuştur. Gerçekleşen kadın cinayetlerinin cani ve canavarca hisle işlenmiş olması ise durumun vahametini başka bir açıdan göstermektedir.

Kadınlar siyasette de yetersiz temsil edilmektedir. 2024 itibarıyla Bakanlar Kurulunda 17 erkek bakana karşılık sadece 1 kadın bakan yer almaktadır. Kadın bakan sayısının oranı yüzde 5,9'dur. Türkiye bu oran ile 190 ülkenin içerisinde 173'üncü sıradadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki parlamenterlerin yalnızca yüzde 19,9'u kadındır; bu oran küresel ortalama olan yüzde 25,5'in oldukça altındadır. Türkiye'de 2023 yılında kadın büyükelçi oranı yüzde 27,3, erkek büyükelçi oram ise yüzde 72,7'dir.

Kadınları fıtrat anlayışı ile hapsetmeyi temellendirmek son derece hatalı ve tehlikelidir. Bu bağlamda kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi, iş hayatı başta olmak üzere tüm platformlarda kadınlara yönelik uygulanan cinsiyet ayrımcılığının sonlanması için gerekli önlemlerin alınması, kadınların erkeklere denk koşullarda ekonomik hayata katılması, cinsiyetler arası ücret farkının ortadan kaldırılması, kadın girişimcileri özendirecek tedbirlerin alınması, bilim, teknoloji, ekonomi ve siyaset alanlarındaki karar mekanizmalarına kadınların dahil edilmesi,

kadınlara yönelik fiziki, psikolojik ve cinsel şiddetin ortadan kaldırılması, özellikle yoksul kadın ve kız çocuklarını tehdit eden insan ticaretinin önlenmesi, eğitim, kültür, iş hayatında kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımlara son verilmesi için gerekli tüm çalışmaların yapılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması konusunda gereğini arz ederiz.

4. Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekili İstanbul Milletvekili Bülent KAYA'nın; Kadına yönelik şiddetin nedenlerinin tespit edilerek bu sebepleri ortadan kaldırmaya yönelik kalıcı çözümler üretilebilmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/1833):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kadına yönelik şiddet, sadece bireysel değil, toplumsal bir sorundur ve bu sorunun çözümü için çok yönlü yaklaşımlar gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetin sadece bir sonuç olmadığını, aynı zamanda birçok farklı toplumsal, ekonomik ve psikolojik faktörün birleşimi ile ortaya çıktığını kabul etmek gerekmektedir. Bu bağlamda, şiddetin bir semptom olarak ele alınması, bu semptoma neden olan risk faktörlerinin tespit edilmesi ve ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılması elzemdir.

Bu çerçevede, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin sebeplerine odaklanmak ve bu sebepleri ortadan kaldırmaya yönelik kapsamlı çalışmalar yürütmek, önlemeye yönelik risk faktörlerinin tespit etmek ve önleyici tedbirleri geliştirmek amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını saygılarımızla arz ve teklif ederiz.

Bülent KAYA
İstanbul Milletvekili
Grup Başkanvekili

Gerekçe:

Şiddet, birçok toplumda ciddi bir sosyal sorun olarak kabul edilmekte ve maalesef en yoğun şekilde kadınlara yönelmektedir. Kadına yönelik şiddet, yalnızca kadınlar ve çocuklar üzerinde kısa vadeli etkiler bırakmakla kalmayıp, uzun vadede de psikososyal, ekonomik ve toplumsal boyutlarda derin izler bırakmaktadır. Bu nedenle, kadına yönelik şiddet yalnızca kişisel bir problem olarak değil, aynı zamanda geniş kapsamlı bir toplumsal mesele olarak değerlendirilmelidir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde veya hızlı müdahale edilerek engellenmesinde, devlet kurumları ile aracı kurumların koordineli ve sistematik bir şekilde çalışması stratejik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, polis, aile mahkemeleri, sosyal hizmetler, sağlık kurumları, yerel yönetim birimleri, kadın sığınma evleri gibi kurumların iş birliği oldukça önemlidir. Aynca, hukuki reformlar ve şiddete karşı koruma sağlayan hükümet politikaları da sorunun çözümünde kilit rol oynamaktadır.

Şiddet faili olan kişilerin şikayetler sonrasında serbest bırakılarak evlerine geri dönmesi ve cezaların caydırıcılığı konusundaki tartışmalar, büyük önem arz etmektedir. Örneğin, 10 yıl hapis cezasına mahkûm edilen bir kişi, yalnızca 4 yıl cezaevinde kalmakta ve bu sürenin sadece 1 yılını kapalı infaz kurumunda geçirmektedir. Hapis cezasının 9 yıl olduğu durumlarda ise kapalı infaz kurumunda geçirilen sürenin 1 aya kadar inmesi mümkündür. Burada sorun, suç tiplerine yönelik verilen ceza yaptırımlarının düşük olmasından ziyade, infaz sistemi ve cezaların uygulanmasındaki düzenlemeler sonucu cezaların fiilen neredeyse infaz edilmemesiyle ilgilidir. Bu durum, cezaların caydırıcı etkisinin ortadan kalkmasına yol açmakta ve kadına yönelik şiddet olaylarının cezasız kalmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak, kamuoyunda kadına karşı işlenen suçlarda bir "cezasızlık" algısı ortaya çıkmaktadır. Sorunun çözümü, yalnızca belli suçlar ya da yaptırımlar üzerinde değişiklik yapmak değil; infaz düzenlemeleri ve ceza erteleme uygulamalarının, kadına yönelik şiddet suçlarına uygulanmasını engellemeye yönelik olmalıdır.

Hukuki yaptırımların yanı sıra, toplumun şiddet algısını değiştirecek eğitim programlarının oluşturulması, medya ve internet üzerinde kadına yönelik metalaştırma ve şiddet içerikli faaliyetlerin denetlenip engellenmesi de sorunun çözümünde oldukça önemlidir. Bu tür önlemler alınmadıkça, toplumsal iyileşme beklemek gerçekçi olmayacaktır. Güçlü yaptırımların bulunmadığı toplumlarda, kadınlar ve çocuklar şiddet ve cinsel istismara maruz kalmaya devam edecek, bu da onları sosyal destekten yoksun bırakarak suç örgütlerinin ve insan ticaretinin kurbanı haline getirecektir. Sonuç olarak, aile yapısı daha da zayıflayacak ve güvenli, huzurlu bir nesil yetiştirme işlevi yerine, şiddetin neden olduğu yıpranmayla karşı karşıya kalınacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan çalışmaya göre; cinayetlerin %85'i, tecavüz ve şiddet olaylarının %50'si, trafik kazalarının %60'ı ve kadına şiddet olaylarının %70'i alkollüyken işlenmektedir. Alkol, kumar, uyuşturucu kullanımı gibi bağımlılıkların, şiddetin yaygınlaşmasında ciddi bir rol oynadığı yapılan çalışmalarla ve sonuç raporları ile görülmekte, aynı şekilde ekonomik sıkıntılar da aile içi çatışmaları artırmaktadır. Şiddet olaylarının önlenmesi için bu risk faktörlerine yönelik etkin ve kapsamlı önleyici çalışmalar yapılmalı, gerekli eğitimler verilerek toplumsal farkındalık artırılmalıdır.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için önleyici tedbirlerin hayata geçirilmesi ve toplumu oluşturan her kesimin bu konuda bilinçlendirilmesi amacıyla yapılacak araştırma, şiddetin kaynaklarına inerek kalıcı çözümler üretilmesini sağlayacaktır. Bu önerge ile hem şiddetin semptomlarına hem de bu semptomları doğuran nedenlere odaklanılacak; böylece etkin ve kalıcı çözümler üretilmesi hedeflenecektir.

Bu çerçevede, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin sebeplerine odaklanmak ve bu sebepleri ortadan kaldırmaya yönelik kapsamlı çalışmalar yürütmek, önlemeye yönelik risk faktörlerinin tespit etmek ve önleyici tedbirlerin geliştirilmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılması hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

5. Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Manisa Milletvekili Erkan AKÇAY ve Nevşehir Milletvekili Filiz KILIÇ'ın; Kadına yönelik şiddetin nedenlerinin tüm yönleriyle incelenerek uygulamadaki eksikliklerin tespit edilmesi ve gerekli çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/1834):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik yürütülen hizmetlerin uygulamalarının değerlendirilmesi, eksikliklerinin tespit edilmesi, tespitler doğrultusunda çözüm önerilerinin ve önceliklerinin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını Milliyetçi Hareket Partisi Grubu olarak saygılarımızla arz ederiz.

Filiz KILIÇ	Erkan AKÇAY
Nevşehir Milletvekili	Manisa Milletvekili
Grup Başkanvekili	Grup Başkanvekili

Gerekçe:

Birleşmiş Milletler (BM) Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde kadına yönelik şiddet, "ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" şeklinde tanımlanmaktadır.

Türk kültür ve devlet geleneğinde kadınının yeri devlet ve toplum içerisinde her dönemde özel bir öneme sahip olmuştur. Kadın var oldukça aile de var olmuş, aile var oldukça devlet de var olmuştur. Kadının önemsendiği bir toplumda bireyler de önemsenmiştir. Kısacası kadına verilen değer ile toplumda fertlere verilen değer her zaman birbiriyle doğru orantılıdır. Nitekim kadına önem vermek aileye önem vermek, aileye önem vermek ise topluma önem vermek demektir. Devletin bekası için toplumun kültürel ve geleneksel yapısına önem vermek devletler açısından olmazsa olmaz bir anlayıştır.

Şiddet, dünyanın neresinde olursa olsun, insanların temel hak ve özgürlüklerini kullanmasında önemli bir engel teşkil eden ağır bir insan hakkı ihlalidir. Özellikle kadına karşı fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik olarak kendini gösterebilen şiddet, tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortak sorunu olduğu gibi Türkiye'nin de sorunlarından biridir.

Ülkemizde kadınların toplumu ileriye götüren sosyal dinamiğin temel kaynağı olduğu gerçeğinden hareketle şimdiye dek birçok somut politika ve düzenleme hayata geçirilmiştir.

2005 yılında hazırlanan Yeni Türk Ceza Kanunu'nda kadının mağdur olduğu birçok suç topluma karşı işlenen suçlar kapsamından çıkarılıp kişilere karşı işlenen suçlar kapsamına alınarak cezaları ağırlaştırılmıştır. Ayrıca, töre cinayetleri faillerinin kanunda öngörülen en ağır ceza olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılması hükmü getirilmiştir.

Bu kapsamda. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, gerekli uzman personelin görev yaptığı, şiddetin önlenmesi ve koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve hizmetlerin verildiği, çalışmalarını 7/24 saat esasına göre yürüten şiddet önleme ve izleme merkezleri kurulmuştur.

Şiddet olgusu hâlen toplumun kanayan bir yarası olarak varlığını devam ettirmekte olup kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin azalmasında hâlâ istenen seviyeye gelinememiş olmasının nedenlerinin araştırılması ihtiyacı doğmuş bu bağlamda, konunun her türlü boyutuyla araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını Milliyetçi Hareket Partisi Grubu olarak arz ederiz.

6. Sivas Milletvekili Abdullah GÜLER ve 102 Milletvekili'nin; Kadınların maruz kaldıkları şiddet ve ayrımcılık davranışlarına yönelik ek tedbirler alınması ve çözüm önerilerinin belirlenebilmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/1835):

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dünya genelinde modern hayatın yaygınlaşmasıyla değişen ve farklılaşan insan ilişkileri nedeniyle kadınlar eğitim, çalışma, kamu hizmetinden yararlanma ve aile gibi hayatın birçok alanında zorluklara ve kamu vicdanını yaralayan olaylara maruz kalmaktadır. Bu kapsamda kadınların şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmaları mağduriyetlerinin de artması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunların bütün paydaşlarla birlikte ele alınarak mevcut düzenlemelerin gözden geçirilmesi, uygulamaların değerlendirilmesi, alınması gereken ek tedbirlerin belirlenmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konulabilmesi amacıyla Anayasa'nın 98 inci, İçtüzüğün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

1)	Abdullah GÜLER	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Sivas
2)	Ümmügülşen ÖZTÜRK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
3)	Mustafa Hakan ÖZER	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Konya
4)	Ercan ÖZTÜRK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Düzce
5)	İnanç Siraç Kara ÖLMEZTOPRAK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Malatya
6)	Ali KIRATLI	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Mersin
7)	Ali TEMÜR	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Giresun
8)	Ayhan SALMAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Bursa
9)	Behiye EKER	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
10)	Murat Cahid CINGI	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kayseri
11)	Abdulhamit GÜL	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Gaziantep
12)	İbrahim Ethem TAŞ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Antalya
13)	Ayhan GİDER	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Çanakkale
14)	Mustafa HAMARAT	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ordu
15)	İbrahim YURDUNUSEVEN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Afyonkarahisar
16)	Hüseyin ÖZHAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Adıyaman
17)	Şebnem BURSALI	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İzmir
18)	Necmettin ERKAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kırşehir
19)	Hikmet BAŞAK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Şanlıurfa
20)	Haluk İPEK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Amasya
21)	Mustafa ARSLAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Tokat
22)	Ahmet Gökhan SARIÇAM	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kırklareli
23)	Mehmet Emin ÖZ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Erzurum
24)	Çiğdem KONCAGÜL	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Tekirdağ
25)	Emel GÖZÜKARA DURMAZ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Bursa
26)	Abdürrahim DUSAK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Şanlıurfa
27)	Harun MERTOĞLU	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Rize
28)	Büşra PAKER	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul

29)	Osman SAĞLAM	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Karaman
30)	Ersan AKSU	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Samsun
31)	Meryem GÖKA	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Konya
32)	Sena Nur ÇELİK KANAT	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
33)	Resul KURT	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Adıyaman
34)	Özlem ZENGİN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
35)	Bahadır Nahit YENİŞEHİRLİOĞLU	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Manisa
36)	Mehmet BAYKAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Konya
37)	Leyla ŞAHİN USTA	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ankara
38)	Mehmet DEMİR	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kütahya
39)	Şengül KARSLI	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
40)	Tuba KÖKSAL	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kahramanmaraş
41)	Yahya ÇELİK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
42)	Lütfiye Selva ÇAM	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ankara
43)	Mestan ÖZCAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Tekirdağ
44)	Derya AYAYDIN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
45)	Nilhan AYAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
46)	Muammer AVCI	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Zonguldak
47)	Fatma Serap EKMEKCİ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kastamonu
48)	Nazım ELMAS	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Giresun
49)	Hasan ÇİLEZ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Amasya
50)	Oğuz ÜÇÜNCÜ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
51)	Hulusi AKAR	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kayseri
52)	Mustafa OĞUZ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Burdur
53)	Cevahir Asuman YAZMACI	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Şanlıurfa
54)	Zeynep YILDIZ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ankara
55)	Mustafa ALKAYIŞ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Adıyaman
56)	Ertuğrul KOCACIK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Sakarya
57)	Kaan KOÇ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ardahan
58)	İsmail ERDEM	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
59)	Veysal TİPİOĞLU	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kocaeli
60)	Ömer ÖZMEN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Aydın
61)	Çiğdem ERDOĞAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Sakarya
62)	Sayın Bayar ÖZSOY	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kayseri
63)	Çiğdem KARAASLAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Samsun
64)	Osman ZABUN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Isparta
65)	Hasan ARSLAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Afyonkarahisar
66)	Ömer Oruç Bilal DEBGİCİ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kahramanmaraş
67)	Derya BAKBAK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Gaziantep
68)	Selami ALTINOK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Erzurum
69)	Mustafa Hulki CEVİZOĞLU	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
70)	Nilgün ÖK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Denizli
71)	Suna KEPOLU ATAMAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Diyarbakır
72)	Abdurrahman BABACAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Malatya
73)	Süleyman ŞAHAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Yozgat
74)	Havva Sibel SÖYLEMEZ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Mersin
75)	Rümeysa KADAK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
76)	Rabia İLHAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
77)	Yusuf AHLATCI	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Çorum

78)	Nurettin ALAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
79)	Mehmet Sait YAZ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Diyarbakır
80)	Ahmet Fethan BAYKOÇ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ankara
81)	Burhan KAYATÜRK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Van
82)	İsmail Çağlar BAYIRCI	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kütahya
83)	Saffet BOZKURT	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Zonguldak
84)	Sadettin HÜLAGÜ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kocaeli
85)	İshak ŞAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Adıyaman
86)	Orhan ATEŞ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Bayburt
87)	Jülide SARIEROĞLU	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ankara
88)	Tahir AKYÜREK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Konya
89)	Abdurrahim FIRAT	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Erzurum
90)	Lütfi BAYRAKTAR	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Sakarya
91)	Mustafa YAVUZ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Bursa
92)	Emre ÇALIŞKAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Nevşehir
93)	Rukiye TOY	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Sivas
94)	Celalettin KÖSE	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Gümüşhane
95)	İbrahim Ufuk KAYNAK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ordu
96)	Seda SARIBAŞ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Aydın
97)	Gökhan DİKTAŞ	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Tekirdağ
98)	Mustafa KAPLAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kırıkkale
99)	Muhammet Emin AKBAŞOĞLU	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Çankırı
100)	Radiye Sezer KATIRCIOĞLU	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Kocaeli
101)	Derya YANIK	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Osmaniye
102)	Halit YEREBAKAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	İstanbul
103)	Murat ALPARSLAN	Adalet Ve Kalkınma Partisi	Ankara

Gerekçe:

Kadınların karşılaştığı toplumsal sorunlar, tarih boyunca değişmekle birlikte, günümüzde de küresel bir gerçeklik olarak varlığını sürdürmektedir. Kadınlar, eğitimden iş hayatına, siyasetten aile içi rollere kadar pek çok alanda eşitsizliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Cinsiyet ayrımcılığı, şiddet, iş hayatında ayrımcılık ve aile bütünlüğünün sarsılması gibi sorunlar, kadınların birçok alanda mağduriyet yaşamasına neden olmaktadır. Bu sorunlar, yalnızca bireyleri değil, toplumların gelişimini de olumsuz etkileyen geniş çaplı sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle, kadınların yaşamış oldukları mağduriyetlere dair farkındalık yaratmak ve çözümler üretmek, her toplumun öncelikleri arasında yer almalıdır.

Kadına yönelik şiddet, dünya genelinde yaygın ve ciddi bir toplumsal sorundur. Fiziksel, psikolojik, sosyal ve cinsel boyutlarda kendini gösteren bu şiddet türü, yalnızca bireylerin değil, ailelerin ve toplumların da refahını tehdit eder. Kadına yönelik şiddet, mağdurun en temel haklarını yok sayarak, insan olmanın getirdiği fırsatlardan yararlanıp kendini geliştirmesinin önünde büyük bir engel teşkil eder. Bu şiddet, bireyin insan onuruna

ve değerine uygun bir yaşam sürme hakkını zedeler, kişinin saygın ve güvenli bir hayat sürmesine yönelik temel insan haklarına ciddi zarar verir.

Ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin çalışmalar önleme, koruma ve müdahale boyutlarıyla çok taraflı ve bütüncül olarak "Sıfır Tolerans" ilkesi çerçevesinde ilgili tüm tarafların kapsamlı iş birliği ile yürütülmektedir. 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin yasal altyapının güçlendirildiğinin ve bu mücadelenin daha üst bir seviyeye taşındığının en önemli göstergesidir. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Bunun yanı sıra Medeni Kanun, İş Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi temel kanunlarda kadının menfaati gözetilerek yapılan reformlarla, Türkiye'de tüm mevzuat kadına yönelik şiddete sıfır tolerans tanıyan bir yapıya kavuşturulmuştur. 2021 ve 2022 yıllarında Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişikliklerle kadına yönelik işlenen fiillere ilişkin cezai müeyyideler artırılmış, daha önce başka suçların içerisinde değerlendirilen ısrarlı takip eylemleri ise Türk Ceza Kanunu'na eklenen 123/A maddesi ile ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede yol haritasını ve temel politika önceliklerini belirleyen ulusal eylem planları 2007 yılından bu yana düzenli olarak hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. İlgili tüm tarafların katkılarıyla hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planlarının ilki 2007 yılında, ikincisi 2012 yılında ve üçüncüsü 2016 yılında yürürlüğe konarak uygulanmıştır. Üçüncü Ulusal Eylem Planı (2016-2020)'nin uygulama süresinin sona ermesiyle; "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)" ulusal mevzuat hükümleri ve tüm politika dokümanları dikkate alınarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin katkı ve katılımları ile hazırlanmış olup halihazırda yürürlükte ve uygulanmaktadır.

Koruyucu ve önleyici hizmetler 6284 sayılı Kanun ve ilgili ikincil düzenlemeler uyarınca şiddet mağdurlarına çeşitli kurumsal hizmet birimleri aracılığıyla sürdürülmektedir.

Bu kapsamda kadın konuk evleri, şiddet önleme ve izleme merkezleri, şiddetle mücadele irtibat noktaları, elektronik kelepçe uygulaması, kadın destek sistemi (KADES) ve ALO 183 hattı önemli ve etkin tedbirler olarak hayata geçirilmiştir.

Dijital platformlar ve ana akım medya da bu mücadelede önemli bir role sahiptir. Cumhurbaşkanımızın da ifade ettiği gibi kimi zaman dijital platformlardan yayılan cerahatin, kimi zaman sapkın akımların, kimi zaman uyuşturucu illetinin, kimi zaman alkol belasının, kimi zaman televizyon dizilerinin özendirdiği mafya kültürünün, kimi zaman da infaz ve ıslah sistemimizdeki boşlukların bu acıların yaşanmasında rol oynadığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddeti normalleştiren içerikler yayınlanmamalı, şiddeti kınayan, farkındalık yaratan ve kadınları güçlendiren içerikler ön plana çıkarılmalıdır. Kadınların iş gücüne katılımı teşvik edilmeli ve ekonomik bağımsızlıkları sağlanarak şiddete karşı daha dirençli olmaları sağlanmalıdır. Toplumun her kesiminin sorumluluk alarak bu konuda duyarlılık geliştirmesi, kadınların yaşamış oldukları mağduriyetlerle mücadelede önem arz etmektedir.

Dünya genelinde modern hayatın yaygınlaşmasıyla değişen ve farklılaşan insan ilişkileri nedeniyle kadınlar eğitim, çalışma, kamu hizmetinden yararlanma ve aile gibi hayatın birçok alanında zorluklara ve kamu vicdanını yaralayan olaylara maruz kalmaktadır. Bu kapsamda kadınların maruz kaldıkları olaylar mağduriyetlerinin de artması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunların bütün paydaşlarla birlikte ele alınarak mevcut düzenlemelerin gözden geçirilmesi, uygulamaların değerlendirilmesi, alınması gereken ek tedbirlerin belirlenmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konulabilmesi amacıyla Anayasa'nın 98' inci İçtüzüğün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

TAKDİM YAZISI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu
(10 / 696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)

Sayı: Z-67245009-130.05-1657156 03.07.2025
Konu: Komisyon Raporu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan 10 / 696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835 Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Anayasa'nın 98 inci ve İçtüzük'ün 104 ve 105 inci maddeleri çerçevesinde çalışmalarını tamamlamış bulunmaktadır.

21.11.2024 tarihinde göreve başlayan Komisyonun yaptığı çalışmalar sonucunda düzenlediği Rapor ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Mustafa Hulki CEVİZOĞLU
İstanbul Milletvekili
Komisyon Başkanı

KOMİSYONUN KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI

A. MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİNİN KONUSU VE ÖZETİ

28. Yasama Dönemi'nde, *"Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi"* amacıyla:

Ankara Milletvekili Aliye Timisi ERSEVER ve 20 Milletvekili'nin (10/696), Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi Grubu adına Grup Başkanvekili Kars Milletvekili Gülüstan KILIÇ KOÇYİĞİT'in (10/1831), İYİ Parti Grubu adına Grup Başkanvekili Balıkesir Milletvekili Turhan ÇÖMEZ'in (10/1832), Saadet Partisi Grubu adına Grup Başkanvekili İstanbul Milletvekili Bülent KAYA'nın (10/1833), Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Grup Başkanvekilleri Manisa Milletvekili Erkan AKÇAY ve Nevşehir Milletvekili Filiz KILIÇ'ın (10/1834), Sivas Milletvekili Abdullah GÜLER ve 98 Milletvekilinin (10/1835) esas numaralı önergelerinin 10.10.2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından kabul edilmesiyle "*Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi*" amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuştur.

21.11.2024 tarihinde çalışmalarına başlayan söz konusu Meclis Araştırması Komisyonunun kurulmasına yönelik önergelerin gerekçeleri incelendiğinde özetle;

- Şiddetin, dünyanın neresinde olursa olsun, insanların temel hak ve özgürlüklerini kullanmasında önemli bir engel teşkil eden ağır bir insan hakkı ihlali olduğu, özellikle kadına karşı fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik olarak kendini gösterebilen şiddetin, tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortak sorunu olduğu gibi Türkiye'nin de sorunlarından biri olduğu,
- Modern hayatın yaygınlaşmasıyla değişen ve farklılaşan insan ilişkileri nedeniyle kadınların eğitim, çalışma, kamu hizmetinden yararlanma ve aile gibi hayatın birçok alanında zorluklara ve kamu vicdanını yaralayan olaylara maruz kaldığı,
- Kadın cinayetlerinin her geçen yıl artarak devam ettiği, kadın cinayetlerinin yanı sıra, fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet gibi çeşitli şiddet türlerinin de arttığı,
- Kadın cinayetleri faillerinin çok büyük bir bölümünün kadınların ayrıldıkları, ayrılmak istedikleri ve güncel eşleri veya partnerleri, aile üyeleri (baba, torun gibi)

yani çok büyük bir olasılıkla tanıdıkları bir erkek olduğu,

- Kadına yönelik şiddetin genel olarak eğitimsizlik, ekonomik yetersizlik, psikolojik sorunlar, madde bağımlılığı gibi nedenlerle ilişkilendirildiği, ancak sorunun daha derinde ve yapısal olması ve toplumsal barışın sağlanmasının kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık sorununun çözülebilmesine bağlı olması nedeniyle bu sorunun çözümü için ivedi ve kalıcı önlemler alınması gerektiği,
- Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın önüne geçilebilmesi için şiddetin sebeplerinin dikkatlice tespit edilmesi gerektiği, kadınların her alanda karşılaştığı sorunları çözmenin, çağdaş medeniyetler düzeyine ulaşma yolunda Ülkemiz için önemli bir adım olduğu,
- İş hayatı başta olmak üzere tüm platformlarda kadınlara yönelik uygulanan cinsiyet ayrımcılığının sonlanması için gerekli önlemlerin alınması, kadınların erkeklere denk koşullarda ekonomik hayata katılması, cinsiyetler arası ücret farkının ortadan kaldırılması, kadın girişimcileri özendirecek tedbirlerin alınması, bilim, teknoloji, ekonomi ve siyaset alanlarındaki karar mekanizmalarına kadınların dâhil edilmesi, kadınlara yönelik fiziki, psikolojik ve cinsel şiddetin ortadan kaldırılması, özellikle yoksul kadın ve kız çocuklarını tehdit eden insan ticaretinin önlenmesi, eğitim, kültür, iş hayatında kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımlara son verilmesi için gerekli tüm çalışmaların yapılması gerektiği,
- Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde veya hızlı müdahale edilerek engellenmesinde, devlet kurumları ile aracı kurumların koordineli ve sistematik bir şekilde çalışmasının stratejik bir rol oynadığı, ayrıca hukuki reformlar ve şiddete karşı koruma sağlayan hükümet politikalarının da sorunun çözümünde kilit rol oynadığı,
- Hukuki yaptırımların yanı sıra, toplumun şiddet algısını değiştirecek eğitim programlarının oluşturulmasının, medya ve internet üzerinde kadına yönelik metalaştırma ve şiddet içerikli faaliyetlerin denetlenip engellenmesi gerektiği

hususlarına yer verilmiştir.

B. KOMİSYONUN KURULUŞU, GÖREV SÜRESİ VE KOMİSYON ÜYELERİ

Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince verilmiş olan 10 / 696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835 esas numaralı Meclis araştırması önergeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun 10.10.2024 tarihli 6'ncı Birleşimi'nde görüşülmüştür. Bu görüşmelerden sonra, önergelerde belirtilen hususlarla ilgili bir Meclis Araştırması Komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu konudaki 1429 sayılı Kararı 12.10.2024 tarihli ve 32690 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Söz konusu Karar'da; Meclis Araştırması Komisyonunun 22 üyeden oluşması, Komisyonun çalışma süresinin başkan, başkanvekili, sözcü, kâtip seçimi tarihinden başlamak üzere 3 ay olması ve gerektiğinde çalışmalarını Ankara dışında da yapabileceği hususlarına yer verilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 19.11.2024 tarihli 20'nci Birleşimi'nde Komisyon üye seçimi yapılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu konudaki 1437 sayılı Kararı 22.11.2024 tarihli ve 32730 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Komisyon, Meclis Başkanlığının çağrısı üzerine yapılan 21.11.2024 tarihli ilk toplantısında Komisyon Başkanı, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip seçimini gerçekleştirmiştir. Komisyon bu toplantıda, hazır bulunan üyeler arasından en yaşlı üye sıfatıyla İstanbul Milletvekili Mustafa Hulki CEVİZOĞLU'nun geçici başkanlığında toplanmıştır. Yapılan gizli oylama sonucu Komisyon Başkanlığına İstanbul Milletvekili Mustafa Hulki CEVİZOĞLU, Başkanvekilliğine Ankara Milletvekili Asuman ERDOĞAN, Komisyon Sözcülüğüne İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba DURGUT, Komisyon Kâtipliğine Kahramanmaraş Milletvekili Zuhal KARAKOÇ DORA seçilmiş ve Komisyon çalışmalarına başlamıştır.

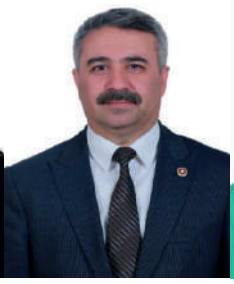
Komisyona verilen 3 aylık çalışma süresinin sonuna yaklaşıldığında, konunun kapsamlı bir çalışma gerektirmesi dikkate alınarak bu süre içinde inceleme, araştırma ve rapor yazım sürecinin bitmeyeceğinin anlaşılması üzerine; Komisyonun 12.02.2025 tarihli Kararı'yla bir aylık ek süre istenmesine karar verilmiştir. Komisyon, TBMM İçtüzüğü'nün 105'inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, 21.02.2025 tarihinden geçerli olmak üzere, 1 aylık ek süre istenmesine karar vermiştir. Komisyonun bu Kararı doğrultusunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun 13.02.2025 tarihli 57'nci Birleşimi'nde aldığı 1444 sayılı Kararı ile Komisyonun çalışma süresi; 21.02.2025 tarihinden itibaren 1 ay uzatılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu konudaki Kararı 14.02.2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Komisyonun görev süresi 21.03.2025 tarihinde sona ermiştir.

Komisyon Üyeleri ve Seçim Çevreleri

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan 10 / 696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835 Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu

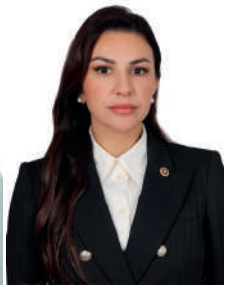
BAŞKAN	BAŞKANVEKİLİ	SÖZCÜ	KATİP
			
Mustafa Hulki CEVİZOĞLU **İstanbul Milletvekili**	**Asuman ERDOĞAN** **Ankara Milletvekili**	**Müşerref Pervin Tuba DURGUT** **İstanbul Milletvekili**	**Zuhal KARAKOÇ DORA** **Kahramanmaraş Milletvekili**

KOMİSYON ÜYELERİ

			
Ayşe Sibel ERSOY **Adana Milletvekili**	**Mustafa ALKAYIŞ** **Adıyaman Milletvekili**	**Aliye TİMİSİ ERSEVER** **Ankara Milletvekili**	**Aliye COŞAR** **Antalya Milletvekili**
			
Yusuf AHLATCI **Çorum Milletvekili**	**Adalet KAYA** **Diyarbakır Milletvekili**	**Suna KEPOLU ATAMAN** **Diyarbakır Milletvekili**	**Mesut BOZATLI** **Gaziantep Milletvekili**

Elif ESEN
İstanbul Milletvekili

Nilhan AYAN
İstanbul Milletvekili

Özgül SAKİ
İstanbul Milletvekili

Sevda ERDAN KILIÇ
İzmir Milletvekili

Fatma Serap EKMEKCİ
Kastamonu Milletvekili

Selma Aliye KAVAF
Manisa Milletvekili

Rukiye TOY
Sivas Milletvekili

Cevahir Asuman YAZMACI
Şanlıurfa Milletvekili

Selcan TAŞCI
Tekirdağ Milletvekili

C. KOMİSYON ÇALIŞMA SÜRECİ HAKKINDA USUL VE ESASLAR

Komisyon; başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçiminin yapıldığı 21.11.2024 tarihinden itibaren çalışmalarına başlamıştır. Komisyon Başkanının önerisi üzerine ilk toplantıda Komisyon çalışmaları için gerekli olan kararlar alınmıştır.

Komisyonun 21.11.2024 tarihinde yaptığı ilk toplantısında;

1. Komisyonun gerekli görmesi hâlinde, Komisyon olarak ya da oluşturulacak alt komisyonlar marifetiyle mahallinde inceleme ve araştırmalar yapmasına,

2. Komisyon toplantılarında ve Ankara dışı çalışmalarda tam tutanak tutulmasına,

3. Komisyonun Genel Kurul çalışma saatlerinde de çalışma yapabilmesi için Meclis İçtüzüğü'nün 35 inci maddesi uyarınca Başkanlık Divanı'ndan izin istenmesine,

4. Komisyonun uygun gördüğü çalışmalarını kamuoyuna duyurabilmek amacıyla internet sitesi kurulmasına ve e-posta adresi alınmasına,

5. Komisyon süresince ilgili kurum ve kuruluşlardan konu ile ilgili uzman görevlendirilmesi ile ilgili işlemlerin ve yazışmaların yapılmasında, davet edilecek kişi ve kurumların tespiti hususlarında Komisyon Başkanlığının yetkili kılınmasına,

6. Ankara dışında yapılacak inceleme ve çalışmalara belirlenecek komisyon uzmanları ile kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilen personelin katılmasına,

7. Rapor yazımında Komisyon Başkanlığına redaksiyon yetkisi verilmesine,

8. Ankara'da yapılan Komisyon toplantılarına bilgi vermek üzere çağrılan davetliler ile diğer kurum ve kuruluşlardan görevlendirilen uzmanların ulaşım ve iaşe bedellerinin karşılanmasına

karar verilmiştir.

D. KOMİSYON ÇALIŞMALARI SÜRECİ

Komisyonun çalışmaları süresince yaklaşık 70 saat süren 21 toplantı yapılmış; ilgili kurum ve kuruluşların temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, medya sektörü temsilcileri ve akademisyenler davet edilerek araştırma konusu hakkında görüş ve önerileri dinlenmiş; Komisyon çalışmalarında ve rapor yazımında yararlanmak amacıyla tüm paydaşlardan 33 adet bilgi notu/rapor temin edilmiştir.

Komisyon; Ankara, İstanbul, Elazığ, Şanlıurfa ve Gaziantep illerine çalışma ziyaretinde bulunmuş, konu ile ilgili yürütülen çalışmaları yerinde incelemiş, yetkililerden bilgi almış ve istişarelerde bulunmuştur.

Komisyonun 4 aylık çalışma süresi boyunca 6 yerinde inceleme ziyareti gerçekleştirilmiştir. Komisyon ilk olarak, 4 Aralık 2024 tarihinde, İçişleri Bakanlığının kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın önlenmesindeki görev ve yetkileri ile konuyla ilgili Bakanlıkça yürütülen faaliyetler hakkında bilgi almak, Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER)'nde incelemelerde bulunmak amacıyla İçişleri Bakanlığına çalışma ziyaretinde bulunmuştur. Komisyon; 10-11 Şubat 2025 tarihinde İstanbul iline çalışma ziyaretinde bulunarak Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı Beyaz Ev Projesi ve Aile Destek Merkezi (ADEM), Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM), İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, İstanbul Anadolu Adalet Sarayı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğünde yürütülen çalışmaları yerinde incelenmiş, yetkililerden bilgi alınmış ve istişarelerde bulunmuştur. Komisyon 13-16 Mart 2025 tarihlerinde ise; Elazığ, Şanlıurfa ve Gaziantep illerine çalışma ziyaretinde bulunmuş, konuyla ilgili yürütülen çalışmaları yerinde incelemiş, yetkililerden bilgi alınmış, istişarelerde bulunmuştur. Şanlıurfa iline yapılan çalışma ziyaretinde, araştırma konusunun ayrıntılı olarak ele alındığı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. 20 Mart 2025 tarihinde Ankara Sincan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsüne çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Çalışmalar neticesinde oluşturulan Taslak Komisyon Raporu, Komisyon üyelerine 21.05.2025 tarihinde dağıtılmıştır. Komisyon üyeleri bu Taslak Rapor üzerindeki değerlendirme ve görüşlerini ise; 30.05.2025 tarihine kadar Komisyon Başkanlığına iletmişlerdir.

Üyelerden gelen öneri ve görüşler çerçevesinde nihai şekli verilen söz konusu Komisyon Raporu 03.07.2025 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulmuştur.

D.1. Komisyonda Yapılan Toplantıların Konusu, Bilgi Alınanlar ve Tutanaklar

Komisyonda yapılan Başkanlık Divanı Seçimi ve sonrasında yapılan Komisyon Toplantılarına ilişkin tablo ve açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

D.1.1. 21.11.2024 Tarihli Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip Seçimi

21.11.2024 tarihli ilk toplantıda Komisyon başkanı, başkanvekili, sözcü ve kâtibinin seçimi gerçekleştirilmiştir. Komisyon Başkanlığına İstanbul Milletvekili Mustafa Hulki CEVİZOĞLU, Başkanvekilliğine Ankara Milletvekili Asuman ERDOĞAN, Komisyon Sözcülüğüne İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba DURGUT, Komisyon Kâtipliğine Kahramanmaraş Milletvekili Zuhal KARAKOÇ DORA seçilmiştir. Söz konusu toplantıda Komisyon çalışmaları için gerekli olan, yukarıda "Komisyon Çalışma Süreci Hakkında Usul ve Esaslar" başlığı altında belirtilen kararlar alınmıştır.

D.1.2. 26.11.2024 Tarihli (1.) Toplantı

Komisyonun çalışma programının belirlenmesi, Komisyonda görevlendirilecek uzmanların değerlendirilmesi, Komisyonda dinlenecek kamu kurum ve kuruluşları, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile diğer ilgili kişilerin tespit edilmesi konuları görüşülmüştür.

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4046

D.1.3. 03.12.2024 Tarihli (2.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Yılmaz TUNÇ	Adalet Bakanlığı - Bakan
Meral GÖKKAYA	Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı - Daire Başkanı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

D.1.4. 12.12.2024 Tarihli (3.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Dr. Yasin ERKOÇ	Sağlık Bakanlığı - Bakan Yardımcısı
Uzm. Dr. Emrah CEVİZ	Sağlık Bakanlığı - Kamu Hastaneleri Genel Müdürü
Muhammed Emin DEMİRKOL	Sağlık Bakanlığı - Halk Sağlığı Genel Müdürü

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4060

D.1.5. 18.12.2024 Tarihli (4.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) - Bakan
Leman YENİGÜN	ASHB - Bakan Yardımcısı
Zafer TARIKDAROĞLU	ASHB - Bakan Yardımcısı
Süreyya ERKAN	ASHB - Kadının Statüsü Genel Müdürü
Özge AYDİŞ TOY	ASHB - Hukuk Hizmetleri Genel Müdürü

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062

D.1.6. 19.12.2024 Tarihli (5.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Yusuf TEKİN	Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) - Bakan
Doç. Dr. Mustafa OTRAR	MEB - Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064

D.1.7. 24.12.2024 Tarihli (6.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Ebubekir ŞAHİN	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) - Başkan
Deniz GÜÇER	RTÜK - RTÜK Üyesi
Deniz GÜLER	RTÜK - Başkan Yardımcısı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067

D.1.8. 25.12.2024 Tarihli (7.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Doç. Dr. Furkan METİN	Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) - Başkan Yardımcısı
Turgay ALTUN	TÜİK - Sosyal İstatistikler Daire Başkanı
Metin AYTAÇ	TÜİK - Demografi İstatistikleri Daire Başkanı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4069

D.1.9. 08.01.2025 Tarihli (8.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Emine ÖZMETE	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073

D.1.10. 09.01.2025 Tarihli (9.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Muharrem KILIÇ	Türkiye İnsan Haklan ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) - Başkan

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4074

D.1.11. 14.01.2025 Tarihli (10.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Mehmet AKARCA	Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) - Kamu Başdenetçisi
Fatma BENLİ YALÇIN	KDK - Kamu Denetçisi

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4078

D.1.12. 15.01.2025 Tarihli (11.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) - Rektör Yardımcısı - Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4083

D.1.13. 28.01.2025 Tarihli (12.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Dr. Abdulkerim GÜN	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) - Başkan Yardımcısı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4087

D.1.14. 29.01.2025 Tarihli (13.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Coşkun TAŞTAN	Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Suç Araştırmaları Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Meryem BULUT	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Antropoloji Bölümü Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı Başkanı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4089

D.1.15. 30.01.2025 Tarihli (14.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Nevzat TARHAN	Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü, Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı ve İTBF Psikoloji/Klinik Psikoloji Anabilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN	Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2030 Komitesi Üyesi

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4090

D.1.16. 04.02.2025 Tarihli (15.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Erol ÖZVAR	Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Naci GÜNDOĞAN	YÖK Yürütme Kurulu Üyesi
Batıkan AKSOY	YÖK Genel Sekreteri
Prof. Dr. İsmet KOÇ	Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. İlknur Yüksel KAPTANOĞLU	Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Ege Ebrar ÖNÜR	Klinik Psikolog

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4093

D.1.17. 12.02.2025 Tarihli (16.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Zahide YETİŞ	TV Sunucusu
Mahperi ALTUN UÇAR	Yapımcı
Dursun GÜLERYÜZ	Televizyon İzleme Araştırmaları (TİAK) Anonim Şirketi Genel Müdürü
Banu GENÇ	Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği'nin (RATEM) Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4101

D.1.18. 13.02.2025 Tarihli (17.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Muhammed Ziyad VAROL	TRT Genel Müdür Yardımcısı
Hacı ALİ TÜRKASLAN	ATV Genel Müdürü
Esra BAYDAR	SHOW TV Genel Müdürü
Murat YANCI	DEMİRÖREN Medya (Kanal D, CNN,..) TV Grup Başkanı
Aslı ÇİNİ YAŞAROĞLU	TV 8 Genel Müdürü
Emir ÖZKAN	TV 8 Kurumsal İletişim Direktörü
Şebnem AKSOY AÇIKALIN	STAR TV Genel Yayın Yönetmeni
Tülay ÖÇTEN	NOW Haber Ankara Temsilcisi
Öznur HALİLCİKOĞLU ÇALIŞKAN	The Walt Disney Company Türkiye Kıdemli Kurumsal İletişim Müdürü
Fulya TİRYAKİOĞLU BAYKAL	The Walt Disney Company Türkiye Programlama ve İçerik Alımları Direktörü

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4104

D.1.19. 25.02.2025 Tarihli (18.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Duygu ERSEÇEN	Birleşmiş Milletler Kadın Birimi - Program Yöneticisi
Fatma Betül BODUR DAĞTEKİN	Birleşmiş Milletler Kadın Birimi - Program Analisti
Mustafa Ali YURDUPAK	BM Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Ofisi - Türkiye Temsilci Yardımcısı
Aslı ÇOBAN	UNDP Türkiye Ofisi - Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uzmanı
Yasemin AKİS KALAYLIOĞLU	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) - Program Koordinatörü
Emine KUZUTÜRK SAVAŞ	UNFPA - Program Müdürü
Aysel YÜKSEL	UNFPA - Program Koordinatörü
Nazife Ece KARADUMAN	UNFPA - Kurumsal Ortaklıklar Yöneticisi

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112

D.1.20. 27.02.2025 Tarihli (19.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) - Bakan

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4118

D.1.21. 04.03.2025 Tarihli (20.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Prof. Dr. Nurdan DUMAN	Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Başkanı
Av. Aslı ÇELİKAĞ ÖZCAN	Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM) Dönem Sözcüsü
Av. Burcu ÖZTÜRK	Türkiye Barolar Birliği Hukuk Müşavirliği
Av. Aslı ARIHAN	Ankara Barosu Gelincik Merkezi Koordinatör Yönetim Kurulu Üyesi
Av. Nazlı Özlem ATMACA	Ankara Barosu Gelincik Merkezi Başkanı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4119

D.1.22. 11.03.2025 Tarihli (21.) Toplantı

Konu hakkında aşağıda isim ve unvanı belirtilen kişiler dinlenmiştir.

Kişi	Kurumu / Görevi
Av. Canan SARI	Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Zeynep DEMİR	KADEM Vakfı Genel Müdürü
Nurten ÖZTÜRK	TOBB Kadın Girişimciler Kurulu Başkanı
Ahmet Saygın BABAN	TOBB Sektörler ve Girişimcilik Daire Başkanı
Prof. Dr. Tülin OYGÜR	Cumhuriyet Kadınları Derneği Genel Başkanı

İlgili toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4130

D.2. Çalışma Ziyaretleri, Yerinde İncelemeler ve Diğer Faaliyetler

Komisyonun gerçekleştirdiği çalışma ziyaretleri, yerinde incelemeler ve diğer faaliyetlere ilişkin açıklamalar aşağıdadır.

D.2.1. 04.12.2024 Tarihli İçişleri Bakanlığı Çalışma Ziyareti

TBMM Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu tarafından 04.12.2024 tarihinde İçişleri Bakanlığına çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaret kapsamında; İçişleri Bakanı Ali YERLİKAYA tarafından, Komisyonun çalışma alanına ilişkin hususlarda Bakanlıkça yürütülen çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş ve daha sonra Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Asayiş Daire Başkanlığı Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Şube Müdürü Sibel ÖZDEMİR tarafından sunum gerçekleştirilmiştir. Yapılan sunumda kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında;

- Yasal çerçeve ve konuya ilişkin politika belgeleri,
- Bakanlığın kurumsal kapasitesi, Bakanlık bünyesinde aile içi ve kadına karşı şiddetle mücadele amacıyla oluşturulan birimler,
- İlgili bakanlıklarla ve uluslararası kuruluşlarla gerçekleştirilen iş birlikleri,
- Göç İdaresi Başkanlığının faaliyetleri, STK'lar, Göç İdaresi Başkanlığı, Belediyeler ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bünyesindeki toplam konuk evi sayıları ve kapasiteleri,
- Bakanlık bünyesinde konuya ilişkin olarak gerçekleştirilen personel eğitim faaliyetleri,

- Kadın cinayetlerine ilişkin olarak yayımlanan analiz raporları,
- Kadına yönelik şiddet vakalarına ve 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarına ilişkin istatistiki veriler,
- Kadın Acil Destek Uygulaması (KADES), elektronik izleme sürecine ilişkin bilgiler ve etki analizi,
- Dünya genelinde ve Türkiye'de kadın cinayetlerine ilişkin istatistiki veriler
- Sivil toplum kuruluşlarına verilen destekler,
- Bakanlığın farkındalık çalışmaları ve gerçekleştirdiği projeler

hakkında bilgi verilmiştir.

Sunumun ardından Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER) içerisinde yer alan Elektronik İzleme Merkezi'nde Bakan Ali YERLİKAYA tarafından elektronik kelepçe uygulamasına ilişkin olarak yapılan bilgilendirme ve istatistiki veri paylaşımında;

- Kolluğun kendisine yapılan ihbar veya şikâyeti değerlendirerek *"Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu"*nu düzenlediği, olay hakkında Cumhuriyet Savcısının derhal bilgilendirildiği ve en seri vasıtalarla ŞÖNİM'e bilgi verildiği, şiddet uygulayanın suç kayıtlarının sayısı ve niteliği, mağdurun hayatının olağan akışının aksaması, geçmişte tekrar eden şiddet olaylarının yaşanması ve tedbir ihlal bilgileri gibi hususlar dikkate alınarak vakalar hakkında hâkime sunulmak üzere değerlendirme raporu hazırlandığı ve hâkimin ŞÖNİM komisyonunun raporunu da dikkate alarak 6284 sayılı Kanun kapsamında kendisine verilen teknik yöntemlerle takip kararı verme yetkisini kullandığı,
- Hâkim tarafından teknik yöntemlerle takip kararı verilmesi hâlinde mağdur ve yükümlünün ayrı ayrı polis merkezine davet edilerek cihazların teslim edildiği ve yükümlüye elektronik kelepçe takıldığı, gerekli bilgilerin izleme personeli tarafından izleme sistemine girilerek izlemenin başlatıldığı, izleme sürecinde, yükümlünün tedbir kararına ve izlemenin sürekliliğine ilişkin ihlallerinin tutanağa bağlanılarak ilgili kolluk birimi aracılığıyla aile mahkemesine bildirildiği, hâkimin kendisine ulaşan ihlal tutanaklarını inceleyerek gerekli görmesi halinde yükümlü hakkında zorlama hapsi ya da farklı tedbirlerin alınması kararı verdiği,
- 8 Mart 2015 ve 19 Nisan 2016 tarihlerinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Başkanlığı bünyesinde Ankara ve İzmir illerinde kısıtlı sayıda elektronik kelepçe kullanılarak uygulamanın başladığı; 30

Haziran 2017 tarihinde Antalya, Bursa, Gaziantep ve İstanbul illerinin de uygulamaya dâhil edildiği,

- 28 Haziran 2019 tarihinde Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Mersin, Sakarya, Samsun ve Trabzon olmak üzere 15 ilde 30 elektronik kelepçe ile uygulamaya devam edildiği,
- 6 Kasım 2020 tarihinde EGM Asayiş Daire Başkanlığı Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü bünyesinde *"Elektronik İzleme Büro Amirliği"* kurulduğu,
- 25 Ocak 2021 tarihinde GAMER bünyesinde 81 il ve ilçede polis ve jandarma bölgelerini kapsayacak biçimde 1000 yükümlü izleme kapasitesiyle *"Elektronik İzleme Merkezi"*nin faaliyete geçirildiği,
- 2023 yılında elektronik kelepçe kapasitesinin %50 artışla 1.000'den 1.500'e yükseltildiği,
- 2024 yılında elektronik izleme ünite sayısının %150 artışla 12'den 30'a yükseltildiği,
- 01.12.2024 tarihi itibarıyla Elektronik İzleme Merkezinde 899 vakanın aktif olarak takip edildiği, takibi sona eren 5.517 vaka ile birlikte toplam takip edilen/edilmiş vaka sayısının 6.416 olarak gerçekleştiği

ifade edilmiştir. Elektronik İzleme Merkezinde yer alan ekranlar üzerinden sürecin nasıl takip edildiği aşama aşama aktarılmış ve uygulama yerinde görülmüştür.

Ziyarette gerçekleştirilen toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4066

D.2.2. 10-11.02.2025 Tarihli İstanbul Çalışma Ziyareti

TBMM Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu tarafından 10-11.02.2025 tarihlerinde İstanbul ilinde çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Çalışma ziyaretine Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa Hulki CEVİZOĞLU, Komisyon Sözcüsü İstanbul Milletvekili Müşerref Pervin Tuba DURGUT, Komisyon Üyeleri; Adıyaman Milletvekili Mustafa ALKAYIŞ, Ankara Milletvekili Aliye TİMİSİ ERSEVER, Antalya Milletvekili Aliye COŞAR, Antalya Milletvekili Serap YAZICI ÖZBUDUN, Diyarbakır Milletvekili Suna KEPOLU ATAMAN, İstanbul Milletvekili Nilhan

AYAN, İzmir Milletvekili Sevda ERDAN KILIÇ, Kastamonu Milletvekili Fatma Serap EKMEKCİ, Sivas Milletvekili Rukiye TOY ve Şanlıurfa Milletvekili Cevahir Asuman YAZMACI, Komisyon uzmanları ve diğer TBMM personeli katılmıştır.

Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı ve ŞÖNİM (Yeşilköy) Çalışma Ziyareti

10 Şubat 2025 tarihinde İstanbul iline yapılan ziyaret kapsamında 10 Şubat 2025 tarihinde Gaziosmanpaşa Kaymakamlığına ve ŞÖNİM'e (Yeşilköy) çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Gaziosmanpaşa Kaymakamlığına gerçekleştirilen ziyaret kapsamında öncelikle Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı Beyaz Ev Projesi ve Aile Destek Merkezi (ADEM) yerinde incelenmiştir. Ardından Gaziosmanpaşa Kaymakamı İskender YÖNDEN, Kâğıthane Sosyal Hizmet Merkezi (SHM) Müdürü Osman Fatih ÇITAK ve Beyaz Ev Proje Koordinatörü Sümeyra MACİT tarafından Beyaz Ev Projesi hakkında yapılan bilgilendirmede aşağıdaki bilgiler verilmiştir:

- *Beyaz Ev Projesi* 2019 yılında bütüncül bir bakış açısı ve bütüncül bir mekanizma olarak *"Aileye umut, topluma hayat"* mottosuyla faaliyetlerine başlamıştır.
- Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı, Cumhuriyet Başsavcılığı ve Gaziosmanpaşa Belediyesi arasında yapılan protokol ile faillere yönelik çalışmalara başlanmıştır.
- Şiddetsiz aile ortamı oluşturmak amacıyla aile olarak başvurana hem kadına hem de erkeklere yönelik yaklaşık altı aylık bir süreyle psikoterapi desteği sunulmaktadır.
- Proje ortakları İstanbul Üniversitesi -bilimsel ortağı olarak yer almakta- Gaziosmanpaşa Belediyesi ve Cumhuriyet Başsavcılığıyla ana protokol yürütücüleridir. İlçe kamu kurum kuruluşları da projeye hem personel desteği hem de eğitim anlamında gerekli materyal desteğini sağlamaktadır.
- Projenin temel amacı ailede bireylerin özellikle bireysel olarak psikolojik iyilik hâllerini artırmak, aile içi iletişim dinamiklerinin iyileştirilmesi ve aynı zamanda ülkemizde sosyal inovasyon alanında model bir proje olabilmek için çalışmalara katkı sağlamaktır.
- Boşanmaya karar veren çiftlere sağlıklı boşanmanın gerçekleşebilmesi adına destek sunulmaktadır.
- Projenin en temel özelliklerinden bir tanesi Beyaz Ev Eğitim Modeli'ni içeren uygulayıcı kitapların geliştirilmesidir. Proje kapsamında 4 oda (mavi, yeşil, turuncu ve sarı renkli) çalışmalarını yürütmektedir. Aile farkındalık ve kamuoyu çalışmaları "Mavi" odada; aile ve kişisel haklar çalışmaları "Yeşil" odada, ebeveynlere yönelik

psiko-sosyal müdahale ve terapi çalışmaları "Sarı" odada, çocuk grup-oyun terapisi çalışmaları "*Turuncu*" odada sunulmaktadır.

- Sarı oda, ailelere yönelik psikoterapi çalışmalarının yürütüldüğü, grup psikoterapisi ve bireysel psikoterapilerin yürütüldüğü odadır. Kadınlara yönelik ayrı, erkeklere yönelik ayrı şekilde on haftalık grup psikoterapisi planlaması bulunmaktadır.
- Yeşil oda, aile ve kişisel haklarla ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Hem mağdura hem de faile yönelik hukuki haklarına ilişkin bilgilendirme, aile içi iletişim, çocuk yetiştirme, çocuk yetiştirmeye yönelik becerilerin artırılmasına yönelik eğitimler vb. verilmektedir.
- Turuncu odada çocuklara yönelik oyun terapisi ve atölye çalışmaları yürütülmektedir. Model'in yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar 10 pilot ilde yürütülmektedir. Halihazırda Tokat Valiliğinde, Elâzığ Valiliğinde ve İskenderun Kaymakamlığı'nda da Beyaz Ev Projesi'nin hayata geçirilmesi çalışmaları mevcuttur.
- Beyaz Ev Projesi kapsamında yürütülen çalışmalar ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyon halinde psikologlar, psikiyatristler, hukukçular ve müftülük temsilcilerinin desteğiyle yürütülmektedir.
- Kadınların güçlenmesi kapsamında kadınlar, ADEM ve Soyal Dayanışma Merkezi (SODAM)'ne yönlendirilmekte, Halk Eğitim Merkezlerinden görevlendirilen eğitimciler tarafından meslek edindirme kursları sunulmaktadır.
- Şu ana kadar 276 şiddet mağduru kadın, 202 şiddet faili erkek ve 20 çocuk Beyaz Ev Projesi kapsamında görüşmelere dâhil edilmiştir. Altı aylık süreç olan Beyaz Ev uygulama modeline tümüyle tabi olan 64 şiddet mağduru kadın, 61 şiddet faili erkek ve 20 çocuk bulunmaktadır.
- Şiddet failleri bu hizmetlere adli kontrolle ya da kendi gönül rızası ile katılım sağlamaktadır. Şu ana kadar 61 erkek katılım sağlamış olup bunun 16'sı adli kontrol kapsamında, geri kalanlar gönüllülük esasıyla bu süreçlere dâhil olmuşlardır.
- Projenin hedefi, koruyucu, önleyici ve destekleyici eğitimlerle başta çocuk olmak üzere bireylerin iyi olma hâlini sağlamak, aileyi sağlıklı, toplumu güçlü kılmak, faili rehabilite etmeye yönelik çalışmaları denetimli serbestlik uygulamasıyla desteklemek, faile yönelik adli kontrol uygulamasıyla devletin iyileştirici politikası amacını gütmek ve ülkede sosyal inovasyon alanında örnek bir model olmaktır.

Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı ziyareti kapsamında İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdür Yardımcısı Rabia GÜNGÖR tarafından ŞÖNİM ve kadın konukevlerinde sunulan hizmetler konusundaki sunum gerçekleştirilmiştir. Rabia GÜNGÖR sunumunda kısaca aşağıda yer alan hususlara değinmiştir.

- Yeşilköy ŞÖNİM 2012 yılından bu yana hizmet vermektedir. Sancaktepe ŞÖNİM ise Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda yer alan faaliyete de uygun olarak 2024'ün son ayında hizmete açılmıştır. Sancaktepe ŞÖNİM'in koordinasyonunda 13 SHM'nin kadın irtibat noktası, Yeşilköy ŞÖNİM koordinasyonunda ise 25 SHM'nin kadın irtibat birimi bulunmaktadır.
- İstanbul'da ASHB'ye bağlı 9 kadın konukevi 321 kapasite ile hizmet sunmaktadır. Bir Anadolu ve bir Avrupa olmak üzere 2 ilk kabul hizmeti veren kadın konukevi bulunmaktadır. Ayrıca, belediyelere bağlı kadın konukevi sayısı 6 olup toplam 146 kapasiteyle hizmet vermektedir.
- Kadın Hizmetleri Birimi il bazında, ASHB politikaları çerçevesinde "Kadınlara yönelik koruyucu, eğitici, önleyici, geliştirici, rehabilite edici faaliyetleri yürütmek ve koordine etmek" ana başlığında kadına yönelik sunulan ve yürütülen hizmetlere ilişkin usul ve esaslara uyulmasını sağlamak, kadın insan haklarına dair kamuoyunu bilgilendirmek ve aydınlatmak suretiyle toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmek, kadına karşı her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesine ilişkin aile ve sosyal yaşamdan kaynaklanan sorunların çözümüne yönelik destek sunmak faaliyetlerini koordine etmektedir.
- Kadının ekonomik güçlenmesi amacıyla Kadın Kooperatifleri Güçlendirilmesi Projesi kapsamında İstanbul'da ASHB koordinasyonunda çeşitli eğitimler gerçekleştirilmektedir.
- 8 Mart, 25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü gibi önemli günlerde Boğaz Köprüsü ve Galata Kulesi'nin aydınlatılması gibi farkındalık faaliyetleri yürütülmektedir.
- SHM içerisinde oluşturulan kadın irtibat noktaları ve ŞÖNİM iş birliğiyle SHM'nin kadına koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerinde ve etkin sunulmasının sağlanması ana hedefi doğrultusunda hizmet verilmektedir.
- İlk kabul birimleri 7/24 esasıyla hizmet vermekte olup kısa ya da uzun vadeli barınma ihtiyacı olan şiddet mağduru kadının ve beraberindeki çocukların ilk kabul işlemlerinin gerçekleştirildiği birimlerdir. Müracaatçının meslek elemanı tarafından ilk görüşmeleri alınmaktadır. İlk görüşmelerinde yaşam öyküleri, gelecek planları

öğrenilerek rehberlik yapılmakta; gerekli formlar doldurulmakta ve kişinin risk analizi yapıldıktan sonra durumuna uygun kadın konukevine yerleştirilmektedir.

- Konukevi hizmetine ihtiyaç duyan ancak konukevinden ayrılmak isteyen kadınların güvenlik planı hazırlanmakta, kolluk birimleriyle koordine olarak kadının izleme ve takip süreci gerçekleştirilmektedir.
- Konukevine başvuruların yarısı barınma amaçlı olup sosyoekonomik nedenler, aile içi sorunlar, madde bağımlılığı gibi nedenlerle barınma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bağımlılık kapsamında başvuran aktif madde etkisinde değilse başvurusu kabul edilmekte, madde etkisinde ise kabulü yapılmamakta ve AMATEM'e yönlendirilmektedir. Eğer tedaviyi kabul ederse kabulü yapılmaktadır.

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdür Yardımcısı Rabia GÜNGÖR'ün sunumunun ardından İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdür Yardımcısı Ebru BAYSU tarafından SHM'lere ilişkin bilgiler verilmiştir. Bu kapsamda;

- SHM, öncelikli olarak çocuk, kadın, genç, dezavantajlı kesime koruyucu, önleyici anlamda hizmet sunmaktır.
- Hizmete erişim kolaylığı sağlamak amacıyla İstanbul'da 38 ilçede SHM bulunmaktadır. 38 SHM bünyesinde de yaklaşık iki yıldır kadın irtibat birimleri kurulmuştur.
- SHM'lerde çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları, gaziler, kadına yönelik hizmetler ve eğitim, danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.
- Kadın konukevi veya ŞÖNİM'lerden hizmet alan kadınlara istihdam sonrası ya da istihdam olmaksızın ASHB'ye bağlı kreşlerde kontenjan kapsamında ücretsiz kreş ve gündüz bakımevi hizmetleri sunulmaktadır.
- Gelen başvuru veya ihbarlar kapsamında vakaya ilişkin sosyal inceleme gerçekleştirilmekte ve inceleme sonucuna göre uygun hizmet birimine yönlendirme sağlanmaktadır.
- 2024 yılı içerisinde mobil sosyal hizmet kurulmuştur. 80 farklı noktada sadece kadına şiddetle mücadeleye ilişkin farkındalık ve bilgilendirmelerde bulunulmuştur.
- Aile Eğitim Programı, Evlilik Öncesi Eğitim Programı gibi programlar kapsamında 6284 sayılı Kanun, kadın erkek eşitliği vb. konularla ilgili bilinç artırmaya yönelik çalışmalar yürütülmektedir.
- Kur'an kurslarında düzenli olarak -belli ilçelerde- her gün bir personel tarafından Kur'an kurslarındaki kadınlara kadına şiddetle mücadelede ağırlıklı şikâyet mekanizmaları olmak üzere farkındalık artırıcı çalışmalar yapılmaktadır.

- Okullarda da bütün ilçelerde eş zamanlı olarak SHM personeli tarafından öğrencilere ve velilere yönelik aile eğitim programı verilmekte; yetkin ebeveynlik, şikâyet mekanizmaları ve KADES, ilgili hizmet modelleri ve öğrencilere yönelik öfke kontrolü ve akran zorbalığı gibi konularda bilgilendirmeler yapılmaktadır.
- 18 ilçede bulunan 35 kredi yurtlar kurumunda haftada ikişer defa düzenli şiddetle mücadele eğitimleri düzenlenmektedir. Üniversitelerde de öğrencilere yönelik farkındalık artırma eğitimleri düzenlenmektedir.
- Erkeklere yönelik çalışmalar kapsamında her cuma günü belirlenen camilerde, Cuma Hutbesi öncesinde aile eğitim programları kapsamında eğitimler verilmektedir.
- Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) kapsamında kadına şiddetle mücadele odaklı olarak 208.525 hane ziyaretine gidilmiş, 432.103 kişiyle de bu konuda bilgilendirme görüşmeleri sağlanmıştır. KADES şikâyet mekanizmaları ve hizmet modelleri noktasında broşür dağıtımı ve bilgilendirme rehberlik çalışmaları bulunulmuştur.

İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdür Yardımcısı Ebru BAYSU'nun sunumunun ardından İstanbul Vali Yardımcısı Serap ÖZMEN ÇETİN tarafından İçişleri Bakanlığı mülki idare amirleri olarak da kadına yönelik şiddetin her türlüsüne karşı kararlılıkla mücadele sürdürdükleri vurgulanmıştır. Sayın ÖZMEN ÇETİN tarafından kadına yönelik şiddeti aileye karşı da bir saldırı olarak değerlendirdikleri, bu alanda yürütülen çalışmalardaki mottolarının "Kadına yönelik şiddetin sebebi ne olursa olsun bir insanlık suçu" olduğu ve İçişleri Bakanlığı olarak kadına yönelik şiddete karşı sıfır tolerans ilkesiyle yaklaşıldığı ve değerlendirildiği belirtilmiştir. Sunumda ayrıca aşağıda yer alan hususlar ele alınmıştır:

- KADES'in yaygınlaştırılması için özellikle İl Emniyet Müdürlüğü koordinesinde tanıtım, yaygınlaştırma ve özellikle eğitim konularında çalışmalar sürdürülmektedir. KADES uygulamasının başladığı yaklaşık yedi yıllık sürede sadece İstanbul'da 921.720 kişi KADES uygulamasını indirmiş, 294.045 ihbar alınmıştır.
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) kapsamında eğitim faaliyetleri aralıksız olarak devam etmektedir. Eğitim faaliyetleri kapsamında muhtarlara, kurum personeline, kolluk personeline, kadın-erkek demeden tüm vatandaşlara eğitimler verilmekte, konuya ilişkin bilinçlendirme faaliyetleri sürdürülmektedir.

- 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Haftası'nda, İstanbul Valiliği koordinesinde 39 ilçede, ilçe meydanlarında farkındalık çalışması yürütülmüştür. "Gençlik Şiddetin Karşısında" sloganıyla İstanbul Valisi Sayın Davut GÜL'ün teşrifleri, İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırma Merkezi ile akademisyenlerin, ilgili kurumların, üniversite öğrencilerinin katılımıyla farkındalık ve bilinçlendirme çalışması gerçekleştirilmiştir.
- Şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunmasında kolluk kuvvetlerinin rolünün son derece önemli olduğu gerçeğinden hareketle özellikle kolluğa yönelik yaklaşık üç gün süren bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaya polis memurları, aile içi şiddet bürolarında görevli komiserler, büro amirleri, diğer ilgili kurumların temsilcileri katılmıştır.
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon Kurulu toplantıları düzenli olarak devam etmektedir.
- İstanbul Valiliği tarafından yürütülen Ödev Evleri Projesi, Türkiye Yüzyılı Çocukları Projesi, İstanbul Öğrenci Meclisi, Enstrümansız Okul Kalmasın Projesi gibi kadınlara, çocuklara ve gençlere yönelik çalışmalardan bahsedilmiştir.
- Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı'nda gerçekleştirilen sunumların ardından Yeşilköy ŞÖNİM'e yerinde ziyaret gerçekleştirilmiştir. ŞÖNİM'de Merkez Müdürü Elmas TOKMAK tarafından Yeşilköy ŞÖNİM'in kuruluşu, personel durumu ve 6284 sayılı Kanun kapsamında sunulan hizmetler ve yürüttükleri diğer faaliyetlere ilişkin kısa bir bilgilendirme yapılmıştır ve Komisyon Heyetinin soruları cevaplanmıştır. Bu çerçevede öne çıkan hususlar şunlardır:
- -Yeşilköy ŞÖNİM, 6284 sayılı Kanun'un kabulüyle birlikte 6 Aralık 2012 yılında hizmete girmiştir. 10 sosyal çalışmacı, 9 psikolog toplam 19 mesleki kadro ve diğer destekçi kadroyla birlikte 7/24 hizmet sunmaktadır.
- Barınma amacıyla konukevinde kalan kadınların sayısının artması nedeniyle konukevinde kalış sürelerinde düşüş gözlenmektedir. Şiddet nedeniyle konukevinde kalan kadınların ve beraberindeki çocukların kalış süresi uzun olmasına karşın barınma amaçlı kalışlarda süre kısalmakta, barınma amaçlı kadınların konukevleri arasında sirkülasyonları da artmaktadır. "Barınma" amacıyla gelen grubun içerisinde psikiyatrik rahatsızlığı olanlar, hafif düzeyde mental sıkıntıları olanlar, bağımlı olanlar gibi farklı noktalar, odak noktası "şiddetten korunma" olan kadınlara sunulacak zamanın ve enerjinin bölünmesine yol açmaktadır. Bu barınma

amacıyla gelen kadınlara sunulacak konukevi hizmetinin belediyeler kanalıyla yürütülmesi şiddetle mücadele çalışmalarına katkı sunacaktır.

- İstanbul'da bulunan 39 ilçenin ikisinin nüfusu 100 binin altında olup belediyelere bağlı 6 konukevi hizmet sunmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun konukevi açma zorunluluğunun yerine getirilmesi önemlidir.
- Özellikle elektronik kelepçe kararı gibi mahkeme kararlarının aleyhine tedbir kararı verilen kişiye tebellüğ edilmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların giderilmesi amacıyla elektronik kelepçe sistemi kararlarının idari karar olmaktan çıkarılıp adli karar olmasına ilişkin gerekli ise yasal düzenlemede dahil olmak üzere gerekli tedbirlerin alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Çalışma Ziyareti

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu tarafından; 11.02.2025 tarihinde İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Ziyarette, kadınların sosyal ve ekonomik yaşama katılımlarını destekleyen Enstitü çalışmalarına ilişkin kısa bir tanıtım ve sunum gerçekleştirilmiştir. İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü Müdür Yardımcısı Filiz TÜZÜN'ün yapmış olduğu sunumda aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

- Türkiye Cumhuriyeti'nin mesleki ve teknik eleman ihtiyacının artmasıyla 1945-1946 öğretim yılında ilk kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüsü açılmıştır. Olgunlaşma enstitülerinin kurulmasındaki en önemli neden, kız enstitülerini bitiren öğrencilerin akademik, mesleki anlamda devam edecekleri yükseköğretim kurumuna olan ihtiyaçtır. Bu vesileyle, 1989 yılında müstakil eğitim kurumu olarak Sabancı Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü adıyla hizmet vermeye başlayan enstitü, 2012 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı olarak İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü adını almıştır.
- Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü kültürel zenginliklerimizi oluşturan geleneksel sanatlarımızı, zanaatlarımızı, giyim kuşam kültürümüzü ve Türk mutfak kültürünü araştıran, asıllarını koruyarak arşivleyen ve güncel yorumlarla gelecek kuşaklara aktaran bir eğitim kurumudur. Enstitü araştırma, geliştirme, tasarım, üretim ve pazarlama süreçlerini gerçekleştirerek ulusal ve uluslararası alanda kültürel mirasımızın tanıtımını hedeflemektedir.

- Enstitü; Araştırma ve Geliştirme Bölümü, Tasarım ve Üretim Bölümü, Tanıtım ve Pazarlama Bölümü 3 ana bölümden oluşmaktadır. Tasarım ve Üretim Bölümünde; cilt sanatı atölyesi, el nakışı atölyesi, el sanatları atölyesi, kuyumculuk atölyesi, makine nakışı atölyesi, tasarım üretim atölyesi, giyim üretim atölyesi, seramik atölyesi ve Türk mutfak sanatları atölyesi mevcuttur. Atölyelerde toplam 104 usta öğretici çalışmaktadır; bunların 90'ı kadın ve 14'ü de erkektir.
- Enstitü bünyesinde kişilere belirli bir meslek veya iş alanında gerekli olan teknik ve pratik becerilerin kazandırılması ya da var olan becerilerinin geliştirilmesi maksadıyla kurslar da verilmektedir. Bu kurslarda da yine 307 kadın ve 2 erkek kursiyer mevcuttur.
- Enstitü; yetiştirdiği öğrencileri, mezunları ve kursiyerleri sektördeki önemli firmalara istihdam etmesi için yönlendirmenin yanında, aynı zamanda kendi hüviyetinde de istihdam etmektedir. Enstitünün ana bina dışında diğer bir yerleşkesi Sabancı Moda Akademisindedir. 2022-2023 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde açılan ve alanında ilk ve tek resmî kurum olan Olgunlaşma Enstitüleri Moda Akademisi geleneksel Türk giyim kültürüne ait unsurları çağın modasıyla harmanlayıp disiplinler arası bir anlayışla yorumlayabilecek ve aynı zamanda estetik değerlere sahip modacılar ve terziler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yerleşkede eğitim kurslarının yanında aynı zamanda atölye çalışmaları, kurs faaliyetleri verilmektedir. Diğer bir yerleşkede Sabancı Türk Mutfak Sanat Atölyesinin 2022 yılında İstanbul Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü tarafından Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan Türk Mutfak Sanatları Atölyesi dünyaya miras lezzetler bırakma vizyonu gereğince, köklü bir geçmişe sahip olan Türk mutfağını ulusal ve uluslararası alanda tanıtmayı amaçlamaktadır.
- Diğer bir yerleşke, Göztepe TCDD Kültür ve Sanat Merkezidir. Burada da yine aynı şekilde kurslar, atölye çalışmaları yer almaktadır.

İstanbul Anadolu Adalet Sarayı Çalışma Ziyareti

11.02.2025 tarihinde TBMM Araştırma Komisyonu Heyeti tarafından İstanbul Anadolu Adalet Sarayına bir çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışma ziyaretinde Cumhuriyet Başsavcı Vekili Başak ERYILMAZ tarafından Heyete aşağıdaki hususlarda bilgi verilmiştir.

- Cumhuriyet başsavcılığı gözetim ve denetiminde adliye bünyesinde 2019 yılında Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü kurulmuştur.

- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü tarafından adli süreçte suç mağdurları ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişiler ile Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemelere hizmetler sunulmaktadır.
- Müdürlük bünyesinde, özel ortamlarda ifade ve beyanının alınması gerektiği veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar ile cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları ve insan ticareti mağdurları gibi kırılgan gruba dâhil mağdurların ifade ve beyanlarının alınması amacıyla adli görüşme odası (AGO) kurulmuştur.
- İstanbul Anadolu Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde 2 AGO bulunmaktadır.
- Daha önce icra müdürlükleri tarafından yerine getirilmekte olan çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemler de artık 7343 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler sonrasında, belirlenen çocuk görüşme merkezlerinde uzmanlar aracılığıyla adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri, bu müdürlüklerin bulunmadığı yerlerde ise Adalet Bakanlığı tarafından belirlenecek hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir.

Cumhuriyet Başsavcı Vekili Başak ERYILMAZ tarafından gerçekleştirilen bilgilendirme toplantısı akabinde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü ile AGO yerinde ziyaret edilerek incelenmiştir.

İstanbul Anadolu Adalet Sarayı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürü Eren DEDEKLİ tarafından Heyete aşağıdaki bilgiler sunulmuştur:

- Adli süreçte suç mağdurlarına yönelik bilgilendirme, yönlendirme, psiko-sosyal destek hizmetleri sunmak üzere ilk olarak 2019 yılında 7 pilot adliyede adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri kurulmuştur. İstanbul Anadolu Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü 7 pilot adliyeden biridir.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kurulmasıyla daha önce çocuk ve aile mahkemelerinde görev yapan uzmanlar aracılığıyla sağlanan psiko-sosyal destek faaliyetleri Cumhuriyet başsavcılıkları, ceza mahkemeleri ve hukuk mahkemelerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.
- Müdürlükte; müdür, müdür yardımcıları, adli destek görevlileri ve zabıt katipleri görev yapmaktadır. Adli destek görevlileri; psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşmaktadır.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bünyesinde; Bilgilendirme ve Yönlendirme Bürosu, Kırılgan Grup Destek Bürosu, Ceza Yargılaması Destek

Bürosu, Hukuk Yargılaması Destek Bürosu, Adli Yardım Hizmetleri Bürosu, Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki İşlemleri Bürosu olmak üzere altı büro tarafından hizmet sunulmaktadır.

- AGO'ların kullanılması ile suç mağdurlarının ifadeleri ve beyan işlemleri sırasında örselenmelerinin önüne geçilebilmekte, kaygı düzeyleri düşürülen mağdurların kendilerini daha rahat ifade edebilmelerine olanak tanınarak daha nitelikli bir beyan delili elde edilebilmektedir.
- AGO'larda; görüşme yapılan kişinin gelişim düzeyi ve ruhsal durumuna uygun görüşme teknikleri kullanılarak sağlıklı bir beyan delili elde edilmesi amaçlanmaktadır.
- İfade ve beyan işlemleri AGO'da alınması uygun görülen mağdurlar duruşma öncesinde adli destek görevlisi tarafından bekleme odasına alınmakta kendisiyle adli süreç hakkında ön görüşme yapılmaktadır.
- Duruşma saatinde görüşme odasında SEGBİS sistemi aracılığıyla bağlantı sağlanmakta, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından görüşme odasında bulunan uzman vasıtasıyla mağdurun yaşı ve gelişimine uygun şekilde sorular yöneltilmektedir.
- Adli görüşme sırasında ilgili hâkim veya Cumhuriyet savcısı ile birlikte hazır bulunabilecek diğer kişiler tarafından gözlem odasında adli görüşme takip edilmektedir.

Bilgilendirmenin akabinde; bekleme odası, görüşme odası ve gözlem odası gezilmiş, adli destek görevlileri ve zabıt katipleriyle istişare edilmiş, daha sonra suç mağdurunun adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne başvurmasıyla başlayan süreç, aşamaları ile canlandırılarak Heyete bilgi verilmiştir.

Yerinde incelemelerin sona ermesiyle birlikte toplantı salonunda Cumhuriyet Başsavcı Vekili Başak ERYILMAZ ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürü Eren DEDEKLİ tarafından Heyete kısa bir sunum gerçekleştirilmiştir. Sunumun başında, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü ile AGO'lara ilişkin bilgilendirici 2 kısa film gösterimi yapılmıştır.

İstanbul Anadolu Adalet Sarayı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü ile AGO tarafından sunulan hizmetlere ilişkin veriler aktarılmıştır. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilme süreci hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Çocuk görüşme merkezleri hakkında bilgiler verilmiş ve merkezlerin resimleri paylaşılmıştır.

Ziyarette gerçekleştirilen toplantının tam tutanağına aşağıdaki adreslerden erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4127

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4128

D.2.3. 13.03.2025 Tarihli Elazığ Çalışma Ziyareti

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu tarafından; Komisyonun araştırma alanına ilişkin uygulamaların yerinde görülmesi amacıyla 13.03.2025 tarihinde Elazığ iline çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Çalışma ziyaretine Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa Hulki CEVİZOĞLU, Komisyon Kâtibi Kahramanmaraş Milletvekili Zuhal KARAKOÇ DORA, Komisyon Üyeleri; Adana Milletvekili Ayşe Sibel ERSOY, Adıyaman Milletvekili Mustafa ALKAYIŞ, Diyarbakır Milletvekili Suna KEPOLU ATAMAN, Diyarbakır Milletvekili Adalet KAYA, Kastamonu Milletvekili Fatma Serap EKMEKCİ, İzmir Milletvekili Sevda ERDAN KILIÇ, Komisyon uzmanları ve diğer TBMM personeli katılmıştır.

Aile Destek Merkezi (ADEM) ve Beyaz Ev Projesi Ziyareti

Çalışma ziyaretinde ilk olarak Aile Destek Merkezinde (ADEM) inceleme gerçekleştirilmiştir. TBMM Heyetine ADEM tarafından yürütülen çalışmalarla ilgili olarak;

- ADEM'in; kadınların psikososyal, sosyo-kültürel ve ekonomik gelişmelerini sağlamak, destek olmak, aile kurumunu güçlendirmek, kadınlara mesleki yeterlilik kazandırmak amacıyla 2024 yılında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında kurulmuş bir sosyal sorumluluk projesi olduğu,
- Fırat Kalkınma Ajansı, Emniyet Müdürlükleri, Diyanet İşleri Başkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (ASHİM), Halk Eğitim Müdürlükleri, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri ve STK'larla iş birliği içinde çalışmakta olduğu,
- Projenin süresiz olup, Elazığ Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ile Fırat Kalkınma Ajansı tarafından finanse edilmekte olduğu,
- ADEM'de halk eğitim müdürlüğü kadrosunda bulunan 5 usta öğretici tarafından; kuaförlük, dikiş-nakış, dekoratif ev eşyaları, el sanatları gibi alanlarda eğitim verilmekte olduğu,

- Eğitimlerin ücretsiz ve kullanılan malzemelerin de ADEM tarafından temin edilmekte olduğu, 37 kursiyere belge verildiği ve 102 kursiyerin halihazırda devam etmekte olduğu,
- 3294 sayılı Kanun kapsamında 37 kişiye teşvik ödemesi yapıldığı,
- 0-6 yaş aralığında çocuğu olan kursiyerlerin çocukları için kreş hizmetinin sunulmakta olduğu, ayrıca ADEM'de kursların yanı sıra her kamu kurumu tarafından kendi görev alanına ilişkin eğitim ve seminerler düzenlenmekte olduğu

hususlarında bilgiler verilmiştir.

Elazığ çalışma ziyaretinde ADEM'den sonra Elazığ Valisi Sayın Numan HATİPOĞLU makamında ziyaret edilmiş akabinde Sayın Vali ile birlikte Beyaz Ev Projesi kapsamında hizmet veren Beyaz Ev Aile Merkezi'nde incelemeler gerçekleştirilmiştir.

Elazığ Valisi Numan HATİPOĞLU ve eşi Klinik Psikolog Dr. Ayfer HATİPOĞLU'nun girişimleriyle kurulan Beyaz Ev Aile Merkezi'nin 25 Kasım 2024 tarihinde açılışının yapıldığı, "*Aileye Umut Topluma Hayat*" sloganıyla aile içi şiddetle mücadele hedefiyle kurulan Beyaz Ev Aile Merkezi'nde sadece mağdurlara ve çocuklara değil aynı zamanda şiddet uygulayanlara da psikososyal destek verildiği, merkezin etkin şekilde faaliyet verebilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığı, İl Jandarma Komutanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Özel İdare Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Müftülüğü, ASHİM, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Elazığ Barosu, Fırat Üniversitesi, Elazığ Belediyesi ve Yeşilay ile iş birliği protokolleri imzalandığı ifade edilmiştir.

Beyaz Ev Aile Merkezi Projesi ilk olarak 2019 yılında İstanbul'da, ikincisi Tokat'da, üçüncü olarak da Elazığ'da hizmet vermeye başlamıştır.

Beyaz Ev Projesi; aile içi şiddeti önleyerek, ailenin korunmasını amaçlayan bir sosyal sorumluluk projesidir. Proje; ailede yaşanan veya yaşanması muhtemel iletişim eksikliği, sosyoekonomik sorunlar, sosyokültürel faktörlerin sebep olduğu nedenlerden dolayı kısa veya uzun vadede aile kurumunun bozulmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Projenin öncelikleri; toplumsal dayanışmanın artırılması, aile bireylerinin psikolojik, sosyal ve duygusal gelişiminin desteklenerek güvenli bir ortamda yetişmesi ve aile bireylerinin iletişim becerilerinin geliştirilmesi suretiyle ailenin korunması ve aile içi şiddetin önlenmesidir.

Proje kapsamında merkezde; şiddet uygulayan, şiddet mağduru ve şiddete tanıklık eden çocuklar ve aile bireylerine yönelik; psikoterapi, hukuki destek, eğitimler, meslek edindirme, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir.

Beyaz Ev Aile Merkezi; mavi, sarı, yeşil ve turuncu olmak üzere 4 farklı renkten oluşan uygulama odalarından oluşmaktadır. Mavi oda; AR-GE çalışmaları, proje farkındalık

ve tanıtım faaliyetleri, kamuoyu ve okullarda şiddeti önlemeye yönelik çalışmaların yer aldığı odadır. Sarı oda; şiddet uygulayan ve şiddetten etkilenen bireylere yönelik bireysel/grup terapilerinin yapıldığı odadır. Yeşil oda; aile eğitim programları, hukuki destek programları, iş ve meslek edindirmeye yönelik danışmanlık hizmetleri ve aile irşad eğitim çalışmalarının yer verildiği odadır. Turuncu oda; şiddete tanık olan ve/veya maruz kalan çocuklara yönelik oyun terapisi, sanat terapisi ve oyun atölyelerinin yapıldığı odadır.

25 Kasım 2024 tarihinden itibaren; 6 grupta toplam 40 kişiye grup terapisi, bireysel terapi ve hukuki danışmanlık hizmeti verildiği, haftada iki gün, iki gruba seans yapılmakta olduğu ve 13.03.2025 tarihine kadar toplam 60 grup terapisi, 40 bireysel terapi seansı yapıldığı bilgisi verilmiştir.

Ziyarette gerçekleştirilen toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4145

D.2.4. 14-15.03.2025 Tarihli Şanlıurfa Çalışma Ziyareti

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu tarafından; Komisyonun araştırma alanına ilişkin uygulamaların yerinde görülmesi ve Harran Üniversitesi'nde düzenlenecek çalıştaya katılım sağlanması amacıyla 14-15.03.2025 tarihlerinde Şanlıurfa iline çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Çalışma ziyaretine Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa Hulki CEVİZOĞLU, Komisyon Kâtibi Kahramanmaraş Milletvekili Zuhal KARAKOÇ DORA, Komisyon Üyeleri; Adana Milletvekili Ayşe Sibel ERSOY, Adıyaman Milletvekili Mustafa ALKAYIŞ, Kastamonu Milletvekili Fatma Serap EKMEKCİ, İzmir Milletvekili Sevda ERDAN KILIÇ, Şanlıurfa Milletvekili Cevahir Asuman YAZMACI, Komisyon uzmanları ve diğer TBMM personeli katılmıştır.

Şanlıurfa Karaköprü İlçe Emniyet Müdürlüğü Çalışma Ziyareti

TBMM Araştırma Komisyonu Heyeti tarafından Şanlıurfa Karaköprü İlçe Emniyet Müdürlüğüne bir çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Heyet, Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği tarafından şiddet durumunda kolluk kuvvetlerince yürütülen sürece ilişkin bilgilendirilmiştir. Yapılan bilgilendirmede;

- Kadına karşı şiddet vakalarına dair ihbarlarda kolluk tarafından mümkün olan en kısa sürede ve en hızlı şekilde olay yerine intikal edildiği,

- KADES uygulaması üzerinden yapılan ihbarların üçüncü şahıslar tarafından da gerçekleştirilebildiği, kolluk kuvvetleri olay yerine ulaştığında şiddet vakası olmadığı bildirilse dahi durumun ayrıntılı şekilde incelenerek şüpheli durumlarda gereken tüm işlemlerin yapıldığı,
- Mağdurun ifadesi alındıktan sonra Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formunun doldurulduğu, risk durumu belirlendikten sonra 6284 sayılı Kanun kapsamında kolluk tarafından uygulanabilecek koruyucu tedbirlerden uygun görülenlerin uygulanabildiği,
- Kadınları, KADES uygulaması ile 6284 sayılı Kanun hakkında bilgilendirmek ve kadına karşı şiddetle mücadele konusunda farkındalık oluşturmak için ilgili birimlerle koordineli olarak il genelinde çeşitli çalışmalar yapıldığı ve eğitimler verildiği

aktarılmıştır.

Harran Üniversitesi *"Aile ve Kadın"* Çalıştayı Çalışma Ziyareti

TBMM Araştırma Komisyonu Heyeti tarafından, Harran Üniversitesince düzenlenen kadına yönelik şiddetin nedenleri, etkileri ve çözüm yollarının ele alındığı *"Aile ve Kadın"* Çalıştayı'na katılım sağlanmıştır. Bu ziyaret kapsamında Komisyon Başkanı Mustafa Hulki CEVİZOĞLU'nun açılış konuşması ve Harran Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Tahir GÜLLÜOĞLU'nun bölgeye ilişkin tespitleri ve konuyla ilgili alınması gereken tedbirlere dair açılış konuşması ile başlayan Çalıştay'da;

Şanlıurfa ASHİM ŞÖNİM Müdürü Rezan YAVUZ tarafından yapılan sunumda;

- ŞÖNİM'lerin kuruluş tarihçesi ve hizmet sunulan iller hakkında bilgi verilerek ŞÖNİM'in barınma yerinin sağlanması, rehberlik, izleme ve takip hizmeti, erkeklere yönelik farkındalık çalışmaları, koordinasyon hizmeti ve önleyici hizmetler ana başlıklarında hizmet verdiği,
- Şanlıurfa kadın konukevlerinin hizmet verileri hakkında istatistiki veriler,
- 6284 sayılı Kanun kapsamında il genelinde kadına yönelik şiddet olay sayılarına ve tedbir kararlarına ve il genelinde meydana gelen kadın cinayetlerine ilişkin istatistiki veriler,
- İçişleri Bakanlığının talimatları gereği kadına yönelik şiddetle mücadelede erkeklere yönelik farkındalık eğitimleri kapsamında 2024 yılında 84.599 erkeğe yönelik farkındalık çalışması verildiği; 18.211 broşür ve 501 afiş/pankart asılarak

hedefe ulaşıldığı, 2025 yılında ise 104.000 erkeğe farkındalık çalışması yapılmasının hedeflendiği,

- 2024 yılı içerisinde 8 Mart *"Dünya Kadınlar Günü"* ve 25 Kasım *"Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü"* kapsamında çeşitli etkinlikler düzenlendiği, 2025 yılı 8 Mart tarihinde yapılan etkinliklerde 5.184 kişiye ulaşıldığı,
- Kadına yönelik şiddetle mücadele il eylem planı kapsamında faaliyeti bulunan kurumlar ve bütün kurum temsilcilerinin yer aldığı teknik kurulun üç ayda bir toplandığı,
- Şanlıurfa İli Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı'nın 31 faaliyetten oluştuğu, faaliyeti olan kurumlarla teknik kurul oluşturularak, kurumların yaptığı çalışmalar ve faaliyetler ile ilgili görüşmeler yapıldığı,
- Şanlıurfa İlinde İl Eylem Planı kapsamında yapılan çalışmalar, Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı'nda Faaliyeti bulunan kurumlar ve faaliyet sayıları,

hususlarında bilgi verilmiştir.

Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şevket ÖKTEN tarafından yapılan *"Bölgede Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddeti Etkileyen Sosyo Kültürel Değerler ve Mekanizmalar"* başlıklı sunumda;

Herhangi bir olgunun onu yaratan zaman ve mekan bağlamında ve onu yaratan toplumsal koşullarda değerlendirilmesi gerektiği, sosyolojik bakış açısının önemli olduğu, erkek ve kadınların hayata katılım biçimlerinin, oranlarının, kadının neleri yapıp yapamayacağının kültürel olduğu, her toplumun yatay düzlemde eşit olduğu ve değerli olduğu, bölgede soy anlayışının erkeği merkeze kadını ise ikinci plana aldığı, mevsimlik işçilerle yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar hakkında bilgi verilmiştir.

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Başkanı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Fatma ÇAKMAK tarafından yapılan *"Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Kültürel Kodların Etkisi ve Şiddetin Önlenmesinde Dini Referansların Önemi"* başlıklı sunumda;

Kültür ve şiddet ilişkisinin doğru kurulması gerektiği, kültürün şiddetin tek sebebi olarak gösterilemeyeceği, zihniyet kalıplarının nesilden nesile aktarılmasının kalıp yargıları ortaya çıkardığı; şiddetin normal görüldüğü ya da sıradan zihniyet kalıbında hareket edildiğinde şiddetin yaygınlaşacağı çünkü sorgulanabilirlikten çıkacağı; dini referanslarla bölgedeki şiddetin azaltılmasına çalışılsa da zihin kalıplarının bunu engellediği, şiddetin dış

denetim mekanizmalarından olan kanunlarla önlenmeye çalışılsa da iç denetim mekanizmalarının da önemli olduğu, şiddete zemin oluşturan kodların bulunduğu bunlardan;

- Birincisinin; kadının değersiz görülmesi olduğu, insanın değerli gördüğü bir varlığa karşı şiddetten imtina edeceği, değersiz gördüğüne ise daha hoyrat ve kaba davranabileceği,
- İkincisinin; kadının ve erkeğin arasında hiyerarşik bir ayrımın gerçekleşmiş olmasının erkeğin itaat edilen, kadının ise bu itaati göstermesi gereken bir konumda olmasının kadın ve erkek arasındaki şiddeti çözme konusunda engel teşkil ettiği,
- Üçüncüsünün; mülkiyet ilişkisinin etkili olması yani kadının daha çok erkek tarafından sahip çıkılması gereken bir varlık olarak algılanması, kadını koruma ve kadının sahibi görme konusunda ince bir çizginin olduğu,
- Zihniyet dönüşümünde iç ve dış denetim mekanizmalarının birlikte işletilmesi ve şiddetin bir bütün olarak ele alınması gerektiği gerektiği ifade edilmiştir.

Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Öğretim Üyesi Av. Dr. Mehmet DOĞAR tarafından yapılan *"Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Yenilikler ve Öneriler"* başlıklı sunumda ise;

- Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetle mücadele ile ilgili politika belgeleri,
- 2024 ve 2025 yılı kadın cinayetleri ve şüpheli ölümlere ilişkin verilere göre şiddet mağduru kadınların büyük çoğunluğunun tanıdığı biri (eş, eski eş, sözlü, nişanlı, erkek arkadaş) tarafından şiddet gördüğü,
- Şiddet türleri ve 6284 sayılı Kanun kapsamında mülki amir ve adli makamlarca verilebilecek koruyucu tedbirler,
- Şiddet uygulayan veya uygulaması muhtemel kişi hakkında verilebilecek önleyici tedbirler ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk kuvvetleri tarafından da uygulanabildiği,
- Koruyucu tedbirlerin temel özelliğinin mağdurun iddiasının yeterli olması, herhangi bir delil ve belge aranmaması olduğu,

hususlarında bilgi verilerek;

- Olumlu düzenlemeler başlığı altında panik butonu uygulaması, elektronik ortamda verilerin tespitinin Noterler Birliği tarafından E-tespit uygulaması ile resmi biçimde belirlenebildiği, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin kurulduğu, ısrarlı takip suçunun düzenlendiği,
- ŞÖNİM'de diğer bütün kamu kurumları arasında koordinasyon sağlayacak entegre bir veri sistemi kurulması gerektiği,

- *"Açık, ani, yakın tehlike"* gibi ifadelerin kanun metninde eksik olduğunu, bu kelimelerin bulunmasının gerekçesinin şiddete uğrama tehlikesinin tespitindeki güçlük ve belirsizlik olduğu, kanun metnine bu kelimelerin eklenmesinin her somut olayın özelliğine göre mahkemelerin şiddet tehlikesinin varlığını değerlendirmesini sağlayacağı, fiziksel şiddeti tespit etmenin kolay olduğu ancak duygusal, ekonomik ve sözlü şiddeti tespit etmenin her zaman kolay olmadığı,
- Kanun'da görülen eksikliklerden birinin de koruma tedbiri uygulanan kişinin şiddeti uygulayan kişi ile iletişime geçmesi halinde ne olacağı sorusu olduğu, bu konuda kanunda bir yaptırım getirilmediği, bu konuda iki yazar görüşünün var olduğu belirtilerek birincisinin kanunun amacının aileyi bölmek olmadığı, şiddet uygulayan bireyi aileden uzaklaştırmak olmadığını savunduğu, ikincisinin ise şiddet uygulayanın müşterek konuttan uzaklaştırma tedbirine rağmen mağdurun rızasıyla ortak konutta yaşamaya devam etmesini tedbir kararının ihlal edilmesi olarak değerlendirebildiği, bazı ülkelerde verilmiş tedbir kararına rağmen şiddet mağdurunun herhangi bir nedenle şiddet uygulayanla iletişime geçmesinin tedbir kararını ihlal etmek olarak kabul edilmekte olduğu ve mağdura bu nedenle yaptırım uygulanabildiği,
- Uygulamada sıkça rastlanan diğer bir sorunun, şiddete uğrayan kadının, daha sonra aile üyeleri veya bizzat şiddet uygulayan tarafından uzlaşmaya ikna edilmesi ya da şikâyetinden vazgeçmeye veya ifadesini değiştirmeye zorlanmasının olduğu, hukuki süreç başladıktan sonra hiçbir şekilde geri dönüş olamayacağı şeklindeki bir yaklaşımın doğru olmadığı ancak şikayetten vazgeçmenin gerçek bir vazgeçme olup olmadığının hakim tarafından belirlenmesi ve koruma sürecinin bu karara göre sonlandırılmasının yararlı olacağı, Türkiye'de şiddet uygulayan kişinin, öfke kontrolü, stres yönetimi gibi tedavi programlarına katılımının isteğe bağlı olduğu, halbuki gelişmiş ülkelerde şiddet sorununun çözümü için tedavi programlarına şiddet uygulayan kişinin katılımının zorunlu olduğu,
- Yargıtay'ın kadına olay sonrası hemen şikayette bulunması şartını koştuğu, kadının yaşadığı olay sonrası şikayete karar vermesinin kolay olmadığı, şikayete karar verse dahi sürecin özel hayatın gizliliğini ihlal eder nitelikte devam ettiği; şikayetçi olmaya karar veren kadının ilk olarak Polis Merkezine başvurduğu yaşananları detaylıca anlattığı ve sonrasında hastane sürecinde rapor alınması için bir çok kişi ile muhatap olduğu, sonrasında adli makamlarda (savcılık, mahkeme) yaşamış olduğu bu kötü olayı defalarca anlatmak zorunda kaldığı, avukatların, mahkeme

çalışanlarının ve ailelerin de duyması ile yaşanan olayın gizli kalabilmesinin mümkün olmadığı,

- Şikayette bulunulduğunda ifadenin kadın polisler tarafından alınması gerektiği, kadına karşı şiddet konusunda uzmanlaşma sürecinin hızlanması gerektiği, konunun çözümüne ilişkin olarak ise ŞÖNİM'lerin kadınların şikayetleri ile ilgili olarak ilk aşamadan son aşamaya kadar bütün süreci yönetmeleri gerektiği ve gerekirse kanuni düzenleme yapılarak yetki verilmesi gerektiği,
- Kadının korkmaması gerektiği, kadına şiddet uygulamayı düşünen kişinin korkması yönünde algının değişmesi gerektiği; şiddetle mücadelede en önemli hususun kanun hükümlerinin etkin biçimde uygulanmasının olduğu

ifade edilmiştir.

Ziyarette gerçekleştirilen toplantının tam tutanağına aşağıdaki adreslerden erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4146

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4147

D.2.5. 16.03.2025 Tarihli Gaziantep Çalışma Ziyareti

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu tarafından; Komisyonun araştırma alanına ilişkin uygulamaların yerinde görülmesi amacıyla 16.03.2025 tarihinde Gaziantep iline çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Çalışma ziyaretine Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa Hulki CEVİZOĞLU, Komisyon Üyeleri; Adana Milletvekili Ayşe Sibel ERSOY, Adıyaman Milletvekili Mustafa ALKAYIŞ ve İzmir Milletvekili Sevda ERDAN KILIÇ, Komisyon Uzmanları ve diğer TBMM personeli katılmıştır.

Gaziantep Aile Akademisi Ziyareti

TBMM Araştırma Komisyonu Heyetine, Aile Akademisi ziyaretinde aşağıdaki hususlarda bilgi verilmiştir.

- Türkiye'de bir ilk olan Aile Akademisi Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından 2023 yılında açılmış olup Aile Akademisi bünyesinde; klinik psikolog, manevi danışman, psikolojik danışman ve rehberlik uzmanı, avukat, sosyolog ve aile danışmanı hizmet vermektedir. Gaziantep Aile Akademisi'ne başvurular; bireysel

müracaat, 444 90 77 numaralı Aile Destek Hattı üzerinden, aile mahkemelerinden yönlendirme ve kurumlardan gelen talepler üzerine yapılmaktadır.

- Gaziantep Aile Akademisi tarafından; danışmanlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, psikososyal destek ekibi ve Gaziantep Aile Akademisi adliye bürosu hizmetleri verilmektedir.
- Aile Akademisi'nde beş farklı eğitim modülü bulunmaktadır. Bunlar; Mutlu Aile Modülü, Evlilik Öncesi Eğitim Programı, Bağımlılık ile Mücadele Modülü, Kadın Sağlığı Seminerleri ve Kadına Yönelik Şiddet Farkındalık Programıdır.
- Sağlıklı aile ve güçlü bir toplum modeli oluşturulması gayesiyle Gaziantep Valiliği ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından 2024 yılı Gaziantep Aile Yılı olarak ilan edilmiştir. Bu kapsamda aile ve toplum yapısını güçlendirecek 11 ana tema ve 75 farklı faaliyet belirlenmiştir.
- 2024 yılı Mayıs ayındaki aile haftası etkinliğinde Uluslararası Aile Sempozyumu II gerçekleştirilmiş olup akademisyenlerin tebliğlerini sunduğu bu etkinliğe ilişkin rapor kitap halinde yayımlanmıştır.

Aile Akademisi bünyesinde sunulan hizmetler aşağıda sunulmaktadır:

Yetim Koordinasyon Merkezi: Hz. Amine Yetim Koordinasyon Merkezinde; ebeveynlerini kaybetmiş çocuk ve ailelere yönelik çeşitli sosyal etkinlik, rehberlik ve benzeri faaliyetler yapılmaktadır. Annenin kendini güçlü hissedebilmesi, psikososyal destek hizmetleri için 2015 yılından itibaren her Çarşamba günü kadınlar, her hafta sonu ise çocukları ağırlayarak müdahale çalışmaları yürütülmektedir.

Haydi Kızlar Yönetime Projesi: Gaziantep ilinde aktif olarak çalışan kadın yöneticilerin kız öğrencilere rol model olması, kendilerinin de emek ve çaba harcadıkları takdirde benzer görevlerde yer alabilecekleri konusunda teşvik etmek amacıyla uygulanan projeye yaklaşık 5000 kişi katılım sağlamıştır.

Yerel Yönetimlerde Kadın Akademisi: Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) iş birliğinde siyasete adım atmak isteyen ya da bu konuda bilgi edinmek isteyen 18 yaş üstü kadınlara yönelik bir eğitim akademisidir. Katılımcılar kadın liderliği, sivil toplumun siyasi katılıma etkileri, demokrasi kavramı, kendi kişilik yapılarını keşfetme, protokol kuralları, yerel yönetimde muhtar ve meclis üyeliği, belediye başkanlığı görev ve yetkileri konularında öğretim üyelerinden eğitim almıştır.

Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

Gelin Etmeyin Okula Gönderin Projesi: 19 STK ile iş birliğiyle yürütülen proje kapsamında 45.000 kişiye eğitim verilmiştir. 444 27 00 numaralı çağrı hattına gelen ihbarlar sonucunda 43 kız çocuğunun aileleriyle görüşülerek okula dönüşü sağlanmıştır.

Kadın Konukevi: ASHİM iş birliğiyle hizmet veren kadın konukevi 20 kadın ve çocuk ağırlama kapasitesine sahiptir.

Adli yardım konusunda Gaziantep Barosu, kadınların iş taleplerinin karşılanması konusunda ise İŞKUR iş birliğiyle gerçekleştirilen protokoller kapsamında çalışmalar yürütülmektedir.

Birimde barınma hizmetlerinin yanı sıra; psikolojik danışmanlık, kreş ve etüt çalışmaları, sanat atölyesi, manevi değerler eğitimi hizmetleri, kadınların bireysel yeterliliklerini artırmak amacıyla GASMEK iş birliğiyle okuma yazma, kuaförlük ve çocuk bakımı eğitimleri verilmektedir.

Oya Bahadır Yüksel Psikiyatri Kliniği: Burada sokak çalışmaları, bağımlılık danışma hizmetleri, tedavi, detoksifikasyon, idame ve komorbid, tıbbi rehabilitasyon, yarı yol evleri ve sosyal rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır. Burada %44.1 oranında başarı yakalandığı belirtilmiştir.

İntiharı Önleme Çalışmaları: Gaziantep İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Türkiye'de ilk defa düzenlenen 2024 Gaziantep İntiharı Önleme Çalıştayı'na 30 farklı kurumdan 71 temsilci katılmıştır. Çalıştay sonrasında Gaziantep İntiharı Önleme İl Eylem Planı 2024-2028 oluşturulmuştur.

Tamamlanmış intiharların yaklaşık yüzde ellisinin daha önce bir intihar girişimi öyküsünün bulunduğu ve %25'inin ölümünden bir yıl önce intihar girişiminde bulunduğu bilinmektedir. Bu kapsamda 22 meslek elemanından oluşan bir Vaka İnceleme Ekibi oluşturulmuştur.

Türkiye'de ilk kez intihara yönelik bir saha araştırması yapacak olan bu ekip, saha öncesi eğitimlerini tamamlamış, saha görüşmelerine başlamıştır. Meslek elemanları birebir anket aracılığıyla görüşme yaparak kişinin intihara teşebbüs nedenlerini tespit etmektedir. Çalışma sonrası edinilecek bilgiler ışığında bir rapor hazırlanacak, hazırlanan rapor doğrultusunda çalışmalar şekillenecektir.

Kadın İstihdamının Desteklenmesi

Kadın Girişimci Destek Merkezi (KAGİDEM): Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Sanayi Odası ve İpekyolu Kalkınma Ajansı iş birliğiyle kurulan merkezde girişimci kadınları destekleyip kadın istihdamı artırılmaktadır.

Tarım Okulu: Tarıma Değer, Kadına Değer, Topluma Değer Projesi kapsamında toplam 48.000 metre² üzerinde Oğuzeli Gastronomi ve Eğitim Merkezi kurulmuştur. Proje ile Tarım Okulunda kurulan kadın kooperatifleri ile kadın istihdamının desteklenmesi amaçlanmaktadır. Tesiste tarım ve gıda alanında verilen teorik ve uygulamalı eğitimlerin yanı sıra kadın kooperatifleri tarafından dondurularak kurutulmuş gıda üretimi yapılmaktadır.

Kadın Kooperatifleri Çalıştayı: Gaziantep ilinde mevcut kurulmuş 19 kadın kooperatifi bulunmaktadır. Gaziantep Valiliği, Gaziantep Ticaret İl Müdürlüğü ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi olarak kadın kooperatiflerini tanımak, karşılaştıkları problemlerin tespitini yapmak, bu problemleri çözülebilir kılmak ve aynı zamanda kooperatiflerin güçlendirilmesi ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kadın kooperatifleri ile birlikte 13 kurumun katılımıyla Kadın Kooperatifleri Çalıştayı yapılmıştır.

Kadın Dostu Gaziantep Mobil Uygulaması: Bu mobil uygulama sadece kadınlara özel bir mobil uygulamadır ve uygulamada "kadına dair" bölümü oluşturulmuş olup 6284 sayılı Kanun ve Türk Medeni Kanunu'na ilişkin bilgilendirmeler yapılmaktadır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları (GASMEK) : İl genelinde 36 adet GASMEK merkezi bulunmakta olup 30 alan, 440 branş ve 430.257 kursiyer ile meslek eğitim kursları düzenlenmiştir. Kursiyerlerin %70'i kadınlardan ve kız çocuklarından oluşmaktadır.

Okul Öncesi Eğitim

Çalışan anneleri desteklemek amacıyla üç farklı okul öncesi eğitim modeli uygulanmaktadır. Bunlar; gündüz bakım evleri, mahalle kreşleri ve anaokulum bahçemde projesidir.

Gündüz Bakım Evleri: Belediye personelinin çocukları öncelikli olmak üzere çalışan annelerin 3-6 yaş arası çocuklarına tam gün hizmet vermektedir. Değerler eğitimi, sanat, jimnastik, halk oyunları, drama, İngilizce gibi farklı branş dersleriyle çocukların gelişimine katkı sağlanmaktadır.

OSB Gündüz Bakımevi: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Gaziantep Valiliği iş birliğiyle Organize Sanayi Bölgesinde bir gündüz bakımevi kurulmuştur.

Mahalle Kreşleri: Okul öncesi eğitime erişim konusunda güçlük yaşayan çocukların desteklenmesi amacıyla oluşturulmuş ve il milli eğitim müdürlüğü iş birliğiyle sürdürülen hizmet modelinde öğretmenler ücretli öğretmen statüsünde ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından görevlendirilmekte olup tüm çocukların e-okul kaydı yapılmaktadır. Merkezlerin yönetimi e-okul üzerinden eşleştirildiği okul müdürlerinin iş birliğiyle ve denetiminde yürütülmektedir.

Anaokulum Bahçemde Projesi: Türkiye'de bir ilk niteliğinde olan proje kapsamında 8 farklı sitede anaokulu açılmıştır.

Bebek Kütüphanesi: 0-5 yaş bebeklere ve annelere özel olarak tasarlanan Bebek Kütüphanesi 20.03.2024 tarihinde açılmıştır.

Alanda, bebeklerin özel günlerinin kutlanacağı kutlama odası, dil gelişim atölyesi, duyu bütünleme atölyesi, ritim ve müzik atölyesi, hareket gelişim atölyesi yer almaktadır. Ayrıca anne ve baba eğitimleri, beslenme ve çocuk bakımları ile ilgili eğitici kitapların yer alacağı 3 bin kitaplı kütüphane bulunmaktadır.

Çocuk Kütüphanesi: Çocuk kütüphaneleri 0-12 yaş aralığındaki çocuklara okumayı sevdirmek, kişisel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla özgün ve örnek projeler olarak tasarlanmış ve hizmete açılmıştır.

Dijital Dünyada Sağlıklı Çocuk Çalıştayı: Çalıştayın amacı; özellikle karakter gelişimi açısından çok önemli dönemde olan 4-6 yaş çocukların dijital ortamlardan uzak kalamayacağı gerçeğinden hareketle kendi kültürel kodlarımıza uygun, dijital içeriklerle etkileşimlerini olumlu yönde şekillendirecek dijital platform hazırlamak, bu platform aracılığıyla sağlıklı bireyler olarak gelişimlerine katkı sağlamak ve bu platformun pilot uygulamasını yaparak etki analizini belirlemek ve yaygınlaştırmaktır.

Kadın Sağlığı

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İnayet Topçuoğlu Hastanesi: 190 yataklı Hastane; 3 ameliyathane ve 3 doğumhane kapasitesi ile hizmet vermektedir.

KETEM: Kanser Erken Teşhis ve Eğitim Merkezi (KETEM) ile meme kanseri, rahim ağzı kanseri ve kolon kanseri tarama teşhis işlemleri yapılmaktadır.

Mobil Tarama Aracı: Mobil Mamografi Tarama Aracı ile tüm kadınların mamografi (meme sağlığı taraması), HPV (Rahim ağzı kanseri) ve GGK (gaitada gizli kan) taramaları ile kadınların farkındalığının artırılması için erken tanının öneminin vurgulanması amaçlanmaktadır.

Gebe Okulu: Gaziantep ili merkezinde açılan gebe sınıflarının talep görmesi nedeniyle nüfus olarak en büyük ve yoğun iki ilçe olan Nizip ve İslahiye'de GASMEK binaları içerisinde Gebe Okulu'na ait sınıflar oluşturulmuştur. Halihazırda sadece il merkezinde Gaziantep Cengiz Gökçek Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi içerisinde eğitimler devam etmektedir.

Tüp Bebek Merkezi: Gaziantep *"Tüp Bebek Merkezi"* Sağlık Bakanlığı desteği, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı ve Kamu Hastaneleri Genel Sekreterliği iş birliğiyle kamuda ilk üremeye yardımcı tedavi merkezidir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri

Engelsiz Yaşam Merkezi: Kapasitesiyle Türkiye'de ilk, Avrupa'da ikinci konumda olan merkezde 0-40 yaş arası, aynı anda 1.050 özel gereksinimli bireye ve ailelerine eğitim, psiko-sosyal destek ve sosyal uyum hizmetleri verilmektedir.

Ayrıca Aktif Yaşam Merkezi, Moral Evi ve Buğday Tanesi Protez-Ortez Yapım ve Uygulama Merkezi ile hizmet sundukları belirtilmiştir.

Kadın Girişimci Destek Merkezi (KAGİDEM) Ziyareti

Ülkemizde kadın girişimciliğinin artırılması ve kadınların iş gücü piyasasında özellikle imalat sektöründe girişimci olarak yer almalarını desteklemek amacıyla Gaziantep Sanayi Odası (GSO), İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA) ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ortaklığında girişimci kadınlara yönelik kurulan Gaziantep Kadın Girişimci Destek Merkezi (KAGİDEM); TBMM Araştırma Komisyonu Heyeti tarafından 16.03.2025 tarihinde ziyaret edilmiştir.

Ziyarette Heyete, merkez bünyesinde sunulan kadın girişimcilerin üretime katılması, ekonomik bağımsızlıklarını kazanması ve yeni iş fırsatları oluşturması için yürütülen projeler ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

18-50 yaş aralığında, imalata yönelik iş fikri olan, iş fikri için gerekli öz sermayenin bir kısmına sahip tüm kadınların KAGİDEM'e başvurabileceği, 28 farklı kadın girişimci ile aynı ortamda bulunma imkanının sağlandığı, kuruluştan ihracata kadar destek programları sunulduğu, bu konuda eğitimler verildiği ve KAGİDEM e-ticaret ağına dahil olma imkânı, mentörlük ile uzman desteği gibi imkânların sağlandığı, ayrıca kadın girişimcilerin çocuklarına yönelik olarak kreş hizmeti verildiği, düşük maliyetli işçilik tahsis edilmesini müteakip 2 yılın sonunda hibe edilen teçhizat ile birlikte kadın girişimcilerin %90'ının KOSGEB bünyesindeki destek programlarından kabul aldıkları ifade edilmiştir.

Heyet tarafından Merkezde ayrıntılı yerinde inceleme yapılmıştır.

Şahinbey Belediyesi Evlilik Okulu Programı Ziyareti

TBMM Araştırma Komisyonu Heyeti tarafından 16.03.2025 tarihinde, Gaziantep ili Şahinbey Belediyesi Evlilik Okulu Sertifika ve Çamaşır Makinesi Dağıtım Törenine katılım sağlanmıştır. Törende, evlenecek çiftler ile halihazırda evli olan üç çift tarafından Evlilik Okulu Programı kapsamında aldıkları eğitimlere ilişkin tecrübeler aktarılmıştır.

Gaziantep Şahinbey Belediye Başkanı Mehmet TAHMAZOĞLU'nun törende yaptığı konuşmasında aşağıdaki bilgiler verilmiştir:

- 05.12.2009 tarihinde başlayan bu Program ile yeni evlenecek çiftlere 40.000 Türk Lirası nakdi destek ve beyaz eşya desteği sağlanmaktadır.

- Bu projedeki amaç; aile içi iletişim problemlerinin azaltılması, topluma faydalı ve sağlıklı bireylerin yetişebilmesi için ailede sevgi ve saygının önemini çiftlere öğretmek, aile içi çatışmalarda sorunları tespit edip çözümler üretmekte onlara yardımcı olmak, iletişim ve empati kurmanın önemini ve mutlu evliliğin sırlarını ailelere öğretmektir.
- Proje'de Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Müftülüğü, Şahinbey İlçe Müftülü ve İl Sağlık Müdürlüğü ile iş birliği yapılmaktadır:
- Şahinbey Rehberlik Araştırma Merkezi'nden gelen uzmanlar ile eğitimler verilmektedir.
- Evlenme akdi için belediyeye gelen çiftlere verilen bu eğitimlerin yanı sıra aile danışmanı tarafından ailelere bireysel danışmanlık hizmeti de verilmektedir.
- Katılımcıların %90'ının yeni evli çiftlerden oluştuğu tespit edilmiş ve 3 haftalık eğitimin bitiminde katılımcılara sertifika takdim edilmektedir.
- Hoş Geldin Bebek Projesi ile yenidoğana hediyeler ile aileye evde ziyaret gerçekleştirilmekte, yenidoğana yapılacak aşı programı hakkında eğitim verilmektedir.
- Proje kapsamında çocuklar için de nakdi destek sağlanmakta ve bir yıllık çocuk bezi masrafları karşılanmaktadır.
- 2024 yılında 9343 çifte nikah kıyılması sebebiyle Şahinbey Belediyesi'nin en çok nikah kıyan belediye olduğu ifade edilmiştir.

Sivil Toplum Kuruluşları ile İstişare Toplantısı

16.03.2025 tarihinde Şahinbey Belediyesi Kongre ve Kültür Sanat Merkezinde gerçekleştirilen istişare toplantısına TBMM Araştırma Komisyonu Heyeti ile Şahinbey Belediye Başkanı Mehmet TAHMAZOĞLU, Gaziantep Vali Yardımcısı Bülent UYGUR, Pusula Eğitim Kültür Sanat ve Yardımlaşma Derneği, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Kadın ve Aile Uygulama Araştırma Merkezi, Uluslararası Kalkınma, Toplum ve Düşünce Derneği, Hemşehri Dernekleri, Gaziantep Cem Vakfı Şubesi, Aile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı temsilcileri katılım sağlamıştır.

İstişare toplantısında görücü usulü evlilik, anaerkil toplum, aile arabuluculuğu, aile ve toplum baskısı sebebiyle hak arama özgürlüğünün kısıtlılığı, ekonomik özgürlük, mevzuat düzenlemelerinin tek başına yeterli olmadığı gibi konularda istişarede bulunulmuştur.

Ziyarette gerçekleştirilen toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4148

D.2.6. 20.03.2025 Tarihli Ankara Sincan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü Çalışma Ziyareti

20.03.2025 tarihinde Ankara Sincan Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan yerinde incelemeye; Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa Hulki CEVİZOĞLU, Komisyon Başkanvekili Ankara Milletvekili Asuman ERDOĞAN, Komisyon üyeleri; Adıyaman Milletvekili Mustafa ALKAYIŞ, Kastamonu Milletvekili Fatma Serap EKMEKCİ, Sivas Milletvekili Rukiye TOY, Tekirdağ Milletvekili Selcan TAŞÇI, Komisyon uzmanları ve diğer TBMM personeli katılmıştır.

Çalışma ziyaretinde ilk olarak, Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılan yerinde incelemede hazır bulunan Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve kurum temsilcileri; Genel Müdür Yardımcısı Fatih GÜNGÖR, Dış İlişkiler Daire Başkanı Neşe TOK TOPBAŞ, İyileştirme ve Topluma Kazandırma Daire Başkanı Alperen ÖZTÜRK, Güvenlik ve İnfaz Daire Başkanı Serkan BAŞOK, Cumhuriyet Başsavcı Vekili Vural BALCI, Ceza İnfaz Kurumundan Sorumlu Cumhuriyet Savcısı Recep ÖZCAN, Şube Müdürü Nazmiye AYDEMİR, Şube Müdürü Tahsin KARA, Kurum Müdürü Çiğdem DEMİR ve Kurum 2. Müdürü Ahmet ÖZTÜRK tarafından Komisyon heyetine, infaz kurumuna kabul ve hükümlülere yönelik yapılan rehabilite, eğitim ve meslek edindirme çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan bu bilgilendirmede;

- Kurumda suç grubuna göre hükümlü, tutuklu, hüküm özlü sayıları paylaşılmış, bu kişilerin eğitim, iyileştirme ve meslek edindirme faaliyetleri ile topluma kazandırılmasının amaçlandığı,
- Kadınların infaz kurumundan ayrıldıktan sonra meslek edinmelerini sağlayacak atölyelerin bulunduğu ve kurslara yönlendirildikleri,
- Kurumda; Yönetim Servisi, Güvenlik ve Gözetim Servisi, Eğitim ve Öğretim Servisi, Psiko-Sosyal Yardım Servisi, İşyurdu Servisi, Teknik Servis, Sağlık Servisi, Yardımcı Hizmetler Servisi bulunduğu,
- Psiko-sosyal yardım servisinin; psikolojik destek ve müdahalede bulunan, kurumun en üst amirinin bilgisi dâhilinde aileler ve sosyal çevreyle görüşme yapan servis olduğu,
- Kurumda koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini aile hekiminin başkanlığında yerine getiren sağlık servisinin bulunduğu,

- 5275 sayılı Kanun'un 65'inci maddesinde belirtildiği üzere anneleri hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan 0-6 yaş grubundaki çocukların annelerinin yanında kalabildikleri,
- 0-6 yaş arası çocuğu yanında olan anne hükümlü ve tutukluların bulunduğu 4. kısımda 48 kişi kapasiteli 6 adet 8 kişilik oda bulunduğu ve bu alanların anne-çocuk ünitesi olarak adlandırıldığı,
- Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hâlihazırda 800 tutuklu/hükümlü kadın bulunduğu ve 0-6 yaş arasında 61 çocuğun da beraberlerinde olduğu,
- Eğitim ve İyileştirme Dairesi Başkanlığı tarafından ceza infaz kurumlarında psiko-sosyal yardım faaliyetleri ile iyileştirme programların yanı sıra hükümlü ve tutukluların eğitim, öğretim, sınav, kütüphane çalışmaları, psiko-sosyal destek çalışmaları ve manevi rehberlik faaliyetlerine ilişkin işlemlerin yürütüldüğü,
- Türkiye'de şuan tutuklu/hükümlülerin %4'ünün kadınlardan, %1'inin çocuklardan ve %95'inin erkeklerden oluştuğu,
- Hâlihazırdaki 17 bin tutuklu/hükümlü kadından yaklaşık 1.400'ünün kasten yaralama suçundan ceza infaz kurumunda bulunduğu, kadınların genel olarak daha çok uyuşturucu ve hırsızlık ile ilgili suçları işlediği,
- Hâlihazırda 41 bin kadın ve erkek tutuklu/hükümlünün kasten öldürme suçundan dolayı ceza infaz kurumunda bulunduğu,
- Ceza infaz kurumlarındaki hükümlülere yönelik meslek edindirmenin önemli olduğu, bu doğrultuda eğitim verilmesi amacıyla halk eğitimi merkezlerinden eğiticilerin talep edildiği

belirtilmiştir.

Komisyon Heyetince, Kurumun iş yurdu çalışmalarını düzenleyen, hükümlü ve tutuklulara meslek edindirilmesini, piyasa şartlarına uygun üretim yapılmasını ve iş yurduna ilişkin işlemlerin yürütülmesini sağlayan iş yurdu servisi ziyaret edilmiştir. Kurumda bu kapsamda aktif olarak çalışılan mantı ve tekstil atölyeleri ile kantin bulunmaktadır.

Satış mağazası ziyaretinde Kurum personeli tarafından, halk eğitim merkezinden gelen eğitmenler tarafından tutuklu/hükümlülere eğitimler verildiği ve burada tutuklu/hükümlülerin ürettikleri tekstil ürünlerinin satışının yapıldığı, tutuklu/hükümlülerin bu çalışmaları karşılığında günlük belirli miktarda ücret aldıkları ifade edilmiştir.

Halk eğitim merkezinden gelen eğitmenlerin kurs verdikleri kuaför ziyaret edilmiş, tutuklu/hükümlülerin buralarda kurs aldıkları gözlemlenmiştir. Görevliler tarafından hâlihazırda 11 kursiyerin kuaförlük eğitimi aldıkları bilgisi verilmiştir.

Akabinde tutuklu/hükümlülerin yakınlarıyla ve doktorlarıyla görüntülü görüştürme yaptıkları görüntülü görüştürme cihazı incelenmiştir.

Heyet tarafından fason dikim işlerinin yapıldığı tekstil atölyesi, revir, anne-çocuk üniteleri, kreş, el işi atölyesi, diğer eğitim ve kurs alanları, kütüphane, manevi rehberlik ve psiko-sosyal servis faaliyet alanları ve açık görüş alanı incelenmiştir.

Heyet tarafından kurum açık görüş alanında kasten öldürme suçu işleyen 2 kadın hükümlü ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Kadın Hükümlü (A): 51 yaşında olan hükümlü (A), ilkokul mezunudur. 20.03.2020 tarihinde eşine karşı kasten öldürme suçunu işlemiştir. Mahkeme tarafından hakkında 18 yıl 4 ay hapis cezası kararı verilen hükümlü; ölen eşiyle müşterek 3 çocuğu bulunduğunu, 21 yaşında görücü usulü ile evlendiklerini, eşinin marangoz ustası olduğunu ancak düzenli bir işinin olmadığını, eşinin alkol ve kumar bağımlısı olduğunu, aile yaşantısı boyunca ciddi maddi sıkıntılar yaşadıklarını, eşinin alkollü olarak eve geldiği süreçlerde kendisini ve çocuklarını dövdüğünü, eşi tarafından sürekli fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığını ve evden atıldığını, çocukları için uzun yıllar boyunca şiddeti kabullendiğini, boşanmak istediği süreçte ailesinin kendisine destek olduğunu ancak eşinin ısrarları ve ailesini ve kendisini ölümle tehdit etmesi sebebiyle korktuğunu, eşinden boşanmak istediğini dile getirdiği zamanlarda eşinin, kendisinin başka biriyle evleneceğini düşündüğünü, bunlara rağmen evliliğini sürdürdüğünü, şikâyet etmekten korktuğunu, boşanma davası açtığını ancak çocuklarının velayeti babalarına verilince boşanma davasından vazgeçtiğini, geçim sıkıntısı nedeniyle bulaşıkçılık yaptığını, ancak eşinin çalışan kadınlara olumsuz baktığını, sürekli şiddete maruz kalması nedeniyle işe gitmekte zorlandığını, olay günü eşinin alkollü olarak eve geldiğini ve kendisiyle birlikte çocuklarına da şiddet uyguladığını, bu nedenle ona yönelik öldürme olayını gerçekleştirdiğini, büyük oğlunun da suça dâhil olması nedeniyle ceza aldığını ancak onun suçlu olmadığını ifade etmiştir.

Kadın Hükümlü (B): 43 yaşında olan hükümlü (B), ilkokul mezunudur. 04.07.2014 tarihinde eşine karşı kasten öldürme suçunu işlemiştir. Mahkeme tarafından hakkında müebbet hapis cezası kararı verilen hükümlü; 7 çocuklu ailenin 6. çocuğu olduğunu, kendisiyle beraber 4 kız kardeş olduklarını, ailesinin maddi durumunun kötü olduğunu, annesinin sinir hastası olduğunu, kız çocuklarının okumasına karşı olan bir aile ortamında büyüdüğünü, 19 yaşında iken kendisinden on yaş büyük eşiyle görücü usulü bir evlilik

yaptığını, 3 çocuk sahibi olduğunu, evlilik hayatı boyunca fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığını, eşinin düzenli bir işi olmadığını, kendisinin ise çeşitli yerlerde temizlik işlerinde çalıştığını, köyde ikamet ettiklerini, eşinin sürekli alkol aldığını ve evlerine erkek arkadaşlarını getirip birlikte alkol aldıklarını, eşinin şiddet eylemleri nedeniyle dalağının patladığını, kendisinin boşanmak istediği süreçte ailesinin ona destek olmadığını, boşanmanın aile kültürlerine uygun olmadığını, ailesinin çocuklarını istememesi dolayısıyla baba ocağına dönemediğini, kaynanasına gidip bir süre orada kaldığını ancak eşinin kendisini bırakmak istemediğini, çocuklarının ileride mağdur olmaması ve babalarının adli sicil kaydı olmasın diye şikâyetlerinden vazgeçtiğini, çocuklarına dayanamadığı için evlerine geri döndüğünü ancak eşinin eve getirdiği arkadaşlarının kendisini taciz ettiklerini ve bunu eşine söylediğinde kendisinin suçlanarak dayak yediğini, bir gün yine eşinin bıçakla kendisine saldırması üzerine jandarmayı aradığını ve eşi hakkında uzaklaştırma kararı verildiğini, daha sonra babasının kendilerini kabul etmesi üzerine baba ocağına döndüğünü ancak annesinin çocuklarını istememesi üzerine oradan da ayrıldığını, arkadaşlarının yanına yerleştiğini ancak eşinin orada da kendisini bulduğunu, bunun üzerine iş yerinde tanıştığı erkek arkadaşıyla birlikte başka bir ile kaçtıklarını, boşanma sürecinde iken eşi tarafından sürekli olarak tehdit edildiğini, bu süreçte erkek arkadaşına "ölse de kurtulsam" gibi ifadelerde bulunduğunu, erkek arkadaşının da eşini öldürdüğü, kendisinin de suça dâhil olması nedeniyle pişmanlık duyduğunu ifade etmiştir.

Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yapılan yerinde incelemenin akabinde Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürü Ali Şeref KÜL'ün de katılımlarıyla Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti gerçekleştirilmiştir. Kurum gezildikten sonra heyet tarafından kasten yaralama suçu işleyen 2 erkek hükümlü ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Erkek Hükümlü (C): 39 yaşında olan hükümlü (C), 15 aydır ceza infaz kurumunda bulunduğunu, 2 çocuk sahibi olduğunu, yaralama eylemini eşine karşı gerçekleştirdiğini, eşini çok sevdiğini fakat aralarında iletişim sorunları olduğunu, bu nedenle zaman zaman anlaşmazlık yaşadıklarını, eşinin sosyal medyada kendisiyle birlikte çekindiği bir fotoğrafı paylaşmış olması dolayısıyla tartıştıklarını ve araçta seyir halinde iken ensesini tuttuğunu, bu nedenle ensesinin çizildiğini, geçmişte eşine şiddet uygulamadığını ancak eşinin kendisi hakkında uzlaştırma kararları aldırdığını, kayınvalidesine ve bir komşusuna da şiddet uyguladığını, genellikle anlık öfkelendiği için şiddet uyguladığını, bu davranışlarını aileden öğrendiğini ve yetişme tarzından kaynaklandığını düşündüğünü, geçmişte uyuşturucu maddesi kullandığını, eşi ile hâlihazırda problemlerinin kalmadığını, eşinin ziyaretlerine

geldiğini, ceza infaz kurumunda öfke kontrol eğitimleri almadığını ve buna ihtiyacının olmadığını, daha önce taksi şoförlüğü yaptığını ve en son alüminyum doğrama işinde çalıştığını, tahliye olduktan sonra aynı işte çalışmayı planladığını ifade etmiştir.

Erkek Hükümlü (D): 41 yaşında olan hükümlü (D), eşe karşı yaralama suçundan 9 ay hapis cezasına mahkûm olmuştur. 2 çocuk sahibi olan hükümlü eski eşiyle aralarında kıskançlık problemlerinin olduğunu, hem kendisinin hem de eşinin çok kıskanç olduğunu, bu nedenle şiddetli geçimsizlik yaşadıklarını, eşinin sürekli sosyal medya hesaplarını kontrol etmesi dolayısıyla da tartıştıklarını, eşini daha önce tehdit etmesinden dolayı hakkında şikâyet olduğunu, ailelerin araya girmesi neticesinde barıştıklarını, eşini telefonla arayan bilmediği kişiden dolayı kıskandığını ve aldatma şüphesi duyduğunu, bu nedenle de eşine şiddet uyguladığını, olaylardan sonra eşiyle anlaşmalı olarak boşandıklarını, yaşadıklarından dolayı pişman olduğunu, ceza infaz kurumuna girmeden önce restoranda çalıştığını, tahliye olduktan sonra da aynı işte çalışmayı planladığını beyan etmiştir.

Hükümlü görüşmeleri akabinde kurumda görevli uzmanlar (psikolog, sosyal çalışmacı vb) dinlenmiştir. Heyete, şiddete yol açan sebeplerle ilgili olarak Kurum uzmanları tarafından;

- Şiddet eylemleri nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu/hükümlülerin genel olarak iletişim kurma biçimi olarak şiddeti kullandıkları,
- Çoğunun eğitim seviyesinin düşük olduğu,
- Televizyon, sosyal medya gibi iletişim araçlarından şiddet vakalarını örnek aldıkları,
- Şiddetin aileden öğrenilebildiği, sosyal çevrenin şiddeti etkilediği ve madde kullanımının şiddeti tetiklediği,
- Şiddet eğilimli kişilerin psikolojik destek mekanizmalarına katılımlarının gerekli olduğu

hususlarında bilgi verilmiştir.

Komisyon üyelerince;

- Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince görevlendirilen ücretsiz avukatların görevlerini daha etkili yapmalarını sağlayacak çalışmalar yapılması,
- Şiddet faillerinin boşanmak veya ayrılmak imkânı varken eşlerine şiddet uygulamayı, onları bırakmamayı tercih etmelerinin altında yatan sebeplerin tespit edilerek şiddet faillerine rehabilitasyon imkânının sağlanması gerektiği,
- Boşanma süreçlerinin daha hızlı ilerlemesine ve bu sürecin taraflar arasında şiddetsiz geçirilmesini sağlayacak tedbirler alınması gerektiği,

- Ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilen eğitim, iyileştirme ve meslek edindirme çalışmalarının önemli olduğu, bunların tutuklu/hükümlülerin için daha çok teşvik edilmesi gerektiği,
- Ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilen çalışmalar göz önünde tutularak hükümlülerin sigortalılık ve emeklilik imkânlarının değerlendirilebileceği,
- Şiddet mağduru kadınların şikâyetlerinden vazgeçme sebeplerinin tespit edilerek, bu konudaki çekimserliği önleyecek çalışmaların yanı sıra başvurabilecekleri mekanizmaların kendilerince bilinebilirliğini sağlayacak farkındalık çalışmaları yürütülmesi,
- Hakkında uzaklaştırma kararı verilen erkeklere özgü barınma yerlerinin oluşturulması ve buralarda şiddet faili erkeklerin rehabilite edilmesi gerektiği,
- Kadına yönelik şiddet eylemleri dolayısıyla ceza infaz kurumlarında bulunan şiddet faillerine yönelik öfke kontrol ve diğer rehabilitasyon programlarının uygulanmasının zorunlu hale getirilmesi,
- Evlilik öncesi ve evlilik sürecini kapsayacak şekilde aile danışmanlığı uygulamalarının yaygınlaştırılması

hususlarında görüş ve öneriler dile getirilmiştir.

Ziyarette gerçekleştirilen toplantının tam tutanağına aşağıdaki adresten erişilebilmektedir:

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4150

E. KOMİSYONDA GÖREVLENDİRİLENLERİN LİSTESİ

SIRA	İSİM	MESLEK/UNVAN	KURUM
1	Beyhan HAMURCU	Yasama Uzmanı	TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı
2	Kübra EREN	Yasama Uzmanı	TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı
3	Berkan YÜKSEL	Yasama Uzmanı	TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı
4	Nuh KUZ	Yasama Uzmanı	TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı
5	Prof. Dr. Filiz YILDIRIM	Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Öğretim Üyesi	Ankara Üniversitesi
6	Burcu SARIER ÇAKMAK	Aile ve Sosyal Hizmetler Uzmanı	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
7	Melek ARSLAN	Hâkim	Adalet Bakanlığı
8	Zeynep MİŞE	Polis Memuru	İçişleri Bakanlığı
9	Tuğba Deniz ÇEVİK	J. Asb. Kad. Üçvş.	İçişleri Bakanlığı
10	Yurdagül TAŞDEMİR	Hukuk Müşaviri	Sağlık Bakanlığı
11	Dr. Murat DERİN	Sosyal Hizmet Uzmanı	Sağlık Bakanlığı
12	Elif Asena AKIN	Öğretmen	Milli Eğitim Bakanlığı
13	Emine Merve GÜNDOĞAN	Üst Kurul Uzmanı	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
14	Safiye ÖZDEMİR	Çalışma Uzmanı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
15	Filiz KILIÇARSLAN	Sosyal Güvenlik Uzmanı	Sosyal Güvenlik Kurumu
16	Gülnur ULUSOY	İstatistikçi	Türkiye İstatistik Kurumu
17	Ege Ebrar ÖNÜR	Klinik Psikolog	Özel Sektör

F. KOMİSYONA SUNULAN RAPORLAR VE BELGELER

SIRA	KİŞİ/KURUM/KURULUŞ	TARİH-SAYI	KONUSU
1	Sağlık Bakanlığı	28.01.2025-130.99-E1573168	Komisyon üyesi milletvekilleri tarafından Komisyonda yöneltilen sorulara ilişkin verilen cevaplar
2	Kamu Denetçiliği Kurumu	30.01.2025-130.99-E1574715	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ve Komisyon toplantısında yöneltilen sorulara ilişkin verilen cevaplar
3	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	30.01.2025-130.99-E1574722	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
4	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)	30.01.2025-130.99-E1574725	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
5	Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR)	30.01.2025-130.99-E 1574849	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
6	Anadolu Ajansı (AA)	30.01.2025-130.99-E1574955	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
7	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	31.01.2025-130.99-E1575291	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
8	Gençlik ve Spor Bakanlığı	31.01.2025-130.99-E1575863	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
9	Milli Eğitim Bakanlığı	04.02.2025-130.99-E1577174	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
10	Diyanet İşleri Başkanlığı	04.02.2025-130.99-E1577247	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
11	Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı	05.02.2025-130.99-E1577554	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
12	İçişleri Bakanlığı	05.02.2025-130.99-E1577798	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
13	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)	05.02.2025-130.99-E 1577947	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
14	Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)	05.02.2025-130.99-E1578324	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
15	Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	06.02.2025-130.99-E1579172	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
16	Yükseköğretim Kurulu	07.02.2025-130.99-E 1579543	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
17	Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü	07.02.2025-130.99 - E1579557	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
18	Kültür ve Turizm Bakanlığı	07.02.2025-130.99-E1580196	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
19	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)	11.02.2025-130.99-E1581136	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
20	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	14.02.2025-130.99 - E1583392	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar

21	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı	19.02.2025-130.99-E1585862	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
22	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	19.02.2025-130.99-E1586032	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
23	Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü	27.02.2025-130.99-E1590064	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
24	İçişleri Bakanlığı Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı	28.02.2025-130.99 - E1590665	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
25	Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı	06.03.2025-130.99 - E1593710	Rapor yazımı için görüş ve bilgi sunumu
26	Türk Kadın Hareketi Derneği	06.03.2025-130.99 - E1594127	Rapor yazımı için görüş, öneri ve bilgi sunumu
27	Sağlık Bakanlığı	14.03.2025-130.99-E1599067	Rapor yazımı için gerekli bilgilere ilişkin verilen cevaplar
28	Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	21.03.2025-130.99-E1601939	Rapor yazımı için görüş, öneri ve bilgi sunumu
29	29 Ekim Kadınları Derneği	20.03.2025-130.99-E1602576	Rapor yazımı için görüş, öneri ve bilgi sunumu
30	Anadoludan Yeryüzüne Kadın Sivil Toplum Kuruluşları Vakfı (AYSİT Vakfı)	21.03.2025-130.99-E1602657	Rapor yazımı için görüş, öneri ve bilgi sunumu
31	Kadın Dayanışma Vakfı	24.03.2025-130.99-E1602783	Rapor yazımı için görüş, öneri ve bilgi sunumu
32	Kadının İnsan Hakları Derneği	24.03.2025-130.99-E1602862	Rapor yazımı için görüş, öneri ve bilgi sunumu
33	Türk Kadınlar Birliği	24.03.2025-130.99-E1602879	Rapor yazımı için görüş, öneri ve bilgi sunumu

G. KOMİSYON ÜYELERİNCE SUNULAN ÖNERİLER/ÖNERGELER

SIRA	MİLLETVEKİLİ	TARİH- KAYIT NO	KONUSU
1	Serap YAZICI ÖZBUDUN (Antalya)	27.11.2024-130.99-E 1537303	Komisyon toplantılarına bilgi vermek üzere davet edilecek kişi ve kuruluşlara ilişkin öneri
2	Adalet KAYA (Diyarbakır) Özgül SAKİ (İstanbul)	27.11.2024-130.99-E 1537290	Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede alınması gereken tedbirler ile Komisyon toplantılarına bilgi vermek üzere davet edilecek kişi ve kurumlara ilişkin öneri
3	Özgül SAKİ (İstanbul)	27.11.2024-130.99-E1537306	Komisyon başkan, başkanvekili, sözcü ve katip üye seçimine ilişkin şerh
4	Aliye TİMİSİ ERSEVER (Ankara)/ Sevda ERDAN KILIÇ (İzmir)/Kayıhan PALA (Bursa)/Aliye COŞAR (Antalya)	28.11.2024-130.99-E1538218	Komisyon toplantılarına bilgi vermek üzere davet edilecek kişi ve kurumlara ilişkin öneri

MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU RAPORU

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINLARA YÖNELİK AYRIMCILIK: KAVRAM, KURAM VE UYGULAMA

1.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.1 Ayrımcılık Kavramı

Ayrımcılık (İngilizce discrimination) kelime anlamı olarak Merriam-Webster Sözlüğü'ne (2025) göre *"önyargılı veya önyargılı bakış açısı, eylem veya muamele"* anlamına gelmektedir.[1]

Kalkınma Bakanlığı (2012) tarafından hazırlanan Kalkınma Ajansları için Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü ise ayrımcılığı *"Bir kişiye ya da sosyal gruba, dini inancı, siyasi görüşü, etnik kökeni, cinsiyeti, yaşı, medeni hali veya bedensel engeli gibi belli özelliklerinden dolayı önyargılı/olumsuz davranılması"* olarak ele almaktadır.[2]

Ayrımcılık, kişinin bireysel liyakati yerine dahil olduğu sınıfı ya da kategorisine göre taraflı ve ön yargılı olarak muamele görmesidir. Çok boyutlu ve geniş bir kavram olarak ayrımcılık bir şeyin, kişinin veya durumun diğerine karşı tercih edilmesini içeren tüm eylemleri kapsayan bir olgudur. Ayrımcılığı yapanın gücü elinde bulundurması nedeniyle, karşısındakinin cinsiyeti, ırkı, etnik grubu, milliyeti ve etnik kökeni vb. hakkındaki algıları önemli sonuçlar doğurur. Ayrımcılık, belirli bir sosyal kategoriye ait bireylerin olumsuz muameleye maruz kalması anlamına gelir. Engellilik, yaşlılık, yoksulluk, eğitim, cinsiyet ve hastalıkla ilişkili bütün ayrımcılık biçimleri de bu kapsamda değerlendirilir.[3]

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) tanımına göre ayrımcılık, nesnel ya da kabul edilebilir bir sebep bulunmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamele göstermektir (bkz. Willis v. Birleşik Krallık, para. 48, Okpisz v. Almanya, para. 33).[4]

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'ne göre ayrımcılık, *"ırk, renk, cinsiyet, din, siyasi*

[1] Merriam-Webster (2025), "*Discrimination*". https://www.merriam-webster.com/dictionary/discrimination (Erişim Tarihi: 02.03.2025).
[2] Kalkınma Bakanlığı (2012), "*Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü, Ayrımcılık*".https://web.archive.org/web/20151223160454/http://www.ika.org.tr/upload/yayinlar/Sosyal-Politika-Kavramlari-Sozlugu--893556.pdf (Erişim Tarihi: 02.03.2025).
[3] TUBİTAK (2022), "*Sosyal Bilimler Ansiklopedisi: Ayrımcılık"*. (Akt. Alev Erkilet). https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/ayrimcilik. Bilim ve Toplum Başkanlığı, Popüler Bilim Yayınları (Erişim Tarihi: 02.03.2025).
[4] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK-2024), "*Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik*". https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikla-Mucadele-ve-Esitlik (Erişim Tarihi: 08.03.2025).

görüş, ulusal köken veya sosyal kökene dayalı olarak yapılan ve istihdam veya meslekte fırsat veya muamele eşitliğini ortadan kaldıran veya bozan herhangi bir ayrım, dışlama veya tercih" anlamına gelir.[5]

Birleşmiş Miller (BM) ayrımcılığı, bir kişinin ırkı, cinsiyeti, dini, milliyeti, etnik kökeni, engelliliği, yaşı, dili, sosyal kökeni veya diğer statüsüne dayalı olarak herhangi bir haksız muamele veya keyfi uygulamalara maruz kalması olarak tanımlar. Ayrımcılık bir kişiyi veya bir grup kişiyi etkileyen münferit bir olay olabileceği gibi taciz veya yetkinin kötüye kullanılması şeklinde de ortaya çıkabilir.[6]

Ayrımcılık; nedenlerine, ortaya çıkış biçimlerine ve ayrımcılık yapmama kuralının istisnası olan ayrımcılık türlerine göre sınıflara ayrılabilmektedir.[7]

Nedenlerine göre ayrımcılık iki kategori olarak ele alınabilir. Bunlardan ilki doğuştan sahip olunan özelliklere dayalı olarak yapılan ayrımcılıktır. Cinsiyet, ırk, din, dil, renk, yaş, etnisite gibi etkenler bu çerçevededir. İkinci ayrımcılık biçimi ise sonradan sahip olunan özellikler üzerinden uygulanan ayrımcılıktır. Medeni durum, siyasi düşünce, hastalık, yaşam tarzı, meslek gibi ayrımcılık türleri bunlara örnek oluşturur.

Ortaya çıkış biçimine göre ayrımcılık türleri sınıflaması literatüre, yasalara ve mevzuata göre farklılık göstermektedir. Günümüzde yaygın olarak kabul gören biçimleri doğrudan ve dolaylı ayrımcılık, taciz ve cinsel taciz, emirle ayrımcılığa özendirme, çoklu ayrımcılık, ters yönlü ayrımcılık, gebeliğe veya analık iznine bağlı ayrımcılık, ikinci kişiler üzerinden ayrımcılık gibi türlerdir.

Ayrımcılık yapmama kuralında istisnası olan ayrımcılık türleri ise cezası olmayan ve yasaklanmamış ayrımcılık türleri olarak değerlendirilir. Bunların tamamı negatif ayrımcılık olarak tanımlanmaz. Bunlar arasında belirli bir iş için niteliklerin gerektirmesi, devlet güvenliği amacıyla başvurulan uygulamalar, yardım ve özel koruma tedbirleri yer almaktadır.[8]

Ulusal ve uluslararası düzeyde ayrımcılığa ilişkin genel kabul gören sınıflandırma

[5] International Labour Organization (1958), *Discrimination (Employment and Occupation) Convention, No. 111)* https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:31225 (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

[6] UN Women (2013), "*Prohibition Of Discrimination, Harassment, İncluding Sexual Harassment, And Abuse Of Authority"*,https://www.un.org/womenwatch/uncoordination/antiharassment.html#:~:text=Discrimination%20is%20any%20unfair%20treatment,social%20origin%20or%20other%20status (Erişim Tarihi: 03.03.2025).

[7] Yıldırım, Z. M. (2021). "*Ayrımcılık ve Şiddetin Toplumsallaşması: Sosyal Adalet ve Toplumsal Barış. Çalışma ve Toplum"*, 3(70), 1813-1838. https://doi.org/10.54752/ct.1155108; https://www.un.org/womenwatch/uncoordination/antiharassment.html#:~:text=Discrimination%20is%20any%20unfair%20treatment,social%20origin%20or%20other%20status.

[8] Yıldırım, Z. M. (2017), "*Ayrımcılık"*, A. Tokol, Y. Alper (Ed.), Sosyal Politika, (301-315.ss). Bursa: Dora Yayıncılık.

bulunmamaktadır. Ancak ILO ortaya çıkış biçimlerine göre ayrımcılığı doğrudan, dolaylı ve sistematik ayrımcılık olarak ayırırken, Avrupa Birliği (AB) direktiflerinde taciz, cinsel taciz, emirle ayrımcılığa özendirme, gebeliğe ve analık iznine bağlı ayrımcılık türlerine de yer verilmektedir.[9]

6.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nda; ayrımcılık türleri; ayrı tutma, ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama, çoklu ayrımcılık, doğrudan ayrımcılık, dolaylı ayrımcılık, iş yerinde yıldırma, makul düzenleme yapmama, taciz ve varsayılan temele dayalı ayrımcılık olarak sayılmıştır. Bunlara ilaveten Kanun ile "*eşit muamele ilkesine uyulması veya ayrımcılığın önlenmesi amacıyla idari ya da adli süreçleri başlatan yahut bu süreçlere katılan kişiler ile bunların temsilcilerinin, bu nedenle maruz kaldıkları olumsuz muamelelerin*" de ayrımcılık teşkil edeceği belirtilmektedir. İlgili Kanun ile kabul edilen ayrımcılık biçimleri tanımlanmıştır. Ayrımcılık türlerinden "*ayrı tutma*", kişilerin Kanun'da sayılan temellerden biri veya birden fazlası nedeniyle, bir eylem veya eylemsizliğin sonucu olarak diğerlerinden ayrı tutulması olarak tanımlanmıştır. "*Ayrımcılık talimatı*" ve bu talimatları uygulama ise bir bireyin bir kimseyi kendi nam veya hesabına belli fiil ve işlemler gerçekleştirmeye yetkili kıldığı bireylere ya da kamudaki bir görevlinin başka kişilere ayrımcılık yapılmasına ilişkin talimatına karşılık gelmektedir. "*Çoklu ayrımcılık*", ayrımcı uygulamanın birden fazla ayrımcılık temeli ile ilişkili olması durumunu ifade etmektedir. Kanun ile doğrudan ve dolaylı ayrımcılık kavramları da tanımlanmıştır. Buna göre, "*Doğrudan ayrımcılık*" bir kişinin (gerçek veya tüzel), hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasının 6701 sayılı Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerine (cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş) dayanılarak engellenmesine veya zorlaştırılmasına yol açan her türlü farklı muameleyi kapsamaktadır. "*Dolaylı ayrımcılık*" ise görünüşte ayrımcı olmayan eylem, işlem ya da uygulamalar sonucunda, bir kişinin (gerçek veya tüzel) Kanun'da sayılan ayrımcılık temelleriyle (cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş) bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından, nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını ifade etmektedir. "*İşyerinde yıldırma*" Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak kişiyi işinden soğutmak,

[9] Gülmez, M. (2009), "*İnsan hakları ve Avrupa Birliği hukukunda ayrımcılığın kaldırılması ve Türkiye*", Ankara: Belediye-İş Sendikası.

dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan eylemlerdir. "*Taciz*" ise psikolojik ve cinsel biçimleri de dâhil olmak üzere, Kanun'da sayılan temellerden birisine dayanılarak, insan onuruna zarar veren veya bu amacı taşıyan utandırıcı, aşağılayıcı, onur kırıcı ve yıldırıcı her türlü davranışı ifade etmektedir. "*Makul düzenleme yapmama*" engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanılması ve yararlanılması amacıyla belirli bir durumda gereksinim duyulan, mali imkânlar oranında, uygun, ölçülü ve gerekli değişikliklerin ve tedbirlerin gerçekleştirilmemesi durumunu ifade etmektedir. "*Varsayılan temele dayalı ayrımcılık*" ise Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden birisiyle gerçekte ilgisi bulunmamasına karşın ayrımcılık temellerden birisine sahip olduğu zannı ile bir kişinin (gerçek veya tüzel) hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden faydalanma açısından ayrımcı muameleye maruz bırakılmasıdır.[10]

Literatürde yaygın olarak negatif ve pozitif ayrımcılık kavramları karşımıza çıkmaktadır. Bazı birey ve grupları küçük görmek, aşağılamak, ikincil konuma düşürmek gibi aleyhte yapılan olumsuz davranışları içeren ayrımcılık "*negatif ayrımcılık*" ve aynı sosyal yapı içinde beraber yaşanılan bireylerin varlığını kabul ederek kendileri ile aynı şartları sağlamaya yönelik lehte yapılan davranışlar ise "*pozitif ayrımcılık*" tır. Örneğin aynı işi yapan kadın ve erkek çalışana farklı ücret politikası uygulayarak, kadına düşük ücret verilmesi negatif ayrımcılık oluştururken, özellikle kadınlar lehine düzenlenen kota uygulamaları pozitif ayrımcılık kapsamında değerlendirilmektedir.[11] Birçok uluslararası ve ulusal metinde yer bulması sebebiyle pozitif ayrımcılık kavramının ayrımcılıkla mücadelede ön plana çıktığı görülmektedir. Literatürde adil olup olmadığı, ayrımcılık karşıtı hukuka aykırı olup olmadığı yönünde tartışmalar bulunan pozitif ayrımcılık, desteklendiği kadar eleştiri de almaktadır. Pozitif ayrımcılık uygulamalarını savunanlar, adaleti sağlamak, eşitsizliklerin önüne geçebilmek amacıyla katkı sağlayıcılığa vurguda bulunurken, eleştiriler eşitlik ilkesi çerçevesinde yapılmaktadır. Buna göre pozitif ayrımcılık, insan haklarının temeli olan eşitlik ilkesine aykırıdır ve pozitif ayrımcılık uygulamaları yanlış kişilere fayda sağlamak suretiyle hedeflenen sonuçlara ulaşamamaktadır.[12]

Yukarıda yer alan tanımlarda da görüldüğü üzere ayrımcılık farklı temellere dayalı olarak ortaya çıkabilmektedir. Politik, kültürel, sosyal, ekonomik ve toplumsal hayatın

[10] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (2016). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6701.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[11] İspir, Z. (2015), "*Bir İnsan Hakları Sorunu Olarak Cinsiyete Dayalı Ekonomik Ayrımcılık"*, Bildiri, 5. Uluslararası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Konferansı.
[12] Akdemir, Ş. D. (2014), "*Ayrımcılığın İnsan Hakları Boyutu ve 'Pozitif Ayrımcılık"*, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 3(4), s. 890-908.

herhangi bir alanında etnik ya da ulusal köken, ırk, soy ve renk gibi özelliklere dayanan ayrımcılık *ırk, renk ve etnik köken temellerinde* ayrımcılıktır. Konuşulan, yazılan ve kullanılan dil nedeniyle maruz kalınan ayrımcılık *dil temelinde ayrımcılık* olarak tanımlanır. Kişinin dahil olduğu din, mezhep ya da inancı nedeniyle farklı bir muameleyle karşılaştığı ayrımcılık ise *din, mezhep ve inanç temellerinde ayrımcılıktır.* Herhangi bir inanca sahip olmamaktan kaynaklı olan bir ayrımcılık da bu kapsamda ele alınmaktadır. Bireyin siyasi ve felsefi görüşleri nedeniyle özgürlük ve haklar bakımında ayrımcı muameleye maruz kalması *felsefi ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık*, bireyin ekonomik imkanları bakımından maruz kaldığı ayrımcılık da *servet temelinde ayrımcılık* olarak kabul edilmektedir. Bireyin evlilik dışı bir ilişkiden dünyaya gelme, evlat edinilme, doğduğu mahalle, bölge ve yer gibi olgular etrafında sosyal durumundan dolayı ayrımcılığa uğraması *doğum temelinde ayrımcılığı;* evli ya da bekar olması, boşanmış veya dul olması, belirli bir yasal rejimde evlenmiş olup olmaması gibi durumlar dolayısıyla ayrımcılığa maruz bırakılması *medeni hal temelinde ayrımcılığı;* sağlıkla ilgili durumlar nedeniyle bireyin sağlığa, istihdama, mal ve hizmetlere, terfi olanaklarına, ulaşıma, iletişime, mekanlara, özlük haklarına erişim bakımından ayrımcılığa uğranılan haller *sağlık durumu temelinde ayrımcılığı* ifade etmektedir. *Engellilik temelinde ayrımcılık,* herhangi bir nedenle zihinsel, duyusal, ruhsal, bedensel ve sosyal yeteneklerini yitiren kişilerin sosyal yaşamlarını sürdürürken, günlük gereksinimlerini karşılarken maruz kaldığı ayrımcılıktır. *Yaş temelinde ayrımcılık* bireyin yaşı dolayısıyla maruz kaldığı ayrımcılığı ifade eder. *Cinsiyet temelinde ayrımcılık* ise en basit tanımıyla kişinin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmasıdır.[13]

1.1.2 Ayrımcılığın Temelleri ve Nedenleri

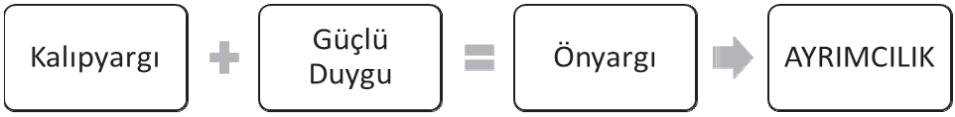
Ayrımcılığın nedenleri çeşitlidir. Tek bir nedene bağlı bir açıklama sunmak zordur. Bununla birlikte ayrımcılığın temelinde, kimliğe dayalı önyargılar ve bireylerin kendilerini belirli bir gruba ait hissetme isteği bulunur. Bu durum, toplumsal bölünmelere, nefrete ve farklı kimliklere sahip bireylere yönelik insanlık dışı yaklaşımlara yol açabilir. Günümüzde dünyanın birçok bölgesinde suçlama ve korku politikaları giderek yaygınlaşmaktadır. Tahammülsüzlük ve ayrımcı söylemler, toplumlarda derinleşen çatışmalara sebep

[13] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) *"Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Rehberi"*. https://www.tihek.gov.tr/upload/pdf/ayrimcilikla-mucadele-ve-esitlik-rehberi/PDF.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

olmaktadır.[14]

Psikoloji disiplini içindeki pek çok araştırma da ayrımcılık eğilimi ve davranışı ile insan arasındaki yapıyı anlamaya çalışmaktadır. Bu çerçevede sosyal-psikolojik yaklaşımlar önyargı, kalıpyargı ve tutumların ayrımcılık eğilimini anlamada önemli kavramlar olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.[15]

Şekil 1. Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık Eğilimi

Kaynak: Dovidio, J. F., & Hebl, M. R. (2013), Discrimination at the level of the individual: Cognitive and affective factors. In Discrimination at work (pp. 11-35), Psychology Press.

Şekil 1'de ayrımcılık eğilimi ve insan davranışlarını anlamaya odaklanan bir disiplin olarak psikolojinin ayrımcılığın nedenini ortaya koymaya ilişkin açıklaması basit bir şekille gösterilmektedir. Buna göre; sosyal-psikolojik bir yaklaşımla ayrımcılık, kalıpyargıların ve bu çerçevedeki güçlü duyguların yarattığı önyargı sonucunda ayrımcı tutum ve davranışların ortaya çıkmasıdır.[16]

İnsan zihni dünyayı kategorilendirerek anlamlandırmaktadır. Örneğin yaş, güzellik, cinsiyet gibi kavramlar bu kategorilerden bazılarıdır. Diğer yandan kalıpyargılar grupları benzer özelliklere göre algılamamıza neden olmaktadır. Egemen olan gruplar daha tipik ve normal olarak kabul edilirken; egemen olmayan, daha çok dezavantajlı gruplar ise olumsuz kalıp yargıların hedefi haline gelebilmektedir.[17] Kalıpyargılar, güçlü grupların ayrıcalıklarını korurken, diğer grupların başarısını zorlaştırmaktadır.[18] Önyargılar ise bireylere veya gruplara yönelik katı ve olumsuz tutumlardır. Esnek olmayan, açık ya da örtük olumsuz tutumlar olarak tanımlanmaktadır.[19] Kalıpyargılar, güçlü duygularla birleştiğinde önyargılara dönüşür

[14] Uluslararası Af Örgütü (2025), "*Ayrımcılığı tetikleyen nedir?",* https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik#:~:text=Kesi%C5%9Fimsel%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%3B%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%20bi%C3%A7imlerinin,az%20%C3%BCcret%20almas%C4%B1%20anlam%C4%B1na%20gelir (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

[15] Dovidio, J. F., & Hebl, M. R. (2013), "*Discrimination at the level of the individual: Cognitive and affective factors. In Discrimination at work"* (pp. 11-35), Psychology Press.

[16] A.g.e.

[17] Miller, D. T., Taylor, B., & Buck, M. L. (1991). "*Gender gaps: Who needs to be explained?"* Journal of Personality and Social Psychology, 61(1), 5.

[18] Walton, G. M., & Cohen, G. L. (2003), "*Stereotype lift"*, Journal of Experimental Social Psychology, 39(5), s.456-467.

[19] Allport, G. W., Clark, K., & Pettigrew, T. (1954), *The Nature Of Prejudice*.

ve bu da ayrımcılığa yol açabilir.[20]

Önyargılar ve ayrımcılık arasında pozitif bir etkileşim bulunur fakat ayrımcılığın arkasındaki tek etkeni önyargılarla açıklamak olanaklı değildir. Tutumlar, sosyal hayat içinde zamanla kazanılır. Gündelik yaşamdaki diyalogları anlamlandırma, olayları yorumlama ve karar verme eğilimi oluşturma gibi işlevleri bulunur.[21] Sosyal hayatta başkalarına dair geliştirilen olumsuz kalıpyargılar ve önyargılar insanlara karşı nasıl davrandığımızı belirler. Sonuç olarak, olumsuz kalıpyargılar ve önyargılar, toplumdaki bireylere ve gruplara yönelik tutumlarımızı etkileyen önemli faktörlerdir.[22] Ülgen'e (1995) göre bir nesne ya da olaya dair geliştirilen tutum eğer olumluysa, onunla ilgili kararların olumlu olma olasılığı bulunmaktadır. Buna karşın geliştirilen tutum olumsuzsa onunla ilgili kararların da olumsuz olma ihtimali söz konusu olmaktadır.[23]

Adalet, eşitlik ve insan haklarına yönelik farkındalık ve beklentilerin artmasıyla birlikte, uluslararası düzeyde gündeme gelen ayrımcılık sorunu, insan hakları ve özgürlüklerinin önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Bu nedenle, ayrımcılığın yasaklanmasının temel amacı, insan onuru ile özgürlüklerini korumaktır.[24]

Ayrımcılık yasağının genel ölçüsü insan onurudur. İnsan onuruna aykırı, insan kişiliğine saygı ile bağdaşmayan ayrımların yapılması kabul edilemez. Ayrımcılık yasağı, demokratik ülkelerin kendiliğinden kabul ettiği bir ilke olup uluslararası buyurucu kural (jus cogens) niteliğindedir.[25]

Ayrımcılık yasağı eşitlik ilkesinin doğal sonucudur. Ayrımcılık yasağı; bireylerin veya grupların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da dezavantajlı konumu pekiştirme sonucunu doğuracak şekilde yaş, etnik köken, engellilik, medeni hal, mülteci ve göçmen statüleri veya özel durumları nedeniyle farklı bir muameleye tâbi tutulmalarını yasaklamaktadır. Kadınlara karşı ayrımcılık, "*medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen*

[20] Paker, M. (2012), "*Psikolojik Açıdan Önyargı ve Ayrımcılık*", K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Ed.), Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar içinde (41-52.ss). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
[21] Hogg, M.A. ve Vaughan, G.M. (2011), "*Sosyal Psikoloji"*, (Çev. İ. Yıldız, A. Gelmez) Ankara: Ütopya Yayınevi, (Orijinal yayın tarihi, 2005).
[22] Yıldırım, Z. M. (2021), "*Ayrımcılık Ve Şiddetin Toplumsallaşması: Sosyal Adalet ve Toplumsal Barış. Çalışma ve Toplum"*, *3* (70), 1813-1838.
[23] Ülgen, G. (1995), "*Eğitim Psikolojisi: Birey ve Öğrenme*". Ankara: Bilim Yayınları.
[24] Çotuksöken, B. (2010), "*İnsan Hakları ve Felsefe",* İstanbul: Papatya Yayıncılık.
[25] Akıllıoğlu, T. (2010), "*İnsan Hakları: Kavram, Kaynaklar Ve Koruma Sistemleri*" (s. 294–295). Ankara: İmaj Yayınevi.

veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayrım, mahrumiyet veya kısıtlama" anlamına gelmektedir.[26] Cinsiyete dayalı ayrımcılık, kadınların biyolojik özellikleri nedeniyle, örneğin gebelik ihtimali nedeniyle, kadınları işe almama; kadınların işe erkekler kadar zaman ayırmak istemeyecekleri önyargısı nedeniyle düşük seviyedeki işlerde çalıştırılmaları gibi tipik önyargılar sonucunda farklı bir muameleye tâbi tutulmaları şeklinde olabilir.[27]

Cinsiyete dayalı ayrımcılık**,** genel anlamda bireylere cinsiyetlerinden dolayı toplumda adaletsiz bir şekilde davranılmasıdır. Kaynaklara ve fırsatlara ulaşmada eşitsizlik, şiddet, temel hizmetlerden yararlanmada yetersizlik, çalışma yaşamı ve siyasette kadının sınırlı olarak yer alması ve kadınlarla erkekler arasındaki kişisel ilişkilerdeki güç dengesizliği hususlarıyla yakından ilişkilidir.

Kadınların günlük yaşam faaliyetlerine tam ve özgür bir şekilde katılma olanağından yoksun olmalarına neden olan cinsiyete dayalı ayrımcılığın kapsamına; karar mekanizmalarına katılamama, kamusal olanaklardan yararlanamama, sağlıksız koşullarda yaşama, uygun konut sahibi olamama, çalışma yaşamında engellerle karşılaşma, iş yerinde taciz ya da haksızlığa uğrama ile sendikaya üye olamama ve sendikal faaliyetlere katılamama gibi çeşitli konular girmektedir.

Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE) tarafından yapılan tanıma göre cinsiyete dayalı ayrımcılık; medeni halleri ne olursa olsun kadınların tanınmasını veya katılımını, kadın ve erkek eşitliği temelinde, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hakları ve temel özgürlüklerini bozma veya geçersiz kılma amacı taşıyan her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelmektedir.[28]

Cinsiyet, erkeklerin ve kadınların haklardan eşit şekilde faydalanmalarını etkilemektedir. Cinsiyete dayalı ayrımcılık, erkek veya kadın kimliğine dayalı olarak belirlenen davranış, tavır, kişisel özellikler, erkek ve kadınların fiziksel ve zihinsel kapasiteleri ile ilgili kültürel beklentiler ve varsayımlarla ilişkilidir. Cinsiyete dayalı varsayımlar ve beklentiler, bağımsız ve yetişkin bir birey olarak ekonomik, sosyal ve siyasi gelişime katılma ve kendi hal ve şartları ile ilgili kararlar alabilme gibi haklardan yararlanmada genellikle kadınları daha dezavantajlı bir konumda tutmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel rollerle ilgili cinsiyete dayalı varsayımlar, eşitliğin bir gereği olarak erkek

[26] CEDAW m.1.
[27] "*Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları: "İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi"* 1981-2006, Bilgi Üniversitesi Yayınları, çev. Lema UYAR, İstanbul, 2006, s.291.
[28] European Institute for Gender Equality. (n.d.), "*Gender Mainstreaming Glossary"*. https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/glossary, (Erişim Tarihi: 06.05.2025).

ve kadınlar arasında sorumlulukların paylaşılmasını engellemektedir.[29]

Olumsuz önyargının davranışa dönüşmesini ifade eden ayrımcılık, adil olmayan ve haksız davranışları işaret etmektedir. Ayrımcılık yaşamın her alanında, farklı görünümlerde ortaya çıkmakta ve önyargı duyulan bireyi ya da grubu ekonomik ve sosyal yaşamdan uzak tutmaya, yok saymaya, belirli kaynaklara ulaşımın kısıtlanmasına dayanmaktadır.[30]

Ayrımcılığı önlemeye yönelik tüm ulusal ve uluslararası düzenlemelere rağmen ayrımcı tutum ve uygulamaların halen devam ettiği ve diğer sorun alanlarını besleyerek, kaynaklık ettiği söylenebilir.[31]

Yaşadığımız dünyada farklı coğrafyalar itibarıyla ülkelerin maruz kaldığı doğal afetler, iklim krizleri, pandemiler gibi çeşitli toplumsal olaylar ayrımcılığın daha belirgin ve yoğun bir şekilde yaşanabilmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede iklim krizi ve Covid-19 pandemisi gibi olağanüstü durumlar kadınları ve erkekleri farklı şekilde etkilemekte olup, kadınlar ve kız çocukları için mevcut eşitsizlikleri, engelliler ve aşırı yoksulluk içinde olanlar gibi diğer dezavantajlı gruplara yönelik ayrımcılığı daha da kötüleştirmektedir.[32] Ayrıca Covid-19 türü olaylar, küresel düzeyde siyasal süreçleri sekteye uğratarak, özellikle hâlihazırda çoklu ayrımcılık biçimleriyle karşı karşıya olan kadınlar için, liderlik ve siyasal katılım konusunda yeni zorluklar yaratmıştır. Seçim kampanyaları, seçmen katılımı, hükümet ve parlamento karar alma süreçleri, kadınların çevrimiçi platformlara ve sosyal medyaya erkeklerden daha az erişiminin olduğu ülkeler de dâhil olmak üzere birçok ülkede çevrimiçi ortama taşınmıştır. Kamusal yaşamda çevrimiçi şiddet faaliyetleri artmıştır. Bazı yasama organları elektronik veya vekâleten oy kullanma uygulamasını başlatmış, bazı mahkemeler ise duruşmaları çevrimiçi olarak düzenlemiş, ancak genellikle bunun kadınların katılımını nasıl etkileyeceği pek fazla dikkate alınmamıştır.[33] Pandemi, kadın mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin şiddete maruz kalması veya geçim fırsatlarına ve üretken kaynaklara erişememesi açısından cinsiyete dayalı eşitsizlikleri ve ayrımcılığı daha da kötüleştirmiştir.[34]

Bununla birlikte okul öncesi eğitim ve özellikle ilkokul seviyesindeki karantina uygulamaları, pandemi sırasında kadınlar üzerindeki bakım taleplerini daha da arttırmış ve

---

[29] "*Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları: İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 1981-2006*", Bilgi Üniversitesi Yayınları, çev. Lema UYAR, İstanbul, 2006.
[30] Erdoğan, M. ve Vatandaş, C. (2020), "*Bireysel ve Toplumsal Dışlanma Pratiği: Önyargı ve Ayrımcılık*", İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi. 3 (1)., s.480.
[31] A.g.e.
[32] United Nations Population Fund (UNFPA), "*2020, Covid-19-A Gender Lens: Protecting Sexual and Reproductive Health and Rights, and Promoting Gender Equality"*, New York, s.5.
[33] United Nations (UN) Women, (2021), "*Report on the UN Women Global Response to Covid-19*", New York, s.13-14.
[34] A.g.e, s.18.

genişleyen cinsiyet eşitsizliklerini ve dünya genelinde bakım ve sosyal koruma sistemlerinin yetersizliğini ve kırılganlığını öne çıkarmıştır.[35]

1.1.3 Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik İlkesi

Ayrımcılık pek çok kavramla yakından ilişkilidir. Eşitlik, fırsat eşitliği, dışlama, ön yargı, kalıp yargı, tutum gibi kavramlar sıklıkla ilk akla gelen kavramlardır. Bununla birlikte yaş, ırk, cinsiyet, etnik köken gibi kavramlarla ayrımcılığın temelleri arasında yakın bağ bulunmaktadır.

Kalıp yargı, genel olarak sabit, ön yargılı ve aşırı basitleştirilmiş bir kanı ile bir grubun tüm üyelerine yönelik inançlardır. Önyargı ise; düşmanca, kuşku, korku ve nefret yüklü tutumların grupsal sınıflama ve grubun üyelerine yönelik varlığıdır. Ayrımcılık bilişsel ve duyuşsal olumsuz tutumların eyleme dönüşmesini ifade etmektedir. Örneğin, önyargılı bir biçimde kadınların belirli kaynaklara erişimini engelleme veya onlarla ilgili ayrımcı bir düzenleme yapılması bu minvaldedir. Bunlarla birlikte sosyal, ekonomik ve kültürel olarak dışlamaya ve ayrımcılığa maruz kalan kişilerin sistemle nasıl bütünleştirileceği önemli bir sosyal politika konusudur.[36]

Ayrımcılık kavramı ele alındığında eşitlik kavramına ilişkin tanımın verilmesi konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sunacaktır. Türk Dil Kurumu (2022) eşitliği, "*İki veya daha çok şeyin eşit olması durumu; müsavilik, uygunluk, müsavat, muadelet"*, "*Kanunlar yönünden insanlar arasında ayrım bulunmaması durumu"*, *"Bedensel, ruhsal başkalıkları ne olursa olsun, insanlar arasında toplumsal ve siyasi haklar yönünden ayrım bulunmaması durumu"*; Cambridge Sözlüğü (2025) ise eşitliği (İngilizce equality), *"Özellikle statü, haklar veya fırsatlar açısından eşit olma durumu"* olarak tanımlamaktadır.[37]

Anayasa Mahkemesi eşitlik kavramını, "*herhangi bir nesnel ve makul dayanağı olmaksızın aynı durumdaki bireylere farklı muamelede bulunulmamasına ilişkin gereklilik"* olarak ifade etmektedir. [38]

Modern toplumun kurucu ilkelerinden biri olan eşitlik ilkesi, insanların doğuştan getirdikleri bazı nitelikleri sebebiyle diğerlerinden daha üstün ya da daha aşağı

[35] A.g.e., s.18.
[36] TÜBİTAK, (2022), "*Ayrımcılık*", Popüler Bilim Yayınları, Sosyal Bilimler Ansiklopedisi. (Akt. Alev Erkilet) https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/ayrimcilik, (Erişim Tarihi: 02.03.2025).
[37] Cambridge Dictionary, (2025), *"Equality*", https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/equality (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[38] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (2024), "*Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik*". https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikla-Mucadele-ve-Esitlik (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

konumlanamayacağı anlamına gelmektedir. Kavram, ahlaksal anlamda insanın sadece insan olması sıfatıyla eşit haklara sahip olmasını ifade eder. Hukuk alanında ise eşitlik, kanun önünde eşitlik ile karşılık bulmaktadır.[39] Ancak bireysel farklılıkların, farklı yetenek ve ihtiyaçlar ile birlikte bireylerin toplumsal ve ekonomik durumlarındaki mutlak farklılıkların görmezden gelinmesinin eşitliği sağlamakta yetersiz kaldığı ve hatta eşitsizliği tekrar yarattığı ortaya çıkmıştır. Şekli eşitlik anlayışı olarak kabul edilen yasalar önünde eşitlik (de jure eşitlik) beraberinde fiili eşitliği (de facto eşitlik, maddi eşitlik) getirmemektedir. Gerçek yaşamda insanların her biri birbirinden farklıdır. Dolayısıyla hukuk kurallarının farklı kişi veya grupların farklılıklarını dikkate almadan, herkesi aynı kabul ederek uygulanması[40] eşitliği sağlamak yerine mevcut eşitsizliği pekiştirmekte veya yeni eşitsizlikler yaratmaktadır.[41] Maddi (fiili, de facto) eşitlik anlayışı olarak ifade edilebilen yeni eşitlik anlayışında kişi/gruplar arasındaki farklılıklar olumlu yönde göz önünde bulundurulur. Maddi (fiili, de facto) eşitlik anlayışında mevcut eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için geçici özel önlemler[42] alınması, toplumu oluşturan kişi/grupların farklılıkları gözetilerek toplumun yeniden yapılandırılması, kaynakların yeni ölçütler kullanılarak yeniden dağıtılması söz konusudur. [43]

Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı yasama, yürütme ve yargı organları olmak üzere devletlerin tümüne hâkim olan ilkelerin başında yer almaktadır. Bu ilke çok sayıda uluslararası ve ulusal metinlerde yer alan evrensel bir ilkedir. [44]

Ayrımcılık yapmama ve eşitlik ilkeleri uluslararası insan hakları hukukunda önemli bir yere sahiptir. BM'nin temel insan hakları antlaşmalarının çoğu, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler temelinde ayrımcılığı yasaklamaktadır.[45] BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 1'inci

[39] Ayhan, A., (2009), *"Eşitlik İlkesi ve Tarihçesi: Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliği ve Eşitsizliği"*, Hukuk Gündemi Dergisi, syf: 45-46, http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/hgdmakale/2009-3/8.pdf.

[40] Gül, İ. I., & Karan, U. (2011), "*Ayrımcılık Yasağı: Kavram, Hukuk, İzleme ve Belgeleme*", Ed.Yeşiladalı ve Ayata, İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, https://www.academia.edu/2276190/Ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k_Yasa%C4%9F%C4%B1_Kavram_Hukuk_%C4%B0zleme_ve_Belgeleme (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

[41] Acuner, S. (1999), *"Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliği ve Resmi Kurumsallaşma Süreci"*, Doktora Tezi.

[42] Pozitif ayrımcılık, olumlu ayrımcılık, olumlu edim, olumlu önlem, olumlu eylem gibi ifadelerde büyük oranda aynı anlamı taşımaktadır.

[43] Gül, İ. I., & Karan, U. (2011), "*Ayrımcılık Yasağı: Kavram, Hukuk, İzleme ve Belgeleme*", Ed.Yeşiladalı ve Ayata, İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, https://www.academia.edu/2276190/Ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k_Yasa%C4%9F%C4%B1_Kavram_Hukuk_%C4%B0zleme_ve_Belgeleme (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

[44] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (2024), "*Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik*", https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikla-Mucadele-ve-Esitlik (Erişim Tarihi: 08.03.2025).

[45] Database of Business Ethics (2025), "*Discrimination"*. https://www.db-business-ethics.org/codes/fundamental-labour-rights/discrimination (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

ve 2'nci maddelerinde tüm insanların özgür ve onur ve haklar bakımından eşit doğduğu; herkesin, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya başka bir statü gibi herhangi bir ayrım yapılmaksızın, Beyanname'de belirtilen tüm hak ve özgürlüklere sahip olduğu belirtilmiştir. Bunlara ilave olarak evlilikte (madde 16), seçim, yönetim ve kamu hizmetlerine girmede (madde 21) ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin, eşit iş karşılığında eşit ücret alma hakkına sahip olduğu (madde 23) da Sözleşme'de düzenlenmiştir.[46]

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 2'nci maddesinde ise taraf devletlerin topraklarında bulunan ve yargı yetkisine tabi olan tüm bireylere, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statü gibi herhangi bir ayrım gözetmeksizin Sözleşme'de tanınan haklara saygı göstermekle ve bunları sağlamakla sorumlu oldukları vurgulanmıştır.[47]

BM tarafından belirli ayrımcılık biçimlerine özel kabul edilen birçok insan hakları antlaşması da vardır. BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşmesi (CEDAW) kadınlara karşı ayrımcılığı ilk kez uluslararası bir hukuki belgede tanımlamakta ve bu tür ayrımcılığı sona erdirmek için taraf devletlerin sorumluluklarını belirlemektedir.[48]

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nde taraf devletlerin bütün insanların kanun önünde eşit olduklarını ve her türlü ayrımcılığa ve ayrımcılığa teşvike karşı kanunun eşit korumasından yararlanma hakkına sahip olduklarını göz önünde bulunduracağı vurgulanarak; *"Irk, renk, soy veya ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayrımcılığın, dışlamanın, kısıtlamanın veya tercihin"* yasaklandığı belirtilmektedir. Ayrıca üye devletlerin yalnızca belirli dezavantajlı ırksal veya etnik grupların yeterli ilerlemesini sağlamak amacıyla özel önlemleri alabileceğine ilişkin pozitif ayrımcılıktan da bahsedilmektedir.[49]

Engelli Haklarına Dair Sözleşme, engelli kişileri ayrımcılıktan koruyan önemli bir sözleşmedir. Sözleşme, engelli kadınların ve kız çocuklarının çoklu ayrımcılığa maruz

[46] UN Human Rights Office of the High Commissioner (1948), "*Universal Declaration of Human Rights"*, https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[47] UN Human Rights Office of the High Commissioner (1976). "*International Covenant on Civil and Political"* Rights,https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20999/volume-999-i-14668-english.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[48] UN Women (2009-2016)."*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women"* (CEDAW), https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/ (Erişim Tarihi: 01.03.2025).
[49] UN Human Rights Office of the High Commissioner (1969), "*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination"* (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

kaldığını kabul ederek, devletleri bu kişilere ekstra koruma sağlamaya çağırmaktadır. Sözleşme engelliliğe dayalı ayrımcılığı, "*siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya herhangi bir başka alanda tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin diğerleriyle eşit bir şekilde tanınmasını, kullanılmasını veya kullanılmasını engelleme veya ortadan kaldırma amacı veya etkisi olan engelliliğe dayalı her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama"* olarak tanımlamaktadır. Sözleşme'de taraf devletlerin, engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklayacağı ve gerekli önlemleri alacağı, gerektiğinde eşitlik temelli pozitif ayrımcılık uygulayabileceği belirtilmektedir.[50]

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 14'üncü maddesinde ayrımcılık yasağı, Sözleşme'de tanınan tüm hak ve özgürlüklerin *"... cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin..."* sağlanması gerektiği şeklinde yer bulmuştur.[51] AB Antlaşması ve Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİHA)'da, AB dayandığı temel ilkeleri düzenleyen ilk bölümünde yer alan tüm faaliyetlerde, kadın erkek eşitsizliğini gidermek, eşitliği desteklemek ve cinsiyet temeline dayalı ayrımcılıkla mücadele etmek için çaba gösterme amaçlarına yer verilmiştir.[52] İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (Protokol No. 12) 1'inci maddesinde ayrımcılık genel olarak yasaklanmıştır.[53]

Bahse konu uluslararası düzenlemelerin yanısıra Avrupa Sosyal Şartı (1965) ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (1996), AB temel belgeleri ve direktifleri, ILO Anayasası ve sözleşmeleri gibi metinlerle de ekonomik ve sosyal yaşamda ayrımcılık yasağının düzenlendiği görülmektedir.

Türkiye ayrımcılık yasağını farklı konular bağlamında düzenleyen uluslararası insan hakları sözleşmelerinin büyük çoğunluğunu imzalamış ve usulüne uygun bir şekilde onaylamıştır. Bu sebeple taraf olunan uluslararası sözleşmeler iç hukukun bir parçası haline gelmiştir. Anayasa'nın 90'ıncı maddesinde 2004 yılında 5170 sayılı Kanun ile yapılan

---

[50] UN Human Rights Office of the High Commissioner (2006), "*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*" (Erişim Tarihi: 01.03.2025).

[51] Avrupa Konseyi (2020), "*Avrupa İnsan HaklarıSözleşmesi'nin 14. Maddesi ve Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesine ilişkin Rehber*", https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_14_art_1_protocol_12_tur (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

[52] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2024), "*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*", https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf (Erişim Tarihi: 02.03.2025).

[53] Council of Europe, European Court of Human Rights (1950), "*Europen European Convention on Human Rights*", https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG#page=27.08 (Erişim Tarihi: 01.03.2025).

değişiklik sonrasında maddenin son fıkrasına şu cümle eklenmiştir: *"...Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*"

Temeli insan onuru kavramına dayanan eşitlik ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10'uncu maddesinde düzenlenmiştir.[54] Buna göre; *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür"* denilerek, tüm insanların eşit olduğu hususu anayasal güvence altına alınmıştır. [55]

Türkiye'de, onaylanan uluslararası mevzuatla birlikte ulusal düzeyde Anayasa, 4857 sayılı İş Kanunu, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 sayılı Kanun) gibi temel kanunlarda ekonomik ve sosyal yaşamda ayrımcılıkla ilgili yasaklara yer verilmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklik ile ayrımcılığa ilişkin 122'nci madde "*nefret ve ayrımcılık*" başlığı ile yeniden düzenlenmiş; "*dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle"* bir kişinin kamu mal ve hizmetlerinden faydalanmasının ya da ekonomik bir faaliyette bulunmasının engellenmesinin, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağına hükmedilmiştir.[56]

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nda cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığın yasak olduğu ifade edilmiştir. Kanun'un 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında ise eşitlik ilkesi *"Herkes, hukuken tanınmış*

[54] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (2024), "*Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik*", https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikla-Mucadele-ve-Esitlik (Erişim Tarihi: 08.03.2025).
[55] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5 (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[56] Türk Ceza Kanunu (2004), https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf (Erişim Tarihi: 02.03.2025).

hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir." biçiminde ele alınmıştır [57].

1.1.4 Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, kişinin cinsiyeti nedeniyle adil olmayan, ayrımcı muameleye maruz bırakılmasıdır. Erkekler de kimi durumda cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa maruz kalabilir ise de cinsiyet temelli ayrımcı muamele ve uygulamalara maruz kalanlar büyük oranda kadınlardır. Kadınlar istihdam, eğitim, sağlık, finans, karar alma mekanizmalarına katılım, hizmetlere erişim ve faydalanma gibi toplumsal yaşamın tüm alanlarında ayrımcı muamelelere maruz kalabilmekte; bu durum kadınların mevcut eşitsiz konumunun sürmesine neden olmaktadır.

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, toplumsal yapı içinde kadınların ve erkeklerin eşit haklara ve fırsatlara sahip olamaması durumunu tanımlar ve tarihsel olarak birçok toplumda derin köklere sahip bir sorundur. Bu ayrımcılık, sadece bireylerin günlük yaşamlarını değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve politik alandaki gelişimlerini de sınırlayarak cinsiyetler arası eşitsizliği pekiştirir.

CEDAW Sözleşmesi'nde[58] kadınlara karşı ayrımcılık; *"...kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlik temelinde, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya herhangi bir diğer alanda insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını veya bunlardan yararlanılmasını engelleme veya ortadan kaldırma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama"* olarak tanımlanmaktadır. CEDAW Sözleşmesi, kadınlar ve erkekler arasında "*maddi eşitlik*" ilkesine dayanan, doğrudan ve dolaylı ayrımcılığın yanı sıra kesişen ayrımcılık biçimlerini de kapsayan kapsamlı bir ayrımcılık tanımı sunmaktadır.[59]

Ayrıca Sözleşme'nin 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında; erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirlerin Sözleşme'de tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemeyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte bahse konu pozitif ayrımcı uygulamaların hiç bir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramayacağı; fırsat ve muamele

[57] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (2016), https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6701.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

[58] Parlak Börü, Ş. (2017), "*Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye'nin Konumu*", *TBB Dergisi* 2017 (özel sayı): 43-61, https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-2017-1715 (Erişim Tarihi: 09.03.2025).

[59] Inter-Parliamentary Union, UN Human Rights Office of the High Commissioner (2023), *"Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü Parlamenterler İçin El Kitabı No:36*", https://www.ipu.org/file/18146/download (Erişim Tarihi: 09.03.2025).

eşitliğini sağlama amacı gerçekleştiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verileceği de vurgulanmıştır.[60] Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise; "*Anneliğin korunması amacıyla işbu Sözleşmede belirtilenler dahil, Taraf Devletlerce alınacak özel önlemler, ayrımcı olarak nitelendirilmeyecektir.*" denilerek "*özel önlemlere*" işaret edilmiştir.[61]

Söz konusu maddede yer alan geçici özel önlemlere ilişkin olarak CEDAW Komitesi tarafından 2004 yılında 25 sayılı Genel Tavsiye Kararı yayınlanmıştır.[62] Karar'da geçici özel önlemlerin ayrım gözetmeme ve eşitlik normlarına bir istisna olmayıp, kadınlar için fiili veya gerçek eşitliği sağlamanın bir yolu olduğu vurgulanmıştır. Bu tür önlemlerin kesişen ayrımcılık biçimleriyle karşı karşıya kalan kadınları da kapsayabileceği ve geçici nitelikte olduğuna dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte madde 4/2'de yer alan "*özel önlemlerin*" ise biyolojik farklılıkları nedeniyle kadınlara ve erkeklere özdeş olmayan muameleyi öngörmektedir. Bu önlemler kalıcı niteliktedir ve bilimsel ve teknolojik bilginin yeniden gözden geçirilmesi gerekinceye kadar sürdürülmesi gerektiği belirtilmektedir.[63]

BM Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge'nin (1993) 3'üncü maddesinde; kadınların siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya herhangi başka bir alanda tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit olarak yararlanma ve bu haklara yönelik eşit korunmadan yararlanma hakkına vurgu yapılmaktadır. Bildirge'de; yaşama, eşitlik, özgürlük ve kişi güvenliği ile tüm ayrımcılık biçimlerinden azade olma hakkı gibi daha pek çok temel hakların bu kapsamda olduğunun, bunlarla birlikte kadınlara yönelik şiddetin bir ayrımcılık olduğunun altı çizilmektedir.[64]

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ'ın 9 Ocak 2025 tarihli Komisyon sunumunda kadına yönelik şiddetin, bir insan hakkı ihlali olmasının yanı sıra cinsiyet temelinde ayrımcılık olduğu da vurgulanmıştır. Ayrıca kişilerin cinsiyetleri nedeniyle hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla farklı muameleye maruz bırakılmalarının ayrımcılık teşkil ettiğinin altı

[60] UN Women (2000-2009), "*The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*", https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/ (Erişim Tarihi: 09.03.2025).
[61] BM CEDAW Sözleşmesi (1979). https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/kadinlarakarsiherturluayrimciligin.pdf (Erişim Tarihi: 09.03.2025).
[62] ASHB, *"CEDAW Genel Tavsiye Kararları 1986-2013*", https://www.aile.gov.tr/media/35255/cedaw-genel-tavsiye-kararlari-1986-2013.pdf (Erişim Tarihi: 09.03.2025).
[63] Inter-Parliamentary Union, UN Human Rights Office of the High Commissioner (2023), *"Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü Parlamenterler İçin El Kitabı No:36*", https://www.ipu.org/file/18146/download (Erişim Tarihi: 09.03.2025).
[64] BM (1993), Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge, https://dspace.ceid.org.tr/server/api/core/bitstreams/7ff8f026-0407-464e-a7e1-f95f9d48e0d0/content (Erişim Tarihi: 09.03.2025).

çizilmiştir. Bunun yanısıra cinsiyet temelinde ayrımcılığın bir türünün kadına karşı şiddet biçiminde ortaya çıktığı ve bununla mücadelenin ayrımcılıkla mücadelenin ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmiştir.[65]

Ayrımcılık olarak kabul edilen duruma bir kez yapılmış bir fiil, uygulama, politika ya da kural yol açabilmektedir. Bununla birlikte ayrımcı uygulama kasti olarak yapılmasa bile bu muamele ayrımcılık çerçevesinde değerlendirilmektedir. Kadınların doğum ve süt izni, doğuma bağlı olarak iş akdinin sonlandırılması gibi konular çerçevesinde maruz kaldıkları ayrımcı uygulamalar, eylemler ve muameleler cinsiyete dayalı ayrımcılıktır ve doğrudan ayrımcı uygulamalara örnektir.[66]

Kadına karşı dolaylı ayrımcılık görünüşte davranış, kural ya da uygulamanın eşitlikçi gibi görünmesine karşın, bu davranış veya uygulamanın kadınlar aleyhine ayrımcı etkiler oluşturmasıdır.[67] Dolaylı ayrımcılık; biçimsel olarak eşitlikçi görünen davranış veya uygulamaların sonradan kadın üzerinde ayrımcı etkiler yaratmasıdır. Kadınların maruz kaldığı sistematik ayrımcılık kurumsallaşmış yapılar, politikalar, uygulamalar, gelenekler nedeniyle ayrımcılığın adeta standart uygulama haline dönüşmesi ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla bu ayrımcılık, kadınlara yönelik farklı ya da ikinci derece şartlar, eğitim, ulaşım gibi hizmetlerde yetersizlikleri içermektedir.[68,69]

Günümüzde kadın erkek eşitliğini fiilen gerçekleştirmek amacıyla "*pozitif ayrımcılık*" olarak ifade edilen politikalar uygulanmaktadır. Pozitif ayrımcılık, erkek ve kadın arasındaki hukuki eşitliğin kadınların lehine bozulmasına yönelik uygulamaları adlandırmak için kullanılmaktadır. Bu sosyal bakış açısı, kadınlara karşı ayrımcılık içeren uygulamaların tersine çevrilmesi hedefini taşımaktadır. Böylelikle kadınların aleyhine bozulan denge, hukuki ayrıcalıklar sayesinde tekrar dizayn edilebilmektedir.[70] Örneğin, 6284 sayılı Kanun'da kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirlerin ayrımcılık olarak yorumlanamayacağı vurgulanmaktadır.[71]

---

[65] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Muharrem Kılıç'ın 9 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4074

[66] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (2024), "*Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik*", https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikla-Mucadele-ve-Esitlik (Erişim Tarihi: 08.03.2025).

[67] Acar'dan (2013) akt. Bulut, D., & Kızıldağ, D. (2017), "*Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Kariyerleri Üzerindeki Etkileri*", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15 (2), 81-102.

[68] Erikli, S. (2020), "*Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Görünümü*", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2 (1). 39-60.

[69] Yıldırım, M. (2014), "*Ayrımcılık, Sosyal Politika"*, (Editörler: A. Tokol ve Y. Alper) Bursa: Dora Yayınevi, s. 283-303.

[70] Altan, Ö. Z. (2003), "*İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*", Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını.

[71] Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm (Erişim Tarihi: 03.03.2025).

CEDAW Komitesi'nin 2010 yılında kabul ettiği Taraf Devletlerin En Temel Yükümlülüklerine İlişkin 28 No'lu Genel Tavsiye Kararı'nda; CEDAW Sözleşmesi ile kadınlara yönelik doğrudan ayrımcılığın, açık bir şekilde cinsiyet farklılıklarına dayalı olarak farklı muameleyi işaret ettiğini; kadınlara yönelik dolaylı ayrımcılığın ise bir yasa, politika, program veya uygulamanın kadın ve erkeklerle ilgili olarak tarafsız görünmekle birlikte, önceden var olan eşitsizliklerin görünüşte tarafsız olan önlemle ele alınmaması nedeniyle, uygulamada kadınlar üzerinde ayrımcı bir etkiye sahip olduğu durumlarda ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, Karar'da dolaylı ayrımcılığın, kadınlar ve erkekler arasındaki mevcut eşitsizliklerin daha da derinleşmesine yol açabileceğine dikkat çekilmektedir.[72]

Kadınlara yönelik ayrımcılık kendi içinde kesişimsel ayrımcılık (intersectional discrimination) ve/veya çoklu ayrımcılık (multiple discrimination) barındırabilir. Bu iki kavram yakın anlamlara sahip olsa da farklı durumları ifade eder. Uluslararası Af Örgütü'ne (2025) göre; kesişimsel ayrımcılık, farklı ayrımcılık biçimlerinin bir araya gelerek, belirli bir grubu veya grupları daha da dezavantajlı hale getirmesidir. Örneğin, aynı iş için kadınlara erkeklerden daha az ücret ödenmesi kadınlara yönelik ayrımcılıktır. Etnik bir azınlığa yönelik ayrımcılık, genellikle o gruba mensup bireylerin aynı işi yapmalarına rağmen diğerlerinden daha düşük ücret almasına neden olur. Eğer azınlık gruba mensup kadınlar hem diğer kadınlardan hem de aynı azınlığa mensup erkeklerden daha az ücret alıyorsa, bu durum onların cinsiyet ve etnik köken temelinde kesişimsel ayrımcılığa maruz kaldığını göstermektedir.[73] Çoklu ayrımcılık kavramı, ayrımcılığın birden fazla algılanan özellik temelinde meydana gelebileceğini kabul eder. Örneğin, etnik kökeni nedeniyle ayrımcılığa uğrayan bir kadın, cinsiyet, ırk, yaş vb. nedenlerle de ayrımcılığa uğrayabilir. Bu tür ayrımcılık kümülatif dezavantaj yaratabilir ve sıklıkla da yaratır. Kesişimsel ayrımcılık da dahil olmak üzere çoklu ayrımcılık, artık yaygın olarak kabul görmelerine rağmen henüz hukuk ve yasal uygulamada tam olarak yansıtılmamış nispeten yeni kavramlardır. 1995'te Pekin'de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, yaş, engellilik, sosyal ve ekonomik statü, etnik köken ve ırkın kadınlar için belirli engeller yaratabileceğine dikkat çekmiştir. Bu

[72] Inter-Parliamentary Union, UN Human Rights Office of the High Commissioner (2023), *"Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü Parlamenterler İçin El Kitabı No:36*", https://www.ipu.org/file/18146/download (Erişim Tarihi: 09.03.2025).; ASHB, *"CEDAW Genel Tavsiye Kararları 1986-2013*", https://www.aile.gov.tr/media/35255/cedaw-genel-tavsiye-kararlari-1986-2013.pdf (Erişim Tarihi: 09.03.2025).

[73] Uluslararası Af Örgütü (2025), "*Ayrımcılık*", https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik#:~:text=Kesi%C5%9Fimsel%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%3B%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%20bi%C3%A7imlerinin,az%20%C3%BCcret%20almas%C4%B1%20anlam%C4%B1na%20gelir (Erişim Tarihi: 03.03.2025).

ise, Pekin Eylem Platformu'nun bir parçası haline gelen çoklu ve bir arada var olan ayrımcılık biçimlerini tanımak için bir çerçeve geliştirilmesine yol açmıştır.[74] CEDAW Komitesi de etnik azınlık olan kadınların, yaşlı kadınların, engelli kadınların, göçmen kadınların, cezaevlerindeki kadınların, sokakta yaşayan kadınların ve kız çocuklarının dezavantaja, ayrımcılığa ve cinsiyete dayalı şiddete karşı özellikle savunmasız olduklarına ilişkin dikkat çeken kararlar almış ve tedbirlere yer vermiştir.[75]

BM bünyesinde çeşitli devletler kadın sorunlarını değerlendirmek üzere 1975 yılında Meksika'da Dünya Kadın Konferansı adıyla uluslararası bir toplantıda biraraya gelmişlerdir. Böylece BM platformunda kadınların ortak sorunları tartışılabilmiştir. Bu toplantı ile kadınların sorunlarının ortak toplumsal sorunlar olduğu kabul edilmiştir.[76] Daha sonraki yıllarda ise 2. Dünya Kadın Konferansı (Kopenhag 1980), 3. Dünya Kadın Konferansı (Nairobi 1985) ve 4. Dünya Kadın Konferansı (Pekin 1995) gerçekleştirilmiştir.[77] 4. Dünya Kadın Konferansı çok kapsamlı bir konferans olarak değerlendirilmektedir ve "*Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu*" bu Konferans'ta kabul edilmiştir. Pekin Deklarasyonu; hükümetleri, kadının güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi ve tüm bunların uygulamaya geçirilmesi konularında yükümlü kılmıştır. Eylem Platformu'nda, kadınların hayatın tüm alanlarına tam ve eşit katılımının önemi vurgulanmıştır. Kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik kritik alanlar belirlenmiştir. Bu kapsamda, kadın ve yoksulluk, kadınların eğitim ve öğrenimi, kadınlar ve sağlık, kadınlara yönelik şiddet, kadınlar ve silahlı çatışma, kadınlar ve ekonomi, yetki ve karar alma sürecinde kadınlar, kadınların ilerlemesinde kurumsal mekanizmalar, kadınların insan hakları, kadınlar ve medya, kadınlar ve çevre, kız çocukları kritik alanlar olarak kabul edilmiş ve her bir alana ilişkin taraf devletlerin alması gereken tedbirler belirlenmiştir.[78] Pekin Konferansı'nda kadınların toplumsal hayatta maruz kaldığı eşitsizlikler üzerinde durularak, bu ayrımcılıkların ortadan kaldırılması için kararlılık ortaya konmuştur. Özellikle, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması,

[74] Council of Europe (2025), "*Intersectionality and Multiple Discrimination*". https://www.coe.int/en/web/gender-matters/intersectionality-and-multiple-discrimination#55 (Erişim Tarihi: 03.03.2025).

[75] ASHB, *"CEDAW Genel Tavsiye Kararları 1986-2013"* https://www.aile.gov.tr/media/35255/cedaw-genel-tavsiye-kararlari-1986-2013.pdf (Erişim Tarihi: 09.03.2025).

[76] Belek, U (2006), "*Birleşmiş Milletler Kadınlara Karsı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve Denetim Mekanizması*", Yüksek Lisans Tezi.

[77] Dinçer, O. (2014), "*Eşitlik Tahayyülünün Müşterek Kurgusu: BM Kadının Statüsü Komisyonunun Çalışma Öncelikleri ve Çıkan Politika Metinleri Üzerine Bir Analiz*", Uzmanlık Tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara-2014.

[78] Moroğlu, N. (2002), "*Kadınların İnsan Hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol*". İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 718.

kadınların insan haklarını tam olarak kullanmalarının güvence altına alınması, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi, kadınların eğitim, sağlık ve ekonomik fırsatlara eşit ulaşmasının sağlanması gibi konular öne çıkmıştır. Ayrıca, cinsiyete dayalı eşitsizlikleri gidermek için erkeklerin de sürece dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Tüm bunlarla birlikte ayrımcılıkla mücadelede hukuki ve yapısal değişikliklerin gerekliliğini ortaya koyması ve kadınların güçlenmesini sağlamak amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde eylem taahhüdünde bulunulması bakımından önemli bir yere sahiptir.[79]

Dünya genelinde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik çabaların yoğunlaştırılması amacıyla oluşturulan pek çok yapı bulunmaktadır. CEDAW Komitesi, CEDAW Sözleşmesi'nin yorumlanmasında ve taraf devletlere kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve kadın erkek eşitliğinin sağlanması amacıyla özel önlemler tavsiye edilmesinde yetkili merci olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Komite'nin en önemli rollerinden birisi de taraf devletlerin, Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin düzenli olarak sundukları ülke raporlarını inceleyerek, ülke raporu sonuç ve gözlemlerini yayımlamasıdır. Komite'ye sadece taraf devlet hükümetleri değil STK'lar da gölge raporlar sunmaktadır. Komite, kadınları etkileyen ve taraf devletlerin daha fazla dikkat göstermesi gerektiğine inandığı konularda genel tavsiyeler kabul etmekte, ayrıntılı analiz ve tavsiyeler sunmaktadır. Sözleşme'nin İhtiyari Protokolü uyarınca, Sözleşme kapsamında korunan haklarının ihlal edildiğini iddia eden bireyler veya gruplardan gelen başvurular da CEDAW Komitesi tarafından değerlendirilmektedir.[80] CEDAW Komitesi'nin yanı sıra BM İnsan Hakları Konseyi ve mekanizmaları gibi diğer BM organları da CEDAW Sözleşmesi kapsamında ortaya çıkan sorun alanlarıyla ilgilenmektedir. Bu çerçevede, 1994 yılında BM İnsan Hakları Komisyonu tarafından kadına yönelik şiddet, nedenleri ve sonuçları konusunda Özel Raportörlük Ofisi kurulmuştur. 2004 yılında ise insan kaçakçılığı, özellikle de kadın ve kız çocuğu kaçakçılığı konusunda Özel Raportörlük kurulmuştur. 2010 yılında da kadınlara ve kız çocuklarına karşı ayrımcılık konusunda Çalışma Grubu oluşturulmuştur.[81] BM Kadın ve Kız Çocuklarına Karşı Ayrımcılık Çalışma Grubu tarafından, kadınlara karşı ayrımcılığın hukukta ve uygulamada ortadan kaldırılması ve kadınların güçlendirilmesi için

[79] UN Documents (1995), "*Beijing Declaration*", http://www.un-documents.net/beijingd.htm (Erişim Tarihi: 02.03.2025).
[80] Inter-Parliamentary Union, UN Human Rights Office of the High Commissioner (2023), *"Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü Parlamenterler İçin El Kitabı No:36*", https://www.ipu.org/file/18146/download (Erişim Tarihi: 09.03.2025).
[81] A.g.e.

iyi uygulamalara ilişkin bir analiz çalışması yapılmıştır.[82] Çalışma sonuçlarına göre birçok devlette kaydedilen ilerlemeye rağmen, siyasi ve kamusal yaşamda kadınlar bakımından eşit temsilin sağlanamadığı, kadınların ekonomik ve sosyal yaşamın her alanında ayrımcılığa uğramaya devam ettiği, etnik köken, yaş, engellilik gibi nedenlerle kesişimsel ayrımcılığın kadınları orantısız bir şekilde etkilediği saptanmıştır. Bununla birlikte genel olarak devletlere kadınlara karşı doğrudan ayrımcılık yaratan tüm yasaların hak temelli, kadın erkek eşitliğine duyarlı bir bakış açısıyla gözden geçirmesini ve gerekli değişikleri yapmasını önermektedir.[83]

Cinsiyete dayalı ayrımcılık kadınların farklı hak ve özgürlüklerden yararlanmalarında farklı bir muameleye tabi olmalarına yol açmaktadır.[84] Günümüzde dünyanın birçok ülkesinde kadınların ve kız çocuklarının haklarını göz ardı eden uygulamalar, yasalar ve politikalar bulunmaktadır. Çoğu ülkedeki ayrımcılık içeren yasalar ve uygulamalar kadınların boşanma, tacize karşı korunma, mülk edinme gibi haklarını sınırlandırmakta; onları daha düşük ücretle, kayıt dışı çalışma, güvensiz ve niteliksiz işlerde istihdam edilme, düşük statüde tutan toplumsal normlarla karşı karşıya kalma gibi sorunlarla baş başa bırakmaktadır.[85] Yukarıda bahsedilen tüm bu büyük ölçekli girişimlere ve çalışmalara rağmen kadınlar ve erkekler arasında eşitlik sağlanamamıştır.[86] Dünya Ekonomik Forumu'nun 2024 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na göre, mevcut ilerleme hızıyla tam cinsiyet eşitliğini sağlamak için 134 yıllık bir süreye ihtiyaç olduğu tahmin edilmektedir.[87]

Bunlarla birlikte kadınlara karşı ayrımcılık sadece ırk, etnik köken, din veya inanç, sağlık, statü, yaş, sınıf ve kimlik gibi faktörlerle sınırlı değildir. Kentleşme, göç ve yerinden edilme, doğal afetler ve silahlı çatışmalar da kadına yönelik ayrımcılıkla yakından bağlantılı hususlardır. [88] Afet ve olağanüstü durumlar karşısında yaşanan tecrübeler, bu gibi durumların

[82] United Nations (2025), "*Working Group on discrimination against women and girls*", https://www.ohchr.org/en/special-procedures/wg-women-and-girls (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[83] United Nations General Assembly (2010), "*Report of the Working Group on the issue of discrimination against women in law and in practice*", https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g17/095/46/pdf/g1709546.pdf#page=7.25 (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[84] Keleş, R. (1980), "*Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*", 2. Baskı, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
[85] Uluslararası Af Örgütü (2025). Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik#:~:text=Kesi%C5%9Fimsel%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%3B%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%20bi%C3%A7imlerinin,az%20%C3%BCcret%20almas%C4%B1%20anlam%C4%B1na%20gelir (Erişim Tarihi: 03.03.2025).
[86] United Nations (2025), "*Working Group on discrimination against women and girls*", https://www.ohchr.org/en/special-procedures/wg-women-and-girls (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[87] World Economic Forum (2024), "*Global Gender Gap Report*". https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/ (Erişim Tarihi: 09.03.2025).
[88] UNDP (2022), United Nations Development Programme Gender Equality Strategy (2022-2025), https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-09/UNDP_Gender_Equality_Strategy_2022-2025_EN.pdf (Erişim Tarihi: 02.03.2025).

kadınlar ve kız çocuklar üzerindeki etkilerinin farklı olduğunu, mevcut eşitsizlik ve ayrımcılığı özellikle orta ve uzun vadede daha da derinleştirdiğini göstermektedir.[89]

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) tarafından Covid-19'un dünya çapındaki ülkelerdeki etkileri hakkında ulusal ve BM ortaklarıyla gerçekleştirdiği anket çalışmaları, Covid-19 salgınının önceden var olan cinsiyet eşitsizliklerini daha da kötüleştirdiğini ve cinsiyete dayalı ayrımcılığı ve kırılganlığı derinleştirdiğini ortaya koymuştur. Covid-19 aynı zamanda kadın mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin kaynaklara erişimini zorlaştırarak, cinsiyete dayalı eşitsizlikleri ve ayrımcılığı daha da kötüleştirmiştir. [90]

Ekonomik krizler de kadınların refahında başka bir risk oluşturmaktadır. Dünyadaki yoksulların %70'inin kadın olması nedeniyle kriz durumları kadın yoksulluğunu artırıcı etki yapmaktadır.[91] Uluslararası borç krizi, kamu hizmetlerini daha da zayıflatan kemer sıkma önlemlerine yol açmakta; bu durum ise ayrımcılığı ve dışlanmayı artırabilmektedir.[92]

Cinsiyete dayalı ayrımcılık aile yaşamından, eğitim hayatına, sosyal yaşamdan iş hayatına kadar birçok yerde ve şekilde ortaya çıkmaktadır.

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kanunu kapsamında; kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenlerin kişileri cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakması şu alanlarda yasaklanmaktadır:

- Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri gibi hizmetlerin sunumunda;
- Kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimde;
- Taşınır ve taşınmazların kamuya açık bir şekilde sunulurken ilgili süreçlerde (kiralama, satın alma, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, devir);
- Dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerine, ilgili mevzuatlarında

[89] WHO (2023), *"Disasters and Emergencies"*, https://www.who.int/teams/integrated-health-services/clinical-services-and-systems/surgical-care/disasters-and-emergencies (Erişim Tarihi: 09.03.2025).
[90] UN Women (2021), "*Report On The UN Women Global Response To COVID-19*". https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/02/report-on-the-un-women-global-response-to-covid-19 (Erişim Tarihi: 04.03.2025).
[91] İnal, E. ve Erbaydar, N. P. (2016), "*2012-2023 Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı'nın Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısı İle İncelenmesi*" *Fe Dergi 8*, no. 1, 34-49.
[92] UNDP (2022), "*United Nations Development Programme Gender Equality Strategy (2022-2025*)", https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-09/UNDP_Gender_Equality_Strategy_2022-2025_EN.pdf (Erişim Tarihi: 02.03.2025).

veya tüzüklerinde belirtilen istisnalar dışında üye olma, organlarına seçilme, üyelik imkânlarından yararlanma, üyeliğin sonlandırılması ve bunların faaliyetlerine katılma ve yararlanmada;

- İstihdam ve serbest meslek süreçlerinin hiçbirinde ayrımcılık yapılamaz.

1.1.5 Ailede ve Toplumda Kadınlara Yönelik Ayrımcılık

Bireylerin hayatlarına yön veren ve toplumların devamlılığını sağlayan, değer yargılarının ve davranışların şekillenip kuşaktan kuşağa dönüşerek aktarıldığı bir kurum olarak aile, toplum bilim araştırmalarının önemli bir öznesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile, toplumu oluşturan, toplumsal yaşama ilişkin değer yargılarının oluştuğu, bireylerin davranışlarının içinde şekillendiği en temel birim olup devletlerin de sosyal politikaların da temel aldığı bir kurumdur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından ülkemizdeki aile yapısını, bireylerin aile ortamındaki yaşam biçimlerini ve aile yaşamına yönelik değer yargılarını tespit etmek amacıyla 2006 ve 2016 yıllarında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) ile iş birliğinde uygulanan Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA), 2021 yılında tekrarlanmıştır.[93] Bir sonraki uygulama 2026 yılında gerçekleştirilecektir.

CEDAW'da belirtildiği üzere; ailenin ve toplumun gelişmesine kadının büyük katkısının henüz tam olarak kabul edilmemiş olduğu, anneliğin toplumsal bakımdan önemi ile her iki eşin aile içindeki ve çocuğun yetiştirilmesindeki rolününün akılda tutularak ve kadının doğurganlıktaki rolünün ayrımcılık için bir temel sayılamayacağının ve fakat çocuğun yetiştirilmesinde kadın ve erkek ile toplumun bir bütün olarak sorumluluğu paylaşmaları gerektiğinin farkında olarak, erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için erkekler ile birlikte kadınların da toplum ve aile içindeki geleneksel rollerinin değişmesine ihtiyaç bulunmaktadır.[94]

CEDAW Sözleşmesi'nin 5'inci maddesinde; ailede verilen eğitimin önemi, toplumsal bir işlev olarak anneliğin gerektiği şekilde anlaşılmasının ve çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıyacak şekilde çocuğun büyütülmesinde ve yetiştirilmesinde, erkeklerin ve kadınların ortak sorumluluğunun kabul edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

10'uncu maddede, kadınlara aile planlaması hakkında bilgi ve tavsiyeler dâhil, aile sağlığını ve iyiliğini sağlayamaya yardımcı olacak özel eğitici bilgilere erişimlerinin

[93] https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/turkiye_aile_yapisi_ara%C5%9Ftirmasi_2021.pdf
[94] https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihtiyari-protokolu.pdf

sağlanması hususuna değinilmiştir.

11'inci maddede ise, hamilelik veya annelik izni sebebiyle işe son verilmesi ve medeni duruma dayanılarak işten çıkarma şeklinde ayrımcılık yapılması yasaklanmaktadır. Madde ayrıca işi, işte kıdemi veya sosyal hakları kaybetmeden ücretli olarak veya buna benzer menfaatler sağlanarak annelik izni verilmesine dair düzenlemeleri, anne ve babanın aile içi yükümlülüklerini, çalışma yaşamındaki sorumluluklarıyla ve toplumsal yaşama katılmalarıyla uyumlaştırabilmeleri için, özellikle çocuk bakım kurumlarının kurulmasını ve geliştirilmesini istemek suretiyle, gerekli destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik etmektedir. Yine maddede, hamilelik sırasında kendilerine zarar verebilecek işlerde çalışan kadınların, özel olarak korunmasını sağlayan, evlilik veya annelik sebepleriyle kadına karşı ayrımcılık yapılmasını engellenmek ve çalışma hakkını etkili bir biçimde korumak için tedbirlere yer verilmiştir.[95]

Yıllar içerisinde sanayileşmenin artması, kırdan kente göç, eğitim düzeyinin yükselmesi gibi sebeplerle geleneksel geniş aile yapısından modern çekirdek aileye doğru geçiş görülmekle birlikte aile tipleri de çeşitlilik göstermiştir. 1968'de 5,5[96] olan ortalama hanehalkı büyüklüğü 2024 yılında 3,1'e[97] gerilemiştir. 1968 yılında çekirdek aile oranı %59,6 iken geniş aileden oluşan hanehalklarının oranı %32,1'dir.[98] 2014 yılında %16,7 olan geniş ailelerden oluşan hanehalkı oranı 2023 yılında %13,2'ye; 2014 yılında %67,4 olan tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı oranı 2023 yılında %63,8'e düşmüştür. Bunlara karşılık 2014 yılında %13,9 olan tek kişiden oluşan hanehalkı oranı 2023 yılında %19,7'ye yükselmiştir.[99]

Ailedeki modernleşme eğilimlerine rağmen evlenme ve ailede cinsiyete dayalı roller arasındaki farklılıklar belirginliğini korumaktadır. Cinsiyete göre ilk evlenme yaşı incelendiğinde 2024 yılında 16-19 yaş grubu içerisinde evlenen 52.194 kişinin 46.478 (%89)'ini kadınlar oluşturmaktadır.[100] Hanedeki iş bölümüne bakıldığında yemek yapma (%85,4) çamaşır yıkama (%85,6), çocuk bakımı (%93,4) gibi iş yüklerinin kadınların sorumluluğunda olduğu görülmektedir. [101] İşgücüne dahil olmama oranı erkeklerde %28,3

[95] https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihtiyari-protokolu.pdf
[96] Timur, S. (1972), "*Türkiye'de Aile Yapısı*", Hacettepe University, D-15, Ankara.
[97] https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayal%C4%B1-N%C3%BCfus-Kay%C4%B1t-Sistemi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-2024-53783&dil=1
[98] Timur, S. (1972), "*Türkiye'de Aile Yapısı"*, Hacettepe University, D-15, Ankara.
[99] https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2023-53784
[100] TÜİK, "*Evlenme İstatistikleri*", 2001-2024.
[101] TÜİK, "*Türkiye Aile Yapısı Araştırması*", 2016, 2021.

iken kadınlarda %64,9 olup kadınlarda çalışmama sebeplerinin başında %42,9 ile ev işleri ile meşgul olma gelmektedir. 2024 yılında 15-24 yaş grubundaki toplam erkek nüfus içerisinde ne eğitimde ne de istihdamda olanların oranı %16,2 iken kadınların oranı %30,1'dir.[102]

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından ailede ayrımcılık, kısıtlı fiziksel bütünlük, üretici ve finansal kaynaklara sınırlı erişim, kısıtlı medeni haklar alt başlıklarında derlenen değişkenlerle Sosyal Kurumlar ve Cinsiyet Endeksi hesaplanmaktadır. Bu endeks dünya toplamı için 29,2, OECD ülkeleri için 15,3 iken Türkiye için 24'tür. Endeksin alt bileşenlerinden ailede ayrımcılık değeri ise dünya toplamı için 37,9, OECD ülkeleri için 13,6 iken Türkiye için bu değer 31,2'dir.[103]

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2024 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na göre cinsiyet eşitliğini sağlamak için 134 yıllık bir süreye ihtiyaç vardır. Avrupa, cinsiyet eşitsizliğini %75 oranında düşürerek diğer ülkelere göre daha önde yer almaktadır.[104] 08.01.2025 tarihindeki toplantıda Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emine ÖZMETE tarafından yapılan sunumda; özellikle erkek çocuk tercihinin ailede ve toplumda olması; yine kız çocuklarının eğitim ve sağlık gibi hizmetlerden, kaynaklardan ikinci derecede yararlandırılması; erken yaşta evlen(dir)me, kadınların düşük statülü ve düşük ücretli işlerde çalıştırılması, iş yaşamında ayrımcılık gibi hususların kadınların kırılganlaşmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Prof. Dr. Emine ÖZMETE tarafından ayrıca; "*hiçbir insan kırılgan olarak doğmaz; ancak yaşam olayları çerçevesinde artık planlama, kaynaklara erişme ve başa çıkma kapasitelerinin azalması bireylerde kırılganlığa sebep olur. Kadınlar da yaşadıkları bu yaşam olayları (şiddet, ayrımcılık, vb.) sebebiyle kırılgan hale gelebilirler. Böylece bireysel olarak sorun çözme kapasiteleri düşebilir. Ailelerinin gelişimine katkıları azalabilir. Mutsuz ve sağlıksız bir ailede çocuğun bundan olumsuz etkilenmesi de söz konusudur.*" ifadelerine yer verilmiştir.[105]

Tüm toplumlarda kadın ve erkek olarak doğuştan gelen biyolojik cinsiyet farklılıkları kültürel yapı içinde anlam kazanmaktadır. Böylelikle hangi eylem ve davranışların erkek ve kadın için uygun olduğu, erkek ve kadınlardan hangisinin hangi güce, kaynağa ve haklara ne ölçüde sahip olduğu ya da olması gerektiği toplumsal beklentilere dayalı olabilmektedir.[106]

Aile ve toplum, kadından ve erkekten daha çocukluktan itibaren farklı roller

[102] TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2024.
[103] https://www.oecd.org/en/data/dashboards/social-institutions-gender-index.html
[104] https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/
[105] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073
[106] Ecevit, Y. (2003) "*Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir*?", Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 4 (25): 83-88.

bekleyebilmektedir. Örneğin çalışma yaşamına bakıldığında kadının toplumsal konumu, bu alanda nasıl yer alacağı konusunda belirleyici olabilmektedir. Kız çocuklarına okuma imkânları sunulduğunda bile eğitim alanları erkeklerden farklılaşabilmektedir. Toplumda bireylerin görevleri yerine getirmesi bakımından cinsiyetlere göre dağılımının farklılaşması, kadınların ya da erkeklerin meslek ve pozisyonlarında bile farklılıklar olmasına neden olabilmektedir.[107]

Geleneksel toplum yapısında ailesini koruma ve eve gelir sağlama görevi, ev dışında çalışarak yerine getirilen bir görev olarak erkeğe verilmiştir. Bu durumda, gelire sahip olması gereken ve çalışması gereken kişi erkek olarak görülebilmektedir. Zaman içerisinde sosyal ve ekonomik gelişmeler geleneksel yapıyı değiştirmiş olsa da günümüzde de toplumda halen bu anlayışın devam ettiği durumlar mevcuttur.[108]

Covid-19'dan önce de niteliği düşük işlerin çoğu kadınlara aitti ve kadınlar ücret konusunda kalıcı eşitsizliklerle karşı karşıyaydılar. İstatistiklere göre, ücretsiz bakım işlerine kadınlar erkeklerden üç kat daha fazla zaman harcamaktadırlar ve bu durum işgücü piyasası terimlerine göre yılda 2,2 milyar tam zamanlı iş anlamına gelmektedir. Pandemi sırasında, küresel istihdamın yalnızca %39'unu kadınlar oluşturmaktayken, bu süreçteki iş kayıplarının %54'ü kadın istihdamında meydana gelmiştir. Pandemi, yardıma erişimi engellemek suretiyle cinsiyete dayalı şiddet oranlarının da artmasına neden olmuştur. Ücretsiz bakım işlerinin zaten orantısız olan yükleri kadınlar için daha da ağırlaşmıştır. Yaş, sınıf, engellilik, ırk, etnik köken ya da göçmenlik durumu da dâhil olmak üzere çoklu ayrımcılık biçimlerine maruz kalan kadınlar için ilerlemenin önündeki engeller daha da büyüktür.[109]

1.1.6 Eğitimde Kadınlara Yönelik Ayrımcılık

Modern toplumun, üretken ve kaliteli bir yaşamın ön koşulu olan eğitim, günümüz dünyasındaki hızlı değişim ve gelişim sürecine uyum sağlama konusunda anahtar kavramdır. Bu nedenle günümüzde bir toplumun bireylerine vereceği eğitimin niteliği, toplumun tüm kesimlerini içine alması açısından büyük önem taşımaktadır.[110] Eğitimin, bireyin yaşamını sürdürme, kendini geliştirme, toplumun bir üyesi olma ve toplumla uyum içinde yaşama

[107] Kocacık, F. ve Gökkaya, V. B. (2005), "*Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları*", CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6 (1): 195-219.
[108] Bulut, D., & Kızıldağ, D. (2017), "*Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Kariyerleri Üzerindeki Etkileri*",. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(2), 81-102. https://doi.org/10.11611/yead.321237
[109] United Nations Development Programme (UNDP), 2022, "*Gender Equality Strategy (2022-2025)*", New York, s.8.
[110] Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Raporu, 2012.

gereksinimlerini karşılama yönünde önemli bir payı vardır. Bu durum, her insanın eğitilme ihtiyacı ve hakkını gündeme getirmektedir.

Eğitim; ulusların sosyal, kültürel ve ekonomik refahlarını ilerletmeleri için çok önemli bir faktördür. Erkeklerin eğitime erişimleri kadar kadınların da eğitime eşit erişimi, gelecek nesiller için daha yüksek başarı sağlamakta ve ulusların ekonomik koşullarını iyileştirmeye katkıda bulunmaktadır.[111] Ancak Dünya Eğitim Raporu Araştırması, kadınların örgün eğitime katılımında dengesizlik olduğunu göstermektedir. Söz konusu Rapor, dünyadaki kadınların okuryazarlık oranının erkeklere oranla önemli ölçüde düşük olduğuna işaret etmektedir.[112]

Türkiye'de Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı'ndan elde edilen verilere göre; okuma yazma bilmeyenlerin büyük bir çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 1. Eğitim Durumu 2023 Yılı TÜİK Verileri[113]

Eğitim Durumu (6+ yaş)	Toplam	Erkek	Kadın	Erkek Oranı (%)	Kadın Oranı (%)
OKUMA YAZMA BİLMEYEN	**1.841.069**	308.850	1.532.219	0,8	3,9
OKUMA YAZMA BİLEN FAKAT BİR OKUL BİTİRMEYEN	**7.542.825**	3.240.943	4.301.882	8,3	11,0
İLKOKUL	**16.869.970**	7.223.563	9.646.407	18,5	24,7
ORTAOKUL VEYA DENGİ MESLEK OKULU	**13.745.145**	7.462.503	6.282.642	19,2	16,1
İLKÖĞRETİM	**4.977.041**	2.811.959	2.165.082	7,2	5,5
LİSE VEYA DENGİ MESLEK OKULU	**18.437.217**	10.359.978	8.077.239	26,6	20,7
YÜKSEKOKUL VEYA FAKÜLTE	**12.710.301**	6.549.135	6.161.166	16,8	15,8
YÜKSEK LİSANS VE ÜZERİ	**1.862.602**	1.002.716	859.886	2,6	2,2
BİLİNMEYEN	**781.601**	387.916	393.685	0	0
TOPLAM	**78.767.771**	**39.347.563**	**39.420.208**	**100**	**100**

Kaynak: TÜİK verileri.

Türkiye, BM tarafından 10 Aralık 1948 yılında yayımlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni ilk onaylayan ülkeler arasındadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26'ncı maddesi, insanın eğitim hakkını hüküm altına almıştır. Ayrıca 1976 tarihli Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (madde 3, 13, 14) ile herkese eğitim hakkı, cinsiyet eşitliği ve zorunlu ilköğretimi sağlama; CEDAW ile (madde 10) eğitimde kadın erkek eşitliğini ve herkese zorunlu temel eğitim hakkını sağlama yükümlülükleri kabul edilmiştir.

[111] Schultiz T. P. (2002), "*Why governments should invest more to educate girls*", World Development, 30(2), s.207-225.

[112] Dollar, D. and Gatti, R. (1999), "*Gender inequality, income and growth: are good times for women? Policy research report on gender and development*", Working Paper Series, No 1, The World Bank.

[113] TÜİK Nüfus İstatistikleri Portalı: Ülke sınırları içinde ikamet eden 6 ve daha yukarı yaştaki fertlerin bitirdikleri eğitim durumuna ilişkin bilgiler Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı'ndan (UEİVT) verilmiştir. Türkiye ve il düzeyinde okul bitirmeyenler, ilkokul mezunları, ilköğretim mezunları, ortaokul mezunları, lise mezunları, yüksekokul veya fakülte mezunları, yüksek lisans ve üzeri mezunları ayrımında yıllara göre değişimi gösterilmektedir.

1995 tarihli Pekin Deklarasyonu (madde 69) eğitimi; bir insan hakkı ve eşitlik, kalkınma hedeflerine ulaşılması için gerekli bir araç olarak tanımlamaktadır.[114] Bu belgelerde kadına ilişkin eğitimle ilgili düzenlemelerde pozitif ayrımcılık özellikle vurgulanmaktadır.

Türkiye'ye bakıldığında eğitim hakkının, başta Anayasa olmak üzere, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda vurgulandığı görülmektedir. İlkokulun her yurttaş için zorunlu olduğu, 1876 Anayasası'ndan beri benimsenen bütün anayasalarda da yer almıştır[115] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42'nci maddesine (II. Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi) göre; "*kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz" ve "ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.*"

Ülkemizde eğitimde fırsat eşitliği politikası Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından her iki cinsiyet için eşit fırsatlar tanıma temelinde işlemektedir. Eğitimde cinsiyet eşitliği yasal ve anayasal güvence altındadır. Bunun yanında CEDAW, Pekin Deklarasyonu, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve AB Ulusal Raporu çerçevesinde eğitimde cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik önlemler alınması taahhüt edilmiştir. Okullaşma oranlarının artması ile bu konuda önemli gelişmeler kaydedilmiş olsa da eğitim sistemi özellikle kız çocuklarına ve kırsal alanda yaşayan çocuklara ulaşmakta ve bu çocukları okulda tutmakta zorlanabilmektedir. Yoksulluk, kırsalda yaşıyor olmak, zorunlu göç, engelli olmak gibi birden çok dezavantaja sahip kız çocukları eğitime erişim açısından en dezavantajlı grubu oluşturmaktadır.[116]

CEDAW 10'uncu maddesinde,

- Eğitim alanında kadınların erkeklerle aynı öğretim programına katılmaları,
- Aynı sınavlara katılmaları,
- Nitelik bakımından aynı düzeydeki eğitimcilerden eğitim almaları,
- Aynı nitelikteki bina ve eğitim araçlarına sahip olmaları,
- Erkeklerin ve kadınların kalıplaşmış rolleriyle ilgili kavramların eğitimin her düzeyinden ve biçiminden tasfiye edilmesi için karma eğitim ve bu amaca ulaşılmasına yardımcı olacak diğer eğitim türlerinin teşviki ve özellikle okul kitapları ve ders programlarının gözden geçirilerek bu öğretim metoduna göre uyarlanması,
- Burs ve diğer eğitim yardımlarından yararlanmada eşit fırsatların sağlanması,

[114] Başaran, İ. E. (1996), Eğitim yönetimi, Ankara: Yargıcı Matbaası, "*Bin Yıl Hedeleri ve Toplumda Fırsat Eşitliği*", (2005), Ulusal ve Yerel Sivil İzleme Grupları 2005 Yılı Değerlendirme Raporu, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitme Derneği.
[115] A.g.e.
[116] Sayılan, F. (2012), "*Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim: Olanaklar ve Sınırları*", Ankara: Dipnot Yayınları.

- Erkekler ile kadınlar arasında var olan eğitim açığını mümkün olan en kısa sürede kapatmayı amaçlayan yetişkinler için programlar ile okuma yazma programları da dahil, sürekli eğitim programlarına katılmaları konusunda eşit fırsatların sağlanması,
- Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kız çocukları ve kadınlar için eğitim programlarının düzenlenmesi gibi tedbirlere yer verilmiştir.[117]

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) verilerine göre dünya genelinde kız çocuklarının eğitimden yoksun kalma oranının erkek çocuklara göre çok daha yüksek olduğu bilinmektedir. UNESCO'nun çalışmalarına göre mevcut ilerlemelere karşın yaklaşık 250 milyon çocuk ve genç okul dışındadır ve bunların yaklaşık 122 milyonu kız çocuğu iken 128 milyonu ise erkek çocuğudur.[118]

UNESCO'nun "*Eğitimde Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2019-2025 Raporu*"na[119] göre eğitimdeki kalıcı eşitsizliklerin mevcut durumuna bakıldığında 15 milyon kız çocuğunun ve 10 milyon erkek çocuğunun eğitime hiç dahil olamayacağı öngörülmektedir.[120] MEB tarafından okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik yürütülen temel faaliyetler kapsamında; MEB ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) iş birliğinde 2002 yılında gerçekleştirilen "*Haydi Kızlar Okula*" Kampanyası önemli bir çalışmadır. "*Kız Çocuklarının Okullaşma Oranlarının Artırılması Projesi*" ise bu alanda yürütülen diğer çalışmalardan biridir. 2008 yılında MEB öncülüğünde "*Ana-Kız Okuldayız Okuma-Yazma Kampanyası*" kapsamında sosyo-ekonomik açıdan yoksul olarak kabul edilen, eğitim imkânlarından yararlanamamış, zorunlu eğitim çağı geçmiş kadınlara yönelik çalışmalar yürütülmüştür. 2018 yılında başlatılan "*Okuryazarlık Seferberliği*" kapsamında okur-yazar olmayan kadınlar (cezaevlerinde tutuklu ve hükümlü kadınlar dâhil olmak üzere) için okuma yazma programları geliştirilmiştir.[121]

Komisyonun 19 Aralık 2024 tarihli toplantısında Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Yusuf TEKİN tarafından yapılan; *"Ders kitaplarımız ve eğitim araçlarımız temel insan haklarını destekleyen, her türlü ayrımcılığı reddeden bir anlayışla hazırlanmış, kadın ve erkek eşitliğini*

[117] https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihtiyari-protokolu.pdf
[118] https://www.unesco.org/en/gender-equality/education/need-know
[119] https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000369000
[120] UNESCO Institute for Statistics (UIS). 2016, "*Leaving No One Behind: How Far on the Way to Universal Primary and Secondary Education?*" Policy Paper 27/Fact Sheet 37. Montreal, UIS.
[121] Okuryazarlık Seferberliğinin Bir Yılı, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Ankara,2019.

yok sayan bütün unsurlardan arındırılmıştır. Eğitim materyallerimizde yer alan bu dönüşüm hem zihniyet değişimini hem de toplumsal bilinçlenmeyi hedefleyen geniş çaplı bir çalışmanın ürünüdür. Programlarımızdaki erdem, değer, eylem çerçevesi üzerine inşa ettiğimiz çatıda saygı, sorumluluk ve adalet gibi temel değerler merkeze alınarak bireylerin toplumsal ve bireysel farkındalıklarının güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamdaki ana gayemiz, eylemlerden değerlere, değerlerden erdemli bireylere, erdemli bireylerden ise huzurlu bir aile ve toplum yaşamına ulaşmaktır."[122] şeklindeki açıklamayla kadınlara karşı ayrımcılıkla mücadelede bireysel ve toplumsal farkındalığın güçlendirilmesine yönelik alınan etkin tedbirlere işaret edilmiştir.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Cihad DEMİRLİ, Komisyonun 19 Aralık 2024 tarihli toplantısında 6., 7., 10., 11. ve 12. sınıflarda hukuk ve adaletle ilgili derslerin önemli olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda hukuku, temel insan haklarını ve anayasal hakları öğrencilere öğretmenin ve böylece adalet ve eşitlik ilkeleri doğrultusunda öğrenciler arasında vatandaşlık bilinci geliştirmenin önemli olduğu vurgulanmıştır.[123]

04.02.2025 tarihli Komisyon toplantısında YÖK Başkanı Prof. Dr. Erol ÖZVAR tarafından yapılan sunumda da vurgulandığı gibi son yıllarda özellikle yükseköğretime kadın katılımı, kadınların üniversiteye erişimi ve üniversitelerde çalışmasına yönelik olmak üzere ciddi gelişmeler kaydedilmiştir. Türkiye, Avrupa yükseköğretim alanı içerisinde yükseköğretim kurumlarına erişim bakımından kadın öğrencilerin eğitime dahil olmasında oldukça iyi bir noktadadır. Öğretim elemanları olarak kadınlar üniversitelerde daha ağırlıklı bir biçimde yer bulmaya başlamıştır ve bu durum giderek artmaktadır.[124]

04.02.2025 tarihli toplantıda YÖK Yürütme Kurulu Üyesi Sayın Prof. Dr. Naci GÜNDOĞAN'ın da belirttiği gibi ülkemizde cinsiyete ve öğrenim düzeylerine göre yükseköğretimde kadın katılım oranı %52,84'tür. Yükseköğretimde toplam öğrenci sayısı 7 milyon 330 bin 932'dir ve bu toplam sayının 3 milyon 873 binini kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Kadın öğrencilerin en yüksek oranda olduğu eğitim düzeyi ön lisans (%54,22)'tır. Bu oran lisans öğrencilerinde %52, yüksek lisans düzeyinde ise %49,84'tür. Doktor öğrencileri arasındaki kadın oranı %51,02 ve toplamda ise %52,84'tür. 2004, 2014 ve 2024 yılları itibarıyla on yıllık periyodlarla gelişime bakıldığında öğrenciler arasında kadınların oranı 2004 yılında % 42 iken 2014 yılında %46'ya, 2024 yılında ise % 53'e

[122] Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Yusuf Tekin'in 19 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.
[123] Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Cihad Demirli'nin 19 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.
[124] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4093

yükselmiştir. Ayrıca en son yapılan Yükseköğretim Kurumları Sınavı'nda (YKS) üniversiteye kayıt yaptıran kız öğrencilerin oranı %55'e yükselmiştir. Dolayısıyla yükseköğretime devam eden kadınların oranının giderek arttığı anlaşılmaktadır.[125]

Türkiye'deki üniversitelerde toplam öğretim elemanı sayısı 184.021, doktor öğretim üyesi, doçent ve profesör unvanlı öğretim üyesi sayıları ise 104.914'tür. 1984 yılında 6.826 öğretim üyesi görevli iken mevcut sayı 104 binin üzerinde olup önemli bir yükseliş olduğu görülmektedir.[126]

Toplam öğretim elemanlarının %53'ü erkek, %47'si kadındır. Bu durum kadro düzeyine göre incelendiğinde, araştırma görevlisi ve öğretim görevlisi kadrosundaki öğretim elemanları içerisinde ki kadın oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin, araştırma görevlileri arasında %55'lik bir orana sahip kadınların, öğretim görevlisi kadrosunda ki oranı %52'dir. Bu oranların üst unvanlara doğru gidildikçe nispeten düştüğü görülmektedir. Doktor öğretim üyesi düzeyinde kadınların oranı %48, doçent düzeyinde %43, profesör düzeyinde ise %35'tir. Bu duruma on yıllık periyotlar itibarıyla bakıldığında profesör unvanlı kadın öğretim üyelerinin oranı 2004 yılında %26 iken 2014'te %29'a, 2024'te de %35'e yükseldiği görülmektedir. Doçent unvanına sahip kadın öğretim üyelerinin oranı 2004'te ve 2014'te %34 iken 2024 yılında bu oran %43'e yükselmiştir. Doktor öğretim üyesi unvanlı kadınların oranı 2004'te %31 iken 2014'te %39'a, 2024'te ise %48'e yükselmiştir. Kadın öğretim görevlilerinin oranı 2004 yılında %45, 2014'te %49 ve 2024 yılında ise %52 olmuştur. Kadın araştırma görevlilerinin oranı ise 2004'te %43, 2014'te %49, 2024 yılında ise %55 olmuştur. Toplam kadın öğretim üyesi oranı %42; öğretim elemanı oranı ise %47'dir. Dolayısıyla tüm akademik kadrolarda kadın öğretim üyesi ya da öğretim elemanı oranları yıllar itibarıyla yükselmiştir.[127]

Kadın erkek eşitliğinin gözetilerek kadına karşı yapılan cinsiyet ayrımcılığının tüm toplumsal yaşamda ortadan kaldırması önemli bir hedeftir. Bunu başarmada kilit rol ise yine eğitime düşmektedir. Eğitim kademelerinde yer alan kadınların sayısı arttıkça, kadınların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik alanda daha çok yer alması ile toplumların gelişmişlik ve kalkınmışlık düzeylerinin de artacağı bir gerçektir.

[125] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4093
[126] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4093.
[127] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4093.

1.1.7 Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Ayrımcılık

Tarihsel süreç içerisinde kadınlar her daim çeşitli ekonomik faaliyetlerin içerisinde bulunmuş olsa da kadının işçi statüsünde ücretli olarak çalışır hale gelmesi 18. yüzyılın ortalarında Sanayi Devrimi ile gerçekleşmiştir. Geleneksel olarak tarım kesiminde, evlerde kurulu tezgâhlarda ve ağırlıklı olarak dokuma işlerinde ya da fabrika niteliği taşımayan küçük atölyelerde çalışan kadınlar, teknolojik gelişmeler sonucu geniş bir biçimde fabrika niteliğindeki sanayi kuruluşlarında da istihdam edilmeye başlanmıştır.[128]

Sanayi Devrimi ile birlikte gelişen teknoloji, dönüşen sosyal ve ekonomik ilişkiler, kadınların artık ücret karşılığında ekonomik faaliyetlerde yer almasına fırsat tanımış ve "*ücretli kadın iş gücü*" kavramı gün yüzüne çıkmıştır. Ücret, kadın yaşamında kritik bir öneme sahiptir. Öyle ki ücret, kadının toplum içerisinde görünürlüğünün ve söz hakkının artmasını sağlamaktadır. Ayrıca hayatın her alanında kadının eşitlik mücadelesine katkısı yadsınamaz ölçüdedir. En önemlisi ücret, kadının hem kendisi hem de toplum tarafından bir birey olarak kabul edilmesinde etkin bir araçtır. Dahası ücret, sanayi devrimi öncesi ücret almaksızın çalışan kadınların işgücüne dâhil edilmemesi sorununa önemli bir çözüm getirmektedir. Böylece ekonomik faaliyete katılmayan ve katılan kadın ayrımı ücret sayesinde belirginleşmiştir.[129]

Ülkemizde ise kadınların aktif olarak işgücüne katılımları 1950'lerin sonuna dayanmaktadır. Bu durum ülke ekonomisinin 1950'lere dek tarımsal üretime dayanması, ekonomik yapıda ortaya çıkan değişiklikler ve bunun beraberinde getirdiği sosyo-kültürel dönüşümlerden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde kadınların iş gücüne katılımları kentlerde kırsal bölgelere nazaran daha düşüktür. Bunun sebebi, kentlerde "*ev kadını*" sıfatı altında iş gücüne dahil edilmeyen kadınların, kırsal bölgelerde "*ücretsiz aile işçisi*" olarak iş gücüne dahil edilmeleridir. Ayrıca bu durumda kentlerdeki kadınların eğitim seviyelerinin düşüklüğü nedeniyle istihdam edilmemeleri de etkili olmaktadır.[130]

Cinsiyete Dayalı Ücret Farkı, kadınların ücretli işgücüne katılmaya başladıkları günden beri tüm dünyada süregelen temel bir sorun alanıdır.[131] Cinsiyete Dayalı Ücret

---

[128] MAKAL, Ahmet, "*Türkiye'de 1950-1965 Döneminde Ücretli Kadın Emeğine İlişkin Gelişmeler*", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi Tartışma Metinleri, Mayıs 2001, s.2.

[129] Parlaktuna, İ. (2010), "*Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi*", Ege Akademik Bakış, 10(4), 1217-1230.

[130] Karabıyık, İ. (2012), "*Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı*", Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 32(1), 231-260.

[131] https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@ilo-

Farkı'nın hesaplanması, çalışma yaşamındaki eşitsizliklere ilişkin mevcut durumun tespit edilmesine, bu konudaki değişim ve gelişim alanlarının sektör, meslek grubu, eğitim düzeyi ve benzeri farklılıklara göre izlenmesine ve değerlendirme yapılabilmesine imkân sağlaması bakımından oldukça önem taşımaktadır.

Cinsiyete Dayalı Ücret Farkı, erkek ve kadın arasındaki ücret farkının erkek ücreti içindeki yüzdesi olarak tanımlanmakta olup işgücü piyasasında çalışan erkekler ve kadınlar arasındaki ücret eşitsizliğinin bir ölçüsüdür.

Eğitim durumuna göre kadın-erkek arası ücret-kazanç farkı 2023 yılı için Tablo 2'de verilmiştir. TÜİK tarafından idari kayıtlar kullanılarak ilk kez üretilen "*Kazanç Yapısı İstatistikleri, 2023*" Haber Bülteni'nde[132] de açıklandığı üzere, kadın-erkek arası ücret veya kazanç farkı tüm eğitim düzeylerinde erkekler lehine gerçekleşmiştir. Yıllık ortalama brüt kazanç ile hesaplanan gösterge için en yüksek fark %20,0 ile lise mezunlarında, en düşük fark ise %14,9 ile ilkokul ve altı mezunlarda olmuştur. Yıllık ortalama brüt ücret-maaş ile hesaplanan gösterge için ise en yüksek fark %17,4 ile yükseköğretim mezunlarında, en düşük fark %13,2 ile yine ilkokul ve altı mezunlarda gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Eğitim Durumuna Göre Kadın-Erkek Arası Ücret-Kazanç Farkı, 2023

Eğitim Durumu	Erkek		Kadın		Ücret-kazanç farkı (%)	
	Kazanç (TL)	Ücret-maaş (TL)	Kazanç (TL)	Ücret-maaş (TL)	Kazanç	Ücret-maaş
Toplam - Total	**314.242**	**268.877**	**289.720**	**250 260**	**7,8**	**6,9**
İlkokul ve altı	206.993	188.898	176.132	163 905	14,9	13,2
İlköğretim ve ortaokul	223.793	199.768	188.325	171 665	15,8	14,1
Lise	272.289	230.487	217.795	192 093	20,0	16,7
Yükseköğretim	431 364	364.370	354.149	301.073	17,9	17,4

Kaynak: TÜİK, Kazanç Yapısı İstatistikleri, 2023.

Meslek gruplarına göre kadın-erkek arası ücret-kazanç farkı 2023 yılı için Tablo 3'te verilmiştir. Kadın-erkek arası kazanç farkının en yüksek olduğu meslek grupları; %23,5 ile sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar ve %22,9 ile teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları olmuştur. Kadın-erkek arasındaki kazanç farkının en düşük olduğu meslek grupları ise %2,0 ile yöneticiler ve %7,2 ile hizmet ve satış elemanlarıdır.

Kadın-erkek arası ücret farkının en yüksek olduğu meslek grupları; %21,1 ile

ankara/documents/publication/wcms_756659.pdf (Erişim tarihi: 10 Şubat 2025)

[132] https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kazanc-Yapisi-Istatistikleri-2022-49750 (Erişim tarihi: 7 Şubat 2025).

profesyonel meslek mensupları, %20,3 ile tesis ve makine operatörleri ve montajcılar ve aynı oran ile sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar olmuştur. En düşük olduğu meslek grupları ise %1,8 ile yöneticiler ve %6,4 ile nitelik gerektirmeyen mesleklerdir.

Tablo 3. Meslek Grubuna Göre Kadın-Erkek Arası Ücret-Kazanç Farkı, 2023

Meslek (ISCO 08)		Erkek		Kadın		Ücret-kazanç farkı (%)	
		Kazanç (TL)	Ücret-maaş (TL)	Kazanç (TL)	Ücret-maaş (TL)	Kazanç	Ücret-maaş
Toplam		**314.242**	**268.877**	**289.720**	**250.260**	**7,8**	**6,9**
1	**Yöneticiler**	541.634	477.052	530.663	468.596	2,0	1,8
2	**Profesyonel meslek mensupları**	463.505	391.795	362.755	309.213	21,7	21,1
3	**Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları**	358.544	303.148	276.612	242.592	22,9	20,0
4	**Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar**	325.031	269.628	290.115	245.126	10,7	9,1
5	**Hizmet ve satış elemanları**	224.380	194.234	208.244	178.631	7,2	8,0
6	**Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları**	205.602	178.205	185.860	165.098	9,6	7,4
7	**Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar**	244.660	210.410	187.182	167.775	23,5	20,3
8	**Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar**	250.113	213.093	197.928	169.874	20,9	20,3
9	**Nitelik gerektirmeyen meslekler**	214.356	188.080	194.289	176.073	9,4	6,4

Kaynak: TÜİK, Kazanç Yapısı İstatistikleri, 2023.

İş gücü piyasalarına kadın katılımı artsa da kadınlar düşük ücretlerle çalışmak mecburiyetinde kalmaktadır. 2021 ile 2022 yılları arasında 33 OECD ülkesinin 20'sinde erkek ve kadınlar arasında ücret eşitsizliği cinsiyet temelinde derinleşmiştir. Kadınlar hem düşük hem de güvensiz işlerde erkeklere nazaran daha fazla yer almaktadır. Ekonomik krizlerden daha fazla etkilenmektedir. Ekonomik krizler esnasında iş yerinde kadın erkek eşitliği için önlem alınmadığından, bu dönemlerde kadınlar hem eşitsizlikle hem ekonomik sorunlarla uğraşmak zorunda kalmaktadır.[133]

İşgücüne katılım ve istihdam oranlarında erkeklerin gerisinde kalan kadınların, kayıt dışı çalışma ve işsizlik oranlarında erkeklerden önde olduğu görülmektedir. Kadınlar, erkeklerden daha az ücret elde etmekte, yönetim kademelerinde daha az yer almakta ve sendikal örgütlenmede yine erkeklerin gerisinde kalmaktadır.[134] 2024 yılı TÜİK verilerine göre kadınların işgücüne katılım oranı erkeklerde %72 iken kadınlarda bu oran %36,8 olarak

[133] https://www.pwc.com.tr/tr/Hizmetlerimiz/insan-yonetimi-ve-organizasyon-danismanligi/2024/pdf/calisma-hayatinda-kadinlar-endeksi-2024.pdf

[134] Yıldırımalp, S. (2021), "*Ayrımcılık Temelli Dışlanma: Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadınlar*", Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 11 Sayı 2 (Sayı 2), 321-346.

tespit edilmiştir.[135]

Günümüz endüstriyel toplumsal yapısı içinde kurumlar eşitlik veya ayrımcılık uygulamaları ile toplumun tüm üyeleri ile ilişki kurarken, aynı zamanda toplumsal hiyerarşinin tekrar tekrar ya eşitlik ya da ayrımcılık uygulamaları temelinde şekillenmesini sağlamaktadırlar. Kurumlar bu kurumsal davranışları ile toplumsal hiyerarşiyi inşa ederken, aynı zamanda toplumda var olan tüm farklı grupların bu hiyerarşik yapı içindeki yerini belirleme yetki ve gücüne sahiptirler. Buradan hareketle çalışma hayatındaki ayrımcılık uygulamaları, tüm toplumsal yapı için oldukça önemli uygulamalardır. Kurumlar; kişi ve grupların toplumsal rollerini, karar alma yetkisi verdikleri bireylerle gerçekleştirirler. Dünyada, çalışma hayatında, milyonlarca insan yeteneklerine veya işin niteliklerine bakılmaksızın farklı özelliklerinden dolayı işe kabul edilmemekte, belirli mesleklerle sınırlandırılmakta veya düşük ücretle çalıştırılmaktadır. Ayrımcılık, istisnai bir durum değildir. İşyerinde, hâkim olan sosyal ve kültürel değerlerin normlara dayandırılarak uygulandığı sistematik bir fenomendir.[136]

İşe alımlarda işverenlerce öncelikli tercihin genellikle erkekler olması, kadınların erkeklere nazaran daha çok düşük ücretle alt kademe işlerde, yarı zamanlı işlerde çalıştırılması, ücret konusunda durumun erkekler lehine olması, kadınların hamilelik nedeniyle işten çıkarılması ve kadınların terfi imkânlarının kısıtlanması başlıca ayrımcılık örnekleridir. Kaldı ki kadınlar zaten aile hayatındaki rol ve sorumlulukları nedeniyle çalışma hayatında erkekler ile olan rekabetinde geriden başlamaktadır. Bu durum, kadınların işe alımlarından terfilerine kadar çalışma hayatını etkilemektedir.[137]

Çalışma hayatında cinsiyete dayalı ayrımcılık, yatay ayrımcılık ve dikey ayrımcılık şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yatay ayrımcılık, mesleklerin kadın işi-erkek işi şeklinde ayrışmasını ve belirli mesleklerde kadınların işe seçilmemesi/yerleştirilmemesini ifade eden meslek ayrımcılığı ve aynı işi yapan kadın ve erkeğe, cinsiyet farklılığı nedeniyle eşit ücretin ödenmemesi durumunu ifade eden ücret ayrımcılığı şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Dikey ayrımcılık ise kadınların cinsiyetleri sebebiyle karar alma/verme ve yönetim süreçlerinden dışlanması, terfi ve kariyer süreçlerinde erkeklerle eşit fırsatlara sahip olamamasıdır.[138]

---

[135] Bkz. TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2024.
[136] "Temel Sosyal Politika Sorunları", In Sosyal Politika , Bursa: Dora Yayınları, 8. Baskı 2017, pp.308.
[137] İleri, Ü. (2016), "Sosyal Politikalarda Kadın ve Cinsiyet Ayrımcılığı İle İlgili Başlıca Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler", HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 5(12), 139.
[138] Parlaktuna, İ. (2010), "*Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi*", Ege Akademik Bakış, 10(4), 1222 Alparslan, A. M., Çetinkaya Bozkurt, Ö. ve Özgöz, A. (2015) "*İşletmelerde Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın Çalışanların Sorunları*", MAKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(3), 66-81.

Bu kapsamda, kadın işi ya da erkek işi şeklinde ayrımı görmek mümkündür. İşe alım sürecinde işe daha başvuru aşamasında kadına ayrımcılık söz konusu olabilir. Kadınlar aynı işi aynı iş yerinde yapsalar da cinsiyetleri sebebiyle emekleri eşit olmayan şekilde ücretlendirilebilir. Bu eşitsizlik ve adaletsizlik kadınların üst düzey yönetimlere gelebilmelerinin engellenmesi olarak "*cam tavan sendromu*" olarak kavramsallaştırılmaktadır.[139] Dolayısıyla terfi süreçlerinde kadınlar çeşitli yetenekleri, yeterlilikleri olmasına rağmen daha üst düzeydeki kademelere gelemeyebilirler.[140]

08.01.2025 tarihindeki Komisyon toplansında Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emine ÖZMETE'nin belirttiği gibi çalışma yaşamında "*Cam Tavan*" ile birlikte "*Çamur Tavan*" sendromu da söz konusu olabilir. Bu sendrom; özellikle matematik, mühendislik, tıp, biyoloji gibi bilim alanlarında, kadınların bu alanda erkek meslektaşlarıyla çalışırken yaşadıkları zorlukları ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Bu bağlamda kavram, erkek meslektaşlarının sert, ön yargılı, destekleyici olmayan muameleleri ve yöntemleriyle karşılaşan bu kadınların yaşadıkları sendromu ifade etmektedir.[141]

CEDAW'ın 11'inci maddesinde; kadınların her insanın vazgeçilmez bir hakkı olan çalışma hakkı, istihdam konularında seçim yapılırken aynı ölçülerin uygulanması da dâhil, aynı istihdam imkanlarından yararlanma hakkı, mesleğini ve işini serbestçe seçme hakkı, meslekte ilerleme hakkı, iş güvenliğine sahip olma ve hizmet karşılığı imkânlardan ve menfaatlerden yararlanma hakkı ile çıraklık eğitimi, ileri düzeyde mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi gibi mesleki eğitim ve yenileme eğitimi alma hakkı, tazminatlar da dâhil eşit ücret alma ve eşit değerde yapılan işe karşı eşit muamele görme ile birlikte işin niteliğinin değerlendirilmesinde eşit muamele görme hakkı, özellikle emeklilik, işsizlik, hastalık, malullük, yaşlılık ve diğer iş göremezlik gibi hallerde sosyal güvenlik hakkı ile birlikte ücretli izin hakkı, sağlığın korunması ve doğurganlık yeteneğinin korunması da dâhil, çalışma şartlarında güvenlik hakkı, istihdam alanında erkekler ile kadınların eşitliğini sağlayacak şekilde kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için kadınlara erkeklerle aynı hakları tanımaktadır.[142]

Dünya genelinde çalışma hayatında ayrımcılıkla ile ilgili durumlara bakıldığında, 1919

---

[139] ÖZBUCAK ALBAR. (2019), "*Kadınlara Yönelik Ayrımcılık (Vol. 5)*", Vol. 5. Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi. S. 274

[140] Alparslan, A. M., Çetinkaya Bozkurt, Ö. & Özgöz, A. (2015), "*İşletmelerde Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın Çalışanların Sorunları*", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Yıl:2, Sayı:3, s.66-81.

[141] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073 (Erişim Tarihi:19.02.2025)

[142] https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihtiyari-protokolu.pdf.

yılında kurulan hükümetleri, işveren ve işçi temsilcilerini bir araya getiren ve bu özelliklere sahip tek uluslararası kuruluş olan ILO, yaşam ve çalışma koşullarının küresel olarak iyileştirilmesini ve geliştirilmesini amaçlamaktadır.

ILO'nun çalışma hayatı ile ilgili; 100 sayılı Eşit Ücret Sözleşmesi, 105 sayılı Zorla Çalıştırmanın Yasaklanması Sözleşmesi, 111 sayılı İstihdam ve Meslekte Ayrımcılık Sözleşmesi, 138 sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi, 182 sayılı Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleri Sözleşmesi, 29 sayılı Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, 87 sayılı Örgütlenme Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesi, 98 sayılı Örgütlenme Hakkı ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi gibi temel ILO sözleşmeleri bulunmaktadır.[143]

1958 yılında kabul edilen "*111 sayılı İstihdam ve Meslekte Ayrımcılık Sözleşmesi*" ile iş verme, eğitim ve çalışma koşullarının düzenlenmesinde ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal görüş, ulusal kimlik ve sosyal köken temelinde ayrımcılık yapılamayacağı, bunun ulusal politikalarla önlenmesi gerektiği karara bağlanmıştır. Bu Sözleşme'de, fırsat ve uygulama alanında eşitliğin geliştirilmesi çağrısı yapılmaktadır.[144] 1957 yılında yapılan "*100 sayılı Eşit Ücret Sözleşmesi*", erkek ve kadınların eşit işlerde eşit ücret ve sosyal haklara sahip olmalarını öngörmektedir.[145]

Türkiye, 1927 yılından itibaren ILO Konferanslarına gözlemci olarak katılmış, 1932 yılında ILO'ya tam üye olmuştur.

Komisyonun 25 Aralık 2024 tarihli toplantısında; istatistiki verilerde kadınların toplumsal yaşamda ikinci planda kaldığı, şiddete açık olduğu, aile yapısında cinsiyetçi iş bölümünün ve kadın emeğinin değersizleştirilmesinin açıkça görülebildiği aktarılmıştır. İstihdama katılım oranlarına bakıldığında, çocuklu kadınların ani bir şekilde istihdam dışı kaldığının anlaşılabildiği, bu durumun iş yerlerinde ücretsiz kreş imkanlarının kadınların istihdama katılımında ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır.[146]

2003 yılında yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Kanunu'nun "*eşit davranma ilkesi*" başlıklı 5'inci maddesindeki "*İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayrım yapılamaz.*" hükmü ayrımcılık yasağını açıkça ifade etmektedir. Ancak yapılan yasal düzenlemelere rağmen çalışma hayatında cinsiyet

[143] https://anabilgi.anadolu.edu.tr/?contentId=82633
[144] Bedir, E.(2016), "*Sosyal Politikanın Uluslararası Araçları*". Oral, A.İ. ve Şişman, Y. (Ed.). Sosyal Politika I içinde (Ünite 5), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
https://anabilgi.anadolu.edu.tr/?contentId=82633
[145] Bedir, E.(2016), "*Sosyal Politikanın Uluslararası Araçları*". Oral, A.İ. ve Şişman, Y. (Ed.). Sosyal Politika I içinde (Ünite 5). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
https://anabilgi.anadolu.edu.tr/?contentId=82621
[146] Kaynak: https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4069

eşitsizliğinin süregeldiğini söylemek mümkündür.

Kadınlar işgücü piyasasında ayrımcılık ve eşitsizlik temelinde sorunlar yaşamaktadır. Bunlar arasında çalışma yaşamı çerçevesinde sınırlandırıldığında mesleki eğitim, iş bulma ve yükselme, ücretlendirmede ve sosyal haklardan faydalanmada eşitsizlikler ile cinsel taciz sayılabilmektedir.[147]

Bununla birlikte kadınların sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak dezavantajlı durumlarının Covid-19 pandemisi döneminde arttığını gösteren araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalarda; ekonomik anlamda iş kaybının erkeklere göre kadınlarda daha yüksek olduğuna, işgücüne katılımın kadınlarda daha da düştüğüne, iş ve gelir kaybı yaşama risklerinin yükseldiğine ve kadınların ev içi iş yüklerinin daha da arttığına vurgu yapılmaktadır. Yine bu araştırmalarda pandemi döneminde kadınların yarısından fazlasının stres ve kaygı yaşadıkları ve erkeklere oranla daha fazla şiddet ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını gösteren bulgular ön plana çıkmaktadır.[148,149]

Uluslararası Para Fonu'na (IMF) göre, Covid-19'un daha önce eşi benzeri görülmemiş küresel yayılımı, işgücü piyasasında önceden de mevcut olan cinsiyete dayalı ayrımcılık nedeniyle kadınlar krizden orantısız bir şekilde etkilenmiştir. Dünya genelinde 750 milyon kadın kayıt dışı istihdam edilmektedir ve yaklaşık 510 milyon kadın ya da diğer bir ifadeyle istihdam edilen tüm kadınların %40'ı, konaklama, gıda hizmetleri, toptan ve perakende ticaret gibi krizden en çok etkilenen sektörlerde çalışmaktadır.[150]

ILO, 2022 yılında küresel ölçekte çalışma yaşamında şiddet ve taciz odağında veri toplamak için çok kapsamlı bir araştırma yayımlamıştır.[151] "*Çalışma Yaşamında Şiddet ve Taciz Deneyimleri: İlk Küresel Araştırma Raporu*" çok sayıda ülkeye ilişkin bulguyu kapsamaktadır.

ILO'nun yayımladığı bu araştırmada, söz konusu farkın en çok cinsiyet temeline dayalı ayrımcılık durumunda görüldüğü ifade edilmiştir. Cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmamış her on kişinin yaklaşık ikisine karşılık, ayrımcılığa uğrayan her on kişinin yaklaşık beşinin çalışma yaşamında da şiddet ve tacize uğradığı belirtilmiştir. Bununla birlikte kadınlarda cinsiyet ayrımcılığına uğradığını bildirme olasılığının erkeklere göre iki kat daha

[147] Kocacık, F. & V. B. Gökkaya (2005), "*Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları*", C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6 (1): 206.
[148] https://wrd.unwomen.org/sites/default/files/2021-11/rapid_gender_assessment_report_turkey.pdf
[149] https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2186650
[150] United Nations (UN) Women, 2021, "*Report on the UN Women Global Response to Covid-19*", New York, s.11.
[151] Uluslararası Çalışma Örgütü, Lloyd's Register Vakfı, GALLUP: Çalışma Yaşamında Şiddet ve Taciz Deneyimleri: İlk Küresel Araştırma, 2023.

yüksek (%17,2'ye karşılık %9), cinsiyet ayrımcılığına uğramış kadınlarda şiddet ve tacize uğrama oranının da erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir (%50,9'a karşılık %46,8).

ILO Türkiye Ofisi tarafından yürütülen "*Kadınlar için Daha Çok ve Daha İyi İşler*" programı kapsamında Özyeğin Üniversitesi ile birlikte "*İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırması*"[152] gerçekleştirilmiştir. Bu Araştırma, Türkiye'de ilk kez hem sektörel hem de şiddet türleri anlamında geniş kapsamda gerçekleştirilmiştir. İstanbul ili için gerçekleştirilen bu nicel araştırmada, çalışma yaşamında fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet ve ayrımcılık konusunda algı ve deneyimlere ilişkin bulguların yanı sıra başvuru ve destek mekanizmaları da incelenmiştir.

Katılımcıların çalışma hayatı boyunca ve son bir yıl içinde farklı ayrımcılık türlerinin hedefi olduklarını algılama yüzdeleri Tablo 4'te gösterilmektedir. Araştırmadaki katılımcıların tüm çalışma hayatları boyunca maruz kaldıklarını düşündükleri en yaygın beş ayrımcılık türünün; etnik köken/milliyet, dini/ideolojik inançlar, yaş, giyim ve/veya dış görünüş ve cinsiyet temelli olduğu görülmüştür. Son bir yıl içinde en sık gözlenen ayrımcılık türlerinin sıralaması biraz farklı olup, en sık bildirilen ayrımcılık din/ideoloji temelli ayrımcılıktır. Bunu yaş temelli ayrımcılık izlemektedir. Kadın ve erkeklerin ayrımcılığın hedefi olma algılarının yaygınlık oranları birbirine yakındır, ancak cinsiyet temelli ayrımcılıkta kadınların yüzdesi (%5,0) erkeklerden (%2,1) daha yüksektir. Ayrımcılık, tüm iş hayatları boyunca ve iş yerlerindeki son bir yıl içinde, listelenen ayrımcı tutum ve davranışlardan en az birine maruz kalanların oranını ifade etmektedir.

[152] Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Özyeğin Üniversitesi, *İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırma Raporu*, Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü, 2024 © ILO.

Tablo 4. Çalışma Hayatında Ayrımcılığın Farklı Türlerine Maruz Kalma Oranı (%)

	Çalışma hayatı boyunca			Son bir yıl içinde		
Maruz kalınan ayrımcılık türü	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
Toplam	**20,4**	**20,2**	**20,5**	**8,5**	**8,0**	**9,0**
Etnik köken / milliyet temelli ayrımcı tutum ve davranışlar	9,8	10,9	8,7	2,4	2,5	2,4
Dini / ideolojik inanç temelli ayrımcı tutum ve davranışlar	7,1	7,5	6,7	4,6	4,4	4,7
Yaş temelli ayrımcı tutum ve davranışlar	6,8	6,8	6,9	4,4	4,4	4,4
Kılık kıyafet ve / veya dış görünüş temelli ayrımcı tutum ve davranışlar	4,8	3,8	5,8	2,5	2,3	2,7
Cinsiyet temelli (kadın / erkek) ayrımcı tutum ve davranışlar	3,6	2,1	5,0	0,8	0,3	1,4
Sendika üyeliğinden ötürü ayrımcı tutum ve davranışlar	0,8	0,8	0,9	0,2	0,2	0,3
Engellilik temelli ayrımcı tutum ve davranışlar	0,2	0,1	0,3	0,1	0,0	0,1

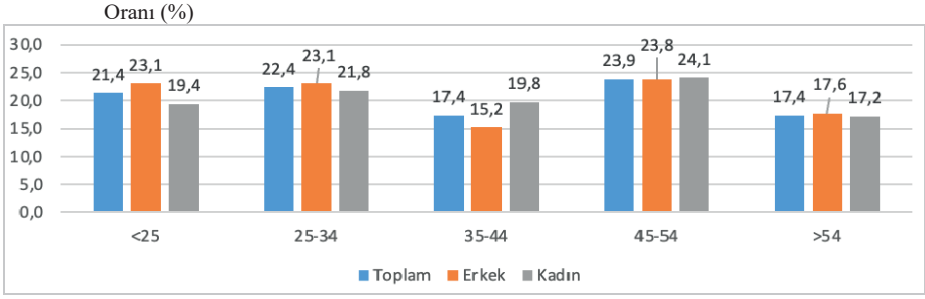
Kaynak: Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Özyeğin Üniversitesi, İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırma Raporu, Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü, 2024 ILO.

09 Ocak 2025 tarihli Komisyon sunumunda Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Muharrem KILIÇ'ın da vurguladığı üzere, 2024 sonuna kadar en fazla ayrımcılık noktasında başvurunun yapıldığı alanın engellilik temelinde, ikinci sırada ise cinsiyet temelinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca iş yerinde yıldırma, gebelik, annelik, süt iznine ilişkin cinsiyet temelli ayrımcılığa ilişkin başvurular da bulunmaktadır.[153]

Çalışma hayatında ayrımcılığa maruz kalanların yaş ve cinsiyet yapısı Şekil 2'de gösterilmektedir. En az ayrımcılık 35-44 (%17,4) yaş grubundaki ve 54+ (%17,4) yaş grubundaki katılımcılar tarafından bildirilmiştir. 45-54 yaş grubundaki hem erkekler hem de kadınlar (sırasıyla %23,8 ve %24,1) diğer yaş gruplarına kıyasla daha fazla ayrımcılığın hedefi olduklarını düşünmektedir. Dikkate değer bazı cinsiyet farklılıkları da gözlenmiştir: <25 yaş grubundaki erkekler kadınlardan daha fazla (%23,1'e karşı %19,4); 35-44 yaş grubundaki kadınlar da erkeklerden daha fazla (%19,8'e karşı %15,2) ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

[153] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4074

Şekil 2. Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Tüm Çalışma Hayatı Boyunca Ayrımcılığa Maruz Kalma Oranı (%)

Kaynak: Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Özyeğin Üniversitesi, İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırma Raporu, Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü, 2024, ILO.

Bununla birlikte, kadınlar istihdam edilirken öncelikle aile ilişkisi incelenmekte, bazı durumlarda evli ve çocuklu olması işe alınmamasına sebep oluşturmaktadır. Ayrıca, doğum öncesi ve sonrası izin kullanma hakları, doğum ödeneği de eşitlikçi olmayan tutumlar yaşamasına yol açabilmektedir.[154] Bazı durumlarda da işverenler istihdamın çeşitli aşamasında ticari menfaatleri çerçevesinde kadınları metalaştırabilmektedir. Müşteri ile doğrudan iletişim kuran çalışanların fiziksel görünümü ile bedenin ticarileşmesine yönelik yaklaşımlara girilebilmektedir.[155] İşverenlerin çalışanların bedenlerine yönelik bu kurguları "*görünümcülük*" olgusunu pekiştirmektedir. Daha çekici daha iyi görünen lehine istihdamda ayrımcılık söz konusu olabilmektedir. Ancak bu ayrımcılık kanıtlanma ve dava süreci bakımından pek çok zorluğu beraberinde getirebilmektedir.[156]

Kadınlar çalışma yaşamında hem dolaylı hem de doğrudan ayrımcılık yaşamaktadır. Örneğin iş ilanlarında hamilelik gerekçe gösterilerek işten çıkarmalar açık bir biçimde cinsiyet ayrımcılığıdır. Diğer yandan işçi alımlarında küçük çocuklu annelerin tercih edilememesi örtülü bir cinsiyet ayrımcılığı olarak karşımıza çıkmaktadır.[157]

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ tarafından 9 Ocak 2025 tarihindeki Komisyon toplantısında yapılan sunumda, Türkiye'de TİHEK'e yapılan kadın başvurularında istihdamda ayrımcılık konusunun en sık karşılaşılan

[154] Alparslan, A. M., Çetinkaya Bozkurt, Ö. & Özgöz, A. (2015), "*İşletmelerde Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın Çalışanların Sorunları*", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Yıl:2, Sayı:3, s.66-81.

[155] Çetin, E. (2009), "*Çalışma Yaşamında Bedenin Değişen Görünümü", Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi"*, 6(1).

[156] Seçer, H. Ş. (2016), "*Estetik Emek: Çalışan Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Yeni Görünümü*", Karatahta İş Yazıları Dergisi, s.5.

[157] İncaz, S. (2011), "*Cinsiyete Bağlı Yönetsel Farklılıklar ve Ayrımcılık İlişkisi*", Editörler: Demirel, E.T., M. Tikici ve C. Çetin, Türk İş Yaşamında Ayrımcılık, Nobel Yayıncılık, s.2543.

konulardan biri olduğu ifade edilmiştir. Kurum tarafından ele alınan böyle bir başvuru, özel bir banka ile iş görüşmesi gerçekleştiren bir kadının hamile olduğu öğrenildiğinde iş akdinin yapılmadığına yöneliktir. Diğer yandan bir kamu üniversitesince gece bekçisi alımında sadece erkeklerin başvuru yapabileceğine ilişkin bir ilan yapılmıştır. Başvuruyu değerlendiren, ilgili kuruma cinsiyet temelinde ayrımcılık çerçevesinde bir ihlal kararı vermiştir. [158]

Bir başka ayrımcılık uygulaması uluslararası işletmelerde dış görevlere kadın yöneticilerin atanmasında görülebilir. Bu atamalarda kadınlara yönelik, önyargılar, güvensizlikler ve olumsuz tutumlar engelleyici olmaya devam etmektedir. Önyargı ve olumsuz inançlar arasında kadın adayların tecrübesiz, niteliksiz ve aile sorumluluklarıyla birlikte kariyer engelleri olduğuna yönelik inançlar öne çıkabilmektedir. [159,160]

25 Aralık 2024 tarihli Komisyon toplantısında Komisyon Başkanı Doç. Dr. Mustafa Hulki CEVİZOĞLU tarafından yapılan açıklamada; kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın tüm toplumları olumsuz etkilediğinin, objektif yöntemlerle elde edilmiş veri ve istatistiklerin kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede, mücadele politikalarının temel dayanağı ve yol göstericisi olmaya devam ettiğinin altı çizilmiştir. Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE) tarafından AB ülkeleri için hesaplanan Kadın-Erkek Eşitliği Endeksini (KEEE)[161], ülkemiz için ilk defa resmi istatistiklerle hesaplamak amacıyla TÜİK tarafından 2023 yılında pilot çalışma yürütülmüştür. Bu çalışma ile AB ülkeleri ile karşılaştırılabilir KEEE endeks değerini elde etmek, politika üreten kurumlar tarafından oluşturulacak plan ve programlar, strateji belgeleri ve eylem planları için katkı sağlamak hedeflenmiştir. KEEE 2013, 2015, 2017, 2019 (2 yılda bir) ve 2020-2024 (yıllık) olarak hesaplanmıştır ve 6 ana alan (İş, Para, Bilgi, Zaman, Güç ve Sağlık altında) ve 31 göstergeden oluşmaktadır. Yetkilerce yapılan sunumda, 2023 Pilot Çalışmasında Türkiye için Genel KEEE değerinin %52,3 olarak hesaplandığı ifade edilmiştir. Endeks, kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması açısından iyileştirilmesi gereken alanların olduğunu göstermektedir. Endekse göre AB ortalaması %70,2'dir. İlk üç sırada İsveç (%82,2), Hollanda (%77,9) ve Danimarka (%77,8) yer almaktadır.[162]

Komisyonun 25.12.2024 tarihli toplantısında TÜİK tarafından yapılan sunumda, BM

[158] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4074
[159] Bingöl, D. (2003) "*İnsan Kaynakları Yönetimi*", 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
[160] Bulut, D., & Kızıldağ, D. (2017), "*Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Kariyerleri Üzerindeki Etkileri*", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(2), 81-102. https://doi.org/10.11611/yead.321237
[161] https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023
[162] https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4069

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)[163] kapsamında yer alan "*Amaç 5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Kadın-Erkek Eşitliğinin Sağlanması ve Tüm Kadın ve Kız Çocuklarının Güçlendirilmesi*" hedefine de değinilmiştir. Bu kapsamdaki göstergeler izlenmekte ve güncelliği sağlanmaktadır. Bu hedef altında yayımlanan göstergelere TÜİK web sayfasında yer alan SKA portalından ulaşılabilmektedir.[164]

2019 ile 2023 yılları arasında, SKA göstergesi 5.1.1 (Cinsiyet temelinde ayrımcılığı önlemek ve eşitliği teşvik etmek, uygulamak ve izlemek için yasal çerçevelerin yürürlükte olup olmaması) ile ölçülen dört alanda (genel yasal çerçeveler ve kamusal yaşam; kadına yönelik şiddet; istihdam ve ekonomik faydalar; evlilik ve aile) 56 olumlu yasal reform gerçekleştirilmiştir. Ancak veriye sahip 120 ülke arasında tek bir ülke bile bu dört alanda ilgili tüm yasaları uygulamamaktadır. Ülkelerin %18'inde kadınlar eşlerine ve çocuklarına vatandaşlık verme konusunda eşit haklara sahip değildir. Ülkelerin %51'inde kadınların erkeklerle aynı işleri yapmasını engelleyen en az bir kısıtlama bulunmaktadır. Ülkelerin %72'si hem kadınlar hem de erkekler için, yasal bir istisna olmaksızın, asgari evlilik yaşını 18'in altında belirlemektedir.[165]

Çalışma yaşamında kadınların eşit haklara sahip olması amacıyla ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler yapılmıştır. Uluslararası düzenlemeler arasında CEDAW ve AB Yönergeleri ile ILO Sözleşmeleri yer almaktadır. Ulusal mevzuatta ise özellikle Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 4857 sayılı İş Kanunu başta gelenler arasındadır. [166]

Anayasa'nın 10'uncu maddesinde eşitlik ilkesi ile kanun önünde eşitlik güvence altına alınırken, çalışma ve dinlemeye ilişkin 50'nci maddede ise kadınların çalışma şartları bakımından özel olarak korunacağı hükmüne yer verilmiştir.[167] 4857 sayılı İş Kanunu'nun eşit davranma ilkesi başlıklı 5'nci maddesinde ise iş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet vb. çok çeşitli sebeplerle ayrım yapılamayacağı hükmü bulunmaktadır. Bununla birlikte işveren biyolojik veya işin niteliğine ilişkin zorunluluk olmadıkça cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı ayrımcılık yapamaz, cinsiyet temelli düşük ücret belirleyemez.[168]

Kadın erkek eşitliği, temel bir insan hakkı olduğu kadar, kadınların ekonomik hayata katılımının kadınlara, ailelere, topluluklara ve nihayetinde ekonomiye önemli katkıları vardır.

---

[163] https://unstats.un.org/sdgs/metadata/
[164] https://sdg.tuik.gov.tr/5/
[165] https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2024/09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2024.
[166] İleri, Ü. (2016), "*Sosyal Politikalarda Kadın ve Cinsiyet Ayrımcılığı İle İlgili Başlıca Uluslararası Ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler*", Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 5(12), s.128-153.
[167] https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
[168] https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip

Kadınların ekonomik faaliyetlere katılımları yoluyla güçlenmeleri; daha istikrarlı ve adil toplumların oluşmasına; kalkınma, sürdürülebilirlik ve insan hakları alanlarındaki uluslararası hedeflere ulaşılmasına; kadınların, erkeklerin, ailelerin ve toplumların yaşam kalitelerinin yükselmesine; güçlü ekonomiler inşa edilmesine ve özel sektör kuruluşlarının daha başarılı iş sonuçları elde etmelerine katkısı olmaktadır.[169]

Kadınlar, toplum zihnine yerleşmiş nesilden nesle aktarılan geleneksel kalıpların yıkılması, her iki cinse de eşit fırsatların tanınması, kadınların çalışma hayatlarında önüne çıkan engellerin ve dezavantajlı konumlarının aşılmasına yönelik tedbirlerin alınması ile toplumsal alanda haklarına erişebilecek, saygı ve değer görebilecek, kendi hayatlarının kontrolünü kendileri sağlayabilecek ve söz sahibi bir birey olabilecektir. Bu bakımdan kadınların çalışma hayatında yer alması oldukça önem arz etmektedir.[170]

Özel sektörde, Türkiye'de işgücüne katılım açısından kadınların durumuna bakıldığında ise 2013-2023 yılları arasında %28'den %36'ya yükselmiş olduğu; fakat erkeklerin işgücüne katılım oranı ile kıyaslandığında, kadınlardaki bu oranın erkeklerin işgücüne katılım oranının yarısı kadar olduğu görülmektedir. Yine istihdam oranı için kadın ve erkeklerin karşılaştırmalı olarak durumuna bakıldığında, artan kadın istihdamının erkek istihdam oranından düşük kaldığı karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, özellikle geleneksel toplumsal yapının modern ekonomik gelişmelerle birleştiği koşullar altında, kadınların aile içerisindeki sorumlulukları, ortalama eğitim düzeyinin düşük olması, aile ve toplum yapısının zihniyeti gibi sosyal, ekonomik şartların getirdiği kısıtlar altında açıklanabilir. Örneğin, TÜİK verileri arasında yer alan istihdama dahil olmama nedenleri arasındaki "*ev işleriyle meşgul*" kriteri içerisinde sadece kadınların olması, erkeklerin ise istihdama dahil olmama nedenleri arasında bu şekilde bir etmenin olmaması, kadının aile içerisindeki rolünün bir kanıtı durumundadır.

Özellikle TÜİK verilerine bakıldığında, kadınların tarım ve hizmet sektörlerindeki alanlarda daha çok istihdam edildiği ve kayıtdışı istihdam içerisinde de kadınların oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum özellikle düşük gelir getiren ve ev içerisinde gerçekleştirilen emek yoğun işlerde kadınların daha çok yer alması, kırdan kente göç sonucunda da kadınların hizmet sektöründe daha fazla istihdam edildiği bağlamında açıklanabilir.

---

[169] Kadının Güçlenmesi Uygulama Rehberi, http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/ w/e/weps_rehber.pdf

[170] Pekel, E. (2019) "*Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadının Çalışma Yaşamındaki Konumu*", Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), s.30-39.

Tablo 5. Sektörler Bazında Erkek ve Kadın İstihdam Oranları[171]

YIL	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler
	ERKEK				KADIN			
2013	15,4	22,9	9,9	51,8	33,4	16,1	0,9	49,6
2014	15,5	22,5	10,1	51,8	31,5	16,4	1,1	51,1
2015	15,7	22,2	10,0	52,1	30,6	15,5	0,9	53,0
2016	15,5	21,6	10,1	52,8	28,5	14,9	1,0	55,5
2017	15,3	21,2	10,5	53,0	28,0	14,8	1,0	56,3
2018	14,9	21,9	9,8	53,3	26,0	15,2	0,9	57,9
2019	14,9	22,1	7,8	55,2	25,2	15,2	0,8	58,9
2020	15,3	22,6	8,0	54,0	23,1	15,9	0,8	60,2
2021	14,7	23,5	8,6	53,3	22,7	16,6	0,9	59,7
2022	13,6	23,9	8,4	54,1	20,6	17,1	0,9	61,5
2023	13,0	23,3	8,9	54,9	18,7	17,0	1,0	63,3

Kaynak: TÜİK verileri.

Süreç içerisinde kentsel alanlarda sanayi ve hizmetler sektöründe kadınların işgücüne katılım oranları artsa da kadın istihdamında tarım kesimi geleneksel ağırlığını korumaktadır.

Kırsal bölgelerden şehirlere göç eden kadınların, kırsalda iş gücüne dahil olmalarına karşın, şehirlerde iş gücü dışında kalmaları dikkat çekicidir. Ayrıca, şehirlerdeki işlerin özel yetenekler gerektirmesi ve kadınların genel olarak düşük eğitim seviyeleri, iş gücüne katılmama durumunu daha da pekiştirmektedir

2023 yılında herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan çalışanların oranı %26,1 olmuştur. Bu oran erkeklerde %23,1, kadınlarda %32,2'dir. Kayıt dışı istihdam oranının en yüksek tarım sektöründe olduğu görülmektedir. Bu sektörde kayıt dışı çalışanların oranı %80,6 olurken, erkeklerde %73,5, kadınlarda %90,6 olmuştur. Tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışanların oranı %16,6, erkeklerde %15,6, kadınlarda %18,8 seviyesinde gerçekleşmiştir[172]

[171] https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Istihdam,-Issizlik-ve-Ucret-108,%20%C4%B0ST%C4%B0HDAM/%20Sekt%C3%B6rlere%20g%C3%B6re%20istihdam%20edilenler,%20T%C3%9C%C4%B0K%20verileri.

[172] https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/, 2023 yılı istatistik bilgisi.

Tablo 6. 4/1-a Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Prime Esas Günlük Kazanç Aralığı, Sektör ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2023[173]

Kazanç Aralığı (TL)	Özel Sektör			
	Erkek	Erkek Gün Toplamı	Kadın	Kadın Gün Toplamı
447,15	4.479.237	102.643.135	2.239.578	53.425.123
447,16 - 500,00	774.283	20.411.361	611.963	16.374.730
500,01 - 700,00	1.376.298	37.132.641	894.136	23.792.033
700,01 - 900,00	946.845	26.296.888	373.469	10.094.037
900,01 - 1.100,00	625.639	17.615.924	210.059	5.763.465
1.100,01 - 1.300,00	383.517	10.762.352	123.882	3.366.398
1.300,01 - 1.500,00	246.161	6.926.945	76.470	2.113.338
1.500,01 - 1.700,00	172.266	4.866.378	53.758	1.502.891
1.700,01 - 1.900,00	113.821	3.209.509	36.754	1.017.607
1.900,01 - 2.100,00	80.964	2.279.036	27.572	762.815
2.100,01 - 2.300,00	56.284	1.579.058	19.153	528.943
2.300,01 - 2.500,00	45.682	1.279.429	15.907	436.959
2.500,01 - 2.700,00	36.030	1.007.783	13.188	361.040
2.700,01 - 2.900,00	28.495	799.955	10.439	288.796
2.900,01 - 3.100,00	25.309	711.365	9.967	276.386
3.100,01 - 3.353,62	26.378	739.543	9.516	264.437
3.353,63	239.843	6.721.786	87.155	2.406.926
Toplam	**9.657.052**	**244.983.087**	**4.812.966**	**122.775.925**

Kaynak: SGK verileri.

Tablo 6, 2023 yılında özel sektörde 4/1-a statüsünde çalışmakta olan kadınların prime esas günlük kazanç aralığının ve prim ödeme gün sayısının erkeklerle kıyaslandığında daha düşük kaldığını göstermektedir. 2023 yılı verileri içerisinde özel sektörde 4/1-a statüsünde çalışan toplam erkek çalışan sayısının 9.657.052; kadın çalışan sayısının ise 4.812.966 olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verileri tarafından açıklanmıştır. Prim ödeme gün sayısı bakımından kadınların erkeklere göre daha düşük seviyede olması, kendi çalışmalarından dolayı emeklilik hakkından daha az sayıda kadının yararlandığını ortaya koymakta olup ayrıca günlük kazanç tutarları bakımından kadınların erkeklere göre daha düşük gelir getiren işlerde çalışmakta olduğunu da göstermektedir.

İşgücü piyasalarında düzenli ve sürekli yer alma olanağına sahip olamayan kadınlar, çalışmaya ve buna bağlı olarak düzenli katkıya dayalı sosyal sigorta programlarından dışlanmakta ya da katkıya dayalı olmayan, sosyal yardım programlarına bağlanmaktadırlar. Bu durum, kadınların temel sosyal hakkı olan sosyal güvenliğe kendi üzerlerinden erişim hakkının da ortadan kalkmasına neden olmaktadır.[174]

[173] https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik

[174] Gökbayrak, Ş. (2011), "*İşgücü Piyasaları ve Sosyal Güvenlikte Dönüşüm Ekseninde Kadınların Emeklilik Güvencesi*", Çalışma ve Toplum, 2(29), s.165-190.

Tablo 7. 4/1-a Kapsamında Sigortalı Olanların Sayısı[175]

	4/1-a ZORUNLU SİGORTALI		
İLLER	**ERKEK**	**KADIN**	**TOPLAM**
Adana	247.650	108.973	**356.623**
Bursa	481.657	272.279	**753.936**
Gaziantep	297.476	85.480	**382.956**
İstanbul	2.803.770	1.690.072	**4.493.842**
İzmir	610.383	377.719	**988.102**
Kocaeli	413.481	192.776	**606.257**
Sakarya	145.380	72.824	**218.204**
TOPLAM	**4.999.797**	**2.800.123**	**7.799.920**

Kaynak: SGK verileri.

Tablo 7'de sanayi ve hizmet sektörleri alanında işletme ve fabrikaların yoğun olduğu şehirlerde 4/1-a statüsünde çalışan kadın erkek çalışan sayısına bakıldığında, kadın çalışan sayısının hemen hemen erkek çalışan sayısının yarısı kadar olduğu görülmektedir. Bu durum, özel sektör temsilcileri tarafından, çalışma hayatında kadın istihdamının artırılmasını sağlama konusunda daha fazla çalışma yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kadınlar, toplumda ön planda bulunmayan ancak toplumsal ilerleme için fevkalade önemli etkileri bulunan ciddi bir toplumsal kesimi oluşturmaktadır. Öyle ki toplum, kadının üretkenliği ve etkinliği ölçüsünde gelişebilmektedir. Dolayısıyla kadınların çalışma hayatında yer alması, insanın ve insan emeğinin özgürleşmesinde, toplumsal ve ekonomik sürdürülebilir kalkınma sürecinde büyük önem arz etmektedir. Aynı zamanda kadının çalışması hanenin gelir düzeyini artıracaktır. Geleneksel toplumsal yargılardan dolayı erkeğin eve gelir sağlamakla yükümlü olduğu tek kazançlı aile modeli, ekonomik krizlerden, erkeğin işsiz kalmasından veya hastalık, iş kazası gibi iş göremezlik durumlarından derinden etkilenmektedir. Bu doğrultuda yoksullukla mücadele açısından kadınların da çalıştığı çift kazançlı hane modelinin önemli olduğu düşünülmektedir.[176]

1.1.8 Medyada Kadınlara Yönelik Ayrımcılık

Toplumda kadınlara yönelik ayrımcılık birçok alanda olduğu gibi medya alanında da yer almaktadır. Özellikle son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte medya mecraları çeşitlenmiş ve ayrımcılık konusu farklı medya içerikleriyle farklı biçimlerde ortaya çıkmaya başlamıştır. Cinsiyet temelli ayrımcılık hem geleneksel medyada hem de yeni medyada görsel içeriklerin yanı sıra söylemsel olarak da kendini göstermekte ve ayrımcılığın yeniden

[175] https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik
[176] Karabıyık, İ. (2012) "*Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı*", Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 32 (1), 240.

üretilmesine yol açabilmektedir. Toplumda var olan cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet rolleri aile, eğitim, kamusal alan gibi toplumsal çevredeki mesaj ve anlam yapılarıyla şekillenmektedir.[177] Medya aracılığıyla cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı içeren anlam ve mesajlar bütünü yeniden inşa edilerek bir kurgu içerisinde topluma tekrar sunulmaktadır. Medyanın ürettiği anlam ve mesajların kitlelere ulaşma hızı da göz önüne alındığında cinsiyet ayrımcılığı içeren mesajların toplumda oldukça geniş bir kitleye kısa bir süre içerisinde yayıldığı söylenebilir.[178]

Medya genel olarak nelerin görülmesi, duyulması ve takip edilmesi gerektiğini önemli ölçüde belirlemektedir.[179] Bu bağlamda medyada cinsiyet rollerinin ele alınma biçimi önem kazanmaktadır. Medyada cinsiyet temelli ayrımcılığın nasıl üretildiğini anlamak için medya içeriklerinde yer alan kadın ve erkek temsillerinin incelenmesi faydalı olacaktır. Bu kapsamda medya içeriklerinde kadınların temsili incelendiğinde, kadınların sıklıkla ikincil konumda oluşu ve tek tip kadınlık rolleri öne çıkabilmektedir.[180] Medya diğer taraftan günlük yaşamda erkek egemen toplumsal yapının devam ettirilmesinde temel bir rol oynayabilmektedir.[181]

Bu çerçevede diziler, reklamlar gibi medya içeriklerinde kadınlar hangi konumda olursa olsun evde ve aile içinde gösterilmektedir. Kadın erkek işlerinin ayrı olması, güç ve paranın kadınlara yakıştırılmaması[182] kadına yönelik şiddetin toplumsal olmayıp bireysel bir problem olarak görülmesi bu bağlamda sorunludur. Ayrıca kadınların "*kurbanlar*" olarak gösterilmesi, ancak bir güç sahibi erkeğin desteği ile sorunlara çözüm bulabilmesi cinsiyetçi bir yaklaşımı göstermektedir.[183]

Medya cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmekte ve sürdürmektedir. Bu durum da toplumdaki cinsiyet ayrımcılığının devamlılığına neden olarak eşitsizliği güçlendirmektedir. Cinsiyet temelli ayrımcılığı besleyen söylem tekrarlanmaktadır.[184]

Medya içeriklerinin cinsiyet temelli ayrımcılık içeremeyeceği yasalarla güvence altına alınmıştır.[185] Ancak medya sektörünün de cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına ve kadınlara

---

[177] Kaypakoğlu, Serdar (2004), "*Toplumsal Cinsiyet ve İletişim"*, İstanbul: Naos, s.25'den aktaran KEFEK, (2012), Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Medyanın Rolü Konulu Komisyon Raporu, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları No:10, Ankara: TBMM Basımevi, s.9.

[178] KEFEK, (2012), s.9.

[179] Kaypakoğlu, S. (2004), "*Toplumsal Cinsiyet ve İletişim*", İstanbul: Naos Yayınları

[180] Erdoğan, M. (2011), "*Medyada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Medya İzleme Grupları*", Ankara: Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.

[181] Özmen, S., & Vural, A. M. (2023), "*Medya Profesyonellerinin Medyada Kadın Temsili Algısı*" Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi(20), 1-30. https://doi.org/10.58793/marusad.1393716

[182] Uğur Tanrıöver vd.(2008), "*Medyada Cinsiyetçiliğe Son!*" İstanbul: MEDİZ.

[183] A.g.e.

[184]https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/IhtisasKomisyonlari/Kefek/toplumsal_cinsiyet_esitliginde_medyanin_rolu.pdf

[185] Bkz. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun'un 8.

yönelik ayrımcılıkların önlenmesine ilişkin etik ve sosyal sorumlulukları bulunmaktadır. Bu noktada medya profesyonellerinin medyada kadın temsilleri ve cinsiyet temelli ayrımcılığa ilişkin bakış açıları önem kazanmaktadır. Bu kapsamda "*Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı Araştırmasına*" göre katılımcıların büyük bir kısmı (%76) medyanın aile değerleri üzerinde etkili olduğunu düşünmektedirler. Katılımcıların neredeyse yarısı (%46) medyayı olumsuz davranışları azaltma aracı olarak görmektedir. Araştırmaya göre medyanın geleneksel cinsiyet rollerini etkileyebileceği görüşüne katılım oranı ise % 59'dur.[186] Bir başka araştırmaya göre ise medya profesyonelleri medyada yer alan cinsiyetçi söylem ve yaklaşımlara karşı olduklarını belirtmiştir.[187] Özellikle kadın medya profesyonellerinin içeriklerde kadın hakları savunusunu ön plana çıkaran ve kadının güçlenmesiyle ilgili konulara daha fazla ağırlık verdiği, cinsiyetçi dil kullanımından daha fazla kaçındıkları ortaya çıkmıştır.[188] Araştırmanın en önemli bulgularından biri ise medya profesyonellerinin toplumsal kalıp yargılarını izleyicinin daha rahat anlayabilmesi ve özdeşim kurabilmesi için çeşitli medya içeriklerinde kullandıkları görülmüştür.[189] Bu durum da kadını ikincil konumda gösteren cinsiyet rollerinin ve ayrımcı dil kullanımının yeniden üretilerek kitlelere sunulmasına yol açmakta ve sorunun derinleşmesine neden olmaktadır.

Medyada cinsiyet temelli ayrımcı içeriklerin üretilmesinde bu sektörde çalışan kadın sayısının erkeklere göre daha az olması ve medya sektöründe yönetim kadrolarında kadınların daha az temsil edilmesiyle de oldukça ilgilidir.[190] Nitekim üretilen içeriklerin önemli bir bölümü erkekler tarafından yapılmakta ve bu içeriklerin yayınlanmasına ilişkin kararlar da yine çoğunlukla erkek yöneticiler tarafından alınmaktadır. Bu çerçevede sektördeki kadın çalışanların ve yöneticilerin sayısının artmasının yanı sıra sektördeki erkeklerin kadına olan bakış açısının değişerek dönüşmesi medyada kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi bakımından oldukça önemlidir.[191]

Son yıllarda kadınlar çok çeşitli programlarda geleneksel kadın imgesinin yanında özgüvenli, çağdaş, akılcı, özgür kadın imgeleri daha çok yer almaya başlamıştır. Bu olumlu

---

maddesinde yer alan Yayın İlkeleri.

[186] Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, (2010), "*Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı*", Ankara, s.44-46.

[187] ÖZMEN, S., & VURAL, A. M., (2023), "*Medya Profesyonellerinin Medyada Kadın Temsili Algısı*", Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi , no.20, 1-30, s.11.

[188] Özmen ve Vural, 2023, s.11-12.

[189] A.g.e., 2023, s.18.

[190] KEFEK, 2012, s. 26.

[191] Özmen ve Vural, 2023, s.17.

gelişmeler olmakla birlikte değişim yavaş seyretmektedir.[192] Medya mecralarında cinsiyet temelli ayrımcılık çeşitli içeriklerde halen fazla olsa da medya hizmet sağlayıcı temsilcileri 13.02.2025 tarihinde Komisyona yaptıkları sunumlarda özellikle haberler ve dizilerde olumlu örnek teşkil edecek kadın temsillerinin ve söylemlerin bulunduğu içeriklerin gösterimlerine yer vermişlerdir.[193] Yapılan sunumlar çerçevesinde medya profesyonelleri ve medya yöneticileri arasında medyada cinsiyet ayrımcılığına yönelik belli bir hassasiyetin oluşmaya başladığı görülmektedir.

Sonuç olarak medya, cinsiyet eşitsizliğini ve ayrımcılığını basmakalıp sahneler ve söylemler aracılığıyla yeniden üreterek pekiştirilmesine neden olsa da bu döngünün kırılmasında oldukça önemli bir araç olarak da kullanılabilir. Nitekim medya iyiyi, kötüyü, doğruyu ve yanlışı göstermek açısından da önemli bir aracıdır.[194] Çeşitli araştırmalarda özellikle sosyal medyanın cinsiyet eşitliği mücadelelerine farkındalık, iş birliği ve dayanışma ağları oluşturması açısından oldukça etkili bir mecra olduğu ortaya çıkmıştır.[195] Bu bağlamda gerek geleneksel medya araçları gerekse de sosyal medya, video paylaşım siteleri gibi yeni medya araçları medyada cinsiyet ayrımcılığının önlenmesinde etkili politikalar yardımıyla sorunun çözümünde önemli bir unsurdur.

1.1.9 Sporda Kadınlara Yönelik Ayrımcılık

Spor, bir dizi kurala bağlı olması, rekabet içermesi gibi faktörlerin yanı sıra temelde üst düzey fiziksel performans gerektiren bedensel etkinlikleri içermesi sebebiyle bedeni öznesi haline getirmiş bir alandır. Spor alanını yaşayan da yaşatan da bedendir. Spor, bedenin koşarken, atlarken, topa vururken, bisiklete binerken yapıp ettikleridir. Bedenin sadece biyolojik ve fizyolojik işlevleri yerine getiren etten kemikten ibaret bir yapı olmadığını, sosyal, kültürel ve toplumsal süreçler tarafından da şekillendirilen bir yapı olduğunu anlamak

[192] https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/IhtisasKomisyonlari/Kefek/toplumsal_cinsiyet_esitliginde_medyanin_rolu.pdf

[193] 13.02.2025 Tarihli 17. Toplantı Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4104

[194] Erdoğan Mehmet, (2011) "*Medyada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Medya İzleme Grupları*", KSGM yayınları, https://www.aile.gov.tr/media/2530/mehmeterdogan.pdf

[195] Konuyla ilgili bazı araştırmalar için bkz:
- DALAMAN, Banu (2020), "*Kadın Hareketinde Feminist Alternatif Medyanın Rolü: Türkiye ve Tunus Örnekleri*", https://avesis.istanbul.edu.tr.
- KAYA, Şehriban (2018), "*Kadın ve Sosyal Medya. Gaziantep University Journal of Social Sciences*", Cilt:17, Sayı:2, 563-576.
- TERKAN, Banu (2010), "*Kadın Örgütlerinin İnterneti Alternatif Medya Olarak Kullanımı Üzerine Bir İnceleme*", Selçuk İletişim. Cilt:6, Sayı:3, 34-55.

için spor muazzam bir sosyal alandır.[196]

Spor, toplumsal yapının önemli ve ayrılmaz bir parçası olma özelliklerinin yanı sıra, toplumsal yapı içerisinde yer alan bireylerin, toplumsal yapıyı şekillendirmede etkili olabilecek seçimleri yapmalarında, toplumsal ve kültürel anlamları, değerleri ve sembolleri öğrenmelerinde önemli bir işleve sahiptir.[197]

Spor alanına cinsiyet açısından bakıldığında en belirgin ve göze çarpıcı olanın sporun cinsiyetlendirilmiş hali olduğu görülse de spor, küresel düzeyde büyük bir endüstridir. Özellikle modern spor, ulusal ve uluslararası boyutta kurumsallaşmış, bürokratik araçlarla yönetilen, yadsınamayacak derecede seyirci kitlelerine sahip, profesyonelleşmenin ve başarının ölçüldüğü bir alandır. Modern sporda artık kurumsallaşma, uzmanlaşma, ölçülebilir performans değerleriyle sayısallaştırma ve rekor arayışları vardır.[198]

Kadınların spor alanındaki toplumsal gerçekliği nahif, kırılgan, görece erkeklerden güçsüz olarak görülen bedenlerine uygun sporları tercih etmeleri yönündedir. Erkeklerin spordaki varlığı atletik olarak algılanırken, kadınların spordaki varlığı estetik olarak algılanmaktadır.[199]

Örneğin futbol, boks, güreş, fitness, motor sporları gibi temasın, hızın ve üst düzey performansın ön planda olduğu sporlar daha çok erkeklere uygun veya erkeksi sporlar olarak görülürken; pilates, yoga, bale, voleybol gibi esneklik, daha az performans gerektirdiği düşünülen sporlar kadınlara uygun veya kadınsı olarak görülmektedir.[200]

Yapılan araştırmalara göre örneğin uluslararası düzeyde bile olsa boks yapan bir kadının performansı spor alanında yer alan ötekiler tarafından güçsüz, basit ve ciddiyetsiz algılanmaktadır. Erkek boksu ile karşılaştırıldığında ise daha az izleyici kitlesine sahiptir.[201]

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) tarafından 2020 yılında hazırlanan Rapor incelendiğinde, sporun birçok kademesinde spora erişim fırsatlarındaki eşitsizliklerin dikkat çekici nitelikte olduğu görülmektedir. Lisanslı sporcu kategorisinde, faal olarak yarışmakta olan sporcular yer almaktadır. 62 spor federasyonuna kayıtlı toplam lisanslı

[196] Koca, C. (2016), "Cinsiyetlendirilmiş bir sosyal alan olarak spor". C Koca, Ed. "*Sporun Toplumsal Cinsiyet Halleri*" s. 18-38. Ankara: Spor Yayınevi

[197] İlknur Hacısoftaoğlu ve Canan Koca, "Spor Medyasında Hegemonik Erkekliğin (Yeniden) Üretimi: "*Delikanlı Gibi Yaşayın, Delikanlı Gibi Oynayın*", "*Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil*", Ed., İlker Erdoğan (İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2011), 70.

[198] Guttmann, A. (2004)., "*From ritual to record: The nature of modern sports*", Columbia University Press

[199] Koca, C.-Bulgu, N. (2005). "*Spor ve Toplumsal Cinsiyet: Genel Bir Bakış*", Toplum ve Bilim, 103, s.163-184

[200] Appleby, K. M.- Foster, E. (2013). Gender and Sport Participation. In: Gender Relations in Sport (Ed.: EA Roper). Sense Publishers. Rotterdam, The Netherlands.

[201] Emir, E.- Karaçam, M. Ş. ve Koca, C. (2015), "*Kadın Boksörler: Boks Ringinde Ve Ringin Dışında Sürekli Eldiven Giymek*. Spor Bilimleri Dergisi", 26(4), 136-153.

sporcu sayısında kadın sporcu oranı %36,72 (2.678.104), erkek sporcu oranı %63,28'dir (4.615.938).[202]

Dört spor federasyonuna (bedensel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, özel sporcular) bağlı engelli lisanslı (faal) kadın sporcu oranı %22,78 (11.285), engelli lisanslı erkek sporcu oranı %77,22'dir (38.250). Kadınlar ve erkekler arasındaki spora katılımda var olan bu ciddi farklılıklar, cinsiyet temelli ayrımcılığın sporla olan olumsuz ilişkisini ortaya koymaktadır.

Sadece spora katılımda değil sporun yönetim kademesinde de benzer farklar olduğu görülmektedir. KASFAD Raporu'na göre 2023 yılında 64 spor federasyonu başkanının 61'i (%95,31) erkek, 3'ü (%4,69) kadındır. Yine 64 federasyonun sadece 9'unun genel sekreteri kadındır. Federasyonların yönetim kurullarına bakıldığında ise 64 spor federasyonunun yönetim kurullarında kadın üye 73 (%8,10), erkek üye 828'dir (%91,90). Spor alanında yönetim kademesinde kadınların sayısı yok denecek kadar azdır. Kadınlara sporun karar verici, yönetici kademelerinde yer verilmemesi spordaki erkek egemen yapıyı desteklemektedir. Federasyonlara bağlı antrenör sayılarına bakıldığında 59 spor federasyonuna bağlı toplam antrenör sayısı 302.502 olup kadın antrenör oranının %33,75 (102.090), erkek antrenör oranının %66,25 (200.412). olduğu görülmektedir. Ayrıca antrenörlük kademeleri arttıkça kadın antrenör sayılarının düştüğü de görülmektedir. Yönetim kademelerinde yer verilmeyen kadınlara aynı zamanda sporcu yetiştirme konusunda da yer verilmemektedir.

Spora katılım temel bir insan hakkıdır ancak ilk defa UNESCO tarafından 1978 yılında yayınlanan Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Şartı'nda "*herkes fiziksel, düşünsel ve ahlaki güçlerini geliştirmede ve korumada özgür olmalı ve beden eğitimi ve spora erişim bütün insanlar için güvence altına alınmalıdır*" şeklinde tanınmıştır.[203]

1990'lı yıllar itibarıyla da uluslararası insan hakları belgeleri referans alınarak belli standartlar geliştirilmiştir. Birçok uluslararası spor kuruluşunun iki temel kabulü bulunmaktadır. Bunlardan ilki spora katılımın temel bir hak olduğu, ikincisi ise kadınların spor alanında yaşadığı cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle spora katılamamalarının bir kadın hakkı ihlali olduğudur.[204]

Uluslararası Olimpiyat Komitesi politikaları, spor alanında devletler nezdinde yasal

[202] https://www.kasfad.org/
[203] Öztürk, Pınar; Koca, Canan, "*Uluslararası Politika Belgeleri Kapsamında Spor ve Toplumsal Cinsiyet Politikaları*", *Spor Bilimleri Dergisi*, 2018, 29.3: 114-130.
[204] ÖZTÜRK, Pınar; KOCA, Canan, "*Uluslararası Politika Belgeleri Kapsamında Spor ve Toplumsal Cinsiyet Politikaları*", *Spor Bilimleri Dergisi*, 2018, 29.3: 114-130.

bağlayıcılığı olan en temel politika belgeleridir. BM ve Avrupa Konseyi (AK) öncülüğünde hazırlanan Uluslararası Spor Politika Belgeleri, kadınlara spora katılımda fırsat eşitliği sağlanması, haklarının korunması için gerekli ortamın yaratılması konusunda devletlerin yasal yükümlülüklerini tanımlamaktadır. Bu anlamda devletlerin sporda kadın erkek eşitliği politikaları geliştirme, izleme, teşvik etme, hakların sağlanması ve korunması gibi konularda görev ve sorumlulukları bulunur.[205]

2016 yılında AK tarafından sporda kadın erkek eşitliğinin sağlanması politikalarının geliştirilmesi için strateji belgesi yayımlanmıştır.

Türkiye'de 1982 Anayasası'nın 59'uncu maddesinde; "*Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.*" hükmü yer almaktadır. Bu kapsamda devletin sporu geliştirmekle ve yaygınlaştırmakla yükümlü olduğuna dair sorumluluğu anayasal olarak düzenlenmiştir.

[205] Koca, C. (2018). "*Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması*", CEİD Yayınları: 11 ISBN: 978-605-69015-0-8.

İKİNCİ BÖLÜM

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET: KAVRAM, KURAM VE UYGULAMA

2.1 ŞİDDET KAVRAMI

Varlığı insanlık tarihiyle paralellik gösteren, sorun çözmek, güç göstermek, iktidarını korumak için kullanılan[206] "*şiddet*" en eski insanlık hikayelerinde (yeryüzündeki ilk cinayet olan Habil ve Kabil olayı gibi) ve mitolojik anlatılarda kendine yer bulmakta; öfke, hırs, kıskançlık, nefret, kin gibi duygular şiddetin itici gücü olarak sunulmaktadır.[207] Şiddet davranışının ortaya çıkması biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel etkenler gibi birçok karmaşık faktörün etkileşimindedir ve zaman içinde değişebilen bir olgudur.

Nitekim Chul-Han (2016) şiddetin değişimine "*şiddetin topolojisi*" kavramıyla dikkat çekmektedir.[208] Modernite öncesinde şiddet dıştan gelen, doğal, her yerde, aleni ve dolaysız olarak sunulurken; günümüz dünyasında halen varlığını sürdürse de kendini gizlemeye çalışmakta, dış dünyadan bireyin iç dünyasına doğru merkezini değiştirmektedir. Bununla birlikte yazarın da belirttiği gibi şiddet, toplumsal durumlara bağlı olarak görünümü değişen, kılıktan kılığa giren bir oyuncudur. Dolayısıyla günümüz dünyasında halen savaşlar, cinayetler, yaralanmalar yaşanmakla birlikte; yeni iletişim kanallarının ortaya çıkması, teknolojik ilerlemeler, küreselleşme gibi çağın getirdiği farklılıklar dijital şiddet, psikolojik şiddet gibi şiddet türlerinin ortaya çıkmasına, bireylerin narsistik şekilde kendine odaklanmasına ve kendine dönük rekabete girmesine yol açmaktadır.[209]

Şiddet kelimesi; Türk Dil Kurumu sözlüğünde (1) bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik; (2) hız; (3) bir hareketten doğan güç; (4) karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma; (5) kaba güç; (6) duygu ve davranışta aşırılık olarak ve (7) sertlik olarak farklı

[206] T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı (2021), "*Kadına Karşı Şiddet İçeren Suçları İşleyenlerin Kriminolojik Profili*",Ankara.

[207] Öner, Y. (2019) "*Byung - Chul Han Şiddetin Topolojisi Kitap Değerlendirmesi*", Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, e-ISSN: 2587-1854 OMUIFD, December 2019, 47: s.605-615.

[208] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Muharrem KILIÇ'ın 9 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4074; Byung - Chul Han (2016), Şiddetin Topolojisi, Çev: Dilek Zaptçıoğlu, Metis Yayınları - Edebiyat Dışı Dizisi.

[209] Aktaran Öner, Y. (2019) "Byung - Chul Han Şiddetin Topolojisi Kitap Değerlendirmesi", Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, e-ISSN: 2587-1854 OMUIFD, December 2019, 47: 605-615.

biçimlerde tanımlanmıştır.[210]

Şiddet kavramının sadece kaba kuvvet, fiziksel olarak beden bütünlüğüne karşı yapılan ihlal olarak ele alınması şiddetin eksik ve yetersiz tanımlanmasına yol açmıştır. Bu çerçevede; 1996 yılında "*şiddet*" olgusunu *"dünya çapında önde gelen bir halk sağlığı sorunu"* olarak ilan eden Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)[211] tarafından aynı yıl şiddet kavramı; sahip olunan güç ve kudretin, başka bir kişiye, kendine, bir gruba veya bir topluma yönelik olarak yaralanma ve kayıpla sonuçlanan veya sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde tehdit yoluyla ve bizzat uygulanması olarak tanımlanmıştır.[212] 2002 yılında ise bu kez DSÖ tarafından kavram tekrar tanımlanarak kapsamı genişletilmiştir. "*Dünya Sağlık ve Şiddet Raporu*"nda DSÖ şiddet kavramını "*kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir grup ya da topluluğa karşı, tehdit yoluyla ya da fiili olarak, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, kötü gelişim veya yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek, kasıtlı fiziksel kuvvet veya güç kullanımı*" şeklinde tanımlamıştır. Böylece şiddetin farklı tipolojilerini ele almış ve toplumlar üzerindeki etkilerine ilişkin anlayışımıza önemli katkılar sunmuştur.[213]

Şiddetin "*nötr bir durum olan gücün değişik boyutlarda aktive olması*"[214] şeklindeki tanımından da görüleceği üzere şiddet davranışının kavramsallaştırılmasında "*güç*" kavramı önem arz etmektedir. DSÖ tanımının şiddet ve özellikle kadınlara yönelik şiddet çalışmalarında temel alınmasının öncelikli unsurlarından birisi "*güç*" kavramı ile şiddet eyleminin doğasının genişletilmesidir. Bu kapsamda, bir güç ilişkisinden kaynaklanan tehdit ve korkutma dahil olmak üzere ihmal veya istismar eylemlerini de içerecek şekilde kavram genişlemiştir. Ayrıca, şiddet bireylerin sağlığıyla veya refahıyla ilgili olarak tanımlanarak; ölüm ve yaralanmanın yanı sıra tehdit veya fiiller sonucu ortaya çıkan psikolojik zarar, yoksunluk ve kötü gelişim de şiddetin sonuçları kapsamına dahil edilmiştir. Böylece, kadınlara, çocuklara ya da yaşlılara yönelik olan ancak kültürel ya da toplumsal anlayışta şiddet olarak algılanmayan birçok eylem, yaralanmaya, sakatlığa veya ölüme yol açmasa da yarattığı fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunlar nedeniyle şiddet eylemleri olarak kabul

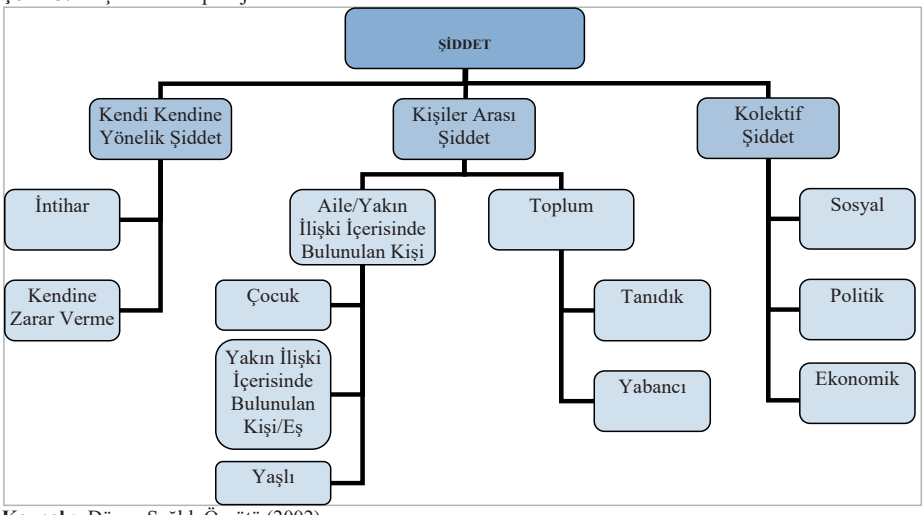
[210] Türk Dil Kurumu (2025), "*Güncel Türkçe Sözlük*", https://sozluk.gov.tr/.
[211] World Health Organization (WHO) (1996), "Forty-Ninth World Health Assembly Resolutions and Decisions Annexes WHA49.25 Preventing violence: a public health priority" Geneva, pp: 24 https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/178941/WHA49_1996-REC-1_eng.pdf
[212] Subaşı, N., Akın, A. "*Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları*" https://huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf
[213] WHO (2002), "World report on violence and health" Geneva, pp:3 https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1
[214] Ünsal, A., "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", *Cogito*, S. 6-7, (İstanbul: 1996), 29-30. aktaran Öner, Y. (2019) "Byung - Chul Han Şiddetin Topolojisi Kitap Değerlendirmesi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* e-ISSN: 2587-1854 OMUIFD, December 2019, 47: 605-615

edilmiştir.[215]

Şiddet ve güç kavramları, Bourdieu tarafından kavramsallaştırılan ve herhangi bir fiziksel güce başvurulmadan uygulanan "*simgesel (sembolik) şiddet*" kavramına da kısaca değinmeyi gerektirmektedir. Simgesel şiddete farkında olarak ya da olmayarak günlük rutinlerimizin hemen her alanında maruz kalmak mümkündür ve dolayısıyla cinsiyete dayalı tüm şiddet türleriyle de yakından ilişkilidir. *"Belirli bir sosyal düzenin içerisine yedirilmiş, toplumun her kesimindeki insanlar için rol ve görev olarak biçilmiş ve sorgulama olmaksızın rıza gösterilen şiddet"* şeklinde tanımlanabilecek olan simgesel şiddet, genellikle olağan karşılanan, örtülü, buna maruz kalan kişilerin bile zaman zaman farkında olamadığı şiddet türüdür.[216]

6284 sayılı Kanun'da şiddet; *"Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış"* şeklinde tanımlanmıştır.[217]

Şekil 3. Şiddetin Tipolojisi

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü (2002).

[215] WHO (2002), "*World report on violence and health*" pp:3 https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1

[216] Yılmaz, C. (2020), "*Bourdieu'da Temel Kavramlar Ve Simgesel Şiddet Analizi*", Habitus Toplumbilim Dergisi, 2020 Sayı/Issue 1, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1202994

[217] 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf

DSÖ tarafından 1996 yılında alınan Karar'da, şiddet eylemi, şiddeti gerçekleştirenlerin özellikleri çerçevesinde tipolojilere ayrılmıştır. Bu çerçevede şiddet üç geniş kategori ekseninde incelenmiştir. Bunlar (1) kendi kendine yönelik şiddet, (2) kişiler arası şiddet ve (3) kolektif şiddettir. Bu üç geniş kategori ise daha spesifik şiddet türlerini yansıtmak amacıyla alt başlıklara ayrılmıştır. Bunlar;

Kendi kendine yönelik şiddet; intihar davranışı ve kendine zarar verme olarak alt bölümlere ayrılır.

Kişiler arası şiddet; aile ve yakın ilişki içerisinde bulunulan kişi şiddeti ve topluluk şiddeti olmak üzere iki alt kategoriye ayrılır. İlk grup, çocuk istismarı, yakın ilişki içerisinde bulunulan kişi şiddeti ve yaşlılara yönelik istismar gibi şiddet biçimlerini içerir. İkinci grup ise tanıdık ve yabancı şiddeti olarak ayrılmaktadır.

Kolektif şiddet; sosyal, politik ve ekonomik şiddet olmak üzere alt bölümlere ayrılır. Diğer iki geniş kategoriden farklı olarak kolektif şiddetin alt kategorileri, daha büyük gruplar veya devletler tarafından işlenen şiddet için olası nedenleri öne sürer. Örneğin, örgütlü gruplar tarafından işlenen nefret suçları, terörist eylemler ve çete şiddeti, savaş, ekonomik faaliyeti bozma, temel hizmetlere erişimi engelleme veya ekonomik bölünme ve parçalanma yaratmak amacıyla gerçekleştirilen saldırılar gibi şiddet eylemleridir.[218]

Şiddet olgusunun çok boyutlu ve kompleks yapısı biyoloji, psikoloji, sosyoloji, kriminoloji, hukuk, sosyal hizmet gibi farklı bilim dallarındaki tartışmaların konusu olmaktadır. Biyopsikososyal yaklaşım şiddet davranışını biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörleri ile birlikte değerlendirmekte; bütüncül bir bakış açısıyla şiddeti ortaya çıkaran faktörlerin rolünü belirlemeye çalışmaktadır. Bu yaklaşım kapsamında; şiddet beyindeki serotonin ve testosteron hormonu düzeyi gibi beyin kimyası ve hormonlarla ilgili unsurlar bağlamında açıklanmaktadır. Limbik sistem, beyin hasarları, özellikle frontal lobda meydana gelen yaralanmalar gibi durumlarla açıklanan nörobiyolojik faktörler erkeklerin daha fazla şiddet içeren davranışlar sergilemesini ve cinsiyet farklılıklarının şiddet üzerindeki etkisini açıklamada bu yaklaşımı öne çıkarmaktadır. Psikolojik açıdan yapılan incelemelerde; bireylerin daha çok karakter ve kişilik özellikleri bağlamında konu değerlendirilerek öfke yönetim problemleri, antisosyal kişilik bozukluğu, narsistik kişilik bozukluğu veya madde bağımlılığı gibi problemlere dikkat çekilmektedir. Sosyolojik unsurlar ise çocukluk

[218] WHO (2002), "*World Report On Violence And Health*" pp:5
https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1

tecrübeleri ve sosyoekonomik faktörler çerçevesini odağa almaktadır.[219]

Psikopatalojik yaklaşım, şiddet ve suç işleme eğiliminde bazı ruhsal bozuklukların, istismar ve ihmal öyküsünün, çocukluk dönemi davranım bozukluklarının, antisosyal özellik ve davranışların bir kombinasyonu olan psikopatinin, alkol ve maddenin kötüye kullanımının ve diğer psikolojik bozuklukların ilişkisini incelemektedir. Psikososyal yaklaşımda, sosyal öğrenme ve bağlanma kuramları çerçevesinde şiddet davranışlarının öğrenilmesi ile şiddetin kabulü ve onayına yönelik bir yaklaşım sunulmaktadır. Psikanalitik yaklaşım, bebeklik ve çocukluk döneminde bireyin nesne ilişkisi kurduğu bakım veren kişiyle kurmuş olduğu ilişkinin niteliğinin, ilerleyen dönemde şiddet davranışının oluşmasındaki rolüne dikkat çekmektedir. Ayrıca bu yaklaşım ölüm içgüdüsünün baskınlığı ile şiddet davranışlarının oluşması, sadistik, mazoşistik özelliklerin belirginleşmesi ekseninde içgüdülerin önemini incelemektedir.[220]

Bahsedilen bireysel faktörlerin yanısıra toplumun ve kültürün özellikleri sosyokültürel gelişim bağlamında açıklanmaktadır. Şiddeti normal gören veya teşvik eden toplumsal normlar, şiddetin olağanlaştığı aile içi dinamikler ile medya etkisi gibi sosyo kültürel faktörler ve işsizlik, yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik sıkıntılar, yetersiz sosyal destek ve şiddeti yetersiz cezalandıran hukuk sistemi gibi çevresel faktörler de şiddetin ortaya çıkmasını artıran riskler olarak ele alınmaktadır.[221]

Bununla birlikte şiddetin kompleks yapısı çok boyutlu bir model olan ekolojik kuramın sıklıkla şiddetin kök nedenlerini açıklamada temel alınan bir yaklaşım olmasını beraberinde getirmiştir. Uluslararası düzeyde kabul gören ve ilk olarak 1970'lerde Bronfenbrenner tarafından sunulan[222] ekolojik modelde şiddet, insan gelişimini etkileyen dört alt çevre; bireysel, ilişkiler, topluluk ve toplum düzeydeki birçok faktörün etkileşiminin bir

---

[219] Gök, M. (2016), "*Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri ve Çözüm Önerileri*", Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/2 Winter 2016. T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı (2021), "*Kadına Karşı Şiddet İçeren Suçları İşleyenlerin Kriminolojik Profili*",Ankara. Subaşı, N., Akın, A. "*Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları*", https://huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf

[220] T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı (2021), "*Kadına Karşı Şiddet İçeren Suçları İşleyenlerin Kriminolojik Profili*",Ankara.

[221] T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı (2021), "*Kadına Karşı Şiddet İçeren Suçları İşleyenlerin Kriminolojik Profili*",Ankara; Gök, M. (2016), "Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri ve Çözüm Önerileri", Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/2 Winter 2016.

[222] Flynn, K., Mathias, B. (2023), "How Am I Supposed to Act?": Adapting Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory to Understand the Developmental Impacts of Multiple Forms of Violence", Journal of Adolescent Research, https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/07435584231159674

sonucu olarak ele alınmaktadır.[223] Ekolojik model; şiddetin çoklu nedenlerini, aile ve daha geniş topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamlarda bulunan risk faktörlerinin etkileşimini vurgulamaktadır (Tablo 8).[224]

Tablo 8. Ekolojik Yaklaşım: Düzeylere Göre Risk Faktörlerine Örnekler

Bireysel Düzey	İlişkiler Düzeyi	Topluluk Düzeyi	Toplum Düzeyi
• Çocuklukta kötü muameleye/istismara maruz kalmak • Psikolojik/kişilik bozuklukları • Alkol/madde kötüye kullanımı • Şiddet içeren davranış geçmişi	• Yetersiz ebeveynlik becerileri • Evlilikte uyuşmazlık • Şiddetli ebeveyn çatışması • Düşük sosyo-ekonomik hanehalkı statüsü • Şiddete bulaşmış arkadaşlar	• Yoksulluk • Yüksek suç işleme oranları • Yüksek düzey ikamet yeri değişikliği • Yüksek düzeyde işsizlik • Yerel yasa dışı madde ticareti • Durumsal faktörler	• Hızlı sosyal değişimler • Cinsiyet, sosyal ve ekonomik eşitsizlikler • Yoksulluk • Zayıf ekonomik güvence ağları • Hukukun üstünlüğünün zayıflığı • Şiddeti destekleyen kültürel normlar

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü (2002).

Bireysel düzey, biyolojik faktörler ve kişisel geçmiş faktörlerinin bireylerin davranışlarına etkisini göstermektedir. Bu düzeyde, biyolojik ve demografik faktörlerin yansıra çocukluk döneminde kötü muameleye/istismara maruz kalma, saldırganlık, dürtüsellik, düşük eğitim düzeyi, alkol ve/veya madde bağımlılığı gibi faktörler ile bireyin şiddet mağduru veya faili olma olasılığına odaklanılmaktadır.

Ekolojik modelin ikinci düzeyi olan ilişkiler düzeyinde, yakın sosyal ilişkilerin (örneğin; akranlar, yakın ilişki içinde bulunulan kişi/kişiler ve aile üyeleriyle ilişkiler) şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama riskine etkisi ele alınmaktadır. Örneğin, şiddet uygulayan arkadaşlara sahip olmanın, şiddet davranışlarının teşvik edildiği arkadaş ortamının, yakın ilişki içinde bulunulan kişi şiddeti ve çocuk istismarı vakalarında şiddet uygulayan ile her gün etkileşimde bulunmanın veya aynı evi paylaşmanın şiddet eylemlerini artırıcı etkisi tespit edilmektedir.

Ekolojik modelin üçüncü seviyesi, okullar, iş yerleri ve mahalleler gibi sosyal ilişkilerin yerleşik hale geldiği topluluk ortamlarının şiddet mağduru veya faili olma ile ilişkisini ele almaktadır. Belirli bir konutta uzun süre kalınmaması, heterojen toplum yapısı,

[223] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Genel Müdürü Süreyya ERKAN'ın 18 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062

[224] WHO, (2002), "*World Report on Violence and Health*", World Health Organization, Geneva. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

yüksek düzeyde nüfus yoğunluğu ve işsizlik, yaygın sosyal izolasyon, uyuşturucu kaçakçılığı gibi sorunlarla karakterize edilen topluluklarda şiddete maruz kalma ve şiddet faili olma riski artmaktadır.

Ekolojik modelin dördüncü düzeyi daha büyük toplumsal faktörlerle şiddet riski ilişkisini incelemektedir. Toplum düzeyinde şiddet için uygun iklim yaratan toplumsal faktörler, şiddeti çatışmaları çözmenin kabul edilebilir bir yolu olarak destekleyen kültürel normlar, intiharı önlenebilir bir şiddet eylemi yerine bireysel bir tercih meselesi olarak gören tutumlar, çocuk refahından çok ebeveyn haklarına öncelik veren, kadınlar ve çocuklar üzerinde erkek egemenliğini pekiştiren, siyasi çatışmayı destekleyen normlar olarak örneklendirilebilir.[225]

MEB tarafından şiddetin yordayıcılarının[226] belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada; kötü beslenmenin ve içki kullanımının şiddet eğilimini 2 kat; sigara kullanımını 3 kat; ruh sağlığı sorunlarına sahip olmayı 4 kat; erken yaşta hamileliği deneyimlemenin 6 kat; şiddete bulaşmış olmayı 7 kat; uyuşturucu bağımlısı ve tutuklanmış olmayı 11 kat artırdığı belirlenmiştir.[227]

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa OTRAR'ın Komisyona 19 Aralık 2024 tarihinde yapmış olduğu sunumda belirttiği üzere, şiddet ve şiddetle ilişkili kavramlar olarak agresyon ya da saldırganlığın biyolojik, psikolojik ve sosyolojik temellerinin farkında olmak önemlidir. Söz konusu duyguların varlığını tanıyarak, bu duyguları yönetmek ve yönlendirmek önem arz etmektedir.[228]

Biyolojik ve diğer bireysel faktörler şiddete ve saldırganlığa yatkınlığın bir bölümünü açıklasa bile aile, toplum, kültürel ve diğer dış faktörler şiddetin meydana gelme olasılığını etkilemektedir. Dolayısıyla şiddetin ortaya çıkmasına neden olan tek bir faktörün olmamasına karşın hangi faktörün şiddetin en önemli nedeni olduğu konusunda da görüş farklılıkları bulunmaktadır. Bu bağlamda şiddet davranışının ortaya çıkmasında belirtilen tüm faktörlerin

[225] WHO, (2002), "*World Report on Violence and Health*", World Health Organization, Geneva. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[226] Bilimsel yöntemleri, birtakım formülleri kullanmak suretiyle bilinenler yardımıyla bilinmeyenleri tahmin etme sürecini ifade eder. Bu, matematiksel, istatistiksel bir kestiride bulunma sürecidir.

[227] Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'ın 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064

[228] Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'ın 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064

etkileşiminin rol oynadığı genel kabul görmektedir.[229] Dolayısıyla söz konusu faktörlere müdahale ile şiddet önlenebilir ve değiştirilebilir bir davranış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çerçevede, şiddeti gerçekleşmeden önce önlemeyi sağlamada "*birincil önleme*" önemlidir. Şiddet ortaya çıktığı anda acil tepkilere odaklanan "*ikincil önleme*" ve şiddetin ardından rehabilitasyon, yeniden entegrasyon ve travmayı azaltma gibi uzun vadeli bakıma odaklanan "*üçüncül önleme*" yaklaşımları benimsenmektedir. Gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerdeki birçok çaba, önceliğini genellikle şiddetin acil sonuçlarıyla başa çıkmaya, mağdurlara destek sağlamaya ve suçluları cezalandırmaya odaklamaktadır. Ancak şiddetsizliği teşvik ederek, şiddet eğilimini azaltarak, şiddete yol açan koşulları ve şartları değiştirerek birincil önlemeye daha fazla yatırım yapılmasına son dönemde dikkat çekilmektedir.[230]

2.2 KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET

Kadına yönelik şiddet, bir ayrımcılık biçimi ve insan hakları ihlalidir. Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ'un, Komisyonun 03 Aralık 2024 tarihli toplantısında da belirttiği üzere insan hakları, tüm insanların hiçbir ayrım gözetmeksizin sırf insan olmasından dolayı doğuştan sahip olduğu, dokunulamaz ve vazgeçilemez haklardır. İnsan onurundan öte bir değer, insan onurundan üstün bir kimlik bulunmamaktadır. Kadına yönelik şiddet de insanlık onuruna yöneltilmiş bir saldırıdır. Çünkü kadınlara karşı şiddet yalnızca kadını değil, aileyi, toplumu, nesilleri yaralayan, kökleri derine inen bir sorunun yansımasıdır.[231] Psikolojik açıdan insan hakları ihlali kavramı ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ'ün 15 Ocak 2025 tarihinde Komisyona yaptığı sunumda; "*insan hakları ihlali yaptığınız kişinin insanlığını kabul etmediğiniz bir nokta yani onun da bir insan olduğunu, onun da duyguları, onun da bu yaşantılardan çok derin bir şekilde etkileneceğini kabul etmiyor olmanız demek. Aslında klinik dilde biz buna "nesne yerine koyma" yani bir özne değil de âdeta bir "nesne yerine konulması" gibi diyebiliyoruz*." şeklinde açıklanarak; kadının insan haklarını ihlal eden kadına yönelik şiddetin, kadını özne

[229] Yalçın, Ö., Erdoğan, A. (2013), "*Şiddet ve Akresyonun Nörobiyolojik, Psikososyal ve Çevresel Nedenleri*" Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2013; 5(4):388-419.
[230] WHO (2002), "*World report on violence and health*" pp:3 https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1
[231] Adalet Bakanı Yılmaz Tunç'un 03 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

olmaktan çıkararak "*nesneleştirmesi*"ne dikkat çekilmiştir.[232]

Kadına yönelik şiddet, şiddetin özel bir türü olup genel şiddet tanımında yer alan tüm unsurları içermektedir. Kadınlara yalnızca kadın oldukları için yani cinsiyetleri sebebiyle uygulanması ayırt edici yönünü oluşturmaktadır.[233] Şiddet başlığı altında DSÖ tanımında da dikkat çekildiği üzere "*zarar görme veya zarar görme ihtimali*" tüm şiddet türlerinin ortak özelliği olmakla birlikte, bu tür bir zararın veya zarar görme ihtimalinin "*cinsiyete dayalı olarak*" ortaya çıkması kadınlara yönelik şiddetin karakteristik özelliğine işaret etmektedir.[234]

Kadına yönelik şiddet uluslararası ve ulusal düzeyde alınan tüm tedbirlere rağmen dünyada ve Türkiye'de varlığını sürdüren küresel bir sorundur. Kadınlar yakın ilişki içinde oldukları erkekler, aile üyeleri, okul ya da iş yerinden arkadaşları ve meslektaşları gibi tanıdıkları kişilerin yanı sıra tanımadıkları kişiler tarafından da farklı mekânlarda ve farklı şiddet türlerine maruz kalmaktadırlar.

Kadına yönelik şiddet küresel bir sorun olmakla birlikte toplumların farklı algı ve yaklaşımları şiddetin meşruiyet kazanmasında rol oynamaktadır. Kadına yönelik şiddet fiillerinin suç sayılıp sayılmayacağı ise yine içinde yaşanılan toplumun değerleri tarafından belirlenmektedir. Şiddetin toplumlarda sorun çözme yöntemi olarak görülmesi, olağan, normal veya meşru bir davranış olarak kabul edilmesi şiddetin yaşam biçimi haline gelmesine neden olmaktadır.[235]

Kadına yönelik şiddet ile mücadelenin uluslararası alanda görünürlüğü yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra BM'nin düzenlediği uluslararası konferanslar ve toplantılar ile hız kazanmıştır. Kadınlar ile erkekler arasındaki eşitsizlik ve ayrımcılık ile mücadele için önemli bir dayanak olan CEDAW'da kadınlara yönelik şiddete özel olarak yer verilmese de daha sonraki yıllarda Sözleşme'nin Genel Tavsiye Kararları'nda (Kadına Yönelik Şiddet Konulu CEDAW 19 ve 35 sayılı Tavsiye Kararları[236]) kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleye ilişkin önlemler yer almıştır. BM'nin 1985 yılında Nairobi'de düzenlediği Üçüncü Dünya

[232] Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ'ün 15 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4083

[233] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Genel Müdürü Süreyya ERKAN'ın 18 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062

[234] TBMM (2022), "*Kadınlara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*", https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/3222.

[235] T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı (2021), "*Kadına Karşı Şiddet İçeren Suçları İşleyenlerin Kriminolojik Profili*", Ankara.

[236] Kadına Yönelik Şiddet Konulu CEDAW 19 ve 35 sayılı Tavsiye Kararları, https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cedaw/general-recommendations

Kadın Konferansı'nda kadınlara yönelik şiddet konusu özel olarak vurgulanmıştır. Kadına yönelik şiddet kavramı, uluslararası insan hakları hukuku alanında ilk kez 1993 yılında BM Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri'nin 1'inci maddesinde; "*ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir*."şeklinde tanımlanmış ve 2'nci maddesinde kadınlara yönelik şiddet örneklendirilmiştir.[237]

1995 yılında BM Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sonucu kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda kadınlara yönelik şiddet; "*kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet"* şeklinde BM Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesi Bildirisi'ndeki tanıma benzer şekilde kabul edilmişti.[238]

2000'li yıllarda kadına yönelik şiddete ilişkin artan küresel duyarlılık, bölgesel sözleşmeler ile politika belgelerine de yansımıştır. Amerika kıtasında 1994 yılında Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılması Hakkında Amerikalararası Sözleşme (Belem de Paro Sözleşmesi) imzalanmıştır. Afrika kıtasında 2003 yılında Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi'ne ek Afrika Kadın Hakları Protokolü (Maputo Protokolü) yayınlanmıştır. Avrupa kıtasında ise 2011 yılında Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi imzalanmıştır.

Son dönemde yaşanan teknolojik gelişmeler yeni şiddet türlerinin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan birisi siber/teknolojik şiddettir. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadeleye İlişkin Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin 2024/1385 (AB) Sayılı Direktifi ile rızası olmadan mahrem görüntülerin paylaşılması, siber zorbalık, siber taciz, siber şiddet ve nefrete tahrik gibi eylemlerin yanı sıra zorla evlendirme ve kadın sünneti gibi eylemlerle mücadele edilmesine yönelik tedbirlere yer verilmiştir.[239]

---

[237] Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri (1993), https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020094614bm_19.pdf

[238] Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995), https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/733/ekutuphane2.2.1.1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[239] European Union (2024), "Directive (EU) 2024/1385 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on combating violence against women and domestic violence", https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024L1385

Kadına yönelik şiddet, BM SKA kapsamına da alınarak, cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınlar ile kız çocuklarının güçlenmesi hedefine (Hedef 5) yönelik göstergelere dahil edilmiştir.[240] Göstergelerin küresel hedeflere[241] dahil edilebilmesi, kadınların farklı aktörler tarafından maruz bırakıldıkları farklı şiddet biçimlerinin tanımlanması ve göstergeler konusunda uzlaşılmasıyla mümkün olabilmiştir.

6284 sayılı Kanun kapsamında kadına yönelik şiddet kavramı ise kadına yönelik şiddetin ayırt edici unsuruna vurgu yapılarak ele alınmıştır. Zira kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve 6284 sayılı Kanun'da şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış kadına yönelik şiddet olarak ifade edilmiştir.[242]

2.2.1 Kadınlara Yönelik Şiddetin Türleri

Literatürde öncelikli olarak fiziksel, cinsel, duygusal/psikolojik ve ekonomik şiddet olarak sınıflandırılan ve standart tanımların belirlendiği kadına yönelik şiddet biçimlerinin kapsamı, toplumsal yaşamda ortaya çıkan gelişmelere ve teknolojik dönüşümlere bağlı olarak çeşitlenmektedir. Heise vd. (2002) tarafından da belirtildiği üzere kadına yönelik şiddet "*dünyadaki en yaygın ve en az tanınan insan hakları ihlali*" eylemlerindendir. Kadınlara yönelik şiddet yakın ilişki içinde bulunulan eski veya mevcut eş ya da yakın ilişki içerisinde bulunulan kişi şiddetinden kölelik ve ekonomik şiddete; zorla kürtaj, zorla gebelik ve zorla kısırlaştırmadan kadın ticareti, zorla fuhuş, taciz, tecavüz gibi cinsel şiddete; erken yaşta ve zorla evlendirmelerden kadın cinayetlerine; dijital şiddetten mobbing ve ısrarlı takibe kadar çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır.[243]

Kadına yönelik şiddet biçimlerinin tanımlarına[244] kısaca bakmak gerekir ise;

---

[240] Cumhurbaşkanlığı, SBB (2021), "*Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Göstergeleri*", http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2021/02/SKA-ve-Gostergeleri-Kapak-Birlestirilmis.pdf

[241] SKA 5 kapsamında kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin hedeflerler şunlardır: *Amaç 5.2*: Kamusal ve özel alanlarda, tüm kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, insan kaçakçılığı, cinsel ve her türlü istismar dâhil, şiddetin her türünü yok etmek; *Amaç 5.3*: Çocuk evliliği, erken yaşta evlilik, zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi tüm zararlı uygulamaları yok etmek.

[242] 8/3/2012 tarihli 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf

[243] Lomazzi, Vera (2023) "*The Cultural Roots of Violence against Women: Individual and Institutional Gender Norms in 12 Countries*",Social Sciences 12: 117 https://doi.org/10.3390/socsci12030117

[244] Council of Europe, "*Physical Violence*", https://www.coe.int/en/web/gender-matters/physical-violence; UN WOMEN, "*Frequently asked questions: Types of violence against women and girls*", https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence; TBMM (2022), "*Kadınlara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin*

Fiziksel Şiddet: Kişinin vücut dokunulmazlığını ihlal eden ve vücut bütünlüğüne zarar veren ve dolayısıyla ona acı çektiren her türlü eylemdir. Bu şiddet türü vurarak, tekmeleyerek, yakarak, iterek, tokatlayarak, saçını çekerek, ısırarak, tıbbi bakımı reddederek veya alkol ve/veya uyuşturucu kullanmaya zorlayarak ya da diğer fiziksel güç kullanarak kişiyi incitmeyi veya incitmeye çalışmayı, sakatlamayı veya öldürmeyi ya da nesnelerin veya silahların kullanımını içermektedir.

Cinsel Şiddet: Kişiye rızası olmadan gerçekleştirilen herhangi bir cinsel eylemdir. Cinsel eylem gerçekleştirmek amacıyla girişim, istenmeyen cinsel içerikli konuşmalar, birini cinsel amaçlı kullanmak, mağdur ve fail arasındaki ilişkinin niteliğine bakmaksızın özel, toplumsal veya kamusal alanda kişinin cinselliğine yönelik zorlayıcı davranışlar bu şiddet türü kapsamındadır.

Duygusal/Psikolojik Şiddet: Kişiye psikolojik zarar veren eylemdir. Psikolojik şiddet; zorlama, karalama, sözlü hakaret veya taciz şeklinde olabilir. Şiddet içeren veya taciz edici davranışların temel amacı kişinin bütünlüğüne ve onuruna zarar vermek olduğu için her türlü şiddetin psikolojik yönü bulunmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ'ün 15 Ocak 2025 tarihinde Komisyona yaptığı sunumda da bu şiddet türü vurgulanmıştır. Kadınların psikolojisinde hasara yol açmayan hiçbir şiddet türü bulunmamaktadır. Kadınlara yönelik şiddet denildiğinde genellikle zihinlerde fiziksel şiddet belirmekle birlikte psikolojik şiddet diğer tüm şiddet türlerine eşlik etmektedir ve en öncelikli ve ağırlıklı olarak psikolojik şiddete odaklanmak önemlidir.[245] Bunun yanısıra diğer şiddet biçimlerine dahil edilemeyecek yöntemlerle gerçekleşen ve bu nedenle psikolojik şiddetin "saf" bir biçimde ortaya çıktığı tecrit, bilgi vermeme, dezenformasyon, hakaret ve tehdit edici davranışlar gibi durumlar da mevcuttur.

Ekonomik Şiddet: Kişiye ekonomik zarar veren herhangi bir eylem veya davranıştır. Finansal kaynaklar üzerinde tam kontrol sağlayarak paraya erişimi engellemek ve/veya okula veya işe gitmeyi yasaklamak, mağduru çalışamaz hale getirmek, mülke zarar vermek, nafaka gibi ekonomik sorumluluklara uymayarak bir kişiyi finansal olarak bağımlı hale getirmek veya buna teşebbüs etmek gibi eylemler ekonomik şiddete örnektir. Kadının istihdama

---

Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/3222.

[245] Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ'ün 15 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4083

katılımının engellenmesi gibi istemediği işlerde, zorla çalıştırılması da ekonomik şiddettir.[246]

Siber/Dijital Şiddet: Bilgi ve iletişim teknolojisi (cep telefonları, internet, sosyal medya, bilgisayar oyunları, kısa mesaj, e-posta vb.) kullanılarak işlenen, desteklenen veya ağırlaştırılan her türlü şiddet eylemidir. Dijital şiddet; siber zorbalık (göz korkutucu veya tehdit edici mesajların gönderilmesini içerir), rıza dışı cinsel içerikli mesajlaşma (alıcının izni olmadan müstehcen mesajların veya fotoğrafların gönderilmesini içerir), cinsel içerikli görüntülerin rızaya aykırı olarak ifşası (revenge porn), doxing (mağdur hakkında özel veya tanımlayıcı bilgilere ulaşılması ve kamuya açıklanmasını içerir) gibi eylemleri kapsamaktadır.

Israrlı Takip: Kişinin yaşam tarzına ciddi zarar verecek şekilde mağdurun yakınlığını aramak ve hedeflenen kişide dolaylı, doğrudan veya sanal olarak sıkıntı, korku veya zarar uyandırmaya neden olan her türlü eylemdir. Bu eylemler, kişinin güvende hissetmesini önleyecek şekilde korkutucu ve kasıtlı bir biçimde tekrarlanan tehditkâr davranışlardır. 6284 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği'nde "*tek taraflı ısrarlı takip*" kavramı yer almaktadır. Buna göre tek taraflı ısrarlı takip "*Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı ifade eder."*[247]

Son yıllarda giderek yaygınlaşan ve kendine has özellikleri sebebiyle çoğu zaman özel tedbirleri de gerektiren mobbing, erken yaşta ve zorla evlilikler, kadın cinayetleri, töre ve namus cinayetleri, insan ticareti gibi şiddetin farklı görünüm biçimleri de kadınlara yönelik şiddet fiillerindendir.[248]

Kadına yönelik şiddet kadınların yaşam, güvenlik, özgürlük, saygınlık, fiziksel ve duygusal sağlık hakkı gibi temel haklarını ihlal etmekte veya pratikte geçersiz kılmaktadır. Mülteci ve göçmen kadınlar, kırsalda yaşayan kadınlar, yoksul kadınlar, kız çocukları, engelli kadınlar, yaşlı kadınlar gibi kırılgan kadın grupları çoğu durumda şiddet eylemlerine ve risklerine karşı daha savunmasızdır.[249]

---

[246] ASHB, (2021), "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)", https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf

[247] 18 Ocak 2013 tarihli 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130118-2.htm

[248] TBMM (2022), "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/3222.

[249] Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri (1993), https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020094614bm_19.pdf; Pekin Deklarasyonu ve Eylem

Bu çerçevede CEDAW Kadınlara Yönelik Cinsiyete Dayalı Şiddete İlişkin 35 sayılı Genel Tavsiye Kararı'nda kadına karşı ayrımcılığın tanımında, yaş faktörünün kadınların hayatlarını etkileyen ayrımcılıktan bağımsız olmadığı kabul edilmiştir.[250] CEDAW Komitesi, 2010 yılında yayımladığı Yaşlı Kadınların Kendilerinin ve İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin 27 sayılı Genel Tavsiye Kararı'nda, kadınların erkeklere göre daha fazla yaşaması, gençken de ayrımcılığa uğraması ve yaşlılığı farklı şekilde tecrübe etmesi gibi nedenlerle yaşlı kadınlara yönelik insan hakları ihlallerini de ele almıştır. Yaşlı kadınların uğradığı ayrımcılığın çoklu boyutlarının yaş ve cinsiyeti içerecek biçimde ortaya çıktığına vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda, yaşlı kadınlara yönelik ayrımcılığı sonlandırmak üzere mevzuat çalışmaları yapma, tüm uygun önlemler ile yaşlı kadınların siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve sivil hayata ve toplumun diğer alanlarına tam ve etkin bir şekilde katılımını sağlamak üzere geçici özel önlemler dâhil cinsiyete duyarlı ve özgü politikalar benimseme ve önlemler alma konularında Taraf Devletlere sorumluluklar yüklenmektedir.[251]

2.2.2 Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Risk Faktörleri ve Sonuçları

Kadına yönelik şiddet kadınları orantısız biçimde olumsuz etkileyen, "*kadınlara kadın olduğu için*" yöneltilen, cinsiyete dayalı ayrımcılık ve kadın-erkek eşitsizliğinden beslenen bir toplumsal sorundur. Dolayısıyla bu sorun cinsiyetçi toplumsal yapılar içinde kökleşmesi, sistematik ve yaygın olması gibi özelliklere bağlı olarak diğer şiddet biçimlerinden farklılaşmaktadır.[252]

Kadına yönelik şiddet davranışına temel oluşturan risk faktörlerinin, bu davranışı besleyen yapı ve unsurların belirlenmesi ile nedenlerinin anlaşılması kadınlara yönelik şiddet sorununa köklü ve etkili çözümler oluşturulabilmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda alınması beklenen çok boyutlu önlemlerin bu temel üzerine inşa edilmesi gerekmektedir. Şiddete ilişkin risk faktörlerini açıklamada öne çıkan yaklaşımlar kadınlara yönelik şiddet için de geçerliliğini sürdürmektedir.

Platformu (1995), https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/733/ekutuphane2.2.1.1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[250] CEDAW (2017) General Recommendation No. 35 On Gender-Based Violence Against Women, Updating General Recommendation No. 19. https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2018/01/09/CEDAW_C_GC_35.pdf

[251] CEDAW Yaşlı Kadınların Kendilerinin ve İnsan Haklarının Korunmasına ilişkin 27 Sayılı Genel Tavsiye (2010), http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/453_1.pdf

[252] Yıldırım, E. (2019), "*Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet*", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, UN Women (2024), "*FAQs: Types Of Violence Against Women And Girls*", https://www.unwomen.org/en/articles/faqs/faqs-types-of-violence-against-women-and-girls

Kadına yönelik şiddet uygulayanların büyük çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Bu nedenle şiddet uygulayan erkeklere ilişkin risk faktörlerinin tespit edilerek sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik tespit edilen faktörlerle ilgili önlemlerin ivedilikle uygulanması gerekmektedir.

Şiddet uygulayan erkeklerin profilinde çoğunlukla erkeğin yaşı, eğitim düzeyi, ekonomik koşulları gibi sosyo-demografik özelliklere rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra biyolojik özellikleri, psikolojik ve kişilik bozuklukları, bağımlılık, kıskançlık, geçmiş şiddet öyküsü gibi psikolojik özellikleri ve kadına yönelik şiddet algısı, cinsiyet algısı ve erkeklik algısı gibi sosyal özelliklerine göre erkeklerin şiddet eylemi değerlendirilmektedir.[253]

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN 8 Ocak 2025 tarihli Komisyon toplantısında erkeklerin kadınlara karşı şiddet davranışına ilişkin önemli açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre failin demografik, kişisel vb. özellikleri şiddet riski ile ilişkili olsa da kadına yönelik şiddetin en önemli nedeni failin kadına yönelik algısıdır. Failin kadına yönelik algısını besleyen toplumun kadına yönelik algısı ile toplumda geçerli olan kadınlık ve erkeklik rollerine ilişkin algılar da kadına yönelik şiddetin temel unsurlarıdır. Dolayısıyla OKUYUCU ERGÜN'ün ifadesiyle "*Kadınların bağımsız, özgür ve eşit birey olarak görülmediği; hükmedilmesi, kontrol altında tutulması gereken "eksik" kimseler olarak algılanması, kadının bir birey olarak ayrı ve özgür bir iradesi olduğunun idrakine varılmaması kadına yönelik şiddeti besleyen asıl kök nedenlerdendir.*"[254]

Faillerin aileye ve boşanmaya dair algısı da ele alınması gereken diğer bir husustur. Aileye ve boşanmaya dair algı, kadına yönelik algı ile ilintilidir. Faillerin çoğunun evlilikte kendisi mutsuz dahi olsa evliliğin bitirilmesini asla kabul edemedikleri, başka bir kadınla evlilik dışında düzenli bir ilişki içerisinde bulunsa bile evli olduğu kadının evlilik içerisinde kalmasını istedikleri anlaşılmaktadır. Tüm bunların sonucu olarak boşanma aşamasında ya da boşanma sonrasında kadınlara yönelik şiddet ortaya çıkmaktadır. Boşanmak isteyen veya boşanmış kadınlar fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar arasında daha yüksek orana sahiptir.[255]

---

[253] Çelik, G. (2015), "*Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Özellikleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları*", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

[254] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Güneş Okuyucu Ergün'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073

[255] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Güneş Okuyucu Ergün'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073

Toplum yapısındaki geleneksel erkeklik ve kadınlık algısı ile rolleri kadına yönelik şiddete yol açan başlıca faktörlerdendir. Böyle toplumlarda kadının özgür iradesiyle kararlar alıp bu kararlar doğrultusunda davranabileceğinin reddi, erkeklerin kadınlar üzerindeki baskısını artırmaktadır. Böylece kadını kontrol etme, düzeltme ve onaylama gereksinimi olan erkek figürü öne çıkmaktadır. Bu durum ise şiddet failini belirli bir biçimde davranması gerektiğini düşündüğü kadının, beklediği şekilde davranmamasını şiddete başvurmayı meşrulaştırıcı hatta kimi zaman zorunlu görmesine yol açmaktadır. Bu gibi durumlarda şiddete başvuran erkekler toplum tarafından kınanmayacağını, aksine benimsenip övüleceğini düşünebilmektedir. Nitekim kadına yönelik şiddet faillerinin mahkemedeki öyküleri de cezaevine girdikten sonra değişmektedir. Cezaevine girdikten sonra "*namusumu temizledim, hiç de pişman değilim*" öyküsü ile failin kendine koruma kalkanı oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca kadın cinayetleri sonucunda cinayet faili geride kalan çocuklarına bakılacağını, kendisinin yadırganmayacağını ve kınanmayacağını hatta övüleceğini; aksi davranışta toplumun kendisine bir eksiklik atfedileceğini düşünebilmektedir.[256]

Ülkemizde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. 2014 yılında yapılan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması kapsamında erkekler ve şiddet faili olan erkekler gibi farklı grupların[257] kadına yönelik şiddete yaklaşımlarının öğrenilmesi amacıyla nitel araştırma da yürütülmüştür. Araştırma kapsamında genç erkeklerle yapılan odak grup görüşmelerinde, kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında çocuk yetiştirme tarzı, geleneksel kadın-erkek rollerinin değişmesi, bu değişimden kadınların erkeklere göre daha fazla etkilenmesi ve haklarının daha fazla bilincinde olmaları, "*itaat etmemeleri*", ekonomik problemler ile ev geçindirme sorumluluğunun erkeklerde olması, erkeğin alkol kullanımı, erkeklerin namus algısı öne çıkmıştır. Tüm bu nedenlerin temelinde ise güç ilişkilerinin yer aldığı ve elinde daha fazla gücü bulunduran erkeklerin bu gücü kadınlara karşı kullanmalarının hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kabul edilmesine dikkat çekilmiştir.[258] Benzer sonuçlar 2008 yılında yapılan "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi*

[256] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Güneş Okuyucu Ergün'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073

[257] Aile içi şiddet nedeniyle hüküm giymiş erkeklerle yapılan derinlemesine görüşmeler ve yaşları 25 ile 35 arasında değişen genç erkeklerden oluşan gruplarla odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

[258] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf

Şiddet Araştırması" kapsamında gerçekleştirilen nitel araştırmada da elde edilmiştir.[259]

Kadına yönelik şiddet suçlarından hüküm giymiş erkekler, ceza almasına neden olan kadına yönelik şiddet eyleminin sorumlusu olarak genellikle kadınları suçlamaktadırlar. Bu suçlamalar kadınların kendisi tarafından "*onaylanmayan*" davranışları yapması, yeterince "*iyi eş veya anne olmaması*" ya da aldatması şeklindedir. Yaralama veya öldürmenin kazara olduğu, aldıkları cezayı hak etmedikleri şeklinde de kendilerini savunmaktadırlar. Araştırma sonuçlarında dikkat çeken tespitlerden birisi de yukarıda da belirtildiği üzere hüküm giymiş erkekler tarafından kadınlara yönelik yapılan suçlamalarda, içinde bulundukları cezaevi ortamının ve benzer suçlardan hüküm giymiş erkeklerle bir arada olmanın etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiğidir.[260]

Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ'un 3 Aralık 2024 tarihinde ilgili Komisyona yapmış olduğu bilgilendirmede, cezaevlerinde kadına yönelik suçtan hüküm giymiş bireylerle gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları paylaşılmıştır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN ve Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emine ÖZMETE tarafından da Komisyonun 08 Ocak 2025 tarihli toplantısında bu araştırmadaki suç failleri profiline ilişkin önemli bilgilere yer verilmiştir.[261]

Araştırma sonuçlarına göre; yüksek oranda büyük şehirlerde yaşamlarını sürdürmüş olan failler, büyük şehirde yaşamanın beraberinde getirdiği ekonomik ve sosyal zorluklardan etkilenen bireylerdir. Kadına yönelik fiziksel şiddeti her yaştan erkek uygulayabilmektedir. Ancak daha genç erkekler -özellikle 30-40 yaş aralığındaki- kadına yönelik şiddet uygulayanların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Kadına yönelik şiddet de dahil olmak üzere tüm şiddet eylemlerinde, sözle ve yazıyla kendini ifade edebilme becerisi ne kadar azsa- çocuklarda dahi- şiddete başvurma eğilimi o oranda yükselmektedir. Dolayısıyla eğitim seviyesi önemli bir profil özelliği olup failin eğitim seviyesi düştükçe şiddete başvurma

---

[259] Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*", https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2008_TKAA-AnaRapor.pdf

[260] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf

[261] Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ'un 03 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054; Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Güneş OKUYUCU ERGÜN'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/tutanakgoster/4073; Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Profesör Doktor Emine ÖZMETE'nin 08 OCAK 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/tutanakgoster/4073

oranlarının yükseldiği ve düşük eğitim seviyesindeki faillerin öfke kontrollerinin düşük düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Ekonomik durumun yetersiz olması öğrenim hayatını olumsuz etkilemektedir. Eğitim hayatının sürdürülememesi gelecekteki ekonomik düzeyin düşmesinde önemli bir etkendir. Eğitim düzeyinin düşmesiyle birlikte düşük ücretli, güvencesiz ve yarı zamanlı işlerde çalışmak ekonomik ve psiko-sosyal sorunlara neden olmaktadır. Dolayısıyla kadına yönelik şiddet bu çoklu sorunların kesişimselliğinde yer almaktadır. Erkeğin çalışmaması ve dolayısıyla erkeğin işsizliği kadına yönelik şiddet açısından önemli bir risk faktörüdür.

Çalışma durumu ve öfke düzeyi arasında önemli bir ilişki vardır. Ekonomik durumunu "*çok kötü*" olarak nitelendirenlerin öfke düzeyleri çok yüksek seviyede olabilmektedir. Daha önce tutuklanma ve cezaevine girme deneyimi yaşayan bireylerin suç döngüsü içinden çıkamadıkları söylenebilir. Ayrıca, çoğu zaman alkol kullananların öfke düzeyleri yüksek olabilmekte, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı Tablo 9'da da görüldüğü üzere kadına yönelik şiddet açısından önemli bir risk faktörü olarak karşımıza çıkabilmektedir. Faillerin deneyimlediği psikolojik sorunlara profesyonel destek almamaları, psikolojik sorunlar karşısında öfkelerini dışa vurmalarına neden olmaktadır. Bazı failler psikolojik tedavi ve ilaç kullansalar da olumsuz yaşam deneyimleri olan failler, çözülememiş psikolojik sorunlarla yaşamlarını sürdürmek durumunda kalmaktadırlar. Araştırmaya katılanların yaşamlarının bir döneminde mutlaka şiddetin olduğu, şiddete maruz kalabildiği gibi şiddete tanık da oldukları ortaya konulmaktadır. Özellikle çocukluğunda aile içinde şiddeti deneyimleyen failler kendi evliliklerinde de şiddete başvurabilmektedir.[262]

"*2014 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*"nda da benzer sonuçlar öne çıkmıştır. Eşine ya da birlikte olduğu kişiye fiziksel ve cinsel şiddet uygulayan erkeklerin büyük çoğunluğu 35-59 yaş aralığındadır. Bu erkeklerin büyük çoğunluğu lise ve altı eğitim düzeyine sahiptir ve büyük çoğunluğu ücretli bir işte çalışmaktadır. Hem yaş hem de eğitim düzeyi fiziksel ve cinsel şiddet uygulayan erkekler için belirleyici risk faktörlerindendir. Kumar, uyuşturucu madde ve alkol kullanımı gibi kötü alışkanlıklar incelendiğinde en yaygın kötü alışkanlık alkol kullanımıdır ve alkol kullanım sıklığı ile kadına yönelik şiddet eylemini

[262] Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ'un 03 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/tutanakgoster/4054; Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Güneş OKUYUCU ERGÜN'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/tutanakgoster/4073; Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Profesör Doktor Emine ÖZMETE'nin 08 OCAK 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/tutanakgoster/4073.

gerçekleştirme arasında anlamlı ilişki mevcuttur. Başka erkeklerle kavga etme davranışı çok yaygın olmasa da eşi ya da birlikte olduğu kişiye fiziksel ve cinsel şiddet uygulamış olan erkeklerde oransal olarak yaklaşık iki ila üç kat artmaktadır. Eşi ya da birlikte olduğu kişiyi aldatma da fiziksel ve cinsel şiddet uygulamış erkekler arasında, uygulamamış erkeklere oranla daha fazladır. Erkeğin çocukluğunda aile içi fiziksel şiddet mağduru olması ya da annesinin fiziksel şiddete maruz kaldığına tanık olması, yetişkinlik döneminde erkeğin eşine ya da birlikte olduğu kişiye fiziksel veya cinsel şiddet uygulama riskini artıran bir faktördür.[263]

Kadınlar açısından kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerinden ilki kadının eğitim düzeyinin düşük olması ve dolayısıyla ekonomik özgürlüğe sahip olmamasıdır. Bu durum kadınları şiddete maruz kalma konusunda daha kırılgan bir konuma getirmektedir. "*2014 yılı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" sonuçları eğitim düzeyi arttıkça kadınların eşi ya da birlikte olduğu kişinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalma oranının hem yaşamın herhangi bir dönemi için hem de son 12 aylık dönem için azaldığını göstermektedir. Ancak lisans ve lisansüstü eğitime sahip kadınlarda da aile içi şiddetin yaygınlığı azımsanamayacak düzeydedir.[264]

Güvenceli ve düzenli iş hayatı olan veya kendi geliri olan ekonomik özgürlüğe sahip kadının, cesaret ve beceri olarak güçlü durumu şiddete maruz kalma ihtimalini ortadan kaldırmamakla birlikte azaltmaktadır.[265] Sosyal açıdan izole bir yaşam kadına yönelik şiddete maruz bırakılma riskini artırmaktadır.[266] Bununla birlikte kadının eşinden daha çok kazandığı ve yüksek statülü bir işte çalışması da kadına yönelik şiddet riskini artıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.[267]

"*2008 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" kapsamında görüşülen erkeklerden özellikle genç, eğitim düzeyi yüksek ve evli olanlar eşlerinin sahip oldukları güç ve iktidar nedeniyle gerilim yaşadıklarını öne sürmüşlerdir. "*İktidar olmanın*" erkeklik ile ilişkilendirilmesi beraberinde kadınlardan da "*iktidarı kabul etme*" beklentisini getirmektedir.

---

[263] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf

[264] A.g.e.

[265] Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ'ün 15 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4083

[266] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Güneş OKUYUCU ERGÜN'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073

[267] A.g.k.

Bu erkeklerin yüksek öğrenimli ve çalışan eşlerinin kamusal alana çıkarak kendilerinden daha fazla para kazanmaları, erkeklerin toplumun erkekten beklendiğine inandıkları evi geçindirme ve maddi konularda karar verici olma rollerinde tehdit algısına neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, görüşülen genç ve eğitim düzeyi yüksek evli erkekler tarafından kendilerini "*zavallı ve kullanılmış*" olarak gördükleri şeklinde ifade edilmiştir.[268]

Tablo 9. Kadına Yönelik Şiddet ve Mikrodüzey Risk Faktörleri

Bireysel Düzlem (mikrodüzey)	
Suç Faili Erkek	***Suç Mağduru Kadın***
Demografik	
Genç yaş Düşük sosyo-ekonomik durum/gelir Düşük eğitim düzeyi İşsizlik	Genç yaş Düşük sosyo-ekonomik durum/gelir Düşük eğitim düzeyi Ayrılmış/boşanmış medeni durum Gebelik
Çocukluk Çağı (Kötü Muamele)	
Cinsel istismar Fiziksel istismar Ebeveynler arası şiddet	Cinsel istismar Ebeveynler arasında şiddet
Zihinsel Bozukluklar	
Antisosyal kişilik bozuklukları	Depresyon
Madde Kullanımı	
Aşırı alkol kullanımı Uyuşturucu kullanımı Şiddetin kabulü Daha önce istismara/mağduriyete maruz kalma	Aşırı alkol kullanımı Uyuşturucu kullanımı Şiddetin kabulü Daha önce istismara/mağduriyete maruz kalma

Kaynak: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emine ÖZMETE'nin Komisyonun 8 Ocak 2025 tarihli toplantısında yaptığı sunum.

Tablo 9'da görüldüğü gibi kadının çok genç yaşta olması, düşük sosyo-ekonomik düzeye ve gelire sahip olması, ayrılmış/boşanmış olması, gebe olması, çocukluk çağında özellikle cinsel istismara uğramış olması, çocukluk çağında şiddete maruz kalması, ebeveynler arasındaki şiddete tanık olması, psikolojik rahatsızlıklar, engellilik durumu, kronik hastalık, alkol/uyuşturucu madde kullanımı kadına yönelik şiddete maruz kalma riskini artırmaktadır. Kadının kendisinin de şiddeti destekleyen tutum ve inançlara sahip olması, koruyucu ve önleyici kurumsal hizmetlerin yetersiz olması, güçlendirme ve destekleme olanaklarının yetersizliği, toplumdaki ekonomik durum, sosyal politikalar, inançlar ve kültürel

[268] Kardam, F., Yüksel Kaptanoğlu, İ. (2011), "*Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Erkeklerin Görüşleri/Deneyimleri/Algıları*", https://www.researchgate.net/publication/305789678_Kadina_yonelik_siddet_konusunda_erkeklerin_gorusleri_deneyimlerialgilari (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

yapı da şiddeti etkileyebilecek hususlardır.[269]

Üsküdar Üniversitesi kurucu Rektörü, Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nevzat TARHAN'ın 30 Ocak 2025 tarihinde Komisyona yapmış olduğu sunumda; kadın erkek eşitliği açısından en iyi durumda olan, ekonomik katılım, eğitim düzeyi, sağlık veya siyasi güçlenme gibi alanlarda cinsiyet farkının neredeyse kapandığı İskandinav ülkelerinde de kadınlara yönelik eş ya da birlikte olduğu kişi şiddetinin oldukça yüksek düzeyde olduğuna dikkat çekilmiştir.[270] Özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde, cinsiyet eşitsizliğinin kadınlara yönelik şiddet riskini artırdığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, yüksek gelirli ülkelerde olduğu gibi cinsiyet eşitliği arttıkça kadınlara yönelik şiddet türünün azalması beklenmektedir. Ancak İskandinav ülkeleri örneği bu savı geçersiz kılmakta mıdır? tartışması halihazırda devam etmektedir. Bu kapsamda öne sürülen savlardan birisi yukarıda da bahsedildiği gibi kadınların eşlerine veya yakın ilişki içinde oldukları kişiye göre daha yüksek ekonomik statüye sahip olma ve geleneksel cinsiyet normlara karşı gelme durumlarının şiddete maruz kalma riskini artırabileceğidir. Bir diğer sav ise İskandinav ülkeleri gibi cinsiyet eşitliğinin yüksek olduğu ülkelerde kadınların mağduriyetleri hakkında konuşmada kendilerini daha özgür hissetmelerinin kadına yönelik şiddet gerçeğinin görünür olmasında etkili olduğudur. Bunlarla birlikte bu ülkelerde içki içme kalıpları gibi hesaba katılmayan değişkenlerin de kadına yönelik şiddet davranışlarının daha yüksek oranda ortaya çıkmasında önemli bir etken olabileceği görüşüdür.[271]

Kadının yaşının genç olması eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından kadına yönelik şiddet riskini artırmakla birlikte, yaşlı kadınlara yönelik "*ihmal*" ve "*intihar*" kapsamında da şiddet konusuna dikkat çekilmesi gerekmektedir. Yaşlı nüfus gerek ülkemizde gerekse dünyada artmaktadır. Yaşlı nüfus oranı yalnız yaşayanlar arasında da artmaktadır. Ülkemizde yaklaşık 1,5 milyon hanede yaşlı bireyler yalnız yaşamakta, bu yaşlı bireylerin yaklaşık yüzde 74'ünü ise yaşlı kadınlar oluşturmaktadır. "*İhmal*" ve "*intihar*" açısından yaşlı kadınların da

[269] Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Profesör Doktor Emine ÖZMETE'nin 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073
World Health Organization (2019) "*RESPECT women: Preventing Violence Against Women*", Geneva https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/312261/WHO-RHR-18.19-eng.pdf?sequence=1

[270] Üsküdar Üniversitesi kurucu Rektörü, Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nevzat TARHAN'ın 30 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4090

[271] Gracia, E., Merlo, J. (2016), "*Intimate Partner Violence Against Women And The Nordic Paradox*", Social Science & Medicine, Volume 157. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S027795361630140X#sec1 (Erişim Tarihi: 01.02.2025).

desteğe ihtiyacı olan grubu oluşturduğu söylenebilir.[272]

Ülkemizde kadın cinayetlerinin incelenmesi sonucunda mükerrer şiddetin söz konusu olduğu vakalarda; reddedilme, ayrı kalma ve yeniden birleşme, alkol ve madde kullanımı, üçüncü şahıslarla ilişki (aldatılma durumu veya şüphesi), psikiyatrik bozukluk (özellikle kronik şizofreni gibi hastalıklar), ayrılık sonrası çocuklarla görüşme konusunda yaşanan sorunlar ve toplumsal baskılar gibi hususların kadın cinayetlerinde belirleyici etkenler olduğu tespit edilmiştir. Mükerrer şiddetten cinayete doğru giden sürecin ipuçları ise maktule ve/veya etrafındakilere yönelik sözlü şiddet ve ölüm tehdidi, başka akrabalara yönelik şiddet ve yaralama, müzmin geçimsizlik ve mükerrer aile içi şiddet ve kriminal kişilik (sabıka kaydı olmasa bile) olarak sıralanabilir. Eşi tarafından şiddete maruz bırakılan evli ve çocuk sahibi kadınlar, mükerrer ve ağır derece şiddete rağmen, çocuklarının geleceğini düşünerek ayrılmaktan kaçınmakta, bu durum ise kadınların koruma tedbirlerine başvurmasını engellemektedir.[273]

İçişleri Bakanlığı tarafından 2024 yılında 6284 sayılı Kanun kapsamında gerçekleşen kadın cinayeti olaylarının "*nedenlerine*" ilişkin yapılan çalışmada, cinayetlerin %48'inin anlık gelişen veya kronik hale gelmiş tartışmalar, %25'inin kıskançlık, %10'unun ayrılığı kabul etmeme, %9'unun boşanma süreci[274] ve %8'inin diğer (ekonomik sorunlar, namus, cinsel ilişkiyi kabul etmeme vb.) sebeplerle gerçekleştiği tespit edilmiştir.[275]

Önemli konulardan bir diğeri ise kadına yönelik şiddetle ilgili "cezasızlık algısı"dır. Cezasızlık algısı hem Anayasa Mahkemesi kararlarına hem de AİHM kararlarına konu olmuştur. AİHM kararlarında, kadına yönelik şiddet vakalarına devletlerin özel önem göstermesi gerektiği, bu özenin sadece soruşturma ve kovuşturma aşamalarında gerekli tedbirlerin alınmasıyla sınırlı olmadığı belirtilmektedir. Kadına yönelik şiddete ve ayrımcılığa ilişkin toplumsal algının, şiddet ikliminin ve ayrımcılık sorununun boyutlarının ve şiddetin yaygınlığının da dikkate alındığı vurgulanmaktadır. Yani kadına yönelik şiddet, cezasızlık algısı ve bununla mücadele açısından devletin yükümlülüğü sadece araştırma, soruşturma

[272] Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Profesör Doktor Emine ÖZMETE'nin 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073 (Erişim Tarihi: 18.02.2025).

[273] Taştan, C., Küçüker Yıldız, A. (2019) "*Dünyada ve Türkiye'de Kadın Cinayetleri, 2016-2017-2018 Veriler ve Analizler*" Polis Akademisi Yayınları, s. 24-26. https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/Kadin_Cinayetleri_Rapor.pdf (Erişim Tarihi: 22.03.2025).

[274] Boşanma süreci ile kadının boşanma kararını alması ya da boşanma davası açması ya da boşanmayla alakalı bir talebinin olduğunu ifade etmiş olması, fail tarafından bunun kabullenilmemesi ve cinayet suçunun gerçekleşmesi süreci kastedilmektedir.

[275] İçişleri Bakanlığı GAMER'de Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Şube Müdürü Sibel ÖZDEMİR'in 4 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Https://Www.Tbmm.Gov.Tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073

faaliyetleriyle sınırlı değildir. Şiddeti önlemek, mağduru korumak ve şiddeti ortadan kaldırmak açısından da devletin yükümlülükleri bulunmaktadır.[276]

Olağan dönemlerdeki risk faktörlerinin yanısıra savaş, salgın hastalık, iklim değişikliği ve afet gibi acil ve olağanüstü durumların neden olduğu koşullar, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti daha da yoğunlaştırarak, mevcut zorlukları derinleştirmekte ve yeni tehditleri beraberinde getirmektedir.[277] Yakın zamanda yaşanan ve sosyo-ekonomik bir kriz olarak da nitelendirilen olağanüstü durumlardan biri Covid-19 salgınıdır. Salgın başta kadınlar ve kız çocukları olmak üzere özellikle de gelir düzeyi, yaş, ırk, coğrafi konum, göç durumu, engellilik ve sağlık durumu temelinde dezavantajlı grupları orantısız bir şekilde etkilemiştir. Covid-19 virüsünün bulaş riski nedeniyle alınan karantina önlemleri, özellikle kadınlar ve kız çocukları olmak üzere tüm bireylerin destek programlarına erişim de dahil olmak üzere sosyal ağları ile yüz yüze iletişimini kesintiye uğratmıştır. Böylece nüfusun tüm kesimlerinde ruh sağlığı sorunları daha görünür hale gelmiştir. Karantina sürecinde evde kalma ve fiziksel/sosyal mesafe önlemleri, istismara uğrayan veya maruz kalma riski altında olan çocuklar, ergenler, kadınlar ve yaşlılar için şiddet riskinin artmasına neden olmuştur.[278] Eve kapanmaya eşlik eden güvenlik, sağlık ve ekonomik endişelerin neden olduğu gerilimler, alkol ve diğer maddelerin tüketiminin artması, ekonomik belirsizlik, iş kaybı ve fiziksel mesafenin mümkün olmadığı aşırı kalabalık ortamlar stres düzeyini daha da artırmıştır. Aynı zamanda resmi olmayan (örn. aile, akrabalar, arkadaşlar, komşular, okul öğretmenleri gibi) ve resmi (örn. koruma hizmetleri, yardım hatları, sosyal hizmetler, konukevleri gibi) koruyucu destek ağlarına erişimde ortaya çıkan sınırlamalar kadınlara yönelik şiddetin artmasında rol oynamıştır.[279] Covid-19 salgınıyla birlikte yardım hatlarını arayan ve şiddeti bildiren kadınların sayısında genel bir artış eğilimi olmuştur. Örneğin Tunus'ta karantinanın ilk günlerinde yardım hattına yapılan aramalar beş kat artmıştır. Birleşik Krallık'ta karantinanın ilk haftasında Ulusal Aile İçi Taciz Yardım Hattı'na yapılan telefon aramalarında %25 ve web sitesine yapılan ziyaretlerde %150 artış olmuştur. Covid-19 pandemisi sürecinde internet ağları üzerinden ısrarlı takip, izinsiz bir şekilde zoom görüşmelerine giriş, tehdit, cinsel

[276] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Güneş OKUYUCU ERGÜN'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073 (Erişim Tarihi: 18.03.2025).

[277] UN Women (2024), "*FAQs: Types Of Violence Against Women and Girls*", https://www.unwomen.org/en/articles/faqs/faqs-types-of-violence-against-women-and-girls

[278] BM Department of Economis and Social affairs Statistics (2020), "*The World's Women 2020*", https://worlds-women-2020-data-undesa.hub.arcgis.com/pages/violence-against-women-and-the-girl-child

[279] WHO (2020), "*Addressing Violence Against Children, Women And Older People During The COVID-19 Pandemic: Key Actions*", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/332458/WHO-2019-nCoV-Violence_actions-2020.1-eng.pdf?sequence=1 (Erişim Tarihi: 16.02.2025).

içerikli paylaşımlar gibi dijital şiddet eylemlerine kadınlar ve kız çocukları daha fazla maruz kalmışlardır.[280]

Ülke olarak yakın geçmişte yaşadığımız en önemli acil ve olağanüstü durumlardan biri 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş başta olmak üzere Adıyaman, Hatay, Malatya, Osmaniye, Kilis, Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa ve Adana'da yaşanan depremlerdir. Söz konusu depremler sonucunda 50 binden fazla insan hayatını kaybetmiş, çok fazla insan yaralanmıştır. Can kayıplarının yanında yarım milyondan fazla bina hasar almış, iletişim ve enerji alt yapısı zarar görmüş ve önemli maddi kayıplar oluşmuştur.[281]

Acil ve olağanüstü durumlarda yaşanan deneyimler göstermektedir ki kadınlar ve kız çocukları üzerinde bu durumların neden olduğu etki oldukça farklıdır. Çünkü kadınların ve kız çocuklarının yaşadığı mevcut eşitsizlik ve ayrımcılık özellikle acil ve olağanüstü durumlarla birlikte daha da derinleşmektedir. Genel olarak kadın ve kız çocuklarının afetlerde ölme olasılığı erkekler ve oğlan çocuklarına göre daha fazladır. Örneğin 2008'de Myanmar'da Nargis Kasırgası'nın neden olduğu ölümlerin %61'i, 2004 yılında Hint Okyanusu Depremi ve Tsunamisi'nde Hindistan'daki ölümlerin %70-80'i, 1991 yılında Bangladeş'teki kasırgada ölenlerin ise %91'i kadınlar ve kız çocuklarıdır. Bu orantısız düzeydeki savunmasızlık hali, kadınların genellikle afetlerden en güçlü şekilde etkilenen ortamlarda yaşaması ve çalışması, sosyokültürel normlar nedeniyle afetlerden kaçamamaları ve afet uyarıları dahil olmak üzere eğitim ve bilginin yanı sıra ekonomik kaynaklara da daha sınırlı düzeyde erişime sahip olmalarıyla ilişkilidir.[282] Kriz durumlarında kalabalık alanlar, erişilebilirlik sorunları, mahremiyetin sağlanmasına yönelik tedbir, güvenli barınma, ulaşım ve aydınlatma eksikliği, kadınların ihtiyaçları için güvenli tesislerin olmaması gibi faktörler de kadınların ve kız çocuklarının fiziksel ve cinsel şiddet, insan ticareti gibi şiddet türlerine uğrama olasılıklarını artırmaktadır. Aile içi şiddet, çocuk işçiliği, cinsel istismar, sömürü ve insan ticareti riskine hem kız hem oğlan çocukları maruz kalabilmektedir. Özellikle kız çocuklarının erken yaşta ve zorla evlilik riski artarken, ergenlik çağındaki kız çocuklarının yaşa ve gelişimlerine özel

[280] UN Women (2020), COVID-19 and Violence Against Women and Girls: Addressing The Shadow Pandemic,https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Policy-brief-COVİD-19-and-violence-against-women-and-girls-en.pdf (Erişim Tarihi: 06.02.2025)

[281] Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023), "*2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf (Erişim Tarihi: 02.02.2025).

[282] ILO (2022), "*Gender equality and women's empowerment in the world of work in fragile, conflict and disaster Settings*", https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_emp/documents/publication/wcms_840082.pdf (Erişim Tarihi: 09.03.2025).

ihtiyaçları ihmal edilebilmektedir.[283]

BM Güvenlik Konseyi'nin Kadınlar, Barış ve Güvenlik Hakkındaki 1325 sayılı Karar (UNSCR 1325) ve CEDAW silahlı çatışma sırasında kadınların korunması, barış ve güvenlik sürecinde karar alma mekanizmalarına katılımlarının teşviki için önemli araçlardır. 1325 sayılı Karar ile kadınların ve kız çocuklarının çatışmalar esnasındaki ve sonrasındaki haklarını koruyan uluslararası insan hakları hukukunun tamamen uygulanmasının gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Bu Karar ile silahlı çatışmaların tüm taraflarınca, kadınları ve kız çocuklarını cinsiyete dayalı her türlü şiddetten korumaya yönelik özel tedbirler alınması gerektiği ile tüm devletlerin kadınlara ve kız çocuklarına karşı cinsel ve diğer şiddet türleri de dahil olmak üzere soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları gibi suçlardan sorumlu olanların dokunulmazlıklarına son vermesi ve kovuşturulması gerektiği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra silahlı çatışmaların tüm taraflarından, mülteci kampları ve yerleşimlerinin sivil ve insani niteliğine saygı göstermesi, tasarımlarında da dahil olmak üzere kadınların ve kız çocuklarının özel gereksinimlerini dikkate alması[284] gibi birçok husus vurgulanmıştır.

Ancak tüm bunlara rağmen dünyanın dört bir yanını saran savaş ve çatışmalardan kadınlar ve çocuklar zarar görmeye devam etmektedir. Gazze'de, İsrail'in yıllardır sürdürdüğü soykırım, Filistin başta olmak üzere, savaş mağduru kadınların ve çocukların yaşam hak ihlalleri tüm dünyanın gözü önünde gerçekleşmektedir.[285] Benzer şekilde Suriye'de Baas Rejimi döneminde aynı şekilde kadınlar ve çocuklar benzeri işkence ve kötü muameleye maruz kalmışlardır.[286] Bu noktada hem savaş durumlarının hem iç çatışmaların öncelikle kadınları ve çocukları hedef aldığı ve en fazla bu grupların kırılganlıklarını artırdığı, yaşam hakkı başta olmak üzere, birçok temel haklarından mahrum bıraktığı anlaşılmaktadır.[287]

Kadına yönelik şiddet hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ciddi ve uzun vadeli olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık temel insan hakkının ve

[283] Kuruluşlararası Daimi Komite (IASC), (2017), "*İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu*", https://interagencystandingcommittee.org/system/files/2021-05/The%20Gender%20Handbook%20for%20Humanitarian%20Action%20%5BTurkish%5D.pdf (Erişim Tarihi: 18.02.2025).

[284] BM (2000), "*1325 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı: Kadınlar, Barış ve Güvenlik*" https://www.usip.org/gender_peacebuilding/about_UNSCR_1325 (Erişim Tarihi: 12.02.2025).

[285] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ'ın 18 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062

[286] Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Yusuf TEKİN'in 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4064 (Erişim Tarihi: 06.03.2025)

[287] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ'ın 9 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4074 (Erişim Tarihi: 23.03.2025).

özgürlüğünün ihlalidir. Kadına yönelik şiddet kadınlara fiziksel ve psikolojik açıdan zarar vermekle kalmaz; kadınların doğuştan sahip olduğu, tartışmasız olarak kabul edilmesi gereken, devredilmez ve vazgeçilmez hakları olan yaşam hakkı, vücut bütünlüğünü koruma hakkı, insan onuru gibi temel haklarını ihlal eder. Bu durum şiddete maruz kalan kadının "*özne*" olma halinin ortadan kaldırılmasına neden olmaktadır.[288] En temel insan haklarının ihlal edilmesi, kimi zaman şiddete "mazeretler" bulunması bireysel bütünlüğü, güveni ve huzuru yıkıcı etkiye sahiptir.

Kadına yönelik şiddetin, şiddete maruz kalan kadın üzerinde fiziki ve psikolojik etkileri şiddetin sonuçları kapsamında yapılan çalışmalarda sıklıkla ele alınmaktadır. Fiziksel ve/veya cinsel şiddet nedeniyle ortaya çıkan fiziksel yaralanmalar, kadına yönelik şiddetin kadın sağlığında yol açtığı doğrudan etkilerdir. Gebelikte yaşanan şiddet ise diğer şiddet türlerinin kadına verdiği zararın yanı sıra anne karnındaki bebeğin de sağlığını olumsuz etkilemektedir. Ülkemizde yaşamının herhangi bir döneminde eşi ya da birlikte olduğu kişinin fiziksel veya cinsel şiddetine maruz kalan her dört kadından biri yaşadığı şiddet sonucu yaralanmıştır. Bu yaralanmalar en yaygın şekilde sırasıyla "çizik, sıyrık veya yara/bere", "kulak zarı patlaması, göz yaralanması veya morarması", "burkulma çıkık", "kesik veya sıyrık", "kemiklerde çatlak veya kırık" biçiminde meydana gelmiştir. Şiddet sonucu yaralanan her 10 kadından 6'sı ise birkaç defa veya daha fazla defa; her 2 kadından biri ise en az bir defa tedavi olmayı gerektirecek derecede ciddi düzeyde yaralandığını belirtmiştir.[289]

Kadınların yaşadığı şiddet genel sağlık durumuna ilişkin değerlendirmelerini de etkilemektedir. Eşi ya da birlikte olduğu kişinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınlar, bu şiddete maruz kalmamış kadınlardan çok daha yüksek oranla sağlık durumlarını "*kötü veya çok kötü*" olarak tanımlamaktadır.[290] Kadınlara yönelik şiddet, kadınların fiziksel sağlığının yanında psikolojik sağlığında da derin hasarlar yaratmaktadır. Kadına yönelik şiddetin istisnasız her türü psikolojik şiddeti de barındırmakta ve dolayısıyla kadının psikolojik sağlığını bozmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınlarda depresyon, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik bozuklukların görülme sıklığı artmaktadır. Ayrıca bu kadınlar özgüven kaybı, sosyal izolasyon gibi sorunlarla karşı karşıya

[288] Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ'ün 15 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4083 (Erişim Tarihi: 08.03.2025).

[289] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf

[290] A.g.e.

kalabilmektedirler.[291] Hayatına son verme düşüncesi ve girişimi de şiddete maruz kalmayanlara göre şiddete maruz kalan kadınlarda ciddi oranda fazladır.[292]

Kadına yönelik şiddetin kadınlar üzerinde yarattığı bireysel etkiler, aynı zamanda ailenin diğer üyelerini de etkileyerek nesiller boyu sürebilen olumsuz etkilere yol açmaktadır. Kadına yönelik şiddetten sıklıkla ailedeki çocuklar etkilenmektedir. Kadınlar yaşadıkları şiddet sonucunda çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler kurmada zorlanmakta, bu durum ise çocukların psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle çocukların, şiddet olaylarına tanıklık etmeleri veya aile içi şiddete maruz kalmaları, onların yetişkinlik dönemlerinde şiddet uygulayan ya da şiddet mağduru olma riskini artırmaktadır.[293] Şiddetin kuşaklararası aktarımı olarak tanımlanan bu durum şiddet döngüsünün yıllarca sürmesine yol açmaktadır. Nitekim annelerinin fiziksel şiddete maruz kaldığına tanık olan erkeklerin, eşi ya da birlikte olduğu kişilere yönelik şiddet uygulama oranı, şiddete tanıklık etmeyen erkeklerden anlamlı şekilde yüksektir. Annelerinin fiziksel şiddete maruz kaldığına tanık olan kadınların da benzer şekilde tanık olmayan kadınlara göre eşi ya da birlikte olduğu kişinin şiddetine maruz kalma oranı artmaktadır. Annesi aile içi şiddete maruz kalan ailede yetişen kadınlar ve erkekler, kendi çocuklarına da daha fazla şiddet içeren davranışlar sergilemektedirler. Eşi ya da birlikte olduğu kişinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalan kadınların okul çağındaki çocuklarında "*anneye veya diğer çocuklara karşı saldırgan olma*", "*hırçınlaşarak ağlama*", "*yatağını ıslatma*" ve "*sık sık kabus görme*" davranışları şiddete maruz kalmayan kadınların çocuklarına kıyasla daha yaygındır.[294]

Kadına yönelik şiddet sosyal adaletsizlik ve eşitsizliğin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmakta, toplumun genel huzur ve refahını zedelemektedir. Sağlık hizmetleri, kolluk uygulamaları, ceza-adalet sistemi, bakım, barınma, sosyal hizmet ve sosyal yardımlar gibi şiddete maruz kalan kadınlara yönelik sunulan hizmet boyutlarıyla kadına yönelik şiddet tüm topluma doğrudan bir maliyet yüklemektedir. Bunun yanında yarattığı sosyal ve ekonomik çarpan etkileriyle toplumun her alanında geniş kapsamlı olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Kadına yönelik şiddet, kadınların eğitim ve iş gücüne katılımını sınırlayarak potansiyellerini

[291] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 19/02/2025 tarih ve 14839220 sayılı yazı.
[292] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf
[293] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 19/02/2025 tarih ve 14839220 sayılı yazı.
[294] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf

ortaya koymalarını ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını engellemektedir. Bu durum ise kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasında hem bir risk faktörü hem de şiddetin sonucu olarak şiddet döngüsüne neden olmaktadır. Kadına yönelik şiddet sebebiyle kadınların iş yaşamından uzak kalması bireysel gelir kaybının yanında ülke ekonomisinin üretkenliğini ve gelişmişliğini de olumsuz etkilemektedir. Şiddet, kadınların kamusal hayata katılımını engellemekte, kadınların karar alma mekanizmalarındaki eksik temsili ise toplumsal kalkınma sürecini yavaşlatmaktadır.[295] Yapılan çalışmalar kadına yönelik şiddette %1 puanlık bir artışın, ekonomik faaliyet düzeyinde %9'luk bir düşüşle ilişkilendirildiğini göstermektedir. Küresel düzeyde kadına karşı şiddetin maliyetinin (kamu, özel ve sosyal) 1,5 trilyon ABD doları olduğu tahmin edilmektedir. AB genelinde ise EIGE tarafından 2021 yılında cinsiyete dayalı şiddetin yıllık maliyetinin yaklaşık 366 milyar Avro olduğu tahmin edilmektedir. Kadına yönelik şiddet, 289 milyar Avro ile bu maliyetin %79'unu oluşturmaktadır.[296]

2.2.3 Ailede Kadınlara Yönelik Şiddet

Toplumun en temel birimi olan aile; bireylerin yetiştiği, değerlerinin oluştuğu, davranışlarının şekillendiği, güvenin ve dayanışmanın esas alındığı, topluma devamlılık sağlayan kurumdur. Ailenin en önemli fonksiyonundan birisi olan duygusal güven sağlama fonksiyonu kimi zaman ortadan kalkmaktadır. Bireylerin kendini en güvende hissetmesi gereken toplumsal yapı olan aile, bireylerinin birbirine karşı şiddet uyguladığı bir alana dönüşebilmektedir.

Eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından gerçekleştirilen kadına yönelik şiddet, en yaygın kadına yönelik şiddet biçimidir ve hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yaşanmaktadır. 6284 sayılı Kanun'da "*ev içi şiddet*" kavramı, şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile üyesi sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti ifade etmek için kullanılmaktadır.[297]

Kadına yönelik şiddet konusunda 1970'li yıllarda gelişmiş ülkelerde, 2000'li yıllarla

[295] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 19/02/2025 tarih ve 14839220 sayılı yazı.
[296] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ'ın 9 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4074; UN WOMEN, "*Facts and Figures: Ending Violence Against Women*", https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures ; European Institute for Gender Equality (EIGE) (2021), "*Gender- based violence costs the EU €366 billion a year*", https://eige.europa.eu/newsroom/news/gender-based-violence-costs-eu-eu366-billion-year
[297] 8/3/2012 tarihli 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf

birlikte birçok ülkede nitel ve nicel yöntemler ile bilgi üreten araştırmalar yapılmaya başlamıştır. DSÖ'nün Çok Ülkeli Kadın Sağlığı ve Aile İçi Şiddet Araştırması, 10 ülkede üretilen ve kadınlara yönelik eş ya da birlikte olunan kişi şiddetinin değerlendirilmesinde öne çıkan araştırmalardan biri olmuştur.[298] DSÖ, BM Kurumlararası Çalışma Grubu adına 2000-2018 yılları arasında 161 ülkede yapılan şiddet yaygınlığı araştırma verisini kullanarak küresel, bölgesel ve ulusal düzeyde kadınlara yönelik eş ya da birlikte olunan kişi şiddetinin yaygınlık tahminlerini üretmiştir. Bu tahminlere göre; 15 yaşından sonra, hayatının herhangi bir döneminde, eş ya da birlikte olduğu kişi/kişiler tarafından kadınlara yönelik fiziksel ve/veya cinsel şiddet oranı %26 iken son 12 aylık dönem için bu oran %10'dur. 15-49 yaş grubundaki kadınlar için ise hayatının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalma yaygınlığı %27, son 12 ay için ise bu oran %13 düzeyindedir. Şiddet tahminleri, 15-19 yaş grubundaki kadınların yaklaşık dörtte birinin (%24) hayatının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını göstererek, eş ya da birlikte olunan kişi tarafından kadına yönelik şiddetin genç yaşlarda daha fazla gerçekleştiğine dikkat çekmektedir.[299]

Üreme çağındaki (15-49 yaş) kadınlar eşi ya da birlikte olduğu kişilerin şiddetine karşı her türlü daha yüksek risk altında olsalar da 50 yaş ve üzeri kadınlar da bu tür şiddeti yaşamaya devam etmektedirler. Ancak eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından kadına yönelik şiddetin türleri ve dinamikleri yaşlandıkça değişebilmektedir. Benzer şekilde, daha genç kadınlar cinsel şiddete maruz kalma açısından daha yüksek risk altındayken, daha yaşlı kadınlar da cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Ayrıca, 60 yaş ve üzeri kadınların genç kadınlara kıyasla belirli ekonomik istismar biçimleri ile eş ya da birlikte olunan kişi dışındaki failler tarafından uygulanan belirli fiziksel, psikolojik şiddet veya kontrol edici davranışlar (örn. fiziksel veya kimyasal kısıtlama) gibi ihmal ve diğer istismar türlerine maruz kalma olasılığı daha yüksek olabilmektedir. Vakaların mevcudiyetine karşın yaşlı kadınlara özgü bu şiddet türleri, kadınlara yönelik şiddetin yaygınlığını değerlendiren nicel araştırmalarda genellikle ele alınmamakta, bu durum ise veri eksikliğine ve dolayısıyla politika geliştirmek

[298] Garcia-Moreno, C.,Jansen, H.A.F.M, Elsberg, M., Hiese, L ve Watts, C. (2005), WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence: Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses, Geneva: WHO Publications.

[299] WHO (2021). "*Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women*", https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256

için bu konuda bilgi eksikliğine neden olmaktadır.[300]

Eş ya da birlikte olunan kişilerden kadınlara yönelen şiddetin yaygınlığı kadınların yaşının artmasıyla birlikte azalma eğilimi gösterse de yaşlı kadınların şiddete maruz bırakılma riski devam etmektedir[301] ve bu şiddet azımsanamayacak düzeydedir. 50-59 yaş aralığındaki kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminden eşi ya da birlikte olduğu kişinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalma yaygınlığı %24 iken 60 yaş ve üzeri kadınlar için ise bu oran %23'tür.[302]

Tablo 10. Yaşam Boyu ve Son 12 Ay İçinde Eşi ya da Birlikte Olduğu Kişi Tarafından Kadınlara Yönelik Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddetin Küresel Yaygınlık Tahminleri, Yaş Grubuna Göre, 2018

Yaş Grupları	Yaşam boyu* eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından kadınlara yönelik fiziksel ve/veya cinsel şiddet (%)	Geçtiğimiz 12 ayda eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından kadınlara yönelik fiziksel ve/veya cinsel şiddet(%)
15–49 yaş	27	13
15 ve üstü yaş	26	10
15-19 yaş	24	16
20-24 yaş	26	16
25-29 yaş	27	15
30-34 yaş	28	13
35-39 yaş	28	12
40-44 yaş	27	10
45-49 yaş	26	8
50-54 yaş	25	7
55-59 yaş	24	6
60-64 yaş	23	5
65+ yaş	23	4

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü 2021 verileri.
* "*Yaşam boyu*" 15 yaşından itibaren yaşanan olayları ifade eder.

Tablo 10'da görüldüğü gibi eşi ya da birlikte olduğu kişi/kişiler tarafından kadınlara yönelik fiziksel ve/veya cinsel şiddet nispeten yaşamın erken dönemlerinde başlamakta ve yaşla birlikte kademeli olarak azalmaktadır. Son 12 ayda eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından kadınlara yönelik şiddetin yaygınlığı en genç yaş grupları arasında çok yüksektir. 15-19 yaş grubundaki ergen kızlar ve genç kadınlar ile 20-24 yaş grubundaki genç kadınların

[300] WHO (2024), "*Violence Against Women 60 Years And Older: Data Availability, Methodological İssues And Recommendations For Good Practice*", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376338/9789240090996-eng.pdf?sequence=1
[301] WHO, (2021), "Violence Against Women", https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women
[302] WHO (2024), "*Violence Against Women 60 Years And Older: Data Availability, Methodological İssues and Recommendations For Good Practice*", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376338/9789240090996-eng.pdf?sequence=1

%16'sı eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından son 12 ayda fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakılmıştır.[303]

DSÖ'nun "hiçbir yaşlı geride kalmayacak" diyerek başlattığı ve 2021-2030 yılları BM tarafından "Sağlıklı Yaşlanma On Yılı (2021-2030)" olarak ilan edilen dönem için Sağlıklı Yaşlanma On Yılı Temel Raporu hazırlanmıştır. Böylece hem ulusal hem de uluslararası kurum ve kuruluşların 2023, 2026, 2029 ve 2030 yıllarında yaşlıların durumuna dair gelişmeleri takip etmeleri gerekli kılınmıştır.[304] BM tarafından yaşlanma ve yaşın sosyal olgular olduğunu ve tanımların kuruluşlar, kültürler, topluluklar ve ülkeler arasında değiştiği kabul edilmekle birlikte 60 yaş ve üzeri kişiler "*yaşlı*" olarak tanımlanmaktadır.[305]

Dünya nüfusunun artış hızı düşmekle birlikte yaşlı nüfus oranı artmaktadır. BM dünya nüfus tahminlerine göre 2023 yılı için dünya nüfusunun 8.045.311.448 kişi, yaşlı nüfusun ise 807.790.294 kişi olduğu tahmin edilmektedir. Bu tahminlere göre dünya nüfusunun yaklaşık %10'unu yaşlı nüfus oluşturmaktadır. En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke sırasıyla Japonya (%30,1), İtalya (%24,5) ve Finlandiya (%23,6) olup ülkemizde bu oran 2023 yılında %10,2'dir. Ülkemizde yaşlı nüfusun 2023 yılında %44,5'ini erkekler, %55,5'ini ise kadınlar oluşturmaktadır.[306] Küresel yaşlanma[307] süreci olarak adlandırılan bu demografik dönüşüm süreci yaşlı kadın nüfusunun oransal olarak daha fazla olması nedeniyle "yaşlılığın kadınsallaşması" olarak da tanımlanmaktadır.[308]

Yaşlı kadınlara yönelik şiddet konusunda da küresel düzeyde farkındalık artmaktadır. DSÖ tarafından "*yaşlı kadınlara yönelik şiddet*" genellikle 60 yaş ve üzeri kadınların istismarını veya sömürüsünü (fiziksel, cinsel, psikolojik veya finansal), ihmal edilmesini veya terk edilmesini kapsamaktadır. Yaş ilerledikçe bireyde ortaya çıkan bağlamsal ve biyolojik değişiklikler göz önüne alındığında, şiddet kalıplarının ve dinamiklerinin değişme olasılığının

---

[303] WHO (2021), "*Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018: Global, Regional and National Prevalence Estimates For İntimate Partner Violence Against Women and Global And Regional Prevalence Estimates For Non-Partner Sexual Violence Against Women*", PP: 21-22. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341337/9789240022256-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[304] Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (2021), "*Yaşlılık ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması*", https://ceidizler.ceid.org.tr/Yaslilik-ve-Toplumsal-Cinsiyet-Esitligi-Haritalama-ve-izleme-calismasi-i321.

[305] WHO (2024), "*Violence Against Women 60 Years and Older: Data Availability, Methodological İssues and Recommendations For Good Practice*", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376338/9789240090996-eng.pdf?sequence=1

[306] TÜİK (2024), "*İstatistiklerle Yaşlılar, 2023*" https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2023-53710.

[307] Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının %10,0'u geçmesi nüfusun yaşlanmasının bir göstergesidir.

[308] Irmak, S., Artan, T. (2018), "*Feminist Gerontoloji Bağlamında Yaşlılığın Kadınsallaşması*", https://dergipark.org.tr/tr/pub/hsp/issue/36209/370597

daha yüksek olduğu kabul edilmektedir.[309] Konuyla ilgili veriler sınırlı olsa da yukarıda sunulan verilerde de görüldüğü üzere eş ya da birlikte olunan kişiler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakılma oranları oldukça yüksek düzeydedir. Bununla birlikte güven beklentisinin olduğu herhangi bir ilişkide meydana gelen ve yaşlı bir kişiye zarar veya sıkıntı veren, tek veya tekrarlanan bir eylem veya uygun eylem eksikliği olarak tanımlanan "istismar" yaşlılara evde, toplumda ve kurumsal ortamlarda gerçekleştirilebilmektedir.[310] Ancak genellikle kadınlara yönelik şiddet araştırmalarında bu istismar biçimleri ölçülmemekte ve böylece yaşlı kadınların bu durum karşısındaki savunmasızlığı artmaktadır. Bu tür şiddetin failleri, kadınların eşi ya da birlikte olduğu kişilerin dışında yetişkin çocukları, akrabaları, bakıcıları, komşuları ya da tanımadığı kişiler de olabilmektedir.[311]

Cinsiyet ve engellilik gibi kesişen kimliklerinden dolayı engelli kadınlar ve kız çocukları ekonomik ve sosyal imkanların kısıtlanması, şiddet ve istismar riskinin artması, cinsiyete dayalı ayrımcı uygulamalar, eğitim, sağlık hizmetleri (özellikle cinsel ve üreme sağlığı), bilgi ve adalete erişimlerinde zorluklar gibi dezavantajlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.[312] Engelli kadınlar da belirli şiddet biçimlerine maruz kalmakta ve bu tür şiddete karşı savunmasız olabilmektedir. Engelli kadınlara yönelik şiddetin nüfusa dayalı yaygınlığını tahmin etmede araştırmalar yetersiz kalmaktadır. Çünkü kadınlara yönelik şiddet araştırmalarında kadınların engellilik durumlarına göre şiddet genellikle ölçülmemektedir. Bazı çalışmalarda engelli kadınlara yönelik eş ya da birlikte olunan kişi şiddetinin, engelli olmayan kadınlara göre daha yüksek yaygınlıkta olduğu görülmektedir. Ayrıca, engellilik durumu ile kadınların şiddet deneyiminin önemli ölçüde ilişkili olduğu; kadınların engelliliğinin düşük gelirle kesişmesi durumunda ise şiddete maruz kalma riskinin daha yüksek olabileceği belirtilmektedir.[313]

Kadınlara yönelik eş ya da birlikte olduğu kişi şiddetinin yaşam boyu yaygınlık tahminleri bölgeler arasında da farklılık sergilemektedir. DSÖ'nün bölge sınıflamasına göre

[309] WHO (2024), "*Violence Against Women 60 Years and Older: Data Availability, Methodological İssues and Recommendations For Good Practice*", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376338/9789240090996-eng.pdf?sequence=1

[310] WHO (2024), "Violence Against Women 60 Years and Older: Data Availability, Methodological İssues and Recommendations For Good Practice", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376338/9789240090996-eng.pdf?sequence=1

[311] United Nations (2022), "*The Sustainable Development Goals Report 2022*", https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf

[312] UN Women Türkiye ve Engelli Kadın Derneği (2024), "*Türkiye'de Engelli Kadınların Durumu, İhtiyaçları ve Öncelikleri: Hak Temelli Bir Araştırma Raporu*", https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-09/unwomen_turkiye_engellikadinkimdir_reportsummary_turkish_digital_final.pdf

[313] WHO (2024) "Measuring Violence Against Women With Disability: Data Availability, Methodological İssues and Recommendations For Good Practice", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376254/9789240089563-eng.pdf?sequence=1

bu yaygınlık %20-33 arasında değişmektedir. Bu sınıflamaya göre bu yaygınlık Batı Pasifik'te %20, yüksek gelirli ülkeler ve Avrupa'da %22, Amerika Bölgesi'nde %25, Afrika Bölgesi'nde %33, Doğu Akdeniz Bölgesi'nde %31 ve Güneydoğu Asya Bölgesi'nde ise %33'tür.[314] Bu oranlar, 2018 yılında 15 yaş ve üzeri olan ortalama 736 milyon kadının yaşamları boyunca bu şiddet türlerinden birine en az bir kez maruz kaldığını göstermektedir.[315]

BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi İstatistik Bölümü tarafından yayımlanan "*Dünya'da Kadın: Eğilimler ve İstatistikler 2020 yılı Raporu*" kapsamında[316] kadınlara yönelik şiddet ile mücadeleye ilişkin önemli sonuçlar ortaya konmaktadır. Buna göre dünyada aile içi şiddetle ilgili yasaları olan ülkelerin oranı %82, cinsel taciz/istismarla ilgili yasası olan ülkelerin oranı %69 ve evlilik içi tecavüze ilişkin yasası olan ülkelerin oranı %27'dir. Eşi ya da birlikte olduğu kişi veya aile üyesi tarafından işlenen kadın cinayetlerinin oranı %58'dir. Bu Rapor göstermektedir ki cinayet sonucu hayatını kaybedenler arasındaki kadın oranı %20'dir. Eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından işlenen cinayet sonucu hayatını kaybeden kadınların oranı %80'dir.

AB Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından 2012 yılında AB üyesi ülkelerin tamamında 15 yaş üzeri 42 bin kadın ve kız çocuğu ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre AB bölgesinde her 10 kadından 3'ü yaşamının herhangi bir döneminde eşi ya da birlikte olduğu kişi veya başka bir kişi tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Yaşamının herhangi bir döneminde eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakılan kadınların ortalaması ise her 10 kadından yaklaşık 2'sidir. Son 12 aylık dönemde eşi ya da birlikte olduğu kişi veya başka bir kişi tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların ortalaması her 100 kadından yaklaşık 8'idir.[317]

Söz konusu Araştırma'nın günceli olarak kabul edilebilecek olan "*AB Cinsiyete Dayalı*

---

[314] WHO (2021), "*Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018: Global, Regional and National Prevalence Estimates For İntimate Partner Violence Against Women and Global And Regional Prevalence Estimates For Non-Partner Sexual Violence Against Women*", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341337/9789240022256-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[315] WHO (2021), "*Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018: Global, Regional And National Prevalence Estimates For İntimate Partner Violence Against Women And Global And Regional Prevalence Estimates For Non-Partner Sexual Violence Against Women*", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341337/9789240022256-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[316] BM Department of Economis and Social affairs Statistics (2020), "*The World's Women 2020*", https://worlds-women-2020-data-undesa.hub.arcgis.com/pages/violence-against-women-and-the-girl-child

[317] European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2015), "*Survey On Violence Against Women in EU (2012)*" http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey

Şiddet Araştırması" sonuçları 2024 yılında yayınlanmıştır. 2020-2024 yıllarında yürütülen araştırma kapsamında 27 AB üyesi ülkeden 18-74 yaş aralığındaki 114.023 kadın ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Kadınların %17,7'si hayatları boyunca eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddet veya tehdit ve/veya cinsel şiddete maruz bırakılmıştır. Yaşam boyu eş ya da birlikte olunan kişi şiddetinin yaygınlık oranı psikolojik şiddet de dahil edildiğinde %31,8'dir. Görüşmelerden önceki 12 ayda AB'deki kadınların %5,3'ü eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddet veya tehdit, cinsel şiddet ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Eş ya da birlikte olunan kişi şiddetinin (fiziksel şiddet veya tehditler, cinsel şiddet ve/veya psikolojik şiddet) yaşam boyu yaygınlık oranı Macaristan'da %54,6, Finlandiya'da %52,6 ve Slovakya'da %50,8'den Portekiz'de %22,5, Bulgaristan'da %20,5 ve Polonya'da %19,6'ya kadar değişmektedir. Eş ya da birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddet veya tehdit ve/veya cinsel şiddete maruz bırakılan kadınların %14,6'sı bunu birden fazla kez, %3,5'i tek bir olayda yaşadıklarını belirtmiştir. AB'deki kadınların %4'ü bu şiddet türlerinin yanı sıra yaşamları boyunca bir aile üyesi veya akraba tarafından uygulanan fiziksel şiddet veya tehdit ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Dolayısıyla AB'deki her beş kadından biri (%19,3) yaşamları boyunca ev içi fiziksel şiddet veya tehdit ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır.[318]

Ülkemizde yapılan çalışmaların sonuçları, dünyada yapılan çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Kadına yönelik şiddet uygulayanların yaklaşık üçte ikisi kadının bir yakını ya da tanıdığı kişilerdir. Bu kişiler ise özellikle eş, eski eş veya yakın ilişkide bulunulan kişilerdir. Bu kişilerin yanısıra kadına yönelik aile içi şiddeti uygulayanlar ağabey gibi aile içindeki kişiler ya da akrabalar da olabilmektedir. Kadına yönelik şiddet fiillerinden özellikle aile içi şiddeti tespit etmenin ve bunlarla mücadele edilmesinin zorluğuna neden olan unsurlar da şiddetin gözlerden uzak dört duvar arasında işlenmesidir. Şiddete maruz kalan kadınların aile içinde gerçekleşen şiddeti ekonomik ve sosyal kaygılar, evliliği devam ettirme kaygısı ya da kadının şiddeti normal görmesi gibi nedenlerle ilgili makamlara bildirmemesi, bu sorunun kayıtlara geçmemesinde etkili olmaktadır.[319]

Ülkemizde kadınlara yönelik aile içi şiddetin yaygınlığını, nedenlerini ve sonuçlarını tespit etmek ve etkili mücadele yöntemleri geliştirmek amacıyla ilk kez 2008 yılında ülke

[318] FRA, EIGE, Eurostat (2024), "*EU Gender-Based Violence Survey – Key Results. Experiences Of Women in The EU-27*", Publications Office of the European Union, Luxembourg, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eu-gender_based_violence_survey_key_results.pdf

[319] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073

genelinde "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" yürütülmüştür.[320] 2008 Araştırması'nın takip araştırması niteliğinde olan ikinci araştırma ise 2014 yılında gerçekleştirilmiştir.[321] 2008 Araştırması'nda ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı %39 iken bu oran 2014 Araştırması'nda %36'dır. Yaşamının herhangi bir döneminde duygusal şiddete/istismara maruz kalan kadınların oranı ise hem 2008 hem de 2014 Araştırması'nda %44'tür. 2008 Araştırması'nda yaşamının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %15 iken 2014 Araştırması'nda bu oran %12'dir. 2008 Araştırması'nda yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddetin birlikte yaşanma oranı %42, 2014 Araştırması'nda ise bu oran %38'dir. 2008 Araştırması'nda kentte fiziksel şiddet oranı %38 iken kırda %43'tür. 2014 Araştırması'nda ise fiziksel şiddet oranı kentlerde %35 iken kırda %37,5'tir. 2008 Araştırması'nda yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranı %25 iken bu oran 2014 Araştırması'nda %26'dır. 2014 Araştırması'nda en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranı %43, lisans ve lisansüstü üzeri düzeyde eğitim alanların oranı ise %21'dir. 2008 Araştırması'nda ise bu oran eğitimi olmayan kadınlar için %55,7'dir. 2014 Araştırması'nda yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %44'tür. 2008 Araştırması'nda ise bu oran %48,5'tir. 2008 ve 2014 araştırmalarında şiddete maruz kalan her 10 kadından sadece 1'inin şiddet ile mücadele için herhangi bir kurumsal başvuruda bulunduğu sonucu çıkmıştır.

2014 Araştırması sonuçlarına göre; yaşamlarının herhangi bir döneminde eşi ya da birlikte olduğu kişinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalma oranı tahmin edilebildiği gibi yaş ilerledikçe artmaktadır. Bununla birlikte son 12 aylık dönem için eş ya da birlikte olunan kişinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalma oranı kadınların yaşının ilerlemesi ile azalmaktadır. Ancak kadına yönelik şiddet her yaş grubu kadınlar için sorun olmaya devam etmektedir. Araştırma sonuçlarına göre 15-24 yaş aralığındaki kadınların eşi ya da birlikte olduğu kişinin fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalma oranı yaşamlarının

[320]Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2009), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*", https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2008_TKAA-AnaRapor.pdf

[321] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf

herhangi bir dönemi için %28 iken son 12 ay için %18'dir. Bu oranlar 25-34 yaş grubu kadınlar için sırasıyla %34 ve %13, 35-44 yaş grubu kadınlar için %38 ve %11, 45-59 yaş grubu kadınlar için ise %43 ve %7'dir.[322]

"*Türkiye'de Engelli Kadınların Durumu, İhtiyaçları ve Öncelikleri: Hak Temelli Bir Araştırma*[323]" sonuçlarına göre engelli kadınların %35,8'i yaşamlarının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalmıştır. Bu kişilerin büyük çoğunluğu ise uğradıkları şiddeti resmi kurumlara bildirmemiştir. En fazla maruz kalınan şiddet türü duygusal/psikolojik şiddet (%89,5) olup bunu ekonomik şiddet (%23), cinsel şiddet/diğer zararlı uygulamalar (%13,5) ve fiziksel şiddet (%4,7) takip etmektedir. Şiddete maruz kalanların yaklaşık yarısının (%48) toplum içinde engeliyle ilgili aşağılandığı, küçük düşürüldüğü; %43,8'inin engeliyle ilgili sözlü tacize ve hakarete uğradığı; %37,8'inin engellilik durumu nedeniyle görmezden gelindiği ve gerekli ihtiyaçlarının karşılanmadığı, %14,8'inin ise engel durumları nedeniyle sosyalleşmelerinin engellendiği belirlenmiştir. Medeni durumdan bağımsız olarak araştırmaya katılan ve şiddete maruz kaldığını belirten engelli kadınların büyük çoğunluğu (%59,7) tanımadıkları kişiler tarafından şiddete/kötü muameleye uğramışlardır. Şiddete maruz kaldığını belirten engelli kadınların %24'ü kamu personeli tarafından, %15,7'si diğer aile bireyleri tarafından ve %8,3'ü babası tarafından şiddete maruz bırakılmıştır.[324]

Dünyanın her bölgesinde kadınlar ve kız çocukları cinsiyete dayalı şiddetin en aşırı biçimi olan kadın cinayetlerinden etkilenmektedir. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) tarafından 25 Kasım 2024 tarihinde yayımlanan Rapor'da 2023 yılı içinde kasten öldürülen yaklaşık 85 bin kadın ve kız çocuğunun %60'ı eşi ya da birlikte olduğu kişi veya diğer aile üyeleri tarafından öldürülmüştür. Başka bir deyişle, dünya çapında her gün ortalama 140 kadın ve kız çocuğu eşi ya da birlikte olduğu kişi veya diğer aile üyeleri tarafından

---

[322] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf

[323] Sahada nicel verilerin toplanması ve raporlanması Eylül 2023-Kasım 2023 tarihleri arasında yürütülmüştür. Türkiye genelinde engel oranına ve hatta engellilik raporuna bakılmaksızın, 18 yaş üzeri yaklaşık 1000 engelli kadın ve engelli bakımını üstlenen bireyle telefonla, çevrimiçi ve yüz yüze görüşmeler aracılığıyla veri toplanmıştır. Nicel verilerin toplanmasının ardından saha çalışmasının ikinci ayağı olan odak grup çalışmalarına geçilmiştir. Kasım 2023-Ocak 2024 tarihleri arasında toplam 33 kadınla altı farklı odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Saha çalışması boyunca, internet üzerinden, telefon görüşmeleriyle ve yüz yüze olarak toplam 1.144 katılımcıya ulaşılmıştır. Ancak, internet üzerinden doldurulan 153 anket tamamlanmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeler; 898 engelli kadın ve 93 bakım veren olmak üzere toplam 991 kişi üzerinden yapılmıştır.

[324] UN Women Türkiye ve Engelli Kadın Derneği (2024), "*Türkiye'de Engelli Kadınların Durumu, İhtiyaçları ve Öncelikleri: Hak Temelli Bir Araştırma Raporu*", https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-09/unwomen_turkiye_engellikadinkimdir_reportsummary_turkish_digital_final.pdf

öldürülmektedir. Dünya genelinde 100 bin kadın nüfusu üzerinden hesaplanan kadın cinayeti oranı 2021 yılında %1,1, 2022 yılında %1,2 ve 2023 yılında %1,27'dir. 2023 yılında Afrika Kıtası, gerçekleşen kadın cinayetine bağlı ölümlerin 100 bin kadın nüfusu üzerinden 2,9 kadın ile en yüksek orana sahip olmaya devam etmektedir. Amerika ve Okyanusya'da bu oranlar sırasıyla 100 binde 1,6 ve 1,5 iken, Asya ve Avrupa'da sırasıyla 100 binde 0,8 ve 0,6 olarak önemli ölçüde daha düşüktür. Türkiye'de ise İçişleri Bakanlığı verilerine göre 100 bin kadın nüfusu üzerinden hesaplanan kadın cinayeti oranı 0,7'dir.[325]

Ülkemizde "*kadın cinayeti*" kavramı UNODC'nin tanımıyla uyumlu şekilde İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığının sınıflandırmasında kullanılan kriterlere göre; eş ya da birlikte olunan kişiler tarafından veya diğer aile bireyleri tarafından ya da cinsiyete dayalı saiklere işaret eden belirli alanlarda diğer fail ya da failler tarafından işlenen ve maktulü kadın olan kasten öldürme fiilleri olarak tanımlanmaktadır.[326] İçişleri Bakanlığı verilerine göre 2023 yılında polis ve jandarma sorumluluk bölgesinde 315 kadın cinayeti meydana gelirken, 2024 yılında %3 oranında artışla 324 kadın cinayeti vuku bulmuştur.

2.2.4 Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Şiddet

Kadınların büyük oranda eş ya da birlikte olunan kişinin şiddetine ve aile içi şiddete maruz kalmaları nedeniyle bu şiddet türlerine ilişkin açıklamalara ve verilere daha çok rastlanmaktadır. Bununla birlikte, özellikle çalışma yaşamındaki şiddet ve taciz konusu yapılan yayınlar ve araştırmalar sonucunda daha görünür hale gelmiştir. Çalışma yaşamında şiddetin ve tacizin boyutlarının tahminlerden daha büyük olduğunu ve özellikle kadınlar üzerindeki etkilerinin de önemli olduğunu söylemek mümkündür. ILO tarafından 2021 yılında 121 ülkede yürütülen araştırma sonuçları, dünya genelinde istihdam edilenlerin yaklaşık %22,8'inin veya 743 milyon kişinin çalışma hayatları boyunca iş yerinde fiziksel, psikolojik, cinsel şiddete veya tacize maruz kaldığını göstermektedir. Küresel düzeyde kadınların çalışma hayatları boyunca, şiddete ve tacize uğrama olasılıkları erkeklerden daha yüksektir.[327]

AB'de kadınların %30,8'i yaşamları boyunca, %4,3'ü son 12 ay içinde iş yerinde

[325] UNODC and UN Women (2024), "*Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides*", United Nations publication, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/briefs/Femicide_Brief_2024.pdf

[326] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürü Süreyya ERKAN'ın 18 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062

[327] ILO (2022), "*Experiences Of Violence And Harassment At Work: A Global First Survey*", https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_863095.pdf

cinsel tacize[328] maruz kalmıştır. Üye Devletler genelinde yaşamları boyunca iş yerinde cinsel tacize maruz kalan kadınların yüzdesi İsveç'te %55,4, Finlandiya'da %53,7, Slovakya'da %53,0 ve Lüksemburg'da %52,9 iken Portekiz'de %12,3, Bulgaristan'da %12,2 ve Letonya'da %11,0'dır. En genç yaş grubunda (18-29 yaş) her beş kadından ikisi (%41,6) iş yerinde cinsel tacize maruz kalmıştır. Bir kadının çalışma hayatında yaşadığı cinsel tacizin yaygınlığı yaşla birlikte azalmaktadır. İşyerinde cinsel tacize maruz kalan 65-74 yaş aralığındaki kadınların oranı %19,9'dur. Kadınların %27,2'si iş yerinde erkek bir fail tarafından cinsel tacize maruz kalmış olup kadınların %15,8'i bir iş arkadaşı tarafından, %7,4'ü patronu veya amiri tarafından, %9,3'ü ise yapılan işin muhatapları olan başka bir erkek tarafından (müşteri veya alıcı gibi) cinsel tacize maruz bırakılmıştır.[329]

2003 yılında yürürlüğe giren İş Kanunu'nda işveren-işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayrım yapılamayacağı hususu düzenlenmiştir. Kanun ile iş yerinde işçinin cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemlerin alınmaması durumunda iş akdinin işçi tarafından haklı nedenle fesih edilebileceği hüküm altına alınmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na (TCK) iş yerinde cinsel taciz kavramı eklenerek, cinsel taciz suçunun nitelikli halleri belirlenmiştir. Düzenlemeye göre, hiyerarşi ve hizmet ilişkisinden kaynaklanan nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle ya da aynı iş yerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanarak kişiye karşı cinsel tacizde bulunulması halinde, suçun temel şekline göre daha ağır ceza uygulanması sağlanmıştır. Bu düzenleme ile sadece üstler değil, çalışanlar arasında da cinsel taciz suçu düzenlenmiştir. Yine TCK'da cinsel saldırı suçunun ağırlaşmış halleri düzenlenerek, kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle cinsel saldırı suçunun işlenmesi halinde daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurlar tanımlanmıştır.[330] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu iş yerinde cinsel tacizi işverenin ve işçinin kişiliğinin korunması kapsamında ele almıştır. Kanun kapsamında işveren, iş ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ile iş yerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca işveren, işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri

[328] İşyerinde cinsel tacizle ilgili sonuçlar, anket sırasında istihdam edilmiş veya kendi hesabına çalışan ya da geçmişte çalışmış kadınların deneyimlerine atıfta bulunmaktadır.
[329] FRA, EIGE, Eurostat (2024), "*EU gender-based violence survey – Key results. Experiences of women in the EU-27*", Publications Office of the European Union, Luxembourg, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eu-gender_based_violence_survey_key_results.pdf
European Commission (2022), "2022 Report on Gender Equality in the EU", https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/annual_report_ge_2022_printable_en.pdf
[330] KSGM (2023), "*Türkiye'de Kadın*", https://aile.gov.tr/media/142379/tu-rkiye-de-kadin-temmuz-23.pdf

için gerekli önlemleri almakla da sorumludur.[331]

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin verdiği bir kararda iş yerinde cinsel tacize ilişkin önemli bir tespitte bulunulmuştur. Buna göre; "*Her alanda çalışma hayatına atılan, her kademede başarı ile yer alan kadın işçilerimizin çalışma yaşamındaki en büyük engeli, işin fiili, fiziki zorlukları değil, iş yerinde, iş hayatında karşılaştıkları, muhatap oldukları cinsel tacizlerdir."*[332]

ILO Türkiye Ofisi tarafından Özyeğin Üniversitesi ile gerçekleştirilen "*İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırması*" bulgularına göre iş yerinde şiddet ve taciz hem erkek hem de kadın çalışanları olumsuz etkileyen bir sorundur. Araştırmaya katılanların %77'den fazlası kariyerleri boyunca en az bir iş yeri şiddet türüne, en az bir defa maruz kalmıştır. Erkek katılımcılar tarafından ekonomik ve fiziksel şiddete daha fazla maruz kaldıkları, kadın katılımcılar tarafından ise cinsel şiddete daha fazla maruz kaldıkları bildirilmiştir. Psikolojik şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmada cinsiyetler arası belirgin farklar tespit edilmemiştir. Psikolojik şiddet hem kadın hem de erkek katılımcılar için %40 civarındadır. Halihazırda yönetici pozisyonunda olan kadınlar, yönetici pozisyonunda olmayan kadınlara ve yönetici pozisyonunda olan erkeklere göre daha sık psikolojik şiddetin hedefi olmuşlardır. Kamu sektöründe çalışan kadınlar da özel sektörde çalışan kadınlara ve kamu sektöründe çalışan erkeklere kıyasla daha fazla psikolojik şiddete maruz kalmışlardır. Yaklaşık her beş kadından biri ayrımcı davranışlara maruz kaldığını bildirmiştir. Yönetici pozisyonunda olmak kadın çalışanlara yönelik ayrımcılığı engellememiş olup kamu sektöründe kadınlar erkeklere kıyasla daha yüksek oranda ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Katılımcıların çalışma hayatları boyunca en sık maruz kaldıkları şiddet türü yaklaşık %60 ile ekonomik şiddettir. Erkekler kadınlara oranla daha fazla oranda bu şiddet türüne maruz kaldığını bildirmişlerdir. 54 yaş üstü katılımcı grubu dışında tüm yaş gruplarında hem erkek hem de kadın katılımcıların yarısından fazlası iş yaşamları boyunca en az bir kez ekonomik şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Daha düşük eğitim düzeyi ve özel sektörde çalışıyor olma, ekonomik şiddete maruz kalma riskini her iki cinsiyet için de artırmaktadır. Araştırmada fiziksel şiddet, fiziksel gözdağı verme ve doğrudan fiziksel saldırı olarak kategorilendirilmiştir. Erkeklerin fiziksel şiddete maruz kalma oranı kadınlardan daha yüksek olarak bildirilmiştir. Tüm iş yaşamında ve son 12 aylık süreçte, kadınlar erkeklerden ciddi oranda fazla cinsel şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. En sık karşılaşılan cinsel şiddet

[331] 11/1/2011 tarihli Türk Borçlar Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6098.pdf
[332] Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 2019/6572 E. , 2019/16671 K., https://kararara ma.yargitay.gov.tr/

göstergeleri; ısrarlı bakışlar, kişiye ilgi göstermek maksatlı yapılan gereksiz iltifatlar, çeşitli bahanelerle yalnız kalmaya çalışma, yaşça büyük çalışanın dostane davranışlarla romantik yakınlaşma çabası ile "canım", "güzelim" gibi uygunsuz hitap şekilleridir. Çalışma hayatı boyunca cinsel şiddet yaygınlığı 25-34 yaş grubunda en üst düzeydedir. Bu yaş grubunda yaklaşık her üç kadından biri cinsel şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Cinsel şiddet yaygınlığının en düşük olduğu yaş grubu ise %11,5 ile 55 yaş ve üzeri kadınlardır. Yönetici pozisyonunda olmayan kadınlar, yönetici pozisyonunda olan kadınlara oranla; özel sektörde çalışan kadınlar kamu sektöründe çalışan kadınlara oranla daha fazla cinsel şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.[333]

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından yayınlanan İşyerlerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) Bilgilendirme Rehberi'nde "mobbing" kavramı; iş yerlerinde bir veya birden fazla kişi tarafından diğer kişi ya da kişilere yönelik gerçekleştirilen, belirli bir süre sistematik biçimde devam eden, yıldırma, pasifize etme veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan eylemlere karşılık gelmektedir. Bu bağlamda mağdur ya da mağdurların kişilik değerlerine, mesleki durumlarına, sosyal ilişkilerine veya sağlıklarına zarar veren; kötü niyetli, kasıtlı, olumsuz tutum ve davranışlar bütünü psikolojik taciz (mobbing) olarak nitelendirilmiştir. Mobbing; üstlerden astlara (dikey), astlardan üstlere (düşey) ve benzer konumda çalışanlar tarafından (yatay) uygulanabilecek bir şiddettir.[334]

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 4'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık türlerinden birisi olan mobbing, "*iş yerinde yıldırma*" kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu Kanun'da mobbing; kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan eylem olarak ele alınmıştır.[335]

ALO 170-Çalışma ve Sosyal Güvenlik İletişim Merkezi hattına 19.03.2011-31.12.2024 tarihleri arasında toplam 145.358 adet mobbing ile ilgili çağrı gelmiştir. Söz konusu çağrıların 10.488 adeti şikâyet başvurusuna dönüşmüştür. Çağrılar %81 oranla özel sektör çalışanlarından ve %19 oran ile kamu sektörü çalışanlarından gelmiştir. Cinsiyete göre incelendiğinde 82.999 çağrı (%57) erkek, 62.309 çağrı (%43) ise kadın çalışanlardan gelmiştir. Kamu sektöründen gelen çağrıların %53'ü erkek, %47'si kadın çalışanlardan; özel

[333] Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Özyeğin Üniversitesi (2024), " *İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırma Raporu*", Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü, https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-10/TR_ILO_RAPOR_WEB_PDF_DUSUK.pdf

[334] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2017), "*İşyerlerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) Bilgilendirme Rehberi*", https://www.csgb.gov.tr/Media/iywlqimb/i%C5%9Fyerlerinde-psikolojik-taciz-mobbing-bilgilendirme-rehberi-2017.pdf

[335] 6/4/2016 tarihli Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6701&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

sektörden gelen çağrıların ise % 58'i erkek, % 42'si kadın çalışanlardan gelmiştir.[336]

Mobbing ile Mücadele Derneği tarafından açıklanan 2023 yılı Raporu'na göre 01.01.2021-31.12.2023 tarihleri arasında 3.280 adet mobbing konusunda başvuru yapılmıştır. Bu başvurular sektörlere göre karşılaştırıldığında; özel sektörde en fazla mobbing başvuru %23,55 ile sanayi, %17,61 ile mağaza, restaurant ve market sektörleridir. Kamu sektöründe ise bu konuda en fazla başvurunun %15,88 ile Sağlık Bakanlığından ve %12,43 ile MEB'den olduğu anlaşılmaktadır. Çağrıların %57'si erkekler, %43'ü kadınlar tarafından yapılmış olup mobbing başvurusu yapan kadınların %24,27'si 29-33 yaş aralığında, %21,07'si 24-28 yaş aralığında, %18,98'i 34-38 yaş aralığındadır. Erkek başvuranlar arasında da benzer yaş gruplarından yoğun başvuru olmuştur. Başvurulara göre mobbing genellikle üstlerden astlara yani dikey olarak gerçekleşmiştir. Mobbing mağdurlarında stres ve anksiyete, depresyon, duygusal sorunlar, fiziksel sağlık problemleri, iş performansında düşüş, ilişkilerde sorunlar gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda mobbing mağdurlarının yaklaşık %84'ü ilaç tedavisi almıştır. Mobbinge bağlı intihar vakaları da görülebilmektedir. Diğer şiddet türlerinde olduğu gibi mobbing sadece mağdur kişileri olumsuz etkilemekle kalmayıp mobbingin gerçekleştiği kurumu, kişilerin ailelerini, toplumu ve genel ülke ekonomisini de olumsuz etkilemektedir.[337]

YouTube platformunda Türkçe mobbing videolarına yapılan kullanıcı yorumlarının ve Twitter platformunda mobbing kelimesi geçen Türkçe yorumların içerik analizi yapılarak değerlendirildiği çalışmada, mobbing nedeniyle mağdurların ruhsal ve fiziksel sağlıklarının bozulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, fiziksel sağlık sorunları nedeniyle ya da mobbinge dayanamayarak mağdurlar çoğunlukla istifa etmişlerdir. Bunun yanı sıra eğitim, güvenlik, finans ve sağlık sektörlerinde çalışan kişilerin ve işçilerin mobbinge daha fazla maruz kaldıkları belirlenmiştir.[338] Akademide mobbing alanında yazılan tezlerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara göre akademik dünyada daha genç, bekar ve kadın olmak mobbinge maruz kalma riskini artırmaktadır.[339]

Son dönemde sağlık çalışanlarına ve eğitimcilere yönelik şiddet konusu sıklıkla gündeme gelmektedir. Elbette çalışma yaşamının her alanında şiddet olayları vuku bulmakla

[336] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 03/02/2025 tarihli ve 10 sayılı yazı.
[337] Mobbing ile Mücadele Derneği (2024), "*Mobbing İle Mücadele Derneği 2023 Yılı Mobbing İle Mücadele Raporu*", https://mobbing.org.tr/wp-content/uploads/2023-MOBBING-RAPORU-02022024-1-2.pdf
[338] Kaygısız, E.G., Sosyal medyada mobbing: Youtube ve Twitter kullanıcı yorumları analizi, bmij (2023) 11 (1): 226-242, doi: https://doi.org/10.15295/bmij.v11i1.2208
[339] Erdemir, B. (2019), "*Türkiye'de Akademide Mobbing Ve Çözüm Önerileri: Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi*" Yüksekö□retim Dergisi, 9(2), 213–233. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/788067

birlikte kadın çalışan oranının daha fazla olması nedeniyle sağlık çalışanlarına ve öğretmenlere yönelik şiddet konularına dikkat çekilmesi önemlidir.

DSÖ verilerine göre tüm dünyada sağlık çalışanları şiddete maruz kalma riskiyle karşı karşıyadır. Sağlık çalışanlarının %8 ila %38'i kariyerlerinin bir noktasında fiziksel şiddete maruz kalmakta, çok daha fazlası ise tehdit edilmekte veya sözlü saldırıya uğramaktadır. Şiddetin çoğu hastalar ve ziyaretçiler tarafından işlenmektedir. Hemşireler ve doğrudan hasta bakımıyla ilgilenen diğer personel, acil servis personeli ve sağlık görevlileri daha fazla şiddet riski altında bulunan sağlık çalışanlarıdır.[340]

Sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet uygulayanın daha ağır şekilde cezalandırılması amacıyla 15/4/2020 tarihli 7243 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun ek 12'nci maddesine cezai yaptırımlar eklenmiştir.[341] Ayrıca, 27/5/2022 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan 12/5/2022 tarihli 7406 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun[342] ile kasten yaralama suçu ve kamu hizmetlerinden yararlanma hakkının engellenmesi suçunda yapılan düzenlemelerle cezalar ağırlaştırılmıştır.

Sağlık Bakanlığı verilerine göre Türkiye genelinde toplam 1.448.145 sağlık çalışanının %57'sini kadın, %43'ü erkektir.[343] Dolayısıyla hem şiddet riski daha fazla olan çalışma alanı kategorilerinde kadınların görece daha fazla temsili hem de genel sağlık çalışanları arasında kadın oranının yüksek oluşu kadın sağlık çalışanlarına yönelik şiddet riskini de artırmaktadır. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet sadece çalışanların psikolojik ve fiziksel refahını olumsuz etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda çalışanların iş motivasyonlarını da olumsuz etkileyerek sağlık hizmeti sunumunun riske girmesine yol açmaktadır. Ülkemizde sağlık çalışanlarını şiddetten korumak amacıyla geliştirilen Beyaz Kod uygulamasına başvuranlarda da kadınlar oransal olarak daha fazladır. 2015'ten bu yana beyaz kod başvurularının %44'ü erkek, %56'sı kadınlar tarafından yapılmıştır. 2024 yılı içerisinde Beyaz Kod başvurularının ise %43'ü erkek, %57'si kadın çalışanların

[340] WHO*, "Preventing Violence Against Health Workers*", https://www.who.int/activities/preventing-violence-against-health-workers
[341] 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3359.pdf
[342] 12/05/2022 tarihli 7406 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220527-7.htm
[343] Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürü Emrah CEVİZ'in 12 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4060

başvurularından oluşmaktadır.[344]

Ülkemizde 1300 sağlık çalışanı ile yapılan araştırma sonuçlarına göre sağlık çalışanlarının %81,9'u iş yerinde şiddetle karşılaşma endişesi yaşamaktadır. Cinsiyet açısından incelendiğinde her iki cinsiyette de endişe yaşama oranları yüksek olmakla birlikte erkeklerin %74,2'si, kadınların ise %85,7'si şiddetle karşılaşma endişesi yaşamaktadır. Sağlık çalışanının %86,8'i meslek hayatları boyunca en az bir kez psikolojik veya fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Kadınların şiddete maruz kalma oranı erkek çalışanlara göre daha yüksek olup meslek hayatı boyunca hiç şiddete maruz kalmama kadın sağlık çalışanlarında %9,5 iken erkek sağlık çalışanlarında %20,9 olarak gerçekleşmiştir. Meslek hayatı boyunca en az bir kez sözel, psikolojik ya da fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten sağlık çalışanlarının %81,4'ü son bir yıl içinde de belirtilen şiddet türlerinden herhangi birine maruz kalmıştır.[345]

Şiddete tanıklığın veya mağduru olmanın şiddet döngüsüne yol açtığı bilinmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin fiziksel, cinsel, duygusal/psikolojik, ekonomik, siber/dijital her türlü şiddetten korunması amacıyla eğitim ortamında şiddetin her türlüsünü önlemeye yönelik çalışmalar genellikle öğrenci odaklı yürütülmektedir. Bununla birlikte, eğitim ortamında şiddetin önlenmesinin önemli aktörlerinden olan eğitimciler de kendilerine yönelik şiddet eylemleri nedeniyle şiddetin mağduru haline gelmektedirler. 7528 sayılı Öğretmenlik Mesleği Kanunu ile eğitim çalışanlarının şiddetten korunması amacıyla TCK'da düzenlenen kasten yaralama, tehdit, hakaret ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarında tayin edilecek cezaların yarı oranında artırılacağı ve TCK'nın 51'inci maddesinde düzenlenen hapis cezasının ertelenmesi hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir.[346]

2017-2018 eğitim öğretim yılı başlangıcından 2019 yılı Kasım ayına kadar MEB'e bağlı resmî eğitim kurumlarında görevli 94 öğretmen ve eğitim çalışanı farklı şiddet eylemlerine maruz kalmıştır. Bu eylemlerin 16'sı hakaret, 14'ü saldırı, 44'ü darp, 22'si yaralama ve 2'si cinayet niteliğindedir. Şiddet eylemlerinin %88 oranında mağduru öğretmenler olup faillerin ise %78'i öğrenci velisi ve %18'i öğrencidir.[347] 2020 yılında yapılan "*Eğitim ve Bilim Alanında Kadına Yönelik Şiddet Araştırması*" sonuçlarına göre ise psikolojik, ekonomik, fiziksel, cinsel, dijital şiddet ve mobbing olarak belirlenen şiddet

[344] Sağlık Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 28.01.205 tarihli ve 1573168 sayılı yazı.
[345] Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası (2013), "*Sağlık Çalışanları ve Şiddet Araştırması*", Ankara. https://www.sagliksen.org.tr/cdn/uploads/gallery/pdf/fbda8576fd0d6d6de70f52f76b914672.pdf
[346] 10/10/2024 tarih ve 7528 sayılı Öğretmenlik Mesleği Kanunu, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/10/20241018-1.htm
[347] Eğitimciler Birliği Sendikası (2019), "*Eğitim Çalışanlarına Yönelik Şiddet Eğitimi: Tespit ve Öneriler*", https://eski.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/Egitim_Calisanlarina_Yonelik_Siddet_Egilimi.pdf

türlerinden iş yerinde maruz kalınan şiddet türleri sırasıyla psikolojik şiddet (%60), mobbing (%58), fiziksel şiddet (%48), dijital şiddet (%33), ekonomik şiddet (%27) ve cinsel şiddet (%24)'tir. Kadınlar tüm şiddet türlerine erkeklere oranla daha fazla maruz kalmışlardır. Araştırmaya katılanların %85'inin unvanı öğretmendir.[348]

Karar alma mekanizmalarında kadınların yeterince temsil edilmemesi sorunu ayrımcılık temelli olup bu sorun kadına yönelik şiddetten bağımsız değildir. Parlamentolararası Birlik (PAB) ve AK Parlamenterler Meclisi (AKPM) tarafından 2018 yılında 45 Avrupa ülkesinden 123 kadın milletvekili ve parlamento personeli ile yapılan araştırma sonuçlarına göre görüşülen kadın parlamenterlerin %85,2'si görev süreleri boyunca psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Bu kadınların %46,9'u kendilerine veya çocuklarına ve diğer aile üyelerine yönelik ölüm tehditleri veya tecavüz ve dayak tehditleri almışlardır. Kadınların %58,2'si sosyal ağlarda çevrimiçi cinsiyetçi saldırıların hedefi olurken %24,7'si cinsel şiddete, %14,8'i ise fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Araştırma kadın erkek eşitsizliğiyle ve kadınlara yönelik şiddetle mücadelede aktif olan kadın milletvekillerinin saldırı için seçildiğini göstermiştir. Ancak parlamentolarda kadınlara yönelik bahse konu şiddet eylemlerinin birçoğu polise veya ilgili birimlere bildirilmemiştir.[349]

2.2.5 Medyada Kadınlara Yönelik Şiddet

Medya toplumsal yapının önemli bir parçasıdır. Bu nedenle toplumsal bir problem olan kadına yönelik şiddet olgusunun medya bağlamında ele alınması bu toplumsal problemin çok boyutlu bir biçimde değerlendirilmesine olanak sağlayabilir. Medyada genel olarak şiddet, özelde ise kadına yönelik şiddet konusu ele alınırken toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik açıdan incelenmesi bu konunun bütüncül bağlamda değerlendirilmesi açısından önemlidir. Medyada kadına yönelik şiddeti bu şiddetin öne çıktığı mecralar ve farklı içerik türleri açısından ele almak her mecranın ya da her içeriğin kadına yönelik şiddeti izleyiciye/kullanıcıya sunumundaki farklılıkları değerlendirebilmek açısından gereklidir. Dolayısıyla medyada kadına yönelik şiddetle mücadelede bu şiddetin nedenlerini ve sonuçlarını odağa almak önem arz etmektedir.

---

[348] Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (2020), "*Eğitim ve Bilim Alanında Kadına Yönelik Şiddet Araştırması*" https://egitimsen.org.tr/egitim-ve-bilim-alaninda-kadina-yonelik-siddet-arastirmasi-sonuclari/

[349] Inter-Parliamentary Union (IPU), (2018), "*Sexism, Harassment and Violence Against Women in Parliaments in Europe*", Sexism, Harassment and Violence Against Women In Parliaments in Europe Inter-Parliamentary Union (ipu.org).

2.2.5.1 Medyada Şiddetin Nedenleri

Medya ve şiddet konusunda literatürdeki en kapsamlı çalışma George Gerbner'e ait Kültürel Göstergeler projesidir. Her ne kadar Gerbner'in teorisinde televizyon ve şiddet ilişkisi ön planda olsa da bu konudaki saptamalarının diğer medya araçları için de geçerli olduğu bilinmektedir.[350] Gerbner'in çalışması ve medya alanında şiddet bağlamında yapılan diğer çalışmalarda fiziksel şiddet türü üzerinden incelemelerin daha yaygın olduğu görülmektedir. Ancak medyada şiddetin tüm türleriyle birlikte ele alınması, bu alanda alınacak önlemler ve geliştirilecek politikalar açısından oldukça önemlidir. Medyada şiddetin nedenleri Gerbner tarafından şiddet ekonomisiyle açıklanmaktadır. Gerbner'e göre şiddet, küresel medya pazarında tercih edilen bir üründür. Çünkü şiddet içerikli sahneler karmaşık diyaloglara ihtiyaç duymaz ve izleyenler tarafından kolayca anlaşılmaktadır.[351] Ayrıca şiddet içerikli programları üretmek, diğer içerikleri üretmekten daha kolaydır. Genellikle bu tür içerikler hem zamandan hem de maliyetten tasarruf sağlamaktadır.[352] Böylece filmler, diziler ve diğer program içerikleri uluslararası piyasada kendine kolayca alıcı bulmaktadır.

Medyada şiddet ekonomisinin bir boyutu da reklamlarla ilgilidir. Medyada en karlı programlar şiddet ve cinsellik içermektedir.[353] Dolayısıyla bu tip içerikleri toplumda hangi grupların izlediği oldukça önemlidir. Medya içeriklerinde daha genç izleyiciler hedeflenmektedir. Çünkü reklamlara karşı görece deneyimsiz olmaları ve ürün ile marka tercihlerinin henüz oturmamış olması, onları daha yaşlı izleyicilere kıyasla potansiyel olarak daha kolay etkilenebilir hale getirmektedir.[354] Reklam verenler tarafından programlara sponsor olma, ürün yerleştirme veya reklam verme kriterleri programın izlenirlik seviyesiyle ilgilidir. Herhangi bir içeriği izlenir kılmak da içeriğin çarpıcı olmasıyla ilgilidir. Bu nedenle şiddet, içeriklerde çarpıcı bir unsur olarak kullanılmaktadır. Nitekim 24.12.2024 tarihli Komisyon toplantısında Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Başkanı Ebubekir ŞAHİN tarafından; en çok izlenen dizilerin ve programların şiddetin en fazla bulunduğu içerikler

[350] Özer, Ö. (2017), "*Medyada Şiddet Kullanımı: Şiddet Ekonomisi, Medyanın İdeolojik Şiddeti ve Yetiştirme Kuramı Açısından Bir Değerlendirme*", Marmara İletişim Dergisi, Sayı 27, s.12, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/328358 (Erişim tarihi: 20.01.2025).
[351] Gerbner, G. "*The Politics Of Media Violence: Some Reflection,. Journal Of Popular Film And Television"*, 1994, 22(2), 63–71.
[352] Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. Living With Television: The Dynamics Of The Cultivation Process. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), Perspectives on media effects, 1986, s. 183, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
[353] Bartholow ve diğerleri, "*The Proliferation of Media Violence and Its Economic Underpinnings*", Media Violence and Children, 2003, s.14.
[354] A.g.e.

olduğu belirtilmiştir.[355]

Medyada şiddet içeriklerinin yer almasının bir diğer önemli nedeni ise şiddet içeriklerinin izleyicinin dikkatini daha fazla çekmesidir.[356] İzleyicide oluşan merak duygusu, medyada sunulan şiddet içeriklerinin izlenmesini sağlayan en önemli unsurdur. İzleyiciler medyada geniş bir psikolojik ve sosyolojik gereksinim doyumu alırlar ve hatta kimilerine göre bireyler, içinde yaşadıkları sosyal çevrelerinde karşılaştıkları sorunların çözümünü medyada ararlar.[357] Bu nedenle medya profesyonelleri medya içeriklerinde izleyicinin dikkatini hızlı bir şekilde çekmek ve duygusal tepki uyandırmak amacıyla bazı teknik veya cihazlar kullanırlar. Genellikle ani sesler, kesmeler, yakınlaştırmalar, müzik kullanımı, kamera açıları, ses seviyesi, aydınlatma ve makyaj gibi unsurlar izleyicinin duyusal algılarını harekete geçirmek için kullanılır.[358]

Diğer yandan, Groebel şiddetin etkili bir pazarlama aracı olmasını açıklayan birçok faktörü öne sürmektedir. Şiddet içerikli medyanın başarılı olmasının nedenlerinden birinin, şiddetin pazarlamacılar için son derece değerli bir demografik grup olan erkek ergenlerin dikkatini çekmesi olduğunu belirtmektedir.[359]

2.2.5.2 Geleneksel ve Yeni Medyada Kadınlara Yönelik Şiddet

Medyada genel olarak şiddet içeriklerinin yer almasının nedenleri kadına yönelik şiddetin yine çeşitli medya mecralarında kendine yer bulmasını açıklar niteliktedir. Gelişen teknolojiyle birlikte medya araçları da çeşitlenmiş ve kişilerin medya kullanım alışkanlıklarının yanı sıra farklı medya araçlarına özgü farklı içerikler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle medya denildiğinde artık geleneksel medya olarak nitelendirilen televizyon, radyo ve yazılı basının yanı sıra isteğe bağlı yayın platformları, sosyal medya mecraları ve çeşitli dijital ortamları içine alan yeni medya da akla gelmektedir. Kadına yönelik şiddet konusu ele alınırken bu farklılaşma temelinde bir inceleme yapmak önem arz etmektedir.

Geleneksel medya ve dijital medya kullanımları gerek kullanım alışkanlıkları açısından gerekse de içerik bakımından birbirlerinden farklılaşabilmektedir. Televizyon, radyo ve basılı yayını içine alan geleneksel medya mecraları daha ileri yaşlardaki ve düşük

[355] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.27, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/tutanakgoster/4067
[356] Bartholow ve diğerleri, "*The Proliferation Of Media Violence and Its Economic Underpinnings*", Media Violence and Children, 2003, s.11.
[357] Güngör, N., İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar, 2013, s. 122, Ankara: Siyasal Kitabevi.
[358] Kubey, Robert and Mihaly Csikszentmihalyi, Television Addiction Is No Mere Metaphor, Scientific American 286.2, 2002, s.75-76.
[359] Bartholow ve diğerleri, 2003, s.11.

sosyo-ekonomik düzeydeki bireyler arasında daha yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. İsteğe bağlı yayın platformları, sosyal medya gibi yeni medya mecraları ise daha genç yaş grupları ve yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki bireyler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.[360] Farklı hedef kitleleri olan bu iki mecra, kadına yönelik şiddet açısından da karşılaştırıldığında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır.

Ülkemizde geleneksel medyanın daha denetimli bir alan olduğundan söz edilebilir.[361] Bunun bir getirisi olarak da anlatım dili ve görseller daha dikkatli kullanılmaktadır. Diğer yandan yeni medyada, özellikle sosyal medya ve video paylaşım sitelerinde, kullanıcılar aynı zamanda içerik üreticileri de olabilmektedir. Bu durum geleneksel medyada görülen yayıncılık etik ilkelerinin ihlaline yol açabilmektedir. Nitekim bu mecralarda profesyonel medya içerik üreticilerinin yanı sıra profesyonel olmayan içerik üreticileri de bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet içeriklerinin hazırlanma süreci ve içeriğin sunumu bu etik ilkelerden yoksun olabilmektedir. Ayrıca yeni medyanın en önemli özelliği olan etkileşimlilik nedeniyle etik ilkelerden yoksun olarak hazırlanmış içerikler şiddet mağdurlarına yönelik mahremiyet ihlali, kötü yorumlar ve olayın travmatize edici bir şekilde tekrar sunumu gibi olumsuzlukları beraberinde getirebilmektedir. Bu mecralarda isteğe bağlı yayın platformları hariç tam bir denetimden bahsedilemediğinden, kullanıcıların veya içerik üreticilerinin belli kurallar çerçevesinde davranma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu durum dijital şiddet riskini beraberinde getirmektedir. Anonimlik, denetim eksikliği ve eylemin mesafesi gibi etmenler dijital şiddetin daha kolay uygulanmasına ve yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle sosyal medyada sıkça karşılaşılan nefret söylemleri bu şiddet türünü beslemektedir.[362] Son dönemlerde sosyal medyada cinsiyet temelli nefret söylemleri çerçevesinde kadın düşmanlığı barındıran çevrim içi nefret gruplarının ortaya çıktığı görülmektedir. Sanal ortamlarda bulunan bu tür oluşumların, toplumda var olan kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığı derinleştirdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca çevrim içi ortamlarda kadın düşmanlığı ve kadına yönelik şiddetin yankı odaları içinde sürekli tekrar edilmesi şiddetin meşrulaştırılmasına yol açabilmektedir.[363] Öyle ki bu oluşumlar sonucu dijital şiddetin sanal ortamdan çıkıp gerçek hayatta kadın cinayetlerine varan marjinal örnekleri de bulunmaktadır.

Diğer taraftan yeni medya mecralarında veya dijital ortamlarda kadına yönelik şiddete ilişkin farkındalık yaratma potansiyeli geleneksel medyaya göre daha fazladır. Etkileşimlilik

[360] RTÜK, "*Medyametre Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması*", 2023, s. 20-21, Ankara.
[361] Bkz. 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun.
[362] İyigüngör, T. (2024), "*Yeni Medya ve Şiddet Odaklı Eylemler: Incel Hareketi ve Çevrim İçi Denetim Stratejileri*", İletişim ve Diplomasi (13), s. 156. https://doi.org/10.54722/iletisimvediplomasi.1573777
[363] İyigüngör, 2024, s. 160.

ve anlık ileti/yorum yapabilme gibi özellikler konuya ilişkin karşılıklı bilgi akışına imkân sağlamaktadır. Böylece kullanıcılar kadına yönelik şiddete ilişkin (alınan önlemler, şiddet sırasında yapılması gerekenler veya başvuru mercileri gibi) daha detaylı bilgiye sahip olabilmektedir. Ayrıca kadına yönelik şiddet olayları üzerinden kamuoyu yaratılması da sağlanabilmektedir. Ancak özellikle sosyal medya üzerinden kamuoyu ve farkındalık oluştururken Çağlayan ve Taşoğlu'nun çalışmalarında belirtmiş olduğu "*Gösterişçi Duyarlılık*" gibi bir davranış kalıbına dönüşmesi de muhtemeldir. Gösterişçi duyarlılık, son yıllarda literatürde tartışılmaya başlayan, İngilizce'de "*virtue signaling*" olarak ifade edilen bir kavramdır.[364]

Kavram ilk kez 2015 yılında Bartholomew tarafından kullanılmış ve bu davranış kalıbının en önemli özelliğinin aslında erdemli bir eylemi gerçekleştirmeyi gerektirmemesi olduğu ifade edilmiştir.[365] Esasen olumsuz bir anlama sahip olan bu kavram, kişi veya kuruluşların gündemde olan bir konu veya sorun hakkında toplum nezdinde duyarlı ve sorumlu bir imaj çizme amacıyla konuya dikkat çekmesini sağlar. Ancak gerçek hayatta bu sorunun çözümüne ilişkin herhangi bir katkı sunmaz.[366] Özellikle sosyal medya mecralarında sıkça rastlanan gösterişçi duyarlılık, kadına yönelik şiddet konusunda dijital ortamların sağladığı farkındalık kazandırılmasından ve sorunun çözümüne yönelik girişimlerinden elde edilecek faydanın azalmasına neden olabilmektedir.

2.2.5.3 Farklı Program Türlerinde Kadınlara Yönelik Şiddet

İçerik türleri ve yayınlanma biçimi bakımından benzerlik gösteren geleneksel medyada televizyon ile yeni medya mecralarından isteğe bağlı yayın platformları, kadına yönelik şiddet açısından karşılaştırılabilir mecralar olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel medya özellikle televizyon tüm toplumun rahatlıkla ulaşabildiği bir mecra olması sebebiyle denetim uygulamalarında yüksek seviyede kamu yararı gözetilmektedir. Diğer yandan isteğe bağlı yayın platformlarında kişiler abonelik sistemiyle şifre kullanarak bu hizmetlerden faydalandıkları için denetim uygulamaları geleneksel medyaya göre daha esnektir.[367] Bu

[364] İletişim Ansiklopedisi. https://iletisimansiklopedisi.com (Erişim tarihi: 22.01.2025).
[365] Bartholomew, J. I Invented Virtue Signalling, "*Now It's Taking Over the World, The Spectator*", 2015, https://www.spectator.co.uk/article/i-invented-virtue-signalling-now-it-s-taking-over-the-world, (Erişim Tarihi: 22.01.2025).
[366] Taşoğlu N.P., ve Çağlayan, S., Gösterişçi Duyarlılık Sergileme ya da Duyar Kasma: Kavramsal Bir Çerçeve, Selçuk İletişim 15.2, 2022, s.835.
[367] İsteğe bağlı yayın platfromlarında yer alan içerikler 6112 sayılı Kanun'un 8. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "*İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında*

durum içeriklerde farklılaşmalara neden olmaktadır. Nitekim Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) tarafından 2024 yılında yapılan bir araştırmaya göre isteğe bağlı yayın platformlarında yer alan dizilerde dakika başına düşen kadına yönelik şiddet sahnesi süresi televizyonda yayınlanan dizilerden daha uzundur. Başka bir deyişle sahne incelemelerine göre isteğe bağlı yayın platform dizilerinin daha az sürede, daha yoğun olarak kadına yönelik şiddet sahneleri barındırdığı anlaşılmaktadır.[368] Buna göre isteğe bağlı yayın platformlarında yer alan dizilerde dakika başına 7,95 saniye kadına yönelik şiddet sahnesi bulunmakta iken, televizyonda yer alan dizilerde bu sürenin 6,95 saniye olduğu tespit edilmiştir.[369] İsteğe bağlı yayın platformlarını daha önce de bahsedildiği üzere kullananlar genç yaş gruplarıdır. Dolayısıyla kadına yönelik şiddet sahnelerine daha fazla maruz kalanlar da yine bu yaş gruplarıdır.

Diğer yandan televizyon içeriklerinde en fazla izlenen içerikler olan diziler, haberler ve gündüz kuşağı programlarında kadına yönelik şiddetin ele alınış biçimi oldukça önemlidir.

RTÜK tarafından 2020 yılında yapılan "*Televizyon Yayınlarında Şiddet Araştırması*" kapsamında televizyon yayınlarında kadınların şiddete maruz kalmasına tahammül edemediğini belirtenler %36,8 oranıyla ilk sırada yer almıştır. Bunu sırasıyla bebek/çocuklara (%35,1), engellilere (%9,2), yaşlılara (%7,8), hayvanlara (%6) yönelik şiddet izlemiştir.[370]

Televizyonda en fazla rahatsız olunan şiddet türleri arasında ilk sırada cinsel şiddet yer almaktadır.[371] Kadına yönelik şiddet özelinde rahatsız olunan şiddet türlerine ilişkin elde edilen sonuçlara bakıldığında ise kadınlara yönelik cinsel şiddet türü ilk sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet görüntülerinin takip ettiği anlaşılmaktadır.[372] Araştırmadaki en dikkat çekici bulgu genç yaş gruplarının kadına yönelik şiddet içeriklerinden daha az rahatsız olmasıdır.[373]

RTÜK'ün araştırmasında program türlerine ilişkin sonuçlar da elde edilmiştir. Televizyon yayınlarında kadına yönelik şiddet görüntülerinden en çok rahatsız olunan program türleri arasında ilk sırada dizi filmler yer almaktadır. Katılımcıların %46'sı dizi

---

duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür." hüküm uyarınca düzenlenmiştir.

[368] KADEM, "*Medyada Kadına Yönelik Şiddet ve İzleyici Farkındalığı: Yerli Diziler Üzerine Bir İnceleme*", 2024, s.13, https://kadem.org.tr/wp-content/uploads/2024/11/medya_ve_kadina_yonelik_siddet_digital.pdf (Erişim tarihi: 22.01.2025)

[369] KADEM, "*Medyada Kadına Yönelik Şiddet ve İzleyici Farkındalığı: Yerli Diziler Üzerine Bir İnceleme*", 2024, s.6, https://kadem.org.tr/wp-content/uploads/2024/11/medya_ve_kadina_yonelik_siddet_digital.pdf (Erişim tarihi: 19.01.2025)

[370] RTÜK, "*Televizyon Yayınlarında Şiddet Araştırması*", 2020, s. 130, Ankara.

[371] RTÜK, 2020, s. 136.

[372] RTÜK, 2020, s. 158-159.

[373] RTÜK, 2020, s. 161.

filmlerde, %43'ü haberlerde ve %5,3'ü kadın programlarında/gündüz kuşağı programlarında izledikleri kadına yönelik şiddet sahnelerinden rahatsızlık duymuşlardır.[374]

Program içeriklerinde yer alan kadına yönelik şiddetten rahatsız olma düzeylerinden anlaşılacağı üzere dizilere, haberlere ve gündüz kuşağı programlarına yönelik izleyici tarafında ciddi tepkiler mevcuttur. Bu programların izlenme oranları incelendiğinde ise yüksek reyting değerlerine sahip oldukları görülmektedir. Nitekim Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Şirketi (TİAK AŞ) Genel Müdürü Dursun GÜLERYÜZ 12.02.2025 tarihli Komisyon toplantısında, 2024 yılında en yüksek izlenme oranına sahip ilk beş programın sırasıyla diziler (%27,4), çocuk programları (%20,3), haber programları (%15,9), eğlence programları (%10,8) ve gerçek yaşam programları (%8,6) olduğunu belirtmiştir.[375] Bir yandan bu programlar özellikle şiddet içeriğinden dolayı izleyici tarafından eleştirilmekte diğer yandan ise izlenme oranı sonuçları incelendiğinde izleyicinin bu programlara oldukça ilgi gösterdiği anlaşılmaktadır. İçeriklerden rahatsız olma düzeyleri ve izlenme düzeyleri bir arada değerlendirildiğinde diziler, haberler ve gündüz kuşağında yer alan programların kadına yönelik şiddet bakımından detaylı olarak incelenmesi faydalı olacaktır.

Diziler belirli periyotlarda yayınlanan ve Türkiye'de izlenme oranı ölçümleri açısından değerlendirildiğinde listelerin ilk sıralarında yer alan bir program türüdür. Medya toplumsal gerçeklikleri alıp, farklı kurgular ve içerikler yoluyla yeniden inşa ederek kendi gerçekliğini yaratmaktadır.[376] Kurgu temelli diziler bu yapay gerçekliği yaratmaya en uygun içeriklerdir. Çünkü içerik tamamen üreticisinin elinde şekil alır ve topluma verilmek istenen anlamlar ve mesajlar istenilen formatta sunulur. Medya gerçekliği zaman zaman insanın da gerçekliği olabilir.[377] Buna en iyi örnek Türk televizyonlarında yayınlanmış bazı dizilerdeki karakterlere ilişkin toplumda o karakterin gerçekten var olduğuna inanılması durumlarıdır. Toplumu bu kadar etkileme gücüne sahip içeriklerde kadına yönelik şiddet konusunun sunuluş biçimi bu sorunu daha da derinleştirebilir. Özellikle dizilerde kadına yönelik şiddetin cezasız kalması ya da şiddetin, izleyicinin gözünde meşru bir zemine oturtulması kadına yönelik şiddetin toplumda meşrulaşarak farkındalığın azalmasına neden olabilir. Medya okuryazarı olmak bu tür yapımları izlerken kurgu ve gerçeklik arasında ayrım yapabilmeyi ve içeriğe eleştirel yaklaşabilmeyi sağlayabilir.

Dizilerin aksine, haberler gerçek hayata ilişkin içeriklerin yayınlandığı bir tür olarak

[374] RTÜK, 2020, s. 163.
[375] TİAK AŞ Genel Müdürü Dursun GÜLERYÜZ'ün 12 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, s.29, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4101
[376] Özer, 2017, s.4.
[377] Özer, Ö. (2024), "*Medyada Şiddetin Temsili*", TRT Akademi, 9 (20), s.5.

ifade edilebilir. Reklam gelirlerine dayalı ticari yayıncılık ekonomisinde "*haber değeri*" de elde ettiği tüketici gücünü yitirmemek için yine piyasa odaklı bir yaklaşımla belirlenmektedir. Başka bir deyişle medya profesyonellerine göre haber değeri, izleyicinin ekranda görmek istedikleriyle şekillendirilmektedir. Dolayısıyla izlenme oranlarının sürekli yükselişini hedefleyen bir yayıncılık anlayışında haberi çekici kılacak dramatizasyon, müzik, efekt ve şiddet öğeleri haber metni içerisine özenle yerleştirilerek, bu unsurların heyecan uyandıracağı ve izlenme oranını arttıracağı düşünülmektedir. Bununla birlikte haberlerin hızlı bir şekilde izleyiciye aktarılmasında rekabet söz konusudur. Ancak bu durum kimi zaman bu rekabet uğruna, doğruluktan feragat etmeye, doğruluğu ispat edilmeyen ve dolayısıyla gerçekliği sorgulanan olayların habere dönüşmesine neden olmaktadır.

Günümüzde özellikle ana akım medyanın haber bültenlerinin çok büyük bir kısmı cinayet, intihar, hırsızlık ve şiddet konulu haberlerden oluşmaktadır. Böylece söz konusu haberler sokaklarda silahların patlamasını, tekrar tekrar yumrukların ve tekmelemelerin görüntülenmesini, darp eden, tecavüz eden saldırganların resimlerini ürpertici ses ve efektlerle ekrana taşımaktadır. Bu noktada medyada sunulan şiddetin mi gerçek hayattakini tetiklediği, yoksa bunun tam tersi mi olduğu tartışılmalıdır. Ana haber bültenlerinin insanların en çok televizyon başında vakit geçirdikleri zaman diliminde yayınlanıyor olması ve haber almak amacıyla izlenmesi nedeniyle bu programlardaki içeriklerin toplumu en çok etkileyen yayınlar olduğu söylenebilir. Nitekim, RTÜK tarafından yapılan araştırmalara göre; televizyon izleyenlerin oranı %90,2, günlük ortalama televizyon izleme süresi 3 saat 54 dakika ve en çok izlenen saat dilimleri ise sırasıyla 21:00-23:59 ve 18:00-20:59 saatleridir.[378] Bu saat dilimleri haberlerin ve dizilerin yayınlandığı saat dilimleridir. Genel olarak şiddet, özelde ise kadına yönelik şiddet konusu haberler bağlamında ele alındığında, kullanılan görseller veya videoların yanı sıra olay örüntüsünün anlatıldığı metinler de öne çıkmaktadır. Haberlerde eril bir dil kullanılması özellikle şiddet mağduruna yönelik demografik özelliklerin vurgulandığı ve şiddet failine yönelik ise "*olumlu*" sıfatların yer alması kadına yönelik şiddetin medyadaki sunumunda sorunlu alanlar olarak görünmektedir.

Medyada kadına yönelik şiddeti ortaya çıkaran görüntü ve haberler, insan psikolojisi üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Seyirci olarak bu haberlere maruz kalan insanlar zamanla bu görüntülere aşina olup duyarsızlaşmakta ve empati yeteneğini kaybetmektedir. Ayrıca şiddet içeren haberlerin ana akım medyada sıradanlaşması, suçun olağan, çekici bir faaliyet olarak algılanması, kimi zaman suçlunun saygınlık kazanmasını ya da adaleti

[378] RTÜK, 2023, s. 52-58.

sağlayan kurumların saygınlığını yitirmesini beraberinde getirmektedir.

Türkiye'de gündüz kuşağı programlarının geçmişi ise tek kanallı yıllara dayanmaktadır. Ülkemizde bu programların ilk örneklerinin genellikle ev kadınlarını bilgilendirme amaçlı eğitici stüdyo programları olduğu söylenebilir. Özel yayıncılığın başlaması ve magazinleşmenin etkisiyle bu formatlar çeşitlenmeye başlamıştır.[379] Böylece kadın programları eğlenceye, gösteriye veya trajediye daha fazla ağırlık verir hale gelmiştir. Günümüzde ise gerek dünyada gerekse Türkiye'de gündüz kuşağında cinayet, kayıp bulma, sorunlu aile ilişkileri gibi polisiye vakaların masaya yatırıldığı formatlar ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Türkiye'de çok kanallı yayıncılık döneminden itibaren gündüz kuşağında yayınlanan program formatları incelendiğinde 1996-2000 yılları arasında yaşam tarzına yönelik programlar öne çıkmaktadır. 2000-2005 yılları arasında kadın sorunlarının tartışıldığı programlar, 2003-2005 yılları arasında yarışma ve gözetleme formatlı evlilik programları daha fazla yayınlanmaya başlamıştır. 2007-2017 yılları arasında stüdyo formatlı evlilik programları ve 2017 yılından günümüze kadar ise kriminal vakaları konu alan gerçek yaşamlar (realite show) türü programların daha fazla sayıdaki formatlar olduğu anlaşılmaktadır.[380]

Gündüz kuşağında yıllar içinde farklı içerikler ekranlara gelmiş olsa da genellikle ulusal kanallardan yayınlanan bu programlar birbirine benzemektedir. Gündüz kuşağı programlarına yönelik RTÜK'ün düzenleyici ve denetleyici uygulamaları mevcuttur. Ancak RTÜK Başkanı Ebubekir ŞAHİN 24.12.2024 tarihli Komisyon toplantısında gündüz kuşağında halihazırda yayınlanan programların kaldırılmasına yönelik bir aksiyonun, bu program türünde ne tür formatların ortaya çıkacağı konusunda öngörülemeyen bir durum oluşturabileceğini belirtmiştir. Nitekim 2017 yılında kamuoyunda oluşan yoğun tepkiler sonucu gündüz kuşağında yayınlanan stüdyo formatlı evlilik programlarına yönelik bir aksiyon alınmıştır. Buna göre 2017 yılında Resmî Gazete'de yayımlanan 690 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 6. bölümünde yer alan 60'ıncı madde ile 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 8'inci maddesine bir fıkra eklenmiştir. Yeni yapılan düzenleme; "*Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye*

[379] "*Türkiye Büyük Millet Meclisi, Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*", 2016, https://www.tbmm.gov.tr/hata2.htm, s. 302.

[380] GÜNDOĞAN, E.M., "*Türkiye'de Televizyon Programlarında Mahremiyetin Ele Alınışı: Kuşak Programları Örneği*", 2018, s. 55, RTÜK Uzmanlık Tezi, ANKARA.

edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına, pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez."[381] şeklindedir.

Kanun'da yapılan bu değişiklik ile ilgili olarak RTÜK yayıncı kuruluşlar ile temasa geçerek, konu ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapmış ve 2017 yılı yayın sezonunun kapanmasıyla birlikte bu programların kaldırılmasını uygun bulmuştur. Ancak günümüzde halen yayınlanmaya devam eden kayıp bulma ve cinayet gibi konuların işlendiği realite show türü programlar evlilik programlarının yerini almıştır. Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği (RATEM) Başkan Yardımcısı Banu GENÇ 12.02.2025 tarihli Komisyon toplantısında; televizyon kanallarında kadın programlarında gerçek hayat hikâyelerinin yer almasının, kadına yönelik şiddete eleştirel bir şekilde yaklaşılmasının, şiddete maruz kalıp sesini duyuramayan kadınların cesaretlendirilmesinin ve bu programlar aracılığıyla gerekli desteği almalarının sağlanması gibi olumlu yönleri bulunduğunu ifade etmiştir.[382] Ancak evlilik programlarındakine benzer şekilde şu an bu programlara yönelik olarak özellikle kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddet bağlamında kamuoyunda ciddi tepkiler oluşmuştur.

Bu tür kuşak programlarında magazin kültürünü besleyen, özel hayatların dramatik yönlerinden merak üreten ve bununla reyting almayı hedefleyen bir alan temsil edilmektedir. Dolayısıyla gündüz kuşağı programları, kamusal alan tartışmalarının merkezindeki katılımcı formatlı televizyon programlarında, demokratik iletişimin üretildiği bir mekândan çok, özel alana ait olanın ifşasının yapıldığı bir platform niteliği taşımaktadır. Özel alandaki çarpıcı hayat hikâyeleri üzerinden kurgulanan bu programlar aile kurumunu, özel ilişkileri ve kişilik haklarını zedeleyen bir dizi olumsuz durumu beraberinde getirmektedir. Bu türe giren içeriklerin en önemli özelliği çoğunlukla metin yazmayı gerektirmemesi, masrafsız olması, çok çeşitli konuların gündeme getirilebilmesi ve çok yüzeysel biçimde ele alınabilmesidir.[383] Genellikle bu tarz programlarda yer alan kadın temsili, kadını ezilen ve mağdur olarak göstermektedir. Ayrıca bu tarz programlarda kadının uğradığı şiddet, görsel olmasa da söylemsel boyutta günlerce bu konunun işlenmesi sonucu, izleyicide yaşanan durumun normalleşmesine yol açabilir. Hatta kadına yönelik şiddet pratikleri, çok sık tekrarlanmasına

[381] 29.04.2017 tarihli ve 30052 sayılı Resmî Gazete http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170429-M1-2.htm adresinden alınmıştır.
[382] RATEM Başkan Yardımcısı Banu GENÇ'in 12 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, s. 32, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4101
[383] Akbulut, H. ve Baştürk, E. Kadın Programlarına Bir Bakış: Kadının Sesi ve Sizin Sesinizde Tür, Anlatı ve Format, 2003, İletişim: Araştırmaları Dergisi 3(1-2), s. 47.

bağlı olarak, izleyici açısından önemsizmiş algısını da beraberinde getirebilir.

2.2.5.4 Medyada Şiddetin Sonuçları

Kadına yönelik şiddetin temel kaynağı medya değildir; ancak şiddetin içselleştirilmesi, normalleştirilmesi ve taklit edilmesi büyük ölçüde medya yoluyla gerçekleşmektedir. Bunun en önemli nedeni, medyada yer alan kadına yönelik şiddet içeriklerinin sunuluş biçiminin yanı sıra bu tür içeriklerin yayımlanma sıklığıdır.[384] Medya mecralarının ve içeriklerinin çeşitlenmesi, kadına yönelik şiddet içeriklerinin de farklı biçimlerde topluma sunulmasına yol açmaktadır.

2005 yılında RTÜK tarafından özel bir çalışma grubu oluşturulmuş ve alanında uzmanlaşmış kişilerden oluşan bu çalışma grubu "*Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri*" Raporu'nu hazırlamıştır.[385] Bu Rapor'a göre izleyicilerin yayınlarda gördükleri şiddette uğrayan veya olumsuz bir durum içine düşen kahramanlarla benliklerini özdeştirdikleri ve bu olumsuzluk karşısında çözümsüz kalınmasının izleyicide çaresizlik duygusunun oluşmasına neden olduğu görülmüştür. Ekranlarda bu gibi durumların sık bir şekilde tekrar edilmesi, çözümsüzlük ve umarsızlık gibi duyguların görülmesini ve hatta yerleşmesini beraberinde getirmektedir.[386] Dolayısıyla ekranlarda izleyicinin tükettiği içerikler yoluyla bu duyguların zamanla yerleşmesi şiddet faillerine yönelik cezasızlık algısını da ortaya çıkarabilmektedir. Medyada kadına yönelik şiddetin en önemli sonuçlarından birisi de şiddetin izleyenler tarafından öğrenilmesi ve izleyiciler için yol gösterici olmasıdır. Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Nevzat TARHAN 30.01.2025 tarihinde Komisyona yaptığı sunumda, medyada yer alan şiddet içeriklerinin özellikle çocuklar açısından öğretici olduğunu ve izleyenler tarafından normalleştirildiğini belirtmiştir.[387] Medya eliyle üretilmiş bu toplumsal algıyı yine medya eliyle düzeltmek mümkündür.

Medyada yer alan içeriklerde kullanılan dil, içeriklerin izleyicilere/kullanıcılara sunuluş biçimi, kadına yönelik şiddete yaklaşımı olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Buna göre özellikle görsel medya içeriklerinde kullanılan dil, seçilen görüntüler, kullanılan

[384] RTÜK, Vatandaş Bildirimleri Yıllık Raporu, 2017, s. 19, https://www.rtuk.gov.tr/2017-yili-vatandas-bildirimleri-raporu-2018/1817, (Erişim tarihi: 23.01.2025).
[385] RTÜK, "*Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri*", 2005, s. 5-6, Ankara
[386] RTÜK, 2005, s. 5-6.
[387] Prof. Dr. Nevzat Tarhan'ın 30 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4090

başlıklar, arka planda müzik kullanımı ve çekim teknikleri şiddetin izleyiciye/kullanıcıya sunumunda oldukça önemli etmenlerdir. Medyada kadına yönelik şiddetin sunuluş biçimi şiddetin toplumda kanıksanmasına yol açabileceği ve hatta yol gösterici olabileceği gibi, toplumsal bir problem olan kadına yönelik şiddetin önlenmesinde de oldukça etkili bir rol oynayabilir. Bu noktada, medyanın her türlü mecrasının bu toplumsal problemin çözümünde bir araç olarak kullanılması önemli bir gerekliliktir.

2.2.6 Toplumda Kadınlara Yönelik Şiddet

Bir toplumda kadına bakış açısı, kadının konumu ve kadın-erkek eşitliği gibi konulara yaklaşım kadına yönelik şiddete yaklaşımla benzerlik gösterir. Şiddet uygulayanın bireysel ve psikolojik özellikleri kadar içinde yaşanılan sosyal çevre de kadına yönelik şiddetin yeniden üretilmesinde etkilidir. Toplumda kuşaktan kuşağa aktarılan değerler, kimi zaman kalıplaşmış davranışları pekiştirerek kadına yönelik şiddeti beslemektedir.

Bir toplumda kadınlarla ilgili genel istatistiklerin incelenmesi, toplumda kadının konumunu ve kadına yönelik şiddetin toplumdaki yaygınlığını anlamak açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda 2024 yılında "*AB Cinsiyete Dayalı Şiddet Araştırması*" 2020-2024 yılları arasında 27 AB üyesi ülkeden 114.023 kadın ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma kapsamındaki kadınların yaklaşık üçte biri (%30,7) yaşamları boyunca herhangi bir fail[388] tarafından fiziksel şiddete veya tehdide ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Üye Devletler genelinde fiziksel şiddetin veya tehdidin ve/veya cinsel şiddetin yaygınlığı; Finlandiya'da %57,1, İsveç'te %52,5 ve Macaristan'da %49,1, Çekya ve Portekiz'de %19,7, Polonya'da %16,7 ve Bulgaristan'da %11,9'dur. 27 Avrupa ülkesinde fiziksel şiddetin yaygınlık oranı %13,5 iken, cinsel şiddetin yaygınlık oranı %17,2'dir. Ayrıca şiddetin genel yaygınlığının en yüksek olduğu bazı ülkelerde, kadınların maruz kaldığı cinsel şiddet oranlarının da yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Kadınların yaşamları boyunca herhangi bir fail tarafından cinsel şiddete maruz kalma oranları İsveç'te %41,0, Finlandiya'da %37,3, Danimarka'da %33,3, Lüksemburg'da %30,0 ve Hollanda'da %28,6'dır. Genel yaygınlığın en yüksek olduğu ülkeler arasında yer alan Macaristan'da ise fiziksel şiddet ve/veya tehdit oranı (%31,2) cinsel

[388] "*Herhangi bir fail*" terimi bir kadının yakın ilişki içinde olduğu (mevcut veya herhangi bir önceki yakın ilişki içinde olunan kişi) ve yakın ilişki içinde olunmayan kişiler (partner olmayanlar) tarafından işlenen şiddeti ifade eder. Bu hem erkek hem de kadın failleri kapsamaktadır.

şiddet oranından (%17,9) daha yüksektir.[389]

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygınlığına bakıldığında evlenmiş kadınların yüzde 38'inin yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında en genç yaş grubu olan 15-24 yaş grubundaki kadınların, en yaşlı grup olan 45-59 yaşlarındaki kadınların yaklaşık üç katı düzeyinde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir.[390]

Toplumda kadına yönelik şiddetin yaygınlığını anlamak için kadınların diğer toplumsal kurumlardaki konumuna bakmak da faydalı olabilir. Nitekim şiddeti besleyen en önemli unsur, toplumda kadına yönelik yaklaşım ve eşitsiz güç ilişkileridir. Bu bağlamda eğitim hayatında kadınların durumuna bakıldığında, ilkokul seviyesi hariç tüm eğitim seviyelerinde erkeklerin okullaşma oranı kadınlara göre daha yüksektir. Ayrıca kadınların ortalama eğitim süresi erkeklerinkine göre daha düşüktür.[391] Çalışma hayatında cinsiyet temelli istatistikler incelendiğinde eğitim hayatındakiyle benzer örüntüler olduğu görülmüştür. Kadınların istihdam oranı 2024 itibarıyla %32,5 iken, erkeklerde bu oranın %66,9 olduğu ve kadınların işgücü piyasasında erkeklere göre daha az maaş aldığı tespit edilmiştir.[392] Karar alma süreçlerinde kadınların temsili erkeklere göre daha sınırlıdır. Buna göre yönetici pozisyonundakilerin büyük çoğunluğunun erkeklerden oluştuğu ve TBMM'de kadınların temsil oranının erkeklere göre daha düşük olduğu görülmüştür.[393] Türkiye geneline ilişkin bu verilerin yıllar içerisindeki trendi kadınlar açısından yukarı yönlüdür. Başka bir deyişle kadınlar eğitim, iş gücü ve temsil bakımından son yıllarda daha iyi bir konumdadır. Ancak diğer yandan kadınların toplumun çeşitli kurumlarında erkeklere göre dezavantajlı durumunun devam ettiği de görülmektedir.

Kadına yönelik şiddetin toplumun farklı kurumlarındaki yansıması şiddetin toplumda yaygınlığını anlamaya yardımcı olabilir. Bu nedenle dijital ortamlarda, sporda ve üniversitelerde meydana gelen kadına yönelik şiddetin incelenmesi önem arz etmektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni bir şiddet türü olan dijital/siber şiddet türünün yaygınlığı da kadına yönelik şiddetin toplumsal boyutuyla ele alınmasını beraberinde

---

[389] FRA, EIGE, Eurostat (2024), "*EU gender-based violence survey-Key results. Experiences of women in the EU-27*", Publications Office of the European Union, Luxembourg, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eu-gender_based_violence_survey_key_results.pdf

[390] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Hacettepe Üniv. Nüfus Etütleri Enstitüsü, "*Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması*", 2014, s.83.

[391] 25.12.2024 tarihli 7. Toplantı Tutanağı, s.6, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067

[392] TÜİK İşgücü İstatistikleri, 2024.

[393] 25.12.2024 tarihli 7. Toplantı Tutanağı, s.9, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067

getirmektedir. Bu şiddet türü toplumda var olan ayrımcılık ve eşitsizlik sonucu meydana gelen şiddettin dijital dünyadaki bir uzantısıdır. Kadına yönelik dijital şiddetin en önemli özelliği anonimlik, eylem mesafesi, otomasyon, ulaşılabilirlik, yayılma hızı ve süreklilik nedeniyle daha kolay uygulanabilir olmasıdır.[394] Öyle ki gerçek hayattaki şiddetten daha kolay uygulanabildiği için dijital şiddet, kadınlar açısından daha büyük bir tehdit unsurudur. Kadına yönelik şiddetin özel alandan kamusal alan olan dijital ortamlara taşınması, şiddetin toplumsal ölçekte daha da yaygın olmasına yol açmaktadır.

Türkiye'de ve dünyada internet kullanımı, akıllı cihaz sahipliği ve sosyal ağların kullanımı oldukça yaygındır. Bu durum dijital şiddetin toplumda ne kadar yaygın olabileceğinin ipuçlarını vermektedir. ABD'de yapılan bir araştırmaya göre erkekler kadınlara oranla daha fazla çevrimiçi şiddete maruz kalıyor görünse de tacizin türü açısından bakıldığında kadınların çevrimiçi ortamlarda erkeklere oranla daha fazla cinsel tacize ve ısrarlı takibe maruz kaldığı görülmüştür.[395] Türkiye'de ise her beş kişiden biri dijital şiddete uğramakta, bu şiddet türüne en çok gençler maruz kalmakta, kadınların cinsiyetlerinden ve fiziksel görünümlerinden dolayı dijital şiddete uğradıkları anlaşılmıştır. Ayrıca kadınların %51'i dijital ortamlarda yazılı, sesli veya görüntülü taciz mesajları almakta ve %46'sı ısrarlı takibe maruz kalmaktadır.[396] Bu veriler kadına yönelik dijital şiddetin, kadınların kamusal alanda maruz kaldıkları taciz ve ısrarlı takip gibi şiddet türlerinin dijital ortamlara yansıdığını göstermektedir.

Sporda şiddet gerek dünyada gerekse Türkiye'de oldukça tartışılan bir konudur. Şiddetin birçok çeşidi gerek sporcular açısından gerekse taraftarlar açısından problem olabilmektedir. Irkçılık, fiziksel şiddet, psikolojik şiddet spor müsabakalarında sıkça karşılaşılan şiddet türleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporda kadına yönelik şiddet konusu irdelendiğinde ise özellikle ön plana çıkan şiddet türünün cinsel taciz olduğu görülmüştür. Spor alanı birçok güç ilişkisini bünyesinde barındırır. Bu alanda yer alanlar sporcular, antrenörler, yöneticiler, hakemler, sağlık personeli, teknik elemanlar gibi gruplardır. Sporda bireylerden herhangi birinin konumunu, cinsiyetini, yetkilerini diğerine karşı bir güç ve

[394] Fascendini, F., ve Fialová, K., "*Voices From Digital Spaces: Technology Related Violence Against Women*", 2011, s.26-27, Association for Progressive Communications (APC). https://www.unapcict.org/sites/default/files/201901/Voices%20from%20digital%20spaces%20Technology%20related%20%20violence%20against%20women%20.pdf. (erişim tarihi: 30.01.2025).
[395] PEW, The State of Online Harassment, 2021, https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2021/01/PI_2021.01.13_Online-Harassment_FINAL-1.pdf
[396] Şener, G. ve Abınık, N., "*Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması*", 2021, s. 4.

yaptırım aracı olarak kullanabilme durumu sıklıkla yaşanabilmektedir.[397] Özellikle antrenör, hakem ve yöneticilerin yer aldığı karar alma mekanizmalarında daha çok erkeklerin olması cinsel şiddetin daha kolay uygulanmasına zemin hazırlamaktadır.[398] Sporda kadına yönelik şiddete ilişkin araştırmalar 2000'li yıllarda yoğunlaşmaya başlamakla birlikte geniş ölçekli araştırmalar halen mevcut değildir. Ancak yapılan araştırmaların önemli bir bölümünde, kadın sporcuların en fazla maruz kaldığı şiddet türünün cinsel taciz olduğu ortaya çıkmıştır. Kadın sporcuların maruz kaldığı cinsel taciz sonrası verdikleri tepkiler değişiklik göstermekle birlikte resmî şikâyette bulunmak sporcuların daha nadir başvurdukları bir yöntem olmuştur.[399]

Spor, kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi için oldukça önemli bir alandır.[400] Bu kapsamda, UNESCO Kazan Eylem Planı (2018) amaçlarına (Eylem 4) ve Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'na atıfta bulunularak, altı adet prensip belirlenmiştir. Bu prensipler özetle, kadınların liderliğini teşvik etme, sporda kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi, spor medyasında kadınların eşit katılımının ve olumlu rol modellerin teşvikinin sağlanması, sporda kız çocuklarına yönelik eşit fırsatların sağlanması ve yıllık bazda ilerlemenin izlenerek raporlaştırılması şeklindedir.[401] Sporda kadınlara yönelik şiddetle birçok uygulama aracılığıyla mücadele edilmekte ve spor alanı kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesinde önemli bir anahtar olarak kullanılmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin türü ve riskler kadınların ve kız çocuklarının yaşadıkları çevre ve ilişkilere göre değişim göstermektedir. Kampüs şiddeti de kadınların bu değişen çevre ve ilişkileriyle yakından ilgilidir. Üniversite kampüsleri, cinsel taciz, tecavüz ve yakın ilişkide olunan kişiler tarafından uygulanan şiddet gibi kadına yönelik şiddet açısından birçok riski barındırmaktadır.[402] Kampüslerde yaşanan kadına yönelik şiddet yeni bir problem olmamasına rağmen medya, üniversite personeli ve öğrenciler tarafından son dönemlerde ele alınmaya başlamıştır. BM Adalet Birimi tarafından 2014 yılında yayımlanan bir rapora göre kampüs ortamında cinsel taciz ve tecavüz gibi şiddete maruz kalanların %80'inin polise

[397] Özen, G., Emir, E., & Koca, C., "*Türkiye'de Sporcuların Cinsel Taciz Algıları ve Deneyimleri*", 2018, Spor Bilimleri Dergisi, 29(4), s.159.
[398] Türk, E.G., "*Kadın Sporcuların Maruz Kaldıkları En Büyük Problem: Taciz"*, 2023, https://www.femsport.net/kadin-sporcularin-maruz-kaldiklari-en-buyuk-problem-taciz/
[399] Özen ve diğerleri, 2018, s. 174.
[400] BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi, "*Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Spor Kurumu Rehberi*", 2021, s. 7, Ankara. https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/7/UNWOMEN_Guidelines%20TUR-min.pdf (Erişim tarihi: 03.03.2025).
[401] BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi, 2021, s. 8.
[402] UN Women, "*Guidance Note On Campus Violence Prevention And Response*", 2018, UN Women: New York, NY, USA, s.5.

gitmediği belirlenmiştir.[403] ABD'de 27 üniversitede 2015 yılında 18 ve üzeri yaş grubu ile yapılan bir başka araştırmaya göre lisans derecesindeki kadın öğrencilerin %23'ünün cinsel taciz ve cinsel istismara uğradığı belirlenmiştir. Bu araştırmaya göre rıza dışı cinsel temasta en önemli risk faktörlerinin alkol ve madde kullanımı ile okulda yeni olmanın olduğu belirlenmiştir.[404] Cinsel istismar ve tacizlere genellikle fiziksel şiddet veya fiziksel şiddet tehdidinin de eşlik ettiği görülmüştür.[405]

Kadına yönelik şiddetin fiziksel, duygusal ve ruhsal anlamda birçok negatif etkisi bulunmaktadır. Kampüste yaşanan kadına yönelik şiddet durumlarında ise bu negatif etkiler artmaktadır. Mağdurlar failler ile kısıtlı bir çevrede (aynı sınıf, kampüs ve sosyal çevre) bir arada olmak zorunda kalmakta ve mağdurun gizliliği tehlikeye girmektedir.[406]

2.2.6.1 Töre /Namus Cinayetleri

Şiddetin kültürel boyutu incelendiğinde töre ve namus cinayetleri kadına yönelik şiddetin en uç örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Namus kavramı Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde "*bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık; iffet"* olarak tanımlanmaktadır.[407] Töre kavramı ise yine TDK sözlüğüne göre; "*Bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü; âdet, ayin*" anlamına gelmektedir.[408]

Töre zaman içinde toplum tarafından geleneklere göre üretilen toplumsal yasalar bütünüdür. Bu yasaların çerçevesi evlilik, miras gibi konuların yanı sıra ceza hükümlerini de içine alabilir.[409] Dünya genelinde farklı toplumlarda törelere dayalı cezalandırmalar özellikle namus kavramı çerçevesinde cinsiyet temelli olabilmektedir. Burada öne çıkan, bir toplulukta veya toplumda cinsiyetler açısından belirlenmiş ahlak kurallarına uyma durumudur. Bu kurallara uyulmaması durumu kadınların öldürülmesiyle sonuçlanabilmektedir.

---

[403] UN Women, 2018, s.5.
[404] Cantor, D., Fisher, B., Chibnall, S. H., Townsend, R., Lee, H., Thomas, G., ... & Westat, Inc., "*Report On The AAU Campus Climate Survey On Sexual Assault And Sexual Misconduct*", 2015, s.14. (Erişim tarihi: 04.03.2025). https://www.aau.edu/sites/default/files/%40%20Files/Climate%20Survey/AAU_Campus_Climate_Survey_12_14_15.pdf
[405] UN Women, 2018, s.6.
[406] UN Women, 2018, s.6.
[407] https://sozluk.gov.tr/
[408] https://sozluk.gov.tr/
[409] "*Türkiye Büyük Millet Meclisi Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon Raporu*", 2006, s. 108. https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/38d756c1-7f14-4713-a213-faf3ed4b9449 (Erişim tarihi: 28.02.2025).

Namus kavramının içeriği toplumdan topluma değişebilmektedir. BM Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından 2005 yılında yapılan Türkiye'deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri Araştırması'nda; katılımcıların namus kavramına yaklaşımı kadın, kadın bedeni, cinselliği ve kadınların kontrol edilmesi şeklindedir.[410] Kadını kontrol altında tutmanın ve erkeğin hakimiyetini vurgulamanın en çarpıcı yolu namus cinayetleridir.[411]

2007 yılında hazırlanan Töre ve Namus Cinayetleri Raporu'na göre, töre ve namus cinayetlerinin hem faillerinin hem de mağdurlarının eğitim seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Failler genellikle erkekler olmakla birlikte zaman zaman kadınların da fail konumuna geçtiği durumlar olmaktadır. Namus kavramına, toplumsal ve bireysel varoluş anlamı yüklenmekte ve bu nedenle cezaların yüksekliği bu suçu işleyen failler açısından herhangi bir pişmanlık durumu yaratmamaktadır.[412]

Dünya genelinde 2023 yılında yaklaşık 51.100 kadın ve kız çocuğu, eşleri, yakın ilişki içinde oldukları kişiler veya kendi aile üyeleri tarafından öldürülmüştür. Afrika Kıtası, tüm bölgeler arasında bu tür cinayetler bakımından ilk sırada yer almaktadır.[413] Ayrıca dünya genelinde 2023 yılında her gün 140 kadın ve kız çocuğu bir aile üyesi tarafından öldürülmüştür.[414]

Ülkemizde ise kadın cinayetleri, maktulün şüpheliye yakınlığı açısından değerlendirildiğinde, %99'unun eşi, yakın ilişkide olduğu kişi veya aile üyesi olduğu belirlenmiştir.[415] Sağlık Bilimleri Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurdan DUMAN 04.03.2025 tarihinde Komisyona yaptığı sunumunda, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu Acil Yardım Hattı'na gelen çağrılarda töre ve namus nedeniyle yaşanan şiddet olaylarında fiziksel ve duygusal şiddetin ön plana çıktığını belirtmiştir. Ayrıca yapılan çağrılar incelendiğinde töre temelli şiddet olaylarında şiddetin sürekliliği dikkat çekmiştir.[416]

2.2.6.2 Erken Yaşta ve Zorla Evlilik

Erken yaşta ve zorla evlilikler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de toplumsal bir

[410] Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Türkiye'deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri: Hareket Olasılıkları, 2005, s. 6. https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/namuscinayet.PDF (Erişim tarihi: 28.02.2025).
[411] TBMM, 2006, s.111.
[412] Başabakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, 2007 Töre ve Namus Cinayetleri Raporu, 2008, s. 8.
[413] UNODC and UN Women, Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides, 2024, s.4, United Nations publication.
[414] UNODC and UN Women, 2024, s. 8.
[415] 04.12.2024 tarihli İçişleri Bakanlığı Çalışma Ziyareti Toplantı Tutanağı, s.13, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4066
[416] Prof. Dr. Nurdan DUMAN'ın 4 Mart 2025 tarihli Komisyona yapmış olduğu sunum.

sorundur. Öyle ki uluslararası alanda bu tarz evlilikler suç olarak kabul edilmektedir.[417] Erken yaşta ve zorla evlilikler, UNFPA tarafından çocuk yaşta evlilik, erken evlilik ve zorla evlilik olarak üç kategoride tanımlanmıştır. Buna göre çocuk yaşta evlilik, eşlerden en az birinin 18 yaşından küçük olduğu evlilikleri ifade eder. Erken evlilik, taraflardan en az birinin 18 yaşından küçük olduğu ya da 18 yaşından büyük olsalar da eşlerin fiziksel, duygusal, cinsel ve psikolojik gelişim düzeyleri ve yaşam seçenekleri hakkında bilgi eksikliği gibi nedenlerle rıza göstermeye hazır olmadığı resmi nikâh ya da dini nikâh ile gerçekleşen evliliklerdir. Zorla evlilikler ise iki kişiden birinin ya da her ikisinin tam ve özgür rızası ile gerçekleşmeyen evlilikleri ifade etmektedir.[418]

Erken yaşta ve zorla evliliklerin temel nedeni toplumlarda yerleşmiş geleneklere dayanmaktadır.[419] Bunun yanı sıra olumsuz ekonomik koşullar kız çocuklarının evlendirilmesinin bir başka nedenidir. Yoksullukla başa çıkmanın bir çözümü olarak aileler çocuklarını erken yaşta evlendirmektedir. Bu evlilikler yoluyla evden bir kişinin eksilmesi, kız çocuklarının daha rahat bir evde yaşaması ve evlilik karşılığında başlık parası alınması gibi durumlar yoksullukla mücadele etmeyi amaçlamaktadır.[420] Bu duruma ailelerin eğitim düzeyinin düşük olması ve aile içi şiddetin olduğu ailelerde çocuğun aile içi şiddetten kaçmak için evliliği kabul etmesi de yol açabilmektedir.[421] Ayrıca erken yaşta ve zorla evliliklerde Covid-19 pandemisinin oldukça önemli bir etkisi bulunmaktadır. UNICEF 2021 yılında yayınladığı bir analizde salgın nedeniyle kapanan okulların, ekonomik krizin, hizmetlerin alımında yaşanan aksaklıkların, hamileliğin ve ebeveyn ölümlerinin en savunmasız durumdaki kız çocukları için erken yaşta ve zorla evlilik riskini arttırdığını belirlemiştir.[422] Diğer yandan pandemiyle birlikte okulların kapanması sonucu kız çocuklarının evde olma halinin getirmiş olduğu sorumluluklardan, can sıkıntısından ve ders çalışmaktan kaçma isteği erken yaşta ve zorla evlilikleri beraberinde getirmiştir.[423]

Erken yaşta ve zorla evlilikler çocukların temel haklarının ihlali olmasının yanı sıra eğitim, istihdam ve ekonomik açıdan birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Bir insan hakkı ihlali olan erken yaşta ve zorla evlilikler, çocukların fiziksel, cinsel ve psikososyal

[417] Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, "*Türkiye'de Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler: 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Veri Analizi*", 2020, s. 11, Ankara.
[418] Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 2020, s. 13.
[419] A.g.e., 2020, s. 14.
[420] A.g.e., 2020, s. 13.
[421] Prof. Dr. Nurdan DUMAN'ın 4 Mart 2025 tarihli Komisyon toplantısında yaptığı sunum.
[422] UNFPA ve UNICEF, Child Marriage in COVID-19 contexts: Disruptions, Alternative Approaches and Building Programme Resilience, 2020, s.2.
[423] Yıldırım, F. Annesi Erken Yaşta Evlenen Çocukların "*Erken Evliliğe" Bakışları Üzerine Nitel Bir Araştırma*", 2023, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, s.45.

gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.[424] Ayrıca erken yaşta ve zorla evlilikler kadına yönelik şiddetle doğrudan ilişkilidir. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014) kapsamında kadınların maruz kaldıkları fiziksel şiddet davranışlarının hepsine, erken yaşta evlenen kadınların daha fazla maruz kaldığı tespit edilmiştir. Buna göre, yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan fiziksel şiddet erken yaşta evlenen kadınlar arasında %48 iken, 18 yaşından sonra evlenen kadınlar arasında bu oran %31 düzeyindedir. Cinsel şiddet türünde de benzer bir örüntü tespit edilmiştir. Erken yaşta evlenen kadınlar 18 yaşından sonra evlenen kadınlara göre iki kat daha fazla oranda cinsel şiddete maruz kalmaktadır. [425]

Dünyada erken yaşta ve zorla evliliklere ilişkin güncel verilere bakılacak olursa UNICEF'e göre bugün yaşayan 640 milyon kadın ve kız çocuğunun 18 yaş altı evlilik yaptığı tahmin edilmektedir. Ayrıca 18 yaş altı evliliklerin yaklaşık yarısı (%45) Güney Asya'da iken, bunu %20'lik oranla Sahraaltı Afrika takip etmektedir.[426] Güncel verilere göre bugün, 20-24 yaş arasındaki her beş genç kadından birinin 18 yaşından önce evlendiği anlaşılmaktadır. UNICEF'in 2030 yılında bu evliliklerin sonlanmasına ilişkin hedefini gerçekleştirebilmek için 18 yaş altı evliliklerin düşüş hızının yeterli olmadığını söylemek mümkündür.

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA) 2021 sonuçları; 18 yaş altında evlenen kadınların oranının (%24,2) erkeklerin oranından (%4,4) oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.[427] Ayrıca TÜİK evlenme istatistiklerine göre 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmî evlenmelerinin, toplam resmî evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında %7,3 iken 2024 yılında 1,6'ya düştüğü belirlenmiştir. Diğer taraftan, aynı yaş grubunda olan erkek çocukların resmî evlenmelerinin toplam resmî evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında %0,5 iken bu oran 2024 yılında %0,1 olmuştur.[428]

Erken yaşta ve zorla evliliklerin bir uzantısı olan doğum istatistikleri incelendiğinde, bu evliliklerde meydana gelen doğum sayısının yıllar içinde düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. 2001 yılında 15-17 yaş arasında doğum yapanların sayısı 50.848, 15 yaş altında ise doğum yapanların sayısı 2.730 olmuştur. Türkiye'de 2024 yılında doğumların 5.952'sinin 15-17 yaş grubundaki, 122'sinin ise 15 yaş altındaki kız çocukları tarafından

[424] Yıldırım, 2023, s.44.
[425] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015, "*Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Aile İçi Şiddet Araştırması*", s. 83-84.
[426] UNICEF, Is an End to Child Marriage within Reach?: Latest Trends and Future Prospects, 2023, s. 5.
[427] TÜİK, "*Türkiye Aile Yapısı Araştırması*", 2021, s.23.
[428] TÜİK, "*İstatistiklerle Çocuk*", 2024.

yapıldığı belirlenmiştir.[429]

[429] TÜİK, "*Doğum İstatistikleri*", 2024.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE KADINLARIN GÜÇLENMESİ

3.1 GÜÇ, GÜÇSÜZLÜK VE GÜÇLENME KAVRAMLARI

Güç kavramı çok farklı disiplinlerden ve bakış açılarından etkilenerek bugüne gelmiştir. Dolayısıyla gücün toplumsal olarak inşa edildiği öne sürülse de tanım ve bakış açılarındaki çeşitlilik öne çıkar. Bu nedenledir ki standart bir tanımı yoktur.[430]

Oxford İngilizce Sözlüğü (2005) gücü, bir şeyi güçlü bir şekilde etkileme veya hareket etme yeteneği olarak tanımlar. Ayrıca fiziksel ve zihinsel güç, kudret, canlılık, enerji ve etkinlik olarak ele alır.[431] Başka bir tanımlamaya göre ise güç; çevreyi etkileyebilme, işleri yönetebilme veya gerçekleştirme, bir şeylerin olmasını ya da yapılmasını engelleyebilme derecesi olarak açıklanır.[432] Diğer yandan toplu ya da bireysel olarak sosyal bağlamda diğerlerini ve toplumu etkileme kapasitesi olarak da ifade edilir.[433]

Güç kavramsallaştırması yapılırken güçsüzlüğün de ne olduğunu anlamak önem arz eder.[434] Güçsüzlük, zayıf maddi kaynaklar ya da bilgi yetersizliği nedeniyle düşük düzeydeki sosyal bağlama karşılık gelebilir.[435] Güçsüzlük politik alandaki tecrübesizlik, bilgiye erişim eksikliği, ekonomik güvencesizlik, eğitim eksikliği, stres ve öğrenilmiş çaresizlik gibi birçok etkene dayanabilir.[436]

Bazı insanlar güçsüzlüğü daha fazla deneyimleyebilir. Bu bağlamda öğrenme güçlükleri bulunanlar, akıl sağlığı sorunu olanlar, engelleri ve kronik hastalıkları olanlar, yaşlılar, kadınlar, evsizler, hükümlüler bu gruplar arasında sıralanabilir. Ancak bazı bireyler deneyimledikleri farklı dezavantajlar nedeniyle çoklu baskı ve güçsüzlüğü bir arada yaşayabilir.[437] Bazı deneyimler farklı kişiler için hem güçsüzleştirici hem de güçlendirici

[430] Smith, R. (2008), "*Social Work and Power: 9 (Reshaping Social Work)",* Basingstok: Palgrave Macmillan.
[431] Oxford English Dictionary (2005). Power. https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=power&tl=true (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[432] Lee, J.A.B. (1986), Seeing It Whole. *Social Work With Groups,* 8(4), 39-50.
[433] Smith, R. (2008), "*Social Work and Power: 9 (Reshaping Social Work)",* Basingstok: Palgrave Macmillan.
[434] A.g.e.
[435] Staub-Bernasconi, S. (1992), "*Social action empowerment and socialwork: An integrative theoretical framework for social work and social work with groups*", *Social Work with Groups,* 14 (3/4), s.35-52.
[436] Cox, E.O (1989), Empowerment Of The Low Income Elderly Through Group Work, In *Group Work with the Poor and Oppressed.* J.A.B. Lee (Ed.). New York: Haworth.
[437] Thompson, N. (2007), Güç ve Güçlendirme*,* (Ö. Cankurtaran, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.

olabilir.[438] Örneğin meme kanseri tedavi sürecindeki bir kadın hastalık sürecinde güçsüzleşebilirken başka bir kadın bu süreçte güçlenebilir.

Güç ile dil arasındaki ilişki karmaşıktır. Dil güç ilişkilerini yansıtmaktadır. Dil, söylemlere ve neyin "*normal*" olduğuna şekil vermektedir. Dolayısıyla söylemler gerçekliği oluşturmaktadır. Genel olarak ise kültürler, insanları ve yapıları şekillendiren önemli bir güç uygulamasıdır. Kimlik ise söylemlerle ve kültürle şekillenmektedir.[439] Diğer yandan güçsüzlük, baskı ve ayrımcılık arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır.[440] Güçlenme de bir anlamda ayrımcılıktan kaynaklanan güçsüzlük duygusunu azaltma sürecidir.[441] Güçlenme kavramı farklı bilim alanlarında ilgi görmektedir. Güçlenme makro olarak kolektif siyasi gücü artırma süreci[442] iken mikro düzeyde yapısal düzenlemelerde aslında gerçek bir değişiklik olmaksızın kişisel olarak artan bir güç veya kontrol duygusunun gelişimidir.[443]

Dezavantajlı kişiler için düşünüldüğünde güçlenme, başa çıkmayı zor hale getiren ya da engelleyen güçlerle yapıcı bir biçimde baş edebilmesini ve kişilerin kendi yaşamları üzerinde kontrol sahibi olabilmesini olanaklı hale getirmeyi ifade eder. Dolayısıyla bireylerin hayatını etkileyen unsurları yönetebilmesi için kapasite, güç ve yeteneklerinin farkına vararak yaşamlarının kontrolünü ele alabilmeleri gerekmektedir.[444]

Ayrımcılık; ırk, cinsiyet, engellilik gibi pek çok temelde gerçekleşebilir ve pek çok insan baskı ve ayrımcılığa maruz kalabilir. Baskı ve ayrımcılık bireylerin temel insan haklarından ve kendi hayatlarını şekillendirme yeteneğinden yoksun olmalarına yol açabilir.[445] Güç baskın gruplar tarafından kötüye kullanılabilir ve toplum tarafından güce maruz kalan kişiler suçlanabilir.[446] Bu süreçte çoğunlukla baskı ve güç uygulayan sosyo-ekonomik/politik ve çevresel koşullar göz ardı edilerek sadece ezilenlerin kendisine odaklanılabilir. Böyle bir durumda, örneğin kadının bir erkek tarafından kötü muameleye maruz kalmasında, kadın kendini suçlayıp baskıyı ve ayrımcılığı içselleştirerek

[438] Fook, J. (2002), "*Social Work: Critical Theory And Practice"*, London: SAGE Publications.
[439] Thompson, N. (2007), *Güç ve Güçlendirme,* (Ö. Cankurtaran, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
[440] Lee, J.A. (2001), *The Empowerment Approach To Social Work Practice*, New York: Columbia University Press.
[441] Solomon, B.B. (1976), *Black Empowerment: Social Work In Oppressed Communities.* New York: Columbia University Press.
[442] Fagan, H. (1979), *Empowerment: Skills For Parish Social Action,* New York: Paulist Press.
[443] Pinderhughes, E.B. (1983), Empowerment For Our Clients And For Ourselves, *Social Casework,* 64(6), 331-338.
[444] A.g.e.
[445] Smith, R. (2008), "*Social Work and Power: 9 (Reshaping Social Work)",* Basingstok: Palgrave Macmillan.
[446] Ryan, W. (1971), *Blaming The Victim,* Vintage, New York.

normalleştirebilir.[447] Dolayısıyla bireylerin güçlenmesinde sahip oldukları gücü de çok boyutlu ve bütüncül bir bağlamda yani içerisinde yaşadığı çevresi içinde anlamaya ihtiyaç vardır.[448]

Güçlenme teorisi ve pratiğinin temelleri yetişkin eğitimi tekniklerinde, feminist teoride, topluluk örgütlenme yöntemlerinde, politik psikolojide ve sosyal hizmette önemli bir yere sahiptir.[449] Güçlenme teorisi, bir toplumdaki kaynaklar üzerinde farklı güç ve kontrol düzeyine sahip olan çeşitli gruplar olduğunu öne süren bir yaklaşımdır. [450] Kuramsal temelleri sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı gruplarla çalışan eğitimcilerin ve topluluk psikologlarının çalışmalarına uzanır. Bu yaklaşımın temelleri Brezilyalı eğitimci Paulo Freire'nin 1960'lı yıllardaki eğitim felsefesi kapsamındaki görüşlerine dayanır. Dezavantajlı ya da baskı altındaki bireylerin sosyal eşitsizlik konusunda bilinçlenerek ve sosyal eşitliğin sağlanmasına inanarak güçlenebileceklerini öne süren yaklaşımı güçlenme teorisine temel oluşturmuştur.[451]

1902 yılında Demokrasi ve Sosyal Etik (Democracy and Social Ethics) adlı eserinde Jane Addams insanların başka kategorideki insanlara karşı üstünlük gütmemeleri gerektiğinin ve bireylerin kendi ilgi ve yeteneklerini geliştirmesinin önemini vurgulamıştır. Böylece insanların kendilerinde mevcut olan yaratıcı güçlerinin sadece onlara fırsat verildiğinde ortaya çıkabileceğini öne sürmüştür.[452] Bu bağlamda güçlenme yaklaşımı sosyal programlarda, refah politikasında ve psikoloji, sosyal hizmet gibi farklı bilim alanlarına özgü doğrudan müdahalelerde daha fazla kullanılmaktadır.[453]

Thompson (2007) güçlenmenin *kişisel, kültürel ve yapısal* olmak üzere üç düzeyde gerçekleştiğini öne sürer. Kişisel ya da psikolojik model; kişilerin kendi hedeflerine erişme yetenekleri ile güven ve beceri geliştirmeleri, benlik saygısını arttırmaları ile ilgilidir. Bu bağlamda bireylerin becerileri, rolleri ve tutumları bu kapsamda ele alınır. Bu düzeyin hedefi bireylerin kendi hayat ve imkanları üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmalarına destek sağlamaktır. Kültürel ya da söylemsel model, dilin güç yapılarını nasıl biçimlendirdiği ile

[447] Mann, B. (1987), Working With Battered Women: Radical Education or Therapy, In *Our Best Interests: A Process for Personal and Social Change.* Duluth: Minnesota Program Development.
[448] Lee, J.A. (2001), *The Empowerment Approach To Social Work Practice*, New York: Columbia University Press.
[449] Pinderhughes, E.B. (1983), Empowerment For Our Clients and For Ourselves, *Social Casework,* 64(6), 331-338.
[450] Fay, B. (1987), *Critical Social Science: Liberation And İts Limits,* Ithaca NY: Cornell University Press.
[451] Freire, P. (1973), *Pedagogy of the oppressed*, New York: Seabury.
[452] Cankurtaran, Ö., Akoğlu, G. & Sakarya, H. (2020), "*Güçlenmeyi Güç Güçsüzlük Baskı ve Güç İlişkileri Temelinde Anlamak"*, Toplum ve Sosyal Hizmet, 31(4), 1913-1939.
[453] Pinderhughes, E.B. (1983), "*Empowerment For Our Clients and For Ourselves*", *Social Casework,* 64(6), 331-338.

ilişkilidir. İçinde güç kuralları taşıyan anlam, dil ve davranış sistemlerine atıfta bulunur. Bu düzeyde içselleştirilmiş baskılarla ve kalıp yargılarla mücadele etmek önemlidir. Yapısal model ise bireylerin içinde yaşadığı toplum içindeki konumuna bağlı olarak gücün ve fırsatların bölüşümü açısından sonuçlarını odağa alır. Toplumlar sınıf, dil, cinsiyet gibi farklı toplumsal kategorileri içermektedir. Dolayısıyla bu kategoriler yaş, engellilik ve sınıf gibi kendi içindeki ve arasındaki eşitsizlikleri ve hiyerarşiyi içinde barındırır. Yapısal modelde bireysel olduğu düşünülen sorunların, toplumsal yapıya özgü sosyal, politik ve ekonomik bağlam içinde değerlendirilmesi sağlanır. Gücün yapısal boyutları kaynaklara erişim, ideolojik varsayımlar ve engeller biçiminde kendini gösterir. Örneğin cam tavan kavramı, kadına yönelik ayrımcılığın biçimlerinden birisi olarak, kadınların çalışma hayatında yükselmesinin önündeki görünmez engelleri açıklayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapısal güç hegomanya ile ilişkilidir. Hegomanya ve baskı durumunda güç kullanmadan fikirlerin kabul ettirilmesi söz konusu olabilir. Örneğin amaçların gerçekleştirilmesinde medya önemli bir araç haline gelebilir. Dolayısıyla güç baskı unsuru olarak kullanılabilir.[454]

3.2 KADINLARIN GÜÇLENMESİ

Güçlenme; bireyleri, aileleri ve toplulukları, kendilerindeki ve ortamlarındaki kaynakları ve araçları keşfedip kullanmaları konusunda desteklemek anlamına da gelmektedir.[455] Böylece bireylerin kendi hayatlarında kontrol sahibi olma imkanlarını artırmalarını,[456] baskıya karşı güçlü olmalarını, eleştirel düşünceye sahip olmalarını, kendilerine güven duyarak haklarını savunmalarını teşvik etmeye hizmet eder.[457]

Lee (2001) güçlenmenin daha olumlu ve güçlü bir benlik geliştirme, çevredeki sosyal ve siyasal gerçeklikle ilgili eleştirel bir anlayış kazanma için bilgi ve kapasite oluşturma, kişisel ve kolektif hedeflere ulaşmak için işlevsellik, strateji ya da kaynak geliştirme gibi birbiriyle ilişkili boyutlarının olduğunu belirtmektedir. [458]

Thompson (2007) güçlenme ile ilgili faillik, güç ve dayanıklılık kavramlarına dikkat

---

[454] Thompson, N. (2007), Güç ve Güçlendirme, (Ö. Cankurtaran, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
[455] Kaplan, L., Girard, J. (1994), *Strengthening high-risk families: a handbook for practitioners*, New York: Lexington Books.
[456] Rappaport, J. (1987), Terms Of Empowerment/Exemplars Of Prevention: Towards A Theory Of Community Psychology, American Journal of Community Psychology, 15(2), 121-145.
[457] Erbay, E. (2019, Güç ve Güçlendirme Kavramları Bağlamında Sosyal Hizmet Uygulaması, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 42, 2148-9424.
[458] Lee, J.A. (2001), *The Empowerment Approach To Social Work Practice*, New York: Columbia University Press.

çekmektedir. Anahtar bir kavram olarak faillik, kişilerin karar vermeleri ve eylemlerinin sorumluluğunu alma yeteneğini ifade etmektedir. Gücün her zaman baskı anlamı taşımadığının farkında olmak da önemli bir konudur. Dirençlilik/dayanıklılık ise yaşanan zorlukların kişileri daha güçlü hale getirebileceği anlamına gelir. [459]

Baskıya ve ayrımcılığa maruz kalan kişiler içinde bulundukları durumun sorumlusu olarak kendilerini görebilir ve bunu içselleştirebilir.[460] Örneğin bazı kadınlar baskıyı, ayrımcılığı ve şiddeti içselleştirerek bu durumdan kendilerini sorumlu tutabilirler. Bu durumun kendi başarısızlığından veya yetersizliğinden kaynaklandığını düşünebilirler.[461] Şiddet gören kadınların baskıyı ve ayrımcılığı içselleştirmesi ve suçluluk duyması, toplumsal temeldeki rollerinin pekişmesine ve cinsiyet temelli eşitsizliğin sürdürülmesine hizmet edebilir.[462]

İnsanlar bazen içinde bulundukları durumlardan suçluluk duyar, umutsuz ve çaresiz hissederek durumlarının değiştirilemez olduğunu düşünürler.[463] Ancak çok çeşitli sorunlara çözüm üretme noktasında başarı, güç ve kontrol ile tanıştıkça, güçsüzlük hisseden kişiler (örneğin şiddete uğrayan ve durumunun değişmez olduğunu ve çaresiz olduğunu düşünen kadınlar) kendileri hakkındaki varsayımları ve içinde bulunduğu koşulları yeniden değerlendirebilirler.[464] Bu yeniden değerlendirme sonrası oluşan yeni bakış açısı "yeniden çerçeveleme" olarak ifade edilir. Örneğin *"ben şiddet görmeyi hak ediyorum"* düşüncesi yerine, "*Maruz kaldığım şiddet bir insan hakkı ihlalidir, benim hak ettiğim bir durum değildir. Şiddet sonlandırılabilir, kendi yaşamım için yeni kararlar alabilirim."* biçimindeki bir bakış açısı geliştirmek, durumu değerlendirme ve yeniden çerçeveleme anlamına gelir. [465]

Güçlenme yaklaşımı, bireyler üzerindeki içsel ya da dışsal tüm baskıların giderilmesine odaklanır. Genel bir felsefe olarak güçlenme yaklaşımı, şiddete ve ayrımcılığa uğramış kadınlarla çalışmalarda da temel alınmaktadır. Zira güçlenmenin temel hedefi baskı ve ayrımcılığa maruz kalan bireylerin, tüm bunlarla mücadelelerinde güç kazanmalarına

[459] Thompson, N. (2007), Güç ve Güçlendirme, (Ö. Cankurtaran, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
[460] Oral, M. (2022), *Gruplarla Sosyal Hizmet Uygulaması İle Şiddet Gören Kadınların Güçlendirilmesi* (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
[461] Miller, D. T., & Porter, C. A. (1983), Self□blame in victims of violence. *Journal of Social Issues, 39*(2), 139-152.
[462] Sallan-Gül, S. (2013), *Türkiye'de Kadın Sığınma Evleri: Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar Mı?* (2. baskı), Bağlam Yayıncılık.
[463] Breton, M. (2006), An Empowerment Perspective, In C. D. Garvin, L. M. Gurıerrez, & M. J. Galinsky (Eds.), *Handbook of social work with groups* (pp. 58-75). The Guilford Press.
[464] Duyan, V. (2012), Sosyal Hizmet: Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Yayın No 20.
[465] Oral, M. (2022), *Gruplarla Sosyal Hizmet Uygulaması ile Şiddet Gören Kadınların Güçlendirilmesi* (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.

yardım etmektir. Bu nedenle güçlenme tek taraflı olarak sağlanamaz, şiddete uğrayan kadınlar başta olmak üzere bu bireylerin çevreleriyle çalışmayı ve iş birliğini de gerektirir. Bu çalışmalarda bireyin çevreye uyumunu sağlamak için değil bireylerde kapasite arttırmak için çaba harcanır. Temel varsayımı herkesin az ya da çok güçlü yönleri, kaynakları, kapasiteleri olduğu yönündedir.[466] Bu yaklaşıma göre; baskı ve ayrımcılık nedeniyle güçsüzlük yaşayan kadınların yaşadıkları sorunların özünde sadece bireysel yetersizlikler değil, çevrenin baskılarından da kaynaklanan güçsüzlük yer almaktadır.[467] Çünkü içinde yaşanılan toplumsal koşullar içinde bu sorunlar anlam kazanır.[468]

Şiddete, baskıya ve ayrımcılığa maruz kalan kadınlara yönelik güçlenme çalışmalarında öncelikle şiddeti durdurmak, kadınların iyilik halini ve özgüvenini artırmak, gelişmesine katkı sunmak ve onlara özgür bir biçimde hareket edebileceklerine yönelik umut vermek önemlidir.[469] Burada dilin nasıl kullanıldığının önemi ortaya çıkar. Diğer yandan baskı, ayrımcılık ve şiddetle ilgili olarak dilin kullanımı çok önemlidir. Çünkü dildeki cinsiyete dayalı baskılayıcı kalıplar nesiller boyu aktarılma riski taşıyabilir.[470] Güçlenme temelli çalışma ve uygulamalarda, düşük öz saygı ve benlik imajına neden olan şiddetin, baskının ve ayrımcılığın psikolojik etkilerinin giderilmesine odaklanılır.[471] Müdahalelerde şiddet ve ayrımcılığa maruz kalan kadınların çaresiz olmadığı, büyüme ve gelişme potansiyellerinin olduğu üzerinde durulur. Olumsuz kendilik algısı yerine, olumlu algının oluşması ve güçlü yönlerini görmeleri sağlanır. [472]

Kadınların güçlenmesi konusu ele alınırken öz yeterlilik kavramı ön plandadır. Bu ifade ile algılamalardaki temel değişim ya da içsel bir dönüşüm öne çıkar. Daha açık olarak ifade edilecek olursa kadınlar kendi tercihlerini tanımlayabilmelidirler. Ayrıca kendilerini yetenekli olarak görürken aynı zamanda seçim yapma hakkına sahip olarak da görmelidirler.[473] Güçlenme yaklaşımında ekolojik perspektif öne çıkmaktadır. Ekolojik

---

[466] Horejsi, C.J. and Sheafor, B.W. (2014), Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler, D.B. Çiftçi (Ed.), Ankara: Nika Yayınevi.
[467] Saleebey, D. (1996), The Strengths Perspective in Social Work Practice: Extensions and Cautions, *Social Work*, 41(3), 296-305.
[468] Pinderhughes, E.B. (1983), Empowerment For Our Clients and For Ourselves, *Social Casework,* 64(6), 331-338.
[469] Itzhaky, H., & Porat, A. B. (2005), Battered Women in Shelters: Internal Resources, Well-Being, and Integration, *Affilia, 20*(1), 39-51.
[470] Thompson, N. (2007), *Güç ve Güçlendirme,* (Ö. Cankurtaran, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
[471] Berwald, C., & Houtstra, T. (2003), Joining Feminism and Social Group Work Practice: A Women's Disability Group, *Social Work with Groups, 25*(4), 71-83.
[472] Oral, M. (2022), *Gruplarla Sosyal Hizmet Uygulaması ile Şiddet Gören Kadınların Güçlendirilmesi* (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
[473] East, F. J. ve Roll, J.S. (2015), Women, Poverty And Trauma: An Empowerment Practice Approach, Social Work, October 60 (4): 279-286.

perspektif, bireyler ve toplum arasındaki bağ ile tüm canlı ve cansız sistemlerin karşılıklı etkileşimini odağa almaktadır.[474] Böylece bireyin kendi kaderini tayin etmesinde ortaklık, eşitlik, toplumsal koşullar ve kolektif bağlam önemlidir.[475] Güçlenme çalışmalarında bireyler öğrendikçe ve güven duyguları geliştikçe, kendi potansiyellerine ve becerilerine ilişkin farkındalık kazanabilmekte ve değişim-gelişim için daha fazla motive olabilmektedirler.[476] Bu çalışmalar bireylerin kendilerinde zaten mevcut olan güçleri açığa çıkararak, kendi yaşamlarını sürdürebilmelerine yardımcı olmayı gerektirir.[477] Bu süreçte bireylerle birlikte baskıya karşı mücadele etmek[478] ve bireyin kendi yaşamına ilişkin kararlarını kendisinin almasını sağlamak önem arz etmektedir.[479]

Güçlenme yaklaşımı ve uygulamaları başta dezavantajlı kesimler olmak üzere tüm gruplar için uygulanabilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın sadece dezavantajlı gruplara indirgenmemesi ve geniş bir bakış açısıyla ele alınması önemli olmakla birlikte, çalışmada şiddete ve ayrımcılığa maruz kalan kadınların güçlenmesi odağında konunun irdelenmesi yerinde olacaktır.

Kadınların güçlenmesi konusuna ilişkin farkındalık 1970'li yıllardan sonra gündeme gelmeye başlamıştır. EIGE-2018, kadınların güçlenmesini *"Kadınların kendi hayatları üzerinde güç ve kontrol sahibi olmalarını ve stratejik seçimler yapma yeteneklerini kazanmaları süreci"* olarak ele almaktadır.[480] Bu bağlamda kadınların farkındalığının artması, kendine güveninin gelişmesi, eğitim ve öğrenim olanaklarının artırılması, kaynaklara erişimin ve kontrolün artırılması, cinsiyet temelli ayrımcılık ve eşitsizlik içeren kurum ve yapı sisteminin değiştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi için önemli araçlardır. EIGE kadınların güçlenmesini beş öge çerçevesinde değerlendirmektedir. Bunlar:

- Kadınların kendi değerinin farkında olması,
- Seçeneklere sahip olma ve bunlar arasında tercih yapma hakkı,

[474] Lee, J.A.B. (1986), Seeing It Whole, *Social Work With Groups,* 8(4), 39-50.
[475] Tuncay, T. and Erbay, E. (2006), Sosyal Hizmetin Temel Hedefi: Sosyal Adalet Güçlendirmeyle Retorikten Pratiğe, Toplum ve Sosyal Hizmet*,* 17(1), 53-69.
[476] Sheafor, B.W. and Horejsi, C.J. (2014), *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler.* D.B. Çiftçi (Ed.), Ankara: Nika Yayınevi.
[477] Duyan, V. (2012), *Sosyal Hizmet: Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri,* Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Yayın No: 20.
[478] Lee, J.A. (2001), *The Empowerment Approach To Social Work Practice*, New York: Columbia University Press.
[479] Kirst-Ashman, K. K., Grafton, H.H. (1999), *Understanding Generalist Practice*, Chicago: Nelson-Hull Publisher.
[480] European Institute for Gender Equality (EIGE-2018), "*European Institute for Gender Equality (EIGE) in Brief*" 2018, https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20182866_mh0218653enn_pdf.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

- Fırsatlara ve kaynaklara erişim hakkı,
- Ev içinde ve dışında kendi hayatlarını kontrol etme gücüne sahip olma hakkı ve
- Ulusal ve uluslararası düzeyde adil bir toplumsal ve ekonomik düzen oluşturmak için toplumsal değişimin yönünü etkileme becerileri olarak sıralanmaktadır.[481]

Özgürleşme, kendine yardım, ekonomi ve yönetim gibi çok çeşitli alanlarda görünür olma güçlenme açısından önemlidir.[482] Güçlenme, kadının hayatı üzerinde düşünmesini, kendi yapabilirliklerinin farkına varmasını ve müdahale edebilmesini sağlar. Bu kapsamda kadının yapabilirliklerini keşfetmesi, kendi yaşamı üzerinde kontrol sağlaması ve buna yönelik desteklenmesi önem arz etmektedir.[483]

3.3 KADINLARIN GÜÇLENMESİNİN FARKLI DÜZEYLERİ

VeneKlasen ve Miller'e (2002) göre kadınların güçlenmesi, kadınların ve kız çocuklarının yaşamlarının sınırlı güce sahip oldukları bir durumdan, güçlerinin artırıldığı bir duruma getirilmesi sürecidir. Dolayısıyla değişim kişisel, ilişkisel ve çevresel olmak üzere üç düzeyde gerçekleşmektedir.[484] Lee (2001) de benzer biçimde güçlenmenin düzeylerini kişisel, ilişkisel ve politik olarak ele almaktadır. [485]

3.3.1 Kişisel Düzey

Şiddet, baskı ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalan kadınlar yaşadıkları baskıyı içselleştirebilir. Olumsuz kendilik algısı geliştirebilir. Kırılganlaşabilir, düşük özgüven, özyeterlik, özdenetim hislerine sahip olabilir. Tüm bunlar kaynak ve fırsatlara erişmelerine engel olabilir. Kişisel düzeyde güçlenme; kişilerin kendi kapasitelerine ilişkin farkındalık kazanması, baskı hakkında bilgilenmesi, baskıya ilişkin bilgi edinmesi ve baskıyı dışsallaştırması ile ilgili çalışmaları kapsar. Bu düzeyde güçlenme, özgürce eyleme geçmeye

[481] ASHB (2024), *"Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)"* https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[482] Varghese, J. (2012), *Women Empowerment Through Literacy Campaign: Role Of Social Work*, Concept Publishing Company Pvt.
[483] Şengül, S. & Fisunoğlu, M. (2014), "*Türkiye'de Kadın Yoksulluğu"*, https://www.avekon.org/papers/1065.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[484] VeneKlasen, L. and Miller, V. (2002), A New Weave of Power, People and Politics: The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation. Practical Action Publishing.
[485] Lee, J.A. (2001), *The Empowerment Approach To Social Work Practice*, New York: Columbia University Press.

olanak sağlayabilir.[486] Böyle bir değişim kadınların kendi içinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bu kadınların kendini, toplumdaki rolünü, diğer kadınların rolünü nasıl gördüğünü, kendisini ve diğer kadınları ilgilendiren kararlarda ve eylemlerde bulunma konusundaki güvenini de değişim etkilemektedir. [487]

3.3.2 İlişkisel Düzey

Kadının çevresel ve güç ilişkilerinde gerçekleşmektedir. Bu düzey hem hanede hem de etkileşim halinde olduğu toplumsal çevredeki değişimleri içermektedir. Piyasalarla, yerel otoritelerle ve karar vericilerle ilişkiler bu bağlamda önemli odak noktalarıdır.[488] Lee (2001) bu düzeyi kişilerarası düzey olarak ele almaktadır. Bu bağlamda, istenilen kaynaklara ulaşmak için başkalarını etkiyebilmek kişilerarası güçtür. Bu düzey karşılıklı bağımlılık, sosyal destek, ortaklık ve saygın statü ile ilişkilidir. Bebeklikteki bağlanma ile başlayan bu süreç, daha sonra sevilen kişilere ve topluma güvenli bağlanma ile baskı karşısında güçlenmeyi beraberinde getirmektedir. Ancak bazı durumlarda bu ilişki bozulabilmektedir. Buna karşılık kişilerarası gücü olan kişiler farklı gruplar içinde yer alır ve kolektif eylemlerle daha güçlü hale gelebilir.[489]

3.3.3 Çevresel Düzey

Bu düzey daha geniş bağlamda gerçekleşmektedir. Bunlar sosyal normlar, tutumlar, toplumun inançları gibi gayri resmi değişiklikler ile politik ve yasal çerçevedeki resmi değişikliklerdir.[490] Lee (2001) bu düzeyi politik düzey olarak sınıflandırmaktadır. Yazara göre baskı, politik bir eylemdir. Bu nedenle baskıyla mücadele için politik çözümler gerekir. Politik çözümlerin bulunması için kişiler bir araya gelerek eyleme geçebilir ve baskı karşısında taleplerini ortaya koyabilir. Dolayısıyla kolektif olarak hareket etme kişilerin sosyal sorumluluk almasını sağlayabilir.[491]

Lenmaye (2003) kadınların güçlenmesine yönelik üç ayaklı bir modelden söz eder. Bu

[486] Eryar, D., Tekgüç, H., & Toktaş, Ş. (2019), Does Migration Contribute To Women's Empowerment? Portrait Of Urban Turkey and Istanbul, *Turkish Studies, 20*(2), 200-221.
[487] VeneKlasen, L. and Miller, V. (2002), "*A New Weave of Power, People and Politics: The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation"*, Practical Action Publishing.
[488] A.g.e.
[489] Lee, J.A. (2001), "*The Empowerment Approach To Social Work Practice"*, New York: Columbia University Press.
[490] VeneKlasen, L. and Miller, V. (2002), *A New Weave Of Power, People and Politics: The Action Guide For Advocacy and Citizen Participation*, Practical Action Publishing.
[491] Lee, J.A. (2001), *The Empowerment Approach To Social Work Practice*, New York: Columbia University Press.

model benlik ve öz farkındalığın gelişmesi (bilinç yükseltme), utanç-kendini suçlamanın azalması, değişim için öfkenin dışa vurumu ve kendini ve toplumu değiştirmek için sorumluluk alma (değişim için önce kendini değiştirme) olarak ifade edilebilir.[492]

Yıldırım vd., (2013) ise kadınlara yönelik aile içi şiddeti açıklayan dört düzeyli ekolojik modele göre oluşturulacak müdahale planını açıklamaktadır. Buna göre müdahale planının bireysel düzeyinde, kişilerin inanç, tutum ve davranışlarını değiştirmeye yönelik bir odaklanma söz konusu olabilir. İlişkisel düzeyde ise aile, çocuklar, arkadaş ve akranlar ile kişiler arasında olumlu ilişki düzenlemelerine gidilebilir. Topluluk düzeyinde hastane ve okul gibi alanlardaki riskli durumları belirleyip gerekli önlemleri almaya ilişkin çalışmalar yapılabilir. Toplumsal düzeyde ise şiddete ilişkin toplumsal farkındalık yaratarak, hizmet, kaynak ve politikalar geliştirerek ve yasal değişikler yaparak önlemler alınabilir.[493]

Payne (2020)'e göre güçlenme yaklaşımının amacı bireyin kendi yaşamıyla ilgili karar almak, eyleme geçmek ve bunu sürdürmek konusunda bireye yardımcı olacak beceriler kazandırmaktır. Kadınların var olan güçlerini kullanmalarını engelleyen kişisel ve sosyal engellerle mücadele ederek, onların özgüvenini arttırarak ve kapasitelerini yükselterek, ihtiyaç duyulan alanlarda güç kazanmalarını destekleyerek kadınların güçlenmesi sağlanabilir.[494] Baskıya, şiddete ve ayrımcılığa maruz kalan kadınların güçlenme sürecinde umutsuzluktan ve ilgisizlikten eyleme doğru geçmelerini sağlarken öz yeterliliklerini artırmak, kendilerini suçlamamalarını sağlamak,[495] grup bilincini geliştirmek[496] ve değişimi sağlamak için bireysel sorumluluk almaya teşvik etmek gerekmektedir.[497]

Lee (2001) çok odaklı güçlenme üzerinde durmaktadır ve baskı faktörlerinin dikkate alınmasının ve kişilerin ihtiyaçlarına göre destek sağlanmasının gerekli olduğuna dikkat çekmektedir. Bu çerçevede tarihsel, ekolojik, global, eleştirel, çok kültürlü, feminist bakış ile etnik sınıf bakışı olmak üzere yedi odaktan bahsetmektedir. Örneğin kadınların maruz kaldığı baskıyla ilgili feminist bakış açısı çok odaklı güçlenmenin odağından sadece biridir. Güçlenme sonrası kişilerde çevre ile baş etme ve uyum sağlama için öz yeterlilik, öfke kontrolü, dürtü kontrolü, duyguları yönetme, muhakeme gibi becerilerin; özgüven ve

---

[492] Lenmaye, L. (2003), Empowerment of women, In R. H. Parsons, L. M. Gutierrez, & N. Cox (Eds.), *Empowerment İn Social Work Practice: A Sourcebook* (pp. 29-51), Cengage Learning.
[493] Yıldırım, F., Öztaş, D., Hablemitoğlu, Ş., & Yaklaşım, E. (2013), "*Bir Sağlık Sorunu Olarak Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde "Ekolojik Yaklaşım*", Nişantaşı University Journal of Social Sciences*, 1*(1), 76-87.
[494] Payne, M. (2020), Modern Sosyal Hizmet Kuramı, 4. Basım (K. Kasım Çev Ed.), Nika Yayınevi.
[495] Solomon, B.B. (1976), "*Black Empowerment: Social Work İn Oppressed Communities",* New York: Columbia University Press.
[496] Thompson, N. (2007), *Güç ve Güçlendirme,* (Ö. Cankurtaran, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
[497] Kieffer, C. (1984), Citizen Empowerment: A Developmental Perspective, *Prev Hum Serv* 3(2-3), 9-36.

psikolojik huzuru sürdürme becerilerinin; problem çözme, kendi kendini yönetme ve geliştirme becerilerinin, değişim için motivasyon ve umudun sürdürülmesi becerilerinin geliştirilmesi amaçlanır. [498]

Baskı, ayrımcılık ve şiddet karşısında kadınların güçlenmesi bilinç yükseltmeyle gerçekleşir. Böylece kadınlar çevrede olup bitenlerin, yapısal eşitsizliklerin ve baskının farkına varılabilirler.[499] Sorunlara karşı daha esnek tanımlamalar ve çözüm önerileri getirebilirler.[500] Bilincin yükselmesi bireysel meselelerin siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal bağlamının farkına varılmasına imkân sağlar. Böylece kadınlar kesişen bu güç dengelerinin içinde yer aldığını anlayabilirler.[501] Örneğin kadınlar bilinç yükseltme ve diyalog güçlenme (ego güçlenmesi, öz güven gelişimi, stresle baş etme becerileri, problem çözme becerileri, karar verme becerileri) çalışmaları sayesinde kendilerine yönelik şiddetin ve ayrımcılığın dışsal nedenlerini anlamlandırabilirler. Böylece karşılaştıkları sorunların mevcut çoklu boyutlarının farkına vararak, kendilerini suçlamak yerine var olan problemlerini çözmeye odaklanabilirler.[502]

Şiddete ve ayrımcılığa maruz kalan kadınların güçlenmesinde temel odaklardan birisini kadınların karar verme becerilerini geliştirmek oluşturur.[503] Güçlenme sürecinde kadınların maruz kalınan baskı ve ayrımcılığın suçlusu olarak kendilerini görmelerinin önüne geçilir. Kendi benlik algılarının yükseltilmesine, kendi kararlarını vermelerine ve seçim yapmalarına olanak sağlayan hususlarda onlara destek verme bu sürecin önemli unsurlarıdır. Tüm bunlarla birlikte mağdur kadınların ihtiyacı olan sosyal ve ekonomik kaynaklarla buluşması, gerektiğinde yeni kaynakların oluşturulması oldukça önemlidir.[504] Bu durumda kadınların güçlenmesi ile sosyal politikalar arasında yakın bir bağ olduğunun altını çizmek gerekir. Kadınlara yönelik baskı, şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede tüm bunlara neden oluşturabilecek yasal, sosyal ve kültürel yapıların gözden geçirilmesi, tüm politika ve uygulamaların cinsiyet eşitliğine uygun olarak tasarlanması toplumsal zihniyet dönüşümünün

[498] Lee, J.A. (2001), "*The Empowerment Approach To Social Work Practice"*, New York: Columbia University Press.
[499] Adams, R. (2008), "*Empowerment, Participation And Social Work,"* (4. baskı), Palgrave Macmillan.
[500] Worell, J. (2001), Feminist İnterventions: Accountability Beyond Symptom Reduction, *Psychology of Women Quarterly, 25*(4), 335–343.
[501] Breton, M. (2006), An Empowerment Perspective, In C. D. Garvin, L. M. Gurıerrez, & M. J. Galinsky (Eds.), *Handbook Of Social Work With Groups* (pp. 58-75). The Guilford Press.
[502] Lee, J.A. (2001), "*The Empowerment Approach To Social Work Practice"*, New York: Columbia University Press.
[503] Itzhaky, H., & Porat, A. B. (2005), Battered Women İn Shelters: Internal Resources, Well-Being, And İntegration, *Affilia, 20*(1), 39-51.
[504] Oral, M. (2022), Gruplarla Sosyal Hizmet Uygulaması ile Şiddet Gören Kadınların Güçlendirilmesi (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.

sağlanması için gereklidir.[505, 506] Ayrıca şiddet gören, ayrımcılık ve baskı yaşayan kadınlara yönelik barınma, sosyal yardım, danışmanlık ve istihdam sosyal politikalara bağlı önemli hizmetler olarak değerlendirilmektedir. Sivil toplumun desteği, bireysel, grup ya da topluluk düzeyinde çalışmalar şiddet gören kadınlar için güçlenmeyi sağlayan önemli araçlardır. [507]

Güçlenmeye yönelik farklı düzeylerde, farklı uygulama, plan ve programlar söz konusudur. Bireysel ya da grup çalışmaları, sosyal eylemler, yasalar, resmi ve gayri resmi destek mekanizmaları güçlenme uygulamalarında öne çıkmaktadır. Tüm bunlar birbirlerini etkileyebilen ve tamamlayabilen çalışmalar olarak görülebilir. Örneğin; şiddete maruz kalan kadınların güçlenmesinde bireysel ya da grup olarak kişilerin güçlenmesi, sosyal eylem, yasal değişikler ve buna bağlı destek mekanizmalarının geliştirilmesi gibi farklı düzeylerde çalışmalar gerçekleştirilebilir.[508] Tablo 11'de de görüldüğü gibi Malhotra vd. (2002) ekonomik, sosyal, kişilerarası, yasal, politik ve psikolojik boyutlarda ve hane, topluluk ve daha geniş alanlar düzeyinde güçlenme çalışmalarının yapılabileceğini öne sürmektedir.

[505] Dedeoğlu, S. (2009), "Eşitlik Mi Ayrımcılık Mı? Türkiye'de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı", Çalışma ve Toplum*, 2*(21), 41-54.

[506] Sancar, S., Acuner, S., Üstün, İ., Bora, A., & Romaniuc, L. (2006), "*Bir De Buradan Bak: Cinsiyet Eşitsizliği Bir "Kadın Sorunu" Değil, Toplumun Sorunudur*." http://kader.org.tr/wpcontent/uploads/2020/12/bir_de_buradan_bak_2006.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

[507] Oral, M. (2022), *Gruplarla Sosyal Hizmet Uygulaması ile Şiddet Gören Kadınların Güçlendirilmesi,* (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.

[508] A.g.e.

Tablo 11. Yaygın Olarak Kullanılan Güçlenme Düzeyleri ve Tanımlanması

Boyut	Hane	Topluluk	Daha Geniş Alanlar
Ekonomik	Kadınların gelir üzerindeki kontrolü; aile geçimine görece katkısı; aile kaynaklarına erişim ve kontrol	Kadınların istihdama erişimi; mülk ve arazi sahipliği, krediye erişim; yerel ticaret birliklerinde yer alma ve/veya temsiliyet; pazarlara erişim	Kadınların yüksek maaşlı işlerde temsiliyeti; kadın CEO'lar; kadınların ekonomik çıkarlarının makroekonomik politikalar, devlet ve federal bütçelerde temsiliyeti
Sosyo-Kültürel	Kadınların hareket özgürlüğü; kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın olmaması; kız çocuklarının eğitimine bağlılık	Kadınların sosyal alanlarda görünürlüğü ve erişimi; modern ulaşım araçlarına erişim; aile dışı gruplara ve sosyal ağlara katılım; ataerkil normlardaki değişim (örneğin erkek çocuk tercihinin azalması); mit ve ritüellerde kadın sembolizmi	Kadınların okuryazarlığı ve geniş bir eğitim yelpazesine erişimi; kadınların rolleri ve katkılarına yönelik olumlu medya temsili
Ailevi / Kişilerarası	Ev içi karar alma süreçlerine katılım; cinsel ilişkiler üzerinde kontrol; doğum yapma kararlarını alma, doğum kontrolü kullanma, kürtaja erişim; eş seçimi ve evlenme zamanlaması üzerinde kontrol; aile içi şiddetten özgür olma	Evlilik ve akrabalık sistemlerinde kadınlara daha fazla değer ve özerklik tanıyan değişimler (örneğin daha geç evlilikler, eş seçme özgürlüğü, başlık parası uygulamalarının azalması, boşanmanın kabul edilebilirliği); yerel düzeyde aile içi şiddetle mücadele kampanyaları	Bölgesel/ulusal düzeyde evlilik zamanlaması, boşanma seçenekleri ile ilgili eğilimler; politik, hukuki ve dini destek (ya da karşıtlığın olmaması); doğum kontrolüne, güvenli kürtaja ve üreme sağlığı hizmetlerine kolay erişim sistemleri
Hukuki/Yasal	Hukuki haklar bilgisi; hakları kullanma konusunda aile içi destek	Haklar için toplumsal hareketlenme; hak farkındalığı kampanyaları; yerel düzeyde hukuki hakların etkin şekilde uygulanması	Kadın haklarını destekleyen yasalar; kaynaklara ve seçeneklere erişim; haklar ve mevzuat için savunuculuk; hak ihlallerini yargıya taşıma
Politik	Siyasi sistem ve erişim yolları hakkında bilgi; politik katılım için aile içi destek; oy kullanma hakkını kullanma	Kadınların yerel siyasi sistemde/kampanyalarda yer alması veya örgütlenmesi; belirli adaylar veya yasalar için destek; yerel yönetim organlarında temsiliyet	Kadınların bölgesel ve ulusal yönetim organlarında temsiliyeti; seçmen gücü olarak etkinliği; kadın çıkarlarının güçlü lobiler ve çıkar gruplarında temsiliyeti
Psikolojik	Özgüven; öz-yeterlilik; psikolojik iyi oluş	Adaletsizliklere yönelik kolektif farkındalık, harekete geçme potansiyeli	Kadınların dahil olma ve hak sahibi olma duygusu; sistemin kadınların haklarını ve katılımını kabul etmesi

Kaynak: Malhotra vd.'nin (2008) Uluslararası Kalkınmada Bir Değişken Olarak Kadınların Güçlenmesinin Ölçülmesi çalışmasından alınmıştır.[509]

Tablo 11'de yer alan boyutlar kapsam olarak çok geniştir ve her boyutta çok farklı alt

[509] Malhotra, A., Schuler, S. R., & Boender, C. (2002), "*Measuring Women's Empowerment As A Variable İn İnternational Development"*, World Bank.

alanlar söz konusudur. Örneğin, "sosyo-kültürel" boyut, evlilik sistemlerinden kadınların fiziksel hareketliliğine ilişkin normlara, kadınlara sunulan aile dışı sosyal destek sistemlerine ve ağlarına kadar bir dizi güçlenme alt alanını kapsamaktadır.[510]

Güçlenmenin nasıl gerçekleşeceğinin öngörüldüğü alanlar konusunda da faklı sınıflamalar yapılmaktadır. Bunlar arasında ekonomik, sosyal, politik, yasal ve psikolojik güçlenme yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu ayrım, güçlenmenin birbirinden bağımsız olarak gerçekleşeceği anlamını taşımamaktadır. Bahse konu boyutların hepsi birbiri ile ilişkilidir. Ekonomik güçlenme *"ekonomik değişim/maddi kazanç ve artan pazarlık gücü ve/veya kadınların ekonomik kazanımlarını güvenli bir şekilde sürdürebilmelerini sağlayan yapısal değişim"* olarak tanımlanmaktadır. Böyle bir güçlenme, ekonomik açıdan özgürlük sağlayacak olan bir üretici faaliyet gerektirmektedir. Sosyal olarak güçlenme ise kadınlara yönelik çok çeşitli alanlardaki ayrımcılığın giderilmesi, hareket özgürlüğü ve sosyal alanlarda kadınların görünürlüğünün sağlanmasıyla ilişkilidir. Yasal güçlenme, kadınların haklarına yönelik bilgi sahibi olması, haklarını kullanabilmeleri konusunda desteklenmesi anlamına gelmektedir. Ancak böyle bir güçlenme, kadınların kaynaklara ve seçeneklere erişmelerine imkân tanıyan ve onları destekleyen yasaların varlığı ile mümkündür. Politik olarak güçlenme ise kadınların siyasal sistem ve bunlara erişmeye ilişkin bilgi sahibi olmasını ve kadınların siyasal alanda temsil edilmesini gerektirir. Bu bağlamda içinde yaşanan çevreyi siyasal ve toplumsal açıdan analiz edebilmek, sosyal değişim için örgütlenebilmek ve harekete geçebilmek önemlidir. Psikolojik güçlenme ise özgüven ve kendine inanç ile psikolojik olarak rahat ve iyi olma hali bağlamında açıklanabilir.[511]

Baskı, ayrımcılık ve şiddet karşısında kadınların güçlenmesi için kişisel, aile, grup ya da ekip, örgüt ve toplum-topluluk gibi farklı düzeylerde güçlenme çalışmaları yapılmalıdır.[512] Bu çalışmalar mikro düzeyden makro düzeye, bireysel düzeyden, kültürel ve yapısal düzeye kadar çok farklı düzeyde ve kapsamda gerçekleşmelidir.

Kadınların güçlenmesi için dünyanın her yerinde kendi kendine yardım uygulamaları bulunmaktadır. Bu uygulamalar birçok gelişmekte olan ülke hükümeti ve ajansı tarafından desteklenmektedir. Kendi kendine yardım gruplarının kadınların ekonomik, sosyal ve politik güçlenmelerine olumlu etkisi bulunmaktadır. Çalışmalar bu gruplara katılan kadınların kendilerini psikolojik açıdan güçlendirilmiş olarak algıladıklarını, ayrıca paranın yönetimi ve

---

[510] A.g.e.
[511] Malhotra, A., Schuler, S. R., & Boender, C. (2002), "*Measuring Women's Empowerment As A Variable İn İnternational Development"*, World Bank.
[512] Thompson, N. (2007), *Güç ve Güçlendirme,* (Ö. Cankurtaran, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.

finansal karar almada bağımsızlık, dayanışma, gelişmiş sosyal ağlar ve hane halkı ve diğer toplum üyelerinden saygı görme gibi olumlu deneyimler edindiklerini ortaya koymuştur.[513]

Kadınlar biraraya gelerek taleplerde bulunmak, destek grupları ve ittifaklar oluşturmak için örgütlenebildiği süreçte hem kendileri güçlenmekte hem de diğer kadınlar için değişim yaratabilmektedir.[514] Kadınların kendilerini ve seçeneklerini farklı bir şekilde görmesi, kendilerini sınırlayan beklentilerden uzaklaşmalarını sağlamaktadır. Önyargılar sorgulanabilir ve bakış açıları değiştirilebilirdir. Kadınlar için kendilerine ilham veren, meydan okuyan ve onları güçlendiren rol modelleri oldukça önemlidir.[515] Popüler kültür koşulları şekillendirmede çok güçlüdür. Bazen medya ve popüler kültür kadınları kısıtlayıcı, cinsiyetçi ve kadın düşmanı ve aşağılayıcı tasvirler barındırabilir. Bu temsilleri değiştirmek, kadınların kendi güçlerine dair hisleri üzerinde güçlü bir etkiye sahip olabilecek bir toplumsal eylem biçimidir.[516]

Özetle, kadınların güçlenmesi odağa alındığında pek çok alanda güçlenmenin mümkün olabileceği söylenebilir. Bu alanlar psikolojik, ekonomik, siyasi ve sosyal güçlenme olarak kategorilendirilebilir. *Kadınların ekonomik güçlenmesi*, kadınların kaynaklara erişme, sahip olma ve kontrol etme becerisi olarak tanımlanır. Kadınların gelir elde etmesi, varlık ve arazi sahibi olması, harcama kalıpları, kadınların ücretli istihdama katılım derecesi, ev içi işlerin erkekler ve kadınlar arasında bölüşülmesi ve kadınların finansal karar alma üzerindeki kontrolü bu kapsamdadır. *Kadınların siyasi güçlenmesi* topluluklar içinde kaynaklara, haklara ve yetkilere erişime odaklanan karar alma sürecine katılma yeteneği olarak açıklanabilir. Haklar veya yasalar hakkında farkındalık, oylama gibi siyasi katılım, yasal olarak arazi, mülk, miras alma, hükümette liderlik pozisyonları kazanma bu çerçevede değerlendirilir. *Kadınların sosyal güçlenmesi* hane içinde karar alma üzerinde kontrol sağlama yeteneği olarak ifade edilebilir. Kadınların hareketliliği veya hareket özgürlüğü, şiddetten uzak olması, eş seçimi, evlilik yaşı, aile büyüklüğü gibi konularda karar alma ve bunlar üzerindeki kontrolü ve

---

[513] Brody, C., De Hoop, T., Vojtkova, M., Warnock, R., Dunbar, M., Murthy, P., & Dworkin, S. L. (2015). "*Economic Self-Help Group Programs For İmproving Women's Empowerment: A Systematic Review*, *Campbell Systematic Reviews"*, *11*(1), 1-182; Ayrıca kişisel ve psikolojik düzey için Bkz. Thompson, 2007; Lee, 200.

[514] Cornwall, A. (2014), "*Strategies Or Pathways To Make States More Accountable For Women's Rights*", Background Paper prepared for UN Expert Group Meeting, 'Envisioning Women's Rights in the Post-2015 Context', New York, 3–5 November, 2014.

[515] Eyben, R. (2011) Supporting Pathways Of Women's Empowerment: A Brief Guide For International Development Organisations, Pathways Policy Paper, October, Brighton: Pathways of Women's Empowerment.

[516] Cornwall, A. (2014) "*Strategies Or Pathways To Make States More Accountable For Women's Rights*", Background Paper prepared for UN Expert Group Meeting, 'Envisioning Women's Rights in the Post-2015 Context', New York, 3–5 November, 2014.

kadınların eğitime erişimi sosyal güçlenme konuları arasındadır. *Kadınların psikolojik olarak güçlenmesi ise*, seçimler yapma ve bunlar doğrultusunda hareket etme yeteneği olarak tanımlanır. Öz yeterlilik veya eylemlilik; özerklik duyguları ve öz değer, öz güven veya öz saygı duygusu gibi sonuç göstergeleri kullanılarak ölçülebilir.[517]

9 Ocak 2025 tarihli Komisyon toplantısında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ; baskı, ayrımcılık ve şiddet karşısında kadınların güçlenmesi ile ilgili olarak "*öğrenilmiş çaresizlik*" yaşayan bazı kadınların kendilerini güçsüz ve çaresiz hissettiğini ancak kaynakların farkındalığı oluştuğunda ise kadının güçlendiğini, güçlenen kadının çevresi içinde güçlendirici olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kadınların kendine saygı düzeyinin, baş etme yöntemlerini ya da toplumun ona sunduğu hizmetleri bilmesinin önemli olduğunu ancak bununla birlikte kadınların şiddet ve ayrımcılıkla baş edebilmesinde gücü hissetmesinin de eyleme geçmesinde oldukça önemli bir payının olduğunu vurgulamıştır.[518]

3.4 KADINLARIN GÜÇLENMESİNE YÖNELİK BAZI POLİTİKA VE PROGRAMLAR

BM tarafından kuruluşunun ilk yıllarında sadece cinsiyet eşitliği ile kadının ilerlemesi ve güçlenmesine odaklanmış bir politika oluşturma organı olarak 1946 yılında BM Kadının Statüsü Komisyonu (KSK) oluşturulmuştur. KSK küresel hükümetler arası bir kuruluş olup kadın haklarının teşvik edilmesinde, dünya genelindeki kadınların yaşamlarının gerçekliğini belgelemede, cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesi konusunda küresel standartların şekillendirilmesinde etkilidir.[519]

CEDAW Sözleşmesi ile kadına yönelik ayrımcılık ilk kez uluslararası bir sözleşmede tanımlanmış ve Taraf Devletlere kadına yönelik her türlü ayrımcılığı önlemeye ve ortadan kaldırmaya yönelik sorumluluklar verilmiştir. Bununla birlikte Sözleşme'de Taraf Devletlere; kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dahil her alanda ve özellikle siyasal,

[517] Brody, C., De Hoop, T., Vojtkova, M., Warnock, R., Dunbar, M., Murthy, P., & Dworkin, S. L. (2015), Economic Self-Help Group Programs For Improving Women's Empowerment: A Systematic Review, *Campbell Systematic Reviews*, *11*(1), 1-182.

[518] Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ'ün 9 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4083

[519] UN (2025). "*Gender Equality*", https://www.un.org/en/global-issues/gender-equality (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri alma sorumluluğu da verilmiştir.[520]

BM tarafından 1995 yılında Pekin'de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu kabul edilmiştir. Pekin Eylem Platformu, kadınların güçlenmesi amacına yönelik bir gündem olarak kabul edilmiş ve gelecek beş yılda taraflarca gerçekleştirilmesi gereken bir dizi öncelikli eylemleri belirlemiştir. Bu çerçevede Pekin Eylem Platformu ile kadınların güçlenmesine ilişkin kritik alanlar, bu alanlara ilişkin stratejik hedefler ve eylemler belirlenmiştir. Kadınlar ve yoksulluk, eğitim ve öğrenim, sağlık, kadına yönelik şiddet, silahlı çatışmalar, ekonomi, yetki ve karar alma süreci, kurumsal mekanizmalar, kadınların insan hakları, medya, çevre ve kız çocukları kritik alanlar olarak belirlenmiştir.[521]

BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde kabul edilen "*2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri*" kadınların insan onuruna yaraşır bir hayat sürdürebilmesi için önemli ve güncel hedefleri kapsamaktadır.[522] *"Cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmek"* sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden biridir. Bu kapsamda, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi, kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması konusunda devletlere sorumluluk yüklenmektedir. Bunun yanı sıra erken yaşta ve zorla evlilik ile kadın sünneti gibi bütün zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması, cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların ve kız çocuklarının her düzeyde güçlenmeleri için etkili politikaların ve yasal olarak uygulanabilir mevzuatların kabul edilmesi konusunda devletlerden gerekli tedbirleri almaları beklenmektedir.[523]

Ülkemizde 2000'li yıllardan bu yana Anayasa başta olmak üzere temel kanunlarda kadın-erkek fırsat eşitliğini gözetmeye, pozitif ayrımcılığı desteklemeye, her türlü şiddet ve ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik düzenlemeler hayata geçirilmiştir.[524] Kadınların hak,

[520] BM CEDAW Sözleşmesi (1979), https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihtiyari-protokolu.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[521] BM Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995) https://dspace.ceid.org.tr/server/api/core/bitstreams/0c59b4f7-69e4-4976-b109-2bd447c1df3b/content (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[522] BM (2015). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/amaclari/ (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[523] T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025 https://www.aile.gov.tr/media/87064/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[524] Ayrıca bakınız: Mevzuat

fırsat ve imkânlardan adil bir şekilde yararlanmalarını sağlamak üzere tedbirler alınmıştır. Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ'un Komisyonun 3 Aralık 2024 tarihli toplantısında belirttiği üzere kadın haklarının güçlendirilmesi konusunda ülkemizde önemli çalışmalar yapılmıştır. 2004 yılında, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğuna, devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğuna ilişkin düzenleme gerçekleştirilmiştir. 2010 Anayasa değişikliğiyle beraber bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olamayacağı düzenlenerek, kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık düzenlemesi anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. [525]

Türkiye'de kadın erkek fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında ilgili paydaşlara ve toplumun farklı kesimlerinin farkındalık ve duyarlılığını artırmak amacıyla uzun yıllardır çeşitli düzeylerde eğitim, seminer, konferans vb. çalışmalar yapılmaktadır.[526]

Ülkemizde kalkınma hedeflerinin uzun vadeli olarak planlanmasında kapsamlı bir yol haritası olan Kalkınma Planları'nda ilk kez Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)'nda "*Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum*" ekseni altında "*Kadın*" konusu "*Aile ve Kadın*" alt başlığında ele alınmıştır.[527] On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)'nda ise "*Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum*" ekseni altında "*Kadın*" konusu ayrı bir politika alanı olarak yer almıştır.[528]

Cumhuriyetin yeni yüzyılında, 2053 vizyonu çerçevesinde uzun vadeli bir perspektifle tasarlanan On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)'nda kadın erkek fırsat eşitliği bakış açısının Planın bütününe yansıdığını söylemek mümkündür. On İkinci Kalkınma Planı'nda "*Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum*" ekseni kapsamında "*Kadın*" alanında, ailede merkezi ve güçlü bir konuma sahip olan kadınların, hayatın tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanması ile her alanda ve düzeyde temsil ve katılımının artırılması temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu vurgu, kadının güçlenmesinin temel politikalarda öncelikler arasında olduğunun bir göstergesi olması bakımından oldukça önemlidir. Kalkınma Planı'nda yükseköğretime erişimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi amacıyla kadınların yükseköğretime erişiminin iyileştirildiği ifade edilmiştir. Aile bağlarının güçlendirilmesine yönelik politikalara önem verildiği, toplumda

[525] Adalet Bakanlığı 3 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

[526] Ayrıntılı bilgi için bkz: Kurumsal Yapı

[527] Kalkınma Bakanlığı (2013), *"Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)"*, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

[528] Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019), *"On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)"*, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

kadının güçlenmesi ve kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaların yürütüldüğü üzerinde durulmuştur. Hedef ve politikalar arasında kadınların çalışma hayatına girişinin kolaylaştırılması ve kadınların işgücü piyasasına konu yetkinliklerinin geliştirilmesi amacıyla mesleki becerilerin arttırılmasına yönelik programların hayata geçirilmesi, teşviklerden yararlandırılmasının sağlanması, kadın kooperatiflerinin desteklenmesi, özel politika gerektiren kadınlara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin sunularak genel yaşam standardının artırılması, kadın ve kız çocuklarının çağın gereksinimlerine uygun eğitim alması, kamu ve özel sektör ile siyasette karar alma mekanizmalarına daha etkin katılması, kadın sağlığının daha fazla desteklenmesi, kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm uygulamalarda ve politikalarda yer almasının sağlanması, deprem bölgelerindeki, kırsal kesimdeki, tarımdaki tüm kadınların özellikle desteklenmesinin sağlanması hususlarının önemi üzerinde durulmuştur.[529]

Türkiye, kadınlara karşı ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi için faaliyet yürüten çok çeşitli mekanizma ve kuruma sahiptir. Bunlardan başlıcaları TBMM bünyesinde faaliyet gösteren komisyonlardır. 1990 yılında kurulan İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 2009 yılında kurulmuş olan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) ve Dilekçe Komisyonu, hem yasama faaliyetleri sırasında şiddetle mücadele ve mağdur haklarına duyarlı bir biçimde çalışmakta hem de bireylerin konuya ilişkin başvuru ve taleplerini değerlendirmektedir.

Diğer yandan ülkemizde Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), insan haklarının korunması ve kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, insan onurunu temel alarak hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi, amacıyla kurulmuştur. "*Cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik, yaş*" temelinde ayrımcılığın önlenmesi ve eşit muamele görme hakkının korunması bağlamında TİHEK faaliyet göstermektedir. Kamu Denetçiliği Kurumu da idare ile birey arasında, yurttaş arasında hakkaniyet temelli, iyi yönetim ilkesi açısından tavsiye kararı veren bir organ olup kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusuyla ilgili yapılan başvurularda kadın-erkek eşitliğinin gözetildiği politika, yasa ve uygulamaların geliştirilmesi amacı doğrultusunda inceleme ve tavsiyelerde bulunmaktadır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 70'inci maddesinin birinci fıkrasının (e)

[529] T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023), *"On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)"*, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

bendi kapsamında kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün (KSGM) sorumlulukları arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra, aynı maddenin (b) bendinde kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında etkin hâle getirilmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek de KSGM'nin görevleri arasındadır. Bu çerçevede, konuya ilişkin geliştirilecek politika ve oluşturulacak iş birliklerinde KSGM, koordinatör kurum olarak paydaşlar ve diğer kurum kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamaktadır. Genel Müdürlük tarafından kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesi, kadının güçlenmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında birçok çalışma yürütülmektedir.[530]

KSGM tarafından tüm tarafların iş birliğinde hazırlanan ve uygulanan "*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)*"nda[531]; eğitim, sağlık, ekonomi, karar alma mekanizmalarına katılım ve medyada kadınların güçlenmesine yönelik ilgili taraflarca yapılacak çalışmalar ele alınmıştır.

"*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)*"nda da kadına yönelik şiddetle mücadele ile birlikte kadınların güçlenmesi için çeşitli hedeflere yer verilmiştir. Bu kapsamda şiddet mağdurunun sosyoekonomik olarak güçlenmesine yönelik vaka bazlı özel müdahale programlarının hayata geçirilmesi, şiddet mağdurlarının güçlenmesine yönelik psiko-sosyal destek programının oluşturulması ve etkin şekilde uygulanması, şiddet mağduru kadınların istihdama yönelik aktif işgücü kapsamındaki kurs ve programlardan ve girişimcilik eğitimlerinden faydalanmalarına yönelik çalışmaların yürütülmesi odağa alınmıştır. Kadın sağlığı ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında sistematik eğitimlerin düzenlenmesi ve buna yönelik kurumların kapasite olarak güçlendirilmesi gibi hedefler ve stratejiler Eylem Planı'nda belirlenmiştir.[532]

"*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*"nda ise; eğitim, sağlık, ekonomi, liderlik ve karar alma mekanizmalarına katılım, çevre ve iklim değişikliği konusunda hedefler belirlenmiştir. [533]

---

[530] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

[531] T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2024). *"Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)"*, https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

[532] T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021), Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025, https://www.aile.gov.tr/media/87064/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

[533] T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2024), Kadının Güçlenmesi

Eğitim hakkının bir parçası olarak eğitim; yoksulluğun azaltılmasına, iş gücünün artmasına ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda ailenin güçlenmesine, sağlığına ve eğitimine olumlu etkisi bulunmaktadır.[534] Bu amaçla Eylem Planı'nda "*eğitim*" alanında zorunlu eğitimin her kademesinde kız çocuklarının okullaşma oranlarının ve kadınlarda okuryazarlık oranının %100'e yükseltilmesi, hayat boyu öğrenme programları aracılığıyla tüm kadınların sosyal ve ekonomik olarak güçlenmesi, tüm eğitim alanında kadın erkek eşitliğine duyarlılığın artırılmasına yönelik gelişim sağlanmasına ihtiyaç bulunduğu değerlendirilmektedir.[535]

Sağlık alanında ise kadınlara sunulan sağlık hizmetlerinin daha iyi hale getirilmesi, kadınların sağlık bilincinin artırılması, kadınların güçlenmesi ve kadın erkek eşitliği çerçevesinde sağlık çalışanlarının eğitilmesi, sağlık ve kadın alanında bilimsel çalışmaların desteklenmesi, tüm bunlarda kadınların farklılaşan ihtiyaçlarının dikkate alınması gerekmektedir. [536]

Ekonomi alanına bakıldığında kadınların ekonomik olarak güçlenmeleri için değişen işgücü piyasasına tam, eşit ve etkin katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Bu itibarla; kadınların istihdama katılım ve insana yakışır koşullarda istihdam edilmesine yönelik mevzuat çalışmalarına, kadınlara iş gücü piyasasında gerek duyulacak yeni beceri ve yetenekler kazandırılmasına yönelik çalışmalara, girişimcilik ve kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi amacıyla çalışmalar yapılmasına gerek duyulmaktadır. [537]

Yerel ve ulusal düzeyde kadınların liderlik ve karar alma mekanizmalarına katılımı kadınların güçlenmesinde başka bir hedefi oluşturmaktadır. Bu çerçevede toplumsal bilinci yükseltecek ve kadınların liderliğini ve karar alma mekanizmalarına katılımlarını teşvik edecek uygulama ve çalışmalar önemli görülmektedir.[538]

Ülkemizde uzun yıllardır her alanda sağlanan iyileşme ve hizmetlerin göçmen nüfusa da yansıtılabilmesi amacıyla kadınların dil probleminin aşılması, sağlık kurumlarına ulaşımda

---

Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf, (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

[534] UNESCO. (2023). *Literacy for all*. https://www.unesco.org/en/literacy/need-know (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

[535] T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2024). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

[536] A.g.e

[537] T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2024). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

[538] https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

yaşanan zorlukların giderilmesi, sağlık sigortası sağlanması vb. durumlar için özel tedbirler alınmaktadır.[539]

Ülkemizde kadının güçlenmesini sağlamak amacıyla çeşitli düzenleme ve mevzuat çalışması yapılmıştır. Bunlardan birisini ayrımcılığın 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) suç olarak düzenlenmesi oluşturmaktadır. Araştırma Komisyonu'nun 3 Aralık 2024 tarihli toplantısında bu konu ile ilgili olarak Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ, TCK'da, cinsiyet farklılığı nedeniyle ayrımcılık yapmanın suç olarak ele alındığını ifade etmiş ve *"Bu konuda çok hassas Sayın Cumhurbaşkanımız 'Kadına şiddet insanlığa ihanettir.' diyor; bundan daha önemli bir cümle olamaz. Dolayısıyla, kadını korumamız, çocukları korumamız, aileyi korumamız gerekiyor. İnsanın güçlü olması gerekiyor. İnsan güçlü olursa aile güçlü olur, aile güçlü olursa toplum olarak güçlü oluruz. Bu alanda yapacaklarımız var, zaten bu amaçla bu Komisyon kuruldu."* şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.[540]

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ, Komisyonun 18 Aralık 2024 tarihli toplantısında; kadın-erkek fırsat eşitliğinin güçlendirildiğini, kadınların sosyal hayata, iş hayatına katılımının artırılması, kadınların kamuda, siyasette ve her alanda daha fazla etkin olması, her türlü şiddetten ve ayrımcılıktan korunması konusundaki politikaların kararlılıkla sürdürüldüğünü, Türkiye'de "*Güçlü Kadın, Güçlü Türkiye*" mottosu ile kadın haklarının güçlendirilmesi ve refahının artırılması adına büyük bir dönüşümün gerçekleştirildiğini, pek çok reformun hayata geçirildiğini, kurum olarak kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadının güçlenmesi olarak iki eksen üzerinde ve "sıfır tolerans" bakış açısıyla hareket edildiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda kadının hayatın her alanında daha görünür, daha etkin ve daha güçlü olması için çalışmalar gerçekleştirdiklerini, 2024-2028 yıllarını kapsayan Eylem Planı'nda eğitim, sağlık, ekonomi, liderlik ve karar alma mekanizmalarına katılım ile çevre ve iklim değişikliği alanlarında faaliyetlere yer verdiklerini dile getirmiştir. Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi, Yapay Zekâ ve Veri Bilimi Geliştirme Programı gibi yetenekleri destekleyemeye ilişkin projeler yürütüldüğü, kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme, sosyal ve ekonomik destek ödemeleri, doğum yardımları, eşi vefat eden engelli ve 65 yaş üstü kadınlara verilen destekler, Aile Destek Merkezi (ADEM) ve Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) projeleriyle kadınların güçlenmesine katkı sunan pek çok hizmet hakkında bilgi vermiştir. Kadının güçlenmesi projesine 2025 bütçesinde 6 milyar lira ayırıldığı da eklenmiştir. Tüm bunlara ilaveten farkındalık çalışmalarını, kadınların

[539] A.g.e.
[540] Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ'un 03 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

kalabileceği yeterli konukevinin olmasını, kuruluşlarda kadınlara mesleki eğitimler verilmesini, onları topluma kazandırmaya yönelik mesleki eğitimler vererek hayata çok daha güçlü katılabilmelerini, kendi hayatlarını idame edebilecek şekilde de destekler sunulmasını kadınların güçlenmesine yönelik hizmetler olarak sıralamıştır. [541]

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dekanı Prof. Dr. Emine ÖZMETE, Komisyonun 8 Ocak 2025 tarihli toplantısında; sağlıklı birey, aile ve toplumun inşası için mutlaka ailenin güçlendirilmesinin, özellikle onlara sunulacak çeşitli hizmetlerle desteklenmesinin gerektiğini ifade etmiştir.[542]

Kamu Başdenetçisi Mehmet AKARCA, Komisyonun 14 Ocak 2025 tarihli toplantısında çocuk teslimiyle ilgili 2018 yılında gerçekleştirdikleri Çalıştay Raporu'na atıfta bulunarak; *"...kadınların ve kız çocuklarının öncelikle eğitim ve istihdam alanlarındaki hizmetlere etkin erişimleri sağlanarak fırsat eşitliğinin gerçekleştirilmesi, kadınların çocuk ve yaşlı bakımı başta olmak üzere diğer ailevi sorumlulukları açısından gerek duydukları destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, nafakayı gerektiren unsurlar dikkate alındığında bireyleri farklı açılardan destekleyen iş ve aile sosyal hayata uyumlaştırıcı, kadınlar için ücretsiz kreş imkânları, esnek çalışma ve benzeri düzenlemeler, hakkaniyetli bir sistem kurulması önerilmiştir."* ifadelerini kullanmıştır. Aynı toplantıda Komisyon tarafından Sayın Cumhurbaşkanının verdiği müjdelerden birinin de kreşlerin artırılmasıyla ilgili olduğunun altı çizilmiştir.[543]

[541] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ'ın 8 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.

[542] Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dekanı Prof. Dr. Emine Özmete'nin 8 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073 (Erişim Tarihi: 18.02.2025).

[543] Kamu Başdenetçisi Mehmet Akarca'nın 14 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4078 (Erişim Tarihi:22.02.2025)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE MEVZUAT

4.1 KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE ULUSLARARASI MEVZUAT

4.1.1 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Cinsiyet temelli ayrımcılığa ilişkin ilk uluslararası belge, BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948) olarak kabul edilir. Beyanname'nin kabul edilmesiyle kadın-erkek eşitliği hukuki zeminde ve çeşitli BM dokümanlarında yer almaya başlamıştır. Ancak kadına yönelik şiddet kavramına bu belgede yer verilmemiştir.

Beyanname'nin 1'inci maddesinde tüm insanların eşit doğduğu; 2'nci maddesinde ise herkesin cinsiyet, ırk vb. gibi hiçbir ayrım gözetilmeksizin insan haklarından yararlanabileceği düzenlenmiştir.

4.1.2 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin, ilk maddesinde Taraf Devletler'in, herkesin Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlamakla yükümlü oldukları belirtilmiştir.

AİHS'nde; yaşam hakkı, işkence yasağı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılama hakkı, kanunsuz ceza olmaz ilkesi, özel ve aile hayatına saygı hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplantı ve dernek kurma özgürlüğü, evlenme hakkı, etkili başvuru hakkı ve ayrımcılık yasağı düzenlenirken daha sonra çıkarılan ek protokollerle bu hakların kapsamı genişletilmiştir.

Türkiye, Sözleşme'yi 04.11.1950 tarihinde imzalamış, 10.03.1954 tarih ve 6366 sayılı Kanun ile onaylamıştır.

Sözleşme'nin "*Ayrımcılık yasağı*" kenar başlıklı 14'üncü maddesinde Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanmanın; cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, mülkiyet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanması gerektiği yönünde amir hüküm mevcuttur.

4.1.3 Avrupa Sosyal Şartı (1961) ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (1996)

AİHS, birinci kuşak haklar olarak bilinen temel hakları (yaşam hakkı, işkence yasağı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı, hürriyet ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı gibi) güvence altına almaktadır. İkinci kuşak haklar olarak kabul edilen sosyal ve ekonomik hakları (çalışma hakkı, örgütlenme hakkı, sosyal güvenlik hakkı, adil ücret hakkı gibi) ise Avrupa Sosyal Şartı koruma altına almıştır.[544]

Çalışan kadınların annelik durumunda korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla şartın "*Çalışan kadınların analığının korunması hakkı*" kenar başlıklı 8'inci maddesinde:

- Kadınlara doğumdan önce ve sonra, ücretli izin veya yeterli sosyal güvenlik yardımı veya kamu kaynaklarından yararlandırma yoluyla toplam olarak en az on dört haftalık izin sağlanması düzenlenmiştir.
- İşverenin, bir kadının işverenine hamile olduğunu bildirmesi ile doğum iznine ayrılması arasındaki dönem içinde veya süresi bu döneme rastlayacak şekilde işten çıkarma bildiriminde bulunmasının yasadışı sayıldığı belirtilmiştir.
- Emzirme döneminde annelere, bu amaçla yeterli bir süre işe ara verme hakkının sağlanması hüküm altına alınmıştır.
- Hamile, yeni doğum yapmış ve çocuklarını emzirme dönemindeki kadınların gece çalışmalarının düzenlenmesi öngrülmüştür.
- Hamile, yeni doğum yapmış ve çocuklarını emzirme dönemindeki kadınların yeraltı madenlerinde ve tehlikeli, sağlığa zararlı ya da ağır nitelikleri nedeniyle uygun olmayan diğer işlerde çalıştırılmalarının yasaklanması ve bunların çalışma haklarını korumaya yönelik uygun önlemlerin alınması da düzenlenmiştir.

Şart'ın 20'nci maddesi ile istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın istihdam ve meslek konularında fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkının tanınması hüküm altına alınmıştır. Ayrıca bu maddede:

- İşe giriş, işten çıkarılmaya karşı korunma ve yeniden işe yerleştirilme,
- Mesleki yönlendirme, eğitim, yeniden eğitim ve rehabilitasyon,
- İstihdam koşulları ve ücreti de kapsayan çalışma koşulları ve
- Yükselmeyi de kapsayan meslekte ilerleme alanlarında

[544] ERDOĞAN G., *"Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı"*, TBB Dergisi, Sayı 77, 2008, s.123. https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-78-454 (Erişim Tarihi:03.03.2025)

bu hakkın uygulanmasının sağlanması ve bunu teşvik etmek için uygun önlemlerin alınması da düzenlenmiştir.

1996 (yeniden düzenlenmiş) Avrupa Sosyal Şartı'nda, tek bir hukuki belgede, 1961 Şartı'nın güvence altına aldığı bütün haklar ve tarafların kabul ettiği yeni haklar ve değişiklikler yer almaktadır. Bu belge giderek ilk yapılan 1961 tarihli Sözleşme'nin yerini almaktadır.

(Yeniden düzenlenmiş) Avrupa Sosyal Şartı bireylerin günlük yaşamlarındaki tüm temel sosyal ve ekonomik hakları güvence altına alır. Bu belge, şartın kabul edildiği 1961 yılından bu yana Avrupa'nın geçirdiği evrimi göz önüne alır ve aşağıdaki hakları içerir:

- *Yeni haklar:* Yoksulluğa ve sosyal dışlanmaya karşı korunma hakkı, konut sahibi olma hakkı, iş akdinin sona ermesi durumunda korunma hakkı, iş yerinde cinsel tacize ve diğer tür tacizlere karşı korunma hakkı, aile sorumluluğu olan işçilere eşit fırsatlara sahip olma ve eşit muameleye tabi tutulma hakkı, işçi temsilcilerine işlerini yapma hakkı.
- *Değişiklikler: A*yrımcılık yapmama ilkesinin güçlendirilmesi, sözleşmenin kapsadığı bütün alanlarda toplumsal temeldeki cinsiyet eşitliğinin iyileştirilmesi, doğum ve hamilelikte daha iyi korunma sağlanması ve annelere sosyal korumanın temin edilmesi, istihdam edilen çocuklara daha iyi sosyal, hukuki ve ekonomik korunma sağlanması ile engelli bireylere dahi iyi koruma sağlanması.[545]

4.1.4 Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi

Sözleşme, Birleşmiş Milletler Şartı'nda ilan edilen prensiplere ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne atıf yapmak suretiyle BM Genel Kurulu'nun 16.12.1966 tarihli ve 2200 A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilerek 23.03.1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme'nin 2'nci maddesinin birinci paragrafında sözleşmenin iç hukukta uygulanması ve ayrımcılık yasağı düzenlenmiştir. Böylece Sözleşme'ye taraf ülkeler ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü bakımından bireylere hiçbir ayrım gözetmeksizin bu Sözleşme'de tanınan hakları sağlamak ve bu haklara saygı göstermekle yükümlü kılınmıştır. Ayrıca Sözleşme'de tanınan hakları veya özgürlükleri ihlal edilenlere, ihlal fiili resmi sıfatlarıyla hareket eden kişilerden başka kimseler tarafından işlense dahi, etkili bir hukuki yola başvurma hakkı

[545] https://www.coe.int/tr/web/impact-convention-human-rights/european-social-charter-revised#/ (Erişim Tarihi: 03.02.2025)

sağlanmıştır.

Sözleşme'nin 26'ncı maddesinde; herkesin hukuk önünde eşit olduğu ve hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın hukuk tarafından eşit olarak korunma hakkına sahip olduğu, hukukun bu alanda her türlü ayrımcılığı yasakladığı ve herkese ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, milliyet, doğum veya başka bir statü ile yapılan ayrımcılığa karşı etkili ve eşit koruma sağladığı belirtilmiştir.

4.1.5 Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Ülkemiz tarafından imzalanarak 04.06.2003 tarihli ve 4867 sayılı Kanun'a göre onaylanması uygun bulunan Sözleşme'nin 2'nci maddesinin ikinci fıkrasında; ayrımcılık yasağı düzenlenmiştir.

3'üncü maddesinde taraf ülkeler, Sözleşme'de belirtilen bütün ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kullanımında kadınlarla erkeklere eşit hak sağlanması ile yükümlü kılınmıştır.

Sözleşme'nin 10'uncu maddesi ile annelere, doğumdan önce ve sonra makul bir süreyle özel bir koruma sağlanması, bu dönem içinde çalışan annelerin ücretli izinden ya da yeterli sosyal güvenlik tedbirlerini kapsayan izinden yararlandırılması kabul edilmiştir.

4.1.6 Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi

BM Genel Kurulu tarafından 20.12.1993 tarihinde 48/104 sayılı Karar ile Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirgesi kabul edilmiştir. Bildirge 6 maddeden oluşmaktadır.

Bildirge; *"Tüm insanların eşitlik, güvenlik, özgürlük, bütünlük ve onuruna ilişkin hak ve ilkelerin kadınlara evrensel olarak uygulanmasının acil bir gereklilik olduğunu kabul ederek,..."* yolundaki çağrı niteliğindeki başlangıcı ile dikkat çekicidir.

Bildirge'nin "*Başlangıç*" kısmının 7. paragrafında, *"azınlıklardan olan kadınlar, yerli kadınlar, mülteci kadınlar, göçmen kadınlar, kırsal topluluklarda ya da ücra yerlerde/yalıtılmış bölgelerde yaşayan kadınlar, gözlem altındaki kadınlar, tutuklu kadınlar, kız çocukları, engelli kadınlar, yaşlı kadınlar, silahlı çatışmanın olduğu yerlerde yaşayan kadınlar"* şiddete uğrama tehlikesi yüksek olan kadın grupları olarak belirtilmiştir.

Bildirge'nin 1'inci maddesinde "*kadına yönelik şiddet*" terimi, kamusal ya da özel yaşamda meydana gelebilen kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar ya da acı veren veya vermesi muhtemel olan cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemini, bu tür eylemlerin tehditlerini, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakmayı içeren durumları ifade

edecek biçimde tanımlanmıştır.

Bildirge'nin 2'nci maddesi, kadına yönelik şiddetin kapsamını belirlemektedir. Burada sayılanlar ile sınırlı olmamak kaydıyla kadınlara karşı şiddet terimi aşağıdaki halleri içerecek şekilde anlaşılır:

a) Aile içinde meydana gelen dövme, kız çocukların cinsel istismarı, çeyizle ilgili şiddet, evlilik içi tecavüz, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar, eş olmayanlar arasındaki şiddet ve sömürmek için uygulanan şiddet de dahil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulanması,

b) Toplum içinde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel taciz, kadın ticareti ve fahişeliğe zorlama de dâhil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet,

c) Nerede meydana gelirse gelsin devlet tarafından işlenen veya göz yumulan fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet

Bildirge'nin 3'üncü maddesinde kadınların; siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit yararlanma ve korunma hakkına sahip olduğu vurgulanmaktadır.

4'üncü maddede devletlerin, uygun yollarla ve gecikmeden kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik bir politika izlemesi gerektiği belirtilmektedir.

4.1.7 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW)

BM'nin 1979 yılında hazırladığı Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW), diğer insan hakları metinlerinde genel olarak tüm insanlar bakımından güvence altına alınan hakların burada özellikle kadınlar açısından ayrıca vurgulaması bakımından diğer uluslararası metinlerden ayrılmaktadır. Bu Sözleşme'de kadına yönelik şiddet, kadınların yalnızca kadın olmaları sebebiyle karşılaştıkları ve eşitsiz güç ilişkilerinden kaynaklanan bir olgu olarak ele alınmış ve toplumsal temelde cinsiyete dayalı bir ayrımcılık biçimi olarak değerlendirilmiştir.[546]

Sözleşme, kadınlara yönelik ayrımcılığı önlemeye yönelik en kapsamlı ve bağlayıcı BM belgesi olup 6 bölüm ve 30 maddeden oluşur. İlk dört bölümü kadın haklarına yönelik

[546] Müftüoğlu V., "*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kapsamında Son Dönemde Alınan Tedbirler*", İnsan Hakları Dergisi, Sayı 11, s. 23, https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2604202314041922_inhak11_inhakdergi11.pdf, (Erişim Tarihi:03.02.2025)

ihlallerle mücadeleye ve bu ihlalleri önlemeye, kadınların siyasal, yasal ve medeni haklarının ve bunlarla birlikte sosyal ve ekonomik haklarının sağlanması ve sağlıklarının korunmasına ayrılmıştır. Beş ve altıncı bölümler ise Sözleşme'nin ilk dört bölümünde öngörülmüş olan hakların taraf devletlerce uygulanmasını denetlemek üzere bir denetim organına ve denetim usullerine yer verilmiştir. "*CEDAW Komitesi*" ise denetim organı olarak belirlenmiştir.

Sözleşme'nin 1'inci maddesinde "*kadınlara karşı ayrımcılık*" terimi; siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayrım, dışlama veya kısıtlama olarak tanımlanmıştır.

Sözleşme'nin 2'nci maddesi ile taraf devletler, kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayarak her türlü vasıtayla ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izleme ve ulusal anayasalar ve mevzuatlar yoluyla bunu yasaklama yükümlülüğünü kabul etmişlerdir.

Ayrıca 5'inci maddede taraf devletlere, her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basmakalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirme rolü belirlenmiştir.

Sözleşme'nin 6'ncı maddesi gereğince taraf devletler kadın ticareti ve fuhuşa zorlamaya karşı önlemler almakla yükümlüdür.

Sözleşme'nin 15'inci maddesinde kadınların erkeklerle hukuk önünde eşitliğini, hukuki meselelerde kadınların erkeklerle aynı hukuki ehliyete sahip olmalarını ve bu ehliyeti kullanmaları için aynı imkânlara sahip olmalarını bir başka deyişle "*medeni haklarda eşitlik*" vurgulanmıştır.

Diğer taraftan kadın örgütleri tarafından CEDAW Komitesi'ne sunulmak amacıyla "*gölge*" ya da diğer adıyla "*alternatif*" rapor hazırlanması, 1997 sonrasında çokça kullanılmaya başlanan bir uygulama haline gelmiştir. Bu gölge raporlar, CEDAW'ın öngördüğü biçimde kadının insan haklarının gelişip gelişmediğine dair sivil bir bakış açısı sunan ve CEDAW Komitesi'nin ülkeler bazındaki inceleme sürecinin çok daha şeffaf ve katılımcı olmasını sağlayan etkili bir savunuculuk aracı olarak kullanılmaktadır.[547]

[547] https://kadininsanhaklari.org/savunuculuk/uluslararasi-sozlesmeler-ve-mekanizmalar/cedaw/ (Erişim Tarihi:03.02.2025)

4.1.8 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokol

CEDAW İhtiyari Protokolü BM açısından 22 Aralık 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, İhtiyari Protokol'ü 8.09.2000 tarihinde imzalamıştır. Onayın uygun bulunduğuna ilişkin 30.07.2002 tarih ve 4770 sayılı Kanun, 2.08.2002 tarih ve 24834 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun 26.08.2002 tarihli kararıyla İhtiyari Protokol'ün onaylanması kabul edilmiş ve Bakanlar Kurulu kararı ile İhtiyari Protokol 18.09.2002 tarih ve 24880 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. İhtiyari Protokol, Türkiye bakımından 29.01.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İhtiyari Protokol ile Komite, Sözleşme'nin ihlal edildiğine ilişkin bireysel ya da grup şikâyetlerini de değerlendirmeye; ağır ya da sistematik sözleşme ihlalleriyle ilgili soruşturma yürütmeye yetkili kılınmıştır.

Başvurular, taraf devletin yargılama yetkisi altında bulunan bireyler veya bireylerden oluşan gruplar tarafından ya da onlar adına, Sözleşme'de yer alan haklardan herhangi birinin taraf devlet tarafından ihlali sonucu mağdur kalındığı iddiası ile yapılabilir. Komite, iç hukuk yollarının işletilmesinin makul olmayan şekilde uzadığı veya etkili sonuç verme ihtimalinin zayıf olduğu durumlar dışında mevcut tüm iç hukuk yollarının tüketildiği hususunu açıklığa kavuşturmadıkça yapılan bir başvuruyu değerlendirmeyecektir.

Komite, taraf devletlerin kendisine sundukları raporları inceler ve değerlendirir. Taraf devletler, Sözleşmeye taraf oldukları ilk iki yıl içinde daha sonra da her beş yılda bir Komiteye rapor sunmakla yükümlüdür. Devlet, komite gerek duyduğunda da rapor sunmalıdır. Ayrıca, İhtiyari Protokol'ü onaylayan devletler, Komite'nin bireysel başvuruları kabul etme ve değerlendirme yetkisini tanımaktadırlar. Devletlerarası başvuru usulüne İhtiyari Protokol'de yer verilmemiştir. Bunun yanında İhtiyari Protokol soruşturma usulünü kabul etmektedir. Komite, taraf devletin sunduğu raporların devlet görevlilerinin katılımıyla tartışıldığı yapıcı diyaloglarda ve taraf devletlerden alınan raporların incelenmesine dayanan genel tavsiyelerde bulunabilir. [548]

4.1.9 CEDAW Komitesi Tavsiye Kararları

CEDAW Komitesi, devletlere yönelik çeşitli Genel Tavsiye Kararları (General

[548] https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/140-kadnlara-kars-ayrmclgn-onlenmesi-komitesi (Erişim Tarihi:03.02.2025).

Recommendations - GR) yayınlamaktadır. Engelli kadınlar, göçmen işçi kadınlar, yaşlı kadınlar, eşit işe eşit ücret gibi çok önemli konulara Komite'nin Tavsiye Kararları'nda yer verilmektedir.

En önemli ve en kapsamlı tavsiye kararlarından birisi 1992 yılında 11. Oturum'da alınan 19 No'lu Tavsiye Kararı'dır. Sözleşme'de açıkça şiddetten bahsedilmemesine rağmen 19 No'lu Tavsiye Kararı'nda; *"kadınların, erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen bir ayrımcılık biçimi"* olarak tanımlanmıştır.

19 No'lu Tavsiye Kararı'nda bazı hususlara yer verilmiştir. Buna göre kadınların erkeklere göre ikincil konumda olduğu veya kalıplaşmış rolleri olduğu fikrine dayalı geleneksel tutum ve davranışlar, aile içi şiddet ve istismar, zorla evlenme, çeyiz ölümleri, asit saldırıları ve kadın sünneti gibi yaygın görülen şiddet veya zorlama uygulamalarının sürmesi neden olmaktadır. Bu türden önyargı ve uygulamalar, kadınların korunmasının veya kontrol edilmesinin bir türü olarak cinsiyete dayalı şiddetin normalleşmesine neden olabilmektedir. Bu türden şiddet kadınların insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit yararlanmasından, bu hakların kullanımından ve bu hak ve özgürlüklerin eşit bilgisinden mahrum kalmalarına neden olarak kadınların ruhsal ve fiziksel bütünlüğünü olumsuz etkilemektedir. Bu açıklama temelde fiili veya tehdide dayalı şiddeti kapsasa da bu türden toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemlerinin temel sonuçları, kadınların ikincil konumlarının sürmesinde etkili olmaktadır. Ayrıca bu durum kadınların siyasete katılım oranlarının ve ayrıca eğitim, iş imkânlarının düşük düzeylerde seyretmesini de pekiştirmektedir.[549]

CEDAW 31 No'lu Tavsiye Kararı (2011) ile erken yaşta ve zorla evliliklere yönelik alınması gereken önlemler tanımlanmıştır. Erken yaşta ve zorla evliliğin sık sık gebelik ve çocuk doğurma ile sonuçlandığı belirtilmiştir. Bu nedenle anne ölümleri ve bununla ilgili hastalıkların arttığına vurgu yapan Karar'da, kültürel olarak farklılaşan uygulamaların ortadan kaldırılmasında bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, kız çocuklarına ve kadınlara yönelik ayrımcılığı pekiştiren sosyal ve kültürel normlarda değişimi hedefleyen kamusal farkındalığı artıracak çalışmalar yapılması, kız çocukları ve kadınların güçlenmelerinin desteklenmesi, bu alana ilişkin veri toplanması ve izlemenin yapılması tavsiyeler arasında yer almıştır.

Komite'nin adalete erişime yer verdiği 33 No'lu Genel Tavsiye Kararı da şiddetle mücadele konusunu ele almaktadır. Söz konusu Tavsiye Kararı'nda Komite taraf Devletlerin

[549] https://www.aile.gov.tr/media/35255/cedaw-genel-tavsiye-kararlari-1986-2013.pdf (Erişim Tarihi:03.02.2025).

kadınların adalete erişimlerini sağlamaya ilişkin yükümlülüklerine dikkat çekmektedir. Bu yükümlülükler, kadınların birey ve hak sahipleri olarak güçlendirilmesi amacıyla her türlü ayrımcılığa karşı korunmalarını içermektedir. Adalete etkili erişimin sağlanması, hukukun özgürleştirici ve dönüştürücü potansiyelinin en iyi şekilde kullanılmasını sağlamaktadır.

Kadınların adalete erişimine ilişkin genel konular ve tavsiyelerin yer aldığı 33 No'lu Genel Tavsiye Kararı uyarınca, kadınların adalete erişimi aşağıdakileri kapsamaktadır[550]:

- CEDAW uyarınca kadınların adalete erişiminin engellenmemesi ve haklarını savunabilmeleri anlamına gelen hukuki olarak tanınma (dava edilebilirlik);
- Mahkeme ve diğer yarı-yargısal organların kırsal ve uzak bölgeler de dâhil olmak üzere, ülke sınırları içerisinde mevcut olması anlamına gelen elverişlilik;
- Adalet sistemlerinin kadınlar açısından güvenli, ekonomik, fiziki olarak erişilebilir ve kadınların ihtiyaçlarına uygun ve uyarlanmış olmasını gerektiren erişilebilirlik;
- Yetkinlik, etkililik, bağımsızlık, tarafsızlık ve yerindelik gibi unsurları ve elverişli, anlamlı ve etkili başvuru yollarının öngörülmesini içeren iyi nitelikler;
- Adalet sistem(ler)inin hesap verebilirliği.

CEDAW Komitesi 19 No'lu Tavsiye Kararı, 18.07.2017 tarihinde güncellenmiştir. Böylece "*Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet*" başlığı altında 35 No'lu Tavsiye Kararı olarak kabul edilmiştir. 35 No'lu Tavsiye Kararı, 19 No'lu Tavsiye Kararı'nın üzerinden geçen 25 yıl içerisinde kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddet konusunda gözlenen çeşitli eğilim ve gelişmeleri gözeterek hazırlanmıştır.

35 No'lu Tavsiye Kararı, kadınlara yönelik şiddeti önlemenin devletler açısından uluslararası bir hukuk normu olarak kabul edildiğini belirtmiştir. Böylece kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddetin, bazı durumlarda işkence kabul edilmesi ve doğurganlık haklarına yönelik kısıtlamaların da kadınlara yönelik şiddet olarak kabul edilmesi gibi farklılıkları vurgulamıştır.

Tavsiye Kararı'nda, kadına yönelik şiddet vakalarında adalete etkin erişimin sağlanması için yargının tüm bileşenlerinin gözden geçirilip güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kararın, yasal mevzuata yönelik olarak alınması gereken önlemler bölümünde erken yaşta ve zorla evlilikler ile diğer zararlı uygulamalar toplumsal cinsiyet temelli şiddet formları arasında sayılmış, bu konuya tolerans gösterilmesine izin verilmemesi belirtilmiştir.

CEDAW Komitesi 36 No'lu Genel Tavsiye Kararı'nda (2017) kadın ve kız

[550] "*Kadınların Karşılaştığı Özel Zorluklar Dahil, Adalete Erişimin Ölçülmesine Yönelik Çerçeve*" Hakkında Çevrimiçi Yuvarlak Masa Toplantısı Raporu, Avrupa Konseyi, 2022, s.5., Bkz. https://rm.coe.int/kadinlarin-adalete-erisimin-olculmesi-yuvarlak-masa-toplantisi-raporu-/1680a876ba. (Erişim Tarihi: 03.02.2025).

çocuklarının eğitimi, yoksulluğun azaltılması, gelir ve daha sağlıklı bir yaşam imkânının artırılması, erken yaşta ve zorla evliliklerin ve anne ölümlerinin azalması ile hastalıklarla mücadele açısından işlevine değinilmiştir. Ailenin rızası olsun ya da olmasın evlilik yaşının asgari 18 olmasının kız çocuklarının eğitimlerine devam etmelerinin sağlanması dile getirilmiştir.[551]

4.1.10 Dördüncü Dünya Kadın Konferansı: Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995)

Türkiye, Pekin-IV. Dünya Kadın Konferansına resmi düzeyde katılarak bütün kararları çekincesiz olarak imzalamıştır.[552] Eylem Platformu, Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programında yer alan "*Kadının ve kız çocuğun insan hakları, evrensel insan haklarının vazgeçilemez, ayrılamaz ve bölünemez bir parçasıdır*." temel ilkesini tekrar onaylamaktadır.

Kadınların güçlenmesi ve karar vermeyle yetkiye ulaşma sürecine katılmaları dahil, eşitlik anlayışıyla toplumun bütün alanlarına tam katılmaları eşitlik, kalkınma ve barışın sağlanması için temel koşul olduğu; kadının ilerlemesi ve kadın erkek eşitliğin sağlanmasının bir insan hakları sorunu ve sosyal adaletin bir şartı olduğu belirtilmiştir.

Pekin Eylem Platformu'nda, kadınların güçlenmesi için 12 kritik alan belirlemiş ve bu alanlara ilişkin stratejik eylemler planlanmıştır. Bu kritik alanlar:

- Kadınların sırtında bulunan devamlı ve artan yoksulluk yükü,
- Eğitim ve öğretimdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara ulaşmadaki eşitsizlik,
- Sağlık ve bağlantılı hizmetlerdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara ulaşmadaki eşitsizlik,
- Kadına yönelik şiddet,
- Silahlı veya diğer türden çatışmaların, yabancı işgali altında yaşayanlar dahil, kadınlar üzerindeki etkileri,
- Ekonomik yapılarda ve politikalarda, üretime yönelik her tür faaliyette ve kaynaklara ulaşmada eşitsizlik,
- Yetki ve karar almanın bütün düzeylerde paylaşılmasında kadınla erkek arasındaki eşitsizlik,

[551] TBMM, "*315 Sıra Sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*, Mart 2022.
[552] TBMM, "*315 Sıra Sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*", Mart 2022.

- Kadının ilerlemesini sağlayacak bütün düzeylerdeki mekanizmaların yetersizliği,
- Kadının insan haklarına saygı eksikliği, bu hakların yaygınlaştırılması ve korunmasında yetersizlik,
- Kadının klişeleştirilmesi ve özellikle medya olmak üzere kadının bütün iletişim sistemlerine katılımında ve ulaşabilirliğinde eşitsizlik,
- Doğal kaynakların yönetiminde ve çevrenin korunmasında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler,
- Kız çocuğuna karşı sürekli ayrımcılık ve kız çocuklarının haklarının ihlalidir.

4.1.11 Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Belgeleri

Bu başlık altında Türkiye'nin taraf olduğu ilgili sözleşmelere yer verilmiştir.

4.1.11.1 Eşdeğerde İş İçin Erkek ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği Hakkında 100 Sayılı Sözleşme

1951 yılı Haziran ayında kabul edilen Sözleşme'nin 1'inci maddesinde "*Eşit değerde iş için erkek ve kadın işçiler arasında ücret eşitliği*" deyimi, cinsiyete dayanan bir ayrım gözetmeksizin, tespit edilmiş bulunan ücret hadleri şeklinde tanımlanmıştır.

Her üye, ücret hadlerinin tespitiyle ilgili olarak yürürlükte bulunan usullere uygun yollardan, eşit değerde iş için erkek ve kadın işçiler arasında ücret eşitliği prensibini teşvik ve bu prensibin bütün işçilere uygulanmasını, sözü edilen usullerle telifi kabil olduğu nispette temin etmekle yükümlü kılınmıştır.

4.1.11.2 Çalışma (İş) ve Meslek Bakımından Ayrımcılık Hakkında 111 Sayılı Sözleşme

19.07.1967 tarihinde ülkemizde yürürlüğe giren Sözleşme'nin 1'inci maddesinde "*Ayrım*" deyimi; ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal inanç, ulusal veya sosyal menşe bakımından yapılan iş veya meslek edinmede veya edinilen iş veya meslekte tabi olunacak muamelede eşitliği yok edici veya bozucu etkisi olan her türlü ayrılık gözetme, ayrı tutma veya üstün tutma olarak belirtilmiştir.

2'nci maddesi ile Taraf Devletler; Sözleşme'de ele alınan anlamda her türlü ayrımı ortadan kaldırmak maksadıyla iş veya meslek edinmede ve edinilen iş veya meslekte tabi olunacak muamelede eşitliği geliştirmeyi hedef tutan milli bir politika tesbit ve takip etmeyi taahhüt eder.

5'inci maddesi gereğince herhangi bir üye, varsa temsilci, işveren ve işçi teşekkülleriyle yapılacak görüşmeden sonra cinsiyet, yaş, engellilik, aile sorumlulukları veya sosyal ve kültürel durumları dolayısıyla, özel şekilde korunma veya yardım ihtiyacında oldukları genel olarak kabul edilmiş bulunan kimselerin özel ihtiyaçlarını karşılamak amacını güden özel tedbirlerin ayrım sayılmayacağına karar verebilecektir.

4.1.11.3 Her Nevi Maden Ocaklarında Yer Altı İşlerinde Kadınların Çalıştırılmaması Hakkında 45 Sayılı Sözleşme

21 Nisan 1938 tarihinde Ülkemizde yürürlüğe giren Sözleşme'nin 2'nci maddesinde kadın cinsinden hiçbir şahsın, yaşı ne olursa olsun maden ocaklarında yeraltı işlerinde çalıştırılamayacağı yasağı düzenlenmiştir.

4.1.12 İstihdam ve Meslek Konularında Kadın ve Erkek Arasında Eşit Davranılması ve Fırsat Eşitliği İlkesinin Uygulanmasına Dair Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 5.7.2006 Tarihli ve 2006/54/EC Sayılı Direktifi (2006/54/EC Sayılı Direktif)

"*Tanımlar*" başlıklı 2'nci maddesinin ilgili kısmında ayrımcılık doğrudan ve dolaylı olarak kategorize edilmiştir. Buna göre doğrudan ayrımcılık, bir kişiye, başka bir kişiye göre cinsiyeti sebebiyle benzer durumlarda gösterilenden veya gösterilecek olandan daha az avantajlı şekilde davranılmasını ifade etmektedir.

Dolaylı ayrımcılık ise görünüşte tarafsız olan hükümler, kıstaslar ya da uygulamaların yasal olarak meşru bir amaca hizmet etmesi ve bu amaca ulaşmak için kullanılan araçların uygun ve gerekli olması durumu hariç bir cinsiyetteki kişileri diğer gruba karşı dezavantajlı duruma düşürmesini veya düşürme ihtimalini belirtmektedir.

Ayrıca 2006/54/EC sayılı Direktif'in "*Analık (Doğum) İzninden Dönüş*" başlıklı 15'inci maddesinde doğum iznindeki bir kadının;

- Doğum izninin bitiminden sonra işine veya
- Eşdeğer bir pozisyona kendisi için daha dezavantajlı olmayan koşul ve şartlarda geri dönmeye ve çalışma koşullarında yokluğu sırasında yararlanmış olacağı her türlü iyileştirmeden yararlanmaya hakkı olduğu düzenlenmiştir.

4.1.13 Birleşmiş Milletler 2015-2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

BM'nin küresel düzeyde uyguladığı arka arkaya gelen iki eylem planı, Bin Yılın Kalkınma Amaçları (2000-2015) ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (2015-2030)'da kadınlara yönelik şiddetin önlenmesini temel hedefleri arasına almıştır.[553]

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) kapsamında belirlenen 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'nın 5. hedefinde;

- Her yerde tüm kadınlara ve kız çocuklarına karşı her türlü ayrımcılığa son verilmesi,
- Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması,
- Erken yaşta ve zorla evlilik ile kadın sünneti gibi zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması,
- Ücretsiz bakımın değerini artırmak ve ev içi sorumlulukların paylaşılmasını teşvik etmek,
- Kadınların liderlik ve karar alma süreçlerine tam katılımının sağlanması,
- Evrensel cinsel sağlık ve üreme hakkına erişimin sağlanması,
- Kadınlar için ekonomik kaynaklara, mülk sahipliğine ve finansal hizmetlere ilişkin eşit hakların teşvik edilmesi,
- Kadınların teknoloji yoluyla güçlendirilmesini teşvik etmek,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikaların benimsenmesi, güçlendirilmesi ve bunun uygulanmasına yönelik mevzuatların desteklenmesi yer almaktadır.[554]

Ayrıca doğrudan ayrımcılık ile ilgili olmasa da Hedef 4 (Nitelikli Eğitim)'te

- 2030'a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılgan durumdaki çocuklar dâhil, kırılgan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması,
- Çocuklara, engellilere, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı eğitim olanaklarının yaratılması ve geliştirilmesi ve herkes için güvenli, şiddete dayalı olmayan,

[553] TBMM, "*315 Sıra Sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*", Mart 2022.
[554] https://web.archive.org/web/20201126101550/https://sdg-tracker.org/gender-equality#targets (Erişim Tarihi:03.03.2025)

kapsayıcı ve etkili öğrenme ortamlarının oluşturulması hedefler arasında belirlenmiştir.

4.1.14 Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesi ile İlgili Diğer Özel Amaçlı Düzenlemeler

BM Yasal Yardıma Erişim ve Suçta Adalet Sistemleri Belgesi'nin 6'ncı ve 10'uncu ilkelerinde adalete erişimde toplumsal cinsiyetin nasıl dikkate alınması gerektiğine işaret edilerek, hassasiyetin gösterileceği gruplar arasında kadınlar özellikle sayılmış ve bu gruplara adli yardımlara ilişkin özel önlemler alınması gerekliliğinin altı çizilmiştir.

BM Genel Kurulu, Aşırı Yoksulluk ve İnsan Haklarına İlişkin Raporu'nda yapısal ayrımcılıktan etkilenen gruplardan biri olarak kadınların sosyal yaptırımlardan çekindikleri için, örneğin ev içi şiddet veya cinsel şiddet mağduru olmalarına rağmen adli mercilere başvuramadıklarına, erkek bir tanıdıkları olmadan tek başlarına hareket etmekten korktuklarına ve bu anlamda adalete erişim mekanizmalarından faydalanamadıklarına dikkat çekerek bu durumun kadın yoksulluğu ile bağlantısına vurgu yapmıştır.[555]

4.2 KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELEDE ULUSAL MEVZUAT

4.2.1 Anayasa ve Kanunlar

4.2.1.1 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2'nci maddesinde; Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu ifade edilmiş, 5'inci maddesinde ise kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, temel hak ve hürriyetler ile sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmanın devletin temel amaç ve görevleri arasında yer aldığı düzenlenmiştir.

Bununla birlikte, ulusal mevzuatımızda eşitlik ilkesinin birincil dayanağını Anayasa oluşturmakta olup; Anayasa'nın eşitlik ilkesini düzenleyen 10'uncu maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklikle kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu, Devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Anayasa'nın aynı maddesinde, 2010 yılında yapılan değişiklikle de Devletin bu amaçla alacağı tedbirlerin

[555] TBMM, "*315 Sıra Sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*", Mart 2022.

eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı belirtilerek kadınlar lehine pozitif ayrımcılık Anayasal ilke olarak benimsenmiştir.

Anayasa'nın 10'uncu maddesinde ayrıca, Devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda olduklarına vurgu yapılmıştır.

Anayasa'nın 41'inci maddesinde de; ailenin, Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı ifade edildikten sonra Devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı ve teşkilat kuracağı belirtilmiştir.

2010 yılında yapılan değişiklikle Anayasa'nın 41'nci maddesine eklenen üçüncü ve dördüncü fıkralarla, çocuğun korunması ve çocuk haklarına ilişkin hükümlere yer verilerek her çocuğun, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu ve Devletin, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirler almakla yükümlü bulunduğuna vurgu yapılmıştır.

Diğer taraftan Anayasa'nın ikinci kısmında "*Temel Haklar ve Ödevler*" düzenlenmiş olup herkesin kadın-erkek ayrımı olmaksızın bu haklara sahip olduğu belirtilmiştir.

Anayasa'nın 90'ıncı maddesinin dördüncü fıkrasında, usulüne göre yürürlüğe konulmuş mlletlerarası andlaşmaların kanun hükmünde oldukları ve bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamayacağı ifade edilmiştir.

2004 yılında gerçekleşen değişiklikle anılan fıkraya; "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*" cümlesi eklenmiştir. Böylece bu değişiklikten sonra kadınların anayasası olarak bilinen ve Ülkemizin taraf olduğu CEDAW'da yer alan bir hüküm ile kanunların aynı konudaki hükümlerinin farklılık içermesi halinde çıkacak uyuşmazlıklarda Sözleşme hükümleri dikkate alınacaktır.

4.2.1.2 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Anayasa'da kadın-erkek eşitliğine ilişkin düzenlemeler ışığında 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda yer alan ve kadınlara yönelik eşitsizliği doğuran suç tipleri tek tek ele alınarak 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kadınları koruyan önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda 5237 sayılı Kanun'un 82'nci maddesinde; "*töre saikiyle*" kasten öldürme suçunun işlenmesi, suçun nitelikli hali olarak kabul edilerek suçun cezası Türk Ceza Kanunu'ndaki en ağır yaptırım türü olan "*ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası*" olarak belirlenmiştir. Ayrıca kasten yaralama suçunun eşe karşı işlenmesi suçun nitelikli hali olarak kabul edilmiş ve bu eylem şikâyete tabi olmaktan çıkarılmıştır.

2005 yılında yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 2014 yılında yapılan değişiklikle cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların cezaları ve infaz oranları kademeli olarak artırılmış, 2019 yılında yapılan değişiklikle cinsel suç mağduru çocukların ve kadınların yargılama sırasında örselenmesinin önüne geçilmesi amacıyla çocuk izlem merkezleri (ÇİM) ve adli görüşme odaları (AGO) yasal dayanağa kavuşturularak bazı durumlarda bu ortam ve merkezlerin kullanılması zorunlu hale getirilmiştir.

5237 sayılı Kanun'da; soykırım ve insanlığa karşı suçlar, hayata karşı suçlar, vücut dokunulmazlığına karşı suçlar, işkence ve eziyet, koruma, gözetim, yardım veya bildirim yükümlülüğünün ihlali, çocuk düşürtme, düşürme ve kısırlaştırma, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, hürriyete karşı suçlar, şerefe karşı suçlar, özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar, malvarlığına karşı suçlar, genel ahlaka karşı suçlar, aile düzenine karşı suçlar, bilişim alanına karşı suçlar, adliyeye karşı suçlar bölümler halinde düzenlenmiş olup, söz konusu suçlardan kanunda belirtilenlerin eşe, boşanılan eşe, gebe kadına, kız çocuğuna, engelli kadına gibi niteliklere sahip kişilere karşı gerçekleşmesi hali nitelikli hal (cezayı ağırlaştırıcı sebep) olarak düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 81'inci maddesinde, bir insanı kasten öldüren kişinin müebbet hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Kasten öldürme suçunun nitelikli halleri 82'nci madde kapsamında düzenlenmiş olup fiilin üstsoy veya altsoydan birine ya da eş, boşandığı eş veya kardeşe, çocuğa, gebe olduğu bilinen bir kadına karşı, kan gütme saikiyle ve töre saikiyle işlenmesi, diğer nedenlerin yanında nitelikli hâl olarak sayılmış olup bu durumda kişinin Türk Ceza Kanunu'ndaki en ağır yaptırım türü olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür.

12/5/2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, kasten öldürme suçunun "*kadına karşı*" işlenmesi hâli cezada ağırlatıcı neden olarak kabul edilmiş, kişinin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür.

Kasten yaralama suçu, Kanun'un 86'ncı maddesinde düzenlenmiş olup fiilin üstsoya, altsoya, eşe, boşandığı eşe veya kardeşe karşı işlenmesi, ayrıca silahla işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir.

7406 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, kasten yaralama suçunun "*kadına karşı*"

işlenmesi hali cezada ağırlatıcı neden olarak kabul edilmiştir.

İşkence suçu Kanun'un 94'üncü maddesinde düzenlenmiş olup aynı madde kapsamında fiilin çocuğa, gebe bir kadına karşı işlenmesi ve cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi durumunda failin daha ağır şekilde cezalandırılması öngörülmüştür.

7406 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeyle, işkence suçunun "*kadına karşı*" işlenmesi hâli cezada ağırlatıcı neden olarak kabul edilmiştir. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçunu düzenleyen Kanun'un 95'inci maddesinde, fiilin gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına veya çocuğunun düşmesine neden olması, ölüm meydana gelmesi halleri neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence olarak düzenlenmiştir.

Kanun'un 96'ncı maddesinde eziyet suçu düzenlenmiş ve bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişinin cezalandırılacağı belirtilmiş olup fiilin çocuğa, gebe kadına karşı, üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe veya boşandığı eşe karşı işlenmesi hâlinde verilecek cezanın daha ağır olacağı hüküm altına alınmıştır.

7406 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeyle, eziyet suçunun "*kadına karşı*" işlenmesi hali cezada ağırlatıcı neden olarak kabul edilmiştir.

Kanun'un 97'nci maddesi "*Terk*" kenar başlıklı olup, yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi kendi haline terk eden kişinin cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Ayrıca Kanun'un "*Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi*" kenar başlıklı 98'inci maddesinde; yaşı hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişinin cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürtmenin suç olduğu Kanun'un "*Çocuk düşürtme*" kenar başlıklı 99'uncu maddesi ile düzenlemiş olup, çocuk düşürme suçu ise 100'üncü madde kapsamında yer almaktadır. Bir erkek veya kadının rızası olmaksızın kısırlaştıran kimsenin cezalandırılacağı hükmü ise "*Kısırlaştırma*" kenar başlıklı 101'inci madde kapsamında öngörülmüştür.

Kanun'un "*cinsel saldırı*" suçunu düzenleyen 102'nci maddesinde cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişinin cezalandırılacağı belirtilmiş olup cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâli de madde kapsamında ayrıca değerlendirilmiştir. Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi maddenin devamında düzenlenmiş olup, bu fiilin eşe karşı işlenmesi

halinde soruşturmanın ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlı kılınmıştır.

Kanun'un 103'üncü maddesinde "*çocukların cinsel istismarı*" suçu düzenlenmiş olup cinsel istismarın hangi davranış türleri olduğu açıklanmıştır. Maddeye göre cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.

Ayrıca maddede mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek cezanın Kanunda belirli miktarın altında olamayacağı ifade edilmiştir.

Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi de artırım nedeni olarak kabul edilmiştir.

Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu Kanun'un 104'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre cebir, tehdit ve hile olmaksızın on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişinin şikâyet üzerine cezalandırılacağı belirtilmiştir. Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde şikâyet aranmayacağı öngörülmüştür.

Cinsel taciz suçu, Kanun'un 105'inci maddesinde düzenlenmiş olup fiilin çocuğa karşı işlenmiş olması halinde daha ağır ceza öngörülmüştür.

Tehdit suçu Kanun'un 106'ncı maddesinde düzenlenmiş olup madde metninde, bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişinin cezalandırılacağı, ayrıca malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehdit halinde ise, mağdurun şikâyeti üzerine cezaya hükmedileceği düzenlenmiştir.

7406 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle, tehdit suçunun "*kadına karşı*" işlenmesi hâli cezada ağırlatıcı neden olarak kabul edilmiştir.

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, Kanun'un 109'uncu maddesinde suç olarak düzenlenmiş olup suçun, üstsoy, altsoy veya eşe ya da boşandığı eşe karşı işlenmesi; ayrıca suçun cinsel amaçla işlenmesi, verilecek olan cezada artırım nedenleri olarak kabul edilmiştir.

Konut dokunulmazlığının ihlali Kanun'un 116'ncı maddesinde suç olarak düzenlenmiş olup 117'nci maddede ise cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla iş ve çalışma hürriyetini ihlalin suç olduğu ifade edilmiştir.

Kanun'un "*Nefret ve ayrımcılık*" kenar başlıklı 122'nci maddesinde, dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle madde metninde belirtilen davranış türlerini engelleyen kimsenin cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde, mağdurun şikâyeti üzerine failin cezalandırılacağı Kanun'un 123'üncü maddesinde "*kişilerin huzur ve sükûnunu bozma*" suçu olarak hüküm altına alınmıştır.

7406 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeyle Kanun'a 123/A maddesi ihdas edilerek, ısrarlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan failin fiillerinin ısrarlı takip suçunu oluşturacağı ve cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Israrlı takip suçunun, çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşanılan eşe karşı işlenmesi, mağdurun okulunu, iş yerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması ve hakkında uzaklaştırma kararı verilen fail tarafından işlenmesi suçun nitelikli hâlleri olarak kabul edilmiştir.

Hakaret suçu Kanun'un 125'inci maddesinde düzenlenmiş olup, bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişinin cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlal ve haberleşme içeriklerinin hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi Kanun'un 132'nci maddesinde suç olarak düzenlenmiş olup, kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması 133'üncü madde kapsamında hüküm altına alınmıştır.

Özel hayatın gizliliğini ihlal eden kimsenin cezalandırılacağı Kanun'un 134'üncü maddesi kapsamında düzenlenmiştir.

Hukuka aykırı olarak kişisel verilerin kaydedilmesi Kanun'un 135'inci maddesinde hüküm altına alınmış olup, kişisel verileri hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişinin cezalandırılacağı 136'ncı madde kapsamında hüküm altına alınmıştır.

Fuhuş suçu Kanun'un 227'nci maddesinde düzenlenmiş olup, çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi ile bir kimseyi fuhuşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya

da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişinin cezalandırılacağı öngörülmüştür.

Ayrıca cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk etmek veya fuhuş yapmasını sağlamak verilecek olan cezada artırım nedeni olarak düzenlenmiş olup, tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde de, verilecek cezanın artırılacağı belirtilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise, fuhuşa sürüklenen kişinin, tedavi veya psikolojik terapiye tâbi tutulabileceği öngörülmüştür.

Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimsenin cezalandırılacağı, Kanun'un 232'nci maddesinde "*kötü muamele*" suçu olarak düzenlenmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, idaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali Kanun'un 233'üncü maddesinde düzenlenmiş olup; buna göre aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişinin şikâyet üzerine cezalandırılacağı, ayrıca hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimsenin de cezalandırılacağı öngörülmüştür.

Kanun'un "*Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması*" kenar başlıklı 234'üncü maddesinde, velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dâhil kan hısmının, on altı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde cezalandırılacağı düzenlenmiş olup fiilin cebir ve tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuğun henüz on iki yaşını bitirmemiş olması cezada artırım nedeni olarak düzenlenmiştir.

Ayrıca, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişinin de şikâyet üzerine cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

"*Suçu bildirmeme*" kenar başlıklı 278'inci maddeye göre; işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişinin cezalandırılacağı belirtilmiş, ayrıca mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği

nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, cezanın artırılacağı hüküm altına alınmıştır.

4.2.1.3 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160'ıncı ve 161'inci maddelerinde; ceza kanunlarımızda yer alan herhangi bir suçun işlenildiğini öğrenen Cumhuriyet savcısı tarafından hemen araştırma yapılmak suretiyle soruşturma işlemlerine başlanılacağı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için Cumhuriyet savcısının, emrindeki adlî kolluk görevlilerini talimatlandırarak ve ihtiyaç duyulduğu halde de diğer kamu görevlilerinden bilgi ve belge talep ederek delillerin toplanmasını sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

Ayrıca suç ihbarı veya şikâyet üzerine suç işlenildiği izlenimini veren bir halden haberdar olan Cumhuriyet savcısı suç faili hakkında gözaltına alma kararı verebilirken, hâkim tarafından kişi hakkında olayın özelliğine göre adli kontrol veya tutuklama kararı verilebilmektedir.

5271 sayılı Kanun'un 100'üncü maddesine göre; kasten yaralama (madde 86, fıkra 3, bent b, e ve f) ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama (madde 87), işkence (madde 94, 95), cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102), çocukların cinsel istismarı (madde 103), kadına karşı işlenen kasten yaralama (madde 86, fıkra 2 son cümle) suçlarının işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni varsayılabilir.

Son yıllarda klasik ceza hukuku anlayışının yerini modern ceza hukuku anlayışının almasıyla birlikte adalete erişim, onarıcı adalet ve mağdur hakları gibi kavramlar ön plana çıkmaya başlanmıştır. Türk ceza adaleti açısından baktığımızda mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda yapılan reformlarla failin sahip olduğu haklar iyileştirilirken, mağdur hakları geri planda bırakılmıştı. 2005 yılında yürürlüğe giren 5271 sayılı Kanun ile mağdur hakları kapsamlı şekilde ele alınmış oldu.

Son zamanlarda da mağdur hakların daha etkin kullanılmasını kolaylaştıracak değişiklikler ve özel ihtiyaç sahibi mağdurların korunması ve desteklenmesi için özel mevzuat düzenlemeleri yapılmıştır.

5271 sayılı Kanun'un 234'üncü maddesinde mağdur ile şikâyetçinin haklarına yer verilmiş olup; *soruşturma evresinde;* delillerin toplanmasını isteme, soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme, Kanun'un

153'üncü maddesine uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme, Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz etme hakkına sahip olan mağdur ve şikâyetçinin ayrıca daha önceden cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda vekili bulunmaması halinde kendisine baro tarafından ücretsiz avukat görevlendirilmesi isteme hakkının kapsamı 12/05/2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeyle artık ısrarlı takip ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçları ve çocukların cinsel istismarı suçlarını da içerecek şekilde genişletilmiştir.

Kovuşturma evresinde ise; duruşmadan haberdar edilme, kamu davasına katılma, tutanak ve belgelerden örnek isteme, tanıkların davetini isteme, davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma hakkına sahip olan mağdur ile şikâyetçi, tıpkı soruşturma evresindeki gibi vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında ve alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkına sahiptir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre mağdur, on sekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın kendisine bir vekil görevlendirilmesi yapılır.

Maddede mağdur ve şikâyetçi için belirtilen tüm bu hakların kendilerine anlatılıp açıklandıktan sonra bu hususun tutanağa yazılacağı da ifade edilmiştir. Mağdurun haklarını öğrenme hakkı kapsamında değerlendirilen bu hüküm adalete erişimin güçlendirilmesine hizmet eden önemli bir düzenlemedir.

5271 sayılı Kanun'un 202'nci maddesinde duruşmada tercüman bulundurulacak haller belirtilmiş olup mağdurun, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmemesi halinde; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktaların kendisine tercüme edileceği, ayrıca mağdurun engelli olması durumunda da, duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktaların, kendisine anlayabileceği biçimde anlatılacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte tüm bu haklardan mağdur, soruşturma evresinde dinlenirken de faydalanabilecektir.

5271 sayılı Kanun'un 158'inci maddesinin altıncı fıkrasına göre, soruşturma evresinde soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar, mağdura bildirilir ve mağdur bu karara karşı itiraz edilebilir. Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararı da mağdura bildirilirken, kararda ayrıca mağdurun itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir. 5271 sayılı Kanun'un 234'üncü maddesine göre, bu karara karşı da mağdurun itiraz hakkı

bulunmaktadır.

Kovuşturma evresinde ise; mağdurun davaya katılmış olması koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma hakkı bulunmaktadır.

5271 sayılı Kanun'un 35'inci maddesine göre, mağdurun hazır olduğu yerde yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de kendisine verilirken, hazır bulunmaması halinde ise verilen karar kendisine tebliğ olunur.

5271 sayılı Kanun'un 237'nci maddesine göre mağdur, reşit ve mümeyyiz olmak, zamanında katılma talep etmek şartlarıyla ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduğunu bildirerek kamu davasına katılabilir. Bazı özel kanunlarda ise zarar görmenin doğrudan olup olmadığına bakılmaksızın, belli kuruluşlara doğrudan katılan sıfatı tanındığı da görülmektedir. Örneğin; 6284 sayılı Kanun'un 20'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir.

8.7.2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeyle, 5271 sayılı Kanun'un 233'üncü maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, kovuşturma evresine geçildiğinde mağdur ile şikâyetçiye çıkarılacak çağrı kâğıdına iddianame ekleneceği belirtilmiş, ayrıca iddianameye ilişkin bilgiler ve duruşma tarihinin telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim bilgilerinin dosyada bulunması hâlinde bu araçlardan yararlanılmak suretiyle de bildirileceği ifade edilmiştir.

5271 sayılı Kanun'un "*Diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması*" kenar başlıklı 76'ncı maddesinde; bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebileceği düzenlenmiştir. Anılan maddenin devamında, Cumhuriyet savcısının kararının, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulup, hâkim veya mahkeme tarafından, yirmi dört saat içinde karar verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu durumda belirtilen süre içerisinde onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

Maddenin ikinci fıkrasında; "*Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur."* şeklinde

belirtilmiş, üçüncü fıkrada ise çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerektiği ifade edilmiştir. Maddede ayrıca, tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabileceği ve çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisinin karar verdiği, çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşünün de alındığı belirtilmiştir. Maddenin son fıkrasına göre, bu madde gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebileceği düzenlenmiştir.

Kanun'un "*Kadının muayenesi*" kenar başlıklı 77'nci maddesinde ise, kadının muayenesinin, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılacağı düzenlenmiştir. Bu işlemlerin usul ve esaslarını belirlemek amacıyla yayımlanan Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelikte ayrıntılı olarak düzenlediği üzere mağdur üzerinde gerçekleştirilecek işlemlerde, bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine sağlığını açıkça ve öngörülebilir şekilde tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da resen hâkim veya mahkemece, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebileceği belirtilmiştir.

7188 sayılı Kanun ile 17.10.2019 tarihinde yapılan değişiklikle soruşturma veya kovuşturma evresinde, dava nakli veya adlî tıp işlemleri nedeniyle yerleşim yeri dışında bir yere gitme zorunluluğu doğması hâlinde mağdurun yapmış olduğu konaklama, iaşe ve ulaşım giderlerinin, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanacağı hüküm altına alınmıştır.

5271 sayılı Kanun'un 236'ncı maddesinde mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi usulüne yer verilmiş olup, ikinci fıkrada; işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdurun, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebileceği ancak maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden hallerde tekrar dinlenebileceğine yer verilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasında, mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulacağı hükme bağlanmıştır.

5271 sayılı Kanun'un 52'nci maddesinin üçüncü fıkrasında, mağdur çocukların tanık olarak dinlenmesinde ses ve görüntü kaydı yapılması mecburi tutulmuş, dördüncü fıkrada ise bu kayıtların sadece ceza muhakemesinde kullanılacağı belirtilmiştir. Söz konusu hükümlerle

mağdur çocukların tekrar tekrar dinlenmekten korunması amaçlanmış ve mağdurun korunmasına yönelik Devlete pozitif yükümlülük yüklenmiştir.

Diğer taraftan 2019 yılında 7188 sayılı Kanun ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 236'ncı maddesinde, mağdurun ikincil mağduriyetini önlemek amacı ile önemli değişiklikler yapılmıştır. Maddeye eklenen dördüncü fıkrayla, Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanlarının özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınacağı ifade edilmiştir. (m. 236/4).

Böylece 236'ncı maddenin dördüncü fıkrasında iki grup suç mağduru sayılmıştır;

- İfade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen mağdurlar,
- Şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen mağdurlar.

Cumhuriyet savcısı veya hâkim dinleyeceği mağdurun bu iki gruptan birine dâhil olduğunu değerlendirir ise ifade ve beyan işlemlerini özel ortamlarda uzmanlar aracılığıyla alabilecektir. Kanunda özel ortamların tanımlaması yapılmamakla birlikte AGO ve benzeri yapıdaki ortamlara işaret edilmektedir.

Aynı değişiklikle maddeye sirayet ettirilen yeni düzenlemelerle de cinsel istismar ve cinsel saldırı suçu mağdurları için özel ortamlar ve merkezlerin kullanılması zorunluluğuna işaret edilmiştir. Bu kapsamda, Türk Ceza Kanunu'nun 103'üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan (çocukların cinsel istismarı suçunun nitelikli hali) mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanları, bunlara yönelik hizmet veren merkezlerde Cumhuriyet savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınır ve mağdur çocuğun beyan ve görüntüleri kayda alınır. Kovuşturma evresinde ise ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdur çocuğun beyanının alınması veya başkaca bir işlem yapılmasında zorunluluk bulunması hâlinde bu işlem, mahkeme veya görevlendireceği naip hâkim tarafından bu merkezlerde uzmanlar aracılığıyla yerine getirilir. Mağdur çocuk yargı çevresi ve mülkî sınırlara bakılmaksızın en yakın merkeze götürülmek suretiyle bu fıkrada belirtilen işlemler yerine getirilir (m. 236/5).

Türk Ceza Kanunu'nun 102'nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan (cinsel saldırı suçunun nitelikli hali) mağdur olanların soruşturma evresindeki beyanları bakımından da yukarıdaki usul (m. 236/5) uygulanır. Ancak beyan ve görüntülerin kayda alınmasında mağdurun rızası aranır (m. 236/6).

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 236'ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları kapsamında alınan beyan ve görüntü kayıtları dava dosyasında saklanır, kimseye verilmez ve

gizliliği için gerekli tedbirler alınır. Kişisel veri niteliğinde olan bu beyan ve görüntüleri hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi hakkındaki Türk Ceza Kanunu'nun 136'ncı maddesine göre işlem yapılır. Bu kapsamda alınan beyan ve görüntü kayıtları, yazılı tutanağa dönüştürülür. Bu tutanak talepte bulunan şüpheli, sanık, müdafisi, mağdur, vekil veya kanuni temsilciye verilir. Beyan ve görüntü kayıtları bu kişilere soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetiminde gizliliği korunmak suretiyle izletilebilir (m. 236/8).

4.2.1.4 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

4721 sayılı Kanun'un 124'ncü maddesine göre erkek veya kadının on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemeyeceği; ancak hâkimin olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebildiği belirtilmiştir. 11'inci maddesinde ise erginliğin on sekiz yaşın doldurulmasıyla başladığı; ancak evlenmenin kişiyi ergin kıldığı hususları düzenlenmiştir.

Kanun'un 125'inci maddesinde ayırt etme gücü olmayanların evlenemeyeceği, 126'ncı maddesinde küçüklerin yasal temsilcilerinin izni olmadıkça evlenemeyeceği, 127'nci maddesinde kısıtlıların evlenebilmesinin yasal temsilcisinin iznine tabi olduğu belirlemiştir.

Kanun'un, evlenme engellerinin düzenlendiği başlık altında "*2. Kadın için bekleme süresi*" alt başlıklı 132'nci maddesinde, evlilik sona ermişse kadının evliliğinin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemeyeceği, doğurmakla bu sürenin biteceği, kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbirleriyle evlenmek istemeleri halinde mahkemenin bu süreyi kaldıracağı hüküm altına alınmıştır. Keza Kanun'un 285'inci maddesinin birinci fıkrasında, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan çocuğun babası koca olarak kabul edilmekte ve bu durum hukukta babalık karinesi olarak adlandırılmaktadır. Bu süre geçtikten sonra doğan çocuğun kocaya bağlanması, ananın evlilik sırasında gebe kaldığının ispatıyla mümkündür.

Boşanma müessesesinin düzenlendiği İkinci Bölümde "*Dava*" üst başlığının altındaki 168'inci maddede boşanma veya ayrılık davalarında, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesi yetkili mahkeme olarak düzenlenmiştir. Yine aynı üst başlık altında "*III: Geçici önlemler*" başlıklı 169'uncu maddede boşanma veya ayrılma davası açılınca hâkimin davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların

bakımına ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alacağı öngörülmüştür.

Kanun'un 174'üncü, 175'inci ve 176'ncı maddelerinde boşanmada maddi ve manevi tazminat ile nafaka hükümlerine yer verilmiştir. 177'nci maddesinde ise ile boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır.

Kanun'un 186'ncı maddesinde, eşlerin oturacakları evi birlikte seçecekleri ve eşlerin evlilik birliğinin giderlerine güçleri oranında emekleriyle ve malvarlıklarıyla birlikte katılacakları düzenlenmiştir.

Diğer taraftan Kanun'un 187'nci maddesinde yer alan "*Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir."* hükmü Anayasa Mahkemesi'nin 22.02.2023 tarihli ve E.2022/155, K.2023/38 sayılı kararıyla mülga edilmiştir.

Kanun'un 188'inci maddesinde evlilik birliğini temsil yetkisi, ailenin sürekli ihtiyaçları için eşlerin her ikisine verilmiştir.

Kanun'un 192'nci maddesinde, eşlerden birinin meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda olmadığına; ancak meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararının göz önünde tutulacağına yer verilmiştir.

Aile konutu ile ilgili 194'üncü madde de eşlerden birinin diğerinin açık rızası olmadıkça;

- Aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemeyeceği,
- Aile konutunu devredemeyeceği veya
- Aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamayacağı konusunda emredici düzenleme getirilmiştir.

Bunun yanı sıra Kanun'da evlilik birliğinin korunmasına ilişkin ayrı bir alt başlık olduğu görülmektedir. Bu çerçevede Kanunun 195'inci maddesine göre evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim ise eşleri, yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir.

Ayrıca Kanun'un 196'ncı maddesi ile eşler birlikte yaşarken hakimin aile geçimi için eşlerden her birinin yapacağı parasal katkıyı belirleyebileceği belirtilmiştir. "*Birlikte yaşamaya ara verilmesi*" başlıklı 197'nci maddesi ile de eşlerden birinin, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü

sürece ayrı yaşama hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir.

Kanun'un 202'nci maddesinde eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanmasının esas olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle Kanun'da belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilecekleri belirtilmiştir.

Kanun'un 323'üncü maddesinde ana ve babadan her birinin velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahip olduğu, 324'üncü maddesinde ise bu hakkın sınırları düzenlenmiştir.

4.2.1.5 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun'un amacı, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Kanun ile "*ev içi şiddet*", "*kadına yönelik şiddet*" ve "*şiddet*" kavramları da tanımlanmıştır.

Kanun'un "*Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler*" başlıklı ikinci bölümünde Kanun kapsamında korunan ve şiddet uygulayan kişilerle ilgili alınacak tedbir kararları ve bu tedbir kararlarının kimler tarafından alınacağına ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Kanun kapsamında koruyucu ve önleyici tedbir kararları olmak üzere iki tür tedbir kararı verilebilmektedir. Koruyucu tedbir kararları şiddet mağdurlarına; önleyici tedbir kararları ise şiddet uygulayanlara yönelik olarak alınmaktadır.

Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak Mülkî amir tarafından aşağıda yer alan koruyucu tedbir kararlarının birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebileceği düzenlenmiştir:

- Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması,
- Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması,
- Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi,
- Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması,

- Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde "*kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması*" ve "*hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması*" tedbirlerinin ilgili kolluk amirlerince de alınabileceği belirtilmiştir. Kolluk amirinin evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunacağı, mülkî amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirlerin kendiliğinden kalkacağı hüküm altına alınmıştır.

Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak hâkim tarafından aşağıda yer alan koruyucu tedbir kararlarının birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebileceği düzenlenmiştir:

- İşyerinin değiştirilmesi,
- Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi,
- 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'ndaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması,
- Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

Kanun ile şiddet uygulayanlarla ilgili olarak hâkim tarafından aşağıda yer alan önleyici tedbir kararlarının birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebileceği düzenlenmiştir:

- Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması,
- Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi,
- Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve iş yerine yaklaşmaması,

- Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması,
- Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması,
- Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi,
- Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi,
- Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi,
- Silah taşıması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi,
- Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması,
- Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması; müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi; korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve iş yerine yaklaşmaması ve gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması tedbirlerinin ilgili kolluk amirlerince de alınabileceği düzenlenmiştir.

Kanun'un 7'nci maddesinde; şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkesin bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebileceği; ihbarı alan kamu görevlilerinin, bu Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlü oldukları belirtilmiştir.

Kanun'da tedbir kararlarının verilmesi, bildirimi, uygulanması ve söz konusu kararlara itiraz edilebilmesine yönelik hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya re'sen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin

kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgilerin tüm resmi kayıtlarda gizli tutulacağı düzenlenmiştir. Ayrıca yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edileceği, bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Kanun ile tedbir kararlarının uygulanmasında, hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemlerinin kullanılabileceği, teknik araç ve yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hususu düzenlenmiştir.

Kanun şiddet uygulayanın tedbir kararlarına aykırı davranması halinde, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulacağını hüküm altına almıştır.

Ayrıca Kanun, ŞÖNİM'lerin kurulması, destek hizmetleri ve kurumlararası koordinasyona ilişkin düzenlemelere de yer vermiştir. Bu kapsamda Kanun'un 15'inci maddesinde ŞÖNİM'ler tarafından verilecek destek hizmetleri, Kanun kapsamında şiddetin önlenmesi ve verilen tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasının izlenmesi bakımından verilecek destek hizmetleri, korunan kişilerle ilgili olarak verilecek destek hizmetleri ve şiddet uygulayanla ilgili olarak verilecek destek hizmetleri olmak üzere üç ayrı fıkrada sayılmıştır.

"*Kurumlararası koordinasyon ve eğitim*" başlığı altında Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası koordinasyonun Bakanlık tarafından gerçekleştirileceği ifade edilmiştir. Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin, bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda iş birliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlü oldukları belirtilmiştir. Ayrıca, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyoların, kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini yayınlamasına ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Kanun'un etkin bir biçimde uygulanması amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, personel ve üyelerinin kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılması; ilköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulması düzenlemelerine yer verilmiştir

Kanun'un "*Mali Hükümler*" başlıklı dördüncü bölümünde ise geçici maddi yardım yapılması, nafaka, sağlık giderleri ile harç, masraf ve vergilerden muafiyet ile davaya katılma

konularında düzenlemeler yapılmıştır.

4.2.1.6 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esasları ve çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsayan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 15.7.2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 1982 yılından beri yürürlükte olan 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Çocuk Koruma Kanunu hazırlanırken 2253 sayılı Kanun'un eksik ve aksayan yönleri tespit edilmiş ve Ülkemiz ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hükümler konulmuştur.

5395 sayılı Kanun'un amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir. Dolayısıyla çocuk suç işlememiş olsa bile korunmaya muhtaçsa bu çocuk hakkında Çocuk Koruma Kanunu'ndaki koruyucu ve destekleyici tedbirleri uygulamak gerekmektedir. (m. 1-2)

Kanun'da, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişinin çocuk olduğu ifade edilmiştir. Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk; suça sürüklenen çocuk, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk ise; korunma ihtiyacı olan çocuk olarak tanımlanmıştır. (m. 3)

Çocuklar Hakkında Gözetilecek Temel İlkeler

Kanun'un uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;

a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,

b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,

c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,

d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,

e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde çalışmaları,

f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi,

g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,

h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,

i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,

j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,

k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,

l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması,

ilkeleri gözetilir. (m. 4)

Çocuklar Hakkında Uygulanabilecek Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler ile Suç İşleyen Çocuklar Hakkında Uygulanabilecek Güvenlik Tedbirler

Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir.

Belirtilen koruyucu ve destekleyici tedbirler; fiziksel ya da psikolojik tehlike altında bulunan ya da özel korunma ihtiyacı olan çocukları, içinde bulundukları tehlikeden koruyan, onların temel haklarını temin eden, fiziki ve manevi varlıklarının korunmasını, sağlıklı gelişimini gerçekleştirmek üzere ekonomik, sosyal, kültürel ve hukukî şartları sağlayan, bu çocukları etkili ve işlevsel bir kişilikle topluma kazandırmayı amaç edinen, suça sürüklenen çocukların yararını gözeten, onların kişisel özelliklerini dikkate alan ve toplumsal sorumluluk bilinçlerinin gelişmesine yardımcı olan bir görünüm arz etmektedir.

Çocuk Koruma Kanunu'nda suça sürüklenen çocuklara uygulanacak güvenlik tedbirleri ile korunması gereken çocuklar bakımından uygulanacak koruyucu ve destekleyici tedbir arasında bir ayrıma gidilmemiştir. Çocuk ister korunması gereken çocuk olarak nitelendirilsin isterse suça sürüklenen ve fakat ceza sorumluluğu olmayan bir çocuk olsun her durumda hakkında Kanun'un 5'inci maddesinde belirtilen tedbirler uygulanacaktır. Yani söz konusu tedbirler aynı zamanda suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılmalıdır.

Bunlardan;

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol

göstermeye,

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait iş yerlerine yerleştirilmesine,

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya,

yönelik tedbirdir. (m. 5)

Hakkında barınma tedbiri uygulanan kimselerin, talepleri hâlinde kimlikleri ve adresleri gizli tutulur. Tehlike altında bulunmadığının tespiti ya da tehlike altında bulunmakla birlikte veli veya vasisinin ya da bakım ve gözetiminden sorumlu kimsenin desteklenmesi suretiyle tehlikenin bertaraf edileceğinin anlaşılması hâlinde; çocuk, bu kişilere teslim edilir. Bu durumda ayrıca çocuk hakkında, belirtilen tedbirlerden birisine de karar verilebilir.

Kanun kapsamında kolluk görevlileri, adlî ve idarî merciler, sağlık ve eğitim kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu ASHB'ye bağlı birimlere ve çocuk hizmetleri il/ilçe müdürlüklerine bildirmekle yükümlü kılınmıştır.

Kanun kapsamında korunma ihtiyacı içerisinde olan veya bu yönde riskli durumda bulunan çocuklara ilişkin çalışmalarda il bazında görev alan başlıca kurumları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Çocuk mahkemeleri, aile mahkemeleri, asliye hukuk mahkemeleri, sulh hukuk mahkemeleri, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri,

2. Cumhuriyet başsavcılıkları çocuk suçları soruşturma büroları,

3. Denetimli serbestlik şube müdürlükleri,

4. Aile ve sosyal hizmetler il/ilçe müdürlüğü (SHM, ŞÖNİM, koruma bakım ve rehabilitasyon merkezi, bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezi, aile danışma merkezleri, yetiştirme yurtları, yuvalar, çocuk evleri, kreşler),

5. Milli eğitim il müdürlüğü,

6. Sağlık il müdürlüğü,

7. İl emniyet müdürlüğü/ il jandarma komutanlığı çocuk büroları,

8. Çalışma ve iş kurumu il müdürlüğü,

9. Barolar,

10. Yerel yönetimler,

11. Sivil toplum örgütleri.

Danışmanlık ve barınma tedbirleri - ilgili kurumlar; MEB, ASHB ile yerel yönetimler,

Eğitim tedbiri - ilgili kurumlar; MEB ile ÇSGB, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR),

Bakım tedbiri - ilgili kurumlar; ASHB,

Sağlık tedbiri - ilgili kurumlar; Sağlık Bakanlığı,

Barınma tedbiri - ilgili kurumlar; ASHB ile yerel yönetimler.

Çocuk hakkında yukarıda yer verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanı sıra denetim kararı da verilebilir. (m.7/4)

Denetim Kararı; çocuk hakkında verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararının amacına ulaşıp ulaşmadığının izlenmesi ve çocuk üzerindeki etkisinin denetlenmesidir. Denetim kararı verilmesi zorunlu olmayıp, hâkimin takdirindedir. Denetim görevi ASHİM'ler tarafından yerine getirilir. Denetim kararı sayesinde uygulamanın işlevselliği ve çocuk üzerindeki etkileri izlenebilir.

Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararı Alınması

5395 sayılı Kanun'un 7'nci maddesine göre, çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, ASHB'nin ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından verilebilir. Tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir. Tedbirin uygulanması, on sekiz yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir.

Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir. Bu karar acele hâllerde, çocuğun bulunduğu yer hâkimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hâkim veya mahkemeye bildirilir.

Mahkeme korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar vermeye yetkilidir.

Kanun'un 8'inci maddesine göre, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya

birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hâkimince alınmaktadır. Tedbir kararlarının uygulanması, kararı veren hâkim veya mahkemece en geç üçer aylık sürelerle incelettirilir. Hâkim veya mahkeme; denetim memurları, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimselerin, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşun temsilcisi ile Cumhuriyet savcısının talebi üzerine veya re'sen çocuğa uygulanan tedbirin sonuçlarını inceleyerek kaldırabilir, süresini uzatabilir veya değiştirebilir.

Acil Korunma Kararı Alınması

Çocuğun derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde, ASHB tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararının alınması için kurum (Kanun kapsamındaki çocuğun bakılıp gözetildiği, hakkında verilen tedbir kararlarının yerine getirildiği resmî veya özel kurumları) tarafından en geç beş gün içinde çocuk hâkimine müracaat edilir. Hâkim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. (m. 9)

Bakım ve Barınma Kararlarının Yerine Getirilmesi

ASHB tarafından kendisine intikal eden olaylarda gerekli önlemler derhâl alınarak çocuk, hâkimin verdiği kararda belirtilen resmî veya özel kuruluşlara yerleştirilir. (m. 10)

Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması

30.11.2021 tarihli ve 31675 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda yapılan değişiklikle 5395 sayılı Kanun'a "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması*" başlığı altında çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlere yönelik düzenlemelerin yer aldığı Dördüncü Kısım eklenmiş, mevcut Dördüncü Kısım Beşinci Kısım olarak teselsül ettirilmiştir.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/A maddesinde; çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair aile mahkemeleri tarafından verilen ilam veya tedbir kararlarının, çocuğun üstün yararı esas alınarak Adalet Bakanlığı tarafından kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince yerine getirileceği, müdürlük bulunmayan yerlerde ise Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlükleri tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür.

Söz konusu ilam ve tedbir kararları müdürlük tarafından görevlendirilen psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber öğretmen gibi uzmanlar, uzmanın bulunmadığı yerlerde ise öğretmen marifetiyle yerine getirilir. İlam ve tedbir kararlarını yerine getirmek için müdürlüğün talebi üzerine, valilikler tarafından kamu kurum ve kuruluşlarında görevli, beşinci fıkrada belirtilen uzmanların yer aldığı bir görevli listesi

oluşturulur. Bu uzmanların yeterli sayıda olmaması hâlinde öğretmenler de listeye dâhil edilir. Bu listede yer alan uzman ve öğretmenlerin görev yapacakları yer ve tarihler müdürlükler tarafından belirlenir. İlam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesinde çocuğun yerleşim yeri müdürlüğü yetkilidir.

Kanun'un 41/B maddesinde, çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi 41/C maddesinde ise çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi usulleri düzenlenmiştir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin işlemler, müdürlükçe belirlenen teslim mekânlarında gerçekleştirilir. (m. 41/D)

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin müdürlükçe yapılan işlem ve verilen kararlara karşı şikâyet usulüne Kanun'un 41/E maddesinde yer verilirken, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet ise 41/F maddesinde düzenlenmiştir.

Kanun'un 41/H maddesine göre çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin yapılacak işlemler 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu ile diğer kanunlar uyarınca alınması gereken tüm harçlardan istisnadır. Ayrıca bu iş ve işlemlerin yürütülmesi için yapılacak tüm masraflar, avukatlık ücreti hariç, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

4.8.2022 tarihli ve 31913 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik*" ile de yapılacak iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

4.2.1.7 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun

4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ile aile mahkemelerinin kurulması sağlanmıştır. Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenleyen 4787 sayılı Kanun aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulan aile mahkemelerine dair hükümleri de kapsamaktadır. Aile mahkemeleri, Adalet Bakanlığınca Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi

derecesinde olmak üzere kurulmakta olup aile mahkemesi kurulamayan yerlerde bu Kanun kapsamına giren dava ve işlere, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesince bakılmaktadır. (m.1-2)

Kanun'un 4'üncü maddesine göre; aile mahkemeleri, 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'a göre aile hukukundan doğan dava ve işler, 20/5/1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi ile kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmektedir.

Aile mahkemelerince; davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek, mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek, mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak üzere Adalet Bakanlığınca adliyelerde görevlendirilen psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılardan yararlanılır. (m.5)

Kanun'un 6'ncı maddesine göre, aile mahkemesi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda:

1. Yetişkinler hakkında;

a) Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya,

b) Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya,

c) Resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye,

d) Bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye,

2. Küçükler hakkında;

a) Bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya,

b) Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye,

c) Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya,

d) Genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri iş yerlerine

yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye,

karar verebilir.

Aile mahkemesince verilen bu kararların takibi ve yerine getirilmesinde Adalet Bakanlığınca adliyelerde görevlendirilen uzmanlardan yararlanılabilir.

Kanun'un 7'nci maddesine göre aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Sulh sağlanamadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir.

4.2.1.8 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin usûl ve esasların düzenlendiği 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 2'nci maddesinde infazda temel ilkelere yer verilmiş olup ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kuralların hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayrım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanacağı ifade edilmiş, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağı hükme bağlanmıştır.

Kanun'un 10'uncu maddesinde, kadın kapalı ceza infaz kurumlarına dair düzenlemeye yer verilmiş olup bu kurumların kadın hükümlülerin hapis cezalarının infaz edildiği kurum olduğu ve bu kurumlarda iç güvenlik görevlilerinin kadınlardan oluşturulduğu belirtilmiştir.

İhtiyacı karşılama bakımından kadın kapalı ceza infaz kurumlarının kapasitesinin yetersiz olması hâlinde, kadın hükümlülerin hapis cezaları diğer kurumların, erkek hükümlülerin kaldığı bölümlerle bağlantısı olmayan bölümlerinde infaz edilmektedir. (m. 10/2)

Kanun'un 63'üncü maddesinde; tehlikeli hâli bulunan hükümlünün ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlülerin ise kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda mahkûmun kalabileceği odalarda barındırıldığı, her hükümlüye yöresel iklime uygun nitelikte tek tip yatak ve yeterli sayıda yatak takımı verildiği, kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının Kanun'da sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin

verilmediği, oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer, ışık, ısınma, havalandırma ve hijyen sağlandığı ifade edilmiştir.

Kanun'un 14'üncü maddesinde ise; hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlar olan açık ceza infaz kurumlarının ihtiyaca göre ayrıca;

a) Kadın açık ceza infaz kurumları,

b) Gençlik açık ceza infaz kurumları,

şeklinde kurulabileceği ifade edilmiştir.

Kanun'un 111'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre; kadın, çocuk ve gençlik tutukevleri müstakil olarak kurulabilir, tutuklular, tutukevlerinde veya maddî olanak bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının tutuklulara ayrılan bölümlerinde, büyükler, kadınlar, gençler, çocuklar olmak üzere ve suç türleri de gözetilerek ayrı yerlerde barındırılırlar.

Hapis cezasının infazının ertelenmesi

5275 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesinde; hapis cezasının infazının, gebe olan veya doğurduğu tarihten itibaren bir yıl altı ay geçmemiş bulunan kadınlar hakkında geri bırakılacağı, ayrıca çocuğun ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olması durumunda da, doğumdan itibaren iki ay geçince cezanın infaz olunacağı hükme bağlanmıştır. Ancak kapalı ceza infaz kurumuna girdikten sonra gebe kalanlardan koşullu salıverilmesine altı yıldan fazla süre kalanlar ile eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli sayılanlar hakkında bu hüküm uygulanmayacaktır. Bu kişilerin cezasının doğurduğu tarihten itibaren bir yıl altı aylık kısmı, ceza infaz kurumlarında kendileri için düzenlenen uygun yerlerde infaz olunmaktadır.

Diğer taraftan maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı Kanun'da belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir.

Çocuğunun hastalığı nedeniyle kadın hükümlünün cezasının infazının ertelenmesi

28.3.2023 tarihinde 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da yapılan değişiklikle Kanun'a, 16'ncı maddesinden sonra gelmek üzere 16/A maddesi eklenmiştir.

Çocuğunun hastalığı nedeniyle kadın hükümlünün cezasının infazının ertelenmesinin düzenlendiği 16/A maddesinde; infazına başlanmış olsa bile, toplam on yıl veya daha az süreli

hapis cezasına mahkûm olan veya adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen kadın hükümlünün, engelliliği nedeniyle bakıma muhtaç olan veya ağır bir hastalığa maruz kalan on sekiz yaşını doldurmamış çocuğunun bulunması ve toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağının değerlendirilmesi hâlinde, cezasının infazının Cumhuriyet Başsavcılığınca bir yıla kadar ertelenebileceği hüküm altına alınmıştır.

Hükümlü, Cumhuriyet savcısı tarafından erteleme süresi içinde;

a) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek,

b) Belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak,

c) Ekonomik durumu göz önünde bulundurularak belirlenen güvence miktarını yatırmak,

yükümlülüklerinden en az birine tâbi tutulur. Hükümlü hakkında ayrıca Cumhuriyet savcısı tarafından yurt dışına çıkamama yükümlülüğü konulur.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı

Tüm bunların yanı sıra 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin üçüncü fıkrasına göre, sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlülerin diğer şartları da taşımaları hâlinde denetimli serbestlik tedbiri ile cezalarının infaz edilebileceği ifade edilmiştir.

5275 sayılı Kanun'un geçici 6'ncı maddesinde; 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, Türk Ceza Kanunu'nun kasten öldürme suçları (madde 81, 82 ve 83), cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104 ve 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138) ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar hariç olmak üzere; sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlüler hakkında 105/A maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "*iki yıl*"lık sürenin, "*dört yıl*" olarak uygulanacağı belirtilmiştir.

Özel infaz usulleri

Kanun'un özel infaz usullerinin düzenlendiği 110'uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre, kadınların mahkûm oldukları toplam bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilebileceği, ancak;

a) Terör suçları ile örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçlarından ya da örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olanlar,

b) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar,

c) Adlî para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilenler,

d) Koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle cezası aynen infaz edilenler,

hakkında bu usulün uygulanamayacağı belirtilmiştir.

Diğer taraftan, doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçen ve toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan ya da adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlü kadınların cezasının konutunda çektirilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilebilir. Ancak bu yönde talepte bulunulabilmesi için kadının doğurduğu tarihten itibaren bir yıl altı aylık sürenin geçmemiş olması gerekir. Konutta infaza karar verdikten sonra çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa infaz hâkimi konutta infaz uygulamasına ilişkin kararını kaldırır. (m.110/4)

Hükümlünün bakıma muhtaç çocuklarının barındırılması

Kanun'un 65'inci maddesine göre, anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocuklar analarının yanında kalabilirler. Bu çocuklar gündüzleri ceza infaz kurumu bünyesindeki veya sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu veya diğer kurum ve kuruluşlara ait kreş ve gündüz bakımevlerinde barındırılırlar.

Üç yaşını doldurmuş çocuklar, hâkim kararıyla çocuk yuvalarına veya yetiştirme yurtlarına yerleştirilebilirler. Bu çocukların belirlenecek bir program ve usule göre zaman zaman analarıyla temasları sağlanır. Analarının yanında kalan çocuklara, yaş ve durumlarına ve ihtiyaçlarına göre yiyecek ve içecek verilir.

4.2.1.9 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu

Şiddete uğrayan kadınlar uğradıkları şiddet nedeni ile bedensel zararlarının karşılığını, tedavi giderlerini, kazançlarında bir kayıp meydana gelmesi durumunda kazanç kayıplarını, fiziksel zarar nedeni ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar ile ekonomik geleceklerinin sarsılmasından doğan kayıplarını şiddet uygulayan kişiden talep edebilmektedir.

Kanun'un tazminat sorumluluğunu düzenleyen 49'uncu maddesinde kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar verenin bu zararı gidermekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile ahlaka aykırı bir fiille bir başkasına kasten zarar verenin de bu zararı gidermekten sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Tazminatın belirlenmesine ilişkin olarak Kanun'un 51'inci maddesinde hâkimin, tazminatın kapsamını ve ödeme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak takdir edeceği düzenlenmiştir.

Kanun'un 56'ncı maddesinde manevi tazminat müessesesi düzenlenmiş olup bir kimsenin bedensel bütünlüğünün ihlal edilmesi halinde olayın özelliklerini göz önünde tutarak zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine, ağır bedensel zarar veya ölüm halinde ise zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine hakim karar verebilmektedir.

Kanun'un 58'inci maddesi, kişilik haklarının zedelenmesinden zarar görenin uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilmesine dayanak teşkil etmektedir. İlaveten, mezkûr madde hükmü ile bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderme biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata eklenmesi; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verilebilmesine ve bu kararın yayımlanmasına hükmedilebilir.

İşçinin kişiliğinin korunmasına ilişkin Kanun'un 417'nci maddesine göre işveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve iş yerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla görevlidir. Özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla; iş yerinde iş sağlığının ve güvenliğinin sağlanması için her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmakla yükümlüdür. İşverenin kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir.

4.2.1.10 4857 Sayılı İş Kanunu

4857 sayılı İş Kanunu'nun "*Eşit davranma ilkesi*" başlıklı 5'inci maddesine göre iş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayrım yapılamaz. Aynı maddeye göre işveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz. Ayrıca işveren, aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılamaz. İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz.

İş ilişkisinde veya sona ermesinde bahsi geçen hükümlere aykırı davranıldığında işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebilir.

İşverenin 5'inci madde hükümlerine aykırı davrandığını işçi ispat etmekle

yükümlüdür. Ancak işçi bir ihlalin varlığı ihtimalini güçlü bir biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren böyle bir ihlalin mevcut olmadığını ispat etmekle yükümlü olur.

İş Kanunu'nun 13'üncü maddesi "*Kısmî süreli ve tam süreli iş sözleşmesi*"ne ilişkin düzenleme getirmektedir. Söz konusu maddeye 2016 yılında ekleme yapılarak Kanunun 74'üncü maddesinde öngörülen analık ve süt izinlerinin bitiminden sonra mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden aybaşına kadar ebeveynlerden birine kısmi süreli çalışma talebinde bulunabilme hakkı getirilmiştir.

Dünya genelinde sekiz farklı esnek çalışma yöntemi bulunmaktadır ve 4857 sayılı İş Kanunu'nda yedi yöntem düzenlenmiş sadece "*iş paylaşımı*" yöntemi düzenlenmemiştir. Ebeveynlerden biri çocuk doğduktan sonra yarı zamanlı çalışmak isterse işveren o kişiye izin vermek zorundadır. Eğer vermez ise çalışanın tazminat hakkı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra 2016 yılında yapılan değişiklikle doğum sonrası analık hâli izninin bitiminden itibaren istekleri hâlinde kadın işçi ile üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen kadın veya erkek işçi çocuk sayısına göre (birinci doğumda 60 gün, ikinci doğumda 120 gün, üçüncü doğumda 180 gün) haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin kullanılabilmektedir.

İş Kanunu'nun 18'inci maddesi "Feshin geçerli sebebe dayandırılması" başlığından oluşmaktadır. Buna göre 30 veya daha fazla işçi çalıştıran iş yerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, iş yerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır. Bu madde ırk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler ile 74'üncü maddede (analık halinde çalışma ve süt izni) öngörülen ve kadın işçilerin çalıştırılmasının yasak olduğu sürelerde işe gelmemesi hususlarının fesih için geçerli sebep oluşturmadığını hükme bağlamıştır.

İş Kanunu'nun 55'inci maddesinde ki yıllık izin bakımından çalışılmış gibi sayılan hallere bakıldığında, kadın işçilerin 74'üncü madde (analık halinde çalışma ve süt izni) gereğince doğumdan önce ve sonra çalıştırılmadıkları günler, yıllık ücretli izin hakkı kapsamında çalışılmış gibi sayılmaktadır. Çalışma süresinden sayılan haller başlıklı 66'ncı maddeye göre ise çocuk emziren kadın işçilerin çocuklarına süt vermeleri için belirtilecek süreler işçinin günlük çalışma sürelerinden sayılmaktadır.

Yer ve su altında çalıştırma yasağı başlıklı 72'nci madde kadınların maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde çalıştırılmasını yasaklamıştır.

İş Kanunu'nun 74'üncü maddesinde kadın işçilerin doğum izni kullanmasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Maddeye göre kadınlar genel olarak doğumdan önce 8 hafta,

doğumdan sonra 8 hafta olarak toplam 16 hafta doğum izni kullanabilmektedirler. İsteği halinde kadın işçiye, 16 haftalık sürenin tamamlanmasından veya çoğul gebelik halinde 18 haftalık süreden sonra altı aya kadar ücretsiz izin verilebilmektedir. Bu süre yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmamaktadır. 2016 yılında yapılan değişiklik ile bu iznin üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinme hâlinde eşlerden birine veya evlat edinene de verilebileceği düzenlenmiştir.

Kadınlar çalışmalarında sakınca olmadığı takdirde doğumlarından önceki 3 haftaya kadar çalışabilmekte ve kullanmadıkları doğum öncesi izni doğum sonrası izinlerine ekleyerek kullanabilmektedirler.

Ancak işçinin erken doğum yapması halinde doğumdan önce kullanamadığı doğum izninin doğum sonrası iznine ekleyerek kullanabilmesine ilişkin İş Kanunu'nda bir düzenleme bulunmadığı için bu konuda kadın çalışanların mağduriyetleri söz konusuydu. Ancak 2011 yılında İş Kanunu'nun 74'üncü maddesine kadın işçinin erken doğum yapması halinde ise doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler, doğum sonrası sürelere eklenmek suretiyle kullandırılması düzenlenmiştir. Böylece erken doğum yapan kadın işçilerin doğumdan önce kullanamadıkları doğum izni sürelerini doğumdan sonra kullanabilmelerine imkân sağlanmıştır.

2016 yılında 74'üncü maddeye ekleme yapılarak doğumda veya doğum sonrasında annenin ölümü hâlinde doğum sonrası kullanılamayan sürelerin babaya kullandırılacağı ve üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen eşlerden birine veya evlat edinene çocuğun aileye fiilen teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta analık hâli izni kullandırılacağı belirtilmiştir.

74'üncü madde kapsamında hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için ücretli izin verileceği, hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde hamile kadın işçinin sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılabileceğini ve bu halde işçinin ücretinde bir indirim yapılmayacağı da hükme bağlanmıştır. Bu maddeye göre kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirebilmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verilmektedir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaça bölünerek kullanılacağını işçi kendisi belirlemektedir. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılmamaktadır.

2016 yılında yapılan ekleme ile 74'üncü madde hükümlerinin iş sözleşmesi ile çalışan ve bu kanun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçi için uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

4.2.1.11 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu

2001 yılında yürürlüğe giren 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun "*Sendika ve Konfederasyonların Yetki ve Faaliyetleri*" başlıklı 19'uncu maddesinde sendika ve konfederasyonların faaliyetlerde bulunurken kuruluş amaçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetecekleri hüküm altına alınmıştır. 4/4/2012 tarihli ve 6289 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesiyle, bu fıkrada yer alan "*doğrultusunda*" ibaresinden sonra gelmek üzere "toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek" ibaresi eklenmiştir.

4.2.1.12 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

2012 yılında yürürlüğe giren 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanun'unun kuruluş faaliyetlerini düzenleyen 26'ncı maddesinde kuruluşların, faaliyetlerinden yararlanmada üyeleri arasında eşitlik ilkesine ve ayrımcılık yasaklarına uymakla yükümlü olduğu ve kuruluşların, faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeteceği hükmüne yer verilmiştir.

4.2.1.13 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

20.06.2012 tarih ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 10'uncu maddesinde işverenin iş yerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapması zorunluluğu hükme bağlanmıştır. İşverenin risk değerlendirmesi yaparken genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumlarını da dikkate alması hususu bu madde kapsamında belirtilmiştir.

4.2.1.14 5510 Sayılı Genel Sağlık ve Sosyal Sigortalar Kanunu

Çoğunluğunun kadın olduğunun bilindiği ev hizmetlerinde çalışanların sigortalılığı, 5510 sayılı Genel Sağlık ve Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 1.4.2015 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ek 9'uncu maddesi ile bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olanlar ile aynı veya farklı gerçek kişi yanında 10 günden az çalışanlar şeklinde ikiye ayrılmıştır.

Ev hizmetlerinde 10 günden az süreli sigortalı olarak çalışanlar sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında sigortalı sayılır, ancak 10 gün ve daha fazla süreyle çalışanlar ücretli ve sürekli çalışma şartı aranmadan 5510 sayılı Kanunun 4/a bendi gereği sigortalı sayılan çalışanlarla aynı haklardan yararlanabilir.

4.2.1.15 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu

1999 tarihinde yürürlüğe giren 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun geçici 10'uncu maddesine göre özel sektör işverenlerince işe alınan ve fiilen çalıştırılan 18 yaşından büyük kadınların işe alındıkları tarihten önceki altı aya ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) verilen prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalılar dışında olmaları ve bu kanunda bazı belgeler ve nitelikler taşımaları gerekmektedir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca belirlenen prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hisselerine ait tutarı, işe alındıkları tarihten itibaren 54 aya kadar İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmaktadır.

Kadın istihdamının artırılması için işverenlerin teşvik edilmesini amaçlayan söz konusu teşvikin başvuru süresi, 25/1/2024 tarihli ve 7495 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 31/12/2025 tarihine kadar uzatılmıştır.

4.2.1.16 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda özellikle 2011 ve 2016 yıllarında kadınlara yönelik oldukça kapsamlı düzenlemeler yapılmıştır. Başta doğum öncesi ve sonrası olmak üzere çocuk bakımından kaynaklı, kadın memurun annelik sürecine yönelik; analık izni, doğum izni, süt izni, ebeveyn izni gibi kadının istihdamda kalmasında çok önemli düzenlemeler olduğu dikkat çekmektedir.

Kanun'un "*Günün 24 saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışma saat ve usulünün tesbiti*" başlıklı 101'inci maddesine göre önceden bir yıl olarak düzenlenmiş olan süre, 2013 yılında yapılan değişiklikle günün yirmi dört saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışan devlet memurlarının çalışma saat ve şekilleri kurumlarınca düzenlenmiştir. Ancak, kadın memurlara tabip raporunda belirtilmesi hâlinde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından önce ve her hâlde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından itibaren ve doğumdan sonraki iki yıl süreyle gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemeyeceği biçiminde değiştirilmiştir.

Kanun'un mazeret izinlerini düzenleyen 104'üncü maddesinin (A) fıkrasına göre kadın memura; doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı hafta süreyle analık izni verilmektedir. Çoğul gebelik durumunda, doğum öncesi sekiz haftalık analık izni süresine iki hafta ekleneceği ancak beklenen doğum tarihinden sekiz hafta

öncesine kadar sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu doktor raporuyla belgeleyen kadın memurun isteği hâlinde doğumdan önceki üç haftaya kadar kurumunda çalışabileceği belirtilmiştir. Doğumdan önce üç haftaya kadar çalışan kadın memurun, doğum öncesinde doktor raporuna dayanarak fiilen çalıştığı sürelerin doğum sonrası analık izni süresine ekleneceği ifade edilmiştir. Doğumun erken gerçekleşmesi sebebiyle doğum öncesi analık izninin kullanılamayan bölümü de doğum sonrası analık izni süresine ilave edilebilmektedir. Aynı maddede eğer doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölmesi hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne için öngörülen süre kadar izin verileceği de hüküm altına alınmıştır.

104'üncü maddenin (B) fıkrasına göre memura, eşinin doğum yapması hâlinde, isteği üzerine on gün babalık izni verilebilmektedir. (D) fıkrasında kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verileceği ve süt izninin hangi saatler arasında ve günde kaç kez kullanılacağı konusunda kadın memurun tercihinin esas olduğu hüküm altına alınmıştır.

657 sayılı Kanun'un 104'üncü maddesinin (E) fıkrasında, memurlara en az yüzde 70 oranında engelli ya da süreğen hastalığı olan çocuğunun (çocuğun evli olması durumunda eşinin de en az yüzde 70 oranında engelli olması kaydıyla) hastalanması hâlinde hastalık raporuna dayalı olarak ana veya babadan sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde on güne kadar mazeret izni verileceği de belirtilmiştir.

104'üncü maddenin (F) fıkrasına göre doğum sonrası analık izni süresi sonunda kadın memur, isteği hâlinde çocuğun hayatta olması kaydıyla analık izni bitiminde başlamak üzere ek süt izni verilmeksizin birinci doğumda iki ay, ikinci doğumda dört ay, sonraki doğumlarda ise altı ay süreyle günlük çalışma süresinin yarısı kadar çalışabileceği, çoğul doğumlarda bu sürelere birer ay ilave edilebilir ve çocuğun engelli doğması veya doğumdan sonraki on iki ay içinde çocuğun engellilik durumunun tespiti hâllerinde bu süreler on iki ay olarak uygulanabilir.

Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşleri de istekleri üzerine (A) fıkrası uyarınca verilen sekiz haftalık iznin bitiminden itibaren bu haktan aynı esaslar çerçevesinde yararlanacağı, memurun çalışacağı sürelerin ilgili kurum tarafından belirleneceği hükümleri yer almaktadır.

Kanun'un hastalık ve refakat iznini düzenleyen 105'inci maddesinde yer alan, memurun bakmakla yükümlü olduğu veya memur refakat etmediği takdirde hayatı tehlikeye

girecek ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin ağır bir kaza geçirmesi veya tedavisi uzun süren bir hastalığının bulunması hâllerinde, bu hâllerin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartına bağlanmıştır. Böylece aylık ve özlük hakları korunarak, üç aya kadar izin verilebilmekte, gerektiğinde bu sürenin bir katına kadar uzatılarak söz konusu izin cinsiyet gözetilmeksizin hem kadın hem erkek memura tanınmaktadır.

Kanun'un aylıksız izni düzenleyen 108'inci maddesinin (B) fıkrasına göre doğum yapan memura, 104'üncü madde uyarınca verilen doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden, eşi doğum yapan memura ise doğum tarihinden itibaren istekleri üzerine yirmi dört aya kadar aylıksız izin verilebilmektedir.

108'inci maddenin (D) fıkrasında ise üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden itibaren, istekleri üzerine yirmi dört aya kadar aylıksız izin verileceği belirtilmiştir. Ayrıca evlat edinen her iki eşin memur olması durumunda bu süre eşlerin talebi üzerine yirmi dört aylık süreyi geçmeyecek biçimde birbirini izleyen iki bölüm hâlinde eşler tarafından kullandırılabilmektedir.

4.2.1.17 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu

1983 yılında yürürlüğe giren 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 7'nci maddesinde; siyasi partilerin tüzüklerinde ayrıca kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri yan kuruluşlarla, yabancı ülkelerde yurtdışı temsilciliği kurulması öngörülmektedir. "*Üyeliğe kabul şartları*" başlıklı 12'nci maddesinde ise siyasi parti üyesi olmaya bu kanuna göre engel hali bulunmayanların, üyeliğe kabul şartları parti tüzüklerinde gösterilmiştir. Tüzükte üyelik için başvuranlar arasında dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre sınıf ve meslek farkı gözeten hükümlerin bulunamayacağı belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 83'üncü maddesinde eşitlik ilkesinin korunmasına vurgu yapılmıştır. Bu maddede herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle siyasi partilerin ayrım gözetmeden kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemeyeceği ve faaliyette bulunamayacağı hüküm altına alınmıştır.

4.2.1.18 5393 Sayılı Belediye Kanunu

13.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre; belediyeler, mahallî müşterek nitelikte olmak

şartıyla; … Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.

Kanun'un 77'nci maddesinin birinci fıkrasına göre ise sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksullara yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programları belediye uygular.

4.2.1.19 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun

15.02.2011 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 8'inci maddesinde yayın hizmet ilkelerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin maddeleri de içermektedir. Buna göre Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan (e), (f), (g), (s), (ş) bentlerinde yayınlarda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bu düzenlemeyle yayınlar hizmetlerinin;

- Cinsiyet nedeniyle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan nitelikte yayınları içeremeyeceği ve teşvik edemeyeceği,
- Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamayacağı,
- Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamayacağı,
- Kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremeyeceği,
- Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamayacağı hüküm altına almaktadır.

Buna ek olarak Kanun'un 9'uncu maddesinin altıncı fıkrasında yer alan (b) ve (d) bentlerinde yayınlarda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bu düzenlemeyle ticari iletişim faaliyetlerinin;

- Cinsiyet nedeniyle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremeyeceği ve teşvik edemeyeceği,
- Kadınların istismarına yönelik olamayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Yayın içeriklerine ilişkin düzenlemelerin yanı sıra içerikleri açısından olumlu örnek

teşkil edecek yayınlara ilişkin de düzenleme mevcuttur. Buna göre Kanun'un 37'nci maddesinin birinci fıkrasının (y) bendinde yapılan düzenlemeyle aile, gençler ve çocukların korunması ilkesini gözeten aile ve çocuk dostu içerikleri teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

4.2.1.20 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu

2004 yılında 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun; "*Kazançlarda İstisnalar*" başlıklı 4. bölümünün "*Kreş ve Gündüz Bakımevleri İle Eğitim ve Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası*" alt başlıklı 20'nci maddesiyle; özel kreş ve gündüz bakımevleri ile okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının açılmasının teşvik edilmesi amacıyla belirtilen hükümdeki faaliyetler 5 yıl süreyle vergiden istisna edilmiştir. İstisnanın belirtilen kreş, gündüz bakımevi ve okulların faaliyete geçtiği hesap döneminden itibaren başlayacağı biçimde yeniden düzenleme yapılmıştır.

2018 yılında Kanun'un "*Müteferrik İstisnalar*" başlıklı 6. bölümünün "*Ücretlerde:*" alt başlıklı 23'üncü maddesinin on altıncı fıkrasına 7103 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesiyle; işverenler tarafından kadın hizmet erbabına kreş ve gündüz bakımevi hizmeti verilecek bu sayedekimenfaatlerin işverenlerce bu hizmetlerin verilmediği durumlarda, ödemenin doğrudan bu hizmetleri sağlayan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerine yapılması şartı getirilmiştir. Her bir çocuk için aylık, asgarî ücretin aylık brüt tutarının %15'ini aşmamak üzere bu istisnadan yararlanılacağı, kreş ve gündüz bakımevi hizmetini sağlayanlara yapılan ödemelerin belirlenen istisna tutarını aşan kısmı ile hizmet erbabına bu amaçla nakden yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatlerin ücret olarak vergilendirileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla bu maddede yer alan %15 oranını, asgarî ücretin aylık brüt tutarının %50'sine kadar artırmaya ve kanuni seviyesine getirme için Cumhurbaşkanı'nın yetkili olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu istisnanın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek için ise Maliye Bakanlığının yetkili olduğu hükmü eklenmiştir.

4.2.1.21 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "*İstisnalar*" başlıklı 5'inci maddesinin (ı) bendinde; okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okulları, özel kreş ve gündüz bakımevleri ile Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden elde edilen kazançların beş hesap dönemi itibarıyla vergiden istisnaya tabi tutulduğu belirtilmiştir. Ayrıca Gelir Vergisi Kanunu'ndaki gibi bu istisnanın belirtilen okulların, kreş ve gündüz

bakımevlerinin ve rehabilitasyon merkezlerinin faaliyete geçtiği hesap döneminden itibaren başlayacağı hükmüne de yer verilmiştir.

4.2.1.22 7535 Sayılı 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 220/A maddesinin (k) bendinde; kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilen eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, çocuk bakımevi, kreş, spor tesisi ve benzeri sosyal tesislerden yararlanacak olanlardan alınacak bedelleri belirlemek, bu yerlerden elde edilen gelirlerin kullanımına ilişkin usul ve esaslar ile bunlara ilişkin düzenlemeleri yapmak görevi Hazine ve Maliye Bakanlığı Kamu Mali Yönetim ve Dönüşüm Genel Müdürlüğüne ait olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamda Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 31.12.2024 tarihli ve 32769 sayılı (Mükerrer) Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2025-1 Numaralı "*Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ*"in "*Kreş ve çocuk bakımevleri ücretleri*" başlıklı 5'inci maddesinde, 2025 yılı için kamu kurum ve kuruluşlarına ait kreş ve çocuk bakımevlerine kabul edilecek Devlet memurları ile diğer kamu personelinin her çocuğu için aylık bakım ücreti asgari 1.416,00 TL olarak tespit edilmiştir. Ancak belirlenen asgari aylık ücretlerin kreş ve çocuk bakımevi hizmetlerinin karşılanmasında yeterli olmadığı durumlarda kurum ve kuruluşlar belirlenen ücretin üzerinde bedel tespit etmeye yetkili kılınmıştır.

4.2.1.23 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu

24.04.1930 tarihli Kanun'un 3'üncü maddesinde *"Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti bütçeleriyle muayyen hatlar dahilinde olarak aşağıda yazılı hizmetleri doğrudan doğruya ifa eder:*

1 - Doğumu (...)[3] teshil ve çocuk ölümünü tenkis edecek tedbirler.

2 - Validelerin doğumdan evvel ve doğumdan sonra sıhhatlerinin vikayesi." denilmek suretiyle Sağlık Bakanlığı, doğumları kolaylaştıracak ve çocuk ölümlerini azaltacak önlemler almak ve annelerin doğumdan önce ve sonra sağlıklarını koruma hizmetlerini doğrudan yerine getirmekle mükellef kılınmıştır.

Ayrıca Kanun'un 122'nci maddesi ile kanun koyucu tarafından; evlenecek erkek ve kadınların evlenmeden evvel tıbbi muayeneye tâbi olmaları, kanunî zorunluluk olarak düzenlenmiştir.

4.2.1.24 5258 Sayılı Aile Hekimliği Kanunu

24.11.2004 tarihli ve 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu'nun 2'nci maddesinin birinci fıkrasına göre aile hekimi; kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile birinci basamak teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın her kişiye kapsamlı ve devamlı olarak belli bir mekânda vermekle yükümlüdür. Ayrıca, aile hekimi gerektiği ölçüde gezici sağlık hizmeti veren ve tam gün esasına göre çalışan aile hekimliği uzmanı veya Sağlık Bakanlığının öngördüğü eğitimleri alan uzman tabip veya tabip olarak tanımlanmıştır.

4.2.2 Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri

4.2.2.1 63 Sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

10 Haziran 2020 tarihinde yayımlanan 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde, kamu kurum ve kuruluşları tarafından suç mağdurlarına sağlanan hizmetlerin koordineli ve etkin bir şekilde yerine getirilmesi, kırılgan gruba dâhil tüm mağdurlara adli süreçte destek olunması yönünde önemli düzenlemelere yer verilmiştir.

Soruşturması ve kovuşturması Türkiye'de yürütülen suçlar nedeniyle ortaya çıkan mağduriyetler hakkında uygulanan Kararnamenin amacı; suç mağdurlarına sağlanan hizmet ve yardımlara ilişkin esasları ve bu hizmetlerin yerine getirilmesine dair görev, yetki ve sorumlulukları düzenlemektir. (m. 1)

Temel ilkeler olarak belirtilen Kararname'nin 3'üncü maddesinde;

- Mağdurlara yönelik yardım ve destek hizmetlerinde, eşitlik, insan onuruna saygı, dürüstlük ve mahremiyet ilkesinin esas olduğu,
- Kararname kapsamındaki hizmetlerin mağdurun kişiliğine saygı gösterilerek ve mağduriyetinin farkında olarak yerine getirileceği,
- Mağdurun, adli sürece etkin katılım ve adalete erişim için mevzuatın öngördüğü şartlara uygun olarak kendisine vekil tayin edilmesi ve adli yardımda bulunulması isteğinin derhal karşılanacağı,
- Kararname kapsamında yer alan hizmetlerin, kamu kurum ve kuruluşları tarafından gecikmeksizin, koordineli ve etkin bir şekilde sunulacağı,
- Kararname'nin uygulanmasında görev alanların, mağdura ilişkin kişisel verilerin

gizliliğini korumak zorunda olduğu ve bu bilgilerin, kanunlarda öngörülen hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilmeyeceği,

- Mağdurların, Kararnamedeki hizmet ve yardımlardan faydalanabilmesi için kolluğa, Cumhuriyet başsavcılığına veya müdürlüğe başvurması gerektiği,
- Kararname kapsamında yer alan hizmetlerin sunumunda, çocuklar için başvuru şartı aranmayacağı ve çocuğun yüksek yararı ilkesinin gözetileceği,
- Mağdurlara sunulan yardım ve destek hizmetlerinde sivil toplum kuruluşları ile gönüllü gerçek ve tüzel kişilerden de yararlanılabileceği

hususlarına yer verilmiştir.

Kararname'nin 10'uncu maddesinde, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yer alan ve Bakanlığın görev alanına giren iş ve işlemlerin, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından yerine getirileceği, adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu bulunan yerlerde Bakanlığa bağlı olarak Cumhuriyet başsavcılığının gözetim ve denetiminde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü kurulacağı, iş durumu ve coğrafi konum göz önüne alınarak, adalet komisyonu bulunmayan yerlerde ise Bakanlık onayı ile müdürlükler veya müdürlüğe bağlı bürolar kurulabileceği ifade edilmiştir. Kararname'nin 11'inci maddesinde müdürlüklerin görevlerine yer verilmiştir.

63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile mağdurlara yönelik bilgilendirme ve yönlendirme (m. 4), korunma ve suçun tekrarının önlenmesi (m. 5), bazı suçlardan (kasten öldürme, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebi ile ağırlaşmış işkence suçları gibi) mağdur olanlara ilişkin koruyucu, önleyici, ekonomik ve sosyal hizmetler (m. 6,7,9) düzenlenmiştir.

Bununla birlikte Kararname'de kamu kurum ve kuruluşları başta olmak üzere diğer kurumlarla yapılması gereken iş birliği faaliyetlerine, eğitim faaliyetlerine ve farkındalık faaliyetleri de düzenlenmiştir.

Kararname'nin 4'üncü maddesine göre, mağdurlar, talepleri halinde kendilerine sağlanan hak ve yardımlara ilişkin olarak kolluk birimleri veya müdürlükçe gecikmeksizin bilgilendirilir ve yönlendirilir. Mağdurla yapılan sözlü veya yazılı iletişimde, mağdurun anlama veya kendini ifade etme kabiliyetini etkileyen yaş, gelişim düzeyi, engellilik gibi durumları dikkate alınır ve anlaşılır bir dil kullanılır. Ayrıca, mağdura, kolluk veya Cumhuriyet başsavcılığı tarafından ihbar veya şikâyetine ilişkin yazılı bir belge verilir. Mağdura veya aile bireylerine yönelik bir saldırı ihtimalinin bulunması halinde, bu kişilerin başvurusu üzerine suçun tekrarının veya başkaca bir suçun işlenmesinin önlenmesi için kolluk birimlerince gerekli tedbirler alınır. (m. 5)

Kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından mağdur olanlar açısından ise,

- Ceza muhakemesinin zorunlu kıldığı durumlar hariç olmak üzere, soruşturma veya kovuşturma işlemlerinin yapıldığı yerlerde, şüpheli veya sanıkla mağdurun temasını önleyici tedbirler alınır.
- Tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumlarından tahliyesine veya firarına ilişkin bilgiler ceza infaz kurumu müdürlüğünce mağdurun bulunduğu yer kolluk birimine bildirilir. Kolluk birimince yapılan değerlendirme sonucunda gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler alınır, mağdur için tehlike oluşturabilecek hallerde mağdura bilgi verilir.
- Mağdurların meslek edinmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı veya Milli Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler veya sivil toplum kuruluşları tarafından kurslar düzenlenebilir ve mevcut kurslara katılmalarında mağdurlara öncelik tanınır.
- Mağdurlar, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin ekonomik ve sosyal desteklerinden öncelikli olarak yararlandırılır.
- Yaşadığı mağduriyet nedeniyle: yerleşim yerini değiştirmek zorunda kalan mağdurların talepleri halinde, kendilerinin ya da birlikte ikamet ettikleri aile bireylerinin çalıştıkları kamu kurum ve kuruluşlarının kadro, pozisyon ve teşkilat durumu göz önünde bulundurularak görev yerleri değiştirilirken, özel hukuk hükümlerine tabi çalışan mağdurların talepleri halinde, kendilerinin ya da birlikte ikamet ettikleri aile bireylerinin aynı işverene ait başka iş yerlerinde çalışmaları sağlanabilir.

Yerleşim yerini veya okulunu değiştirmek zorunda kalan mağdurların talepleri halinde, kendilerinin ya da bakmakla yükümlü oldukları kişilerin veya birlikte ikamet eden altsoyunun eğitim gördüğü kurumların aynı türde eğitim veren okullarına devam etmeleri, ilgisine göre Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu veya yükseköğretim kurumlarınca öncelikli olarak sağlanır. Ayrıca, yeni eğitim kurumunda ihtiyaç duyulması halinde mağdura rehberlik hizmetleri verilir. (m. 6)

Kırılgan gruplara sunulacak hizmetlerine yer veren 7'nci maddeye göre ise, adli sisteme dâhil olan çocuklar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan veya aile içi şiddet, terör ve insan ticareti suçlarından mağdur olanların başvurmaları halinde müdürlük bünyesinde çalışan adli destek görevlileri tarafından bireysel değerlendirme yapılır. Kadın,

yaşlı ve engelli mağdurlar başta olmak üzere, mağdurun kişisel özellikleri, suçun niteliği ve ağırlığı, suçun işlendiği şartlar dikkate alınarak suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği yapılacak ön değerlendirme ile anlaşılan mağdurlara yönelik olarak da bireysel değerlendirme yapılabilir.

Bireysel değerlendirme sonucunda kırılgan gruba girdiği tespit edilen mağdurlara adli destek görevlisi aracılığıyla;

- Mağdurun, Cumhuriyet savcısının veya hâkimin isteği üzerine, mağdurun dinlenilmesinden önce kaygı düzeyini düşürmek amacıyla içinde bulunduğu ortamı, ilgili kişileri ve süreci açıklamak,
- Mağdurun kendini rahat ifade edebilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını Cumhuriyet savcısı veya hâkime bildirmek ve mağdur dinlenirken yanında bulunmak,
- Cumhuriyet savcısı veya hâkimin isteği üzerine sosyal inceleme raporu hazırlamak,
- İfade ve beyan işlemlerinin AGO'da gerçekleştirilmesini Cumhuriyet savcısı veya hâkime önermek,
- Tedavi veya rehabilitasyona ihtiyaç duyan mağdurları yönlendirmek,
- Adli süreç boyunca etkin desteğe ihtiyaç duyduğu değerlendirilen mağdurlara yönelik hizmetlerde vaka yönetimi uygulamak

şeklinde hizmetler sunulur.

Soruşturma veya kovuşturma sürecinin tamamlanmasından sonra destek ihtiyacı devam eden mağdurlar, ilgili kurumlara yönlendirilir. Müdürlüğe başvuruda bulunan mağdurlardan korunma ihtiyacı olan çocuk, kadın, yaşlı ve engelliler ise ASHİM'e veya SHM'lere bildirilir. Haklarında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilemeyen mağdurlara yönelik olarak kolluk veya Cumhuriyet başsavcılığının bildirimi üzerine ya da resen mülkî idare amiri tarafından gerekli tedbirler alınır.

Kararname'nin 8'inci ve 9'uncu maddelerinde, AGO ve özel merkezlerin kuruluşuna yer verilmiş olup, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 236'ncı maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanması ile ifade ve beyanların özel ortamda adli destek görevlisi aracılığıyla alınması amacıyla müdürlük bünyesinde AGO kurulacağı, aynı Kanun'un 236'ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkralarının uygulanması bakımından ise cinsel suç mağdurlarının tekrarlanan mağduriyetini önlemek, adli ve tıbbî işlemlerin bu alanda eğitimli görevliler tarafından tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek amacıyla Sağlık Bakanlığı tarafından cinsel suç mağdurlarına yönelik hizmet veren merkezler kurulacağı ifade edilmiştir.

Kararname'nin 12'nci maddesinde ise; Kararname kapsamına giren hizmetlerin

sunumuna ve hizmet sunumunda karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla Adalet Bakanlığı bünyesinde Danışma Kurulu, müdürlük bulunan yerlerde ise koordinasyon kurulu oluşturulacağı belirtilmiştir. Sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin de görüşlerine başvurulmak üzere davet edilebileceği belirtilen Kurulların oluşumu ile çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

4.2.2.2 171 Sayılı Aile Enstitüsü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

25 Aralık 2024 tarih ve 32763 sayılı bu Kararname Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece Kararname ile Aile Enstitüsünün kuruluşu ile teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

171 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili diğer mevzuatta verilen görev ve yetkileri yerine getirmek üzere Bakanlığa bağlı ve merkezi Ankara'da bulunan Aile Enstitüsü kurulmuş ve Enstitü'ye pek çok görev ve yetki verilmiştir. Aile yapısının ve değerlerinin korunması, güçlendirilmesi, ailenin sosyal refahının artırılması, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakını, gazi ve gazi yakını ile ilgili politikalara veri oluşturmaya yönelik bakanlık faaliyetlerinin tümünü kapsayan araştırmaları yürütmekle görevlidir. Bakanlığın faaliyet alanı ile ilgili olarak süreklilik arz eden, ulusal ve stratejik nitelikte olan araştırma faaliyetlerini sektörler ve disiplinler arası bir yaklaşımla yürütme yetkisine sahiptir. Panel, boylamsal ve periyodik araştırmalar gibi uzun süren ve büyük örneklem üzerinde çalışma gerektiren araştırmaları yürütmekle sorumludur. Görev alanı kapsamındaki araştırmalara ilişkin etki analizi yapmak, eğitim, yayın ve danışmanlık faaliyetlerini yürütmekle görevlendirilmiştir. Sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi ile ilgili alanlarda ihtiyaç duyulan uzmanlık ve sertifika programları ile seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikleri düzenleme görevine sahiptir. Bakanlığın görev alanına giren hizmetlerin ilke ve standartlarının geliştirilmesine yönelik araştırma faaliyetlerini yürütmekten sorumludur. Bilimsel araştırma ve veri analizi ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birlikleri geliştirmesi bu enstitünün görev alanı kapsamındadır. Ulusal ve uluslararası düzeydeki bilimsel literatür ve araştırmaları izleme, değerlendirme, raporlama ve sosyal hizmet modeli oluşturma yetkisine sahiptir. Demografik değişimler ve eğilimler ile bunların aile yapısı üzerindeki olası etkilerini ve sorun alanlarını belirlemek üzere bilimsel araştırma ve veri analizi yapmanın yanısıra bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmaktan da sorumludur.

4.2.3 Yönetmelikler

4.2.3.1 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 14'üncü ve 15'inci maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu ve 22'nci maddelerine dayanılarak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik hazırlanmıştır. Yönetmelik, 17 Mart 2016 tarih ve 29656 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik ile ŞÖNİM'in kuruluş, işleyiş ve yürüteceği işlemlere ilişkin usul ve esaslar ile ŞÖNİM'de çalışacak personelin görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir.

Yönetmelik'in 7'nci maddesinde ŞÖNİM tarafından yürütülecek iş ve işlemlerin, İl Müdürlüğüne bağlı olarak konukevleri ile koordinasyon hâlinde yürütüleceği belirtilerek; ŞÖNİM'lerin sunacağı hizmetler sıralanmıştır. Bu kapsamda ŞÖNİM'ler; koordinasyon hizmeti, psiko-sosyal destek hizmeti, hukuki destek hizmeti, eğitim ve mesleki destek hizmeti, sağlık destek hizmeti, ekonomik destek hizmeti, müdahale ve yönlendirme hizmeti ile önleyici hizmet sunmakla görevlidir.

ŞÖNİM tarafından sunulacak hizmetlerden ev içi şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin yararlanacağı; şiddet uygulayana yönelik hizmetlerin ŞÖNİM koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yürütüleceği Yönetmelik'in 12'nci maddesinde düzenlenmiştir.

ŞÖNİM'e başvuru yöntemleri; yetkili makam veya merci tarafından verilen koruyucu veya önleyici tedbir kararı, hizmetlerden yararlanacak kişilerin bizzat başvurusu veya şikâyeti, üçüncü kişilerin ihbarı doğrultusunda ulaşılan kişinin şikâyeti, Cumhuriyet savcılığı, kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile sivil toplum kuruluşlarının bildirimi ve ALO 183'e yapılan başvurular vasıtasıyla olup Yönetmeliğin 13'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

ŞÖNİM tarafından hizmetten yararlanacak kişi ile ilk olarak görüşme gerçekleştirilerek ilk görüşme formu doldurulur. Başvuru üzerine bir dosya açılır ve 18'inci madde gereğince, hizmet alan kişilerin bilgileri sisteme kaydedilir. Hizmetten yararlanacak kişinin ihtiyaç ve talepleri dikkate alınarak hazırlanan raporlar doğrultusunda durumuna uygun tedbir kararı alınmak üzere ilgili mercie başvuruda bulunulur. Gerekli hâllerde şiddet

mağduruna tıbbi müdahale yapılması sağlanır. Barınma tedbir kararı bulunan şiddet mağdurlarına gerekli görülen hâllerde bulaşıcı ve sürekli tıbbi bakım isteyen bir hastalığının bulunmadığı, ruh sağlığının yerinde olduğu, alkol veya madde bağımlısı olmadığına dair sağlık raporu alınır ve hayati tehlikesi olanlar için kolluktan refakat talep edilir. Cinsel şiddet mağduruna, tıbbi müdahale sürecinde hemşire ya da sağlık memuru, kollukta ve adliyede yürütülecek işlemlerde kadın meslek elemanı refakat eder. Herhangi bir suç nedeniyle adli mercilerce haklarında arama, tutuklama, zorla getirme kararı verildiği veya yakalama emri düzenlendiği tespit edilenler, derhal kolluğa bildirilir ve haklarında genel hükümler çerçevesinde işlem yapılır. Şiddet mağdurunun beraberinde olan/olmayan tüm çocuklarına ilişkin gerekli yönlendirme ve müdahale yapılır.

"*Tedbir Kararlarının Talep Edilmesi, Yerine Getirilmesi ve İzlenmesi*" bölümü kapsamında tedbir kararlarının; şiddet mağdurunun ŞÖNİM tarafından bilgilendirilmesi sonrasında bireysel olarak veya gerekli hâllerde resen talep edilebileceği belirtilmiştir. Tedbir kararlarının en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek hâkim, mülki amir veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kolluktan talep edileceği; şiddet mağdurunun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, şiddet veya şiddet uygulama tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde veya tedbir kararı süresinin veya şeklinin değiştirilmesi ya da aynen devam etmesine karar verilmesinin talep edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin ortadan kalkması hâlinde ise tedbir kararını veren merciden kararın kaldırılmasının talep edilebileceği; mülki amir veya aile mahkemesi hâkimi tarafından alınan tedbir kararlarına, süresi içerisinde itiraz edilebileceği hususları 15'inci madde ile düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 16'ncı maddesinde tedbir kararlarının yerine getirilmesi, 17'nci maddesinde ise koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının uygulanmasının izlenmesi hususları düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in İkinci Kısım İkinci Bölümü "*Şiddet Mağduruna Yönelik Verilecek Destek Hizmetleri*" başlığı kapsamında şiddet mağduruna verilecek hizmetler belirlenmiştir. Bu kapsamda tedbir kararı doğrultusunda kişinin hakları, hukuki, psiko-sosyal, ekonomik ve sağlık destek hizmetleri ile ŞÖNİM'de karşılanamayan hizmetlerle ilgili olarak kurumlar arası koordinasyon sağlanarak meslek edinme, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilir. Şiddet mağdurunun sosyo-ekonomik durumu göz önünde bulundurularak gerekli görüldüğü takdirde, 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda rehberlik yapılır. Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı

risk hakkında ayrıntılı sosyal inceleme raporu hazırlanır. Şiddet mağduru ve şiddete tanıklık eden çocuklara yönelik olarak psiko-sosyal destek ve rehberlik hizmeti verilir.

Hayati tehlikesi bulunan şiddet mağduruna ilişkin verilecek destek hizmetleri ise Yönetmelik'in 23'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre kolluk tarafından yapılan risk değerlendirmesi sonucunda hayati tehlikesinin bulunduğu tespit edilenler ile barınma yeri sağlanması gereken şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların işlemleri tamamlandıktan sonra, Aile İçi ve Kadına Karşı Olay Kayıt Formu ile birlikte ŞÖNİM'e getirilir. Genel hükümlere göre yapılan işlem sırasında sağlık raporu alınmışsa bu raporun bir nüshası ŞÖNİM'e verilir. ŞÖNİM'e doğrudan başvuran hayati tehlikesi bulunan şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar hakkında tedbir kararı bulunmaması hâlinde, koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması amacıyla en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkimine, mülki amire ya da kolluk birimine başvurulur. Hayati tehlikesi bulunanlarla ilgili işlem yapılırken kolluktan refakat talep edilir. Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar hakkında uygulanacak koruma tedbirlerinin belirlenmesi amacıyla muhtemel tehdit ve risk kaynakları incelenerek kolluk tarafından hazırlanan tedbir planının uygulamasında kollukla iş birliği yapılır. Korunan kişinin bildirimde bulunmaksızın korunduğu adresten ayrıldığının ŞÖNİM tarafından öğrenilmesi hâlinde durum ivedilikle kolluğa, kolluk tarafından öğrenilmesi hâlinde ise ŞÖNİM'e bildirilir. Tedbir kararının yeni adreste uygulanması sağlanır.

Yönetmelik'in İkinci Kısım Üçüncü Bölümü ise "*Şiddet Uygulayana Yönelik Verilecek Destek Hizmetleri*" başlığını taşımaktadır. Bu kapsamda "Eğitim, rehabilitasyon ve danışmanlık" başlıklı 26'ncı maddede önleyici tedbir kararları kapsamında şiddet uygulayana, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde ŞÖNİM koordinasyonunda verilecek hizmetler belirtilmiştir. Buna göre öfke kontrolü, stresle başa çıkma ve şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılım sağlanması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşa yönlendirilir ve Sağlık Bakanlığı ile koordinasyon içerisinde takibi yapılır. Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığı veya ruhsal bozukluğu bulunanlara bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olması hususunda danışmanlık yapılır veya bu kişiler yönlendirilir. Meslek edindirme kurslarına katılması amacıyla Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, halk eğitim merkezleri ve benzeri kurum ve kuruluşlara yönlendirilir.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında ilgili kurum tarafından şiddet uygulayanın tedaviyi sürdürüp sürdürmemesi, tedaviyi reddetmesi veya geçerli bir nedeni olmaksızın devam ettirmemesi hâllerinde tedavinin aşamaları ile sonucu hakkında ivedilikle Cumhuriyet

Başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bilgi verileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin herhangi bir önleyici tedbir kararı olmaksızın şiddet uygulayanın talebi üzerine de verilebileceği düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in 8'inci maddesinde, şiddetle mücadele kapsamında sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesiyle uygulamadaki sorunların giderilmesini sağlamak üzere, vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütlerinin temsilcilerinin katılımıyla Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu oluşturulacağı hüküm altına alınmıştır. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu'nun görevleri belirlenmiştir. Buna göre Komisyon ŞÖNİM ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından Kanun kapsamında verilen hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak; ildeki şiddet alanında çalışan tüm kurumlar tarafından toplanan verileri değerlendirerek, ilde şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalarda bulunmak; uygulamadan kaynaklanan sorunların giderilmesi ve müdahalenin etkinliğinin artırılmasına yönelik önerilerde bulunmak; ŞÖNİM ve diğer kurumlar tarafından geliştirilen çözüm önerilerini değerlendirmek ve Komisyon tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ile alınan kararları izlemek ve bunların takibini yapmakla görevlidir.

Yönetmelik'in 11'inci maddesi ile Komisyonun, altı ayda bir başkanın daveti üzerine toplanacağı, gerekli görülen durumlarda Komisyon üyelerinden birinin talebi ya da başkanın çağrısı üzerine de toplanabileceği; toplantının yer, tarih ve gündeminin üyelere duyurulacağı hüküm altına alınmıştır. Ayrıca üyeler tarafından gündeme alınması istenilen konuların toplantı öncesinde bildirilebileceği, Komisyonun salt çoğunlukla toplanıp kararlarını toplantıya katılanların oy çokluğu ile alacağı ve acil durumlarda Valilik kararıyla işlem yürütülebileceği belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "*Çalışanlara İlişkin Hükümler*" başlıklı Üçüncü Kısmı kapsamında ŞÖNİM'lerde hizmet veren birimlerin hizmet sunumlarına yetecek sayı ve nitelikte, üniversitelerin psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji ve sosyal hizmet bölümlerinden mezun olan meslek elemanları ile avukat, hemşire/sağlık memuru, veri hazırlama ve kontrol işletmeni/bilgisayar işletmeni/memur, güvenlik görevlisi, şoför ve diğer personel istihdam edileceği belirtilmiştir.

4.2.3.2 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği

Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsayan Yönetmelik, 18.01.2013 tarihli ve 28532 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik ile 6284 sayılı Kanun kapsamında ihbar ve şikayet başlığı şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi altına bulunan kişilerin ilgili makamlara başvurusu ya da şiddetten veya şiddet tehlikesinden haberdar olan kurum ve kuruluşların bildirim yükümlülüğü ile yapılan ihbar veya şikâyet üzerine ilgili makamlar tarafından yapılacak işlemler düzenlenmiştir.

"*Tedbir Kararları*" başlıklı üçüncü bölümde; şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi altında bulunan kişi ve beraberindeki çocuk için delil veya belge aranmaksızın mülkî amir tarafından ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin başvurusu üzerine ya da resen verilecek koruyucu tedbir kararları düzenlenmiştir. Barınma yeri sağlanması, geçici maddi yardım yapılması, rehberlik ve danışmanlık hizmeti, geçici korunma altına alınma, kreş imkanı sağlanmasına ilişkin usul ve esaslar belirtilmiştir. Şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi altında bulunan kişiler hakkında hâkim tarafından, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine veya re'sen, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaksızın verilecek önleyici tedbir kararları ve bunlara ilişkin usul ve esaslar ile Hâkim tarafından şiddet uygulayanlarla ilgili olarak alınacak önleyici tedbir kararlar ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kolluk amiri tarafından alınabilecek tedbirler hüküm altına alınmıştır.

Yönetmelik'in "*Tedbir Kararlarının Verilmesi, Yerine Getirilmesi ve Diğer Usul İşlemleri*" başlıklı dördüncü bölümünde Tedbir kararlarının verilmesi ve kararların ilgililere tebliği hususu düzenlenmiştir. Gerekli bulunması hâlinde tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgilerin tüm resmi kayıtlarda gizli tutulması hüküm altına alınmıştır. Mülki amir tarafından verilen koruyucu tedbir kararına ve Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına ve zorlama hapsi kararına itiraz hususu düzenlenmiştir. Tedbir kararının ilgili makamlara

iletilmesi ve yerine getirilmesi ile kolluğun görevleri, teknik yöntemlere takip ve tedbir kararlarının ihlal halinde yapılması gerekenler belirtilmiştir. Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması ve Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon ile Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılımına ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

"*Mali Hükümler ve Diğer Hükümler*" başlıklı bölümde ise geçici maddi yardımlar için yapılan ödemelerin tahsiline (rücu), Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde izlenecek usul ve esaslara, korunan kişinin sağlık giderlerinin karşılanması ile Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerin sağlık giderlerine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerin yargılama giderleri, harç, masraf ve vergiden muaf olduğu ve ASHB'nin gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan ve herhangi bir şekilde haberdar olduğu idarî,cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya müdahil olarak katılabileceğine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

4.2.3.3 Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik

05.01.2013 tarihli ve 28519 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmeliğin amacı, ASHB'ye, belediyelere, il özel idarelerine ve STK'lara ait kadın konukevlerinin açılışı, işleyişi, hizmetin çeşit ve niteliği, denetimi, kurumlar arası iş birliği ile çalışanların görev ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Yönetmelik ile; konukevlerinin çalışma esasları ve temel ilkeleri belirlenmiştir. Konukevi açmak isteyenlerin açılış işlemleri, izin için istenecek belgeler, konukevi personeli olarak çalışacak kişiler (tercihen kadın çalışanlar arasından, müdür, sosyal çalışma görevlileri, psikolog, hemşire, çocuk gelişimcisi, öğretmen, memur, aşçı, temizlik, bakım ve dış güvenlik personeli, şoför) ve bu kişilerde aranacak nitelikler ile istihdam usulleri ve eğitimi konuları ele alınmıştır. Konukevlerinin fiziki özellikleri düzenlenmiş, konukevlerinin denetimi ve açılış izninin iptalini gerektiren durumlar belirlenmiştir. Konukevlerinin işleyişi (konukevlerine başvuru ve kabul, konukevlerindeki hizmetler ve bu hizmetlerden yararlanma, konukevinde kalış süresi, konukevine giriş-çıkış saatlerinin belirlenmesi, konukevlerindeki güvenlik önlemleri, konukevlerinden ayrılma, çıkarılma) ile konukevlerinde kalanlara yönelik

yardımlar (güvenlik, danışmanlık, yönlendirme, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi destek, geçici maddi yardım, iş bulma konusunda destek, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için burs, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler) düzenlenmiştir.

Konukevinde kalan kadın ve beraberindeki çocuklarına verilecek hizmetleri ve mesleki çalışmaları gerçekleştirmek, diğer kurum ve kuruluşlar ve STK'lar ile koordinasyonu sağlamak, konukevi hizmetlerinin Yönetmelik'te öngörüldüğü biçimde yürütülmesini güçleştiren, müdahale plânını aksatacak tutum ve davranışlarda bulunan kadınlarla ilgili karar almak üzere her konukevinde kurulacak Değerlendirme Komisyonu ve Komisyonun kimlerden oluşacağı düzenlenerek, Komisyonun çalışma usulü ve görevleri hüküm altına alınmıştır. Ayrıca konukevlerine ilişkin mali hükümler düzenlenmiştir.

4.2.3.4 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik

8.3.2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının teknik araç ve yöntemlerle takibine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla ASHB ve İçişleri Bakanlığı iş birliğinde "*6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik*" hazırlanmıştır. Yönetmelik 04.09.2021 tarihli ve 31588 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik, Kanun kapsamında düzenlenen teknik araç ve yöntemlerle takip uygulamasına ilişkin görev, yetki ve sorumluluğu bulunan ASHB ile İçişleri Bakanlığının konu ile ilgili iş ve işlemlerini kapsamaktadır.

Yönetmelik ile, İçişleri Bakanlığı EGM bünyesinde kurulan İzleme Merkezi tarafından teknik yöntemlerle takip kararlarının gereğini yerine getirmek üzere yapılacak iş ve işlemler belirlenmiştir. Ayrıca merkez amirinin ve merkezde görevli izleme personelinin görevleri ile teknik yöntemlerle takip uygulama iş ve işlemlerini illerde yürütmek üzere Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği ile Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlükleri/Kısım Amirliklerinde kadına yönelik şiddetle mücadele ve teknik yöntemlerle takip konularında eğitim almış kolluk görevlilerinden oluşturulacak teknik yöntemlerle takip uygulama ekibinin görevleri de belirlenmiştir.

Yönetmelik'te teknik yöntem ve araçlarla izlenecek vakaların kolluk birimleri ve ASHB birimleri tarafından tespiti; yapılan tespitin ardından vakanın teknik yöntem ve araçlarla takibe elverişli olup olmadığının ŞÖNİM'lerde oluşturulan Komisyon tarafından

değerlendirilmesi hüküm altına alınmıştır. Böylece, Komisyon tarafından teknik yöntemlerle takip açısından elverişli olduğu değerlendirilen vakaların kolluk birimlerinden alınacak asgari mesafe önerisi ile birlikte, ilgili diğer bilgi ve belgeler de eklenerek aile mahkemesine ivedilikle sunulması; aile mahkemesi tarafından verilen teknik yöntem ve araçlarla takip kararının ilgililere tebliği, kararın uygulanmaya başlanması, karara yükümlü tarafından itiraz prosedürü, kararın ihlali ve ihlale ilişkin yapılacak çalışmalar ve izlenecek prosedür Yönetmelikle belirtilmiştir. Ayrıca, Kararın devam etmesi veya kaldırılmasına ilişkin yapılacak iş ve işlemler ile izleme ünitelerinin şiddet mağduruna ve yükümlüye teslimi, geri alınması ve zarar gören izleme ünitelerine ilişkin yapılacak işlemler düzenlenmiştir. Yönetmelik kapsamında yapılacak iş ve işlemlerde kurumlar arası koordinasyon, eğitim ve verilerin tutulmasına ilişkin hususlar ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

4.2.3.5 Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği

10.06.2020 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 63 Numaralı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde adliyelerde tüm suç mağdurlarına yönelik olarak bilgilendirme, yönlendirme ve psiko-sosyal destek sağlamak için ilk olarak 2019 yılında kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri (ADM) hukuki dayanağa kavuşturulmuştur.

Mağdurlara yönelik bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti ile adli süreç boyunca psiko-sosyal destek hizmeti, bu müdürlüklerde görev yapan uzmanlar aracılığıyla sunulmaktadır. Müdürlüklerde adli süreçte yer alan kişilerin adalete erişimlerinin güçlendirmek için çalışmalar yapılmaktadır.

30 Nisan 2021 tarihinde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği yayımlanmıştır. Yönetmelik ile adli süreçte suç mağdurlarına ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere sağlanacak hizmetler ile Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemelere sunulacak hizmetlerin yerine getirilmesine dair görev, yetki ve sorumluluklar ile buna ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

Başkanlığın görev ve yetkilerinin yanı sıra Başkanlık bünyesindeki şube müdürlüklerinin görevlerinin de yer aldığı yönetmelik kapsamında Bakanlıkta, adli destek ve mağdur hizmetleri ile bu hizmetlerin koordinasyonuna ilişkin danışma organı olarak Danışma Kurulunun oluşturulmasından da söz edilmiştir. Danışma Kurulu'nun görevleri arasında adli destek ve mağdur hizmetlerinin sunumuna ilişkin mevzuat ve uygulamaları değerlendirmek, karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik tavsiye niteliğinde kararlar almak, adli destek ve

mağdur hizmetlerinin daha etkin ve verimli şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak yer almaktadır (m. 9-18).

Yönetmelik'in ikinci kısım üçüncü bölümünde taşra teşkilatına yer verilmiş olup, 20'nci maddesinde adli destek ve mağdur hizmetlerinin bulundukları adliyedeki Cumhuriyet başsavcılığı ile mahkemelere yönelik hizmet sunan müdürlükler tarafından yürütüldüğü belirtilmiştir. Adalet komisyonu bulunan yerlerde Bakanlığa bağlı olarak Cumhuriyet başsavcılığının gözetiminde ve denetiminde müdürlük kurulduğu, iş durumu ve coğrafi konum göz önüne alınarak adalet komisyonu bulunmayan yerlerde Bakanlık onayı ile müdürlükler veya müdürlüğe bağlı bürolar kurulabileceği ifade edilmiştir.

Aynı maddeye göre müdürlüklerde bir müdür ile yeterli sayıda müdür yardımcısı, adli destek görevlisi ve diğer personel görev yapmakta, adli destek ve mağdur hizmetlerinin etkin ve bütüncül sunumunu sağlamak amacıyla müdürlük bulunan yerlerde koordinasyon kurulları oluşturulmaktadır.

Yönetmelik'in 21'inci maddesine göre mağdurları kendilerine tanınan haklar ve yardımlar konusunda müdürlüğün bilgilendirme ve yönlendirme görevi bulunmaktadır. Adli süreçte, kırılgan gruba yönelik destek hizmetlerini sunma, adli desteğe ihtiyaç duyanlara uygun müdahale programlarını uygulamak, tekrarlanan mağduriyetlerini önleyici tedbirler almak ve psiko-sosyal destek faaliyetlerini yürütmek müdürlüğün görevleri arasındadır. Adli süreçte görev alan adli destek görevlilerinin koordineli ve etkin şekilde çalışmalarını sağlama, mağdurların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütme ve adli süreçte tanıkların desteklenmeye yönelik hizmetleri sunma, adli yardım hizmetlerine ilişkin bilgilendirme yaparak ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği halinde hizmetin etkin sunulmasına yönelik faaliyetleri yürütme sorumluluğu müdürlüğe aittir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine yönelik iş ve işlemleri yapmak, görev alanıyla ilgili hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmak görev alanına giren konularda toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetlerde bulunarak mevzuatla veya Bakanlıkça verilen diğer görevleri yerine getirmek müdürlüğün sorumlulukları arasında yer alır.

Bu görev ve sorumlulukların hepsi Müdürlük bünyesindeki aşağıda yer alan altı büro tarafından yerine getirilmektedir:

- Bilgilendirme ve yönlendirme bürosu,
- Kırılgan grup destek bürosu,
- Ceza yargılaması destek bürosu,
- Hukuk yargılaması destek bürosu,

- Adli yardım hizmetleri bürosu ve
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemleri bürosu olmak üzere toplam 6 büro gerçekleştirmektedir (m. 22)

Yönetmelik'in üçüncü kısmında müdürlükçe mağdur hizmetlerinin sunumuna yer verilmiştir. İlk dört bölümde; bilgilendirme ve yönlendirme hizmetleri, ceza yargılamasına yönelik destek hizmetleri, hukuk yargılamasına yönelik destek hizmetleri ve kırılgan gruplara yönelik destek hizmetleri bulunmaktadır. AGO'ların kurulması, genel standartları, AGO koordinatörünün görevleri, adli görüşmecinin görevleri, adli görüşmenin yürütülmesine ilişkin esaslar, çocuklara öncelik verilmesi, soruşturma aşamasındaki işlemler beşinci bölümde hüküm altına alınmıştır. Ayrıca bu mahkeme aşamasındaki işlemler, dosyanın incelenmesi ve ön görüşme, adli görüşme, adli görüşme sırasında kullanılacak teknikler düzenlenmiştir. Müdürlükçe sunulan diğer hizmetler ise (sosyal inceleme raporu hazırlanması, adli yardıma yönelik destek hizmetleri, tanıklara yönelik hizmetler) olarak altıncı bölümde düzenlenmiştir.

Dördüncü kısımda ise mağdurlara diğer kurumlarca sunulan hizmetlere yer verilmiştir. Bu kapsamda kolluk birimlerince sunulan hizmetler, adli merciler tarafından sunulan hizmetler ve diğer hizmetler (meslek edindirme, iş yerini değiştirme, eğitim yerini değiştirme) belirtilmiştir.

4.2.3.6 Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Yönetmeliği, 14.08.2020 tarihli ve 31213 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik ile il ve ilçe düzeyinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ve bu hizmetlerin verildiği özel ve resmî eğitim kurumları ile rehberlik ve araştırma merkezlerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin görev ve işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenlemek amaçlanmıştır. Ayrıca rehber öğretmen/psikolojik danışmanların gelişimsel ve önleyici hizmetler, iyileştirici hizmetler ve destek hizmetlere ilişkin görevleri tanımlanmıştır.

- Rehber öğretmen/psikolojik danışmanların görevlerinin belirtildiği madde 21'de iyileştirici hizmetler kapsamında yer alan psikososyal destek hizmetleri doğrultusunda; rehber öğretmen/psikolojik danışmanların doğal afetler ile kaza, ihmal, istismar, intihar, şiddet, savaş, göç ve salgın hastalıklar gibi zorlu yaşam olaylarında öğrenci, aile ve öğretmenlere psikolojik ve sosyal destek sağlayacağı; bireyin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin müdahale alanı ya da rehber

öğretmen/psikolojik danışmanın mesleki yeterlikleri dışında kalan bir uzmanlık alanında yardıma ihtiyaç duyması durumunda, bireyi yardım alabileceği düşünülen daha yetkin uzman kişi, kurum veya kuruluşlara yönlendireceği vurgulanmıştır.

- Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilmiş çocuklara ve ailelerine yönelik rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından sunulacak hizmetlerin yerine getirilmesi görevi ise madde 18 ile Eğitim Kurumu Müdürlerine verilmiştir.
- Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunmaması veya çocuğun herhangi bir eğitim kurumu ile ilişiğinin olmaması durumunda ise danışmanlık tedbiri uygulamalarının il veya ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği, çocuğun ikamet adresinin bulunduğu eğitim bölgesinde görevli rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından yerine getirileceği madde 21'de belirtilmiştir.
- Madde 23'te ise sınıf rehber öğretmenlerinin; özellikle risk altında olan öğrencileri fark ettiğinde gerekli desteği almaları için rehberlik ve psikolojik danışma servisini bilgilendirmesi ile sınıfında sosyal, duygusal, akademik ve kariyer gelişimi açısından desteklenmeye ihtiyaç duyan öğrencileri rehberlik ve psikolojik danışma servisine yönlendirmesi görevi belirlenmiştir.

4.2.3.7 Asgari Ücret Yönetmeliği

2004 tarihli Asgari Ücret Yönetmeliği'nin 5'inci maddesine göre asgari ücretin belirlenmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplere dayalı herhangi bir ayrım yapılamaz. Buna göre asgari ücretin tespitinde kadın-erkek farkı gözetilmemektedir.

4.2.3.8 Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında 2013 yılında yürürlüğe giren Yönetmelik'in "*Bilgilendirme ve değerlendirme*" başlıklı 6'ncı maddesine göre çalışan, gebelik ve emzirmeye başlama halinde işverenini bilgilendirir. İşveren, gebe veya emziren çalışanın sağlık ve güvenliği için tehlikeli sayılan kimyasal, fiziksel, biyolojik etkenlerin ve çalışma süreçlerinin çalışanlar üzerindeki etkilerini değerlendirir. Bu değerlendirme sonucuna göre yönetmelik ekinde belirtilen genel ve özel önlemleri alır. Gebe veya emziren çalışan da iş yerinde yapılan değerlendirmenin sonuçları ile sağlık ve güvenlik amacıyla alınması

gereken önlemler hakkında bilgilendirilir.

Yönetmelik'in 7'nci maddesine göre değerlendirme sonuçları, gebe veya emziren çalışan için sağlık ve güvenlik riskini veya çalışanın gebeliği veya emzirmesi üzerindeki bir etkiyi ortaya çıkardığında işveren, ilgili çalışanın çalışma koşullarını ve/veya çalışma saatlerini, çalışanın bu risklere maruz kalmasını önleyecek bir biçimde geçici olarak değiştirir. Çalışma koşullarının ve/veya çalışma saatlerinin uyarlanması mümkün değilse, işveren ilgili çalışanı başka bir işe aktarmak için gerekli önlemleri alır. Sağlık raporu ile gerekli görüldüğü takdirde gebe çalışan, sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılır. Bu halde çalışanın ücretinde bir kesinti yapılmaz. Başka bir işe aktarılması mümkün değilse, çalışanın sağlığının ve güvenliğinin korunması için gerekli süre içinde, isteği halinde çalışanın tabi olduğu mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla ücretsiz izinli sayılması sağlanır. Bu süre yıllık ücretli izin hakkı kapsamında dikkate alınmaz.

Yönetmelik'in 8'inci maddesine göre kadın çalışanlar, gebe olduklarının sağlık raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar geçen sürede gece çalışmaya zorlanamazlar. Ayrıca yeni doğum yapmış çalışanın doğumu izleyen bir yıl boyunca gece çalıştırılması yasaktır. Bu sürenin sonunda sağlık ve güvenlik açısından sakıncalı olduğunun sağlık raporu ile belirlendiği dönem boyunca kadın çalışan gece çalıştırılamaz. 9'uncu maddeye göre gebe veya emziren çalışan günde yedi buçuk saatten fazla çalıştırılamaz.

Yönetmelik'in "*Emziren çalışanın çalıştırılması*" başlıklı 12'nci maddesine göre emziren çalışanların, doğum izninin bitiminde ve işe başlamalarından önce çalışmalarına engel durumları olmadığının raporla belirlenmesi gerekir. Çalışmasının sakıncalı olduğu hekim raporu ile belirlenen çalışan, raporda belirtilen süre ve işlerde çalıştırılamaz.

Oda ve yurt açma yükümlülüğü başlıklı 13'üncü madde, yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun 100-150 kadın çalışanı olan iş yerlerinde, emziren çalışanların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve iş yerine en çok 250 metre uzaklıkta bir emzirme odasının kurulmasını zorunlu hale getirmektedir. Aynı madde, yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun 150'den fazla kadın çalışanı olan iş yerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların kalması, bakımı ve emziren çalışanların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve iş yerine yakın bir yurdun kurulması zorunluluğunu hükme bağlamıştır. Eğer yurt, iş yerine 250 metreden daha uzaksa işveren taşıt sağlamakla yükümlüdür.

4.2.3.9 Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik

4857 sayılı İş Kanunu kapsamında 2013 yılında yürürlüğe giren Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre kadın çalışanlar her ne şekilde olursa olsun gece postasında yedi buçuk saatten fazla çalıştırılamaz. 6'ncı maddeye göre belediye sınırları dışındaki her türlü iş yeri işverenleri ile belediye sınırları içinde olmakla beraber, posta değişim saatlerinde toplu taşıma araçları ile gidip gelme zorluğu bulunan iş yeri işverenleri, gece postalarında çalıştıracakları kadın çalışanları, sağlayacakları uygun araçlarla ikametgâhlarına en yakın merkezden, iş yerine götürüp getirmekle yükümlüdür.

Yönetmelik'in 7'nci maddesi, kadın çalışanların gece postalarında çalıştırılabilmeleri için işe başlamadan önce gece postalarında çalıştırılmalarında sakınca olmadığına dair iş yerinde görevli iş yeri hekiminden sağlık raporu almasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca aynı maddeye göre işveren, işin devamı süresince çalışanın özel durumunu, iş yerinde maruz kalınan sağlık ve güvenlik risklerini de dikkate alarak iş yeri hekimince belirlenen düzenli aralıklarla çalışanların sağlık muayenelerinin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.

4.2.3.10 Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği

25.01.2013 tarihli ve 28539 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yönetmelik'in 3'üncü maddesinde ile aile hekiminin, kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile birinci basamak teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın, her kişiye kapsamlı ve devamlı olarak belirli bir mekânda vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca aile hekiminin gerektiği ölçüde gezici sağlık hizmeti veren ve tam gün esasına göre çalışan aile hekimliği uzmanı veya Kurumun öngördüğü eğitimleri alan uzman tabip veya tabipler olduğu yönünde ifade edilmiştir.

Aile hekimliği birimine kişi kaydı ve aile hekimi seçimine ilişkin esasların düzenlendiği 8'inci maddenin ikinci fıkrasında ise sağlık hizmeti sunumu sırasında meydana gelen şiddet olayının adli veya mülki idare makamlarınca verilen belgeyle belgelendirilmesi durumunda, aile hekimine veya aile sağlığı çalışanına şiddet uygulayan kişinin müdürlükçe mevcut aile hekiminden kaydının silineceği, bu şekilde kaydı silinen kişinin, aynı iş günü içerisinde yeni aile hekimi seçmemesi durumunda ikamet ettiği bölge göz önünde bulundurularak kayıtlı nüfusu en düşük aile hekimine müdürlükçe kaydının yapılacağı belirtilmiştir.

4.2.3.11 Aile Hekimliği Sözleşme ve Ödeme Yönetmeliği

30.06.2021 tarihli ve 31527 Resmî Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile aile hekiminin tanımı Aile Hekimliği Kanunu ve Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği ile aynı doğrultuda tanımlanmıştır. 29.07.2023 tarihli ve 32263 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Aile Hekimliği Sözleşme ve Ödeme Yönetmeliği ile asıl Yönetmeliğin, sözleşmeyle çalıştırılan aile hekimi ve aile sağlığı çalışanının sözleşmesinin herhangi bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona ereceği hâller belirtilmiştir. Bu bağlamda "*Sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi*" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasına; *"...8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında uzaklaştırma kararı verilmesi nedeniyle görevi başında bulunamama süresinin sekiz haftayı aşması."* ibaresi (e) bendi olarak eklenmiştir.

01.08.1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde belirlenen ilkeler arasında; sağlık hizmetinin verilmesinde hastaların, ırk, dil, din ve mezhep, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç ve ekonomik ve sosyal durumları ile sair farklılıklarının dikkate alınmayacağı ve sağlık hizmetlerinin herkesin kolayca ulaşabileceği şekilde planlanıp düzenlenmesi şartı getirilmiştir.

4.2.4 Genelgeler ve Diğer Düzenlemeler

4.2.4.1 2025/4 Sayılı Kadının Güçlenmesi Konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi

2025/4 sayılı Kadının Güçlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 08 Mart 2025 tarih ve 32835 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Genelge ile ASHB koordinasyonunda hazırlanan ve yürürlükte olan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)'nın merkezi ve yerel düzeyde, bütüncül bir bakış açısıyla, etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere; kadınlara yönelik sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesine yönelik tüm çalışmaları izlemek, değerlendirmek, koordinasyon ve iş birliğini sağlamak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında; Adalet, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Sanayi ve Teknoloji, Tarım ve Orman ile Ticaret Bakanlıklarının ilgili bakan yardımcıları; Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İletişim Başkanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Yükseköğretim Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Kadın Girişimciler Kurulunun

karar vermeye yetkili üst düzey temsilcileri ile Kadının Statüsü Genel Müdürünün katılımıyla Kadının Güçlenmesi Koordinasyon Kurulu teşkil ettirilmiştir.

Kurul yılda en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda Başkanın daveti ile toplanacak; çalışmalarına konuyla ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler bünyesindeki kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri, meslek kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, STK'lar ve özel sektör temsilcilerini davet edebilecektir. Kurul üyesi kurum ve kuruluş temsilcilerinin ve uzmanların katılımıyla alt komite, danışma ve çalışma grupları oluşturulabilecektir. Kurul çalışmalarına ilişkin sekretarya hizmetleri ASHB tarafından yürütülecektir.

Kurul, kadınların ekonomik ve toplumsal hayatın tüm alanlarında ilerlemesini sağlayacak kurumsal mekanizmaların oluşturulması ve var olan mekanizmaların kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla çalışmalar yürütecektir. Kadınların eğitim, bilim, siyaset, ekonomi, çalışma hayatı, çevre ve iklim değişikliği başta olmak üzere tüm alanlarda söz sahibi olmasına yönelik ihtiyaçları tespit edecek ve çözüm önerileri geliştirecektir. Ayrıca, kadınların siyasal hayata katılımı ile yetki ve karar alma süreçlerinde yer almasına katkıda bulunacak çalışmalar yapacak; kadınların çalışma hayatına tam ve etkin katılımı ile kadın girişimciliğinin desteklenmesi için gereken tüm önlemlerin alınmasına, sürdürülebilir ekonomik değerlerin oluşması sürecinin etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik tedbirler geliştirecektir. Kadın erkek eşitliğinin sağlanması konusunda toplumsal farkındalığı ve duyarlılığı artıracak programların geliştirilmesini ve uygulanmasını teşvik edecektir. Kadın erkek eşitliğine duyarlı analiz ve bütçeleme gibi araçlar vasıtasıyla kamu politikalarının kadın erkek eşitliğine duyarlı hale getirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirecektir.

Kadının güçlenmesi çalışmalarının yerel düzeyde etkin bir şekilde yürütülmesi ve takibi amacıyla tüm illerde, Vali başkanlığında Aile ve Sosyal Hizmetler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Milli Eğitim, Sağlık, Sanayi ve Teknoloji, Tarım ve Orman, Ticaret, Sosyal Güvenlik, Çalışma ve İş Kurumu, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı İl Müdürleri ile TOBB Kadın Girişimciler İl Kurulunun karar vermeye yetkili üst düzey temsilcisi ile Kalkınma Ajansları Yatırım Destek Ofisleri Koordinatörlerinin katılımıyla "*Kadının Güçlenmesi İl Koordinasyon Kurulları*" oluşturulmuştur.

İl Kurulları, kadının güçlenmesine ilişkin ülke düzeyinde yürütülen eylem planları ve tüm politika metinlerindeki karar ve uygulamaların yerelde tutarlı ve uyum içerisinde uygulanmasından sorumlu olup yerel dinamiklerin ihtiyaçları çerçevesinde kadının güçlenmesi alanında mevcut uygulamaları değerlendirerek, çözüm önerileri geliştirecektir.

Kadınların çalışma hayatına katılımını izlemek için yerel düzeyde ve sektörel bazda veri toplama ve analiz çalışmaları yapacaktır. Kamu ve özel sektörde kadın temsilinin artırılmasını, kadınların yönetim kademelerinde yer almasını destekleyecek yerel düzeyde farkındalık çalışmalarının yürütülmesini sağlayacaktır.

Yerel düzeyde valiliklerin himayesinde, ASHİM'lerin koordinasyonunda ilgili tüm paydaşların katkılarıyla ilin yerel dinamiklerine uygun olarak Kadının Güçlenmesi İl Eylem Planları hazırlanacaktır. Kurul tarafından alınan kararlar Bakanlık koordinasyonunda İl Eylem Planlarına eklenecektir.

4.2.4.2 2023/16 Sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi

2023/16 sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 25 Kasım 2023 tarihli 32380 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Genelge ile 4.7.2006 tarihli ve 26218 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Ayrıca, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile düzenlenen "*Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi*"nin adı "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu*" (Koordinasyon Kurulu) olarak değiştirilmiştir. Kurulun Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı, Adalet, İçişleri, Millî Eğitim ve Sağlık Bakanları ile Diyanet İşleri Başkanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Dışişleri, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, Kültür ve Turizm ile Millî Savunma Bakanlıkları ilgili Bakan Yardımcıları, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İletişim Başkanlığı, Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Yükseköğretim Kurulu, Türkiye İstatistik Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkan Yardımcıları/Başkanvekilleri ile üniversiteler bünyesindeki Kadın ve/veya Aile Çalışmaları Merkez Müdürleri ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının başkanlarından oluşacak şekilde yeniden teşekkül ettirildiği belirtilmiştir. Kurul çalışmalarına konuyla ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile meslek kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve özel sektör temsilcileri davet edilebileceği; Kurulun yılda en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda başkanın davetiyle toplanacağı ve Kurul tarafından gerek duyulması halinde başkanın önerisiyle alt komite, danışma veya çalışma grupları oluşturulabileceği hususları düzenlenmiştir.

Genelge ile kadına yönelik şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması ve

güçlendirilmesi amacıyla tedbirlere yer verilmiştir. Bu kapsamda, şiddetle mücadelede mevzuatın etkin uygulanmasına ve mağdurların adalete erişiminin kolaylaştırılmasına yönelik gerekli hukuki ve idari tedbirlerin alınmasına devam edilecektir. Ulusal Eylem Planı'nda yer alan faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde ilgili bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları tarafından şiddete sıfır tolerans anlayışı çerçevesinde gerekli hukuki, idari ve mali tedbirlerin alınmasına devam edilerek her türlü iş birliği sağlanacaktır. Tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında tedbir kararı bulunan şiddet mağdurları ile beraberindekilere yönelik koruyucu ve önleyici hizmetlerin ulaşılabilir olması sağlanacak ve bu kişilerin gizlilik ve güvenliklerinin sağlanması amacıyla gerekli idari ve mali tedbirler alınacaktır. Şiddetle mücadelede aktif rol alan kurumlar başta olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından kamu personelinin şiddetle mücadeleye ilişkin bilgi ve farkındalığının artırılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesine ve şiddetle topyekûn mücadele etmeye yönelik toplumsal farkındalık ve duyarlılığı artırmak üzere eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmasına devam edilecektir. Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında kanıta dayalı politikaların geliştirilmesine temel oluşturacak ve uluslararası standartlarda istatistik üretilmesine imkân sağlayacak verilerin elde edilmesi amacıyla nüfus temelli saha araştırmaları gerçekleştirilecektir. Kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarının ve hizmetlerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine kaynak oluşturacak ve uluslararası standartlarda istatistik üretilmesine imkân sağlayacak idari verilerin üretilebilmesi ile veri entegrasyonu sağlanabilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi yönetim sistemlerinde gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Kadına yönelik şiddetle mücadele kurumsal hizmet birimleri olan ŞÖNİM ve kadın konukevlerinin kapasitesi güçlendirilecektir. Kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmalarında sadece kriz odaklı değil aynı zamanda risk analizi ve yönetimi odaklı yaklaşımla şiddet mağduruna erken müdahale edilmesi sağlanarak etkin hizmet sunulacaktır. Yerel düzeyde şiddetle mücadelede koordinasyon ve iş birliğinin sağlanması için Valiler ve Kaymakamlar tarafından gerekli tedbirler alınacaktır. Şiddet mağdurunun her aşamada sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması ve şiddet uygulayanlara yönelik 6284 sayılı Kanun kapsamında sağlık tedbirlerinin etkin uygulanması için paydaş kurumlar eş güdüm içerisinde çalışmalar gerçekleştirecek, şiddet uygulayana yönelik öfke kontrolü, etkili iletişim ve stresle başa çıkma hususlarında bireysel ve grup çalışmalar yapılandırılacaktır. Ülke geneline yaygınlaştırılan teknik yöntemlerle takip sistemlerinin etkin uygulanmasına yönelik tedbirler alınacaktır. Kadına yönelik dijital şiddetle mücadele kapsamında dijital okur-yazarlık eğitimleri başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerine yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele konusunda toplumsal farkındalık ve kurumlar arası eş güdüm artırma çalışmalarına yönelik tedbirler alınacaktır. 3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında kadın konukevi açmakla yükümlü olan belediyelerin ASHB rehberliğinde, mevcut standartlara uygun şekilde bu yükümlülüklerini yerine getirmeleri sağlanacaktır. Kadınların iş gücüne katılımlarını teşvik etmeye ve istihdam edilebilirliğini artırmaya yönelik aktif iş gücü hizmetleri kapsamında faaliyetlerin yürütülmesine devam edilecektir. Kadınlara yönelik şiddetle mücadele kapsamında yürütülen çalışmaların, hazırlanan plan ve programların analizleri yapılacak, izleme ve değerlendirme çalışmaları sistematik hale getirilecektir.

Söz konusu tedbirler ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yıllık Faaliyet Planlarının uygulanmasında kurumlar arası koordinasyonun ASHB tarafından sağlanacağı belirtilmiştir.

4.2.4.3 2025/3 Sayılı İş Yerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi Konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi

6 Mart 2025 tarihli ve 32833 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2025/3 sayılı İş Yerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi Genelgesi ile iş yerlerinde psikolojik şiddetle daha kapsamlı ve etkin bir mücadele sağlanmasına yönelik önemli düzenlemeler getirilmiş, 2011/2 sayılı aynı konulu Genelge yürürlükten kaldırılmıştır. 2025/3 sayılı Genelge ile çalışma hayatında psikolojik şiddete (mobbing) maruz kalanların;

- Çalıştıkları kurum veya kuruluşlara
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonuna
- ALO 170 hattı aracılığıyla veya doğrudan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna (TİHEK)
- Kamu Denetçiliği Kurumuna

şikayet başvurusunda bulunabilme imkanı getirilerek, başvuru mekanizmaları mülga Genelge'ye kıyasla oldukça genişletilmiştir.

2011/2 sayılı mülga Genelge kapsamında teşekkül ettirilmiş olan ve sadece Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde mülga Devlet Personel Başkanlığı, sivil toplum kuruluşları ve ilgili tarafların katılımıyla teşekkül ettirilen "*Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulu*"nun, sekretarya hizmetleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yürütülmek suretiyle;

- Adalet Bakanlığı
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)
- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde yer alan Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
- İşçi, işveren ve kamu görevlileri konfederasyonları
- Kurul tarafından belirlenecek ve psikolojik taciz konusunda faaliyet gösteren ilgili kurum ve kuruluşlar
- Alanında uzman ve akademisyenlerin

katılımıyla teşekkül ettirileceği belirtilerek Kurulun kapsamı genişletilmiş ve yapısı güçlendirilmiştir.

4.2.4.4 01.04.2021 Tarihli ve 176 Sayılı Adli Görüşme Odaları Konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi

Başta çocuklar olmak üzere cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları, engelli bireyler gibi kırılgan gruba dâhil mağdurların, suça sürüklenen çocukların adalete erişimlerinin güçlendirilmesi ve ikincil örselenmelerinin engellenmesiyle birlikte maddi hakikatin ortaya çıkarılabilmesi için ifade ve beyan işlemlerinin bu kişilerin mevcut fiziksel, zihinsel ve psikolojik durumlarına uygun özel ortamlarda yürütülmesi gerekliliğinden hareketle kurulan AGO'ların daha etkin kullanılması amacıyla 1 Nisan 2021 tarihinde 176 sayılı "*Adli Görüşme Odaları Genelgesi*" yayımlanmıştır.

Genelge'de, suça konu eylem nedeniyle fiziksel ve ruhsal bakımdan zor bir dönem geçiren mağdurların, bu hassas dönemde adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri ve ihtiyaç duydukları durumlarda uzmanlar tarafından psiko-sosyal yönden desteklenmelerinin gereğinin yanı sıra ayrıca başta çocuklar olmak üzere tüm kırılgan grupların adalete erişimlerinin güçlendirilmesi ve ikincil örselenmelerinin engellenmesiyle birlikte maddi hakikatin ortaya çıkarılabilmesi için ifade ve beyan işlemlerinin bu kişilerin mevcut fiziksel, zihinsel ve psikolojik durumlarına uygun özel ortamlarda yürütülmesi gerekliliğine de vurgu yapılmıştır.

176 sayılı Adli Görüşme Odaları Genelgesi'nde;

- 5271 sayılı Kanun'un 236'ncı maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca çocuk veya mağdurun, şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmemesi ya da ifade veya beyanının

özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen durumlarda mutlaka AGO'nun kullanılması,

- Soruşturma aşamasında AGO veya ÇİM'de beyanına başvurulan çocuk veya mağdurlara, şüphelinin lehine ve aleyhine sorulması gereken hususlar ile maddi hakikatin ortaya çıkarılmasına yönelik tüm soruların yöneltilmesi, böylece zorunluluk arz eden durumlar dışında bu mağdurların kovuşturma aşamasında beyanlarının yeniden alınmasının önüne geçilmesi,
- ÇİM veya AGO'da soruşturma aşamasında alınan ifade kayıtlarının öncelikle değerlendirilmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk bulunmayan hallerde ya da alınan ifade ve beyanların diğer delillerle yeterince desteklenmesi durumunda mağdurun ÇİM veya AGO'da alınan beyanıyla yetinilmesi hususunda hassasiyet gösterilmesi,
- AGO'nun sadece mağdur çocuklar ile cinsel suç mağdurlarının beyanlarının alınması işlemlerine özgülenmediği hatırda tutularak, özellikle ilk defa suç işleyen çocuklar başta olmak üzere suça sürüklenen çocukların soruşturma aşamasındaki ifadelerinin alınmasında da kullanılması,
- İşlenen suçun niteliği itibarıyla taraflarla yüz yüze gelmemesi veya özel ortamda dinlenilmesi gerektiği değerlendirilen tanık çocuk beyanlarının, çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince AGO'da alınması yönünde hassasiyet gösterilmesi,
- Mağdur çocuklar ile maruz kaldığı suç nedeniyle psikolojisi bozulan ve uzman desteğine ihtiyaç duyan diğer mağdur beyanlarının da AGO'da alınabileceğinin bilinmesi,
- Ceza yargılamasına dışında; boşanma, velayet ve çocukla kişisel ilişki tesisine ilişkin davalar başta olmak üzere hukuk muhakemesinde de çocukların duruşma sırasında tanık olarak beyanlarının alınmasında AGO'nun kullanılabileceğinin hatırda tutulması,
- İfade ve beyanının AGO'da alınmasına karar verilen çocuk veya mağdurlar için çıkartılacak davetiyelerde, ifade veya beyanın alınacağı saat öncesinde AGO'da hazır olunması gerektiği hususunda meşruhat verilmesi, mümkün olduğu ölçüde davetiyelere AGO broşürünün eklenmesi,
- Adli görüşme yapılmadan önce mağdura sorulacak sorular ile özellikle açıklığa kavuşturulması beklenen hususlara ilişkin olarak gerekmesi halinde ön görüşme de dâhil olmak üzere uzman tarafından tüm hazırlıkların yapılması,
- Adli görüşmenin gerçekleştirilmesi sırasında görüşme yapılan kişiye Cumhuriyet

savcısı, hâkim veya avukat tarafından sorulması istenen soruların çocuk veya mağdurun yaşı, gelişimi ve bireysel özellikleri dikkate alınarak bizzat uzman tarafından yöneltilmesi,

- Adli görüşme sırasında mağdurun anlatımının mümkün olduğu ölçüde sorularla bölünmemesi, sorulması istenen ek hususların çocuk veya mağdurun anlatımına ara verdiği zamanlarda usulünce yöneltilmesi,
- Adli görüşme sonrasında uzman tarafından hazırlanan adli görüşme raporunda çocuk hakkında alınabilecek koruyucu ve destekleyici tedbirlerin önerilmesi

gibi konularda gerekli dikkat ve özenin gösterilmesini istenmiştir.[556]

4.2.4.5 16.06.2021 Tarih ve 2021/5 Sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konulu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Genelgesi

Şiddet mağduruna doğrudan hizmet sunan birimlerin şiddetin tekrarının önlenmesi, mağdurların ikincil mağduriyetlere maruz bırakılmaması ve güçlenmesi amacıyla 16/06/2021 tarihinde 2021/5 sayılı "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" konulu Genelge yayımlamıştır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için ihtiyaçların yerinde tespit edilmesi ve karşılanması, gerekli sosyal hizmet müdahalesinin gecikmeksizin kişiye ve/veya aileye uygulanması, mağdurun ve ailesinin düzenli olarak izlenmesi ile sosyal hizmet müdahalesinin yeni ihtiyaçlar dikkate alınarak yeniden yapılandırılması gerekmektedir

Bu kapsamda salgın hastalık, afet ve acil durumlarla mücadele dönemleri de dahil olmak üzere şiddetin önlenmesi ve mağdurun korunması için sunulan hizmetlerin devamlılığının esas alınması hususu vurgulanmıştır. Bu çerçevede, şiddet mağdurlarına etkin hizmet sunumu ve korumanın sağlanmasında kurumsal kapasitenin geliştirilmesini, 6284 sayılı Kanun kapsamında Bakanlık görev ve sorumluluklarının etkin biçimde yerine getirilmesini, şiddetle mücadelede kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğinin artırılmasını ve şiddetin önlenmesinde toplumsal farkındalığın artırılmasını teminen Genelge'de düzenlenen 67 adet tedbire azami dikkat edilmesi ve herhangi bir aksaklığa mahal verilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

Genelge'de "*şiddet mağdurlarına etkin hizmet sunumu ve korumanın sağlanmasında kurumsal kapasitenin geliştirilmesi*" amacıyla; kurumlar arası veri entegrasyon çalışmalarının tamamlanması ve kadına yönelik şiddetle mücadele ortak veri tabanının oluşturulması,

[556] https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/142021084114176noluAGOgenelge.pdf

şiddetin tekrarının önlenmesi için risk analiz modülünün etkin biçimde uygulanması, vaka yönetim sistemi oluşturulması, ilgili personele düzenli eğitim ve süpervizyon desteği sağlanması, şiddet mağduru kadınların iş edinmelerine yönelik kurs ve uygulamalarda öncelik tanınması, hizmet kuruluşlarının insan kaynağı dâhil kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi ve kadın konukevlerinin ihtisaslaşma çalışmalarının tamamlanması gibi tedbirlere yer verilmiştir.

"*6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbirlerin etkin biçimde yerine uygulanması ve izlenmesi*" amacıyla 6284 sayılı Kanun kapsamında şiddet uygulayana yönelik yürütülecek iş ve işlemlerde yargı mercileri, mülki idare amirleri ve kolluk birimleri başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonun sağlanması hususu vurgulanmıştır. Şiddet uygulayana yönelik olarak hakkında tedbir kararı alırken, kişinin suç ve mükerrer şiddet kayıtlarının incelenmesi, vaka bazlı risk analizinin gerçekleştirilmesi; şiddet uygulayanda davranış değişikliğini sağlamaya yönelik Aile Eğitim Programına katılımının sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması; alkol ve madde bağımlılığı bulunan şiddet uygulayan hakkında verilen tedbir kararının etkin uygulanması; şiddeti önleme, öfke kontrolü, etkili iletişim ve stresle başa çıkma konularında gerçekleştirilen Aile İçi Şiddetle Mücadele Seminerlerinin 81 ilde düzenli olarak uygulanması ile 6284 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince şiddet uygulayana yönelik öfke kontrolü, etkili iletişim ve stresle başa çıkmaya yönelik bireysel ve grup çalışmalarının yapılandırılarak belirlenecek sosyal hizmet modeli çerçevesinde sistematik olarak uygulanması ve izlenmesi emredilmiştir. Ayrıca, verilen tedbir kararlarına istinaden, ŞÖNİM ve sosyal hizmet merkezi (SHM) tarafından mağdur ve ailesi hakkında mesleki müdahale planının hazırlanması, periyodik olarak takip edilmesi ve yeni ihtiyaçlar çerçevesinde güncellenerek etkin izlemenin sağlanması hususu düzenlenmiştir.

Şiddetle mücadelede kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğinin güçlendirilmesi de Genelge'nin bir diğer ekseni olarak düzenlenmiştir. Bu eksen kapsamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planının (2021-2025) titizlikle uygulanmasının sağlanması; mevzuatının sistematik olarak değerlendirilmesi, ihtiyaç halinde değişiklik önerileri ve alt düzenlemelerin hazırlanması; Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı'nın uygulanmasında gerekli tedbirlerin alınması; Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu'nun etkin biçimde toplanmasının sağlanması; 2022-2025 dönemini kapsamak üzere 81 ilde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele yeni İl Eylem Planlarının hazırlanması, etkin uygulanması ve izlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması; şiddetin önlenmesinde yerel düzeydeki çalışmaları güçlendirmek amacıyla SHM'ler tarafından ilçe düzeyinde şiddetle mücadele yıllık faaliyet planlarının hazırlanması, etkin uygulanması ve izlenmesi; kadına yönelik şiddetle mücadele

kapsamında ilçe düzeyinde ve kaymakamlar başkanlığında gerçekleştirilecek izleme ve değerlendirme toplantılarına SHM'ler tarafından katkı ve katılımın sağlanması; salgın hastalık, afet ve acil durumlarla mücadele dönemlerinde, ASHB ile AFAD ve Sağlık Bakanlığı tarafından alınan tedbirlerin kuruluşlarda görevli personel ve hizmet alanlar tarafından eksiksiz uygulanması gibi tedbirlere yer verilmiştir.

Genelge'de, şiddetin önlenmesinde toplumsal farkındalığın artırılması amacıyla da pek çok tedbire yer verilmiştir. ASHB'nin, 6284 sayılı Kanun'un uygulanmasında görev alan kurum ve kuruluşlara, gerekli rehberlik ve desteği sunmaya devam edeceğinin altı çizilmiştir.

4.2.4.6 19.02.2010 Tarihli ve 2010/10 Sayılı Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları Konulu İçişleri Bakanlığı Genelgesi

Kadın ve kız çocuklarının insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması için 19/02/2010 tarihli ve 2010/10 sayılı "*Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları*" konulu Genelge yayımlanmıştır.

İçişleri Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye Temsilciliği tarafından 2006-2009 yılları arasında "*Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı*" İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van illerinde pilot olarak uygulanmıştır. Bu Genelge'de yerel düzeyde kadın erkek eşitliğini gerçekleştirmek amacıyla yerel yönetimler ve kadın kuruluşları başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarıyla "*Yerel Eşitlik Eylem Planları*"nın iş birliği içerisinde hazırlanmasına yer verilmiştir. Yerel Eşitlik Eylem Planlarının uygulanma sürecindeki çalışmalarının eşgüdümlü olarak izlenmesini sağlamak için "*İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulları*" oluşturulmuş, kurulun sekretaryasını yürütmek amacıyla Valilik ve Belediyelerde eşitlik birimlerinin oluşturulmasına vurgu yapılmıştır. İl Genel Meclisi ve Belediye Meclislerinde kadın erkek eşitliği komisyonlarının kurulması hedeflenmiştir. Kentsel hizmetler kapsamında ise kadınların ve kız çocuklarının günlük hayatta daha mutlu ve huzurlu olmalarını sağlamak üzere onları sosyal ve ekonomik olarak desteklemek, eğitim imkânlarını artırmak ve güvenli alanlar oluşturmak için İl Özel İdareleri, Kaymakamlıklar ve Belediye Başkanlıklarınca uygulamaların yaygınlaştırılmasında gerekli takibin sağlanmasına yer verilmiştir.

4.2.4.7 01.01.2020 Tarihli ve 1 Sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konulu İçişleri Bakanlığı Genelgesi

6284 sayılı Kanun'un etkin uygulanması için kadına yönelik şiddetle mücadele

konusunda kurumsal sorumlulukları vurgulanmıştır. 01.01.2020 tarihli ve 1 sayılı "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" konulu Genelge yayınlanmıştır. Bu Genelge'de Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından öncelikli olarak asayiş birimleri, polis merkezleri ve karakollarda görev yapan kolluk görevlilerinden başlamak üzere personelin tamamının iki yıllık süre içinde (2020-2021) aile içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla hizmet içi eğitime tabi tutulmasına yer verilmiştir. Valilikler tarafından, kadına yönelik şiddetle mücadelede ildeki tüm kamu kurumlarının sorumluluklarını belirten, uygulamaya yön verecek hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ifade edilmiştir. Bu amaçla "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme, Değerlendirme Komisyonlarının*" 3 ayda bir tüm birim/kurum amirlerinin bizzat katılımı ile toplanmalarına ve toplantılara yetkili Cumhuriyet savcıları ve Aile Mahkemesi hakimlerinin de davet edilmesi ve sonuçlarının takip edilmesine yer verilmiştir. İlçelerde Kaymakamlıklar başkanlığında kurum amirleri ile komisyon toplantılarının yapılması bu genelgede belirtilmiştir. İl/ilçe düzeyinde yapılacak komisyon toplantılarında üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, kadın dernekleri, barolar vb. kurum ve kuruluşların etkin katılım sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Şiddet öncesi önleyici çalışmalar yapılması için tüm kamu görevlilerine eğitim verilmesi ve kamu görevlilerinin bu hususta etkin rol almalarına ve il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının etkinliğinin ve duyarlılığının artırılmasına ve bütünleşik bilgi sisteminden yararlanılmasına dikkat çekilmiştir. Kadın Acil Destek (KADES) Uygulamasının il/ilçe düzeyinde vatandaşa duyurulması ve kullanımı sağlanması konusunda gerekli bilgilendirme yapılması ve iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması önemsenmiştir. Kolluk tarafından kullanılan Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu'nun uygulayıcılara yön verme niteliğini artıracak bilimsel bir standartta olması için ivedilikle çalışma yapılması belirtilmiştir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede ilgili birimler tarafından yetki ve sorumlulukların yerine getirilmesi için tüm kurumların ve kuruluşların dahil olacağı ortak portalın kurulumunun tamamlanmasına önem verilmiştir. Korunan kişi ile birlikte diğer aile bireylerinin kimlik ve adres bilgilerinin tüm kurumlara ait resmi kayıtlarda "Gizli Tutulması"na ilişkin kararların etkin ve hızlı uygulanmasının temini ve evrak dolaşımını ortadan kaldıracak şekilde elektronik ortamda Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVİGM) tarafından gerekli alt yapının kurulmasına dikkat çekilmiştir.

Polis Akademisi Başkanlığı ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında kolluğun yetki ve sorumluluklarına, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin eğitim müfredatı hazırlanarak/geliştirilerek bu konunun hemen her düzeyde eğitim alacak öğrencilerin eğitimlerinin bir parçası haline getirilmesi önemsenmiştir.

Bu bağlamda Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bünyesinde vatani görevini yapmakta olan er ve erbaşlara da ailenin önemine, erken yaşta ve zorla evliliklere, kadına yönelik şiddetin sonuçlarına ve bu durumun engellenmesine yönelik farkındalık eğitimler verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele etmek için hakim tarafından verilen "*Teknik Yöntemlerle Takip*" kapsamında kullanılan "Elektronik Kelepçe Uygulaması Yönetmeliği"nin hazırlanması için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına kolluk birimleri tarafından gerekli desteğin verilmesi Genelge'de belirtilmiştir. Ayrıca bu uygulamanın ülke geneline yaygınlaştırılması için; EGM tarafından (mülga) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı ile iş birliği içinde gerekli altyapının ivedilikle kurulmasına da yer verilmiştir. Vali ve kaymakamlar tarafından Belediye Kanunu gereğince büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'den fazla olan ilçelerde kadın konukevlerinin açılması gerektiği hususunda belediye başkanlarına bilgi verilmesi ve bu hususun Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yapılacak teftiş ve denetimlerde göz önünde bulundurulması Genelge'de düzenlenmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı ve EGM tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında yürütülen tüm işlemlerin il/ilçe düzeyinde tek elden takibinin yapılması için gerekli idari yapılanmanın sağlanmasına ve bu konuda Cumhuriyet savcılığı ve mahkemeler ile çalışan kolluk personelinde mümkün olduğu kadar yer değişikliği yapılmamasına bu genelgede vurgu yapılmıştır. Kadına yönelik şiddet vakalarında kolluk birimlerinin ilgili mevzuat çerçevesinde görev ve sorumlulukları kapsamında yapılması gereken işlemlere ilişkin "*kontrol çizelgesi*" hazırlanması ve her olay için yapılan iş/işlemlerin bahse konu çizelgeye uygun ve eksiksiz yapılıp yapılmadığının kontrolünün sağlanması da bu genelgede belirtilmiştir. Şiddet öyküsü olan ve boşanma davasına dönüşen vakalarda, boşanma sürecindeki mükerrer şiddetin önlenmesi açısından ŞÖNİM'lerde görev alan ilgili uzmanlar tarafından vakanın ayrıntılı analizinin yapılarak kollukla iş birliği içerisinde dava takibinin yapılması bu genelgede yer almaktadır. Kolluğa müracaat eden kadınların ŞÖNİM'ler tarafından verilebilecek destek hizmetleri hakkında bilgilendirilmesi ve şiddet mağdurunun bu hususta bir talebi olması halinde kolluk tarafından ŞÖNİM'lere götürülmesi, kolluğun iş ve işlemleri konusunda ŞÖNİM'lerin bilgilendirilmesi, ŞÖNİM'lerde 7/24 esasına göre görev yapan kolluk personelinin de görevlendirilmesi bu genelgenin kapsamında yer almıştır.

Önleyici tedbir kararlarının yerine getirilip getirilmediğinin kolluk tarafından kontrol edilmesi, bu kontrollerde tedbir kararına aykırılık tespit edilmesi halinde zorlama hapsine esas teşkil edecek bilgilerin, belgelerin ve delillerin tüm detayları ile toplanarak konu hakkında tutanak tutulması ve sonrasında Cumhuriyet Başsavcılıklarıyla ve ŞÖNİM'lerle yazılı olarak

paylaşılması bu genelgede ifade edilmiştir. Kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele etmek için şiddet uygulayanlar için verilen uzaklaştırma kararlarının yanı sıra önleyici diğer tedbirler kapsamındaki öfke kontrolü ile rehabilitasyon programlarına ve stresle başa çıkma eğitimlerine de gerekli yönlendirmelerin yapılmasına ve ilgili uzman personel aracılığıyla destek hizmetinin sağlanmasına dikkat çekilmiştir. Hakim tarafından 6284 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin (h) ve (ı) fıkraları kapsamında şiddet uygulayan kişilerin alkol veya uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmamaları ve bağımlılık halinde hastaneye başvurmaları/yatmaları, muayene ve tedavi olmalarına ilişkin tedbirleri ŞÖNİM'in ilgili kurum veya kuruluş ile koordinasyon içinde yerine getirilirken kolluktan yardım istendiğinde ilgili kurumlarla iş birliği içinde gereğinin yapılarak işlem süreçlerinin yakından takip edilmesine Genelge'de yer verilmiştir. 6284 sayılı Kanun kapsamında haklarında tedbir kararı verilenlerin silahlarının kolluk tarafından alınması ve haklarında tedbir kararı kaldırılıncaya kadar verilmemesi vurgulanmıştır. Kolluk birimlerine gelen mağdur kadınlara yönelik iş ve işlemlerin mahremiyete ve gizliliğe özen gösterilerek imkanlar ölçüsünde mağdur kadınların kendilerini rahat hissedebilecekleri şekilde yürütülmesi önemsenmiştir. Bunun için üçüncü kişilerin bulunmadığı, fiziken uygun ortamlarda, mağdura yaklaşım ve uygun iletişim yöntemleri başta olmak üzere çocuk ve kadının insan hakları, kadın-erkek eşitliği ile 6284 sayılı Kanun kapsamındaki yetki ve sorumluluklar konusunda eğitim almış kadın personel tarafından bu işlemlerin gerçekleştirilmesinin önemli olduğu bu genelgede belirtilmiştir. 6284 sayılı Kanun kapsamında uygulamalarda kolluk görevlileri ve bu alanda görevli kamu görevlileri tarafından şiddet mağdurunun yaşam hakkının, fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün her şart altında korunarak, şiddet uygulayan ile uygulanan arasında kesinlikle uzlaşma ve arabuluculuk faaliyetleri yapılmadan her olayın vaka bazlı değerlendirilmesi bu genelgede belirtilmiştir. Ayrıca ilgili mevzuat çerçevesinde diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde iş ve işlemlerin ivedilikle yürütülmesi, daha önce başka şikâyetinin, soruşturma ve/veya davasının bulunup bulunmadığının mutlaka kontrol edilerek mükerrer olaylarda orantılı koruma tedbirlerine başvurulması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

4.2.4.8 10.01.2023 Tarihli ve 154/2 Sayılı Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi

Aile içi ve kadına karşı şiddet eylemlerine ilişkin soruşturmaların yürütülmesi ile 6284 sayılı Kanun'un uygulanmasında yol gösterici olması amacıyla yayımlanan 17/12/2019 tarihli Genelge, 10.01.2023 tarihinde 154/2 sayılı "*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi*"

Genelgesi olarak güncellenmiştir.

Genelge'de, aile içi ve kadına karşı şiddetle etkin mücadelenin amaca uygun mevzuat düzenlemeleri ile bu konuda uzmanlaşmış birimlerin iş birliği içinde çalışmasını gerekli kıldığı ve bu kapsamda Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde "*aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürosu*" kurulduğu, ayrıca 27 Aralık 2019 tarihli ve 1584 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararıyla da 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen tedbir kararlarını vermek üzere her adliyede belirli aile mahkemelerinin görevlendirildiği ifade edilmiştir.

Genelge'nin ilk maddesine, ihtisaslaşmayı sağlamak amacıyla aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarında görevli Cumhuriyet savcılarının zorunlu durumlar dışında farklı işlerde görevlendirilmemesi ve bu amaca aykırı iş bölümü değişikliği yapılmaması hususuna dikkat çekilerek ayrıca şu önemli hususlara yer verilmiştir;

- Cumhuriyet başsavcılıklarına doğrudan yapılan şikâyet başvurularında, mağdurun beyanının bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından alınarak şikâyet ve delillerinin ayrıntılı şekilde açıklattırılması,
- Cumhuriyet savcısı tarafından beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen mağdurun AGO'da uzman aracılığıyla dinlenmesi,
- Vekili bulunmaması halinde; cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence, eziyet suçlarında ve alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkı bulunduğunun mağdura ve şikâyetçiye hatırlatılması,
- Cumhuriyet savcısı tarafından aile (tedbir) mahkemesinden talepte bulunulurken Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtları incelenmek suretiyle; taraflar hakkında 6284 sayılı Kanun kapsamında daha önce verilmiş tedbir kararı, soruşturma ve kovuşturma dosyası ile boşanma ve velayet davası gibi risk oluşturabilecek bir durumun bulunup bulunmadığının araştırılması ve ayrıca kolluk birimleri tarafından düzenlenen risk değerlendirme formunun da dikkate alınması,
- Nitelikli veya tekrarlanan şiddet vakalarını içerenler başta olmak üzere yürütülen soruşturmalarda şüpheli hakkında 5271 sayılı Kanun'da düzenlenen uygun koruma tedbirlerine başvurulması hususunun değerlendirilmesi,
- Nitelikli veya tekrarlanan şiddet vakalarında, 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen uzaklaştırma veya yaklaşmama tedbirleri ile birlikte teknik yöntemlerle takip (elektronik kelepçe) kararı verilmesinin de talep edilmesi ve böylelikle bu

tedbirlerin etkin şekilde uygulanmasının sağlanması,

- Kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından tutuklu ya da hükümlü bulunan kişilerin ceza infaz kurumlarından tahliye olması veya firar etmesi halinde ceza infaz kurumu müdürlüğünce mağdurun bulunduğu yer kolluk birimine bildirimde bulunulmasının sağlanması, izin nedeniyle ceza infaz kurumundan ayrılma durumunda da aynı uygulamanın yapılması,
- Hayati risk içerdiği değerlendirilen vakalar veya şiddet failinin kayıp veya kaçak olması durumu yüksek riskli kabul edilerek mağdurun mümkünse konukevine alınması, kabul etmemesi halinde geçici koruma altına alınması tedbiri başta olmak üzere gerekli tüm tedbirlerin ilgili merciiler tarafından alınması için kolluğa talimat verilmesi ya da mahkemeden talepte bulunulması,
- 6284 sayılı Kanun kapsamında korunan kişiler bakımından hayati tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması halinde, 6284 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi uyarınca ilgilinin aydınlatılmış rızasına bağlı olarak kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi tedbirine karar verilmek üzere mahkemeden talepte bulunulması hususunun değerlendirilmesi,
- Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olduğu veya bu maddelerin etkisi altındayken şiddet uyguladığı iddia edilen kişiler hakkında 6284 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi gereğince sağlık tedbirine hükmedilmesinin mahkemeden talep edilmesi,
- Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan kişi hakkında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 432 ve devamı maddeleri uyarınca gereği için ilgili vesayet makamına bildirimde bulunulması,
- 6284 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi gereğince şiddet uygulayan hakkında; teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere, önleyici tedbirlere ek olarak gerekirse öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılma yönünde karar verilmesinin talep edilmesi,
- 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen koruyucu ve önleyici tedbirlere ek olarak

Kanun'un 3'üncü, 4'üncü ve 5'inci maddelerinin birinci fıkraları gereğince şiddetle etkin mücadeleye yönelik amaca uygun benzer tedbirlerin talep edilebileceği,

- 6284 sayılı Kanun uyarınca hükmedilen tedbir kararlarının verildiği anda uygulanabileceği, tefhim veya tebliğ edilememesinin ya da karara itiraz edilmesinin kararın infazına engel teşkil etmeyeceğinin göz önünde bulundurulması,
- Tedbir kararlarının tebliğ işlemlerinin olayın ve kararın niteliğine göre 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 2'nci maddesinde belirtilen "tehirinde zarar umulan iş" kapsamında değerlendirilerek kolluk aracılığıyla tebliğ edilebileceğinin göz önünde bulundurulması,
- Tekrarlanan veya nitelikli şiddet vakaları ile hayati risk içeren olaylarda, 6284 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca; şiddet mağduru ve gerekirse diğer aile bireyleri hakkında gizlilik kararı talep edilmesi, gizlilik kararı talep edilirken gizlilik süresince çocukla kişisel ilişki kurulmaması hususunun da ayrıca değerlendirilmesi,
- Önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinin 6284 sayılı Kanun'a İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 35'inci maddesi uyarınca kolluk birimleri tarafından kontrol edilip edilmediğinin Cumhuriyet başsavcılığınca izlenmesi,
- Tedbir kararlarının ihlali iddiası ortaya çıktığında ihlal eylemi bir suç oluşturuyorsa kanuni gereğine tevessül edilmesi,
- Çocuğun üstün yararı ilkesi uyarınca 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesine göre başta danışmanlık tedbiri olmak üzere uygun tedbir kararlarının talep edilmesi

gibi dikkat edilmesi gereken sair hususlara yer verilmiştir.[557]

4.2.4.9 31.10.2022 Tarihli ve 170/1 sayılı Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları Konulu Adalet Bakanlığı Genelgesi

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, mahiyeti itibariyle mağdurlar üzerinde fiziksel ve ruhsal olarak yıkıcı etkilere sahip olup, mağdurun yakınları üzerinde de benzer sonuçlara yol açabilmektedir. Bu nedenle söz konusu soruşturmaların yürütülmesinde herhangi bir eksiklik veya gecikmeye sebebiyet verilmemesi amacıyla 19.11.2018 tarihli ve 170 sayılı "*Çocuk ve Kadınlara Karşı İşlenen Cinsel Suç Soruşturmaları*" Genelgesi gözden

[557] https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/12012023150300154-2%20NOLU%20GENELGE.pdf

geçirilerek 31.10.2022 tarihli ve 170/1 sayılı "*Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları*" Genelgesi olarak güncellenmiştir.

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suç soruşturmalarının yürütülmesi sırasında; olayın adli mercilere ne şekilde ve ne zaman yansıdığı, ilk defa kiminle ve nasıl paylaşıldığı, paylaşıldığı andaki mağdurun fiziksel ve ruhsal durumu, olay ve yakalama tutanakları, doktor raporları, tanık beyanları, şüpheli ve mağdur beyanlarının tutarlı olup olmadığı, kriminal raporlar, taraflar arasında husumet bulunup bulunmadığı, şüpheli veya mağdurun evinde ya da iş yerinde yapılan aramada ele geçen deliller, telefonda ve bilgisayarda ele geçirilen görüntü ve yazışmalar ile diğer bütün deliller hep birlikte değerlendirilerek adli işlemlerin yürütülmesi gerekmektedir. Bu adımlardan bazılarının zamanında atılmaması veya delillerin eksik toplanması maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına engel olabilecektir.

Tüm bu hususlar dikkate alınarak 31.10.2022 tarihli ve 170/1 sayılı "*Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları Genelgesi*"nde;

- Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara ilişkin soruşturma işlemlerinin, Cumhuriyet başsavcılıklarınca yapılacak iş bölümü ile her adliyede belirli Cumhuriyet savcıları tarafından takip edilmesinin ve zorunlu olmadıkça iş bölümü değişikliği yapılmayarak bu konuda uzmanlaşmanın sağlanması,
- Cinsel dokunulmazlığa karşı bir suç işlendiği iddiası ile soruşturmaya başlayan Cumhuriyet savcısınca derhal Cumhuriyet başsavcısına bilgi verilmesi,
- Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı tarafından eylemin niteliği gözetilerek kolluk birimlerine ayrıntılı bir şekilde gereken talimatların verilmesi, mağdur ve şüpheliden elde edilmesi gereken biyolojik delillerin titizlikle ve gecikmeksizin derhal toplanması,
- 5237 sayılı Kanun'un 103'üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen nitelikli cinsel istismar suçuna ilişkin soruşturmalarda mağdur çocuk beyanının mutlaka Çocuk İzlem Merkezinde (ÇİM) şüpheli ile yüz yüze getirilmeden uzman aracılığıyla alınması,
- Mağdurun beyanı alınırken sözü kesilmeden dinlenmesi, kullandığı kelimelerin hukuksal veya tıbbi karşılığına dönüştürülmeden ifade ettiği şekilde zapta geçirilmesi,
- Mağdurun birden fazla adli muayeneye tabi tutulmasına ihtiyaç duyulmayacak şekilde işlemlerin yerine getirilmesi,
- Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen bir suç nedeniyle gebelik oluştuğu iddiası var ise failin tespitine yönelik gerekli incelemelerin yaptırılması,

- Mağdurun suç tarihindeki yaşının nüfus kaydından farklı olduğuna dair bir iddia veya tereddüt bulunması ve bu durumun suçun niteliği açısından önem arz etmesi halinde, öncelikle nüfus müdürlüğünden mağdurun doğum tutanağının getirtilmesi, mağdurun hastanede doğmadığının tespiti ve yaşı ile ilgili bir şüphe bulunması halinde, yaşının tespiti için el ve bilek grafilerini de içeren kemik grafileri çektirilerek yaşı konusunda tam teşekküllü bir devlet hastanesinden radyoloji uzmanının da yer aldığı bir heyetten rapor aldırılması,
- Mağdur çocuklar hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda yer alan tedbirlerin değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulması halinde bu tedbirlere hükmedilmesinin talep edilmesi,
- Mağdur çocuk ile yasal temsilcileri arasında menfaat çatışması bulunması halinde, çocuğa kayyım atanması gereğinin gözden uzak tutulmaması,
- Mağdurun akıl, ruh veya beden sağlığının yerinde olmadığına dair bir iddia veya şüphe bulunması halinde olay tarihi itibariyle herhangi bir akıl hastalığı ya da zayıflığının bulunup bulunmadığı, beden veya ruh bakımından kendisini savunabilecek durumda olup olmadığı ve beyanlarına itibar edilip edilemeyeceği hususlarında rapor aldırılması,
- Suça sürüklenen çocukların, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunup bulunmadığı hususunda birlikte işlendiği iddia edilen diğer suçların adı ve tarihleri de ayrı ayrı belirtilmek suretiyle rapor hazırlanmasının istenmesi,
- Cinsel saldırı ve çocuğun cinsel istismarı suçlarına ilişkin soruşturmalarda mağdurun beyanı alındıktan sonra adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin (ADM) bilgilendirilmesi, müdürlük tarafından vaka hakkında adli destek planı hazırlanması ile psikososyal destek hizmetlerinin planlanabilmesi hususunun değerlendirilmesi,
- Bu soruşturmalarda mağdur ve çocuğun mahremiyetinin korunması ile eylemin gelecekleri üzerinde olumsuz etkiler bırakmasının önüne geçilebilmesi, ayrıca masumiyet karinesi doğrultusunda soruşturmanın gizliliği ilkesine riayet edilmesi

gibi dikkat edilmesi gereken sair hususlara yer verilmiştir.[558]

[558] https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/8112022112107170-1-nolu-genelge-8059639418-02-11-20221-48-pm.pdf

4.2.4.10 2010/14 Sayılı Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Konulu Başbakanlık Genelgesi

Kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma hedeflerine ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret imkânının sağlanması amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için Başbakanlık tarafından, 25.05.2010 tarihli ve 27591 sayılı Resmî Gazete'de 13 maddelik 2010/14 sayılı "*Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Genelgesi* " yayımlanmıştır. Genelge, başta ÇSGB olmak üzere farklı kurum ve kuruluşlara sorumluluk getiren 13 eylemi içermektedir.

Özellikle kadın istihdamını artırmada bu genelge radikal bir adım olmuştur çünkü o tarihe kadar, kadına yönelik aile içi şiddetle ve işlenen kadın cinayetleri ile mücadele kamunun kadın sorunlarına ilişkin birincil gündemini oluştursa da istihdam ve temsil gibi diğer alanlar yeterince ele alınmamıştır. Dolayıdıyla bu Genelge ile kadın politikaları konusunda daha bütüncül bir yaklaşım ortaya konulmuştur.

Genelge kadın istihdamına yönelik mevcut sorunların tespit edilmesine ve bu sorunların giderilmesiyle ilgili tüm tarafların gerçekleştirdiği çalışmaları izlemek, değerlendirmek, koordinasyon ve iş birliğini sağlamak için çok paydaşlı, muhtelif kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ve üniversite temsilcilerinden oluşan" *Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu*"nun yapılandırılmasına olanak sağlamıştır. Söz konusu Kurul, Bakanlık bünyesinde ilgili kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşmaktadır.

Bahse konu Kurula ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra TİSK, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, MEMUR-SEN, TÜRKİYE KAMU-SEN, KESK, TOBB, TESK ve üniversite temsilcileri ile kadın istihdamı konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları temsilcileri de katılmaktadır.

Kurulun sekretaryası Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olup, Kurul üyesi kurum ve kuruluşlar, Genelgede yer alan her bir maddeye ilişkin gerçekleştirdikleri faaliyetlerini içeren yıllık raporlarını hazırlamakta ve kadın istihdamının artırılması amacıyla çalışmalar yürütmektedir.

Kurul, sonuncusu 31/10/2017 tarihinde olmak üzere 2010 yılından bu yana dokuz toplantı düzenlemiştir.

Kurulun 22/03/2017 tarihinde gerçekleştirilen sekizinci toplantısında 2010/14 sayılı Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması konulu genelgenin ülkemiz

koşulları ve kadın istihdamının güncel ihtiyaçları doğrultusunda güncellenmesi ve gerekli değişikliklerin yapılması kararı alınmıştır. Bu doğrultuda başlatılan teknik çalışma;

- Kurul üyelerinin güncellenmesi,
- Kurul amaçlarının genişletilmesi,
- Genelge maddelerinin içerik ve işlerlik olarak gözden geçirilmesi,
- Kurul sekretaryasına düzenli raporlama yapılmasının sağlanması

konuları dikkate alınarak şekillendirilmiştir. Kurulun 31.10.2017 tarihinde gerçekleştirilen dokuzuncu toplantısında alınan karar uyarınca teknik çalışması yapılan Genelge taslağı metni görüş ve değerlendirmelerini almak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve ilgili paydaşların meslek kuruluşları ve akademisyenlere iletilmiştir. Resmi görüş ve değerlendirmelerin alınma işlemleri sonrasında 2021 yılında Genelge taslağına son hali verilmiştir.

Taslak, 2024 yılı itibarıyla yeniden ele alınmış olup Aralık ayında çalışma hayatının ilgili tüm paydaşlarının görüş ve önerilerine sunulmuştur. Görüş ve önerilerin değerlendirilmesi işlemleri devam etmekte olup taslak metne nihai halinin verilmesi sonrasında Genelge, değerlendirme, onay ve yayın için Cumhurbaşkanlığına iletilecektir.

Ayrıca kamuda kadın istihdamına ilişkin fırsat eşitliğini ve bu konuda çıkarılan kanun, yönetmelik ve diğer düzenlemelerin uygulanmasını izlemek üzere o dönemde henüz kaldırılmayan müsteşar yardımcısı seviyesinde bir görevlendirme yapılacağı hususuna yer verilerek oldukça önemli bir adım atılmıştır.

Gerek kamu gerekse özel sektör iş yerlerine yönelik yapılan her türlü denetimde 4857 sayılı İş Kanunu'nun 5'inci maddesinde ifade edilen cinsiyet eşitliğine ilişkin hükümlere uyulup uyulmadığına denetim raporunda yer verileceği Genelge ile hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca Genelgede kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimlerin; hazırlayacakları stratejik plan, performans programları ve faaliyet raporlarınana kadın-erkek eşitliği yaklaşımını dâhil edecekleri ve bu metinlerde istatistiksel veriler ile bilimsel araştırmalara ve bunlar için kullanılacak ödeneklere yer verileceğine değinilmiştir. Bunun yanı sıra kamu kurum ve kuruluşlarında işe giriş sınavlarına ve hizmet içi eğitim programlarına katılım, görevde ve unvanda yükselme, üst yönetim kademelerinde görev alma konusunda cinsiyete dayalı ayrımcılığın yapılmayacağının ve kadın erkek fırsat eşitliği ilkesinin gözetileceğinin altı çizilmiştir. Ayrıca kamu kurumlarınca mevzuat taslaklar hazırlanırken, fırsat eşitliği etki değerlendirmesinin yapılarak taslakların ekinde sunulacağı ile tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, hizmet içi eğitim programlarında "kadın erkek fırsat eşitliği"ne yer vereceği de hüküm altına alınmıştır.

Genelgede İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarına özellikle yer verilerek bu kurulların çalışmalarında kadın erkek fırsat eşitliğinin gözetileceği, bu kurullara "kadın" konusunda faaliyet gösteren STK'lardan bir temsilcinin katılacağı ve bu kurullar tarafından iller bazında yapılacak iş piyasası analizlerinden hareketle kadın istihdamı için ön plana çıkan sektörlere yönelik mesleki beceri eğitimlerine ağırlık verileceğini belirtilmiştir. Genelgede Halk Eğitimi Merkezleri, Toplum Merkezleri, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler tarafından yürütülen tüm yaygın eğitim faaliyetlerinin ve mesleki eğitim programlarının; STK'lar ile iş birliğinde kadının insan hakları, eğitim ve istihdam olanakları, iş arama süreçlerinde danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ilişkin konuları da içereceği ifade edilmiştir. Böylece kadın konukevlerindeki şiddet mağduru kadınlar ile tahliyesine bir yıldan az kalmış olan cezaevindeki kadınlar ve eşi ölmüş veya boşanmış kadınların sosyal yaşama katılımlarının sağlanması amacıyla gerçekleştirilecek projelere öncelik tanınmıştır. Ayrıca çalışma yaşamına ilişkin istatistiklerin cinsiyet temelinde toplanacağına ve ev içinde çalışan kadınlara ilişkin düzenli ve sistemli istatistikler toplanarak araştırmalar yapılacağına da yer verilmiştir. Son olarak, 4857 sayılı İş Kanunu'nun ilgili hükümleri gereği kamu ve özel iş yerlerinde kreş ve gündüz bakımevi yükümlülüğünün yerine getirileceği ve denetleneceği de genelgede düzenlenmiştir.

4.2.4.11 26.08.2024 Tarihli ve 2024/56 Sayılı Okullarda Şiddetin Önlenmesi Konulu Millî Eğitim Bakanlığı Genelgesi

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 26.08.2024 tarihli ve 2024/56 sayılı Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi yayımlanmıştır. Bu Genelge ile 24/3/2006 tarihli ve 2006/26 sayılı Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi ve 21/1/2009 tarihli ve 2009/09 sayılı Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Genelgesi yürürlükten kaldırılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından her türlü şiddete yönelik önleyici ve koruyucu çalışmalar kapsamında eğitime erişim ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, bireylerin sosyal hayata katılımlarının, bilgi/becerilerinin artırılması ve bireyin her yönden desteklenmesine ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Söz konusu Genelge, Bakanlığın taşra teşkilatındaki tüm yöneticilerin ve okul/kurumlarda şiddetin önlenmesine ilişkin mevzuatın etkin şekilde uygulanması konusundaki görev ve sorumlulukları vurgulanmıştır. İl milli eğitim müdürlerinin, rehberlik ve psikolojik danışma il danışma kurullarının, okul yöneticilerinin, okullardaki rehber öğretmen/psikolojik danışmanların ve diğer öğretmenlerin görev ve sorumlulukları belirtilmiştir. Ayrıca bu Genelge'de şiddetin önlenmesi için yapılacak

çalışmalar detaylı bir biçimde tanımlanmış ve uygulamalara ilişkin usul ve esaslar açıklanmıştır.

4.2.4.12 2024/11 Sayılı Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik Sırası Konulu Sağlık Bakanlığı Genelgesi

2010/73-80, 2016/22 ve 2017/10 sayılı Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik Sırası Genelgeleri yürürlükten kaldırılarak 04.12.2024 tarihli ve 2024/11 sayılı Genelge yayımlanmıştır. Bu Genelge'nin 8'inci ve 9'uncu maddelerine göre poliklinik hizmetlerinde öncelikli gruplar arasına; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı olan çocuklar ile 6284 sayılı Kanun hükümleri kapsamında, hakkında koruyucu tedbir kararı olan ya da kadın konukevinden hizmet alan kadın ve beraberindeki çocuklar dahil edilmiştir

4.2.4.13 2024/8 Sayılı Uzaktan Hasta Değerlendirmesi Genelgesi Konulu Sağlık Bakanlığı Genelgesi

15.05.2024 tarihinde yayımlanan 2024/8 sayılı "*Uzaktan Hasta Değerlendirmesi (UHD) Genelgesi*" kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı ihtisaslaşmış kadın konukevlerinde kalan kadın ve yanındaki çocuklara Uzaktan Hasta Değerlendirme Sistemi ile psikososyal destek sağlanması planlanmıştır.

4.2.4.14 Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar

25.03.2015 tarihli ve 2875 sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe konulan "*Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar*" (Esaslar), 04.04.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91'inci maddesi çerçevesinde geçici koruma altına alınanlara sağlık hizmeti sunulmasına ilişkin esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

"*Birinci basamak sağlık hizmetleri*" başlıklı 8'inci maddesinin ikinci fıkrasında ülkemizdeki doğurganlık çağındaki kadınlara verilen kadın ve üreme sağlığı ile ilgili hizmetlerin, geçici koruma altındaki kadınlara da aynı şekilde verileceği, geçici korunanlar arasında madde bağımlılığı veya psikolojik sorunları olduğu tespit edilenler hakkında, sağlık kurumuna nakli de içerebilecek şekilde gerekli tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca anılan Esaslar'ın 9'uncu maddesinin ikinci fıkrasında; birinci basamak sağlık

hizmetleri ile hastanın sevk edildiği sağlık kuruluşları da dâhil sağlık hizmetlerinin faturasının, kişinin kayıtlı olduğu Valilik adına düzenleneceği ve fatura inceleme komisyonunca uygun bulunarak tutanağa bağlanan fatura bedelinin ilgili Valilikçe ödeneceği belirtilmiştir.

4.2.5 İçtihatlar ve Kararlar

Bu bölümde kadına karşı şiddet ve ayrımcılık vakalarına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Adalet Divanı, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Kamu Denetçiliği Kurumu ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu kararlarındaki konuya ilişkin analiz ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

Gündelik hayatta baş edilmesi, yönetilmesi güç olan ve yukarıda kavramsal çerçevesi ve hukukî korunma yolları mer'i mevzuat hükümleri doğrultusunda belirlenmeye çalışılan kadına karşı şiddet ve kadına yönelik her türlü ayrımcılık kavramlarının somutlaştırılması ve uygulama örneklerinin ortaya konulması açısından yüksek mahkeme ve insan hakları kurumları kararlarının Komisyon Raporu'nda değerlendirilmesinin önem arz ettiği düşünülmektedir.

Yüksek mahkemelerin ve insan hakları kurumlarının bağımsız, tarafsız olması ve özellikle uluslararası mahkemelerde görülen uyuşmazlık konularının uluslar üstü düzeyde irdelenebilip dünya kamuoyunda ses getirebildiği gözetildiğinde; bu merciilerin kararlarının, temel insan hak ve özgürlüklerinin evrensel düzeyde üstün tutulması saikiyle ilgili ülkelerin ulusal itibarı da dikkate alınarak, kanun koyucuların iradelerine yön verilmesinde önemli katkısı bulunmaktadır. Nitekim kadına yönelik ayrımcılık konusuna ilişkin aşağıda özetlenen davaların konuya ilişkin ilk örnekler olması kabulünden yola çıkarak Rapor'da yer verilmesinin faydalı olabileceği öngörülmüştür.

4.2.5.1 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları

AİHM'nin yerleşik içtihadına göre AİHS'nin ayrımcılık yasağına ilişkin *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* şeklindeki 14'uncu maddesi, Sözleşme ve eki protokollerde yer alan diğer hak ve özgürlükleri tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla sadece güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerden yararlanılması bağlamında uygulanan bu hakkın bağımsız

bir şekilde uygulanabilmesi söz konusu değildir.[559] Zira 14'üncü madde yalnızca Sözleşme'de bulunan hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından yapılan ayrımcılığı yasaklamaktadır.[560] Bu sebeple bu hakkın ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin, Sözleşme'deki hangi hak veya özgürlük bakımından ayrımcılık yapıldığı iddiasını da içermesi gerekmektedir.

AİHM'e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye sahip olmaması hâlinde ayrımcı olarak nitelendirilir. Diğer bir deyişle meşru bir amaç taşımadığı veya kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmadığı tespit edilen farklı muamele, ayrımcılık oluşturur[561]. AİHM, taraf devletlerin başka koşullarda benzer durumlar teşkil eden farklılıkların farklı bir muameleyi gerektirip gerektirmediğinin ve ne ölçüde gerektirdiğinin değerlendirmesinde takdir yetkileri bulunduğunu kabul etmektedir. Bu takdir alanının kapsamı koşullara, olayın konusuna ve arka planına göre değişiklik gösterir.[562] Özellikle ekonomik ve toplumsal stratejiye ilişkin genel tedbirlerin uygulanması söz konusu olduğunda devletin geniş bir takdir yetkisinin olduğu kabul edilmektedir.[563]

❖ **Opuz/Türkiye Kararı (B. No: 33401/02-T.09.06.2009)**

Özet: Başvurucunun annesinin, aile içi şiddet bağlamında, devlet makamlarının şiddet sicilini bildikleri bir kişi tarafından öldürülmesi, devlet makamlarınca başvurucu ve ailesini aile içi şiddetten koruyucu uygun tedbirler alınmaması, aile içi şiddete karşı adli sistemin uygun bir çözüm sunamaması

Kadına karşı şiddet ile mücadelede mihenk taşı olarak kabul edilebilecek karara konu olayda; 2002 yılında başvurucunun annesinin, başvurucunun başka bir şehire taşınmasına yardım etmeye çalışırken, başvurucunun boşandığı eşi tarafından silahla vurularak öldürüldüğü anlaşılmıştır. Olay öncesinde geçmiş yıllarda başvurucu boşandığı eşinin, başvurucu ve annesine şiddet uyguladığını, birçok kez ölümcül şekilde yaraladığını ve can güvenliklerinin olmadığını yetkili makamlara bildirmiştir. Ancak başvurucunun annesi başvurucunun boşandığı eşi tarafından silahla öldürülmüş ve fail tarafından, onurunu korumak için bu suçu işlediği beyan edilmiştir. 2008'de kasten öldürmekten suçlu bulunan ve ömür boyu hapis cezasına çarptırılan fail, temyiz aşamasını beklerken tahliye edilmiş ve başvurucuyu tehdit etmeye devam etmiştir. Bunun üzerine başvurucu, devlet makamlarından korunmasını istemiştir. Ancak sadece yedi ay sonra, yani AİHM'nin Hükümet'ten

[559] Rasmussen/Danimarka, B. No: 8777/79, 28/11/1984, s. 29; Fâbian/Macaristan [BD], B. No: 78117/13, 15/12/2015, s. 112.
[560] Gaygusuz/Avustralya, B. No: 17371/90, 16/9/1996, s. 36.
[561] Fabris/Fransa [BD], B. No: 16574/10, 7/2/2013, s. 56.
[562] Stummer/Avusturya [BD], B. No: 37452/02, 7/7/2011, s. 88.
[563] Hämäläinen/Finlandiya,B. No: 37359/09, 16/7/2014, s. 109.

başvurucunun davasıyla ilgili bilgi istemesinden sonra, başvurucuyu korumak için tedbir alınmıştır.

Bu noktada AİHM, öncelikle taraf devletler arasında, mağdur şikâyetini geri çektiğinde aile içi şiddetin faillerine ilişkin cezai kovuşturmanın yürütülmesine dair genel bir görüş birliği bulunmadığını, ancak yine de izlenecek yolu belirlerken yetkili makamların, mağdurların 2'nci , 3'üncü ve 8'inci maddelerdeki hakları arasındaki dengeyi gözetmeleri gerektiğine ilişkin bir anlayışın mevcut olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda üye devletlerin uygulamalarını inceleyerek AİHM' in kovuşturmanın devamına karar verilmesinde aşağıdaki faktörleri dikkate aldığı anlaşılmaktadır:

- Suçun ciddiyeti,
- Mağdurun yaralarının fiziksel veya psikolojik olması,
- Davalının silah kullanıp kullanmadığı,
- Davalının saldırıdan bu yana tehditlerde bulunup bulunmadığı,
- Davalının saldırıyı planlayıp planlamadığı,
- Hanede yaşayan çocuklar üzerindeki (psikolojik) etkisi; davalının tekrar saldırıda bulunma ihtimali,
- Mağdur veya dâhil olan veya olabilecek diğer kişilerin sağlığına ve güvenliğine yönelik devam etmekte olan tehdit,
- Mağdurun davalıyla hâlihazır ilişkisi, kovuşturmaya mağdurun isteğinin aksine devam edilmesinin bu ilişki üzerindeki etkisi,
- İlişkinin evveliyatı, özellikle geçmişte de şiddet uygulanıp uygulanmadığı,
- Davalının adli sicili, özellikle geçmişte şiddet uygulamış olup olmadığı.

Ayrıca Mahkemeye göre suç ne kadar büyükse ya da başka suçların işlenmesi riski ne kadar yüksekse kamu yararı açısından kovuşturmanın devam etmesinin mağdurlar şikâyetlerini geri çekse dahi o derece önemli olduğu sonucuna varılabilir.[564]

AİHM tarafından, aile içi şiddetin esas olarak kadınları etkilediği ve Türkiye'deki makamların genel ve ayrımcı pasifliklerinin aile içi şiddeti teşvik eden bir atmosfer yarattığı sonucuna varılmıştır. Başvurucu ve annesine karşı gösterilen şiddetin cinsiyete dayalı bir şiddet olarak değerlendirilmesi gerektiği ve kadına karşı bir çeşit ayrımcılık oluşturduğunu, adli sistemin genel pasifliğinin ve saldırganların cezadan muaf olmasının aile içi şiddeti çözmeye uygun adımın atılmasında devlet makamları tarafından gereken sorumluluğun

[564] Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, "*6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uygulama Kılavuzu*", s.15.

alınmadığı belirlenmiştir.

❖ **Nurcan Bayraktar/Türkiye Davası (B. No. 27094/20-T. 27.06.2023)**

Özet: Hamile olmadığını kanıtlamak için tıbbi muayeneden geçmeksizin, yeniden evlenmek isteyen boşanmış kadınlar için olan 300 günlük yasal iddet müddetinden başvurucuyu muaf tutmayı reddetmesi

Dava, başvurucunun Türk Medeni Kanunu'nun "*Kadın için bekleme süresi*" başlıklı 132'nci maddesindeki *"Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemez.*

Doğurmakla süre biter.

Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır." biçimindeki hükümde öngörülen 300 günlük iddet müddetinden, hamile olup olmadığını belirlemek için sağlık muayenesinden geçmeksizin muaf tutulması talebinin ulusal makamlarca reddedilmesine ilişkindir.

Başvurucu, hamile olmadıklarını kanıtlamadıkça; boşanmış kadınlara getirilen 300 günlük hamilelik süresine uyma yükümlülüğünün ayrımcılık oluşturduğunu, özel hayata saygı ve evlenme haklarını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

Mezkûr kararda, iddet müddetinin ve bunun kaldırılmasının kadının hamile olmadığına dair sağlık raporu sunulmasına bağlanması ile doğmamış muhtemel çocuğun biyolojik soy bağına net şekilde karar verilmesi amaçlanıyor ise; o zaman biyolojik babalığı, yasal babalık karinesinden ayırmak gerektiği belirtilmiştir. Keza çoğu hukuk sisteminde, evlilik birliği içerisinde doğan çocuğun yasal babasının koca olduğu varsayılmakla birlikte bir çocuğun biyolojik babasının, evlilik birliği içinde veya dışında doğsun, iddiasını destekleyen bilhassa DNA testi olmak üzere bilimsel kanıtları sunarak herhangi bir vakitte bu çocuğun babalığını tanıyabilme veya iddia edebilme imkânı olduğu ifade edilmiştir.

Benzer şekilde Türk Medeni Kanunu'nun 285'inci maddesi uyarınca yeni boşanmış bir kadının hamile olması ve yeniden evlenmeden önce iddet müddeti içinde bir çocuk doğurması halinde de; bu durumun eski kocayla ilgili sadece babalık karinesine yol açtığı ve biyolojik babanın belirlenmesini etkilemediği vurgulanmıştır. Bu anlamda "*nesebin karışmasını*" önlemenin, diğer bir ifadeyle biyolojik babalığı belirlemenin modern bir toplumda gereksiz göründüğü ifade edilmiştir.

Diğer taraftan bekleme süresinin boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başladığı, çoğu durumda eşlerin bazen yıllarca sürebilecek boşanma işlemlerinin başlamasından itibaren birlikte yaşamadıklarına da dikkat çekilmiştir.

Ayrıca bir kadının hamile olup olmadığının yakın zamanda boşanıp boşanmadığına bakılmaksızın onun özel hayatının mahremiyetine yakından bağlı olduğunu kabul etmek gerektiği belirtilmiştir. Aile mahkemesince, boşanmış bir kadının yeniden evlenebilme ehliyetinin, bekleme süresine uyulmadan hamile olmadığı yönünde bir sağlık raporu sunmasına tabi tutulmasının, bu mahremiyeti ihlal etme ve cinsel yaşamı da dâhil olmak üzere başvurucunun özel hayatının mahremini yetkililerin gözetimine sunma anlamına geleceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda aile mahkemesi tarafından başvurucunun özel hayatını ilgilendiren bu hususların dikkate alınmadığı değerlendirilmiştir.

Yüksek Mahkemece, boşanmasını takiben yeniden evlenmeden önce başvurucuyu 300 günlük bekleme süresine tâbi tutmanın ve bu bekleme süresinin kısaltılması için açmış olduğu yargılamanın tarafı olarak hamile olmadığına ilişkin sağlık raporu sunmasını istemenin acil herhangi bir sosyal ihtiyaca hizmet etmediği belirtilmiştir. Dolayısıyla böyle bir istemin güdülen meşru amaçlarla orantılı olmadığı ve ilgili ve yeterli gerekçelerle haklı kılınmadığı, mevcut davada başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahalenin, demokratik bir toplumda gerekli olmadığı, bu itibarla Sözleşme'nin özel ve aile hayatına saygı hakkına ilişkin 8'inci maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiştir.

Ayrıca böyle bir süreye uymaları gerekmeksizin yeniden evlenmede serbest olan erkeklerin aksine sadece kadınların bekleme süresine tabi tutulmadığı, AİHM tarafından daha önceden, yalnızca kadınların hamilelik gerekçesiyle farklı muameleye uğrayabileceğine ve bu nedenle, haklı kılınmadığı takdirde; böyle bir muamele farklılığının, cinsiyet temelinde doğrudan ayrımcılık anlamına geldiğine hükmedilmiştir.[565] Bu nedenle tıbbi muayene yoluyla hamile olmadıklarını ispatlayamazlarsa; boşanmış kadınların muhtemel hamilelik dolayısıyla, evlenmeden önce 300 günlük bekleme süresine uymaları şartının, doğmamış muhtemel bir çocuğun soy bağına ilişkin belirsizliği önleme amacı tarafından haklı kılınmayan, cinsiyet temelli doğrudan ayrımcılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu itibarla Sözleşme'nin 12'nci maddesiyle (evlenme hakkı) ilişkili biçimde 14'üncü maddenin (ayrımcılık yasağının) ihlal edildiğine karar verilmiştir.

❖ **Emel Boyraz/Türkiye Davası- (B. No:61960/08 - 02.12.2014)**

Özet: Devlet tarafından işletilen bir elektrik firmasının şubesinde güvenlik görevlisi olarak devlet memurluğuna başvurusu "askerliğini yapmış olmak" şartını taşımadığı yani erkek olmadığı için reddedilen başvuranın mahkeme kararıyla atanması sonrasında cinsiyeti sebebiyle işten çıkarılması

[565] Napotnik/Romanya, No.33139/13, s. 77, Karar Tarihi: 20.10.2020.

AİHM tarafından; kamu hizmetine girme veya işe alınma şeklinde bir hakkın AİHS'de yer almadığı, ancak işten çıkarılmanın bir ihlale yol açabileceğinin kabul edildiği, bir kişi yalnızca örneğin cinsiyeti nedeniyle görevden alınırsa veya işten çıkarılırsa bu durumun kişinin kimliği, kendine saygısı ve sonuç olarak özel hayatı ile ilgili bir konu olarak kabul edildiği belirtilerek anılan başvuru Sözleşme'nin özel hayata saygı hakkı ve ayrımcılık yasağı hükümleri yönünden incelemeye konu edilmiştir. Bu yüzden başvuran, devlet memurluğuna atanan bir memur olarak ele alınmış ve daha sonra cinsiyeti gerekçesiyle işten çıkarıldığı kabul edilmiştir.

Ayrıca güvenlik görevlilerinin gece vardiyasında çalışmak zorunda oldukları ve kırsal alanlarda fiziksel güç ya da ateşli bir silah kullanmaları gerekebileceği gerçeği, başlı başına kadın ve erkek arasındaki muameledeki farklılığı gerekçelendiremeyeceği vurgulanmıştır. Başvuranın *(mahkeme kararına istinaden)* 2001-2004 yılları arasında güvenlik görevlisi olarak çalıştığı, başvuranın herhangi bir şekilde bir güvenlik görevlisi olarak cinsiyeti sebebiyle görevlerini yerine getirmediğine dair bir şey gösterilemediği, başvuranın mağdur olduğu muameledeki farklılığın meşru bir amaç izlediği gösterilmediğinden, bu durumun cinsiyet temelli ayrımcılık yasağını ihlal ettiğine karar verilmiştir.

❖ **Dimici/Türkiye Davası (B. No. 70133/16-T.05.07.2022)**

Özet: Bir kadın ve mirasçılarının aleyhine olacak şekilde, 16. yüzyıldan kalma özel bir vakfın gelirlerini kurucunun erkek soyundan gelenlere ayıran tüzüğün mahkemeler tarafından uygulanmasının reddedilmesi nedeniyle cinsiyete dayalı ayrımcılık

Başvuru, bir vakfın gelir fazlasının, hak sahiplerinin cinsiyetine dayalı bir ayrıma dayanan dağıtım yöntemi ile ilgilidir. Örfioğlu Vakfı olarak da anılan *Sadeddin Cübbavi Örfizade Eşşeyh Esseyyid Elhüseyni El Amidi Abdurrahman Bin Numan* Vakfı Hicri 942 yılında (Miladi takvime göre 1536 senesine tekabül etmektedir) Diyarbakır'da kurulmuştur. Osmanlı döneminde kurulan bu vakıf, bugün Türk Hukuku' nda vakıf statüsünde olup mülhak -yani vakfedenin soyundan gelenler tarafından yönetilen- vakıflar kategorisine girmektedir. Vakfın gelirleri, bazı hayır işlerine ayrılmıştır. Galle fazlası, "*kurucunun soyundan gelenlere*" (vakıf evladı) batın tertibi üzere ödenmektedir.

Başvuranlara göre vakfın malvarlığının 31 Aralık 2015 tarihinde yaklaşık 660 milyon Türk Lirası (TRY) (söz konusu tarihte 207 milyon avro (EUR)); yine aynı dönemde yıllık gelirinin ise yaklaşık 12 milyon TRY (yaklaşık 3,7 milyon avro) olduğu tahmin edilmekle birlikte; iç hukuk yollarının tüketilmesi aşamasında başvuranların annelerinin öldüğü tespit edilmiş, ancak muris adına başvurucuların yüksek mahkemeye başvurdukları anlaşılmıştır.

AİHM tarafından, mezkûr vakfın kurucusunun isteğinin o dönemde yürürlükte olan

hukuka uygun olduğuna ilişkin iddianın somut olayda belirleyici olarak değerlendirilemeyeceği kanaatine varılmıştır. *"Nitekim bir uygulamanın kabul edildiği tarihte yasaya uygun olması, kendi başına, kamu düzenine ilişkin mevcut normlar ve Sözleşme karşısında herhangi bir öncelik veya dokunulmazlık güvence altına alamaz."* denilerek söz konusu uygulamanın, Türk toplumunda ve daha geniş olarak Avrupa toplumlarında artık geçerli olmayan toplumsal ve ahlaki anlayışlardan ve kadının rolüne ilişkin eski bir bakış açısından kaynaklandığı durumlarda daha da geçerli olduğu belirtilmiştir.

Mahkemece, Sözleşme'yi bugünün koşulları ışığında yorumlarken, miras alanında bir vakfın evlatları arasındaki muamele farklılıklarının Türkiye'de uzun yıllar boyunca yasal olarak kabul edildiğinin mahkemelerince farkında olunduğu da özellikle belirtilerek yetkili makamların, başvuranların murisini *(başvuruculaın annelerini)* cinsiyete dayalı bir ayrımcılığa karşı koruma pozitif yükümlülüklerini gerektiği gibi yerine getirmedikleri tespit edilmiştir. Böylece Sözleşme' ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1'inci maddesiyle bağlantılı ayrımcılık yasağına ilişkin 14'üncü maddenin ihlal edildiğine hükmolunmuştur.

Benzer konuda Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 17.03.2011 tarihli ve E.2009/47, K.2011/51 sayılı kararı mevcuttur.[566]

4.2.5.2 Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları

❖ **Defrenne Davası**

Defrenne Davası olarak bilinen ve Belçika Havayolları'nda hostes olarak çalışan Gabrielle Defrenne'in; aynı işi yaptığı erkek hosteslerden daha düşük ücret aldığı iddiasıyla *"eşit iş için kadın ve erkek iş güçlerine ücret eşitliği"* düzenlemesine dayanarak Belçika ulusal mahkemesinde dava açılmıştır. Belçika Devleti' nin ulusal mevzuatında bu konuda bir düzenleme bulunmaması nedeniyle dava, Avrupa Topluluğu Adalet Divanına (ATAD) taşınmıştır. Divan tarafından *"Her kadın işçi, kadın ve erkeğin eşit işe eşit ücret alması gerektiği ilkesinin uygulanması için ilgili mahkemede dava açabilir"* yolundaki Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın 119'uncu maddesi çerçevesinde Bayan Defrenne lehine karar verilmiştir. Divanın 1976 tarihli ve 43/75 sayılı bu kararı, *eşitlik ilkesini Topluluğun yazısız temel ilkeleri arasında sayması* nedeniyle büyük öneme sahip olan emsal bir karardır.

❖ **Garland v. British Rail Engineering Ltd Davası**

Emeklilik sonrasında erkek işçilerin eşlerine ve çocuklarına seyahat kolaylıkları

[566] https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/14186 (Erişim Tarihi: 17.02.2025).

sağlanmasına rağmen; kadın işçilerin eşlerinin ve çocuklarının bu kolaylıklardan yararlanamaması üzerine Eileen Garland tarafından İngiltere'deki tren yollarının yönetiminden sorumlu İngiliz Demiryolu Mühendisliği şirketi aleyhine dava açılmıştır. Ulusal mahkeme tarafından ATAD'a başvurusu sonucu ortaya çıkan 12/81 sayılı Garland Davası'nda, işveren tarafından emeklilikten sonra sadece erkek işçilerin eşlerine ve çocuklarına sağlanan seyahat olanakları, istihdam ilişkisi nedeniyle dolaylı ve ayni olarak verilen ücret kapsamı içinde değerlendirilmiş ve bu uygulamanın yine Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın 119'uncu maddesine aykırı olduğu karara bağlanmıştır.[567]

❖ **Kalanke Davası**

Bremen Parklar Dairesi'nde görev yapan ve şube müdürlüğü pozisyonuna talip, uzmanlık ve diplomaları itibariyle birbiriyle denk, biri erkek diğeri kadın iki çalışandan kadın olan göreve getirilmiştir. Erkek çalışan Eckhard Kalanke tarafından; daha eski bir çalışan olması nedeniyle kadın çalışandan daha kıdemli olduğu ve kendisine haksızlık yapıldığı iddiasıyla Bremen Eyaleti'ne karşı dava açılmıştır. Dava, erkek çalışanın lehine sonuçlanmıştır. ATAD kararlarında da pozitif ayrımcılığın 76/207 sayılı Direktif anlamında eşitsizlik oluşturacağı açıkça belirtilmiştir. Özellikle Kalanke kararında Almanya Bremen Eyaleti tarafından yürürlüğe konulan Eşitlik Kanunu'nun, işe almada, kadınların yarıdan az temsil edildiği alanlarda, eşit niteliklere uygun adaylar arasından kadınların tercih edileceği yönündeki hükmü, 76/207 sayılı direktif bağlamında eşitliğe aykırı bulunmuştur.

Mahkeme kararında Direktif hükümlerine göre kadınların çalışma hayatında yeteneklerini geliştirici, rekabet güçlerini artırıcı ve erkeklerle eşit şartlarda mesleki hayatlarını gerçekleştirmeye ve fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik tedbirlerin ayrımcılık teşkil etmeyeceği belirtilmiştir. Ancak işe almada kadınlara otomatik olarak öncelik tanıyan yasa hükmünün yukarıda belirtilen tedbirlerden biri olarak değerlendirilemeyeceği, bu tedbirlerin sınırlarını aşarak ayrımcı bir muameleye dönüştüğü ifade edilmiştir. Davacı Eckhard Kalanke adlı kişinin Bremen Eyaleti'ne karşı açtığı davadan çıkan karar, kadın-erkek eşitliği ve pozitif ayrımcılık konusunda önemli bir içtihat oluşturmuştur. Ayrıca karar, devletlerin imza attıkları uluslararası belgelerden kaynaklanan yükümlülükleri gereği kendi iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yapma konusunda verdikleri taahhütleri yerine getirmelerinin önemini belirtme

[567] Alkaya, Tuğba, "*Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde İş Yaşamında Kadın ve Erkek Çalışanlara Fırsat Eşitliği Verilmesi ve Kadınların Üst Düzey Yönetim Kademelerine Yükselememe Nedenleri Üzerine Bir Çalışma"*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s.96-97; https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/48728: (Erişim Tarihi:27.01.2025).

açısından da özel bir öneme sahiptir.[568]

4.2.5.3 Anayasa Mahkemesi İçtihatları

Anayasanın 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkesi AİHS'nin 14'üncü maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağını da kapsayan daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Bu sebeple bireysel başvuru bakımından bütün eşitlik ilkesine aykırılık iddialarının incelenmesi mümkün olmayıp yalnızca ortak koruma alanında yer alan ayrımcılık yasağı ile sınırlı olarak değerlendirme yapılabilir.[569] Ancak Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) yerleşik içtihadına göre[570], her farklı muamelenin otomatik olarak ayrımcılık yasağının ihlali sonucunu doğurmayacağı, sadece Anayasa'nın 10'uncu maddesinde sayılan belirlenebilir özellikler temelinde yapılan farklı muamelelerin ve durumların bu anlamda farklı muamele teşkil edebileceği kabul görmüştür. Nitekim Anayasa'nın 10'uncu maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir."* biçimindeki düzenlemesinde belirtildiği gibi *"dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep"* ayrımcılığı temellerine -söz konusu unsurların birçok uluslararası düzenlemede de karşılık bulan önemli ayrımcılık temelleri olması nedeniyle- açıkça yer verilmiştir. Bununla birlikte, madde metninde yer alan *"herkes"* ve *"benzeri sebepler"* ifadeleri, ayrımcılığa karşı korunan kişi ve ayrımcılık temelleri açısından sınırlı bir yaklaşımın benimsenmediğini ortaya koymakta olup madde metninde yer alan temellerin örnek niteliğinde olduğu ifade edilmiştir.

❖ **Burcu Reis Başvurusu (B. No: 2016/5824-28.12.2021)**

Özet: Aynı iş yerinde çalışan bazı kadınlara kreş imkânı sağlanırken, bazılarına bu imkânın tanınmaması nedeniyle aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlali

Somut olayda özel bir şirkette işçi olarak çalışan başvurucunun diğer bazı kadın çalışanlardan farklı olarak kreş imkânından yararlandırılmadığı iddiasıyla ayrımcılık tazminatı ödenmesi ve çocuğunun kreşine ödediği bedelin de tazmin edilmesi istemiyle açtığı dava, kanunda sayılan ayrımcılık temellerinden birinin varlığının ispatlanamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

---

[568] ALKAYA, Tuğba, "*Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde İş Yaşamında Kadın ve Erkek Çalışanlara Fırsat Eşitliği Verilmesi ve Kadınların Üst Düzey Yönetim Kademelerine Yükselememe Nedenleri Üzerine Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s.96-97. https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/48728

[569] Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, s. 78.

[570] Hüseyin Kesici, B. No: 2013/3440, 20/4/2016, s. 56; Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş., s. 79.

Başvuruya konu olayda AYM kararında, *"... İşverenin, başvurucuya kreş imkânı sağlanmamasının farklı muamele teşkil ettiği hususu ilk bakışta anlaşılabilecek niteliktedir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun kreş imkânından yararlandırılmaması işverenin saikinden bağımsız olarak farklı muamele teşkil etmektedir. Dolayısıyla işverenin, durumları benzer olan çocuklu kadın çalışanları arasında kreş imkânından yararlandırma bakımından farklılık yarattığının ortaya konulduğu kabul edilmiştir. Diğer taraftan işverenin hangi sebep temelinde başvurucuyu kreş imkânından yararlandırmadığı anlaşılamamaktadır. Sabit olan husus şudur ki işveren, bir kısım kadın işçisine kreş imkânı sağlamaktadır. İşverenin kreş imkânından yararlandırdığı kadın işçileri hangi kriterlere göre seçtiği bilinmemektedir. İşveren, bu kriterleri yargı mercilerine açıklamadığından, işverenin farklı muameleyi hangi temele dayandırdığı tespit edilemediğinden ve ispat külfeti işverene ait olduğundan durumları benzer olan kadın işçiler arasında kreş imkânından yararlanma bakımından farklılık oluşturulduğu açıktır.*

Farklı muamelenin varlığının ortaya konulmasından sonra bunun nesnel ve makul bir sebebe dayandığını ispatlama külfeti işverene aittir. Olayda işverenin farklı muamelenin sebebi konusunda herhangi bir açıklama getirmediği görülmektedir. İşverenin farklı muamelenin nesnel ve makul bir sebebe dayandığını ispatlama yükümlülüğünü yerine getirmediğini derece mahkemelerinin gözetmemiş olması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır."

❖ **Ayca Yılmaz Gülseven Başvurusu (B. No: 2019/11085-T.19.10.2023)**

Özet: Doğum sebebiyle ücretsiz izin kullanan kadın işçi ile askerlik sebebiyle izne ayrılan erkek işçi arasında farklı muamele yapılması

Başvuru, doğum nedeniyle altı ay ücretsiz izin kullanan başvurucunun izin dönüşü eski pozisyonunun dolu olması nedeniyle istifaya zorlanmasının özel hayata saygı hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

AYM'nin kararına göre "*Başvurucu 11.08.2003 tarihinde A. ... A.Ş. (işveren) finansman ve fon yönetimi yöneticisi olarak çalışmaya başlamıştır. Başvurucu 26.05.2009 tarihinde doğum yapmış, doğum izni bitiminden itibaren 24.02.2010 tarihinde işe başlamak üzere altı ay süre ile ücretsiz izin kullanmıştır. İşveren tarafından 03.11.2009 tarihinde başvurucu yerine başka bir kişi işe alınmış, ücretsiz izin bitiminde yeniden işe başlayan başvurucuya işveren tarafından eski pozisyonunun dolu olması nedeniyle başka bir pozisyon önerilmiştir. Anılan teklifi kabul etmeyen başvurucu tarafından 05.03.2010 tarihinde istifa dilekçesi verilmiştir.*

İlk derece mahkemesi kararında başvurucunun davalı iş yerinde finansman ve fon

yönetimi bölümünde yönetici olarak çalışırken bu görevini diğer çalışan Ö.Ö ile birlikte yürüttüğü, Ö.Ö'nün askere gittiği dönemde, bu görevin başvurucu tarafından tek başına yürütüldüğü, Ö.Ö'nün askerde bulunduğu dönemde yerine yeni bir personelin alınmadığı, şahsın asker dönüşü aynı görevine iade edildiği ve başvurucu ile birlikte aynı görevi yürüttüğü vurgulanmıştır.

Bu bağlamda başvurucunun doğum sonrası kullandığı ücretsiz izinde yerine başka birinin istihdam edilmesi nedeniyle izin dönüşü eski pozisyonda işe başlayamamasının farklı muamele teşkil ettiği belirtilmiştir. Dolayısıyla durumları benzer olan diğer çalışanla doğum nedeniyle ücretsiz izin kullanması temelinde farklılık yaratıldığının ortaya konulduğunun kabulü öne sürülmüştür.

Başvurucunun çalışan bir kadın olarak çocuk sahibi olmak gibi insan hayatında oldukça önemli bir olay sonrası süreçte ücretsiz izin, süt izni gibi ihtiyaçlarına yönelik izinleri kullanmasının en doğal hakları arasında yer alması dikkate alındığında bu hususlarda ulusal ve uluslararası mevzuatta açık düzenlemeler yer almaktadır. Bu düzenlemelerde çalışan kadınların annelik durumunda korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasının güvence altına alındığı ifade edilmiştir. Nitekim kadınların kadın olmasından kaynaklanan söz konusu hakları kullanabilmeleri yönünde güvencelerin sağlanmasının eşitlik ilkesinin de bir gereği olduğu dile getirilmiştir.

Somut olayda kanundan kaynaklanan haklarını kullanan; ancak izin dönüşü eski pozisyonunun dolu olması nedeniyle bıraktığı işine geri dönemeyen başvurucunun özel durumunu gözeten alternatif bir tedbirin etkili bir biçimde uygulanması yönüyle gereken özenin gösterildiğine yönelik mahkemelerce bir tespit bulunup bulunmadığına odaklanıldığı anlaşılmıştır.

Nitekim ilk derece mahkemesinin bozma kararı öncesi kararında yaptığı tespitler ışığında başvurucuya teklif edilen yeni görevin eskisine göre statü ve maaş olarak daha düşük olması nedeniyle başvurucunun iş akdini feshetmek zorunda kaldığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun önceki yöneticilik görevi ile teklif edilen raporlama görevi arasında belirgin şekilde maaş ve statü farkı bulunması karşısında işveren ve başvurucunun çıkarları arasında adil bir denge kurulduğunun söylenemeyeceği, işveren tarafından başvurucuya en azından eski pozisyonuna maaş ve statü itibarıyla yakın bir iş imkânının sunulup sunulamayacağının da değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Dolayısıyla derece mahkemeleri tarafından işverence başvurucunun özel durumunu gözeten alternatif bir tedbirin uygulanması yönünde gereken özeni gösterip göstermediğinin tespitinin yapılmadığı belirlenmiştir. Ayrıca mahkeme kararlarında altı yıldan daha uzun bir

süredir yöneticilik görevinde bulunan başvurucunun daha önceki izin ve performansı ile işinde herhangi bir aksamaya neden olup olmadığı yönünden de bir değerlendirme bulunmadığı saptanmıştır. Bu durumda ilk derece mahkemesi kararlarında işveren ile başvurucunun çıkarları arasında adil bir dengeleme yapılıp yapılmadığı konusunda başvurucunun cinsiyeti, içinde bulunduğu koşullar ve ihtiyaçları açısından bir değerlendirme yapılmadığı dikkate alındığında kararların gerekçelerinin başvurucunun özel hayata saygı hakkının korunması açısından ilgili ve yeterli olmadığı sonucuna varıldığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak ölçülülük çerçevesinde yapılan değerlendirme sonucunda taraflar arasındaki adil dengenin sağlanması bakımından başvurucunun şahsi olarak aşırı bir külfete katlandığı değerlendirilmiştir. Ayrıca ve Anayasanın 20'nci maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasanın 10'uncu maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir."

❖ **T.A. Başvurusu (B. No: 2017/32972-29.9.2021)**

Özet: Kadına yönelik şiddete ilişkin koruyucu ve önleyici tedbirlerin kamu görevlilerinin ihmali ile etkin olarak uygulanmaması sonucu yaşam hakkının ihlali

Başvuru; kadına yönelik şiddete ilişkin koruyucu ve önleyici tedbirlerin kamu görevlilerinin ihmali ile etkin olarak uygulanmaması sonucunda ölümün gerçekleşmesi, ihmali bulunan kamu görevlileri hakkında cezai takibat yapılmaması ve fail hakkında orantılı bir ceza verilmemiş olması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucunun İzmir'de ikamet eden ve akademisyen olarak görev yapan kızı S.E. 26.08.2011 tarihinde V.A. ile evlenmiş, çiftin 19.04.2012 tarihinde doğan bir erkek çocukları mevcut olup S.E. tarafından evlilik birliğinin temelden sarsıldığı iddiasıyla 12.06.2013 tarihinde boşanma davası açılmıştır. İzmir 2. Aile Mahkemesi'nin 01.07.2013 tarihli kararı ile çiftin boşanmasına, çocuğun velayetinin anneye ait olmasına ayrıca müşterek çocuğun şahsi ilişki kurulması için her hafta sonu cumartesi saat 10.00 ile pazar saat 18.00 arasında babasında kalmasına hükmedilmiştir. Karar temyiz edilmeden 10.09.2013 tarihinde kesinleşmiştir.

AYM tarafından daha önce birçok başvuruda, kadına yönelik şiddet şikâyetleri açısından şiddete uğrayanların veya şiddete uğrama tehlikesi bulunanların korunmasına yönelik mevzuat altyapısının yeterli olup olmadığını incelediğinden bahisle;

- Bu kararlarda da belirtildiği üzere ailenin korunması, kadına karşı şiddetin önlenmesi için etkili ve süratli bir yöntem izlenmesi, şiddete maruz kalan veya uğrama tehlikesi altında olan kişinin gecikmeksizin korunması amacıyla Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle belirlenen standartlara uygun

olarak 6284 sayılı Kanun ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Yönetmeliğin yürürlüğe konulduğu belirtilmiştir.

- 6284 sayılı Kanun'da, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar ile yaptırımların ayrıntılı olarak düzenlendiği ifade edilmiştir.
- Ayrıca 6284 sayılı Kanun ile öngörülen kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik ŞÖNİM gibi idari birimlerin oluşturulduğu,
- Buna göre devletin koruma yükümlülüğü çerçevesinde gerekli hukuki alt yapının oluşturulduğu ve
- Şiddete uğrayanların veya şiddete uğrama tehlikesi bulunanların korunması yönünden kurulan hukuk sisteminin yetersiz olmadığı[571] belirtilmiştir.

AYM tarafından devletin koruma yükümlülüğü çerçevesinde oluşturulan yasal altyapının ve kurulan sistemin yeterli olduğu değerlendirildiğinden somut olay bağlamında incelenmesi gereken hususun, yetkili kamu makamlarının S.E'nin eski eşi V.A. tarafından öldürülme riskini bilip bilmediklerinin veya bilmelerinin gerekip gerekmediğinin (öngörülebilirliğin) ortaya konulması, böyle bir durum söz konusu ise kamu görevlilerinin yetkileri çerçevesinde kendilerinden makul olarak beklenebilecek etkin ve pratik tedbirleri alıp almadıklarının açıklığa kavuşturulması gerektiği belirtilmiştir. Böylece öncelikle öldürülme olayına götüren olaylar dizisinde S.E'nin yaşamına yönelen gerçek ve yakın bir riskin varlığının kamu makamları tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiğinin söylenebileceği bir durumun, bir başka ifadeyle öngörülebilirliğin somut olayda var olup olmadığı noktasında yoğunlaştığı anlaşılmıştır.

S.E'nin V.A. tarafından -gerek iletişim kanalları (sesli arama, kısa mesaj) aracılığıyla gerekse fiziken- sürekli rahatsız edildiği, hakarete uğradığı, tehdit edildiği, taraflar arasında kısa bir zaman diliminde (yaklaşık 6 ay) kolluk kuvvetlerine yansıyan şikâyete konu birden fazla olayın vuku bulduğu görülmüştür.

S.E., boşanma davası açmasından sonraki süreçte gerçekleşen hemen hemen her olayda kolluk kuvvetlerine şikâyette bulunmuş ve verdiği ifadelerle hayatından endişe ettiğinden, eşinin kendisiyle birlikte çocuğunu ve ailesini ölümle tehdit ettiğinden yakınarak V.A'dan şikâyetçi olmuştur. Ayrıca S.E. son olarak 29.11.2013 tarihinde -öldürülmeden 16

[571] S. Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, s. 39; *A.Z.Ö.,* B. No: 2014/546, 19/12/2017, s. 76; *Ö.T.,* B. No: 2015/16029, 19/2/2019, s. 32.

gün önce/koruma kararının süresi sona ermemiş iken- V.A'nın gönderdiği kısa mesajların dökümünü de eklemek suretiyle ve hayatından endişe ettiğini de belirterek İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde V.A'dan koruma kararını ihlal, hakaret, tehdit, şantaj suçlarını işlediği iddiasıyla şikâyetçi olmuştur. Hatta V.A. hakkında hakaret ve tehdit suçundan açılan davanın 29.11.2013 tarihinde yapılan duruşmasında, *"hayatından endişe ettiğini, koruma kararlarının V.A. tarafından ihlal edildiğini, müşterek çocukla ilişkinin sonlandırılması gerektiğini"* beyan ederek şikâyetlerini sulh ceza hâkimi önünde de dile getirmiştir.

S.E'nin boşanmasından başlayan ve öldürülmesi ile sona eren süre zarfında S.E. lehine, sonuncusu *yaklaşmama* olmak üzere birden fazla tedbir kararının verildiği, söz konusu tedbir kararlarının hüküm fıkrasından anılan kararların ŞÖNİM'e tebliğ edildiği görülmüştür. Ayrıca İzmir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü hakkında düzenlenen ön inceleme raporunda, S.E. lehine verilen tedbir kararlarından ŞÖNİM'in haberdar olduğunun ifade edildiği, süreçte S.E'nin V.A.'ya yönelik şikâyetlerinden vazgeçmediği görüldüğünden kamu makamlarının olaya ilgisini azaltacak bir duruma sebebiyet verilmediğinin de altı çizilmiştir.

Mahkemece sürecin sık yaşanan olaylar, şikâyetler nedeniyle sürekli olarak kolluk makamları ile adli makamlara ciddi yakınmalarda bulunulması suretiyle yansıması ve alınan tedbir kararlarının süreci izlemekle görevli ŞÖNİM'e her seferinde bildirilmiş olması karşısında kadına karşı şiddetin önlenmesi noktasında görevli/yetkili olmakla birlikte aynı zamanda iş birliği/koordinasyon içinde de olması gereken kamu makamlarının S.E'nin yaşamına yönelen gerçek ve yakın bir riskin varlığından haberdar olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla kamu makamlarının yaşamsal açıdan ciddi sonuçlar doğuracak bir saldırıyı tahmin edebilecek konumda bulunduğunun şüpheye yer bırakmayacak şekilde açık olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca cinayetin ani gelişen ya da tasarlayarak işlenmiş olmasının, tehdit ve hakaretle dolu süreçteki şiddete ilişkin açık riskin varlığını ortadan kaldırmayacağı belirtilmiştir. Söz konusu riskin V.A'nın S.E.'ye yönelik şiddet gösterme ihtimali olduğu ve bu riskin varlığının şiddetin/saldırının gerçekleşme sürecine ve biçimine bağlı olduğunun söylenemeyeceği vurgulanmıştır.

Bu kapsamda, S.E'nin eski eşi tarafından sürekli tehdit ediliyor ve gerçekleşen her vakada bu durumu ilgili makamlara şikâyet yoluyla iletiyor olması karşısında eski eşi tarafından öldürülmesi olayının, kamu görevlilerinin basit bir hatası ya da dikkatsizliği sonucu meydana geldiğini söylemenin mümkün görünmediği anlaşılmıştır. Ayrıca kadına karşı şiddetin önlenmesi bağlamında devletin bu gibi olaylara göstereceği yargısal tepkinin benzer olayların yaşanmaması bakımından önem taşıdığı hususuna özellikle dikkat çekildiği

görülmüştür.

Bu bağlamda konunun ülkemizde en üst düzeyde kamusal makamlar tarafından çözümü için üzerine politikalar üretilen bir problem olarak görülmesi dikkate alındığında- ciddi ve yakın riskle karşı karşıya olduğu açık olan kadınlar için gereken etkin ve pratik önlemlerin alınmaması sonucu gerçekleşen ölümler nedeniyle yalnızca tazminata hükmedilmesinin devletin bu tür -korunmaya muhtaç kişilere dair- olaylara ilişkin olarak etkili yargısal koruma sağlaması yükümlülüğü bakımından yeterli olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak S.E'nin eski eşi tarafından öldürülmesi olayında kamu görevlilerinin basit bir hata ya da dikkatsizliği aşan ihmallerinin/kusurlarının bulunduğu, ciddi/yakın riskin varlığına karşın etkin ve pratik önlemlerin alınmasında yetersiz kalındığı, özetle kamu görevlilerinin eylemleri/eylemsizlikleri ile bağlantılı olarak yaşamı koruma yükümlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesinin ve bu bağlamda sorumluların ortaya çıkarılmasının engellenmesinin yaşam hakkı kapsamında etkili ceza soruşturması yürütülmesi yükümlülüğü bakımından ihlal sonucu doğurduğu kanaatine ulaşılmıştır.

❖ **Ayla (Şenses) Kara Başvurusu (B. No: 2013/7063, T.05.11.2015)**

Özet: Cinsiyet ayrımcılığı sonucu işten çıkarılmadan bahisle açılan tazminat davasının reddi nedeniyle eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği

AYM başvuruya konu olaya ilişkin kararında; "… *Derece Mahkemesi'nin anılan kararında başvurucunun sırf kadın olduğu için işten çıkarıldığı, kendisine hakaret ettiği yargı kararıyla sabit görülen erkek çalışanın işten çıkarılmayıp kendisinin işten çıkarıldığını, cinsiyete dayalı ayrımcılığa uğrayarak iş akdinin sonlandırıldığı ve dolayısıyla Anayasa'nın 10'uncu maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin ihlal edildiği belirtilmiştir. Diğer çalışanın ise erkek olduğu için işten çıkarılmadığı, bu şekilde cinsiyet ayrımcılığı temeline dayalı olarak işten çıkarıldığı iddiaları yönünden hiçbir değerlendirme ve tartışmanın yapılmadığı, olayda gerçekten işverenin eşit davranma yükümlülüğüne aykırı davranıp davranmadığının ortaya konulmadığı görülmüştür.*

Bunun yanı sıra başvurucu tarafından dile getirilen, ücret ve benzeri gibi yoksun kaldığı alacaklarından bağımsız olarak ayrımcılık yasağı tazminatı ödenmesi gerektiğine ilişkin açık bir kanun hükmü bulunduğu, üstelik işe iade davasının lehine sonuçlanmasına rağmen işe iade de edilmediği yolundaki iddialarının da dikkate alınmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca karar temyiz aşamasında da aynı iddialar ileri sürülmüş olmasına rağmen temyiz hakkında verilen kararda da bu hususlara ilişkin bir gerekçeye yer verilmediği belirtilmiştir.

Bu nedenle Anayasa'nın 36'ncı maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının unsurlarından olan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir."

❖ **Salih Söylemezoğlu Başvurusu (B. No: 2013/3758-T. 6.1.2016),**

Özet: 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetinin Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine göre verilen koruma kararına yapılan itirazda, ileri sürülen iddia ve delillerin kararda tartışılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği

Kararda başvurucunun; eski eşi ile arasında görülen boşanma davası sırasında eşinin gerçek dışı beyan ve iddialarına dayalı olarak 6284 sayılı Kanun kapsamında aleyhinde önleyici tedbir kararı verildiği belirtilmiştir. Boşanma, nesebin reddi dava dosyaları ve çocuk teslimine ilişkin icra dosyası kapsamında herhangi bir şiddet veya benzeri davranışlarda bulunmadığı ve böyle bir yapıda olmadığı hususunun tespit edilebileceği, lehine tedbir kararı verilenin iddialarının gerçekliğinin araştırılması için yaptığı itirazın hiçbir inceleme ve araştırma yapılmaksızın gerekçesiz olarak reddedildiği ifade edilmiştir. Esasen iddiaların doğruluğu ihtimaline binaen araştırma yapılmaksızın tedbir kararı verilmesinin Kanun hükmüne dayandığı ve bu durumun doğru olduğu; ancak bu iddiaların gerçek dışı olduğu ve talebin de kötü niyetli yapıldığının ispatı için aleyhine tedbir kararı verilen kişiye itiraz imkânı getirildiği anlaşılmıştır. İtiraz makamının yeterli inceleme yapmaksızın bir gün içinde, sadece kanunda yer alan prosedüre uygun olup olmama şeklindeki denetim yapmak suretiyle beyanı alınmadan karar verdiği ve bu nedenle savunma hakkına riayet edilmediği, kararda taleplerine cevap verilmediği, matbu bir ret kararı verildiği iddiaları mevcuttur.

AYM tarafından;

- 6284 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde örnekleyici olarak bir kısım önleyici koruma tedbirlerinin belirlendiği ifade edilmiştir.
- Hâkim tarafından verilebilen koruyucu tedbir kararları için şiddetin varlığı hususunda delil veya belge aranmayacağı belirtilmiştir.
- Ancak ağırlıklı olarak aleyhine tedbir kararı verilen kişinin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı niteliği olan ve Kanun'un 5'inci maddesinde düzenlenen önleyici tedbir kararları için böyle bir ayrıksı durumun öngörülmediği vurgulanmıştır.
- Kanun gerekçesinde de şiddete maruz kalan veya maruz kalma tehlikesi altında bulunan kişilerle ilgili koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için herhangi bir delil araştırması veya belge ibrazı aranmazken önleyici tedbir kararı verilebilmesi için kişinin şiddete maruz kaldığı veya maruz kalma tehlikesi altında bulunduğu hususunda olguların varlığının gerektiği ifade edilmiştir. Aksi yöndeki

uygulamanın kişilere kanunla sağlanan hakkın kötüye kullanılmasına sebebiyet verebileceğinin belirtildiği vurgulanmıştır.

- Tedbir kararları ile bir tarafın vücut dokunulmazlığı veya yaşam hakkı gibi kişi için olmazsa olmaz hak ve menfaatlerin korunması amaçlanırken, diğer taraftan özellikle mahkeme tarafından verilen veya onaylanan önleyici tedbirlerle kişi hak ve özgürlüklerine önemli ölçüde sınırlamalar getirilmiş olacağı ifade edilmiştir. Bu bağlamda *"tedbir kararlarından olumlu ya da olumsuz etkilenen tarafların temel hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin gözetilmesi gerektiği"*ne vurgu yapılmıştır.

Salih SÖYLEMEZOĞLU kararında belirtilen bir diğer husus da kararın gerekçeli olmasıdır. Öyle ki; mezkûr kararda *"başvuru konusu olayda olduğu gibi aciliyet unsurunun ortadan kalktığı ve başvurucunun itirazlarını sözlü olarak sunamadığı itiraz aşamasında ise mahkemenin, tek taraflı iddiaya dayanılarak verilen tedbirlerin yerindeliğini, itiraz edenin ileri sürdüğü beyan ve deliller çerçevesinde her iki taraf için öngörülen hak ve menfaat dengesini de gözeterek değerlendirmesi gerekmektedir."* hususuna değinilerek tedbire dayanak olgunun gerçekliğinin bu çerçevede tartışılmadığına dikkat çekilmiştir. Ayrıca tedbir kararında esasa ilişkin hususlarda gerekçe bulunması hâlinde bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılmasının makul görülebileceği; ancak ihlal iddiasına konu itiraz mercii kararında, dosyaya sunulan delillerle sonuç arasında ne şekilde bağ kurulduğunun, gerekçesiz olarak verilen tedbir kararına yapılan itirazın neden reddedildiğinin asgari düzeyde dahi açıklanmadığı tespitine yer verilmiştir.

Nitekim Mahkeme'nin 02.02.2022 tarihli ve 2018/8030 sayılı Ercan Şahin başvurusuna ilişkin kararı da aynı doğrultudadır. Gerekçesiz verilen kararlar nedeniyle Anayasa Mahkemesi ve AHİM nezdinde çok sayıda başvuru bulunmaktadır.[572]

4.2.5.4 Anayasa Mahkemesi Somut Norm Denetimi Kararları

❖ **Evlenmeden önceki soyadının kullanılmasına izin verilmesi (E.2022/155, K.2023/38 T.22.02.2023)**

Özet: Evlenmeden önceki soyadının kullanılmasına izin verilmesi talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa' ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, hükmün iptali için başvurmuştur.

Türk Medeni Kanunu'nun itiraz konusu "Kadının soyadı" başlıklı 187'nci maddesi

[572] Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, "*6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uygulama Kılavuzu*", s.65-66.

şöyledir:

"Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir."

Mezkûr karar hükmüne ilişkin olarak altı Anayasa Mahkemesi üyesinin karşı oyu olduğu belirtilmekle beraber mezkûr kararda;

"... Nüfus kayıtlarındaki karışıklığın önlenmesi ve soy bağının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesinde kamu yararı bulunmaktadır. Bununla birlikte bireylerin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaralarının bulunması ve nüfus hizmetlerinin bilişim teknolojilerinden faydalanılmak suretiyle sunulduğu gözetildiğinde söz konusu kamu yararının sağlanmasının yegâne yolunun kadının evlendikten sonra kendi soyadını ancak eşinin soyadının önünde kullanması olduğu söylenemez. Bu nedenle nüfus kayıtlarının düzeninin sağlanması amacının kuralla öngörülen farklı muamelenin makul nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir." denildikten sonra *"eşlere içlerinden birinin soyadını veya bunun dışında bir adı ortak soyadı olarak belirleme imkanının tanınması ya da ortak soyadının eşlerinden evlenmeden önceki soyadlarının birleşiminden oluşabileceğinin öngörülmesi"* şeklinde tespite yer verildiği ve kararın devamında;

"Kaldı ki ortak soyadının aile bağlarını korumanın zorunlu unsuru olduğunun, bu manada eşlerin ortak soyadı taşımamaları hâlinde aile bağlarının hiçbir şekilde korunamayacağının söylenmesi de zordur. Buna göre aile bağlarının korunup güçlendirilmesi amacının da kuralla öngörülen farklı muamelenin makul nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak eşinin soyadının önünde kullanabileceğinin öngörülmesinin başka bir nedeni ise tespit edilememiştir. Bu itibarla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşıldığı"

Gerekçesiyle bahse konu hükümlerin oyçokluğuyla (dokuza karşı altı oyla) iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından *(28.04.2023 tarihli ve 32174 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır)* başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine hükmolunmuştur.

❖ **Mülga 25.2.1954 tarihli ve 6283 sayılı Hemşirelik Kanunu'nun 1'inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "…kadınlardan…" ibaresi ile 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının Anayasanın 2., 10., 13., 49. ve 70'nci maddelerine aykırılığı (E.2006/166 K.2009/113 T.23.7.2009)**

Başvurucu, profesyonel bir meslek olan hemşirelikte cinsiyet ayrımına gidilmesinde kamu yararı olmadığı, erkeklerin bu mesleği icra edememeleri için hiçbir neden bulunmadığı, Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen Sağlık Hizmetleri ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı içinde yalnızca hemşirelik mesleği yönünden cinsiyet ayrımı bulunduğu, cinsiyete dayalı ayrımların Anayasa'da, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nde yer alan eşitlik ilkesine aykırı olduğu, kamu hizmetine alınmada görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayrımın gözetilemeyeceği, erkeklerin hemşire olabilmesine engel oluşturan kuralın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasında esas alınması gereken ölçülülük ilkesine ve çalışma hürriyetine aykırı olduğu, hemşirelik mesleğinde kişinin cinsiyetinin değil, bu konuda aldığı eğitimin, yeterliliğinin, bu mesleği icra etme arzusu ve başarısının önemli olduğu, belirtilen nedenlerle itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 2, 10, 13, 49 ve 70'inci maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Mahkeme kararında; *"Cinsiyet ayrımcılığını reddeden Anayasal düzenleme, hemşirelik mesleğini yapacak kişilerin belirlenmesine yönelik itiraz konusu kurallar yönünden de geçerlidir. Hemşireler; tabip tarafından acil haller dışında yazılı olarak verilen tedavileri uygulamak, her ortamda bireyin, ailenin ve toplumun hemşirelik girişimleri ile karşılanabilecek sağlıkla ilgili ihtiyaçlarını belirlemek ve hemşirelik tanılama süreci kapsamında belirlenen ihtiyaçlar çerçevesinde hemşirelik bakımını planlamak, uygulamak, denetlemek ve değerlendirmekle görevli ve yetkili sağlık personelidir. Hemşirelik mesleğinin icrası bakımından kadınlar ve erkekler aynı hukuki konumda bulunduklarından, hemşire unvanının yalnızca kadınlara verilmesini ve hemşirelik sanatının yalnızca kadınlar tarafından yapılabilmesini öngören itiraz konusu kurallar, cinsiyet ayrımcılığına yol açmakta ve eşitlik ilkesine aykırı bulunmaktadır. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 10'uncu maddesine aykırıdır. İptali gerekir."* biçiminde belirtilmiştir.

Nitekim henüz dava derdest iken kanun koyucu tarafından 25.04.2007 tarihli ve 5634 sayılı Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile söz konusu düzenlemelerde değişikliğe gidilmiştir.

4.2.5.5 Yargıtay İçtihatları

❖ **Özet: Davacının öğrenim durumuna uygun işlerde çalıştırılmadığı, davacıya nitelikli iş verilmediği, mesleğine ve kariyerine aykırı bir şekilde görev yerinin değiştirildiği, görev yaptığı itfaiye müdürlüğünde 43 çalışan içinde tek bayan olduğu, bu sebeplerle işveren tarafından davacının dışlandığına ve yalnızlaştırmaya çalışıldığına yönelik mobbing uygulandığı (Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, E. 2014/19809-K. 2015/6499 T. 07.04.2015)**

Davacı tarafından mesleği ve branşı ile ilgili olmamasına rağmen İtfaiye Müdürlüğü emrinde santral görevlisi olarak işe başlatılıp çalıştırıldığı, İtfaiye Müdürlüğü'nde yaklaşık 60 erkeğin içinde tek bayan olarak çalışmakta olduğu, çalıştırıldığı iş yerinde erkeklerin ve bayanların kullandıkları lavabonun dahi ortak olduğu, davalı Belediye tarafından süreklilik arz eden bu uygulamalar ile davacıya yıldırma politikası izlendiği belirtilmiştir. Dolayısıyla mobbing uygulamasına maruz kaldığını, bu durumun diğer işçiler nezdinde onur kırıcı bir durum oluşturduğunu, davacının olumsuz şartlarda özellikle yaklaşık 60 erkeğin içerisinde tek bayan olarak çalıştırılmasının eşi ile arasındaki şiddetli geçimsizliğin başlamasına ve toplum içerisinde davacının adının olumsuz anılmasına sebebiyet verdiğini, sonuç olarak davacı ile eşinin 2013 yılının Eylül ayında boşandığı yolundaki iddialarına istinaden açılan davada;

"...Tanık beyanlarına ve incelenen şahsi sicil dosyasına göre davacının öğrenim durumuna uygun işlerde çalıştırılmadığı, davacıya nitelikli iş verilmediği, mesleğine ve kariyerine aykırı bir şekilde görev yerinin değiştirildiği, görev yaptığı itfaiye müdürlüğünde 43 çalışan içinde tek bayan olduğu, bu sebeplerle davalının davacıyı dışladığını ve yalnızlaştırmaya çalıştığına yönelik mobbing uyguladığı, davacının tâbi olduğu Toplu İş Sözleşmesinin 20/a maddesi gereğince davalının işçiyi fiili mesleğinde ve onun mütemmim ve müteferriği olan işlerden başka işlerde çalıştıramayacağı, buna aykırı davranışının işçi için haklı fesih sebebi sayılacağı" kararına varılmıştır.

❖ **Özet: İşçinin aynı işveren bünyesinde çalışan kadın işçiye cinsel tacizde bulunmasının haklı fesih sebebi sayılması, cinsel taciz eylemi karşısında fesih işleminin ağır bir yaptırım olmadığı, mağdurun şikâyetçi olmamasının eylemin niteliğini değiştirmeyeceği (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2019/683 K. 2021/1375 T. 09.11.2021)**

Davacı vekili tarafından; müvekkilinin davalıya ait iş yerinde 02.10.2007-22.07.2014 tarihleri arasında formül tartım elemanı olarak çalıştığı, haklı neden olmaksızın iş

sözleşmesinin feshedildiği ileri sürülerek kıdem ve ihbar tazminatlarının davalıdan tahsiline karar verilmesi talep edilmiştir.

Davalı vekilinin cevap dilekçesinde; davacının müvekkili şirkette çalışan kadın işçiyi sözlü ve yazılı olarak taciz ettiği, 19.07.2014 tarihinde çeşitli saatlerde mesajlar gönderdiği, kadın işçinin "*telefon numarasını iş hakkındaki konuşmalar için verdiği, tekrar mesaj atmamasını*" ifade etmesi üzerine davacının "*peki sohbet etmek için arayabilir miyim*" şeklindeki cevabıyla ısrarcı tavır içerisinde olduğu belirtilmiştir. Sonrasında da bastırdığı duygularına yenildiği, hepsinin kendi hatası olduğu, eğer bunu iş yerindeki yetkililere söylerse ikisinin de zarar göreceğine dair mesaj gönderdiği, davacının bu mesajı üzerine kadın işçinin çok korktuğu ve 21.07.2014 tarihinde mesaj içeriklerini iş veren yetkililerine gösterdiği anlaşılmıştır. Mesaj içerikleri, tarih ve saatleri belirtilmek suretiyle durum yazılı tutanak hâline getirilerek davacının savunmasının istendiği, davacının savunmasında mesajları inkâr etmediği, kadın işçinin bu durumdan rahatsız olduğunu söylemesi üzerine bile aramak istediğini beyan ettiği, bu olay nedeniyle müvekkilinin iş sözleşmesini haklı nedenle feshettiği belirtilerek davanın reddi savunulmuştur.

İlk derece mahkemesinin kararında, feshin haksız olduğunun kabulüne karar verilmiştir ve gerekçe olarak *"...davacının eylemi ile iş akdinin sona erdirilmesi mukayese edildiğinde iş akdinin sona erdirilmesinin çok ağır bir yaptırım olduğu ve davacının hatasını anlayarak, hatasından çabuk dönerek özür dilediği, feshin hakkaniyete uygun olmadığı ve eylemle ilgili suç duyurusunda bulunulmadığıdır"* biçimindeki tespite yer verilmiştir.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 13.02.2019 tarihli ve 2015/35411 E., 2019/3553 K. sayılı bozma kararında ise davalı, iş yerinde çalışan evli; davacı işçinin aynı iş yerinde çalışan ve dosya içeriğinden kendisinden küçük, kızı yaşında olduğu anlaşılan bir kadın çalışana gönderdiği SMS'ler ile taciz eyleminin *" ... kişiye yönelik tehdidi içeren, onu aşağılayan ve küçük düşüren, duygusal ve psikolojik olarak çökmesine sebep olan, muhatabının kişilik haklarına ve çalışma özgürlüğüne saldırı oluşu, ailesel, kurumsal ve toplumsal düzeylerde de derin etkiler bırakan bireysel ve toplumsal bir sorun olma"* niteliği karşısında bu eylemin hafife alınması, fesih ile kıyaslanması, yapılmakla sonuçlarını doğuran ve daha vahim sonuçlara yol açabilecek bir eylem karşısında feshin ağır bir yaptırım olduğunu söylemenin yasal olarak mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca toplum yapımız dikkate alındığında, mağdurun bir kısım saikler ile cezai anlamda şikâyetçi olmamasının, eylemin niteliğini değiştirmediği hususuna dikkat çekilmiştir.

Ancak ilk derece mahkemesi tarafından direnme kararı verilmesi üzerine bu kez Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun E. 2019/683 K. 2021/1375 T. 9.11.2021 sayılı kararı ile

İstihdam ve Meslek Konularında Kadın ve Erkeğe Eşit Muamele ve Fırsat Eşitliği İlkesinin Uygulanmasına İlişkin 5 Temmuz 2006 tarih ve 2006/54/EC Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi'nde (2006/54 sayılı Direktif/Direktif) cinsel tacizin "cinsiyet temeline dayalı bir ayrımcılık" olarak kabul edildiği vurgulanmıştır. Ayrıca 2006/54 sayılı Direktifin temel noktalarının; "*Cinsel tacizin tanımlanması, cinsel tacize ilişkin önleyici tedbirlerin alınması, yargısal ve idari prosedürler, cinsel taciz mağdurlarının zararlarının telafi edilmesi, eşit istihdam şartları sağlanması*" olarak ifade edilebileceğinden bahisle; davacının tek bir mesaj ile yetinmeyip ısrarcı tavırla tüm güne yaymak suretiyle birden fazla mesaj göndermesinin münferit olay olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca dosya kapsamı ile sabit olan olayın akışı, gelişimi, tarafların tutum ve davranışları birlikte değerlendirildiğinde, davalı işverenin haklı fesih iddiasını ispat ettiği, davacının kıdem ve ihbar tazminatı taleplerinin reddinin gerektiği sonucuna ulaşılmış ve Hukuk Genel Kurulu tarafından da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırı bulunarak direnme kararının bozulmasına hükmolunmuştur.

❖ **Özet: Doğum izni dönüşü işçinin kendi uzmanlığı dışında bir işte çalışmaya zorlanması, ayrımcılık konusunda ihlalin varlığı olasılığının güçlü bir şekilde ispatı halinde ayrımcılık yapılmadığını işverenin ispat etmesinin gerektiği, kadın işçinin doğum izni sonrası uzmanlığı dışında bir işte çalışmaya zorlanmasının ayrımcılık tazminatını gerektirdiği (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, E. 2024/3413 K. 2024/7893 T. 07.05.2024)**

Kıdemli banka analisti olarak davalı bünyesinde çalışan davacı tarafından; ücretinin 20.705,23 TL olduğunu, 2014 yılı için 102.414,97 TL, 2015 yılı için 96.602,37 TL prime hak kazanmışken 2016 yılında hiç prim almadığı, müvekkiline psikolojik taciz (mobbing) uygulandığı, 2014 yılında bölüm müdürü pozisyonuna kıdemli analist M.A'nın atandığı, M.A'nın etik dışı tutum ve davranışlarının zamanla bezdirme, sindirmeye yönelik planlı davranışlara dönüştüğü belirtilmiştir. Müvekkilinin 2016 Ocak ayında yazdığı rapor sonrasında lider analist hâlinde geldiği, Nisan ayında ikizlere hamile olduğu, bu tarihe kadar performansından son derece memnun olunan ve prim alacağı söylenilen müvekkiline karşı tutum ve davranışların değiştiği, sendika ve grup ortalamasına %4,7 zam yapılırken müvekkiline %1 oranında zam yapıldığı, zam oranının neden düşük olduğunu sorduğunda M.A'ya öyle uygun görüldüğü şeklinde cevap verdiği ifade edilmiştir. Ayrıca hamileliği nedeniyle eşitlik ilkesine aykırı davranıldığı, ayrımcılık tazminatına hükmedilmesi gerektiği, müvekkilinin hakkını aramak üzere M.A'ya e-posta attığı, M.A'nın saldırgan bir tavır takındığı, müvekkilinin doğum sonrası izinden sonra işe döndüğünde banka sektörünün

sorumluluğunun kendisinden alınarak işe yeni alınan bir başkasına devredildiğini gördüğü, müvekkilinin tüm kariyerinin hiçe sayılarak sigorta sektörünün takibinin kendisine bırakıldığı öne sürülmüştür. 07.04.2016 tarihinde düşük performans puanlarına itirazı sonucu yöneticisi ve Genel Müdür ile yapmış olduğu toplantıda hak edilen primin verilmesi, ücret zammının düzeltilmesi ve doğum iznine ayrılmadan önceki görevinin geri verilmesi hususlarını müvekkilinin dile getirdiğini; ancak sonuç alamadığını, tüm bu nedenlerle iş sözleşmesinin müvekkili tarafından haklı nedenle sona erdirildiğini belirterek manevi tazminat, kıdem tazminatı, fazla çalışma ücreti, yıllık izin ücreti, prim, maddi zarar (tedavi masrafları) ile ayrımcılık tazminatının davalıdan tahsiline karar verilmesi talep edilmiştir.

İlk derece mahkemesi tarafından *"...her ne kadar davacı-karşı davalı dava dilekçesinde belirttiği şekilde iş yerinde baskıya, bezdirmeye ve ayrımcılığa maruz kaldığını, erken doğum yaptığını iddia ile ayrımcılık tazminatı ile manevi tazminat talep etmiş ise de ispat külfeti altındaki davacı-karşı davalının dinlettiği tanıkların soyut beyanları dışında ispata elverişli delil sunmaması, davacı-karşı davalının yaşadığı ikiz gebelik durumunun normal bir gebeliğe nazaran zaten stresli olması, buna davacının görev ve pozisyonunun mesuliyeti eklendiğinde erken doğum hadisesi ile işverenin iddia olunan eylemleri arasındaki illiyet bağı kesileceğinden, öte yandan davacı-karşı davalıya karşı planlı ve sistematik bir bezdirme kanaate elverişli bir şekilde ispat olunmadığından, ayrımcılık tazminatı ile manevi tazminat taleplerinin reddi gerektiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne"* biçiminde karar verilmiştir. Karar taraf vekillerince istinaf edilmiş ve Bölge Adliye Mahkemesi tarafından başvuruların ayrı ayrı esastan reddine karar verilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, kararı davacı vekili ve katılma yoluyla davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Temyiz mahkemesi tarafından *"Somut uyuşmazlıkta davacı-karşı davalı işçinin iş yerinde yatırım/araştırma/hisse senedi araştırma/kıdemli analist olarak çalıştığı, doğum iznini kullandığı sırada işverence yerine başka bir kişinin istihdam edildiği, davacı- karşı davalı işçinin doğum izni sonrası işe başladığında kendisine sigorta sektörünü takip işi verildiği, davacı-karşı davalı işçinin bu pozisyonda çalışmayı kabul etmediği ve iş sözleşmesini haklı nedenle feshettiği sabittir. Mahkemelerce davacının ayrımcılık iddiasını ispat edemediği gerekçesiyle ayrımcılık tazminatı talebinin reddine karar verilmiş ise de ret kararı dosya kapsamına uygun düşmemektedir.*

Dosya kapsamındaki deliller, dinlenen tanıkların anlatımı dikkate alındığında davacı işçinin doğum iznine ayrıldığı, doğum izni sonrası davacıya eski işi yerine başka bir iş teklif edildiği, bu işin davacının uzmanlık alanının dışında olduğu davacı tarafından ispat edilmiştir." biçiminde belirtilmiştir.

İş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayrım yapılamayacağı; işverenin, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapılamayacağı 4857 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin açık hükmüdür.

Mezkûr temyiz kararında davacının, 4857 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin son fıkrası uyarınca bir ihlalin varlığı ihtimalini güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğu anlaşılmıştır. Bu durumda, böyle bir ihlalin mevcut olmadığını ispat yükü üzerinde olan işverenin, davacının doğum öncesindeki konumunun ve görevinin doğum sonrasında hangi sebeplerle değiştirildiğini, davacıya farklı muamele yapılmasını gerektiren nedenleri somut olgularla ortaya koyamadığı, ilk derece mahkemesi tarafından ayrımcılık tazminatı talebinin kabulü gerekirken yazılı gerekçe ile reddinin hatalı olup bozmayı gerektirdiğine yer verilmiştir.

❖ **Eşit işe eşit ücret ödenmemesinin eşit işlem ilkesinin ihlali olduğu (Yargıtay 9. HD, E. 2017/16279, K. 2020/10415, T. 5.10.2020)**

Yargıtay kararında, … Dosya kapsamına göre davacı işçiye iş yerinde çalışan diğer deverecilere (dokuma makineleri/çözgü operatörü) kıyasla daha az ücret ödendiği konusunda tartışma olmadığı, dosya içeriği ve özellikle işveren tanıklarının anlatımlarından, davacının iş yerinde başarılı bir işçi olduğu, diğer devereciler hangi işi yapıyorlarsa davacının da aynı işi yaptığı belirtilmiştir. Dolayısıyla yeteneğinde veya performansında hiçbir yetersizlik bulunmadığı, davacı cinsiyet ayrımcılığı yönündeki iddiasını kanıtlayamamış ise de işverenin, eşit işe eşit ücret ödememesinin eşit işlem borcunun ihlali niteliğinde olduğu ve ayrımcılık tazminatının koşullarının oluştuğu sonucuna varılmıştır.

❖ **Boşanma davasında davalı erkeğin kumar ve bahis oyunları oynamasının tek başına davalının kişilik haklarına saldırı olarak değerlendirilemeyeceği (Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2015/22326 K. 2016/15937 T. 14.12.2016)**

Taraflar arasındaki boşanma davasının yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm davalı erkek tarafından maddi ve manevi tazminat yönünden temyiz edilmiştir. Temyiz mahkemesi tarafından davalı erkeğin kumar ve bahis oyunları oynamasının tek başına davalının kişilik haklarına saldırı olarak değerlendirilemeyeceği, davalı erkekten kaynaklanan, davacı kadının kişilik haklarına saldırı teşkil eden bir eylemin varlığı kanıtlanamadığına göre, Türk Medeni Kanunu'nun boşanmada tazminat ve nafaka hükmedilmesine ilişkin 174/2 maddesinde yer alan *"Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden*

kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir." hükmündeki koşullar oluşmadığı halde, davacı kadının manevi tazminat isteğinin reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulü doğru görülmemiştir.

Mezkûr kararın Karşı Oy Yazısında *"Yapılan yargılama ve toplanan delillerden; davalı erkeğin sürekli kumar oynayarak aşırı miktarda borçlanıp borçlarını ödemediği, borçları, davacı kadının annesinin ödemek zorunda kaldığı, buna karşın davalı erkeğin kumar oynayıp borçlanmayı sürdürerek ailenin ekonomik durumunu tehlikeye düşürdüğü, tanık ...'nın davalı erkeğe borç verdiği parayı alamayınca, davacı kadını bizzat arayıp alacağını ondan istediği ve davacı kadının bu borcu ödemek zorunda kaldığı, davalı erkeğin bu davranışlarının, davacı kadın üzerinde ekonomik şiddet [6284 s.K.m.2-(1)-d)] boyutuna ulaştığı, sonuç olarak, eşine ekonomik şiddet uygulayan, kumardan dolayı borçlanıp eşini alacaklısıyla muhatap eden davalı erkeğin kusurlu davranışlarının, davacı kadının kişilik haklarını ihlal ettiği anlaşılmakla, mahkemece davacı kadın lehine manevi tazminata hükmedilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığı ve hükmün manevi tazminat yönünden onanması gerektiği görüşünde olduğumuzdan, sayın çoğunluğun bozma kararına katılmıyoruz."* gerekçesine yer verilmesine rağmen oyçokluğuyla davalı erkek lehine karar verildiği görülmüştür.

❖ **Şiddet olayı yaşandıktan sonra tarafların evliliğe devam ettiği üzerinden uzun süre geçtiği, affedildiği, en azından hoşgörü ile karşılanmış olduğu, taraflara bu nedenle şiddet kusurunun verilemeyeceği, erkeğin sabit olduğuna kanaat getirilen kusurlu eylemi alkol kullanma olmakla kadının kişilik haklarına saldırı niteliğinde bir eylemi bulunmadığı (Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2023/2764 K. 2024/1340 T. 28.02.2024)**

A) İlk Derece Mahkemesince,

- Erkeğin sürekli alkol kullandığı ve şiddet uyguladığı,
- Davalıdavacı erkekte tırnak izlerinin görüldüğü,
- Bu haliyle kadının ve erkeğin birbirlerine şiddet uyguladıkları ve kusurlu davranışlarda bulundukları tespiti kapsamında tarafların eşit kusurlu olduğu kabul edilerek her iki tarafın davasının kabulü ile tarafların boşanmalarına ve fer'îlere yönelik karar verildiği anlaşılmıştır.

B) Taraflarca istinaf kanun yoluna başvurulduğu ve

- Kadına erkeğe yönelik tırmıklama nedeniyle şiddet kusuru verilmiş ise de bu hususta beyanda bulunan erkek tanığının 2017 yılında alınan tanıklık beyanında bu

olayın 3-4 yıl önce yaşandığını beyan ettiği ifade edilmiştir.

- Erkeğin de kadına şiddet uyguladığı kusur olarak verilmiş ise de kadın tanığının bu olayın 2003 yılında gerçekleştiğini beyan ettiği dikkate alındığında her ikisinin de şiddet olayı yaşandıktan sonra tarafların evliliğe devam ettiği üzerinden uzun süre geçtiği, affedildiği, en azından hoş görü ile karşılanmış olduğu, taraflara bu nedenle şiddet kusurunun verilemeyeceği,
- Ancak erkeğin, evde tartışmalara neden olacak şekilde ve eşinin istemediğini bildiği halde sürekli alkol alması nedeniyle kusurlu olduğu anlaşılmıştır.
- Her ne kadar kadın, ekonomik şiddet gördüğünü iddia etmiş ise de, kadının maaşından rızası ile erkeğin hesabına para gönderdiği, eve ait ortak ödemelerin, çocuğun okul ücretlerinin erkeğin hesabından ödendiği, ev aldıkları, yine kadının zorla gönderdiğini ispatlayamadığı dikkate alındığında erkeğe ekonomik şiddetten kusur verilmemesinin doğru olduğu anlaşılmakla birlikte erkeğin vakıaya yönelik istinaf talebinin kabulüne, kadının kusura yönelik istinaf talebinin kabulüne, erkeğin tam kusurlu, kadının kusursuz sayılmasına karar verildiği görülmüştür.
- Hatalı kusur belirlemesi nedeniyle kadının maddî tazminat talebinin reddinin doğru görülmediği, bu nedenle kadının maddî tazminata yönelik istinaf başvurusunun kabulüne, İlk Derece Mahkemesi' nin ilgili hükmünün kaldırılarak kadının maddî tazminat talebinin kısmen kabulü ile 30.000,00 TL maddî tazminatın erkekten alınarak kadına verilmesine karar verilmiştir.
- Erkeğin sabit olduğuna kanaat getirilen kusurlu eylemi alkol kullanma olmakla kadının kişilik haklarına saldırı niteliğinde bir eylemi bulunmadığı dikkate alındığında yasal şartları kadın lehine oluşmayacağından davacı karşı davalı kadının manevî tazminat talebinin reddine ilişkin istinaf talebinin gerekçe düzeltilmek suretiyle reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca erkeğin maddî-manevî tazminat talebinin reddine yönelik istinaf talebinin gerekçe düzeltilmek suretiyle reddine karar verilmesi gerektiğine de hükmolunmuştur.

C) Davacı - davalı kadın vekili tarafından; erkeğin sürekli alkol aldığını, ekonomik şiddet uyguladığını belirterek kusur belirlemesi, maddî tazminatın miktarı, manevî tazminatın reddi, çocuk lehine verilen tedbir nafakasının miktarı, nafakaların reddi yönünden temyiz yoluna başvurulmuştur. Davalı-davacı erkek vekilince kadının tam kusurlu olduğunu, kadının, erkeğe şiddet uyguladığını, kusur belirlemesinin yanlış yapıldığını belirterek her iki dava yönünden temyiz yoluna başvurulmuştur. Temyiz dilekçelerinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

4.2.5.6 Danıştay Kararları

❖ **Danıştay 12. Daire, E.2004/4383, K.2006/539, T.22.02.2006**

Danıştay'ın kamu görevine girişte cinsiyet ayrımcılığı iddiasıyla önüne gelen bir davada, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatının mühendis kadrolarına yapılacak atamalar için KPSS-2004/2 ve Ek Yerleştirme Tercih Kılavuzunda 100 adet mühendis kadrosundan 88 adeti için 252 kodu ile "*Cinsiyeti erkek olmak*" koşuluna yer vermesi eşitlik ilkesine aykırı bulunmuştur ve kararında; *"... herkesin cinsiyet yönünden kanun önünde eşit olduğu, aynı hukuksal durumda bulunan kişiler arasında cinsiyet farklılığının hukuksal eşitsizliğe gerekçe olamayacağı..."* biçiminde belirtilmiştir.

4.2.5.7 Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) Kararları

❖ **Rektörlüğün personel alım ilanında erkek olma şartının aranmasının cinsiyet temelli ayrımcılık yasağını ihlal ettiği (2023/4068 numaralı başvuru hakkında verilen 29.03.2023 tarihli Gönderme Kararı)**

Yapılan başvuruda, […] Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı bünyesinde istihdam edilmek üzere gerçekleştirilecek sözlü sınav ile 2 sözleşmeli bilişim personeli alım ilanında, özel şartlar arasında erkek olmak şartının arandığı, aranan şartın kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bir uygulama olduğu, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde güvence altına alınan "kanun önünde eşitlik" ilkesinin ihlal edildiği, kamuda işe alımlarda cinsiyet ayrımından söz edilemeyeceği belirtilerek 28.02.2023 tarihinde yayımlanan ilanın güncellenmesi talebinde bulunulmuştur.

Kurum tarafından, belirli bir iş için sadece kadınların ya da erkeklerin aranıyor olmasının veya işverenin başvuranlar arasında sadece kadınları ya da sadece erkekleri işe uygun bulmasının doğrudan ayrımcılığın örneklerini oluşturacağı hatırlatılarak ve başvurunun kadın istihdamında ayrımcılık çerçevesinde yürürlükte bulunan ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri göz önünde bulundurularak ivedilikle ve acilen değerlendirilip çözüme kavuşturulması için başvuru hakkında ilgili idareye Gönderme Kararı verilmiştir.

İdare tarafından gönderilen cevabi yazıda, üniversite tarafından sözleşmeli bilişim personeli alım ilanının Resmî Gazete'de yayımlanan yeni bir yazı ile iptal edildiği bildirilmiş ve personel alım sürecinde cinsiyete dayalı alım kriterleri belirlenmesi sebebiyle ayrımcılık teşkil eden uygulamanın […] Rektörlüğü tarafından hızlı bir şekilde iptal edilerek başvurunun çözüme kavuşturulduğu bildirilmiştir.

❖ **Cezaevlerinde ihtiyaç duyulan hijyenik malzemelerin ücretsiz olarak temini**

için özel düzenleme yapılması (2022/10923 numaralı başvuru hakkında verilen 26.12.2022 tarihli Dostane Çözüm Kararı)

Kuruma yapılan başvuruda, ceza infaz kurumlarında barındırılan mahpus veya tutuklu kadınlara ve onların çocuklarına ücretsiz hijyenik ürün sağlanması ve bu yönde mevzuatta düzenleme yapılması talebinde bulunulmuştur.

Başvuru inceleme sürecinde öncelikle Adalet Bakanlığından ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde bilgi-belge talebinde bulunulmuştur. Ayrıca kadın ve çocuk haklarından sorumlu Ombudsman tarafından gerçekleştirilen ceza infaz kurumları ziyaretleri sırasında kadın ve çocukların uygulamada hijyenik ürünlere erişimlerinin nasıl gerçekleştirildiği konusunda görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Kurumun başvuru konusu ile ilgili gerekli önlemlerin alınması hususundaki dostane çözüm girişimleri neticesinde Adalet Bakanlığı tarafından ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde ceza infaz kurumlarında bulunan kadın ve kız çocuklarına özgü kişisel hijyen malzemeleri ile annelerinin yanında kalan çocukların ihtiyaç duydukları çocuk bezlerinin ödenek tahsis edilmesini beklemeden gecikmeden temin edilmesi ve malzemelerin ayrım yapılmaksızın ücretsiz olarak tutanakla teslim edilmesi hususunda Türkiye Cumhuriyet Başsavcılıklarına Genel Yazının gereği olarak gönderildiği anlaşılmıştır. Akabinde, konuya ilişkin olarak 31.01.2023 tarihli "Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik" değişikliği ile söz konusu ürünlerin Kurum bütçesi tarafından karşılanacağı hususu mevzuatta yerini bulmuştur.

❖ **Kadınların yarım zamanlı çalışma hakkı (2023/4060 numaralı başvuru hakkında verilen 10.08.2023 tarihli Tavsiye Kararı)**

Başvuran tarafından 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 43'üncü maddesinde doğum yapan memurların doğum sonrası analık izninin veya 104'üncü maddenin (F) fıkrası uyarınca kullanılan iznin, eşi doğum yapan memurlar ise babalık izninin bitiminden, ilgili mevzuatı uyarınca çocuğun mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden aybaşına kadar olan dönemde, ayrıca süt izni verilmeksizin haftalık çalışma saatlerinin normal çalışma süresinin yarısı olarak düzenlenmesini talep edebileceği hususunun düzenlendiği belirtilerek, yarım zamanlı çalışma izninin 08:30-12:30 saatleri arasını kapsayacak şekilde ayarlanarak tarafına uygulanması talep edilmiştir.

Kurum tarafından konuyla ilgili yapılan inceleme ve değerlendirme neticesinde; 657 sayılı Kanun'un ek 43'üncü maddesiyle doğum yapan memura, çocuğu ilköğretim çağına başlayıncaya kadar yarım zamanlı çalışma imkânının getirildiği, söz konusu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek konusunda Cumhurbaşkanı'nın yetkili

olduğu, başvuranın talebinin idare tarafından ‘maddenin uygulanmasına ilişkin düzenleyici işlem yapılmadığı’ gerekçesiyle reddedildiği belirtilmiştir. Başvuranın Kanun’da aranan şartları taşıdığı konusunda ihtilaf bulunmadığı, idare tarafından düzenleyici işlemin yapılması için çalışmalar başlatıldığı ancak yedi yıllık süreçte düzenleyici işlemin yürürlüğe girmediği ve kamu personelinin bu haktan faydalandırılamadığı, mezkûr Kanun maddesi ile çocuğun anne-babasına en çok ihtiyacı olan bu dönemde ebeveynlerin çocuklarıyla daha çok kişisel bağ kurmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Yine Kanun ile genel çerçevenin çizmekle yetinilmediği ve yarım zamanla çalışmaya başlayan memurun normal zamanlı çalışmaya dönebileceği zamanın, mali ve sosyal haklarına ilişkin ödemeler ile fiili çalışmaya bağlı ödemelerin ne suretle yapılacağının, derece ve kademe ilerlemesine ilişkin usullerin ve çalışma saatlerinin belirlenmesine varıncaya dek iznin kullandırılması halinde yapılacak işlemlerin ayrıntılı olarak düzenlendiği ve bu hakkın ne zamana kadar devam edeceğinin de ayrıca belirtildiği görülmüştür. Bu nedenle Kanun’da aranan şartları taşıdığı hususunda ihtilaf bulunmayan başvuranın doğum sonrası yarım zamanlı çalışma talebinin, İdarece bu hakkın kullanımına ilişkin usul ve esasların belirlenmediği gerekçesiyle reddedilmesi yönünde tezahür eden işleminin hukuka ve hakkaniyete uygun olmadığı sonucuna ve kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda başvuranın 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun ek 43’üncü maddesi kapsamında doğum sonrası yarım zamanlı çalışma imkânından faydalandırılması hususunda idareye tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir

❖ **Kadın Başvuranların Kısmı Süreli Çalışma Talepleri (2023/8879 numaralı başvuru hakkında verilen 29.09.2023 tarihli Tavsiye Kararı)**

Uluslararası Çalışma Örgütü, iş yerinde tam süreli iş sözleşmesi ile yapılan emsal çalışmanın üçte ikisi oranına kadar yapılan çalışmayı kısmi süreli çalışma olarak tanımlamaktadır. İş Kanunu’nun 74’üncü maddesinde analık hali durumunda verilen izinlerin bitiminden itibaren ebeveynlerden biri, çocuğun mecburu ilköğretim çağına geldiği tarihe kadar kısmi süreli çalışma talebinde bulunabilmektedir. Bu talep işveren tarafından karşılanır ve geçerli fesih sebebi sayılmaz. Ancak işçinin bu talebini bir ay önceden işverene yazılı olarak bildirmesi gerekir. Eşlerden birinin çalışmaması halinde çalışan eş, kısmi süreli çalışma talebinde bulunamaz. Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinenler de çocuğun fiilen teslim edildiği tarihten itibaren bu haktan faydalanır. Hangi sektör veya işlerde kısmi çalışma yapılabileceği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. İş Kanunu’nun 13’üncü maddesinde analık ve süt izinlerinin bitiminden sonra mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden ay başına kadar ebeveynlerden birinin kısmi süreli çalışma talebinde bulunabileceği hüküm

altına alınmıştır. Bu talebin işveren tarafından karşılanacağı ve geçerli fesih nedeni sayılamayacağı, bu haktan faydalanmak veya tam zamanlı çalışmaya geri dönmek isteyen işçinin işverene bunu en az bir ay önce yazılı olarak bildirmesi gerektiği kural altına alınmıştır. Benzer şekilde Analık İzni Veya Ücretsiz İzin Sonrası Yapılacak Kısmi Süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinde; işçinin analık izni veya ücretsiz iznin bitiminden itibaren çocuğun mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden ay başına kadar herhangi bir zamanda kısmi süreli çalışma talebinde bulunabileceği belirtilmiştir. Kısmi süreli çalışma talebinin, bu haktan faydalanmaya başlamadan en az bir ay önce işçi tarafından yazılı olarak işverene bildirilmesi gerektiği, usulüne uygun olarak yapılan kısmi süreli çalışma talebinin, bildirim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde işveren tarafından karşılanacağı ve işverenin işçiye, talebin karşılandığını yazılı olarak bildireceği kural altına alınmıştır.

Kuruma yapılan başvuruda başvuran özetle, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünde geçici işçi olarak görev yaptığını, 14.11.2022 tarihinde doğum yaptığını, doğum sonrası iş başı tarihi olan 09.08.2023 tarihi itibariyle hafta içi 08:00-12:30 saatleri arasında kısmi süreli çalışmak istediğini kurumuna bildirdiğini, Milli Eğitim Bakanlığından görüş alınacağına dair yazı gönderildiğini belirterek kısmi süreli çalışmayı talep etmiştir.

Kurum tarafından yapılan değerlendirme sonucunda başvuranın kısmi süreli çalışma talebini yasal düzenlemelere uygun şekilde en az bir ay öncesinden yazılı olarak bildirdiği, İdarenin ise MEBBİS modülünde kısmi süreli çalışma sekmesinin açılması konusunda süreç yönetimi ve altyapı çalışmalarının devam ettiğini, çalışmalar tamamlandığında başvuranın talebinin değerlendirileceğini belirttiği anlaşılmaktadır. Kısmi süreli çalışmaya ilişkin yukarıda detaylarına yer verilen Kanun ve Yönetmelik'te usulüne uygun olarak yapılan kısmi süreli çalışma talebinin bildirim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde işveren tarafından karşılanacağı ve işverenin işçiye, talebin karşılandığını yazılı olarak bildireceği kural altına alındığından başvuranın kısmi süreli çalışma talebinin ivedilikle karşılanması yönünde Milli Eğitim Bakanlığına tavsiyede bulunulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilen 30.10.2023 tarihli cevabi yazıda; *"Bakanlığımız Bilgi İşlem Genel Müdürlüğünce Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) işçi modülünde, kısmi süreli çalışma sekmesinin oluşturulması hususunda, yazılım düzenlenmesi konusunda çalışmalar devam etmektedir. Gerekli süreç yönetimi ve altyapı çalışmaları tamamlandığında, başvurucunun talebinin mümkün olan en kısa süre içinde değerlendirilmesi planlanmaktadır."* ifade edilmiştir.

4.2.5.8 Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kararları

❖ **L.K. Başvurusu (B. No:2022/874-K.2022/941-T.29.12.2022)**

Özet: …Üniversitesi Rektörlüğü tarafından yayımlanmış olan personel alımı ilanında yer alan pozisyonlardan birinin sadece lisans mezunu erkek adayları kapsamasının cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağını ihlali

Somut başvuruda başvuran, yayımlanan sözleşmeli personel alım ilanında koruma ve güvenlik görevlisi pozisyonunun lisans mezunu erkek adayların istihdamı için ayrılması nedeniyle ayrımcılık yasağının cinsiyet temelinde ihlal edildiği iddiasındadır. Başvuran tarafından başvuru dilekçesine ek olarak sunulan Sözleşmeli Personel (4/B) Alım İlanı incelendiğinde, ön lisans mezunu koruma ve güvenlik görevlisi pozisyonunun erkek ve kadın adayların, lisans mezunu koruma ve güvenlik görevlisi pozisyonunun ise sadece erkek adayların istihdamına ayrıldığı görülmektedir.

Bununla birlikte, koruma ve güvenlik görevlisi pozisyonuna ait ilanda yer alan görev tanımı hem kadın hem erkek adaylar için *"Üniversitemiz İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığında bulunan Koruma ve Güvenlik Şube Müdürlüğü tarafından merkez ve taşra teşkilatındaki tüm yerleşkelerinde iç ve dış mekânda 24 saat esasına göre vardiyalı sistemde (nöbet usulü) çalışmaya engel durumu olmamak."* biçiminde düzenlenmiştir.

Mezkûr kararda 4857 sayılı İş Kanunu'nun 72'nci maddesinde, kadınların maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalıştırılamayacağı belirtildikten sonra; 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 7'nci maddesinde de *"İstihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muameleler"* ve " *Sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar"* ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği hâller arasında sayılmıştır.

Başvuruya konu işe alım ilanında, lisans mezunu koruma ve güvenlik görevlisi pozisyonu için sadece erkek adayların başvurmasına olanak verilmiştir. Ancak özel güvenlik hizmetlerine dair mevzuat bir bütün olarak incelendiğinde, mevzuatta cinsiyete dayalı herhangi bir ayrıma yer verilmediği, özel güvenlik temel eğitimini tamamlayarak özel güvenlik görevlisi kimlik kartına sahip olan herkesin koruma ve güvenlik görevlisi olarak çalışmaya hak kazanacağı düzenlenmiştir. Somut olayda muhatap tarafından belirlenen görev tanımı incelendiğinde, kadın ve erkek çalışanlar için farklı bir düzenleme yapılmadığı, pozisyona kabul edilecek herkesin aynı amaçla, aynı koşullarda ve aynı yerlerde

görevlendirilmesinin düşünüldüğü görülmektedir.

Bu çerçevede lisans mezunu koruma ve güvenlik görevlisi pozisyonunun niteliğinin sadece erkeklerin istihdamını zorunlu kılan bir durum oluşturmayacağı ve kadınların istihdam edilmemesinin nedeni olarak sayılan 24 saat vardiyalı çalışma, merkeze uzaklık, fiziki koşulların kısıtlılığı, verilmesi gereken hizmetin gerekliliği gibi gerekçelerin yapılan farklı muamelenin "*objektif ve makul*" olarak kabul edilebilmesi için yeterli olmayacağı ve cinsiyet temelinde ayrımcılık teşkil edeceği değerlendirilmiştir. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine, muhatap hakkında 5.000 TL idari para cezası uygulanmasına, 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca idari para cezasının uyarı cezasına dönüştürülmesine, kararın taraflara tebliğine ve kamuoyuna duyurulmasına karar verilmiştir.

❖ **N.B. Başvurusu (B.No:2021/110-K. No:2022/436-T.28.06.2022**

Özet: Başvurana işe alım sürecinde hamileliği gerekçe gösterilerek cinsiyet temelinde doğrudan ayrımcılık yapıldığı

6701 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca *"İşveren veya işveren tarafından yetkilendirilmiş kişinin, istihdam başvurusunu gebelik, annelik ve çocuk bakımı gerekçeleriyle reddedemeyeceği"* hüküm altına alınmıştır.

Bir işverenin, gebelik söz konusu olduğunda, hamile bir kadın üzerinde, objektif ve makul bir gerekçeye sahip olmayan ve meşru bir amaç gütmeyen olumsuz bir farklı muamelede bulunmasının ayrımcılık teşkil ettiği açıktır.

Bu kapsamda, 6701 sayılı Kanun'un "*İspat yükü*" başlıklı 21'inci maddesine göre; başvuranın, iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareleri ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyduğu, muhatap … Alışveriş Merkezleri Ticaret A.Ş. tarafından başvurana yönelik cinsiyeti dolayısıyla farklı muamelede bulunulmadığı hususunu ispatlaması gerektiğine karar verilmiştir. Ayrıca nihayetinde muhatabın, başvuranı gebeliği nedeniyle işe alınmadığı iddiasını çürütemediği ve ayrımcılık yasağını ihlal etmediğini kanıtlayamadığı değerlendirilmiş ve dolayısıyla cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağı ihlali yapıldığına, muhatap hakkında 1.963 TL idari para cezası uygulanmasına, kararın taraflara tebliğine ve kamuoyuna duyurulmasına karar verilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE POLİTİKASININ KURUMSAL YAPISI VE UYGULAMALARI

5.1 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Yasama organı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), kanunların yapılması ve yürütmenin denetlenmesi kapsamında yürüttüğü faaliyetlerle, kamu politikasının oluşturulması ve geliştirilmesinde en etkili aktörlerden biridir. Anayasa'nın 87'nci maddesi hükmü uyarınca kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak görev ve yetkileri TBMM'ye aittir. TBMM'de kadın hakları, kadına yönelik şiddet ve her türlü ayrımcılığın önlenmesi pek çok yasama ve denetim faaliyetine konu olmaktadır. Bu kapsamda TBMM, kadının güçlenmesinde, kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede politika yapımına kanuni düzenlemeler ile denetim faaliyetleri kapsamında yaptığı tespit ve önerilerle dâhil olmaktadır.

Kanun teklifleri sırasıyla komisyonlarda ve genel kurulda görüşülerek kanunlaşmaktadır. Kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi ile kadına yönelik şiddet ve her türlü ayrımcılıkla mücadele kapsamındaki kanun teklifleri ve olağanüstü hal sırasında olağanüstü hal ile ilgili çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, Meclis Başkanlığı tarafından içeriği değerlendirilerek ilgili komisyonlara havale edilmektedir. Bu kapsamdaki kanun teklifleri ve kararnameler, havale edildiği komisyonlarda görüşülerek karara bağlanmaktadır. Ayrıca, bilgi edinme ve denetim faaliyetleri kapsamında her zaman bu hususların yazılı soru önergesine konu olabilmesi, konuyla ilgili genel görüşme açılması veya Meclis Araştırma Komisyonu kurulabilmesi de mümkündür.

Komisyonlar, kanun yapım sürecinde kendilerine havale edilen kanun tekliflerini ayrıntılı bir şekilde inceleyerek yasama faaliyetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır. İçtüzük'ün 30'uncu maddesi gereğince komisyon toplantılarına Cumhurbaşkanı yardımcısı, bakanlar, bakan yardımcıları ile üst düzey kamu yöneticileri de katılabilmektedir. Komisyonlar fikirlerini almak üzere uzmanlar çağırma yetkisine sahiptir.

Komisyonlar, karara bağlandıkları işler için birer rapor düzenlemektedir. Komisyon toplantılarında yapılan değerlendirmeler sonucu verilen değişiklik önerileri ile metne son şekli verilerek hazırlanan rapor görüşülmek üzere genel kurula gönderilmektedir.

TBMM, yasama ve denetim faaliyetleri kapsamında yaptığı yasama işlemleriyle kadın haklarının korunmasını sağlamakta ve kadına yönelik şiddet ve her türlü ayrımcılıkla

mücadeleyi şekillendirmekte, uygulama sürecini de izleyerek bu süreçte oluşan sorunlara yönelik bulgu ve önerileri ile şiddet ve ayrımcılıkla mücadele politikasının geliştirilmesi ve bu mücadelenin etkinliğinin sağlayabilmesinde de önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, yasama çalışmaları, toplumda farkındalık oluşturulmasını sağlamaktadır.

Dilekçe hakkı, kişilerin dilek ve şikâyetlerini kamu otoritelerine ve parlamentoya iletmelerine imkân sağlamaktadır. Dilekçe hakkının TBMM'deki muhataplarından olan Dilekçe Komisyonu denetim sürecinde önemli bir role sahiptir. Anayasa'nın 74'üncü maddesine göre; vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvurmaların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. Ayrıca ilgili maddede herkesin bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir.

TBMM daimi ihtisas komisyonlarından olan Dilekçe Komisyonuna, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna (İHİK) ve Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna (KEFEK) bireysel başvuru yapılabilmektedir. Bu kapsamda Dilekçe Komisyonu, İHİK ve KEFEK'e vatandaşların, kadın erkek fırsat eşitliği ihlaline ve cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialarıyla ilgili bireysel başvurular ile kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık sebebiyle haklarında uygulanan idari işlemlerle ilgili şikâyetleri yapabilmeleri mümkündür.

TBMM'nin denetim sürecinde önemli bir role sahip olduğu gibi kanun yapım sürecinde de yer alan İHİK; 05.12.1990 tarih ve 3686 sayılı Kanun ile kurulmuştur. 24. Yasama Döneminde İHİK tarafından "*Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu*"[573] hazırlanmıştır.

KEFEK, Türkiye'de kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele etme amacına parlamento zemininde katkı sağlamak üzere 25.02.2009 tarihli ve 5840 sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu ile kurulmuştur.[574]

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu; kadın haklarının korunması ve geliştirilmesini sağlamak, kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak Ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeleri izleyerek bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmektir.

---

[573] https://www.tbmm.gov.tr/Files/Komisyonlar/insanHaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf (Erişim tarihi: 12.03.2025)
[574] TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Çalışma Rehberi, Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Aralık 2016 s.1.

5840 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi uyarınca KEFEK'in görevleri aşağıda sunulmuştur.

- Kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, Başkanlığın talebi üzerine ya da istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan kanun teklifleri ile olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin kadın erkek eşitliği konusunda T.C. Anayasasına, uluslararası gelişmelere ve yükümlülüklere uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak.
- Her yasama yılının sonunda Türkiye'deki kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmak.
- Kadın hakları ile kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik olarak diğer ülkelerdeki ve uluslararası kuruluşlardaki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmek.
- Kadın erkek eşitliği konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek.
- Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların kadın erkek eşitliği ve kadın hakları konusundaki hükümleri ile T.C. Anayasası ve diğer ulusal mevzuat arasında uyum sağlamak için yapılması gereken değişiklikleri ve düzenlemeleri belirlemek.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale edilen kadın erkek eşitliğinin ihlaline ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek.
- Kadın erkek eşitliği konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak.

KEFEK, Kanun'da belirtilen bu yetkileri çerçevesinde yasama faaliyetleri yanında denetim fonksiyonu da icra etmektedir. Komisyon, TBMM Başkanlığı tarafından kendisine havale edilen kanun teklifleri ile olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini görüşmenin yanı sıra kadın erkek eşitliğinin ihlaline ve cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemektedir. Ayrıca Komisyon; bünyesinde kurulan alt komisyonlar marifetiyle ihtisas alanındaki konularda raporlar hazırlamakta, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla birlikte çeşitli proje ve etkinlikler düzenlemektedir.

KEFEK, kuruluş Kanunu'nun 4'üncü maddesi uyarınca; Komisyonun görevleri ile ilgili olarak genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ile gerçek ve tüzel kişilerden

kanunlarda öngörülen usullere uyarak bilgi istemek ve ilgililerini çağırarak bilgi almak yetkisine sahiptir. Komisyon görev alanıyla ilgili faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının çalışmalarından yararlanabilir. Ayrıca, Komisyon gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgisine başvurabilmekte ve Ankara dışında da çalışabilmektedir.

KEFEK kadın haklarının korunması ve geliştirilmesini sağlamak, kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak Ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeleri izleyerek bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmektedir.

KEFEK, konuyla ilgili geçmiş dönemde 6284 sayılı Kanun ve diğer yasal düzenlemeler başta olmak üzere çok sayıda yasal düzenlemeyi gündemine alarak görüşmüştür. Komisyon, kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına ilişkin sorunların yasal düzeyde ve uygulamada iyileştirilmesini sağlamaya yönelik yürüttüğü çalışmalarla etkili bir denetim faaliyeti yürütmektedir.

Kadın erkek eşitliğinin ihlal edildiğini veya ayrımcılığa maruz kaldıklarını düşünen kişiler bir dilekçeyle, e-posta yolu ile veya faksla Komisyona başvurabilmektedirler. Komisyon, bireysel başvuruları inceleyerek ilgili kamu idareleri ile iletişim kurmaktadır. Komisyona yapılan başvurular genellikle ayrımcılık, kadına yönelik şiddet, mobbing, erken yaşta ve zorla evlilikler, kız çocuklarının okutulmaması ve nafaka konusunda yoğunlaşmaktadır. Komisyon, başvurulara ilişkin yaptığı işlemlere dair başvurucuya üç ay içerisinde bilgi vermekle yükümlüdür. Komisyon, her yasama yılının sonunda Türkiye'deki kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik gelişmelere ve Komisyonun o yıla ait faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamakta ve bunu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmaktadır.

KEFEK tarafından;

- Erken Yaşta Evlilikler Raporu (2010).
- Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Mevzuattaki ve Uygulamadaki Noksanlıkların Tespitine İlişkin Komisyon Raporu (2010).
- Çocuk Cinsiyeti Nedeniyle Kadın Üzerinde Oluşturulan Psikolojik Şiddet, Başlık Parası ve Geleneksel Evlilikler Hakkında Komisyon Raporu (2011).
- Eğitim Sistemimizdeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yeri Komisyon Raporu (2011).
- İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Çözüm Önerileri Konulu Komisyon Raporu (2011).
- Toplumsal Cinsiyet Açısından Anayasa Konulu Komisyon Raporu (2012).

- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Medyanın Rolü Konulu Komisyon Raporu (2012).
- Her Alandaki Kadın İstihdamının Artırılması ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu (2013).
- Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu (2014).
- Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi ve Kırsalda Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi Konulu Rapor (2018).
- Türkiye'de Yaşayan Engelli Kadınlar ile Engellilere Bakmakta Olan Kişilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri Raporu (2020).
- Başta Kız Çocukları Olmak Üzere Gençlerin Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Yönlendirilmesi Raporu (2020).
- Kadın İstihdamının Arttırılması, Kadın Girişimciliğinin, Kooperatifçiliğinin Güçlendirilmesi Ve Desteklenmesi Kapsamında Mevcut Sorunların Tespiti Ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi Konulu Komisyon Raporu (2023).
- Kadınların İş ve Aile Yaşamlarının Uyumlaştırılmasında Karşılaşılan Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi Konulu Komisyon Raporu (2023).

hazırlanmıştır.[575] Bu raporlar, kadın ve erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve şiddet ve her türlü ayrımcılığa yönelik çözüm önerilerinin oluşturulması suretiyle kamu politikasının geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile KEFEK iş birliğinde, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı çerçevesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi İdari Teşkilat birimlerinde görev yapan tüm personel için "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Farkındalık Eğitimi*"[576] düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 98'inci maddesine göre TBMM; Meclis araştırması, genel görüşme, Meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır. Bu kapsamda TBMM, kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadele kapsamındaki hususlar hakkında genel görüşme, meclis araştırması ve yazılı soru mekanizmaları aracılığıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanmaktadır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele ile ilgili ilk yasal düzenleme olan, 14.01.1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un kabul edilmesinden sonra konuyla ilgili çok sayıda yasal düzenleme yapılmış ve araştırma komisyonları kurularak raporlar

[575] https://www.tbmm.gov.tr/ihtisas-komisyonlari/icerik/ihtisas-komisyonlari-kefek-raporlari/kadin-erkek-firsat-esitligi-komisyonu/f72877d1-b499-037b-e050-007f01005610 (Erişim Tarihi: 22.02.2025).
[576] https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?Id=7d266883-f1b1-47a7-a4a3-019546f04e06 (Erişim Tarihi: 03.03.2025).

hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan araştırma komisyonu raporları aşağıda sunulmuştur.

- 20. Yasama Dönemi, (1998) 752 Sıra Sayılı "Kadının Statüsünün Araştırılarak Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin Yaşama Geçirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirleri Tespit Etmek Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu".
- 22. Yasama Dönemi, (2007) 1413 Sıra Sayılı "Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu".
- 22. Yasama Dönemi, (2006) 1140 Sıra Sayılı "Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu".
- 24. Yasama Dönemi, (2015) 717 Sıra Sayılı "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu" (Hükümsüz).
- 26. Yasama Dönemi, (2017) 399 Sıra Sayılı "Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar İle Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu".
- 26. Yasama Dönemi, (2018) 442 Sıra Sayılı "Başta Cinsel İstismar Olmak Üzere Çocuklara Yönelik Her Türlü İstismar Olaylarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu".
- 27. Yasama Dönemi, (2022), 315 Sıra Sayılı "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu".

5.2 TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI

Türkiye'de, 16.04.2017 tarihinde yapılan halkoylaması sonucunda Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi kabul edilmiştir. 24.06.2018 tarihinde Cumhurbaşkanı Seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi'nin yapılmasıyla Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi uygulanmaya başlamıştır.

Anayasa'nın 8'inci maddesine göre; yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

Anayasa'nın 104'üncü maddesine göre: Cumhurbaşkanı devletin başıdır ve yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle devlet teşkilatı yeniden yapılandırılmıştır. Kararname; Cumhurbaşkanlığı Makamı, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Cumhurbaşkanına Vekâlet, Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları, Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar, Bakanlıklar, Yatırım ve Finans Ofisi ile Çeşitli ve Son Hükümler olmak üzere 8 kısımdan oluşmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı ve Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) kapsamında yürütülecek faaliyetlerde ilgili kuruluşlar olarak belirlenen ve kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında politika oluşturulmasında ve yürütülmesinde görev alan, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Bütçe ve Strateji Başkanlığı, İletişim Başkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu (DDK) ve Politika Kurulları hakkında aşağıda genel olarak bilgi verilmektedir.

5.2.1 Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 5'inci maddesiyle kurulmuş olup Genel Sekreter mevzuatla verilen görevleri ve Cumhurbaşkanı tarafından verilen diğer görevleri yapmakla görevlidir.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekterliğinin en üst amiri ve en yüksek Devlet memuru olan Genel Sekreter; bütün birimlerin faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkili olup yürütülen hizmetlerin mevzuata, Cumhurbaşkanının politika ve talimatlarına uygun olarak yürütülmesinde Cumhurbaşkanına karşı sorumludur.

Genel Sekreter Cumhurbaşkanı adına aşağıdaki görevleri yapmaktadır.

- Anayasada belirtilen görevlerinin yerine getirilmesinde ve yetkilerinin kullanılmasında Cumhurbaşkanına gerekli olan hizmetleri sunmak.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi ile olan münasebetlerin yürütülmesi ve kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması için gerekli çalışmaları yapmak.
- Devlet Teşkilatının düzenli ve etkin bir şekilde işlemesini temin edecek prensiplerin

tespiti için gerekli çalışmaları yapmak.
- İç güvenlik, dış güvenlik ve terörle mücadele konusunda koordinasyonun sağlanması için gerekli çalışmaları yapmak.
- Yapılan çalışmaların kamuoyundaki tesirlerini izleme ve değerlendirme çalışmalarını yapmak.

5.2.2 Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 37'nci maddesinde yer alan Cumhurbaşkanlığına bağlı kurumlardan biridir. Cumhurbaşkanı tarafından alınan kararlar ile oluşturulan politikaların hızlı ve etkili bir şekilde uygulamaya geçirilmesini ve izlenmesini sağlamak, ekonomide büyüme ve gelişme odaklı hedeflere ulaşmak amacıyla 24.07.2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 13 sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığına bağlı, genel bütçeye dahil Strateji ve Bütçe Başkanlığı kurulmuştur.

Türkiye'nin istikrarlı ve sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda temel politika belgelerini hazırlamak, sektörel ve tematik politika ve stratejiler geliştirmek, kamu kaynak tahsis ve kullanım sürecinin etkinliğini sağlamak, uygulamaları izlemek ve değerlendirmek, uluslararası iş birliklerini geliştirmek misyonuyla[577] çalışmalarını yürütmektedir.

Başkanlık temel politika belgelerini hazırlama görevi kapsamında; kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı Programı, orta vadeli program ve Cumhurbaşkanlığı yıllık programını hazırlamaktadır. Kamuda kaynak tahsis sürecine yönelik olarak; Cumhurbaşkanı adına merkezi yönetim bütçesinin ve yatırım programının hazırlanması ve uygulanmasının yanı sıra merkezi yönetim kapsamı dışında kalan diğer her türlü bütçe, fon, döner sermaye, özel hesap ve proje hesabı ile ilgili yönlendirme, temel ilkeleri belirleme ve gerekli tedbirleri alma görevlerini yerine getirmektedir. Ayrıca kamuda stratejik yönetim sürecinde merkezi uyumlaştırma birimi rolünü üstlenmekte, bu kapsamda, stratejik yönetimin bileşenleri olan SP, performans programı ve faaliyet raporlarına ilişkin süreçler, Başkanlık bünyesinde hem strateji hem de bütçe yönüyle ele alınarak bütüncül bir yaklaşımla yürütülmektedir.

Başkanlıkça, izleme ve değerlendirme kapsamında; Cumhurbaşkanlığı Plan Program İzleme ve Değerlendirme Sistemi, Kamu Yatırımları Bilgi Sistemi, Bütçe Yönetim Enformasyon Sisteminde ihtiyaçlara uygun şekilde iyileştirme ve zenginleştirme süreçleri

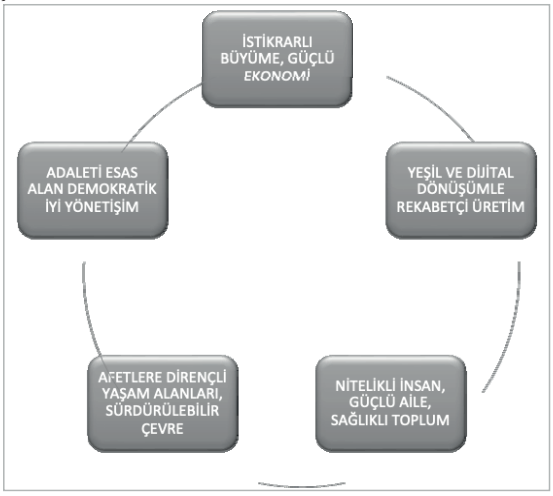
[577] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/04/STRATEJIK-PLAN-2024-2028_03042024.pdf (Erişim Tarihi: 07.02.2025)

yürütülmektedir.

Türkiye'nin kalkınmasında, kalkınma planları başta olmak üzere tüm kamu plan ve programları, yatırımları ve bütçelerinin, kadın erkek fırsat eşitliğini, kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi ile her türlü şiddet ve ayrımcılığa karşı korunmasını temel alan bir perspektiften hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda Başkanlık, On İkinci Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları, Yılı Yatırım Programları ve Merkezi Yönetim Bütçesine ilişkin görevlerini yerine getirirken bu perspektifi yansıtmak yoluyla ülkemizin sosyal gelişimine de yön vermektedir.

On İkinci Kalkınma Planı'nın hazırlık çalışmaları kapsamında, Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu oluşturulmuş olup Plan'a girdi sağlamak üzere Eğitim, Ekonomi, Liderlik ve Karar Alma, İklim Değişikliği ve Gıda Güvenliği, Sağlık, Kadınlara Yönelik Şiddet, Afet ve Acil Durum, Medya/Yeni Medya, Yaşlılık ve Kesit Konular olmak üzere on temel alanda kamu, özel sektör, sivil toplum ve uluslararası kuruluşlardan temsilcilerce kapsamlı çalışmalar yürütülmüştür. On İkinci Kalkınma Planı'nın (2024-2028) Hedef ve Politikaları 5 temel eksende belirlenmiştir.

Şekil 4. On İkinci Kalkınma Planının Eksenleri

On İkinci Kalkınma Planı'nda kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi, kadına yönelik her türlü şiddet ve ayrımcılığın önlenmesi ile kadınların hayatın her alanına etkin katılımına ilişkin belirlenen politika ve tedbirler, Şekil 4'te gösterilen beş kalkınma ekseninden "*Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum*"un politika alanlarından biri olarak "Kadın" başlığı altında yer almaktadır. Bu başlık altında, kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer almasının sağlanması; kadınların eğitim, istihdam ve karar alma mekanizmalarına katılımı ile temsillerinin artırılması için kota ve ilave destekler gibi "geçici özel önlemler" tanımlanarak uygulanması; kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımının yanı sıra eşit işe eşit ücret

ilkesinin benimsendiği koşullarda istihdamının artırılmasının sağlanması; kadınlara yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilmesi, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının güçlenmesinin sağlanması politikalarına ve bu politikalara yönelik belirlenen kapsamlı tedbirlere yer verilmektedir.[578]

On İkinci Kalkınma Planında kadınların güçlenmesine ilişkin temel hedefler ise aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 12. On İkinci Kalkınma Planı'nda Kadınların Güçlenmesine Yönelik Hedefler (2022, 2023, 2028)

Hedef Adı	2022	2023	2028
Net Okullaşma Oranı, Kadın (Ortaöğretim, %)*	89,3	89,3	100,0
Net Okullaşma Oranı, Kadın (Yükseköğrenim, %)*	49,2	49,2	60,0
Kadın İstihdam Oranı (%)	30,4	31,4	36,2
İşgücüne Katılım Oranı, Kadın (%)	35,1	35,9	40,1
Kadın Belediye Başkanım Oranı (%)	2,0	2,0	5,0
Parlamentodaki Kadın Temsil Oranı (%)	17,8	19,8	25,0

Kaynak: 2023 yılı TÜİK verilerine dayalı gerçekleşme tahmini olup 2028 yılı verileri On İkinci Kalkınma Planı hedefleridir.

* MEB 2021-2022 örgün eğitim istatistikleri verisidir.

On İkinci Kalkınma Planı'nın kamu kurum ve kuruluşları için bağlayıcı, özel sektör için ise yönlendirici nitelikteki bu politika ve tedbirleri Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları ile faaliyetlere dönüşmektedir. 30/10/2024 tarihinde yayımlanan 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında kadınların her türlü şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmalarının önlenmesine yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından;

- Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)'nın etkin biçimde uygulanması ve Plan'ın izlenmesine yönelik internet tabanlı bir sistem kurulması,
- Eğitimde ve istihdamda yer almayan genç kadınların ekonomik ve toplumsal hayata katılımlarının, bilgi ve beceri düzeylerinin artırılması ve işgücü piyasasında aktif olarak yer almaları amacıyla güçlendirici ve yönlendirici çalışmalar yapılması,
- Kadınların ve kız çocuklarının bilime, bilgi ve iletişim teknolojilerine tam ve eşit katılımını teşvik etmek ve bu alanda kariyer gelişimleri ile ilgili farkındalıklarını artırmak amacıyla etkinlikler düzenlenmesi,
- Kadınların spor alanındaki temsilini ölçmeye yönelik veri üretilmesi için çalışmalar yapılması,
- Kadın kooperatiflerinin güçlenmesine yönelik eğitimler ve danışmanlık hizmetleri verilmesi; kadın istihdamını artırmak üzere merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel

[578] On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) s. 171-173.

sektör ve STK'larla iş birliğinde kaliteli, ekonomik ve erişilebilir bakım hizmetlerine ilişkin alternatif modeller geliştirilmesi,

- Kadın Girişimciliği İnisiyatifi kapsamında kadınların girişimcilikte ve ekonomik alanda sahip oldukları potansiyeli eşit şartlar altında açığa çıkarmalarını teşvik etmek, teknolojide kadın girişimciliğinin önemini karar vericilerin gündeminde tutmak, rol modellerle toplumu buluşturmak, kadın girişimci adaylarına eğitim, yönderlik ve profesyonel ağlara erişim gibi imkânlar sunmak üzere çalışmalar yürütülmesi,
- Kadın girişimciliğinin ve kadın kooperatiflerinin niteliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi,
- İkiz dönüşümün işgücü piyasası üzerindeki etkilerine uyum sağlamak amacıyla aktif işgücü programları kapsamında kadınlara yönelik mesleki eğitim kursu ve işbaşı eğitim programı uygulanması,
- Mühendislik fakültelerinde ve liselerde eğitim gören kız öğrencilere yönelik destek ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmesi,
- Kadın girişimciliğinin artırılması amacıyla IPARD ve Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi programları kapsamında tüm yatırım tedbirlerinde kadın girişimcilere sıralama kriterlerinde ek puan verilmesi,
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı (2026-2030)'nın hazırlanması,
- Şiddet uygulayanlara yönelik psikososyal destek hizmet çalışmaları yürütülmesi;
- Nüfusun yoğun olduğu üç büyükşehirde ikinci ŞÖNİM kuruluşlarının açılmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi,
- Farklı ihtiyaçlara sahip kadınlara bir arada hizmet sunan kadın konukevlerinin ihtisaslaşma çalışmaları kapsamında bir kadın konukevinin ihtisas kuruluşuna dönüştürülmesi,
- Farklı hedef gruplara yönelik modüllerden oluşan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Modüler Eğitim Programı hazırlanması,
- Kadın konukevlerinden hizmet alan 15 bin kadına farkındalık ve bilgilendirme eğitimlerinin verilmesi,
- Kadına yönelik aile içi şiddet ile mücadele kapsamında toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması çalışmaları yürütülmesi

şeklindeki faaliyetler planlanmıştır.[579]

Başkanlık tarafından politikaların yıllık olarak faaliyetlerle somutlaştırılmasına ilişkin süreç, bünyesinde yer alan Cumhurbaşkanlığı Plan Program İzleme ve Değerlendirme Sistemi (CPPİDS) ile faaliyetten sorumlu kurumun sunduğu gerçekleşme bilgileri baz alınarak üçer aylık dönemlerle izlenmektedir.

Başkanlığın görevlerinden bir diğerini Hazine ve Maliye Bakanlığı ile birlikte merkezi yönetim bütçe hazırlık çalışmalarını koordine etmek oluşturmaktadır.

2021 yılından itibaren merkezi yönetim bütçesinin bütün unsurlarıyla uygun olarak hazırlandığı ve uygulanmaya başladığı Performans Esaslı Program Bütçe; harcamaların program sınıflandırmasına göre tasnif edildiği, harcama önceliği geliştirme konusunda karar alıcılara kamu hizmet sunumu performansına ilişkin bilgilerin sağlandığı ve bu bilgilerin kaynak tahsisi sürecinde sistematik olarak kullanıldığı bir bütçeleme sistemidir. 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu performans esaslı program bütçeye göre kanunlaşmıştır. Bu bütçeleme sistemi ile kamu kaynaklarının kullanımının etkinliğini takip etmeyi kolaylaştırmak, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak amaçlanmaktadır. Merkezî yönetim bütçesindeki ödenekler Yönetim ve Destek Programı dahil toplam 67 adet program arasında dağıtılmıştır. Söz konusu Programlardan biri de "*Kadının Güçlenmesi Programı*" olarak belirlenmiştir.[580]

Her yıl bütçe hazırlıkları yapılırken tüm merkezî yönetim bütçesinden pay alan kuruluşlara, yeni bütçe çalışmalarına yönelik bir çağrıda bulunulmakta ve bununla birlikte bir Bütçe Hazırlık Rehberi paylaşılmaktadır. Bu Rehber'de özellikle "*Kadının Güçlenmesi Programı*" bağlamında kurumlara hatırlatmada bulunulmaktadır.

Bütçe Hazırlık Rehberinde Kadının Güçlenmesi Programı kapsamında;

---

[579] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/11/2025-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi-05112024.pdf (Erişim Tarihi: 07.02.2025).

[580] KADININ GÜÇLENMESİ: Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlarından eşit şekilde yararlanmalarının sağlanmasına yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi, belirlenen politika ve stratejilerin uygulanması,

Kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek,

Şiddete uğrayan kadınlara ve beraberindeki çocuklara geçici barınma hizmeti sunulması ile şiddete uğrayan kadınların korunması, psikososyal ve ekonomik sorunlarının çözümünde destek olunması, güçlenmesi ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetler,

Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme, izleme hizmetleri gibi benzeri konularda yapılan hizmetler, faaliyetler, iş ve işlemler, bu program altında değerlendirilmektedir. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/09/2025-2027_Rehber_Bolum8.pdf (Erişim Tarihi: 07.02.2025).

- Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi,
- Kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi,
- Kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlarından eşit şekilde yararlanmalarının sağlanmasına yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi, belirlenen politika ve stratejilerin uygulanması,
- Kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi ve koordine edilmesi,
- Şiddete uğrayan kadınlara ve beraberindeki çocuklara geçici barınma hizmeti sunulması ile şiddete uğrayan kadınların korunması, psikososyal ve ekonomik sorunlarının çözümünde destek olunması, güçlenmesi ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması,
- Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme, izleme hizmetleri sunulması

hususlarında kurumların ödenek talep edebilecekleri düzenlenmiştir. Kadına yönelik bütçelemeye ilişkin kamu idarelerine söz konusu Rehberde yer verilen bilgilere yer verecek şekilde Başkanlıkça eğitim verilmiştir.

"*Kadının Güçlenmesi Programı*"nın 2 alt programı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, "*Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesi*", diğeri ise "*Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması*"dır.

Kadının Güçlenmesi Programı'ndan sorumlu kurum, ASHB'dir. Program, kadınların toplumsal statüsünün geliştirilmesine yönelik stratejilerin belirlenmesi, uygulanması ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusuna odaklanmaktadır.

Bütçe ile tahsis edilen ödenekler tüm vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Dolayısıyla diğer programlar altında öngörülen ödeneklerden kadınlar da yararlanmaktadır. Kadının Güçlenmesi Programı altında yer alan tutar ise doğrudan kadınlara özgü ve diğer programlara ilaveten sunulan hizmetler için öngörülmüştür.

İdarelerin yaptığı harcamalardan kadınların nasıl etkilendiğinin takip edilebilmesi amacıyla göstergeler belirlenmiştir. Bu sayede söz konusu hizmetlerin etkinliğinin ölçülebilmesi ve TBMM denetiminin etkinliğinin artırılması için gerekli araçlar oluşturulmuştur.

Ulusal anlamda yapılan çalışmaların desteklenmesi uluslararası kuruluş katkılarıyla

Kadın Erkek Fırsat Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme Projesi (2020-2024) ile gerçekleştirilmiştir. Projenin ana yararlanıcısı, ASHB-KSGM ve eş yararlanıcı kurumu ise Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'dır. Proje ile;

- Merkezi ve yerel yönetimlerde kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme uygulamalarına yönelik farkındalığın artırılması yoluyla kadınların güçlenmesine,
- Merkezi ve yerel yönetimlerin kadınların ve erkeklerin eşit hak, fırsat ve imkânlara erişimini gözeten plan ve programlar geliştirme kapasitelerinin artırılmasına ve
- Kadın kuruluşlarının kapasitelerinin geliştirilmesiyle etkin denetim ve izlenebilirlik altyapısının güçlendirilmesine katkı sağlanmıştır. Ayrıca Başkanlık, kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi ile korunmasına ve kadınların hayatın her alanına katılımlarının sağlanmasına cari bütçe yanında kamu yatırım projelerine finansman sağlayarak da katkı sunmaktadır. 2014 yılında yapılan Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması'nın güncellenmesi ve Şiddet Uygulayanlara Yönelik Psikososyal Destek Hizmetleri Araştırması'nın ise modellenmesi çalışmaları yürütülmektedir. Bununla beraber, kadınların her türlü şiddete karşı korunması amacıyla kadın konukevlerinin; kadınların farklılaşan ihtiyaçlarına göre ihtisaslaşmasına yönelik sosyal araştırma projesi başlatılmış olup önümüzdeki dönemde söz konusu projenin sağlayacağı çıktılarla; nitelik, kapasite ve sayılarının artırılması öngörülen kadın konukevlerine ilişkin etüt ve inşaat projeleri kamu yatırım programında yer almaktadır. Ayrıca, halihazırda; "*Üst politika belgeleri, ulusal ve uluslararası antlaşmalardaki hükümler çerçevesinde kapsayıcı büyümeyi ve toplumsal refahı sağlamak üzere kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme anlayışı ile hazırlanacak, kadın erkek fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik projelere öncelik verilecektir.*" şeklindeki hükmü haiz 2025-2027 dönemine ilişkin Yatırım Programı Hazırlama Rehberi'nde ilk kez eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal içerme sektörlerinde pilot uygulaması öngörülen özel politika gerektiren gruplara (kadın, çocuk, genç, yaşlı ve engelli) yönelik teklif edilen projelerde duyarlılığın tespiti ve artırılması amacıyla bir ölçeğe yer verilmiştir.

5.2.3 İletişim Başkanlığı

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 37'nci maddesinde düzenlenen Cumhurbaşkanlığına bağlı kurum ve kuruluşlardan biri de İletişim Başkanlığı'dır. Başkanlık, 24/07/2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 14 numaralı İletişim Başkanlığı Teşkilatı

Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulmuş ve hizmet vermeye başlamıştır. Başkanlık, "*Türkiye markasını güçlendirmek*" hedefiyle bütünlüklü bir iletişim stratejisi ile devletin tüm kurumları ile koordineli iletişim çabaları sürdürmekte ve diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde çalışmaktadır.

14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 3'üncü maddesi hükmü uyarınca Başkanlığın görevleri;

- Devletin tanıtma siyasetinin ve tanıtma ile ilgili alanlarda Cumhurbaşkanınca belirlenecek stratejilerin tespitine yardımcı olmak.
- Stratejik iletişim ve kriz yönetimine ilişkin politikaları belirlemek, bu kapsamda ulusal ve uluslararası alanda yürütülecek faaliyetlerde tüm kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak.
- Tanıtma Fonuna ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.
- Kamuoyunun ve ilgili makamların zamanında ve doğru bilgilerle aydınlatılması için gerekli bilgi akışını sağlamak ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait hizmetleri yapmak.
- Türkiye'nin dış tanıtım faaliyetlerini yönlendirmek, uluslararası platformlarda, uluslararası kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine yönelik kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak.
- Kamu kurum ve kuruluşlarınca uygulanacak kurumsal iletişim standartlarını belirlemek.
- Türkiye hakkındaki propaganda faaliyetlerini takip etmek, değerlendirmek ve bunlara karşı sorumlu kamu kurumları ile iş birliği yapmak, gerekli tedbirleri almak.
- Yabancı ülkelerde Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda yapılan aydınlatma faaliyetlerine katılmak, enformasyon ve aydınlatma faaliyetlerini Türkiye'nin dış politikasını destekleyecek şekilde düzenlemek.
- Vatandaşların, kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin talep, görüş ve önerilerini kolayca iletebilmelerine yönelik tedbirleri almak.
- Basınla ilişkilerin düzenlenmesi için gerekli çalışmalarda bulunmak.
- Yerli ve yabancı basın-yayın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmaya yönelik düzenlemeleri yapmak ve gerekli tedbirleri almak.
- Görev alanına giren konularda faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının

başarılı çalışmalar yapabilmeleri için kapasite geliştirme program ve projeleri geliştirmek, uygulamak ve benzeri çalışmalara ve projelere idarî ve malî destekte bulunmak.

- Başkanlığın görev alanı ile ilgili, süreli ve süresiz yayınları planlayıp yayımlamak veya yayımlatmak.
- Basın-yayın kuruluşu mensuplarına basın kartı düzenlemek, Basın Kartı Komisyonunun sekretarya faaliyetlerini yürütmek.
- Türkiye Medya Veri Tabanını oluşturmak ve güncel kalmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak.
- Basın yayın alanına yönelik yerli ve yabancı basın mensupları için mesleki eğitimler düzenlemek.

Her bir vatandaşın soru ve sorunlarının hızlı çözümü için devlet-millet ilişkisinin etkin ve nitelikli hale getirilmesi ve uygulanması ve aynı zamanda fikir ve düşünce paylaşımını da kapsayacak bir iletişim bağlamı Başkanlığın sorumluluk alanlarındandır. Yerel, ulusal ve uluslararası medya pek çok açıdan Başkanlıkla ilişkili bulunmakta; çalışma alanları kesişmektedir. Uluslararası medya ve düşünce kuruluşlarının yakından takibi, çıktılarının değerlendirilmesi, analizi, raporlanması ve duyurulması, basın kartı ve akreditasyon gibi rutin işlemlerin ve bu süreçlerin geliştirilmesinin yanı sıra; meslek mensuplarının eğitimleri, çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve kitle iletişim araçlarında eğitici, öğretici, ufuk açıcı içeriklerin artırılmasına dönük çalışmalar Başkanlık tarafından yürütülmektedir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda, şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması ve verilerin ilgili kurum/kuruluşlar arasında etkin paylaşımı için bütünleşik veri tabanı oluşturulmasına yönelik faaliyetlerde, İletişim Başkanlığı da ilgili kurumlar içerisinde yer almaktadır.

5.2.4 Devlet Denetleme Kurulu

Devlet Denetleme Kurulu (DDK) Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak çalışan, yönetim işlerinin hukuka uygun, düzenli ve verimli bir şekilde yürütülüp, geliştirilmesi amacıyla kurulmuş olup ilgili kurum, kuruluşlar ve tüzel kişiler hakkında her türlü idari soruşturma yetkisine sahip üst denetim organıdır.

Anayasa'nın 108'inci maddesi hükmü uyarınca Kurulun amacı, idarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanmasıdır. Kurul, Cumhurbaşkanı'nın "*gözetim*" yetkisini kullanmasına yardımcı bir devlet kuruluşudur.

Kurul tarafından denetleme yapılabilmesi için Cumhurbaşkanı'nın emir ve talimatı zorunludur.

15.7.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 4'üncü maddesi hükmü uyarınca DDK'nın görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerde, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapmak,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının teftiş ve denetim birimleri arasında koordinasyon ve uyumlaştırma faaliyetlerini yürütmek,
- Antlaşma veya sözleşmelerdeki esaslar çerçevesinde uluslararası kuruluş ve örgütlerde inceleme ve araştırma yapmak,
- Kamu yönetimi ve kamu hizmetlerinin sunumunda saydamlık, verimlilik, etkinlik ve iyi yönetişim alanlarında çalışmalar yapmak,
- Uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde görev alanıyla ilgili olarak katkı sağlamak ve çalışmalarda bulunmak, yapılan katkı ve çalışmaları izlemek ve gerektiğinde koordine etmek,
- Mevzuatta verilen diğer görevleri yapmak,
- Cumhurbaşkanının vereceği diğer işleri yapmak.

Kurul, çalışmaları sonucunda denetim raporu, inceleme raporu, araştırma raporu, ön inceleme raporu, soruşturma raporu, disiplin soruşturması raporu ve ivedi durum raporu hazırlayabilmektedir.

Kurulun denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma faaliyetlerinde gizlilik esastır. Raporların gizlilik derecesine raporun son şeklinin verileceği Kurul toplantısında karar verilir. Raporların yayımlanıp yayımlanmayacağı Kurulda kararlaştırılır.

Cumhurbaşkanı tarafından onaylanan raporlar, DDK Sekreterliğince ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmektedir. Denetime tâbi ilgili, ilişkili veya bağlı kurum ve kuruluşlar, rapora karşı cevaplarını Kurula belli bir sürede gönderirler.

Kurum, kuruluş ve kişilerin raporlara karşı cevapları/savunması alındıktan sonra Kurul, konuyla ilgili İvedi Durum Raporu düzenlenmekte ve Cumhurbaşkanının talimatı doğrultusunda ilgililer hakkında soruşturma açabilmektedir.

DDK, merkezi ve yerel kamu kurum ve kuruluşları ile STK'ların kadına ve çocuğa yönelik şiddetle mücadele kapasite ve imkânlarının değerlendirilmesini teminen; aile içi şiddetin kapsamı ve algılanmasındaki mevcut durumun analizi; kadına ve çocuğa yönelik şiddetle mücadelede politika, mevzuat ve kurumsal mekanizmaların etkinliğinin ve uluslararası iyi uygulama örneklerinin araştırılması; aile içi ve dışı şiddete maruz kalan ve risk altındaki kadın ve çocukların korunmasına/güçlendirilmesine yönelik sunulan adli, idari ve diğer hizmetlerin kalite ve etkinliğinin araştırılması amacıyla Cumhurbaşkanı tarafından 2011 yılında görevlendirilmiştir.

DDK 30.05.2013 tarihinde Merkezi ve Yerel Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşlarının, Kadın ve Çocuklara Yönelik Şiddetle Mücadele Kapasite ve İmkânlarının Değerlendirilmesi konulu bir Araştırma ve İnceleme Raporu hazırlamıştır. Raporda, Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddet Olgusuna; Mevzuata; Kurumsal Yapıya; Önleme Uygulamalarına ve Koruma Uygulamalarına ilişkin 47 tespit ve öneride bulunulmuştur. Raporda yer alan tespit, değerlendirme ve önerilerin gereğinin ASHB tarafından yapılmasının, diğer Bakanlık, kurum, kuruluş ve tarafları ilgilendiren hususların da anılan Bakanlıkça koordinatör olarak izlenmesinin/sonuçlandırılmasının temini maksadıyla Rapor Başbakanlığa gönderilmiştir.

5.2.5 Politika Kurulları

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin dördüncü kısmında Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları düzenlenmiştir. Politika kurulları, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen konularda kamu politikalarının oluşturulması ve geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Kararname'nin 20'nci maddesi uyarınca Cumhurbaşkanlığı bünyesinde; Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu, Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu, Ekonomi Politikaları Kurulu, Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu, Hukuk Politikaları Kurulu, Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu, Sağlık Politikaları Kurulu, Sosyal ve Gençlik Politikaları Kurulu, Tarım ve Gıda Politikaları Kurulu, Yerel Yönetim ve Afet Politikaları Kurulu kurulmuştur. Kurullar en az üç kişiden oluşmakta olup kurulların başkanı Cumhurbaşkanı'dır. Kurullar;

- Cumhurbaşkanınca alınacak kararlar ve oluşturulacak politikalarla ilgili öneriler geliştirmek,
- Geliştirilen politika ve strateji önerilerinden Cumhurbaşkanınca uygun görülenler hakkında gerekli çalışmaları yapmak,
- Küresel rekabetin getirdiği ani değişimlere karşı strateji ve politika önerileri

geliştirmek,

- Görev alanlarına giren konularda kamu kurum ve kuruluşlarına görüş vermek,
- Görev alanlarına giren konularda Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, sivil toplum ve sektör temsilcileri, alanında uzman kişiler ve ilgili diğer ilgililerin görüşünü alarak uygulanan politikaları ve gelişmeleri izlemek, yapılan çalışmalarla ilgili Cumhurbaşkanına rapor sunmak,
- Cumhurbaşkanı programına uygunluk açısından, bakanlıklar ile kurum ve kuruluşların uygulamalarını izlemek ve Cumhurbaşkanına rapor sunmak,
- Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, sivil toplum ve sektör temsilcileri, alanında uzman kişiler ve ilgili diğer ilgililerin davet edilmesi suretiyle genişletilmiş kurul toplantıları yapmak,
- Görev alanlarına giren konularda talep, ihtiyaç ve etki analizi yapmak ve/veya yaptırtmak,
- Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmak

görev ve yetkisine sahiptir.[581]

1 sayılı Kararname uyarınca Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı bünyesinde yer alan kurullardan biri olan "Hukuk Politikaları Kurulunun" görev ve yetkileri Kararname'nin 27'nci maddesinde;

- Adalet, hak ve özgürlükler, eşitlik ilkesi, hukukun üstünlüğü ve çoğulcu demokrasinin geliştirilmesine yönelik politika önerileri oluşturmak,
- Yargı sisteminin adil, hızlı ve etkin şekilde işlemesi için politika önerileri oluşturmak,
- Ulusal ihtiyaçlar ve evrensel ilkeler gözönünde tutularak hukuk sisteminin iyileştirilmesi ve mevzuatın güncellenmesine yönelik reform önerilerinde bulunmak,
- Haklar ve hak ihlalleri ile ilgili araştırmalarda bulunmak ve ihlallerin önlenmesine yönelik çözüm yolları aramak ve önerilerde bulunmak.
- Suç oranlarının azaltılmasına yönelik araştırmalar yapmak,
- Kadınlara ve çocuklara karşı şiddet, aile içi şiddet ve çocuk istismarını önlemek amacıyla araştırma ve çalışmalar yapmak,

olarak belirlenmiştir.

[581] Bkz. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m. 22.

5.3 AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI[582]

5.3.1 Hukuksal Yapı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB)'nın yetki, görev ve sorumlulukları 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde[583], 73 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi[584] ile yapılan değişiklerle düzenlenmektedir. Bakanlığın görevleri ve yetkileri aşağıda sunulmuştur:

a) Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejilerin geliştirmesi amacıyla gerekli çalışmalar yapmak, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek,

b) Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

c) Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

ç) Kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği

---

[582] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 19/02/2025 tarih ve 14839220 sayılı yazı; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Genel Müdürü Süreyya ERKAN'ın 18 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062.

[583] 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf (Erişim Tarihi: 22.02.2025)

[584] *73 sayılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-ile-calisma-ve-sosyal-guvenlik-bakanliginin-kurulmasi-ile-kamu-3.*

ve koordinasyonu sağlamak,

d) Engellilerin ve yaşlıların her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; belirlenen ulusal politika ve stratejilerin uygulanmasını koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak, engellilerin mesleki rehabilitasyonunu sağlayacak tedbirler almak,

e) Şehitlerimizin hatıralarının yaşatılması, şehit yakınları ile gazilerin her türlü mağduriyet ve mahrumiyetten korunması amacıyla; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

f) Toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek; yoksullukla mücadeleye ilişkin ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

g) Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek; korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, kadın, engelli ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet kuruluşları kurmak ve işletmek,

ğ) Ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddî, manevî ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak,

h) Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek, bu çerçevede denetimini yapmak, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların taşıması zorunlu olan nitelikleri ve bunlara rehberlik edecek programları geliştirmek,

ı) Sosyal hizmet ve yardım faaliyetleriyle bunlardan yararlananlara ilişkin bilgileri merkezî bir sistemde oluşturulacak veri tabanı aracılığıyla işlemek, kontrol etmek, izlemek ve geliştirilecek politika, strateji ve önlemler bağlamında değerlendirmek,

i) Sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki uluslararası gelişmeleri ve faaliyetleri izlemek, bunlara katkı vermek ve yürütülecek çalışmalarda yararlanmak üzere

değerlendirmek, bu alanda taraf olduğumuz uluslararası sözleşme ve anlaşmaların ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak,

j) Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

5.3.2 Hizmet Birimleri

Bakanlığın hizmet birimleri Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Personel Genel Müdürlüğü, Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği ve Özel Kalem Müdürlüğü'dür.

Ayrıca 25.12.2024 tarihinde 171 sayılı Aile Enstitüsü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi[585] ile "*Aile Enstitüsü*" kurulmuştur. Enstitü ile ASHB tarafından; çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı birey ve ailelerine yönelik sunulan hizmetlerin ve bu alanda yürütülen politikaların daha kapsamlı, standart ve etkin olarak uygulanabilmesi ve mevcut çalışmaların güçlendirilmesi amacıyla veri üretme, araştırma ve politika geliştirme faaliyetlerinin ihtisaslaşmış tek bir merkez üzerinden yürütülmesi öngörülmüştür.

5.3.3 Personel Durumu

Bakanlıkta (merkez, taşra, yurtdışı, döner sermaye ve ek ders toplam) 62.355 personel görev yapmaktadır. Personelin yaklaşık %61'i (38.083 kadın personel) kadın, %39'u erkektir. Kadın yönetici sayısı 1.358 olup kadın yöneticilerin 2'si bakan yardımcısı, 3'ü genel müdür, 7'si genel müdür yardımcısı, 8'i il müdürü düzeyindedir. Kadın yöneticilerin unvanlara göre dağılımını gösteren tablo[586] aşağıdadır.

[585] 171 sayılı Aile Enstitüsü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241225-22.pdf

[586] Tablolarda verilen istatistikler, 27.01.2025 tarihi itibarıyla Bakanlık sistemlerinde kayıtlı olan verileri ifade etmektedir.

Tablo 13. Kadın Yöneticilerin Unvanlarına Göre Dağılımı

Kadın Yönetici Unvanları	Sayısı
Bakan Yardımcısı	2
Genel Müdür	3
Genel Müdür Yardımcısı	7
Daire Başkanı	40
İl Müdürü	8
İl Müdür Yardımcısı	78
Şube Müdürü	314
Kuruluş Müdürü	485
Kuruluş Müdür Yardımcısı	421
TOPLAM	**1.358**

Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verileri.

Tablo 13'te görüldüğü üzere kadın yöneticilerin çoğunluğu şube müdürü, kuruluş müdürü ve kuruluş müdür yardımcısı unvanlarına sahiptirler.

5.3.4 On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)[587]

On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), 30.10.1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince, TBMM Genel Kurulu'nun 31.10.2023 tarihli 15'inci Birleşiminde onaylanmıştır. On İkinci Kalkınma Planı'nın onaylandığına ilişkin Karar 01.11.2023 tarih ve 32356 sayılı (mükerrer) Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

On İkinci Kalkınma Planı ile "*Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum*" ekseninde; insan odaklı, kapsayıcı bir kalkınma yaklaşımı benimsenerek dayanıklı bir aile ve toplum yapısı ile milli ve insani değerleri haiz, eğitimli, kültürlü, üretken ve sağlıklı nesillerin geleceğe taşınması amaçlanmaktadır. Eksen altında yer alan konu başlıklarında ASHB sorumluluğunda birçok amaç, politika ve tedbir yer almaktadır. Aşağıda Komisyonun görev alanı çerçevesinde yer alan amaç, politika ve tedbirlere yer verilmiştir.

On İkinci Kalkınma Planı'nın "*Kadın*" başlığı altında; "*Ailede merkezi role sahip kadınların hak ettiği üstün kıymeti görmesi ve kalkınmamıza ivme kazandırılması için kadınların başta eğitim ve istihdam olmak üzere hayatın tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanması, her alanda ve düzeyde temsil ve katılımın artırılması*" temel amaç olarak benimsenmiştir. Plan'da bu amacı gerçekleştirmeye yönelik politika ve tedbirlere yer

[587] Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023), "*On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)*", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf (Erişim Tarihi: 21.03.2025)

verilmiştir:

Politika 726. Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır.

726.1. Kurumlarca toplanan verilerin cinsiyet, yaş, göçmenlik statüsü, engellilik, coğrafi konum gibi nitelikler bazında üretilmesi sağlanacak ve buna dayalı analizler gerçekleştirilecektir.

726.2. Kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme çalışmaları yaygınlaştırılarak bütçeleme süreçlerine entegre edilecektir.

726.3. Spor alanında kadınların temsilinin artırılmasına yönelik politikalara dayanak teşkil edecek göstergelerin üretilmesi sağlanacaktır.

Politika 727. Kadınların eğitim, istihdam ve karar alma mekanizmalarına katılımı ile temsillerinin artırılması için kota ve ilave destekler gibi "geçici özel önlemler" tanımlanarak uygulanacaktır.

727.1. Kamu, özel sektör, siyaset dâhil tüm karar alma mekanizmalarında ve yönetimin her kademesinde nüfusun yarısını oluşturan kadınların temsili ve katılımının artırılması hedefiyle, aşamalı bir geçiş için çalışmalar yapılacaktır.

Politika 728. Kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımının yanı sıra eşit işe eşit ücret ilkesinin benimsendiği koşullarda istihdamının artırılması sağlanacaktır.

728.1. Merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve STK'larla iş birliğiyle kadın istihdamını artırmak üzere kaliteli, ekonomik ve erişilebilir bakım hizmetlerine ilişkin alternatif modeller geliştirilmesi ve pilot uygulamaları takiben yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

728.2. Kadınların işgücüne katılımlarını artıracak girişimcilik, finansal ve dijital okuryazarlık, kooperatifçilik gibi alanlardaki programlar kapsamları genişletilerek yaygınlaştırılacaktır.

728.3. İkiz dönüşümle değişen işgücü piyasasına kadınların tam, eşit, güvenceli ve etkin katılımlarının sağlanması, bu kapsamda ortaya çıkacak yeni beceri ve yeteneklerin kadınlara kazandırılmasına yönelik programlar geliştirilecektir.

728.4. Kadın temsilinin düşük olduğu matematik, fen, teknoloji ve mühendislik alanlarında kadınların eğitim ve istihdamının artırılması için kamu ve özel sektörün eşitlik ve kapsayıcılık temelinde dönüşümüne yönelik çalışmalar yapılacaktır.

728.5. Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen kadın üretici ve girişimcilerin hayata yeniden katılmalarını ve tutunmalarını sağlamak için üretimin, yenilikçi

teknolojilerin, iş birliğinin, psikolojik güçlenmenin de içinde olduğu program ve projeler hayata geçirilecektir.

728.6. Kırsalda kadın girişimciliğinin ve teknoloji okuryazarlığının artırılması, kadınlara yönelik sosyal alanların oluşturulması, bakım hizmetlerinin kaliteli, ekonomik ve erişilebilir olarak sunulması, tarım işçisi olarak çalışan kadınların ücretli ve kayıtlı hale getirilmesi için çalışmalar yürütülecektir.

Politika 729. Kadınlara yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilecek, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi sağlanacaktır.

729.1. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve erken yaşta evliliklerle mücadeleye ilişkin yasal düzenlemelerin şiddete sıfır tolerans anlayışıyla daha etkin bir şekilde uygulanması sağlanacaktır.

729.2. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasite geliştirilecek, hizmet standartları uygulanacak ve sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması sağlanacaktır.

729.3. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı her türlü şiddet ile topyekûn mücadele kapsamında toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

729.4. Yeni teknolojiler ile tüm iletişim kanalları dâhil medyanın kadınlara yönelik olumlu tutum ve davranış oluşturma çabaları desteklenecek, toplumdaki algısını olumsuz gösteren her türlü içerikle etkin bir şekilde mücadeleye devam edilecektir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele ile ayrımcılığın önlenmesi konularıyla ilişkili politika ve tedbirler sadece "*Kadın*" başlığı ile sınırlanmamıştır. Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliği tüm Plan'a yansıtılmıştır. Bu çerçevede, "*Çocuk*", "*Aile*", "*Engelli Hizmetleri*", "*Sosyal Hizmetler, Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele*", "*Nüfus ve Yaşlanma*" "*Afet Yönetimi*", "*Kırsal Kalkınma*" gibi birçok başlık altında kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla ilgili, Bakanlık görev alanıyla ilişkili tedbirlere yer verilmiştir. Bunlar şu şekildedir:

409.1. İstihdam teşviklerinden etkin olmayanlar sonlandırılacak, kadın, genç ve engellilere yönelik teşviklerin ağırlığı artırılarak teşvik sisteminin sade ve etkin bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.

563.5. Başta tarım satış kooperatifleri, kadın kooperatifleri ile sosyal nitelikli kooperatifler olmak üzere öncelikli sektörlerde faaliyette bulunan kooperatiflere destek sağlanacaktır

697.4. Özel politika gerektiren gruplarda yer alan bireylerin istihdamda kalmalarının temin edilmesi ve sahip oldukları becerilerin günümüz ihtiyaçlarına uyarlanması için hayat boyu öğrenmeye katılım artırılacak, sektörlerle iş birlikleri güçlendirilecektir.

697.5. Kadın istihdamını artırmaya yönelik kurumsal bakım olanaklarının ekonomik ve fiziki erişilebilirliği artırılacaktır.

697.6. Uzaktan çalışma gibi esnek çalışma modellerinin kayıtlı ve güvenceli bir şekilde uygulanması ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

697.7. Mikro kredi projeleri, kadın istihdamına etkisi güçlendirilerek yaygınlaştırılacaktır.

698.4. Eğitimde ve istihdamda olmayan gençlerin istihdama erişimlerini desteklemeye yönelik programların etkinliği artırılacaktır.

699.1. SGK, İŞKUR ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü verileri entegre edilecek ve İŞKUR hizmetleri ile kamu kaynaklı hizmet ve yardımlardan yararlanamayan dar gelirli hanelere İŞKUR hizmetlerinin sunumunda öncelik sağlanacaktır.

720.1. Aileye yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin içeriği kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve STK'larla iş birliği içerisinde çeşitlendirilerek yaygınlaştırılacak, eğitim, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinde ihtisaslaşma sağlanacaktır.

720.2. Milli ve manevi değerlerimiz gözetilerek sağlıklı nesillerin devamına ve aile yapısını olumsuz etkileyen kötü alışkanlıkların, bağımlılıkların ve zararlı akımların etkilerinin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

720.3. Aile bireylerinin, teknoloji ve dijitalleşmenin olumsuz etkilerinden korunmasına yönelik bilinçli medya kullanımı konusunda farkındalığını artırmak üzere eğitim programları yaygınlaştırılacaktır.

720.4. Aileye yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinde, ailede ihtiyacı olan her bireyin katılacağı, çalışma saatleriyle uyumlaştırılmış, merkezinde koruyucu ve önleyici çalışmaların yer alacağı evlilik öncesi eğitimleri de kapsayacak şekilde bir yapı oluşturulacaktır.

720.5. Ailelerin demografik ve sosyokültürel yapıları ölçülerek istatistiksel veriler derlenecek ve aile yapısında meydana gelen/gelebilecek değişim/dönüşümlerin incelenebilmesi amacıyla sosyal araştırmalar gerçekleştirilecektir.

721.1. İş ve aile yaşamının uyumlaştırılması, kadın istihdamının artırılması ve dinamik nüfus yapısının korunması için kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör iş birliği içinde çalışma saatleri, alternatif çalışma yöntemlerini de kapsayacak ikincil mevzuat çalışmaları yapılacaktır.

721.2. Çocuk, yaşlı ve engelli bakım hizmetlerinin niteliği ve niceliği iyileştirilerek yaygınlaştırılacaktır.

723.1. Aile içi şiddeti ortaya çıkaran temel unsurlar belirlenerek önleyici mekanizmaları artırmaya yönelik kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ile STK'ların iş birliğiyle bütüncül çalışmalar yürütülecektir.

723.2. Boşanma sürecindeki aileler yakından takip edilerek aile bireylerinin maddi ve manevi kayıplarının en aza indirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

723.3. Aile içi şiddet araştırmalarının kapsamı, çocuğa, engelliye ve yaşlıya karşı şiddet ile istismar konularını da içerecek şekilde genişletilecektir.

724.1. Psikososyal destek sunan personelin hizmet içi eğitimlerle niteliği artırılacaktır.

724.2. Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin karşılaştığı sorunlara yönelik araştırmalar yapılarak hizmet modelleri çeşitlendirilecektir.

731.1. Doğum öncesinden başlamak üzere nitelikli, sürdürülebilir, erişilebilir ve davranış değişikliğine yönelik anne baba eğitimleri artırılacaktır.

731.2. Anne ve babalara yönelik çocukların yaş ve gelişme düzeylerine uygun bütüncül gelişimlerini ve öğrenme kapasitesini artırıcı eğitim ve oyun içerikli araç ve gereçler ile rehber hazırlanacaktır.

731.4. Erken çocukluk dönemi bakım ve eğitim hizmeti veren kurumların sayısı artırılacak, hizmet sunum modelleri çeşitlendirilecek ve denetimler etkinleştirilecektir.

731.5. Erken dönem çocuk bakım ve gelişimine hizmet veren kurumlarda çalışan personelin kapasitesi artırılacaktır.

738.1. Çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddetin nedenlerini ve mevcut durumunu tespit eden bilimsel araştırmalar yapılacaktır.

738.2. Erken çocukluk döneminden başlamak üzere çocuklara ve ebeveynlerine ihmal, istismar ve şiddet konularında farkındalık eğitimleri verilecek, çocukların yaşam becerileri güçlendirilecektir.

738.3. Çocuklarla çalışan profesyonellerin ihmal, istismar ve şiddeti tespit etme ve gerekli yönlendirmeyi yapma kapasitelerini artırmaya yönelik programlar düzenlenecektir.

738.4. "*Çocuk İzlem Merkezleri*"nin sayıları ve etkinlikleri artırılacaktır.

738.5. Çocuk koruma ilk müdahale ve değerlendirme birimlerinin güçlendirilmesi ve etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

740.3. Çocuk dostu yayınlar desteklenecektir.

740.4. Çocukların siber suçlar ve siber zorbalıklar konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.

750.1. Gençlerin eğitimde ve istihdamda olmama nedenlerine uygun olarak işgücüne ve istihdama katılımlarını artırmak üzere teşvik programları uygulanacaktır.

750.2. Gençlerin liderlik becerileri geliştirilerek girişimciliklerinin desteklenmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.

750.3. Eğitimde ve istihdamda olmayan gençler açık işlere ve mesleklere yönlendirilecektir.

750.8. Başta kırsal bölgelerde yaşayan genç kadınlar olmak üzere gençlerin çalışma hayatına girmeleri desteklenecek, kırsala tersine göçü sağlayıcı, ekonomik ve sosyal hayatı canlandırıcı projeler geliştirilecektir.

750.9. Eğitimde ve istihdamda olmayan genç kadınların yaşam becerilerinin geliştirilmesi ve istihdama katılımlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

764.2. Engelli bireylere ilişkin verilerin toplanmasında ve analizinde kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bir yaklaşım benimsenerek engelli kadınlar ile kız çocuklarını kapsayan veriler oluşturulacaktır.

767.1. Sosyal sorunların ortaya çıkmadan önce engellenmesi ve bu sorunlarla etkin bir mücadelenin sağlanmasına yönelik kurgulanan Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) aracılığıyla sosyal hizmet ve yardım programlarının etkinliği artırılacaktır.

768.1. Bakım hizmetlerinde öncelikle aile yanında veya evde bakım teşvik edilecek, destek hizmetleri ile gündüzlü bakım hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.

768.2. Sosyal hizmetlere ilişkin standartlar belirlenerek etkin bir izleme, değerlendirme ve denetleme mekanizması kurulacaktır.

768.3. Sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren personelin niteliği artırılacak ve ihtisaslaşması yönünde çalışmalar yapılacaktır.

771.2. Sosyal yardım sistemi gözden geçirilecek, işgücüne katılıma mani olmayacak şekilde bütünleşik bir yapıda, aile odaklı ve fert başına asgari bir geliri garanti edecek şekilde yeniden kurgulanacaktır.

774.1. Öncelikle yoksullar, kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar olmak üzere nüfusun tümünün afetler ile ekonomik, sosyal ve çevre sorunları gibi durumlar için dirençleri artırılacaktır.

810.1. Yaşlı kadınlar başta olmak üzere yoksul yaşlıların yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik mekanizmalar geliştirilecektir.

804.1. Genç nüfusun eğitim, iş ve üretim yaşamına katılımını artıracak çalışmalar yürütülecektir.

804.2. Doğurganlık seviyesinin nüfusun yenilenme düzeyine yükselmesine yönelik

önlemler hayata geçirilecektir.

804.3. Özel sektörün çalışanları için sunduğu kreş ve gündüz bakım evleri konusundaki mevzuat ve devlet yardımları geliştirilecektir.

812.1. Yaşlanan nüfusa yönelik hizmet ve politikalar veriye dayalı olarak geliştirilecektir.

820.7. Gençler ve kadınlar öncelikli olmak üzere yurt dışında yaşayan Türklerin yaşadıkları ülkelerdeki mesleki eğitim imkânlarından yararlanmalarına yönelik faaliyetler yürütülecektir.

841.1. Engelli, yaşlı, kadın ve çocuklar ile yakınlarına yönelik farklı afet durumlarında afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin detaylı rehberler hazırlanacak ve eğitimler verilecektir.

841.2. Toplanma ve geçici barınma alanlarının engelli, yaşlı, kadın ve çocukların farklılaşan ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması sağlanacaktır.

897.1. Kırsalda başta kadınlar ve gençler olmak üzere özel politika gerektiren gruplara yönelik yenilikçi sosyal programlar hayata geçirilecektir.

897.3. Kırsalda yoksulluğun azaltılması amacıyla ölçek ve dayanışma ekonomisine önem verilerek üretici örgütleri sektörel iş birliği, satış ve pazarlama, üretim teknikleri, finansman ve mevzuat gibi konularda eğitimlerle desteklenecektir.

897.4. Kırsalda üretici örgütlerinin güçlendirilmesi ve kooperatifçiliğin etkinleştirilmesi amacıyla ilgili mevzuatta iyileştirmeler gerçekleştirilecektir.

914.1. Ayrımcılık ve nefretle mücadele alanında izleme ve denetim mekanizmaları güçlendirilecektir.

953.2. Kadın, genç, yaşlı ve engellilerin yerel yönetimlerdeki temsil ve karar alma süreçlerine katılım mekanizmaları güçlendirilecektir.

Kalkınma Planı'nın uygulama döneminin sonunda kadınlarda ortaöğretim net okullaşma oranının %100'e, yükseköğrenim net okullaşma oranının %60'a, kadın istihdam oranının %36,2'ye, işgücüne katılma oranının %40,1'e, kadın belediye başkanı oranının %5'e ve parlamentodaki kadın temsil oranının %25'e yükseltilmesi; anne ölüm hızının 100 bin canlı doğumda 12'ye düşürülmesi hedeflenmiştir.

5.3.5 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı[588]

Ailede merkezi role sahip kadınların hak ettiği üstün kıymeti görmesi ve kalkınmamıza ivme kazandırılması için kadınların başta eğitim ve istihdam olmak üzere hayatın tüm alanlarındaki hak ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanması, her alanda ve düzeyde temsil ve katılımının artırılması temel amacı kapsamında 2025 yılında hayata geçirilecek tedbirlere yer verilmiştir.

726 No'lu "*Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır.*" politikası kapsamında;

Tedbir 726.1. Kurumlarca toplanan verilerin cinsiyet, yaş, göçmenlik statüsü, engellilik, coğrafi konum gibi nitelikler bazında üretilmesi sağlanacak ve buna dayalı analizler gerçekleştirilecektir.

Tedbir 726.3. Spor alanında kadınların temsilinin artırılmasına yönelik politikalara dayanak teşkil edecek göstergelerin üretilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 726.4. Kadınların güçlenmesine yönelik plan, program ve politikalar geliştirilecek ve bunların etkin bir şekilde uygulanması ve izlenmesi sağlanacaktır.

727 No'lu *"Kadınların eğitim, istihdam ve karar alma mekanizmalarına katılımı ile temsillerinin artırılması için kota ve ilave destekler gibi "geçici özel önlemler" tanımlanarak uygulanacaktır."* politikası kapsamında;

Tedbir 727.1. Kamu, özel sektör, siyaset dâhil tüm karar alma mekanizmalarında ve yönetimin her kademesinde nüfusun yarısını oluşturan kadınların temsili ve katılımının artırılması hedefiyle, aşamalı bir geçiş için çalışmalar yapılacaktır.

728 No'lu *"Kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımının yanı sıra eşit işe eşit ücret ilkesinin benimsendiği koşullarda istihdamının artırılması sağlanacaktır."* politikası kapsamında;

Tedbir 728.1. Merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve STK'larla iş birliğiyle kadın istihdamını artırmak üzere kaliteli, ekonomik ve erişilebilir bakım hizmetlerine ilişkin alternatif modeller geliştirilmesi ve pilot uygulamaları takiben yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

---

[588] Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2024), "*2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı*", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/11/2025-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi-05112024.pdf

Tedbir 728.2. Kadınların işgücüne katılımlarını artıracak girişimcilik, finansal ve dijital okuryazarlık, kooperatifçilik gibi alanlardaki programlar kapsamları genişletilerek yaygınlaştırılacaktır.

Tedbir 728.3. İkiz dönüşümle değişen işgücü piyasasına kadınların tam, eşit, güvenceli ve etkin katılımlarının sağlanması, bu kapsamda ortaya çıkacak yeni beceri ve yeteneklerin kadınlara kazandırılmasına yönelik programlar geliştirilecektir.

Tedbir 728.4. Kadın temsilinin düşük olduğu matematik, fen, teknoloji ve mühendislik alanlarında kadınların eğitim ve istihdamının artırılması için kamu ve özel sektörün eşitlik ve kapsayıcılık temelinde dönüşümüne yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Tedbir 728.6. Kırsalda kadın girişimciliğinin ve teknoloji okuryazarlığının artırılması, kadınlara yönelik sosyal alanların oluşturulması, bakım hizmetlerinin kaliteli, ekonomik ve erişilebilir olarak sunulması, tarım işçisi olarak çalışan kadınların ücretli ve kayıtlı hale getirilmesi için çalışmalar yürütülecektir.

729 No'lu *"Kadınlara yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilecek, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi sağlanacaktır."* politikası kapsamında;

Tedbir 729.1. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve erken yaşta evliliklerle mücadeleye ilişkin yasal düzenlemelerin şiddete sıfır tolerans anlayışıyla daha etkin bir şekilde uygulanması sağlanacaktır.

Tedbir 729.2. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasite geliştirilecek, hizmet standartları uygulanacak ve sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması sağlanacaktır.

Tedbir 729.3. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı her türlü şiddet ile topyekûn mücadele kapsamında toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Tedbirlerine ilişkin sorumlu ve iş birliği yapılacak kuruluşlar ile yürütülecek faaliyet ve projeler belirlenmiştir.

5.3.6 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

5.3.6.1 Hukuksal Yapı ve Bütçe

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin[589]

[589] 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf

70’inci maddesine göre, ASHB’nin ana hizmet birimlerinden olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM),

- Bakanlığın kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek,
- Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında etkin hâle getirilmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek,
- Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce kadınlara yönelik yürütülen sosyal hizmetlere ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek ve bunlara uyulmasını sağlamak,
- Kadına karşı her türlü ayrımcılığı önlemek ve kadının insan haklarını geliştirmek amacıyla faaliyet ve projeler yürütmek, bu alanda yapılan çalışmalara destek vermek,
- Kadının insan hakları konusunda kamuoyunu bilgilendirmek ve aydınlatmak suretiyle toplumsal bilinçlenmeyi geliştirmek,
- Kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak, kadının aile ve sosyal yaşamdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne destek oluşturmak,
- Sağlık, eğitim, kültür, çalışma ve sosyal güvenlik başta olmak üzere bütün alanlarda kadınların ilerlemesini sağlayıcı ve karar mekanizmalarına katılımını artırıcı çalışmalarda bulunmak ile görevlidir.

Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesi çalışmalarının dâhil olduğu Kadının Güçlenmesi Programı’nın 2025 yılı bütçesi 2024 yılı bütçesine kıyasla %68 oranında artarak 4 milyar 885 milyon 568 bin TL olarak kabul edilmiştir.

5.3.6.2 Mevzuat Çalışmaları

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası[590]; kanun önünde eşitlik, kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı ve ailenin korunmasına ilişkin madde 10, 17 ve 41 ile kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi, ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların

[590] 1982 Tarih ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

korunması için gerekli tedbirlerin alınması devletin yükümlülükleri arasında yer almaktadır. 2004 yılında Anayasa'nın 10'uncu maddesinde; kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğuna, devletin bu eşitliğin hayata geçmesini sağlamakla yükümlü olduğuna ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. 2010 yılında ise; bu amaçla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olmayacağına ilişkin düzenleme hayata geçirilerek kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık anayasal güvenceye kavuşturulmuştur.

CEDAW[591], 1 Mart 1980 tarihinde, üye ülkelerin imzasına açılmış, Türkiye'nin 1985 yılında onayladığı Sözleşme, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir. CEDAW kapsamında Sekizinci Dönem Ülke Raporu 2022 yılında BM'ye sunulmuştur.

1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu'nda kadın-erkek eşitliğini gözeten, cinsiyet ayrımcılığına son veren, kadınları, aile ve toplum içerisinde erkeklerle eşit kılan ve kadın emeğini değerlendiren düzenlemeler yapılmıştır. 2003 yılında yürürlüğe giren İş Kanunu'nun getirdiği en önemli ilerleme ise işveren-işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayrım yapılamayacağıdır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'da[592] kadına karşı şiddet konusunda reform niteliğinde değişikliklere yer verilmiştir. 2021 ve 2022 yıllarında kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında 5237 sayılı Kanun'da önemli değişiklikler yapılmıştır.[593]

2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı Kanun[594] ile Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin yasal altyapı güçlendirilmiş ve bu mücadele bir üst seviyeye taşınmıştır. 6284 sayılı Kanun'un amaç; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. 6284 sayılı Kanun'un kapsadığı bireyler açısından son derece geniş bir yapısı bulunmakta olup dil, din, renk, cinsiyet, medeni durum, tabiiyet, engel durumu gibi herhangi bir ayrım yapmadan, kadınlar, çocuklar ve aile bireylerini şiddetten korumayı hedeflemektedir.

6284 sayılı Kanun'un etkin olarak uygulanması amacıyla 5 Ocak 2013 tarihinde *Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik*, 18 Ocak 2013 tarihinde *6284*

[591] BM Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), https://evicisiddet.adalet.gov.tr/dosya/up/icerik/5_cedaw.pdf (Erişim Tarihi: 23.01.2025).
[592] 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf (Erişim Tarihi: 18.01.2025).
[593] Bkz: Raporun 5.4. Adalet Bakanlığı bölümü.
[594] 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm (Erişim Tarihi: 12.03.2025).

sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, 17 Mart 2016 tarihinde *Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik* ve 4 Eylül 2021 tarihinde *6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik* yürürlüğe girmiştir.[595]

25 Kasım 2023 tarihinde yayımlanan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" konulu, 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi[596] ise, kadına yönelik şiddetle mücadelenin bir devlet politikası olarak en üst düzeyde ele alındığının önemli bir göstergesi olarak ilgili mevzuatta yerini almıştır. Söz konusu Genelge ile kadına yönelik şiddetin yeri olmadığı bir kez daha vurgulanmış, kadına yönelik şiddetle mücadelenin çok yönlü, bütüncül bir yaklaşımı ve toplumun tüm kesimlerinin ortak ve kararlı mücadelesi bilinciyle kapsamlı düzenlemelerin kararlılıkla uygulanacağı belirtilmiştir. Genelge ile kadına yönelik şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması ve güçlendirilmesine yönelik; mevzuatın etkin uygulanmasından, şiddet mağdurlarına yönelik hizmetlerin daha ulaşılabilir olması, şiddetle mücadele alanındaki kurumların kapasitesinin artırılması, kamu personeli ve toplumun tüm kesimlerine yönelik bilgi ve farkındalığın artırılması, tüm kamu kurumlarının hem ulusal hem de yerel düzeyde iş birliğini artırması çalışmalarının devam ettirileceği, kadınlara yönelik dijital şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele edilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirileceği vurgulanmıştır.

8 Mart 2025 tarihinde yayımlanan 2025/4 sayılı Kadının Güçlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile; ASHB koordinasyonunda hazırlanan ve yürürlükte olan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)'nın merkezi ve yerel düzeyde, bütüncül bir bakış açısıyla, etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesi vurgulanmıştır. Bu amaçla, kadınlara yönelik sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesine yönelik tüm çalışmaları izlemek, değerlendirmek, koordinasyon ve iş birliğini sağlamak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında ilgili kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılımıyla Kadının Güçlenmesi Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Ayrıca, kadının güçlenmesi çalışmalarının yerel düzeyde etkin bir şekilde yürütülmesi ve takibi amacıyla tüm illerde, Vali başkanlığında "*Kadının Güçlenmesi İl Koordinasyon Kurulları*" oluşturulmuştur. İl Kurullarının yanı sıra ASHİM'ler koordinasyonunda ilgili tüm paydaşların katkılarıyla ilin yerel dinamiklerine uygun olarak Kadının Güçlenmesi İl Eylem

595 Ayrıntılı bilgi için bakınız: Mevzuat Bölümü.
596 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele konulu 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/11/20231125-26.pdf

Planları hazırlanacağı belirtilmiştir.[597]

5.3.6.3 Politika Belgeleri

5.3.6.3.1 Ulusal Eylem Planları

Kadına yönelik şiddetle mücadelede yol haritasını belirleyen ve temel politika önceliklerini ortaya koyan ulusal eylem planları 2007 yılından bu yana kararlılıkla uygulanmaktadır. 2021-2025 dönemini kapsayan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*"[598], şiddetle mücadelede uluslararası standartlardan ve yasal mevzuattan güç alarak ASHB koordinasyonunda kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ve üniversitelerin kadın araştırmaları merkezlerinin katkı ve katılımları ile hazırlanmıştır. 1 Temmuz 2021 tarihinde uygulanmaya başlanan IV. Ulusal Eylem Planı kadına yönelik şiddetle mücadelenin dört ana ekseni olan koruma, önleme, kovuşturma ve politika geliştirme alanlarına yönelik hedefler içermektedir. "*Adalete Erişim ve Mevzuat*", "*Politika ve Koordinasyon*", "*Koruyucu ve Önleyici Hizmetler*", "*Toplumsal Farkındalık*", "*Veri ve İstatistik*" olmak üzere 5 ana hedeften oluşan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda 28 Strateji ve 227 faaliyet yer almaktadır. 2026-2030 dönemini kapsayacak Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı hazırlık çalışmalarına başlanmıştır.

IV. Ulusal Eylem Planı'nda yer alan 227 faaliyet arasından 143 tanesinde ASHB münhasıran ya da diğer kurumlarla ortak olarak sorumludur. 143 faaliyetten 35 faaliyet tamamlanmış, 57 faaliyet süreklilik arz eden faaliyet olduğu için düzenli olarak sürdürülmekte olup 26 faaliyetin uygulanmasına ise devam edilmektedir. Bu çerçevede faaliyetlerin %83'ü hayata geçirilmiştir. Faaliyetlerin %11'inin 2025 yılında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Kalan %6 faaliyet ise doğrudan veya ileri seviyeye taşımak üzere revize edilerek V. Ulusal Eylem Planı kapsamında değerlendirilecektir.

Kadın erkek hak ve fırsat eşitliği ve kadına yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesi için koordinasyon görevi bulunan KSGM ile bu alanda faaliyet gösteren diğer kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, üniversiteler ve özel sektörün iş birliği içinde hareket etmeleri, ortak politikalar belirlemeleri ve belirlenen politikaları uygulamaları önem arz etmektedir. Gerçekleştirilecek çalışmalarla kaydedilen ilerlemelerin daha ileriye taşınması amacıyla konunun bütüncül bir yaklaşımla ele alınması önemlidir. Ayrıca yürütülecek çalışmaların

[597] Kadının Güçlenmesi Konulu 2025/4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250308-3.pdf

[598] ASHB (2021), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)* ", https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf

etkin ve periyodik izlenmesi zaruridir. Bu kapsamda tüm çalışmalar, yaşamın tüm alanlarında kadınların konumlarının güçlenmesi, kadınların eğitim ve sağlık imkânlarından eşit bir şekilde yararlanmalarının sağlanması, karar alma mekanizmalarına katılımlarının artırılması, medyada eşitlikçi temsilin sağlanması, kadın erkek hak ve fırsat eşitliği yaklaşımının ana plan ve politikalara dâhil edilmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele eksenlerinde yürütülmeye devam etmektedir.

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planları da tüm tarafların katkılarıyla hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. 2018-2023 döneminde uygulanan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın ikincisi 2024-2028 dönemi için çok taraflı ve kapsayıcı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)'nın temel politika eksenleri; Eğitim, Sağlık, Ekonomi, Liderlik ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım ile Çevre ve İklim Değişikliği'dir. Plan'da; 5 temel amaç, 20 strateji, 83 faaliyet yer almaktadır.[599]

- Eğitim alanında "*Kadınlar ve kız çocuklarının hayat boyu öğrenme dâhil eğitimin tüm kademelerine tam erişimleri ve etkin katılımlarını sağlamak*"
- Sağlık alanında "*Kadınlar ve kız çocuklarının tüm yaş grupları ve farklılaşan ihtiyaçlarını gözeten kapsamlı ve bütüncül sağlık hizmeti sunmak*"
- Ekonomi alanında "*Kadınların ekonomik güçlenmeleri için değişen işgücü piyasalarına tam, eşit ve etkin katılımlarını sağlamak*"
- Liderlik ve Karar alma Mekanizmalarına Katılım alanında "*Siyaset, liderlik ve karar alma mekanizmalarında ulusal ve yerel düzeyde kadınların temsilini artırmak ve karar süreçlerine etkin katılımlarını sağlamak*"
- Çevre ve İklim Değişikliği alanında "*Çevre ve iklim değişikliğinin kadınlar ve kız çocuklarına yönelik etkilerini tespit ederek ihtiyaçlar çerçevesinde çalışmalar gerçekleştirilmesini sağlamak*" temel amaçları doğrultusunda çalışmalar tüm kamu kurumları, üniversiteler, özel sektör ve STK'lar ile eşgüdüm içerisinde yürütülmektedir.

5.3.6.3.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yıllık Faaliyet Planları[600]

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda[601] yer alan *"politika*

[599] ASHB (2024), "*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*", https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf

[600] KSGM, "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planları*", https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-2025-yili-faaliyet-plani/

önceliklerinin belirlenebilmesi için yıllık olarak faaliyet planlarının oluşturulacağı" faaliyeti kapsamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planları 2022, 2023, 2024 ve 2025 yılları için hazırlanmıştır. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nın etkin olarak uygulanması için hazırlanan Yıllık Faaliyet Planlarının sonuncusu 25 Kasım 2024 tarihinde kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı ASHB koordinasyonunda İçişleri, Adalet, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları ile Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliğinde uygulanmak ve izlenmek üzere hazırlanmıştır. Faaliyet Planı, IV. Ulusal Eylem Planı hedeflerine uygun olarak "*Adalete Erişim ve Mevzuat*", "*Politika ve Koordinasyon*", "*Koruyucu ve Önleyici Hizmetler*", "*Toplumsal Farkındalık*" ve "*Veri ve İstatistik*" başlıkları kapsamında yapılandırılmıştır. 2025 yılında 40 faaliyetin uygulanması planlanmıştır.

5.3.6.3.3 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları

Yerel politikaların etkinliğini artırmak amacıyla 81 ilin tamamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları hayata geçirilmiştir. İl düzeyinde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik dayanak alınarak oluşturulan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları aracılığıyla İl Eylem Planlarının, altı ayda bir izleme çalışmaları gerçekleştirilmekte ve yapılan çalışmalar KSGM'ye raporlanmaktadır.

5.3.6.3.4 Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları

2017 yılının son çeyreği ve 2018 yılı içerisinde erken yaşta ve zorla evlilik oranlarının yüksek olduğu illere yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda Ağrı, Aksaray, Antalya, Bitlis, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Iğdır, İzmir/Kiraz, Kahramanmaraş, Kars, Kilis, Mardin, Muş, Nevşehir, Niğde, Şanlıurfa, Van, Yozgat illerine saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. 2017-2019 yıllarında 19 ilde, 2022 yılında 4 ilde, 6-7 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından 5 ilde, 2024 yılında Batman İli'nde yürürlüğe giren Eylem Planı ile toplam 29 İlde Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları uygulanmaktadır.

---

[601] ASHB (2021), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*", https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf

5.3.6.3.5 Kadının Güçlenmesi İl Eylem Planları

8 Mart 2025 tarihinde yayımlanan 2025/4 sayılı Kadının Güçlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)'nın merkezi ve yerel düzeyde, bütüncül bir bakış açısıyla, etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesi amacıyla; yerel düzeyde valiliklerin himayesinde, ASHİM koordinasyonunda, ilgili tüm paydaşların katkılarıyla, ilin yerel dinamiklerine uygun olarak Kadının Güçlenmesi İl Eylem Planları hazırlanacağı belirtilmiştir.[602]

5.3.6.4 Kurumsal Hizmet Birimleri

Kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumsal kapasite güçlendirilerek vatandaşlara sunulan hizmet kalitesi artırılmaya devam etmektedir. 2024 yılsonu itibariyle 81 ilde ASHB'ye bağlı 84 ŞÖNİM, 112 kadın konukevi ve 420 SHM Şiddetle Mücadele İrtibat Noktası ile koruyucu ve önleyici hizmetler sunulmaktadır.

5.3.6.4.1 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

6284 sayılı Kanun[603] kapsamında hizmet veren ŞÖNİM; şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten merkezlerdir.

ŞÖNİM'lerde şiddet mağduruna yönelik psikososyal destek başta olmak üzere hukuki, ekonomik, eğitim, mesleki ve sağlık destekleri sunularak vaka yönetimi sağlanmaktadır. Ayrıca, teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere şiddet uygulayanın öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına, bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasına ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunulmaktadır.

2012 yılında 13 ilde hizmet vermeye başlayan ŞÖNİM sayısı 2019 yılında 81'e

[602] Kadının Güçlenmesi Konulu 2025/4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250308-3.pdf
[603] 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm

ulaşmıştır. Ardından büyükşehirlerde birden fazla ŞÖNİM açılmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu kapsamda 2022 yılında Mersin Silifke'de, 2024 yılı Ekim ayında İstanbul Sancaktepe'de ve 2024 yılı Kasım ayında İzmir Menemen'de ikinci ŞÖNİM'ler hizmete açılmış olup ŞÖNİM sayısı 84'e ulaşmıştır. Büyükşehirlerde ikinci ŞÖNİM'lerin açılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

2024 yılı içerisinde 273.222 kadın, 28.352 erkek ve 11.901 çocuk olmak üzere toplam 313.475 kişi ŞÖNİM'lerden hizmet almıştır. 2013 yılından bugüne kadar toplam 1.681.557 kadın, 154.490 erkek ve 148.194 çocuk olmak üzere toplam 1.984.241 kişiye hizmet sunulmuştur.

Bakanlık kadın hizmet birimlerince sunulan hizmetlerin uygulanabilir, ölçülebilir, izlenebilir ve sürdürülebilir bir şekilde yapılandırılarak hizmet niteliğinin artırılması amacı ile 81 ilde uygulanmak üzere "*ŞÖNİM Hizmet Standartları Rehberi*" ile beraberinde iç ve dış değerlendirmeyi kapsayan "*ŞÖNİM Öz Değerlendirme Rehberi*" hazırlanmıştır.

Öz değerlendirme süreci kapsamında 2021-2022 yıllarında Ankara, Eskişehir, Aydın, Kırşehir, Bingöl, Bitlis, Kütahya, Malatya, Bartın, İstanbul, Mersin, Konya, Niğde, Ağrı illerine; 2023 yılında Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Manisa, Şanlıurfa illerine; 2024 yılında Amasya, İzmir, Sivas ve Zonguldak illerine ŞÖNİM dış değerlendirme ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. KSGM tarafından dış değerlendirme çalışmalarına devam edilmektedir. Kuruluşlarda görevli personelin mesleki kapasitesinin arttırılmasına yönelik temel ve ileri düzey eğitimler düzenlenmektedir.

5.3.6.4.2 Kadın Konukevleri

Kadın konukevleri; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların şiddetten korunması, psiko-sosyal yönden desteklenmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanması suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

2002 yılında Bakanlığa bağlı 8 kadın konukevi, 170 kapasiteyle hizmet vermekteyken; 2024 yılında Bakanlığa bağlı 112 kadın konukevi, 81 ilde, 2.808 kapasiteyle, %70-75 doluluk oranıyla hizmet vermektedir. Bakanlığa bağlı kadın konukevlerinin yanında yerel yönetimlere bağlı 13 ilde 35 kadın konukevi 807 kapasite, diğer kamu kurumlarına (Göç İdaresi Başkanlığı) bağlı 2 kadın konukevi 42 kapasite ve STK'lara bağlı 1 kadın konukevi 20 kapasite olmak üzere Türkiye genelinde toplam 150 kadın konukevi hizmet vermektedir.

2024 yılında Bakanlığa bağlı kadın konukevlerinden 37.454 kadın ve beraberindeki

22.136 çocuk hizmet almıştır. Ayrıca, Bakanlığa bağlı kadın konukevlerinde 2024 yılında 1.872 yabancı uyruklu kadın ve beraberindeki 2.222 çocuk olmak üzere toplam 4.094 kişiye hizmet sunulmuştur. 2002-2024 tarihleri arası Bakanlığa bağlı konukevlerinden 416.102 kadın ve beraberindeki 250.283 çocuk olmak üzere toplam 666.385 kişi hizmet almıştır.

Kadın konukevlerinde kadın ve çocuklara barınma, psiko-sosyal, hukuki, tıbbi, ekonomik, mesleki, eğitim, rehberlik ve yönlendirme vb. alanlarda hizmet sunulmaktadır. Farklı ihtiyaç gruplarına bir arada hizmet sunan kadın konukevlerinin daha etkin ve verimli hizmet sunumuna yönelik kadın konukevleri ihtisaslaşma çalışmaları yürütülmektedir. Risk ve ihtiyaç odaklı yürütülen ihtisaslaşma çalışmaları doğrultusunda 16 ilde 19 kadın konukevi ihtisas kuruluşa dönüştürülmüş olup ihtisas kadın konukevlerinin niteliğini arttırmaya yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Bakanlık kadın hizmet birimlerince sunulan hizmetlerin uygulanabilir, ölçülebilir, izlenebilir ve sürdürülebilir bir şekilde yapılandırılarak hizmet niteliğinin artırılması amacı ile 81 ilde uygulanmak üzere "*Kadın Konukevi Hizmet Standartları Rehberi*" ile beraberinde iç ve dış değerlendirmeyi kapsayan "*Kadın Konukevi Öz Değerlendirme Rehberi*" hazırlanmıştır.

Öz değerlendirme süreci kapsamında 2021-2022 yıllarında Ankara, Eskişehir, Aydın, Kırşehir, Bingöl, Bitlis, Kütahya, Malatya, Bartın, İstanbul, Mersin, Konya, Niğde, Ağrı illerine; 2023 yılında Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Manisa, Şanlıurfa illerine; 2024 yılında Amasya, İzmir, Sivas ve Zonguldak illerine ŞÖNİM ve kadın konukevi; Balıkesir, Kırıkkale, Van ve Yozgat illerine kadın konukevi dış değerlendirme ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. KSGM tarafından dış değerlendirme çalışmalarına devam edilmektedir. Kuruluşlarda görevli personelin mesleki kapasitesinin arttırılmasına yönelik temel ve ileri düzey eğitimler düzenlenmektedir.

Kadın konukevlerinde, şiddete tanıklık eden/şiddet mağduru kadın ve varsa beraberindeki çocuklarının şiddetsiz bir ortamda, yaşadıkları travma ile başa çıkabilmelerine, güçlenmelerine, yeniden sağlıklı ilişkiler sürdürebilmelerine destek olmak üzere mesleki çalışmalar yürütülmektedir. Konukevinden ayrıldıktan sonra ŞÖNİM'lerde "*Barınma Hizmeti Sonrası İzleme-Takip İşlemleri Yönergesi*" hazırlanmış olup Yönerge doğrultusunda izleme çalışmaları ŞÖNİM'ler tarafından gerçekleştirilmektedir.

5.3.6.4.3 Sosyal Hizmet Merkezleri Şiddetle Mücadele İrtibat Noktaları

Kadına yönelik şiddetle mücadelede koruyucu ve önleyici hizmet sunumunun daha ulaşılabilir hale getirilmesi amacıyla SHM Şiddetle Mücadele İrtibat Noktası oluşturulmuştur. Hâlihazırda 420 SHM Şiddetle Mücadele İrtibat Noktası bulunmaktadır.

5.3.6.4.4 Çok Amaçlı Toplum Merkezleri

Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM'lar) GAP Bölgesi'nde 1995 yılından itibaren açılmaya başlanmış olup halen GAP Bölgesi'ndeki 9 ilde faal olan 34 ÇATOM mevcuttur. ÇATOM'ların hedef kitlesi çoğunlukla genç kız ve kadınlar olup gelişmeler doğrultusunda bazı programlara çocuklar da dâhil edilmektedir. Bu kapsamda 2024 yılında ÇATOM'larda gerçekleştirilen düzenli/süreli eğitimlere ve toplu katılımlı programlara 60.004 kadın, 15.229 çocuk ve 1.735 erkek olmak üzere toplam 76.968 kişi katılım sağlamıştır.

5.3.6.5 Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

5.3.6.5.1 Teknik Destek Sistemleri

6284 sayılı Kanun'un[604] 12'nci maddesinde teknik yöntemlerle takip; "*Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak, bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınamaz. Teknik araç ve yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."* şeklinde düzenlenmiştir.

Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın sistem üzerinden anlık olarak izlenmesine imkân tanıyan *Elektronik Kelepçe Uygulaması* 2015 yılında ASHB, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı arasında imzalanan İşbirliği Protokolü ile Adalet Bakanlığı Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı bünyesinde kurulu teknik alt yapı kullanılarak Ankara, İzmir illerinde pilot olarak başlatılmış; 2017 yılında yenilenen İşbirliği Protokolüyle Antalya, Bursa, Gaziantep, İstanbul; 2019 yıllarında yenilenen İşbirliği Protokolüyle ise Adana, Denizli, Eskişehir, Mersin, Samsun, Sakarya, Sivas, Malatya, Trabzon illerine de yaygınlaştırılarak 2015-2020 yılları arasında toplam 15 ilde uygulanmıştır. Pilot uygulama döneminde toplamda 205 vaka sistem ile takip edilmiş ve sistemin ülke geneline yaygınlaştırılmasına yönelik

[604] 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm

önemli tecrübe edinilmiştir.

2020 yılında uygulamanın ülke geneline yaygınlaştırılmasına yönelik teknik alt yapı çalışmaları İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülmüş; bu kapsamda 2021 yılında GAMER bünyesinde "*Elektronik İzleme Merkezi*" kurulmuştur.[605] İkincil mevzuat oluşturulmasına yönelik çalışmalar ise ASHB koordinasyonunda Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının katkılarıyla yürütülmüş olup "*6284 sayılı Kanun kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin* Kullanılmasına Dair Yönetmelik[606]" 04 Eylül 2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

5.3.6.5.2 ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattı

ASHB acil çağrı merkezi olan ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattı ile şiddet gören bireylerin hem anlık şiddet bildirimi yapabileceği hem de danışma-yönlendirme desteği alabileceği bir hizmet olanağı sağlanmaktadır. 7/24 ücretsiz hizmet veren hattın, Arapça ve Kürtçe dillerinde kısa mesaj ile iletişim özelliği ve işitme engelli bireyler için 3G özelliği bulunmaktadır. Ayrıca pandemi sürecinde anlık şiddet, ihmal ve istismar ihbarları için doğrudan sıfır rakamının tuşlanması ile başvuruların önceliklendirilmesi uygulamasına başlanmıştır. ALO 183 hattı Whatsapp ve BİP uygulamaları üzerinden de ulaşılabilir durumdadır. 2024 yılı ilk 11 ayı verilerine göre ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattına gelen ihbarların yüzde 59'u fiziksel şiddete, %30'u psikolojik şiddete, %6'sı ısrarlı takibe, %4'ü cinsel istismara ve %1'i ekonomik istismara ilişkindir.

Yıllar itibarıyla ALO 183'e yapılan başvuru sayılarına ilişkin istatistiki verilere Tablo-14'te yer verilmektedir.

[605] Ayrıca bkz: Raporun 5.5. İçişleri Bakanlığı bölümü.
[606] 6284 sayılı Kanun kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/09/20210904-13.htm

Tablo 14. Yıllara Göre ALO 183'e Gelen Müracaat Sayıları

Yıllar	Kadın Hizmetleri	ALO 183 Toplam Müracaat Sayıları
2013	25.486	107.716
2014	23.643	101.462
2015	27.415	117.565
2016	40.830	241.027
2017	54.446	329.698
2018	57.157	336.564
2019	53.502	275.191
2020	57.867	259.974
2021	45.353	219.802
2022	44.833	306.940
2023	45.159	290.119
2024	39.781	235.460
Toplam	**515.472**	**2.821.518**

Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verileri, 2025.

Tablo 14'te görüldüğü üzere 2013-2024 yılları arasında ALO 183'e gelen toplam 2.821.518 müracaatın, 515.472'si kadın hizmetlerine ilişkin müracaatlardır. Toplam müracaatların yaklaşık %18'ini kadın hizmetlerine yapılan müracaatlar oluşturmaktadır.

5.3.6.5.3 Risk Analiz ve Yönetim Modülü Sistemi

Kadına yönelik şiddet vakalarında riskin doğru tespiti ve etkili bir biçimde yönetilmesi önemlidir. Bu kapsamda kolluk kuvvetleri tarafından doldurulan Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu (AİŞF) bünyesindeki risk değerlendirme bileşeni ile belirlenen risk düzeyine uygun sosyal hizmet müdahalesi planlamasını gerçekleştirmek üzere, yol haritası niteliğinde risk yönetim planlarını içeren müdahale planları hazırlanmıştır. Risk analiz ve yönetim çalışmaları vasıtasıyla, vaka yönetimi yaklaşımıyla doğru tespit - etkin müdahale - nitelikli hizmet zincirinin güçlendirilmesine yönelik önemli bir adım atılması hedeflenmiştir.

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü koordinesinde güncellenme çalışmaları devam eden AİŞF'nin EGM ve Jandarma Genel Komutanlıkları bünyesinde test ve pilot uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Formun İçişleri Bakanlığı tarafından ülke genelinde uygulamaya konulması çalışmaları devam etmektedir.

5.3.6.6 Koordinasyon ve İş Birlikleri

5.3.6.6.1 Kurul ve Komisyonlar

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında yapılan çalışmalara ilişkin izleme değerlendirme mekanizmaları da tesis edilmiş durumdadır. 2006/17 sayılı Başbakanlık

Genelgesi[607] ile oluşturulan ve her yıl düzenli olarak toplanan Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi, 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi[608] ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu olarak yeniden teşekkül ettirilmiştir. Koordinasyon Kurulu yılda en az bir kez, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve özel sektör temsilcilerinin katılımı ile birlikte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında toplanmaktadır. Kurul, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında, Adalet, İçişleri, Millî Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları ile Diyanet İşleri Başkanı, ilgili diğer bakanlıkların bakan yardımcıları, ilgili kamu kurumlarının üst düzey yöneticileri, üniversitelerin kadın ve/veya aile çalışmaları merkez müdürleri, alanda faaliyet gösteren STK başkanlarının bir araya gelmesiyle 11 Ocak 2024 ve 04 Şubat 2025 tarihlerinde toplanmıştır.

8 Mart 2025 tarihinde yayımlanan 2025/4 sayılı Kadının Güçlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile kadınlara yönelik sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesine yönelik tüm çalışmaları izlemek, değerlendirmek, koordinasyon ve iş birliğini sağlamak üzere Kadının Güçlenmesi Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Kurul, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında; Adalet, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Sanayi ve Teknoloji, Tarım ve Orman ile Ticaret Bakanlıklarının ilgili bakan yardımcıları; Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İletişim Başkanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Yükseköğretim Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Kadın Girişimciler Kurulunun karar vermeye yetkili üst düzey temsilcileri ile Kadının Statüsü Genel Müdürünün katılımıyla toplanacaktır. Kurul yılda en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda Başkanın daveti ile toplanacak; çalışmalarına konuyla ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler bünyesindeki kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri, meslek kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, STK'lar ve özel sektör temsilcilerini davet edebilecektir. Kurul üyesi kurum ve kuruluş temsilcilerinin ve uzmanların katılımıyla alt komite, danışma ve çalışma grupları oluşturulabilecektir. Kurul çalışmalarına ilişkin sekretarya hizmetleri ASHB tarafından

[607] Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler konulu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm

[608] Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele konulu 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/11/20231125-26.pdf

yürütülecektir.[609]

Yerel düzeyde izleme ve koordinasyon mekanizmaları olan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları ise Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmeliğe[610] dayanak oluşturulmuştur. Komisyonlar 81 ilde, en az 6 ayda bir olmak üzere, vali veya vali yardımcısı başkanlığında toplanmakta; yerele özgü sorunlar masaya yatırılarak çözüm önerileri geliştirilmekte ve etkin iş birliği ve koordinasyon temin edilmektedir. Komisyon toplantılarına ilişkin raporlar KSGM tarafından değerlendirilmektedir.

8 Mart 2025 tarihinde yayımlanan 2025/4 sayılı Kadının Güçlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile kadının güçlenmesi çalışmalarının yerel düzeyde etkin bir şekilde yürütülmesi ve takibi amacıyla tüm illerde, Vali başkanlığında Aile ve Sosyal Hizmetler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Milli Eğitim, Sağlık, Sanayi ve Teknoloji, Tarım ve Orman, Ticaret, Sosyal Güvenlik, Çalışma ve İş Kurumu, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı İl Müdürleri ile TOBB Kadın Girişimciler İl Kurulunun karar vermeye yetkili üst düzey temsilcisi ile Kalkınma Ajansları Yatırım Destek Ofisleri Koordinatörlerinin katılımıyla "*Kadının Güçlenmesi İl Koordinasyon Kurulları*" oluşturulmuştur. İl Kurulları, kadının güçlenmesine ilişkin ülke düzeyinde yürütülen eylem planları ve tüm politika metinlerindeki karar ve uygulamaların yerelde tutarlı ve uyum içerisinde uygulanmasından sorumlu olup yerel dinamiklerin ihtiyaçları çerçevesinde kadının güçlenmesi alanında mevcut uygulamaları değerlendirerek, çözüm önerileri geliştirecektir. Kadınların çalışma hayatına katılımını izlemek için yerel düzeyde ve sektörel bazda veri toplama ve analiz çalışmaları yapacaktır. Kamu ve özel sektörde kadın temsilinin artırılmasını, kadınların yönetim kademelerinde yer almasını destekleyecek yerel düzeyde farkındalık çalışmalarının yürütülmesini sağlayacaktır.[611]

Sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması ve istatistiklerin üretilmesine yönelik çalışmaların koordinasyon içerisinde yürütülmesi amacıyla Koordinasyon Kurulu bünyesinde Veri ve İstatistik Komitesi ihdas edilmiş; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında 26.01.2024, 04.06.2024 ve 04.10.2024 tarihlerinde 3 toplantı

[609] Kadının Güçlenmesi Konulu 2025/4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250308-3.pdf
[610] Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=21457&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5
[611] Kadının Güçlenmesi Konulu 2025/4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250308-3.pdf

gerçekleştirilmiştir. Toplantı arası dönemlerde ise kurumlar arası oluşturulan alt çalışma grubu marifetiyle veri üretimi, analizi ve paylaşımı konularında teknik düzeyde çalışmalara devam edilmektedir.

5.3.6.6.2 İş Birliği Protokolleri

6284 sayılı Kanun'un etkin uygulanmasında kurumlar arası koordinasyon görevi ASHB'ye verilmiş olup kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda iş birliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlü kılınmıştır.

Kanun kapsamında görev ve sorumluluğu bulunan Bakanlık kuruluşları ile kolluk birimlerinin bilgi ve farkındalık düzeyi önemli olup eğitimlerle desteklenmektedir. Eğitim çalışmalarının uygulamanın da etkinliğini artırdığı bilinciyle personele yönelik eğitimler gerçekleştirilmekte, uygulamada standartlar belirlenmekte ve bilgilendirici yazılar gönderilmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadının güçlenmesi alanlarında iş birliğinin sağlanması, bilimsel araştırma ve eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi, personel kapasite geliştirme çalışmaları, veri entegrasyonu gibi konularda ASHB ile çeşitli kamu kurum ve kuruluşları arasında protokoller imzalanmaktadır.

"*6284 sayılı Kanun Kapsamındaki Tedbir Kararlarına Dair Veri Entegrasyonuna İlişkin İş Birliği Protokolü*" 6284 sayılı Kanun[612] kapsamında alınan tedbir kararlarının ASHB elektronik bilgi yönetim sistemi olan Aile Bilgi Sistemi (ABS)'ne iletilmesi amacıyla 2012 yılında imzalanmıştır. Veri paylaşımına yönelik teknik çalışmalar tamamlanmış olup veri akışı aktif olarak devam etmektedir.

"*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formuna Dair Veri Entegrasyonuna İlişkin İş Birliği Protokolü*" kolluk birimlerine intikal eden kadına yönelik olaylarına ilişkin bilgilerin ASHB elektronik bilgi yönetim sistemi olan ABS'ye iletilmesi amacıyla ASHB ve EGM arasında 2017 yılında, ASHB ve Jandarma Genel Komutanlığı arasında 2019 yılında imzalanmıştır. Veri paylaşımına yönelik teknik çalışmalar tamamlanmış olup veri akışı aktif olarak devam etmektedir.

"*6284 Sayılı Kanun Kapsamındaki Gizlilik Kararlarına Dair Veri Entegrasyonuna*

[612] 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm

İlişkin İş Birliği Protokolü" Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2022 Yılı Faaliyet Planı'nda yer alan *"6284 sayılı Kanun kapsamında verilen gizlilik kararlarının ilgili kurum ve kuruluşlara elektronik ortamda iletilmesi sağlanacaktır."* alt hedefi çerçevesinde, 6284 sayılı Kanun kapsamında şiddet mağduru ve/veya yakınları hakkında verilen gizlilik kararlarının, ASHB elektronik bilgi yönetim sistemi olan ABS üzerinden, İçişleri Bakanlığı NVİGM merkezi veri tabanına elektronik olarak işlenmesini sağlamak üzere gerekli usul ve esasları belirlemek amacıyla Ekim 2022'de imzalanmıştır. Veri paylaşımına yönelik teknik çalışmalar tamamlanmış olup veri akışı aktif olarak devam etmektedir.

"*T.C. Milli Savunma Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Arasında Kadının Güçlenmesi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İş Birliği ve Eşgüdümün Artırılması Protokolü*" kapsamında Milli Savunma Bakanlığı personeline yönelik Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele temasıyla eğitici eğitimleri 2019 ve 2023 yıllarında gerçekleştirilmiştir.

"*Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İle Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında İş Birliği Protokolü*" 2018 yılında imzalanmış olup koruyucu ve önleyici sosyal hizmetlere yönelik bilinç ve farkındalık artırmak ile sosyal ve manevi destek hizmetlerini güçlendirmek amaçlanmaktadır.

"*Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı Arasında Veri Paylaşım Protokolü*" hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Sağlık Bakanlığının 2024/11 sayılı Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik Sırası Genelgesi kapsamında yer alan 6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında koruyucu tedbir kararı olan ya da kadın konukevinden hizmet alan kadın ve beraberindeki çocukların poliklinik muayenelerinde önceliklendirilmesine ilişkin veri paylaşımı amaçlanmaktadır.

"*T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Arasında "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Kurumsal Kapasitenin ve Toplumsal Farkındalığın İletişim Boyutuyla Artırılması Projesi Yürütülmesine İlişkin Sözleşme*" kapsamında, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, STK'lar, sendikalar ve sektör temsilcilerinin katılımıyla Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin İletişim Stratejisi Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Proje nihai çıktısı olarak 2025-2026 dönemi kapsayan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin İletişim Stratejisi*" hazırlanmıştır. Öte yandan, "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Toplumsal Bilinç İnşası ve Medya Mensuplarının Bilinçlendirilmesi Projesi*" önerisi Bakanlık tarafından uygulanmak üzere hazırlanmıştır.

"*Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İş Birliği Protokolü*" kadın kooperatiflerinin

güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve görünürlüklerinin arttırılması hedefine yönelik olarak Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı ile ASHB arasında 30 Ekim 2018 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu Protokol, 6 Eylül 2023 tarihinde 5 yıl süre ile yenilenmiştir. Protokol'ün yerelde uygulanabilirliğini sağlamak ve uygulayıcılara rehberlik etmek amacıyla Bakanlıkların İl Müdürlükleri için oluşturulan Uygulama Esasları 2024 yılında güncellenerek 81 İl ile paylaşılmıştır. Bu kapsamda, ASHİM'lerin koordinasyonunda "*Kadın Kooperatifleri Çalışma Grubu*" oluşturulmuş ve yıllık iş planları hazırlanmıştır. Yıllık iş planları çerçevesinde, ASHİM'lerin koordinasyonunda çalıştay, eğitim, bilgilendirme toplantıları, farkındalık çalışmaları ve kadın kooperatif ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

"*Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesine Yönelik İş Birliği Protokolü*" 30 Ocak 2024 tarihinde ASHB ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı arasında kadın istihdamının ve girişimciliğinin artırılmasına, kadınların gelir getirici faaliyetlerde bulunmalarının ve istihdam edilebilirliklerinin kolaylaştırılmasına yönelik iş birliği geliştirilmesi, ortak destekler verilmesi ve faaliyetlerin tanıtılması amacıyla imzalanmıştır.

"*Bilimsel Araştırma-Geliştirme, Yenilik ve Bilimsel Etkinlik İş Birliği Protokolü*" 30 Ocak 2024 tarihinde ASHB ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) arasında koruma ve bakım altındaki çocukların, engelli ve yaşlı bireylerin, şiddet mağduru kadınların psikososyal gelişimlerinin desteklenmesi; sanatsal, kültürel ve sosyal alanlarda, bilgi, beceri geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile kadının güçlenmesi için belirlenen konu başlıklarında çağrıya çıkmak, bilişsel, sosyal, sanatsal ve kültürel alanlarda bilimsel araştırmalar ve faaliyetler gerçekleştirmek amacıyla imzalanmıştır. Ayrıca, Protokol kapsamında TÜBİTAK "*Küresel Temiz Teknolojiler Girişimcilik Programı*" Türkiye Hızlandırıcı Çağrısı dâhilinde "*Temiz Teknoloji Alanında Kadın Girişimciler için Yatırıma Hazırlık ve Küreselleşme*" modülü çerçevesinde kadın girişimcilere eğitim ve mentörlük desteği sağlanmıştır. Bununla birlikte, ASHB tarafından yarışmada belirlenen 4 kategoride kadın girişimcilere destek sağlanmıştır.

"*Yüzyılın Kadın İstihdamı İş Pozitif Programı İş Birliği Protokolü*" ülke kalkınmasının ve sürdürülebilir büyümenin vazgeçilmez unsuru olan kadınların, insan onuruna yaraşır iş koşullarında ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının desteklenmesi amacıyla, kadınların istihdamlarının artırılmasının ve kadınların çalışma hayatına aktif katılımının önemi konusunda toplumsal farkındalığın geliştirilmesine yönelik taraflarca yürütülecek iş, işlem ve faaliyetleri belirlemek üzere ASHB ile ÇSGB arasında 8 Mayıs 2024 tarihinde imzalanmıştır. İş Pozitif, kadın istihdamına yönelik mesleki eğitim, teşvik ve hibe gibi destekler veren kamu

kurumları, STK'lar, kadın kooperatifleri ve özel sektör kuruluşlarını bir araya geldiği bir iş birliği sistemidir. Söz konusu sisteme ilişkin bilgilere "*ispozitif.iskur.gov.tr*" adresinden erişilebilmektedir. Bununla birlikte, 7 Bölgede "*İş Pozitif Tanıtım Programı ve Fuar Etkinlikleri*" gerçekleştirilmiştir.

"*IPARD Programına İlişkin İş Birliği Protokolü*" kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi amacıyla KSGM ile Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu arasında 5 Temmuz 2024 tarihinde imzalanmıştır. Protokol ile kırsal kalkınma desteklerinden daha etkin faydalanmalarını sağlamak amacıyla kadın girişimcilere, IPARD kırsal kalkınma projelerini hazırlayabilmelerine imkân sağlayacak ücretsiz "*Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Proje Hazırlama Eğitimi*" verilecektir. Ayrıca, kırsal alandaki kadınların güçlenmelerine yönelik faaliyetler gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Protokol kapsamında Ankara ve İstanbul'da eğitimler gerçekleştirilmiş olup 140 kadın eğitim almış ve sertifika kazanmıştır.

"*OSTİM İş Birliği Protokolü*" ASHB ile OSTİM Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü arasında 20 Ağustos 2024 tarihinde imzalanmıştır. Protokol ile kadınlara yönelik "*İstihdam Garantili Mesleki Teorik ve Pratik Eğitim Programı*" oluşturulacaktır. Eğitim programını başarıyla tamamlayan katılımcılar, onaylı sertifika almaya hak kazanacak ve istihdam edilme fırsatı elde edecektir. Bununla birlikte, bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) alanlarının son sınıflarında öğrenim gören kız öğrencilere, OSTİM Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmaları ziyaret etme ve firmalarda staj yapma imkânı sunulacaktır.

"*Türkiye'nin Girişimci Kadınları İş Birliği Protokolü*" kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi ve kadın girişimcilere destek olmak amacıyla ASHB ile Hepsiburada arasında 15 Kasım 2024 tarihinde imzalanmıştır. Protokol kapsamında yeni uygulama ve desteklerle Türkiye'deki girişimci kadın sayısının artırılması ve bu yolla kadın istihdamının büyütülmesi hedeflenmektedir. Söz konusu iş birliği, girişimci kadınların e-ticaret alanındaki becerilerini ve faaliyetlerini artırmalarına katkı sunacaktır.

"*Kadınların ve Engelli Bireylerin Ekonomik ve Sosyal Hayata Katılımlarının Güçlendirilmesine Yönelik İş Birliği Protokolü*" kadınların ve engelli bireylerin ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının güçlendirilmesi, insan onuruna yaraşır iş koşullarında çalışmaları ve istihdamlarının artırılmasına yönelik taraflarca yapılacak iş birliğinin esaslarını düzenlemek amacıyla ASHB ile ÇSGB arasında 19 Aralık 2024 tarihinde imzalanmıştır.

"*Kadınlar için Enerji Okulu İşbirliği Protokolü*" enerji sektöründeki kadın istihdamının artırılması ve temsiliyetinin güçlendirilmesi amacıyla ASHB ile Reges Elektrik Enerjisi Perakende Satış Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. arasında 17 Ocak 2025 tarihinde

imzalanmıştır. Protokol kapsamında, kadınlara yönelik elektrik sektörüne ilişkin beş hafta süreyle yüz yüze bir eğitim programı düzenlenecektir Eğitim sonunda online bir sınav yapılacak ve sınavdan başarılı olan katılımcılara sertifika verilecektir. Ayrıca, başarılı olan bir kişiye de Reges Elektrik bünyesinde istihdam imkânı sağlanacaktır.

5.3.6.6.3 Özel Sektörle İş Birliği

Şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalarda çok farklı kesim ve uygulayıcının çok disiplinli yaklaşım ile yer alması önemlidir. Bu kapsamda Bakanlık politikaları STK'lar, akademisyenler, meslek odaları, sendikalar ve birçok paydaşla sıkı bir iş birliği içerisinde şekillendirilmektedir.

2007 yılından bu yana çalışmalarını yürüten Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi'nden başlayarak 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi[613] ile yeniden teşekkül ettirilen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu bünyesinde yürütülen çalışmalar da STK'lar ile sıkı iş birliğinde gerçekleşmektedir. 18 yıldır sürdürülen bu kapsayıcı yaklaşım ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun 18. Toplantısını 4 Şubat 2025 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında Adalet Bakanı ve İçişleri Bakanının teşrifleri ile kamu kurumları, akademisyenler, STK'lar, uluslararası kuruluşlar, sendikalar ve özel sektör temsilcileri dâhil geniş bir katılımla gerçekleştirilmiştir.

8 Mart 2025 tarihinde yayımlanan 2025/4 sayılı Kadının Güçlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile oluşturulan Kadının Güçlenmesi Koordinasyon Kurulu çalışmalarına konuyla ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler bünyesindeki kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri, meslek kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, STK'lar ve özel sektör temsilcileri de davet edebilecektir.[614]

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda[615] yer alan faaliyetlerin yerel düzeyde, yerelin ihtiyaçları ve mevcut dinamikleriyle etkin şekilde uygulanmasını teminen 81 ilde hazırlanan ve halen uygulanmakta olan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı hazırlıkları, uygulanması ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu toplantılarına özel sektör

[613] Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele konulu 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/11/20231125-26.pdf
[614] Kadının Güçlenmesi Konulu 2025/4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250308-3.pdf
[615] ASHB (2021), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)*", https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf

temsilcileri de dahil olmak üzere şiddetle mücadeleye taraf tüm toplumsal kesimler katılım sağlamaktadır.

Kadının toplumsal yaşamın her alanında güçlenmesi ve şiddetle etkin mücadele kapsamında Bakanlık tarafından ilgili özel sektör temsilcileri ile projeler/protokoller kapsamında iş birliklerini geliştirmektedir. Bu kapsamda ASHB ile ÇSGB iş birliğinde, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Sabancı Vakfı tarafından "*Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi*" yürütülmektedir. 2021 yılı Aralık ayında başlayan Proje Mart 2025'te tamamlanacak olup 2025-2028 yılları arasında "*Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi Faz II*" şeklinde devam edecektir.

Limak Vakfı iş birliğinde yürütülmüş olan "*Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi*" ile mühendis olmak isteyen kız öğrencileri her alanda destekleyerek, mesleğin örnekleri haline gelebilmeleri amaçlanmıştır. 2016 yılında başlayan Proje 2022-2024 yılları arasında Faz II şeklinde devam etmiş olup, 2025 yılı itibariyle de Projenin III. Fazı başlamış ve çalışmalar devam etmektedir. Proje, üniversitede eğitim gören kız öğrencileri için üniversite programı; lise öğrencileri için lise programı olmak üzere farklı programlardan oluşmaktadır.

ASHB ile OSTİM Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü arasında 20 Ağustos 2024 tarihinde "*İş Birliği Protokolü*" imzalanmıştır. Protokol ile kadınlara yönelik "*İstihdam Garantili Mesleki Teorik ve Pratik Eğitim Programı*" oluşturulması planlanmıştır.

Kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi ve kadın girişimcilere destek olmak amacıyla ASHB ile Hepsiburada arasında 15 Kasım 2024 tarihinde "*Türkiye'nin Girişimci Kadınları İş Birliği Protokolü*" imzalanmıştır.

Enerji sektöründeki kadın istihdamının artırılması ve temsiliyetinin güçlendirilmesi amacıyla Reges Elektrik Enerjisi Perakende Satış Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. ile 17 Ocak 2025 tarihinde "*Kadınlar için Enerji Okulu İşbirliği Protokolü*" imzalanmıştır.

"*Türkiye'de Depremden Etkilenen Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddete Karşı Önleyici ve Koruyucu Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi*" Projesi'nin dördüncü çıktısı çerçevesinde şiddet mağdurlarının, kadın konukevi sonrası dönem de dâhil olmak üzere sosyo-ekonomik açıdan güçlenmelerini ve refahlarını destekleyen fırsatlara erişimlerinin artırılması amacıyla özel sektörün harekete geçirilmesi kapsamında çeşitli faaliyetler düzenlenmesi planlanmaktadır.

5.3.6.6.4 Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliği

Bireyin, ailenin ve toplumsal değerlerimizin korunması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirmek ve uygulamak misyonuna ulaşmadaki en paydaşlarından birisi STK'lardır. STK'lar ile iş birliğinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi yoluyla en geniş düzeyde kapsayıcı ve bütüncül sosyal politikaların oluşturulmasına katkı sağlamak amacına istinaden yapılan çalışmalar 2021 yılında kurumsal düzeye taşınmıştır. Bu kapsamda, ASHB Strateji Geliştirme Başkanlığı çatısı altında Sivil Toplumla İş Birliği ve Proje Daire Başkanlığı kurulmuştur.

Vatandaşlara eşit ve adil hizmet anlayışı ile tüm toplum kesimlerine hizmet ulaştırma çalışmaları kamu kurum kuruluşları, STK'lar, akademisyenler, sendikalar, özel sektör kuruluşları ve ilgili tüm paydaşlarla birlikte katılımcı bir anlayışla yürütülmektedir. Sivil toplumun, Bakanlık politika yapım ve uygulama süreçlerine katılımı, izleme ve değerlendirme mekanizmalarında bulunmalarına önem atfedilmektedir. Bu kapsamda, ASHB ile STK'lar, üniversiteler, uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve ilgili tüm paydaşlarla iş birliğini ve koordinasyonu geliştirmek, istişare mekanizmasını güçlendirmek, sosyal politikaları değerlendirmek, projeler geliştirmek ve uygulamak amacıyla "*Sosyal Taraflarla İstişare Kurulu*" oluşturulmuştur. Her yıl düzenli olarak Kurul toplantıları gerçekleştirilmekte, Bakanlık hizmet alanlarından kadın alanına yönelik hususlar Kurul gündemine alınmaktadır.

Ayrıca, Bakanlığın hizmet alanlarında sosyal taraflarla ilişkili fayda sağlayıcı etkinlik, haber, duyuru ve yayınları ile iş birliği içinde yürütülen çalışmalar paylaşılacağı www.sosyaltaraf.aile.gov.tr internet platformu da 2024 yılında erişime açılmıştır.

Sivil toplumla iş birliğini geliştirmek ve güçlendirmek yoluyla sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla 2022 yılında Sivil Toplum Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2022-2023)[616] uygulamaya koyulmuştur. Sivil Toplum Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2022-2023) döneminde kadına yönelik hizmetlerde istişare mekanizmasının güçlendirilmesi amacıyla 240 STK katılımlı 39 tematik etkinlik gerçekleştirilerek 5 etkinlik raporu, 1 rehber ve 1 eylem planı hazırlanmıştır. Söz konusu tematik toplantılar kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında 16 Ekim 2024 ve 20 Aralık 2024 tarihlerinde "*Kadın Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İstişare Toplantıları*"

[616] ASHB (2021), "*Sivil Toplum Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2022-2023)*", https://www.aile.gov.tr/media/100864/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-sivil-toplum-vizyon-belgesi-ve-eylem-plani-2022-2023.pdf

gerçekleştirilmiştir. Toplantılarda kadına yönelik şiddetle mücadelede STK'ların görüşleri alınmış ve konuya ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Sivil Toplum Vizyon Belgesi II. Eylem Planı (2025-2027)[617] da yeni dönem için hazırlanmış ve uygulanmaya başlanmıştır. Söz konusu Eylem Planlarının hazırlık süreçlerinde kadınlara yönelik hizmetlerde önemli paydaşların görüş, öneri ve katkıları alınmıştır.

Öte yandan 2007 yılında Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi olarak başlayan, 2024 yılı itibariyle Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu olarak yeniden teşekkül eden Kurul toplantılarına kadın alanında faaliyetlerini sürdüren çok sayıda STK'nın katılım sağlamasına özen gösterilmektedir.

8 Mart 2025 tarihinde yayımlanan 2025/4 sayılı Kadının Güçlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile oluşturulan Kadının Güçlenmesi Koordinasyon Kurulu çalışmalarına konuyla ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler bünyesindeki kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri, meslek kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, STK'lar ve özel sektör temsilcileri de davet edebilecektir.[618]

81 ilde yürürlükte olan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları'nın hazırlık süreçleri ile uygulanması süreçlerine ilde konuya ilişkin faaliyet gösteren STK'lar dahil edilmektedir. Ayrıca, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları'nda kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yapılan Komisyon toplantılarına da ilgili STK'lar katılım sağlamaktadır.

2024-2028 yıllarını kapsayan "*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı*"[619] ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla birlikte STK'ların da görüş ve önerileri alınarak, kapsayıcı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Eylem Planı'nda "*Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliği*" kesişen çalışma alanlarından biri olarak kabul edilmiştir.

5.3.6.7 Ar-Ge, Veri ve İstatistik

Kadına yönelik şiddetle mücadelede sunulan hizmetlerin elektronik ortamda yönetilebilmesi, anlık güncel veri temin edilmesi, verilerin tek bir veri tabanında toplanması,

[617] ASHB (2025), "*Sivil Toplum Vizyon Belgesi II. Eylem Planı (2025-2027)*", https://ulusaleylem.aile.gov.tr/media/p3pf4yfo/stvb-ii-eylem-plan%C4%B1-2025-2027.pdf
[618] Kadının Güçlenmesi Konulu 2025/4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250308-3.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2025).
[619] ASHB (2024), "*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*", https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf(Erişim Tarihi: 12.02.2025).

sağlıklı istatistiklerin oluşturulması, paydaş kurumlarla çevrim içi entegrasyon sağlanması amacıyla ASHİM, SHM, ŞÖNİM ve kadın konukevi tarafından kullanılmak üzere *ABS Kadın Modülü* geliştirilmiştir. ASHB ve ilgili diğer bakanlıkların idari kayıt sistemleri birbirleriyle entegre olarak çalışmakta ve böylece vakaya bütüncül müdahale sağlanmaktadır.

6284 sayılı Kanun kapsamında alınan tedbir kararlarına ilişkin Adalet Bakanlığı ile 2012 yılında, EGM ile 2018 yılında, Jandarma Genel Komutanlığı ile 2019 yılında ve NVİGM ile 2022 yılında *veri entegrasyonu* sağlanmış; anlık elektronik veri akışı başlatılmıştır. Böylece, şiddet mağdurlarına yönelik hızlı müdahale ve etkin koruma sağlamada büyük bir ilerleme kaydedilmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu bünyesinde oluşturulan *Veri ve İstatistik Komitesi* toplantıları kapsamında istatistiki terminoloji çalışmaları, kurumlar arası veri aktarımı, kamuoyuyla veri paylaşımı ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin verilerin idari kayıtlar bağlamında Resmî İstatistik Programı'na alınmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede politika ve hizmetleri bilimsel kanıtlar temelinde inşa etmek üzere araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütülmesi önemlidir. Bu çerçevede 2008 ve 2014 yıllarında yürütülen Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırmalarının üçüncüsü gerçekleştirilmektedir. TÜBİTAK 1007 Programı kapsamında gerçekleştirilen *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması-2024 Projesi*'nde 05.04.2024-10.05.2024 tarihleri arasında proje çağrısı yayımlanarak başvurular alınmıştır. TÜBİTAK tarafından yürütülen değerlendirme süreci 22.07.2024 tarihinde tamamlanarak, yürütücü kuruluş olarak Marmara Üniversitesi belirlenmiştir. Proje Sözleşmesi 01.10.2024 tarihinde imzalanmış olup 2024 yılı Kasım ayında TÜİK tarafından veri toplanmasına yönelik saha uygulaması başlamıştır. Alanda bir başucu kaynağı niteliğinde olan bu Araştırma ile kapsamlı raporlar ve mikro verilerin yanı sıra geliştirilecek *veri ambarı* ile verilerin analizinde yapay zekâ algoritmaları kullanılabilecek, zengin veri görselleştirme tekniklerinden faydalanılabilecektir.

Ayrıca kadına yönelik şiddet mağdurlarının psikososyal iyilik halinin artırılması ve şiddet döngüsünün kırılması amacıyla sunulacak sosyal hizmetleri bilimsel kanıta dayalı, sistematik, bütüncül ve mağdurun özel ihtiyaçlarına duyarlı şekilde yapılandıran bir *psikososyal destek modeli* geliştirilecek ve bunun etkin olarak Türkiye genelinde hayata geçirilmesi için uygulayıcı ve eğitici programları hazırlanacaktır.

Kadına yönelik şiddetle mücadeleyi çok taraflı olarak ele almanın önemine binaen *Şiddet Uygulayanlara Yönelik Psikososyal Müdahale Modelinin Geliştirilmesi Projesi*'ni hayata geçirmek üzere çalışmalar sürdürülmektedir. TÜBİTAK 1007 programı kapsamında

proje çağrısı 01.10.2024-15.11.2024 tarih aralığında yayımlanmış olup başvuruların değerlendirme süreci devam etmektedir. Proje ile şiddet uygulayan profillerinin analiz edilmesi, ihtiyaca uygun modüler müdahale programı ile iş akışlarının geliştirilmesi ve bütüncül müdahaleler vasıtasıyla şiddet döngüsünün kırılması hedeflenmektedir.

İhtisaslaşmış Kadın Konukevlerinin Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında başvuru nedenlerinin analiz edilerek önleyici ve izlenebilir hizmet politikalarının geliştirilmesi, ihtisas kuruluşlarına yönelik ihtiyaç tespiti ve mevcut durum analizi gerçekleştirilmesi, personel kapasitesinin geliştirilmesine yönelik eğitim programları oluşturulması, kurumlar arası koordinasyon ve iş birliği amaçlanmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Kurumsal Kapasitenin ve Toplumsal Farkındalığın İletişim Boyutuyla Arttırılması Projesi ise bir etüt proje niteliğinde olup çıktılarının gelecek dönem yatırım programlarına temel oluşturulması hedeflenmektedir.

Depremden Etkilenen Bölgede Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Önleyici ve Koruyucu Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi Projesi ile depremden etkilenen bölgedeki 4 ilde (Hatay ve Adıyaman, deprem sebebiyle göç alan İstanbul ve Kocaeli) yeni kadın konukevi inşası yapılması, 15 ilde kadın konukevi ve ŞÖNİM güçlendirme tadilatının gerçekleştirilmesi ve hizmet kapasitesinin artırılmasına yönelik eğitim faaliyetleri yürütülmesi planlanmaktadır.

5.3.6.8 Farkındalık Çalışmaları

Kadına yönelik şiddetle mücadelede farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümünün sağlanması amacıyla, ülke genelinde kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personele ve toplumun farklı kesimlerine yönelik eğitim ve seminerler gerçekleştirilmektedir. Söz konusu eğitimlerin devamlılığını sağlamak için ASHB ile Adalet, İçişleri, Sağlık ve Milli Savunma Bakanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı arasında protokoller imzalanmıştır. 2007 yılından itibaren başlatılan eğitim-seminer faaliyetleri ile 1.689.165 er ve erbaşa, 117.072 din görevlisine, 663.886 sağlık görevlisine, 631.954 öğretmene, 869.996 kolluk görevlisine, 1.837 mülki amire, 261.406 diğer kamu görevlilerine ve 260.697 vatandaşa olmak toplam 4.496.013 kişiye ulaşılmıştır.

"*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*"nda[620] kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede medyanın gücünü doğru yönlendirmek amacıyla

[620] ASHB (2024), "Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)", https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf

çeşitli faaliyetlere yer verilmiştir. Eylem Planı ile kadınların medya, iletişim, yayıncılık, bilişim teknolojileri ve medya okur-yazarlığı alanında bilgi birikimlerinin artırılmasına yönelik eğitimlerin/programların düzenlenmesi; kamu ve özel televizyon-radyo kanallarında ve dijital mecralarda içerik üretici ve yayıncılarına yönelik olarak kadının güçlenmesi ve medyada kadın temsili konularında eğitimler/programlar düzenlenmesi; iletişim ve güzel sanatlar fakülteleri başta olmak üzere medya alanında içerik üretme potansiyeli olan fakülte öğrencilerine yönelik kadının güçlenmesi ve medyada kadın temsili konularında eğitimler/programlar düzenlenmesi ile liderlik ve karar alma mekanizmalarında yer alan, topluma örnek oluşturacak rol model kadınlar ile televizyon, radyo ve sosyal medya programları gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

2019-2023 yılları arasında RTÜK'te görevli personele yönelik "*Kadın Erkek Fırsat Eşitliği, Kadının Güçlenmesi ve Medyada Kadın Temsili Eğitimi*" düzenlenmiştir.

ASHB merkez ve taşra teşkilatında görev yapan her kademedeki toplam 5.000 kadın personele "*Medya Okuryazarlığı ve Dijital Okuryazarlık Eğitimi*" gerçekleştirilmiştir.

Medyada kadın temsilinin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi konularında farkındalık oluşturmak amacıyla TRT Genel Müdürlüğü personeline "*Kadının Güçlenmesi ve Medyada Kadın Temsili Eğitimi*" ve Ankara Üniversitesi ile iş birliğinde üniversite öğrencilerine yönelik "*Medyada Kadın Temsili ve Kadın Erkek Fırsat Eşitliği*" konularında çevrim içi eğitimler düzenlenmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı[621] kapsamında geleneksel ve yeni medyanın kadına yönelik şiddetle mücadeleyi destekleyici ve duyarlılık kazandırıcı rol üstlenmesine dair hedeflerin uygulanması çalışmaları yürütülmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında sanat, medya ve kültür dünyasından temsilcileriyle bir araya gelinerek, sorunlar ve çözüm öneri, iş birliği alanları istişare edilmiş ve teknik medya çalışma grubu oluşturulmuştur. Grubun ilk toplantısı Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, RTÜK, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), TRT ve ilgili diğer kamu kurumu temsilcileri ve akademisyenlerin katılımıyla 19 Eylül 2024 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu alandaki en önemli çıktılardan biri de 8 ana başlıkta toplanan Medyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler Rehberi oluşturulmasıdır.

Medya konusunda ortak istişare ile sosyal medya platformlarında kullanılan şiddet içerikli dilin dönüştürülmesinde topyekûn mücadele ortaya koyulması, kadına yönelik şiddetle

[621] ASHB (2021), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*", https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf (Erişim Tarihi: 19.01.2025).

mücadelede farkındalığın artırılması çalışmaları kapsamında yeni aktörlerin sürece dâhil edilmesi ile günlük yaşamda ve özellikle sosyal medya platformlarında kullanılan şiddet içerikli dilin dönüştürülmesi önemlidir. Bu dönüşümde önemli bir araç olarak "*Kültür, Sanat ve Medyanın Dönüştürücü Gücü*"nü gündeme alan çalışmalar yapılmasının faydalı olacağı inancıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında 15 Ekim 2024 tarihinde "*Kültür, Sanat ve Medyanın Dönüştürücü Gücü*" toplantısı gerçekleştirilmiştir.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında tüm tarafların katkısıyla ülke genelinde toplantılar ve farkındalık arttırma faaliyetleri gerçekleştirilerek, toplumun tüm dinamikleri düzenlenen etkinliklere destek vermeye ve bu konuda sorumluluk almaya davet edilmektedir.

Devletin, tüm kurumları ile şiddetin karşısında ve kadınların yanında olduğunu bir kez daha hatırlatmak adına, "*kadına yönelik şiddetle mücadelede biz varız*" temalı kamu spotu hazırlanmıştır. *"İyilerin kalp atışı, kötülüğün gürültüsünü bastıracak kadar güçlüdür."* mottosuyla hazırlanan kamu spotu 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününde ulusal kanallarda yayımlanmaya başlamıştır. Yine 25 Kasım toplumsal farkındalık çalışmaları kapsamında çok izlenen yarışma programlarında kadına yönelik şiddetle mücadele ve kurumsal hizmetlerle ile ilgili mesajlar verilerek kamuoyunda farkındalık oluşturulmuştur.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda siber şiddetle mücadeleye yönelik hem mevzuatın geliştirilmesi hem de farkındalık çalışmaları kapsamında faaliyetler bulunmaktadır. Gençlerin daha çok bu şiddet türlerine maruz kalması ve erken dönemde farkındalık oluşturulması nedeniyle ortaöğretim öğrencilerine yönelik siber şiddet ve akran zorbalığı gibi yaş grubuna uygun ilgili konularda seminerler verilmesi; medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ve ders kitabında "*medyada kadına yönelik şiddet*", "*sosyal medyada siber şiddet*" gibi konulara ilişkin gözlem ve uygulamaya dayalı farkındalık çalışmalarının artırılması sağlanması ile Gençlik ve Spor Bakanlığı yurtlarında kalan kadın ve erkek öğrencilere yönelik kadına yönelik şiddet, kadın erkek hak ve fırsat eşitliği, siber şiddet gibi konularda farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmesi faaliyetlerine yer verilmiştir.

Ayrıca Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Yılı Faaliyet Planı'nda[622] yer alan "*kadına yönelik siber şiddetle mücadele ve internetin güvenli kullanımı amacıyla içerik üretilecek ve yaygınlaştırılacaktır*." faaliyetine ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda

[622] ASHB (2024), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Yılı Faaliyet Planı*", https://www.aile.gov.tr/media/147486/kadina-yonelik-siddetle-2024-yili-faaliyet-plani.pdf (Erişim Tarihi: 13.01.2025).

periyodik olarak MEB tarafından öğrencilere yönelik medya okuryazarlığının kazanılması amacıyla medya aracılığıyla şiddetin önlenmesine yönelik bilinçli teknoloji kullanımı ve siber şiddet konularında farkındalık eğitimleri yaygınlaştırma çalışmaları yürütülmüştür.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planında[623] "*Kadına yönelik şiddetle mücadele bağlamında dijitalleşme, yapay zeka ve internet kullanımına ilişkin bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirilecektir.*" faaliyeti bulunmakta olup eğitimlerin ve seminerlerin gerçekleştirilmesi çalışmalarına devam edilmektedir.

EGM Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde farkındalık artırmak amacıyla yürütülen Siberay programı iş birliğinde, ASHB bünyesinde kadına yönelik şiddetle mücadelede hizmet sunan kuruluşlar (ŞÖNİM, Kadın Konukevi, SHM) görev yapan personelin siber şiddete maruz kalan kişilere yönelik hizmet sunum kapasitelerinin artırılması amacıyla 17 Ekim 2021 tarihinde seminer düzenlenmiştir. Söz konusu eğitimin tekrarı 4 Ekim 2022 ve 1 Kasım 2022 tarihlerinde 4 grup şeklinde gerçekleştirilmiştir.

5.3.6.9 Kadınların Güçlenmesi Çalışmaları

ASHB ile ÇSGB iş birliğinde, UNDP ve Sabancı Vakfı tarafından "*Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi*" yürütülmektedir. 2021 yılı Aralık ayında başlayan Proje, 2025-2028 yılları arasında "*Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi Faz II*" şeklinde devam edecektir. Proje'nin amacı, ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) genç kadınların sorunlarını ve ihtiyaçlarını daha görünür hale getirmek, yerel ve ulusal gündemdeki yerlerini pekiştirmek ve bu sorunların belirlenmesi ve ihtiyaçların karşılanması için mekanizmalar oluşturmaktır. Proje'nin hedef grubu seçilen pilot illerdeki 18-24 yaş grubu öncelikli olacak şekilde 18-29 yaş arası NEET kadınlardır. Proje'nin pilot illeri; Adana, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Konya, Mardin, Trabzon ve Van olmak üzere toplam 11 ildir. Proje'nin pilot illerden İzmir, Diyarbakır ve Adana'da mevcut durum ve ihtiyaçları tespit etmek amacıyla saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Saha araştırmasından çıkan eğitim talepleri çerçevesinde eğitimlere başlanmıştır. Proje kapsamında, 2.656 NEET kadın mesleki eğitim, güçlenme eğitimi ve mentörlük desteği almış olup toplamda yaklaşık 800 kadın işe girmiştir. Proje'nin adını taşıyan ve projeyle ilgili her türlü bilgiye kolayca erişme imkânı sunan dijital portalı www.geleceginikurangenckadinlar.org adresinde NEET genç kadınların

[623] ASHB (2024), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı*", https://www.aile.gov.tr/media/186810/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-2025-yili-faaliyet-plani.pdf (Erişim Tarihi: 19.03.2025).

Türkiye'nin her yerinde iş, staj, eğitim ve girişim desteğine ulaşmalarını sağlayan "*Fırsatlar Haritası*", "*Online Eğitim*", "*Mentorluk*", "*Hibe Programı*" gibi modüllerin yanı sıra NEET kavramıyla ilgili birçok makale ve istatistikler de yer almaktadır.

ASHB ve Limak Vakfı iş birliğinde yürütülmüş olan "*Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi*" ile mühendis olmak isteyen kız öğrencileri her alanda desteklenerek, mesleğin örnekleri haline gelebilmeleri amaçlanmıştır. 2016 yılında başlayan Proje 2022-2024 yılları arasında Faz II şeklinde devam etmiştir. 2025 yılı itibariyle de Projenin III. Fazı başlamış ve çalışmalar devam etmektedir. Proje, üniversitede eğitim gören kadın öğrenciler için üniversite programı, lise öğrencileri için lise programı olmak üzere farklı programlardan oluşmaktadır. Proje'nin üniversite programı kapsamında bu zamana kadar toplamda 1.500'ün üzerinde kadın mühendislik öğrencisi desteklenmiş olup burs imkânı ile birlikte staj ve istihdam imkânı, İngilizce dil eğitimi, "*Dönüştürücü Teknolojilerde Liderlik ve İnovasyon Eğitim Programı*" sertifika programı eğitimleri ile mentörlük-koçluk desteğinden faydalanmıştır. Lise programı kapsamında ise öğrenci, öğretmen, okul idarecisi ve velilerine yönelik olarak mühendislik alanlarına ilişkin farkındalık ve bilgilendirme faaliyetleri 40 ilde 125 okulda gerçekleştirilerek toplam 54 bin kişiye ulaşılmıştır.

ASHB ile OSTİM Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü arasında 20 Ağustos 2024 tarihinde imzalanan "*İş Birliği Protokolü*" ile kadınlara yönelik "*İstihdam Garantili Mesleki Teorik ve Pratik Eğitim Programı*" oluşturulacaktır. Eğitim programını başarıyla tamamlayan katılımcılar, onaylı sertifika almaya hak kazanacak ve istihdam edilme fırsatı elde edecektir. Bununla birlikte, STEM alanlarının son sınıflarında öğrenim gören kız öğrencilere, OSTİM Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmaları ziyaret etme ve firmalarda staj yapma imkânı sunulacaktır.

Kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi ve kadın girişimcilere destek olmak amacıyla ASHB ile Hepsiburada arasında 15 Kasım 2024 tarihinde "*Türkiye'nin Girişimci Kadınları İş Birliği Protokolü*" imzalanmıştır. Protokol kapsamında yeni uygulama ve desteklerle Türkiye'deki girişimci kadın sayısının artırılması ve bu yolla kadın istihdamının büyütülmesi hedeflenmektedir. Söz konusu iş birliği, girişimci kadınların e-ticaret alanındaki becerilerini ve faaliyetlerini artırmalarına katkı sunacaktır.

Enerji sektöründeki kadın istihdamının artırılması ve temsiliyetinin güçlendirilmesi amacıyla ASHB ile Reges Elektrik Enerjisi Perakende Satış Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. arasında 17 Ocak 2025 tarihinde "*Kadınlar için Enerji Okulu İşbirliği Protokolü*" imzalanmıştır. Protokol kapsamında kadınlara yönelik elektrik sektörüne ilişkin beş hafta süreyle yüz yüze bir eğitim programı düzenlenecektir Eğitim sonunda online bir sınav yapılacak ve sınavdan

başarılı olan katılımcılara sertifika verilecektir. Ayrıca, başarılı olan bir kişiye de Reges Elektrik bünyesinde istihdam imkânı sağlanacaktır.

5.3.6.10 Şiddet Mağduru Kadınların Güçlenmesine Yönelik Çalışmalar

Finansal Okuryazarlık Eğitimleri: Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Kadınların Finansal Okuryazarlık ve Bilişim Teknolojileri Alanında Güçlenmesi Eğitimleri planlanmış ve Finansal Okuryazarlık, Ebeveyn ve Bilgi Güvenliği başlıkları altında eğitici eğitimleri düzenlenmiştir. Söz konusu eğitimlere, 81 ilin kadın konukevinde görev yapan kuruluş müdürleri ve meslek elemanlarından oluşan 235 kişi katılım sağlamıştır. Eğitimler düzenli olarak kuruluşlardan hizmet alan kadınlara yönelik düzenlenmektedir. Haziran 2020-Aralık 2023 tarihleri arasında 6.946, 2024 yılında 1.544 kadın söz konusu eğitimlere katılım sağlamıştır.

Ebeveynlik Becerisini Geliştirme Kurs Programı: Kadın konukevlerinden hizmet alan ve şiddete tanıklık etmiş çocukların içinde bulundukları travmatik yaşantıların etkilerinin azaltılması ve sağlıklı anne-çocuk ilişkisinin geliştirilmesi amacıyla KSGM ve MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü iş birliğinde Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Kadınların Ebeveynlik Becerisini Geliştirme Kurs Programı oluşturulmuştur. Şubat 2021-Aralık 2023 döneminde 1.740, 2024 yılında 542 kadın programa katılım sağlamıştır.

İŞKUR İş Kulübü: Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların ekonomik hayata katılımları konusunda gereken bilgi ve becerileri kazanmaları, toplumsal ve ekonomik alanda güçlenmeleri, daha nitelikli işlerde yer almaları ve kendilerine yeterli hale gelmelerini desteklemek amacıyla İŞKUR Genel Müdürlüğü ile iş birliğinde, 81 ilde, Bakanlığa bağlı kadın konukevinde hizmet alan kadınlara yönelik iş kulübü eğitimlerinin her ay düzenli olarak verilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda Ekim 2020-Aralık 2023 tarihleri arasında İş Kulübü Eğitimlerine 4.274, 2024 yılında 1.821 kadın katılım sağlamıştır.

Sıfır Atık Yönetimi Eğitimleri: ASHB ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü iş birliğinde 4 Kasım 2021'de kadın konukevlerinde görev yapan 418 mesleki personele bilgi, beceri ve farkındalık düzeylerini artırmaya yönelik çevrim içi ortamda "*Sıfır Atık Yönetim Sistemi Kurulumu Eğitici Eğitimi*" verilmiştir. Ocak 2021–Aralık 2023 tarihleri arasında Sıfır Atık Yönetimi Eğitimlerine kadın konukevlerinden hizmet alan 4.023 kadın katılım sağlamıştır.

Yeşilay Bağımlılık Farkındalık Eğitimleri: Şiddet ve bağımlılıkla mücadele çalışmaları kapsamında Yeşilay Cemiyeti iş birliği ile kadın konukevinde görev yapan 544 mesleki

personele 9-10 Kasım 2021'de Bağımlılık Farkındalık Eğitimi verilmiştir. Bağımlılık Farkındalık Eğitimlerine Ocak 2021–Aralık 2023 tarihleri arasında kadın konukevlerinden hizmet alan 1.444, 2024 yılında 428 kadın katılım sağlamıştır.

Aile Eğitim Programı (AEP): Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınlara yönelik AEP uygulanmaya başlanmıştır. Programda yer alan "*Aile Eğitimi ve İletişimi*", "*Hukuk*", "*İktisat*", "*Medya*" ve "*Sağlık*" alanlarındaki eğitimler düzenli periyotlarla kadınların ve beraberindeki çocuklarının özel durumları ve ihtiyaçları da gözetilerek kadın konukevlerinde gerçekleştirilmektedir. 2022 yılında 2.046, 2023 yılında 1.077, 2024 yılında 1.122 kadın AEP'ye katılım sağlamıştır.

Dini Rehberlik Etkinlikleri: Diyanet İşleri Başkanlığı ile ASHB arasında düzenlenen protokol kapsamında kadın konukevlerinden hizmet alanlara yönelik "*Dini Rehberlik Etkinlikleri*" düzenlenmektedir. Bu kapsamda, etkinliklere 2021 yılında 8.967, 2022 yılında 7.391, 2023 yılında 8.226 ve 2024 yılında 7.628 olmak üzere toplam 32.252 kişi katılmıştır.

Dijital Şiddet ve Siber Zorbalık: Kadın konukevinden hizmet alan kadın ve beraberindeki çocukların teknoloji kullanımı ile birlikte internet ortamında karşılaşabilecekleri riskler hakkında farkındalık oluşturmak ve risklerle baş etme becerilerini geliştirmek amacıyla düzenli periyodlarda BTK tarafından "*Dijital Şiddet ve Siber Zorbalık*" konularında eğitimler verilmektedir. Bu kapsamda çevrim içi olarak hizmet alan kadınlara "Ebeveyn ve Aile Modülü", hizmet alan çocuklara da "Öğrenci Modülü" eğitimleri verilmektedir. Eğitimlere 2023 yılı Nisan ayında başlanmıştır. Eğitimde; Dijital Dünyaya Bakış, Dijital İhtiyaçlar, Güvenli/Güvensiz İnternet Uzantıları, Sosyal Medya Ayak İzi, Risk Faktörleri/Riskli Uygulamalar, Siber Zorbalığa Maruz Kalan Çocuklarda Bazı Belirtiler, Dijital Şiddete Maruz Kalındığında Başvurulabilecek Mekanizmalar vb. konularda bilgilendirme yapılmaktadır. 2023 yılı Aralık ayı itibarıyla 1.799 kadın ve 724 çocuk, 2024 yılında 1.907 kadın ve 578 çocuk eğitimlere katılım sağlamıştır.

Meme Kanseri Farkındalık Çalışmaları: 1-31 Ekim Meme Kanseri Bilinçlendirme ve Farkındalık Ayı kapsamında Bakanlığa bağlı kadın konukevleri ile ŞÖNİM'lerden hizmet alan kadınların meme kanseri ve erken teşhisin önemine ilişkin bilinç ve farkındalık düzeylerini artırmak amacıyla sağlık personeli tarafından konuya ilişkin eğitimler düzenlenmektedir. Ekim 2023-Aralık 2024 tarihleri arasında hizmet alan 2.479 kadına eğitim verilmiş olup, 639 kadın meme taramasından geçirilmiştir.

Tütün Bağımlılığı Eğitimi: Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-

2028)'nda[624] *"Kadınların sağlık bilincinin artırılması ve sağlıklı yaşam davranışlarının geliştirilmesi"* stratejisi kapsamında *"Kadınlarda sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi amacıyla farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir."* faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda (2018-2023)[625] *"Tütün kullanımının sağlık ve sosyal zararları, tütün endüstrisinin taktikleri konusunda kendilerini, ailelerini ve çevrelerini korumaya yönelik kadınlara özel çalışmaların yapılması"* faaliyeti yer almaktadır. Bu faaliyetler kapsamında ASHB ve Yeşilay Vakfı iş birliği ile Dünya Tütünsüz Günü olan 31 Mayıs 2024 tarihinde kadın konukevinden hizmet alan kadınlara yönelik çevrim içi olarak Tütün Bağımlılığı Eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitime kadın konukevinden hizmet alan 593 kadın ve konukevinde görev yapan 40 personel olmak üzere toplam 633 kişi katılım sağlamıştır.

5.3.6.11 Şiddet Mağduru Mülteci, Sığınmacı, Geçici/Uluslararası Koruma Statüsündeki Kadınlara Yönelik Hizmetler

TCK'nın 8'inci maddesinde Kanun'un yer bakımından uygulanma alanına şu şekilde yer verilmiştir: *"Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır. Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı, işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır."* Bu çerçevede, şiddet mağdurunun mülteci ya da sığınmacı kadın ve çocuk olması kanunların uygulanabilirliği açısından farklılık oluşturmamaktadır. Şiddet mağduru mülteci, sığınmacı kadın ve çocuklar 6284 sayılı Kanun'un 4'üncü ve 5'inci maddelerinde yer alan koruyucu ve önleyici tedbirlerden yararlanabilmektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan bireyler hakkında uyruk ayrımı gözetilmeksizin koruyucu ve önleyici tedbir kararları alınmakta ve gereken hizmetler sunulmaktadır. Bu çerçevede şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan tüm kadınlara ve beraberindeki çocuklarına kadın konukevlerinde ve ŞÖNİM'lerde ayrım yapılmaksızın hizmet sunulmaktadır. Kadın Konukevlerinin Açılması

---

[624] ASHB (2024), "*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*", https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf

[625] Sağlık Bakanlığı (2024), "*Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda (2018-2023)*", https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/Yayinlarimiz/Eylem_Planlari/2024-2028_Tutun_Kontrolu_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani.pdf

ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik[626] kapsamında konukevinde yapılacak işlemlerde kadının beyanı esas olup kadınlar herhangi bir delil ve belge göstermek zorunda değildir. Resmi kimlik belgesi olmayan kadınların kimlik belgesi edinme işlemlerine destek olunmaktadır. Kuruluşa kabulünün ardından kadınlarla mesleki görüşme gerçekleştirilmekte ve süreçte ihtiyaç duyduğu hizmetlere yönelik ayrıntılı bir değerlendirme raporu hazırlanmaktadır. Değerlendirme sonucuna göre;

- Hukuki desteğe ihtiyaç duyduğu görülen müracaatçılar ASHİM avukatlarına, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerine ve Barolara yönlendirilmektedir.
- Kadının ve beraberindeki çocuğun sağlık problemlerine ilişkin olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmesi sağlanmakta ve kuruluşta görevli sağlık personelince takipleri yapılmaktadır.
- Yaşadıkları olumsuz yaşam deneyimleri nedeni ile travmatize olmuş kadın ve beraberindeki çocuklarına, kuruluş psikologu tarafından psikolojik destek sağlanmakta, gerekli görülmesi halinde psikiyatrik tedavi almalarına yönelik ilgili sağlık kuruluşlarına yönlendirilmekte ve takipleri yapılmaktadır.
- Can güvenliği riski bulunan kadınlar uygun görülen başka bir ildeki kadın konukevine nakledilmekte ve nakledildiği ilde konukevi hizmetinden faydalanmaya devam etmektedir.
- Düzenli geliri bulunmayan kadın ve beraberindeki okul çağındaki çocuklarına yönelik harçlık düzenlenmekte ve ihtiyacı olduğu belirlenen kadın ve çocuklara giyim yardımı da yapılmaktadır.
- Aynı zamanda hizmet sunumunda gerek görülmesi halinde İl Göç İdaresi Müdürlükleri ile gerekli koordinasyon sağlanarak kişilerin uygun hizmet modellerinden yararlandırılması sağlanmaktadır.
- İhtiyaç duyulması halinde ASHİM'lerden/İl Göç İdaresi Müdürlüğünden/Valilikten tercüman desteği talep edilmektedir.
- ASHB ile BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) arasındaki iş birliği kapsamında 2021 ve 2022 yıllarında yabancı uyrukluların yoğun oldukları illerdeki kadın konukevlerinde sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi olmak üzere yabancı dil bilen mesleki personel görevlendirilmiş olup söz konusu meslek elemanları hâlihazırda görevlerine devam etmektedir.

[626] Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=17002&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5

ŞÖNİM'lerde mağdurlara hukuki destek, ekonomik destek, eğitim desteği vb. konularında gerekli rehberlik ve yönlendirme hizmeti sunulmakta ve ihtiyaç halinde psiko-sosyal destek sağlanmaktadır.

"*Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı-II (FRIT-II)"* kapsamında geçici/uluslararası koruma statüsündeki bireylerin sosyal hizmetlere erişiminin artırılması bağlamında kadın konukevleri ve ŞÖNİM'lerdeki hizmetlere ilişkin faaliyetler yürütülmüştür.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı ve Yıllık Faaliyet Planlarında yabancı kadınların Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER 157) ve kurumsal hizmetlere erişimine ve hizmetlerden etkin şekilde yararlandırılmalarına ilişkin gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin faaliyetlere yer verilmiştir.

Şiddete maruz kalan ya da şiddete maruz kalma ihtimali olan kadınların acil durumlarda bir tuşla yardım çağrısında bulunabildiği KADES Uygulaması Türkçe dâhil olmak üzere toplam 11 dilde hizmet sunmaktadır.

5.3.6.12 Acil ve Olağanüstü Dönemlerde Alınan Tedbirler

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda[627] olağanüstü dönemlerde şiddetle mücadelede özel çalışmaların yapılması hususuna yer verilmiştir. Ulusal Eylem Planı'nda yer alan *"Afet, acil durum ve salgın hastalık vb. olağanüstü dönemlerde hizmetlere erişim ve hizmet sunumunun aksaklığa uğramaması için gerekli tedbirler alınacaktır."* stratejisi kapsamında;

- Afet ve acil durum öncesi, sırası ve sonrasında hizmet sunan kurum ve birimlerin, şiddet vakasına tespit ve müdahale süreçlerini gözden geçirerek sürece özgü iş akışlarının yer aldığı el kitabı/kılavuz oluşturması, hizmet sunanların uzmanlaşmasına yönelik eğitim programlarında konuya yer verilmesi,
- İhtiyaca uygun olarak olağanüstü dönemlere özgü hizmet modellerinin oluşturulması ve uygulanması,
- Olağanüstü dönemlere özgü sosyo- ekonomik sorun yaşayan ailelerin önceden tespit edilerek şiddetin yaşanmaması için gerekli şekilde desteklenmesi, önleyici hizmetlerin sunulmasının sağlanması,
- Olağanüstü dönemlerde şiddet mağdurlarının kurumsal hizmetlere erişim ve hizmetlerden yararlanmasının kesintiye uğramaması için gerekli tedbirlerin

[627] ASHB (2021), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)*", https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf

alınması,

- Olağanüstü dönemlerde şiddet mağdurlarının hizmetlere hızlı şekilde erişebilmesi ve yararlanabilmesi amacıyla iletişim teknolojilerinin etkin şekilde kullanılması,
- Olağanüstü dönemlere özgü olarak koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkili sunumuna yönelik farklı ülkelerdeki iyi uygulamalara ilişkin rapor hazırlanması ve ilgili kurumlarla paylaşılması faaliyetleri belirlenmiştir.

COVID-19 salgınının ülkemizde yayılmasının engellenmesi kapsamında Cumhurbaşkanlığı öncülüğünde, Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda başta ASHB olmak üzere ilgili tüm kamu kurum kuruluşları tarafından gerekli önlemler ivedilikle alınmıştır. Ülkemizde ilk vakanın tespit edildiği günden başlayarak şiddet mağdurlarına yönelik hizmetlerin kesintisiz devam etmesi ve herhangi bir aksaklığa mahal verilmemesine yönelik çalışmalara devam edilmiştir. Bu kapsamda, salgın döneminde sadece barınma amacıyla yapılan müracaatlarda ŞÖNİM ve ASHİM koordinasyonunda ilgili kolluk birimleri ile yapılacak planlama dahilinde, 6284 sayılı Kanun'un 10/6 maddesi kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde alternatif barınma imkanları oluşturulmuştur. Bu kapsamda 49 ilde 71 tesis barınma amacıyla kullanılmıştır.

Mart 2020 itibariyle gelen çağrıların artışı göz önünde bulundurularak, ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattı üzerinden 2020 Mayıs ayı itibariyle WhatsApp uygulaması, 2021 yılı başından itibaren ise BİP uygulaması aracılığıyla hizmet sunulmaya başlanmıştır. Böylelikle, "*0 501 183 0 183*" iletişim numarasından 7 gün 24 saat ilgili destek personeline ulaşım sağlanmıştır. Ayrıca ALO 183 Hattı'nda önceliklendirme süreci başlatılmıştır. Hattı arayan şiddet mağdurlarının "*0*" tuşuna basarak herhangi bir sıra beklemeden ilgili destek personeline ulaşması sağlanmıştır.

6-7 Şubat Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Sonrasında depremden etkilenen illerde bulunan ŞÖNİM ve kadın konukevlerinin mevcut durum ve ihtiyaçları tespit edilmiş, personelin sağlık durumları hakkında bilgi alınmıştır. İlgili paydaşlarla iş birliği içerisinde en kısa sürede ihtiyaçlar karşılanmış, Bakanlık kuruluşları konteyner, tefrişat, personel ve mesleki yönden desteklenmiştir.

Depremden etkilenen illerde hizmet sunan ŞÖNİM'lerin fiziki kayıpları, personel durumları, depremin verilen hizmete etkilerini yerinde görmek amacıyla Gaziantep, Şanlıurfa, Malatya, Kahramanmaraş, Hatay ve Adıyaman il ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Depremden doğrudan etkilenen ve personel ihtiyacı duyan ŞÖNİM kuruluşlarına BM kuruluşlarıyla iş birliğinde personel desteği sağlanmıştır. Bu kapsamda Adıyaman, Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş illerine toplam 16 personel görevlendirilmiştir.

Depremden doğrudan etkilenen 11 ilde ŞÖNİM ve kadın konukevlerinde görevli personele depremin neden olduğu olumsuz etkilerin giderilmesi ve personelin hayatın olağan akışına dönmelerini kolaylaştırmak üzere çeşitli eğitim programları hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Afet süreci ve sonrasında kadın hizmetlerinin merkez, taşra, ilgili kamu kurum ve kuruluşları iş birliğinde etkin yürütülebilmesine yönelik "*Afet ve Acil Durumlarda Kadın Hizmetleri*" rehberi hazırlanmıştır.

6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremden önce 11 ilde Bakanlığa bağlı 16 kadın konukevi 348 kapasite ile hizmet vermektedir. Malatya'da 18 kapasiteli bir kadın konukevi depremden etkilenmiş ve bina yeniden yapılmak üzere yıkılmış olup 17.10.2024 tarihinde 40 kapasiteli ihtisaslaşmış kadın konukevinin etüt proje ihalesi yapılmıştır. Hatay ve Adıyaman illerine kadın konukevi inşaatı ve Malatya İli Kadın Konukevi Etüt Projesi 2024-2026 yılı Cumhurbaşkanlığı Yatırım Programı'na alınmıştır. Depremler sonrasında 17.07.2023 tarihinde ise Şanlıurfa ilinde ikinci kadın konukevi 25 kapasite ile hizmet vermeye başlamıştır. Bu kapsamda, depremlerden sonra 11 ilin tamamında en az 1 kadın konukevi olmak üzere toplam 16 kadın konukevi 355 kapasite ile hizmet vermeye devam etmektedir. 06 Şubat 2023 tarihinden itibaren 30 Eylül 2024 tarihine kadar 11 ilde bulunan 16 kadın konukevinden bugüne kadar 10.832 kadın ve beraberindeki 7.369 çocuk olmak üzere toplam 18.201 kişi hizmet almıştır.

ASHB tarafından UNHCR ve UN Women ile iş birliği içinde 11 ildeki ŞÖNİM ve kadın konukevlerine tefrişat desteği sunulmuştur. Deprem bölgesindeki kadın konukevleri de dahil olmak üzere 112 kadın konukevi için UNICEF tarafından oyuncak kitleri ve çocuk kitabı temin edilmiş ve kadın konukevlerine teslimi sağlanmıştır.

UN Women teknik desteği ile deprem bölgesinde görev yapan ve depremi yaşayan ŞÖNİM ve kadın konukevi personeline yönelik olarak "*Depremzede Meslek Elemanlarına Yönelik Psikolojik Destek Çalışması Projesi*" gerçekleştirilmiştir. Bu Proje ile ŞÖNİM ve kadın konukevlerinde çalışan tüm meslek elemanı ve destek personeline psikolojik destek ve EMDR terapi (göz hareketleriyle duyarsızlaştırma ve yeniden işleme terapisi) desteği sunulmuştur. Bu kapsamda, psiko-eğitim ve stabilizasyon teknikleri öğretimi, yüz yüze saha çalışmaları, çevrim içi grup çalışmaları ve yüz yüze/çevrim içi bireysel çalışmalar şeklinde gerçekleştirilmiştir. 22-24 Mart 2023 tarihlerinde öncelikle 11 deprem ilinden başlamak üzere 81 ilin ŞÖNİM ve kadın konukevi personeli yaklaşık 500 kişinin katılım sağladığı Psikolojik İlk Yardım Eğitimi UNICEF iş birliğinde gerçekleştirilmiştir.

10-12 Nisan 2023 tarihlerinde ŞÖNİM ve kadın konukevi meslek elemanlarına

yönelik yaklaşık 100 kişinin katılım sağladığı Çözüm Odaklı Terapi Eğitimi UNHCR iş birliğinde gerçekleştirilmiş, bu eğitime deprem bölgesinden 15 meslek elemanı katılım sağlamış ve deprem bölgesinde şiddet mağduru kadınlara yönelik terapi desteği sağlanmıştır.

UNFPA iş birliğinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi konularında eğitim programı hazırlanmıştır. KSGM, Ankara İl Müdürlüğü, ŞÖNİM, Kadın Konukevi ve SHM Müdürlerine yönelik kapasite geliştirme eğitimi ile Afet ve Acil Durumlarda Kadına Yönelik Şiddet Eğitimi gerçekleştirilmiştir.

IPA-II Programı kapsamında UN Women iş birliğiyle "*Türkiye'de Depremden Etkilenen Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddete Karşı Önleyici ve Koruyucu Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi Projesi*" Aralık 2024 itibariyle yürütülmeye başlanmıştır. Proje kapsamında depremden etkilenen Hatay ve Adıyaman ile deprem nedeniyle yoğun göç alan İstanbul ve Kocaeli olmak üzere 4 ilde kadın konukevi inşa edilecektir. Depremden etkilenen illerde ve göç olgusu ile karşı karşıya kalan illerde toplam 15 hizmet kuruluşunun (ŞÖNİM ve kadın konukevi binası) güçlendirilmesi, bakım-onarım ve tadilat gereksinimlerinin karşılanması öngörülmektedir. Ayrıca, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve koruyucu hizmet kapasitesinin arttırılmasına yönelik eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, kuruluşlardan hizmet alan kadınların sosyo-ekonomik güçlenmelerini destekleyen fırsatlara erişimlerinin artırılması da Proje'nin hedefleri arasındadır.

81 ilde başta afetten etkilenen vatandaşlar olmak üzere kamuoyunun bilgilendirilmesine yönelik "erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele" konusunda farkındalık çalışmaları, eğitim, meslek edindirme, kadın kooperatifleri faaliyetlerine katılma ve istihdam kapsamında farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmiş ve bu kapsamda 170.000 kişiye ulaşılmıştır.

Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı uygulamakta olan illere yönelik Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı Desteklenmesi Eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitimlere 28 ilden (Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Ağrı, Aksaray, Antalya, Ardahan, Bitlis, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Hatay, Iğdır, İzmir, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kars, Kilis, Malatya, Mardin, Muş, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Siirt, Urfa, Van ve Yozgat) 100 meslek personeli katılım sağlamıştır. Afet ve acil durumlar sonrasında erken yaşta ve zorla evlilik olgusunun artış gösterebileceği değerlendirilen Adana, Adıyaman, Elazığ, Malatya, Osmaniye illerinde Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları hazırlıkları tamamlanarak İl Eylem Planları yürürlüğe konulmuştur.

Olağan dönemde 6284 sayılı Kanun kapsamında yürütülen iş ve işlemlerin afet sonrası süreçte de herhangi bir aksaklığa mahal verilmeden uygulanması amacıyla gizlilik, teknik

yöntemlerle takip gibi özel nitelikli kararların uygulanması, ŞÖNİM hizmetleri ve psikososyal müdahalenin etkin yürütülmesine yönelik Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, ASHB Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İç Denetim Başkanlığı, 81 il Valiliği, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, EGM, Jandarma Genel Komutanlığı ile aktif biçimde koordinasyon sağlanmıştır. Haklarında önleyici tedbir kararı alınmış olan şiddet uygulayanlara Aile İçi Şiddetle Mücadele Seminer Programı'nın düzenli olarak uygulanması amacıyla gerekli tedbirler alınmış; bu kapsamda programın uygulayıcı sayısını artırmak amacıyla Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Psikoloji Bölümü iş birliği ile personele "*Aile İçi Şiddetle Mücadele Semineri Uygulayıcı Eğitimi*" düzenlenmiştir.

5.3.6.13 Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele

Erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele konusunda KSGM tarafından ulusal ve yerel düzeyde çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede, 2017 yılının son çeyreği ve 2018 yılı içerisinde erken yaşta ve zorla evlilik oranlarının yüksek olduğu illere yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda Ağrı, Aksaray, Antalya, Bitlis, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Iğdır, İzmir/Kiraz, Kahramanmaraş, Kars, Kilis, Mardin, Muş, Nevşehir, Niğde, Şanlıurfa, Van, Yozgat illerine saha ziyaretleri gerçekleştirilmiş ve 2017-2019 yıllarında 19 ilde, 2022 yılında 4 ilde, 6-7 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından 5 ilde, 2024 Mayıs ayında Batman İlinde yürürlüğe giren Eylem Planı ile toplam 29 İl Eylem Planı olmuştur.

Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları kapsamında bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları yapılmasına yoğunlaşılmakta; kız çocuklarının güçlendirilmesi, erken yaşta evliliklerin araştırılması, görsel yazılı materyal hazırlanması, kız çocuklarının rol model kadınlarla buluşturulması etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. 6 Şubat Depremleri ardından 81 ASHİM'e ve depremzede vatandaşlara yönelik erken yaşta ve zorla evlilikler kapsamında farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

ASHB merkez ve taşra birimlerinde konuya ilişkin düzenli eğitimler gerçekleştirilmektedir. 2018-2019 yılları arasında ASHB, Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, EGM personeline kadına yönelik şiddetle mücadele ve erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele eğitimleri verilmiştir. 2023 yılında Milli Savunma Bakanlığı ile kadına yönelik şiddetle mücadele ve erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele eğitimleri tekrarlanmıştır.

ASHB taşra teşkilatında görev yapan ve eğitici eğitimi alan personelin uygulayacağı yaygınlaştırma eğitimleri kapsamında kullanılacak eğitim materyalleri hazırlanmıştır.

ASHB ile UNICEF arasında dezavantajlı çocukların korunması, gelişim ve katılım haklarından yararlanabilmelerinin güçlendirilmesi amacıyla 2018 yılından beri Ortak Çalışma Planları imzalanmaktadır. Ortak Çalışma Planlarında KSGM'nin görev alanına ilişkin olarak erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesine yönelik faaliyetlere yer verilmektedir.

UNICEF ile ASHB arasında imzalanan ortak çalışma planı kapsamında, erken yaşta ve zorla evlilik olgusunun çeşitli boyutlarda yaşandığı ülkelerde uygulanan iyi uygulama örneklerinin incelenmesi ve bu örneklerin Bakanlık politikalarına temel teşkil etmesi amacıyla proje yürütülmüştür.

KSGM'nin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile birlikte nihai yararlanıcısı olduğu IPA-II kapsamında yürütülen "*Türkiye'de Çocuk Haklarının Desteklenmesi İçin Teknik Yardım Projesi*" Kasım 2021 tarihinde başlamıştır. Kasım 2024 tarihine kadar süren Proje kapsamında "*erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi*" Proje amaçlarından biri olarak sayılmıştır. Bu çerçevede, erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesine yönelik farkındalık çalışmaları yürütülmüş, farklı hedef gruplarına yönelik bilgilendirici materyaller hazırlanarak toplumun farklı kesimlerine dağıtılmış ve infografik film ile alanında başarılı rol model kadınların yer aldığı kamu spotu hazırlanmıştır.

Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planlarının desteklenmesi ve meslek elemanlarının toplumla çalışma becerilerinin geliştirilmesi amacıyla 23-26 Mayıs'ta Van'da ve 6-9 Haziran 2022 tarihleri arasında Mardin'de ŞÖNİM, ASHİM Kadın Hizmetleri Birimi, SHM Şiddetle Mücadele İrtibat Noktaları ile Kadın Konukevinde görevli meslek elemanlarının katılımıyla "*Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planlarının Desteklenmesi Eğitim Programı*" düzenlenmiştir. 21 ilden 130 personel eğitimden yararlanmıştır.

ASHB tarafından UN Women iş birliğinde 4-5-6 Eylül 2023 tarihlerinde Ankara Kızılcahamam'da deprem illeri de dâhil olmak üzere İl Eylem Planı olan illerin İl Müdürlüklerinde görev yapan toplamda 100 yönetici ve meslek elemanına yönelik "*Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planlarının Desteklenmesi Çalıştayı*" gerçekleştirilmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Yıllık Faaliyet Planı kapsamında, 12-13 Eylül 2024 tarihinde UN Women iş birliğinde İzmir ilinde "*Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Ekseninde Roman Çalıştayı*" gerçekleştirilmiştir. Çalıştay'a ildeki ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, Roman nüfusun yoğunlukla yaşadığı bölgelerdeki Sosyal

Hizmet Kuruluşlarında görev yapan meslek elemanları, Roman STK'lar ile farklı illerden Roman Saha Koordinatörlerinin katılımı sağlanmıştır. Çalıştay'da erken yaşta ve zorla evlilikler ile kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin temel kavramlar tartışılarak, Roman nüfus arasında erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi amacıyla proje ve faaliyet önerileri geliştirilmiştir.

5.3.7 Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü[628]

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin[629] 74'üncü maddesinde Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre hukuk birimlerine verilen görevleri yapmak ve Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak şeklinde tanımlanmıştır.

5.3.7.1 Kadına Yönelik Şiddet ve Her Türlü Ayrımcılıkla Mücadele Çalışmaları

ASHB Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün davalara katılmadaki yasal dayanağı 5271 sayılı Ceza Mahakemesi Kanunu'nun 237'nci maddesinde[630] yer alan; *"Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler."* düzenleme ile 6284 sayılı Kanun'un 20'nci maddesinde yer alan; *"Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir."* hükmüdür.[631]

6284 sayılı Kanun'un 20/2 maddesi kapsamında davaya müdahillik süreci davanın açılması ile birlikte mümkün olup, soruşturmanın gizliliği esası uyarınca soruşturma aşamasında yalnızca dosyaya yönelik soruşturma sonucunun Bakanlığa bildirilmesi talep edilmektedir. Kadına yönelik şiddete dair yapılan soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer

[628] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürü Özge AYDİŞ TOY'un 18 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062.
[629] 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf
[630] 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf.
[631] 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm

olmadığı kararı verilmesi halinde dosya incelenerek Bakanlıkça yapılan değerlendirme sonucunda itiraz edilmesi gerektiği kanaati oluşması halinde ilgili Sulh Ceza Hâkimliğine başvurularak kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz edilmektedir**.**

Genel Müdürlük taşra teşkilatı ve merkez teşkilatı olarak, taşra teşkilatında 387 avukat, merkez teşkilatında ise 8 avukat 22 hukuk müşaviri olmak üzere toplam 418 kişilik uzman hukukçu kadrosuyla hizmet vermektedir.

6284 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 2012 yılından günümüze kadar müdahil olunan dava sayısı, takip için gerekli olan kurumsal kapasitenin artışına paralel olarak her geçen yıl artmaktadır. Bu kapsamda Bakanlık tarafından takip edilmekte olan ceza dava sayısı 14.01.2025 tarihi itibariyle 60.645'tir.

ASHB tarafından müdahil olunan dava türleri; hayata karşı suçlar [kasten öldürme (kadına, eşe ve boşanılan eşe karşı işlenmesi nitelikli hali oluşturur), intihara yönlendirme], cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar (cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayan ile cinsel ilişki, cinsel taciz), vücut dokunulmazlığına karşı suçlar [kasten yaralama (kadına, eşe ve boşanılan eşe karşı işlenmesi nitelikli hali oluşturur.)], işkence ve eziyet (kadına, eşe ve boşanılan eşe karşı işlenmesi nitelikli hali oluşturur) ile mal varlığına karşı suçlar (yağma), hürriyete karşı suçlar (tehdit, şantaj, cebir, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, konut dokunulmazlığını ihlal etme, haberleşmenin engellenmesi, ısrarlı takip), şerefe karşı suçlar (hakaret), genel ahlaka karşı suçlar (müstehcenlik, fuhuş), özel hayata ve hayatın gizli alanına ilişkin suçlar (özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin kaydedilmesi), aile düzenine karşı suçlar (kötü muamele, aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması), göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (insan ticareti suçu) suçlarıdır.

Bakanlığın vakalardan haberdar olma süreci ŞÖNİM, Kadın/Çocuk Birimleri ve SHM'ler tarafından düzenlenen sosyal inceleme raporu, mahkemelerden gelen tebligatlar, bireysel başvurular, basın kaynakları aracılığıyla haberdar olunan vakalardır.

Bakanlık tarafından davalara müdahil olunmasına imkan veren hükümde yer alan "*gerekli görmesi halinde*" ifadesinden yola çıkılarak yapılan değerlendirmeler neticesinde müdahil olma kararı alınmaktadır. Ayrıca kamuoyu tarafından bilinen, basında yer alan ve sembolik önemi olan davalara da katılım sağlanmaktadır.

Vakalarla ilgili müdahillik süreci değerlendirmesinde; olayın 6284 sayılı Kanun kapsamına giren şiddet/şiddet tehlikesi olup olmadığı; mağdurun, kadın, çocuk ve aile bireyi olup olmadığı; vakaya ilişkin mesleki çalışma yapılıp yapılmadığı; mağdurun şiddete/şiddet tehlikesine salt kadın olması nedeniyle maruz kalıp kalmadığı unsurları esas alınmaktadır.

Bakanlık Kanun kapsamında verilen katılma görevini yerine getirirken yargılamaya

olumlu etki etmeyi ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına yardım ederken mağdurların ikincil mağduriyetlerinin oluşmasını engellemeyi hedeflemektedir. Başlıca hedefler;

Mağdurun Çeşitli Sebeplerle Şikâyetten Vazgeçmesi Durumunda Gerekli Görüldüğü Hallerde Sürece Devam Ederek Sanığın Cezalandırılması: Mağdur ve şikâyetçinin süreç içerisinde baskı, tehdit, zorlama ya da bıkkınlık ile şikâyetinden vazgeçmesi sonucunda davanın takibine devam edilmekte, mağdurların davayı yürütme konusunda bu gibi sebeplerle motivasyonunu kaybettiği vakalarda failin cezasız kalması ya da daha az ceza almasına engel olabilmek adına avukatlarca süreç titizlikle takip edilmektedir. Nihayetinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla sürece katkı sağlanmaktadır. Ancak gerçekten taraflar arasında bir sulh olduğu, hem düzenlenen sosyal incelemeler hem de mağdur beyanı ile tespit edilmesi halinde davanın takibinden vazgeçme alınabilmektedir.

Mağdurun Yargılama Sürecinden Olumsuz Etkilenmesini Önleyecek Hüküm ve Tedbirlerin Etkili Biçimde Uygulanması: İşlenen suçun etkisi ile psikolojik olarak olumsuz etkilenen çocuk veya mağdurun yargılama aşamasında bir defaya mahsus uzman kişi eşliğinde, özel ortamlarda (AGO) dinlenilmesi talep edilerek sanıkla mağdur ve tanığın yüz yüze gelmeleri ve ikincil örselenmeleri engellenmektedir. Çocukların cinsel istismarı vakıalarında yargılama sürecinde tekrar dinlenilmemeleri, ÇİM'de alınan ifadenin esas alınması ve çocuğun ikincil örselenmesinin önüne geçmek amacıyla talepte bulunulmaktadır. Sanık hakkında mahkemeler tarafından tutuksuz yargılamaya ilişkin verilen kararlar incelenerek gerekli görülmesi halinde itiraz edilmektedir. Gereken hallerde duruşmaların kapalı olarak görülmesi talep edilmektedir.

Mağdur İle Etkili İletişim ve Sürece Hâkimiyet: Süreç devam ederken gerekli görülmesi halinde yeniden hazırlanan Sosyal İnceleme Raporlarında yer alan esaslı değişiklikler mahkemeye bildirilmektedir. Mağdurun maruz kaldığı şiddet vakası ile ilgili olarak Bakanlığın diğer birimlerinden aldığı hizmetler nedeniyle geçirdiği sürece bütünüyle hâkim olunacağından, bu durum yargılama sürecine yansıtılarak daha adil karar verilmesine katkı sağlanmaktadır.

Soruşturma ve Kovuşturma Sırasında 6284 Sayılı Kanun[632] Kapsamında Yönlendirme: Soruşturma ve kovuşturma aşamasında mağdur talebi ya da mağdura yönelik hazırlanan sosyal inceleme raporları ile ihtiyaç duyulmasının tespiti halinde, mağdur adına 6284 sayılı Kanun kapsamında alınabilecek tüm önleyici ve koruyucu tedbirler için gerekli hukuki süreç

[632] 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm

başlatılmaktadır.

Tablo 15. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Alınan Tedbirler

Koruyucu Tedbirler	Önleyici Tedbirler
Barınma Yeri Sağlanması	Şiddet Tehdidinde Bulunmama
Geçici Maddi Yardım	Yaklaşmama
Rehberlik ve Danışmanlık	Çocuklarla İlişkinin Sınırlandırılması
Geçici Koruma	Yakınlara Yaklaşmama
Kreş İmkanı	Eşyalara Zarar Vermeme
İşyerinin Değiştirilmesi	Rahatsız Etmeme
Ayrı Yerleşim Yeri Belirlenmesi	Silahların Teslimi
Aile Konutu Şerhi	Alkol ve Uyuşturucu Kullanımına İzin Verilmeme
Kimlik ve Belgelerin Değiştirilmesi	Sağlık Kuruluşuna Başvuru
Kişisel Eşyaların Teslimi	

Kaynak: ASHB 2025.

Haksız Tahrik: TCK'da[633] haksız tahrik, takdiri indirim sebepleri ve alt sınırdan ceza tayini uygulanma halleri düzenlenmiş olup mahkemeler tarafından ceza hukukunda yer alan bu temel kavramların somut olaylarda hukuka aykırı ve gerekçesiz olarak uygulanması halinde, kanun yolu başvurusunda bulunulmaktadır. Haksız tahrik koşulları şunlardır: Tahriki oluşturan haksız bir fiil bulunmalı, fail öfke veya şiddetli elemin etkisi altında kalmalı, failin işlediği suç bu ruhsal durumunun tepkisi olmalı ve haksız tahrik teşkil eden eylem mağdurdan saldırı olmalıdır. Mahkemeler tarafından Kanun'da yer alan koşullar oluşmaksızın suçun haksız tahrik altında işlendiğine dair verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurulmaktadır.

Takdiri İndirim: Kamuoyunda geçmişten beri "*kravat indirimi*" olarak bilinen ve sanığın belirli koşulları sağladığı durumlarda temel cezada indirim yapılmasını sağlayan hükümdür. Bakanlık olarak takdiri indirim nedeninin gerekçeli olarak ve kanunda belirtilen koşulları sağlayan vakalarda uygulanması için büyük çaba sarf edilmektedir. Bilindiği üzere 12/05/2022 tarihinde ilgili hükmün gerekçeli olarak uygulanması gerektiğine yönelik daha detaylı bir kanuni düzenleme yapılmıştır. Koşulları sağlamayan durumlarda takdiri indirim nedenlerinin uygulandığı davalarda bu gerekçe ile kanun yollarına başvurulmaktadır.

Alt ve Üst Sınırda Ceza Verilmesi: Cezalar, mahkemelerce Kanun'da belirlenen alt ve üst sınır arasında takdir edilmektedir. Bakanlık somut olayın özelliğine göre verilecek cezanın bir gerekçe olmaksızın üst sınırdan uzaklaşılarak verilmesi ya da cezanın alt sınırdan verilmesi hükümlerine karşı kanun yollarına başvurmaktadır.

[633] 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf

5.3.8 Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ATHGM)'nün görev ve yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin[634] 68'inci maddesinde belirlenmiştir. Bu kapsamda Genel Müdürlük özetle; aile ve topluma yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici çalışmalar yapmak; aile yapısını ve değerlerini korunmak; ailenin refahının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütmek; aile yapısını ve değerlerini tehdit eden sorunları ortadan kaldırmak; aile içi şiddet ve istismar, töre cinayetleri, intihar ve benzeri sorunların önlenmesine ve sorunların çözümüne yönelik aileyi destekleyici ve eğitici programlar uygulamak; ailelerin huzur ve mutluluğunu tehdit eden kötü alışkanlık ve bağımlılık sorunlarının çözümüne yönelik tedbirler almak; nüfus yapısındaki değişimlerin aile yapısı üzerindeki etkilerini tespit etmek ve politika geliştirilmesine yardımcı olmak, yurtdışında yaşayan Türk ailelerinin sorunlarını araştırmak ve çözüm önerileri geliştirmek ve uygulamak ile sorumludur.

5.3.8.1 Politika Belgeleri

Ailenin korunması ve güçlendirilmesi amacıyla BM Uluslararası Aile Yılının 30. yıl dönümünde Uluslararası Aile Günü olan 15 Mayıs 2024'te ASHB koordinasyonunda hazırlanan "*Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı*[635] *(2024-2028)*" 2024/6 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi[636] ile ilan edilmiştir. Söz konusu Eylem Planı'nda kadınların desteklenmesine yönelik faaliyetlere de yer verilmiştir.

Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Davranışsal Bağımlılıklarla Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Tütün Kontrolü Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı gibi ulusal politika belgeleri kapsamında Bakanlık yükümlülüklerine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmekte ve sekretaryayı yürüten Sağlık Bakanlığına raporlanmaktadır.

5.3.8.2 Kurul ve Komisyonlar

[634] 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf

[635] ASHB (2024), "*Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı*", https://www.aile.gov.tr/media/165130/ailenin-korunmasi-ve-gu-c-lendirilmesi-vizyon-belgesi-ve-eylem-plani.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2025).

[636] 15 Mayıs 2024 tarih ve 32547 sayılı Resmî Gazete, "*Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi 2024/6 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi*", https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/05/20240515-18.pdf (Erişim Tarihi: 11.03.2025).

Bütüncül bir perspektif ile ulusal nüfus politikalarının oluşturulması ve uygulanması amacıyla 25.12.2024 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle[637] "*Nüfus Politikaları Kurulu*" oluşturulmuştur.

2024/6 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi[638] ile "*Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Koordinasyon Kurulları*" teşkil edilmiş olup ilk toplantısı 13 Kasım 2024'te gerçekleştirilmiştir. ASHB koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri alınarak "*Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Koordinasyon Kurullarının Çalışma Usul ve Esasları*" 13 Kasım 2024 tarihinde Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Koordinasyon Kurulu birinci toplantısında Kurul tarafından onaylanmıştır.

Koordinasyon Kurullarının çalışma usul ve esaslarının onaylanması ile birlikte 81 ilde koordinasyon kurullarının oluşturulması ve il eylem planlarının hazırlanması süreci başlamıştır.

5.3.8.3 Kurumsal Mekanizmalar

2013 yılında ailelere ve topluma yönelik sosyal hizmetlere tek çatı altında daha kolay erişim sağlamak amacıyla SHM'ler oluşturulmuştur. SHM'ler Bakanlık tarafından sürdürülen koruyucu ve önleyici hizmetlere yönelik yapılan çalışmalar kapsamında hizmet veren gündüzlü kuruluşlardır. SHM'lerde çocuk, genç, kadın, erkek, engelli ve yaşlı fertler, gaziler, şehit yakınları ve ailelerine yönelik olarak koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetleri bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde sunulmakta; vatandaşların durumlarına uygun sosyal hizmet müdahalesi ve takibi gerçekleştirilmektedir. Yaygınlaştırılmaya devam edilen SHM'lerde gerçekleştirilen tüm çalışmalarda eşitlik ve adalet ilkesi gözetilmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede koruyucu ve önleyici hizmet sunumunun daha ulaşılabilir hale getirilmesi amacıyla SHM Şiddetle Mücadele İrtibat Noktası oluşturulmuştur. Hâlihazırda 420 SHM Şiddetle Mücadele İrtibat Noktası bulunmaktadır.

5.3.8.4 2025 Aile Yılı Çalışmaları

Ailenin öneminin vurgulanması, aile içindeki birlik ve beraberliğin korunması, mevcut

[637] 172 sayılı Nüfus Politikaları Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241225-23.pdf (Erişim Tarihi: 18.02.2025).
638 Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi ile İlgili 2024/6 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/05/20240515-18.pdf (Erişim Tarihi: 22.03.2025).

riskler karşısında ailenin topyekûn desteklenmesi, toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi, toplumsal değerlerin yaşatılması ve nesilden nesile aktarılması, aileyi destekleyen politikaların yaygınlaştırılması amacıyla Cumhurbaşkanlığı himayelerinde 2025 yılı "*Aile Yılı*" olarak ilan edilmiş olup yıl boyunca aile odaklı faaliyetler hayata geçirilecektir.

Aile odaklı eğitimlerin artırılması, rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerinin etkinleştirilmesi, sosyal politika ve hizmet sunum kapasitesinin desteklenmesi, dijitalleşme sürecinde ailelerin yeni koşullara uyumunun artırılması, aileye duyarlı çevre yaklaşımının geliştirilmesi yıl kapsamında yapılacak faaliyetlerin temelini oluşturmakta olup aileye değer verme, eşitlik, sevgi, saygı ve dayanışma gibi temel ilkeler, "*Ailemiz, Geleceğimiz*" vurgusuyla 2025 yılı boyunca gerçekleştirilecek faaliyetlerin merkezinde yer alacaktır.

Yıl boyunca aile temalı eğitim programları, aile söyleşileri ve seminerler gerçekleştirilecek olup ailelerin bir arada vakit geçireceği sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenecektir. Ailenin anlam ve önemine yönelik radyo programları, ailelere ekonomik olarak katkı sunacak çeşitli indirimler, aile temalı ürün tasarımları vb. faaliyetlerin hayata geçirilmesi planlanmaktadır. Diğer taraftan yıl boyunca önemli günlerdeki faaliyetlerde aile vurgusuna yer verilmesi hedeflenmektedir.

5.3.8.5 Proje ve Programlar

Evliliklerin sağlam temeller üzerine kurulmasını sağlamak amacıyla, ASHB tarafından Aile ve Gençlik Fonu kapsamında "*Evlenecek Gençlerin Desteklenmesi Projesi*" uygulamaya konmuştur. 15 Şubat 2024 tarihinde öncelikle deprem bölgelerinde pilot olarak başlatılan Proje 13.01.2025 tarihi itibariyle tüm illere yaygınlaştırılmıştır. Bu Proje ile yuvasını kurmak isteyen gençlere ekonomik, psikolojik ve sosyal açılardan destek sunularak, evliliklerinin daha sağlam temeller üzerine kurulması amaçlanmaktadır. Proje kapsamında başvurusu onaylanan kişilere 2 yılı geri ödemesiz, 48 ay vadeli faizsiz 150.000 TL kredi desteği sunulmaktadır. Aynı zamanda çiftlere Bakanlık uzmanları tarafından evlilik öncesi ve sonrası eğitim/danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.

ASDEP ile aile ve bireylerin ihtiyaç duydukları sosyal yardım, sosyal hizmet ve diğer kamu hizmetlerinden yararlanabilmesi amacıyla rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. ASDEP ziyaretleri kapsamında yapılan hane ziyaretlerinde tespit edilen kadına yönelik şiddet vakaları gerekli hizmetlerin sunulabilmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirilmektedir.

5.3.8.6 Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri

Aile üyesi bireylerin çağın gerektirdiği temel aile yaşam becerilerine yönelik bilgi, beceri ve tutumları kapsamlı olarak edinebilmeleri için eğitim programları yürütülmekte; yaşadıkları sorunların çözümünde destek olmak amacıyla ise danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.

5.3.8.6.1 Aile Eğitim Programı

Aile Eğitim Programı (AEP); aile bireylerinin yaşam boyu değişen rollerine ve gelişim görevlerine uyum sağlamalarını kolaylaştırmak, aile içinde üstlendikleri rollerle ilgili becerilerini ve bilgilerini geliştirmek ve ailelerin yaşam kalitesini zenginleştirmek hedefiyle oluşturulan bir yetişkin eğitim programıdır.

Program, *Aile Eğitim ve İletişimi*, *Hukuk*, *İktisat*, *Medya* ve *Sağlık* olmak üzere 5 alanda hazırlanan toplam 28 modülden oluşmaktadır. Program kapsamında, evlilik ve aile hayatı, anne ve baba olmak, çocuk yetiştirme tutumları, çocuk gelişimi, bilinçli medya kullanımı, aile içi iletişim, problem çözme, etkili ve yetkin ebeveynlik, aile bütçesi ve kaynak yönetimi, sağlık okuryazarlığı gibi konularda eğitimler verilmektedir. 81 il genelinde ASHİM'ler ve SHM'lerde uygulanan bu program kapsamında ailelerin bilgi ve farkındalık düzeyleri artırılarak, yararlanabilecekleri hizmet alanlarına ilişkin rehberlik yapılmaktadır. Program içeriklerine aep.aile.gov.tr ile aile.gov.tr/athgm adresinden ulaşılabilmektedir.

"*Eğitim ailede başlar*" ilkesi ile yetişkinlere yönelik geliştirilen AEP, 2013 yılından itibaren uygulanmaktadır. Günümüzde ailelerin ihtiyaç ve özelliklerinin farklılaşması sebebiyle eğitim içeriklerinin güncellenerek işlevselliğinin artırılması amacıyla içerik güncelleme çalışmaları başlatılmıştır. Bu amaçla ailelerde tutum ve davranış değişikliğini desteklemeye yönelik ağırlıklı olarak AEP'nin *Eğitim ve İletişim* alanının konularını içerecek şekilde toplam 12 modülden (8 Modül+4 Ek Modül) oluşan "Modüler Aile Eğitim Programı" geliştirilmiştir. Anne babaların öncelikle kendilerinden başlayarak potansiyellerini keşfetmelerine, olumlu ebeveynlik becerilerine sahip olmalarına ve aile içi iletişimi güçlendirmelerine destek olmak üzere tutum ve davranış değişikliği odaklı yapılandırılmış ve kapalı gruplar halinde pilot uygulaması gerçekleştirilen bu programın ülke genelinde yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Geliştirilen modüller aşağıda sıralanmıştır.

- Modül 1: Kendini Tanımak
- Modül 2: Doğum Öncesinden Ergenliğe Gelişim

- Modül 3: Aile İçi İletişim
- Modül 4: Çocuk Yetiştirme Tutumları
- Modül 5: Yılmaz Çocuklar Yetiştirmek
- Modül 6: Sosyal Medya, Dijital Oyunlar ve Bilişim Araçları
- Modül 7: Okul Hayatı ve Çocuk
- Modül 8: Geleceğe Sağlam Adımlar
- Ek Modül 9: Olumlu Ebeveynlik Becerileri
- Ek Modül 10: İşlevsel ve Yılmaz Aile Olabilmek
- Ek Modül 11: Riski Fark Etmek İhmal ve İstismar
- Ek Modül 12: Yeni Bir Ülkede Ebeveyn Olmak

5.3.8.6.2 Evlilik Öncesi Eğitim Programı

Güçlü ailelerin temelinin evliliğin öncesinde ve evliliğin ilk yıllarında atılması büyük bir önem arz etmektedir. Bu kapsamda ASHB tarafından aileye yönelik koruyucu ve önleyici çalışmaları evlilik öncesi dönemden başlatmaktadır. "*Evlilik Öncesi Eğitim Programı*" ile evlilik çağına gelmiş gençlerin ya da aile kurmak için bir araya gelen çiftlerin, evlilik hayatına hazırlanmaları ve evliliğe iyi bir başlangıç yapabilmelerine destek olmak amaçlanmaktadır. Evlilik öncesi eğitimlere katılmak isteyen çiftler 81 il genelinde ASHİM'lere ya da SHM'lere başvurabilmektedirler. Söz konusu Program *Evlilikte İletişim ve Yaşam Becerileri, Aile Hukuku, Evlilik ve Sağlık* olmak üzere 3 temel içerikten oluşmaktadır. Evlilik Öncesi Eğitim Programı içeriklerine aep.aile.gov.tr ile aile.gov.tr/athgm adresinden ulaşılabilmektedir.

5.3.8.6.3 Aile Danışmanlığı Hizmeti

Aile danışmanlığı; aile bireylerinin içinde geliştikleri veya işlevlerini yerine getirdikleri aile sistemini veya ilişkide bulundukları diğer sosyal çevreleri değerlendirmeye dayanan ve bu anlayıştan yola çıkarak bireylere, çiftlere veya ailelere sorunlarının çözümüne dönük değişim ve gelişime yönelik özel teknik ve stratejileri içeren hizmeti ifade etmektedir. Aile danışmanlığı hizmeti ile aile bireylerini güçlendirmek, aile içi ilişkileri düzenlemek, aile bireylerinin iletişim, stresle baş etme, problem çözme becerilerini geliştirmek, evliliğin işleyişinde yaşanan ya da yaşanması muhtemel sorunların çözümüne destek olmak hedeflenmektedir. Bu kapsamda, aile danışmanlığı hizmeti aile bireylerinin iletişim, çatışma çözme, stresle baş etme gibi becerileri ile sorun çözme kapasitesinin artırılmasına destek olmak üzere çözüm odaklı bir bakış açısıyla sunulmaktadır. Söz konusu hizmet, "*Aile*

Danışmanlığı", "Boşanma Süreci Danışmanlığı" ve "Bireysel Danışmanlık" olmak üzere 3 temel başlık altında gerçekleştirilmektedir. Aile danışmanlığı hizmeti, 81 ilde ASHİM'ler ve SHM'deki uzman personeller aracılığı ile ücretsiz olarak sunulmaktadır. Vatandaşları bu hizmetlerden yararlanmak için e-devlet üzerinden veya bizzat başvurarak müracaat edebilmektedir.

5.3.8.7 Afet ve Acil Durumlarda Sunulan Hizmetler

ASHB Türkiye Afet Müdahale Planı[639] kapsamında Afet Psikososyal Destek Grubunun ana çözüm ortağı olup iş ve işlemler ATHGM tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda afet ve acil durumlarda kadınlara yönelik sunulan hizmetlerde eşitlik anlayışıyla çalışmalar sürdürülmektedir.

Kadınların afet ve acil durumlarda maruz kalabilecekleri ayrımcılığa ilişkin diğer kurumlara, personele ve çalışma gruplarına farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda oluşturulan geçici barınma alanlarında su, hijyen, aydınlatma, hizmete erişim vb. konularda ilgili çalışma gruplarına hangi açılarda düzenleme yapılması gerektiğine ilişkin bilgilendirme sağlanmaktadır.

Psikososyal destek hizmetleri kapsamında; psikolojik ilk yardım, psikoeğitim ve eğitim (kadınların özellikle ihtiyaç duydukları konular tespit edilerek), grupla psikolojik danışmanlık, bireysel görüşme, psikiyatri kliniğine yönlendirme, sosyal iyileştirme etkinlikleri (spor faaliyetleri, tiyatro gösterimi, gezici kütüphane hizmeti, meslek edindirme çalışmaları, hobi kursları, dini hizmetler, halk eğitim kursları, kadın atölyeleri vb.) müdahale araçları kullanılmakta olup bu hizmetlere kadınların erişmesi sağlanmaktadır.

Psikososyal destek müdahalesi sürecinde ulaşılan kadınlar, ihtiyaç olması halinde Bakanlığın sosyal hizmet modellerine yönlendirilmekte, ilgili birimlere de hizmetin başlatılması amacıyla yazılı olarak bildirim yapılmaktadır.

5.3.8.8 Bağımlılıkla Mücadele Çalışmaları

Türkiye Yeşilay Cemiyeti ve ASHB iş birliğinde yürütülen Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitimleri ile Bakanlık personelinin (taşra ve merkez personeli), kurum bakımında bulunan 15 yaş üstü çocukların ve diğer vatandaşların (üniversiteler, askeri birlikler, muhtarlıklar ve tüm vatandaşlar) bağımlılıkla mücadele alanında farkındalıklarının

[639] AFAD (2022), "*Türkiye Afet Müdahale Planı*", https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani

artırılması amaçlanmaktadır.

2022 yılında TBM Eğitimleri kapsamı genişletilerek madde bağımlılığı ile mücadele alanı yanı sıra alkol, tütün ve teknoloji bağımlılığı ile mücadele alanları da eklenmiştir. Güncel durumda, TBM Eğitimleri kapsamında; madde, alkol, tütün, kumar ve teknoloji bağımlılığı ile mücadele alanları yer almaktadır.

Verilen eğitimlerin etkinliği ön test ve son test tekniği kullanılarak ölçülmektedir. Ayrıca, AEP kapsamında Madde Bağımlılığı ile Mücadele Modülü kapsamında da farkındalık eğitimleri sürdürülmektedir.

Bağımlılıkta sosyal uyum süreci, bağımlılık problemi yaşayan/yaşamış bireylerin ve bu kapsamlı sorundan doğrudan etkilenen bağımlı bireylerin ailelerinin/yakınlarının topluma uyum sağlama girişimlerini içeren süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç, tıbbi psikososyal tedaviden ayrı olarak, toplumla bağlarını kaybetmiş olan bireyin meslek edinme, iş bulma, arkadaşları ve ailesiyle olan ilişkilerini geliştirme yoluyla topluma yeniden uyum sürecini kapsamaktadır.

Bağımlılıkla mücadelede topyekûn bir seferberlik ve bu sorunun üstesinden gelme noktasında duyulan ihtiyaca binaen bağımlı bireylere ve ailelerine yönelik mevcutta SHM İrtibat kişileri aracılığıyla yürütülen hizmetin standardizasyonunu sağlamak üzere; bireylerin bağımlılık kaynaklı problemlerinin çözülmesi noktasında hem bireyin hem de bağımlılık kaynaklı sorunlardan oldukça etkilenen yakınlarının da yararına olacak "*Sosyal Uyum Süreci Danışmanlığı (SUSD)*" hizmet modeli geliştirilmiştir. Sosyal Uyum Süreci Danışmanlığı Yönergesi, 29.05.2024 tarihli ve 11 sayılı Bakanlık Oluru ile yürürlüğe girmiştir.

Sosyal Uyum Süreci; bilgilendirme, yönlendirme, psikososyal danışmanlık hizmetleri, bağımlılık alanında SHM'lerde yapılan işlemlerin yanı sıra bireyin topluma yeniden uyum sürecini içeren çok yönlü uygulamaları kapsamaktadır. Bu çok yönlü hizmet modeli ise bağımlılıkla ilgili olarak 18 yaş üstü bireylerin ve yakınlarının ihtiyaçları doğrultusunda gerekli yönlendirmeleri yapmak ve sosyal destek ihtiyaçlarını gidermeye yönelik gerekli müdahalelerini gerçekleştirmek amacıyla SHM'lerde görevli Sosyal Uyum Süreci Danışmanları tarafından sunulmaktadır.

SUSD'nin etkili bir şekilde uygulanabilmesi amacı ile konuyla ilgili "*Uygulama Kılavuzu*" hazırlanmıştır. Oluşturulan bu kılavuz ile sosyal uyum süreci danışmanlarının bağımlılık çalışmaları kapsamında verilen hizmet ile ilgili ihtiyaç duydukları bilgilendirme sağlanmaktadır. Oluşturulan "*Raporlama Çerçevesi*" ile SHM'lerde sosyal uyum süreci kapsamında bağımlılık alanında yapılan bütün işlemlerin izleme ve değerlendirmesi sağlanacaktır.

SUSD olarak görev yapacak personele yönelik 24-25 Aralık 2024 tarihinde çevrim içi eğitim düzenlenmiştir. Eğitime 81 il müdürlüğünden sosyal uyum süreci danışmanı olarak görevlendirilen personel katılım sağlamıştır. Eğitimde bağımlılık türleri, bağımlılıkta bilişsel yaklaşımlar, bağımlılığın toplumsal boyutu gibi konulara yer verilmiştir.

1 Ekim 2024 tarihinde "*Dijital Bağımlılık ve Aile Çalıştayı*" gerçekleştirilmiştir. Çalıştay ile dijital bağımlılığın aile yapısı üzerindeki etkisini tüm boyutlarıyla tartışmak, mevcut ve olası sorunları belirlemek, bu sorunlara ilişkin yapıcı çözüm önerilerini ortaya koymak ve kamu politikalarına yön vermek amaçlanmıştır. Çalıştay ebeveyn (yetişkin), çocuk ve akademisyen ile STK temsilcilerinin katılımıyla üç ayrı odak grup çalışması şeklinde tüm gün süre ile düzenlenmiştir. Çalıştay raporunda, dijitalleşmenin çocuk ve aile hayatı hakkında çıktıları katılımcı görüşleri ile belirtilmiştir. Söz konusu oturumun çıktılarına göre katılımcıların görüşlerini içeren öneriler belirlenerek konu hakkında alınabilecek aksiyonlar saptanmıştır.

5.3.9 Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

5.3.9.1 Hukuksal Yapı

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM), 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin[640] 69'uncu maddesi uyarınca; çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak, sağlıklı gelişimlerini temin etmek üzere belirlenen ulusal politika ve stratejilerin yerelde uygulanması için gerekli çalışmaları koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir.

5.3.9.2 Politika Belgeleri

Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023-2028)[641] toplumda çocuk hakları kültürünün oluşturulması, çocuğun sosyal ve fiziksel çevresinin, çocuk adalet sisteminin, çocuk koruma sisteminin ve eğitim sisteminin iyileştirilmesi; çocuğa yönelik özel koruma hizmetlerinin geliştirilmesi ve verilen hizmetlerin uygulamasının etkin bir izleme

[640] 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf

[641] ASHB (2023), "*Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023-2028)*", https://www.aile.gov.tr/media/194584/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2023-2028-dijital.pdf

sistemi ile izlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu çerçevede, Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın oluşturulmasında kamu kurum ve kuruluşlarının, STK'ların, akademisyenlerin, uluslararası kuruluşların ve çocukların katkı ve katılımları alınmıştır.

Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023-2028); "*Çocuk Hakları ve Çocuk Katılımı*", "*Çocuk Dostu Adalet*", "*Aile ve Çocuğa Yönelik Koruma ve Destek Hizmetleri*", "*Alternatif Bakım Hizmetleri*", "*Afet, Kriz ve Acil Durumlardan Etkilenen Çocuklara Yönelik Hizmetleri*" ve "*Bilgi Teknolojilerine Erişim ve Güvenli İnternet Kullanımı*" olmak üzere 6 temel öncelik alanı ekseninde oluşturulmuştur.

5.3.9.3 Kurul ve Komisyonlar

1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu[642] kapsamında Bakanlık bünyesinde Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu faaliyet göstermektedir. Muzır Neşriyat Kurulu eserler basılı hale geldikten sonra çocukların sağlıklı gelişimini olumsuz etkileyeceği değerlendirilen eserlerin, çocuklara ulaşmasını engellemek amacıyla tedbirler alan koruyucu nitelikte bir kuruldur. Kurul tarafından basılı eser incelemesi; yargı organlarından, kamu yararı gözeten kurumlarından gelen ihbar yazıları üzerinden ve Kurulca re'sen yapılabilmektedir. Ayrıca Kurul tarafından, TCK'nın 226'ncı maddesindeki müstehcenlik suçu kapsamında yargı organlarına resmi bilirkişilik yapılmaktadır.

5.3.9.4 Kurumsal Mekanizmalar

İhtisas kuruluşları; suça sürüklenmesi, suç mağduru olması, madde kullanımı öyküsünün bulunması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan, psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Belirtilen kuruluşlar, çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini ve diğer sosyal hizmet modellerine hazır hale gelmelerini sağlamak üzere hizmet vermektedir. Bu kuruluşlardan hizmet alan çocukların travmaları ve olumsuz yaşam öyküleri bulunmaktadır.

Çocukların sağlık, güvenlik, eğitim ve genel refahlarını artırmak adına bütüncül bir

[642] 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/kanunlar/kucukleri-muzir-nesriyattan-koruma-kanunu.pdf

yaklaşımla, yalnızca risklere odaklanmak yerine çocuğun temel yaşam becerilerinin geliştirilmesi ve riskli durumlarla başa çıkabilmesi için güçlendirilmesi amacıyla olumlu gelişimini destekleyecek yeni bir hizmet modeli olarak gündüzlü hizmet sunan Çocuk Yaşam Merkezleri yaygınlaştırılmaktadır.

5.3.9.5 Proje ve Programlar

İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi'nde çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan örselenme veya davranış bozukluklarını sağaltma, çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak olumlu tutum ve davranış değişikliği oluşturma, aile ve sosyal çevre ile uyum sağlamaları amacıyla çocuklarımıza ve ailelerine yönelik Anka Çocuk Destek Programı uygulanmaktadır. Çok yönlü yaklaşım ve müdahaleyi amaçlayan Anka Çocuk Destek Programı; Bireysel İhtiyaç ve Risk Değerlendirme Formu, Destekleyici Ortam Bileşenleri, Grup Çalışmaları, Bireysel Danışmanlık, Aile Çalışmaları, Destekleyici Personel İçin Yaklaşım İlkeleri, Krize Müdahalede Kurumsal Yaklaşım bileşenlerinden oluşmaktadır. Bu program içerisinde yer alan modüllerde "*öfke kontrol*" başlıklı oturumlar bulunmaktadır.

Anka Çocuk Destek Programı'nın tüm koruma ve bakım altında bulunan çocuklara uygulanması için yeni versiyon çalışmaları olan Anka 3.0 devam etmektedir. Anka'nın yeni versiyonunda Çocukta Dijital Bağımlılık, Çocukta Madde Bağımlılığı başlıkları altında grup oturumları; Teknolojik Okuryazarlık başlığı altında bireysel danışmanlık oturumları; Bağımlılık başlığı altında (teknolojik, sigara ve alkol bağımlılığını içerecek şekilde) aile çalışmaları eklenmiştir. Anka Çocuk Destek Programı'nın revize edilmiş halinin 2025 yılında yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

ÇHGM tarafından aile ile yapılan çalışmalarda, öncelikle ailenin çocuğun güvenliğini tehlikeye atacak bir eylemde bulunma riski bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir. Çocuğun ailesi ile görüşme yapılmasına engel bir durum olmaması halinde ailenin de katılımı sağlanarak sözleşme yapılmaktadır. Rehabilitasyon süreci boyunca çocukla yürütülen çalışmaların yanı sıra çocukların ebeveynleri ya da bakım verenleri ile de mesleki görüşmeler ve yönlendirmeler yapılmaktadır. Program kapsamında; ailelere, çocuk aile ilişkisinin güçlendirilmesi, etkin ebeveynlik becerileri, suça sürüklenen, madde bağımlısı ve istismar mağduru çocuğa yaklaşım konularında bireysel danışmanlık yapılmaktadır.

27 Haziran 2022-1 Temmuz 2022 tarihleri arasında ülke genelinde kadın konukevlerinde anneleri ile birlikte hizmet alan çocuklara daha nitelikli hizmet sunmak

amacıyla, kadın konukevlerinde çocuklarla birebir temas halinde olan çocuk gelişimcisi, öğretmen, psikolog ve sosyal çalışmacılara Anka Çocuk Destek Programı Uygulayıcı Eğitimi verilmiştir.

Ayrıca, kadın konukevlerinden hizmet alan şiddet mağduru kadınların beraberindeki çocuklarının gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla "*Kadın Konukevlerinde Çocuklara Yönelik Psiko-sosyal Destek Çalışmaları Rehberi*" oluşturulmuştur. Kadın konukevlerinde çocuklar ile çalışan meslek elemanlarının katılımıyla 21-22 Mart ve 28-29 Mart 2023 tarihlerinde rehberin çevrim içi eğitimi gerçekleştirilmiştir. Rehberin 112 kadın konukevi, il müdürlükleri, ŞÖNİM ve belediye kadın konukevlerine dağıtım süreci tamamlanmıştır.

Diğer yandan Bakanlık ve UNICEF iş birliğinde yürütülen "*IPA II Acil Durumlarda Çocuk Koruma Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi ile Çocukların Yaşamlarının İyileştirilmesi Projesi*" kapsamında kadın konukevlerinden yararlanan şiddet mağduru kadınların beraberindeki şiddet mağduru/şiddet tanığı çocukları için beceri geliştirme programları oluşturulması planlanmaktadır.

"*Türkiye'de Depremden Etkilenen Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddete Karşı Önleyici ve Koruyucu Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi Projesi*"nin dördüncü çıktısı çerçevesinde şiddet mağdurlarının, konukevi sonrası dönem de dâhil olmak üzere sosyo-ekonomik açıdan güçlenmelerini ve refahlarını destekleyen fırsatlara erişimlerinin artırılması amacıyla çeşitli faaliyetler düzenlenecektir.

Ebeveyn kaybı yaşamış çocuklar için koruyucu ve önleyici mekanizmaları, politika ve stratejileri ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte oluşturmak; ebeveyn kaybı yaşamış çocukların haklarını koruyarak refah düzeylerini yükseltmek; ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara yönelik toplumsal farkındalığı ve dayanışmayı artırmak amacıyla taşra teşkilatımızda Öksüz ve Yetim Hizmet Birimleri aracılığıyla çalışmalar yürütülmektedir. ASHİM ve SHM'lerde görevlendirilen personel tarafından ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara ve ailelerine hane ziyareti yapılarak çocuğun ve ailenin ihtiyaçları, mevcut durumda yararlanılan sosyal hizmet modelleri ile aileye sunulması planlanan hizmetler değerlendirilmektedir.

Ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara yönelik hane ziyaretlerinde aileye kapsamlı rehberlik hizmeti sunulabilmesi için "*Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocukları Destekleme Rehberi*" ile ebeveyn kaybı yaşamış çocuklara ve ailelere yönelik bilgilendirme broşürleri hazırlanmıştır.

2024-2025 Yılı Yatırım Programı kapsamına alınan "*Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Etkinliğinin Artırılması Projesi*" ile ebeveyn kaybı yaşayarak aile/akraba yanında bakımı sağlanan, sosyal yardım ve sosyal desteğe ihtiyaç duyan

çocukların ekonomik, psiko-sosyal, sportif ve kültürel alanlarda desteklenmesi; çocuklara yönelik sosyal imkânların artırılması ve çocukların bakımını sağlayan bireylerin güçlendirilmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Proje'nin 2024 yılında uygulama planına anne ve baba kaybı yaşamış çocuk sayısı fazla olan iller ile deprem bölgesinde yer alan illere öncelik verilerek 23 il (Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Ağrı, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Şanlıurfa, Tekirdağ, Van) dâhil edilmiştir.

12. Kalkınma Planı ile Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda yer alan *"Erken çocukluk döneminden başlamak üzere çocuklara ihmal, istismar ve şiddet konularında farkındalık eğitimleri verilecek, çocukların yaşam becerileri güçlendirilecektir."* tedbiri çerçevesinde 0-18 yaş aralığındaki çocukların ihmal, istismar ve şiddetten korunması, iyilik hallerinin arttırılması, sağlıklı gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla "*Çocukların Yaşam Becerilerinin Güçlendirilmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Farkındalık Eğitim Programı*" hazırlanmaktadır. Bu doğrultuda eğitim programının ilk aşaması olarak 0-6 yaş aralığındaki çocukların ebeveyn/bakım verenlerine yönelik modüller tamamlanmıştır. Program; "*İhmal ve İstismarın Önlenmesi-Ebeveyn İçin Temel Bilgiler*", "*Ebeveynlik*", "*Gelişim*", "*Duyarlı Bakım*", "*Pozitif Disiplin*", "*Günlük Rutinler*", "*Dijital Ebeveynlik*", "*Etkileşimli Rutinler: Oyun Oynama ve Kitap Okuma*" başlıklı modüllerden oluşmaktadır. Bununla birlikte programın 7-18 yaş grubu çocuklara ve ebeveynlerine yönelik modüllerinin geliştirilmesine ilişkin çalışmalar başlatılmış olup ilgili modüllerde ihmal ve istismarın önlenmesi, bağımlılık ve önlenmesi, akran zorbalığı, iletişim vb. konular da yer alacaktır.

Çocuklar Güvende Ekipleri aracılığıyla farklı risk grubundaki çocukların korumasına yönelik tespit ve müdahale çalışmalarının yanı sıra izleme faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Alan taraması ile gerçekleştirilen hane ziyaretleri kapsamında daha fazla çocuk ve ailenin ihtiyaçları belirlenerek sosyal hizmet, sosyal yardım ve rehberlik, danışmanlık gibi destekleyici hizmetlere ulaşmaları sağlanmaktadır.

5.3.9.6 Erken Çocukluk Dönemine Yönelik Faaliyetler

Ücretsiz Kreş Hizmeti ile Çocuklarımızı Erken Dönemde Desteklenmesi: Erken çocukluk döneminde yer alan tüm çocuklar için, sosyal ve ekonomik düzey farklılığı olmadan fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi amacıyla, mevzuat doğrultusunda, ASHİM tarafından kreşlerin kapasitelerinin yüzde üçü tespit edilerek, çocukların ücretsiz yararlanması için kullanılmaktadır. Ücretsiz bakım hizmetinden;

- Ekonomik durumlarına bakılmaksızın şehit ve gazi çocukları,
- Bakanlığa bağlı kuruluşlarda korunma ve bakım altında bulunan çocuklar,
- Cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu olan anneleri ile birlikte kalan çocuklar,
- Ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları ile ekonomik güçlük içindeki anne veya babası vefat etmiş çocuklar,
- Tek ebeveyni ile yaşayan çocuklar,
- Engelli ebeveyni olan çocuklar,
- Kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları yararlandırılmaktadır.

Erken Çocukluk Dönemi Bakım Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması: Aile yılı kapsamında belirlenen nüfus politikalarının, ekonomik ve sosyal politikalarla bir bütün olarak desteklenmesi amacıyla çocuk bakım sorumluluğunun paylaşılması, kreşlerin yaygınlaşması ve niteliğinin arttırılması ile erken çocukluk döneminde çocuk bakım hizmetlerinin çeşitlendirilmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda kurumsal bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi, erken çocukluk dönemine yönelik ev temelli bakım hizmet modellerinin geliştirilmesi ve aileler ile kurumsal bakım hizmeti veren özel sektöre yönelik teşvik/destek uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin proje, mevzuat ve kurumlar arası koordinasyon çalışmaları yapılacaktır.

5.3.9.7 Rehberlik ve Toplumsal Destek Hizmetleri

Korunma ve bakım altındaki çocukların psikososyal gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlere katılımları sağlanmaktadır. Bu kapsamda ilgili kurumların iş birliğinde eğitim ve sosyal aktivite içerikli kamp programları düzenlenmektedir. Bu programlarda çocukların psikososyal gelişimlerine de katkı sağlayarak yaratıcı, empati yeteneği yüksek, sorumluluk sahibi ve toplum için değer üreten sağlıklı bireyler olarak yetişmesi amaçlanmaktadır.

Gençler ilgi alanları ve yetenekleri doğrultusunda en az bir spor veya sanat dalına yönlendirilmekte, yerel imkânlar kullanılarak desteklenmekte, takibi yapılarak sürekliliği sağlanmaktadır. Bu bağlamda korunma ve bakım altındaki 1.766 kız çocuğu resim, el sanatları, müzik, bale, drama, şiir, seramik, yazarlık, robotik kodlama, ahşap boyama, dans, mozai, kaşçılık, fotoğrafçılık, tiyatro, ebru sanatı, keçe çalışması, edebiyat, tezhip, filografi, karikatür, boncuk pano yapımı, çini, hat, zeka oyunları gibi çeşitli kültürel ve sanatsal faaliyetler ile ilgilenmektedir.

Kurum bakımı sonrası hayata hazırlık çalışmaları kapsamında, çocukların kurum bakımında kaldıkları süre içerisinde "*Yaşam Becerileri ve Kariyer Gelişimi*" eğitimleri ile rehberlik çalışmaları yürütülerek; kurum bakımı sonrasında gençlerin kendini gerçekleştiren bireyler olarak toplumsal yaşamda yer alması, kendi başlarına hayatlarını idame ettirmeleri ve bireysel ve toplumsal sorumluluklarının farkında bireyler olmaları hedeflenmektedir.

Korunma ihtiyacı içinde olan çocukların bir iş veya meslek sahibi edinilerek kendi kendilerine yeterli olabilmelerinin sağlanması amacıyla 20 yaşına kadar korunma kararları uzatılmaktadır. Bunlardan 18 yaşını doldurarak korunma kararı kalkmış olup tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukları, kendi kendilerine yeterli duruma gelinceye kadar kurumca himaye edilmekte, barınma ihtiyaçları sağlanmaktadır.

Reşit olarak kurum bakımında ayrılan gençlere yönelik 81 ASHİM bünyesinde Bakım Sonrası Rehberlik ve İzleme Birimleri oluşturulmuştur. Birimler aracılığıyla, sosyal hizmet modellerinden yararlanmakta iken reşit olarak ayrılan gençlerin istihdam edilme süreci ile iş hayatına uyum sağlamaya, çalışma hayatında karşılaşabilecekleri sorunları gidermeye yönelik ve toplumla uyumu aşamasında destek ve rehberlik hizmetleri yürütülmekte, bakım sonrasında hayatlarını en iyi şekilde sürdürebilmeleri amaçlanmaktadır. Gençlerin kendi kendilerine yeterli hale gelmelerine yönelik ihtiyaç duyulan zamanlarda destek sağlanmaktadır.

Haklarında korunma veya bakım tedbiri bulunan ve Bakanlığın sunmuş olduğu sosyal hizmet modellerinden (çocuk bakım kuruluşu, koruyucu aile) yararlanan çocuklara, reşit olduktan sonra hayatlarını idame ettirebilmeleri, istihdamda yer almaları, sosyal risklerden korunmaları ve ekonomik özgürlüklerini kazanmaları yönünde destek olabilmek amacıyla 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun ek 1'inci maddesi[643] kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam hakkı sunulmaktadır. Gençlerin eğitim durumlarına uygun olan kadro ve pozisyonlarda çalışmaları amacıyla yılda 3 atama dönemi sunulmakta, hayata atılma süreçlerinde sosyal güvenlik sistemine, ekonomik yeterliliğe ve düzenli bir iş hayatına sahip olmaları konusunda kolaylık sağlanmaktadır.

Gençlerin yeni görevlerine uyumlarını kolaylaştırmak, çalışma koşulları ile uymaları gereken hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, iş hayatına bilinçli başlamalarını sağlamak ve müstafi olarak devlet memurluğundan ayrılma risklerini engellemek amacıyla "*İş Hayatına Uyum Seminer Programı*" verilmektedir.

[643] 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

Barınma ihtiyacı olan gençler Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu Kurulu'nun kararı doğrultusunda konaklatılma yardımından faydalanabilmektedir. Bu hizmetten faydalanan gençler istihdam edilene kadar kamu misafirhanesi, sosyal tesis, konuk evi ya da benzer koşullara sahip otel, pansiyon gibi yerlerde kalması yönünde desteklenmektedir. Ayrıca, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 42'nci maddesi[644] uyarınca uygun ve etkili araçlarla çocukların da Sözleşme'nin ilke ve hükümlerinin öğrenilmesi, hayata geçirilmesi ve çocukları ilgilendiren her konuda çocuk katılımının etkin kılınması ÇHGM koordinatörlüğünde Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri oluşturulmuştur. 81 ilde faaliyet göster Komiteler, iki yılda bir yapılan seçimlerle bir kız ve bir erkek olmak üzere iki başkan seçmekte olup Komitelerdeki kız erkek sayısı eşittir. Yine Komiteler bünyesinden seçilen Türkiye Koordinatörleri de bir kız ve bir erkek iki başkan ve kız erkek sayısı eşit Danışma Kurulu olarak 2 yıl süreyle görevlerini sürdürmektedir.

5.3.10 Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

5.3.10.1 Hukuksal Yapı

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin[645] 71'inci maddesi gereğince Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (EYHGM); Bakanlığın engellilere ve yaşlılara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek, engelliliğin önlenmesi ile kadınlar, genç kızlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere tüm engellilerin ve yaşlıların ayrımcılığa uğramadan insan haklarından yararlanarak toplumsal hayata katılmalarını sağlamak, yaşlılara yönelik sosyal hizmetlere ilişkin çalışmaları koordine etmek, yaşlıların ve bakıma muhtaç engellilerin, yaşamlarını evlerinden ve sosyal çevrelerinden ayrılmadan sürdürebilmelerini sağlamak, yaşlıların toplumla bütünleşmesine, statü ve rollerinin yeniden kazanımına, işlevlerinin artırılmasına, boş zamanlarının etkili bir biçimde değerlendirilmesine ilişkin mekanizmalar oluşturmak ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu[646] kapsamında engellilerin istihdamına ilişkin işlemleri yürütmek ile sorumludur.

---

[644] BM (1989), "*Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*" https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme

[645] 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf

[646] 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

5.3.10.2 Politika Belgeleri

Türkiye'nin engellilik alanındaki politikası, kadın ve kız çocukları dahil engelli bireylerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanarak toplumsal hayata katılımlarının sağlanmasıdır. Bu politika anlayışının temel yansımalarından biri olarak *"engelli bireylerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebildikleri içermeci bir toplum inşa etmek"* vizyonunu ortaya koyan 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi[647] 2021 yılında ilan edilmiştir. Dayandığı temel ilkeler arasında 'kadın-erkek eşitliği'nin de yer aldığı Engelsiz Vizyon Belgesi'nde;

- İçermeci ve Erişilebilir Toplum
- Hakların Korunması ve Adalet
- Sağlık ve İyi Hali
- Kapsayıcı Eğitim
- Ekonomik Güvence
- Bağımsız Yaşam
- Afet ve İnsani Bakımdan Acil Durumlar
- Uygulama ve İzleme

politika alanlarında 31 hedef ve 107 eylem alanı belirlenmiştir.

Vizyon Belgesi'nin üçer yıllık eylem planları ile hayata geçirilmesi öngörülmüştür. Engelli bireyleri temsil eden STK'ların da katılımı ile 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nin 2023-2025 yılları arasındaki uygulama aracı olarak hazırlanan "*Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı*" 3 Şubat 2023 tarihli ve 32092 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Eylem Planı'ndaki tüm faaliyetlerin kadın-erkek eşitliği ilkesiyle ve özellikle engelli kadın ve kız çocukları göz önünde bulundurularak hayata geçirilmesi öngörülmüştür. Bununla birlikte başta kadın ve kız çocukları olmak üzere engellilerin sömürü, şiddet, işkence, aşağılayıcı muamele ve ceza gibi insan onur ve haysiyetini zedeleyici muamelelerden korunmasına yönelik faaliyetler belirlenmiştir.[648]

[647] ASHB (2021), "*2030 Engelsiz Vizyon Belgesi*", https://www.aile.gov.tr/media/94718/2030_engelsiz_vizyon_belgesi.pdf
[648] ASHB (2023), "*Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025)*", https://www.aile.tr/media/133056/engelli_haklari_ulusal_eylem_plani_23-25.pdf

5.3.10.3 Ar-Ge, Veri ve İstatistik

Engelliliğin değerlendirilmesine ilişkin kriterler ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte DSÖ'ye göre engelli nüfusun dünya nüfusunun %15'ini oluşturduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde ise ulusal düzeyde 2011 yılında gerçekleştirilen "*Türkiye Nüfus ve Konut Araştırması*"na[649] BM Washington Grubu kriterleri doğrultusunda eklenen engellilik modülü aracılığıyla elde edilen verilere göre süreğen hastalıklar hariç olmak üzere, nüfusun %6,9'u en az bir engeli olduğunu ifade etmiştir. Nüfusun %3,3'ü yürümede veya merdiven çıkmada/inmede, %1,4'ü görmede, %1,1'i duymada, %0,7'si konuşmada, %2'si yaşıtlarına göre öğrenmede/basit dört işlem yapmada/hatırlamada/dikkatini toplamada, %4,1'i taşımada/tutmada zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Cinsiyet bazında değerlendirildiğinde bu oran erkeklerde %5.9, kadınlarda ise %7.9'dur.[650]

Engelli bireylerin sayısının idari kayıtlar üzerinden tespiti ise ülkemiz ve özellikle engellilere yönelik politika geliştiren kurumlar açısından büyük önem arz etmektedir. Engelli nüfusa ilişkin veri ihtiyacını gidermek için ASHB bünyesinde Engelli Sağlık Kurulu Raporlarını esas alan "*Ulusal Engelli Veri Sistemi*" oluşturulmuştur. 2024 Aralık itibarıyla Ulusal Engelli Veri Sistemi'nde kayıtlı ve hayatta olan engelli kişi sayısı 4.387.455 olup bunların yaklaşık %43'ü kadındır.

5.3.10.4 Engellilere Yönelik Hizmetler

Engelli bireylerin toplumsal hayata katılımlarının sağlanmasında sağlık, bakım, eğitim, istihdam ve toplum temelli hizmetler dâhil çeşitli alanlarda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Türkiye'de engelli bireylerin açık işgücü piyasasında istihdamı öncelenmektedir. Engelli bireylerin çalışma hakkının gerçekleştirilmesinde belirlenen temel politika tedbirleri; kota/ceza yöntemi, destekli istihdam, korumalı iş yerleri, işverenler ve engelli çalışanlar ile engelli girişimcilere verilen teşviklerdir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının çalıştırdıkları personele ait kadrolarda %3 oranında engelli memur çalıştırmak zorunluluğu bulunmakta iken kamuda ya da 50 ve üzeri sayıda personeli bulunan özel sektörde %4 oranında engelli işçi çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır. Kota yöntemi kapsamında engelli bireylerin kamuda istihdam edilmelerini

[649] TÜİK (2011), "*Türkiye Nüfus ve Konut Araştırması*" https://www.aile.gov.tr/media/5677/nufus-ve-konut-arastirmasi-engellilik-arastirma-sonuclari.pdf (Erişim Tarihi: 16.02.2025).
[650] Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 19/02/2025 tarih ve 14839220 sayılı yazı.

teşvik etmek amacıyla 2012 yılından bu yana merkezi bir sınav olan Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPSS) uygulanmaktadır. Engellilik durumları ve düzeylerine bağlı 4 farklı şekilde yapılan EKPSS başvuru ücretlerinin yaklaşık %80'i genel bütçeden karşılanmaktadır. EKPSS yöntemi kamu sektöründeki engelli memur sayısını son yıllarda önemli düzeyde artırmıştır.

2012 yılından bugüne kadar yapılan EKPSS sınavları ile kamu kurum ve kuruluşlarına yerleştirilen memur adaylarının %73,6'sı erkek, %26,4'ü kadındır. İlk sınav ile yapılan yerleştirmede istihdamı sağlananların yaklaşık %23'ü kadın iken bu oran son yerleştirmede yaklaşık %37'ye yükselmiştir. 2024 yılı Aralık ayı itibarıyla engelli memur sayısı 70.878'e ulaşmıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışmakta olan engelli memurların yaklaşık %29'u kadın, %71'i erkektir.

Engelli bireylerin kendi tercihleri doğrultusunda bağımsız yaşayabilmelerini teşvik etmek üzere sosyal hizmet ve yardım modelleri geliştirilmiştir. 2006 yılından bu yana bakım ihtiyacı olan engelli bireylerin sosyal çevrelerinden ayrılmadan yaşamlarını sürdürebilmeleri amacıyla bakım veren aile üyesi ya da yakınına 2024 yılı II. 6 aylık dönemi için aylık 9.077, 96 TL evde bakım yardımı verilmektedir. Bu yardımdan 2024 yılı Aralık ayı itibarıyla yaklaşık 542.619 kişi yararlanmaktadır. Bu yardımdan yararlananların yaklaşık %90'ı kadındır. Bu oran göz önünde bulundurulduğunda ülkemizde bakım sorumluluğunun çoğunlukla kadınlar tarafından üstlenildiği ortaya çıkmaktadır. Evde bakım yardımı, bakım sorumluluğu nedeniyle istihdama katılamayan kadınları, ekonomik anlamda destekleyici bir uygulama olarak değerlendirilebilir. İstihdamda olan kadınlar açısından ise bakım ihtiyacı olan engelli çocuğu bulunanların erken emeklilik hakkı bulunmaktadır.

Engelli bireylerin bağımsız yaşamını teşvik etmek ve aile üyelerini desteklemek üzere ülke genelinde gündüzlü engelsiz bakım merkezleri yaygınlaştırılmaktadır. Gündüzlü bakım merkezlerinde engelli bireylere yönelik gündüzlü bakım hizmetinin yanı sıra sosyal, kültürel faaliyetler ile engelli bireyler ve ailelerine danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.

Bununla birlikte; AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi ile işitme kayıplı bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları iletişim sorunları en aza indirilerek ihtiyaç duydukları her durumda hızlıca tercümana ulaşmaları sağlanmaktadır. Ücretsiz olarak akıllı telefonlara indirilebilen uygulama ile işitme engelli bireyler tercüman eşliğinde gündelik hayattaki iletişim ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

5.3.10.5 Şiddet Mağduru Engelli Kadınlara Yönelik Hizmetler

EYHGM hizmet kuruluşlarında sunulan hizmetlerin tüm kadınlar için ulaşılabilir ve erişilebilir olması için hizmet standartlarında erişilebilirlik standartları da göz önünde bulundurulmuştur. Standartları karşılama durumu iç ve dış değerlendirme ile titiz bir şekilde incelenmektedir.

Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan engelli bireylerin kesintisiz koruma ve desteğe erişebilmesi amacıyla; mağdur destek sistemlerinden ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattı'nın işitme engelli bireyler için görüntülü arama özelliği bulunmaktadır. ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattında işaret dili bilen personel ile işitme ve konuşma engelli vatandaşlarla görüntülü görüşme gerçekleştirilmektedir.

Bu süreçte; EGM ile yapılan görüşmelerde ASHB merkez ve taşra teşkilatında görev yapan işaret dili tercümanlarının ve AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi'nin bilgileri paylaşılarak; herhangi bir şiddet durumunda ilgili personelin şiddete maruz bırakılan işitme engelli kadın ile daha etkili ve güvenilir iletişim kurması yönünde bilgilendirme yapılmıştır. Bu bağlamda EGM ile sağır topluma yönelik farkındalık toplantıları düzenlenmesi ve işaret dili eğitimlerinin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

5.3.11 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

5.3.11.1 Hukuksal Yapı

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin[651] 73'üncü maddesi uyarınca; yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlar alanında ulusal düzeyde uygulanacak politika ve stratejilerin belirlemek, araştırmalar yapmak, projeler hazırlamak; 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun[652] amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak, incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirler almak; vakıfların çalışma usûl ve esasları ile sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirlemek, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun gelirlerini

[651] 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf
[652] 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3294&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

zamanında toplamak, toplanan gelirlerin yerinde, zamanında ve ihtiyaçlara göre kullanılmasını sağlamak gibi görev ve yetkileri bulunmaktadır.

5.3.11.2 Kurumsal Mekanizmalar

5.3.11.2.1 Aile Destek Merkezi (ADEM)/Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM)

ADEM Projeleri toplumun temel yapı taşı olan aileyi ve bu kurumun merkezinde yer alan kadınları desteklemek adına, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin düşük olduğu, dezavantajlı grupların yoğun yaşadığı ve toplumsal hayata katılımın zor olduğu bölgelerde yaşayan ve kendi imkanlarıyla sosyal, kültürel, mesleki ve sportif kurslara erişemeyecek olan kadınlar için milli ve manevi değerler ile toplumun değer yargılarını muhafaza etmek üzere psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel yönden gelişimlerinin ve toplumsal entegrasyonlarının sağlanması amacı ile faaliyet gösteren merkezlerdir.

Bu merkezlerde milli manevi değerlerin önemi, kadına yönelik şiddet, çocuk ihmal ve istismarıyla mücadele, kadının ailedeki yeri ve aile mefhumunun önemi, çocuk yetiştirmenin önemi, madde bağımlılığı, meslek edindirme ve katma değer üretimi, atölye çalışmaları gibi uygulamalı ve teorik dersler verilmektedir.[653]

Roman vatandaşlarımızın çoğunlukta yaşadığı bölgeler başta olmak üzere (SODAM)'larda kadınlar çok yönlü olarak desteklenmektedir.

Merkezlerde koruyucu, önleyici sosyal hizmetlerin yanı sıra çeşitli beceri kursları da düzenlenmekte olup kursiyerlere aylık 800 TL teşvik uygulaması verilmektedir. Kermes etkinlikleri düzenlenerek kursiyerlerin gelir elde etmesi sağlanmaktadır.

5.3.11.3 Kadın Yoksulluğuyla Mücadele

ASHB tarafından yürütülen sosyal yardım programları, kadınların yoksulluktan daha fazla etkilendiği ve yoksulluk riski ile daha fazla karşılaştığı gerçeğinden hareketle özellikle düzenli yardım programlarında kadın hak sahipliğini destekler nitelik taşımaktadır. 2024 yılında düzenli sosyal yardım hak sahiplerinin %61'ini kadınlar oluşturmuştur.

Hak sahiplerinin kadın olduğu Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları Programları, Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı ve Asker Ailelerine Yönelik Yardım Programı gibi düzenli yardımlar tüm yardım programları içerisinde önemli bir paya sahiptir. Söz konusu yardım programlarında ödemelerin kadınlara yapılması öncelenmektedir.

[653] SYGM (2025), "*Kadınlara Yönelik Sosyal Yardımlar*", https://www.aile.tr/media/191260/kadin-2025.pdf

Böylelikle kadınların ekonomik ve sosyal statülerinin güçlendirilmesi ile toplumsal hayata katılımlarının artırılması hedeflenmektedir.

Ayrıca proje desteklerinde kadınları hedefleyen kota ve hibe uygulamaları ile ADEM ve SODAM Projeleri gibi kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımlarını arttırıcı uygulamalar hayata geçirilmiştir.

Öte yandan hakkında gizlilik kararı bulunan ve adresi ŞÖNİM olarak görünen kadınların ABS üzerinden gizlilik kararı bilgisinin de edinilmesi halinde, söz konusu kadınların ŞÖNİM adresinin bulunduğu il/ilçe bilgisi ile konukevi ya da herhangi bir ikametgâhta bulunmaları durumlarına bakılmaksızın tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvuru yapmaları ve ilgili Mütevelli Heyetince uygun bulunması halinde 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında yürütülmekte olan düzenli ve süreli yardımlar ile 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamındaki aylıklardan faydalanmaları mümkün olmaktadır.

Bütünleşik sosyal koruma dönemine geçilmesiyle birlikte Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Sosyal İnceleme Görevlileri tarafından hane ziyaretlerinde tespit edilen olumsuz durumlar (şiddet, ihmal, madde kullanımı vb.) ve kamu hizmeti ihtiyaçları, ABS aracılığıyla ASDEP personeli ile paylaşılmaktadır. İlgili ASDEP personeli ziyaret edilen hanedeki vatandaşları sunulan kamu hizmetleriyle ilgili bilgilendirme vazifesini icra ettiği gibi, hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarına da vatandaşların ihtiyaç ve taleplerini iletmektedir. Bu doğrultuda hanelere ve kadınlara yönelik bütünleşik bir hizmet modeli sunulmaktadır.

5.3.11.3.1 Şartlı Nakit Transferi (Şartlı Eğitim Yardımları ve Şartlı Sağlık Yardımları)

Beşeri sermayeye yatırım yapmak amacıyla yoksulluk riski altındaki ailelerin eğitim çağındaki çocuklarını düzenli okula göndermelerini ve temel sağlık hizmetlerinden düzenli olarak faydalanmalarını hedefleyen nakdi bir sosyal yardım programıdır. Şartlı Nakit Transferi Programı Türkiye'de Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımı Programı adı ile uygulanmaktadır. Şartlı Nakit Transferi Programı'nın hedef kitlesi ekonomik güçlükler nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen veya düzenli sağlık kontrollerini yaptıramayan, nüfusun en ihtiyaç sahibi kesimi olarak belirlenmiştir.

Şartlı Nakit Transferi Programı kapsamında hedef kitlesi içinde bulunan annelere,

eğitim çağında bulunan çocuklarını düzenli olarak okula göndermeleri, 0-6 yaş arası çocuklarının düzenli sağlık kontrollerini yaptırmaları, anne adaylarının düzenli sağlık kontrollerini yaptırmaları ve doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri şartıyla düzenli nakdi yardım yapılmaktadır.

Aylık ödeme tutarları;

- Şartlı Eğitim Yardımları ilköğretim erkek öğrenci için aylık 90 TL, kız öğrenci için aylık 100 TL, ortaöğretim erkek öğrenci için aylık 130 TL, kız öğrenci için aylık 150 TL,
- Şartlı Sağlık Yardımları sağlık kontrolü yapılan çocuklar için aylık 100 TL,
- Şartlı Gebelik Yardımları gebelik döneminde sağlık kontrolünü yaptıran kadın için aylık 200 TL, doğumdan sonraki iki ay süresince sağlık kontrolünü yaptıran kadın için aylık 300 TL, doğumun hastanede gerçekleştirilmesi durumunda tek seferlik 500 TL şeklindedir.

Kız öğrencilerin okullaşma ve ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranlarının artırılması amacıyla kız öğrencilere yapılan ödeme tutarları erkek öğrencilerden fazladır. Bunun yanı sıra Şartlı Eğitim Yardımı ile ilgili yapılan etki analizi sonucunda, yardım alanların yardım almayanlara göre devamsız gün sayısının yaklaşık %50 oranında azaldığı, kırsal kesimlerde devamsızlığın azalma oranının daha yüksek olduğu, kız çocuklarında erkeklere göre devamsızlığın 2 kat daha fazla azaldığı görülmüştür.

5.3.11.3.2 Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı

Kadınların yoksulluktan daha fazla etkilendiği gerçeğinden hareketle "*Eşi Vefat Etmiş Kadınlar için Bir Nakit Sosyal Yardım Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi*" yürütülmüştür. Buna müteakip kanıta dayalı sosyal politika anlayışı doğrultusunda, 2012 yılında Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakdi Sosyal Yardım Programı başlatılmıştır. Programın hedef kitlesi 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olan ve son resmi nikahlı eşi vefat etmiş kadınlar olarak belirlenmiştir.

Hak sahibi kadınlara şartları devam ettiği süre içerisinde aylık 1.000 TL olmak üzere 2 aylık periyotlarla 2.000 TL düzenli yardım verilmektedir. Hak sahipleri ödemelerini, herhangi bir ücret kesintisi olmaksızın PTT şubelerinden, Sosyal Yardım Kartlarını kullanarak ATM'lerden çekebilmekte veya kartlarını alışverişlerinde ödeme aracı olarak kullanabilmektedirler.

5.3.11.3.3 Asker Ailelerine Yönelik Yardım Programı

Vatani görevini yerine getirmekte olan askerlerin, sosyal güvencesi olmayan ve ihtiyaç sahibi ailelerinin askerlik görevi süresince desteklenmesi için aylık 800 TL olmak üzere 2 aylık periyodlarla 1.600 TL düzenli yardım verilmektedir. 2013 yılı Mart ayı itibarıyla yardım programı başlatılmıştır. Yardım programının hak sahibi asker evliyse eşi, evli değilse annesi veya babasıdır.

5.3.11.3.4 Doğum Yardımı

2015 yılında Türkiye'de Doğum Yardımı Programı yürürlüğe girmiştir. Uygulama kapsamında, canlı doğan birinci çocuk için 300 TL, ikinci çocuk için 400 TL, üçüncü ve sonraki çocuklar içinse 600 TL tutarında doğum yardımı yapılmaktadır.

Öte yandan Aile Yılı kapsamında Doğum Yardımı ödeme tutarlarının birinci çocuk için tek seferlik 5.000 TL, ikinci çocuk için 5 yıl süreyle aylık 1.500 TL ve üçüncü ve sonraki çocuklar için 5 yıl süreyle aylık 5.000 TL olacak şekilde arttırılması planlanmaktadır. Bu çerçevede mevzuat ve sistem alt yapısında gerekli çalışmalar devam etmektedir.

5.3.11.3.5 Çoklu Doğum Yardımı

Kasım 2018 tarihinden itibaren ülkemiz dinamik nüfus yapısının korunması ile Sosyal Devlet İlkesi gözetilerek, çoklu doğum ile dünyaya gelen çocukların bulunduğu ihtiyaç sahibi hanelerin beslenme ve öz bakım ihtiyaçlarının desteklenmesine yönelik yardım programı hayata geçirilmiştir. Hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden az olan hanelere çocuk başına aylık 400 TL ödeme yapılmaktadır. Ödemeler 0-2 yaş aralığındaki çocuklar içindir.

5.3.11.3.6 Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin Konut Destek Programı

Eşi vefat etmiş, 18 yaş altı en az üç çocuğa sahip 3294 sayılı Kanun kapsamındaki kadınlara yönelik ülke genelinde 2.023 adet konut yapımını hedefleyen, yerel yönetimler ve hayırseverlerin iş birliğiyle gerçekleştirilecek olan bir konut destek programıdır.

5.4 ADALET BAKANLIĞI

Kadına karşı şiddetle ve ayrımcılıkla etkin mücadele edilmesi ve kadın haklarının güçlendirilmesi konusunda Adalet Bakanlığı tarafından önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda gerek ulusal mevzuatın günümüzde değişen koşullar ve gelişmeler karşısında yenilenmesi gerek kadınları koruyucu ve güçlendirici politika belgelerinin oluşturulması ve kadınların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik uygulamalar aracılığıyla kadın hakları konusunda reform niteliğinde adımlar atılmıştır.

Adalet Bakanlığı, kadına yönelik şiddeti insanlık onuruna yöneltilmiş bir saldırı ve insan hakkı ihlali olarak değerlendirilmekte ve yalnızca bir kadını değil bir aileyi, bir toplumu ve gelecek nesilleri olumsuz etkileyen bu ayrımcı tutumla etkili mücadele edilmesini amaçlayan önemli politikalar yürütmektedir. Ayrıca, adli süreçte şiddet mağduru kadınların adalete erişimlerinin güçlendirilmesi de oldukça önemlidir. Bu kapsamda, Adalet Bakanlığı tarafından Ülkemizde şiddet mağduru kadınların adalete erişimi ve haklarının daha etkin şekilde korunmasına yönelik önemli tedbirler alınmaktadır.

Adalet Bakanlığının yetki, görev ve sorumluluklarına ilişkin hükümler başta Anayasa ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi olmak üzere çeşitli düzenlemelerde[654] yer almaktadır. Ayrıca başta Cumhurbaşkanlığı Ulusal Kalkınma Planları olmak üzere Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları, Yargı Reformu Stratejisi Belgeleri, Adalet Bakanlığı Stratejik Planları, İnsan Hakları Eylem Planları, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yıllık Faaliyet Planları, Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı gibi politika belgelerinde Adalet Bakanlığının sorumlu olduğu faaliyetler titizlikle yerine getirilmektedir.

Bu belgelerde hedeflenen faaliyetlere ilişkin çalışmalarda ASHB, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yanı sıra ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, belediyeler ve uluslararası kuruluşlar ile iş birliği gerçekleştirilmektedir.

Politika belgelerinde hedeflenen faaliyetler doğrultusunda gerek anayasal gerek yasal gerekse uygulamaya yönelik kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında birçok çalışma hayata geçirilmektedir.

Bakanlık çalışmalarını başta:

[654]https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/130620241455 49Adalet%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%202024-2028%20Stratejik%20Plan%C4%B1.pdf

Anayasa'nın 2'nci maddesinde vurgulanan; "*sosyal hukuk devleti*" olmanın bir gereği,

Anayasa'nın 5'inci maddesinde belirtilen; devletin temel amaç ve görevleri arasında yer alan "*kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak*" görevi,

Anayasa'nın 10'uncu maddesine göre kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip oldukları, Devletin, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olması ve bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olmayacağı,

Anayasa'nın 17'nci maddesi gereğince herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu ve tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamayacağı,

Anayasa'nın 41'inci maddesine göre; "*ailenin, Türk toplumunun temeli olması ve eşler arasında eşitliğe dayanması*",

Anayasa'nın 41'inci maddesinde ifade edilen; Devletin "*ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alıp teşkilatı kuracağı*" ile "*her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır*" hükümleri

ışığında gerçekleştirmektedir.

5.4.1 Planlama Faaliyetleri

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile kamu idarelerine kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde stratejik plan hazırlama görevi verilmiştir. Bu Kanun gereğince kamu kurum ve kuruluşları tarafından hazırlanacak stratejik planların üst politika belgelerinde yer alan hedefler ile uyumlu olması gerekmektedir. Ülkemizdeki temel üst politika belgeleri olan kalkınma planları ve Cumhurbaşkanlığı yıllık programları; kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlenmesine yönelik birçok hedefi ve bu hedefleri gerçekleştirmek üzere planlanan tedbirleri içermektedir.

Bununla beraber "*kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesi*" politika alanında diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından hazırlanan kurumsal, sektörel ve tematik politika belgeleri olan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)*" ile "*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*"da Adalet Bakanlığı tarafından oluşturulan politika belgelerinde "*kadınlara yönelik hedef ve faaliyetler*" belirlenirken dikkate alınan üst politika belgelerindendir. Ayrıca, halen yürürlükte bulunan "*Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması*" konulu 2010/14 sayılı

Başbakanlık Genelgesi'nde "*Kamu kurum ve kuruluşları ve yerel yönetimler hazırlayacakları stratejik plan, performans programları ve faaliyet raporlarına kadın-erkek eşitliği yaklaşımını dâhil edecekler, bu metinlerde istatistiksel veriler ile bilimsel araştırmalar ve bunlar için kullanılacak ödeneklere yer verilecektir."* düzenlemesine yer verilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı tarafından yayımlanan Yatırım Programı Hazırlama Rehberi'nde ise *"üst politika belgeleri, ulusal ve uluslararası antlaşmalardaki hükümler çerçevesinde kapsayıcı büyümeyi ve toplumsal refahı sağlamak üzere kadın-erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme anlayışı ile hazırlanacak, kadın-erkek fırsat eşitliğini sağlayamaya yönelik projelere öncelik verilecektir."* ilkesi yer almaktadır.

Bu kapsamda Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Strateji Belgesi ve Stratejik Planı'nda, anılan hükümler doğrultusunda ve kadın-erkek fırsat eşitliğine duyarlı planlama anlayışına göre kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına ilişkin hedef ve faaliyetler belirlenmiştir.[655]

5.4.2 Kadına Yönelik Şiddetle ve Ayrımcılıkla Mücadele Amacıyla Yürütülen Kamu Politikasının Bütçe Boyutu

Cumhurbaşkanlığı tarafından yayınlanan Bütçe Hazırlama Rehberi'nde "*kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasında etkinliğin artırılması ve kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme yaklaşımının bütçe sürecine dâhil edilmesi çalışmalarına katkı sağlamaya yönelik olarak idarelerin performans göstergelerini belirlerken kadın erkek fırsat eşitliğinin izlenmesine ilişkin göstergelere yer vermesi önem arz etmektedir."* hususuna değinilmektedir.

Adalet Bakanlığı tarafından kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar için yeterli bütçe sağlanmaktadır. Bu kapsamda kadınlara yönelik politika ve hizmet sunumunda görev alan ve Bakanlık merkez teşkilat birimlerinden olan Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın da bu konuda çalışmalar yürütmesi için ayrı bütçesi bulunmaktadır.[656]

Bakanlık bütçesinin "*Ceza İnfaz ve İyileştirme*" alt programı altında "*Kadın Hükümlü ve Tutuklulara Yönelik Eğitim ve İyileştirme Faaliyetleri*" olarak ayrı bir bütçe faaliyeti belirlenerek bu kapsamdaki harcamalar için münhasıran ödenek özgülenmesi ve harcamaların izlenmesi mümkün kılınmıştır. Söz konusu bütçe faaliyeti için 2024 yılında 189.788.000,00

[655] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[656] 03.12.2024 tarihli 2. Toplantı Tutanağı, s.11, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

TL ödenek tahsis edilmiş ve 2024 yıl sonu itibarıyla 164.717.769,94 TL ödenek harcanmıştır.[657]

Adalet Bakanlığı 2025 Yılı Performans Programı'nda ise; *"Kadın ceza infaz kurumlarında meslek edindirme kurslarına katılan kadın hükümlü ve tutuklu sayısı"* olarak performans göstergesine yer verilmiştir.

Performans esaslı program bütçe sistemi kapsamında Adalet Bakanlığının sorumluluğunda bulunan "*Hukuk ve Adalet*" bütçe programının alt programlarında yer alan birçok faaliyet Bakanlık ilgili birimleri tarafından yerine getirilmektedir. Bununla birlikte Bakanlık faaliyet raporlarında hâkim-savcı ve personel sayısına ilişkin göstergeler kadın ve erkek olarak ayrıştırılarak takip edilmekte, hâkim-savcı ve personel alımlarında kadın-erkek fırsat eşitliğinin gözetilmesine özen gösterilmektedir. Ayrıca Bakanlık birimlerince yürütülen faaliyet, proje ve çalışmalarda kadın-erkek fırsat eşitliği ile kadın haklarına ilişkin hususlara yer verilmektedir.[658]

Adalet Bakanlığı Stratejik Planı'nda (2024-2028) yer verilen hedef kartlarından 6.2 numaralı hedefin altında yer alan "*Adalet sisteminde kadın haklarına ilişkin uygulamalar geliştirilecek, adli süreçte şiddet mağduru kadınların adalete erişimleri güçlendirilecektir."* hedefine ilişkin performans gösterge değerlerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

[657] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.
[658] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

Şekil 5. Hedef Kartı

Amaç	**A6 ADALETE ERİŞİMİN KOLAYLAŞTIRILMASI VE ADALET HİZMETLERİNDEN MEMNUNİYETİN ARTIRILMASI**						
Hedef	**H 6.2 Adalet sisteminde kadın haklarına ilişkin uygulamalar geliştirilecek, adli süreçte şiddet mağduru kadınların adalete erişimleri güçlendirilecektir.**						
Amacın İlgili Olduğu Program Alt Program Adı	**HUKUK VE ADALET Adalete Erişimin Artırılması**						
Amacın İlişkili Olduğu Alt Program Hedefi	**Adalete erişimin kolaylaştırılması ve adalet hizmetlerine memnuniyetin artırılması**						
Performans Göstergeleri	**Hedefe Etkisi (%)**	**Plan Dönemi Başlangıç Değeri**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
PG 6.2.1 Broşür sayısı*	**%50**	**30.000**	**5.000**	**5.000**	**5.000**	**5.000**	**5.000**
PG 6.2.2 Eğitimlerde kadın haklarına yönelik uygulanan program sayısı*	**%50**	**0**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
Sorumlu Birim	**Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı**						
İşbirliği Yapılacak Birimler	Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı						
Riskler	● Bütçe kaynaklarının yeterli olmaması ● Toplumun dinamik yapısı karşısında etkili ve hızlı çözümlerin oluşturulamaması						
Stratejiler	a) Aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarının yaygınlaştırılması ve bu bürolarda görev alacak Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşması sağlanacaktır. b) Adli yardım sisteminde kadın haklarının daha etkili korunmasını sağlayan uygulamalar geliştirilecektir. c) Hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerde kadın haklarına yönelik programlar geliştirilip uygulanacaktır. d) Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin, şiddet mağduru kadınlara hizmet sunma kapasitesi geliştirilecektir. e) Adli süreçte kadın mağdurların haklarını etkin kullanması sağlanacak ve adalete erişimleri kolaylaştırılacaktır. f) Mağdur kadınların, yargısal süreçlerdeki haklarına ilişkin bilgiye kolay erişimi sağlanacaktır.						
Maliyet Tahmini	**35.000.000 TL**						
Tespitler	● Adli süreçte şiddet mağduru kadınların adalete erişimlerinin güçlendirilmesi önem taşımaktadır. ● Ülkemizde aile içi ve kadına şiddet konularında mağdurların adalete erişimi ve haklarını daha fazla korumaya yönelik teknolojik imkânlardan da faydalanılarak önemli tedbirler alınmıştır.						
İhtiyaçlar	● Aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları bakımından çok daha hızlı bir mekanizma geliştirilmesi ● Kadın haklarına yönelik toplumsal duyarlılığın ve bilincin artırılması						

*Performans göstergesi değerleri kümülatif olarak **belirlenmemiştir.**

Kaynak: Adalet Bakanlığı Stratejik Planı (2024-2028).

Ayrıca, Bakanlık tarafından yürütülen bütçeleme sürecinde yer alan görevli ve yetkililerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçelemeye yönelik bilgi ve yetkinliklerinin artırılması amacıyla "*Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme*

Projesi" kapsamında düzenlenen *"Yönetici Pozisyonundaki Kamu Görevlilerine Yönelik Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Seminerleri"*ne katılım sağlanmaktadır.[659] Diğer taraftan Adalet Bakanlığı, yargılama bölgesine ve nüfus yoğunluğuna bakmaksızın bütün yeni adliyelerin ihtiyaç listelerinde kadın ve çocuklar için ayrı nezarethane alanları planlanmaktadır. Ayrıca adalet hizmet binalarında kolay erişebilirliğin olduğu alanlarda bebek bakım ve emzirme odalarına yer vermektedir.[660]

5.4.3 Yargıda Kadının Temsili

Tablo 16. Türkiye Geneli Cinsiyet Dağılımına Göre Hâkim ve Cumhuriyet Savcısı Oranları

Yıl	Erkek		Kadın	
2010	9.027	% 77,2	2.664	% 22,8
2011	9.092	% 77,1	2.694	% 22,9
2012	9.389	% 75,2	3.094	% 24,8
2013	10.056	% 73,9	3.547	% 26,1
2014	10.895	%73,6	3.915	%26,4
2015	10.791	%73,2	3.938	%26,7
2016	10.876	%68,2	5.069	%31,8
2017	11.081	%68,81	5.022	%31,19
2018	12.585	%64,77	6.844	%35,23
2019	13.233	%64,14	7.396	%35,86
2020	13.901	%63,85	7.871	%36,15
2021	14.496	%63,57	8.304	%36.43
2022	14.494	%63,40	8.367	%36,60
2023	14.911	%62,74	8.855	%37,25
2024	15.303	%62,10	9.338	%37,90
2025 (30 Ocak 2025 itibariyle)	15.818	% 61,56	9.876	% 38,44

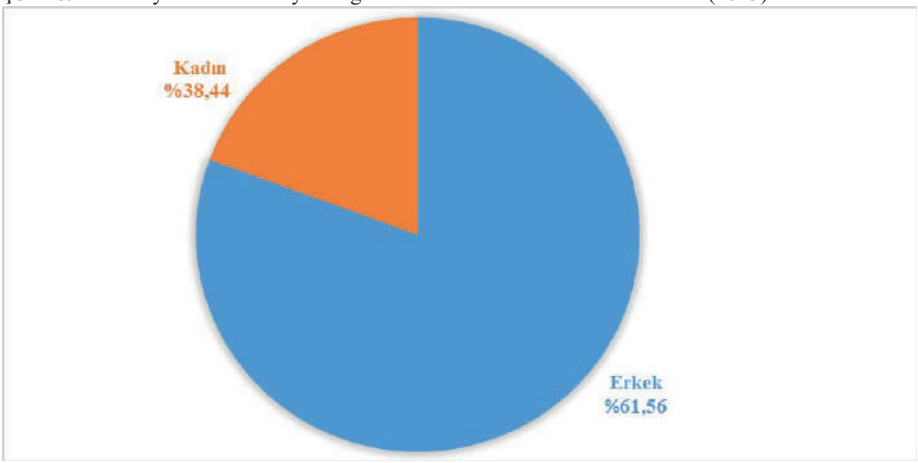
Kaynak: Adalet Bakanlığı verileri.

30 Ocak 2025 tarihi itibariyle Türkiye genelinde görev yapmakta olan toplam 25.694 hâkim ve Cumhuriyet savcısının % 38,44'ü kadın, % 61,56'sı erkektir.[661]

2002 yılında 1.847 kadın hâkim ve Cumhuriyet savcısı varken 2025 yılında bu sayı 9.876'ya ulaşmış olup kadın hakim ve Cumhuriyet savcısı sayısında %435 oranında artış sağlanmıştır.

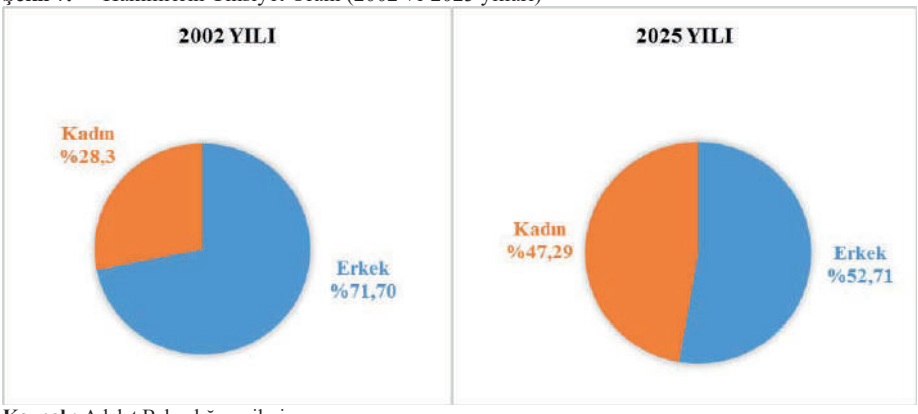
[659] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[660] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[661] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

Şekil 6. Türkiye Geneli Cinsiyet Dağılımına Göre Hâkim ve Savcı Oranları (2025)

Kaynak: Adalet Bakanlığı verileri.

Şekil 7. Hâkimlerin Cinsiyet Oranı (2002 ve 2025 yılları)

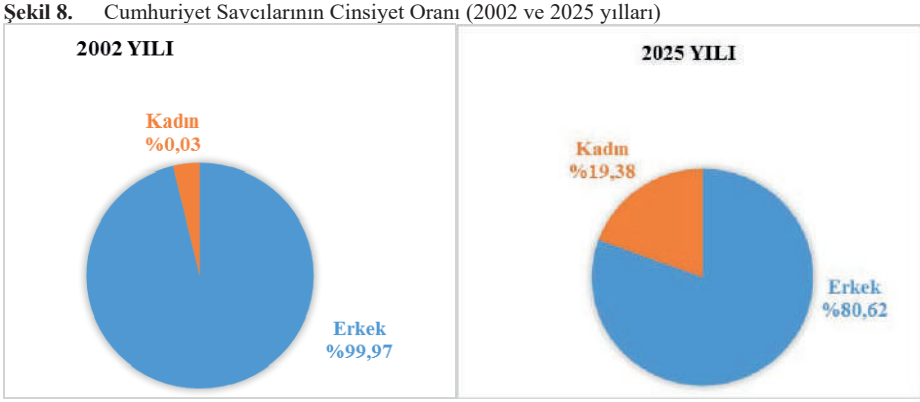

Kaynak: Adalet Bakanlığı verileri.

2002 yılında 1.725 kadın hâkim varken 2025 yılında bu sayı 8.296'a ulaşmıştır. Dolayısıyla % 381 oranında artış sağlanmıştır. 2025 yılında adli yargı ilk derece mahkemelerinde görev yapan toplam 11.003 hâkimin %52,35'i kadın hâkimdir[662] (5.760 kadın hâkim).

[662] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

Şekil 8. Cumhuriyet Savcılarının Cinsiyet Oranı (2002 ve 2025 yılları)

Kaynak: Adalet Bakanlığı verileri.

2002'de 122 kadın Cumhuriyet savcısı varken 2025 yılında bu sayı 1.580'e ulaşmıştır. Dolayısıyla %1195 oranında artış sağlanmıştır. Hâlihazırda toplam 3.704 hâkim ve savcı adayının ve yardımcısının ise 1.849'u (%49,92'si) kadınlardan oluşmaktadır.[663]

5.4.4 Politika Belgelerinde Kadın

Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen tüm faaliyetler Cumhurbaşkanlığı Ulusal Kalkınma Planı, Yargı Reformu Stratejisi, İnsan Hakları Eylem Planı ve Bakanlık Stratejik Planı'nda öngörülen amaç ve hedeflerle uyumlu bir şekilde yürütülmektedir. Hukukun üstünlüğünü esas alan, gecikmeyen ve öngörülebilir bir adalet sisteminin tesisine yönelik Bakanlık çalışmaları ilgili tüm bakanlıklar ve kurumlarla iş birliği içerisinde yerine getirilmektedir.

5.4.4.1 Ulusal Kalkınma Planı

30.10.1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince TBMM Genel Kurulu tarafından 31.10.2023 tarihinde onaylanan On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) uzun vadeli bir perspektifle tasarlanmış ve kapsamlı bir yol haritası olarak kamuoyuyla paylaşılmıştır. Bu kapsamda Adalet Bakanlığının da sorumlu veya iş birliği sağlayacak kurum sıfatıyla Plan'da yer alan ve ön plana çıkan görevlerini aşağıdaki politika ve tedbirlerle ifade etmek mümkündür[664]:

[663] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.
[664] On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028).

- Kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır.
- Kurumlarca toplanan verilerin cinsiyet, yaş, göçmenlik statüsü, engellilik, coğrafi konum gibi nitelikler bazında üretilmesi sağlanacak ve buna dayalı analizler gerçekleştirilecektir.
- Kadın-erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme çalışmaları yaygınlaştırılarak bütçeleme süreçlerine entegre edilecektir.
- Kadınlara yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilecek, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi sağlanacaktır.
- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve erken yaşta evliliklerle mücadeleye ilişkin yasal düzenlemelerin şiddete sıfır tolerans anlayışıyla daha etkin bir şekilde uygulanması sağlanacaktır.
- Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasite geliştirilecek, hizmet standartları uygulanacak ve sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması sağlanacaktır.
- Kadınlara ve kız çocuklarına karşı her türlü şiddet ile topyekûn mücadele kapsamında toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
- Yeni teknolojiler ile tüm iletişim kanalları dâhil medyanın kadınlara yönelik olumlu tutum ve davranış oluşturma çabaları desteklenecek, kadınların toplumdaki algısını olumsuz gösteren her türlü içerikle etkin bir şekilde mücadeleye devam edilecektir.
- Afet yönetiminde engelli, yaşlı, kadın ve çocukların farklılaşan ihtiyaçları dikkate alınacaktır.
- Engelli, yaşlı, kadın ve çocuklar ile yakınlarına yönelik farklı afet durumlarında afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin detaylı rehberler hazırlanacak ve eğitimler verilecektir.
- Ceza muhakemesi sürecinde başta kadın ve çocuklar olmak üzere mağdur odaklı adalet anlayışına uygun uygulamaların güçlendirilmesine devam edilecektir.
- Başta kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler olmak üzere vatandaşların adalete erişimi kolaylaştırılacaktır.
- Mevzuatta yer alan adli yardım hükümleri adalete erişimin güçlendirilmesi

amacıyla gözden geçirilecektir.

- Adalete erişimin güçlendirilmesi amacıyla adli yardım başvurularının değerlendirilmesinde standartlar oluşturulacaktır.
- Ceza mevzuatı, suç, yaptırım ve infaz dengesi dikkate alınarak gözden geçirilecektir.
- Adli süreçte çocuklara özgü koruma mekanizmaları güçlendirilecek, çocuk dostu mülakat usulleri desteklenecek ve adli görüşme odaları yaygınlaştırılacaktır.
- Adliyelerde çocuklara nitelikli destek sunan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri yaygınlaştırılacaktır.

5.4.4.2 Adalet Bakanlığı Stratejik Planı

Hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile insan haklarını esas alarak adalet hizmetlerinin adil, hızlı ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlayacak politikaları geliştirmek ve uygulamak misyonuyla 29.04.2024 tarihinde yayımlanan ve 2024-2028 yıllarını kapsayan Adalet Bakanlığı Stratejik Planı'nın 6.2 numaralı *"Adalet sisteminde kadın haklarına ilişkin uygulamalar geliştirilecek, adli süreçte şiddet mağduru kadınların adalete erişimleri güçlendirilecektir."* hedefi altında kadın haklarına dair önemli faaliyetlere yer verilmiştir.[665]

Bu kapsamda;

- Aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarının yaygınlaştırılması ve bu bürolarda görev alacak Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşması sağlanacaktır.
- Adli yardım sisteminde kadın haklarının daha etkili korunmasını sağlayan uygulamalar geliştirilecektir.
- Hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerde kadın haklarına yönelik programlar geliştirilip uygulanacaktır.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin şiddet mağduru kadınlara hizmet sunma kapasitesi geliştirilecektir.
- Adli süreçte kadın mağdurların haklarını etkin kullanması sağlanacak ve adalete erişimleri kolaylaştırılacaktır.
- Mağdur kadınların, yargısal süreçlerdeki haklarına ilişkin bilgiye kolay erişimi sağlanacaktır.

[665]https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/130620241455549Adalet%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%202024-2028%20Stratejik%20Plan%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

Plan'da yer verilen 1.5 numaralı *"Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kapasiteleri geliştirilecektir."* hedefi kapsamında;

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan sosyal çalışmacı, psikolog ve pedagoglar ile diğer personelin sayısı ve niteliği artırılacaktır.
- Adli görüşme odalarında (AGO) ifade ve beyan alma işlemlerinde kullanılmak üzere görüşme tekniklerini ve yaklaşım ilkelerini içeren bir kılavuz hazırlanarak uygulanacaktır.
- Sosyal inceleme raporlarının standartları belirlenerek uygulanacaktır.

Bakanlık Stratejik Planı'nın hazırlık sürecinde Bakanlık "*Stratejik Planlama Ekibi*"ne Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda "*Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Stratejik Planlama"* semineri verilmiştir.

5.4.4.3 Yargı Reformu Stratejisi

2009 yılında ilk Yargı Reformu Stratejisi (YRS) hazırlanmış olup bu belgeyi sırasıyla 2015 ve 2019 yıllarında hazırlanan strateji belgeleri izlemiştir. Önemli mevzuat değişikliklerinin yanı sıra köklü kurumsal değişikliklerin de hayata geçirilmesini sağlayan Yargı Reformu Stratejisi belgeleri ile aynı zamanda insan haklarının korunup geliştirilmesine, birey ile toplum arasındaki hak ve yükümlülük dengesinin adil bir şekilde sağlanmasına odaklanılmaktadır. Bu kapsamda üçüncü YRS döneminde önemli mevzuat değişiklikleri yapılmıştır. Dördüncü Yargı Paketi olarak da bilinen 8 Temmuz 2021 tarihli ve 7331 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikle kasten öldürme, kasten yaralama, eziyet ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarına ilişkin nitelikli haller arasına failin söz konusu fiilleri boşandığı eşine karşı işlemesi hâli de eklenmiştir.[666]

Yeni idari faaliyetlerin ve uygulamaların hayata geçirildiği bu dönemde "*Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*" ile mağdur hakları kurumsal bir altyapıya kavuşturulmuş, aile içi ve kadına karşı şiddetle etkin mücadele kapsamında ihtisaslaşmayı sağlamak üzere tedbir mahkemeleri kurulmuş ve Cumhuriyet

[666] Üçüncü Yargı Reformu Stratejisi (2019-2023) Uygulama Raporu, s. 10. https://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/yrsuygulama.pdf. (Erişim Tarihi: 24.02.2025).

başsavcılıkları bünyesindeki aile içi ve kadına yönelik şiddet suç soruşturma büroları yaygınlaştırılmıştır.[667]

Cumhurbaşkanı tarafından 23.01.2025 tarihinde kamuoyuna açıklanan Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi ile *"Türkiye Yüzyılı"*nın en önemli gelecek temalarından biri olan "*adaletin etkinliğine*" yönelik yeni politika ve öncelikler ortaya konulmuştur.

5 amaç, 45 hedef ve 264 faaliyetin yer aldığı, 2025-2029 yıllarını kapsayan Yargı Reformu Stratejisi'nde 5.2 numaralı *"Adalet sisteminde kadın haklarına ilişkin uygulamalar geliştirilecek, şiddet mağduru kadınların adalete erişimi güçlendirilecektir."* hedefi kapsamında şu faaliyetlere yer verilmiştir[668]:

- Aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarının yaygınlaştırılması ve bu bürolarda görev alacak Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşması sağlanacaktır.
- Adli yardım sisteminde kadın haklarının daha etkili korunmasını sağlayan uygulamalar geliştirilecektir.
- Hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerde kadın haklarına yönelik programlar geliştirilip uygulanacaktır.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin mağdur kadınlara adli süreçte hizmet sunma kapasitesi geliştirilecektir.

Bununla birlikte yeni YRS'de adalete erişim açısından 5.1 numaralı *"Adalete erişimi kolaylaştıracak düzenlemeler yapılacaktır."* hedefi kapsamında; mevzuatta yer alan adli yardım hükümlerinin gözden geçirilmesi, adli yardıma ayrılan mali kaynağın artırılması, adli yardım başvurularının değerlendirilmesinde standartların oluşturulması ve ön bürolarda görülen işlerin etkinliğinin artırılmasına yönelik tedbirlerin alınması gibi kadınların adalete erişimini güçlendirecek faaliyetler de bulunmaktadır.[669]

Ayrıca 3.9 numaralı "*Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kapasiteleri geliştirilecektir.*" hedefi kapsamında;

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan sosyal çalışmacı, psikolog ve pedagoglar ile diğer personelin sayısı ve niteliği artırılacaktır.
- Adli destek ve mağdur hizmetlerinde çalışan personele yönelik eğitim çalışmaları

[667] Üçüncü Yargı Reformu Stratejisi (2019-2023) Uygulama Raporu, s. 13. https://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/yrsuygulama.pdf. (Erişim Tarihi: 24.02.2025).
[668] Yargı Reformu Stratejisi Belgesi (2025-2029) s. 82, https://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/TurkiyeYuzyiliYargiReformuStratejisi.pdf. (Erişim Tarihi: 24.02.2025).
[669] Yargı Reformu Stratejisi Belgesi (2025-2029), s. 81. https://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/TurkiyeYuzyiliYargiReformuStratejisi.pdf. (Erişim Tarihi: 24.02.2025).

düzenlenecektir.

3.6 numaralı *"Ceza infaz ve denetimli serbestlik sisteminin yönetim kapasitesi geliştirilecektir."* hedefi kapsamında ise *"Yaşlı ve ağır hasta hükümlüler ile çocuk sahibi kadın hükümlüler bakımından alternatif infaz usullerinin uygulama alanı genişletilecektir."*

5.4.4.4 İnsan Hakları Eylem Planı

Ülkemizin temel politika belgeleri arasında yer alan ve içeriğinde *"Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadelenin Etkinliğinin Artırılması"* konulu ayrı bir hedef ve bu hedef altında çeşitli faaliyetlere verilen İnsan Hakları Eylem Planı 2 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından kamuoyuna açıklanmıştır. 30 Nisan 2021 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2021/9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'ni müteakip başlayan iki yıllık uygulama dönemi ise 30 Nisan 2023 tarihinde sona ermiştir.

Plan kapsamında kanuni düzenleme, ikincil mevzuat ve idari tasarruf yoluyla hayata geçirilen başlıca faaliyetler aşağıdaki gibidir[670]:

- Eşe karşı işlenen suçlarla ilgili kanunda öngörülen cezayı artıran sebepler, boşanmış eşi de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.
- Tek taraflı ısrarlı takip fiilleri ayrı bir suç olarak düzenlenmiş ve böylelikle mağdurlara sağlanan güvence artırılmıştır.
- Şiddet mağduru kadınların hak arama yollarını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 234'üncü maddesi uyarınca avukat görevlendirilmesi imkânı genişletilmiş, adli yardım hizmetlerinden yararlanma koşulları kolaylaştırılmıştır.
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hükümler, çocuğun psikolojisi ve yüksek yararı dikkate alınarak gözden geçirilmiştir.
- Suç mağdurlarına yönelik destek hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulması için ilgili kurumlar arasında iş birliği ve koordinasyon güçlendirilmiştir.
- Engelliler, yaşlılar ve yatağa bağımlı hastalara ilişkin adli süreçlerin adliyelere gelmelerine gerek duyulmaksızın bulundukları yerlerden doğrudan ya da görüntülü iletişim teknolojileri kullanılarak yürütülmesi sağlanmıştır.
- Çocuklar, kadınlar, engelliler ve yaşlılar başta olmak üzere suç mağdurlarına yönelik psiko-sosyal destek ve bilgilendirme gibi hizmetlerin etkinliği artırılmıştır.

[670] https://insanhaklarieylemplani.adalet.gov.tr/resimler/ihep_uygulamaraporu_2021_2023_kitap.pdf, s. 35 vd.

- Adliyelerde suç mağdurlarının kendilerini yalnız hissetmemelerine yönelik tedbirler artırılmış, bu kapsamda çocuklar, kadınlar, engelliler ve yaşlılar başta olmak üzere bu kişilere adli süreçlerde yardımcı olmak amacıyla kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri yaygınlaştırılmıştır.
- Adli süreçlerden psikolojik olarak daha çok etkileneceği değerlendirilen kırılgan kesimlerin iş ve işlemlerinde yardımcı olmak ve bu kişilere psiko-sosyal destek sağlamak üzere adliyelerde rehberlik hizmeti vermek amacıyla uzmanlar görevlendirilmiştir.
- Maddi durumu elverişli olmayan kişilerin, adli yardıma başvuru usulünün kolaylaştırılması amacıyla standart başvuru formları oluşturulmuş, ayrıca e-Devlet üzerinden başvuru imkânı getirilmiştir.
- Ayrımcılık ve nefret suçlarından daha fazla etkilendiği değerlendirilen mağdurlara yönelik olarak psiko-sosyal ve hukuki destek verilmiştir.
- Aile içi şiddet ve kadına karşı şiddetten kaynaklanan suçların etkin bir şekilde soruşturulması amacıyla kurulan özel soruşturma büroları Ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır.
- Aile içi ve kadına yönelik şiddet suç soruşturma bürolarında görevli Cumhuriyet savcıları ile tedbir kararlarına bakmakla görevli hâkimlere uygulama birliğinin sağlanması için düzenli olarak eğitim verilmiştir.
- Tehdit altındaki kadınların daha etkin korunmasını sağlamak amacıyla önleyici ve koruyucu kapasite artırılmış ve bu kapsamda teknolojik imkânlardan da yararlanılmıştır.
- Haklarında uzaklaştırma kararı verilenler başta olmak üzere, aile içi şiddet veya kadına karşı şiddet uygulayanların rehabilitasyonu sağlanmış, bu amaçla öfke kontrolü ve stres yönetimi gibi etkili programlar geliştirilmiştir.
- Boşanma sürecinin taraflar ve çocuklar üzerindeki olası olumsuz etkilerini en aza indirebilmek, özellikle çocukla kişisel ilişkinin sağlıklı yürütülmesini sağlamak amacıyla süreç hakkında taraflar ve çocuklar bilgilendirilmiş ve ihtiyaç duyanlara psiko-sosyal destek sağlanmıştır.

Diğer taraftan 12. Kalkınma Planı'nda *"(913.1.) Katılımcı bir hazırlık süreciyle yeni bir "Yargı Reformu Stratejisi" ve "İnsan Hakları Eylem Planı" hazırlanacaktır."* şeklinde bir hedefe yer verilmiştir. Bu hedef doğrultusunda uygulama dönemi tamamlanan İnsan Hakları Eylem Planı'nın (2021-2023) kazanımlarını koruyarak geliştirme yaklaşımı temelinde yeni bir "*İnsan Hakları Eylem Planı*"nın hazırlanmasına yönelik çalışmalar, ulusal ve uluslararası

belgelerin analizi ile geniş kapsamlı toplantılar ve yazışmalar yapılmak suretiyle insan hakları alanındaki sorunların ve çözümlerinin tespitine ilişkin görüş ve öneriler de dikkate alınarak katılımcı bir anlayışla sürdürülmektedir.

5.4.4.5 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı

2021-2025 dönemini kapsayan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*" 1 Temmuz 2021 tarihinden bu yana uygulanmaktadır. "*Şiddete sıfır tolerans ilkesi*" ile hazırlanan Plan'da kadına yönelik her türlü şiddeti önlemek amacıyla beş ana hedefe yer verilmiştir. Adalet Bakanlığının söz konusu Eylem Planı'nda üzerine düşen sorumluluklar ve faaliyetler 2024 yılı sonuna kadar yapılması gerekenler açısından tamamlanmıştır. 2025 yılına ilişkin faaliyetlere dair çalışmalar devam etmektedir. Bu doğrultuda belirlenen faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin ve uygulamanın izlenmesi için ilgili diğer Bakanlıklarla iş birliği halinde çalışmalar yürütülmektedir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı kapsamında sorumlu kurum olarak Adalet Bakanlığı tarafından 2024 yılı sonu itibariyle gerçekleştirilen çalışmalar aşağıdaki şekildedir[671]:

- 6284 sayılı Kanun'un uygulanmasından sorumlu ihtisaslaşmış aile mahkemesi/asliye hukuk mahkemesi sayısı artırılmıştır.

Tablo 17. Yıllara Göre Aile Mahkemesi/Asliye Hukuk Mahkemesi Sayısı (2021-2024)

Yıl	Mahkeme	Sayı	Toplam
2021	AİLE	125	596
	AH	471	
2022	AİLE	127	596
	AH	469	
2023	AİLE	132	596
	AH	464	
2024	AİLE	154	607
	AH	453	

Kaynak: Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

6284 sayılı Kanun'un uygulanmasında görevli hâkimler ile aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarında görev yapan Cumhuriyet savcılarına ilişkin eğitim çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Adalet Akademisi tarafından gerçekleştirilen eğitimler:

[671] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

2024 yıl sonu itibari ile Uzaktan Eğitim Merkezi çevrim dışı eğitim videoları;

"*Uygulamada 6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (Bölüm 1)*" konulu çevrim dışı eğitim videosu 370 hâkim/savcı ve aday tarafından 578 kez,

"*Uygulamada 6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (Bölüm 2)*" konulu çevrim dışı eğitim videosu 235 hâkim/savcı ve aday tarafından 367 kez görüntülenmiştir.

2024 yılı Aralık ayı sonu itibari ile:

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik; "*6284 sayılı Kanun ve Uygulamaları*" konu başlığında toplam 112 katılımcıya çevrim içi eğitim verilmiştir. "*Aile Mahkemesi Uygulamaları*" konu başlığında ise toplam 155 katılımcıya çevrim içi eğitim verilmiştir.

"*Aile Mahkemelerinin Etkinliğinin Arttırılması: Aile Üyelerinin Haklarının Daha İyi Korunması Projesi*" kapsamında:

12-15 Şubat 2024 tarihleri arasında Antalya'da "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 14 hâkim ve Cumhuriyet savcısına,

24-27 Nisan 2024 tarihleri arasında İzmir'de "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 31 hâkim ve Cumhuriyet savcısına, "*Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar*" konusunda ise 35 hâkim ve Cumhuriyet savcısına,

29-30 Nisan 2024 tarihlerinde Antalya'da "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 34 hâkim ve Cumhuriyet savcısına, "*Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar*" konusunda ise 42 hâkim ve Cumhuriyet savcısına,

10-11 Mayıs 2024 tarihlerinde İstanbul'da "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 32 hâkim ve Cumhuriyet savcısına, "*Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar*" konusunda ise 34 hâkim ve Cumhuriyet savcısına,

10-11 Haziran 2024 tarihlerinde Mardin'de "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 26 hâkim ve Cumhuriyet savcısına, "*Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar*" konusunda ise 32 hâkim ve Cumhuriyet savcısına,

13-14 Eylül 2024 tarihlerinde Ankara'da "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 35 hâkim ve Cumhuriyet savcısına, "*Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar*" konusunda ise 34 hâkim ve Cumhuriyet savcısına olmak üzere toplam 349 katılımcıya eğitim verilmiştir.

2022-2024 yılları arasında Meslek Öncesi Eğitim Müdürlüğü tarafından:

2022 yılında "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 1099 hâkim - savcı adayına, 2023 yılında 892 hâkim - savcı adayına, 2024 yılında 2414 hâkim - savcı adayına ve hâkim - savcı yardımcısına eğitim verilmiştir.

2022 yılında "*Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar*" konusunda 825 hâkim - savcı adayına, 2023 yılında 836 hâkim - savcı adayına, 2024 yılında 570 hâkim - savcı adayına ve hâkim - savcı yardımcısına eğitim verilmiştir.

2022 yılında "*Mağdur Hakları*" konusunda 280 hâkim - savcı adayına, 2023 yılında 294 hâkim - savcı adayına, 2024 yılında 388 hâkim - savcı adayına ve hâkim - savcı yardımcısına eğitim verilmiştir.

2022 yılında "*İnsan Hakları ve Korunması*" konusunda 1130 hâkim - savcı adayına, 2023 yılında 983 hâkim - savcı adayına, 2024 yılında 1491 hâkim - savcı adayına ve hâkim - savcı yardımcısına eğitim verilmiştir.

Adalet Bakanlığı farkındalık çalışmaları:

2021 yılında kadına karşı şiddetle mücadele konusunda farkındalığın artırılması amacıyla 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleriyle çevrim içi istişare toplantıları yapılmıştır. Toplantılarda uygulamada yaşanan problemler ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir (80 hâkim).

2022 ve 2023 yıllarında 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimleri ile aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik 9 deneyim paylaşımı çalıştayı gerçekleştirilmiştir (73 ilde görevli yaklaşık 350 hâkim ve Cumhuriyet savcısına yönelik).

Çalıştaylar neticesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleri ile aile ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görevli Cumhuriyet savcılarına yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uygulama adımlarını içeren "*6284 Sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu*" hazırlanmış ve 2024 yılında dağıtımı yapılmıştır.

Aile içi ve kadına yönelik şiddet mevzuatı konusunda başvuru kaynağı olması amacıyla CEDAW başta olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuat derlenerek "*Kadına Yönelik Şiddet Mevzuat Kitapçığı*" hazırlanmıştır.

5237 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatın incelenmesi için uzman kişilerin yer aldığı bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Ceza adalet sistemini oluşturan kanunlardan kaynaklanan aksaklıkların giderilmesini temin etmek amacıyla Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürlüğü bünyesinde mevzuat

üzerinde gerekli inceleme ve araştırmaları yapmak, önerilerde bulunmak ve mevzuat hazırlıklarını tamamlamak üzere 09.07.2020 tarihli Adalet Bakanı "*Olur*"u ile Bilim Komisyonu kurulmuştur. Bilim Komisyonu tarafından birçok konuda olduğu gibi kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda da yargı merciileri, akademisyenler ve konunun paydaşları ile gerek yüz yüze gerek çevrim içi çok sayıda toplantı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Bilim Komisyonu tarafından çalışmalarında değerlendirilmek üzere farklı ülkelerden kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda veriler toplanmıştır. Bu minvalde yapılan toplantılar ve elde edilen bilgiler ışığında kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yakın zamanda başta TCK olmak üzere çeşitli kanunlarda değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

- TCK mevcut suç tipleri ve cezayı ağırlaştıran sebepler yönünden gözden geçirilmiş, özellikle ısrarlı takip, siber şiddet vb. şiddet türleri değerlendirilerek mevzuat değişiklikleri yapılmıştır. Bu kapsamda;

2021 yılında (7331 sayılı Kanun / 4. Yargı Paketi);

- Kasten öldürme (TCK madde 82), kasten yaralama (TCK madde 86), eziyet (TCK madde 96), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (TCK madde 109) suçlarının "*boşanılan eşe karşı*" işlenmesi hali nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

2022 yılında (7406 sayılı Kanun/Kadına ve Sağlık Çalışanlarına Şiddetin Önlenmesi Paketi);

- Takdiri indirim nedenleri (TCK madde 62) belli konulara münhasır kılınarak tahdidi hale getirilmiş ve maddenin uygulama alanı sınırlandırılmıştır. Böylelikle kamuoyunda "*kravat indirimi*" olarak bilinen uygulamaya son verilmiştir.
- Kadına karşı şiddetle daha etkin mücadele edilebilmesi ve caydırıcılığın sağlanabilmesi amacıyla: Kasten öldürme (ceza müebbet hapis cezası iken ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çıkarılmıştır), Kasten yaralama (cezanın alt sınırı 4 aydan, 6 ay hapis cezasına çıkarılmıştır), Tehdit (cezanın alt sınırı 6 aydan, 9 ay hapis cezasına çıkarılmıştır), İşkence (cezanın alt sınırı 3 yıldan, 5 yıl hapis cezasına çıkarılmıştır), Eziyet (cezanın alt sınırı 2 yıldan, 2 yıl 6 ay hapis cezasına çıkarılmıştır) suçlarının kadına karşı işlenmesi halinde cezalar artırılmıştır.
- Kadına karşı işlenen kasten yaralama suçu tutuklama nedeni varsayılan katalog suçlar arasına alınmıştır.
- Israrlı takip fiilleri müstakil suç olarak düzenlenmiştir.
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, vekili bulunmayan mağdurlara yönelik yapılan düzenleme ile ısrarlı takip suçunun yanı sıra kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçları ile çocukların cinsel istismarı suçlarından

mağdur olan ve vekili bulunmayanların istemleri halinde baro tarafından ücretsiz avukat görevlendirilmesi mümkün hale gelmiştir. Belirtilen bu düzenlemeden önce ücretsiz avukat görevlendirilmesinden cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçların mağduru olan kişiler yararlanabilmekteydi.

- Farklı ülkelerde kadına yönelik şiddet eylemlerinin ceza ve infaz uygulamalarına yönelik inceleme yapılmıştır.

Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürlüğü bünyesinde mevzuat üzerinde gerekli inceleme ve araştırmaları yapmak, önerilerde bulunmak ve mevzuat hazırlıklarını tamamlamak üzere kurulan Bilim Komisyonu tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yargı merciileri, akademisyenler ve konunun paydaşları ile gerek yüz yüze gerek çevrim içi toplantılar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Bilim Komisyonu çalışmalarında değerlendirilmek üzere farklı ülkelerden kadına yönelik şiddetle mücadele alanında veriler toplanmış, kadına yönelik şiddet eylemlerinin ceza ve infaz uygulamalarına yönelik inceleme yapılmıştır. (İspanya/Madrid saha ziyareti).

- Kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin uyuşmazlıklarda "*haksız tahrik*" ve "*takdiri indirim nedenleri*" müesseselerinin uygulanması analiz edilmiştir. Bu kapsamda mahkemelerce 2022 ve 2023 yıllarında karar verilen ve maktulü kadın olan öldürme suçlarına ilişkin dosyalarda "*haksız tahrik*" ve "*takdiri indirim nedenleri*" müesseselerinin uygulanması analiz edilmiştir.
- Kadına yönelik şiddet fiillerine ilişkin, adli süreçlerde sağlıklı ve düzenli veri girişinin sağlanması amacıyla Cumhuriyet başsavcılıkları, ceza mahkemeleri ve aile mahkemelerinde görevli yardımcı yargı personeline yönelik kapasite geliştirme çalışması yürütülmüştür. 2022 yılında; Cumhuriyet başsavcılıklarında görevli 1560 personelin katılımıyla 19 uzaktan eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Aile mahkemelerinde görevli 504 personelin katılımıyla 11 eğitim programı gerçekleştirilmiştir. 2023 yılında; ceza mahkemelerinde görevli 1591 personelin katılımıyla 22 uzaktan eğitim programı gerçekleştirilmiştir. 2024 yılında; ceza mahkemeleri ön bürolarında görevli 44 personelin katılımıyla 2 eğitim programı gerçekleştirilmiştir.
- Kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin UYAP sistemi üzerinden veri toplama ve analiz çalışması yürütülmüştür.

Bu kapsamda Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü koordinesinde Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın katılımıyla oluşturulan çalışma grubu tarafından 2021

yılında başlatılan çalışmayla "*kadın cinayeti*" tanımı ile 5237 sayılı TCK'da kadına karşı şiddet kapsamında yer aldığı değerlendirilen suçların tespiti yapılmıştır. Ayrıca Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından, 6284 sayılı Kanun uyarınca verilen önleyici ve koruyucu tedbir türleri ile 5237 sayılı TCK uyarınca kadına karşı şiddet kapsamında yer aldığı değerlendirilen maddelere ilişkin gerekli analizler yapılmaktadır. Bu doğrultuda hazırlanan istatistikler düzenli olarak ASHB ile paylaşılmaktadır.

"*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yıllık Faaliyet Plânı*"nın 1.1 numaralı faaliyeti kapsamında *"Kadına karşı şiddet eylemi kapsamında olduğu değerlendirilen suç türleri ve üretilecek istatistiklerin kriterlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır."* faaliyetine Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı iş birliğiyle başlanılmış olup ilgili Bakanlık birimlerinin katılımlarıyla toplantılar ve teknik çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca UYAP sisteminden üretilen istatistiklerle ilgili analiz çalışması gerçekleştirilecektir.

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin, şiddet mağduru bireye hizmet sunma kapasitesini geliştirecek çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda;

ADM sayısı 81 ilde 172'ye çıkarılmıştır.

"*Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları için Kamu Hizmetlerine Erişimin ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi*" kapsamında adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan 140 personele eğitim verilmiştir (2021 yılında). Eğitimler sonucunda "*6284 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*Temel İletişim Becerileri*", "*Mağdura Yaklaşım İlkeleri*" ve "*Bilgilendirme ve Yönlendirme*" kitapçıklarını içeren eğitim modülleri hazırlanarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele dağıtılmıştır.

2022 yılında ADM'lerde görev yapan 306 uzmana yönelik analiz toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Adalet Bakanlığı ve BM Kadın Birimi (UN Women) iş birliğiyle depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerde görevli adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bilgilendirme ve yönlendirme bürosu personeline yönelik 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde Ankara ilinde iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı *(Deprem Sonrasında Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları İçin Mağdur Hizmetleri Eğitimi)* düzenlenmiş, eğitime 62 personel katılmıştır.

Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde çalışan 750 adli destek görevlisine "*Çocukla Adli Görüşme Kılavuzu*" hakkında eğitim verilmiştir.

- Şiddet mağdurunun adli yardım uygulamasından yararlanmasını kolaylaştırıcı tedbirler alınmıştır. Bu kapsamda;

2021 yılında, adli yardıma erişimin kolaylaştırılması amacıyla standart başvuru formu oluşturulmuştur. Maddi durumu elverişli olmayan kişilerin, özel hukuk alanında mahkemelere yapacakları adli yardım başvurularında kullanılmak üzere oluşturulan "*Adli Yardım Başvuru Formu*", 2021 yılında e-Devlet üzerinden erişime açılmış olup adli yardım talepli dava açmak isteyen kişiler başvuru formuna https://vatandas.uyap.gov.tr adresindeki UYAP Vatandaş Portal sayfasından ulaşabilmektedir. Aynı zamanda adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bünyesindeki adli yardım hizmetleri bürolarından da başvuru formu temin edilebilmektedir.

Adalet Bakanlığı ve Türkiye Barolar Birliği iş birliğiyle şiddet mağduru kadınların adli yardım hizmetlerinden yararlanmasının etkinliğini artırmak amacıyla 6 ilde (Antalya, Rize, Mardin, Denizli, Balıkesir ve Samsun) kurulan ve bu alanda eğitim almış avukatların görev aldığı "*Şiddet Mağduru Destek Merkezleri*"nin 24 Şubat 2022 tarihinde açılışı yapılmıştır. Merkezlerde görev yapacak 258 avukata kadına yönelik şiddetle mücadele ve mağdurlara yaklaşım konularını içeren eğitimler verilmiş ve eğitim modülü hazırlanmıştır.

29.05.2022 tarihinde ASHB Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ile Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı arasında adli yardım hususunda karar verecek olan hukuk mahkemesi hâkimlerine, başvurucunun daha önce sosyal yardımlaşma vakfından yardım alıp almadığı, başvurulan yardım türü ve tutarı, yardım programının düzenli veya süreli olup olmadığı, yardım hak sahipliğine ilişkin kararın sonucu ve tarihi, yardım teslim tarihi ve ayni veya nakdi teslim yöntemi, yardımın feshedilmesi, durdurulması veya sonlandırılması durumlarında karar tarihi ve nedeni, genel sağlık sigortası gelir testi sonucu gibi başvuru sahibi ve hanesine ilişkin sorgulama yapabilme yetkisinin tanınması amacıyla *"Veri Paylaşımı İş Birliği Protokolü"* imzalanmıştır. Bu kapsamda Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü ile ASHB Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü teknik birimleri arasında gerekli entegrasyon çalışmaları yürütülmektedir.

Suç mağdurlarının bilgilendirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar kapsamında mağdurların sahip oldukları haklar ile kendilerine sunulan hizmetlere dair bilgilerin yer aldığı "*magdurbilgi.adalet.gov.tr*" alan adıyla hizmet sunan internet sitesinde şiddet mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri amacıyla "adli yardım nedir" konulu broşür dijital ortamda sürekli erişime açık durumdadır. Bahsi geçen broşürün sağır ve işitme engelliler tarafından daha anlaşılır hâle getirilerek geniş bir kitleye hitap edilebilmesi için hazırlanan broşürlerdeki yazılı anlatımın Türk işaret diline çevrilerek anlatıldığı 66 video

"magdurbilgi.adalet.gov.tr" alan adıyla hizmet sunan internet sitesine eklenmiş ve erişime açılmıştır.

Hukuk yargılamalarında ve icra takiplerinde adli yardımın ne olduğu, nereye ve nasıl başvuru yapılabileceği gibi temel soru ve cevaplarının yer aldığı broşür hazırlanmıştır. Söz konusu broşür dijital ortamda erişime açılacak, basımı yapılarak dağıtımı gerçekleştirilecektir.

- Şiddet mağduru kadınların, haklarına ilişkin bilgiye kolay erişimi için oluşturulan çevrim içi platformların iyileştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Suç mağdurlarının bilgilendirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar kapsamında mağdurların sahip oldukları haklar ile kendilerine sunulan hizmetlere dair bilgilerin yer aldığı internet sitesi 2021 yılında üç farklı dilde erişime açılmıştır.

Suç mağdurları "*magdurbilgi.adalet.gov.tr*" alan adıyla hizmet sunan internet sitesini ziyaret ettiklerinde yaşadıkları mağduriyet türüne göre hangi haklara sahip olduklarını, hangi hizmeti hangi kurumlardan alabileceklerini ve bunun için nasıl bir yol izlemeleri gerektiğini kolaylıkla öğrenebilmektedirler.

Suç mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri amacıyla bazı temel haklar ile suç türleri hakkındaki bilgilerin yer aldığı broşürler (adli yardım nedir, katılma nedir, mağdur kimdir, uzlaşma nedir, şikâyet nedir, tanık kimdir, suç mağduru çocuk kimdir, tazminat nedir) de fiziki ve dijital ortamda sürekli erişime açık durumdadır. Söz konusu broşürlerin Türk işaret diline çevirilmiş anlatımın yer aldığı 66 video "*magdurbilgi.adalet.gov.tr*" alan adıyla hizmet sunan internet sitesine eklenmiş ve erişime açılmıştır. Belirtilen hususlara ek olarak magdur@adalet.gov.tr e-posta hesabı üzerinden mağdurların başvuruları Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından ivedilikle ele alınarak gereğinin yapılması için ilgili yerlere yönlendirilmeler sağlanmaktadır. Ayrıca Adalet Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar, mevzuat düzenlemeleri, kılavuz ve rehberler resmi internet adresi olan "magdur.adalet.gov.tr" adresine yüklenmiştir.

- Şiddet mağdurlarına taraf oldukları hukuki ve cezai uyuşmazlıklarda destek ve danışmanlık hizmeti sunulması için hukuk destek uygulamaları yaygınlaştırılmıştır. Bu kapsamda;

06.07.2015 tarihinde Adalet Bakanlığı, (mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara Barosu Başkanlığı ve Ankara Üniversitesi Rektörlüğü arasında imzalanan "*Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin 6284 sayılı Kanuna Yönelik Hukuk Kliniği Uygulamalarında Bulunmalarına Dair Protokol*" doğrultusunda hukuk kliniği çalışmaları 2021 yılında Ankara Batı Adliyesi'nde yapılmıştır.

Hukuk kliniklerinin 2022-2023 eğitim-öğretim yılı faaliyetlerinin açılış töreni 29 Kasım 2022 tarihinde Ankara Batı Adliyesi'nde gerçekleştirilmiştir. Hukuk klinikleri uygulamasının yaygınlaştırılması için yapılan çalışmalar sonucunda 2022 yılında Erzurum Çocuk Adalet Merkezi'nde ve Isparta Adliyesi'nde hukuk kliniği uygulaması başlamıştır.

2024 yılında şiddet mağdurlarına bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti sunulması kapsamında Ankara Adliyesi'nde hukuk kliniği çalışmaları yapılmıştır. İzmir Ekonomi Üniversitesi iş birliğinde İzmir Adliyesi'nin ve İzmir Barosu'nun desteğiyle İzmir Adliyesi'nde hukuk kliniği kurulmuştur. Ayrıca 2024 yılında Sakarya Adliyesi ve Sakarya Üniversitesi ile hukuk kliniği çalışması yürütülmüştür.

- Kadına yönelik şiddet failleri ve kadın cinayeti hükümlüleri ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda;

09.03.2021 tarihinde Adalet Bakanlığı ile Ankara Üniversitesi arasında kadına yönelik şiddetle mücadelede atılan adımları destekleyecek "*Kadına Yönelik Şiddetin Suç Failleri Üzerinden Araştırılması İş Birliği Protokolü*" imzalanmıştır. Protokol kapsamında kadına yönelik şiddet suçlarından Sincan Kapalı L 1 ve L 2 Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan tutuklularla/hükümlülerle anket çalışmaları yapılmıştır. Anket ve mülakat çalışmaları sonucunda *"Suç Failleri Profili Üzerinden Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması Sonuç Raporu"* hazırlanmıştır.

- Hâkim ve savcı adayları ile adliyelerde görev yapan hâkim/Cumhuriyet savcıları ve adliye personeline yönelik kadının insan hakları, şiddetle mücadele ve kadınların adalete erişimine ilişkin düzenli ve sürekli eğitim çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

"*Aile Mahkemelerinin Etkinliğinin Arttırılması: Aile Üyelerinin Haklarının Daha İyi Korunması Projesi*" kapsamında;

12-15 Şubat 2024 tarihleri arasında Antalya'da "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 14 hâkim ve Cumhuriyet savcısına, iletişim, stres, zaman yönetimi konularında ise 14 aile mahkemesi personeline eğitim verilmiştir.

24-27 Nisan 2024 tarihleri arasında İzmir'de "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 31 hâkim ve Cumhuriyet savcısına, iletişim, stres, zaman yönetimi konularında ise 28 aile mahkemesi personeline eğitim verilmiştir.

29-30 Nisan 2024 tarihlerinde Antalya'da "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 34 hâkim ve Cumhuriyet savcısına, iletişim, stres, zaman yönetimi konularında ise 29 aile mahkemesi personeline eğitim verilmiştir.

8-9 Mayıs 2024 tarihlerinde İstanbul'da iletişim, stres, zaman yönetimi konularında 23 aile mahkemesi personeline eğitim verilmiştir.

10-11 Haziran 2024 tarihlerinde Mardin'de "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 26 hâkim ve Cumhuriyet savcısına eğitim verilmiştir.

13-14 Eylül 2024 tarihlerinde Ankara'da "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 35 hâkim ve Cumhuriyet savcısına eğitim verilmiştir.

2022-2024 yılları arasında Meslek Öncesi Eğitim Müdürlüğü tarafından;

2022 yılında "*6284 Sayılı Kanun Uygulamaları*" konularında 1099 hâkim - savcı adayına, 2023 yılında 892 hâkim - savcı adayına, 2024 yılında 2414 hâkim - savcı adayına ve hâkim - savcı yardımcısına eğitim verilmiştir.

2022 yılında "*Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar*" konusunda 825 hâkim - savcı adayına, 2023 yılında 836 hâkim - savcı adayına, 2024 yılında 570 hâkim - savcı adayına ve hâkim - savcı yardımcısına eğitim verilmiştir.

2022 yılında "*Mağdur Hakları*" konusunda 280 hâkim-savcı adayına, 2023 yılında 294 hâkim - savcı adayına, 2024 yılında 388 hâkim - savcı adayına ve hâkim-savcı yardımcısına eğitim verilmiştir.

2022 yılında "*İnsan Hakları ve Korunması*" konusunda 1130 hâkim-savcı adayına, 2023 yılında 983 hâkim-savcı adayına, 2024 yılında 1491 hâkim - savcı adayına ve hâkim - savcı yardımcısına eğitim verilmiştir.

Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen eğitimlerde; 2021 yılında 4.804 personelin katılımıyla 70, 2022 yılında 11.676 personelin katılımıyla 125, 2023 yılında 1.821 personelin katılımıyla 21 ve 2024 yılında 10.530 personelin katılımıyla 117 eğitim programında "*Kadının Güçlendirilmesi ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi*" konulu ders verilmiştir.

Hukuk Profesyonelleri İçin İnsan Hakları Eğitimi (HELP) Avrupa Programı kapsamında 2022 yılında 153 adli destek görevlisi "*Kadına Yönelik ve Ev İçi Şiddet*" çevrim içi eğitim kursunu tamamlamıştır.

Hukuk Profesyonelleri İçin İnsan Hakları Eğitimi (HELP) Avrupa Programı kapsamında 2024 yılında 51 adli destek görevlisi ve 42 zabıt kâtibi "*Kadına Yönelik ve Ev İçi Şiddet*" çevrim içi eğitim kursunu tamamlamıştır.

- Kadına yönelik şiddet eylemlerinden dolayı denetimli serbestlik altında bulunan yükümlülerin öfke kontrolü içerikli programlara katılımları sağlanmaktadır. Bu kapsamda;

Kadına yönelik şiddet eyleminden dolayı denetimli serbestlik kapsamında bulunan erkek yükümlülere yönelik "*Şimdi Dur! Müdahale Programı*" uygulanmaktadır.

Denetimli serbestlik kapsamında bulunan yükümlülerden şiddet içerikli suç işleyen tüm yükümlülere yönelik şiddetin olumsuzluğuna dair farkındalık çalışmaları ve müdahale programları *(Öfke Yönetimi Programı)* ve çeşitli seminerler *(Öfke ve Öfke ile Başa Çıkma, Aile İçi İletişim, Aile İçi Şiddet, Kadın Erkek Eşitliği, Kadın Hakları vb.)* gerçekleştirilmektedir.

Şiddet gören birçok kadının faili ile aynı ortamda yaşamaya devam ettiği gerçeği dikkate alınarak ve tüm kadınların farkındalıklarının artırılması ve güçlendirilmesi amacıyla; tespit edilen diğer ihtiyaçlarına yönelik yürütülen iyileştirme çalışmalarının yanı sıra "*Şiddete Dur De! Programı*" ile "*Kişisel Gelişim, Aile İçi İletişim, Aile İçi Şiddet, Kadın Hakları, Kadın Erkek Eşitliği, Kadın Yükümlüler İçin Kadına Yönelik Şiddet Seminerleri*" vb. düzenlenmektedir.

- Kadına yönelik şiddet eylemleri sebebiyle tutuklu veya hükümlü bulunanların izin, firar ya da tahliye durumunda izleme ve takibi için gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin çalışmalar yürütülmüştür.

Kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında bulunan kadına karşı şiddet suçu işlemiş olan hükümlülerin ve tutukluların tahliye edilmeleri, kapalıdan açık kurumlara geçmeleri, açık kurumdakilerin özel ve mazeret iznine ayrılmaları, firar etmeleri veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaları gibi kurumdan her türlü çıkışlarda gerekli önleyici tedbirlerin alınması için ceza infaz kurumları tarafından kolluk birimlerine bilgi verilmesine yönelik sistem geliştirilmiştir. Cumhuriyet başsavcılıklarına yazılan yazılar ile 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin konuya ilişkin maddesinin tüm Cumhuriyet başsavcılıklara bildirimi yapılmıştır.

Adalet Bakanlığının 10.01.2023 tarihli ve 154/2 sayılı "*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi*" Genelgesi'nde; kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından tutuklu ya da hükümlü bulunan kişilerin ceza infaz kurumlarından tahliye olması veya firar etmesi halinde, ayrıca izin nedeniyle ceza infaz kurumundan ayrılma durumunda da ceza infaz kurumu müdürlüğünce, mağdurun bulunduğu yer kolluk birimine bildirimde bulunulmasının sağlanması hususlarına yer verilmiştir.

- 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen fiziki koruma tedbirlerinin rehabilitasyon programları ile eşzamanlı yürütülmesine ilişkin hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik gerekli farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Olağanüstü dönemlerde şiddet mağdurlarının kurumsal hizmetlere erişim ve hizmetlerden yararlanmasının kesintiye uğramaması için gerekli tedbirler alınmıştır.

Bu kapsamda Adalet Bakanlığı ve UN Women iş birliğiyle depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerde görevli adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bilgilendirme ve yönlendirme bürosu personeline yönelik 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde Ankara ilinde iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı *(Deprem Sonrasında Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları İçin Mağdur Hizmetleri Eğitimi)* düzenlenmiş, eğitime 62 personel katılmıştır.

Söz konusu eğitimde 6284 sayılı Kanun, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 63 sayılı Suç Mağdurların Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği, bilgilendirme ve yönlendirme bürosunda gerçekleştirilen ön değerlendirmenin kapsamı ve esasları, şiddete maruz kalan veya risk altındaki kadınlara doğrudan hizmet sunan kurum ve kuruluşlar, çocuk koruma alanında hizmet sunan kurum ve kuruluşlar, mağdura yaklaşım ilkeleri, mağdurlarla çalışma sürecinde yaşanan stres ve stresle başa çıkma, temel iletişim becerileri konuları ile afet döneminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri konuları ele alınmış, eğitim süresince mağdur hizmetleri uygulamalarına dair somut örnekler üzerinden deneyim paylaşımlarında bulunulmuştur.

06.02.2023 günü Kahramanmaraş'ta meydana gelen ve çevre illerin de ağır şekilde etkilendiği iki ayrı deprem nedeniyle doğal afet bölgesindeki ilgililerin adli yardım hizmetlerinden etkin ve verimli bir şekilde faydalanması ile mağdurların hak arama mekanizmalarının ve adalete erişimlerinin güçlendirilmesi amacıyla bazı temel hakları içeren broşür hazırlanarak (30.000 adet) dağıtımı sağlanmıştır.

Deprem felaketinin ardından bölgeye gönderilmek üzere psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılardan oluşan 68 kişilik gönüllü listesi oluşturulmuş ve "*Afet Bölgesine Gidecek Personele Yönelik Eğitim Programı*" kapsamında 57 uzmana eğitim verilmiştir.

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş ve Hatay depremleri sonrası yeniden inşa ve afet dayanıklılığı sürecinde 6284 sayılı Kanun'un etkili uygulanması konusunda kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla 4 Mart 2024 tarihinde Gaziantep ilinde, depremden en çok etkilenen iller olarak değerlendirilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da ve bu illerin belirli ilçelerinde görevli adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü çalışanları, hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli kolluk personelinin yanı sıra ŞÖNİM personeli ve baro temsilcilerinin de katılımlarıyla yuvarlak masa toplantısı düzenlenmiştir.

149 Cumhuriyet başsavcılığına yazılan yazı ile 6284 sayılı Kanun kapsamında yürütülen iş ve işlemlerde etkin bir şekilde ve iş birliği içinde çalışılması açısından nitelikli veya tekrarlanan şiddetin önlenmesi ve mağdurun korunması amacıyla 6284 sayılı Kanun'un

deprem öncesi dönemde olduğu gibi etkin şekilde uygulanması ve bu kapsamda gerekirse alanda çalışan kamu görevlileri ile bir araya gelinerek istişarelerde bulunulması hususlarında bilgi edinilmesi sağlanmıştır.

5.4.4.6 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planları

2021-2025 yıllarını kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı kapsamında politika önceliklerinin belirlenebilmesi amacıyla yıllık faaliyet planları oluşturulmaktadır.

2024 Yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı

ASHB koordinasyonunda Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlıkları ile Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere ilgili tüm kurum ve kuruluşlarının iş birliğiyle hazırlanan "*2024 yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı*" kapsamında Adalet Bakanlığı sorumluluğunda yerine getirilen faaliyetler aşağıdaki gibidir[672]:

- Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından zabıt kâtiplerine yönelik hizmet içi eğitim programları kapsamında 8.253 yargı personeline aile içi şiddetin önlenmesi konulu ders verilmiştir.
- Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından zabıt kâtiplerine yönelik hizmet içi eğitim programları kapsamında 8.253 yargı personeline aile içi şiddetin önlenmesi konulu ders verilmiştir.
- Ayrıca Hukuk Profesyonelleri İçin İnsan Hakları Eğitimi (HELP) Avrupa Programı kapsamında 93 yardımcı yargı personeli "*Kadına Yönelik ve Ev İçi Şiddet*" çevrim içi kursunu tamamlamıştır.
- 21 Kasım 2024 tarihinde Ankara ilinde, Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi temsilcileri, hâkim ve Cumhuriyet savcıları, Anayasa Mahkemesi raportörü, Adli Tıp Kurumu temsilcisi, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, kolluk personeli ile Adalet Bakanlığı temsilcilerinin katılımlarıyla 6284 sayılı Kanun uygulamaları ve kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin hukuk ve ceza davalarını konu alan "*Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Paneli*" gerçekleştirilmiştir.
- 4 Mart 2024 tarihinde Gaziantep ilinde, depremden en çok etkilenen iller olarak değerlendirilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya ile bu illerin belirli

[672] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 10, 11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

ilçelerinde görevli adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü çalışanları, hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli kolluk personelinin yanı sıra ŞÖNİM personeli ve baro temsilcilerinin de katılımlarıyla diyalog toplantısı düzenlenmiştir.

- Adalet Bakanlığı ve UN Women iş birliğiyle depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerde görevli adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bilgilendirme ve yönlendirme bürosu personeline yönelik 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde Ankara ilinde iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı düzenlenmiştir.

Söz konusu eğitimde; 6284 sayılı Kanun, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 63 sayılı Suç Mağdurların Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği, bilgilendirme ve yönlendirme bürosunda gerçekleştirilen ön değerlendirmenin kapsamı ve esasları, şiddete maruz kalan veya risk altındaki kadınlara doğrudan hizmet sunan kurum ve kuruluşlar, çocuk koruma alanında hizmet sunan kurum ve kuruluşlar, mağdura yaklaşım ilkeleri, mağdurlarla çalışma sürecinde yaşanan stres ve stresle başa çıkma, temel iletişim becerileri konuları ile afet döneminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri konuları ele alınmış, eğitim süresince mağdur hizmetleri uygulamalarına dair somut örnekler üzerinden deneyim paylaşımlarında bulunulmuştur.

- 81 ilde bulunan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri tarafından 2024 yılında 71.471 kişiye bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti sunulmuştur. Söz konusu çalışmalarda kadına yönelik şiddetle mücadeleye dair hizmetlere ilişkin olarak da bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti gerçekleştirmiştir.
- Şiddet mağdurunun adli yardım uygulamasından etkin yararlanmasını sağlamak amacıyla 81 ilde bulunan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin adli yardım hizmetleri bürosu tarafından bilgilendirme çalışması yapılmıştır.

Suç mağdurlarının bilgilendirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar kapsamında mağdurların sahip oldukları haklar ile kendilerine sunulan hizmetlere dair bilgilerin yer aldığı “magdurbilgi.adalet.gov.tr” alan adıyla hizmet sunan internet sitesinde, şiddet mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri amacıyla “adli yardım nedir” konulu broşür dijital ortamda sürekli erişime açık durumdadır. Bahsi geçen broşüre sağır ve işitme engellilerin de erişimini sağlamak amacıyla broşürlerdeki yazılı anlatımın Türk işaret diline çevirisi yapılarak hazırlanan 66 video “magdurbilgi.adalet.gov.tr” alan adıyla hizmet sunan internet sitesine eklenmiş ve erişime açılmıştır.

Hukuk yargılamalarında ve icra takiplerinde adli yardımın ne olduğu, nereye ve nasıl başvuru yapılabileceği gibi temel soruların ve cevaplarının yer aldığı broşür hazırlanmıştır.

- Şiddet mağduru kadınların haklarına ilişkin bilgiye kolay erişimi için oluşturulan çevrim içi platformların iyileştirilmesi çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda Adalet Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar, mevzuat düzenlemeleri, kılavuzların ve rehberlerin resmi internet adresi olan "magdur.adalet.gov.tr" adresine yüklenmesi sağlanmıştır. Ayrıca suç mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri amacıyla bazı temel haklar ile suç türleri hakkındaki bilgilerin yer aldığı broşürler (adli yardım nedir, katılma nedir, mağdur kimdir, uzlaşma nedir, şikâyet nedir, tanık kimdir, suç mağduru çocuk kimdir, tazminat nedir) "magdurbilgi.adalet.gov.tr" alan adıyla hizmet sunan bu internet sitesinde sürekli erişime açık durumdadır. Türk işaret diline çevirisi yapılan broşürlere ilişkin 66 video da söz konusu internet sitesine eklenmiş ve erişime açılmıştır.

- Şiddet mağdurlarına bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti sunulması kapsamında hukuk klinikleri sayısının artırılması çalışmalarına devam edilmiş, 24.04.2024 tarihinde İzmir Adliyesi'nde İzmir Ekonomi Üniversitesi ve İzmir Barosu Başkanlığı iş birliği ile hukuk kliniği kurulmuştur.
- Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi tarafından, "*Aile Destek*" konusunda 969 yardımcı yargı personeline hizmet içi eğitim programı düzenlenmiştir.
- Kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında bulunan kadına karşı şiddet suçu işlemiş olan hükümlülerin ve tutukluların tahliye edilmeleri, kapalıdan açık kurumlara geçmeleri, açık kurumdakilerin özel ve mazeret iznine ayrılmaları, firar etmeleri veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaları gibi kurumdan her türlü çıkışlarda gerekli önleyici tedbirlerin alınması amacıyla ceza infaz kurumlarınca kolluk birimlerine bilgi verilmesine yönelik sistem geliştirilmiştir. Ayrıca 6284 sayılı Kanuna göre hakkında tedbir kararı verilen tutukluların ve hükümlülerin ceza infaz kurumlarından çıkış bilgileri sistem üzerinden EGM ve Jandarma Genel Komutanlığı ile paylaşılmaktadır.
- Kadına yönelik şiddet eyleminden dolayı denetimli serbestlik altında bulunan yükümlülere yönelik:

01.01.2024-30.11.2024 tarihleri arasında, denetimli serbestlik müdürlüklerinde bulunan 1.803 yükümlüye "Öfke Yönetimi Programı" uygulanmıştır.

01.01.2024-30.11.2024 tarihleri arasında, 148 şiddet faili erkek yükümlüye "*Şimdi Dur! Programı*" uygulanmıştır.

01.01.2024-30.11.2024 tarihleri arasında, 17 kadın yükümlüye "*Şiddete Dur De! Programı*" uygulanmıştır.

- Denetimli serbestlik kapsamındaki tüm yükümlülere yönelik kadın-erkek eşitliğine ilişkin farkındalık yaratmak amacıyla "*Kadın Erkek Eşitliği Semineri*" gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 01.01.2024 - 30.11.2024 tarihleri arasında: 6.966 yükümlüye aile içi şiddet, 10.748 yükümlüye aile içi iletişim, 2.769 yükümlüye ailede mutluluk, 5.330 yükümlüye aile hayatının önemi, 927 yükümlüye aile hukuku, 4.813 yükümlüye aile eğitimi, 5.631 yükümlüye kadın hakları, 1.567 yükümlüye evlilik ve aile hayatı, 1.874 yükümlüye evlilikte çatışmaya sebep olan faktörler, 14.628 yükümlüye öfke ve öfke ile başa çıkma ve 7.346 yükümlüye öfkeyi kontrol edebilme konularında seminerler gerçekleştirilmiştir.
- 06.02.2023 günü Kahramanmaraş'ta meydana gelen ve çevre illerin de etkilendiği iki ayrı deprem nedeniyle doğal afet bölgesindeki ilgililerin adli yardım hizmetlerinden etkin ve verimli bir şekilde faydalanması ile birlikte mağdurların hak arama mekanizmalarının ve adalete erişimlerinin güçlendirilmesi amacıyla bazı temel hakları içeren broşür hazırlanarak (30.000 broşür) dağıtılmıştır. Söz konusu broşürlerde ilgililerin özellikle adli yardım başvuruları için ADM'lere başvurarak bu konuda yardım alabilecekleri hususu ile 4539 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.
- ASHB koordinasyonunda gerçekleştirilen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Veri ve İstatistik Komitesi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Veri ve İstatistik Komitesi Veri Analizi Alt Çalışma Grubu toplantılarına katılım sağlanmıştır.

Tüm bunların yanı sıra Cumhurbaşkanlığı himayesinde ASHB koordinesinde hazırlanan "*Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı*" (2024-2028) kapsamında Adalet Bakanlığının sorumlu kurum olarak yer aldığı; *"Aile bireylerinin hukuk alanındaki bilgi ve becerilerinin artırılmasına ilişkin adli süreç ve idari başvuru mekanizmaları hakkında farkındalık çalışmaları yapılacaktır.", "... Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan uzmanlara yönelik eğitim programlarına aile ve sosyal hizmetler temelli dersler eklenecektir." ve "Evlilik akdinin sonlandırılma sürecinin aile bireyleri üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması ve aileyi destekleyici uygulamalar geliştirilmesi amacıyla mahkeme temelli "aile arabuluculuğu" sistemi ve olası etkilerine ilişkin uluslararası ve geniş katılımlı çalıştay düzenlenecektir."* faaliyetlerine dair çalışmalar devam etmektedir.

2025 Yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı

2025 yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı kapsamında Adalet Bakanlığı sorumluluğunda yerine getirilmesi planlanan faaliyetler aşağıdaki gibidir[673]:

- Kadına yönelik şiddet eylemleri kapsamında olduğu değerlendirilen mevzuattaki suç türleri ve kriterler gözden geçirilerek analiz çalışmaları yürütülecektir.
- Kadına yönelik şiddet eylemlerinin ceza ve infaz uygulamalarına ilişkin farklı ülkelerden mevzuat taraması yapılacaktır.
- Hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik "*Ceza Muhakemesinde Mağdur Hakları ve Mağdurun Dinlenmesi*" ile "*6284 sayılı Kanun ve Uygulamaları*" konularında eğitimler verilecektir.
- Hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcı yardımcılarına yönelik "*6284 sayılı Kanun Uygulaması*", "*Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar*" ve "*Mağdur Hakları*" konularında düzenli ve sürekli eğitim çalışmaları gerçekleştirilecektir.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görevli personele yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda farkındalığın arttırılması amacıyla eğitim ve seminer çalışmaları yürütülecektir.
- ADM'lerin kadına yönelik şiddet mağdurlarına hizmet sunma kapasitesi geliştirilecektir.
- ADM'lerin kadına yönelik şiddetle mücadeleye dair hizmetleri ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.
- 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen fiziki koruma tedbirlerinin rehabilitasyon programları ile eşzamanlı yürütülmesine ilişkin gerekli tedbirler alınmaya devam edecektir.
- Şiddet mağduru kadınların beyanlarının özel ortamlarda alınmasına imkân sağlayan AGO'ların sayısı artırılacaktır.

5.4.5 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Adli Süreç

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin adli süreç boyutu; tedbir süreci ve soruşturma veya kovuşturma süreci olarak ikiye ayrılarak ele alınabilir. Tedbir süreci ve soruşturma veya

[673] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

kovuşturma süreci olarak adlandırabileceğimiz bu süreçler, bazı durumlarda birbirlerinden ayrı işlerken bazı durumlarda ise birlikte işleyebilmektedir.

Tedbir süreci 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre işlemektedir. Tedbir talebiyle kişinin doğrudan aile mahkemesine müracaatı mümkün iken, kolluk birimlerine (polis ve jandarma), mülki amire (kaymakamlık ve valilik) Cumhuriyet başsavcılığına veya ŞÖNİM'e başvuru yaparak da tedbir kararlarının verilmesi talep edilebilmektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında alınabilecek tedbirler şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak olduğundan, tedbir talebinde bulunulurken kişinin şiddet görmesi ya da şiddet tehlikesi altında bulunması yeterli görülmektedir. Dolayısıyla şiddet mağdurunun maruz kaldığı eylem, bir suç teşkil etmese bile kişi şiddet tehdidi altında bulunduğunu beyan ederek tedbir kararı verilmesini talep edebilmektedir. Ayrıca aile mahkemesi hâkimleri de incelemekte oldukları dosyalarda şiddetle ilgili bir olguya rastlarsa re'sen de tedbir kararları verebilirler.[674]

6284 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin üçüncü fıkrasında mağdur hakkında koruyucu tedbir kararlarının verilebilmesi için delil veya belge aranmayacağı, önleyici tedbir kararlarının geciktirilmeksizin verilebileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte adli mercilere yansıyan şiddet vakalarına dair çoğunlukla adli soruşturma süreçleri işletilmekte ve bu soruşturma işlemleri ile birlikte tedbir taleplerinde bulunulmaktadır. Delilden yola çıkan ve maddi gerçeğin araştırıldığı bir süreci ifade eden ceza muhakemesi sürecinde konuyla ilgili soruşturma işlemlerinin gerçekleştirilmesi, vakaya uygun koruma tedbirlerine başvurulması (gözaltı/ tutuklama/ adli kontrol) ya da iddianame düzenlenerek kamu davasının açılması doğrudan delillerle ilgilidir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160'ıncı ve 161'inci maddelerine göre ceza kanunlarında yer alan herhangi bir suçun işlenildiğini öğrenen Cumhuriyet savcısı tarafından hemen araştırma yapılmak suretiyle soruşturma işlemlerine başlanmakta, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için Cumhuriyet savcısı, emrindeki adlî kolluk görevlilerini talimatlandırarak ve ihtiyaç duyulduğu halde de diğer kamu görevlilerinden bilgi ve belge talep ederek delillerin toplanmasını sağlamaktadır.

Aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları, bu suçlar için oluşturulmuş aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarında görev yapan Cumhuriyet savcıları tarafından

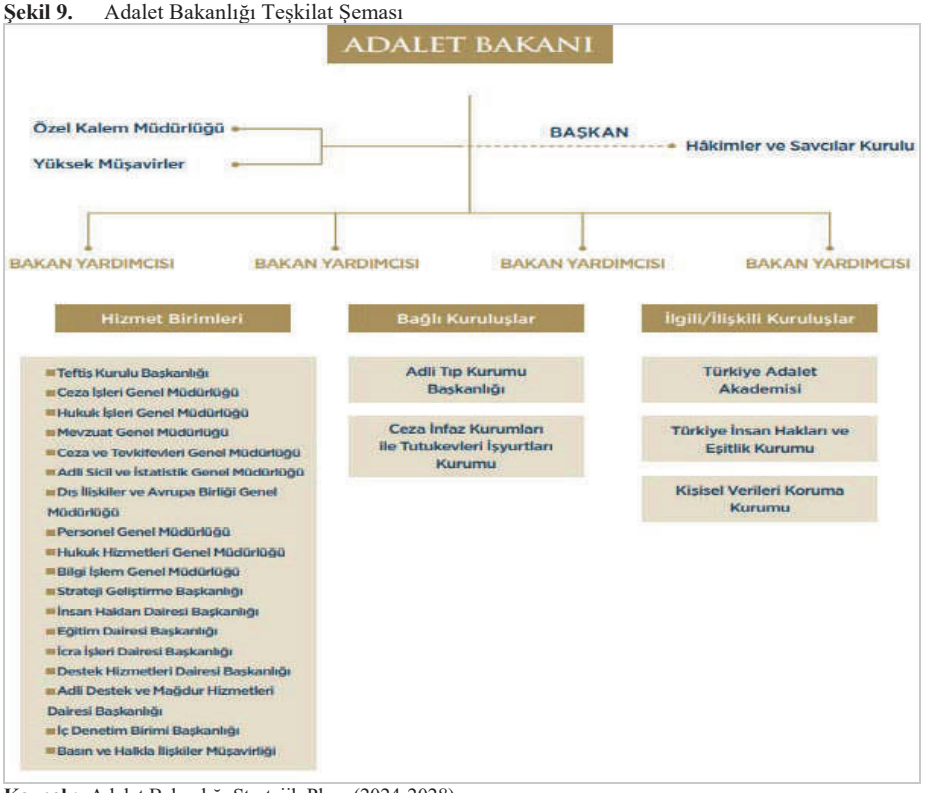
[674] 03.12.2024 tarihli 2. Komisyon Toplantı Tutanağı, s. 12.
https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

yürütülmektedir. Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı tedbir mahkemesinden şiddet mağduru hakkında tedbir talep edebileceği gibi mağdur da bizzat tedbir mahkemesine başvurarak koruyucu ve önleyici tedbir kararı verilmesini talep edebilmektedir. Gerçekleştirilen eylemin 5237 sayılı Kanun kapsamında suç teşkil etmesi halinde Cumhuriyet savcısı tarafından genel hükümlere göre soruşturma işlemleri başlatılmaktadır.

5.4.6 Kurumsal Alt Yapı ve Sunulan Hizmetler

Adalet Bakanlığı bünyesinde çeşitli Genel Müdürlükler ve Başkanlıklar ana hizmet birimleri olarak görev yapmaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında ise özellikle bünyesinde Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı bulunan Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın yanı sıra Mevzuat Genel Müdürlüğü, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Eğitim Dairesi Başkanlığı ile Türkiye Adalet Akademisi tarafından etkin bir biçimde hizmetler yürütülmektedir.

Şekil 9. Adalet Bakanlığı Teşkilat Şeması

Kaynak: Adalet Bakanlığı Stratejik Planı (2024-2028).

5.4.6.1 Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Mağdurlara suç sonrası destek olmak, rehberlik hizmeti sunmak, tekrarlanan mağduriyetler yaşanmasının önüne geçmek amacıyla 2013 yılında Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, 10.06.2020 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı olarak Adalet Bakanlığı ana hizmet birimi şeklinde teşkilatlandırılmıştır.[675]

Başkanlık, suç mağdurlarına sunulacak hak ve hizmetler konusunda çalışmalar yaparak adli süreçte mağdurlara ve özellikle kırılgan gruplara yönelik onarıcı adalet ve sosyal hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde etkin, sürdürülebilir ve ulaşılabilir mağdur destek sistemi kurulmasına katkı sağlamak üzere çalışmalar yürütmektedir.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın görev ve yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 53'üncü maddesinde düzenlemiştir.

Başkanlığın başlıca görevleri arasında;

- Mağdurlara adli süreçteki hak ve yükümlülükleri ile kendilerini bekleyen süreç hakkında bilgilendirme yapılması,
- Kırılgan gruba dâhil mağdurlara yönelik hak ve hizmetlerin geliştirilmesi,
- Tekrarlanan mağduriyetleri önleyici tedbirler alınması,
- Adli yardım hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde işleyişine yönelik tedbirler alınması,
- Mağdurların hak arama mekanizmalarının ve adalete erişimlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılması,
- Tanıklara yönelik hizmetlerin geliştirilmesi,
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine yönelik faaliyetlerin yürütülmesi,
- Mağdurların her alanda desteklenmesini sağlamak amacıyla toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetlerde bulunulması

yer almaktadır.[676]

[675] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.11, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[676] https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/görevlerimiz. (Erişim Tarihi: 28.02.2025).

02.09.2022 tarihinde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde kadınlara, çocuklara, yaşlı, engelli ve tanıklara yönelik politikalar geliştirilmesi ile adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince sunulan hizmetlerin etkinliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmek üzere Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı, Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı ile Adli Destek ve Yardım Hizmetleri Daire Başkanlığı kurulmuştur.

Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından;

- Kadın mağdurlara yönelik psiko-sosyal müdahale programları geliştirmek,
- Kadın mağdurların sahip oldukları haklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca kendilerine sunulan hizmetler konusunda bilgilendirilmelerine yönelik çalışmalar yapmak,
- Ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek, düzenlenen etkinliklere katılmak ve mevzuatın geliştirilmesine katkıda bulunmak,
- Şiddet mağduru kadınlara sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması ile kadın mağdurların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik araştırma, inceleme ve analiz çalışmaları yapmak ve projeler geliştirmek,
- Şiddet mağduru kadınlara yönelik hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli şekilde çalışmalar yürütmek

yönünde faaliyetler gerçekleştirilmektedir.[677]

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde adliyelerde tüm suç mağdurlarına yönelik bilgilendirme, yönlendirme ve psiko-sosyal destek sağlamak üzere 2019 yılında adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri (ADM) kurulmuştur. Bu müdürlüklerin sayısı 81 ilde 174'e ulaşmıştır. Müdürlükler bünyesinde özel ortamlarda ifade ve beyanının alınması gerektiği veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar ile cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları ve insan ticareti mağdurları gibi kırılgan gruba dâhil mağdurların ifade ve beyanlarının alınması amacıyla 2017 yılında AGO'lar kurulmuştur. 81 il ve 165 adliyede 174 AGO faaliyet göstermektedir.[678]

[677] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054.
[678] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 7, 13. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054.

5.4.6.1.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Amacıyla Yapılan Çalışmalar

5.4.6.1.1.1 İhtisaslaşmış (Uzmanlaşmış) Birimlerin Kurulması

Aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele; çok yönlü, bütüncül bir yaklaşım ile toplumun tüm kesimlerinin ortak ve kararlı mücadelesini, bu konuda uzmanlaşmış birimler oluşturularak söz konusu birimler aracılığıyla hızlı ve etkin çalışmalar yürütülmesini, bu birimlerde görev yapan kişilerin uzmanlaşmasını sağlayacak uygulamalar ile düzenli eğitimlere katılımlarını, ayrıca nitelikli ve tekrarlanan şiddetle etkin mücadele edilmesine yönelik çalışmaların iş birliği içerisinde yerine getirilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu kapsamda Adalet Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar neticesinde kadına yönelik şiddetle etkin mücadele edilebilmesi amacıyla ihtisaslaşmış birimler oluşturulmuş, bu birimlerde uzmanlaşmış kişilerin görev yapmaları sağlanmıştır. Uzmanlaşma için yapılan çalışmalar hem 6284 sayılı Kanun açısından tedbir sürecinde hem de ceza soruşturma süreçlerinde etkin ve hızlı adımlar atılmasını, özelikle nitelikli ve tekrarlanan şiddet vakalarına odaklanılarak vakaya özgü etkili adli ve idari tedbirlerin alınmasını sağlamaya yöneliktir.

Böylece aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet suçlarının soruşturmaları ile 6284 sayılı Kanun'da öngörülen koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının tek elden değerlendirilmesi ve etkin takibinin sağlanması amaçlanmıştır. Dolayısıyla adli ve idari mercilerin taşra birimleri arasında ihtisaslaşmanın sağlanması kurumlar ve birimler arasındaki etkileşimi de artırmış, daha etkili ve hızlı çözümler üretilmesini mümkün kılmıştır.

Bir yandan birimlerin yaygınlaştırılması çalışmaları devam ederken, bir yandan da bu birimlerde görev yapanlara yönelik düzenli eğitim çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

5.4.6.1.1.2 Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Suçları Soruşturma Büroları

Adalet Bakanlığının 17.12.2019 tarihli ve 154/1 sayılı "*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanması*" konulu Genelgesiyle; tüm adliyelerde aile içi ve kadına yönelik şiddet suçlarını soruşturmak üzere "*aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma büroları*"nın kurulması ve bu bürolarda belirli Cumhuriyet savcılarının görevlendirilmesi istenmiş, bu kapsamda Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde

"*aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma büroları*" kurulmuştur. 81 ilde toplam 242 adliyede bu bürolar faaliyet göstermektedir.[679]

Genelge'nin ilgili adli mercilere duyurulmasından önce aile içi ve kadına yönelik şiddet suç soruşturma büroları yalnızca birkaç büyük il adliyelerinde faaliyet göstermekteyken, Genelge'nin yayımlanmasıyla aile içi ve kadına yönelik şiddet suç soruşturmalarının Ülke genelinde yaygınlaştırılmalarına yönelik önemli bir adım atılmıştır.

Söz konusu Genelge gözden geçirilerek 10.01.2023 tarihli ve 154/2 sayılı "*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi*" Genelgesi olarak güncellenmiştir. 154/2 sayılı Genelge'de de ihtisaslaşmanın sağlanması amacıyla aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarında görevli Cumhuriyet savcılarının zorunlu durumlar dışında farklı işlerde görevlendirilmemesi ve bu amaca aykırı iş bölümü değişikliği yapılmaması istenmiştir.[680]

Bununla birlikte soruşturma işlemlerine en başında doğru şekilde yön verilmesi, bu konuda görevli kolluk birimlerinin doğrudan talimatlandırılarak etkili adli ve idari tedbirlerin hızlı bir şekilde alınmasının ve uygulanmasının sağlanması amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından tüm Cumhuriyet başsavcılıklarına duyuru yazısı yazılarak aile içi ve kadına yönelik şiddet suç soruşturma bürolarına ilişkin nöbetlerin sadece bu bürolarda görevli Cumhuriyet savcıları tarafından tutulması ve vakaların uzmanlaşmış Cumhuriyet savcıları tarafından etkin şekilde soruşturularak işlemlerin takip edilmesi hususuna dikkat çekilmiştir.[681]

Büroların kurulmasıyla aile içi ve kadına yönelik şiddet suçlarına ilişkin soruşturmaların uzmanlaşmış Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülmesi sağlanmıştır. İş durumu itibariyle büro bulunmayan ilçe adliyelerinde ise söz konusu suçlara ilişkin soruşturmalar yapılan iş bölümü neticesinde belirli Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülmektedir. Böylece söz konusu suçlara ilişkin uzmanlaşmanın sağlanmasıyla soruşturmaların titizlikle ve etkin şekilde yürütülmesi amaçlanmıştır.

Adalet Bakanlığı tarafından 2. İnsan Hakları Eylem Planı (2021-2023) doğrultusunda bu büroların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmüş, ayrıca bu bürolarda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik düzenli eğitim ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

---

[679] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.6, 11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

[680] https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/12012023150300154-2%20NOLU%20GENELGE.pdf.

[681] https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/27032024160138Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20ve%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20%C5%9Eiddet%20Su%C3%A7lar%C4%B1%20Soru%C5%9Fturma%20B%C3%BCrolar%C4%B1nda%20M%C3%BCracaat%20%C4%B0%C5%9Flemleri%20N%C3%B6bet%20Listesi%20Olu%C5%9Fturulmas%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi: 27.02.2025)

5.4.6.1.1.3 Aile Mahkemeleri

9.1.2003 tarihli 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'a göre aile mahkemeleri aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulmuştur. Adalet Bakanlığı tarafından Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun olumlu görüşü alınarak her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere aile mahkemeleri kurulmaktadır. Aile mahkemesi kurulamayan yerlerde aile hukukundan doğan dava ve işlere, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenen asliye hukuk mahkemesi tarafından bakılmaktadır.

Ülkemizde 2003 yılına kadar aile hukukuna ilişkin davaları görmek üzere ihtisaslaşmış bir mahkeme bulunmazken 2003 yılında bu davaları görmek üzere aile mahkemeleri kurulmuştur. Hâlihazırda 498 aile mahkemesi yargılama faaliyetlerine devam etmektedir.[682] Bununla birlikte 453 asliye hukuk mahkemesi tarafından da aile mahkemesi sıfatıyla aile hukukundan doğan dava ve işler görülmeye devam etmektedir.

5.4.6.1.1.4 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Tedbir Kararı Vermekle Görevli İhtisas Mahkemeleri

Aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere ihtisas mahkemeleri olarak 2003 yılında aile mahkemeleri kurulmakla birlikte Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesi tarafından, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen önleyici ve koruyucu tedbir kararlarının sayısında yaşanan artış ile mahkemelerin verimliliği ve etkinliği dikkate alınarak bu konuda alınacak tedbir kararları açısından ivediliğin sağlanması amacıyla ihtisas mahkemeleri belirlenmesinin faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesi tarafından 27.12.2019 tarihinde alınan ve 30.12.2019 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1584 sayılı Karar ile 6284 sayılı Kanun kapsamında koruyucu ve önleyici tedbir kararlarını vermekle görevli ihtisas mahkemeleri olarak tedbir mahkemelerinin belirlenmesine karar verilmiştir. Böylece aile mahkemesi bulunan yerlerde 6284 sayılı Kanun uyarınca gelecek işlere o yerdeki belirli aile mahkemeleri tarafından, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde ise gerek aile mahkemelerinin görev alanında olan dava ve

[682] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.6. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

işlere gerekse 6284 sayılı Kanun uyarınca gelecek işlere o yerdeki belirli asliye hukuk mahkemeleri tarafından bakılmaktadır.[683]

Söz konusu Karar'la 6284 sayılı Kanun'da öngörülen koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının tek elden değerlendirilmesi ve etkin takibinin sağlanması amaçlanmış ve bu amaçla belirlenen mahkemeler 2020 yılı Ocak ayı itibariyle tüm adliyelerde faaliyete geçirilmiştir. Daha önce birçok aile mahkemesi tarafından bakılan dosyalara artık sadece görevlendirilen ve aldığı eğitimlerle uzmanlaşan tedbir mahkemesi hâkimi tarafından bakılmaktadır. Ayrıca her adliyede bu tedbir kararlarını vermekle görevli mahkemeler belirlenmiştir. Tedbir mahkemeleri Ankara, İstanbul, İzmir başta olmak üzere büyük illerde faaliyetine devam etmektedir. İş yoğunluğuna göre birden fazla hâkimin bu dosyalara baktığı yerler de bulunmaktadır.[684]

Ayrıca tedbir mahkemesi hâkimlerine yönelik düzenli eğitim ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

5.4.6.1.1.5 UYAP Uyarı Ekranları ve Dosya Sorgulama

Tekrarlanan şiddet vakalarının gözden kaçırılmaması ve risk tespiti amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen çalışmalar neticesinde mahkemeler tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının Ulusal Yargı Ağı Projesi Bilişim Sistemine (UYAP) kaydı aşamasında bir uyarı sistemi geliştirilmiştir. Söz konusu uyarı sistemi sayesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında aleyhinde tedbire hükmedilen kişi hakkında tedbir kararı oluşturulması ve kararın kaydı aşamasında tedbir mahkemesi kâtibinin ekranında ilgiliye ait daha önce verilen tedbir kararları uyarı şeklinde gösterilmektedir. Uyarıda ilgili hakkında daha önce tedbire hükmetmiş olan mahkemenin adı, karar verilen dosyaya ilişkin değişik iş numarası, tedbirin türünün ve süresinin yer aldığı bilgilere yer verilmektedir.[685]

Tedbir geçmişi ile ilgili gelen uyarı akabinde ikinci bir uyarı ekranı daha açılmaktadır. Bu uyarı ekranında tarafların adli sicil kaydı sorgusu yapılabilmektedir. Söz konusu uyarı ekranları sayesinde vakaya özgü tedbir kararları ve süreleri belirlenirken kişi hakkında tedbir geçmişi görülebilmekte ve vakaya uygun tedbirler belirlenebilmektedir. Bununla birlikte Cumhuriyet savcısı ve hâkim ekranlarından tarafların adli sicil kaydı, hukuk ve ceza dava dosyalarının kapak bilgilerinin sorgulanması imkânı da bulunmaktadır. Ayrıca hâkim

[683] https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/27_12_2019%20tarihli%20ve%201584%20Say%C4%B1l%C4%B1%20Karar%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi: 13.03.2025).
[684] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.6, 9. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[685] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.11, 13. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

tarafından ilgili mahkemeye gönderilecek dosya inceleme talebiyle bu dosyaların UYAP sistemi üzerinden incelenmesi de mümkündür.[686] Böylece söz konusu kayıtların incelenmesi, nitelikli ve tekrarlanan şiddet vakalarının gözden kaçırılmaması ve risk durumunun doğru bir şekilde belirlenmesi açısından yol gösterici olabilmektedir.

5.4.6.1.1.6 Tahliye Bildirimi

63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "*Bazı mağdurlara yönelik hizmetler*" kenar başlıklı 6'ncı maddesinde belirtilen; kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı, neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçları ile kadına karşı şiddet eylemleri olarak değerlendirilen kasten yaralama, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma eylemleri nedeniyle ceza infaz kurumlarında tutuklu veya hükümlü olan kişilerin tahliye, firar ve izin durumlarının ivedi olarak ilgili kolluk birimine bildirilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı ile entegrasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu bildirim neticesinde kolluk birimleri tarafından yapılan değerlendirme sonucunda gerekli koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması, mağdur için tehlike oluşturabilecek hallerde ise mağdura bilgi verilmesi sağlanmaktadır.[687]

63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yürürlüğe girmeden önce de Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile İçişleri Bakanlığı iş birliğiyle 2015 yılından itibaren tahliye bildirimleri yapılmaktaydı. 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile gelen düzenlemeden sonra ise bildirimlerin UYAP sistemi üzerinden yapılması konusunda UYAP ve kolluk birimlerince kullanılan EKİP sistemleri arasında entegrasyon çalışmaları yapılarak bildirimlerin etkinliği artırılmış ve tahliye bildirimin kapsamı genişletilmiştir. Ayrıca boşanma uyuşmazlığının tarafı bulunan ve/veya hakkında 6284 sayılı Kanun kapsamında önleyici tedbir kararı verilmiş tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumlarından tahliye, salıverme, izin ve her türlü çıkış bilgileri (şahıs adres, il/ilçe bilgileri de dâhil), mağdur bilgileri (kimlik verisi, adresi, irtibat numarası), dosya kapak, cezaevi giriş çıkış, tahliye karar, suç-ceza, bulunduğu cezaevi, gönderilme nedeni, çıkış türü, dosya numarası vb. bilgileri içeren yığın veriler kolluk birimleri ile paylaşılmaktadır.[688]

[686] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.11, 13. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[687] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.10. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[688] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

10.01.2023 tarihinde yayımlanan Adalet Bakanlığının 154/2 sayılı "*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi*" konulu Genelgesi'nde de; kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından tutukluların ya da hükümlü bulunan kişilerin ceza infaz kurumlarından tahliye olması veya firar etmesi halinde, ayrıca izin nedeniyle ceza infaz kurumundan ayrılma durumunda da ceza infaz kurumu müdürlüğünce, mağdurun bulunduğu yer kolluk birimine bildirimde bulunulmasının sağlanması hususunda gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi istenmiştir.

5.4.6.1.2 Projeler ve Farkındalık Çalışmaları

5.4.6.1.2.1 Türkiye'de Adalete Erişim İçin Adli Yardım Uygulamalarının Geliştirilmesine Destek Projesi Aşama II (ILAP)

2019 yılı Nisan ayında başlamış olup 2022 yılı Nisan ayında tamamlanan, Adalet Bakanlığı ve Türkiye Barolar Birliği (TBB) iş birliğiyle BM Kalkınma Programı (UNDP) ve İsveç Uluslararası Kalkınma İş birliği Ajansı (SIDA) teknik desteği ile yürütülen bu Proje ile Türkiye'de adli yardım uygulamalarının koordineli, nitelikli ve sistematik bir şekilde yürütülmesi ve adalete erişimin kolaylaştırılmasına ilişkin çalışmaların artırılması amacıyla farkındalığın oluşturulması hedeflenmiştir.[689]

Bu amaçlara ulaşmak için adli yardım hizmeti sağlayıcıları (TBB, Barolar ve avukatlar), kadın dernekleri ve sivil toplum kuruluşları arasında daha iyi koordinasyon sağlanması ve mekanizmalar geliştirilmesi ile çevrim içi eğitimler aracılığıyla avukatların kapasitesinin artırılması çalışmaları gerçekleştirilmiştir.[690]

Proje ile ayrıca Ankara Barosu tarafından iyi bir uygulama örneği olarak sunulan "*Gelincik Merkezi*" sisteminin belirlenen diğer barolarda da uygulamaya konulması ve şiddet mağduru kadınların temsili için ceza dosyalarında kendilerine atanan zorunlu vekillerin bu konudaki mesleki deneyimlerinin artırılması amaçlanmıştır.[691]

Proje kapsamında şiddet mağduru kadınların adli yardım hizmetlerinden yararlanmasının etkinliğinin artırılması amacıyla kurulması planlanan merkezlerde görev

[689] https://www.undp.org/tr/turkiye/projects/turkiyede-adalete-erisim-icin-adli-yardim-uygulamalarinin-gelistirilmesine-destek-projesi-asama-ii
[690] https://www.undp.org/tr/turkiye/projects/turkiyede-adalete-erisim-icin-adli-yardim-uygulamalarinin-gelistirilmesine-destek-projesi-asama-ii
[691] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

yapacak 258 avukata kadına yönelik şiddetle mücadele ve mağdurlara yaklaşım konularını içeren eğitimler verilmiş ve konuya dair eğitim modülü hazırlanarak dağıtılmıştır.[692]

Belirlenen pilot illerde barolar bünyesinde şiddet mağduru kadınlara adli yardım hizmeti sunmak üzere özel merkezler oluşturulması hedeflenmiştir. Hâlihazırda Antalya, Rize, Mardin, Denizli, Balıkesir ve Samsun illerinde "*Şiddet Mağduru Destek Merkezleri*" kurularak 24 Şubat 2022 tarihinde bu Merkezlerin açılışı yapılmıştır.[693]

5.4.6.1.2.2 Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları İçin Kamu Hizmetlerine Erişim ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi

2020 yılı Kasım ayında uygulanmaya başlanan ve 2022 yılı Mayıs ayında tamamlanan, Adalet Bakanlığı ile UNDP ve TBB iş birliğiyle yürütülen "*Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları İçin Kamu Hizmetlerine Erişim ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi*'' kapsamında belirlenen 12 pilot ilde (Antalya, Kahramanmaraş, Konya, Nevşehir, Isparta, Manisa, Sakarya, Hatay, Kastamonu, Van, Trabzon, Diyarbakır) saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda aile içi ve kadına yönelik şiddet alanında görev yapan tedbir mahkemesi hâkimleri, aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürosunda görevli Cumhuriyet savcıları, kolluk birimleri, ŞÖNİM, SHM, ASHİM personeli, il sağlık ve il milli eğitim müdürlüğü temsilcileri, Baro temsilcileri başta olmak üzere ilgili tüm kurum temsilcileri ile bir araya gelinmiş, 6284 sayılı Kanun'un uygulanması ve kurumlar arası iş birliğinin sağlanmasına yönelik görüş alışverişlerinde bulunulmuştur.[694] Söz konusu toplantıya ASHB ile İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatlarında görevli temsilciler de katılmıştır. Ayrıca Proje kapsamında adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin bilgilendirme ve yönlendirme bürosunda görevli 140 personele mağdura yaklaşım ve iletişim teknikleri ağırlıklı başta olmak üzere "*6284 sayılı Kanun ve Kanun Kapsamında Hizmet Sunan Kurum ve Kuruluşlar*" ile "*5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve Sunulan Hizmetler*" konularında eğitim programları düzenlenmiştir.

Eğitimler sonucunda hazırlanan; 6284 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler, 5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler, Temel İletişim Becerileri, Mağdura Yaklaşım İlkeleri ve

[692] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.10, 12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[693] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[694] https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1 (Erişim Tarihi: 28.02.2025)

Bilgilendirme ve Yönlendirme kitapçıklarını içeren eğitim modülleri adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine gönderilerek görevli personele dağıtılmıştır.[695]

Proje kapsamında ayrıca alanda çalışan STK temsilcileri ve ilgili Bakanlık temsilcilerinin bir araya geldikleri koordinasyon toplantıları yapılarak iş birliği çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

5.4.6.1.2.3 Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi

2022 yılı Mart ayında açılışı yapılarak 2023 yılı Nisan ayında tamamlanan ve Adalet Bakanlığı ile UN Women iş birliğiyle yürütülen, kısa adıyla ‘‘*Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi”* kapsamında 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimleri ile aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik 2022 ve 2023 yıllarında toplam 9 deneyim paylaşımı çalıştayı düzenlenmiştir. Söz konusu çalıştaylara 73 ilde görevli yaklaşık 350 hâkim ve Cumhuriyet savcısı katılmıştır.[696]

Çalıştaylardan elde edilen deneyimler ışığında tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimlerine ve Cumhuriyet savcılarına yönelik olarak “*6284 sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu*” hazırlanmış ve uygulayıcılara dağıtılmıştır. Ayrıca söz konusu kılavuz “*magdur.adalet.gov.tr*” alan adlıyla hizmet sunun Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı’nın resmi internet sitesinde dijital olarak sürekli erişime açık hala getirilmiştir.[697]

Bununla birlikte, aile içi ve kadına yönelik şiddet konusunda başvuru kaynağı olması amacıyla CEDAW başta olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuat derlenerek “*Kadına Yönelik Şiddet Mevzuat Kitapçığı*” hazırlanmıştır.

Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla müdürlüklerde görev yapan 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir. 2022 yılı son çeyreğinde yerelde kadına yönelik şiddetle mücadele alanında çalışan aktörler ile Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde bir araya gelerek kadına karşı şiddetle mücadele konusunda farkındalığın artırılması amacıyla diyalog toplantıları yapılmıştır.

---

[695] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054, https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1. (Erişim Tarihi: 28.02.2025)
[696] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.10. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[697] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.12., Kılavuz için bkz. https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dergi/100620241702416284%20Uygulama%20K%C4%B1lavuzu.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2025).

5.4.6.1.2.4 Mağdur Odaklı Adalet Buluşmaları

Yargı Reformu Stratejisi doğrultusunda adalete erişimin güçlendirilmesi ve mağdur odaklı onarıcı adalet yaklaşımı ile Devletin tüm unsurlarıyla suç mağdurlarının ve adli süreçte desteğe ihtiyaç duyan vatandaşların yanında olduğunu göstermeyi amaçlayan çalışmalar doğrultusunda "*Mağdur Odaklı Adalet Buluşmaları*" kapsamında Edirne, Mardin, Aydın, Kocaeli ve Elazığ illerinde aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcıları, tedbir hâkimleri, sulh ceza hâkimliğinde görev yapan hâkimler, ağır ve asliye ceza mahkemesi hâkimleri ile birçok kurum temsilcilerinin katılımlarıyla çalıştaylar düzenlenmiştir. Söz konusu çalıştaylarda eş zamanlı olarak "*6284 sayılı Kanun Uygulamaları*", "*5395 sayılı Kanun Uygulamaları*" ve "*Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri/Adli Görüşme Odaları*" oturumları gerçekleştirilmiştir.

5.4.6.1.3 Çalıştaylar ve Paneller

Adalet Bakanlığı tarafından şiddetle mücadeleye dair farkındalık oluşturmak ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye destek olmak amacıyla her yıl özellikle 25 Kasım haftasında kadına yönelik şiddetle mücadeleyi konu alan programlar gerçekleştirilmektedir.

25-26 Kasım 2020 tarihleri arasında tedbir mahkemesi hâkimleri, aile içi ve kadına yönelik şiddet suç soruşturma bürosunda görevli Cumhuriyet savcıları, İçişleri Bakanlığında görevli kolluk personelinin katılımıyla mevzuatta ve uygulamada karşılaşılan sorunlar ile bunlara yönelik çözüm önerilerinin değerlendirildiği "*Kadına Yönelik Şiddetle Etkin Mücadele Çalıştayı*" gerçekleştirilmiştir.[698]

27.05.2022 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7406 sayılı Kanun ile kadına yönelik şiddetle etkin mücadele kapsamında 5237 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile ısrarlı takip fiillerinin 5237 sayılı Kanun'da müstakil bir suç olarak düzenlenmesi üzerine Adalet Bakanlığı tarafından söz konusu suçun uygulanma alanına dair farkındalık çalışmalarına başlanmıştır. Bu kapsamda 5237 sayılı Kanun'un 123/A maddesinde yer bulan "*ısrarlı takip*" suçunun soruşturma ve kovuşturma esasları, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbirlerin etkinliğinin artırılması ve ihlallerin önlenmesi konularında farkındalık oluşturulması amacıyla 20.12.2022 tarihinde Eskişehir ilinde "*Israrlı Takip Çalıştayı*" gerçekleştirilmiştir.[699]

[698] https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/kadina-yonelik-siddetle-etkin-mucadele-calistayi.
[699] https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/israrli-takip-calistayi-gerceklestirildi.

Çalıştayda; "*Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Israrlı Takip Suçunun Önemi*", "*Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konusunda Son Dönemde Yapılan Mevzuat Değişiklikleri*", "*Ceza Hukuku Açısından Israrlı Takip Eylemleri*", "*6284 Sayılı Kanun Açısından Israrlı Takip Eylemleri*", "*Israrlı Takip Suçuna İlişkin Uygulama Örnekleri*" konuları ele alınmıştır.

21 Kasım 2024 tarihinde Ankara ilinde Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi temsilcileri, hâkim ve Cumhuriyet savcıları, Anayasa Mahkemesi raportörü, Adli Tıp Kurumu temsilcisi, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, kolluk personeli ile Adalet Bakanlığı temsilcilerinin katılımıyla 6284 sayılı Kanun uygulamaları ve kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin hukuk ve ceza davalarını konu alan "*Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Paneli*" gerçekleştirilmiştir.[700]

5.4.6.1.4 Çevrim İçi Gerçekleştirilen Toplantılar

6284 sayılı Kanun kapsamında görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimlerinin katılımlarıyla kadına karşı şiddetle mücadele konusunda farkındalığın arttırılması amacıyla çevrim içi istişare toplantıları yapılmıştır. Toplantılarda uygulamada yaşanan problemler ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir.

5.4.6.1.5 Uluslararası Saha Ziyareti

Adalet Bakanlığı ile UN Women iş birliğiyle yürütülen ''*Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi*'' kapsamında iyi uygulama örneği olarak belirlenen İspanya'ya (Madrid) Proje'de görevli eğitici ekibiyle birlikte Kasım 2022'de çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte İspanya Eşitlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kadına Yönelik Şiddet Başsavcılığı, İspanya Adalet Bakanlığı, Yargı Erki Genel Kurulu ve bünyesindeki Gözlemevi ve İspanyol Barolar Birliği ziyaret edilerek bilgi alınmıştır.

"*Türkiye'de Adalete Erişim için Adli Yardım Uygulamalarının Geliştirilmesine Destek Projesi Aşama II (ILAP)*" kapsamında TBB, Adalet Bakanlığı ve barolar arasında performans kriterlerine ilişkin üst düzey farkındalık sağlamak amacıyla 23-27 Ocak 2023 tarihleri arasında Fransa'ya (Paris) çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Fransa Adalet Bakanlığı, Ulusal Baro Konseyi, Paris Barosu, Paris Adliyesi Adli Yardım Bürosu ve Paris Avukatlık Okulu ziyaret edilerek Fransa'nın adli yardım sistemi, adli yardım alanındaki

[700] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.8, 10. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054.

faaliyetleri, bu alanda dosya alan avukatlar, başvuru noktaları, mekanizmaları ve kriterleri, adli yardımdan faydalananların durumu, avukatların performans kalitesinin değerlendirilmesi ile adliyenin ve baroların sorumlulukları hakkında bilgiler edinilmiştir.

5.4.6.1.6 Bilgilendirici Faaliyetler

5.4.6.1.6.1 Çevrim İçi Platformlar

Suç mağdurlarının bilgilendirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar kapsamında mağdurların sahip oldukları haklar ile kendilerine sunulan hizmetlere dair bilgilerin yer aldığı internet sitesi 2021 yılında üç farklı dilde Adalet Bakanlığı tarafından erişime açılmıştır. Suç mağdurları "*magdurbilgi.adalet.gov.tr*" alan adıyla hizmet sunan internet sitesini ziyaret ettiklerinde yaşadıkları mağduriyet türüne göre hangi haklara sahip olduklarını, hangi hizmeti hangi kurumlardan alabileceklerini ve bunun için nasıl bir yol izlemeleri gerektiğini kolaylıkla öğrenebilmektedir. Ayrıca suç mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri amacıyla bazı temel haklar ile suç türleri hakkındaki bilgilerin yer aldığı broşürler (adli yardım nedir, katılma nedir, mağdur kimdir, uzlaşma nedir, şikâyet nedir, tanık kimdir, suç mağduru çocuk kimdir, tazminat nedir) "*magdurbilgi.adalet.gov.tr*" alan adıyla hizmet sunan internet sitesinde dijital ortamda sürekli erişime açık durumdadır. Türk işaret diline çevirisi yapılan bu broşürlere ilişkin 66 video "*magdurbilgi.adalet.gov.tr*" alan adıyla hizmet sunan internet sitesine eklenmiş ve erişime açılmıştır.[701]

Bunların yanı sıra Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından yapılan çalışmalara, kılavuz ve rehberlerin yanı sıra mevzuat düzenlemelerine, tamamlanan ve yürütülen projelere dair bilgilere resmi internet adresi olan "*magdur.adalet.gov.tr*" adresinden ulaşılabilmektedir. Ayrıca magdur@adalet.gov.tr e-posta adresi üzerinden mağdurların başvuruları Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından ivedilikle ele alınarak gereğinin yapılması için ilgili yerlere yönlendirilmektedir.[702]

Diğer taraftan Adalet Bakanlığı kurumsal web sayfaları ve UYAP portal uygulamalarının tamamına "*Erişilebilirlik*" menüsü altında tüm içeriğin seslendirilmesi ile engelli bireylere destek sağlanmıştır. UYAP Avukat, Vatandaş ve Kurum Portalında yer alan "*Erişilebilirlik Menüsü*" aracılığıyla engelli kullanıcıların portal hizmetlerinden maksimum

[701] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 14. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[702] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

düzeyde yararlanmaları sağlanmaktadır. Vatandaş Portal, Avukat Portal, Kurum Portal, Bilirkişi Portal ve Arabulucu Portal görme engelli vatandaşlar için ekran okuma uygulamalarına uyumlu hale getirilmiştir. Sosyal medya paylaşımlarında erişilebilirlik açısından alternatif metin yöntemi de kullanılmaktadır.[703]

5.4.6.1.6.2 Bilgilendirici Materyaller

Suç mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri amacıyla bazı temel haklar ile suç türleri hakkındaki bilgilerin yer aldığı (adli yardım nedir, katılma nedir, mağdur kimdir, uzlaşma nedir, şikâyet nedir, tanık kimdir, suç mağduru çocuk kimdir, tazminat nedir) broşürler ve afişler tüm adliyelere dağıtılmıştır. Söz konusu afişler herkesin görebileceği yerlere asılmış olup broşürlerin hem müdürlüklerde hem de adliyenin farklı yerlerinde dağıtımı yapılmaktadır. Ayrıca adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri ile hizmetlerinin tanıtımı amacıyla bir kamu spotu hazırlanmıştır.[704]

Şiddet mağduru kadınların adalete erişimini kolaylaştırmak amacıyla; şiddete maruz kalan ya da kalma ihtimali bulunan kadınların şiddet öncesi, sırası ve sonrasında izleyebilecekleri adımları ve kendilerine sunulan hakları hatırlatan broşürler hazırlanmıştır. Bu broşürler adliyelerde ve ilgili kolluk birimlerinde bulundurulmak üzere ADM'lere gönderilmiştir. Broşürlerde şiddet mağduru kadınların adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri ve hizmet alabilecekleri kurumlara veya uygulamalara yönlendirilmelerinin yanı sıra şiddet olgusuyla karşılaşan kişilerin ve kamu görevlilerinin de başvurabilecekleri kurumlarlara ve ihbar yükümlüklerine yer verilmiştir.[705]

Boşanma aşamasındaki kadınlara ilişkin KADES bilgilendirmesi içeren ve İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan afişlerin de ADM'lerde ve aile mahkemelerinde bulundurulması amacıyla gönderilmesi sağlanmıştır. Ayrıca Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan "*6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uygulama Kılavuzu*", "*Mağdura Yaklaşım Kılavuzu*", "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlam ve Tedbir Karalarının Yerine Getirilmesi Sürecine İlişkin Rehber", "Çocuk Adalet Merkezi Uygulama Raporu*", "*Tanığa Yaklaşım Kılavuzu*" gibi kılavuzlar ve rehberler uygulayıcılara dağıtılmış,

[703] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[704] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[705] Bu kısımda, Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

dijital formatları da resmi internet adresi "*magdur.adalet.gov.tr*" adresinde sürekli erişime açık hale getirilmiştir.[706]

5.4.6.1.7 Araştırma ve Analiz Çalışmaları

5.4.6.1.7.1 Suç Failleri Profili Üzerinden Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması

Adalet Bakanlığı ile Ankara Üniversitesi arasında imzalanan "*Kadına Yönelik Şiddetin Suç Failleri Üzerinden Araştırılması İş Birliği Protokolü*" kapsamında Ankara Sincan Kapalı L 1 ve L 2 Tipi Ceza İnfaz Kurumunda kadına yönelik şiddet suçlarından tutuklu / hükümlü olarak bulunanlarla yürütülen anket ve mülakat çalışmaları sonucunda "*Suç Failleri Profili Üzerinden Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması Sonuç Raporu*" hazırlanmıştır.[707]

Araştırma, Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ile Ankara Üniversitesi iş birliğiyle iki aşamalı olarak yürütülmüştür. Çalışmanın ilk bölümünde kadına yönelik şiddet suçlarından 143 hükümlü ve tutuklu ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde kadına yönelik şiddetin nedenlerinin araştırılması ve çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme anket formu hazırlanmıştır. Yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak 27 katılımcı ile görüşülmüştür.[708]

Çalışmadan çıkan sonuçlar açısından, en yüksek oranda eşzamanlı olarak ruhsal veya fiziksel açıdan erkeğin kendini kötü hissetmesi, özellikle çocukluk döneminde ya da hayatının diğer dönemlerinde fiziksel saldırıya maruz kalmış olması, ekonomik durumunun kötü olması, alkol ve madde kullanıyor olması en önemli risk faktörleri olarak görülmüştür.[709]

Raporun sonuç kısmında; yüksek oranda büyükşehirlerde yaşamlarını sürdürmüş olan faillerin büyükşehirde yaşamanın getirdiği ekonomik ve sosyal zorluklardan etkilenmiş olabileceği, faillerin çoğunluğunun sahip olduğu düşük eğitim seviyelerinin düşük kontrol edilen öfke düzeyleriyle ilişkilendirildiği, eğitim düzeyiyle ilişkili olarak çoğunlukla hizmet sektöründe nitelik gerektirmeyen işlerde ve işçi statüsünde çalıştıkları, çalışma durumlarıyla öfke düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edildiği, ekonomik durumunu "*çok kötü*" olarak nitelendiren katılımcıların öfke düzeylerinin en yüksek düzeyde olduğu, katılımcıların

[706] Bkz.https://magdur.adalet.gov.tr adlı resmi internet sitesinde yer alan "*Kılavuzlar*" sekmesine tıklayarak söz konusu materyallere erişim sağlanabilmektedir.
[707] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.10, 32. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054.
[708] 08.01.2025 tarihli 8.Toplantı Tutanağı, s.5, 8. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073.
[709] 08.01.2025 tarihli 8.Toplantı Tutanağı, s.5. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073.

çoğunluğunun daha önce tutuklanma ve cezaevine girme deneyimi yaşadığı, bu kişilerin bir suç döngüsü içinden çıkamadıklarının düşünüldüğü, katılımcılardan "*çoğu zaman alkol kullandığını*" söyleyenlerin öfke düzeylerinin yüksek olduğu, katılımcıların yaşadığı ve uygun bir tedavi almadıkları psikolojik sıkıntılarının öfkenin dışa vurulmasına etki ettiği, katılımcıların psikolojik tedavi ve ilaç kullanımının çok az bir düzey olduğu, olumsuz yaşam deneyimleri olan katılımcıların çözülememiş psikolojik sorunlarının olduğu, olumsuz yaşam deneyimlerinin katılımcıların psikolojik iyilik hâllerini etkilediği, katılımcıların yaşamlarının bir döneminde mutlaka şiddetin olduğu, şiddete maruz kalabildiği gibi şiddete tanık da oldukları, çocukluğunda aile içinde şiddeti deneyimleyen katılımcıların kendi evliliklerinde de şiddeti bir araç olarak kullandıkları şeklinde tespitler yer almıştır.[710]

5.4.6.1.8 Mağdura Yaklaşım Kılavuzu

Yargı Reformu Strateji Belgesi'nde (2019-2023) ve İnsan Hakları Eylem Planı'nda (2021-2023) yer alan mağdur odaklı uygulamaların geliştirilmesine yönelik hedefler doğrultusunda Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından adalete erişimin güçlendirilmesi ve özellikle suç mağdurlarının adli süreçte ikincil örselenmelerinin önlenmesi amacıyla "*Mağdura Yaklaşım Kılavuzu*" hazırlanarak uygulayıcılara dağıtılmıştır. Başta kolluk, sağlık ve yargı çalışanları olmak üzere suç mağdurlarına hizmet sunan uygulayıcıların bir rehber ve başvuru aracı olarak kullanmaları amacıyla hazırlanan "*Mağdura Yaklaşım Kılavuzu*" ile suç mağdurlarına yönelik temel yaklaşım standartlarını ve ilkelerini tek bir belgede toplamak, suç mağdurları ile temas halinde olan hizmet sağlayıcılara yol göstermenin yanı sıra mağdurların haklarına saygılı ve duyarlı bir yaklaşım sergilemelerine destek vermek hedeflenmiştir. Kılavuzda başta çocuk, kadın, engelli, yaşlı mağdurlar ile insan ticareti mağdurlarına ve yabancı uyruklu mağdurlara yaklaşıma ilişkin özel bölümler yer almaktadır. Bu bölümlerde söz konusu mağdurlarla çalışan görevlilerin farkındalığı artırılarak hizmet kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

5.4.6.1.9 Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlam ve Tedbir Karalarının Yerine Getirilmesi Süreci

Çocukların menfaatlerinin özel olarak korunması gerekliliğinden hareketle 30.11.2021 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile

[710] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 32. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yapılan değişiklikle 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması*" başlığı altında çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlere yönelik düzenlemeler eklenmiştir.

Bu düzenleme öncesinde çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemler daha önce icra müdürlükleri tarafından yerine getirilmekte iken 7343 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler sonrasında bu işlemler artık "*Çocuk Görüşme Merkezlerinde*" adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri tarafından uzmanlar aracılığıyla, bu müdürlüklerin bulunmadığı yerlerde ise Adalet Bakanlığınca belirlenecek hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir. Çocuk görüşme merkezleri çocukların ebeveynleri ile mümkün olduğunca kaliteli zaman geçirmesine imkân sağlayacak parklara, bahçelere, içerisinde sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü yerler içerisinde ya da bu yerlere yakın konumlandırılmaktadır.

Bu merkezler, valiliklerin ve belediyelerin iş birliğiyle ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından tahsis edilmekte ya da oluşturulmaktadır. Ayrıca mümkün olduğunca bu merkezlerin içerisinde kitapların, dergilerin, her yaş grubuna uygun oyuncakların bulunduğu çocuk bekleme ve oyun alanı, yetişkin bekleme odası, görüşme odası, bebek bakım odası gibi bölümlere yer verilmeye çalışılmaktadır.

4 Ağustos 2022 tarihli ve 31913 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlâm ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik*" ile yapılacak iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde gerçekleştirilecek olan işlemler tüm harçlardan istisna tutulmuştur. Söz konusu işlerin veya işlemlerin yürütülmesi için avukatlık ücreti hariç, yapılacak bütün masraflar Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanmaktadır.

İlk olarak 4 Nisan 2022 tarihinde başlayan bu yeni uygulama 8 Mayıs 2023 tarihi itibariyle Ülke genelinde hayata geçirilmiştir. Hâlihazırda 593 adliye çevresinde 822 "*Çocuk Görüşme Merkezinde*" çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair iş ve işlemler yerine getirilmeye devam etmektedir.

Uygulayıcılara yol göstermek, iş akış adımlarının kolaylıkla takip edilebilmesini sağlamak, işlemlerin usulüne uygun ve çocuğun üstün yararını esas alacak şekilde yerine getirilmesine katkıda bulunmak amacıyla içerisinde teslim işlemleri kapsamında hazırlanacak teslim emri ve tutanak gibi belgelerin de yer aldığı "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Sürecine İlişkin Rehber*" Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanarak adliyelere

dağıtılmış, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde sürekli erişime açılmıştır.

Adalet Bakanlığı ve Türkiye Adalet Akademisi iş birliğiyle hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile adayların çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin bilgi ve becerilerini desteklemek amacıyla "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişkinin Gerçekleştirilmesi Süreci*" konulu ders videosu hazırlanmıştır. Söz konusu videolara hâkim ve Cumhuriyet savcıları için "*uzem.taa.gov.tr*", hâkim ve Cumhuriyet savcısı adayları için ise "*e-akademi.taa.gov.tr*" adreslerinden erişim sağlanabilmektedir.

Adalet Bakanlığı tarafından işlemlerde görev alan uzmanların ve öğretmenlerin yeni uygulamada öngörülen usulü, çocuğun üstün yararını gözeterek uygulamalarını ve hizmet kalitesinin artırılmasını sağlamak amacıyla valilikler tarafından oluşturulan listelere dâhil edilen ve müdürlüklerce görevlendirilen ASHB, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığında görevli uzman ve öğretmenler ile işlemleri yerine getirmekle görevli Adalet Bakanlığı personeli için "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi Sürecine Dair Eğitim Modülü*" hazırlanmış ve "*Cumhurbaşkanlığı Uzaktan Eğitim Kapısı*" platformuna yüklenmiştir. Eğitim modüllerine "*uzaktanegitimkapisi.cbiko.gov.tr*" internet adresinden "*e-Devlet ile Giriş*" yapılarak açılan sayfada "Eğitimlerim" sekmesinde bulunan "*Eğitim Adı*" kısmına "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Süreci*" yazılarak modüllere erişim sağlanabilmektedir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinde vatandaşların doğru bilgiye ulaşabilmelerini sağlamak ve işlemlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunmak amacıyla; başvuru sırasında gerekli belgeler ve dikkat edilmesi gereken hususlar, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sürecinin işleyişi ve prosedürler, Süreçte tarafların hak ve sorumlulukları konularında "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Sürecine İlişkin Sıkça Sorulan Sorular*" başlıklı videolar Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı resmi sitesi üzerinden 31.01.2025 tarihinde erişime açılmıştır.

Video içeriklerine "magdur.adalet.gov.tr" internet adresinden "*Birimler/Çocuk Görüşme Merkezleri*" sekmesinde yer alan ''*Bilgilendirme Videoları*'' kısmından erişilebilmektedir. Diğer taraftan Adalet Bakanlığı tarafından uygulayıcılara yönelik düzenli

şekilde çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerini konu alan toplantılar ve çalıştaylar gerçekleştirilmektedir.[711]

5.4.6.1.10 Afet ve Olağanüstü Dönemlerde Yargı Hizmetlerinin Aksamamasına Yönelik Tedbirler

COVID-19 salgını etkilerinin ülkemizde yayılımın en aza indirilmesi amacıyla, söz konusu salgından kaynaklanabilecek sorunlarla mücadele ve olumsuz etkilerin azaltılmasına yönelik faaliyetler kapsamında zafiyete sebebiyet vermeme ve kamu hizmetlerini aksatmama hususunda Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından Cumhuriyet başsavcılıklarına ve mahkemelere yazılar gönderilmiştir. COVID-19 hakkında alınacak tedbirler kapsamında yargılama faaliyetlerinin yürütülmesinde herhangi bir soruna sebebiyet vermemek amacıyla ve kamu hizmetlerini aksatmayacak şekilde, ihtiyacı karşılayacak kadar asgari personelin bulundurulması şartıyla kamu görevlilerine uzaktan çalışma, dönüşümlü çalışma gibi esnek çalışma yöntemleri uygulanabileceği bu yazılarda belirtilmiş, acil ve tutuklu işler ile yürütmenin durdurulması istemlerinin yerine getirilmesi için yeteri kadar hâkim ve Cumhuriyet savcısı belirlenerek (her birimden yeterince nöbetçi mahkeme ve Cumhuriyet savcısı uygulaması yapılmak suretiyle) geri kalan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının UYAP sistemi imkânlarından faydalanarak evden çalışmalarının temini ile yargılama faaliyetleri aksamadan tüm hızıyla yürütülmüştür.[712]

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem sonrasında Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince yürütülen hizmetlerin yerinde incelenmesi, adli görüşme odalarının ve müdürlüklerin mevcut durumlarının ve yaşanılan sorunların tespiti ve ihtiyaç analizi ile çözüm yönelik politikaların oluşturulması amacıyla 2023 yılı Mayıs ayında Malatya, Adıyaman, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kilis, Diyarbakır, Şanlıurfa, Hatay, İskenderun, Osmaniye ve Adana illerine çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Deprem felaketinin ardından deprem bölgesine gönderilmek üzere psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılardan oluşan 68 kişilik gönüllü listesi oluşturulmuş, "*Afet Bölgesine Gidecek Personele Yönelik Eğitim Programı*" kapsamında 57 uzmana eğitim verilmiştir.

---

[711] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

[712] https://www.hsk.gov.tr/eklentiler/files/covid-19_kapsaminda_ilave_tedbirler.pdf, https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/COVID-19%20Kapsam%C4%B1ndaki%20Tedbirler.pdf (Erişim Tarihi:10.03.2025).

06.02.2023 günü Kahramanmaraş'ta meydana gelen ve çevre illerin de ağır şekilde etkilendiği iki ayrı deprem nedeniyle doğal afet bölgesindeki ilgililerin adli yardım hizmetlerinden etkin ve verimli bir şekilde faydalanması ile birlikte mağdurların hak arama mekanizmalarının ve adalete erişimlerinin güçlendirilmesi amacıyla bazı temel hakları içeren broşür hazırlanarak (30.000 adet) dağıtılmıştır. Bu broşürlerde ilgililerin özellikle adli yardım başvuruları için ADM'lere başvurarak bu konuda yardım alabilecekleri hususu ile 4539 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.[713]

Depremden sonra 149 Cumhuriyet başsavcılığı'na yazılan yazı ile 6284 sayılı Kanun kapsamında yürütülen iş ve işlemlerde etkin bir şekilde ve iş birliği içinde çalışılması açısından nitelikli veya tekrarlanan şiddetin önlenmesi ve mağdurun korunması amacıyla alınacak koruyucu ve önleyici tedbirleri düzenleyen 6284 sayılı Kanunun deprem öncesi dönemdeki gibi etkin şekilde uygulanması, bu kapsamda gerekirse alanda çalışan kamu görevlileri ile bir araya gelinerek istişarelerde bulunulması hususlarında bilgi edinilmesi sağlanmıştır.[714]

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş ve Hatay depremleri sonrası yeniden inşa ve afet dayanıklılığı sürecinde 6284 sayılı Kanun'un etkili uygulanması konusunda kapasite geliştirilmesi amacıyla 4 Mart 2024 tarihinde Gaziantep ilinde, depremden en çok etkilendiği değerlendirilen iller Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da ve bu illerin belirli ilçelerinde görevli adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü çalışanları, hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli kolluk personelinin yanı sıra ŞÖNİM personelinin ve baro temsilcilerinin de katılımıyla yuvarlak masa toplantısı düzenlenmiştir.[715]

Adalet Bakanlığı ve UN Women iş birliğiyle depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerde görevli adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü bilgilendirme ve yönlendirme bürosu personeline yönelik 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde Ankara ilinde iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı (Deprem Sonrasında Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları İçin Mağdur Hizmetleri Eğitimi) düzenlenmiştir. Söz konusu eğitimde; 6284 sayılı Kanun, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 63 sayılı Suç Mağdurların Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri

[713] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[714] https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/26072023162323Depremden%20Etkilenen%20Illerde%206284%20say%C4%B1l%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi: 19.03.2025).
[715] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s.10-11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

Yönetmeliği, bilgilendirme ve yönlendirme bürosunda gerçekleştirilen ön değerlendirmenin kapsamı ve esasları, şiddete maruz kalan veya risk altındaki kadınlara doğrudan hizmet sunan kurum ve kuruluşlar, çocuk koruma alanında hizmet sunan kurum ve kuruluşlar, mağdura yaklaşım ilkeleri, mağdurlarla çalışma sürecinde yaşanan stres ve stresle başa çıkma, temel iletişim becerileri konuları ile afet döneminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri konuları ele alınmış, eğitim süresince mağdur hizmetleri uygulamalarına dair somut örnekler üzerinden deneyim paylaşımlarında bulunulmuştur.

5.4.6.1.11 İlgili Bakanlık ve Kurumların İş Birliğiyle Gerçekleştirilen Çalışmalar

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 38'inci maddesinde Adalet Bakanlığının görev ve yetkileri sıralanmış, maddenin (i) bendinde Adalet Bakanlığına görev alanıyla ilgili kamu ya da özel kurum veya kuruluşlarla iş birliği yapma görevi verilmiştir. Bu kapsamda Adalet Bakanlığı tarafından gerek kadın hakları gerekse kadına karşı şiddetle mücadele ve kadın-erkek fırsat eşitliği konularında ilgili tüm bakanlıklarla, kurumlarla, STK'larla, uluslararası örgütlerle ve belediyelerle iş birliği yapılmaktadır. Başta Cumhurbaşkanlığı Ulusal Kalkınma Planları olmak üzere Yargı Reformu Stratejisi Belgeleri, Adalet Bakanlığı Stratejik Planları, İnsan Hakları Eylem Planları, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yıllık Faaliyet Planları, Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı gibi politika belgelerinde yer alan hedef ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, ihtiyaç duyulan mevzuat düzenlemelerinin yapılması, güçlü ve etkili uygulamalar ile mekanizmaların hayata geçirilmesinde ilgili tüm kurumlarla iş birliğiyle çalışmalar gerçekleştirilmekte, ayrıca projeler yürütülmekte ve araştırmalar yapılmaktadır.[716]

5.4.6.1.11.1 Kolluk Aracılığıyla Tebliğ

Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı iş birliğiyle tedbir kararlarının tebliğinde ve yerine getirilmesinde yaşanan güçlüklerin ve gecikmelerin önüne geçilmesi ve böylece tedbir kararlarına uyulmaması halinde zorlama hapsi kararları verilebilmesi, dolayısıyla aile içi ve kadına karşı şiddetle etkin mücadele edilmesi amacıyla Adalet Bakanlığının 17.12.2019 tarihli ve 154/1 sayılı Genelgesi ile İçişleri Bakanlığının 01.01.2020 tarihli ve 2020/1 sayılı

[716] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 15. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

Genelgesi'yle 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının (özellikle gecikmesinde sakınca bulunan ve tekrarlanma ihtimali bulunan şiddet vakalarına ilişkin tedbir kararlarının) kolluk personeli tarafından tebliği mümkün hale getirilmiştir.[717]

Söz konusu Genelgeler ile tedbir kararlarının tebliğ işlemleri olayın ve kararın niteliğine göre Tebligat Kanunu'nun 2'nci maddesi kapsamında "*tehirinde zarar umulan iş*" kapsamında değerlendirilerek kolluk vasıtası ile yapılacak tebligat işlemlerinin ivedilikle yerine getirilmesi amaçlanmıştır. Bu sayede tekrarlanan şiddet vakalarında kolluğun caydırıcı etkisinden yararlanılmış ve ayrıca tedbir kararlarının ihlali durumunda gecikmeksizin zorlama hapsi kararlarının verilmesi mümkün hale getirilmiştir. Ayrıca Adalet Bakanlığının 10.01.2023 tarihli ve 154/2 sayılı "*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi*" konulu Genelgesi'nde[718]:

- 6284 sayılı Kanun uyarınca hükmedilen tedbir kararlarının verildiği anda uygulanabileceği, tefhim veya tebliğ edilememesinin ya da karara itiraz edilmesinin kararın infazına engel teşkil etmeyeceği,
- Tedbir kararlarının tebliğ işlemlerinin olayın ve kararın niteliğine göre 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 2'nci maddesinde belirtilen "*tehirinde zarar umulan iş*" kapsamında değerlendirilerek kolluk aracılığıyla tebliğ edilebileceği,
- Kararların ihlali halinde mahkeme tarafından zorlama hapsi kararı verilebilmesi için tebliğ evrakında "*kararın gereklerine aykırı hareket edildiğinde zorlama hapsi uygulanacağı*" yönünde ihtara yer verilmesi gerektiği,
- Tebliğ işleminin kolluk tarafından yapılması halinde tebliğ tutanağında tebliğ tarihinin ve saatinin açıkça yazılması gerektiği,
- Tedbir kararlarının etkin şekilde uygulanabilmesi için mahkemece verilen tedbir kararlarının infazı ve takibi gerekenlerin ilgili kurumlara ve kolluğa iletilmesi amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi,
- Önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinin 6284 sayılı Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 352'nci maddesi uyarınca kolluk birimleri tarafından kontrol edilip edilmediğinin Cumhuriyet başsavcılığı tarafından izlenmesi,
- Tedbir kararlarının ihlali iddiası ortaya çıktığında Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kolluk birimlerine verilecek talimatta şiddet mağdurunun konuya ilişkin beyanının alınmasının yanı sıra ilgili tüm delillerin toplanması,

[717] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 12, 13. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[718] https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/12012023150300154-2%20NOLU%20GENELGE.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2025)

- Gecikmesinde sakınca bulunan hal kapsamında kolluk amiri tarafından verilebilen tedbir kararlarının ihlali durumunda da tutanak düzenlenerek ilgili Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye iletilmesi

konularında gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi istenmiştir.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının kolluk aracılığıyla tebliği uygulamasının daha etkin şekilde uygulanmasının sağlanmasına konusunda Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından uygulayıcılara yönelik farkındalık çalışmaları yürütülmektedir.

5.4.6.1.11.2 Kolluk Birimlerince Uygulanan Olay Kayıt Formunun Güncellenmesi

Kolluk birimine müracaat eden mağdurla görüşme yapılarak doldurulan ve vakaya ilişkin risk durumunu ortaya koyan olay kayıt formu İçişleri Bakanlığı koordinesinde Adalet Bakanlığı ve ASHB'nin katılımları ile güncellenerek "*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu*" oluşturulmuştur. Güncellenen form 20 Ocak 2021 tarihi itibariyle 81 il ve ilçelerinde bulunan tüm polis ve jandarma bölgelerinde kullanılmaya başlanmıştır.[719]

Formda 6284 sayılı Kanun kapsamındaki tüm şiddet türlerinin belirlenmesine yönelik sorular yer almakta olup sorulara verilen cevaplara göre vakaya dair risk durumu otomatik olarak; çok yüksek, yüksek, orta ve düşük risk olarak belirlenebilmektedir. Ayrıca kolluk görevlisinin gözlemine yer ayrılan bölümde de gerekçesi formda belirtilerek risk durumu yükseltilebilmektedir.

Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu özellikle nitelikli ve tekrarlanan şiddet vakalarının tespiti, vakaya ilişkin risk durumunun ortaya konulması ile mağduru koruyucu ve şiddeti önleyici uygun tedbirlerin doğru şekilde belirlenmesi açısından oldukça önemli bir veri kaynağıdır. Söz konusu formlar, gecikmesinde sakınca bulunan hal kapsamında kolluk amiri tarafından verilen önleyici tedbir kararlarının hâkimin onayına sunulması ve mahkemeden tedbir kararı verilmesi talebinde bulunulurken mahkemenin dikkatine sunulabilmektedir.[720] Bu amaçla İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı iş birliğiyle gerçekleştirilen entegrasyon çalışmaları sayesinde kolluk görevlileri tarafından doldurulan Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu ile

[719] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054.
[720] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054.

vakaya dair diğer belgelerin UYAP-EKİP uygulaması ile anlık olarak sistem üzerinden ilgili mahkemeye tevzi edilmesi mümkün hale getirilmiştir.[721]

Formda risk değerlendirme ölçeğinin yenilenmesi ve formun özellikle nitelikli ve tekrarlanan şiddet vakalarının tespitinde daha etkili olması amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından güncelleme ve yazılım çalışmaları yapılmış olup söz konusu çalışmalara Adalet Bakanlığı temsilcileri de katılım sağlayarak görüş ve önerilerde bulunmuştur.[722]

5.4.6.1.11.3 Elektronik Kelepçe Uygulamasının Yaygınlaştırılması

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde teknik yöntemlerle takip sistemlerinin kullanılmasına yönelik çalışmalara ilk olarak Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı tarafından 8 Mart 2015 tarihinde Adalet Bakanlığı ile ilgili Bakanlıklar arasında imzalan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Yönelik Pilot Uygulama İş Birliği Protokolü*" ile Ankara ve İzmir illerinde başlanmıştır. Her yıl yenilenen protokollerle 2019 yılında Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Mersin, Sakarya, Samsun ve Trabzon illeri de uygulamaya dâhil edilerek illerin sayısı 15'e çıkarılmıştır.[723]

2020-2021 yıllarını kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı'nda öngörülen hedef ve faaliyetler uyarınca elektronik kelepçenin Ülke genelinde yaygınlaştırılmasına yönelik alt yapı çalışmaları tamamlanarak İçişleri Bakanlığı tarafından 25 Ocak 2021 tarihi itibariyle elektronik kelepçe uygulamasının 81 il ve ilçenin polis ve jandarma bölgelerini kapsayacak şekilde uygulanmasına imkân sağlanmıştır.[724]

Teknik yöntemlerle takip, şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişinin şiddet uygulanması muhtemel olan kişiye yaklaşıp yaklaşmadığının elektronik kelepçe ve GPS teknolojisi ile takip edilmesine yönelik bir sistemdir. Söz konusu izleme İçişleri Bakanlığına bağlı ve Ankara'da bulunan GAMER'de yer alan "*Elektronik İzleme Merkezi*" tarafından yerine getirilmektedir. Kararın yerine getirilmesi sırasında bir tehlike ortaya çıktığında korunan kişiyle veya şiddet uygulayanla irtibata geçilerek gerekli uyarı ve ihtarlar yapılmakta ve riskli bir durum ortaya çıktığında ilgililerin bulunduğu yerdeki kolluk birimleri

[721] 03.12.2024 tarihli 2. Toplantı Tutanağı, s. 12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054.
[722] 29.01.2025 tarihli 13. Toplantı Tutanağı, s. 5. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4089.
[723] 03.12.2024 tarihli 2. Toplantı Tutanağı, s. 12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[724] 03.12.2024 tarihli 2. Toplantı Tutanağı, s. 30. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

vasıtasıyla olaya müdahale edilmektedir.[725] Ayrıca tarafların kendilerine verilen cihazlardan uzaklaşmaları, cihazların şarjının bitmesi, elektronik kelepçeye zarar verilmesi, şiddet uygulayanın panik butonuna basması gibi durumlarda da en yakın kolluk birimleri tarafından mağdurun korunmasına yönelik gerekli önlemler alınmaktadır.

6284 sayılı Kanun'un 12'nci maddesine göre, tedbir kararlarının uygulanmasında teknik araç ve yöntemlerin kullanılmasına (elektronik kelepçe) hâkim tarafından karar verilebilir. Kanun'un 12'nci maddesinde verilen yetkiye dayanılarak ASHB koordinasyonunda Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının katkılarıyla elektronik kelepçenin kullanılmasına imkân veren teknik araç ve yöntemlerle takibin ne şekilde uygulanacağına ilişkin usul ve esasları düzenleyen 6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik 4 Eylül 2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin 12/1 maddesine göre mahkemece verilen elektronik kelepçe kararı, ilgili tedbir kararları olmaksızın tek başına uygulanamaz.[726] Dolayısıyla elektronik kelepçe uygulaması tek başına bir tedbir değil, hükmedilen tedbirin uygulanmasının takibi için uygulanan bir yöntemdir. Bu nedenle dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de hükmedilen tedbirin süresi ile elektronik kelepçeyle takibin süresinin uyumlu olmasıdır.

Şiddetin tekrarlanma riskinin fazla olduğu ve diğer tedbirlerin mağduru korumada yetersiz kalacağının değerlendirildiği durumlarda 6284 sayılı Kanun'da öngörülen diğer tedbirlerle birlikte hükmedilebilen teknik yöntemlerle takip (elektronik kelepçe) uygulamasının yaygın şekilde kullanılmasına ilişkin Adalet Bakanlığı tarafından hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik farkındalık çalışmaları yürütülmektedir.[727]

5.4.6.1.11.4 Sosyal Araştırma Raporları

Aile içi ve kadına karşı şiddetle mücadele edilebilmesi vakaya ilişkin risk değerlendirmesinin doğru yapılmasını, şiddetle mücadelede görev alan kurumlar tarafından atılacak adımların birbirini tamamlayıcı nitelikte olmasını ve alandaki tüm paydaşların ortak katkı ve iş birliğini gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda 6284 sayılı Kanun'a göre tedbir kararlarını vermekle görevli tedbir mahkemelerinin doğru tedbir türünü ve süresini

[725] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 31. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054 (Erişim Tarihi: 16.03.2025).
[726] https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/09/20210904-13.htm (Erişim Tarihi: 16.03.2025).
[727] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 31. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054 (Erişim Tarihi: 16.03.2025).

belirlemesine imkân veren ve taraflara ilişkin nitelikli bir inceleme ve değerlendirmeyi içeren sosyal araştırma raporları oldukça önemlidir.

6284 sayılı Kanun'un "*Destek hizmetleri*" kenar başlıklı ŞÖNİM'in görevlerini düzenleyen 15'inci maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde, korunan kişilerle ilgili olarak ŞÖNİM tarafından hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlama görevi bulunduğu belirtilmiştir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasının (a) bendinde de, şiddet uygulayanla ilgili olarak ŞÖNİM'in hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlama görevi olduğu düzenlenmiştir.

ASHB tarafından hazırlanan 2021/5 sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi'nde de; 6284 sayılı Kanun'un 15'inci maddesi uyarınca yargı mercileri tarafından iletilen inceleme taleplerinde herhangi bir gecikmeye mahal verilmemesi ve ivedilikle karşılanabilmesi için ASHİM koordinasyonunda, ŞÖNİM ve SHM arasında gerekli iş bölümünün hızla yapılması ve gerektiğinde ASDEP personelinden destek alınması, süregelen şiddet vakalarının tespit edilmesi halinde etkili koruma ve önleme tedbirlerine başvurulması için yetkili makamların dikkatinin çekilmesi, mağdura ilişkin vaka bazlı analiz çalışması gerçekleştirilmesi, risk durumuna göre ek tedbirlerin talep edilerek takibinin titizlikle yapılması ve Kanun kapsamındaki incelemelerin gerçekleştirilmesini müteakip hazırlanan raporun ilgili mercilere sunulması hususlarına işaret edildiği ve sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasında gerekli özen ve titizliğin gösterilmesinin istenildiği görülmektedir.

Adalet Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen gerek saha ziyaretlerinde gerekse değerlendirme toplantılarında ve farkındalık çalışmalarında vakaya ilişkin risk değerlendirmesinin doğru yapılmasının yanı sıra tedbir mahkemelerince doğru tedbir tür ve sürelerinin belirlenmesine imkân veren ve taraflara ilişkin nitelikli bir inceleme ve değerlendirmeyi içeren sosyal araştırma raporlarının da önemine vurgu yapılmaktadır.

Özellikle ihbar veya şikâyet yoluyla adli mercilere yansıyan şiddet vakalarıyla ilgili ilk etapta gerekli risk değerlendirmesi yapılarak alınması gereken tedbirler ivedilikle alındıktan sonra 6284 sayılı Kanun'un 15'inci maddesi kapsamında ŞÖNİM'den sosyal araştırma raporları hazırlanması talep edilebilmekte ya da ŞÖNİM tarafından re'sen hazırlanan bu raporların incelenmesiyle mahkemeler tarafından tedbirin türünün değiştirilmesi, ek tedbir kararı verilmesi, tedbirin kaldırılması veya süresinin uzatılması hususları ele alınabilmektedir.

Aile içi ve kadına yönelik şiddet suç soruşturmaları bürolarında görevli Cumhuriyet savcılarına ve tedbir mahkemesi hâkimlerine yönelik gerçekleştirilen eğitim ve farkındalık çalışmalarında özellikle nitelikli ve tekrarlanan şiddet vakalarında taraflar hakkında ŞÖNİM'den sosyal araştırma raporları istenmesi konusunda farkındalık artırıcı faaliyetler yürütülmektedir. Hazırlanan sosyal araştırma raporları sayesinde vakaya özgü alınması gereken tedbirler ortaya konulabilmekte, şiddete maruz kalan kişinin ailesinde kendisinden başka korunması gereken başta çocuk, engelli veya yaşlı olup olmadığı da tespit edilerek diğer tedbirlerle ilgili olarak kurumlarla iş birliği içerisinde hareket edilebilmektedir.

5.4.6.1.11.5 6284 Sayılı Kanun Kapsamında ŞÖNİM Tarafından Sunulan Destek Hizmetlerine İlişkin Farkındalık Çalışmaları

Kadına karşı şiddetle etkin mücadelede vaka ile uyumlu koruyucu ve önleyici tedbirlerin belirlenmesinin ve etkin şekilde uygulanabilmesinin yanı sıra şiddet uygulayana yönelik öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılma yönündeki kararlar alınması da önemlidir.

6284 sayılı Kanun'un "*Destek hizmetleri*" kenar başlıklı 15'inci maddesinin üçüncü fıkrasında ŞÖNİM tarafından verilecek destek hizmetleri arasında; şiddet uygulayanın öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunma hizmetleri sayılmıştır. Bahse konu programlar ile şiddet uygulayan kişilerin davranışları üzerine farkındalık oluşturmak ve değişim sağlamak hedeflenmiştir.[728]

Nitekim ASHB tarafından yayımlanan 2021/5 sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi'nde de şiddet uygulayana yönelik şiddeti önleme, öfke kontrolü, etkili iletişim ve stresle başa çıkma konularında gerçekleştirilen aile içi şiddetle mücadele seminerlerinin 81 ilde düzenli olarak uygulanması, 6284 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince şiddet uygulayana yönelik öfke kontrolü, etkili iletişim ve stresle başa çıkmaya yönelik bireysel ve grup çalışmalarının yapılandırılarak belirlenecek sosyal hizmet modeli çerçevesinde sistematik olarak uygulanması ve izlenmesi gibi birçok önemli hususa ve uygulamaya işaret edilmiştir.

[728] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 10. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054 (Erişim Tarihi: 28.02.2025).

Adalet Bakanlığı tarafından konuya ilişkin gerçekleştirilen iş birliği çalışmalarında da 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimlerinin şiddet uygulayan hakkında Kanun'un 15/3 maddesinde yer alan "*öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmaları*" yönünde kararlar vermelerini teşvik edici farkındalık çalışmaları kapsamında uygulayıcılara yönelik çalıştaylar ve iş birliği toplantıları yapılmıştır.[729]

5.4.6.1.11.6 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Toplantıları

Kadına yönelik şiddetle mücadele; çok yönlü, bütüncül bir yaklaşımı ve toplumun tüm kesimlerinin ortak ve kararlı mücadelesini gerektirmektedir. Bu doğrultuda aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumlar arası iş birliğinin sağlanması ve eşgüdüm halinde hareket edilmesi amacıyla; Cumhurbaşkanlığı himayelerinde Adalet Bakanlığı, ASHB, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın birlikte çalışması sonucunda "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı (2019-2021)*" hazırlanmıştır. Bu Plan doğrultusunda 25.11.2019 tarihinde "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal İş Birliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol*" imzalanmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı'nda yer alan faaliyet kapsamında 81 ildeki Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları'nın etkin uygulanması ve yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla *"Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonlarının vali başkanlığında ilgili kurum ve kuruluşların üst düzey temsilcilerinin katılımı ile toplanması; karar alma ve uygulama süreçlerinin etkinliğinin artırılması sağlanacaktır."* denilmek sureti ile kadına yönelik şiddetle mücadelenin etkin şekilde yürütülmesini teminen koordinasyon toplantılarının düzenlenmesi öngörülmüştür.

İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan 2020/1 sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi'nde de illerde oluşturulan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme, Değerlendirme Komisyonları*"nın muhakkak valiler başkanlığında, başta kolluk amirleri olmak üzere, görev ve sorumluluk üstlenen tüm birim/kurum amirlerinin bizzat katılımıyla üç ayda bir toplanması, toplantılara yetkili Cumhuriyet savcıları ve aile

[729] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 10, 12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

mahkemesi hâkimlerinin de davet edilmesi, "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme, Değerlendirme Komisyonlarının*" ilçe düzeyinde ve kaymakamlar başkanlığında ilgili kurum amirleri ile düzenli olarak toplanmasının sağlanması ve il/ilçe düzeyinde yapılacak komisyon toplantılarında üniversiteler, STK'lar, kadın dernekleri, barolar vb. kurum ve kuruluşlardan etkin katılım sağlanması hususlarının planlanması/uygulanması ve konunun valiler ve kaymakamlar ile diğer sıralı/sorumlu amirler tarafından bizzat takip edilerek uygulamada herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi hususlarına vurgu yapılmıştır.[730]

6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararlarını vermekle görevli tedbir mahkemesi hâkimi ile aile içi ve kadına karşı şiddet suç soruşturma bürolarında görevli ya da bu büroların kurulu olmadığı yerlerde bu işe bakmakla görevli Cumhuriyet savcılarının İl ve İlçe Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Toplantılarına davet edilerek kendilerinden toplantı tarihinden önce uygulamaya yönelik gündem önerilerinin alınması hususlarında Adalet Bakanlığı tarafından iş birliği çalışmaları yürütülmüştür.[731]

5.4.6.1.11.7 Kurumlar Arasında Veri Paylaşımının Sağlanması

Veri tabanlarında entegrasyonun sağlanabilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından UYAP sisteminde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen önleyici ve koruyucu tedbir kararları ile ek kararın ASHB ile web servis üzerinden paylaşılması sağlanmaktadır. Ayrıca bu kararların mahkemeler ve Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından UYAP-EKİP uygulaması ile kolluk birimlerine sistem üzerinden gönderilebilmesi mümkün hale getirilmiştir. Diğer taraftan uygulanan tedbir kararının ihlal edilmesi halinde ilgili mahkeme tarafından verilen zorlama hapsi kararları da kolluk ile paylaşılmaktadır.

5.4.6.1.11.8 Hukuk Kliniği Uygulaması

Hukuk fakültelerindeki öğrencilerin teorik eğitimin yanı sıra uygulama alanında eğitim imkânlarını artırmaya yönelik hukuk klinikleri uygulaması kapsamında bir taraftan hukuki yardıma en çok ihtiyacı olan toplum kesimlerinin adalete erişimleri güçlendirilirken diğer taraftan da öğrencilerin uygulamada ihtiyaç duydukları becerileri edinmeleri amaçlanmaktadır.

[730] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[731] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 12. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

2019-2023 yıllarını kapsayan Yargı Reformu Stratejisi Belgesi'nde öngörülen faaliyetler kapsamında Adalet Bakanlığı ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi arasındaki iş birliğiyle Ankara Batı Adliyesi'nde, Gaziantep Adliyesi'nde, Adana Adliyesi'nde ve Malatya Adliyesi'nde hukuk klinikleri uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Adalete erişimi kolaylaştırmak ve adli süreçte sahip olunan haklar konusunda farkındalığını artırmak amacıyla adliyelerde kurulan stantlarda toplam 257 hukuk fakültesi öğrencisi tarafından deprem, kadın, çocuk, yaşlı ve engelli hakları konularında bilgilendirme yapılmıştır. Aynı zamanda hukuk fakültesi öğrencileri Cumhuriyet başsavcılığı ve mahkemelerde devam eden süreçlerle ilgili bilgilendirilmiştir. Bu kapsamda hukuk klinikleri uygulamalarına katılan öğrencilere 19 Aralık 2023 tarihinde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde düzenlenen tören ile sertifika verilmiştir. Hukuk klinikleri uygulamasının yaygınlaştırılması amacıyla gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde 2022 yılında Erzurum Çocuk Adalet Merkezi'nde ve Isparta Adliyesi'nde hukuk kliniği uygulaması başlamıştır. 2024 yılında İzmir Ekonomi Üniversitesi iş birliğinde İzmir Barosu'nun da desteğiyle İzmir Adliyesi'nde hukuk kliniği kurulmuş, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri tarafından da Sakarya Adliyesi'nde aile mahkemeleri konulu hukuk klinikleri uygulaması gerçekleştirilmiştir.[732]

5.4.6.2 Mevzuat Genel Müdürlüğü

Adalet Bakanlığı ana hizmet birimlerinden biri olan Mevzuat Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 42'nci maddesinde düzenlemiştir.

Mevzuat Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri arasında şunlar bulunmaktadır: adlî konulara ilişkin kanunlarla ilgili inceleme ve araştırma yapmak, önerilerde bulunmak, Bakanlığa gönderilen kanun teklifleri hakkında görüş bildirmek, Bakanlıklarca gönderilen mevzuat taslaklarının Türk hukuk sistemine ve mevzuat tekniğine uygunluğunu incelemek ve bu konularda görüş bildirmek.

[732] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi, Kadın Haklarının Güçlendirilmesi ve Ailenin Korunması Amacıyla Yapılan Önemli Düzenlemeler (2003-2025)[733]

a) Anayasa Değişiklikleri

1) 2004 yılında Anayasa'nın 10'uncu maddesinde yapılan değişiklikle kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve Devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

2) 2010 yılında Anayasa'nın 10'uncu maddesinde yapılan değişiklikle Devletin kadınlar lehine alacağı tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı düzenlenerek kadınlar lehine pozitif ayrımcılık kabul edilmiştir.

b) Yasal Düzenlemeler

1) 9/1/2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun kapsamında;

Aile hukukuna ilişkin davaları görmek üzere aile mahkemeleri kurulmuştur.

2) 15/7/2003 tarihli ve 4928 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun kapsamında;

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 453'üncü maddesinde yapılan düzenlemeyle, namus için yeni doğan çocuğu öldürme suçunun cezası artırılmıştır.

2005 yılında yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu'nda böyle bir suça yer verilmemiş ve bu durumda nitelikli kasten öldürme suçuna ilişkin hükümlerin uygulanması esası benimsenmiştir. Böylelikle söz konusu eylemler için verilecek cezalar daha da artırılmıştır.

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 462'nci maddesinde düzenlenen cinsel ilişki halinde yakalanan eş, kız kardeş veya fürundan birini öldürenler bakımından cezayı önemli ölçüde azaltan özel ağır tahrik düzenlenmesi (ceza 1/8'e indirilmekte idi) yürürlükten kaldırılmıştır.

3) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda;

a) Birçok suç bakımından suçun kadına (özellikle gebe kadına) ve eşe karşı işlenmiş olması suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. (Kasten öldürme suçu, kasten yaralama, işkence, eziyet, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları gibi)

b) İşyerinde cinsel taciz kavramı getirilmiş, bu durum cinsel taciz suçunun nitelikli hali olarak kabul edilerek daha ağır şekilde ceza verilmesi sağlanmıştır.

[733] Bu kısımda, Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.

c) Daha önce indirim nedeni sayılan "*töre saikiyle*" kasten öldürme suçunun işlenmesi suçun nitelikli hali olarak kabul edilmiş ve verilecek cezaların artırılması sağlanmıştır.

ç) Haksız tahrikin ancak haksız bir fiil sonucunda meydana gelmesi durumunda uygulanmasına imkân veren düzenlemeyle cinsel saldırıya maruz kalmış kadına karşı babanın veya erkek kardeşin işlemiş olduğu öldürme fiilinde haksız tahrik indiriminin yapılması engellenmiştir.

d) Fuhuş suçu, unsurları daha belirgin ve kadın lehine daha koruyucu biçimde düzenlenmiş ve cezası önemli derecede artırılmıştır.

e) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası öngörülen insanlığa karşı suçlar arasında cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı, zorla hamile bırakma, zorla fuhşa sevk etme suçları da sayılmıştır.

f) Zorla ırza geçme ve zorla ırza tasaddi kavramları kaldırılarak yerine cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı kavramları kullanılmıştır.

g) Kasten yaralama suçunun üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı işlenmesi suçun nitelikli hali olarak kabul edilmiş ve bu haller şikâyete tabi olmaktan çıkarılmıştır.

ğ) Cinsiyet farklılığı nedeniyle ayrımcılık yapmak suç olarak düzenlenmiştir.

h) "*Karı*" kavramı yerine "*eş*" kavramı kullanılmıştır.

ı) Kadın-kız ayrımına yer verilmeyerek eşitsizlik giderilmiştir.

i) Bazı suçlar bakımından cezanın belirlenmesinde bir kriter olarak kullanılan evli-bekâr ayrımı kaldırılmıştır.

j) İnsan ticareti suçunun düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 80'inci maddesinde kadın ve çocuk ticaretiyle mücadele için düzenlemeler yapılmıştır.

k) Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suç olarak tanımlanmıştır.

l) Türk Ceza Kanunu'nun 287'nci maddesinde hukuka aykırı biçimde genital muayene yapılması bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır.

4) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda;

a) Vekili bulunmaması halinde cinsel saldırı suçlarından dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda mağdura baro tarafından avukat görevlendirilmesini isteme hakkı verilmiştir.

b) Kadınların beden muayenesine ve vücuttan örnek alınmasına ilişkin işlemlerin istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılacağı düzenlenmiştir.

5) 22/11/2007 tarihli ve 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Yön ve Kapsamına Dair Kanun'da;

Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi'nin iç hukukta uygulama kabiliyetinin sağlanması ile Sözleşme'ye taraf devletler arasında kaçırılan çocukların ikametgâh ülkesine iadesi ve şahsî ilişki kurulmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

6) 25/2/2009 tarihli ve 5840 sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu kapsamında;

Kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda TBMM'de "*Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu*" kurulmuştur.

7) 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda;

Eşlerden birinin ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilmesi sağlanmıştır.

8) 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile;

a) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir.

b) Kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek üzere Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

9) 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da;

a) Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları belirlemek için söz konusu Kanun yürürlüğe konulmuştur.

b) Şiddet türlerine yer verilmiştir.

c) 7/24 esasına göre çalışacak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulmuştur.

ç) Koruyucu tedbirlere ilişkin kararın aile mahkemesi hâkimi tarafından verilmesi sağlanmış, mülki amire de bazı tedbirlerin alınması görevi verilmiştir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirine de tedbir alma yetkisi verilmiştir.

d) Hayati tehlikesi olması halinde ilgilinin Tanık Koruma Kanunu çerçevesinde kimlik ve belgelerinin değiştirilmesi imkânı getirilmiştir.

e) Delil ve belge aranmaksızın koruyucu tedbir kararı verilebilmesi imkânı getirilmiştir.

f) Tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemlerin (elektronik kelepçe gibi) kullanılabilmesi sağlanmıştır.

g) Tedbir kararını ihlal edenler hakkında hâkim kararıyla 3 günden 10 güne kadar zorlama hapsi verilmesi sağlanmıştır.

ğ) Korunan kişiye geçici maddi yardım yapılabilmesi imkânı getirilmiştir.

10) 2/3/2014 tarihli ve 6529 sayılı Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Yapılan Düzenlemeler (Demokratikleşme Paketi) kapsamında;

a) Türk Ceza Kanunu'nun 112'nci maddesinde yapılan değişiklikle eğitim ve öğretim hakkının kullanılmasının engellenmesi suç olarak tanımlanmıştır.

b) Türk Ceza Kanunu'nun 115'inci maddesinde yapılan değişiklikle cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir kimsenin inanç düşünce ve kanaatlerinden kaynaklanan yaşam tarzına ilişkin tercihlerine müdahale etmek veya değiştirmeye zorlamak suç olarak düzenlenmiştir.

11) 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Yapılan Düzenlemelerle;

a) Cinsel dokunulmazlığa karşı suçların cezaları arasında makul bir denge kurulmuş ve cezalar kademeli olarak artırılmıştır.

b) Cinsel taciz suçunun çocuğa karşı işlenmesi halinde verilecek ceza artırılmıştır. Ayrıca suçun işlenmesini kolaylaştıran vesayet, kamu görevi, koruyucu aile, kayın hısımlığı gibi bazı faktörler ağırlaştırıcı sebep olarak kabul edilmiştir.

c) Ensest ilişkinin cezası önemli derecede artırılmıştır.

ç) Failleri çocuklardan veya mağdurlardan uzaklaştırıcı bazı hak yoksunlukları ve tedavi yükümlülüğü getirilmiştir.

d) Cinsel suçlardan hapis cezasına mahkûm olanlar;

- Tıbbi tedavi,
- Mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşmamak veya buralarda ikamet etmemek,
- Çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmamak,
- Çocuklarla ilgili bir meslek icra etmemek,

Tedbirlerinden bir veya birkaçına tabi tutulacaktır.

Bu kapsamda kreş ve okul kantini gibi yerlerde çalışamayacaklar ve okul servisi işletemeyeceklerdir.

e) Cinsel saldırı suçundan hapis cezasına mahkûm olanların koşullu salıverilme süreleri 2/3 oranından 3/4 oranına çıkarılmış olup bu hükümlülerin daha fazla ceza infaz kurumlarında kalmaları sağlanmıştır.

f) Çocuklara karşı işlenen bir suçtan dolayı,

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alanlar 30 yıl yerine 39 yıl,
- Müebbet hapis cezası alanlar 24 yıl yerine 33 yıl,

Ceza infaz kurumlarında kalacaktır.

12) 24/11/2016 tarihli ve 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Yapılan Düzenlemeler

1- Türk Ceza Kanunu'nda Yapılan Düzenlemeler

a) 5237 sayılı Kanun'un "*Çocukların cinsel istismarı*" kenar başlıklı 103'üncü maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen birinci ve ikinci fıkrası yeniden düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı doğrultusunda çocukların cinsel istismarı suçunda mağdurun yaşına göre kademeli bir ceza verilmesi sağlanmıştır. Mağdurun 12 yaşından küçük olması durumunda cezanın alt sınırı; sarkıntılık suçunda 3 yıldan 5 yıla, tasaddi suçunda 8 yıldan 10 yıla, nitelikli cinsel istismar suçunda 16 yıldan 18 yıla çıkarılmıştır.

b) Fuhşun reklamını yapmak amacıyla hazırlanmış görüntü, yazı ve sözleri içeren ürünleri verme, dağıtma veya yayma eylemleri de suç olarak düzenlenmiştir.

2- Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Yapılan Düzenlemeler

Vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlarda tutuklama yasağının uygulanmaması kabul edilmiştir.

13) 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Yapılan Düzenlemeler (1. Yargı Paketi)

a) Suç mağdurlarının haklarının güçlendirilmesi ile özellikle kadın ve çocuklara yönelik işlenen istismar suçlarında mağdurun yargılama sırasında örselenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

b) Bu kapsamda:

- Çocuk izlem merkezlerinin (ÇİM) ve adli görüşme odalarının (AGO) kanuni dayanağı oluşturulmuş, bu merkezler ve ortamlar 1/9/2020 tarihinden itibaren tüm Ülke genelinde faaliyete geçirilmiştir.
- Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mağdur olanların ifadesi bu merkezlerde (ÇİM) Cumhuriyet savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınmaktadır.

- Tüm suçlar bakımından Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda (AGO) uzmanlar aracılığıyla alınmaktadır.

14) 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Yapılan Düzenlemeler (İnfaz Paketi)

a) Kadın ve çocuklara karşı işlenen şiddet suçlarında caydırıcılığın sağlanması amacıyla kasten yaralama suçunun canavarca his saiki ile işlenmesi hali suçun nitelikli halleri arasına alınmıştır.

b) Tutuklama koşulları bulunmasına rağmen gebe olan ya da doğurduğu tarih itibariyle altı ayı geçmemiş bulunan kadın şüphelilerin adli kontrol altına alınabileceği belirtilmiştir.

c) Anne ve çocuğun yüksek yararı gözetilerek hapis cezasının infazının geri bırakılmasına ilişkin "altı aylık" geri bırakma sınırı "bir yıl altı aya" çıkarılmıştır.

ç) Yeni doğum yapan ve toplam 3 yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan kadın hükümlülerin, cezalarını konutlarında infaz edebilmelerine imkân tanınmıştır.

d) Konutta infaz usulünün sınırı; kadın, çocuk ve 65 yaşını bitirmiş hükümlüler için 1 yıl, 70 yaşını bitirmiş hükümlüler için 2 yıl, 75 yaşını bitirmiş hükümlüler için de 4 yıl olarak belirlenmiştir.

e) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar ile terör suçları hariç olmak üzere sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlülerin denetimli serbestlik süresi 4 yıla çıkarılmıştır.

15) 10/6/2020 tarihli Resmî Gazete'de Yayımlanan 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Yapılan Düzenlemeler

a) Adalet Bakanlığı bünyesinde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur.

b) Mağdurun veya aile bireylerinin başvurması halinde suçun tekrarının veya başkaca bir suçun işlenmesinin önlenmesi için kolluk birimlerince gerekli tedbirlerin alınması sağlanmıştır.

c) Mağdurun talebi halinde, ceza muhakemesinin zorunlu kıldığı durumlar hariç olmak üzere şüpheli veya sanıkla mağdurun temasını önleyici tedbirler alınmıştır.

ç) Yerleşim yerini veya okulunu değiştirmek zorunda kalan mağdurların talepleri halinde, aynı türde eğitim veren okullarına devam etmeleri sağlanmıştır.

16) 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Yapılan Düzenlemeler (4. Yargı Paketi)

Kasten öldürme (TCK madde 82), kasten yaralama (TCK madde 86), eziyet (TCK madde 96), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (TCK madde 109) suçlarının "*boşanılan eşe karşı işlenmesi de nitelikli hal olarak*" düzenlenmiştir.

17) 24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla Çocuk Koruma Kanununda Yapılan Düzenlemeler (5. Yargı Paketi)

a) 1932 yılından beri uygulanan çocuk teslimine veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kararların icra dairelerince yerine getirilmesi uygulamasına son verilerek icra sistemi dışına çıkarılmıştır.

b) Bu görev Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'na bağlı adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine verilmiştir.

c) İşlemler çocuğun üstün yararı gözetilerek psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı gibi uzmanlar marifetiyle gerçekleştirilecektir.

ç) İşlemler ücretsiz olacaktır.

d) İşlemler çocuğun üstün yararı dikkate alınarak okul ve kreş gibi sosyal mekânlarda gerçekleştirilecektir.

e) Çocukla kişisel ilişki kurulması işlemleri bakımından uygulanan zor kullanma usulü kaldırılmıştır.

f) Çocuk teslimi işlemleri yükümlü tarafından rızaen yerine getirilmezse çocuk müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilecektir.

18) 12/5/2022 tarihli ve 7406 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Yapılan Düzenlemeler

a)Takdiri indirim nedenleri belli konulara münhasır kılınarak tahdidi hale getirilmiş ve maddenin uygulama alanı sınırlandırılmıştır.

Takdiri indirim nedeni olarak sadece;

- Failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri göz önünde bulundurulabilecektir.
- Ayrıca failin pişmanlık içermeyen davranışlarının takdiri indirim nedeni olarak kabul edilmeyeceği hususuna netlik kazandırılmıştır.
- Diğer yandan failin salt indirim almaya yönelik (failin kılık ve kıyafetine özen göstermesi, takım elbise giymesi, kravat takması gibi) duruşmadaki şekli tutum ve

davranışları takdiri indirim nedeni olarak dikkate alınmayacaktır.

- Takdiri indirim uygulanması halinde gerekçelerinin kararda mutlaka gösterileceği açıkça hüküm altına alınmıştır.

b) Kadına karşı şiddetle daha etkin mücadele edilebilmesi ve caydırıcılığın sağlanabilmesi amacıyla aşağıda belirtilen suçların kadına karşı işlenmesi halinde ceza artırılmıştır:

- Kasten öldürme (Ceza müebbet hapis cezası iken ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çıkarılmıştır).
- Kasten yaralama (Cezanın alt sınırı 4 aydan 6 ay hapis cezasına çıkarılmıştır).
- Tehdit (Cezanın alt sınırı 6 aydan 9 ay hapis cezasına çıkarılmıştır).
- İşkence (Cezanın alt sınırı 3 yıldan 5 yıl hapis cezasına çıkarılmıştır).
- Eziyet (Cezanın alt sınırı 2 yıldan 2 yıl 6 ay hapis cezasına çıkarılmıştır).

c) Kadına karşı işlenen kasten yaralama suçu tutuklama nedeni varsayılan katalog suçlar arasına alınmıştır.

d) Israrlı takip fiilleri müstakil suç olarak düzenlenmiştir.

Israrlı şekilde; fiziken takip etmek, haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak fiillerinin, mağdurda ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da mağdurun kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olması hali, suç olarak kabul edilmiştir. Suçun temel cezası 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası olarak belirlenmiştir.

Israrlı takip suçunun; çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşanılan eşe karşı işlenmesi, mağdurun okulunu, iş yerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması, hakkında uzaklaştırma kararı verilen fail tarafından işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiş ve ceza 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası olarak belirlenmiştir.

Suçun nitelikli hali bakımından tutuklama kararı verilebilecektir. Suç şikâyete bağlı ancak uzlaştırmaya tabi değildir.

e) Vekili bulunmayan şiddet mağduru kadınlara istemleri halinde baro tarafından ücretsiz olarak avukat görevlendirilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda;

- Kasten yaralama (TCK madde 86),
- Israrlı takip (TCK madde 123/A),
- İşkence (TCK madde 94),
- Eziyet (TCK madde 96),
- Çocukların cinsel istismarı (TCK madde 103),

Suçlarında istem halinde ücretsiz avukat görevlendirilecektir.

19) 28/3/2023 Tarihli ve 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Yapılan Değişiklikler

Engellilik sebebiyle bakıma muhtaç veya ağır bir hastalığa dûçar 18 yaşını doldurmamış çocuğu bulunan ve 10 yıldan az hapis cezasına mahkûm edilen kadın hükümlülerin cezalarının infazının belirli yükümlülükler altında 1 yıla kadar ertelenebilmesine, ertelemenin 6 aylık periyotlarla 2 yıl daha uzatılabilmesine imkân tanınmıştır.

5.4.6.3 Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Adalet Bakanlığı ana hizmet birimlerinden biri olan Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 43'üncü maddesinde düzenlemiştir.

Genel Müdürlüğün başlıca görevleri arasında; ceza infaz kurumları ve tutukevlerini yönetmek, denetlemek, hükümlü ve tutukluların giydirilmesi, beslenmesi, yatırılması, eğitilmesi, çalıştırılması ve muhtaç durumda bulunanların tedavi giderlerinin karşılanması işleri, ceza infaz kurumları ve tutukevleri ile küçüklerin cezalarının yerine getirileceği infaz kurumları ve eğitim evlerinin, haklarında tedbir uygulanmış olan küçüklerin yerleştirileceği kurumların, müşahede merkezlerinin, küçüklerin kısa sürelerde kabul edilecekleri kurumların ve küçüklere mahsus tutukevlerinin çağdaş ölçülere uygun olacak şekilde program ve projeleri hazırlamak, geliştirmek, uygulamak ve buralara alınmış küçüklerin korunma, bakım ve eğitim işlerinin kontrolünü yapmak, çocuk suçluluğunun önlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak, cezaları infaz edilen hükümlülerin işe yerleştirilmeleri konusunda, infaz sonrası yardım müesseseleri ve diğer kurumlarla iş birliği yapmak, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu ile verilen görevleri yapmak, ilgili mevzuat hükümlerine göre infaz işlerini düzenlemek bulunmaktadır.

5.4.6.3.1 Şiddet Failinin Ceza İnfaz Kurumlarında Rehabilitasyonu

Kadına karşı şiddet eylemlerinden dolayı ceza infaz kurumlarında tutuklu veya hükümlü olarak bulunan kişiler ile hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanan hükümlüler psiko-sosyal servisler üzerinden öfke kontrolü ve stresle başa çıkma gibi programlara tabi tutulmaktadır.

Bu kişilerin şiddet eğilimlerinin devam ettiği yönünde bulgulara rastlanması veya kanaate varılması durumunda bu yöndeki tespitlerin, alınması gereken tedbirlerin değerlendirilebilmesi amacıyla ASHİM ile paylaşılması sağlanmaktadır.[734]

Ceza infaz kurumlarında psiko-sosyal yardım servislerinde görev yapan psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından hükümlülerin ve tutukluların rehabilitasyonuna yönelik planlama, yürütme, izleme ve değerlendirme çalışmaları mesleki bilgi ve uzmanlık alanı çerçevesinde yürütülmektedir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin 12'nci maddesinde; *"Psiko-sosyal yardım servisi; personel ve hükümlülerin ruh ve beden sağlığı ve bütünlüğüne ilişkin koruyucu, geliştirici programları araştıran, uygulayan ve gerektiğinde tedavi sürecine katılarak psikolojik destek ve müdahalede bulunan, ayrıca hükümlülerin bireysel özelliklerini, yaşam koşullarını ve suç işleme nedenlerini belirleyerek bireysel gelişmelerine yardımcı olan, kurum yaşamına uyumlarını ve toplumsal yaşamla uyumlaşmalarını sağlayan ve bireyin yeniden suç işlemesini engelleyecek önlemleri alan ve bu amaçla gerektiğinde kurum en üst amirinin bilgisi dâhilinde, aileler ve sosyal çevreyle görüşme yapan servistir. Psiko-sosyal yardım servisinde; psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve çocuk gelişimi uzmanı görev yapar."* hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümler doğrultusunda psiko-sosyal yardım servisinde görev yapan uzmanlar tarafından;

- Tanıma ve değerlendirme görüşmeleri,
- Grup müdahale çalışmaları,
- Bireysel müdahale çalışmaları,
- Seminer çalışmaları,
- Aile görüşmeleri ve
- Personele yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Ruhsal sorunları olan hükümlülerin hızlı ve doğru şekilde değerlendirilmesi ile etkin müdahale programlarının oluşturulmasını ve uygulanmasını sağlamak, ceza infaz kurumlarında ruh sağlığını destekleyici bir ortam geliştirmek amacıyla ceza infaz kurumlarına giren her hükümlüye ve tutukluya Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi (BİSİS) kapsamında Araştırma Değerlendirme Formu (ARDEF) uygulanmaktadır.[735]

---

[734] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 10, 11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

[735] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.

ARDEF üç aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle kurum kabul biriminde görevli ve eğitim almış infaz ve koruma memuru tarafından "*Kurum Kabul Formu*", sonra psiko-sosyal yardım servisinde görevli ve eğitim almış infaz ve koruma memuru tarafından "*Psiko-Sosyal Memur Formu*", son olarak da psiko-sosyal yardım servisinde görevli psikolog veya sosyal çalışmacı tarafından "*Psiko-Sosyal Uzman Formu*" uygulanarak hükümlünün risk ve ihtiyaçları belirlenmekte ve her hükümlü/tutuklu için bireyselleştirilmiş psiko-sosyal destek ve müdahale programı oluşturulmaktadır. ARDEF raporlarına göre hükümlüler ve tutuklular ihtiyaçlarına uygun bireysel müdahalelere ya da grup çalışmalarına yönlendirilmektedir.

Ceza infaz kurumlarının psiko-sosyal yardım servisleri tarafından öfke kontrolüne ilişkin, hükümlü ve tutukluların duygu-düşünce-davranışlarını fark etmeleri ve anlamaları, psiko-sosyal alanda yaşadıkları sorunlar karşısında uygun seçenekler üreterek kendilerini desteklemeleri amacıyla *"Dürtüsel Davranışlar"* ve *"Saldırgan Davranışlar"* olmak üzere iki farklı bireysel müdahale çalışması yürütülmektedir. Bireysel çalışmalara ek olarak grup uygulamaları yoluyla *"Öfke Kontrol Müdahale Programı"* yürütülmektedir. Öfke duygusunun anlaşılması ve yönetilmesi tekniklerinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmış olan söz konusu program 10 oturumdan oluşmaktadır. 2024 yılında ceza infaz kurumlarında psiko-sosyal yardım servislerinde görevli psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından öfke kontrolüne yönelik 544 grup müdahale programı gerçekleştirilmiş ve bu çalışmalara toplam 5.709 hükümlü ve tutuklu katılmıştır.[736]

5.4.6.3.2 Şiddeti Önlemeye Yönelik Diğer Çalışmalar

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin Aile içi şiddet vakalarında yapılacak işlemler başlıklı 96'ncı maddesinde yer alan *" Yükümlülerin, eşine veya diğer aile bireylerine karşı şiddet uygulaması veya şiddet uygulama tehlikesinin bulunması ya da yükümlünün şiddete maruz kalması veya şiddete maruz kalma ihtimalinin bulunması halinde, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun gereğince koruyucu ve önleyici tedbir alınmak üzere ilgili kuruma durum bildirilir."* hükmü uyarınca gerekli işlemler yapılmaktadır.

[736] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

5.4.6.3.3 Eğitim ve İyileştirme

Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında kadına yönelik şiddet faillerine eğitim ve iyileştirme çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla kadına yönelik şiddet eylemi nedeniyle denetimli serbestlik altında bulunan yükümlülere yönelik şiddetin olumsuzluğuna dair bireysel görüşme, grup çalışması ve seminerler düzenlenmektedir.[737]

Denetimli serbestlik uzmanları tarafından ve diğer kurumlarda/kuruluşlarda görevli personel aracılığıyla kadına yönelik şiddet kapsamında; kadın erkek eşitliği, kadın hakları, erkekler için kadına yönelik şiddet, kadınlar için kadına yönelik şiddet, öfke ve davranış tarzları, öfke ve öfke ile başa çıkma öfkeyi kontrol edebilmek, aile içi iletişim, aile ve evlilik hayatı, aile içi şiddet, aile içi yasal olmayan davranışlar konularında seminer çalışması yapılmıştır.

2024 yılında denetimli serbestlik müdürlüklerinde bulunan 1.803 yükümlüye "*öfke yönetimi programı*" uygulanmıştır. 6.966 yükümlüye aile içi şiddet, 10.748 yükümlüye aile içi iletişim, 2.769 yükümlüye ailede mutluluk, 5.330 yükümlüye aile hayatının önemi, 927 yükümlüye aile hukuku, 4.813 yükümlüye aile eğitimi, 5.631 yükümlüye kadın hakları, 1.567 yükümlüye evlilik ve aile hayatı, 1.874 yükümlüye evlilikte çatışmaya sebep olan faktörler, 14.628 yükümlüye öfke ve öfke ile başa çıkma, 7.346 yükümlüye öfkeyi kontrol edebilme konulu seminerler gerçekleştirilmiştir.

Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında risk ve ihtiyaç değerlendirmesi sonucunda gerek duyulması veya adli merci tarafından rehberlik çalışmalarına hükmedilmesi halinde şüpheli, sanık veya hükümlünün (yükümlünün) riskleri göz önünde bulundurularak ihtiyaçlarına uygun iyileştirme çalışmaları yürütülmektedir. Yükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması; diğer kurumlarla ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliğiyle bireysel görüşme ve grup çalışması yapılması, boş zamanların yapılandırılması, yükümlülerin meslek kursları ve eğitim programlarına katılmalarının sağlanması gibi faaliyetlerle yerine getirilmektedir.[738]

[737] 03.12.2024 Tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 11. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[738] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

5.4.6.3.4 Kadın Hükümlü/Tutuklulara Yönelik Çalışmalar

Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutuklu kadınlar ulusal ve uluslararası mevzuatta belirtildiği üzere özel ve öncelikli gruplar olarak değerlendirilmektedir. Kadın hükümlü/tutuklular 12 kadın kapalı, 8 kadın açık müstakil ceza infaz kurumları ile karma ceza kurumlarının kadınlara ayrılan bölümlerinde barındırılmaktadır.

Ceza infaz kurumlarda görev yapan psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından hükümlü/tutuklulara yönelik bireysel görüşmeler, grup müdahale programları ve aile görüşmeleri gerçekleştirilmektedir. Ayrıca kadın hükümlü/tutukluların kişisel gelişimlerinin desteklenmesi ve meslek edinmelerinin sağlanması amacıyla okuma yazma, meslek edinme gibi kurslar düzenlenmekte, hobi atölyeleri ve iş yurdu faaliyetleri ile üretim sürecine katılımları sağlanmaktadır. Ayrıca hükümlü/tutuklu annelerin ebeveynlik becerilerinin arttırılması gibi konularda sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, vakıflar ve çeşitli kamu kurum kuruluşları iş birliğiyle çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Personelin çalışma kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanan *"Kadın Hükümlü Tutuklular ile Çalışan Personelin Uzmanlaşmasına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programı"* ile kadın hükümlü/tutuklular ile sürekli bir arada olan personelin de ceza infaz kurumu sürecinde hükümlü/tutukluyu desteklemesi sağlanmaktadır.

5.4.6.3.5 Hükümlü/Tutuklu Annelerinin Yanında Kalan 0-6 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Çalışmalar

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 65/1 maddesinde yer alan "*Anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocuklar, analarının yanında kalabilirler*." düzenlemesi kapsamında hükümlü/tutuklu kadınların yanında 0-6 yaş grubu çocukları bulunabilmektedir.

Ceza infaz kurumunda annesi ile kalan çocuklar için kurum tarafından beslenme, sağlık, eğitim ve psiko-sosyal destek hizmetleri sunulmaktadır.

"*Annemleyim Projesi*" kapsamında yanında çocuğu ile kalan kadın hükümlü/tutuklulara çocuklar ile ilgili bilgi ve becerilerini artırarak onların gelişimlerine destek olabilmek amacıyla "*Ebeveynlik Programı*" geliştirilmiştir. "Annemleyim Projesi" kapsamında kurumlarda görevli psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından annelere; beslenme, bilinçli farkındalık, davranış sorunları ile baş etme, duyarlı ve karşılık verici bakım, duyu gelişimi, dil gelişimi, travma stratejileri, iletişim, ziyaret ve ayrılık, motor gelişim ve öz

bakim, cinsel gelişim, sosyal duygusal gelişim bilişsel gelişim konularında eğitimler verilmektedir.

Ceza infaz kurumlarında annesinin yanında kalan çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesi hususundaki çalışmalar ceza infaz kurumlarında bulunan psiko-sosyal yardım servisleri tarafından sürdürülmektedir.

Kurum idaresi tarafından çocuk ve annenin oda/koğuş içerisinde uygun şartlarda yaşayabilmesine yönelik olarak süreç takip edilmekte, oda ve eklentilerinde gerekli malzemelerin *(çocuk yatağı, biberon vb.)* bulunması sağlanmaktadır. Çocuklar, okul öncesi eğitimlerinin desteklenmesi için ceza infaz kurumu sınırları içerisinde yer alan bağımsız binalarda oluşturulan anaokullarında, kurum ve eklentilerinde ayrılmış bir alan ya da odada oluşturulmuş oyun alanları ve anaokulu şubelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmenler ve usta öğreticiler ile okul öncesi eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Bu kapsamda ceza infaz kurumlarında 13 anaokulu, 19 anaokulu şubesi ve 70 oyun alanı bulunmaktadır.

5.4.6.3.6 Yürütülen Projeler

IPA III dönemi 2023 yılı programlaması kapsamında kabul edilen Temel Haklar Tematik Önceliği Çerçeve 1: Hukukun Üstünlüğü, Temel Haklar ve Demokrasi altında yer alan "*Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumlarındaki Kadınların Haklarının ve Koşullarının Uluslararası ve AB Birliği Standartlarıyla Uyumlu Olarak Güçlendirilmesi Projesi*" Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından Avrupa Konseyinin Teknik Desteği ile yürütülecektir. Söz konusu projenin genel amacı Türkiye'deki infaz sisteminde kadın haklarının korunmasını güçlendirmektir.[739]

5.4.6.4 Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

Adalet Bakanlığı ana hizmet birimlerinden biri olan Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 44'üncü maddesi uyarınca Bakanlığın görev ve yetkisine giren konularla ilgili istatistikî bilgilerin belirlenmesi, toplanması, sınıflandırılması ve değerlendirilmesi ile ilgili hizmetleri yürütmekle ve 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu uyarınca Resmî İstatistik Programına göre suç ve adalet istatistiklerini tutmakla ve yayımlamakla görevlidir. Bu

[739] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

kapsamda Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele hususunda kapsamlı istatistik elde edilmesine ilişkin çalışmalara devam edilmektedir.

Bu kapsamda 12.11.2020 tarihli Bakan Olur'u ile adli yardım sisteminin geliştirilmesine yönelik suç mağdurlarına ve adli sürece dâhil olan dezavantajlı gruplara ilişkin istatistikî verilerin UYAP sisteminden temin edilmesi amacıyla Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü koordinesinde Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı temsilcilerinin katılımıyla çalışma grubu oluşturulmuştur.

Çalışma grubu tarafından;

- Kadına karşı şiddet kapsamında değerlendirilmesi gerektiği düşünülen suçların tespiti ile tanımı yapılan "*kadın cinayeti*" kavramının UYAP'a entegre edilmesi,
- UYAP'ta yer alan "kadın cinayeti" sekmesine Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen değişkenlere göre zorunlu veri girişinin sağlanması,
- Suç mağdur eşleştirmesi zorunlu olmasına rağmen sistemde eşleştirilmeyen suçların mağdurunun girilmesi, destek maddelerinin girişinin zorunlu hale getirilmesi, adli yardım konusunda karşılanamayan verilerin temin edilmesi,
- Dosyada kasten öldürme ve çocukların cinsel istismarı suçu olduğu takdirde suçun maktulü, öleni veya mağdurunun öncelikle T.C. kimlik numarası ile kayıt edilmesi, bunun mümkün olmaması halinde cinsiyetinin girilmesinin zorunlu olması,
- AGO ve ÇİM hakkında detaylı istatistik üretilebilmesi, 5395 sayılı Kanun ile 6284 sayılı Kanun kapsamında yer alan hususlara ilişkin detaylı istatistik elde edilebilmesi

hususlarında çalışmalar yapılmıştır.[740] Ayrıca Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından, mağdura ilişkin detaylı veri elde edilebilmesi amacıyla yürürlükte bulunan mevzuatta yer alan suçların mağdurlarına ilişkin suç mağdur eşleştirme çalışması tamamlanarak 24.04.2017 tarihinden itibaren UYAP'a mağdur verilerinin girilmesi zorunlu hâle getirilmiştir.

Bununla birlikte "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*"nın 5 ana hedefinden biri olan "*Veri ve İstatistik*" başlığı altında kadına yönelik şiddetle mücadele

[740] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.

alanında sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması ve istatistiklerin üretilmesi, mevcut durumun değerlendirilmesi, ihtiyaçların tespit edilmesi, yaşanan sorunlara çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve ilgili kurumlar arasında iş birliği ve koordinasyonun sağlanması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşların üst düzey temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Veri ve İstatistik Komitesi*"ne Adalet Bakanlığı temsilcileri tarafından katılım sağlanmaktadır.

Kadına karşı şiddetle mücadele alanındaki veri ve istatistiklerle ilgili teknik çalışmaların yapılması amacıyla oluşturulan alt çalışma grubu toplantılarına da Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü temsilcilerince katılım sağlanarak kadına karşı şiddet eylemlerine yönelik veri üretimi ve paylaşımı, bu hususta yapılacak anket çalışması, kadın cinayetinin tanımının yapılması, kamuoyuna verinin paylaşımı gibi konularda hukuki ve istatistikî katkı verilerek belirlenen hedeflere yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından Teknik Destek ve Bilgi Değişim Mekanizması (TAIEX) kurumsal yapılanma aracının teknik ve mali desteği ile öncelikli olarak kadınlar ve çocuklar olmak üzere "*Kırılgan Gruplara İlişkin Daha Ayrıntılı Adalet İstatistiklerinin Üretilebilmesi Amacıyla Veri Tutma Tekniğinin Geliştirilmesi*" konusunda 2024 yılı içerisinde İspanya'ya çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Çalışma ziyareti neticesinde kırılgan gruplara yönelik verilerin toplanması, analizi, derleme, değerlendirme, üretim ve paylaşım süreçleri ile iyi uygulama örnekleri hakkında kapsamlı bilgiler elde edilmiştir.[741]

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından UYAP sisteminden çekilen ve 6284 sayılı Kanun kapsamında mahkemeler tarafından verilen tedbir sayılarına ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.[742]

[741] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[742] Tablolar oluşturulurken, Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.

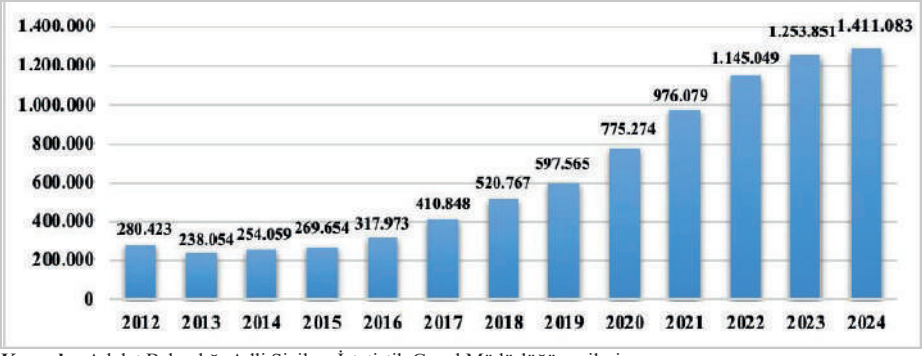
Şekil 10. Mahkemeler Tarafından 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Verilen Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararları Kişi Sayısı (2012-2024)

Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verileri.

2024 yılında mahkemeler tarafından toplam 335.200 kişi hakkında 6284 sayılı Kanun'da yer alan koruyucu ve önleyici tedbir kararı verilmiştir.

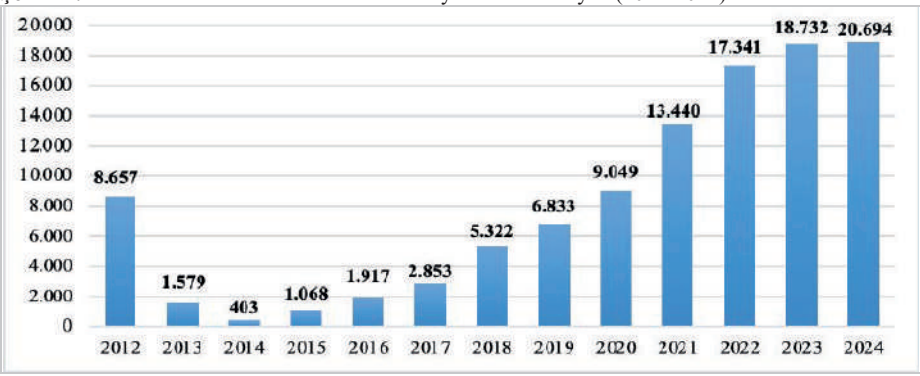
Şekil 11. Mahkemeler Tarafından 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Verilen Koruyucu ve Önleyici Tedbir Sayısı (2012-2024)

Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verileri.

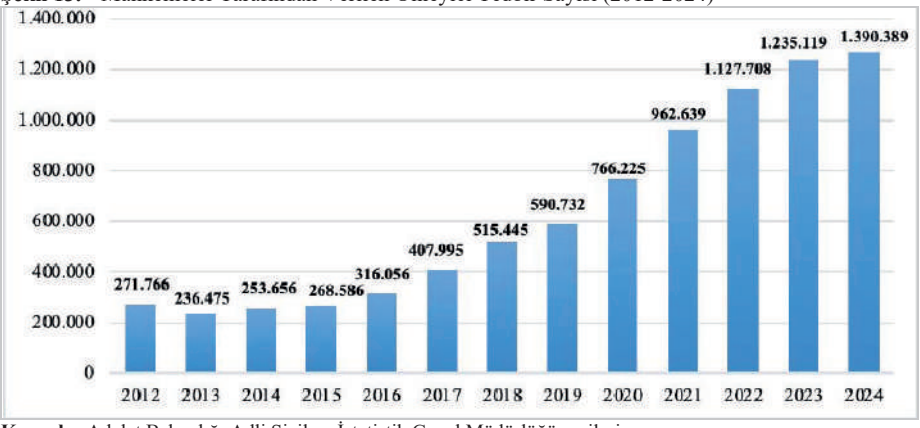
2024 yılında mahkemeler tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında toplam 1.411.083 koruyucu ve önleyici tedbir kararı verilmiştir.

Şekil 12. Mahkemeler Tarafından Verilen Koruyucu Tedbir Sayısı (2012-2024)

Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verileri.

Şekil 13. Mahkemeler Tarafından Verilen Önleyici Tedbir Sayısı (2012-2024)

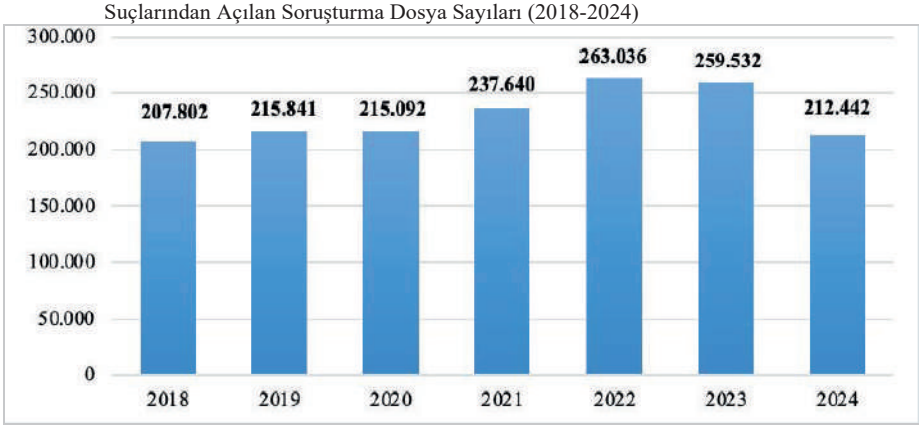
Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verileri.

Ayrıca 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararına aykırılık dolayısıyla 2024 yılında 5.995 kişi hakkında zorlama hapsi kararı verilmiştir.

3 Aralık 2024 tarihinde Adalet Bakanlığı tarafından, Komisyona yapılan sunumunda paylaşılan diğer veriler aşağıdaki grafiklerde sunulmuştur.[743]

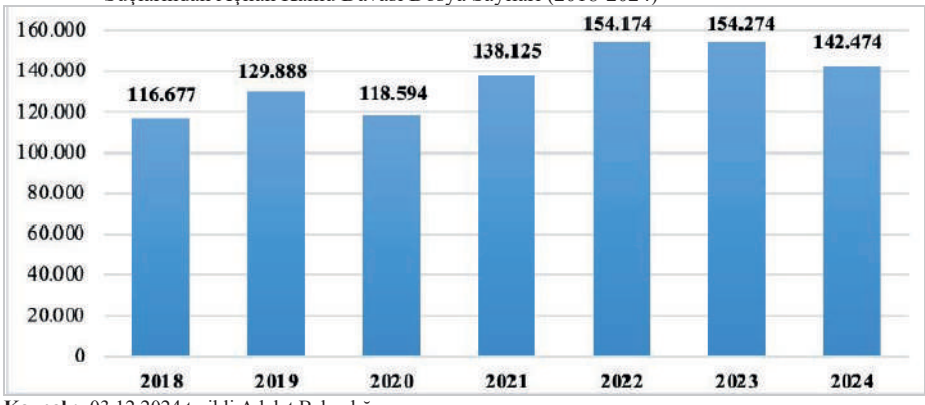
[743] Tablolar oluşturulurken, Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.

Şekil 14. 5237 sayılı Kanun'un 86 ve 87. Maddeleri Kapsamında Mağduru Kadın Olan Yaralama Suçlarından Açılan Soruşturma Dosya Sayıları (2018-2024)

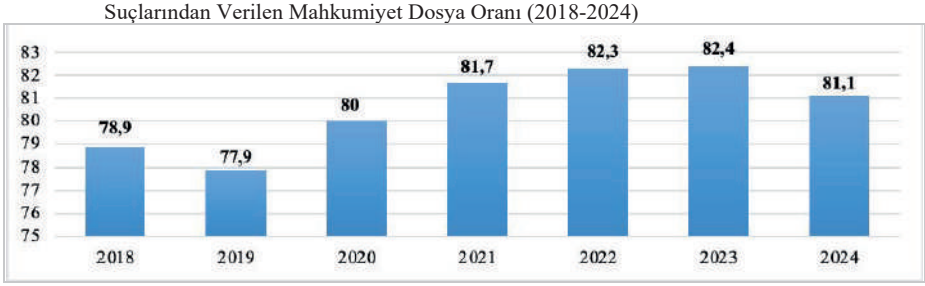
Kaynak: 03.12.2024 tarihli Adalet Bakanlığı sunumu.

Şekil 15. 5237 sayılı Kanun'un 86 ve 87. Maddeleri Kapsamında Mağduru Kadın Olan Yaralama Suçlarından Açılan Kamu Davası Dosya Sayıları (2018-2024)

Kaynak: 03.12.2024 tarihli Adalet Bakanlığı sunumu.

Şekil 16. 5237 sayılı Kanun'un 86 ve 87. Maddeleri Kapsamında Mağduru Kadın Olan Yaralama Suçlarından Verilen Mahkumiyet Dosya Oranı (2018-2024)

Kaynak: 03.12.2024 tarihli Adalet Bakanlığı sunumu.

5.4.6.5 Personel Genel Müdürlüğü

Adalet Bakanlığı ana hizmet birimlerinden biri olan Personel Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 46'ncı maddesinde düzenlemiştir. Buna göre Genel Müdürlüğün; hâkim ve savcıların, Bakanlık merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarına, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile uluslararası kuruluş ve mahkemelere atanma veya görevlendirilme işlemlerini yapmak, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcı adaylığına ilişkin; sınav, mülâkat, adaylığa atama, geçici görevlendirme, nakil, izin, göreve son verme gibi özlük işlemleri ile staj plan ve programlarına ilişkin işlemleri yapmak, mahkemelerin kurulmasına, kaldırılmasına ve yargı alanlarının değiştirilmesine ilişkin işlemleri yürütmek, Bakanlığın personel politikası ve planlaması ile personel sisteminin geliştirilmesi ve performans ölçütlerinin oluşturulması konusunda çalışmalar yapmak ve tekliflerde bulunmak, Bakanlık personelinin atama, nakil, terfi, emeklilik ve benzeri özlük işlemlerini yürütmek gibi görevleri bulunmaktadır.

2025 yılı Ocak ayı itibariyle Adalet Bakanlığı merkez teşkilatında yönetici kadrolarında; 1 genel müdür, 1 başkan, 8 genel müdür yardımcısı, 2 başkan yardımcısı, 25 daire başkanı, 1 adalet müşaviri, 1 adalet müfettişi, 2 eğitim merkezi müdürü, 1 eğitim merkezi müdür yardımcısı, 6 iç denetçi ve 101 tetkik hâkimi olmak üzere toplam 149 kadın hâkim ve Cumhuriyet savcısı, 2 genel idari hizmetler sınıfından daire başkanı olmak üzere toplam 151 kadın yönetici görev yapmaktadır.[744]

Tablo 18. 2025 Yılı Adalet Bakanlığında Görev Yapan Diğer Personel Sayısı

Birim	TOPLAM	KADIN	ERKEK
Personel Genel Müdürlüğü (Kadrolu/Sözleşmeli/Geçici)	85.666	40.704	44.962
İcra İşleri Dairesi Başkanlığı	9.873	5.216	4.657

Kaynak: Adalet Bakanlığı verileri.
*Hâkim/savcı adayı ve yardımcısı ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü personeli bu tabloda gösterilmemiştir.

Tablo 18'de yer alan 2025 yılı Ocak ayı verilerine göre adalet teşkilatında toplam 95.539 personel görev yapmaktadır. Bunun 45.910'u (yani yarısına yakını) kadın personelden oluşmaktadır. Böylece Adalet Bakanlığında görev yapan personel açısından kadın-erkek fırsat eşitliği sağlanmış olmaktadır.[745]

[744] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[745] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

Tablo 19. Adalet Bakanlığı Toplam Personel Sayısı (2025 yılı)

	BİRİM	Personel Genel Müdürlüğü	Hakim-Savcı Aday/Yardımcısı	Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü	İcra İşleri Dairesi Başkanlığı	Genel Toplam
KADROLU	Erkek	36.804	1.855	62.397	4.308	**105.364**
	Kadın	32.433	1.849	10.307	4.395	**48.984**
	Toplam	69.237	3.704	72.704	8.703	**154.348**
SÖZLEŞMELİ	Erkek	4.775		10.031	349	**15.155**
	Kadın	6.262		2.220	821	**9.303**
	Toplam	11.037		12.251	1.170	**24.458**
SÜREKLİ İŞÇİ	Erkek	3.383		125		**3.508**
	Kadın	2.009		59		**2.068**
	Toplam	5.392		184		**5.576**
E/K TOPLAM	Erkek	44.962	1.855	72.553	4.657	**124.027**
	%	52,49	50,08	85,22	47,17	**59**
	Kadın	40.704	1.849	12.586	5,216	**60.355**
	%	47,51	49.92	14,78	52,83	**41**
Birim Toplam		**85.666**	**3.704**	**85.139**	**9.873**	**184.382**

Kaynak: Adalet Bakanlığı verileri.

5.4.6.6 Eğitim Dairesi Başkanlığı

Adalet Bakanlığı ana hizmet birimlerinden biri olan Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın görev ve yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 50'nci maddesinde düzenlemiştir. Buna göre Başkanlığın; ceza infaz kurumları ve tutukevleri personeli eğitim merkezlerinde eğitim gören personel hariç olmak üzere, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı personelinin eğitim planını hazırlamak, yayınlamak ve uygulanmasını takip etmek, bu personelin adaylık, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarını düzenlemek ve uygulamak, personel eğitim merkezleriyle ilgili işleri yürütmek, Bakanlığın görev alanına giren konularda her türlü yazılı, görsel ve işitsel dokümanın basım ve yayımını yapmak veya yaptırmak, bu alandaki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek, arşiv, dokümantasyon ve kütüphane hizmetlerini yürütmek, yazılı olmayan hukuk kuralları ile örf ve adetleri ve eski hukuk kaynaklarını araştırmak, toplamak ve yayımlamak, Yayın Danışma Kurulu oluşturmak gibi görevleri bulunmaktadır.

5.4.6.6.1 Eğitimler

Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen eğitimlerde, eğitim programlarına katılacak personel seçiminde kadın-erkek eşitliğine dikkat edilmektedir. Eğitim programlarında "*Kadının Güçlendirilmesi ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi*" konusu yer almakta olup 2015 yılından beri bu konuda eğitim verilmektedir.

2019 yılından itibaren "*Aile Destek*" hizmet içi eğitim programında yer alan "*Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk İstismarının Önlenmesi*" ile "*Aile İçi İletişim*" konularında yardımcı yargı personeline eğitim verilmesi sağlanmıştır. "*Aile Destek*" eğitim programı kapsamında 2024 yılında 969 yardımcı yargı personeline hizmet içi eğitim programı düzenlenmiştir.[746]

2021 yılında 4804 personelin katılımıyla 70, 2022 yılında 11676 personelin katılımıyla 125, 2023 yılında 1821 personelin katılımıyla 21, 2024 yılında 10530 personelin katılımıyla 117 eğitim programında "Kadının Güçlendirilmesi ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi" konulu ders verilmiştir.

Hukuk Profesyonelleri İçin İnsan Hakları Eğitimi (HELP) Avrupa Programı kapsamında 2022 yılında 153 adli destek görevlisi "*Kadına Yönelik ve Ev İçi Şiddet*" çevrim içi eğitim kursunu, 2024 yılında 51 adli destek görevlisi ve 42 zabıt kâtibi "*Kadına Yönelik ve Ev İçi Şiddet*" çevrim içi eğitim kursunu tamamlamışlardır.[747]

5.4.6.6.2 Projeler

5.4.6.6.2.1 HELP - Avrupa Konseyi Hukuk Profesyonelleri İçin İnsan Hakları Eğitimi

İnsan haklarını ilgilendiren konularda çeşitli eğitim modüllerinin yer aldığı Avrupa Konseyi'nin e-öğrenme platformu olan HELP kapsamında; "*Kadına Yönelik ve Ev İçi Şiddet*" eğitim modülü 2020 yılında 104 adli destek görevlisi, 2022 yılında 152 adli destek görevlisi, 2024 yılında 51 adli destek görevlisi ve 42 zabıt kâtibi tarafından tamamlanmıştır. Yardımcı yargı personeline yönelik HELP eğitimleri ise devam etmektedir.

[746] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[747] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

5.4.6.6.2.2 Erasmus+ Mesleki Eğitimde Dijital Dönüşüm Projesi (2023-2025)

Proje kapsamında geliştirilen "*Temel Görüşme Teknikleri*" modülünde kırılgan gruplar ve travma konu başlıklarında kadına yönelik şiddet ve travma mağdurlarıyla görüşme yapılırken dikkat edilmesi gerekenlere yer verilmiştir. Ayrıca "*Kadın Mağdurlarla Görüşme*" başlıklı bir dijital doküman hazırlanmıştır. Proje çalışmaları devam etmekte olup yeni atanacak adli destek görevlilerinin fiilen göreve başlamadan önce, geliştirilen dijital eğitim programını tamamlayarak görevlerine başlamaları öngörülmektedir.[748]

5.4.6.7 Türkiye Adalet Akademisi

Türkiye Adalet Akademisi kamu tüzel kişiliğini haiz, bilimsel, idari ve mali özerkliği olan, özel bütçeli, Adalet Bakanlığı ile ilgili, merkezi Ankara'da bulunan bir kurumdur. 7540 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu'na göre Akademi'nin görevleri şunlardır:

- Hâkim ve savcı yardımcıları ile hâkim ve savcılara yönelik eğitim planlarını hazırlamak, yayımlamak ve uygulamak,
- Talepleri hâlinde noterler ve avukatlar ile eğitim ve öğretim hizmetlerinden faydalanması uygun görülen diğer kişilere yönelik eğitim programları hazırlamak ve uygulamak,
- Hukuk ve adalet alanında; araştırma ve bilimsel çalışmalar yapmak, ihtiyaçları tespit etmek, uluslararası gelişmeleri takip etmek, proje geliştirmek ve uygulamak,
- Hukuk ve adalet alanını ilgilendiren konularda uzmanlık ve sertifika programları ile kurs, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikleri düzenlemek, bilgi bankası ve kütüphane kurmak, yayımlar yapmak,
- Eğitim ve öğretim faaliyetleriyle ilgili strateji ve hedefleri belirlemek,
- Görev alanına giren konularda yurt içinde ve yurt dışında bulunan kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak,
- Hâkim ve savcı yardımcıları ile hâkim ve savcıların lisansüstü ve yabancı dil eğitim ve öğretimlerini desteklemek amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak,
- Hukuk ve adalet alanını ilgilendiren eğitim ve öğretim faaliyetleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlara görüş bildirmek,

[748] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.

- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Türkiye Adalet Akademisi tarafından,

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik; Ceza Muhakemesinde Mağdur Hakları ve Mağdurun Dinlenmesi, 6284 sayılı Kanun ve Uygulamaları,

Hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcı yardımcılarına yönelik; 6284 sayılı Kanun Uygulaması, Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar, Mağdur Hakları

Konularında düzenli ve sürekli eğitimler gerçekleştirilmektedir.

2024 yılında ve 2025 yılı Ocak ayı itibariyla gerçekleştirilen eğitimlere katılan hâkim ve savcı adaylarının/yardımcılarının sayısına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.[749]

Tablo 20. Eğitim Verilen Kişi Sayısı (2024-2025)

6284 Sayılı Kanun Uygulaması			
	DÖNEM ADI	**YIL**	**ADAY SAYISI**
1	28. Dönem Adli Yargı	2024	1196
2	Avukatlık Mesleğinden Geçen 13. Dönem Adli Yargı		145
3	1. Dönem Adli Yargı Hâkim ve Savcı Yardımcıları		870
4	1. Dönem Av. Mes. Geç. Adli Yargı Hâkim ve Savcı Yardımcıları		104
5	28. Dönem Adli Yargı Hâkim ve Savcı (Soru iptali ile 7 kişi Av. Mes. Geç.)		99
6	27. Dönem Adli Yargı (Soru iptali ile)	2025	67
TOPLAM			**2481**
Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar			
	DÖNEM ADI	**YIL**	**ADAY SAYISI**
1	27. Dönem Adli Yargı	2024	491
2	Avukatlık Mesleğinden Geçen 13. Dönem Adli Yargı		79
3	1. Dönem Adli Yargı Hâkim ve Savcı Yardımcıları	2025	650
4	1. Dönem Av. Mes. Geç. Adli Yargı Hâkim ve Savcı Yardımcıları		67
TOPLAM			**1287**
Mağdur Hakları			
	DÖNEM ADI	**YIL**	**ADAY SAYISI**
1	27. Dönem Adli Yargı	2024	322
2	Avukatlık Mesleğinden Geçen 13. Dönem Adli Yargı		66
3	1. Dönem Adli Yargı Hâkim ve Savcı Yardımcıları	2025	218
4	1. Dönem Av. Mes. Geç. Adli Yargı Hâkim ve Savcı Yardımcıları		35
TOPLAM			**641**

Kaynak: Adalet Bakanlığı verileri.

Araştırma ve Geliştirme Merkezi tarafından "*Aile Mahkemelerinin Etkinliğinin Arttırılması: Aile Üyelerinin Haklarının Daha İyi Korunması Projesi*" kapsamında;

6284 sayılı Kanun Uygulamaları konusunda; 12-15 Şubat 2024 tarihleri arasında Antalya'da 14, 24-27 Nisan 2024 tarihleri arasında İzmir'de 31, 29-30 Nisan 2024

[749] Bu tabloda, Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.

tarihlerinde Antalya'da 34, 10-11 Mayıs 2024 tarihlerinde İstanbul'da 32, 10-11 Haziran 2024 tarihlerinde Mardin'de 26, 13-14 Eylül 2024 tarihlerinde Ankara'da 35 olmak üzere toplam 172 hâkim ve Cumhuriyet savcısına eğitim verilmiştir.[750]

Uzaktan Eğitim Merkezi tarafından hazırlanan çevrim dışı eğitim videoları arasında "*Uygulamada 6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (Bölüm 1)*" ve "*Uygulamada 6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (Bölüm 2)*" videoları bulunmaktadır. Ayrıca meslek içi uzaktan eğitimler kapsamında "*6284 sayılı Kanun ve Uygulamaları" ile "Aile Mahkemesi Uygulamaları*" konularında çevrim içi eğitimler verilmektedir.

5.4.6.8 Adli Tıp Kurumu

Adalet Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Adlî Tıp Kurumu'nun görevleri 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 3'üncü maddesinde belirtilmiştir. Kurumun görevleri arasında; mahkemeler, hâkimlikler ve savcılıklar ile Kurumun uygun gördüğü alanlarda kamu kurum ve kuruluşları tarafından gönderilen adlî tıp ve adlî bilimlerle ilgili konularda bilimsel ve teknik görüş bildirmek, adlî tıp uzmanlığı ve yan dal uzmanlığı eğitimini tıpta uzmanlık mevzuatına uygun olarak vermek, adlî tıp ve adlî bilimler alanlarında kongre, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek, eğitim programları uygulamak ve ilgili kurum, kuruluş ve kurulların hazırlayacakları adlî tıp ve adlî bilimlerle ilgili eğitim programlarının yapılmasına ve yürütülmesine yardımcı olmak, adlî tıp hizmetlerinin görülmesi sırasında yapılması zorunlu sağlık hizmetlerini vermek gibi görevler bulunmaktadır.

Adli Tıp Kurumu; Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, Adli Tıp Başkanlar Kurulu, Adli tıp üst kurulları, Adli tıp ihtisas kurulları, Adli tıp ihtisas daireleri, Adli tıp grup başkanlıkları ve Adli tıp şube müdürlüklerinden oluşmaktadır.

Kurum Başkanlığında 28.01.2025 tarihi itibarıyla 1689 erkek, 1351 kadın personel olmak üzere toplam 3040 personel bulunmaktadır. Ayrıca daire başkanı olarak 3 kadın yönetici görev yapmaktadır.[751]

---

[750] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı ekinden faydalanılmıştır.

[751] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

5.4.7 Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi

5.4.7.1 Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri

Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde adliyelerde tüm suç mağdurlarına yönelik olarak bilgilendirme, yönlendirme ve psiko-sosyal destek sağlamak üzere adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri (ADM) kurulmuştur.

63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu bulunan yerlerde Bakanlığa bağlı olarak Cumhuriyet başsavcılığının gözetim ve denetiminde müdürlük kurulur. İş durumu ve coğrafi konum göz önüne alınarak adalet komisyonu bulunmayan yerlerde Bakanlık onayı ile müdürlükler veya müdürlüğe bağlı bürolar kurulabilir.

Başta adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu bulunan adliyeler olmak üzere ihtiyaç duyulan tüm adliyelerde müdürlüklerin kurulmasına yönelik yürütülen çalışmalar neticesinde müdürlüklerin sayısı 81 ilde 174'e ulaşmıştır.[752]

Adalet Bakanlığı tarafından yeni adalet hizmet binaları yapımına esas teşkil edecek ihtiyaç programları kapsamında adliyelerde adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine fiziki alanlar ayrılmaktadır. Bu alanlarda uzman odaları, sosyal çalışmacı, psikolog ve pedagog gibi uzman odalarına yer verilmektedir. Ayrıca AGO'nun kullanımına uygun şekilde görüşme, bekleme ve gözlem odaları da oluşturulmaktadır.[753]

ADM'ler mağdurları adli süreç ve bu süreçte sahip oldukları haklar konusunda bilgilendiren, ihtiyaçları doğrultusunda hizmet alabilecekleri kurumlara yönlendiren ve kırılgan gruplara özel hizmetler sunan ve bünyesinde uzmanların görevlendirildiği birimlerdir.

Müdürlüklerde adli süreçte mağdurların ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişilerin adalete erişimlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Bu kapsamda çocuklar ve kırılgan gruba dâhil mağdurların tekrarlanan mağduriyetler yaşamasını engellemek amacıyla alınması gereken tedbirlere ilişkin önerileri ilgili hâkim ve Cumhuriyet savcılarına iletmek, duruşma öncesinde mağdurları bilgilendirmek, kaygı düzeylerini düşürmek ve bu sayede kendilerini daha rahat ifade edebilmelerini sağlamak amacıyla görüşme yapmak, adli

[752] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[753] 03.12.2024 tarihli 2. Toplantı Tutanağı, s. 13. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

süreç sonrasında psiko-sosyal destek ihtiyacı devam edenleri ilgili kurumlara yönlendirmek ve takip etmek şeklinde çeşitli hizmetler de sunulmaktadır.[754]

24.10.2019 tarihli ve 30928 saylı Resmî Gazete'de yayımlanan 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun ilgili hükümleri ile; daha önce aile, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde görevlendirilmiş olan psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıların bu mahkemelerdeki görevlendirmelerinin kaldırılmış ve bulundukları adliyelerde kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine görevlendirilmeleri sağlanarak tüm adli mercilere hizmet sunmalarına imkân sağlanmıştır.

30 Nisan 2021 tarihinde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği yayımlanmıştır. Yönetmelik ile adli süreçte suç mağdurlarına ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere sağlanacak hizmetler ile Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemelere sunulacak hizmetlerin yerine getirilmesine dair görev, yetki ve sorumluluklar ile buna ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Mağdurlara ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere bilgilendirme, yönlendirme ve psiko-sosyal destek hizmetleri müdürlükler bünyesinde kurulan bürolar aracılığıyla sunulmaktadır.[755]

Müdürlük bünyesinde altı büro tarafından hizmet sunulmaktadır. Bu bürolar:

5.4.7.1.1 Bilgilendirme ve Yönlendirme Bürosu

Suç mağdurlarının adli süreçte sahip oldukları haklar ve sunulan hizmetler konusunda bilgilendirildikleri, ihtiyaç duyulması halinde hizmet alabilecekleri kurumlara yönlendirildikleri bürodur. Mağdurların yanı sıra tanıklara yönelik de bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti sunulmaktadır.

Bilgilendirme ve yönlendirme bürosuna başvuran kişiler, bu büroda görevli personel tarafından; mağduru olduğu suçu nereye ve nasıl bildirebileceği, adli sürecin işleyişi ve mağdurun bu süreçteki yeri, hukuki veya diğer herhangi bir tavsiyeyi ya da hukuki yardımı ne şekilde ve hangi koşullarda alabileceği, destek ve yardım almak için başvurabileceği kurum veya kuruluşlar ile sunulacak hizmetlerden nasıl ve hangi koşullarda yararlanabileceği ve suçtan kaynaklanan zararların nasıl giderilebileceği hususlarında bilgilendirilir.

[754] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[755] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

Bilgilendirmede mağdurun yaş, engellilik, anlama ve kendini ifade etme gibi bireysel özellikleri dikkate alınır.

- Mağduru olunduğu ifade edilen suça konu eyleme ilişkin henüz soruşturma başlatılmamış ise adli sürecin başlatılabilmesi için mağdur öncelikle Cumhuriyet başsavcılığına yönlendirilir.
- Müdürlüğe başvuranlar mağduriyet türüne göre kendilerine hizmet verebilecek ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları konusunda bilgilendirilir ve yönlendirilir.
- Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan hizmetlere yönelik hazırlanan bilgilendirici materyaller mağdurlara verilir.
- Müdürlüğe başvuruda bulunan ve korunma ihtiyacı olan çocuk, kadın, yaşlı ve engelliler ASHİM'e veya SHM'ye ya da belediyelere yönlendirilir.

Bunun yanında maruz kaldığı suçtan etkilendiği, desteğe ihtiyaç duyduğu ve hakkında bireysel değerlendirme yapılması gerektiği düşünülen mağdurlar bilgilendirme ve yönlendirme bürosunda görevli personel tarafından kırılgan grup destek bürosuna yönlendirilebilir.

5.4.7.1.2 Kırılgan Grup Destek Bürosu

Hizmet sunumunda uzmanın inisiyatif aldığı, bireysel değerlendirme, adli destek planı ve vaka yönetimi gibi yeni hizmet ve kavramları adli sürece dahil eden bürodur. Bireysel değerlendirme sürecinden sonra kırılgan gruba girdiği tespit edilen mağdurlar hakkında alınması gereken tedbirlere ve sunulması gereken hizmetlere ilişkin önerilerin yer aldığı adli destek planı adli destek görevlileri tarafından hazırlanarak ilgili Cumhuriyet başsavcılığına ya da mahkemeye sunulmaktadır.

5.4.7.1.3 Ceza Yargılaması Destek Bürosu

Cumhuriyet başsavcılıklarında ve ceza mahkemelerinde ifade veya beyan işlemlerinin gerçekleştirilmesi ile sosyal inceleme raporlarının hazırlanması sürecinde uzman desteğinin sağlandığı bürodur.

Bu büroda mağdurun ifadesi alınmadan önce kaygı düzeyinin düşürülmesi ve daha rahat ifade verebilmesi amacıyla içinde bulunduğu ortamı, ilgili kişileri ve süreci açıklamak üzere ön görüşme yapmak, ifadesi alınırken mağdurun yanında bulunmak ve talep edilmesi halinde mağdur veya çocuk hakkında yeniden mağdur olmasının ya da suça sürüklenmesinin

önlenebilmesi için alınması gereken tedbirlere ilişkin önerilerin yer aldığı sosyal inceleme raporu düzenleyerek mesleki görüşünü bildirmek üzere uzmanlar görev yapmaktadırlar. Ayrıca mağdura psiko-sosyal destek hizmeti verilerek adli sürece etkin katılımı sağlanmaktadır.

5.4.7.1.4 Hukuk Yargılaması Destek Bürosu

Aile ve hukuk mahkemelerinde beyan işlemlerinin gerçekleştirilmesi ile sosyal inceleme raporlarının hazırlanması sürecinde uzman desteğinin sağlandığı bürodur.

Hukuk mahkemelerinde görülen davalar ile özellikle aile mahkemelerinde görülen davalardan uzman desteğine ihtiyaç duyulan boşanma, velayet, kişisel ilişki kurulması, evlat edinme vb. davalarda mahkeme tarafından istenen konu hakkında taraflar ve ilgili kişiler ile görüşüp gerek görülmesi halinde sosyal ortam incelemesi de yaparak sosyal inceleme raporu düzenlemek bu bürodaki adli destek görevlilerinin görevleri arasındadır.

Ayrıca adli destek görevlileri hukuk mahkemelerinde özellikle aile ve aile mahkemesi sıfatı ile yargılama yapan asliye hukuk mahkemelerinde görülen davalarda çocukların tanık olarak dinlenmesi esnasında çocuğun beyanı alınmadan önce kaygı düzeyinin düşürülmesi ve kendisini daha rahat ifade edebilmesi amacıyla içinde bulunduğu ortamı, ilgili kişileri ve süreci açıklamak üzere ön görüşme yapmakta, beyanı alınırken çocuğun yanında bulunmakta ve talep edilmesi halinde çocuk hakkında mesleki görüşünü bildirmektedir.

5.4.7.1.5 Adli Yardım Hizmetleri Bürosu

Bu büroda, adli yardıma ihtiyaç duyan kişilere talepleri halinde ilgili bilgilerin ve belgelerin toplanmasında yardımcı olunmakta ve bu kişilerin adli yardım hizmetlerine yönlendirilmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca bu bürolarda standart hale getirilen adli yardım başvuru formları kullanılarak maddi durumu elverişli olmayan kişilerin özel hukuk alanındaki hukuki uyuşmazlıkları hakkında adli yardıma başvuruda bulunmaları kolaylaştırılmıştır.

5.4.7.1.6 Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki İşlemleri Bürosu

Aile mahkemeleri tarafından velayet ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin verilen ilam veya tedbir kararları sonucunda çocuğun teslim edilmesi ya da çocukla kişisel ilişkinin kurulması işlemlerinin yürütüldüğü bürodur. 174 adliyede faaliyet gösteren adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde; 30 ADM müdürü, 88 ADM müdür yardımcısı, 502

psikolog, 693 sosyal çalışmacı ve 273 pedagog olmak üzere toplam 1.586 personel görev yapmaktadır.

5.4.7.2 Adli Görüşme Odaları

Adli görüşme odaları (AGO), Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından özel ortamlarda ifadesinin ve beyanının alınması gerektiği veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar, cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları ile engelli, yaşlı mağdurlar ile insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi diğer kırılgan gruba dâhil olan mağdurların ifadelerinin ve beyanlarının alınması amacıyla ilk olarak 2017 yılında kurulmuştur.[756]

AGO uygulaması sayesinde suç mağdurlarının ifadeleri ve beyan işlemleri sırasında örselenmelerinin önüne geçilebilmekte, kaygı düzeyleri düşürülen mağdurların kendilerini daha rahat ifade edebilmelerine olanak tanınarak daha nitelikli bir beyan delili elde edilebilmektedir. Bu anlamda AGO uygulaması maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesine de hizmet etmektedir. Özellikle cinsel saldırı ve cinsel istismar gibi hassas soruşturma ve kovuşturmalarda mağdurun sanıkla yüz yüze getirilmemesinin ve örselenmesinin önüne geçilebilmesi kadar kolluk kuvvetleri, sağlık kurumları ve adli merciler tarafından ayrı ayrı değerlendirilerek bu süreçte yaşadıklarını defalarca dile getirmek zorunda bırakılmaması da önem arz etmektedir. Bu amaçla yapılan çalışmalar neticesinde 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanunla 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi*" kenar başlıklı 236'ncı maddesine eklenen fıkralar ile adli görüşme odalarının kullanımına işaret edilmiştir. AGO'ların yaygınlaştırılması yönündeki çalışmalar devam etmekte olup Ülke genelinde 81 il, 165 adliyede toplam 174 AGO bulunmaktadır.[757]

AGO'larda görüşme yapılan kişinin gelişim düzeyi ve ruhsal durumuna uygun görüşme teknikleri kullanılarak sağlıklı bir beyan delili elde edilmesi amaçlanmaktadır. AGO'lar üç odadan oluşmaktadır:

Bekleme odası; görüşme yapılacak kişinin ve diğer ilgililerin adli görüşme öncesi bekleyeceği, ifadeye hazırlanacağı ve gerektiğinde avukatıyla birebir görüşme yapabileceği, mağdur odaklı oluşturulan odadır.

[756] 03.12.2024 tarihli 2.Toplantı Tutanağı, s. 13. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
[757] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

Görüşme odası; görüşme yapılan kişi ile adli görüşmecinin ses ve görüntü kaydı alınarak birebir görüşme yapacağı odadır.

Gözlem odası; hâkim, Cumhuriyet savcısı ve avukatların ekrandan adli görüşmeciyi izleyebileceği, adli görüşmeci vasıtasıyla ve ses sistemi aracılığıyla görüşme yapılan kişiye sorularını iletebilecekleri, teknik donanımın yer aldığı odadır.

1 Nisan 2021 tarihinde 176 sayılı Adli Görüşme Odaları Genelgesi yayımlanmıştır. Bu Genelge ile adli süreçte cinsel suç mağduru çocuklar başta olmak üzere mağdurların örselenmelerinin önüne geçilmesi ve uzman desteği altında özel olarak hazırlanan ortamlarda ifade ve beyanda bulunabilmelerine olanak sağlayan AGO uygulamasının daha etkin kullanılması amaçlanmıştır.[758]

Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin faaliyete geçtiği 2019 yılından 31.12.2024 tarihine kadar;

- 198.746 kişiye bilgilendirme ve yönlendirme yapılmış,
- 366.617 hukuk dosyasında, 172.860 ceza dosyasında olmak üzere toplam 539.477 sosyal inceleme raporu (SİR) hazırlanmış,
- 20.198 hukuk dosyasında, 118.538 ceza dosyasında olmak üzere toplam 138.736 dosyada mahkemelerde ifadeye katılım sağlanmıştır.
- 81 il, 165 adliyede toplam 174 AGO bulunmaktadır.
- 28.660'si 2024 yılında olmak üzere kurulduğu tarihten 31.12.2024 tarihine kadar AGO'larda toplam 134.432 ifade ve beyan alma işlemi gerçekleştirilmiştir.
- Bu çerçevede toplam 1.744.625 kişiye adli süreçte psikososyal destek sağlanmıştır.

*Müdürlüklerde 2024 yılında;

- 71.471 kişiye bilgilendirme ve yönlendirme yapılmış,
- 100.054 hukuk dosyasında, 42.824 ceza dosyasında olmak üzere toplam 142.878 dosyada sosyal inceleme raporu (SİR) hazırlanmış,
- 4.786 hukuk dosyasında, 28.095 ceza dosyasında olmak üzere toplam 32.881 dosyada mahkemelerde ifadeye katılım sağlanmıştır.
- AGO'larda 28.660 ifade ve beyan alma işlemi gerçekleştirilmiştir.
- Bu çerçevede 2024 yılında toplam 411.668 kişiye adli süreçte psikososyal destek sağlanmıştır.

[758] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

5.4.8 Adli Yardım Çalışmaları

Şiddet mağduru kadınların adalete erişimlerinin güçlendirilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından adli yardım kapsamında da çalışmalar yürütülmektedir.

Şiddet mağduru kadınların adli yardım uygulamasından yararlanmalarını kolaylaştırıcı tedbirler kapsamında adli yardım hizmetlerinin daha etkin sunulabilmesi için TBB ile yürütülen ortak proje ile 6 ilde (Denizli, Balıkesir, Mardin, Antalya, Samsun ve Rize) kurulan "*Şiddet Mağduru Destek Merkezleri*"nin 24.02.2022 tarihinde açılışı yapılmıştır. Şiddet Mağduru Destek Merkezlerinde görev yapacak avukatlar ile kadına yönelik şiddet dosyalarına atanan zorunlu vekillerin bu konudaki mesleki deneyimlerinin artırılması ve şiddet mağduru kadınların adli yardım hizmetlerinden yararlanmasının etkinliğinin artırılması amacıyla verilen eğitimlere katkı sağlanmıştır.[759]

Maddi durumu elverişli olmayan kişilerin, özel hukuk alanında mahkemelere yapacakları adli yardım başvurularında kullanılmak üzere Adalet Bakanlığı tarafından oluşturulan adli yardım başvuru formu e-Devlet üzerinden erişime açılmış olup adli yardım talepli dava açmak isteyen kişiler başvuru formuna https://vatandas.uyap.gov.tr adresindeki UYAP Vatandaş Portal sayfasından ulaşabilmektedir.[760]

Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde bulunan adli yardım hizmetleri bürosunda adli yardıma ihtiyaç duyan kişilere talepleri halinde ilgili bilgi ve belgelerin toplanmasında yardımcı olunarak adli yardım hizmetlerine yönlendirilmeleri sağlanmaktadır. Bu bürolarda standart hale getirilen adli yardım başvuru formları kullanılarak maddi durumu elverişli olmayan kişilerin özel hukuk alanındaki hukuki uyuşmazlıkları hakkında adli yardıma başvuruda bulunmaları kolaylaştırılmıştır.

12.05.2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanunla 5271 sayılı Kanun'un 234'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile daha önce cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda vekili bulunmaması halinde mağdurun baro tarafından kendisine ücretsiz avukat görevlendirilmesini istemesi hakkı çocukların cinsel istismarı suçu, ısrarlı takip suçu, kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence ve eziyet suçlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Adalet Bakanlığı tarafından 10 Ocak 2023 tarihinde yayımlanan 154/2 sayılı

[759] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[760] 03.12.2024 Tarihli 2. Komisyon Toplantı Tutanağı, s. 10. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054

Genelge'de bu hususa açıkça işaret etmektedir. Genelge'de vekili bulunmaması halinde; cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence, eziyet suçlarında ve alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkı bulunduğunun mağdura ve şikâyetçiye hatırlatılması konularında gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi istenmiştir. Adli yardım konusunda ve Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince görevlendirilen ücretsiz vekil yardımından etkin yararlanılması amacıyla kadınlara yönelik yürütülen farkındalık çalışmaları kapsamında Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'na ait internet sitelerinde bilgilendirici metinler yer almaktadır.

5.4.9 Engelli Bireylere Yönelik Çalışmalar

Engelsiz Adalet Çalıştayı

Adalet Bakanlığı tarafından adli süreçte engellilere sunulan hizmetler konusunda bilgilendirmeler yapılması ve engellilerin adalet hizmetlerine erişimlerine ilişkin ihtiyaçlarının tespiti amacıyla Bakanlığın ilgili birimleri ile bu alanda çalışmalar yapan akademisyenler ve engellilere hizmet sunan sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımları ile 1 Aralık 2022 tarihinde "*Engelsiz Adalet Çalıştayı*" düzenlenmiştir.

Çalıştay sonucunda elde edilen veriler ve ihtiyaçlara ilişkin talepler rapor haline getirilmiş olup ihtiyaçlar doğrultusunda Adalet Bakanı'nın 18.01.2023 tarihli tensipleriyle Adalet Bakanlığının ilgili birimlerinin katılımıyla "*Engelli Hizmetleri Çalışma Grubu*" oluşturulmuş ve çalışma grubu toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Suç mağdurlarının bilgilendirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar kapsamında mağdurların sahip oldukları haklar ile kendilerine sunulan hizmetlere dair bilgilerin yer aldığı, kolay erişilebilir, sade, anlaşılır bir şekilde tasarlanan ve farklı dillerde erişime açılan "*magdurbilgi.adalet.gov.tr*" internet sitesi engelli bireyler için erişilebilir hale getirilmiştir.

Suç mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmesi amacıyla bazı temel haklar ile bazı suç türlerine dair bilgilerin yer aldığı broşürlerin (adli yardım nedir, katılma nedir, mağdur kimdir, uzlaşma nedir, şikâyet nedir, tanık kimdir, suç mağduru çocuk kimdir, tazminat nedir) sağır ve işitme engelliler tarafından daha anlaşılır hale getirilerek geniş bir kitleye hitap edilebilmesi için broşürlerdeki bilgilerin Türk işaret diliyle anlatımlarına ait 66 video "magdur.adalet.gov.tr" adresinde erişime açılmıştır.

Adalet Bakanlığı kurumsal web sayfaları ve UYAP portal uygulamalarının tamamına "*Erişilebilirlik*" menüsü altında yer verilmiş ve tüm içeriğin seslendirilmesiyle engelli

bireylerin erişimi kolaylaştırılmıştır. UYAP Avukat, Vatandaş ve Kurum Portalında yer alan "*Erişilebilirlik Menüsü*" ile engelli kullanıcıların portal hizmetlerinden maksimum düzeyde yararlanmaları sağlanmaktadır. Vatandaş Portal, Avukat Portal, Kurum Portal, Bilirkişi Portal ve Arabulucu Portal görme engelli vatandaşlar için ekran okuma uygulamalarına uyumlu hale getirilmiştir. Sosyal medya paylaşımlarında erişilebilirlik açısından alternatif metin yöntemi kullanılmaktadır.

2019-2023 dönemine ilişkin Yargı Reformu Stratejisi'nde "*Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesinde ve Engelli Hakları Kanununda yer alan ilkeler doğrultusunda engelli dostu uygulamalar geliştirilecektir"* kenar başlıklı 6.3 numaralı stratejik hedef kapsamında başta işitme engelliler için işaret dili tercümanları olmak üzere engellilere hizmet verecek personelin istihdamına ve eğitimine ilişkin uygulamalar geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü tarafından işaret dili tercümanı atama işlemleri yapılmaktadır.

Ayrıca "*Türk İşaret Dili Hukuki Terimler Sözlük Çalıştayı*" gerçekleştirilmiştir.

Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından yargı personeline yönelik gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerde içeriği 'Engelli Bireyle İletişim' olan bölüm 'Etkili İletişim ve Halkla İlişkiler' ders modülüne eklenmiştir. Eğitim alan personellere yönelik yargı birimlerine başvuran engelli bireylere nasıl davranılacağına dair konferanslar verilmiştir. Rize Personel Eğitim Merkezi'nde; "Aile Destek Eğitim Programı" kapsamında yardımcı yargı personeline engellilik türleri, engelli bireylerin karşılaştığı sorunlar ve engelli bireye destek için yapılması gerekenler konusunda dersler verilmiştir.

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun "Adayların Nitelikleri" başlıklı, adaylığa atanabilme şartlarının yer aldığı 8'nci maddesinin (g) bendinde; *"Hâkimlik ve savcılık görevlerini sürekli olarak yurdun her yerinde yapmasına engel olabilecek vücut ve akıl hastalığı veya engelliliği, alışılmışın dışında çevrenin yadırgayacağı şekilde konuşma ve organlarının hareketini kontrol zorluğu çekmek gibi engeli bulunmamak"* hükmü yer almaktaydı. 24.11.2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesiyle bu bentte yer alan *"...alışılmışın dışında çevrenin yadırgayacağı şekilde konuşma ve organlarının hareketini kontrol zorluğu çekmek gibi engeli..."* ifadesi madde metninden çıkarılmıştır. Bahse konu düzenleme neticesinde 2023 yılında yapılan idari yargı hâkim yardımcılığı sınavında başarılı olan görme engelli vatandaş görevine başlamıştır.

6100 sayılı Kanun'un 149'uncu maddesinin beşinci fıkrasına istinaden hazırlanan ve 30.06.2021 tarihli ve 31527 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hukuk Muhakemelerinde Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası Hakkında

Yönetmeliği'nin 9'uncu ve 11'inci maddeleri kapsamında hastalığı, yaşlılığı veya engelliliği sebebiyle mahkemeye bizzat gelmesi durumunda zorluk yaşaması muhtemel olan tüm ilgililerin öncelikle bulundukları mesken ya da kurumdan e-duruşmaya katılmaları öngörülerek adalete erişimlerinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.[761]

5.4.10 315 Sıra Sayılı Rapordaki Tespit ve Öneriler Doğrultusunda Adalet Bakanlığı Tarafından Gerçekleştirilen Çalışmalar[762]

"*5.1.1.18. Kadına yönelik şiddetle mücadelede rol alan Bakanlıkların resmi sosyal medya hesapları daha etkin kullanılmalıdır.*" önerisine yönelik olarak;

- Adalet Bakanlığı resmi sosyal medya hesaplarından kadına yönelik şiddetle mücadele konularında sık sık paylaşımlar yapılmaktadır. Ayrıca bünyesinde Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı bulunan Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın resmi sosyal medya hesaplarından (twitter adresi: "@magdurhaklari", facebook adresi: "Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı" ve instagram adresi: "adlidestekvemagdurdb") 6284 sayılı Kanun'a dair bilgilerin, verilen eğitimlerin, gerçekleştirilen farkındalık çalışmalarının ve programların paylaşımı yapılmaktadır. Bunların yanı sıra bazı eğitim materyallerinin, kılavuzların ve rehberlerin yer aldığı resmi internet sitesine yönlendirmeler içeren paylaşımlara da yer verilmektedir.
- Bakanlık birimlerinin resmi sosyal medya hesaplarından "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü" ve "8 Mart Dünya Kadınlar Günü" gibi özel gün ve haftalarda kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemi ve yürütülen faaliyetlere ilişkin paylaşımlarda bulunulmaktadır.

"5.1.6.1. Aday/görevde olan hâkim ve savcılara, staj eğitim merkezlerinde avukat adaylarına, mülki idare amirlerine, kolluk görevlilerine meslek içi eğitim seminerleriyle kadın hakları ve kadın erkek fırsat eşitliği, 6284 sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği ile ilgili ulusal mevzuat hakkında eğitimler verilmelidir." önerisine yönelik olarak;

Türkiye Adalet Akademisi tarafından hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik; Ceza Muhakemesinde Mağdur Hakları ve Mağdurun Dinlenmesi, 6284 sayılı Kanun ve

[761] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.
[762] Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı.

Uygulamaları, Hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcı yardımcılarına yönelik 6284 sayılı Kanun Uygulaması, Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar ve Mağdur Hakları konularında düzenli ve sürekli eğitimler gerçekleştirilmektedir.

- 2021 ve 2022 yıllarında Adalet Bakanlığı tarafından, belirlenen 20 ilde saha ziyaretleri gerçekleştirilmiş, aile içi ve kadına yönelik şiddet alanında görev yapan tedbir mahkemesi hâkimleri, aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosu Cumhuriyet savcıları ve Baro temsilcileri başta olmak üzere ilgili tüm kurum temsilcileri ile bir araya gelinerek görüş alışverişlerinde bulunulmuştur.

- 2021 yılında, 6284 sayılı Kanun kapsamında görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleriyle kadına karşı şiddetle mücadele konusunda farkındalığın arttırılması amacıyla çevrim içi istişare toplantıları yapılmıştır. Toplantılarda uygulamada yaşanan problemler ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir (80 hâkim).

- 2022 ve 2023 yıllarında, 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimleri ile aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik 9 deneyim paylaşımı çalıştayı gerçekleştirilmiştir (73 ilde görevli yaklaşık 350 hâkim ve Cumhuriyet savcısına yönelik).

- Çalıştaylar neticesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleri ile aile ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosu Cumhuriyet savcılarına yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uygulama adımlarını içerir "6284 Sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu" hazırlanmış ve 2024 yılında dağıtımı yapılmıştır.

- Aile içi ve kadına yönelik şiddet konusunda başvuru kaynağı olması amacıyla CEDAW başta olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuat derlenerek "Kadına Yönelik Şiddet Mevzuat Kitapçığı" hazırlanmıştır.

- 5237 sayılı Kanun'un 123/A maddesinde düzenlenen "ısrarlı takip" suçunun soruşturma ve kovuşturma esasları, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbirlerin etkinliğinin artırılması ve ihlallerin önlenmesi konularında farkındalık oluşturulması amacıyla 20.12.2022 tarihinde Eskişehir ilinde "Israrlı Takip Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir.

Çalıştayda; "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Israrlı Takip Suçunun Önemi", "*Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konusunda Son Dönemde Yapılan Mevzuat Değişiklikleri", "Ceza Hukuku Açısından Israrlı Takip Eylemleri*", "*6284 Sayılı Kanun Açısından Israrlı Takip Eylemleri*", "*Israrlı Takip Suçuna İlişkin Uygulama Örnekleri*" konuları ele alınmıştır.

- 21 Kasım 2024 tarihinde Ankara ilinde Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi temsilcileri, hâkim ve Cumhuriyet savcıları, Anayasa Mahkemesi raportörü, Adli Tıp Kurumu temsilcisi, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, kolluk personeli ile Bakanlık temsilcilerin katılımıyla 6284 sayılı Kanun uygulamalarına ve kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin hukuk ve ceza davalarını konu alan "Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Paneli" gerçekleştirilmiştir.

- 2022 yılında, kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda görev alan STK temsilcileri ve ilgili Bakanlık temsilcilerinin bir araya gelinerek diyalog ve koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmiştir.

- 2021 ve 2022 yıllarında, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan 140 personele eğitim verilmiştir.

- Eğitimler sonucunda "6284 Sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler", "5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler", "Temel İletişim Becerileri", "Mağdura Yaklaşım İlkeleri" ve "Bilgilendirme ve Yönlendirme" kitapçıklarını içeren eğitim modülleri hazırlanarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele dağıtılmıştır.

- 2022 yılında, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir.

- 4 Mart 2024 tarihinde, 6 Şubat depreminden en çok etkilenen iller ve bu illerin belirli ilçelerinde görev yapan hâkimler, Cumhuriyet savcıları, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü personeli ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli diğer aktörlerin katılımlarıyla Gaziantep ilinde kurumlar arası diyalog toplantısı düzenlenmiştir.

- 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde, Ankara ilinde şiddet mağduru kişilere hizmet sunma kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerdeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele yönelik iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı düzenlenmiştir (62 katılımcı).

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde çalışan 750 adli destek görevlisine adli görüşme odaları ve işlemler sırasında kullanılmak üzere hazırlanan "Çocukla Adli Görüşme Kılavuzu" hakkında eğitim verilmiştir.

- İçişleri Bakanlığı tarafından kaymakam adaylarına yönelik gerçekleştirilen eğitimlerde "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve 6284 sayılı Kanun Uygulamaları" konusunda Adalet Bakanlığı tarafından sunumlar gerçekleştirilmiştir.

"5.1.6.2. Şiddet mağduru kadınların ilk başvuru mercilerinden olan aile hekimleri ve diğer sağlık çalışanları, öğretmenler, psikolojik danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları başta olmak üzere sosyal hizmet alanında görev yapan personelin, yerel yönetimlerin ilgili birim personelinin ve ilgili diğer personelin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda eğitim alması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 2021 ve 2022 yıllarında, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan 140 personele eğitim verilmiştir.
- Eğitimler sonucunda "6284 Sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler", "5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler", "Temel İletişim Becerileri", "Mağdura Yaklaşım İlkeleri" ve "Bilgilendirme ve Yönlendirme" kitapçıklarını içeren eğitim modülleri hazırlanarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele dağıtılmıştır.
- 2022 yılında, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- 4 Mart 2024 tarihinde, 6 Şubat depreminden en çok etkilenen iller ve bu illerin belirli ilçelerinde görev yapan hâkimler, Cumhuriyet savcıları, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü personeli ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli diğer aktörlerin katılımlarıyla, Gaziantep ilinde kurumlar arası diyalog toplantısı düzenlenmiştir.
- 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde Ankara ilinde, şiddet mağduru kişilere hizmet sunma kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerdeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele yönelik iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı düzenlenmiştir (62 katılımcı).
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde çalışan 750 adli destek görevlisine, adli görüşme odaları ve işlemler sırasında kullanılmak üzere hazırlanan "Çocukla Adli Görüşme Kılavuzu" hakkında eğitim verilmiştir.
- Denetimli serbestlik müdürlüklerinde görevli uzmanların (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog, öğretmen), haklarında denetimli serbestlik kararı bulunan yükümlülere "Öfke Yönetimi Programı", "Şimdi Dur! Müdahale Programı" ve "Şiddete Dur De! Programı"nı uygulayabilmelerini sağlamak amacıyla Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Personeli Eğitim Merkezlerinde eğitici ve uygulayıcı eğitimleri düzenlenmektedir.

"5.1.6.3. Şiddetle mücadelede görev alan tüm uzmanlara verilecek eğitimlerin, teorik ve pratik olarak daha etkin şekilde yapılması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde çalışan 750 adli destek görevlisine, adli görüşme odaları ve işlemler sırasında kullanılmak üzere hazırlanan "Çocukla Adli Görüşme Kılavuzu" hakkında eğitim verilmiştir.
- Denetimli serbestlik müdürlüklerinde görevli uzmanların (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog, öğretmen), haklarında denetimli serbestlik kararı bulunan yükümlülere "Öfke Yönetimi Programı", "Şimdi Dur! Müdahale Programı" ve "Şiddete Dur De! Programı"nı uygulayabilmelerini sağlamak amacıyla Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Personeli Eğitim Merkezlerinde eğitici ve uygulayıcı eğitimleri düzenlenmektedir.

"5.1.6.4. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında verilen farkındalık eğitimlerinin etki analizi yapılmalı; aksayan yönler tespit edilerek, bu doğrultuda eğitim modülleri revize edilmeli; eğitimlerin zorunlu ve düzenli aralıklarla tekrarlanması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- Kadına yönelik şiddet eylemi nedeniyle denetimli serbestlik kapsamında bulunan erkek yükümlülere yönelik hazırlanan "*Şimdi Dur! Müdahale Programı*"nın pilot uygulama sürecinde geri bildirimler toplanmış, pilot uygulama sırasında programın etkililiğini ölçmek amacıyla yükümlülere ön test ve son test formları uygulanmış, pilot uygulamaların sonunda denetimli serbestlik uzmanlarından alınan geribildirimler neticesinde programa son hali verilerek tüm denetimli serbestlik müdürlüklerinde uygulanmaya başlanmıştır. 10 oturumdan oluşan söz konusu grup çalışması programının her oturumunun başında ve sonunda yükümlülere "Değerlendirme Formu" uygulanmakta olup etki değerlendirmesi devamlı şekilde sürdürülmektedir.
- Kadın yükümlülere yönelik hazırlanan "*Şiddete Dur De! Programı*"nın pilot uygulama sürecinde geri bildirimler toplanmış, pilot uygulama sırasında programın etkililiğini ölçmek amacıyla yükümlülere ön test ve son test formları uygulanmış, pilot uygulamaların sonunda denetimli serbestlik uzmanlarından alınan geribildirimler neticesinde programa son hali verilerek tüm denetimli serbestlik müdürlüklerinde uygulanmaya başlanmıştır. 10 oturumdan oluşan söz konusu grup çalışması programının 1. oturumunda "*Ön Test Formu*", son oturumunda "Son Test Formu" uygulanmaya devam edilmektedir.

- Yetersiz öfke yönetiminin bir risk faktörü olarak tespit edildiği diğer yükümlülerin öfkenin duygu, düşünce ve davranışlara etkileri konusunda farkındalıklarını artırmak, öfkeyi tetikleyen ve sürdüren düşünceleri hakkında bilgilendirilmelerini sağlamak, öfke yönetimi becerilerini güçlendirmek, kendilerine ve başkalarına zarar vermeyen bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak amacıyla yapılandırılmış olan "Öfke Yönetimi Programı"nın pilot uygulama sürecinde geri bildirimler toplanmış, pilot uygulama sırasında programın etkililiğini ölçmek amacıyla yükümlülere ön test ve son test formları uygulanmış, pilot uygulamaların sonunda denetimli serbestlik uzmanlarından alınan geribildirimler neticesinde programa son hali verilerek tüm denetimli serbestlik müdürlüklerinde uygulanmaya başlanmıştır. 10 oturumdan oluşan söz konusu programın her uygulama sürecinde de değerlendirme çalışmalarına devam edilmektedir. Bu kapsamda 1. oturumda "*Değerlendirme (Ön Test) Formu*" ve son oturumda "*Değerlendirme (Son Test) Formu*" uygulanmaktadır.

"5.1.6.5. Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının personel ve üyelerinin; kadın hakları, kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadın erkek fırsat eşitliği konularında farkındalık artırıcı eğitim programlarına katılması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan 140 personele eğitim verilmiştir.
- Eğitimler sonucunda "6284 Sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler", "5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler", "Temel İletişim Becerileri", "Mağdura Yaklaşım İlkeleri" ve "Bilgilendirme ve Yönlendirme" kitapçıklarını içeren eğitim modülleri hazırlanarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele dağıtılmıştır.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- 4 Mart 2024 tarihinde, 6 Şubat depreminden en çok etkilenen iller ve bu illerin belirli ilçelerinde görev yapan hâkimler, Cumhuriyet savcıları, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü personeli ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli diğer aktörlerin katılımlarıyla Gaziantep ilinde kurumlar arası diyalog toplantısı düzenlenmiştir.
- 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde Ankara ilinde, şiddet mağduru kişilere hizmet sunma kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerdeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev

yapan personele yönelik iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı düzenlenmiştir (62 katılımcı).

- Kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda görev alan STK'lar ve ilgili Bakanlıkların temsilcileriyle bir araya gelinerek diyalog ve koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmektedir.

- 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimleri ile aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik farkındalık çalışmaları düzenli olarak gerçekleştirilmektedir.

"5.2.2.1. Şiddetin önlenmesindeki adli, kolluk, sağlık ve sosyal hizmet olmak üzere tüm müdahale mekanizmalarının eş güdümlü olarak yakın iş birliği ve koordinasyon içerisinde vaka bazlı yaklaşımla müdahale etmesini teminen iş akışları ve prosedürler oluşturulmalı ve geliştirilmelidir." önerisine yönelik olarak;

- Kadına yönelik şiddet eylemleri sebebiyle tutuklu veya hükümlü bulunanların izin, firar ya da tahliye durumunda izleme takibi için gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin çalışmalar yürütülmüştür (63 sayılı CBK m. 6, UYAP veri entegrasyonu, farkındalık çalışmaları, 154/2 sayılı Genelge'de bu hususa ilişkin yer verilen madde, iş birliği çalışmaları).

- 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen fiziki koruma tedbirlerinin rehabilitasyon programları ile eşzamanlı yürütülmesine ilişkin hâkimlere ve Cumhuriyet savcılarına yönelik gerekli farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

"5.2.3.1. Adli sürecin hızlandırılmasını sağlayacak önlemler alınarak etkin şekilde uygulanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri olan adalete erişim hakkı kapsamında yargılamaların makul sürede tamamlanması ve etkin zaman yönetimi amacıyla 2018 yılında hayata geçirilen "Yargıda Hedef Süre" uygulamasının etkinliğini artırmaya yönelik adımlar atılmıştır.

- Bu çerçevede yargılamanın sürüncemede bırakılması ve gerekçesizlik nedenlerine dayalı istinaf ve temyiz süreçlerindeki tespitlerin, terfi ve disiplin incelemelerinde dikkate alınmak üzere Hâkimler ve Savcılar Kurulu'na bildirilmesi sağlanmıştır.

- Ayrıca makul sürede yargılanma hakkının daha etkin korunması için HSK bünyesinde "Yargıda Performans Ölçüm ve Takip Merkezi" kurulmuştur.

- Makul sürede yargılanma hakkının güçlendirilmesi için Adli Tıp Kurumu birimlerinde "Hedef Süre Uygulaması" hayata geçirilmiştir.

- 23.01.2025 tarihinde kamuoyuna açıklanan Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi'nin en önemli önceliklerinden biri de makul sürede yargılanma hakkının güvencelerinin artırılması olmuştur. Bu kapsamda yargılama usullerine, teşkilat yapısına, insan kaynaklarına ve teknik altyapıya ilişkin birçok çalışma alanı belirlenmiştir (Örneğin, "Hedef 1.3-Mahkemeler teşkilatının organizasyon yapısı makul sürede yargılanma hakkının temini için güçlendirilecektir.", "Hedef-1.8 Adli süreçlerin makul sürede tamamlanmasına yönelik kurumsal tedbirler alınacak ve uygulamalar geliştirilecektir.").

"5.2.3.2. Kadın mağdurların mümkün olduğunca kadın personel tarafından dinlenilmesi ve infaz koruma memurları arasında da yeterli sayıda kadın personel bulunması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği'nin 51'inci maddesinin altıncı fıkrası gereğince cinsel suç mağdurlarının beyanlarının alınması sırasında müdürlüğün iş ve personel durumu dikkate alınarak mağdurun talep ettiği cinsiyete sahip adli görüşmeci görevlendirilebilir. Ayrıca mağdurun beyanına tekrar başvurulması hâlinde mümkünse aynı adli görüşmecinin görevlendirilmesi sağlanır.

- 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 10'uncu maddesinde kadın kapalı ceza infaz kurumlarına dair düzenlemeye yer verilmiş olup bu kurumların kadın hükümlülerin hapis cezalarının infaz edildiği kurum olduğu ve bu kurumlarda iç güvenlik görevlilerinin kadınlardan oluşturulduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla bu kurumlarda kadın infaz koruma memurları görev yapmaktadır.

"5.2.3.3. Şiddet mağduru kadınların, farklı kişilere/kurumlara yaşadıklarını anlatmadığı, işlemlerinin tekrarlanmadığı kişi odaklı hizmet verilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır" önerisine yönelik olarak;

- Özel ortamlarda ifade ve beyanının alınması gerektiği veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar, cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları, engelli, yaşlı mağdurlar ile insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi diğer kırılgan gruba dâhil olan mağdurların ifade ve beyanlarının alınması amacıyla kurulan AGO'lar mağdurların örselenmelerinin önüne geçilmesi ve uzman desteği altında özel olarak hazırlanan ortamlarda ifade ve beyanda bulunabilmelerine imkân tanımaktadır.

- AGO'ların sayısı 81 il ve 165 adliyede 174'e ulaşmıştır. Bu özel ortamların yaygınlaştırılma çalışmaları devam etmektedir.

"5.2.3.4. Adliyede mağdurların can güvenliğini sağlayacak ve koruyacak önlemler alınmalı, mağdurların şüpheli ve şüpheli yakınlarıyla ayrı ortamlarda bekletilmeleri sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Yargılama bölgesine ve nüfus yoğunluğuna bakılmaksızın bütün yeni adliyelerin ihtiyaç listelerinde kadın ve çocuklar için ayrı nezarethane alanları planlanmaktadır.

"5.2.3.6. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin ve Adli Görüşme Odalarının ülke genelinde tüm adliyelerde kurulması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 81 il ve 165 adliyede 174 AGO faaliyet göstermektedir.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin sayısı da 81 ilde 174'ye ulaşmıştır.

"5.2.3.7. AGO'ların etkin kullanılması yönünde hâkim, savcı ve avukatlara yönelik yürütülen farkındalık çalışmaları artırılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- *Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suç soruşturmalarının yürütülmesinde herhangi bir eksikliğe veya gecikmeye sebebiyet verilmemesi ve etkin soruşturma yürütülmesi ile bu soruşturmalarda görev alan uygulayıcılara yol gösterebilmesi amacıyla yayınlanan 19.11.2018 tarihli Genelge, 31.10.2022 tarihinde 170/1 sayılı "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları" Genelgesi olarak güncellenmiştir.*
- *Güncellenen Genelge'de mağdurun beyanının suçun niteliğine göre ÇİM ve benzeri özel merkezler ile AGO'larda alınması hususuna da yer verilmiştir.*
- *Adalet Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen çalıştay, panel ve farkındalık çalışmalarında AGO'ların kullanımına dair hususlara yer verilmiştir.*

"5.2.3.8. Adliyelerde görev yapan psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanı gibi uzman personel sayısı artırılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 174 adliyede faaliyet gösteren adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde;
- 30 ADM müdürü, 88 ADM müdür yardımcısı, 502 psikolog, 693 sosyal çalışmacı ve 273 pedagog olmak üzere toplam 1.586 personel görev yapmaktadır.
- 2021 yılında; 482 psikolog, 263 pedagog ve 463 sosyal çalışmacı olmak üzere toplam 1208 personel, 2022 yılında; 487 psikolog, 289 pedagog ve 533 sosyal çalışmacı olmak üzere toplam 1309 personel, 2023 yılında; 482 psikolog, 288 pedagog ve 529 sosyal çalışmacı olmak üzere toplam 1299 personel görev yapmıştır.

"5.2.3.9. Adli süreç boyunca mağdurlara gerekli olan durumlarda psiko-sosyal destek hizmetinin etkin şekilde sunulması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri tüm suç mağdurlarına yönelik bilgilendirme ve yönlendirme ile psiko-sosyal destek hizmetleri sağlanmaktadır. Müdürlüklerin sayısı 81 ilde 174'ye ulaşmıştır.

Müdürlüklerin faaliyete geçtiği 2019 yılından 31.12.2024 tarihine kadar;

- 198.746 kişiye bilgilendirme ve yönlendirme yapılmış,
- 366.617 hukuk dosyasında, 172.860 ceza dosyasında olmak üzere toplam 539.477 sosyal inceleme raporu hazırlanmış,
- 20.198 hukuk dosyasında, 118.538 ceza dosyasında olmak üzere toplam 138.736 dosyada mahkemelerde ifadeye katılım sağlanmıştır.
- 81 il 165 adliyede toplam 174 AGO bulunmaktadır.
- 28.660'si 2024 yılında olmak üzere kurulduğu tarihten 31.12.2024 tarihine kadar AGO'larda toplam 134.432 ifade ve beyan alma işlemi gerçekleştirilmiştir.
- Bu çerçevede toplam 1.744.625 kişiye adli süreçte psikososyal destek sağlanmıştır.

*Müdürlüklerde 2024 yılında;

- *71.471 kişiye bilgilendirme ve yönlendirme yapılmış,*
- *100.054 hukuk dosyasında, 42.824 ceza dosyasında olmak üzere toplam 142.878 dosyada sosyal inceleme raporu hazırlanmış,*
- *4.786 hukuk dosyasında, 28.095 ceza dosyasında olmak üzere toplam 32.881 dosyada mahkemelerde ifadeye katılım sağlanmıştır.*
- *AGO'larda 28.660 ifade ve beyan alma işlemi gerçekleştirilmiştir.*
- *Bu çerçevede 2024 yılında toplamda 411.668 kişiye adli süreçte psikososyal destek sağlanmıştır.*

"5.2.3.10. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinde görev alan insan kaynağı kapasitesi artırılmalı, personelin kadına yönelik şiddetle mücadele, kadın hakları konularında bilgi ve farkındalık düzeyleri geliştirilmelidir." önerisine yönelik olarak;

- 174 adliyede faaliyet gösteren adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde;

30 ADM müdürü, 88 ADM müdür yardımcısı, 502 psikolog, 693 sosyal çalışmacı ve 273 pedagog olmak üzere toplam 1.586 personel görev yapmaktadır.

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan 140 personele eğitim verilmiştir.

Eğitimler sonucunda "*6284 Sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*Temel İletişim Becerileri*", "*Mağdura Yaklaşım İlkeleri*" ve "*Bilgilendirme ve Yönlendirme*" kitapçıklarını içeren eğitim modülleri hazırlanarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele dağıtılmıştır.

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- 4 Mart 2024 tarihinde 6 Şubat depreminden en çok etkilenen illerde ve bu illerin belirli ilçelerinde görev yapan hâkimler, Cumhuriyet savcıları, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü personeli ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli diğer aktörlerin katılımlarıyla Gaziantep ilinde kurumlar arası diyalog toplantısı düzenlenmiştir.
- 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde, şiddet mağduru kişilere hizmet sunma kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerdeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele yönelik Ankara ilinde iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı düzenlenmiştir (62 katılımcı).
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde çalışan 750 adli destek görevlisine adli görüşme odaları ve işlemler sırasında kullanılmak üzere hazırlanan "Çocukla Adli Görüşme Kılavuzu" hakkında eğitim verilmiştir.

"5.2.3.11. Pilot olarak uygulamaya başlayan ve adli sürece dâhil olan çocuklara hizmet sunan tüm kurumların aynı çatı altında toplandığı "Çocuk Adalet Merkezleri"nin sayısı artırılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 20.11.2021 tarihinde Erzurum, 19.01.2024 tarihinde Bursa ve 15.11.2024 tarihinde Eskişehir illerinde çocuklara yönelik tüm adli işlemlerin bir arada gerçekleştirilebilmesi amacıyla çocuk mahkemesi, Cumhuriyet başsavcılığı çocuk bürosu ve adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün bir arada yapılandırıldığı "Çocuk Adalet Merkezi" (ÇAM) kurularak faaliyete geçirilmiştir.

Merkezlerde ayrıca baro, adli tıp uzmanı, sosyal hizmetler görevlisi, çocuk polisi, üniversiteler ve diğer ilgili birimlere de yer verilmek suretiyle çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk adaleti ve çocuk koruma alanında bütüncül hizmet sunumunun sağlanması ve çocuklara yönelik tüm adli işlemlerin çocuk dostu usuller uygulanarak bu merkezde yerine getirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu merkezler çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin desteklenmesi için kapsayıcı ve bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. ÇAM'ların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

"5.2.3.12. Mağdurlara yönelik özel müdahale programları ile mağdura nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda hazırlanan broşürler, mağdura yaklaşım kılavuzu, hizmetler kılavuzu ve aile içi şiddet broşürlerinin belli aralıklarla güncellenerek, adliyelere, barolara,

ilgili bölümlere dağıtımı yapılmalıdır. Görev yapan tüm personele yönelik uygulamalı mağdur hakları eğitimlerinin verilmesi sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Suç mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmesi amacıyla bazı temel haklar ile bazı suç türleri hakkındaki bilgilerin yer aldığı (adli yardım nedir, katılma nedir, mağdur kimdir, uzlaşma nedir, şikâyet nedir, tanık kimdir, suç mağduru çocuk kimdir, tazminat nedir) broşürlerdeki bilgilerin Türk işaret diliyle anlatımlarına ait 66 video "magdur.adalet.gov.tr" adresinde erişime açılmıştır.
- Şiddet mağduru kadınların adalete erişimini kolaylaştırmak amacıyla; şiddete maruz kalan ya da kalma ihtimali bulunan kadınların şiddet öncesi, sırası ve sonrasında izleyebilecekleri adımları ve kendilerine sunulan hakları hatırlatan broşürler hazırlanmış, adliyelerde ve ilgili kolluk birimlerinde bulundurulmak üzere ADM'lere gönderilmiştir.
- Broşürlerde, şiddet suç mağduru kadınların adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri ve hizmet alabilecekleri kurumlara veya uygulamalara yönlendirilmelerinin yanı sıra şiddet olgusuyla karşılaşan kişilerin ve kamu görevlilerinin de başvurabilecekleri kurumlar ve ihbar yükümlüklerine yer verilmiştir.
- 06.02.2023 günü Kahramanmaraş'ta meydana gelen ve çevre illerin de ağır şekilde etkilendiği iki ayrı deprem nedeniyle doğal afet bölgesindeki ilgililerin adli yardım hizmetlerinden etkin ve verimli bir şekilde faydalanması ile birlikte mağdurların hak arama mekanizmalarının ve adalete erişimlerinin güçlendirilmesi amacıyla bazı temel hakları içeren broşür hazırlanarak (30.000 adet broşür) dağıtımı sağlanmıştır.
- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan 140 personele eğitim verilmiştir.

Eğitimler sonucunda "*6284 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*Temel İletişim Becerileri*", "*Mağdura Yaklaşım İlkeleri*" ve "*Bilgilendirme ve Yönlendirme*" kitapçıklarını içeren eğitim modülleri hazırlanarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele dağıtılmıştır.

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- 4 Mart 2024 tarihinde, 6 Şubat depreminden en çok etkilenen iller ve bu illerin belirli ilçelerinde görev yapan hâkimler, Cumhuriyet savcıları, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü personeli ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli diğer aktörlerin katılımlarıyla Gaziantep ilinde kurumlar arası diyalog toplantısı düzenlenmiştir.

- 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde, şiddet mağduru kişilere hizmet sunma kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerdeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele yönelik Ankara ilinde iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı düzenlenmiştir (62 katılımcı).

"5.2.3.13. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığınca hazırlanan adli süreç ve psikolojik destek unsurlarıyla hizmet veren "www.magdurbilgi.adalet.gov.tr" platformunun erişilebilirliğinin artırılması ve bu kapsamda her türlü engelli erişimine uygun, göçmen/mülteci kadınların anlayabileceği dillerde hizmet sunması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Suç mağdurlarının bilgilendirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar kapsamında mağdurların sahip oldukları haklar ile kendilerine sunulan hizmetlere dair bilgilerin yer aldığı, kolay erişilebilir, sade, anlaşılır bir şekilde tasarlanan ve farklı dillerde erişime açılan "magdurbilgi.adalet.gov.tr" internet sitesi erişilebilir formata getirilmiştir.

- Suç mağdurlarının adli süreç hakkında bilgilendirilmesi amacıyla bazı temel haklara ve bazı suç türleri hakkındaki bilgilerin yer aldığı broşürler (adli yardım nedir, katılma nedir, mağdur kimdir, uzlaşma nedir, şikâyet nedir, tanık kimdir, suç mağduru çocuk kimdir, tazminat nedir) "magdurbilgi.adalet.gov.tr" alan adıyla hizmet sunan internet sitesinde dijital ortamda erişime açılmıştır.

Bahsi geçen broşürlerin sağır ve işitme engelliler tarafından daha anlaşılır hale getirilerek geniş bir kitleye hitap edilebilmesi amacıyla broşürlerdeki bilgilerin Türk işaret diliyle anlatımlarına ait 66 video "magdur.adalet.gov.tr" adresinde dijital ortamda erişime açılmıştır.

"5.2.3.14. Adalete erişimde iyi uygulama örneklerinin bilinirliği, tecrübe paylaşımının sağlanması ve kadınların adalete erişimini kolaylaştırmaya yönelik yeni uygulamaların geliştirilmesi amacıyla ulusal ve uluslararası etkinlikler gerçekleştirilmelidir." önerisine yönelik olarak;

- Adalet Bakanlığı ile UN Women iş birliği içerisinde yürütülen "Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında iyi uygulama örneği olarak belirlenen İspanya'ya eğitici ekibiyle birlikte Kasım 2022'de gerçekleştirilen çalışma ziyareti sürecinde İspanya Eşitlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kadına Yönelik Şiddet Başsavcılığı, İspanya Adalet Bakanlığı, Yargı Erki Genel Kurulu ve bünyesindeki Gözlemevi ve İspanyol Barolar Birliği ziyaret edilerek bilgi alınmıştır.

- 5237 sayılı Kanun'un 123/A maddesinde düzenlenen "ısrarlı takip" suçunun soruşturma ve kovuşturma esasları, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbirlerin etkinliğinin artırılması ve ihlallerin önlenmesi konularında farkındalık oluşturulması amacıyla 20.12.2022 tarihinde Eskişehir ilinde "Israrlı Takip Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir.

Çalıştayda; "*Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Israrlı Takip Suçunun Önemi*", "*Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konusunda Son Dönemde Yapılan Mevzuat Değişiklikleri*", "*Ceza Hukuku Açısından Israrlı Takip Eylemleri*", "*6284 Sayılı Kanun Açısından Israrlı Takip Eylemleri*", "*Israrlı Takip Suçuna İlişkin Uygulama Örnekleri*" konuları ele alınmıştır.

- 21 Kasım 2024 tarihinde Ankara ilinde Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi temsilcileri, hâkim ve Cumhuriyet savcıları, Anayasa Mahkemesi raportörü, Adli Tıp Kurumu temsilcisi, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, kolluk personeli ile Bakanlık temsilcilerinin katılımıyla 6284 sayılı Kanun uygulamaları ve kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin hukuk ve ceza davalarını konu alan "Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Paneli" gerçekleştirilmiştir.

- Kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda görev alan sivil toplum kuruluşları ve ilgili Bakanlıkların temsilcileriyle bir araya gelinerek diyalog ve koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmiştir.

"5.2.6.1. 6284 sayılı Kanun'un uygulanmasından kaynaklanan problemlerin çözümü için tedbir hâkimlerinin, aile içi şiddet bürolarında görev yapan Cumhuriyet savcıları ile müracaat savcılarının ileri seviye eğitimlere katılımı sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Türkiye Adalet Akademisi tarafından;

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik; Ceza Muhakemesinde Mağdur Hakları ve Mağdurun Dinlenmesi, 6284 sayılı Kanun ve Uygulamaları,

Hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcı yardımcılarına yönelik; 6284 sayılı Kanun Uygulaması, Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar ve Mağdur Hakları konularında düzenli ve sürekli eğitimler gerçekleştirilmektedir.

- 2022 ve 2023 yıllarında, 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimleri ile aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik 9 deneyim paylaşımı çalıştayı gerçekleştirilmiştir (73 ilde görevli yaklaşık 350 hâkim ve Cumhuriyet savcısına yönelik).

Çalıştaylar neticesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleri ile aile ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosu Cumhuriyet savcılarına yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uygulama adımlarını içerir "*6284 Sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu*" hazırlanmış ve 2024 yılında dağıtımı yapılmıştır.

Aile içi ve kadına yönelik şiddet konusunda başvuru kaynağı olması amacıyla CEDAW başta olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuat derlenerek "Kadına Yönelik Şiddet Mevzuat Kitapçığı" hazırlanmıştır.

- 21 Kasım 2024 tarihinde Ankara ilinde Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi temsilcileri, hâkim ve Cumhuriyet savcıları, Anayasa Mahkemesi raportörü, Adli Tıp Kurumu temsilcisi, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, kolluk personeli ile Bakanlık temsilcilerinin katılımıyla 6284 sayılı Kanun uygulamaları ve kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin hukuk ve ceza davalarını konu alan "Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Paneli" gerçekleştirilmiştir.

"5.2.6.2. Toplumda kadına yönelik işlenen şiddet suçlarında cezasızlık algısı oluşmasına sebep olabilen "haksız tahrik" ve "iyi hal indirimi" uygulamaları hakkında hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik farkındalık programları düzenlenmelidir." önerisine yönelik olarak;

- Türkiye Adalet Akademisi tarafından;

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarına, hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcı yardımcılarına yönelik eğitim programları kapsamında; *Kasten Öldürme Suçları, Kasten Yaralama Suçları, Ceza Yargılamasında Duruşma Yönetimi ve Karar Yazma Teknikleri* konularının yanı sıra Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümleri konusunda düzenli ve sürekli eğitimler gerçekleştirilmektedir.

Türkiye Adalet Akademisi uzaktan eğitim merkezi tarafından meslek içi eğitim faaliyetleri kapsamında hâkim ve savcılara yönelik olarak düzenlenen "Ceza Genel Hükümleri Bağlamında Haksız Tahrik" konulu ders videosuna uzem.taa.gov.tr adresinde yer alan "Meslek İçi Eğitim" bölümünden erişim sağlanabilmektedir.

Ayrıca aday eğitimleri kapsamında "Ceza Mahkemeleri Uygulamaları Dersi"nde de "*haksız tahrik*" ve "*iyi hal indirimi*" uygulamaları konusuna yer verilmektedir.

- Adalet Bakanlığı tarafından 21 Kasım 2024 tarihinde Ankara ilinde Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi temsilcileri, hâkim ve Cumhuriyet savcıları, Anayasa Mahkemesi raportörü, Adli Tıp Kurumu temsilcisi, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, kolluk personeli ile Bakanlık temsilcilerinin katılımıyla 6284 sayılı Kanun

uygulamaları ve kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin hukuk ve ceza davalarını konu alan "Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Paneli" gerçekleştirilmiştir.

"5.2.6.3. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinde görev alan personelin, kadına yönelik şiddetle mücadele, kadın hakları konularında bilgi ve farkındalık düzeyleri geliştirilmelidir." önerisine yönelik olarak;

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan 140 personele eğitim verilmiştir.

Eğitimler sonucunda "*6284 Sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*Temel İletişim Becerileri*", "*Mağdura Yaklaşım İlkeleri*" ve "*Bilgilendirme ve Yönlendirme*" kitapçıklarını içeren eğitim modülleri hazırlanarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele dağıtılmıştır.

- Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla 306 uzmanın katılımıyla 6 ihtiyaç analizi toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- 4 Mart 2024 tarihinde, 6 Şubat depreminden en çok etkilenen iller ve bu illerin belirli ilçelerinde görev yapan hâkimler, Cumhuriyet savcıları, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü personeli ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli diğer aktörlerin katılımlarıyla, Gaziantep ilinde kurumlar arası diyalog toplantısı düzenlenmiştir.
- 5-6, 6-7 Haziran 2024 tarihlerinde Ankara ilinde şiddet mağduru kişilere hizmet sunma kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla depremden en çok etkilenen iller ile deprem sonrası yoğun göç alan illerdeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele yönelik iki ayrı grup halinde duyarlılık eğitim programı düzenlenmiştir. (62 katılımcı)

"5.2.6.5. Şiddet olaylarında hangi suçların 6284 sayılı Kanun kapsamında değerlendirileceği sorununun aşılabilmesi için bu suçlara ilişkin kriterlerin belirlenerek, ilgili personele eğitim verilmesi sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adli yardım sisteminin geliştirilmesine yönelik suç mağdurlarına ve adli sürece dâhil olan dezavantajlı gruplara ilişkin istatistikî verilerin UYAP'tan temin edilmesi amacıyla 12.11.2020 tarihli Bakan Olur'u ile Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü koordinesinde, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan çalışma grubu tarafından;

Kadına karşı şiddet kapsamında değerlendirilmesi gerektiği düşünülen suçların tespiti ile tanımı yapılan "kadın cinayeti" kavramının UYAP'a entegre edilmesi sağlanmıştır.

- 2022 ve 2023 yıllarında, 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimleri ile aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik 9 deneyim paylaşımı çalıştayı gerçekleştirilmiştir (73 ilde görevli yaklaşık 350 hâkim ve Cumhuriyet savcısına yönelik).

Çalıştaylar neticesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleri ile aile ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosu Cumhuriyet savcılarına yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uygulama adımlarını içerir "6284 Sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu" hazırlanmış ve 2024 yılında dağıtımı yapılmıştır.

"5.2.6.8. Cumhuriyet savcıları ve kolluk personelinin birlikte katılabileceği ve uygulamada karşılaşılan sorunların ele alındığı çalıştaylar düzenlenmelidir." önerisine yönelik olarak;

- 2021 ve 2022 yıllarında Adalet Bakanlığı tarafından, belirlenen 20 ilde saha ziyaretleri gerçekleştirilmiş, aile içi ve kadına yönelik şiddet alanında görev yapan tedbir mahkemesi hâkimleri, aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosu Cumhuriyet savcıları ve Baro temsilcileri başta olmak üzere ilgili tüm kurum temsilcileri ile bir araya gelinerek görüş alışverişlerinde bulunulmuştur.
- 21 Kasım 2024 tarihinde Ankara ilinde Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi temsilcileri, hâkim ve Cumhuriyet savcıları, Anayasa Mahkemesi raportörü, Adli Tıp Kurumu temsilcisi, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, kolluk personeli ile Bakanlık temsilcilerinin katılımıyla 6284 sayılı Kanun uygulamaları ve kadına yönelik şiddet eylemlerine ilişkin hukuk ve ceza davalarını konu alan "Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Paneli" gerçekleştirilmiştir.

"5.2.6.15. Kadına yönelik şiddetle mücadelede iş birliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi için kolluk personelinin, ŞÖNİM personelinin, tedbir hâkimlerinin ve Cumhuriyet savcılarının birlikte katılacağı müşterek eğitim programları ve çalıştaylar periyodik olarak yapılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda görev alan tüm aktörlerin katıldığı diyalog ve koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmiştir. (İzmir, İstanbul, Ankara)
- 4 Mart 2024 tarihinde, 6 Şubat depreminden en çok etkilenen iller ve bu illerin belirli ilçelerinde görev yapan hâkimler, Cumhuriyet savcıları, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü personeli ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli diğer aktörlerin katılımlarıyla, Gaziantep ilinde kurumlar arası diyalog toplantısı düzenlenmiştir.

"5.2.7.6. Adliye, kolluk birimleri, sağlık ve sosyal hizmetler gibi vakaya müdahale rolü bulunan kurum ve kuruluşlarca önleyici her bir tedbirin etkin uygulanmasını teminen iş akışları ve süreç modeli geliştirilmelidir." önerisine yönelik olarak;

- 2022 ve 2023 yıllarında, 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimleri ile aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik 9 deneyim paylaşımı çalıştayı gerçekleştirilmiştir (73 ilde görevli yaklaşık 350 hâkim ve Cumhuriyet savcısına yönelik).

Çalıştaylar neticesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleri ile aile ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosu Cumhuriyet savcılarına yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uygulama adımlarını içerir "6284 Sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu" hazırlanmış ve 2024 yılında dağıtımı yapılmıştır.

"5.2.8.7. Aile içinde yaşanan sorunların çözümüne katkıda bulunmak, yaşam kalitesinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamak amacıyla "Aileye Umut Topluma Hayat" sloganıyla hayata geçirilen İstanbul Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı Beyaz Ev Projesi gibi iyi uygulama örnekleri ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adalet Bakanlığı, ASHB, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliğiyle "Beyaz Ev Projesi" kapsamında kadına karşı şiddet faillerinin rehabilite edici programlara tabi tutulmasına ilişkin çalışmalar yürütülmüştür. Bu uygulamanın yaygınlaştırılması yönünde de iş birliği çalışmaları yapılmıştır.

"5.2.9.7. Uygulamada mükerrer şiddet uygulayan veya hakkında tedbir kararı olan vakalarda çocukla görüşme sırasında mağdura şiddet uygulandığı görülebildiğinden; velayet ve görme hakkının kullanılmasında mağdurun ve çocuğun güvenliğinin tehlikeye düşmemesi için gerekli tedbirlerin alınması ve yüksek riskli vakalarda çocuk görme randevularının mutlaka uzman gözetiminde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

Çocuk Koruma Kanunu'nun 41/A maddesinin beşinci fıkrasında göre; çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair aile mahkemeleri tarafından verilen ilam veya tedbir kararları adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü tarafından görevlendirilen psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber öğretmen gibi uzmanlar, uzmanın bulunmadığı yerlerde ise öğretmen marifetiyle yerine getirilmektedir.

Aynı Kanun'un 41/C maddesinin on birinci fıkrası gereğince, hak sahibi veya teslim yükümlüsü hakkında 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı

Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca gizlilik kararı ya da başka bir tedbire karar verilmesi hâlinde, teslim işlemleri bu kararlar dikkate alınarak yerine getirilir.

Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre kişisel ilişki, sadece çocuğun üstün yararının gerektirmesi hâlinde mahkeme tarafından kısıtlanabilir veya engellenebilir, hak sahibi ile kişisel ilişkinin doğrudan yürütülmesinin çocuğun üstün yararına aykırı olması nedeniyle mahkeme tarafından bu hususta karar verilmiş olması hâlinde üçüncü kişi veya uzman gözetimi altında çocukla kişisel ilişki kurulabilir.

Yönetmeliğin 38'inci maddesine göre çocuğun üstün yararı gereğince bu hususta mahkemece karar verilmiş olması hâlinde kişisel ilişki üçüncü kişi refakatinde gerçekleştirilebilir. Mahkeme tarafından kişisel ilişkinin uzman veya öğretmen refakatinde gerçekleştirilmesine ilişkin karar verilmiş olması hâlinde ise kişisel ilişki müdürlükçe belirlenen teslim mekânında bu kişiler refakatinde gerçekleştirilir. Teslim mekânında gerçekleştirilen çocukla kişisel ilişki süreci esnasında uzman veya öğretmen tarafından gerekmesi hâlinde mesleki müdahaleler yapılarak gözlem ve tespitlerini içeren bir tutanak tanzim edilir. Uzman veya öğretmen tarafından tanzim edilen tutanak çocuğun üstün yararının gerektirmesi hâlinde kişisel ilişki kararını vermiş olan aile mahkemesine sunulur.

Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre hak sahibi veya yükümlü hakkında 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca gizlilik kararı ya da başka bir tedbire karar verilmesi hâlinde çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması işlemleri bu kararlar dikkate alınarak yerine getirilir. 6284 sayılı Kanun uyarınca bir gizlilik kararı bulunması hâlinde; ilgililerin dosya inceleme talepleri dosyadaki adres, iletişim ve kimlik bilgileri ile gizli tutulmasına karar verilen diğer bilgi ve belgelerin gizliliğinin sağlanmasına yönelik gerekli tedbirler alınmak suretiyle karşılanır.

Adalet Bakanlığı tarafından uygulayıcılara yol göstermek, iş akış adımlarının kolaylıkla takip edilebilmesini sağlamak, işlemlerin usulüne uygun ve çocuğun üstün yararını esas alacak şekilde yerine getirilmesine katkıda bulunmak amacıyla içerisinde teslim işlemleri kapsamında hazırlanacak teslim emri ve tutanak gibi belgelerin de yer aldığı "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Sürecine İlişkin Rehber" hazırlanarak adliyelere dağıtımı sağlanmış, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın internet sitesinde sürekli erişime açılmıştır. Yukarıda belirtilen hususlara bu rehberde de yer verilmiştir.

Adalet Bakanlığı ve Türkiye Adalet Akademisi iş birliğiyle hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile adayların çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin bilgi ve becerilerini desteklemek amacıyla "Çocuk

Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişkinin Gerçekleştirilmesi Süreci" konulu ders videosu hazırlanmıştır. Söz konusu videolara hâkim ve Cumhuriyet savcıları için "uzem.taa.gov.tr", hâkim ve Cumhuriyet savcısı adayları için ise "e-akademi.taa.gov.tr" adreslerinden erişim sağlanabilmektedir.

Adalet Bakanlığı tarafından işlemlerde görev alan uzmanların ve öğretmenlerin yeni uygulamada öngörülen usulü çocuğun üstün yararını gözeterek uygulamalarını ve hizmet kalitesinin artırılmasını sağlamak amacıyla valilikler tarafından oluşturulan listelere dâhil edilen ve müdürlüklerce görevlendirilen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığında görevli uzman ve öğretmenler ile işlemleri yerine getirmekle görevli Adalet Bakanlığı personeli için "*Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi Sürecine Dair Eğitim Modülü*" hazırlanmış ve "*Cumhurbaşkanlığı Uzaktan Eğitim Kapısı*" platformuna yüklenmiştir. Eğitim modüllerine "*uzaktanegitimkapisi.cbiko.gov.tr*" internet adresinden "*e-Devlet ile Giriş*" yapılarak açılan sayfada "Eğitimlerim" sekmesinde bulunan "Eğitim Adı" kısmına "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Süreci" yazılarak modüllere erişim sağlanabilmektedir.

Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan 154/2 sayılı "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" konulu Genelge'de de; tekrarlanan veya nitelikli şiddet vakaları ile hayati risk içeren olaylarda, 6284 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca gizlilik kararı talep edilirken gizlilik süresince çocukla kişisel ilişki kurulmaması hususunun da ayrıca değerlendirilmesi konusuna dikkat çekilmiştir.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen gizlilik kararları ile şiddet failinin müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve iş yerine yaklaşmaması kararlarının uygulanması ile çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iş birliğiyle gerçekleştirilmektedir.

"5.2.9.9. Alkol ve madde kullanımının şiddeti tetiklediği gerçeğinden hareketle kadına yönelik şiddet geçmişi bulunan kişilerin alkol ve uyuşturucu madde kullanımını engelleyecek tedbirler alınmalıdır." önerisine yönelik olarak;

Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında yükümlülerin tespit edilen riskleri göz önünde bulundurularak ve ihtiyaçlarına uygun iyileştirme çalışmaları yürütülmektedir. Kadına yönelik şiddet geçmişi bulunan yükümlünün aynı zamanda alkol/madde bağımlılığı bulunduğunun tespit edilmesi halinde yükümlü "*Şimdi Dur! Müdahale Programı*"nın yanı sıra "*Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı (SAMBA) Farkındalık Programları*"ndan (*SAMBA*

Bireysel Müdahale Programı, SAMBA Bireysel Bilgilendirme Programı, SAMBA Grup Farkındalık Programı, SAMBA Seminer Programı) uygun olanına dâhil edilmektedir.

"5.2.10.6. Uygulamada boşanma davalarının karara bağlanma süresinin uzunluğu dikkate alınarak tarafların mağduriyetini engellemek amacıyla boşanma sürecini hızlandırıcı tedbirler alınmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 23.01.2025 tarihinde kamuoyuna açıklanan Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi'nin en önemli önceliklerinden biri de makul sürede yargılanma hakkının güvencelerinin artırılması olmuştur. Bu kapsamda yargılama usullerine, teşkilat yapısına, insan kaynaklarına ve teknik altyapıya ilişkin birçok çalışma alanı belirlenmiştir.

Plan'da ayrıca 4.3 numaralı *"Aile hukukunda uygulamadan doğan sorunların giderilmesine yönelik tedbirler geliştirilecektir."* hedefi altında aşağıdaki faaliyetlere yer verilmiştir:

a. Mali sonuçları da dâhil olmak üzere boşanma hukukunun aksayan yönleri gözden geçirilecek, taraflar ile çocukların hak ve menfaatine uygun yeni bir boşanma usulüne ilişkin çalışma yapılacaktır.

b. Boşanma davalarının adli tatilde de görülebilmesi sağlanacaktır.

c. Aile mahkemelerinin kuruluşu ve yargılama usulünün yenilenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

d. Şiddet içermeyen aile uyuşmazlıklarında aile bireylerinin yargı süreçlerinde yıpranmasını önlemek amacıyla aile hukukunda arabuluculuk müessesesi getirilecektir.

- Bununla birlikte Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü yıllık verilerine göre 2023 yılında 174 gün olan boşanma davalarının ortalama görülme süresi 2024 yılında 158 güne düşmüştür.

"5.3.1.2 Kadın erkek fırsat eşitliği anlayışının tüm politika ve programlara yerleştirilmesi süreçlerinin geliştirilmesi, koordine edilmesi ve etkin şekilde izlenmesi sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, kadın haklarının etkin biçimde korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi, Adalet Bakanlığı Stratejik Planı başta olmak üzere tüm politika belgelerinde, yürütülen faaliyetlerde, mevzuat değişikliklerinde dikkate alınmıştır. Politika belgeleri ve programlarının izlenmesi sağlanmaktadır.

"5.3.1.4. Kadına yönelik şiddetle mücadele il eylem planlarının, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı dışındaki kurum ve kuruluşlarca da sahiplenilmesini artırmaya yönelik

farkındalık çalışmaları yürütülmeli ve gerekli diğer tedbirler alınmalıdır." önerisine yönelik olarak;

6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararlarını vermekle görevli tedbir mahkemesi hâkimi ile aile içi şiddet soruşturma bürolarında görevli ya da bu büroların kurulu olmadığı yerlerde bu işe bakmakla görevli Cumhuriyet savcılarının İl ve İlçe Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Toplantılarına davet edilerek kendilerinden toplantı tarihinden önce uygulamaya yönelik gündem önerilerinin alınması hususlarında Adalet Bakanlığı tarafından iş birliği çalışmaları yürütülmüştür.

"5.3.1.7.Uygulamayı kolaylaştırıcı ve birlikteliği sağlayıcı genelgeler ile kurum içi düzenleyici belgelerin tespit edilen ihtiyaçlar doğrultusunda gecikmeksizin yayınlanması ve güncellenmesi sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suç soruşturmalarının yürütülmesinde herhangi bir eksiklik veya gecikmeye sebebiyet verilmemesi ve etkin soruşturma yürütülmesi ile bu soruşturmalarda görev alan uygulayıcılara yol gösterebilmesi amacıyla yayınlanan 19.11.2018 tarihli Genelge 31.10.2022 tarihinde 170/1 sayılı "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suç Soruşturmaları" Genelgesi olarak güncellenmiştir.

- Adalet Bakanlığının 17.12.2019 tarihli ve 154/1 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanması" konulu Genelgesi gözden geçirilerek 10.01.2023 tarihli ve 154/2 sayılı "Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi" Genelgesi olarak güncellenmiştir.

"5.3.1.8. Kadına yönelik şiddetle mücadelede rol alan tüm kurumların iş ve işlem adımlarına ilişkin prosedürlerin açıklandığı "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Rehberi" hazırlanmalı ve ilgili personele, tüm kurum ve kuruluşlara, STK'lara ve özel sektöre dağıtılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleri ile aile ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosundan görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uygulama adımlarını içerir "6284 Sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu" hazırlanmış ve 2024 yılında dağıtımı yapılmıştır.

"5.3.1.9. Kadına yönelik şiddetle mücadelede rol alan tüm kurum ve kuruluşların sorumluluklarına ilişkin "Kontrol Listesi" hazırlanmalı ve ilgili taraflarca etkin kullanılmasına ilişkin önlemler alınmalıdır." önerisine yönelik olarak;

Adalet Bakanlığının 17.12.2019 tarihli ve 154/1 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanması" konulu Genelgesi gözden

geçirilerek 10.01.2023 tarihli ve 154/2 sayılı "Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi" Genelgesi olarak güncellenmiştir.

Güncellenen Genelge'de; aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarında ihtisaslaşmanın sağlanması, taraflara ilişkin 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararları, soruşturma ve kovuşturma geçmişi ile boşanma ve velayet davaları gibi risk oluşturabilecek durumların tedbir talep edilirken göz önünde bulundurulması, tedbir kararlarının olayın ve kararın niteliğine göre kolluk aracılığıyla tebliğ edilebileceğinin göz önünde bulundurulması ile mahkemeden tedbir talebinde bulunulurken dikkat edilmesi gereken sair hususlara yer verilmiştir.

- 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleri ile aile ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uygulama adımlarını içerir "6284 Sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu" hazırlanmış ve 2024 yılında dağıtımı yapılmıştır.
- Aile içi ve kadına yönelik şiddet konusunda başvuru kaynağı olması amacıyla CEDAW başta olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuat derlenerek "Kadına Yönelik Şiddet Mevzuat Kitapçığı" hazırlanmıştır.

"5.3.1.11. Şiddetle mücadelede 6284 sayılı Kanunun bütüncül yaklaşımına uygun şekilde bütün kurumların dâhil edilmesine yönelik etkin önlemlerle sürecin güçlendirilmesi sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 25 Kasım 2023 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 2023/16 sayılı "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele" konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yeniden yapılandırılan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu"na Adalet Bakanlığı tarafın etkin şekilde katılım sağlanmaktadır. Gerçekleştirilen toplantılarda yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri değerlendirilmektedir.
- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında tedbir kararlarını vermekle görevli tedbir mahkemesi hâkimi ile aile içi şiddet soruşturma bürolarında görevli ya da bu büroların kurulu olmadığı yerlerde bu işe bakmakla görevli Cumhuriyet savcılarının İl ve İlçe Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Toplantılarına katılım sağlamaktadır.

"5.3.1.12. Şiddete maruz kalan mağdurun her defasında farklı kurumlara başvuru yapabildiği dikkate alınarak olguların erken tespitinin sağlanabilmesi, şiddet mağduru kadınların şiddet riskinden korunması ve tekrarlanan şiddet vakalarında gerekli tedbirlerin

ivedi olarak alınması için kurumlar arası (kolluk, sağlık kurumları, ŞÖNİM, adliye vb.) erken uyarı sistemi oluşturulmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Tekrarlanan şiddet vakalarının gözden kaçırılmaması ve risk tespiti amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen çalışmalar neticesinde mahkemeler tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının UYAP kaydı aşamasında bir uyarı sistemi geliştirilmiştir.

Söz konusu uyarı sistemi sayesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevlendirilmiş olan tedbir mahkemeleri tarafından aleyhinde tedbire hükmedilen kişi hakkında tedbir kararı oluşturulması ve kararın kaydı aşamasında tedbir mahkemesi kâtibinin ekranına ilgiliye ait daha önce verilen tedbir kararları uyarı şeklinde gösterilmektedir. Uyarıda ilgili hakkında daha önce tedbire hükmetmiş olan mahkemenin adı, karar verilen dosyaya ilişkin değişik iş numarası, tedbirin türü ve süresinin yer aldığı bilgilere yer verilmektedir.

"5.3.1.14. "Şiddete sıfır tolerans" ilkesinin şiddetle mücadelede görev alan kurumların ve yerel yönetimlerin plan ve programlarına dâhil edilmesi amacıyla kurumlara yol gösterici mahiyette rehber ve kılavuzlar hazırlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- "Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları için Kamu Hizmetlerine Erişimin ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi" kapsamında adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan 140 personele eğitim verilmiştir.

Eğitimler sonucunda "6284 Sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler", "*5395 sayılı Kanun ve Sunulan Hizmetler*", "*Temel İletişim Becerileri*", "*Mağdura Yaklaşım İlkeleri*" ve "*Bilgilendirme ve Yönlendirme*" kitapçıklarını içeren eğitim modülleri hazırlanarak adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde görev yapan personele gönderilmiştir.

Söz konusu eğitimlerde ayrıca adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bünyesindeki bilgilendirme ve yönlendirme bürolarında görev yapan personellerin görev yaptıkları illerde kadına yönelik şiddet alanında çalışan kurum ve kuruluşların, STK'ların ve yerel yönetimlerin çalışma alanlarına, iletişim bilgilerine (telefon, e-posta, adres vb.) ve irtibat görevlilerine ilişkin bilgilerin yer aldığı bir il hizmet haritası çalışması yapması istenmiş, modüllerde şiddet mağdurlarına ve risk altındaki bireylere hizmet veren kurum ve kuruluşların listesi tablo olarak sunulmuştur.

- 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir ve aile mahkemesi hâkimleri ile aile ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uygulama

adımlarını içerir "6284 Sayılı Kanun Uygulama Kılavuzu" hazırlanmış ve 2024 yılında dağıtımı yapılmıştır.

"5.3.1.16. Kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için uluslararası, ulusal ve yerel iyi uygulamaların bilinmesine yönelik etkinlikler düzenlenmelidir." önerisine yönelik olarak;

- 2022 ve 2023 yıllarında, 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı vermekle görevli tedbir mahkemesi (aile mahkemesi) hâkimleri ile aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosunda görev yapan Cumhuriyet savcılarına yönelik 9 deneyim paylaşımı çalıştayı gerçekleştirilmiştir (73 ilde görevli yaklaşık 350 hâkim ve Cumhuriyet savcısına yönelik).
- Adalet Bakanlığı ile UN Women iş birliği içerisinde yürütülen "Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında iyi uygulama örneği olarak belirlenen İspanya'ya eğitici ekibiyle birlikte Kasım 2022'de gerçekleştirilen çalışma ziyareti sürecinde İspanya Eşitlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kadına Yönelik Şiddet Başsavcılığı, İspanya Adalet Bakanlığı, Yargı Erki Genel Kurulu ve bünyesindeki Gözlemevi ve İspanyol Barolar Birliği ziyaret edilerek bilgi alınmıştır.

"5.3.1.17. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele kapsamında yürütülen tüm program ve projelerin somut, uygulanabilir, sürdürülebilir ve sonuçlarının izlenebilir olması için gerekli tedbirler alınmalı ve bu sonuçlar ilgili kurum ve kamuoyuyla paylaşılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

Adalet Bakanlığının tüm politika belgeleri, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele kapsamında yürütülen tüm program ve projeleri ilgili birimlerin faaliyetlerine ilişkin veri girişleri ile izlenmektedir. Sorumlu birimlerce uygulamaya konulan faaliyetlere ilişkin güncel bilgiler dönemsel veri girişi yapılmak suretiyle raporlama işlemine tabi tutulmaktadır. Ayrıca izleme ve değerlendirme sürecinin etkin ve verimli yürütülmesi amacıyla ilgili birim temsilcileri ile toplantılar gerçekleştirilmektedir.

Stratejik Plan Adalet Bakanlığı tarafından 2024-2028 yılları arasında; Birim Stratejik Plan Ekipleri, Bakanlık Stratejik Plan Ekibi, Strateji Geliştirme Kurulu şeklinde belirlenmiş olan organizasyon yapısı içerisinde gerçekleştirilecek izleme ve değerlendirme çalışmalarının sonuçları, raporlar vasıtasıyla ilgili kurumlara bildirilerek, kamuoyuyla paylaşılacaktır.

Üçüncü Yargı Reformu Strateji Belgesi için bir internet sitesi ve elektronik izleme sistemi kurulmuştur. Bu sayede Belge'nin uygulama dönemi içerisinde öngörülen faaliyetlerin takibi sürekli ve düzenli olarak yapılmıştır. Belge'nin uygulanma durumunun da etkin bir şekilde izlenmesi ve faaliyetlerin takibinin yapılması amacıyla elektronik izleme ve

değerlendirme sistemi aracılığıyla hazırlanacak dönemsel uygulama raporlarının internet sitesi üzerinden kamuoyu ile paylaşılması sağlanacaktır.

İnsan Hakları Eylem Planı (2021-2023) açısından da sorumlu kurumlarca 4 aylık dönemsel veri girişi yapılmak suretiyle raporlama işlemi için elektronik ortamda bir "*İzleme Takip Sistemi*" oluşturulmuş ve sisteme söz konusu internet sitesi üzerinden erişim imkânı sağlanmıştır. Sistemin kullanımına ilişkin sorumlu kurumlarca irtibat kişileri belirlenmiş ve bu kişilere yönelik eğitim ve bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Diğer taraftan uygulama süreci içinde sorumlu kurumlarla toplantılar gerçekleştirilmiş, böylelikle uygulama ve raporlamanın etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesi amaçlanmıştır.

"5.3.1.18. Kadına yönelik şiddetle mücadele mevzuatı çerçevesinde sunulan hizmetler ve uygulamada karşılaşılan sorunları çözmek amacıyla kurumlar arası iş birliği protokolleri hazırlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 2022 yılında Adalet Bakanlığı, ASHB, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2022 Yılı Faaliyet Planı kapsamında 'İş Birliği Protokolü' imzalanmıştır.

- 29.05.2022 tarihinde ASHB Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ile Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı arasında adli yardım hususunda karar verecek olan hukuk hâkimlerine, başvurucunun daha önce sosyal yardımlaşma vakfından yardım alıp almadığı, başvurulan yardım türü ve tutarı, başvurulan yardım programının düzenli veya süreli yardım alıp almadığı, yardım hak sahipliğine ilişkin kararın sonucu ve tarihi, yardım teslim tarihi ve ayni veya nakdi teslim yöntemi, yardımın feshedilmesi, durdurulması veya sonlandırılması durumlarında karar tarihi ve nedeni, genel sağlık sigortası gelir testi sonucu gibi başvuru sahibi ve hanesine ilişkin sorgulama yapabilme yetkisinin tanınması amacıyla "Veri Paylaşımı İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır.

"5.3.1.21. Şiddeti önleyici tedbirler geliştirilmesi amacıyla stratejik planlar oluşturulmalı ve takibi yapılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından 23.01.2025 tarihinde kamuoyuna açıklanan Adalet Bakanlığı Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi ile "Türkiye Yüzyılı"nın en önemli gelecek temalarından biri olan adaletin etkinliğine yönelik yeni politika ve öncelikler ortaya konulmuştur.

5 amaç, 45 hedef ve 264 faaliyetin yer aldığı ve 2025-2029 yıllarını kapsayan Yargı Reformu Stratejisi'nde; *"Adalet sisteminde kadın haklarına ilişkin uygulamalar geliştirilecek,*

şiddet mağduru kadınların adalete erişimi güçlendirilecektir." hedefi altında önemli faaliyetlere yer verilmiştir. (Hedef 5.2);

a. Aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarının yaygınlaştırılması ve bu bürolarda görev alacak Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşması sağlanacak,

b. Adli yardım sisteminde, kadın haklarının daha etkili korunmasını sağlayan uygulamalar geliştirilecek,

c. Hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerde kadın haklarına yönelik programlar geliştirilip uygulanacak,

d. Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin mağdur kadınlara adli süreçte hizmet sunma kapasitesi geliştirilecektir.

2024 yılı Nisan ayında kamuoyuyla paylaşılan Adalet Bakanlığı Stratejik Planında da adalet sisteminde kadın haklarına ilişkin uygulamaları geliştirilerek ve adli süreçte şiddet mağduru kadınların adalete erişimlerini güçlendirecek faaliyetlere yer verilmiştir. (Hedef 6.2)

Bu kapsamda;

a. Aile içi ve kadına yönelik şiddet suçları soruşturma bürolarının yaygınlaştırılması ve bu bürolarda görev alacak Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşması sağlanacak,

b. Adli yardım sisteminde kadın haklarının daha etkili korunmasını sağlayan uygulamalar geliştirilecek,

c. Hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerde kadın haklarına yönelik programlar geliştirilip uygulanacak,

d. Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin, şiddet mağduru kadınlara hizmet sunma kapasitesi geliştirilecek,

e. Adli süreçte kadın mağdurların haklarını etkin kullanması sağlanacak ve adalete erişimleri kolaylaştırılacak,

f. Mağdur kadınların, yargısal süreçlerdeki haklarına ilişkin bilgiye kolay erişimi sağlanacaktır.

"5.3.1.22. Politika oluşturulması ve takibi sürecine, kamu kurumlarının yanında STK, sendika ve özel sektör dâhil edilmelidir." önerisine yönelik olarak;

- 23.01.2025 tarihinde kamuoyuna açıklanan Adalet Bakanlığı Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi hazırlık sürecinde adalet alanındaki ulusal ve uluslararası gelişmeler incelenmiş, paydaşların görüşleri dikkate alınmış ve adalet istatistiklerine dayalı analizler yapılmıştır.

Ayrıca üst politika belgeleri ele alınmış, geniş katılım ve geniş temsil ilkeleri gözetilerek iç ve dış paydaş anketleri yapılmıştır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Yüksek Mahkemeler, Cumhurbaşkanlığı Hukuk Politikaları Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, TBB ve Barolar, Yükseköğretim Kurulu ve Hukuk Fakülteleri, Türkiye Noterler Birliği, Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Kamu Denetçiliği Kurumunun konuya mahsus yazılı görüşleri alınmış ve toplantılar düzenlenmiştir.

Yurt dışında görev yapmakta olan adalet müşavirlerinden başta iyi uygulama örnekleri olmak üzere görev yapılan ülke uygulamalarına ilişkin görüş ve bilgi temin edilmiştir. Yüksek yargıda, istinafta ve ilk derece mahkemelerinde görev yapan yargı mensupları ve sivil toplum kuruluşlarıyla değerlendirme toplantıları yapılmıştır.

Oluşturulan internet sitesi aracılığıyla vatandaşların görüş ve önerileri alınmıştır. Bakanlığa ulaşan görüş ve öneri sayısı 56 bini geçmiştir.

AB, AK, Venedik Komisyonu ve diğer uluslararası kuruluşların rapor ve değerlendirmeleri ile AİHM içtihatları dikkate alınmıştır. Ayrıca AK ve AB temsilcileriyle yargı reformu süreciyle ilgili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 93. AB projelerinin çıktılarından istifade edilmiştir.

- Adalet Bakanlığının Dördüncü Stratejik Plan'ı; önceki stratejik planların uygulanma durumu, adalet alanında ülke içerisinde ve uluslararası alanda yaşanan gelişmeler, akademik dünyanın bilgi birikiminin ve paydaş görüşlerinin dikkate alınması suretiyle hazırlanmıştır. Faaliyet alanına ilişkin istatistiklerin geniş bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, çalışmalara yön vermiştir. Uluslararası kuruluşların adalet alanına ilişkin değerlendirmeleri ise planlama çalışmalarına derinlik kazandırmıştır. Adalet alanına ilişkin temel politika belgesi, AB'ye üyelik müzakereleri çerçevesinde hazırlanan ve uygulanan Yargı Reformu Stratejisi'dir. Adalet alanına ilişkin diğer kurumları da kapsayan geniş reform öngörüleri bu Belge'de de yer almaktadır. Dördüncü Stratejik Plan'ın hazırlık çalışmaları, politika belgeleri arasındaki uyumun sağlanması için Yargı Reformu Stratejisi'nin yenileme çalışmalarıyla birlikte yürütülmüştür.

"5.4.2.2. Bu ihtisas mahkemelerinde görev yapacak hâkimlerin bu mahkemelerde görev almadan önce ve görevleri süresince konuyla ilgili eğitim almaları ve tayin nedeniyle yer değişikliği yapıldığında yalnızca bu ihtisas mahkemelerinde görev yapmaları sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

Türkiye Adalet Akademisi tarafından;

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik; Ceza Muhakemesinde Mağdur Hakları ve Mağdurun Dinlenmesi, 6284 sayılı Kanun ve Uygulamaları,

Hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcı yardımcılarına yönelik; 6284 sayılı Kanun

Uygulaması, Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar ve Mağdur Hakları konularında düzenli ve sürekli eğitimler gerçekleştirilmektedir.

"5.4.2.3. 6284 sayılı Kanun uyarınca tedbir kararlarını vermekle görevli Tedbir Mahkemelerinin (bu raporla kurulması önerilen ihtisas mahkemeleri kuruluncaya kadar) sayısı artırılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından alınan karar uyarınca 2020 yılı Ocak ayından itibaren 6284 sayılı Kanun'da öngörülen tedbirler hakkında karar vermek üzere her adliyede tedbir mahkemeleri (ihtisas mahkemeleri) belirlenmiştir. Hâlihazırda sadece 6284 sayılı Kanun kapsamında karar vermekle görevli mahkeme sayısı 19'a ulaşmıştır.

"5.6.1.1. Kadınların güçlenmesinin sağlanmasına yönelik kalkınma planları, hükümet programları, stratejik planlar gibi politika belgelerinde yer alan önlemlerin uygulama aşamasında görülen aksaklıkların tespiti, izlenmesi ile aktif denetim ve hızlı çözüm mekanizmaları geliştirilmelidir." önerisine yönelik olarak;

- Adalet Bakanlığının tüm politika belgeleri, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele kapsamında yürütülen tüm program ve projeleri ilgili birimlerin faaliyetlerine ilişkin veri girişleri ile izlenmektedir. Sorumlu birimlerce uygulamaya konulan faaliyetlere ilişkin güncel bilgiler dönemsel veri girişi yapılmak suretiyle raporlama işlemine tabi tutulmaktadır.

Ayrıca izleme ve değerlendirme sürecinin etkin ve verimli yürütülmesi amacıyla ilgili birim temsilcileri ile toplantılar gerçekleştirilmektedir.

Stratejik Plan Adalet Bakanlığı tarafından 2024-2028 yılları arasında; Birim Stratejik Plan Ekipleri, Bakanlık Stratejik Plan Ekibi, Strateji Geliştirme Kurulu şeklinde belirlenmiş olan organizasyon yapısı içerisinde gerçekleştirilecek izleme ve değerlendirme çalışmalarının sonuçları, raporlar vasıtasıyla ilgili kurumlara bildirilerek, kamuoyuyla paylaşılacaktır.

Üçüncü Yargı Reformu Strateji Belgesi için bir internet sitesi ve elektronik izleme sistemi kurulmuştur. Bu sayede Belge'nin uygulama dönemi içerisinde öngörülen faaliyetlerin takibi sürekli ve düzenli olarak yapılmıştır. Belge'nin uygulanma durumunun da etkin bir şekilde izlenmesi ve faaliyetlerin takibinin yapılması amacıyla elektronik izleme ve değerlendirme sistemi aracılığıyla hazırlanacak dönemsel uygulama raporlarının internet sitesi üzerinden kamuoyu ile paylaşılması sağlanacaktır.

İnsan Hakları Eylem Planı (2021-2023) açısından da sorumlu kurumlar tarafından 4 aylık dönemsel veri girişi yapılmak suretiyle raporlama işlemi için elektronik ortamda bir "*İzleme Takip Sistemi*" oluşturulmuş ve sisteme söz konusu internet sitesi üzerinden erişim imkânı sağlanmıştır. Sistemin kullanımına ilişkin sorumlu kurumlarca irtibat kişileri

belirlenmiş, bu kişilere yönelik eğitim ve bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Diğer taraftan uygulama süreci içinde sorumlu kurumlarla toplantılar gerçekleştirilmiş, böylelikle uygulama ve raporlamanın etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesi amaçlanmıştır.

"5.6.1.2. Kadınların güçlendirilmesi için karşılaştıkları sorunları bütüncül bir yaklaşımla ele alan politikalar geliştirilmelidir." önerisine yönelik olarak;

- Adalet Bakanlığı politika belgelerinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlenmesine yönelik birçok hedefe ve faaliyetlere yer verilmekte, tüm çalışmalar titizlikle yerine getirilmektedir.

"5.8.1.7. Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet suçları nedeniyle cezaevinde bulunan hükümlülere katılımı zorunlu eğitim, psiko-sosyal ve özel rehabilitasyon programları düzenlenmelidir.",

"5.8.1.8. Şiddet faillerinin cezalandırılması şiddeti önlemede tek başına yeterli olmadığından faillerin iyileştirilmesine ve topluma kazandırılmasına yönelik hâlihazırda infaz kurumlarında yürütülen programlar daha da geliştirilmelidir.",

"5.8.1.9. Kadına yönelik olarak işlenen şiddet suçları kapsamındaki suçlar ve suç davranışları analiz edilerek ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülere yönelik infaz ve iyileştirilme süreçleri geliştirilmelidir." önerilerine yönelik olarak;

- Ceza infaz kurumlarında psiko-sosyal yardım servislerinde görev yapan psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından hükümlü ve tutukluların rehabilitasyonuna yönelik planlama, yürütme, izleme ve değerlendirme çalışmaları mesleki bilgi ve uzmanlık alanı çerçevesinde yürütülmektedir.

- Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin 12'nci maddesinde; "Psiko-sosyal yardım servisi; personel ve hükümlülerin ruh ve beden sağlığı ve bütünlüğüne ilişkin koruyucu, geliştirici programları araştıran, uygulayan ve gerektiğinde tedavi sürecine katılarak psikolojik destek ve müdahalede bulunan, ayrıca hükümlülerin bireysel özelliklerini, yaşam koşullarını ve suç işleme nedenlerini belirleyerek bireysel gelişmelerine yardımcı olan, kurum yaşamına uyumlarını ve toplumsal yaşamla uyumlaşmalarını sağlayan ve bireyin yeniden suç işlemesini engelleyecek önlemleri alan ve bu amaçla gerektiğinde kurum en üst amirinin bilgisi dâhilinde, aileler ve sosyal çevreyle görüşme yapan servistir. Psiko-sosyal yardım servisinde; psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve çocuk gelişimi uzmanı görev yapar." hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümler doğrultusunda psiko-sosyal yardım servisinde görev yapan uzmanlar tarafından; tanıma ve değerlendirme görüşmeleri, grup müdahale çalışmaları, bireysel

müdahale çalışmaları, seminer çalışmaları ve aile görüşmeleri ve personele yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

- Ruhsal sorunları olan hükümlülerin hızlı ve doğru şekilde değerlendirilmesi, etkin müdahale programlarının oluşturulması ve uygulanmasını sağlamak, ceza infaz kurumlarında ruh sağlığını destekleyici bir ortam geliştirmek amacıyla ceza infaz kurumlarına giren her hükümlü ve tutukluya, Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi (BİSİS) kapsamında Araştırma Değerlendirme Formu (ARDEF) uygulanmaktadır.

ARDEF üç aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle kurum kabul biriminde görevli ve eğitim almış infaz ve koruma memuru tarafından "*Kurum Kabul Formu*", sonra psiko-sosyal yardım servisinde görevli ve eğitim almış infaz ve koruma memuru tarafından "*Psiko-Sosyal Memur Formu*", son olarak da psiko-sosyal yardım servisinde görevli psikolog veya sosyal çalışmacı tarafından "*Psiko-Sosyal Uzman Formu*" uygulanarak hükümlünün risk ve ihtiyaçları belirlenmekte ve her hükümlü/tutuklu için bireyselleştirilmiş psiko-sosyal destek ve müdahale programı oluşturulmaktadır. ARDEF'ten raporlanan sonuçlar doğrultusunda hükümlü ve tutuklular ihtiyaçlarına uygun bireysel müdahale ya da grup çalışmalarına yönlendirilmektedir. Bu doğrultuda ceza infaz kurumlarının psiko-sosyal yardım servisleri tarafından öfke kontrolüne ilişkin, hükümlü ve tutukluların duygu-düşünce-davranışlarını fark etmeleri ve anlamaları, psiko-sosyal alanda yaşadıkları sorunlar karşısında uygun seçenekler üreterek kendilerini desteklemeleri amacıyla *"Dürtüsel Davranışlar"* ve *"Saldırgan Davranışlar"* olmak üzere iki farklı bireysel müdahale çalışması yürütülmektedir. Bireysel çalışmalara ek olarak grup uygulamaları yoluyla *"Öfke Kontrol Müdahale Programı"* yürütülmektedir. Öfke duygusunun anlaşılması ve yönetilmesi tekniklerinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmış olan söz konusu program 10 oturumdan oluşmaktadır. 2024 yılında ceza infaz kurumlarında psiko-sosyal yardım servislerinde görevli psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından öfke kontrolüne yönelik 544 grup müdahale programı gerçekleştirilmiş ve bu çalışmalara toplam 5.709 hükümlü ve tutuklu katılmıştır.

"5.8.1.10. Kadın hükümlüler başta olmak üzere hükümlülerin, suça yöneliminin önlenmesi için iş ve meslek edindirme birimleri yaygınlaştırılmalı ve eğitimlerini tamamlamaları desteklenmelidir." önerisine yönelik olarak;

- Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında eski hükümlüler ile yükümlülerin meslek veya sanat edinmeleri, iş bulmaları, öğrenimlerine devam etmeleri konularında yardımcı olmak üzere koruma kurulları faaliyet göstermektedir. Koruma kurulları aracılığıyla; eski hükümlüler ve yükümlülere kaynaklar ölçüsünde aynî, nakdî yardım ve kredi sağlama, iş bulma, eğitim, sağlık, psiko-sosyal vb. konularda yönlendirici hizmetler sunulmaktadır.

Ayrıca yükümlülerin yeteneklerinin geliştirilmesine ve meslek edinmelerine katkı sağlamak üzere imkânlar dâhilinde denetimli serbestlik müdürlükleri bünyesindeki atölyelerde çeşitli kurslar düzenlenmekte ve diğer kurum ve kuruluşlarla (*Türkiye İş Kurumu, Halk Eğitim Merkezleri vb.*) ortak çalışmalar yürütülmektedir.

"5.10.1.8. Şiddet mağdurlarının hizmetlere hızlı şekilde erişebilmesi ve hizmetlerden yararlanabilmesi amacıyla iletişim teknolojileri etkin şekilde kullanılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- "magdur@adalet.gov.tr" e-posta hesabı üzerinden mağdurların başvuruları Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından ivedilikle ele alınarak gereğinin yapılması için ilgili yerlere yönlendirilmektedir.

"5.10.1.10. Olağanüstü dönemlerde, şiddetle mücadele eden kadınların yaşadıkları sorunları ve güncel destek ihtiyaçlarını tespit etmek için bu alanda çalışan STK'lar ile diyalog halinde olunması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş ve Hatay depremleri sonrası yeniden inşa ve afet dayanıklılığı sürecinde 6284 sayılı Kanun'un etkili uygulanması konusunda kapasite geliştirilmesi amacıyla 4 Mart 2024 tarihinde Gaziantep ilinde depremden en çok etkilenen iller olarak değerlendirilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da ve bu illerin belirli ilçelerinde görevli adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü çalışanları, hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görevli kolluk personelinin yanı sıra ŞÖNİM personeli ve baro temsilcilerinin de katılımıyla yuvarlak masa toplantısı düzenlenmiştir.

"5.13.1.2. Bu birimler kuruluncaya kadar aile içi ve kadına yönelik şiddet suçu mağdurlarına adli yardım sunacak avukatlar özel bir listede toplanmalı ve şiddet mağdurunu temsil etmesi için görevlendirilecek avukatlar sadece bu listeden belirlenmelidir." önerisine yönelik olarak;

- Adalet Bakanlığı ve TBB iş birliği ile şiddet mağduru kadınların adli yardım hizmetlerinden yararlanmasının etkinliğinin artırılması amacıyla 6 ilde (Antalya, Rize, Mardin, Denizli, Balıkesir ve Samsun) kurulan ve bu alanda eğitim almış avukatların görev aldığı "Şiddet Mağduru Destek Merkezleri"nin 24 Şubat 2022 tarihinde açılışı yapılmıştır. Merkezlerde görev yapacak 258 avukata kadına yönelik şiddetle mücadele ve mağdurlara yaklaşım konularını içeren eğitimler verilmiş ve eğitim modülü hazırlanmıştır.

"5.13.1.6. Adli yardımdan yararlanan şiddet mağdurlarının vekâlet ücreti gibi hukuki süreçteki masraflarının da adli yardım kapsamına dâhil edilerek bu müessesenin etkinliğinin artırılması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334'üncü maddesine göre kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler.

Kanun'un 335'inci maddesine göre adli yardım kararı ilgiliye aşağıdaki hususları sağlar:

a) Yapılacak tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici olarak muafiyet.

b) Yargılama ve takip giderleri için teminat göstermekten muafiyet.

c) Dava ve icra takibi sırasında yapılması gereken tüm giderlerin Devlet tarafından avans olarak ödenmesi.

ç) Davanın avukat ile takibi gerekiyorsa, ücreti sonradan ödenmek üzere bir avukat temini.

Adli yardım hükmün kesinleşmesine kadar devam eder.

Ayrıca 12/5/2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda vekili bulunmayan şiddet mağduru kadınlar için adli yardımın kapsamı genişletilmiştir.

Bu kapsamda kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence, eziyet suçları ile çocukların cinsel istismarı ve ısrarlı takip suçlarından mağdur olan ve vekili bulunmayan kişilere istemleri halinde baro tarafından ücretsiz olarak avukat görevlendirmesi yapılması imkânı sağlanmıştır.

"5.16.1.11. Adli yardım kurullarına ayrılan bütçe artırılmalıdır ve adli yardım hizmeti sağlayan kurumların bu bütçeye erişim süreci hızlandırılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adalet Bakanlığı tarafından, adli yardım hizmetlerine ayrılan mali kaynağın artırılması hususunda 8. ve 9. Yargı Paketlerinde düzenlemelere yer verilmiştir.

Bakanlık tarafından adli yardım ödeneği için yargı harçlarından ayrılan payı, yüzde 2'den 3'e çıkarılarak yüzde 50 oranında bir artış sağlanmıştır.

7. Yargı Paketi (7445 sayılı Kanun) ile 05/04/2023 tarihinden itibaren % 2'lik oran % 3'e yükseltilmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Adalet Bakanlığı Mahkemeler Bütçesine adli yardım giderleri için (CMK, beraat eden sanık lehine hükmedilen vekâlet ücreti, hukuk adli yardım) 2025 yılında toplam 4.361.678.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. (Hazine ve Maliye Bakanlığınca adli yardım giderleri için TBB'ye aktarılan ödenek dâhil değildir.)

İhtiyacı olan ve maddi durumu yeterli olmayan vatandaşlarımıza hukuk davalarında avukat tayin edilebilmesi kolaylaştırılarak buna ayrılan bütçe artırılmıştır.

"5.17.1.6. Şiddetle etkin mücadelede verilen hizmetlerin aksayan yönlerinin tespiti ile gerekli önlemlerin alınmasını ve verilecek hizmetlerin niteliği ve niceliğinin artırılmasını teminen, şiddet mağdurlarının başvurdukları hukuki yollar, adli başvuruların sonuçları, şiddet uygulayanlar, uygulanan şiddetin türü, koruma kararlarının türü ve sayısı, şikâyetlerin sonuçları ve şikâyetten vazgeçme oranları, kovuşturma, mahkûmiyet ve beraat oranları, zorlama hapis karar sayıları, davaların süresi, mağdur ve şüpheliye ait her tür demografik bilgi vb. konularda istatistiksel verinin adli sistem içerisinde tutulması sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Adli yardım sisteminin geliştirilmesine yönelik yeni politikaların ortaya konulabilmesi açısından suç mağdurlarına ve şiddet mağduru kadınlara, adli sürece dâhil olan çocuklara ve dezavantajlı gruplara ilişkin ihtiyaç duyulan istatistikî verilerin UYAP Bilişim Sistemi üzerinden temin edilmesi amacıyla 12.11.2020 tarihli Bakan Olur'u ile Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü koordinesinde Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan ''Mağdur Hakları Çalışma Grubu''nda mağdur haklarına ilişkin veri toplanması çalışması yapılmaktadır.

"5.17.1.21. Kamuoyunda oluşan kadına yönelik şiddet olaylarında "cezasızlık" algısının objektif ve genel olarak değerlendirilerek belirlenen tespitler doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınmasını teminen toplumda kadına yönelik şiddet suçlarına ilişkin adalet ve cezalandırma algısının analiz edilmesine yönelik araştırma yapılmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- 23.01.2025 tarihinde kamuoyuna açıklanan Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi ile "Türkiye Yüzyılı"nın en önemli gelecek temalarından biri olan adaletin etkinliğine yönelik yeni politika ve öncelikler ortaya konulmuştur.

5 amaç, 45 hedef ve 264 faaliyetin yer aldığı ve 2025-2029 yıllarını kapsayan Yargı Reformu Stratejisi'nde;

3.2 numaralı; "Başta adil yargılanma hakkı olmak üzere hak ve özgürlüklerin korunması ilkesinin gözetilmesi suretiyle suç, yaptırım ve infaz dengesi yeniden düzenlenecektir." hedef altında aşağıdaki faaliyetlere yer verilmiştir:

a. Ceza mevzuatının suç, yaptırım ve infaz dengesi toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde yeniden ele alınacaktır.

b. Kanunlarda yer alan bazı fiillerin suç ve kabahat nitelikleri yeniden belirlenecektir.

c. Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların etkin bir şekilde uygulanması sağlanacak ve bu yaptırımların kapsamı genişletilecektir.

d. Cezaların caydırıcılığını sağlamak için adli para cezalarının miktarları yeniden belirlenecektir.

e. Ceza adaleti sistemi hürriyeti bağlayıcı cezaya alternatif yeni yaptırım türleri ile zenginleştirilecektir.

f. Maktu oranlı denetimli serbestlik uygulaması cezaların caydırıcılığı açısından yeniden değerlendirilecektir.

g. Hükümlünün denetimli serbestlik tedbiri süresince suçun mahiyetine uygun yükümlülüklere tâbi tutulması sağlanacaktır.

h. Akıl hastaları ve madde bağımlılarının rehabilite olmadan toplum hayatına katılmalarını engellemeye yönelik mevzuatta yer alan hükümler yeniden ele alınacaktır.

i. Suçtan elde edilen gelirlerin tespitine, müsaderesine ve yönetimine yönelik düzenlemeler yapılacak ve uluslararası örneklerin de incelenmesi suretiyle buna ilişkin kurumsal bir yapı oluşturulacaktır.

3.3 numaralı; "*Ceza adaleti sisteminde caydırıcılığı artıracak yeni hükümler getirilecektir."* hedef altında aşağıdaki faaliyetlere yer verilmiştir:

a. Hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan ve tutuklama yasağına tabi olan suçlarda kişinin davranışlarının yeniden bir suç işleyeceği hususunda kuvvetli şüphe oluşturması, suçun işleniş şekli, suçun kamu düzenini ağır şekilde bozma tehlikesi gözetilerek tutuklama tedbirine başvurulabilmesine yönelik düzenleme yapılacaktır.

b. Trafikte işlenen suçlar ile trafik güvenliğini tehlikeye uğratan kabahatlerin yaptırımları, caydırıcılığın göz önünde bulundurulması suretiyle yeniden belirlenecektir.

c. Trafikte saldırı amacıyla araçtan inme gibi davranışların sürücü belgesinin geri alınması da dâhil olmak üzere müstakil yaptırıma bağlanması sağlanacaktır.

d. Ölümlü veya yaralanmalı trafik kazalarında zaruret dışında olay yerinin terk edilmesi ayrı bir suç olarak düzenlenecektir.

e. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun, vücut dokunulmazlığına, hürriyete ve çevreye karşı işlenen suçların cezaları artırılacaktır.

f. Ses ve gaz fişeği atabilen silahların izinsiz taşınmasının yaptırımı ağırlaştırılacaktır.

g. Av tüfeklerinin tabi olduğu ruhsat rejimi yeniden belirlenecek ve ruhsatsız kullanımının müeyyidesi ağırlaştırılacaktır.

h. Kişilerin toplu olarak bulunduğu nişan, düğün, asker uğurlaması gibi yerlerde, ses ve gaz fişeği atabilenler de kapsama alınarak silahla ateş eden kişilere verilecek cezalar artırılacaktır.

i. Ailenin korunmasına ilişkin anayasal düzenlemelerin daha etkin uygulanabilmesi amacıyla suç ve ceza içeren hükümler yeniden ele alınacaktır.

j. Bilişim ve dolandırıcılık suçlarına ilişkin hükümler, suçla etkin mücadele edilebilmesi amacıyla yeniden düzenlenecektir.

"5.17.1.32. 6284 sayılı Kanun kapsamındaki şiddet mağdurlarının veya şiddete uğrama tehlikesi bulunanların kolluğa yaptığı başvurularda kolluğun, öncesinde mağdur hakkında hâkim tarafından verilen koruyucu ve önleyici tedbir kararlarını sorgulayarak, mükerrer tedbir kararları hususunda bilgi sahibi olması ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde etkin tedbir kararı alabilmesine yönelik olarak Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve "İçişleri Bakanlığı arasında veri entegrasyonu sağlanmalıdır." önerisine yönelik olarak;

- Veri tabanlarında entegrasyonun sağlanabilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından UYAP sisteminde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen önleyici ve koruyucu tedbir kararları ile ek kararın ASHB ile web servis üzerinden hem belge hem data olarak paylaşılması sağlanmaktadır.

Ayrıca bu kararların mahkemeler ve Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından da UYAP – EKİP uygulaması ile kolluk birimlerine sistem üzerinden gönderilebilmesi mümkün hale getirilmiştir. Diğer taraftan uygulanan tedbir kararının ihlal edilmesi halinde ilgili mahkemesince verilen zorlama hapsi kararları da kolluk ile paylaşılmaktadır.

"5.17.1.33. Eşe karşı işlenen suçlardan tutuklu/hükümlü bulunanlar ile tedbir kararı süresi içerisinde herhangi bir suçtan, Ceza ve İnfaz Kurumuna sevk edilen faillerin Ceza ve İnfaz Kurumlarından tahliye/izinli olarak ayrılması durumunda ilgili paydaşların en seri vasıtalarla bilgi sahibi olması hususunda tedbir alınmasına ilişkin olarak Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı arasında veri paylaşımı sağlanmalıdır." ,

"5.17.1.34. Hakkında daha önce 6284 sayılı Kanun kapsamında işlem yapılan ve tedbir kararı olan ve belirli suçlardan (kasten yaralama/öldürme, uyuşturucu vb.) tutuklu ya da hükümlü bulunanların ceza infaz kurumlarından tahliyelerinin, kolluk birimlerine anlık bildirilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı arasında veri paylaşımı sağlanmalıdır." önerilerine yönelik olarak;

- 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Bazı mağdurlara yönelik hizmetler" kenar başlıklı 6'ncı maddesinde belirtilen; kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı, neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçları ile kadına karşı şiddet eylemleri olarak değerlendirilen kasten yaralama, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma eylemleri nedeniyle ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlü olan kişilerin tahliye, firar ve izin durumlarının ivedi olarak ilgili kolluk birimine bildirilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı iş birliğiyle entegrasyon çalışmaları yapılmıştır.

Söz konusu bildirim neticesinde kolluk birimleri tarafından yapılan değerlendirme sonucunda gerekli koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması, mağdur için tehlike oluşturabilecek hallerde ise mağdura bilgi verilmesi sağlanmaktadır.

63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yürürlüğe girmeden önce de Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile İçişleri Bakanlığının iş birliği çalışmalarıyla 2015 yılından itibaren tahliye bildirimleri yapılmaktaydı. 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile gelen düzenlemeden sonra ise bildirimlerin UYAP sistemi üzerinden yapılması konusunda UYAP ve kolluk birimlerince kullanılan EKİP sistemleri arasında entegrasyon çalışmaları yapılarak bildirimlerin etkinliği artırılmış, ayrıca tahliye bildirimin kapsamı genişletilmiştir. Ayrıca boşanma uyuşmazlığının tarafı bulunan ve/veya hakkında daha önceden 6284 sayılı Kanun kapsamında önleyici tedbir kararı verilmiş tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumlarından tahliye, salıverme, izin ve her türlü çıkış bilgileri (şahıs adres, il/ilçe bilgileri de dâhil), mağdur bilgileri (kimlik verisi, adresi, irtibat numarası), dosya kapak, cezaevi giriş çıkış, tahliye karar, suç ceza, bulunduğu cezaevi, gönderilme nedeni, çıkış türü, dosya numarası vb. bilgileri içeren yığın veriler kolluk ile paylaşılmaktadır.

5.5 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI[763]

Aile içi ve kadına yönelik şiddet, Türkiye'de olduğu gibi diğer ülkelerde de çok taraflı ve disiplinli bir yaklaşımla ele alınması gereken sosyal bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir. Aile içi ve kadına yönelik şiddetin varlığı, mağdurların temel haklarını ihlal etmekle kalmaz toplumun genel huzurunu ve refahını da tehdit eder. Bu nedenle şiddetin sadece mağdurları değil aynı zamanda onların ailelerini ve toplumu olumsuz etkilediği kaçınılmaz bir gerçektir. Günümüzde ulusal ve uluslararası gündemde önemli bir yer tutan bu

[763] İçişleri Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 05.02.2025 tarih ve E-15740137-000-862 sayılı yazı.

sorun, etkili bir mücadele stratejisinin benimsenmesi gereken önemli bir konudur. Bu bağlamda aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadelede hem devletlerin hem de uluslararası kuruluşların özel bir sorumluluğu bulunmakta ve bu alanda aktif rol oynamaları gerekmektedir.

Dünyada özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaşanan uluslararası gelişmeler doğrultusunda devletimiz tarafından başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın belirlediği ilkeler kapsamında Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, 6284 sayılı Kanun, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, İş Kanunu, Devlet Memurları Kanunu, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gibi temel kanunlarda ve bu kanunların uygulanmasına ilişkin düzenlenen ikincil mevzuat çalışmaları ile kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının güçlendirilmesine yönelik esaslı bir sistem kurulmuştur.

Ülkemizde aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında atılan en önemli adımların başında şüphesiz 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı Kanun gelmektedir. Kanun'un "*Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler*" başlıklı ikinci bölümünde kanun kapsamında korunan ve şiddet uygulayan kişilerle ilgili alınacak tedbir kararları ve bu tedbir kararlarının kimler tarafından alınacağına ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Kanun ile mülki idare amirlerine koruyucu tedbir kararlarının verilmesi ve kolluk tarafından verilen koruyucu tedbir kararlarının onaylanması, kolluk birimlerine ise gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hem koruyucu hem de önleyici tedbir kararı verilmesi hususlarında yetki ve sorumluluklar verilmiştir.

5.5.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanında Politika Belgeleri

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda devletin ilgili kurumlarının sorumluluklarını belirlemek ve bu doğrultuda eylem planları hazırlamak ve uygulamak için kazanılmış bir deneyim olduğunu gözlemlemek mümkündür. Bu süreç devletin kurumları arasında koordinasyonun artmasıyla birlikte kadına yönelik şiddetle mücadelede daha etkin ve etkili adımlar atılmasına zemin hazırlamaktadır.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2007-2010), Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015), Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020) ve hâlihazırda yürürlükte bulunan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) olmak üzere 4 adet ulusal eylem planı hazırlanmış; yürürlüğe konarak uygulama, izleme ve değerlendirme çalışmaları

gerçekleştirilmiştir. Kadına yönelik şiddetle topyekûn mücadele edilmesi, kurumlararası iş birliği ve eşgüdümle uygulanmasının sağlanması amacıyla ASHB'nin koordinasyonunda Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliğinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı (2020-2021) ve 2022, 2023, 2024 ve 2025 Yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı hazırlanmıştır.

5.5.1.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)

Cumhurbaşkanlığı himayelerinde ve ASHB koordinasyonunda; ilgili kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, sendikalar, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler ve medya temsilcilerinin katkılarıyla hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) 01.07.2021 tarihinde kamuoyuyla paylaşılarak yürürlüğe girmiştir.

2021 ile 2025 yılları arasını kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda İçişleri Bakanlığının 22'si tek başına veya diğer kurum ve kuruluşlarla birlikte sorumlu olduğu ve 94'ü ilgili olmak üzere toplam 116 faaliyet adımı yer almaktadır.

İçişleri Bakanlığının tek başına veya diğer kurum ve kuruluşlarla birlikte sorumlu olduğu faaliyetler:

- Mülki idare amirlerine yönelik kadına karşı şiddetle mücadele eğitimlerinin gerçekleştirilmesi,
- Yerel yönetimlerde görev yapan yöneticilere kadına yönelik şiddetle mücadelede farkındalık seminerleri gerçekleştirilmesi,
- Belediye Kanunu gereğince nüfusu 100 bini geçen tüm belediyelerin konukevi açmasına yönelik teşvik edici çalışmalar yürütülmesi,
- Geçici korunan ve uluslararası koruma başvuru veya statü sahibi kadın ve çocukların koruyucu ve önleyici hizmetlerden daha etkin bir biçimde yararlanmasının sağlanması,
- İl ve ilçe düzeyinde oluşturulan uzmanlaşmış kolluk birimlerinin kapasitesinin artırılması,
- Kolluk personelinin şiddetle mücadelede uzmanlaşmasına yönelik eğitimlerin düzenli ve sürekli biçimde verilmesi ve eğitim programlarının etki analizlerinin gerçekleştirilmesi,
- Şiddet mağduru hakkında 6284 sayılı Kanun kapsamında kimlik değişikliği kararlarının etkili biçimde uygulanmasına yönelik süreç modelinin geliştirilmesi,

- Şiddet vakalarının tespiti ve izlenmesinde risk odaklı yaklaşım benimsenerek vakaya erken ve etkin müdahale edilmesinin sağlanması,
- Polis Akademisi ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi tarafından şiddetle mücadeleye ilişkin eğitim müfredatı gözden geçirilerek her seviyedeki eğitimin sürekli ve sistematik hale getirilmesi,
- 6284 sayılı Kanun kapsamındaki kolluk uygulamalarının, şiddet mağduru ve şiddet uygulayan üzerindeki etkisini analiz eden bir araştırma yapılması,
- Kolluk personelinin kadın erkek eşitliği, kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadele konularında algı ve farkındalık düzeyinin incelenmesine yönelik bir araştırma yürütülmesi,
- 6284 sayılı Kanun kapsamında elektronik kelepçe uygulamasının ülke geneline yaygınlaştırılarak etkin şekilde uygulanması,
- Kadın Acil Destek Uygulaması'nın (KADES) bilinirliğinin ve kullanımının artırılmasına yönelik çalışmaların devam etmesi,
- Acil Yardım Çağrı Hatları üzerinden yapılacak başvuruların hızlı ve etkin şekilde ilgili birimlere yönlendirilerek vakaya etkin şekilde müdahale edilmesine devam edilmesi,
- Yabancılar İletişim Merkezinin (YİMER) 157'nin bilinirliğinin ve kullanımının artırılması, yabancı kadınların kurumsal hizmetlere erişimine ve hizmetlerden etkin şekilde yararlandırılmasına ilişkin tedbirlerin alınması,
- Şiddet uygulayanlara yönelik önleyici tedbir kararlarının etkin uygulanmasına yönelik iş akışları ve süreç modeli geliştirilmesi,
- 6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında 5/1-(b) ve 5/1-(c) maddeleri gereğince önleyici tedbir kararı bulunanlara zorunlu hallerde alternatif barınma sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması,
- İhtiyaca uygun olarak olağanüstü dönemlere özgü hizmet modelleri oluşturulması ve uygulanması,
- Olağanüstü dönemlerde şiddet mağdurlarının kurumsal hizmetlere erişiminin ve hizmetlerden yararlanmasının kesintiye uğramaması için gerekli tedbirlerin alınması,
- Ülkemizde çeşitli statülerde yaşamlarını sürdürmekte olan yabancı uyruklu bireylere yönelik farkındalık ve bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirilmesi,
- Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde vatani görevini yapmakta olan erbaş ve erlere yönelik düzenli eğitim ve seminer çalışmalarının sürdürülmesi,

- Kadın cinayetlerinin nitel ve nicel analizine ilişkin periyodik araştırmalar gerçekleştirilmesi olarak belirlenmiştir.

5.5.1.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda "*politika önceliklerinin belirlenebilmesi için yıllık olarak faaliyet planlarının oluşturulacağı*" belirtilmiştir. Söz konusu faaliyet çerçevesinde ASHB koordinasyonunda Adalet, İçişleri, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları ile Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliğinde uygulanmak ve izlenmek üzere Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı hazırlanmıştır.

2025 Yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı'nda, İçişleri Bakanlığının 39 sorumlu, 19 ilgili olduğu toplam 58 faaliyet yer almaktadır. Ayrıca tüm kurum ve kuruluşların ilgili olduğu 5 ve Koordinasyon Kurulu üyelerinin ilgili olduğu 1 (gerçekleştirilecek Kurul toplantısına katılım faaliyeti) faaliyet bulunmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı'nda Bakanlık sorumluluğunda;

- "*KADINA EL KAL-KA-MAZ*" kampanyası kapsamında 4.000.000 erkeğe kısa süreli eğitimler verileceği,
- JGK bünyesinde 15 yeni kısım amirliği kurulacağı,
- EGM birimlerine personel alımı için gerekli çalışmalar yapılacağı,
- EGM personeline eğitim verileceği,
- JGK bünyesinde görevli 100.000 personele eğitim verileceği,
- Özel Güvenlik Görevlilerine Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele alanında eğitim verileceği,
- 30.000 erbaş/ere farkındalık eğitimleri verileceği,
- 6284 sayılı Kanun kapsamında teknik yöntemlerle takip (Elektronik Kelepçe) uygulamasında vakaların tespiti ve değerlendirme süreçlerinin etkin yürütülmesine ilişkin uygun tedbirler alınacağı,
- Elektronik İzleme Merkezi'nin kapasitesinin artırılacağı,
- JSGA tarafından 2025 yılı içerisinde "*Aile ve Evlilik Okulu*" projesine devam edileceği,
- Sivil toplum kuruluşlarına proje destekleri sağlanacağı,
- STK'ların kapasitelerinin artırılması yönünde çalışmalar yürütüleceği,
- Yeni açılacak ŞÖNİM'lerde polis irtibat görevlisi belirleneceği,

- Kolluk El Kitabı'nın basımının, tanıtımının ve dağıtımının yapılacağı,
- Kaymakam adaylarına kadına yönelik şiddetle mücadele eğitimleri gerçekleştirileceği,
- Tedbir ve Gizlilik Kararları Projesi'nin (TEGİP) kullanıma açılma çalışmaları yapılacağı,
- EGM ve JGK bünyesinde görevli personele yönelik elektronik izleme sistemi ve elektronik kelepçe aktivasyon eğitimi verileceği,
- 8.000.000 kadının akıllı telefonuna KADES'in yükletilmesinin sağlanacağı,
- JSGA tarafından 2023 ve 2024 yıllarında meydana gelen kadın cinayetleri nicel ve nitel analiz yapılarak sonuçlarını içeren rapor/kitap hazırlanacağı,
- JSGA ve PA tarafından "*6284 Sayılı Kanun Kapsamındaki Kolluk Uygulamalarının Şiddet Mağduru ve Şiddet Uygulayan Üzerindeki Etkisinin Analizi Projesi*"nin sonuç raporunun basılacağı,
- JSGA ve PA tarafından, 2024 Yılında başlatılan "*Terörün Kadına Şiddeti*" projesinin 2025 yılı içerisinde sonuçlandırılacağı ve kitap basım planlaması yapılacağı,
- "*Kolluk Personelinin Kadın-Erkek Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddet Hakkında Algı ve Farkındalıkları*" adlı proje verileri güncellenerek 2025 yılı içerisinde paylaşılacağı,
- JSGA tarafından "Jandarma Sorumluluk Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele" konulu bir kılavuz yayın yapılacağı,
- "*30 Soruda Jandarma ve Kadına Yönelik Şiddet*" kitabının tekrar yayımlanacağı,
- Jandarma Kolluk İşlemleri Projesi'nde (JKİP); Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formları, 6284 sayılı Kanun kapsamında uygulanan koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile 6284 sayılı Kanun kapsamında ceza infaz kurumlarından çıkış yapan şüphelilere ilişkin takip işlemlerinin yapılacağı Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Modülü'nün tamamlanacağı,
- AİŞF'nin ülke genelinde uygulanmasına yönelik materyal hazırlanacağı ve eğitim faaliyetleri düzenleneceği,
- Risk odaklı vaka yönetimi kapsamında il düzeyindeki koordinasyon mekanizmasının güçlendirileceği,
- Deprem bölgesindeki geçici çadır/konteyner kentlerde kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında kurumsal hizmetlere erişimin kesintiye uğramaması yönünde gerekli tedbirlerin alınacağı, bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılacağı,

- JGK tarafından 200.000 vatandaşa 6284 sayılı Kanun ve KADES kullanımı konularında eğitim faaliyetleri gerçekleştirileceği,
- KADES uygulaması hakkında bilgilendirme amaçlı kısa mesaj (SMS) gönderileceği,
- Aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadelede bir başvuru mekanizması olarak Açık Kapı Birimleri'nin bilinirliğinin artırılmasının sağlanacağı,
- KADES uygulamasının tanıtıldığı bir eğitim video materyali hazırlanarak Uzaktan Eğitim Kapısı'na yüklenmesi sağlanacağı,
- JSGA ile PA'nın her düzeydeki eğitim müfredatı konusunda mevcut durum incelemesi yapılacağı,
- Polis Akademisi tarafından, Polis Meslek Yüksek Okulları ve Polis Meslek Eğitim Merkezleri'nde zorunlu ders müfredatı kapsamına alınan iki haftalık "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" eğitim müfredatı gözden geçirilerek kapsamının genişletileceği,
- Kolluk personelinin şiddetle mücadelede uzmanlaşmasına yönelik Polis Akademisi tarafından 2024 yılı içinde hazırlığı tamamlanan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" başlıklı eğitim videosu 2025 yılı içinde tüm asayiş birimleri personeline iletilerek eğitim tamamlanacağı,
- Jandarma Sahil Güvenlik Akademisi tarafından, Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Sertifika Programı kapsamında eğitimlerin sürdürüleceği,
- Eğitim Dairesi Başkanlığınca Bakanlık personeline aile içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda eğitim verilmesine devam edileceği,
- Acil Yardım Çağrı Hatları üzerinden yapılan başvuruların hızlı ve etkin şekilde ilgili birimlere yönlendirilmesi, vakaya etkin şekilde müdahale edilmesi amacıyla 112 Acil Çağrı Merkezi personeline yönelik eğitimler düzenleneceği,
- Veri ve İstatistik Teknik Alt Çalışma Grubu tarafından resmi istatistik programında yer alacak istatistikler belirleneceği ifade edilmiştir.

5.5.1.3 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmış olup Bakanlığın doğrudan sorumlu olduğu 4 faaliyet, ilgili olduğu 19 faaliyet yer almaktadır. Bakanlığın sorumlu olduğu faaliyetler şunlardır:

- Yerel yönetimlerde karar alma mekanizmalarına kadınların katılımının artırılmasına yönelik farkındalık faaliyetleri gerçekleştirmek,
- STK'ların liderlik ve karar alma mekanizmalarına kadınların daha fazla katılımı amacıyla bilgilendirici etkinlikler düzenlemek ve kadınların bu konuda görev almasını teşvik etmek,
- Çevre ve iklim değişikliğinin kadınlara ve kız çocuklarına etkilerini uyum ve risk açısından değerlendirecek araştırma ve analizler gerçekleştirmek,
- İklim değişikliğine bağlı afetlerde konuya ilişkin çalışmalar yürüten kurum ve kuruluşlar bölgelerin etkilenme düzeylerini dikkate alarak kadınların ve özellikle engelli kadınların görüş ve taleplerine sürecin her aşamasında yansıtmak ve ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar gerçekleştirmek.

2007 yılından itibaren düzenli olarak hayata geçirilen Eylem ve Faaliyet Planları'nda İçişleri Bakanlığının üstlenmiş olduğu rol ve sorumluluklar kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir yer edinmektedir. İçişleri Bakanlığının Eylem ve Faaliyet Planları'nda yer alan sorumlulukları incelendiğinde özellikle 2020 yılından sonra hayata geçirilen Eylem ve Faaliyet Planları'nda; KADES uygulaması, kayıt ve risk değerlendirme formu, elektronik kelepçe, veri entegrasyonu, eğitim faaliyetleri, İl Koordinasyon İzleme ve Değerlendirme toplantıları, belediye kadın konukevleri, farkındalık ve bilinçlendirme çalışmaları, uzmanlaşmış kolluk birimlerinin sayısının artırılması yer almaktadır. Ayrıca ŞÖNİM irtibat görevlisi, kimlik değişiklik kararları, risk odaklı yaklaşım, acil çağrı merkezi entegrasyonu, kolluk uygulamaları etki analizi, tedbir kararları, kurumsal kapasite artırımı, personel istihdamı, kadın cinayetleri analiz raporları, erkek odaklı yaygın bilgilendirme ve farkındalık oluşturma ile bilimsel çalışmalar konu başlıklarına odaklanıldığı görülmektedir.

5.5.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Görev Alan Bakanlık Birimleri ve Faaliyetleri

İçişleri Bakanlığı kadına yönelik şiddetle mücadelede paydaş kurumlarla iş birliği içinde kanunlar çerçevesindeki görevlerini yerine getirerek ve Eylem/Faaliyet Planları

kapsamında sorumluluk alanlarını etkili bir şekilde yürüterek topyekûn bir mücadele anlayışı benimsemektedir. Bakanlıkça İller İdaresi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda EGM ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin faaliyetler yürütülmektedir. Ayrıca Bakanlığın diğer birimleri ve bağlı kuruluşları da aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadelede kendi görev alanları çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında İçişleri Bakanlığı tarafından şiddetin önlenmesi ve kadınların korunması amacıyla yürütülmekte olan çeşitli çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

5.5.2.1 Bakanlığın Genelge ve Talimat Yazıları

Kanunlarda ve eylem planlarında Bakanlığa verilen görevlerin uygulanmasına yönelik olarak Genelge/Talimat yazıları 81 İl Valiliği ile EGM, Jandarma Genel Komutanlığı ve Bakanlığın diğer ilgili birim ve bağlı kuruluşlarına gönderilmektedir. Bu çerçevede Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2022, 2023 ve 2024 Yılı Faaliyet Planı'nın uygulanması;

Aile içi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planlarında yer alan, Bakanlık sorumluluğunda bulunan tüm faaliyetlerin; Bakanlık merkez birimleri, bağlı kuruluşları ile valilik ve kaymakamlıklar tarafından titizlikle takip edilmesi, en üst yöneticilerin takibi ve gözetiminde Faaliyet Planları kapsamındaki hedeflere ulaşılması için gerekli tedbirlerin alınması ve uygulamada herhangi bir aksaklığa sebebiyet verilmemesi vurgulanmıştır. Diğer yandan Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen tüm belediyelerin kadın konukevi açması hususu ile hâlihazırda bulunan belediye kadın konukevlerinin ise amacına uygun ve etkin bir şekilde kullanılmasına yönelik sürecin Valiler tarafından bizzat ve hassasiyetle takip edilmesi ve başta belediyeler olmak üzere ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonun sağlanarak uygulamada herhangi bir aksaklık olmaması için yazışma yapılmıştır. Bunun yanı sıra şiddete uğrayan veya şiddete uğrama riski bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında tedbirlerin alınmasına ve uygulanmasına yönelik iş ve işlemlerde gerekli tedbirlerin alınması konularında genelge/talimat yazıları gönderilmiştir.

5.5.2.2 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesi dikkate alınarak "*şiddetle mücadele kapsamında sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesiyle uygulamadaki sorunların giderilmesini sağlamak üzere, vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütlerinin temsilcilerinin katılımıyla Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu oluşturulur*." hükmü ile illerde komisyonlar oluşturulmuştur.

Büyükşehir statüsündeki illerde büyükşehir belediye başkanı veya genel sekreter ya da sosyal hizmetlerden sorumlu daire başkanı, diğer illerde belediye başkanı veya yardımcısı, İl Jandarma Komutanı, İl Emniyet Müdürü, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü, İl Milli Eğitim Müdürü, İl Sağlık Müdürü, Göç İdaresi İl Müdürü, İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürü, İl Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı Müdürü, ŞÖNİM ve Konukevi Müdürleri bu komisyonun üyeleri olarak sayılmıştır. Ayrıca komisyonun ihtiyaca göre Cumhuriyet Başsavcılığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları, üniversite ve STK temsilcilerini davet ederek görüşlerine başvurabileceği öngörülmüştür.

İçişleri Bakanlığının 1 Ocak 2020 tarihli ve 1 sayılı Genelgesiyle Komisyonların üç ayda bir Vali başkanlığında toplanması, toplantılara Cumhuriyet savcılarının ve Aile Mahkemesi hâkimlerinin de davet edilmesi, ilçelerde de kaymakamlar başkanlığında toplantıların gerçekleştirilmesi talimatı verilmiştir. İllerde gerçekleştirilen toplantılara ait raporlar/tutanaklar İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğüne gönderilmekte ve takibi yapılmaktadır.

5.5.2.2.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nın daha etkin uygulanması ve il özelindeki ihtiyaçların gündeme alınması amacıyla 2022 yılında 81 ilde yürürlüğe girmiştir.

İl Eylem Planlarının izlenmesi süreci illere gönderilen resmi yazı ile 6 aylık ve yıllık olarak illerin iş takvimi/faaliyet planı oluşturması şeklinde gerçekleştirilmektedir.

İl Eylem Planı kapsamında iller tarafından takvim yılı başında ilk 6 ay ve ikinci 6 ay için öngörülen faaliyetlerin teknik kurul ile oluşturulması beklenmektedir. Takvim yılı

sonunda ise öngörülen faaliyetlerin gerçekleşmesi ile gerçekleştirilemediyse gerçekleştirilememe nedeni yıllık tabloya işlenerek yıl sonunda ASHB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir. İl Eylem Planları'nın yürürlük tarihi, hedefi, faaliyet sayıları ile 2022-2024 yılları arasındaki illerin tabloları gönderip göndermedikleri Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından takip edilmektedir.

5.5.3 Kadın Acil Destek Uygulaması (KADES)

24.03.2018 tarihinde hayata geçirilen Kadın Acil Destek (KADES) Uygulaması; Google Play, Apple Store ve AppGallery platformlarından indirilebilmektedir. Aile içi ve kadına yönelik şiddet olaylarının mağduru olan kadınlar, acil durumlarda cihaz konum bilgisini açarak bir tuşla kolluk görevlilerine ulaşmakta ve akabinde olay yerine en yakın ekibin veya devriyenin sevk edilmesi sağlanmaktadır.

KADES uygulamasının etkin kullanılabilmesi, uygulamaya erişimin kolaylaştırılması ve uygulamanın ulaşılabilir olması amacıyla Türkçe, Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce, Rusça, İspanyolca, Almanca, Özbekçe, Kırgızca ve Kürtçe olmak üzere toplam 11 dilde bu uygulama kullanıma sunulmuştur. Ayrıca uygulamada yapılan güncelleme çalışmaları ile yabancı uyruklu kadınların pasaport veya ülkemize giriş yaptığı belgenin seri numarasını girerek uygulamayı kullanabilmeleri de sağlanmıştır.

81 ilde ve tüm ilçelerde kolluk personeli tarafından vatandaşların yoğun olarak bulunduğu alanlarda stantlar açılmaktadır. Böylece İçişleri Bakanlığı tarafından "*SMS*" yoluyla kadınlara KADES uygulamasının indirilmesi yönünde kısa mesajlar gönderilmekte ve bu kadınlar KADES uygulaması hakkında bilgilendirilmektedir. Bu kapsamda kadınların cep telefonlarına, KADES uygulaması hakkında bilgilendirme amaçlı 02.11.2022 tarihinde 22.515.639, 12.12.2022 tarihinde 23.011.060, 02.04.2023 tarihinde 12.901.809 ve 25.11.2024 tarihinde 54.720.995 kısa mesaj (SMS) gönderilmiştir (02.04.2023 ve 25.11.2024 tarihindeki bilgilendirmeler GSM Operatörleri ile iş birliği kapsamında yapılmıştır). Aynı zamanda GSM Operatörlerinin internet sayfalarında, mobil uygulamalarında ve sosyal medya hesaplarında (Push Notification, Web Banner, Moim Story) KADES uygulamasına yönelik bilgilendirmeler yapılmıştır.

İçişleri Bakanlığı tarafından KADES hakkında hazırlanan kısa ve bilgilendirici videolar RTÜK'e gönderilmiştir. KADES kamu spotları RTÜK tarafından "*Yayıncı-Öncelikli Yayınlar ve Kamu Spotları-Öncelikli Yayınlar*" bölümüne eklenerek tanıtımları yapılmaktadır.

KADES uygulaması, Akdeniz Parlamenterler Asamblesinin Paris'teki 15. Genel

Kurulu Toplantısında "*Covid-19 salgınında ulusal yardım hatları ve akıllı telefon uygulamalarıyla aile içi şiddetle mücadele*" kapsamında ödüle layık görülmüştür. Ayrıca uygulama Fransa (Ma Sécurité) ve Belçika (Tele Alarm) gibi bazı ülkeler tarafından örnek bir uygulama olarak alınmıştır. Ayrıca KADES uygulamasına kayıt aşamasında işitme engelli bireylere yönelik "*İşitme engeliniz var mı?*" sorusu 10 dile çeviri yapılarak uygulamaya eklenmiştir.

Tablo 21. 31.12.2024 Tarihi İtibarıyla KADES Verileri

UYGULAMAYI İNDİREN KİŞİ SAYISI	İHBAR SAYISI	ASILLI İHBAR
7.791.878	1.457.081	909.394

Kaynak: EGM Asayiş Daire Başkanlığı KADES verileri, 2024 (Uygulamanın kullanılmaya başlandığı Mart 2018-2024 verileri).

5.5.4 Elektronik Kelepçe Uygulaması

6284 sayılı Kanun'un "*Teknik Yöntemlerle Takip*" başlıklı 12 nci maddesinde; "*Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir*" hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm kapsamında kullanılan Elektronik Kelepçe Uygulaması, şiddet uygulayan kişilerden gelecek tehlikenin bertaraf edilerek şiddet mağduru kadınların can güvenliklerinin sağlanması ve hakkında uzaklaştırma kararı verilen kişilerin şiddet mağduru kadınlara yaklaşmadan önce gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayan önemli bir teknolojik altyapıdır.

6284 sayılı Kanun'un 12'nci maddesine dayanılarak hazırlanan 6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemleri'nin Kullanılmasına Dair Yönetmelik ile elektronik kelepçe kararının alınmasına ve uygulanmasına yönelik iş ve işlemler detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.

İçişleri Bakanlığının 01.01.2020 tarihli Genelgesi ile EGM'ye "*elektronik kelepçe uygulamasının ülke genelinde yaygınlaştırılması için altyapının ivedilikle kurulması*" görevi verilmiştir. Bu doğrultuda 6284 sayılı Kanun kapsamında haklarında teknik yöntemlerle takip kararı verilen kişilerin izleme çalışmalarının yapılabilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı GAMER EGM Asayiş Daire Başkanlığı tarafından kurulan yeni Elektronik İzleme Merkezi'nde 25.01.2021 tarihi itibariyle 81 ilde (polis ve jandarma bölgesinde) 1.000 kapasiteli Elektronik Kelepçe Uygulaması'na başlanmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2022 Yılı Faaliyet Planı kapsamında Mayıs 2022 itibarıyla elektronik kelepçe sayısı yüzde elli artışla 1.000'den 1.500'e, elektronik izleme ünitesi sayısı ise yüzde yüz artışla 12'den 24'e yükseltilmiştir. 2023 Faaliyet Planı

kapsamında 24 olan elektronik izleme ünitesi sayısı 30'a çıkarılmıştır.

Elektronik kelepçe uygulamasında dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin 24.11.2024 tarihli ve 91317 sayılı 6284 sayılı Kanun'un Uygulanması Hk. konulu yazı 81 İl Valiliği'ne ve kolluk birimlerine gönderilmiştir.

Tablo 22. 31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Elektronik Kelepçe Verileri

ELEKTRONİK KELEPÇE VAKA SAYILARI	
AKTİF	874
SONLANAN	5.678
TOPLAM	**6.552**

Kaynak: EGM Asayiş Daire Başkanlığı ve JGK Asayiş Başkanlığı Verileri, 2025.

5.5.5 Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu

Şiddet gören veya şiddet görme tehlikesi bulunan kadınların kolluk birimlerine müracaatlarında karar verme süreçlerinde destek vermesi amacıyla kolluk tarafından doldurulan ve ilk defa 2010 yılında oluşturularak uygulamaya başlanan Aile İçi Şiddet Olayları Kayıt Formu 2017 ve 2021 yıllarında revize edilmiştir.

01.02.2021 tarihinde güncellenerek kullanılan bu forma ilişkin yapılan değerlendirmelerde formların yaklaşık %85'e yakınının yüksek veya çok yüksek riskli vaka olarak sınıflandırıldığı dolayısıyla karar alma mekanizmalarında etkisinin düşük olduğu belirtilmiştir. Ayrıca formun doldurma aşamasının gereğinden fazla zaman alması nedeniyle kollukta mağdurun bekleme süresinin çok uzun olduğu tespit edilmiştir.

Kolluk birimleri tarafından hâlihazırda kullanılan ve "*Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu*"nun uygulayıcılar tarafından iletilen geri dönüşler doğrultusunda risk değerlendirme ölçeğinin yenilenmesi ve karar destek süreçlerine daha etkin ve etkili bir şekilde yardım sağlaması amacıyla güncelleme ve yazılım çalışmaları tamamlanmıştır. Böylece EGM tarafından Ankara ili Polatlı ve Kahramankazan ilçeleri ile Tekirdağ ve Manisa illeri genelinde Jandarma Genel Komutanlığı tarafından Ankara, Aydın ve Van illerinde pilot uygulama aşaması tamamlanarak, ülke genelinde formun kullanılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

5.5.6 112 Acil Çağrı Merkezi

Şiddete maruz kalan kişiler tarafından 112 Acil Çağrı Merkezlerine "*Telefon, SMS, 112 Web İhbar Sistemi, KADES ve Engelsiz 112*" iletişim yolları ile ihbar gerçekleştirilebilmektedir.

Telefon ihbarlarında, diğer tüm acil çağrı ve yardım ihbarlarında olduğu gibi kişi 112'yi arar ve öncelikle çağrı karşılayıcı ile görüşür, sonrasında olayın konumuna bağlı olarak Emniyet ya da Jandarma çağrı yönlendiricisi ile görüşme yapar. Arayan kişinin Türkçe bilmemesi halinde 4 farklı yabancı dilde (İngilizce, Almanca, Arapça, Rusça) uzman tercümanlar tarafından koordinasyon sağlanarak acil çağrı hizmeti sunulur. Çağrı görüşmesine müteakip Emniyet/Jandarma ekipleri olay yerine hızla yönlendirilir.

SMS ihbarlarında, ihbarda bulunan kişiye öncelikle *"112 Acil Çağrı Merkezine SMS ile ulaştınız. Konuşabilecek durumdaysanız telefonla geri dönüş yapacağız."* mesajı gönderilir. Kişi konuşamayacak durumda olduğunu belirtirse kişinin ihbarı SMS yoluyla alınır ve konuşamayacak durumda olduğu bilgisi ilgili birimlere verilerek vaka formu öncelikli olarak yayınlanır ve Emniyet/Jandarma ekipleri olay yerine hızla yönlendirilir.

Web ihbarlarında, ihbarda bulunacak kişi 112 Web İhbar Sistemi'nden 112 Acil Çağrı Merkezi İhbar Formu'nu doldurur. Doldurulmuş olan vaka formu, Emniyet/Jandarma kurumunun ''*İkinci Ekran*'' vaka listesinde yayınlanır. İlgili kurumun çağrı yönlendiricisi tarafından telefon/SMS ihbarlarında olduğu gibi süreç yönetilmektedir.

KADES üzerinden gelen ihbarlar, emniyet biriminin ekranlarına doğrudan düşmektedir. İl merkezine gelen KADES ihbarları için Yeni Nesil 112 Sistemi'nde vaka formu oluşturulur. İhbarın jandarma sorumluluk alanında olması halinde oluşturulan vaka formu jandarma birimine yönlendirilir. İhbar sırasında konum bilgileri tam alındığı takdirde şiddete maruz kalan kadın daha da zor durumda bırakılmamak için kişiye telefon araması ile geri dönüş yapılmaz. Emniyet/Jandarma birimi tarafından hemen en yakın kolluk ekibi olay yerine sevk edilir. İhbar sırasında konum bilgileri tam alınamadığında/şiddete maruz kalan kadına hiçbir şekilde ulaşılamadığı durumda ise konu ivedilikle Emniyet/Jandarma Asayiş Şube Müdürlüğü'ne tutanak ile bildirilerek 112 Acil Çağrı Merkezi ile iletişime geçen telefon numarası üzerinden sinyal takibi yapılır.

İşitme, dil, konuşma engeli olan kişilerin telefon ve tabletleri için geliştirilen Engelsiz 112 Uygulamasıyla da şiddete uğrayan kadınlar, 112 Acil Çağrı Merkezleri ile görüntülü şekilde işaret diliyle ihbarda bulunabilirler. İşlem süreci telefon ile yapılan ihbarlarda olduğu gibi yürütülür.

İlgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilen koruma tedbiri kararları, Savcılık tarafından Valilik makamına iletilir ve 112 Acil Çağrı Merkezi ile paylaşılır. Sonrasında ilgili ildeki 112 Acil Çağrı Merkezinde görev yapan Emniyet/Jandarma çağrı yönlendirici personeli tarafından şiddete maruz kalan/kalma ihtimali olan kişinin bilgileri (telefon numarası, adresi vb.) Koruma Kararı

Listesi'ne kaydedilir.

Koruma kararının geçerli olduğu süre boyunca ilgili kişi 112 Acil Çağrı Merkezine yaptığı tüm aramalarda doğrudan Emniyet/Jandarma birimine aktarılır.

2024 yılında İçişleri Bakanlığı ile ASHB arasındaki protokol kapsamında "*183-Şiddetle Mücadele Hattının*" 112 Acil Çağrı Merkezleri bünyesine alınması kararı verilmiştir. Bu kapsamda 03.12.2024 tarihi itibariyle Türkiye genelinde Aile İçi Şiddet (Çocuklara Yönelik, Kadına Yönelik, Evden Uzaklaştırma Kararı İhlali), Çocukların İstismarı (Cinsel Yönden, Bilişim Sistemi Üzerinden, Çocuk Kaçırma veya Alıkoyma, Fuhuşa Zorlanan Çocuk, Buluntu Çocuk) olay türü başlıklarında gelen ihbarlar için çağrı karşılama personeli tarafından vaka formu açılacak olup ASHB'nin ilgili birimlerine iletilerek yetkili kişiler tarafından arayan kişiye psikososyal destek verilmesi sağlanmaktadır.

5.5.7 Kurumlararası Veri Entegrasyonu

ASHB ile İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı ve EGM arasında veri paylaşımına ilişkin iş birliği protokolü imzalanarak elektronik ortamda anlık Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu ile meydana gelen olaylara ilişkin verilerin paylaşımı yapılmaktadır.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen gizlilik kararlarının entegrasyonu ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından şiddet mağduru hakkında mahkemeler tarafından verilen gizlilik kararlarının elektronik ortamda anlık olarak ASHB ve ilgili kurumlara ve kuruluşlara iletilmesi sağlanmıştır.

63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 6'ncı maddesinde belirtilen; kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçları ile kadına karşı şiddet suçu olarak değerlendirilen ve mağduru kadın olan kasten yaralama, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından dolayı ceza infaz kurumunda tutuklu veya hükümlü olan kişilerin, tahliye, firar ve izin durumlarının kolluk birimlerine bildirilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı ile entegrasyon çalışmaları tamamlanmıştır.

6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında tedbir kararı bulunan kişilerin cezaevlerinden tahliye, firar ve izin durumlarının ilgili kolluk birimine bildirilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından EGM'ye ve JGK'ya servis açılmış olup EGM ve JGK tarafından bildirim mekanizması oluşturma çalışmaları devam etmektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında meydana gelen kadın cinayetlerine ilişkin veriler Adalet Bakanlığı ile haftalık, aylık ve yıllık olarak paylaşılmaktadır.

6284 sayılı Kanun kapsamında gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirleri tarafından alınan ve Aile Mahkemeleri tarafından onaylanan tedbir kararlarının ve Aile Mahkemeleri tarafından talep üzerine veya resen verilen tedbir kararlarının kolluk ile paylaşımına dair Adalet Bakanlığı ile veri entegrasyonu sağlanmıştır.

5.5.8 Kadın Konukevlerinin Yaygınlaştırılması Amacıyla Yapılan Çalışmalar

81 ilde ASHB'ye bağlı 112 kadın konukevi, belediyelere bağlı 35 kadın konukevi, Göç İdaresi Başkanlığı'na bağlı 2 kadın konukevi (Ankara ve Kırıkkale), sivil toplum kuruluşlarına bağlı 1 kadın konukevi olmak üzere toplam 150 kadın konukevinde hizmet verilmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesinde *"Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır."* hükmü bulunmaktadır. Bu hükmün gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla *28106 sayılı ve 05.04.2022 tarihli "Belediye Kadın Konukevleri"* konulu genelge ve sonrasında yazılan hatırlatma yazıları, 81 il Valiliği ile nüfusu 100.000'in üzerinde olan ve kadın konukevi bulunmayan belediyelere gönderilmiştir. 2024 yılında nüfusu 100.000'in üzerinde olan 250 Belediye bulunmakta olup 35 Belediye Kadın Konukevi hizmet vermektedir. Ayrıca Bakanlık Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı teftiş rehberinde bu konunun yer alması sağlanmıştır ve yapılan denetimlerde bu konuya önem gösterilmektedir.

5.5.9 Sivil Toplum Kuruluşlarına Proje Desteği

Bakanlık Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından "kadına yönelik şiddetle mücadele, kadın hakları" başlıkları altında faaliyet gösteren derneklerin 2014-2024 yılları arasındaki 263 projesine 30.702.023,56 TL, 2024 yılında 29 projesine ise 9.910.095 TL destek verilmiştir.

Kadınların istihdamının, ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı arasında "*Yüzyılın Kadın İstihdamı İş Pozitif Programı İş Birliği Protokolü*" imzalanmıştır. Protokol kapsamında aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır.

- İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlükleri ve Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri arasında yerelde kadın istihdamının artırılması noktasında iş birliği kapasitesinin

geliştirilmesi amacıyla toplantılar gerçekleştirilerek görüş alışverişlerinde bulunulmuştur.

- İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının toplantılarında sivil katılım mekanizmasını geliştirmek, kurumlar ve STK'lar arasında iletişimi güçlendirmek adına ilgili STK'ların toplantılara katılımı önemsenmiştir. Bu amaçla İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'nın toplantılarında ve kadın istihdamı alanında yapılacak çalışmalarda değerlendirilmek üzere o ilde kadın alanında faaliyet gösteren derneklere ilişkin bilgiler bu noktada talebi olan Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri ile paylaşılmıştır.
- Kadın hakları ve kadın istihdamına yönelik faaliyetleri bulunan derneklere, İçişleri Bakanlığı tarafından Proje Destek Sistemi (PRODES) üzerinden derneklere proje karşılığında verilen hibeler hakkında bilgilendirme toplantıları ve proje yazma eğitimleri gerçekleştirilmiştir.
- Protokolün sivil toplum kuruluşları arasında görünürlüğünü artırmak ve daha çok kadının İş Pozitif Programı'ndan faydalanmasını sağlamak üzere İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlükleri tarafından tanıtım toplantıları gerçekleştirilmiştir.

5.5.10 Şiddet Mağduru Mülteci ve Sığınmacı Kadın ve Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

Geçici koruma ve uluslararası koruma kapsamındaki kişilerden özel ihtiyaç sahiplerinin tespit edilebilmesi adına İl Göç İdaresi Müdürlüklerinde "*Koruma Masaları*" kurulmuştur. Koruma Masalarında özel ihtiyaç tespitine yönlendirilen kadınlardan şiddetin herhangi bir türüne maruz bırakıldığı değerlendirilenlere yerinde müdahale edilmektedir. Ayrıca bu kadınlar için ivedi bir şekilde başta kolluk birimleri ile ASHİM'lere bildirim yapılmakta olup özel ihtiyaç sahiplerine hizmet sağlayan kamu kurumlarına bu kadınların yönlendirilmeleri sağlanmaktadır. Koruma masalarında 2024 yılının ilk çeyreğinde 1.930, ikinci çeyreğinde 1.402, üçüncü çeyreğinde 1.387 ve dördüncü çeyreğinde 906 olmak üzere toplam 5.625 özel ihtiyaç sahibi olup bu kadınların risk altında olduğu belirlenmiştir.

Göç İdaresi Başkanlığı tarafından hem Türk hem de yabancı kadınlara yönelik başta önleyici ve koruyucu tedbir kararları ile temel ve yasal hakları olmak üzere birçok konuda bilgilendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Yapılan bilgilendirme toplantılarında "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Kadın Koruma Sistemi, Önleyici ve Koruyucu Tedbir Kararları, Şiddet Mağduru Kadınlara Psikososyal ve Sosyoekonomik Destek Hizmeti, 6284 Ailenin*

Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, KADES Uygulaması, Yasal Mevzuat, Şiddet Tanımı vb." konularında bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Tablo 23'te 2022-2024 yılları arasında 278 faaliyette 19.121 kişiye bilgilendirme yapıldığı görülmektedir.

Tablo 23. Göç İdaresi Başkanlığınca Yapılan Bilgilendirme Faaliyetleri (2022-2024)

GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI TARAFINDAN YAPILAN BİLGİLENDİRME FAALİYETLERİ		
YIL	**FAALİYET SAYISI**	**FAYDALANICI SAYISI**
2022	180	11.684
2023	89	7.009
2024	9	438
TOPLAM	**278**	**19.121**

Kaynak: İçişleri Bakanlığı verileri, 2024.

Zorla evlendirmeyi de içeren insan ticareti suçuyla mücadeleye ve mağdurların korunmasına yönelik 2024 yılı içerisinde İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Daire Başkanlığı tarafından 1.033 personele eğitim verilmiştir. Eğitim ve farkındalık faaliyetleri sonucunda Türk vatandaşı ve yabancı uyruklu kişilerle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca muhtemel mağdurlara ulaşılma noktasında ihbar ve yönlendirmelerde artışlar olduğu saptanmıştır.

Günümüzde "*modern kölelik*" olarak adlandırılan ve temel insan hakları ihlali olarak değerlendirilen insan ticareti suçu ile mücadelede Türk vatandaşı ve yabancı ayrımı gözetilmeksizin tüm kamu kurumlarının ve kuruluşlarının koordinasyonunda mücadele edilmektedir. Bu kapsamda insan ticareti konusunda farkındalığı artırmaya yönelik başkanlığın yaptığı çalışmalar sonucu insan ticaretiyle mücadeleye ve mağdurların korunmasına yönelik faaliyetler sürdürülmektedir. İhtiyaç olması halinde mağdurların kadın sığınma evlerine sevkleri gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda 2023 yılında 189 (kadın ve kız çocuğu), 2024 yılında ise 137 (kadın ve kız çocuğu) insan ticareti mağduru olarak tanımlanmıştır. 2024 yılında 25 kadın ve refakatindeki 21 çocuk sığınma evlerinde barındırılmıştır.

5.5.10.1 YİMER 157 (Yabancılar İletişim Merkezi)

Yabancıların vize, ikamet izni, uluslararası koruma, geçici koruma gibi konularda sordukları tüm sorulara yanıt bulabilecekleri YİMER 157, insan ticareti mağdurlarının tespitine ve göçmen kaçakçılığı mağduru yabancıların denizde kurtarılma operasyonlarına yönelik de ihbar ve yardım hattı olarak 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet vererek hayat

kurtarmaktadır.

2023 yılında kadına yönelik şiddet konusunun hassasiyetle takibi ve raporlanması için YİMER CRM (Yazılım) ekranlarına "*Kadına Şiddet*" kırılımı eklenmiştir. Bu konuda gelen çağrılar hassasiyetle takip edilmektedir.

2019 yılından bu yana sonuçlanan ihbarlarda YİMER 157 aracılığıyla kadına ve reşit olmayan kız çocuklarına yönelik 172 ihbar alınmıştır. Böylece 204 kişi hakkında adli işlem yapılmış, 64 mağdur kurtarılmıştır.

5.5.11 Deprem, Salgın vb. Olağanüstü Süreçlerde Şiddet Mağdurlarına Yönelik Alınan Tedbirler

Ailelerin afet ve acil durumlara ilişkin bilgi ve farkındalıkların artırılması için 2.430.028 aileye "*Afete Hazır Aile Eğitimleri*" verilmiştir.

Okullarda 5.153.390 öğrencinin afet ve acil durumlarda bilgilerini ve farkındalıklarını artırmak üzere eğitim verilmiştir.

2.013 mahalle muhtarına, afet bilinci eğitimi ve sorumlu oldukları bölgelerdeki toplanma alanlarına ilişkin eğitim verilmiştir.

06.02.2023 tarihinde meydana gelen depremler sonrası afet bölgesindeki aileler için de çalışma gerçekleştirilmiştir.

Buna göre ülke genelinde 400 adet geçici konaklama merkezi bulunmakta olup, İl Afet ve Acil Durumu Müdürlükleri koordinasyonunda diğer kamu kurumlarının İl Müdürlükleri ve STK iş birliğinde hizmetler verilmiştir. Her bir merkez içerisinde ilgili birimlerin vereceği hizmetlerde kullanılmak üzere idari ofisler ve hizmet büroları bulunmaktadır.

Tüm geçici konaklama merkezlerinde ASHİM Psikososyal Destek Ekipleri ile UNICEF, Türkiye Psikologlar Derneği, Toplum Gönüllüleri Vakfı ve benzeri çeşitli STK'lar görev yapmaktadır. Bu kuruluşlar tarafından konaklama merkezlerimizde vatandaşlar ile bireysel görüşmeler yapılarak psikososyal destek ve farkındalık eğitimleri verilmektedir.

Geçici konaklama merkezlerindeki kadınların şiddete maruz kalması durumunda duruma müdahale edilmesi için kolluk kuvvetlerine yer tahsis edilmiştir. Bu merkezlerde yeterli sayıda kadın güvenlik görevlileri ve din hizmetlerinden sorumlu kadın personelin hazır bulunmaları sağlanmıştır.

Geçici konaklama merkezlerinde ikametlerini sürdüren kadınların hukuk okuryazarlığının olması ve adalete erişiminin desteklenmesi için UN Women iş birliği ile TBB'nin yürüttüğü "*Kadınların Deprem Sonrası Hukuk Okuryazarlığının Geliştirilmesi*

Projesi" (WLL Projesi) AFAD koordinasyonunda yürütülmektedir. Geçici konaklama merkezlerinde kadınların el becerilerini geliştirecek atölyelerin kurulmasına destek sağlanmaktadır.

Bugüne kadar toplam 357.592 afetzede aileye kira yardımı yapılmıştır. 2024 yılı Haziran ayında, kiracı ailelere 15 inci ve sonuncu kira destek ödemesi yapılmıştır. Ayrıca 1.995.978 haneye 10.000 TL destek ödemesi, 568.624 haneye 15.000 TL taşınma yardımı ve vefat eden 41.128 vatandaşın yakınlarına 100.000 TL ödeme yardımı yapılmıştır.

Hali hazırda 400 konteyner kentte 653.070 kişi misafir edilmektedir. Aralık ayında 11 ilde toplam 60.285 aileye gıda ve market alışverişi yapabildikleri ve içinde 4.500 TL yüklü olan ESEN KART dağıtılmıştır.

Çekilen kuralar sonucu toplam 155.124 hak sahibi ailenin kalıcı konutlarına yerleştirilmesi sağlanmıştır.

2025 yılında AFAD Hizmet İçi Eğitim Planı'nda, AFAD personeline "*Dijital Çağda Ebeveyn Olmak*" , "*Kadın Sağlığı Farkındalık Eğitimi*" ve "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" başlıklarında eğitimler verilecektir. Ayrıca İçişleri Bakanlığı uzaktan eğitim sistemi e-akademi'de yer alan "*Aile İçi İletişim*" ve "*Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet*" başlıklı eğitimler ile bu konuda eklenecek yeni eğitimlerin merkez ve taşra teşkilatında görevli tüm personel tarafından izlenmesi sağlanacaktır.

Bu çalışmaların yanı sıra Bakanlık bünyesinde mevzuat açısından da yeni düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre; Afet ve Acil Durumda Geçici Konaklama Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönergesi'nde 25.02.2020 tarihinde değişiklik yapılmıştır. Böylece konteynerlerde ve aile yaşam çadırlarında tek bir ailenin barındırılması sağlanmıştır,

Konaklayanların aile birliğini ve özel durumlarını dikkate alarak merkez içindeki yerleşimlerini planlamak için düzenleme yapılmıştır. Geçici konaklama merkezinde konaklayan ailelerin ihtiyaç duyması halinde ailelere yönelik eğitim ve sosyal faaliyetleri düzenlemek hüküm altına alınmıştır.

Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmeliğinde ise; ebeveynine ait başka bir konutta ebeveyninden ayrı olarak oturmakta olan evli kişilerden her birinin ayrı ayrı olmak üzere hak sahibi sayılmasına yönelik düzenleme yapılmıştır.

5.5.12 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı Kurumsal Kapasitesi

Şiddete maruz kalan kadınların en çok başvurduğu mekanizmaların başında kolluk birimleri bulunmaktadır. Ülkemizde son dönemde kadına yönelik şiddetle mücadelede kolluk birimlerinin kapasitesinin artırılmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede şiddet gören kadının başvuru mekanizmasının kolaylaşması, alanda görevli kolluk personelinin konu ile ilgili uzmanlaşması, aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele olaylarına zamanında ve yeterli seviyede müdahale edilebilmesi ve kadına yönelik şiddetle daha etkin ve etkili mücadele edilebilmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için EGM bünyesinde:

- 03.08.2011 tarihinde EGM Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü kurulmuştur.
- 11.11.2015 tarihinde 81 İl Asayiş Şube Müdürlüğünde, Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği açılmıştır.
- 2020 yılı itibarıyla tüm il ve ilçelerde 1.005 Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği kurulmuştur.

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde ise:

- 2012 yılında Jandarma Genel Komutanlığı Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde açılan Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü, 2024 yılında Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü ve Çocuk Şube Müdürlüğü olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
- 2017 yılı itibarıyla 81 İl Jandarma Komutanlığı Asayiş Şube Müdürlüğü bünyesinde Kısım Amirliği oluşturulmuştur.
- 2020 yılında 5 İl Jandarma Komutanlığında (Ankara, İstanbul, İzmir, Muğla ve Antalya) Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü, 76 İl Jandarma Komutanlığı karargâhında Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Kısım Amirliği, 2024 yılında 59 İlçe Jandarma Komutanlığı bünyesinde de Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Kısım Amirliği kurulmuştur.
- 2024 yılında toplam 282 Aile İçi Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadele Birimi kurulmuştur.

Dolayısıyla kadına yönelik şiddetle daha etkili mücadele edebilmek üzere 2023 yılında EGM bünyesinde 1.005 ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde 282 olmak üzere toplam 1.287 Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Birimi kurulmuştur.

Ayrıca İçişleri Bakanlığının kadına yönelik şiddetle mücadele alanındaki çalışmalarının koordinasyonunu sağlamak amacıyla İller İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü oluşturulmuştur.

Bakanlık çalışanları arasında kadın personelin toplam personel içindeki payı 2025 yılında %10'a ulaşmıştır. Bağlı kuruluşlar dâhil olmak üzere Bakanlıktaki kadın personel sayısı 2015 yılında 28.917 iken %116 artış ile 2025 yılında 62.511'e yükselmiştir.

Tablo 24. İçişleri Bakanlığı Personel Sayısı (2015-2025)

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI BAĞLI KURULUŞLAR DÂHİL TOPLAM PERSONEL SAYISI								
2015 YILI			2020 YILI			2025 YILI		
KADIN	ERKEK	TOPLAM	KADIN	ERKEK	TOPLAM	KADIN	ERKEK	TOPLAM
28.917	364.631	393.548	44.925	500.556	545.481	62.511	549.377	611.888
7%	93%		8%	92%		10%	90%	

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Verileri.

Tablo 25. İçişleri Bakanlığı Mülki İdare Amirleri Dağılımı (2015-2025)

MÜLKİ İDARE HİZMETLERİ (MİAH)								
2015 YILI			2020 YILI			2025 YILI		
KADIN	ERKEK	TOPLAM	KADIN	ERKEK	TOPLAM	KADIN	ERKEK	TOPLAM
32	1.818	1.850	101	1.709	1.810	146	1.930	2.076
%2	%98		%6	%94		%7	%93	

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Verileri.

Mülki İdare Amirleri Hizmetleri sınıfında kadın çalışan oranı 2025 yılında %7'ye ulaşmıştır. Kadın Mülki İdare Amiri sayısı 2015 yılında 32 iken 2024 yılında %356 artışla 146'ya yükselmiştir. 146'sı kadın, 1.930'u erkek olmak üzere toplam 2.076 mülki idare amiri bulunmaktadır.

Tablo 26. İçişleri Bakanlığı Kadın Mülki İdare Amirlerinin Ünvanlarına Göre Sayısı

ÜNVAN BAZLI KADIN MÜLKİ İDARE AMİRLERİ		
SIRA	**ÜNVAN**	**KADIN SAYISI**
1	Vali	4
2	Vali-Mülkiye Başmüfettişi	4
3	Genel Müdür Yardımcısı	0
4	Mülkiye Müfettişi	2
5	Hukuk Müşaviri/Merkez	6
6	Daire Başkanı-Şube Müdürü/Merkez	2
7	Vali Yardımcısı	22
8	Kaymakam	43
9	Hukuk Müşaviri/Taşra	2
10	Kaymakam Adayı	61
TOPLAM KADIN MÜLKİ İDARE AMİRİ SAYISI		**146**

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Verileri, 2025.

5.5.13 Eğitim Faaliyetleri / Çalıştay ve Seminerler

6284 sayılı Kanun kapsamında kolluk teşkilatının rolü ve uygulanacak prosedürlere ilişkin görevli kolluk personelinin uzmanlaşması için aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele alanında eğitim verilmiştir. Bu kapsamda:

- 293.381'i 2024 yılında olmak üzere 2020-2024 yılları arasında toplam 986.005

kolluk personeline eğitim verilmiştir.

- Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde 61.497'si 2024 yılında olmak üzere 2020-2024 yıllarında toplam 168.048 vatani görevini yapmakta olan er ve erbaşa kadına yönelik şiddetle mücadele, erken yaşta ve zorla evlilikler konusunda eğitim verilmiştir.
- Polis Akademisi ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinde eğitim gören tüm öğrencilere ders müfredatları kapsamında düzenli olarak eğitim verilmeye devam edilmektedir.
- 16.955'i 2024 yılında olmak üzere 2020-2024 yılları arasında toplam 381.039 özel güvenlik görevlisine, aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele eğitimi verilmiştir.
- Bakanlığın Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından 2020-2024 yılları arasında 2.074 yüz yüze eğitim, 53 uzaktan eğitim olmak üzere toplam 2.127 mülki idare amirine yönelik kadına şiddetle mücadele eğitimi gerçekleştirilmiştir.

5.5.13.1 Uluslararası Kuruluşlarla İş Birliği

Bakanlık ve UNFPA arasında gerçekleştirilen iş birliği kapsamında:

- 2019-2022 yılları arasında 510 Mülki İdare Amiri'ne eğitim verilmiştir.
- 2022'de 180, 2023'te 240, 2024'te 120 olmak üzere toplam 540 kolluk personeline eğitici eğitimi verilmiştir.
- Ayrıca 2023 yılında 100, 2024 yılında 50 olmak üzere toplam 150 kolluk personeline çocuğa yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin eğitim verilmiştir.
- "Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Kolluk Kuvvetleri Eğitici Eğitimi El Kitabı" hazırlanarak taraflarla paylaşılmıştır.
- 2023 yılında 45, 2024 yılında 39 olmak üzere toplam 84 kolluk personeline yönelik Süpervizyon ve Değerlendirme Programı düzenlenmiştir.
- 01-03.06.2024 tarihleri arasında Gaziantep'de 26 mülki idare amirine yönelik "*Afet ve Acil Durumlarda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Risk Yönetimi ve Koordinasyon Çalıştayı*" gerçekleştirilmiştir.
- 09-10.12.2024 tarihlerinde Ankara'da EGM, JGK ve Polis Akademisi temsilcileri ile "Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt ve Risk Değerlendirme Formu Pilot Uygulama Sonrası Değerlendirme Toplantısı" düzenlenmiştir.

Bakanlık ve UN Women arasında gerçekleştirilen iş birliği kapsamında:

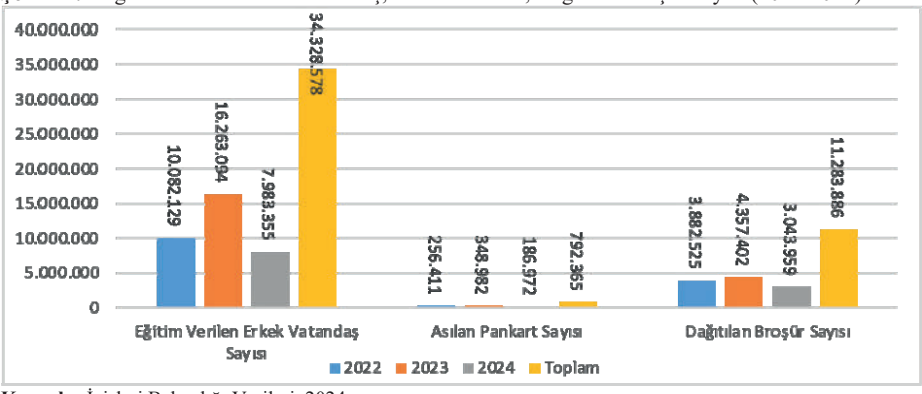
- 14-15.09.2023 tarihleri arasında İstanbul'da deprem sırasında afet bölgesinde kadına karşı şiddetle mücadele kapsamında görevli 62 kolluk personeline yönelik "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanında Deneyim Paylaşımı ve Kapasite Güçlendirme Eğitim Programı*" gerçekleştirilmiştir.
- 6-7.03.2024 tarihleri arasında deprem bölgesinde refiklik stajını yapan 82 kaymakam adayına yönelik "*Afet Sonrası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanında Mülki İdare Amirleri Çalıştayı*" düzenlenmiştir.
- 16-18.09.2024 tarihleri arasında Antalya'da 14 mülki idare amirine yönelik "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanında Mülki İdare Amirleri Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir.
- 4-5,6-7 ve 11-12 Kasım 2024 tarihlerinde 150 personele "*Kadına Yönelik Şiddetin Belirlenmesi ve Uzaktan Risk Yönetimi için 112 Acil Çağrı Merkezi Personeline Yönelik Eğitim*" verilmiştir.
- 25-29.11.2024 tarihleri arasında İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nden 7 temsilci ve UN Women 'den 3 temsilci ile "*Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Mevzuat ve Ulusal Politika Çerçevesinin Uygulanmasının Desteklenmesi Projesi*" kapsamında Almanya Federal Cumhuriyeti'ne "çalışma ziyareti" yapılmıştır.
- 16-19.12.2024 tarihleri arasında Elektronik İzleme Merkezi'nde görevli 120 kolluk personeline yönelik "*Elektronik Kelepçe Uygulamasında Yetkili Kolluk Personeli için Kadına Yönelik Şiddet ve İletişim Farkındalığı Eğitimi*" gerçekleştirilmiştir.

5.5.13.2 Erkek Odaklı Bilgilendirme ve Farkındalık Oluşturma Eğitimi

İçişleri Bakanlığı koordinesinde Adalet Bakanlığı, ASHB, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı temsilcilerinin katılımıyla #KadınaElKalkamaz sloganı çerçevesinde illerde verilecek eğitimlerde kullanılmak üzere video, broşür ve afişler hazırlanmıştır. Ayrıca bu içerikler kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında erkeklere verilecek temel bilgilendirme ve farkındalık oluşturma eğitimlerinde kullanılmak üzere Valiliklere gönderilmiştir. Bu kapsamda 28.01.2025 tarihi itibarıyla:

- 34.328.578 erkeğe eğitim verilmiştir.
- 792.365 pankart/afiş asılmıştır.
- 11.283.886 broşür dağıtılmıştır.

Şekil 17. Eğitim Verilen Erkek Vatandaş, Asılan Pankart, Dağıtılan Broşür Sayısı (2022-2024)

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Verileri, 2024.

5.5.14 Bilimsel Araştırmalar

Polis Akademisi Başkanlığı tarafından 2019-2022 yıllarını kapsayan Kadın Cinayetlerinin Nicel Analizi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı tarafından Jandarma Sorumluluk Sahasındaki Kadın Cinayetleri Analizi (2008-2017) çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca Polis Akademisi Başkanlığı, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı, İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı tarafından aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında aşağıda yer alan bilimsel çalışmalar gerçekleştirilmiştir;

- Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetin Önlenmesinde KADES Uygulaması (2023)
- Aile İçi Cinsel İstismarın Analizi (2023)
- Kadın Cinayetleri Raporu (2022)
- PKK/KCK Terör Örgütünde Kadın ve Çocuk İstismarı Kitabı (2022)
- PKK/KCK Terör Örgütünde Kadın İstismarı Kitabı (2022)
- Gençler ve Aileler İçin Demokrasi, 15 Temmuz ve Değerlerimiz (2021)
- Gençler ve Aileler İçin Demokrasi, 15 Temmuz ve Değerlerimiz (Arapça) (2021)
- Kadına Karşı Şiddet İçeren Suçları İşleyenlerin Kriminolojik Profili Raporu (2021)
- Kadına Karşı Şiddet İçeren Suçları İşleyenlerin Kriminolojik Profili Literatür Kitabı (2021)
- Suriyeli Göçmen Kadınların Kolluğa Erişim Düzeylerinde Karşılaşılan Problemler (Hatay Örneği, 2020)
- Aile İçi Şiddet ve Kadın Cinayetlerinin Önlenmesinde Kolluğun Önemi ve Rolü (2020)

- Kadına Karşı Şiddetle Mücadele; Hukuk, Deneyimler ve Aktörler (2018)
- Kadına Yönelik Ölümcül Şiddet Vakalar Maktuller ve Failler (2019)
- Türkiye'de Kadın Cinayetleri 2016 Yılı Verileri ve Analizler (2020)
- Kadına Yönelik Ölümcül Şiddeti Önlemede Makine Öğrenmesi Yardımıyla Karar Destek Modeli (2024)
- Jandarma Sorumluluk Sahasındaki Kadın Cinayetlerinin Analizi (2019)
- 30 Soruda Jandarma ve Kadına Yönelik Şiddet (2023)

5.5.15 Kadına Yönelik Şiddet İstatistikleri

Tablo 27. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Olay Sayıları

6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA YILLARA GÖRE OLAY SAYILARI	
YIL	**OLAY SAYISI**
2022	281.180
2023	308.063
2024	291.930

Kaynak: EGM Asayiş Daire Başkanlığı ve JGK Asayiş Başkanlığı verileri, 2024.

6284 sayılı Kanun kapsamında EGM ve JGK sorumluluk bölgesinde meydana gelen aile içi ve kadına karşı şiddet olay sayılarının yıllara göre dağılımı Tablo 27'de sunulmuştur. Polis ve jandarma sorumluluk bölgesinde; 2023 yılında 308.063 olay meydana gelmişken, 2024 yılında %5 oranında azalışla 291.930 olay meydana gelmiştir.

Tablo 28. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Hayatını Kaybeden Kadın Sayıları

6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA HAYATINI KAYBEDEN KADIN SAYILARI	
YIL	**HAYATINI KAYBEDEN KADIN**
2022	284
2023	315
2024	324

Kaynak: EGM Asayiş Daire Başkanlığı ve JGK Asayiş Başkanlığı verileri, 2024.

Polis ve jandarma sorumluluk bölgesinde; 2023 yılında 315 kadın cinayeti meydana gelmişken, 2024 yılında %3 oranında artışla 324 kadın cinayeti meydana gelmiştir.

Tablo 29. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Kolluk Amiri Tarafından Mağdura Yönelik Verilen Koruyucu Tedbir Karar Sayıları

GECİKMESİNDE SAKINCA BULUNAN HALLERDE KOLLUK AMİRİ TARAFINDAN VERİLEN VE MÜLKİ AMİR TARAFINDAN ONAYLANAN KORUYUCU TEDBİR KARARLARI			
YIL	**ŞİDDET MAĞDURUNA VE ÇOCUKLARINA BARINMA YERİ SAĞLANMASI (3/1-A)**	**HAYATİ TEHLİKESİ BULUNANLARIN GEÇİCİ KORUMA ALTINA ALINMASI (3/1-Ç)**	**TOPLAM**
2022	3.224	71.463	74.687
2023	2.693	62.599	65.292
2024	2.171	56.426	58.597

Kaynak: EGM Asayiş Daire Başkanlığı ve JGK Asayiş Başkanlığı verileri, 2024.

Polis ve jandarma sorumluluk bölgesinde; 2024 yılında 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen koruyucu tedbir kararlarının %96'sının hayati tehlikesi bulunanların geçici koruma altına alınması (3/1-ç) olduğu, %4'ünün şiddet mağduruna ve çocuklarına barınma yeri sağlanması (3/1-a) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 30. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Kolluk Amiri Tarafından Şüpheliye Yönelik Verilen Önleyici Tedbir Karar Sayıları

GECİKMESİNDE SAKINCA BULUNAN HALLERDE KOLLUK AMİRİ TARAFINDAN VERİLEN VE HAKİM TARAFINDAN ONAYLANAN ÖNLEYİCİ TEDBİR KARARLARI					
YIL	**ŞİDDET MAĞDURUNA TEHDİT HAKARETTE BULUNMAMA (5/1-A)**	**KONUTTAN UZAKLAŞTIRMA VE KONUTUN KORUNAN KİŞİYE TAHSİSİ (5/1-B)**	**KORUNAN KİŞİNİN KONUTUNA OKULUNA İŞYERİNE YAKLAŞMAMA (5/1-C)**	**KORUNAN KİŞİNİN YAKINLARINA TANIKLARINA ÇOCUKLARINA YAKLAŞMAMA (5/1-D)**	**TOPLAM**
2022	225.435	126.107	217.310	168.042	736.894
2023	209.121	120.119	202.147	154.432	685.819
2024	201.435	117.841	195.021	149.914	664.211

Kaynak: EGM Asayiş Daire Başkanlığı ve JGK Asayiş Başkanlığı verileri, 2024.

Polis ve jandarma sorumluluk bölgesinde; 2024 yılında 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen koruyucu tedbir kararlarının %30'unun şiddet mağduruna tehdit ve hakarette bulunmama (5/1-a) olduğu, %18'inin konuttan uzaklaştırma ve konutun korunan kişiye tahsisi (5/1-b) olduğu, %29'unun korunan kişinin konutuna okuluna ve iş yerine yaklaşmama (5/1-c) olduğu, %23'ünün korunan kişinin yakınlarına, tanıklarına ve çocuklarına yaklaşmama (5/1-d) olduğu tespit edilmiştir.

5.6 SAĞLIK BAKANLIĞI

Sağlık personeli ve sağlık tesisleri kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelenin etkili bir biçimde sürdürülmesinde önemli bir yere sahiptir. Şiddete maruz kalan ve kalma

ihtimali bulunan kadınlara yönelik erken teşhis, tanı koyma ve tıbbi bakım sağlama ile birlikte şiddet mağduru kadınların ihtiyaç duydukları başka hizmetlerden yararlanabilmeleri için uygun kurum ve kuruluşlar ile hizmetlere yönlendirme gibi önemli görevler üstlenmektedir. Şiddet mağduru kadınlara yönelik uygun ve yeterli hizmetlerin sağlanamaması durumunda mağdurların ikincil mağduriyetler yaşayabilmesi söz konusu olabilmektedir.

5.6.1 Hukuksal Yapı

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen iş ve işlemler Bakanlık ve merkez teşkilatında şu şekilde yapılanmıştır:

Bakanlık merkez teşkilat bünyesinde; Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, taşra teşkilatında ise; İl Sağlık Müdürlükleri koordinasyonu ile yürütülmektedir.

Mevcut faaliyetlerin daha etkin yürütülmesi, verilen sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik ihtiyaçların tespiti, koordinasyonun daha hızlı sağlanması ve ayrıca izleme değerlendirme çalışmalarının zamanında ve yerinde yapılması amacıyla 31 Aralık 2024 tarihinde Bakan Yardımcısı başkanlığında ilgili genel müdürlüklerin yer aldığı Sağlık Bakanlığı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Komisyonu kurulmuştur.

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde Sağlık Bakanlığında farklı birimlerce farklı görevler üstlenilmektedir. Bu kapsamda, hastanelerde uygulanan iş süreçleri, istatistiki verilerin takibi, hizmet içi eğitim ve farkındalık eğitimleri, mevzuat, politika ve standart geliştirme çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede Sağlık Bakanlığının görevli ve yetkili hizmet birimleri ve genel anlamda hizmet çerçeveleri aşağıda özetlenmiştir:

5.6.1.1 Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

- Mevzuat, politika ve standart geliştirilmesi çalışmaları.

5.6.1.2 Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü

- Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında mağdur ve faile ilişkin iş akışlarının hazırlanması ve takibinin sağlanması,
- Tıbbi Sosyal Hizmet Birimlerinin açılması ve takibinin sağlanması,
- İstatistiki verilerin takibinin sağlanması,
- Kadın Tıbbi Destek Birimlerinin açılması ve takibinin sağlanması,

- AMATEM ve ÇEMATEM'lerin açılması ve takibinin sağlanması,
- ÇİM'lerin açılması ve takibinin sağlanması,
- Hizmet içi eğitim ve farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi ve takibinin sağlanması.

5.6.1.3 Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

- Birinci basamak sağlık kurumlarında görev yapan sağlık çalışanlarının eğitimlerinin sağlanması,
- Topluma yönelik farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi.

5.6.1.4 Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü

- Sağlık alanında kullanılan bilişim sistemleri ve iletişim teknolojileri ile ilgili veri entegrasyon çalışmalarının yürütülmesi,
- Kişisel sağlık verileri ile ülke düzeyinde sağlık durumu ve sağlık hizmetlerine ilişkin veri ve bilgi akışını içeren her türden bilgi sistemlerinin ve projelerin yapılması/yaptırılması.

5.6.2 Kadına Yönelik Şiddetle ve Ayrımcılıkla Mücadelede Sağlık Çalışanlarının Rolü ve Görevleri

Şiddet mağdurlarının ilk temas kurduğu yerlerden birini sağlık kurum ve kuruluşları oluşturmaktadır. Bu çerçevede sağlık personelinin konuya duyarlı yaklaşımı önemlidir. Sağlık çalışanları, ilk müdahalenin yanı sıra; şiddet mağduru kadınların tekrar karşılaşabileceği şiddet risklerinden korunma, ihtiyaç duyulan diğer bakım, destek ve ihtiyaçların karşılanmasında ve uygun hizmetlere yönlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Sağlık çalışanları şiddet gören ve/veya görme riski altında olan kadınlara;

- Teşhis etme,
- Tıbbi bakım sağlama,
- Risk değerlendirmesi ve güvenlik planı oluşturma ve
- Diğer hizmetler için yönlendirme gibi hizmetler vermektedir.

Sağlık çalışanları şiddet uygulayanlara yönelik ise;

- Bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması ve

• Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması hizmetlerini sunmaktadır.

5.6.3 Sağlık Tesislerine Şiddete Maruz Kaldığı İçin Başvuran Kadınlar ile İlgili Yapılan İş - İşlemler ve Sunulan Diğer Hizmetler

5.6.3.1 Sunulan Hizmetler

6284 sayılı Kanun kapsamında sağlık tesislerinde sürecin nasıl yürütüleceğine dair iş akışı oluşturulmuştur. Buna göre aile içi şiddet nedeniyle sağlık tesisine "*doğrudan başvuru yapan bireyler"* ile "*sağlık tesisine kolluk tarafından getirilen bireyler"* ile ilgili iş akışları bulunmaktadır. Yapılan iş ve işlemler her iki durum için de aşağıda ifade edilmiştir:

5.6.3.1.1 Sağlık Tesisine Doğrudan Başvuru Yapan Bireylerle İlgili Olarak

a) Sağlık tesislerinin acil servis, poliklinik, servis veya diğer bölümlerinde kadına yönelik şiddet vakası tespit edildiğinde; gerekli tıbbi müdahale (tedavi, rapor, adli rapor, form vb.) ve değerlendirme yapıldıktan sonra hasta "*Tıbbi Sosyal Hizmet Birimine*" konsülte edilir.

b) Sosyal endikasyonu bulunan şiddet mağduru kişiler, uygun fiziki şartları taşıyan güvenlikli odalara alınır.

c) Hayati risk veya tehdidin sağlık kuruluşunda devam etmesi halinde; durum tutanak altına alınarak, hastane güvenliği ve il/ilçe emniyet müdürlüğünden destek talep edilir.

d) Şiddet mağduru kişiye sosyal hizmet uzmanı tarafından mesleki müdahaleler yapılarak psikososyal danışmanlık verilir, mesleki görüşmeler yapılarak "*Konsültasyon formu/Hasta Görüşme Formu/Sosyal İnceleme Raporu"* hazırlanır, gerekli durumlarda 6284 sayılı Kanun gereğince tedbir kararı talep edilir ve hazırlanan raporun bir nüshası kolluk kuvvetlerine yazı ve/veya tutanak ile teslim edilir.

e) Şiddet mağduru bireyin tedavisinin bitmesinin ardından; sağlık kuruluşundan taburcu edildiği/ayrıldığı süreçte uygun hizmet modeline/kurum bakımına yerleştirilme sürecine ilişkin planlama ve yönlendirmeler yapılır.

5.6.3.1.2 Sağlık Tesisine Kolluk Tarafından Getirilen Bireyler İle İlgili Olarak

a) Gerekli tıbbi müdahale (tedavi, rapor, adli rapor, form vb.) ve değerlendirme yapıldıktan sonra hasta Tıbbi Sosyal Hizmet Birimine konsülte edilir.

b) Şiddet mağduru kişiye sosyal hizmet uzmanı tarafından mesleki müdahaleler yapılarak psikososyal danışmanlık verilir, mesleki görüşmeler yapılarak "*Konsültasyon*

formu/Hasta Görüşme Formu/Sosyal İnceleme Raporu" hazırlanır, acil durumlarda 6284 sayılı Kanun gereğince tedbir kararı talep edilir, hazırlanan raporun bir nüshası kolluk kuvvetlerine teslim edilir.

c) Bu kapsamda başvuran vakalar hakkında ŞÖNİM veya ASHİM veya SHM gerekli raporlama ve bilgilendirme yapılır.

5.6.3.1.3 Psikososyal Destek Hizmetleri

12 Aralık 2024 tarihli Komisyon toplantısında Kamu Hastaneleri Genel Müdürü Emrah CEVİZ tarafından; Sağlık Bakanlığının, şiddet eğiliminin azaltılmasına ve şiddet mağdurlarının fiziksel, psikososyal rehabilitasyonuna yönelik çalışmalar yaptığı ifade edilmiştir. Bu çerçevede şiddete maruz kalmış kadın, sağlık kuruluşlarına başvurduğunda, alanda uzmanlaşmış personel tarafından işlemleri yürütülmektedir. Şiddet mağduru kadınlara yönelik sunulan psikososyal destek hizmetleri aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında yapılan iş ve işlemler çerçevesinde sağlık kurum ve kuruluşlarında görev alan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimi uzmanı ve ilgili diğer personel tarafından;

- Güvenlik planlarının oluşturulması,
- Adli birimlere, ŞÖNİM ve kolluk kuvvetlerine gerekli bildirimlerin yapılması,
- Sosyal incelemenin yapılması,
- Mesleki görüşme ve müdahalelerinin yapılması işlemleri gerçekleştirilmektedir.

5.6.4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı ve Faaliyet Planları Kapsamında Yürütülen Çalışmalar

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) ile Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) çerçevesinde kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda birçok kurum ve kuruluş gibi Sağlık Bakanlığının görev ve sorumlulukları belirlenmiştir.

5.6.4.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)

2021-2024 yılları için Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda Sağlık Bakanlığının sorumlu olduğu ve gerçekleştirdiği faaliyet sayısı 14 olup, 2025 yılında ise gerçekleştirilecek faaliyet sayısı 13'tür.

Bu kapsamda;

- *"Sağlık kuruluşlarında tespit edilen şiddet vakalarının, hızlı ve etkin şekilde ilgili birimlere bildirimi ve yönlendirmesi yapılacak ve tıbbi takibine devam edilecektir"* faaliyeti kapsamında birinci basamak sağlık kurumlarında bu işlemler yürütülmüş olup 2021 yılında 32, 2022 yılında 41, 2023 yılında 75 ve 2024 yılında 27 olmak üzere toplam 175 başvuru yapılmıştır.
- *"Tüm sağlık kuruluşlarında şiddet vakası izlem formları düzenli ve eksiksiz biçimde doldurulacak ve ilgili birimlerle paylaşım sağlanmasına devam edilecektir"* faaliyetinin gerçekleştirilmesi kapsamında süreç iyileştirme çalışmalarına başlanmış olup 2025 yılı içerisinde de devam edilecektir.
- *"Aile hekimlerine yönelik kadının güçlenmesi, kadın sağlığı ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında sistematik eğitimler düzenlenecek, eğitim programlarının etki analizleri gerçekleştirilecektir"* ve *"Toplum Sağlığı Merkezleri, Aile Sağlığı Merkezleri, Sağlıklı Hayat Merkezleri, Göçmen Sağlığı Merkezleri vb. birimlerde görev yapan sağlık çalışanlarına yönelik kadının güçlenmesi, şiddetle mücadele konularında düzenli eğitimler gerçekleştirilecektir"* faaliyetleri kapsamında 2021 yılında 153 kişiye eğitici eğitimi verilmiştir. Birinci basamak sağlık kurumlarında görev yapan tüm personelden hizmet içi eğitim alan kişi sayısı 2021 yılında 48.823, 2022 yılında 126.514, 2023 yılında 111.117 ve 2024 yılında 148.516 olmak üzere toplamda 434.970'dir. Aile hekimleri de dahil olmak üzere birinci basamak sağlık kurumlarında görev yapan tüm personele yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri aralıksız devam etmektedir.
- *"Cinsel şiddet mağdurlarına yönelik özel hizmet modeli oluşturularak ülke genelinde yeterli düzeyde hizmet sunulması sağlanacaktır"* faaliyeti kapsamında 02.05.2024 tarih ve 242611060 sayılı resmî yazı ile Kadın Tıbbi Destek Birimi kurulum çalışmalarının başlatılması talimatı verilmiş ve cinsel şiddet mağduru kadınlar için 7 gün 24 saat çalışma esasına dayalı olarak kadın hastalıkları ve doğum uzmanı bulunan hastanelerin kadın doğum kliniği ya da acil tıp kliniği bünyesinde "Kadın Tıbbi Destek Birimleri" kurulmaya başlanmıştır. Oluşturulan bu özel alanda tıbbi müdahale, gerektiğinde branş konsültasyonları ve adli tabip eşliğinde adli delillerin toplanma işlemleri yürütülmektedir. Halihazırda 39 ilde 47 "*Kadın Tıbbi Destek Birimi*" hizmet vermektedir. Kadın Tıbbi Destek Birimi yaygınlaştırma çalışması kapsamında kurulumu tamamlanan sağlık tesislerinden Nisan 2024 tarihi itibariyle veri toplanmaya başlanmış olup; yapılan başvurular üçer aylık periyotlar halinde toplanmaktadır. 2024 yılı başvuru sayısı 487'dir.

- *Hastaneler bünyesinde özellikle acil servis, krize müdahale birimi, tıbbi sosyal hizmet birimlerinde görev yapan personelin şiddetle mücadelede uzmanlaşmalarına yönelik düzenli eğitim programları gerçekleştirilecektir"* faaliyeti kapsamında 2021 yılında yapılan 165 eğitime 56.645 personel, 2022 yılında yapılan 215 eğitime 83.954 personel, 2023 yılında yapılan 479 eğitime 97.357 personel ve 2024 yılında yapılan 1.391 eğitime ise 273.851 personel katılmıştır. Ayrıca hastanelerimizde bulunan 471 Tıbbi Sosyal Hizmet Biriminde 1.876 sosyal hizmet uzmanı ile hizmet verilmeye devam edilmektedir.
- *"Sosyal hizmet kuruluşlarından hizmet alan şiddet mağduru kadınların sağlık hizmetlerinden etkin şekilde yararlanmaları sağlanacaktır"* faaliyeti kapsamında sağlık hizmetlerinden yararlanmak üzere 2021 yılında 14.155, 2022 yılında 16.021, 2023 yılında 16.052 ve 2024 yılında da 15.220 kadın başvuru yapmıştır.
- *"Sağlık hizmet birimlerinde şiddet mağdurlarına yönelik sunulan hizmetlerin standartlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır"* faaliyeti kapsamında Kadın Tıbbi Destek Birimleri iş akış şemalarının güncelleme çalışmaları devam etmekte olup 2025 yılında tamamlanması planlanmaktadır.
- *"Sağlık kuruluşlarından şiddet vakasına müdahale rolü bulunan diğer kurum ve kuruluşlara yönelik bilgi ve veri akışı güçlendirilecektir"* faaliyeti kapsamında ASHB ile İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü arasında "*Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı Arasında Veri Entegrasyonuna İlişkin İş Birliği Protokolü*" imzalanmıştır. İmzalanan protokol kapsamında gizlilik kararı olan kişilerin bilgileri elektronik olarak Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla 2024 yılından itibaren Kimlik Paylaşım Sistemi üzerinden kamu kurum, kuruluş ve diğer tüzel kişiler ile paylaşılmaktadır. Sağlık Bakanlığı 2024 yılı başından itibaren Kimlik Paylaşım Sistemi üzerinden bu bilgileri temin ederek 6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında gizlilik kararı bulunan kişilerin gizlilik kararlarını sisteme işlemektedir. 2024 yılında 6284 sayılı Kanun kapsamında toplam 37.335 gizlilik kararı işlemi yapılmıştır. Bu işlemler 17.443 tekil kişiye aittir.
- *"Cinsel Şiddet Vakalarına Müdahale ve Görüşme İlkeleri konusunda hizmet sunan kamu görevlilerine yönelik el kitabı/kılavuz oluşturulacaktır"* faaliyeti kapsamında eğitim materyalinin güncelleme çalışmalarına başlanmış olup 2025 yılında tamamlanması planlanmaktadır.
- *"Şiddet mağdurlarına yönelik sunulan nitelikli sağlık hizmetleri konusunda iyi*

uygulama örneklerinin paylaşıldığı uluslararası bir etkinlik gerçekleştirilecektir" faaliyeti kapsamında 2025 yılı içerisinde sağlık hizmetleri konusunda iyi uygulama örnekleri ile ilgili çalışmalar yapılması planlanmaktadır.

- *"6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında sağlık tedbiri uygulanan kişilere etkin şekilde yapılandırılmış program dahilinde müdahale edilmesi sağlanacaktır"* faaliyeti kapsamında 2025 yılı içerisinde ilgili birimlere 6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında sağlık tedbiri uygulanan kişilerin bağımlılık arındırma merkezlerinde yapılan tedavilerinde öfke kontrolü, stresle başa çıkma, dürtüsellik ve anti sosyal kişilik özellikleri gibi ek ruhsal sorunlarına yönelik psikoeğitimlerinde öncelik verilmesine dair yazı yazılarak farkındalık artırılması planlanmaktadır.
- *"Alkol ve madde bağımlılığı sorunu olan şiddet uygulayanlara yönelik bağımlılıkla mücadele konusunda özel müdahale programları oluşturulacak ve uygulanacaktır"* faaliyeti kapsamında bağımlılık tedavisi süresince gerçekleştirilen psikoeğitimlerde şiddet başta olmak üzere öfke kontrolü, stresle başa çıkma, dürtüsellik ve anti sosyal kişilik özellikleri gibi ek ruhsal sorunlarına yönelik de bütüncül bir yaklaşım benimsenerek hizmet sunulması sağlanmaktadır.
- *"Toplum Sağlığı Merkezleri, Aile Sağlığı Merkezleri, Sağlıklı Hayat Merkezleri, Göçmen Sağlığı Merkezleri vb. birimlerde görev yapan sağlık çalışanları tarafından toplumun geneline yönelik bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilecektir"* faaliyeti kapsamında kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda zihniyet dönüşümünün sağlanması ve bilinç oluşturulması amacıyla topluma yönelik farkındalık çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda halk eğitimleri kapsamında düzenlenen kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele programı eğitimi 2021 yılında 15.214, 2022 yılında 373.189, 2023 yılında 565.719 ve 2024 yılında 342.782 kişi olmak üzere toplam 1.296.904 kişiye verilmiştir.

5.6.4.2 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)

Kadına yönelik sağlık hizmetleri bağlamında; Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü/Kadın ve Üreme Sağlığı Daire Başkanlığı ve Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Birimi çalışmalarını yürütmektedir.

Sağlık Bakanlığı tarafından yıllık olarak yayınlanan istatistiklere göre 2024 yılında doğum öncesi bakım alan gebe oranı %99,6, Doğum Sonu Bakım Programı çerçevesinde en

az bir izlem yapılan lohusa oranı %99,7'dir. Doğum öncesi bakım ve doğum sonrası bakım alma oranlarının yüksekliği önemli bir başarıdır.

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) kapsamında Sağlık Bakanlığının sorumlu olduğu faaliyetler aşağıda sunulmuştur:

- Kadınların yükseköğretime kayıt, devam ve tamamlamalarının önündeki engeller ile eğitim sırasında yaşadıkları sorunların tespitine yönelik araştırma gerçekleştirilecektir. Faaliyeti kapsamında üniversiteyi kazanıp kayıt yaptırmama başta olmak üzere Covid-19 salgın süreci ve 6 Şubat deprem süreçleri de dâhil olmak üzere kadınların yükseköğretime kayıt, devam ve tamamlamalarının önündeki engeller ile eğitim sırasında yaşadıkları sorunların tespitine yönelik araştırma yapılacaktır. Araştırma 2025-2026 döneminde gerçekleştirilecek olup 2027 yılında sonuçları kamuoyuyla paylaşılacaktır.
- Özel politika/hizmet gerektiren kadınlar ve kız çocuklarının sağlık hizmet gereksinimlerinin tespit edilmesi amacıyla idari kayıtlara dayalı veri derleme çalışmaları yapılacak ve araştırmalar yürütülecektir.
- Kadın sağlığı alanında ülke genelinde ulusal ve yerel ölçekte yapılmış araştırmalar ile idari kayıtların yer aldığı ve sonuçlarının derlendiği ortak bir veri tabanı oluşturulacaktır.
- Doğum öncesi/sonrası bakım, sağlıklı koşullarda doğum hizmetleri yaygınlaştırılacak hizmetlerin niteliği artırılacaktır.
- Özel politika/hizmet gerektiren kadınların ve kız çocuklarının sağlık hizmetlerine eşit erişimleri amacıyla tedbirler alınacaktır.
- Sağlık çalışanlarına kadının güçlenmesi, kadına yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evlilikler konularında panel/seminer/konferans vb. farkındalık çalışmaları düzenlenmesi.
- Afet ve acil durumlarda sunulacak üreme sağlığı hizmet modelinin uygulanması ve kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesi amacıyla çalışmalar yapılacaktır.
- Sağlık alanında eğitim veren ortaöğretim kurumları öğretmen ve öğrencilerine yönelik kadının güçlenmesi, kadına yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evlilikler konularında panel/seminer/konferans vb. farkındalık çalışmaları düzenlenecektir. Söz konusu faaliyet, ilgili ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler ve bu okullardaki öğrencilere yönelik olarak gerçekleştirilecektir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin ilgili konularda eğitici eğitimleri almaları sağlanarak belirli aralıklarla okullarda seminer, toplantı gibi etkinlikler düzenlemeleri sağlanacaktır. Eğitimler ön test ve son test uygulanmasıyla değerlendirilecektir.
- Sağlık çalışanlarına kadının güçlenmesi, kadına yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evlilikler konularında panel/seminer/konferans vb. farkındalık çalışmaları

düzenlenecektir. Sağlık çalışanlarının belirtilen alanlarda farkındalığının artırılmasına yönelik uzun süredir devam eden çalışmalar sürdürülecek; ayrıca bahsi geçen hedef gruba kadının güçlenmesi, kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evlilikler konularında profesyonel eğitimler verilecektir. Eğitimlerin belirli aralıklarla tekrarlanması sağlanacaktır. Eğitimlerin düzenlenmesi, materyallerin yaygınlaştırılması ve eğitimlere erişilebilirliğin kolaylaştırılması adına Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi "Uzaktan Eğitim Kapısı"ndan da faydalanılacaktır.

- Kadınlarda sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi amacıyla farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.
- Kadınların bağımlılıkla mücadele ve tedaviye başvurmaları kapsamında güçlenmeleri için bilgi ve farkındalık artırıcı etkinlikler düzenlenecektir. Eğitim/seminer/paneller, ADEM, SODAM, ÇATOM, Toplum Sağlığı Merkezleri, HEM, KYGM Yurtları, Gençlik Merkezleri, hanımlar lokalleri vb. çoğunlukla kadınların başvurduğu/yararlandığı merkezlerde düzenlenecektir.

5.6.4.3 Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi ve İlişkili Faktörleri Araştırması

2018 yılında gerçekleştirilen Türkiye'de Sağlık Okuryazarlığı Araştırması sonuçlarına göre; yaklaşık olarak 10 kişiden 7'sinin sağlık okuryazarlığı düzeyi yetersiz veya sınırlıdır. Kadınlar erkeklere göre hem yetersiz sağlık okuryazarlığı (sırasıyla %35,3 ve %26,4) hem de yetersiz veya sınırlı sağlık okuryazarlığına (sırasıyla %72,4 ve %64,4) sahiptir.

18 Şubat 2025 tarihinde yayımlanan Araştırma'ya göre ise; sağlık okuryazarlığı düzeyinin cinsiyete göre dağılımında; sağlık okuryazarlığı yetersizlik düzeyi erkeklerde (%24,2) kadınlara (%17,7) göre daha yüksektir. Cinsiyetler arasında sağlık okuryazarlığı düzeyi bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır.

5.6.4.4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı

- 2022 yılında hazırlanmış olan 6284 sayılı Kanun kapsamında Önleyici Tedbir Kararları İş Akışları tüm illerde uygulama birliğinin sağlanabilmesi için tekrar gündeme getirilecek ve farkındalık oluşturulacaktır.
- "*Kadın Tıbbi Destek Birimleri*"nde mevcut işleyiş algoritması güncelleme çalışmaları tamamlanacaktır.
- Hastanelerde görev yapan sağlık personelinin aile içi şiddetle mücadelede; mevzuat, sağlık personelinin görev ve sorumlulukları, kurumların görevleri

konularında bilgilendirme ve farkındalık eğitimlerine devam edilecektir.

- Sosyal çalışmacının göreve başlayacağı hastanelerde tıbbi sosyal hizmet birimlerin açılmasına devam edilecektir.
- 39 ilde 47 adet olan Kadın Tıbbi Destek Birimlerinin yaygınlaştırma çalışmaları devam edecektir.
- Deprem bölgesindeki geçici çadır/konteyner kentlerde kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında kurumsal hizmetlere erişimin kesintiye uğramaması yönünde gerekli tedbirler alınacak, bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılacaktır.
- Teknik altyapı çalışmalarının yürütülmesi için çalışma grubu oluşturulacak ve veri entegrasyon çalışmaları yürütülecektir.
- Veri entegrasyonu sağlanmasına yönelik protokol hazırlanacaktır.
- Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik Sırası Hakkında Genelgesi güncellenerek yürürlüğe konulmuştur.
- 6284 sayılı Kanun ve diğer ilgili mevzuatlarda alkol ve madde kullanımına bağlı olarak tedavi görmesi gereken kişiler mahkeme kararı ile tedaviye alınmaya, zorunlu tedavileri sağlanmaya devam edilecektir.
- 6284 sayılı Kanunundan gelen kişilerin bağımlılık arındırma merkezlerinde tedavilerinde öfke kontrolü, stresle başa çıkma, dürtüsellik ve anti sosyal kişilik özellikleri gibi ek ruhsal sorunlarına yönelik de bütüncül bir yaklaşım benimsenerek tedavi planı oluşturulacaktır.
- Birinci basamak sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık personelinin aile içi şiddetle mücadelede; mevzuat, sağlık personelinin görev ve sorumlulukları, kurumların görevleri konularında bilgilendirme ve farkındalık eğitimlerine devam edilecektir.
- Sağlık kurum ve kuruluşları tarafından; kadına yönelik şiddet, şiddetin türleri, şiddetin sonuçları, önlenmesi ve başvuru mekanizmaları konularında topluma yönelik farkındalık çalışmalarına devam edilecektir.
- Aşağıdaki tabloda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında 2025 Yılı Faaliyet Planına göre kadına yönelik şiddetle mücadele çerçevesinde sürdürülen faaliyetlere, bu faaliyetlerden sorumlu ve ilgili birimlere yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 31. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında 2025 Yılı Faaliyet Planı

NO	ALT FAALİYETLER	SORUMLU KURUM	İLGİLİ KURUM
1	2022 yılında hazırlanmış olan 6284 sayılı Kanun Kapsamında Önleyici Tedbir Kararları İş Akışları tüm illerde uygulama birliğinin sağlanabilmesi için tekrar gündeme getirilecek ve farkındalık oluşturulacaktır.	Sağlık Bakanlığı (KHGM)	Sağlık Bakanlığı (Diğer Birimleri)
2	Kadın Tıbbi Destek Birimlerinde mevcut işleyiş algoritması güncelleme çalışmaları tamamlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (KHGM)	Sağlık Bakanlığı (Diğer Birimleri)
3	Hastanelerde görev yapan sağlık personelinin aile içi şiddetle mücadelede; mevzuat, sağlık personelinin görev ve sorumlulukları, kurumların görevleri konularında bilgilendirme ve farkındalık eğitimlerine devam edilecektir.	Sağlık Bakanlığı (KHGM)	Sağlık Bakanlığı (İlgili Diğer Birimler)
4	Sosyal çalışmacının göreve başlayacağı hastanelerde Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri'nin açılmasına devam edilecektir.	Sağlık Bakanlığı (KHGM)	Sağlık Bakanlığı (İlgili Diğer Birimler)
5	39 ilde 47 adet olan Kadın Tıbbi Destek Birimleri'nin yaygınlaştırma çalışmaları devam edecektir.	Sağlık Bakanlığı (KHGM)	Sağlık Bakanlığı (İlgili Diğer Birimler)
6	Deprem bölgesindeki geçici çadır/konteyner kentlerde kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında kurumsal hizmetlere erişimin kesintiye uğramaması yönünde gerekli tedbirler alınacak, bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (AFAD) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Adalet Bakanlığı Sağlık Bakanlığı	Yerel Yönetimler Üniversiteler STK'lar İlgili diğer kurum ve kuruluşlar
7	Teknik altyapı çalışmalarının yürütülmesi için çalışma grubu oluşturulacak ve veri entegrasyon çalışmaları yürütülecektir.	Sağlık Bakanlığı (SBSGM-SHGM)	Sağlık Bakanlığı (Diğer Birimleri) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
8	Veri entegrasyonu sağlanmasına yönelik protokol hazırlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (SBSGM-SHGM)	Sağlık Bakanlığı (Diğer Birimleri) ASHB
9	6284 sayılı Kanun ve diğer ilgili mevzuatlarda alkol ve madde kullanımına bağlı olarak tedavi görmesi gereken kişiler mahkeme kararı ile tedaviye alınmaya, zorunlu tedavileri sağlanmaya devam edilecektir.	Sağlık Bakanlığı (SHGM)	Sağlık Bakanlığı Adalet Bakanlığı
10	Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik Sırası Hakkında Genelgesi güncellenerek yürürlüğe konulmuştur.	Sağlık Bakanlığı (SHGM)	Sağlık Bakanlığı (Diğer Birimleri) ASHB
11	6284 sayılı Kanununa istinaden sağlık kuruluşlarına gelen kişilerin bağımlılık arındırma merkezlerindeki tedavilerinde öfke kontrolü, stresle başa çıkma, dürtüsellik ve anti sosyal kişilik özellikleri gibi ek ruhsal sorunlarına yönelik bütüncül bir yaklaşım benimsenerek tedavi planı oluşturulacaktır.	Sağlık Bakanlığı (SHGM)	Sağlık Bakanlığı (İlgili Diğer Birimler)
12	Birinci basamak sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık personelinin aile içi şiddetle mücadelede; mevzuat, sağlık personelinin görev ve sorumlulukları, kurumların görevleri konularında bilgilendirme ve farkındalık eğitimlerine devam edilecektir.	Sağlık Bakanlığı (HSGM)	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sağlık Bakanlığı (İlgili Diğer Birimler)
13	Sağlık kurum ve kuruluşları tarafından; kadına yönelik şiddet, şiddetin türleri, şiddetin sonuçları, önlenmesi ve başvuru mekanizmaları konularında topluma yönelik farkındalık çalışmalarına devam edilecektir.	Sağlık Bakanlığı (HSGM)	Sağlık Bakanlığı (İlgili Diğer Birimler)

5.6.5 Bakanlık Bünyesindeki İstihdam Verileri

12 Aralık 2024 tarihli Komisyon toplantısında Kamu Hastaneleri Genel Müdürü Emrah CEVİZ, Sağlık Bakanlığında görev yapan kadın ve erkek personel sayısı ile yönetici kadrolarında yer alan kadın personel sayısı ve bulundukları görev hakkındaki istatistiki verileri paylaşmıştır. Buna göre; Türkiye genelinde toplam 1.448.145 sağlık çalışanının %57'si kadın, %43'ü erkektir. Sağlık Bakanlığı taşra teşkilatında 8.175 yönetici pozisyonunda çalışanın 2.520'si kadın (% 31) 5.655'i ise erkektir. Konuya yönelik detaylı bilgilerin yer aldığı tablo aşağıdadır.

Tablo 32. Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Yönetici Cinsiyet Dağılım Tablosu

SÖZLEŞME GÖREV UNVANI	Erkek	Kadın	Genel Toplam	ERKEK %	KADIN %
İl Sağlık Müdürü	79	2	81	98%	2%
İlçe Sağlık Müdürü	273	117	390	70%	30%
Başkan	294	46	340	86%	14%
Başkan Yardımcısı	437	131	568	77%	23%
Baştabip	798	160	958	83%	17%
Baştabip Yardımcısı	759	324	1.083	70%	30%
Müdür (İdari ve Mali, Destek ve Kalite, Sağlık Bakım, Teknik)	1.182	595	1.777	67%	33%
Müdür Yardımcısı	986	596	1.582	62%	38%
Uzman	847	549	1.396	61%	39%
Genel Toplam	**5.655**	**2.520**	**8.175**	**69%**	**31%**

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

5.6.6 Eğitim ve Farkındalık Faaliyetleri

12 Aralık 2024 tarihli toplantıda Kamu Hastaneleri Genel Müdürü Emrah CEVİZ tarafından Sağlık Bakanlığınca kadına yönelik şiddet kapsamında gerçekleştirilen eğitimlere ilişkin ayrıntılı bilgi verilmiştir. Buna göre sağlık tesislerinde görev yapan personelin kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalığının artırılması ve eylem planının alt başlıklarında yer alan faaliyetlerin daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için sağlık tesislerinde yapılan eğitimlere ağırlık verildiği belirtilmiştir. Bu çerçevede eğitimlere katılan personel sayısının günümüzde 175 binlere ulaştığı ifade edilmiştir. Ayrıca; "*Halk Sağlığı Genel Müdürlüğümüzce yürütülen, birinci basamak sağlık kurumlarında çalışan personelin eğitiminde yüzde 85 olarak belirlenen hedefe ulaşılmış olup personellerimizin bugün itibarıyla tamamı bu eğitimi almıştır. Bu hedef için 250 eğitici yeterli olabilecekken konuya verdiğimiz öncelik nedeniyle eğitimci sayısı 537'dir. Bakanlığımız ve ilgili birimlerimiz tarafından kadına yönelik şiddet konusunda topluma yönelik bilinçlendirme çalışmalarımız devam etmektedir. Bugüne değin 1*

milyon 934 bin 114 kişiye ulaşılarak farkındalık eğitimi verilmiştir." şeklinde bilgilendirmede bulunulmuştur.

Kadına yönelik şiddet, kadın hakları, şiddet mağdurlarına yaklaşım ve konuya ilişkin diğer hususlarda verilen eğitim ile bu eğitimleri alan personele ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda ayrıntılarıyla yer almaktadır.

Tablo 33. Hastanelerde Yürütülen Eğitim Faaliyetleri

Dönem	Eğitime Katılan Personel Sayısı	Yapılan Etkinlik/Organizasyon Sayısı
2021	56.645	165
2022	83.954	215
2023	97.357	479
2024	273.851	1.391

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülen koruyucu ruh sağlığı programları kapsamında; birinci basamak sağlık kurumlarında görev yapan sağlık personelinin kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığının ve müdahale kapasitesinin artırılarak, şiddetin kadın sağlığı üzerine etkilerinin azaltılması, gelecekte kadına yönelik şiddet olgularının önlenmesi ve şiddet mağduru kadınların sistem içerisinde ikincil örselenmelerinin önlenmesi amacıyla, sağlık çalışanlarına yönelik eğitici eğitimleri ve hizmet içi eğitimler yürütmektedir. Ayrıca, kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konularında toplumsal farkındalık, duyarlılık, bilinç kazandırılması ve zihniyet dönüşümünün sağlanması amacıyla topluma yönelik farkındalık çalışmaları sürdürülmektedir.

Aile hekimleri başta olmak üzere tüm sağlık çalışanlarına yönelik yürütülen eğitici ve hizmet içi eğitimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusuyla birlikte kadına yönelik şiddet olgularına yaklaşım, cinsel şiddet travmalarına yaklaşım, şiddet mağdurları ile görüşme teknikleri ve kadına yönelik şiddet olgularında kayıt, bildirim ve adli rapor düzenlenmesi konuları anlatılarak tüm sağlık çalışanlarının konuyla ilgili bilgi, birikim ve müdahale kapasitelerinin artırılması hedeflenmektedir. Aile sağlığı merkezlerinde sunulan hizmetler Sağlıklı Hayat Merkezleri hizmetleri ile desteklenmektedir. Sağlıklı Hayat Merkezleri; sağlığa yönelik risklerden birey ve toplumu korumak, sağlıklı hayat tarzını teşvik etmek, birinci basamak sağlık hizmetlerini güçlendirmek ve bu hizmetlere ulaşımı kolaylaştırmak amacıyla kurulan çok amaçlı yapılardır. Sağlıklı Hayat Merkezleri, toplum sağlığı merkezine bağlı ek hizmet birimi olarak faaliyet göstermektedir. Sağlıklı Hayat Merkezlerinde; risk faktörleriyle mücadele, beslenme danışmanlığı, psikososyal danışmanlık, ağız ve diş sağlığı, enjeksiyon

hizmetleri, kadın ve üreme sağlığı, okul sağlığı, kanser erken teşhis ve tarama ve eğitim, sigara bırakma danışmanlığı, uyuşturucu kullanan kişi ve yakını için danışmanlık, enfeksiyon hastalıklarının kontrolü, bulaşıcı olmayan hastalıkların yönetimi ve gereksinimlere göre Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenecek diğer hizmetler bütüncül bir anlayışla sunulmaktadır.

ASHB ile Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan iş birliği protokolü ile hayata geçirilen "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Programı*" kapsamında; sağlık personelinin kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığının ve müdahale kapasitesinin arttırılarak, şiddetin kadın sağlığı üzerine etkilerinin azaltılması, gelecekte kadına yönelik şiddet olgularının önlenmesi ve şiddet mağduru kadınların sistem içerisinde ikincil örselenmelerinin önlenmesi amacıyla sağlık çalışanlarına yönelik eğitici eğitimleri ve hizmet içi eğitimler, topluma yönelik ise farkındalık eğitimleri yürütülmektedir. Yürütülen bu eğitimler vasıtasıyla;

- Şiddet mağduru kadınlara yönelik sunulan sağlık hizmetlerinin işlerliğinin artırılması,
- Şiddete uğrayan kadınlara yönelik kayıt-bildirim ve izlem mekanizmasının işlerliğinin artırılması,
- Sektörler arası koordinasyon ve iş birliğinin geliştirilmesi,
- Kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konularında toplumsal farkındalık, duyarlılık, bilinç kazandırılması ve zihniyet dönüşümünün sağlanması hedeflenmektedir.

Sağlık çalışanlarına yönelik yürütülen eğitici eğitimleri ve hizmet içi eğitimlerde katılımcılara; toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve türleri, bir sağlık sorunu olarak kadına yönelik şiddet ve sonuçları, kadına yönelik şiddet konusunda sağlık çalışanlarının rolü, uluslararası ve ulusal hukuki düzenlemeler, kadına yönelik şiddet olgularına yaklaşım, cinsel şiddet travmalarına yaklaşım, şiddet mağdurları ile görüşme teknikleri, kadına yönelik şiddet olgularında kayıt, bildirim ve adli rapor düzenlenmesi gibi konular anlatılmaktadır. Ayrıca şiddet mağduruyla karşılaşma ihtimali olan sağlık çalışanlarına, mağdur kişilerin ikincil örselenmelerinin önlenmesi ve konuyla ilgili uygun prosedürlerin doğru bir şekilde işletilebilmesi amacıyla hizmet içi eğitimler düzenlenmektedir.

Yürütülen bu eğitimlerde aile hekimleri de dahil olmak üzere tüm sağlık çalışanlarına yönelik olarak şiddet mağdurlarına yaklaşım, müdahale ve sonrasında vakanın kayıt ve bildiriminin nasıl yapılacağı konuları detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Tüm şiddet vakalarında ŞÖNİM'ler ve kolluk birimleri ile iş birliği yapılması gerektiği anlatılmaktadır.

Yine bu eğitimlerde, şiddet vakalarının bildirimi nedeniyle sağlık çalışanlarının şiddete uğrama riskine karşı özellikle ŞÖNİM'ler üzerinden kolluk bildiriminin yapılması ve gerek görülmesi halinde kolluk kuvvetlerinden destek alınması hususu önerilmektedir.

Bahsi geçen eğitici eğitimleri ve hizmet içi eğitimlerinin, katılımcıların kadına yönelik şiddet konusunda bilgi ve beceri düzeylerinde bir değişikliğe yol açıp açmadığının öğrenilmesi ve dolayısıyla eğitimin etki düzeyinin belirlenmesi amacıyla eğitimlerde katılımcılara yönelik ön test ve son test uygulaması yapılmakta ve sonuçları değerlendirilmektedir. Yapılan bu ön test/son test uygulamasında;

- Kadına yönelik şiddet konusunda hizmet veren kurum ve kuruluşlarda çalışanların toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla geliştirilen "*Toplumsal Cinsiyet Ölçeği Tutum Ölçeği*",
- Katılımcıların kadına yönelik şiddet ve sunulan hizmetlere ilişkin bilgi düzeylerinin ölçülmesi amacıyla geliştirilen "*Kadına Yönelik Şiddet ve Sunulan Hizmet Anketi*",
- Katılımcıların şiddete maruz kalmış kadınlarla yaptıkları görüşmelerde dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında bilgi düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilen "*Şiddete Maruz Kalmış Kadınlarla Psikolojik Değerlendirme Görüşmesi Anketi*" ve
- Katılımcıların kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin mevzuat konularındaki bilgi düzeylerini ortaya koymak için geliştirilen "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Mevzuat Anketi*" kullanılmaktadır.

Topluma yönelik yürütülen farkındalık eğitimlerinde ise vatandaşlara cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet nedir, şiddetin türleri nelerdir, kadına yönelik şiddet konusundaki hukuki düzenlemeler, konuyla ilgili hizmet veren kurum ve kuruluşlar ve başvuru yolları gibi konular anlatılmaktadır. Bu kapsamda eğitim verilen kişi sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 34. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Programı

Yıl	Hizmet içi Eğitim	Halk Eğitimi	Eğitimci
2016	32.229	76.215	176
2017	42.482	145.563	107
2018	26.200	283.179	56
2019	44.996	300.298	-
2020	13.405	26.055	45
2021	48.823	15.214	153
2022	126.514	373.189	-
2023	111.117	565.719	-
2024	148.516	342.782	-
Toplam	**594.282**	**2.128.214**	**537**

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

Sağlık Bakanlığı kadına yönelik şiddetlerin sebepleri ve bu alanda alınması gereken önlemler çerçevesinde bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapmaktadır. Bu kapsamda; şiddet tanımı ve türleri, şiddete maruz kalındığında ve şiddetin tekrarlanması halinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği ve kişiye özel güvenlik önlemlerinin neler olabileceği ilgilere anlatılarak hukuki süreç hakkında bilgilendirme yapılmaktadır. Kolluk kuvvetlerine, ŞÖNİM ve ASHB'ye gerekli bildirimler yapılmaktadır. Tüm bunlarla birlikte madde bağımlılığının merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve ruhsal durum bozuklarına yol açtığının ve bu durumun şiddet davranışına yol açabileceği bilgisinden hareketle AMATEM ve ÇEMATEM'lerde Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı çerçevesinde madde bağımlılığı ile mücadele çalışmalarıyla birlikte şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalar da yürütülmektedir.

5.6.7 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi İçin Yapılan Faaliyetler

Sağlık Bakanlığı kadına yönelik şiddetle mücadele çerçevesinde de hizmetler sağlayan AMATEM, ÇEMATEM, Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri, Kadın Tıbbi Destek Birimleri, ÇİM'ler, Sağlıklı Hayat Merkezleri vb. hizmet birimlerinin sayısının ve niteliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütürken aynı zamanda sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan sağlık personelinin kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığının ve müdahale kapasitesinin artırılmasına yönelik eğitimler düzenlemektedir.

12 Aralık 2024 tarihli Komisyon toplantısında Kamu Hastaneleri Genel Müdürü Emrah CEVİZ; Sağlık Bakanlığı ve ilgili birimlerinin ASHB kurum ve kuruluşları, adli merciler ve kolluk kuvvetleri ile müşterek olarak hizmetler yürüttüğünü, şiddete yönelik alınması gereken tedbirler hususunda bu birimlerin iş birliği ve koordinasyon düzeyinin artırılmasının oldukça önemli olduğunu ifade ederek; AMATEM, ÇEMATEM, Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri, Kadın Tıbbi Destek Birimleri, ÇİM'ler gibi doğrudan bu alana hizmet veren birimlerin sayısının, işlevselliğinin ve bilinirliğinin artırılmasına yönelik çalışmaların yürütüldüğünü aktarmıştır. Konuşmasının devamında *"Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve sağlık hizmetlerinin sunum kapasitesinin güçlendirilmesi kapsamında tıbbi sosyal hizmet birimleri önemli bir rol oynamaktadır."* diyerek bu birimlerin *"ayakta ya da yatarak tedavi gören hastaların tıbbi tedaviden etkili bir şekilde yararlanması, sosyal sağlığının korunması ve geliştirilmesi, tedavi sürecinde hastanın ailesi ve çevresiyle ilişkilerinin düzenlenmesi gibi konularda hizmet verdiği"* belirtilmiştir.

Sağlık Bakanlığının kadına yönelik şiddet ile mücadele kapsamındaki adli vakalarda ikincil mağduriyetin ve bulgu kaybının önlenmesi amacıyla yürütülen kurumsal hizmetleri kapsamında; Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri, Kadın Tıbbi Destek Birimleri ve ÇİM'ler hizmet vermektedir.

5.6.7.1 Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri

Tıbbi Sosyal Hizmet, ayakta ya da yatarak tedavi gören hastaların tıbbi tedaviden etkili bir şekilde yararlanması, sosyal sağlığının korunması ve geliştirilmesi, tedavi sürecinde hastanın ailesi ve çevresi ile ilişkilerinin düzenlenmesi, tedavi sürecini etkileyen psikososyal ve sosyoekonomik sorunlarının zamanında çözümlenerek sosyal işlevselliğini yeniden kazanması amacıyla yürütülen sosyal hizmet uygulamalarıdır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve sağlık hizmetleri sunum kapasitesinin güçlendirilmesi kapsamında; sosyal çalışmacının göreve başlayacağı hastanelerde tıbbi sosyal hizmet birimlerin açılmasına devam edilmektedir. Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak 471 Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi mevcuttur.

18 yaş altı doğumlarla ilgili; ilgili hekim/Tıbbi sosyal hizmet birimi/hastane yöneticileri tarafından hastane polisine bildirilir. Hastane polisi tarafından kolluk kuvvetlerine adli bildirim yapılır. Savcılık makamı talimatı ile Çocuk Şube Müdürlüğü aracılığıyla 18 yaş altı doğum yapan çocuk adli, tıbbi ve sosyal müdahalelerin yapılması için ÇİM'e gönderilir. İhmal ve istismar şüphesiyle hastanelerimize başvuran çocuklara ilişkin Tıbbi Sosyal Hizmet Birimlerinde 2024 yılının ilk 8 ayında 4.265 psikososyal çalışma yapılmıştır.

Sağlık Bakanlığı tarafından sağlık tesislerine şiddete maruz kaldığı için başvuran kadınlar ile aile içi şiddet mağdurlarına yönelik kayıt sistemleri bulunmaktadır. Bu çerçevede yıllara göre istatistiki son 5 yıla ait veriler tablo halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 35. Sağlık Tesislerine Şiddete Maruz Kaldığı İçin Başvuran Kadın Sayıları

YIL	Başvuru Sayısı
2020	13.580
2021	14.155
2022	16.021
2023	16.052
2024	15.220

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

Yukarıdaki tabloda, 2024 yılında e-Nabız Sistemine "231" numaralı Kadına Yönelik Şiddet veri seti ile verisi gönderilen tekil kişi sayısı 15.220'dir. Bu veri seti ile gelen şiddet türüne göre kadın sayısı ise aşağıdaki tablolarda verilmektedir. Bir kişi için birden fazla şiddet

türü olabilmektedir.

Tablo 36. Sağlık Tesislerine Şiddete Maruz Kaldığı İçin Başvuran Kadın Sayılarının Şiddet Türüne Göre Dağılımı

Şiddet Türü	Kadın Sayısı
Duygusal/Sözel/Psikolojik	2.130
Cinsel	206
Ekonomik	132
Fiziksel	12.387
TOPLAM	**15.220**

Yıl	Sayı	ŞİDDET TÜRÜ				
		Fiziksel %	Duygusal, Sözel, Psikolojik %	Cinsel %	Ekonomik %	Diğer/ Girilmemiş %
2020	13.580	75,7	15,9	1,6	1,2	5,6
2021	14.155	78,0	12,9	1,6	1,3	6,2
2022	16.021	75,0	13,7	1,7	1,2	8,4
2023	16.052	73,6	12,4	1,6	0,9	11,5
2024	**15.220**	73,6	13,2	1,2	0,8	11,2

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

Bu hizmetlere hastaların erişiminin kolaylaştırılması konusunda Tıbbi Sosyal Hizmet Birimlerinin sayısının ve etkililiğinin artırılması çalışmaları devam etmektedir. 2024 yıl sonu itibarıyla 471 Tıbbi Sosyal Hizmet Biriminde 1.876 sosyal hizmet uzmanı ile hizmet verilmektedir. Hastanelerin Tıbbi Sosyal Hizmet Birimlerince 2023 ve 2024 yıllarında aile içi şiddet nedeniyle gerçekleştirilen hizmetler tablo halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 37. Aile İçi Şiddet Kapsamında Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi Tarafından Sunulan Hizmetler

	2023 Yılı	2024 Yılı
Hastayla Psikososyal Çalışma	3.345	6.981
Hasta Ailesiyle Psikososyal Çalışma	391	1.180
Sosyal İnceleme ve Değerlendirme	412	2.187
Ev veya Kuruluş Ziyareti	7	48
Kurum Bakımına Yerleştirme	21	63
Geçici Barınma Merkezlerine Yerleştirme	15	158
Ayni ve Nakdi Yardım Sağlama	12	72
Tedavi Giderleri İçin Kaynak Bulma ve Yönlendirme	17	116
Hastalarla Grup Çalışması	4	7
Hasta Ailesiyle Grup Çalışması	11	25
Hasta Eğitimi ve Uğraşı Çalışmaları	52	401
Hasta Nakil Hizmeti	8	31
Hasta Ailesinin Psikososyal Eğitimi	93	291
Sosyal Etkinlik	2	35
Diğer Mesleki Müdahaleler	2.524	7.998

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

5.6.7.2 Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)

0-18 yaş grubu cinsel istismara uğrayan ya da uğradığı düşünülen çocukların adli görüşmeleri ile adli ve psikiyatrik muayenelerinin yapıldığı, sosyal gereksinimlerinin değerlendirildiği multidisipliner hizmet veren merkezlerdir. Amacı çocuğu sistem içinde ikincil örselemeden korumaktır. 70 ilde 74 ÇİM bulunmaktadır. 2025 yılında 81 ilde hizmet verilmesi planlanmaktadır.

Resim 1. Çocuk İzlem Merkezi-Çocuk /Ergen Ön Görüşme Odası, Adli Görüşme Odası ve Bekleme Odası

Kaynak: Sağlık Bakanlığı sunumu.

Resim 2. Çocuk İzlem Merkezi- Bekleme Alanları

Kaynak: Sağlık Bakanlığı sunumu.

5.6.7.3 Kadın Tıbbi Destek Birimleri

63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamına giren hizmetlerin sunumunda karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik Adalet Bakanlığı tarafından kurulan Mağdur Hakları Danışma Kurulu toplantısında *"5271 sayılı Kanunun 236'ncı maddesi uyarınca Sağlık Bakanlığı tarafından yetişkin cinsel suç mağdurlarının tıbbi işlemlerine yönelik birimler kurulması konusunda çalışmalar yürütülmesi"* kararı alınmıştır. Bahse konu karar kapsamında Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından cinsel şiddet mağduru kadınlar için 7 gün 24 saat kadın hastalıkları ve doğum uzmanı bulunan hastanelerin kadın doğum kliniği ya da acil tıp kliniği bünyesinde "*Kadın Tıbbi Destek Birimi*" kurulması planlanmıştır.

Bu çerçevede cinsel şiddet mağduru kadınlar için 7 gün 24 saat kadın hastalıkları ve doğum uzmanı bulunan hastanelerin kadın doğum kliniği ya da acil tıp kliniği bünyesinde "*Kadın Tıbbi Destek Birimi*" kurulmaktadır. Kadın Tıbbi Destek Birimi, hasta karşılama alanı ve muayene alanından oluşmaktadır. Oluşturulan bu özel alanda, tıbbi müdahale, gerektiğinde branş konsültasyonları ve adli tabip eşliğinde adli delillerin toplanma işlemleri yürütülmektedir. Hastanelerde bulunan "*Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi*" tarafından gerekli durumlarda ŞÖNİM vb. ilgili kurum ve kuruluşlarla irtibata geçilmektedir.

Toplamda 53 ilde 82 sağlık tesisinde Kadın Tıbbi Destek Birimi açılması planlanmıştır. Hâlihazırda 39 ilde 47 Kadın Tıbbi Destek Birimi bulunmaktadır. 2025 yılında ise 14 ilde 35 sağlık tesisinde daha açılması planlanmaktadır.

Sağlık tesislerinden Nisan 2024 tarihi itibariyle veri toplanmaya başlanmış olup; Nisan 2024-Şubat 2025 tarihleri arasında bu birimlere 487 başvuru yapılmıştır.

Kadın Tıbbi Destek Birimi işleyiş algoritması oluşturulmuştur. Mevcut ve planlanan Kadın Tıbbi Destek Birimlerine ulaştırılmıştır.

Mevcut birimlerin işleyişini değerlendirmek ve iyileştirilebilecek alanların belirlenebilmesi amacıyla 28 Mayıs 2024 tarihinde Ankara'da Kadın Tıbbi Destek Birimi Değerlendirme Toplantısı düzenlenmiştir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi kapsamında yürütülen çalışmalar ASHB'nin koordinasyonunda olup Sağlık Bakanlığının da içinde bulunduğu paydaş kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde yürütülmektedir.

Kadın Tıbbi Destek Birimlerinin mevcut durumu aralıklı olarak Adalet Bakanlığı ile paylaşılmakta olup sağlık tesisinde Kadın Tıbbi Destek Birimi açılan iller, ilgili kurum ve kuruluşlara hizmet sunumuna başladıklarına dair yazılı bilgi vermektedir. Ayrıca Halk Sağlığı

Genel Müdürlüğü İl Halk Sağlığı Başkanlıkları tarafından yapılan ihmal ve istismar konulu farkındalık çalışmalarının eğitim modülleri içeriğinde bahse konu merkez ve birimler hakkında bilgiler yer almaktadır.

5.6.7.4 Bağımlılıkla Mücadele Hizmetleri

Toplumumuzun bağımlılık zincirlerinden kurtulması ve halk sağlığının korunması için geçtiğimiz 20 yılda bu alanda önemli yasal düzenlemeler yapılmış, koruyucu önlemleri içeren strateji belgeleri ve eylem planları uygulamaya konulmuştur. İşte bu sebeple, 2014/19 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu oluşturulmuştur. Bu kapsamda "*2015 Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı ve Uyuşturucuyla Mücadele Strateji Belgesi*", "*2016-2018 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Eylem Planı ve Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi*" ve 2018-2023 yıllarını kapsayan "*Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı*" yürütülmüştür.

Günümüzde sigara, alkol, uyuşturucu madde bağımlılığı gibi bağımlılıkların yanı sıra fiziksel bir maddeye dayandırılamayan; sanal bağımlılık ve sosyal medya bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklar da giderek artmaktadır. Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımının birbirine geçişken olması ve her biriyle etkin mücadele edilmesi gerekçeleri ile 09.12.2017 tarihli ve 2017/23 sayılı Başbakanlık Genelgesi kapsamında; Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulunun kapsamı genişletilerek, Başbakan Yardımcısı Başkanlığında 11 bakanın katılımı ile "*Bağımlılık ile Mücadele Yüksek Kurulu*" oluşturulmuştur.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte bağımlılıkla mücadele çalışmalarının kesintisiz sürdürülmesi ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanması amacıyla kurul yapılarıyla ilgili mevzuat düzenlemesi yapılmış ve 14.02.2019 tarihli ve 30686 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2019/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'yle Bağımlılık ile Mücadele Yüksek Kurulu'nun Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında toplanması talimatlandırılmıştır. Yüksek Kurul; Adalet, Aile ve Sosyal Hizmetler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık Politikaları Kurulu Başkanvekilinin katılımıyla yeniden oluşturulmuştur.

Bu itibarla, Sağlık Bakanlığı öncülüğünde, Cumhurbaşkanlığı Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu ve ilgili paydaşların katkısıyla hazırlanan "*Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2019-2023)*" ve "*Uyuşturucu ile Mücadele*

Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)" yürürlüğe konulmuş; anılan Eylem Planları 2023 yılı itibarıyla tamamlanmış olup, 2024-2028 yıllarını kapsayacak şekilde önümüzdeki 5 yıl için tüm paydaş kurumların katkısı ile güncellenmiştir.

Bağımlık uzun tedavi sürecini gerektiren, kronik ve doğası gereği tekrarlayabilen bir beyin hastalığıdır. Bağımlılık tedavisi gören hastalar tedavi sonrası uyuşturucu madde kullanmadan geçen belirli bir süreden sonra, tekrar uyuşturucu madde kullanımına başlayarak eski kullanma durumuna dönebilmektedir. "*Nüks*" denilen bu süreç, tüm bağımlılık yapıcı maddelerin tedavi sürecinde benzer şekilde yaşanabilmektedir. Tedavi sonrası bireylerin tekrar uyuşturucu madde kullanmalarını önlemek, sosyal hayata uyumlarını sağlamak amacıyla kısa adı "*BAHAR*" olan Bağımlı Hastalar İçin Rehabilitasyon Modeli hayata geçirilmiştir. Bu programın uygulandığı ayakta ve yataklı hizmet veren merkezlerin sayısının artırılmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

12 Aralık 2024 tarihli Komisyon toplantısında Kamu Hastaneleri Genel Müdürü Emrah CEVİZ; *"Dünya genelinde özellikle adölesan dönemde ortaya çıkan ve ileri yaşlarda devam eden bağımlılıklar, bireylerin şiddete eğilimini artırmakta ve toplumu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu kişilerin rehabilitasyonlarının sağlanması, sağlık hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi ve toplumun olası olumsuz olaylardan korunması maksadıyla yataklı erişkin arındırma merkezleri (AMATEM), yataklı çocuk ergen arındırma merkezleri (ÇEMATEM) ve ayakta arındırma merkezleri Bakanlığımız tarafından kurulmuştur."* şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Ülkemizde uyuşturucu madde kullanımı sebebiyle tedavi merkezlerine başvuran hastaların yaklaşık %95'i erkek hastalardan oluşmaktadır. Güvenlik gibi çeşitli kaygılarla tedaviye başvurmaktan imtina eden kadın hastaların güvenle tedaviye başvurmalarını sağlamak için yalnızca kadın hastalara yönelik hizmet veren toplam 40 yatak kapasitesine sahip 2 kadın AMATEM kliniği hizmete açılmıştır. Bununla birlikte kadın hastalar, bu 2 merkez dışında diğer AMATEM'lerde de tedavi görebilmektedir.

Madde bağımlılığı ile mücadele çalışmaları kapsamında uyuşturucu kullanan bireyler, yakınları veya uyuşturucuyla mücadele kapsamında bilgi veya destek almak isteyenlere 7/24 esasına göre çalışan ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı aracılığıyla telefonla danışmanlık hizmetleri verilmektedir. ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı'na 2015 yılından itibaren gelen 518.409 çağrıdan 1.080'inde bağımlılık yapıcı madde kullanımı sebebiyle şiddet yaşandığı için ilgili hata başvuru yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 38. ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı Yıllık Çağrı Sayısı

Dönem	Santrale Gelen Çağrı Sayısı	Geçerli Çağrı Sayısı	Geçerli Tekil Çağrı Sayısı
2015 (Temmuz- Aralık)	97.744	51.150	50.024
2016	151.743	39.418	38.465
2017	112.734	48.273	47.608
2018	114.193	51.624	48.416
2019	140.915	76.081	50.128
2020	137.787	80.849	52.660
2021	167.279	113.879	71.326
2022	166.346	122.212	78.152
2023	109.535	78.753	52.391
2024	51.370	36.763	27.658
2025 (31.01.2025)	2.610	2.261	1.581
TOPLAM	**1.252.256**	**701.263**	**518.409**

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verisi.

Tablo 39. ALO 191 Uyuşturucu Danışma ve Destek Hattı Başvuru Nedenleri

	ÇAĞRI SAYISI (TEKİL)
Tedavi talebi	284.910
Destek talep etme (iletişim motivasyonel görüşme ve aşerme, aile/bağımlı tarafından)	65.095
Alkol bağımlılığı hakkında bilgi alma	55.933
Zorunlu tedavi hakkında bilgi talebi	30.573
18 yaş altı madde kullanımıyla ilgili şüphe duyulması, konuya ilişkin bilgi alma ve tedavi talebi	13.443
Sağlık ile ilgili acil durumun yönlendirilmesi	12.685
Sosyal güvence/SGK/maddi durum yetersizliği hakkında bilgi talebi	7.839
Geri dönüş aramaları hakkında bilgi verilmesi	23.427
AMATEM/ÇEMATEM hakkında bilgi talebi	5.048
İhbar madde kaçakçılığı satışı veya kullanımı hakkında bilgi alma ve yönlendirme	6.074
Maddeler hakkında bilgi alma	3.354
Şikâyet	2.507
Denetimli Serbestlik hakkında bilgi talebi	3.467
Madde bağımlılığı tedavisi sonrası talep (iş vs)	1.185
Teşekkür	877
Şiddet durumu	1.080
Eğitim talebi (uyuşturucu kullanımını önlemeye yönelik okul, kurum eğitimleri vb.)	637
Araç kullanımı (uyuşturucu etkisinde araç kullanımına ilişkin yasal süreçler)	275
TOPLAM	**518.409**

Kaynak: Sağlık Bakanlığı sunumu.

81 ilde sağlıklı hayat merkezleri, bağımlılık danışma merkezleri, Yeşilay Danışmanlık Merkezleri, aracılığıyla bağımlılık ile ilgili danışmanlık hizmetleri, psikiyatri klinikleri, AMATEM ve ÇEMATEM'ler yoluyla detoksifikasyon ve psikososyal müdahaleleri içeren tedavi hizmetleri sunulmaktadır. Ayrıca tedavi sonrası bireylerin tekrar uyuşturucu madde kullanmalarını önlemek, sosyal hayata uyumlarını sağlamak amacıyla kısa adı BAHAR olan 16 adet Bağımlı Hastalar İçin Rehabilitasyon Modeli hayata geçirilmiştir. Bu programın uygulandığı ayakta ve yataklı hizmet veren merkezlerin sayısının artırılmasına yönelik

çalışmalar devam etmektedir. Bu çerçevede hizmet sağlayan merkezlere ilişkin bilgiler şöyledir:

- Yataklı Erişkin Arındırma Merkezi (AMATEM) sayısı: 35
- Yataklı Çocuk Ergen Arındırma Merkezi (ÇEMATEM) sayısı: 14
- Ayakta Arındırma Merkezi sayısı: 70

Tablo 40. Yataklı Arındırma Merkezi Sayıları

	Yataklı Arındırma Merkezi	**Yatak Sayısı**	**Ayakta Arındırma Merkezi**
Kamu	49	1.240	70
Üniversite	7	113	5
Özel	8	229	4
Toplam	**64**	**1.582**	**79**

Kaynak: Sağlık Bakanlığı sunumu.

Bağımlılık arındırma tedavisi sunan merkezlerdeki yatak sayısı 2014'de 712 iken 2025 yılı itibarıyla 1.582'dir. AMATEM ve ÇEMATEM yatak kapasitesi %100 artış göstermiştir. 2014 yılında 30 olan merkez sayısı 2025 yılında 143'e çıkmıştır. AMATEM ve ÇEMATEM'lere 2023 yılında yapılan ayaktan başvuru sayısı 349.393 iken 2024 yılında yapılan ayaktan başvuru sayısı 383.396'dır.

Bağımlılık tedavisinde, kişinin tedavi olmayı istemesi, gönüllü olması tedavide başarı şansını artırmaktadır. Ancak Türk Medeni Kanunu'nun 432'nci maddesinde yer alan *"Alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı sebebiyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması halinde tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir."* hükmü kapsamında Sulh Hukuk Mahkemesi yoluyla zorunlu tedavi kararı da alınabilmektedir. Bu hastalara zorunlu tedavi kararları kapsamında tedavi hizmetleri sunulmaktadır.

Bu kapsamda Sağlık Bakanlığına bağlı (Kamu, Üniversite, Özel) toplamda 143 Yataklı ve Ayakta, Erişkin ve Çocuk Arındırma Merkezinde toplam 1582 yatak kapasitesi ile hizmete devam edilmektedir.

2025 yılı içinde; 3 adet erişkin yataklı arındırma (AMATEM), 1 adet çocuk ergen yataklı arındırma (ÇEMATEM), 2 adet ayakta rehabilitasyon (çocuk ergen-erişkin) 3 adet ayakta arındırma (çocuk ergen, erişkin) merkez planlaması bulunmaktadır.

Bunlarla birlikte uyuşturucu kullanımı sebebiyle tedavi merkezlerine başvuran hastalara ilişkin veriler, her yıl yayımlanan Ulusal Uyuşturucu Raporu ile kamuoyu ile paylaşılmaktadır. 2024-2028 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 15 Ekim 2024 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olup, Eylem Planı kapsamında tedavi merkezi

sayısı ve yatak kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Ayrıca 2024-2028 Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda öngörülen "*Teknoloji ve İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımının Sağlanması, Aşırı ve Zararlı Kullanımının Önlenmesi*", "*Kumar Bağımlılığını Önleme Çalışmalarının Yürütülmesi*" amaçlarına ilişkin olarak bilinçlendirme ve farkındalık faaliyetleri yürütülmekle birlikte; "*Danışma, Tedavi ve Rehabilitasyon Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması*" amacı altında belirlenen "S*ağlık hizmetlerinde tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin güçlendirilmesi*" inisiyatifine binaen *"2.1. Psikiyatri polikliniği olan hastanelerde internet oyun oynama bozukluğu ve kumar oynama bozukluğuna yönelik tanı ve tedavi hizmetlerinin verilmesi"* faaliyetine ilişkin olarak mevcut durumda 424 sağlık tesisinde psikiyatri (çocuk ve ergen polikliniği dahil) polikliniği bulunmaktadır. 211 tesiste F98.8 "*Çocukluk ve ergenlik döneminde başlayan diğer tanımlanmış davranışsal ve duygusal bozukluklar*" ICD kodu ile giriş yapılmaktadır. 2019-2023 yılları arasında F98.8 ICD10 kodu ile giriş yapılan tekil hasta sayısı 162450 olup, psikiyatri polikliniği bulunan sağlık tesislerinin %50 sinde hizmet verilmektedir.

5.6.7.5 İş Akış Algoritmaları ve Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması

Şiddet mağduru kadınların şiddet sonrası başvurularının büyük çoğunluğunun, 7/24 esasıyla çalışması ve içerisinde acil servisleri de barındırması nedeniyle ikinci ve üçüncü basamak sağlık kurumlarına yapıldığı görülmekle birlikte, mağdurların Aile Sağlığı Merkezlerine başvuru yapması durumuna ilişkin de iş akış algoritmaları oluşturulmuş ve yapılan hizmet içi eğitimlerde birinci basamak sağlık kurumlarında görev yapan sağlık çalışanlarına bu algoritmalar aktarılmıştır.

Bu kapsamda kişinin Aile Sağlığı Merkezine başvurması durumunda; aile hekimi, müracaat edenin başvurusunu değerlendirerek öyküsünü alır ve tanı koyar. Müracaat edenin ihtiyacı olan tetkik ve tedaviyi uygular. Uygun ICD kodları girilerek mağdurun sistem kaydı gerçekleştirilir. Aile Hekimi tarafından müracaat edenin risk değerlendirmesi yapılır ve ASHİM/ŞÖNİM bilgilendirmesi yapılır. Aile hekimi tarafından geçici adli rapor düzenlenerek kolluk kuvvetleri bilgilendirilir. Kişinin ileri tetkik ve tedavi ihtiyacı varsa gerekli bilgilendirmeler yapılarak 2./3. Basamak sağlık kuruluşuna sevki sağlanır. Bu aşamada kişinin yüksek can güvenliği riski olması durumunda bu sevk işlemi kolluk marifetiyle sağlanır.

6284 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasındaki hâkim tarafından verilmesi öngörülen önleyici tedbir kararları arasında sayılan;

"h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması." hükümlerine istinaden hükmolunan kararlar gereğince, şiddet uygulayanın tedavisi Sağlık Bakanlığının ilgili birimlerince yürütülmektedir.

Bu itibarla, Sağlık Bakanlığınca fail ve mağdurla ilgili "*Ailenin Korunması Mevzuatı Kapsamında Verilen Önleyici Tedbir Kararları İş Akışı*" ve "*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Mevzuatına Yönelik İş Akışı*" oluşturulmuştur. İş akışlarında yapılacak işlemler maddeler halinde belirlenmiştir. Ayrıca tedbir kararı kapsamında iş akışına uygun olarak İl Sağlık Müdürlüğüne gönderilen dosya ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına/Mahkemeye ve ŞÖNİM'e bilgi verilmektedir. Bu hususta çalışanlar düzenli olarak bilgilendirilmektedir. Bahse konu iş akışları aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

Tablo 41. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Mevzuatına Yönelik İş Akışı

1. Sağlık tesislerine doğrudan başvuru yapan bireyler ile ilgili;
1.1 Sağlık tesislerimizin acil servis, poliklinik, servis veya diğer bölümlerde kadına yönelik şiddet vakası tespit edildiğinde; gerekli tıbbi müdahale (tedavi, rapor, adli rapor, form vb.) ve değerlendirme yapıldıktan sonra hasta 'Tıbbi Sosyal Hizmet Birimine' konsülte edilir.
1.2 Sosyal endikasyonu bulunan şiddet mağduru kişiler, uygun fiziki şartları taşıyan güvenlikli odalara alınır.
1.3 Hayati risk veya tehdidin sağlık kuruluşunda devam etmesi halinde; durum tutanak altına alınarak, hastane güvenliği ve il/ilçe emniyet müdürlüğünden destek talep edilir.
1.4 Şiddet mağduru kişiye sosyal hizmet uzmanı tarafından mesleki müdahaleler yapılarak psikososyal danışmanlık verilir, mesleki görüşmeler yapılarak 'Konsültasyon formu/Hasta Görüşme Formu/Sosyal İnceleme Raporu' hazırlanır, gerekli durumlarda 6284 sayılı Kanun gereğince tedbir kararı talep edilir ve hazırlanan raporun bir nüshası kolluk kuvvetlerine yazı ve/veya tutanak ile teslim edilir.
1.5 Şiddet mağduru bireyin tedavisinin bitmesinin ardından; sağlık kuruluşundan taburcu edildiği/ayrıldığı süreçte uygun hizmet modeline/kurum bakımına yerleştirilme sürecine ilişkin planlama ve yönlendirmeler yapılır.
2. Sağlık tesisine kolluk tarafından getirilen bireyler ile ilgili;
2.1 Gerekli tıbbi müdahale (tedavi, rapor, adli rapor, form vb.) ve değerlendirme yapıldıktan sonra hasta 'Tıbbi Sosyal Hizmet Birimine' konsülte edilir.
2.2 Şiddet mağduru kişiye sosyal hizmet uzmanı tarafından mesleki müdahaleler yapılarak psikososyal danışmanlık verilir, mesleki görüşmeler yapılarak 'Konsültasyon formu/Hasta Görüşme Formu/Sosyal İnceleme Raporu' hazırlanır, acil durumlarda 6284 sayılı Kanun gereğince tedbir kararı talep edilir, hazırlanan raporun bir nüshası kolluk kuvvetlerine teslim edilir.
2.3 Bu kapsamda başvuran vakalar hakkında Şiddet Önleme İzleme Merkezine (ŞÖNİM) veya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü veya Sosyal Hizmet Merkezine gerekli raporlama ve bilgilendirme yapılır.

Kaynak: Sağlık Bakanlığı sunumu.

Tablo 42. Ailenin Korunması Mevzuatı Kapsamında Verilen Önleyici Tedbir Kararları İş Akışı

Ailenin korunması mevzuatı kapsamında verilen önleyici tedbir kararları ve önleyici tedbir verilen kişinin iletişim ve adres bilgileri Cumhuriyet Savcılığı veya Mahkemeler tarafından İl Sağlık Müdürlüğüne gönderilir.
İl Sağlık Müdürlükleri; gelen tedbir kararını kayıt altına aldıktan sonra gerekli tanı ve tedavi işlemlerinin yerine getirilmesi için tedbir kararını uygun bir hastaneye gönderir.
1. İl sağlık müdürlüğü tedbir kararı uygulanacak şahsa ve tedbir kararını takip edecek hastaneye gereği için bilgi verir. 2. Tedbir kararının takip edileceği hastane ve tedbir kararı verilen şahsın bilgilendirildiğine dair yazı il sağlık müdürlükleri tarafından önleyici tedbir kararını alan adli birime/ ŞÖNİM'e iletilir.
Hastane yönetimi tarafından önleyici tedbir kararı, hastane adli yazışma birimine, ilgili polikliniğe ve tıbbi sosyal hizmet birimine gönderilir. Tedbir kararı verilen kişiye MHRS sorumlusu tarafından, ruh sağlığı ve hastalıkları polikliniği/ilgili poliklinik randevusu düzenlenir. Randevuya ilişkin bilgilendirmeler adli yazışma birimine iletilir.
Adli yazışma birimi tarafından; MHRS randevusunun tarihi, saati ve diğer bilgileri ilgili kişiye SMS yoluyla gönderilir. Randevu tarihi ve başvurunun yapılması gereken hastane, poliklinik/birim konularında kişi bilgilendirilir.
İlgili kişinin alınan randevuya gelip gelmediği hastane adli yazışma birimi tarafından takip edilir. Kişinin randevuya gelmemesi durumunda kişiye ikinci randevu düzenlenerek 4'üncü maddede belirtilen işlemler tekrarlanır.
Tedbir kararı verilen kişinin ikinci randevuya da gelmemesi halinde durum hastane adli yazışma birimi tarafından İl Sağlık Müdürlüğüne bildirilir.
İl Sağlık Müdürlüğü, tedbir kararı verilen kişinin sağlık kurumuna başvurmadığını Cumhuriyet Başsavcılığına/Mahkemeye ve ŞÖNİM'e bildirir.
Hakkında tedbir kararı verilen kişinin hastane tarafından planlanan randevusuna gelmesi durumunda, kişi ruh sağlığı ve hastalıkları polikliniğine/ilgili polikliniğe ve tıbbi sosyal hizmet birimine yönlendirilir ve kayıt altına alınır.
Psikopatoloji değerlendirme sürecinde; ilgili branş hekimi tarafından tıbbi ve/veya psikiyatrik değerlendirme yapılırken gerek görülmesi halinde sosyal hizmet uzmanı tarafından da sosyal inceleme yapılır.
Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi ve psikososyal değerlendirme süreci de göz önünde bulundurularak; bireyin sosyo-demografik özellikleri, sosyal destek sistemleri, mesleği ve sosyal güvence durumu, aile yapısı ve geçmişi, inanç ve spiritüel anlayışla ilgili bilgiler, tıbbi geçmişi, sosyal aktiviteleri, temel yaşam ihtiyaçları, hastanın güçleri, kapasitesi ve kaynakları gibi konularda mesleki görüşme yapılan her vaka için; - Konsültasyon Formu, - Görüşme Formu, - Gerek görülmesi halinde sosyal inceleme raporu düzenlenir ve hastane adli yazışma birimine iletilir.
Aktif psikopatoloji olmadığı saptanır ise ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı tarafından hazırlanan rapor hastane adli yazışma birimine iletilir.
Aktif psikopatoloji saptanması halinde, hekim tarafından tedavi süreci planlanır. Sürecin planlandığına dair rapor hastane adli yazışma birimine iletilir.
Kişi için düzenlenen hekim raporu, sosyal hizmet birimi tarafından hazırlanan belge, rapor ve varsa diğer dokümanlar, hastane adli yazışma birimi tarafından İl Sağlık Müdürlüğüne gönderilir.
İl Sağlık Müdürlüğü, tedbir kararı ile ilgili hazırlanan dosyayı ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına/Mahkemeye ve ŞÖNİM'e bildirir.

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

Yukarıda belirtilen iş akış şemaları da göz önünde bulundurulmak suretiyle şiddet uygulayan ve şiddet mağduru esas alınarak, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarına yönelik 2024 yılına ait veriler aşağıya tablo şeklinde çıkarılmıştır.

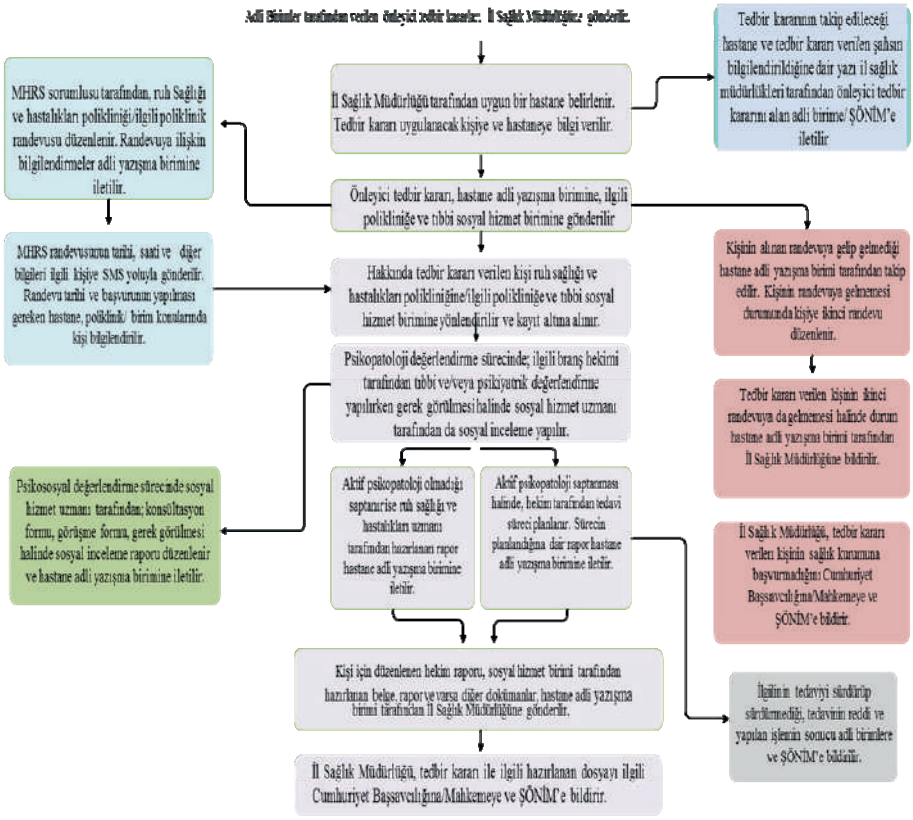
Tablo 43. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Verilen Tedbir Kararlarına Yönelik 2024 Yılına Ait Veriler

Şiddet Uygulayan				
6284 Sayılı Kanun 5.1 (h) ve 5.1 (ı) Kapsamında Mahkeme Kararı ile Gelen Vaka Sayısı	Tedbir Kapsamında Tedavisi Devam Eden Vaka Sayısı	Ulaşılamayan Vaka Sayısı	İki kez Oluşturulan Randevuya Gelmeyerek Cumhuriyet Başsavcılığına/Mahkemeye ve ŞÖNİM'e Bildirilen Vaka Sayısı	Tedbir Kararı Sonlandırılan Vaka Sayısı
11.417	2.984	4.109	5.965	4.497

Şiddet Mağduru			
Sağlık Hizmeti Sunulan Hasta Sayısı	Sağlık kuruluşlarında şiddet vakası izlem formu doldurulan vaka (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Kayıt Formu) sayısı	İlgili kurumlarla paylaşılan izlem formu (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Kayıt Formu) sayısı	Tıbbi Sosyal Hizmet Birimine Sevk/Konsülte Edilen Vaka Sayısı
35.748	27.921	18.145	14.147

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

Şekil 18. Adli Birimler Tarafından Verilen Önleyici Tedbir Kararları Hakkında Uygulanan İşlemler

Kaynak: Sağlık Bakanlığının Komisyon sunumu.

5.6.7.6 Uzaktan ve Mobil Sağlık Hizmetleri

Şiddet mağdurlarına sağlanan psikososyal destek hizmetlerinde yaşanan mahremiyet ve güvenlik kaygısının başvuran sayısını azaltan önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda sunulan sağlık hizmetine erişimi artırabilmek amacıyla bu hizmetlerin uzaktan sağlık hizmeti yoluyla da sunulabilmesi ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

15.05.2024 tarihinde yayımlanan 2024/8 sayılı "*Uzaktan Hasta Değerlendirmesi Genelgesi*" kapsamında ASHB'ye bağlı ihtisaslaşmış kadın konukevlerinde kalan kadın ve yanındaki çocuklara Uzaktan Hasta Değerlendirme Sistemi ile psikososyal destek sağlanması planlanmıştır. Bu konuda Ankara ve İstanbul'da pilot kadın konukevi belirlenmiştir.

Ankara ve İstanbul'da ihtisaslaşmış kadın konukevlerinde özellikle psikiyatri branşında olmak üzere uzaktan hasta değerlendirmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Kadın konukevleri içinde bilgisayar, internet bağlantısı, kulaklık, mikrofon, hoparlör vb. bulunan donanımlı odalar hazırlanarak uygun altyapı oluşturulduğu takdirde uzaktan hasta değerlendirmesi hizmeti veren hastanelerden MHRS randevusu alınarak hizmete ulaşılması mümkündür. Uzaktan Hasta Değerlendirme Sistemi aracılığıyla, Ankara İlinde Sincan Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile İstanbul İlinde Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nden, kadın konukevlerinde gerekli altyapı (bilgisayar, internet bağlantısı, kulaklık, mikrofon, hoparlör vb.) oluşturularak MHRS üzerinden randevu alınması vasıtasıyla hizmet sunulabilecektir. Sonrasında ise bu hizmetlerin yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

Bu kapsamda kadın konukevlerinde kalan kadınların sağlık hizmeti alımında yaşanan sorunlar, çözümler ve bu konularda alınması gereken tedbirler hakkında 31 Ocak 2025 tarihinde Ankara ASHİM yetkilileri ve Sağlık Bakanlığının ilgili birimleri ile toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda özellikle Sağlık Bakanlığı tarafından sağlanan uzaktan hasta değerlendirme hizmeti hakkında bilgi verilmiş ve canlı senaryo üzerinden hastaneye bağlantı yapılarak örnek muayene gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca 15 Kasım 2024 ve 3 Ocak 2025 tarihlerinde İl Sağlık Müdürlüğü bünyesindeki kamu sağlık tesislerinde hizmet sunan Yataklı Erişkin Arındırma Merkezleri, Yataklı Çocuk Ergen Arındırma Merkezleri ve Ayakta Arındırma Merkezlerinde tedavisine başlanan ve hekim tarafından uygun görülen hastalar için Uzaktan Hasta Değerlendirme Sisteminin kullanılması, gerekli alt yapı çalışmaları tamamlanan kamu sağlık tesislerinde hizmet sunumunun başlatılması ile ilgili yazı 81 İl Sağlık Müdürlüğüne gönderilmiştir. Uzaktan Hasta Değerlendirmesi Sistemi bu merkezlerde kurulum aşamasındadır.

Bu hizmetlerle birlikte gezici sağlık hizmetleri kapsamında aile hekimliği hizmetleri sunulmaktadır. Şiddet mağduru kadınlara psikolojik destek verilebilmesi kapsamında personel sayısının artırılarak mobil psikososyal destek hizmetlerinin verilmesinin sağlanması planlanmaktadır.

5.6.7.7 Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik ve Hasta Hakları

Hasta Hakları Yönetmeliği ile; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, diğer mevzuatta ve milletlerarası hukuki metinlerde kabul edilen "*hasta hakları*"nı somut olarak göstermek ve sağlık hizmeti verilen bütün kurum ve kuruluşlarda ve sağlık kurum ve kuruluşları dışında sağlık hizmeti verilen hallerde, insan haysiyetine yakışır şekilde herkesin hasta haklarından faydalanabilmesine, hak ihlallerinden korunabilmesine ve gerektiğinde hukuki korunma yollarını fiilen kullanabilmesine imkân sağlanmıştır. Bu kapsamda Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesislerinde, hasta ve yakınlarının talep ve şikâyet başvurusu yolu ile hak aramasına yönelik Hasta Hakları Birimleri kurulmuştur.

Ayrıca, 04.12.2024 tarihli ve 2024/11 sayılı Genelge ile Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik Genelgesi yeniden güncellenmiştir. Güncelleme ile birlikte poliklinik hizmetlerinde öncelikli gruplar arasına; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında "*koruyucu ve destekleyici tedbir kararı olan çocuklar"* ile 6284 sayılı Kanun hükümleri kapsamında, *"hakkında koruyucu tedbir kararı olan ya da kadın konukevinden hizmet alan kadın ve beraberindeki çocuklar"* dahil edilmiştir. Böylelikle 2024 yılı itibarıyla bahsedilen çerçevede önemli bir düzenleme Genelge'nin güncellenmesi ile yürürlüğe girmiştir.

5.6.7.8 Gizlilik ve Mahremiyetin Korunmasına Yönelik Tedbirler ve Veri Entegrasyonunun Sağlanması

Bu hizmetlerle birlikte mahkemeler tarafından gizlilik kararı verilen kadınlar ve çocuklara ilişkin gizliliklerini sağlamaya yönelik önlemler alınmaktadır. Bu amaçla mahkemeler tarafından gizlilik kararı verilen kadınlar ve çocukların Hastane Bilgi Yönetim Sistemi (HBYS) üzerinden ilgili bilgileri karartılmaktadır ve ilgili kanun kapsamında kimlik bilgileri değiştirilen kişilerle ilgili gerekli belgeler üzerinde kimlik bilgisi değişiklikleri yapılmaktadır. Şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocuğun bulunduğu yerin deşifresinin engellenmesi için ortak velayeti bulunan çocukların MEDULA sisteminde MHRS, e-Nabız sistemi ve Reçetem Sisteminde şu işlemler yapılmaktadır:

- İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü entegrasyonu

aracılığıyla Kimlik Paylaşım Sistemi üzerinden gelen gizlilik kararına istinaden kişinin e-Nabız hesabı kapatılmaktadır.

- Eğer gizlilik çocuk için de alındıysa ebeveynlerin hiçbiri çocuğun profiline giriş yapamamaktadır.
- "*Doktorerişim*" platformu üzerinden hekimin gizlilik kararı bulunan kişinin geçmiş sağlık verilerine erişimi engellenmektedir. Merkez ve Taşra teşkilatı personeli kişinin bilgilerine erişememektedir.
- Reçetem Sistemi üzerinden bu kişilere SMS gönderimi yapılmamaktadır. Reçetem Sistemi üzerinden kişinin iletişim bilgisi veya gittiği sağlık kuruluşunun bulunduğu alanlara ilişkin bir görüntüleme yapılamamaktadır.
- Gizlilik kararı olan kişilere tedbir amaçlı olarak MHRS ve ALO 182 üzerinden randevu verilmemektedir.

Ayrıca, ASHB ile İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü arasında "*Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı Arasında Veri Entegrasyonuna İlişkin İş Birliği Protokolü*" imzalanmıştır. İmzalanan protokol kapsamında gizlilik kararı olan kişilerin bilgileri elektronik olarak Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla 2024 yılından itibaren Kimlik Paylaşım Sistemi üzerinden kamu kurum, kuruluş ve diğer tüzel kişiler ile paylaşılmaktadır.

2024 yılı başından itibaren Kimlik Paylaşım Sistemi üzerinden bu bilgiler temin edilerek 6284 Sayılı Kanun kapsamında hakkında gizlilik kararı bulunan kişilerin gizlilik kararı sisteme işlenmektedir.

Kimlik Paylaşım Sistemi entegrasyonu ile ilgili bilgilerin anında kurum ve kuruluşlarla paylaşılması yönünde İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve ASHB ile çalışılmaktadır.

İlaveten, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından kamu kurum, kuruluş ve diğer tüzel kişiler ile Kimlik Paylaşım Sistemi aracılığıyla iletilen servislerde de aleyhine tedbir istenen kişiye ilişkin TC. Kimlik Numarası bilgisi bulunmamaktadır. Bu konuda ilgili servisler üzerinden bir geliştirme yapılması yönünde İçişleri Bakanlığı ile çalışılmaktadır.

Bu minvalde, 2024 yılında 6284 sayılı Kanun kapsamında Sağlık Bakanlığına gerek mahkemeler üzerinden gelen resmî yazılar, gerekse de İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından Kimlik Paylaşım Sistemi aracılığıyla paylaşılan gizlilik kararlarına ilişkin olarak toplam 37.335 gizlilik kararı işlemi yapılmıştır. Bu işlemlerden 17.443'ü tekil kişiye aittir. Gizlilik önlemleri sağlık hizmeti alınmasını

engellememektedir. Sağlık hizmeti alınmasında bir kısıtlama bulunmamaktadır. Kişiler hastaneden randevu alabilmektedir ve muayene olabilmektedir.

Diğer taraftan, koruma altındaki çocukların sağlık verilerine erişimin sağlanmasına yönelik olarak 27.06.2024 tarihinde Sağlık Bakanlığı ile ASHB arasında bir protokol düzenlenmiştir. Protokolde, ASHB yetkililerinin ve koruyucu ailelerin koruma altındaki çocukların verilerine nasıl erişim sağlayacağı tarif edilmiştir. Sağlık Bakanlığı tarafındaki çalışma tamamlanmış olup ihtiyaç duyulan web servisler ASHB bünyesinde hazırlandıktan sonra veri erişimi sağlanabilecektir.

5.6.7.9 Çoklu Dezavantajı Bulunanlar

Sağlık Bakanlığı tarafından işitme engelli vatandaşların sağlık hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması ve sağlık hizmeti sunumu sırasında yaşadıkları iletişim sorunlarının ortadan kaldırılması amacı ile işaret dili bilen personel aracılığı ile ESİM (Engelsiz Sağlık İletişim Merkezi) adı altında oluşturulan çağrı merkezi ile iletişim hizmeti sunulmaktadır. Sağlık Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokol kapsamında tüm sağlık tesislerinde sağlık personeli başta olmak üzere, halk eğitim merkezlerindeki öğreticiler tarafından işaret dili eğitimleri verilmektedir. Bu kapsamda 2018 yılından bugüne 13.475 sağlık çalışanına işaret dili eğitimi verilmiştir.

Sağlık Bakanlığı tarafından şiddete uğrayan, tanık olan çocuklar ile şiddete meyilli veya şiddet davranışı gösteren çocuklara yönelik özel terapi ve rehabilitasyon programları uygulanmaktadır. Bu kapsamdaki çocuklar için çocuk ve ergen psikiyatristleri tarafından bireysel özellikleri ve yaşantıları dikkate alınarak ihtiyaçlar dahilinde tedavi protokolleri (psikodinamik tedavi, kabul kararlılık terapisi, destekleyici terapi, oyun terapisi vb.) uygulanmaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında yürütülen sağlık hizmetleri tüm toplum kesimleri için eşit şekilde sunulmakta ve herhangi bir ayrım yapılmamaktadır.

Ayrıca mülteci ve sığınmacı kadın ve çocuklara yönelik Göçmen Sağlığı Merkezleri tarafından çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Hâlihazırda 175 operasyonel göçmen sağlığı merkezi, 785 birim, 10 konteyner kent göçmen sağlığı birimi olarak hizmet vermektedir.

25.03.2015 tarihli ve 2875 sayılı "*Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar*" hükümlerine uygun olarak, ülkemizde doğurganlık çağındaki kadınlara yönelik verilen kadın ve üreme sağlığı ile ilgili hizmetler; geçici koruma altındaki kadınlara da aynı şekilde verilmektedir. 15-49 yaş kadın izlemi, gebe izlem, lohusa izlem, gebe ve lohusalara ücretsiz demir ve D vitamini desteği yapılmaktadır. Güvenli Annelik,

Üreme Sağlığı Yöntemleri, Gebelikte Beslenme ve Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar konularında eğitim verilmektedir. UNFPA tarafından Sağlık Bakanlığı ile birlikte çalışılarak hazırlanan ve Arapça çevirisi yapılan; Doğum Öncesi Bakım, Doğum Sonu Bakım, Yenidoğan Bakımı, Gebe Beslenmesi ve Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar broşürleri dağılmıştır. Bu broşürlerin çeşitliliği artırılarak ve geçici koruma altındaki göçmenlerin kendi kültürel yapılarına uygun revizyonları yapılarak basım ve dağıtım işlemlerine devam edilmektedir. Danışmanlık hizmeti mevcut personel ile tercüman aracılığıyla yapılmaktadır.

Güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezlerinde ise kadın hastalıkları ve doğum uzmanları görevlendirilmiştir. Bunların yanında SIHHAT Projesi kapsamında tedarik edilen 5 adet Kanser Tarama Tırı ile çeşitli Kanser türlerine yönelik tarama faaliyetleri gerçekleştirilmekte, şüpheli ya da pozitif olarak değerlendirilen vakalar "*İleri teşhis Merkezlerine*" sevk edilmektedirler.

Sağlık Bakanlığı ile UNFPA ile imzalanan "*Mutabakat Zaptı*" çerçevesinde, risk altındaki göçmen gruplara yönelik hizmetlerin (kadın sağlığı, ergen sağlığı ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vb.) desteklenmesine yönelik faaliyetler de yürütülmüştür. Bu bağlamda, Göç Sağlığı Dairesi Başkanlığı koordinasyonunda Suriyeli sağlık çalışanlarına yönelik olarak 12 ilde "*Üreme Sağlığı Danışmanlık Hizmeti*" adı ile 47 eğitim düzenlenmiş, toplam 1.450 kişiye eğitim verilmiştir. 32 ilde faaliyet gösteren Göçmen Sağlığı Merkezleri içerinde Kadın Sağlığı Danışma Birimleri oluşturulmuştur. Sağlık Bakanlığı tarafından üreme sağlığı hizmetlerinde hizmet sunum kalitesinin artırılması amacıyla sağlık personelinin bilgi ve beceri düzeyini yükseltmeye yönelik çeşitli eğitimlerin yanı sıra kadın, üreme ve cinsel sağlık gibi çok çeşitli konularda farklı kitlelere yönelik farkındalık eğitimleri düzenlenmektedir. Erkek katılımını sağlama ve göçmen kişilerin de çeşitli hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasına yönelik çok sayıda eğitim, çalışma ve hizmet söz konusudur.

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Kadın ve Üreme Sağlığı Dairesi ve Göç Sağlığı Dairesi Başkanlığı iş birliğinde geçici koruma altındaki bireylere sağlık hizmeti sunmak amacıyla Göçmen Sağlığı Merkezlerinde görev yapan sağlık personeline yönelik Üreme Sağlığı ve Üreme Sağlığı Yöntem Danışmanlığı, Güvenli Annelik ve Üreme Sağlığı Eğitimi ve Üreme Sağlığı Klinik Uygulama (RİA Uygulama) Eğitimi verilmektedir. Bu kapsamda 2023-2024 yıllarında Göçmen Sağlığı Merkezlerinde görev yapan toplam 493 sağlık personeline eğitim verilmiştir. 47 Güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezlerinde 30 Kadın Doğum Uzmanı görev yapmaktadır.

Bunların yanında, illerde oluşturulan Yabancı Uyruklular Polikliniklerinde de yabancı uyruklu kadınlara, birinci basamak temel sağlık hizmetleri sunulmaktadır.

Mevsimsel tarım işçisi kadınlara, mobil sağlık araçları ile bulundukları yerde de hizmet sunulmaktadır. Hazırlanan sağlık içerikli broşür, afiş ve multimedya eğitim materyali kullanılarak göçmen kadınların sağlık okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik faaliyetler de yürütülmektedir.

25.11.2024 tarihinde "*Görme Engelli Bireylerde Üreme Sağlığı Bilimsel Danışma Kurulu*" kurulmuş olup Sağlık Bakanlığı ile mutabakat zaptı olan, UNFPA iş birliğinde Bilimsel Danışma Kurulu üyelerinin katılımı ile 03-04 Aralık 2024 tarihinde Ankara'da sağlık personeline yönelik "*Görme Engelli Bireylerde Üreme Sağlığı Yönetim Rehberi Çalıştayı*" gerçekleştirilmiştir. Bu konudaki çalışmalar devam etmektedir.

5.6.7.10 Sağlık Giderleri

6284 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesi hükmü doğrultusunda, *hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden* genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar; bu hâllerin devamı süresince, gelir testine tabi tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır. Bununla birlikte, *önleyici tedbir kararı verilen* kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanmaktadır.

5.6.7.11 Deprem, Salgın vb. Olağanüstü Süreçlerde Şiddet Mağduru Kadınların Sağlığa Erişimi

Günlük hayatını idame ettirebilmek ve sağlık hizmetine ulaşabilmek için yardıma ihtiyaç duyan; başkalarıyla iletişim kurmayı engelleyen bir durumu bulunan; saldırılardan, kötü davranışlardan, suiistimallerden kendisini koruyamayan kişiler olarak tanımlanan dezavantajlı kişiler ve tedavisi özellik arz eden hastaların sağlık hizmetlerine kolay ulaşabilmesini sağlamak amacıyla gerekli önlemler deprem, salgın vb. olağanüstü süreçlerde şiddet mağduru kadınlar için planlanmaktadır.

Sağlık çalışanlarına fiziksel, sosyal ve ekonomik bakımdan incinebilir gruplara yönelik olarak (kadınlar, yaşlılar, çocuklar, engelli bireyler ve mülteci/göçmen/sığınmacı)

Afet ve Acil Durumlarda Temel Düzey Psikososyal Destek Eğitimi verilmektedir. Sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve çocuk gelişimci meslek mensupları başta olmak üzere tüm sağlık çalışanları afet ve acil durumların koordinasyonunda görev almaktadır.

Bu bağlamda, 6 Şubat depreminden etkilenen 11 ile ait, son 5 yıla ve şiddetin türüne göre dağılımı yapılan veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Deprem öncesinde ve sonrasında Sağlık Bakanlığının kayıtlarına giren şiddet vakalarının sayısında anlamlı bir değişiklik bulunup bulunmadığının tespitine yönelik olarak son 5 yıl örneklem olarak seçilmiştir.

Tablo 44. 6 Şubat Deprem Bölgesi 11 İl Kadına Yönelik Şiddet Başvuruları

Yıl	Sayı	ŞİDDET TÜRÜ				
		Fiziksel %	Duygusal, Sözel, Psikolojik %	Cinsel %	Ekonomik %	Diğer/ Girilmemiş %
2020	2.463	77,4	15,4	0,9	0,8	5,5
2021	2.730	75,1	12,8	1,2	1.1	9,8
2022	3.448	73,7	9,3	1,0	1,1	14,9
2023	3.156	71,8	8,4	1,5	0,8	17,5
2024	2.712	77,7	9,8	1,3	1,0	10,2

Kaynak: Sağlık Bakanlığı verileri.

5.6.7.12 Çeşitli Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği Hâlindeki Diğer Çalışmalar

Sağlık Bakanlığı sorumlu ve paydaş kurum olarak çok çeşitli kurum ve kuruluşlarla ortak ve iş birliği halinde çalışmalar gerçekleştirmektedir. İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından; koruyucu ve önleyici tedbirler kapsamında şiddet faillerine yönelik olarak hazırlanan Beyaz Ev Projesine katkı ve katılım sağlanmıştır**.** Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı birçok farklı kurumun ortaklaşa yürüttüğü bir programdır. Konuyla ilgili ana sorumlu kurum olan ASHB'nin koordinasyonunda, diğer paydaş kurumlar olan Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve konuyla ilgili STK'larla iş birliği halinde çalışmalar yürütülmektedir.

İçişleri Bakanlığı koordinasyonuyla yürütülecek olan aile içi şiddet kaydı olan ailelere yönelik önleyici, koruyucu ve rehabilite edici eğitimler verilerek başta çocuğun iyi olma halini güçlendirmek üzere ailenin sağlıklı, toplumun güçlü kılınması amaçlanan "*Beyaz Ev*" Projesi kapsamında ASHB, Adalet Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile iş birliği yapılmaktadır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında ASHB ve İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenenler de dahil olmak üzere yürütülen eğitim ve çalıştay gibi programlara katılım sağlanmakta ve katkı sunulmaktadır.

5.7 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın önlenmesi konusunda başta Anayasa olmak üzere kadın istihdamının artırılması ve istihdamda yer alan kadının çalışma hayatında kalmasını sağlamaya yönelik önemli adımlar atılmış ve ilgili yasalarda kadın erkek eşitliği güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 10'uncu maddesinde kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu, devletin bu hakları hayata geçirmekle yükümlü olduğu, yapılan Anayasa değişikliğiyle de kadın erkek fırsat eşitliğini sağlamak için yapılan pozitif ayrımın ayrımcılık teşkil etmeyeceği açıkça ifade edilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) kadınların işgücü piyasasına dahil olmalarını ve kalıcı olabilmelerini sağlamada, çalışma hayatının değişen ve gelişen koşullarına uygun politikalar üreterek istihdamlarına destek vermede önemli bir bakanlıktır. Bu bağlamda ülkemizin sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma amaçlarına ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması, eşit değerdeki işe eşit ücret imkânının sağlanması ve çalışan kadınların iş yaşamındaki haklarının korunması için gerekli çalışmaları yürüterek kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele konusunda önemli görev ve sorumluluklar üstlenmektedir.

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin 3'üncü bölümünün 86'ncı maddesinde Bakanlığın görevleri tek tek sayılmıştır. Söz konusu maddeye göre çalışma hayatını düzenlemek, çalışma barışının sağlanmasına yönelik tedbirler almak, çalışma hayatında mevcut veya muhtemel sorunlara karşı gerekli önlemleri almak ve düzenlemeler yapmak, sosyal adaleti ve sosyal refahı sağlamaya yönelik tedbirler almak Bakanlığın temel görevlerindendir. Kurulduğundan bu yana temel görev ve sorumluluk alanı iş hayatındaki hem işçi hem de işverene yönelik düzenlemeler yapmak, uygulamak, denetimleri sağlamak olan Bakanlık, bu yetkiyi ulusal mevzuattan almaktadır.

Bakanlığın görev ve sorumluluklarına ilişkin ulusal mevzuatta 4857 sayılı İş Kanunu, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ve diğer kanunlara ve bu kanunlara dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerle birlikte Bakanlığın yürütmekle sorumlu olduğu 2010/4 sayılı "*Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması*" ve 2025/3 sayılı "*İşyerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing)*

Önlenmesi" konulu Genelgeler bulunmaktadır.

5.7.1 On İkinci Kalkınma Planı Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (Mülga Devlet Planlama Teşkilatı) ilk kez 1990-1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan başlayarak kadınların sosyo-ekonomik olarak güçlenmesi konusuna çalışmalarında yer vermiştir.

01/11/2023 tarihli ve 32356 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ve 2024-2028 yılları arasında 5 yıllık bir süreyi kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nda; "*Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum*" başlığı kapsamında, İstihdam ve Çalışma Hayatı, Aile ile Kadın bölümlerinde başta kadınlar ve özel politika gerektiren gruplar olmak üzere toplumun tüm kesimlerine insana yakışır iş fırsatlarının sunulması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca kadınların başta eğitim ve istihdam olmak üzere hayatlarının tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, kadınların işgücüne ve istihdama katılımlarının önündeki engellerin kaldırılması, Bakanlık ve farklı kurum ve kuruluşların sorumluluğuna atfedilmiş olup çeşitli politika ve tedbirlere yer verilmiştir. Söz konusu Plan'da;

- Özel politika gerektiren grupların yeterli bir gelirle, kayıtlı ve iş sağlığı ve güvenliğinin sağlandığı koşullarda işgücü piyasasına katılımının sağlanacağı belirtilmiştir.
- Özel politika gerektiren grupların istihdamda kalmalarının temin edilmesi ve sahip oldukları becerilerin günümüz ihtiyaçlarına uyarlanması için hayat boyu öğrenmeye katılımın artırılacağı ve sektörlerle iş birliklerinin güçlendirileceği ifade edilmiştir.
- Kadın istihdamını artırmaya yönelik kurumsal bakım olanaklarının ekonomik ve fiziki erişilebilirliğinin artırılacağı vurgulanmıştır.
- İş ve aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik çalışmalara yön verileceği ve
- İş ve aile yaşamının uyumlaştırılması, kadın istihdamının artırılması ve dinamik nüfus yapısının korunması için kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör iş birliği içinde çalışma saatleri, alternatif çalışma yöntemlerini de kapsayacak ikincil mevzuat çalışmaları yapılacağı belirtilmiştir.
- Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması

önemsenmiştir.

- Kadınların eğitim, istihdam ve karar alma mekanizmalarına katılımı ile temsillerinin artırılması için kota ve ilave destekler gibi "*geçici özel önlemler*"in tanımlanarak uygulanması hedeflenmiştir.
- Kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımının yanı sıra eşit işe eşit ücret ilkesinin benimsendiği koşullarda istihdamın artırılması ifade edilmiştir.
- Merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve STK'larla iş birliği yapılarak, kadın istihdamını artırmak için kaliteli, ekonomik ve erişilebilir bakım hizmetlerine ilişkin alternatif modellerin geliştirilmesi ve pilot uygulamaların takiben yaygınlaştırılması vurgulanmıştır.
- Kadınların işgücüne katılımlarını artıracak girişimcilik, finansal ve dijital okuryazarlık, kooperatifçilik gibi alanlardaki programların kapsamlarının genişletilerek yaygınlaştırılacağı belirtilmiştir.
- İkiz dönüşümle değişen işgücü piyasasına kadınların tam, eşit, güvenceli ve etkin katılımlarının sağlanması, bu kapsamda ortaya çıkacak yeni becerilerin ve yeteneklerin kadınlara kazandırılmasına yönelik programların geliştirilmesi hedeflenmiştir.
- Kırsalda kadın girişimciliğinin ve teknoloji okuryazarlığının artırılmasına, kadınlara yönelik sosyal alanların oluşturulmasına, bakım hizmetlerinin kaliteli, ekonomik ve erişilebilir olarak sunulmasına, tarım işçisi olarak çalışan kadınların ücretli ve kayıtlı hale getirilmesi için çalışmaların yürütülmesine vurgu yapılmıştır.
- Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi, hizmet standartlarının uygulanması ve sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması belirtilmiştir.

Ayrıca, Plan'da 2028 yılında kadın istihdam oranının %36,2'ye, kadınların işgücüne katılım oranının ise %40,1'e yükseltilmesi hedeflenmiştir.

5.7.2 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Programı

Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programının Onaylanması Hakkında Karar, 30.10.2024 tarihli ve Resmî Gazete'nin 32707 mükerrer sayısında yayımlanan 9074 Cumhurbaşkanı Karar sayısı ile yayımlanmıştır. Yıllık Programda, On İkinci Kalkınma Planı'nda yer verilen

eksenlerden özellikle "*Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum*" başlığı altında Bakanlığa birtakım sorumluluklar atfedilmiş olup bu sorumluluklara yukarıda On İkinci Kalkınma Planı'na ilişkin açıklamalarda yer verilmiştir. Ayrıca "*İstihdam ve Çalışma Hayatı*" adlı alt başlıkta, pandemi döneminde kadınların işgücüne katılım oranında yaşanan düşüşün 2020 yılında %30,8 seviyesine kadar gerilediği; ancak 2023 yılında bu oranın %35,8'e yükseldiği belirtilmektedir.[764]

5.7.3 Ulusal İstihdam Stratejisi Çalışmaları

Ulusal İstihdam Stratejisi'nin (UİS) ilk dayanağı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB mülga Devlet Planlama Teşkilatı) tarafından hazırlanan 2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'dır. İşgücü piyasasının geliştirilmesi, eğitimin işgücü talebine duyarlılığının artırılması ve aktif işgücü piyasası politikalarının geliştirilmesi adı geçen planda politika öncelikleri olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda bir Ulusal İstihdam Stratejisi'nin hazırlanması öngörülmüş ve tedbir olarak 2010 yılı programına dâhil edilmiştir.

İlk UİS (2014-2023), 2023 yılına kadar işgücü piyasasındaki yapısal sorunların çözülmesine ve işsizlik sorununa kalıcı çözüm bulunmasına yönelik uygulanacak strateji, politika ve tedbirleri içermektedir.

Strateji, dört temel politika ekseni ile sektör politikalarının üzerine inşa edilmiştir. Stratejide yer alan temel politika eksenleri şunlardır:

- Eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi,
- İşgücü piyasasında güvence ve esnekliğin sağlanması,
- Özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması ve
- İstihdam-sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesi.

Söz konusu temel politika eksenlerinin yanında ülkemizin büyüme ve gelişme eğilimleri de dikkate alınarak potansiyel büyüme veya büyümenin istihdam esnekliği yüksek olan veya gelecekte yüksek olacağı öngörülen turizm, inşaat, finans, bilişim ve sağlık sektörleri ile istihdam kapasitesi yüksek, emek yoğun tarım ve tekstil ve hazır giyim sektörlerine yönelik sektörel istihdam politikaları da oluşturulmuştur.

Kadınlar, engelliler, gençler ve uzun süreli işsizler başta olmak üzere özel politika gerektiren grupların işgücüne ve istihdama katılımlarının önündeki engellerin kaldırılması amacına yönelen "*Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Artırılması Temel Politika*

[764] 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2024), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/10/20241030M1-1.pdf

Ekseni", bu gruplara yönelik olarak tespit, hedef ve eylem planlarını içermektedir.

Bakanlık koordinasyonunda, çalışma hayatında temel haklar ve evrensel ilkeler ile sürdürülebilir kalkınma amaçlanarak On İkinci Kalkınma Planı ve 2018-2023 yıllarını kapsayan ilk Ulusal İstihdam Stratejisi ile Ulusal Genç İstihdam Stratejisi'nin de çıktıları esas alınmıştır. Böylece kamu kurum ve kuruluşları, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, özel sektör temsilcileri ile işgücü piyasasının ilgili tüm paydaşlarının katkılarıyla 2025-2028 yıllarını kapsayan Ulusal İstihdam Stratejisi hazırlanmıştır. Strateji Belgesi 01.02.2025 tarihli ve 32800 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Başta kadınlar olmak üzere; gençler, engelliler, yaşlılar, ne eğitimde ne istihdamda olan kişiler ve uluslararası iş gücü göçü kapsamında yer alan kişilerin istihdamlarının geliştirilmesi ve çalışma hayatında ayrımcılık biçimleriyle mücadele edilmesi için Strateji Belgesi "*Kapsayıcı İstihdamın Geliştirilmesi*" başlığı altında politikalara ve tedbirlere yer verilmiştir.

2028 yılı için belirlenen amaçlara ulaşmak için dört temel politika alanı üzerine inşa edilen Strateji Belgesi; kapsayıcı istihdamın geliştirilmesi, sosyal koruma-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi başlıklarıyla önemli iki politika alanını kapsamaktadır. On İkinci Kalkınma Planı'nda yer alan "*İstihdam ve Çalışma Hayatı Hedefleri*"ne göre istihdamın ekonomik büyümeye katkısının artırılması, yoksulluğun azaltılması, toplumsal refahın ve uyumun güçlendirilmesiyle sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi Strateji'nin temel öncelikleri arasındadır.

Söz konusu Strateji Belgesi'nde yer verilen 2028 hedeflerine ulaşmak için hazırlanmış olan Eylem Planı'na göre belirlenen hedeflerin uygulanması Bakanlık tarafından izlenmekte ve değerlendirilmektedir.

Strateji Belgesi'nin "*Temel Hedef ve İlkeleri*" başlıklı bölümde 2028 yılında, kadınların işgücüne katılım oranının %40.1'e çıkarılması hedeflenmiştir.

Ayrıca, amacı sürdürülebilir kalkınma hedefi 8.5'in yani 2030 yılına kadar eşit işe eşit ücret ilkesinin hayata geçirilmesi ve bunun gerçekleştirilebilmesi amacıyla da BM üyesi devletlere destek olunmasını hedefleyen, ILO, UN Women ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) liderliğinde kurulmuş bir koalisyon olan Eşit Ücret Uluslararası Koalisyonu (EPIC) çatısı altında; iş birliği, savunuculuk, bilgi ve deneyim paylaşımı platformu oluşturulmuştur. Ülkemiz 2024 yılı Aralık ayında bu koalisyona üye olmuş ve bu

kapsamda ÇSGB söz konusu koalisyonla iş birliği içinde faaliyet göstermekte ve gerekli desteği sunmaktadır.[765]

5.7.4 Proje Çalışmaları

Bakanlık kapsamında kayıtlı kadın istihdamının desteklenmesi, çocuk bakım hizmetlerinin geliştirilmesi yoluyla kadın istihdamının artırılması, kadınların mesleki becerilerinin geliştirilmesi ve istihdam edilebilirliklerinin artırılması, kadın istihdamının ve çalışma yaşamında kadın-erkek fırsat eşitliğinin önemi noktasında toplumsal farkındalık yaratılması, çalışma hayatında cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele edilmesi, insana yakışır işlerin yaygınlaştırılması vb. amaçlarla ulusal ve uluslararası iş birlikleri yoluyla pek çok proje hayata geçirilmektedir.

Projeler kapsamında mesleki eğitimler, araştırmalar, kurumsal kapasite geliştirme faaliyetleri, farkındalık kampanyaları, hibe uygulamaları hayata geçirilmekte ve/veya kadınların iş gücüne katılımlarını desteklemek adına çocuk bakımı hizmeti için doğrudan maddi destek sağlanmaktadır.

5.7.4.1 Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi (2021-2023)

Geleceğin iyi işleri yaklaşımında istihdam ve istihdam edilebilirliğin desteklenmesi ile Bakanlık başta olmak üzere çalışma hayatının ilgili tüm taraflarının politika yapma ve uygulama kapasitesinin geliştirilmesi için ÇSGB-Çalışma Genel Müdürlüğü (ÇGM) tarafından IPA 2 (Katılım Öncesi Yardım Aracı) "*İstihdam, Eğitim ve Sosyal Politika Sektörel Operasyonel Programı 2014-2020 (EESP SOP)*" çerçevesinde "*Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi*" yürütülmüştür.

Proje, cinsiyet eşitliği ve geleceğin insana yakışır işleri anlayışı çerçevesinde geliştirilen hibe bileşeni ile eğitim, araştırma vb. faaliyetler yoluyla ÇSGB ve ilgili tüm kurum ve kuruluşların kurumsal kapasitesinin artırılması için hazırlanan hizmet bileşeninden oluşmaktadır.

2021-2023 dönemini kapsayan Proje'nin toplam bütçesi yaklaşık 8.6 Milyon Avro'dur.

1 Şubat 2021-1 Mart 2021 döneminde projenin hizmet bileşeni kapsamında başlangıç

[765] 27.02.2025 tarihli 19.Toplantı Tutanağı, s.3. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4118.

raporu hazırlanarak AB ve Mali ve Yardımlar Dairesi Başkanlığı'na iletilmiştir. Bu süreçte 23 Şubat 2021 tarihinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve üniversite temsilcilerinin katılımlarıyla çevrimiçi bir çalıştay gerçekleştirilerek, teknik çalışmaları sonucunda tamamlanan rapora ilişkin tüm tarafların değerlendirmeleri alınmıştır.

Başlangıç raporu 28 Haziran 2021 tarihinde Bakanlığın AB ve Mali ve Yardımlar Dairesi Başkanlığı tarafından onaylanmış olup faaliyet uygulama süreci takvimlendirilerek çalışmalara başlanmıştır. Bu kapsamda 22 Haziran 2021 tarihinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları, üniversiteler, uluslararası kuruluşlar ve STK temsilcilerinin katılımlarıyla Proje'nin açılış toplantısı çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

Buna ek olarak Proje'de yer alan "*Yeni İstihdam Stratejileri için Çalıştaylar Düzenlenmesi*" faaliyeti kapsamında 6 Temmuz 2021 tarihinde Ankara ilinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları, üniversiteler, uluslararası kuruluşlar ve STK temsilcilerinin katılımlarıyla Genel Müdürlük sorumluluğunda teknik çalışmaları yürütülen "*Ulusal Genç İstihdam Stratejisi Eylem Planları (2021-2023) için Hazırlık Toplantısı*" gerçekleştirilmiştir.

"*Yeni İstihdam Stratejileri için Çalıştaylar Düzenlenmesi*" faaliyeti kapsamında Ankara ilinin yanı sıra 21 Ekim 2021 tarihinde Bursa ilinde, 12 Ocak 2022 tarihinde Adana ilinde, 13 Temmuz 2023 tarihinde Gaziantep ilinde ve 28 Eylül 2023 tarihinde ise İstanbul ilinde çalışma hayatı ve istihdama ilişkin yerelin ihtiyaçlarının tespit edilmesi ile geleceğin insana yakışır işleri konusunda yeni politika önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda ilgili kamu kurumları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları, belediyeler, STK, üniversiteler ve firma temsilcilerinin katılımıyla "*İstihdam Stratejileri Çalıştayları*" gerçekleştirilmiştir.

Projenin bir başka aktivitesi olan "*Geleceğin İşleri Komisyonu'nun Kurulması*" faaliyeti için Ankara'da ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları, üniversiteler, uluslararası kuruluşlar ve STK temsilcilerinin katılımlarıyla genç istihdamı ve geleceğin işleri gündemiyle 7 Temmuz 2021 tarihinde Komisyonun ilk toplantısı yapılmıştır. Bu bağlamda kadın istihdamı ve hane içi bakım yükümlülükleri ilişkisi gündemiyle 19 Ocak 2022 tarihinde Komisyonun ikinci toplantısı, 23 Eylül 2022 tarihinde "*Yeşil İşler ve Adil Geçiş Süreci*" gündemiyle Komisyonun üçüncü toplantısı, 12 Nisan 2023 tarihinde "Afet Sonrası İstihdamın Geleceği" gündemiyle Komisyonun 4. Toplantısı ve 31 Mayıs 2023 tarihinde "*Emek Yoğun Sektörlerde Geleceğin İşleri: Tekstil Sektörü*" gündemiyle Komisyonun son toplantısı düzenlenmiştir.

28-29 Eylül 2021 tarihlerinde Bakanlık ve ilgili kamu kurum/kuruluşları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları ve uluslararası kuruluş temsilcilerinin katılımlarıyla kadın-erkek fırsat eşitliği anlayışının tüm politikalara yaygınlaştırılması amacıyla çevrimiçi olarak "*Anaakımlaştırma Eğitimi*" düzenlenmiştir.

Proje kapsamında yer alan "*Engelli Bireylerin İstihdamı*", "*Kadın İstihdamını Etkileyen Çalışma Mevzuatı Düzenlemelerine İlişkin Etki Analizi*", "*Psikolojik Taciz (Mobbing) Araştırması*" ve "*Sektör Analizi*" konulu araştırma faaliyetlerine ilişkin ön ve son çalıştaylar, merkezi ve yerel düzeyde ilgili tüm tarafların katılım ve katkılarıyla 2021 yılı Şubat ve Mart ayları ile 2022 yılı Mayıs ve Haziran aylarında çevrimiçi/hibrit olarak gerçekleştirilmiştir.

Proje'nin kurumsal kapasite geliştirme bileşeninde "*Kadınlar İçin İnsana Yakışır İşin Teşvik Edilmesi*" eğitimleri 21 Şubat-31 Mart 2022 tarihleri arasında verilmiştir. Aynı bileşen altında yer alan "*Geleceğin İşleri ve Kadınlar Üzerine Etkileri*" konulu eğitim programı 16 Mayıs-9 Haziran 2022; Proje Döngüsü Yönetimi Eğitimi 21-30 Haziran 2022; Yasal Belgelerin Fırsat Eşitliği Yaklaşımı ile Hazırlanması Eğitimi ise 12 Eylül-19 Ekim 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ulusal Strateji Belgelerinin Hazırlanması Eğitimi 13 Mart-17 Mayıs 2023 döneminde tamamlanmıştır. Ayrıca ILO-ITC tarafından çevrimiçi olarak 9 Ekim-3 Kasım 2023 tarihleri arasında "*İş Dünyasında Şiddet ve Tacizi Sonlandırmak*" konulu eğitim verilmiştir. Eğitimlere ÇSGB başta olmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları ve üniversitelerin temsilcileri katılmıştır.

Ayrıca Proje kapsamında ÇSGB tarafından uygulanan strateji belgeleri eylem planlarının dijital ortamda izlenmesi ve takibi adına çevrimiçi bir sistem (izleme.csgb.gov.tr) kurulmuştur. Somut performans göstergeleri üzerinden oluşturulan sistem, 2022 yılı Temmuz ayı itibariyle kullanıma açılmış olup Ulusal Genç İstihdam Stratejisi ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı Eylem Planları söz konusu sistem üzerinden izlenmektedir.

Proje'nin sona erme tarihi 31 Temmuz 2023 olarak belirlenmiştir ve 4 ay süre uzatılması onaylanmıştır. Projenin hizmet bileşeni faaliyetleri 30 Kasım 2023 tarihi itibariyle tamamlanmıştır.

Hibe bileşeni kapsamında mevcut durumda hibe sözleşmeleri imzalanmış olup hibe projelerinin uygulama süresi 10-12 ay olmak üzere 1 Ekim 2023 tarihi itibariyle faaliyetlere başlanmıştır. Türkiye'nin farklı illerinden toplam 33 projeye hibe verilmiştir. Hibe projeleri Ocak 2025 itibariyle tamamlanmıştır.

5.7.4.2 Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi (2021- 2024)

18-29 yaş aralığında olup ne eğitimde ne istihdamda yer alan (NEET) kadınların sorunlarının ve ihtiyaçlarının görünür kılınmasına zemin hazırlanması, yerel/ulusal gündemde yer almalarının sağlanması ve bu sorunlara yönelik çözüm mekanizmaları kurulması için UNDP ve Sabancı Vakfı tarafından ÇSGB Çalışma Genel Müdürlüğü ve ASHB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü iş birliğinde "*Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi (2021-2024)*" 3 Aralık 2021 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır.

Proje çerçevesinde ilgili paydaşları ve kurumları harekete geçirmek üzere NEET kadınların sorun ve ihtiyaçlarının ulusal ölçekte bilinirliğinin artırılması, görünür ve görünür olmayan NEET kadınların güçlendirilmesi ve onlara ilişkin farkındalığın artırılması ile erişilebilir NEET kadınların becerilerinin ve istihdam olanaklarının geliştirilmesi faaliyetleri hayata geçirilmektedir.

Projenin bütçesi 2.225.000 ABD Doları'dır (Sabancı Vakfı tarafından 1.300.000 ABD Doları nakdi (300.000 ABD Doları mikro hibe desteği) 1.000.000 ABD Doları ayni, UNDP tarafından ise 225.000 ABD Doları ayni katkıda bulunulması taahhüt edilmiştir).

Projenin açılış toplantısı 23 Şubat 2022 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Yerel düzeyde projenin tanıtımının yapılması ve ilgili paydaşlarla bir araya gelerek proje faaliyetlerine ilişkin koordinasyonun ve iş birliğinin sağlanması için 11 Nisan 2022 tarihinde İzmir'de, 18 Nisan 2022 tarihinde Diyarbakır'da ve 29 Nisan 2022 tarihinde Adana'da istişare toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında ülkemizdeki NEET kadınlara ilişkin mevcut durumu ve ihtiyaçlarını saptamaya yönelik çalışma gerçekleştirilmiştir. Analizlere ilişkin ortaya konan ara dönem sonuçlarının paylaşıldığı odak grup toplantıları 14, 15 ve 20 Eylül 2022 tarihlerinde sırasıyla Adana'da, İzmir'de ve Diyarbakır'da gerçekleştirilmiştir. Araştırma raporu proje web sayfasından yayınlanmıştır (www.geleceginikurangenckadinlar.org).

Proje kapsamında saha araştırmasından çıkan eğitim talepleri çerçevesinde eğitimlere başlanmış olup Moda Tasarımı, Dijital Beceri, Autocad ve Lazer CNC, Tıbbi Aromatik Bitkiler, Aşçı Yardımcılığı ile Lavanta ve Salep Yetiştiriciliği ve Pazarlaması Eğitimi ve Barista eğitim başlıkları arasında yer almaktadır. Ayrıca, depremin yarattığı yıkıma dair sosyal hizmet alanında çalışan tüm ekiplerin katılımına yönelik 2 saatlik Travma Bilgilendirme Webinarı gerçekleştirilmiştir.

Mentorlük Programı kapsamında 10 Mayıs-4 Ekim tarihleri arasında toplam 1.467

mentor oturumu gerçekleşmiştir. Ayrıca projenin adını taşıyan ve projeyle ilgili her türlü bilgiye kolayca erişim imkânı sunan dijital portalda (www.geleceginikurangenckadinlar.org) NEET genç kadınların Türkiye'nin her yerinde iş, staj, eğitim ve girişim desteğine ulaşmalarını sağlayan Fırsatlar Haritası , "*Online Eğitim*", "*Mentorlük*" ve "*Hibe Programı*" gibi modüllerin yanı sıra NEET kavramıyla ilgili birçok makalelere ve istatistiklere de yer verilmiştir.

Toplam yedi proje desteklenmiş, toplam 6.409.552 TL hibe desteği verilmiştir. Proje'nin 2. faz çalışmaları devam etmekte olup yeni faz, 2025-2027 döneminde hayata geçirilmiş olacaktır.

5.7.4.3 Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı İstihdam Politikalarının Geliştirilmesi Projesi (2019-2024)

Türkiye'de kadınlar için daha çok ve daha iyi işler geliştirilmesi için ILO ile İsveç Kalkınma Ajansı (SIDA) arasında ilk fazı 2013-2018 döneminde uygulanarak tamamlanan ve ikinci fazı 2019-2024 döneminde uygulanmış olan çalışmalara ilişkin yeni dönem iş birliği anlaşması imzalanmıştır. Söz konusu iş birliği anlaşması, yaklaşık 30 milyon İsveç Kronu bütçeye sahip olup ILO tarafından oluşturulan "Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler-II" programı kapsamında yürütülen program ve projeleri kapsamaktadır.

Bu kapsamda ILO tarafından İŞKUR, Çalışma Genel Müdürlüğü, sosyal taraflar, özel sektör işletmeleri ve çeşitli STK ile çalışmalar yürütülmüştür.

Program kapsamında ILO ile ÇSGB-ÇGM iş birliğinde geliştirilen "*Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı İstihdam Politikalarının Geliştirilmesi Projesi (2019-2024)*" kapsamında, cinsiyete duyarlı istihdam politikaları üretmek için Bakanlığın kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi, kadınların insana yakışır işlerde çalışmaları ve işgücü piyasasında cinsiyet eşitliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda eğitim programları ve materyaller oluşturulması, kadın istihdamının kolaylaştırılması için çalışma mevzuatına son dönemde getirilen düzenlemelere ilişkin araştırma yapılması, Bakanlığın kadın istihdamı ve cinsiyet eşitliği alanında yürüteceği çalışmalara yol haritası oluşturması için faaliyetler yer almıştır. Projenin bütçesi 361.000 Dolar'dır.

Öncelikle Çalışma Genel Müdürlüğü faaliyetlerinin ve uygulamalarının cinsiyet eşitliği bakış açısıyla değerlendirilmesi tamamlanmış olup konuya ilişkin raporlama çalışması da yapılmıştır.

Bakanlığın katkılarıyla oluşturulan "*Dünyada ve Türkiye'de Çalışma Yaşamında Kadın*" ve "*Kadınların Daha Çok ve Daha İyi İş Fırsatlarına Erişimi için Ortak Sorumluluklar*" eğitimleri dijital eğitim portalı ILO Akademi'ye yüklenmiştir ve kullanıma açılmıştır.

Kadınların değişen işgücü piyasası dinamiklerine göre çalışma hayatında daha aktif yer almalarını sağlamak ve nitelikli kadın istihdamını artırmak adına Bakanlık ve ILO iş birliğinde ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları ve uluslararası kuruluşların temsilcileri ile akademisyenlerin katıldığı "*Kadınların Çalışma Hayatına Katılımının Artırılması: Fırsatlar Çalıştayı*" 26-27 Haziran 2024 tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır. Konferansta dönüştürücü bir güç olarak bakım ekonomisi ve bakım işi, eşit değerdeki iş için eşit ücret ve çalışma hayatında şiddete sıfır tolerans başlıklarında düzenlenen oturumlarda bahse konu hususlar derinlemesine ve çözüm odaklı olarak ele alınmıştır.

Proje kapsamında "*İşyerinde Şiddet ve Taciz Araştırması*" yürütülmüştür ve "*Kadınlar ve Erkekler Arasında İşyerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri*" başlıklı bir rapor hazırlanmıştır. Söz konusu araştırmanın bulguları ile hazırlanan raporun ve sosyal diyalog anlayışıyla geliştirilen politika ve uygulama önerilerinin ilgili taraflarla paylaşılması ve iş yerinde taciz kavramına ilişkin farkındalık oluşturulması için 16 Ekim 2024 tarihinde İstanbul'da "İşyerinde Şiddet ve Taciz Araştırması Tanıtım Konferansı" düzenlenmiştir.

Proje'nin de yer aldığı "Kadınlar için Daha Çok ve Daha İyi İşler-II Programı"nın kapanış toplantısı 16 Aralık 2024 tarihinde ilgili kamu kurum kuruluşları, sosyal taraflar, meslek kuruluşları, STK'lar, özel sektör ve uluslararası kuruluş temsilcileri ile akademisyenlerin katılımlarıyla Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıda kadın istihdamı alanında fırsatlar, zorluklar, proje kapsamında kazanımlar, iyi uygulama örnekleri ve sürdürülebilirlik konularında paneller gerçekleştirilmiştir. Ayrıca "Esnek Çalışma Biçimleri ile Kadın İstihdamı ile İnsana Yakışır İş Arasındaki İlişkinin Analizi" konulu araştırma raporunun sonuçları da paylaşılmıştır.

Bakanlık tarafından yürütülen proje çalışmalarında da iş yerlerinde psikolojik tacizle mücadele ve şiddete sıfır tolerans konusuna yer verilmektedir. Bu çerçevede "*Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi (2021-2023)*" kapsamında "*Psikolojik Taciz (Mobbing) Araştırması*" gerçekleştirilmiş olup geleceginisleri.net sayfasında kamuoyu ile paylaşılmıştır.

5.7.5 Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

ÇSGB'nin kadınların çalışma hayatına katılımını destekleyen ve istihdamlarını artırmaya yönelik yıllardır birçok aktif ve pasif işgücü politikaları uygulayan Bakanlığın ilgili kurumu Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR) tarafından, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 yılı faaliyet Planı kapsamında bugüne kadar bir çok çalışma yürütülmüştür.

5.7.5.1 İş Pozitif

İş Pozitif; Türkiye'de kadın istihdamına yönelik mesleki eğitim, teşvik ve hibe gibi destekler veren kamu kurumları, yetişmiş insan kaynağına sahip STK'lar, üretim kapasitesine sahip kadın kooperatifleri ve istihdam sağlayan özel sektör kuruluşlarının bir araya gelmesiyle oluşan kayıtlı kadın istihdamının artırılmasını sağlayacak bir iş birliği programıdır.

Kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması, çalışma hayatına aktif katılımının önemi konusunda toplumsal farkındalığın geliştirilmesi ve istihdamının desteklenmesi amacıyla 2024 yılı başında Sayın Emine Erdoğan'ın teşrifleri ve birçok Bakanın katılımı ile Kadın İstihdamı İçin Pozitif Ayrımcılık Projesi "*İş Pozitif*" hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede pilot illerde İş Pozitif Ofisleri kurulmuş, birçok ilde kadın odaklı İstihdam Fuarı düzenlenmiş ve İş Pozitif kapsamında yaklaşık 835 bin kadın istihdama kazandırılmıştır.

İş Pozitif Programı kapsamında kadınların işgücü piyasasında hiç yer alamadıkları ya da çok az yer alabildikleri alanlarda kadın istihdamının desteklenmesi için "*Her Meslekte Kadın Eli Projesi*" hayata geçirilmiştir. Bu proje kapsamında özel sektörle yapılan iş birlikleriyle kadınların daha az yer aldıkları mesleklerde yer almalarını sağlamak amacı ile bu mesleklerde düzenlenen kurslarda ve programlarda katılımcılara ödenen günlük harçlıklar artırılmıştır.

İşsizlik sigortası fonundan finanse edilen "*Kadın, Genç ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Olanların Teşviki*" olarak bilinen istihdam teşviki, 2025 yılı sonuna kadar uzatılmıştır. İstihdam edilen kişinin 18- 29 yaş grubunda olması veya kadın olması halinde verilen teşvikin süresini daha uzun tutarak genç ve kadın istihdamı desteklenmektedir. Bu kapsamda kadın ve gençleri istihdam eden işverenlere 24-54 ay arasında değişen sürelerle prim desteği sunulmaktadır. İşverenlerin, ilave istihdam ettikleri sigortalı için sosyal güvenlik primi

işveren hisselerinin tamamı (SPEK*0,2075) İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmaktadır. 2025 yılı için sigortalı başına aylık 5.396,14-40.471,06 TL tutarında destek sağlanmaktadır.

İş Pozitif kapsamında üretimde kadın istihdamının desteklenmesi amacıyla geliştirilen Kadın İstihdamı İçin Pozitif Ayrımcılık Projesi (KİPAP) ana faaliyetlerden biri olarak yer almaktadır. KİPAP, nitelikli kadın iş gücünün yetiştirilmesi ve kadınların işgücü piyasasında talep edilen becerilere sahip olmasına yönelik düzenlenen bir programdır ve bu program ile işverenler ihtiyaç duydukları işgücünü İŞKUR desteğiyle yetiştirme fırsatına sahip olmaktadır.

Projeye katılmak isteyen işverenlerin imalat sektöründe faaliyet göstermesi, en az iki çalışanı olması ve İŞKUR'a kayıtlı olması gerekmektedir. Ayrıca katılımcı kadınlardan 18-35 yaş arasında, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve işsiz olması şartı aranmaktadır. 2025 yılında bilgi ve iletişim sektörü, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyeti sektörleri de bu kapsama alınmıştır.

Bu programda ilave olarak katılımcı olan kadınlara çocuk bakım desteği de sunulmaktadır. İşverenlere her kadın işçi için aylık 32.500 TL'ye kadar ücret desteği sağlanmaktadır. Ayrıca 0-66 ay aralığında çocuk sahibi olan kadın çalışanlara aylık 7.500 TL çocuk bakım desteği, 3 ay süre ile sağlanmaktadır.

KİPAP; Adana, Adıyaman, Ankara, Bitlis, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kilis, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Osmaniye, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ olmak üzere 25 ilde uygulanmaktadır. 2025 yılında ise Proje tüm illerde uygulanacaktır. Başvurular Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri, Hizmet Merkezleri ve İŞKUR e-şube üzerinden gerçekleştirilmektedir.

5.7.5.2 İşgücü Uyum Programı (İUP)

Aktif işgücü programı olarak tasarlanan İUP ile özel politika gerektiren gruplar başta olmak üzere işsizlerin işgücü piyasasına geçişini sağlayacak bilgi ve beceri ile çalışma alışkanlığı ve disiplini kazandırılması hedeflenmektedir. Programdan 18 yaşından büyük, son 1 aydır işsiz olan, emekli ve malullük aylığı almayan Türk vatandaşları yararlanabilmektedir. İUP haftada üç güne kadar çalışma imkânı olan kamu hizmetlerinin desteklenmesine yönelik yarı zamanlı bir programdır. Aynı zamanda katılımcıların program sürecinde başka işlerde çalışma imkânları bulunmaktadır.

İUP ile sosyal hizmetler, bakım onarım ve yeşil dönüşüm kategorilerinde program

katılımcılarının görev almaları ve program sürecinde işgücü piyasasında karşılık bulacak pratik becerileri kazanmaları sağlanmaktadır. Program kapsamında verilen eğitimler ile katılımcıların işgücü piyasasına erişimlerini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Bu amaçla yararlanıcılarına iş sağlığı ve güvenliği, iş arama becerilerinin geliştirilmesi, kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim, bağımlılıkla mücadele ve finansal okuryazarlık gibi gelişimlerini sağlamaya yönelik eğitimler de verilmektedir. Bu eğitimler 2024 Eylül ayında özel politika gerektiren gruplar yani kadın, genç, uzun süreli işsiz, engelli, hanesinde çalışanı bulunmayan gibi dezavantajlı gruplar başta olmak üzere işsizlerin işgücü piyasasına dahil olmasını desteklemek ve onları işgücü piyasasına hazırlamak için verilmeye başlanmıştır. Katılımcılara günlük 1.083 TL cep harçlığı ödenmekte ve genel sağlık sigortası ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primleri karşılanmaktadır.

Bu programda kadınlar özel politika gerektiren gruplar arasında yer almaktadır ve 2024 Aralık sonu itibarıyla bu programdaki kadın katılımcıların oranı %88'dir. İUP'tan toplam 137 bin 476 kişi faydalanmış olup %87,5'i (120.300) kadındır.

5.7.5.3 Hane Destek Sistemi

"*Her Hanede En Az 1 Çalışan*" sloganı ile 2024 yılında uygulamaya başlanan "*Hane Destek Sistemi*" toplumda en dezavantajlı durumda olan dar gelirli vatandaşlara verilen özelleştirilmiş hizmetlerle, işgücüne dahil olmalarının ve onların istihdama kazandırılması hedeflenmektedir.

Sürdürülebilir geçim kaynaklarına sahip olmayan haneler için İŞKUR'un sunmuş olduğu hizmetler çok önemlidir. Bu kapsamda halihazırda İŞKUR tarafından yürütülmekte olan profilleme ve portföy çalışmalarına, bireysel bazda yürütülenlere ilave olarak hane temelli yaklaşım da eklenmektedir. Sürdürülebilir geçim kaynaklarına sahip olmayan hanelerin izlendiği "*Hane Destek Sistemi*"nde yoksul hanelerin sürdürülebilir gelir kaynaklarına ulaşabilmesini desteklemek için hane temelinde istihdam hizmetlerinin sunulması ve bu hanelerin İŞKUR hizmetlerinden faydalanması öncelikli hale getirilmektedir.

Hane Destek Sistemi içerisinde yer alan kadınlardan 3.309'u işe yerleştirilmiş, 878'i kursa katılmış, 2.584'ü Toplum Yararına Programlardan faydalanmış, 21.792'si işgücü uyum programına katılmıştır. 19.849 kadına da danışmanlık hizmeti sunulmuş olup toplam 76.975 kadın faydalanmıştır.

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda (2024-2028) kadınların, özellikle NEET genç kadınların, insana yakışır iş olanaklarına erişebilirliğini destekleyecek

şekilde değişen işgücü piyasasının ihtiyaçlarına yönelik beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. Bu amaçla mesleki eğitim kursları ve işbaşı eğitim programları ile danışmanlık faaliyetlerinden daha fazla yararlanmalarını sağlamak MEB ve İŞKUR sorumluluğundadır.

5.7.5.4 İş Avcılığı Modeli

İŞKUR'a kayıtlı 15-24 yaş aralığındaki gençlere yönelik 2019 yılında potansiyel NEET tespiti ile İş Avcılığı Modeli hayata geçirilmiştir. Bu model ile İŞKUR'a kayıtlı olan kişiler arasından potansiyel NEET olarak tespit edilen kişilerin işgücü piyasasına kazandırılması amaçlanmış ve model uygulamaya geçilmiştir. Bu modelde iş ve meslek danışmanı tarafından potansiyel NEET birey için uygun kurum hizmeti taraması yapılmakta, uygun hizmet tespit edildiğinde birey ile iletişime geçilmektedir. Bu kapsamda durumu uygun olan Potansiyel NEET gençlerin aktif işgücü programlarına ya da işe yönlendirmeleri yapılmaktadır. Ayrıca kişilerin mesleki ilgilerini, kişilik özelliklerini ve eğilimlerini belirleyerek doğru iş ve meslek seçimine yönlendirilmesi için mesleki yönelim test bataryası uygulaması ile akran danışmanlığı ve rol modeli uygulamalarıyla kişilerin işgücü piyasasına hazır bulunuşluk düzeylerinin yükseltilmesi hedeflenmektedir.

5.7.5.5 Toplum Yararına Programlar

Afet, salgın, acil durum dönemlerinde ve diğer mücbir sebeplerde kamu hizmetlerinin desteklenmesi yoluyla özel politika gerektiren gruplar başta olmak üzere işsiz bireylerin çalışma alışkanlığından ve disiplininden uzaklaşmalarını engellemek ve bu kişilere geçici gelir desteği sağlamak üzere aktif işgücü hizmetleri kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği İŞKUR tarafından yapılarak Toplum Yararına Programlar (TYP) düzenlenmektedir.

Engelli, şiddet mağduru, geçici/uluslararası koruma altındaki kadınlar ile afetlerden etkilenen kadınların; mesleki gelişimine, istihdama katılımına ve işgücü piyasalarına dahil olmalarının kolaylaştırılmasına yönelik İŞKUR'un aktif işgücü hizmetleri kapsamında mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları, toplum yararına programlar, diğer kurs, program, proje ve özel uygulamalar düzenlenmektedir.

Depremden etkilenen 11 ilde düzenlenen işbaşı eğitim programlarına ve mesleki eğitim kurslarına 6 Şubat 2023'ten 28 Ocak 2025 tarihine kadar 16 bin 948 kadın katılmıştır. 2012 yılında uygulaması başlayan beceri eğitim kurslarına ve uygulamalı eğitim

programlarına geçici koruma ve uluslararası koruma altındaki 12 bin 950 kadın katılmıştır. 2012 yılından 2024 yılı sonuna kadar aktif işgücü programları kapsamındaki işbaşı eğitim programına ve mesleki eğitim kursuna katılan engelli kadın sayısı 20 bin 173'tür. 2024 yılında TYP'lerden 103.471 kadın (%67) yararlanmıştır.

Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımlarını desteklemek üzere sığınma evlerinde kalan kadınlara iş arama becerileri seminerleri verilmekte ve kadınların işgücü piyasasına dahil olmaları kolaylaştırılmaya çalışılmaktadır. İş arama becerilerinin geliştirilmesi süreci, becerilerin tanımlanması, işveren beklentileri, iş imkânları, iş talep formu, etkili özgeçmiş hazırlama yöntemleri, takdim mektubu, görüşme sırasında işveren tarafından beğenilmeyen davranışlar ve benzeri konuların anlatıldığı iş arama becerilerinin geliştirilmesi semineri bu kadınlara verilmektedir.

2012 yılında (mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve ÇSGB arasında imzalanan iş birliği protokolü kapsamında "*Kadınların Sosyo-Ekonomik Konumlarının Güçlendirilmesi ve İstihdamının Artırılması*" için "*İŞKUR tarafından yürütülen toplum yararına çalışma programlarında kadın konukevlerinde kalan ve şiddet mağduru kadınların öncelikli gruplar arasında değerlendirilmesi*" dikkate alınmıştır. Ayrıca ASHİM tarafından İŞKUR'a yönlendirilen kadınların iş gücü piyasası ihtiyaçlarının da dikkate alınarak İŞKUR hizmetlerinden yararlanmasının sağlanması kapsamındaki yükümlülükleri ÇSGB sorumluluğuna verilmiştir. Bunun yanı sıra ŞÖNİM'ler ile irtibata geçilerek hizmet alması öngörülen kişilerin danışmanlık faaliyetleri kapsamında -tercihen kadın iş ve meslek danışmanlarınca- Mart 2013 itibarıyla belirli dönemlerde düzenlenen ziyaretlere göre İŞKUR hizmetlerinden yararlandırılmaları sağlanmıştır. 2024 yılında 2.539 kadın iş arama becerileri eğitimi almıştır. 2013 yılından 2024 yılsonuna kadar 9.860 kadın bu kapsamda iş arama becerileri eğitimi almıştır.

İşsizlikle mücadele kapsamında mevcut istihdamın korunması ve/veya artırılması için İşsizlik Sigortası Fonu'ndan finanse edilerek 2009 yılından bu yana ülke genelinde 16 adet istihdam teşviki uygulanmıştır. Söz konusu teşvik uygulamalarında başta özel politika gerektiren gençler, kadınlar ve engelliler olmak üzere işsiz bireyler çeşitli şartlara göre istihdam eden işverenlere belirli süreyle sosyal güvenlik prim desteği sağlanarak istihdamın korunması ve işsizliğin azaltılması hedeflenmektedir.

Hâlihazırda yürürlükte olan 4447 sayılı Kanun'un geçici 10'uncu maddesi kapsamında 2011 yılından bu yana uygulanan Kadın, Genç ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Olanların İstihdamı Teşviki ile başta özel politika gerektiren gençler ve kadınlar olmak üzere işe giriş tarihi itibarıyla en az 6 aydır işsiz olan bireylerin istihdamının desteklenmesi için 31/12/2025

tarihine kadar özel sektör iş yerleri tarafından ek istihdamı sağlanan sigortalıların, sosyal güvenlik sigorta primi işveren payının tamamı karşılanacaktır. 2025 yılı için sigortalı başına aylık 5.396,14- 40.471,06 TL tutarında destek sağlanmaktadır.

2002 yılından 2024 yılı sonuna kadar toplam 15 milyon kişi (14.993.326) İŞKUR aracılığıyla işe yerleştirilmiş olup bunun %33,1'i kadındır. (4.968.170 kadın). 2024 yılında ise 1 milyon 453 bin 833 kişi işe yerleştirilmiştir ve bunun 555 bin 921'i (%38,2'si) kadınlardan oluşmaktadır.

"*Kadın, Genç ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Sahibi Olanlara Yönelik Teşvik*" kapsamında 31 Aralık 2025 tarihine kadar işsiz olan kimseleri, sigortalı sayılarına ilave olarak istihdam eden, özel sektör işverenlerinin bu kişiler için prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primleri işveren hisselerine ilişkin tutarlar (5.916,25 ila 44.371,88 TL) 6 aydan 54 aya kadar değişen sürelerle İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmaktadır. Bu destek kapsamında istihdam edilen kişinin kadın olması durumunda destek süresi, 24-54 ay arasında değişmektedir.

5.7.5.6 Sosyal Yardım İstihdam Bağlantısı

Sosyal yardım-istihdam bağlantısının etkinleştirilerek çalışabilir durumdaki yardım alanların üretken ve kendine yetebilir duruma gelmesini sağlamak ve böylelikle sosyal yardım sisteminin daha etkin hale gelmesini ve yardım bağımlılığının önlenmesini sağlamak İŞKUR'un temel görevlerindendir. Sosyal Yardım Dayanışma Vakfı (SYDV) ile iş birliği içinde sosyal yardım yaralanıcılarına İŞKUR tarafından sunulan hizmetlere bağlı olarak 2024 sonu itibarıyla 2020 yılından bu yana yaklaşık 339 bin danışmanlık sağlanmıştır. 56 bin kişi aktif işgücü programlarına yönlendirilirken 73 bin kişi ise özel sektörde işe yerleştirilmiştir. Sosyal yardım yararlanıcıları özel sektör açık işlerinde iş görüşmesine gitmeleri halinde (yılda en fazla üç defa) "*aylık net asgari ücretin en fazla % 10'una kadar*" işe yönlendirme yardımını, işe yerleşmeleri halinde ise brüt asgari ücretin 1/3'ü tutarında tek seferlik işe başlama yardımını SYDV'lerden talep edebilmektedir.

Verilen hizmetlere karşın işgücü piyasasına girmeme konusunda ısrar eden sosyal yardım yararlanıcıları, yardımlara bağımlılığı azaltma adına yardım durumlarının tekrar değerlendirilmesi için SYDV'lere yönlendirilmektedir. Bu amaçla 2024 yılında yaklaşık 1.500 çalışabilir durumdaki sosyal yardım yararlanıcısı SYDV'lere yönlendirilmiştir.

5.7.5.7 İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları

Görevi kapsamında olan ilin; işgücü, istihdam ve mesleki eğitim ihtiyacını tespit etmek, mesleki ve teknik eğitim kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitim ve istihdam konularında etkinlik ve verimliliği artırmak için yerel düzeyde politikalar oluşturmak, plan yapmak ve karar almak İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları (İİMEK)'nın görevleri arasındadır. Ayrıca ilgili kurum ve kuruluşlara görüş ve önerilerde bulunmak gibi büyük öneme sahip görevleri bulunan kurullar, çok taraflı sosyal diyalog mekanizmalarının önemli bir örneğini oluşturmaktadır.

İİMEK, İŞKUR'un dört ana organından biridir. Yıl içinde dört defa olağan, gerektiğinde olağanüstü toplanmaktadır. Kurul toplantılarına, kadınların işgücüne katılımlarını artırmaya yönelik yapılacak çalışmaları desteklemek amacıyla kurulların çalışma usul ve esaslarını düzenleyen kurum içi mevzuatta yer alan 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nin gereği olarak ilde kadın konusunda faaliyette bulunan STK'lardan bir temsilcinin de davet edilmesi zorunludur.

5.7.5.8 Her Meslekte Kadın Eli Projesi

Özellikle kadınların iş gücü piyasasında yer alamadıkları ya da çok az yer aldıkları alanlarda kadın istihdamının desteklenmesi amacıyla yürütülen bir projedir. Proje kapsamında; vinç operatörlüğü, kamyon şoförlüğü, imalat sektörünün belli alanlarında, uzmanlık gerektiren alanlarda, kadın istihdamının az olduğu tüm sektörlerde kadın istihdamına destek verilmektedir. Belirlenen 100 meslekte düzenlenen kurs ve programlarda katılımcılara ödenen cep harçlıkları yüzde 30 oranında artırılmıştır.[766]

5.7.6 Sosyal Güvenlik Kurumu

Ülkemizdeki sosyal güvenliğin genel yapısı; Anayasa'nın 60'ıncı maddesinde "*Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.*" şeklinde ifade edilmiştir. Buna göre sosyal güvenlik, sosyal devlet ilkesi kapsamı ile birlikte sosyal sigortacılık esaslarına dayanmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi, sosyal devletin gereği, özel sigortacılıktan farklı olarak birebir fayda/maliyet dengesi gözetilmeden sosyal denkleştirme, sosyal adalet ve sosyal korumayı gerçekleştirme amacı

[766] 27.02.2025 Tarihli 19.Toplantı Tutanağı, s.4. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4118.

etrafında oluşturulmuştur. Bu durum sosyo-ekonomik ve demografik değişimlerin neden olduğu tüm risklerin sistem tarafından taşınmasına neden olmaktadır.

Sigorta sistemimizin finansmanı, alınan primler vasıtasıyla sağlanmakta olup, aktif sigortalılardan alınan primler, tüm sigortalıların ödemelerini karşılamak üzere kullanılmaktadır. Bu tür finansman, dağıtım yöntemi olarak adlandırılmakta ve nesiller arası dayanışma esasına dayanmaktadır. Sosyal sigorta primleri sosyal sigorta programlarının en önemli gelir kaynağıdır. Primleri vergilerden ayıran en önemli özelliği sigortalı ve hak sahiplerine sosyal risk gerçekleştiğinde geri dönmesidir.

Günümüzde bütüncül sosyal güvenlik politikaları; malullük, yaşlılık ve ölüm sigortasına dayanan başta uzun vadeli sigorta kolları olmak üzere iş kazası, meslek hastalıkları, hastalık ve analık sigorta kollarını kapsayan kısa vadeli sigorta kolları ile sağlık ve bakım sigortalarını içermektedir. Türkiye'de ise bakım sigortası hariç diğer sigorta kolları, 2006 yılında çıkarılan ve sosyal güvenlik sisteminde reform olarak kabul edilebilecek Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile uygulamada birlik ilkesine dayanmıştır.[767]

Bu kapsamda, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile yapılan "*Sosyal Güvenlik Reformu*" ile sosyal güvenlik sistemi yeniden düzenlenerek, sistemin katılımcı, eşit ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır. Söz konusu reformla 2006 yılında farklı norm ve standartlara göre hizmet sunan SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı tek çatı altında birleştirilmiştir. Böylece bütün vatandaşları kapsayan adil bir sistemin temelleri atılmıştır.[768]

5510 sayılı Kanun'un İkinci Bölümünde Geçici ve Son Hükümler kısmında "*Malûllük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortasına İlişkin Bazı Geçiş Hükümleri*" başlığı altındaki geçici maddeler ile 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı, 2/9/1971 tarihli ve 1479 sayılı, 17/10/1983 tarihli ve 2925 sayılı, bu Kanunla mülga 17/10/1983 tarihli ve 2926 sayılı, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı kanunlar ile 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Kanunun geçici 20'nci maddesine göre sandıklara tabi sigortalılık başlangıçları ile hizmet süreleri, fiilî hizmet süresi zammı, itibarî hizmet süreleri, borçlandırılan ve ihya edilen süreler ve sigortalılık süreleri tabi oldukları kanun hükümler, aylık bağlanması ve hesaplanması gibi konularda düzenlemeler yapılmıştır. 5510 saylı Kanunun Geçici 1'inci maddesinde; "*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar*

[767] Toker, B., Şahin, H. (2024), *Kadın İşgücüne Katılım Oranı ile Doğurganlık Hızındaki Değişimin Sosyal Güvenlik Sistemine Etkisi: Projeksiyon Analizi*, Sosyal Güvence Dergisi, Sayı 24, s. 1106

[768] https://www.sgk.gov.tr/Hakkimizda/Index/c4953319-ea98-439f-89e0-4b1cdddbed55/ (Erişim Tarihi: 22.02.2025)

Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ve bu Kanunla mülga 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında kabul edilir." belirtilen hükmü ile 5510 sayılı Kanun öncesi kanunlara göre sigortalı olanların sigortalılık durumu belirtilmiştir.

Sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına alacak, sosyal sigortacılık ilkelerine dayalı, etkin, adil, kolay erişilebilir, aktüeryal ve malî açıdan sürdürülebilir, çağdaş standartlarda bir sosyal güvenlik sisteminin gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmuş olan Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)'nun görevleri, 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 405'inci maddesinde açıklanmıştır:[769]

- Ulusal kalkınma strateji ve politikaları ile yıllık uygulama programlarını dikkate alarak sosyal güvenlik politikalarını uygulamak, bu politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak,
- Hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak,
- Sosyal güvenliğe ilişkin konularda; uluslararası gelişmeleri izlemek, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar ile iş birliği yapmak, yabancı ülkelerle yapılacak sosyal güvenlik sözleşmelerine ilişkin gerekli çalışmaları yürütmek, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmaları uygulamak,
- Sosyal güvenlik alanında eğitim, araştırma ve danışmanlık faaliyetleri yapmak ve yaptırmak, kamu idareleri arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlamak,
- Mevzuat ile Kuruma verilen görevleri yapmaktır.

SGK, vatandaşlara doğumundan ölümüne kadar, hatta ölümünden sonra da hak sahiplerine sağlık, sigorta ve sosyal yardım alanlarında, "*Kaliteli, adil, kolay erişilebilir, insan odaklı hizmet veren, aktüeryal ve mali açıdan sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemini yürütmek ve geliştirmek*" misyonu doğrultusunda hizmetleri sunmaktadır. Tüm bu hizmetler 4

[769] https://www.sgk.gov.tr/Hakkimizda/Index/c4953319-ea98-439f-89e0-4b1cdddbed55/ (Erişim Tarihi: 22.02.2025).

nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 406'ncı maddesine göre belirlenen Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Başkanlık organları ile gerçekleştirilmektedir.[770]

5.7.6.1 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında Kadınların Sigortalılık Durumu

Modern dünyada sosyal güvenlik kişi için vazgeçilmez bir hak olduğu gibi devlet için ise bir ödevdir. Bu kavram içinde sosyal güvenlik kadını gerek sigortalı ve gerekse dul kadın veya yetim kız olarak ayrıcalıklı haklara kavuşturmuştur. Bu nedenle sosyal güvenlik özellikle kadınları ortaya çıkabilecek sosyal risklere karşı korumayı amaçlamaktadır.[771]

Ülkemizde kadınlar, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun ilgili maddelerine göre sigortalı sayılmakta ve yine aynı kanunun ilgili maddelerine göre, sosyal sigorta hükümleri ile getirilen haklar kapsamında aylık veya gelir sahibi olabilmekteler; hastalıkta veya sağlıkta tedavi edici veya koruyucu sağlık hizmetlerinden genel sağlık sigortası kapsamında sigortalı olarak yararlanabilmektedirler.

Buna göre; sosyal sigortalar yani "*kısa ve uzun vadeli sigorta kolları*" ve genel sağlık sigortası sistemi bakımından ulusal mevzuattaki hak ve yükümlülükler açıklanacaktır.

5.7.6.2 Sosyal Sigorta Bakımından 5510 Sayılı Kanun Kapsamında Haklar

5510 sayılı Kanun'un kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından; "*Sigortalılara İlişkin Hükümler*" bölümünde yer alan "Sigortalı Sayılanlar" başlığı altında yer alan 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bendlerine göre sigortalı sayılma şartları, cinsiyet ayrımı olmadan kadın ve erkek Türk vatandaşları için hüküm altına alınmıştır.

Ülkemiz sosyal güvenlik sisteminin "*ana yasası*" olarak kabul edebileceğimiz 5510 sayılı Kanun'un 92'nci maddesinde yer alan "*Kısa ve uzun vadeli sigortalar ile genel sağlık sigortası kapsamındaki kişilerin sigortalı olması zorunludur. Bu Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir*." hükmü gereğince; kısa ve uzun vadeli sigortalar (iş kazası, meslek hastalığı, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları) ile genel

[770] https://www.sgk.gov.tr/Hakkimizda/Index/c4953319-ea98-439f-89e0-4b1cdddbed55/ (Erişim Tarihi: 23.02.2025).
[771] Ayhan, A. (2012), "*Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri*", Sosyal Güvenlik Dergisi, 2 (2), 41-55.

sağlık sigortası kapsamında çalışan kadın ve erkeklerin sigortalılığının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Ülkemizde çalışma hayatı içinde yer alan kadın sigortalıların bilgileri 5510 sayılı Kanun kapsamında yer alan statülerine göre ayrıca verilmiştir.

Tablo 45. Zorunlu Sigortalı Kollarına Göre Kadın ve Erkek Sigortalı Sayıları, 2024 yılı[772]

2024 YILI		KADIN	ERKEK
4/1-a Aktif Sigortalı		**6.626.375**	**12.272.916**
4/1-b Aktif Sigortalı	Zorunlu (Tarım Hariç)	604.292	1.885.248
	Muhtar	1.142	22.999
	Tarım	105.478	321.820
	İsteğe Bağlı	71.595	54.300
	4/1-b Aktif Sigortalı Toplam	**782.507**	**2.284.367**
4/1-c Aktif Sigortalı		**1.402.932**	**2.256.653**

Kaynak: SGK Aylık İstatistik Bülteni 2024.

5.7.6.2.1 Kısa ve Uzun Vade Sigorta Kolları Bakımından Haklar

Ülkemizde sosyal güvenlik sistemi, kadınlara gerek sigortalı ve gerekse dul kadın veya öksüz/yetim kız olarak ayrıcalıklı haklar tanımaktadır.

Bu bölümde sosyal güvenlik sisteminde kadınların durumu, kısa vadeli sigorta kollarını oluşturan "*iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası*" ile uzun vade sigorta kollarını oluşturan "malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası" bakımından sahip oldukları haklar açıklanmaktadır.

5.7.6.2.1.1 Kısa Vadeli Sigorta Kolları

Kısa vadeli sigorta kolları uygulamaları ile sigortalının işe veya çalışmaya başlar başlamaz oluşabilecek risklere karşı, sigortalıya veya yakınlarına koruma sağlanması amaçlanmaktadır. Kısa vadeli sigorta kollarını nitelikleri bakımından, "*Mesleki Risk*" ve "*Sosyal Risk*" sigorta kolları olmak üzere iki ana grup altında toplamak mümkündür.

1- Mesleki Riskler: İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları,

2- Sosyal Riskler: Hastalık ve Analık halleridir.

[772] https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Aylik/42919466-593f-4600-937d-1f95c9e252e6, SGK Aylık İstatistik Bülteninden 2024 yılı verileri alınmıştır (Erişim Tarihi: 22.02.2025).

5.7.6.2.1.1.1 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası

5.7.6.2.1.1.1.1 İş Kazası Sigortası

Kısa vadeli sigorta grubunun içinde yer alan iş kazası sigortası özellikle ülkemizde yaşanan iş kazası vakalarını dikkate aldığımızda tüm sigortalılar için hayati öneme sahiptir. İş kazası, kişinin çalışma hayatında 5510 sayılı Kanunun 13'üncü maddesinde sayılan hallerden birinde meydana gelen ve sigortalıyı bedenen veya ruhen engelli hale getiren olaydır.

5510 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde "*iş kazası;*

a) Sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada,

b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya görevi nedeniyle, sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş veya çalışma konusu nedeniyle iş yeri dışında,

c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak iş yeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

d) Emziren kadın sigortalının, çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında,

meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır" şeklinde tanımlanmıştır.

Sigortalı kadının, çalışma koşulları içinde erkek sigortalılar gibi, çeşitli risklerden doğan kazalardan dolayı iş kazasına uğraması doğaldır. Burada sosyal güvenlik sistemi erkek sigortalılardan ayrı ve kadın sigortalılara özgü olarak "*emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda*" meydana gelen kazaları iş kazası olarak belirleyerek kadınların bu ayrıcalıklı durumu kanun maddesinde yer almıştır.

İş kazası sigortasında sigortalılara bazı mali haklar da sağlanmaktadır. 5510 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesine göre sağlanmakta olan haklar aşağıda sunulmuştur:

a) Sigortalıya; geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi.

b) Sigortalıya; sürekli iş göremezlik geliri bağlanması.

c) İş kazası sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine; gelir bağlanması.

d) Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına; evlenme ödeneği verilmesi.

e) İş kazası sonucu ölen sigortalı için; cenaze ödeneği verilmesi.

5510 sayılı Kanun'un 20'nci maddesine göre; sigortalının sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ya da iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybetmesi sonucu

sigortalının hak sahiplerine "*ölüm geliri"* bağlanmaktadır. Ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm geliri bağlanması için sigortalılık süresi, yaş veya prim ödeme gün sayısı gibi koşullar bulunmamakta olup kişi sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı gün iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybettiği takdirde bile, hak sahiplerine ölüm geliri bağlanabilmektedir. Bu madde kapsamında sigortalı çalışanın erkek ya da kadın olmasına bakılmamakta kanun önünde eşit haklara sahip bulunmaktadır.

a) Hayatını Kaybeden Sigortalının Eşine Ölüm Geliri Bağlanmasının Şartları:

Eşine aylık bağlanması için, ölüm tarihinde sigortalının eşi ile yasal evlilik bağı bulunması şarttır. Sigortalının dul eşine %50'si; aylık bağlanmış çocuğu bulunmayan dul eşine ise Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde %75'i oranında aylık bağlanacaktır.[773]

b) Kız çocuklara ölüm geliri bağlanabilmesi için;

Ölen sigortalının çocuklarına ölüm geliri bağlanabilmesi için çocukların cinsiyeti, yaşı, malul olup olmaması, öğrenim durumu ve medeni hali gibi kıstaslar mevcuttur.

Hak sahibi çocuklara ölüm aylığı bağlama şartları aşağıda açıklanmış olmakla birlikte, 5510 sayılı Kanunun 34'üncü maddesine göre; ölüm aylığı bağlanması talebinde bulunan çocuklardan 4/1-(a) kapsamında sigortalı sayılanlara; 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurana kadar aylık bağlanmaktadır. Aylık almakta iken 4/1-(a) kapsamında sigortalılığa tabi çalışmaya başlayan hak sahibi çocukların da Kanunda belirtilen yaş ve öğrencilik nitelikleri devam ettiği sürece bağlanan aylıkları kesilmemektedir.

- Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmıyor olmaları,
- Kendi sigortalılıkları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması,
- Kız çocuklarının evli olmamaları veya evli olmakla birlikte sonradan boşanmış veya dul kalmış olmaları şarttır. Kız çocuklarına ölüm aylığı bağlanabilmesi için herhangi bir yaş ya da öğrenim durumu şartı bulunmamaktadır.[774]

İş kazası sonucu ölen sigortalının "*gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi*" ile yetim/öksüz kalan kız çocukları için ayrıcalıklı bir sosyal güvenlik

[773] https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/2eb7ca77-da9a-4c74-8cc1-de9d9c9490a1/Olum-Geliri-2023-01-24-09-30-51 (Erişim Tarihi:17.03.2025).
[774] https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/2eb7ca77-da9a-4c74-8cc1-de9d9c9490a1/Olum-Geliri-2023-01-24-09-30-51 (Erişim Tarihi:17.03.2025).

hakkı sağlanmaktadır. İş kazası nedeniyle ölen sigortalıdan dolayı ölüm geliri bağlanmış olan ve evlenmeleri nedeniyle, gelirleri kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde aldıkları gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere "*evlenme ödeneği*" olarak kendilerine peşin ödenmektedir. 5510 sayılı Kanun'la daha önce, 4/1-a ve 4/1-c sigortalıları için bulunan bu uygulamanın kapsamı genişletilerek 4/1-b kapsamında ölüm aylığı alan kız çocukları için de evlenme ödeneği verilmeye başlanmıştır.

Ayrıca iş kazasına bağlı nedenlerle iş kazası sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen sigortalı kadın/erkek için cenaze yardımı yapılmaktadır. Ölen sigortalının hak sahiplerine, eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa anne babasına, o da yoksa kardeşlerine "cenaze ödeneği" verilmektedir.

Cenaze ödeneği tutarı SGK Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden belirlenmekte olup, "2025 yılı için cenaze ödeneği miktarı 4.888,00 TL"dir.[775]

5.7.6.2.1.1.1.2 Meslek Hastalığı

Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleridir.[776]

5510 sayılı Kanun'a göre meslek hastalığı kapsamında bulunan sigortalılar aşağıda sunulmuştur.

- Hizmet akdi ile çalışanlar (4/1-a),
- Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar ile köy ve mahalle muhtarları (4/1-b),
- Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevlerinde çalışanlar,
- Aday çırak, çırak ve stajyerler,
- Harp Malulleri ile Vazife Malullüğü aylığı bağlanmış malullerden Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında çalışanlar,
- Türkiye İş Kurumu kursiyerleri,
- Sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki iş yerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri,
- İntörn öğrenciler,

[775] https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/fd3822ec-1d90-49fb-bd98-09ba1560465a/Cenaze-Odenegi-2025-02-27 (Erişim Tarihi:25.02.2025).
[776] https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/a4b7b555-198f-41e4-a020-fa52276bda37/Meslek-Hastaligi-2022-07-21-10-54-41 (Erişim Tarihi:25.02.2025).

- Tarım ve orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışan sigortalılar,
- Ek 9'uncu maddede belirtilen şartlarda ev hizmetlerinde çalışan sigortalılar.

Meslek hastalığı sigortasından doğan haklardan yararlanabilmek için herhangi bir prim günü sınırı bulunmamakta olup, meslek hastalığı sigortasından sağlanan mali haklar şunlardır:

- Geçici İş Göremezlik Ödeneği
- Sürekli İş Göremezlik Geliri
- Ölüm Geliri
- Evlenme Ödeneği
- Cenaze Ödeneği

Meslek hastalığı sonucu ödenen geçici iş göremezlik ödeneğinin yararlanma koşulları arasında belli bir sigortalılık süresi, prim ödeme gün sayısı ve yaş gibi faktörler yer almaz. Sigortalılık niteliği devam eden sigortalının meslek hastalığı sonucu iş göremez hale gelmesi durumunda Kurumca geçici iş göremezlik ödeneği ödenir.

Ancak, 4/1-b sigortalıları ile tarım ve orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışan sigortalılarının geçici iş göremezlik ödeneği hakkından yararlanabilmeleri için genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması gerekmektedir.

Sürekli iş göremezlik geliri ise, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve engellilik nedeniyle Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden Kurum sağlık kurulunca meslekte kazanma gücü en az % 10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalıya bağlanmaktadır.

İşsizlik sigortası kapsamında açıklanmış olan ölüm geliri, evlenme ve cenaze ödeneği verilmesine koşullar, meslek hastalığı geçiren sigortalının vefatı halinde hak sahipleri için de geçerlidir.

5.7.6.2.1.1.2 Hastalık ve Analık Sigortası

5.7.6.2.1.1.2.1 Hastalık Sigortası

5510 sayılı Kanun'un 15'inci maddesine göre; "*4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalı*" olarak çalışan kişinin iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar, hastalık hali olarak tanımlanmıştır.

Hastalık halinde kadın/erkek sigortalının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kalmalarını; hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını, iş kazası ile meslek

hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla SGK tarafından finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri 5510 sayılı Kanun'un 67'nci maddesinde belirtilmiştir. Söz konusu maddeye göre hastalık halinde;

1) Kişilerin hastalanmalarına bakılmaksızın kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile insan sağlığına zararlı madde bağımlılığını önlemeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri,

2) Kişilerin hastalanmaları halinde ayakta veya yatarak hekim tarafından yapılacak muayene, hekimin göreceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik muayeneler, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, hasta takibi ve rehabilitasyon hizmetleri, organ, doku ve kök hücre nakline ve hücre tedavilerine yönelik sağlık hizmetleri, acil sağlık hizmetleri, ilgili kanunları gereğince sağlık meslek mensubu sayılanların hekimlerin kararı üzerine yapacakları tıbbî bakım ve tedaviler,

3) Kişilerin hastalanmaları halinde ayakta ya da yatarak yapılan diş muayenesi gibi ağız ve diş hastalıkların teşhis ve tedavisi, diş protez uygulamaları gibi uygulamalar, 18 yaşını doldurmamış kişilerin ortodontik diş tedavilerinin SGK tarafından belirlenen tutarı, sağlanacak sağlık hizmetleri ile ilgili teşhis ve tedaviler için gerekli olabilecek tıbbi cihaz ve malzemelerin sağlanması, takılması, garanti sonrası bakımı, onarımı ve yenilenmesi hizmetleri Genel Sağlık Sigortasınca sağlanmaktadır.

Ayrıca sigortalı kadın/erkek hastanın yurt içinde yapılması mümkün olmayan tetkiklerin yurt dışında yapılması sağlanabilmektedir. Diğer taraftan vücut bütünlüğünü sağlamak amacıyla yapılan ve iş kazası ile meslek hastalığına, kazaya, hastalıklara veya konjenital nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan durumlarda yapılacak sağlık hizmetleri de karşılanmaktadır.

Sigortalının Genel Sağlık Sigortası kapsamında sağlık hizmetlerinden faydalanabilmesi için zorunlu olarak ödemesi gereken sigorta prim süresi bulunmaktadır. Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün genel sağlık sigortası prim ödeme gün sayısının olması şarttır. Bu şart genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamından çıkanların genel sağlık sigortalısı olduğu tarihten itibaren 30 gün içinde sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi için prim ödeme gün sayısı aranmamaktadır.

Ayrıca genel sağlık sigortası kapsamında sağlık hizmetlerinden faydalanabilmek için sigortalı kadın/erkek sigortalının sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün genel sağlık sigortası primi ödeme gün sayısı hesabında;

a) hükümlülükle sonuçlanmayan tutuklulukta geçen süre,

b) İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortalarından geçici iş göremezlik ödeneği alan sigortalının iş göremediği süre,

c) sigortalının greve iştirak etmesi veya işverenin lokavt yapması hallerinde geçen süre dikkate alınmaz.

Sigortalı genel sağlık sigortalısı sayılma şartlarının yitirilmesi durumunda, devam etmekte olan tedavi nedeniyle sağlanacak sağlık hizmetleri kişinin iyileşmesine kadar sürmektedir. Bu kapsamda genel sağlık sigortalısı sayılan kadın/erkek sigortalının, zorunlu sigortalılıklarının sona erdiği tarihten itibaren 10 gün süreyle genel sağlık sigortasından yararlanırlar. Bu kişilerin sigortalılık niteliğini yitirdikleri tarihten geriye doğru bir yıl içinde 90 günlük zorunlu sigortalılıkları varsa, sigortalılık niteliğini yitirdikleri tarihten itibaren 90 gün süreyle bakmakla yükümlü olduğu kişiler dahil sağlık hizmetlerinden yararlandırılırlar.

Hastalık sigortasından sigortalıya hastalık haline bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince, günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilir. Ancak kadın/erkek sigortalının geçici iş göremezlik ödeneğine hak kazanabilmesi için iş göremezliğin başladığı tarihten önceki bir yıl içinde en az 90 gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şarttır.

5.7.6.2.1.1.2.2 Analık Sigortası

5510 sayılı Kanun'un 15'inci maddesine göre; 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleri analık hali kabul edilir.

5510 sayılı Kanun'a göre;

- 4/1-a sigortalılık statüsüne tabi sigortalılar,
- 4/1-b sigortalılık statüsüne tabi sigortalılar (4'üncü maddenin birinci fıkrasının b bendinin 3 numaralı alt bendine tabii kadın sigortalılar hariç),
- Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevlerinde çalışan hükümlü ve tutuklular,
- Sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki iş yerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri,
- Ev hizmetlerinde çalışanlardan ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olanlar

analık sigortasının kapsamında bulunmaktadır.

Sosyal sigorta sisteminde "*Analık Sigortası*" kadın sigortalılara ve erkek sigortalının sigortalı olmayan eşinin analık hallerinde bazı haklar tanımıştır.

Bu kapsamda 5510 sayılı Kanun'un 63'üncü maddesine göre; analık sebebiyle ayakta veya yatarak; hekim tarafından yapılacak muayene, hekimin göreceği lüzum üzerine teşhis için gereken klinik muayeneler, doğum, laboratuvar tetkik ve tahlilleri ile diğer tanı yöntemleri, konulan teşhise dayalı olarak yapılacak tıbbî müdahale ve tedaviler, hasta takibi, rahim tahliyesi, tıbbî sterilizasyon ve acil sağlık hizmetleri, ilgili kanunları gereğince sağlık meslek mensubu sayılanların hekimlerin kararı üzerine yapacakları tıbbî bakım ve tedaviler finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri kapsamında bulunmaktadır.

Analık sigortasından sigortalıya, emzirme ödeneği ve geçici iş göremezlik ödeneği ödenmektedir.

Analık sigortasından sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe, bu Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılardan; kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadına ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşine, her çocuk için yaşaması şartıyla doğum tarihinde geçerli olan emzirme ödeneği verilir. Emzirme ödeneği 2008 yılından itibaren 5510 sayılı Kanun'la birlikte 4/1-b kapsamında (kendi nam ve hesabına çalışan) sigortalılar için de verilmeye başlanmıştır.

Sigortalı kadına veya sigortalı olmayan eşinin doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe emzirme ödeneği verilebilmesi için, Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının;

a) (a) bendi kapsamında olanlar için doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi bildirilmiş olması,

b) (b) bendi kapsamında olanlar için doğumdan önceki bir yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta kolları primi yatırılmış ve genel sağlık sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şarttır.

Emzirme ödeneğine hak kazanan sigortalılardan 5510 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesine göre sigortalılığı sona erenlerin, bu tarihten başlamak üzere üçyüz gün içinde çocukları doğarsa, sigortalı kadın veya eşi analık sigortası haklarından yararlanacak sigortalı erkek, doğum tarihinden önceki onbeş ay içinde en az 120 gün prim ödenmiş olması şartıyla emzirme ödeneğinden yararlandırılır. Bir defaya mahsus olmak üzere, doğan her çocuk için yaşaması şartıyla 1.238 TL (2025 yılı için) verilmektedir.

Analık sigortasından sigortalıya hastalık haline bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince, günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilir. 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü

maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile (b) bendinde belirtilen muhtarlar ile aynı bendin (1), (2) ve (4) numaralı alt bentleri kapsamındaki sigortalı kadının analığı halinde, doğumdan önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şartıyla,

- doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede, çoğul gebelik halinde ise doğumdan önceki sekiz haftalık süreye iki haftalık süre ilâve edilerek çalışmadığı her gün için,
- erken doğum yapması halinde doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılamayacak süreler ile isteği ve hekimin onayıyla doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışması halinde, doğum sonrası istirahat süresine eklenen süreler için,

geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir.

Burada geçici iş göremezlik ödeneği sadece sigortalı olan kadının kendisine analığı halinde verilmektedir. Sigortalı erkeğin sigortalı sayılmayan karısı bu ödenekten yararlanma hakkına sahip değildir.

İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve sigortalı kadının analığı halinde verilecek geçici iş göremezlik ödeneği, yatarak tedavilerde 5510 sayılı Kanun'un 17'nci maddesine göre hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisidir.

5.7.6.2.1.1.3 Doğum Borçlanması

5510 sayılı Kanun, kadın sigortalıların doğum ya da analık izni sürelerini borçlanarak izinde geçen sürelerin prim ödeme gün sayısı içinde hesaplanmasına olanak tanımaktadır. Buna göre 41'inci madde kapsamında kadın sigortalı için borçlanma şartları şunlardır:

- 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında sigortalı olunması
- Sigortalı kadının en fazla üç doğum için borçlanma yapabilmesi,
- Sigortalı kadının her bir doğum tarihinden sonraki en fazla iki yıl için borçlanma yapabilmesi,
- Sigortalı kadının doğumdan sonra sigortalı olarak çalışmaması ve çocuğun yaşaması,
- Sigortalı kadının kendisinin ya da hak sahiplerinin yazılı talepte bulunması,
- Kanun gereği hesaplanan borçlanma primlerinin bir aylık sürede ödenmesi

Kadın sigortalının borçlanma için kendilerinin veya hak sahiplerinin SGK'ya yazılı talepte bulunması ve talep tarihinde 5510 sayılı Kanun'un 82'nci maddesine göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt ve üst sınırları arasında olmak üzere, kendilerince belirlenecek

günlük kazancın %32'si üzerinden hesaplanacak primlerini borcun tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde ödemeleri şartı ile borçlandırılan süreleri sigortalılıklarına sayılır. Ancak primi ödenmeyen borçlanma süreleri hizmetten sayılmaz ve bir ay içinde ödenmeyen borçlanmalar için yeni başvuru şartı aranmaktadır.

Doğum borçlanması ancak doğumdan önce sigorta girişi olan kadın sigortalılar tarafından yapılabilir ve yalnızca prim ödeme gün sayısı kazandırır. Doğumdan sonraki süreler borçlanılabildiği için sigorta girişi geri gitmez.

İş hayatına staj yaparak başlayan ve bu dönemde adına kısa vadeli sigorta kolları primi yatan kadın sigortalılar daha sonra uzun vadeli sigorta kollarına tabi olarak çalışmaya başladıkları süre içerisindeki doğumlarını borçlanabilir. Bu durumda, ilk kez uzun vadeli sigorta kollarına tabi olarak çalışmaya başladıkları tarih borçlandıkları süre kadar geri gelir. Bu da emeklilik yaşını öne çeker.

Doğum borçlanması ile ilgili olarak 2014 yılında yapılan düzenleme ile borçlanmanın kapsamına 4/1-b'li ve 4/1-c'li kadın sigortalılar da dahil edilmiş olup borçlanılacak çocuk sayısı 3'e, toplam borçlanılacak süre ise 6 yıla çıkarılmıştır.

5.7.6.2.1.2 Uzun Vadeli Sigorta Kolları

Uzun vadeli sigortalar, devletin sigortalı kişiye sunmuş olduğu ya da olacağı yardımların daha uzun vadeye yayılı olması nedeniyle uzun süre ödenen primler karşılığı uzun süreli yardımların yapıldığı sigortalardır. Bu kapsamda, uzun vadeli sigorta kollarını kapsayan sigortalar şunlardır:

- Malullük
- Yaşlılık
- Ölüm

Sigortalarıdır. 5510 sayılı Kanun'un 81'inci maddesine göre; malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranı, sigortalının prime esas kazancının % 20'sidir. Bunun %9'u sigortalı hissesi, %11'i işveren hissesidir.

5.7.6.2.1.2.1 Malullük Sigortası

Türkiye'de malullük sigortası ilk kez "*İhtiyarlık Sigortası Kanunu*" ile başlamıştır. Sonrasında bu Kanunun yerini "*Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanunu*" almıştır. Sonrasında 1964 tarihli 506 sayılı "*Sosyal Sigortalar Kanunu*" ile düzenlenen malullük

sigortası, son halini 5510 sayılı Kanun'la almıştır [777]

5510 sayılı Kanun'un 25'inci maddesine göre; "*sigortalının veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az %60'ını, (c) bendi kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün en az %60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalı, malûl sayılır.*" şeklinde ifade edilmektedir.

Malûllük sigortasından sigortalılara sağlanan hak, malûllük aylığı bağlanmasıdır. Sigortalıya malûllük aylığı bağlanabilmesi için sigortalının;

a) 25'inci maddeye göre malûl sayılması,

b) En az on yıldan beri sigortalı bulunup, toplam olarak 1800 gün veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malûl olan sigortalılar için ise sigortalılık süresi aranmaksızın 1800 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması,

c) Malûliyeti nedeniyle sigortalı olarak çalıştığı işten ayrıldıktan veya iş yerini kapattıktan veya devrettikten sonra Kurumdan yazılı istekte bulunması,

halinde malûllük aylığı bağlanır.

Ancak, 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanların kendi sigortalılığı nedeniyle genel sağlık sigortası primi dahil, prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması zorunludur.

Ancak sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce kadın/erkek sigortalının çalışma gücünün %60'ını veya vazifesini yapamayacak derecede meslekte kazanma gücünü kaybettiği önceden veya sonradan tespit edilirse, sigortalı bu hastalık veya engelliliği sebebiyle malullük aylığından yararlanamaz.

Malûllük aylığı; prim gün sayısı 9000 günden az olan sigortalılar için 9000 gün üzerinden, 9000 gün ve daha fazla olanlar için ise toplam prim ödeme gün sayısı üzerinden, 29'uncu madde hükümlerine göre hesaplanır. Sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaç ise tespit edilen aylık bağlama oranı 10 puan artırılır. Ancak, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için 9000 prim gün sayısı 7200 gün olarak uygulanır.

[777] Güzel, A.; Okur, A. R. ve Caniklioğlu, N. (2009), "*Sosyal Güvenlik Hukuku*", 12. Baskı, İstanbul: Beta, sayfa 412.

Malûllük aylığı, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar ile (c) bendi kapsamında sigortalı iken görevinden ayrılmış ve daha sonra başka bir sigortalılık haline tabi olarak çalışmamış olanların;

a) Malûl sayılmasına esas tutulan rapor tarihi yazılı istek tarihinden önce ise yazılı istek tarihini,

b) Malûl sayılmasına esas tutulan rapor tarihi yazılı istek tarihinden sonra ise rapor tarihini,

c) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında çalışmakta olanların ise, malûliyetleri sebebiyle görevlerinden ayrıldıkları tarihi,

takip eden ay başından itibaren başlar.

Diğer taraftan sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce 25'inci maddenin ikinci fıkrasına göre malûl sayılmayı gerektirecek derecede hastalığı veya engelliliği bulunan ve bu nedenle malûllük aylığından yararlanamayan sigortalılara, en az onbeş yıldan beri sigortalı bulunmak ve en az 3960 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmak şartıyla yaşlılık aylığı bağlanır. Ancak en az 3960 günlük süre, ilke defa 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih ile 31.12.2008 tarihleri arasında sigortalı sayılanlar için 3700 gün olarak, 01.01.2009 tarihinden itibaren sigortalı sayılan kadınlar için ise her takvim yılı başında 3700 güne 100 gün eklenmek suretiyle 3960 günü geçmemek üzere hesaplanır ve aylık bağlanır.

Malullük aylığı bağlanan sigortalı kadın, 5510 sayılı Kanun'a göre veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında ise sigortalı olarak çalışmaya başlaması durumunda bağlanan malullük aylığı çalışmaya başladığı tarihi takip eden ödeme dönemi başı itibariyle kesilir. Bunlardan işten ayrılarak yeniden malûllük aylığı bağlanması için yazılı istekte bulunan ya da emekliye ayrılan veya sevkedilenlere; kontrol muayenesine tabi tutulmak ve ilk aylığına esas malûllüğünün devam ettiği anlaşılmak kaydıyla, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında çalışıyorsa görevinden ayrıldığı tarihi, diğerlerine ise istek tarihlerini takip eden ödeme döneminden itibaren yeniden malûllük aylığı hesaplanarak bağlanır.

Ayrıca 5510 sayılı Kanun'un 94'üncü maddesine göre; malûllük, vazife malullüğü aylığı veya sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış sigortalılar, malullük durumlarında artma veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç olduğunu ileri sürerek aylık ve gelirlerinde değişiklik yapılmasını SGK'dan isteyebilir.

5.7.6.2.1.2.2 Yaşlılık Sigortası

Yaşlılık sigortası ülkemizde ilk kez 1.4.1950 tarihinde 5417 sayılı "*İhtiyarlık Sigortası Kanunu*" ile başlamıştır. 4.2.1957'de kabul edilen 6900 sayılı "*Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Hakkında Kanun*" konuyu yeniden düzenlemiştir. Ardından 17.7.1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu konuyu 59-64'üncü maddelerinde düzenlemiştir. Nihayet son olarak da 5510 sayılı Kanun'un 106/I maddesi ile bazı hükümleri hariç 506 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ve yaşlılık sigortası 5510 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir.[778]

5510 sayılı Kanun'a göre; yaşlılık sigortasından sigortalıya sağlanan haklar şunlardır:

a) Yaşlılık aylığı bağlanması.

b) Toptan ödeme yapılması.

İlk defa bu Kanun'a göre sigortalı sayılanlara; kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olmaları ve en az 9000 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şartıyla yaşlılık aylığı bağlanır. Ancak, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için prim gün sayısı şartı 7200 gün olarak uygulanır.

5510 sayılı Kanun'a göre ilk defa sigortalı sayılan kadın çalışanın yaşlılık aylığına hak kazanabilmesi için öngörülen kadın için 58 yaşını doldurmuş olma şartı 1.1.2036 yılından itibaren arttırılarak 1.1.2048 tarihi ve sonrası için 65 yaş olarak uygulanacaktır.

Ayrıca yaşlılık veya emekli aylığı bağlanmasında bazı istisnalar da getirilmiştir. Şöyle ki; kadın için 58, erkek için 60 yaş ile 2036 yılından sonrası için getirilen kademeli yaş hadlerine 65 yaşını geçememek üzere 3 yıl eklenmesi durumunda, 5400 prim ödeme gün sayısı üzerinden 5400 malullük, yaşlılık, ölüm prim ödeme gün koşulunun yerine getirildiği tarihe göre belirlenecek kademeli yaşta yaşlılık aylığı bağlanabilecektir.

Engelli kadın/erkek sigortalılar, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, Kurum Sağlık Kurulunca çalışma gücündeki kayıp oranının;

a) %50 ilâ %59 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar için en az 16 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4320 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirmiş olmaları halinde yaş şartı aranmaksızın yaşlılık aylığına hak kazanırlar. Ancak belirtilen süre ilk defa, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih ile 31.12.2008 tarihleri arasında sigortalı sayılan özürlü kadın için ise 3700 gün olarak, 1.1.2009 tarihinden itibaren sigortalı sayılan özürlü kadınlar için ise her takvim yılı başında 3700 güne 100 gün eklenmek suretiyle 4320 günü

[778] GÜZEL, A.; OKUR, A. R.ve CANİKLİOĞLU N. (2009), "*Sosyal Güvenlik Hukuku*", 12. Baskı, İstanbul: Beta., sayfa 451.

geçmemek üzere uygulanır.

b) %40 ilâ %49 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 18 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4680 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirmiş olmaları halinde yaş şartı aranmaksızın yaşlılık aylığına hak kazanırlar. Ancak belirtilen 4680 günlük süre, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih ile 31.12.2008 tarihleri arasında sigortalı sayılan özürlü kadın işçiler için 4100 gün olarak, 1.1.2009 tarihinden itibaren sigortalı sayılan özürlü kadınlar için ise her takvim yılı başında 4100 güne 100 gün eklenerek 4680 günü geçmemek üzere uygulanır.

Başkasının Bakımına Muhtaç Derecede Ağır Engelli Çocuğu Bulunan Kadın Sigortalılar:

Malul sigortalı olarak kadın çalışanın tabi olduğu emeklilik şartlarının yanı sıra malul olsun ya da olmasın sigortalı kadının engelli çocuğu olması halinde 5510 sayılı Kanun'un 28'inci maddesi kapsamında "*Emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunan kadın sigortalılardan başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunanların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir ve eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilir.*" hükmüne göre emeklilik koşullarında indirim uygulanmaktadır. SGK, söz konusu maddenin uygulamasına ilişkin olarak "*Malul Çocuğu Olan Kadın Sigortalılar*" konulu 22.05.2009 tarihli ve 2009/73 sayılı Genelge ile açıklama getirmiştir. Bu Genelge'ye göre;

5510 sayılı Kanun'un 28'inci maddesinin sekizinci fıkrası hükmünden;

a) 2008 yılı Ekim ayı başından itibaren 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında çalışan kadın sigortalılar ile 2008 yılı Ekim ayı başından önce 506, 1479, 2925, 2926 ve 5434 sayılı Kanunlara tabi çalışırken Kanunun geçici 1'inci maddesi gereğince 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında sigortalı olarak çalışmalarını devam ettiren,

b) 5510 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden önce 5434 sayılı Kanun'a tabi hizmeti bulunanlardan Kanun'un yürürlük tarihinden sonra geçici 4'üncü maddesi gereğince 5434 sayılı Kanunun mülga 12'nci maddesinin (II) işaretli fıkrasının son paragrafı, ek 71, mülga ek 76 ve mülga geçici 192'nci maddeleri uyarınca sigortalı olan,

c) 2008 yılı Ekim ayı başından itibaren 5510 sayılı Kanun'a tabi olarak isteğe bağlı sigorta primi ödeyenler ile 2008 yılı Ekim ayı başından önce 506, 1479 ve 2926 sayılı kanunlara göre isteğe bağlı sigortalı olup, 5510 sayılı Kanun'a göre isteğe bağlı sigortalılıkları devam eden,

kadın sigortalılar yararlanacaklardır.

Bu kapsamdaki kadın sigortalıların emeklilik talebinde bulunmadan önce kayıt ve tescillerinin yapılması sağlanacak, ancak açıkta iken veya emeklilik/yaşlılık aylığı talebiyle birlikte bu haktan yararlandırılmasının istenilmesi halinde bunlar hakkında da aktif sigortalılar gibi işlem yapılacaktır.

Yurt dışında çalışanlarla ilgili olarak sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerde iş üstlenen işverenlerce çalıştırılmak üzere bu ülkelere götürülen Türk işçilerinden, bu Kanun'un yürürlük tarihinden önce sadece malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi topluluk sigortasına devam edenler ile isteğe bağlı sigortalı olarak söz konusu ülkelere götürülmüş olan sigortalıların, 5510 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin (g) bendi kapsamında sigortalılıkları işverenlerince sağlanır ve buna ilişkin yükümlülükler yerine getirilir.

Yaşlılık aylığının hesaplanmasında; 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar ile aynı fıkranın (c) bendine göre bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa sigortalı olarak çalışmaya başlayanların yaşlılık aylığı, ortalama aylık kazanç ile aylık bağlama oranının çarpımı sonucunda bulunan tutar olarak dikkate alınmaktadır.

Ortalama aylık kazanç, sigortalının her yıla ait prime esas kazancının, kazancın ait olduğu yıldan itibaren aylık talep tarihine kadar geçen yıllar için, her yıl gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncellenerek bulunan kazançlar toplamının, itibarî hizmet süresi ile fiilî hizmet süresi zammı hariç toplam prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanan ortalama günlük kazancın otuz katı olarak hesaplanmaktadır.

5.7.6.2.1.2.3 Ölüm Sigortası

Uzun vadeli sigorta hükümleri kapsamında son olarak düzenlenen sosyal risktir. Ölüm sigortası sosyal güvenlikte koruma birimi olarak aileyi esas almanın bir sonucudur.[779]

Ölüm sigortasından sağlanan haklar şunlardır:

a) Ölüm aylığı bağlanması.

b) Ölüm toptan ödemesi yapılması.

c) Aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi. (17.4.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'un 20'nci maddesiyle; bu bentte yer alan "*eş ve çocuklara*" ibaresi "*kız*

[779] ALPER, Yusuf (2003), Türkiye'de Sosyal Güvenlik, Sosyal Sigortalar, 4. Baskı, Bursa: Alfa Yayınları, sayfa 323.

çocuklarına” şeklinde değiştirilmiştir.)

d) Cenaze ödeneği verilmesi.

Ölüm sigortası kapsamında 5510 sayılı Kanun’un yürürlük tarihinden sonra (1.10.2008 tarihinden) ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanabilmesi için;

a-) En az 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş veya,

b-) 4/1-(a) sigortalıları için, her türlü borçlanma süreleri hariç en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup, toplam 900 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş,

olması şartıyla ölüm aylığı bağlanır.

Ayrıca;

a-) 47’nci maddede yazılı sebeplerle kazaya uğramış, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanmış olup henüz işlemi tamamlanmamış,

b-) Bağlanmış bulunan malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı, sigortalı olarak çalışmaya başlamaları sebebiyle kesilmiş,

durumda iken ölen sigortalıların hak sahiplerine yazılı istekte bulunmaları halinde ölüm aylığı bağlanır.

Ölüm aylığı bağlanabilmesi için sadece 4/1-(a) sigortalıları için öngörülen her türlü borçlanma süreleri hariç en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup, toplam 900 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şartında gerek ölen sigortalı tarafından gerekse hak sahipleri tarafından yapılan tüm borçlanmalar bu şartların oluşmasında dikkate alınmamaktadır.

Ancak, 1.10.2008 tarihinden önce ölen sigortalıların 900 gün hesabında borçlanılan tüm süreler dikkate alınmaktadır. Ayrıca, kendi nam ve hesabına (5510 sayılı Kanun’un 4’üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi) çalışan sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanabilmesi için ölen sigortalıların genel sağlık sigortası primi dâhil, prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şarttır.

Sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine bağlanan aylığın hesaplanmasında, yaşlılık aylığı hesaplanmasında uygulanan hesaplama şekli esas alınarak ölüm aylığı hesaplaması yapılmaktadır

Ölüm sigortasından sağlanan haklardan olan ölüm aylığı kapsamında 5510 sayılı Kanun’un 34’üncü maddesine göre; hayatını kaybeden sigortalının eşine aylık bağlanmasının koşulları;

Eşine aylık bağlanması için, ölüm tarihinde sigortalının eşi ile yasal evlilik bağı bulunması şarttır. Sigortalının dul eşine %50’si; aylık bağlanmış çocuğu bulunmayan dul

eşine ise Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde %75'i oranında aylık bağlanacaktır.

Bunların dışında malullük, yaşlılık aylığı ile birlikte ölen eşinden dolayı da aylığa hak kazanan kadın sigortalıya her iki aylığı da bağlanır. Anne ve babasından ayrı ayrı aylığa hak kazanan çocuklara yüksek olan aylığın tamamı, az olan aylığın yarısı ödenir. Ayrıca hem eşinden hem de anne veya babasından ölüm aylığına hak kazanan kadına tercihine göre aylık bağlanır.

Hayatını kaybeden sigortalının çocuklarına aylık bağlanmasının şartları :

Ölen sigortalının çocuklarına aylık bağlanabilmesi için çocukların cinsiyeti, yaşı, malul olup olmaması, öğrenim durumu ve medeni hali gibi kıstaslar mevcuttur.

Hak sahibi çocuklara ölüm aylığı bağlama şartları bakımından ölüm aylığı bağlanması talebinde bulunan çocuklardan 4/1-(a) kapsamında sigortalı sayılanlara; 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurana kadar aylık bağlanmaktadır. Aylık almakta iken 4/1-(a) kapsamında sigortalılığa tabi çalışmaya başlayan hak sahibi çocukların da Kanun'da belirtilen yaş ve öğrencilik nitelikleri devam ettiği sürece bağlanan aylıkları kesilmemektedir.

Ölüm sigortasından sağlanan haklardan olan ölüm aylığı kapsamında 5510 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesine göre; hayatını kaybeden sigortalının kız çocuğuna aylık bağlanmasının koşulları;

Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmıyor olmaları, kendi sigortalılıkları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması, evli olmamaları veya evli olmakla birlikte sonradan boşanmış veya dul kalmış olmaları şarttır. Kız çocuklarına ölüm aylığı bağlanabilmesi için herhangi bir yaş ya da öğrenim durumu şartı bulunmamaktadır.

Hak sahibi çocuklardan 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanların, bu Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılmaları, bunlara aylık bağlanmasına engel oluşturmaz.

Sigortalı tarafından evlât edinilmiş, tanınmış veya soy bağı düzeltilmiş veya babalığı hükme bağlanmış çocukları ile sigortalının ölümünden sonra doğan çocukları, bağlanacak aylıktan 34'üncü maddede belirtilen esaslara göre yararlanır.

Ölüm sigortasından hak sahiplerine ayrıca evlenme ödeneği ve cenaze ödeneği verilmektedir.

Evlenme ödeneği:

İlk defa 01.10.2008 tarihinden sonra çalışmaya başlayan sigortalıların hak sahipleri için;

5510 sayılı Kanunun 37'inci maddesine göre; evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına "*evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde*" almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödenir.

Evlenme ödeneği alan hak sahibinin aylığının kesildiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde yeniden hak sahibi olması halinde, iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir veya aylık bağlanmaz, bu durumda olanlar 60'ıncı maddenin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılır.

Evlenme ödeneği alan kız çocukları boşandıkları takdirde, bu kişilere hak sahipliğinden doğan gelir ve aylığı tekrar bağlanır. Ancak bu kişiler evlenme ödeneğini aldıkları tarihten itibaren iki yıl içinde boşanırlarsa, bu iki yıllık sürede gelir ya da aylık bağlanmaz, iki yıllık süre dolduktan sonra aylığa tekrar hak kazanırlar.

01.10.2008 tarihinden önce 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununa tabi olarak çalışan kamu görevlisi sigortalıların hak sahipleri için ise;

Evlenmeleri sebebiyle dul ve yetim aylığı kesilen eş (karı veya koca) ve kız çocuklarla anaya bir defaya mahsus olmak üzere almakta oldukları dul veya yetim aylıklarının on iki aylık tutarı evlenme ikramiyesi olarak ödenir.

Bunlardan evlenme tarihinden itibaren on iki aydan önce boşananlarla evliliğin butlanına veya feshine karar verilenlere yeniden aylık bağlanması halinde, ödenmiş bulunan evlilik ikramiyesinin on iki aydan eksik süreye ait kısmı tahsil edilinceye kadar aylıkları ödenmez.

Cenaze Ödeneği:

5510 sayılı Kanun'un 37'nci maddesine göre; iş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya kendisi için en az 360 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olup da ölen sigortalının hak sahiplerine cenaze ödeneği ödenir. Cenaze ödeneği, Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden belirlenir.

Cenaze ödeneği sırasıyla, sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa anne babasına, o da yoksa kardeşlerine verilir.

5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan ölenlerin hak sahiplerine kendi kurumları tarafından ilgili mevzuat

gereği ölüm yardımı hariç cenaze gideri, cenaze nakil gideri ödeneği veya bu mahiyette bir ödemenin yapılması halinde, SGK tarafından cenaze ödeneği ödenmez.

Ölüme bağlı toptan ödeme ve ihya:

5510 sayılı Kanun'un 36'ncı maddesine göre; Kanun'un 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar ile bu Kanuna göre ilk defa aynı maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olanlardan ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanamaması durumunda, ölüm tarihi esas alınmak kaydıyla 31'inci maddenin birinci fıkrasına göre hesaplanan tutar, 34'üncü madde hükümleri dikkate alınarak hak sahiplerine toptan ödeme şeklinde verilir.

Bu Kanuna göre toptan ödeme yapılarak tasfiye edilmiş süreler, borçlanılarak veya yurt dışı hizmetleri birleştirilerek ya da sonradan hizmet tespiti nedeniyle hak kazanılan sürelerin eklenmesi suretiyle ölüm sigortasından yararlanmak için gerekli prim ödeme gün sayısının tamamlanması halinde, hak sahiplerinin yazılı isteği üzerine 31'inci maddenin ikinci fıkrasına göre ihya edilir. Yukarıdaki süreler, ihya edilen süreye ilişkin tutar dahil her türlü borçların ödendiği tarihi takip eden ay başı itibarıyla bu Kanuna göre aylık bağlanmasında dikkate alınır.

5.7.6.2.1.2.4 İsteğe Bağlı Sigortalılık

İsteğe bağlı sigortalılık sistemi zorunlu olmayıp, çalışan veya geçmişte çalışmışlığı olan kadının sigortalı bir işte çalışmaması halinde kendi durumunu değerlendirerek sosyal güvenlik hakkını ve primlerini de kendi ödemesi suretiyle devamına ilişkin özel bir sigortalılık hakkıdır. Ancak bu sigortalılıktan yararlanmak için bazı şartlar bulunmakla birlikte isteğe bağlı sigortalılık ve genel sağlık sigortası primini de ödeme zorunluluğu bulunmaktadır. İsteğe bağlı sigortalılık 50'nci maddede tanımlanmıştır. Bağlı sigorta, kişilerin isteğe bağlı olarak prim ödemek suretiyle uzun vadeli sigorta kollarına ve genel sağlık sigortasına tabi olmalarını sağlayan sigortadır [780]

İsteğe bağlı sigorta; kişilerin isteğe bağlı olarak prim ödemek suretiyle uzun vadeli sigorta kollarına ve genel sağlık sigortasına tâbi olmalarını sağlayan sigortadır.

İsteğe bağlı sigortalı olabilmek için Türkiye'de ikamet edenler ile Türkiye'de ikamet etmekte iken sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerdeki Türk vatandaşlarından;

a) Bu Kanuna tâbi zorunlu sigortalı olmayı gerektirecek şekilde çalışmamak veya

[780] AKIN, Levent (2006), "*Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Kişiler Açısından Kapsamında Yeni Gelişmeler*", Çalışma ve Toplum, 8 (1), sayfa 41.

sigortalı olarak çalışmakla birlikte ay içerisinde 30 günden az çalışmak ya da tam gün çalışmamak,

b) Kendi sigortalılığı nedeniyle aylık bağlanmamış olmak,

c) 18 yaşını doldurmuş bulunmak,

d) İsteğe bağlı sigorta talep dilekçesiyle Kuruma başvuruda bulunmak,

şartları aranır.

01.10.2008 tarihinden itibaren ilk defa isteğe bağlı sigortalı olanlar ile 506, 1479 ve 2926 sayılı kanunlara tabi isteğe bağlı sigorta primi ödeyen sigortalıların 01.10.2008 tarihinden sonra isteğe bağlı sigorta primi ödenmiş süreleri 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalılık süresi olarak kabul edilmektedir.

5.7.6.2.1.2.4.1 Tarım veya Orman İşlerinde Hizmet Akdiyle Süreksiz Olarak Çalışanların Sigortalılığı (EK MADDE 5)

5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle, Kanun'un Ek 5 inci maddesinde yapılan düzenlemeyle tarımda süreksiz işlerde çalışanlara talepleri doğrultusunda isteğe bağlı sigortalı olma imkânı tanınmış bulunmaktadır.

Ülkemizde bölgelere ve iklim şartlarına göre değişiklik gösteren tarım işlerinde bir işveren yanında hizmet akdiyle en çok 30 işgünü çalıştıktan sonra bir diğer işverenin iş yerinde çalışmaya başlayan, dolayısıyla her bir işveren emrinde 30 işgününü geçmeyen sürelerde çalışan kimseler istekleri halinde 5510 sayılı Kanun'un Ek 5'inci maddesi kapsamında sigortalı sayılabileceklerdir. Tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışanlar, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar. Bunlar hakkında bu Kanunun kısa vadeli sigorta kolları bakımından yalnızca iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, uzun vadeli sigorta kolları yönünden malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası ile genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır.

5.7.6.2.1.2.4.2 Bazı Kısmi Süreli Çalışanların Sigortalılıkları (EK MADDE 6)

Ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı iş yerleri ile 4'üncü maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişilerin sigortalılıkları, bu madde kapsamında kendileri

tarafından 30 gün üzerinden prim ödemeleri suretiyle sağlanır.

6111 sayılı Kanun'un 51'nci maddesiyle 5510 sayılı Kanun'a eklenen ek 6'ncı madde ile 1.3.2011 tarihinden itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarların, ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olanların kendileri tarafından prim ödemelerine imkan sağlanmıştır. Bu sigortalılar Kanun'un hizmet akdi kapsamında sigortalı sayılacaktır.

Bu madde kapsamında sigorta hak ve yükümlülükleri; kendilerince veya kendilerini çalıştıranlar tarafından ya da çalışanların üye oldukları meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlarca bildirimin Kuruma yapıldığı tarihten itibaren başlar, birinci fıkrada belirtilen şekildeki çalışma durumlarının son bulmasından itibaren sona erer.

Bu kapsamda sigortalı olmak isteyenlerin;

- Hizmet akdi, kendi nam ve hesabına bağımsız çalışmama (tarım da dahil) ve kamu görevlisi olarak çalışmama,
- İsteğe bağlı sigortalı olmama,
- Banka sandıklarına tabi çalışmama,
- Gelir veya aylık almama,
- 18 yaşını doldurmuş olma,

şartlarını taşımaları gerekmektedir.

Bu sigortalılara, 5510 sayılı Kanun'a göre gerekli şartları yerine getirmeleri halinde kendilerine malullük ve yaşlılık aylığı, ölümleri halinde ise hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanacak, kendileri ya da bakmakla yükümlü oldukları kişiler genel sağlık sigortasından sağlanan sağlık yardımlarından yararlanacaklardır.

5.7.6.2.1.2.4.3 Esnek Çalışma ve Sigortalılık (Kısmi Süreli Çalışanların Sigortalılıkları)[781]

Kanun ile ilk defa getirilen uygulama ile; hizmet akdiyle çalışmakla birlikte, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 12'nci ve 13'üncü maddelerine istinaden kısmi süreli veya çağrı üzerine çalışanlar ile ev hizmetlerinde ay içinde 30 günden az çalışanlar sigortalıların, ay içerisinde

[781] https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/08ad10da-9df1-4ff9-b12a-b5dc0241c743/Esnek-Calisma-ve-Sigortalilik-2022-05-23-02-17-29 (Erişim Tarihi: 18.03.2025)

kısmi çalıştıkları toplam sürelerin, 7,5 saate bölünmesiyle çıkan sürenin sigortalıya hizmet olarak mal edilmesi imkanı getirilmiştir. Bu kapsamda çalışanlar da genel sağlık sigortasına kapsamına alınacak ve ay içerisinde eksik kalan çalışma günlerinin genel sağlık sigortası primi açısından tamamlamaları zorunlulukları olacaktır. Daha açık ifadelerle, bu durumda olanlar ay içinde genel sağlık sigortasından tam olarak yararlanacaklardır.

6111 sayılı Kanun'la;

- Kanunun yürürlük tarihinden sonraki kısmi süreli çalışmalarda ay içinde çalışılmayan süreler (kısmi iş sözleşmelerinin devam ettiği süreler) için borçlanma hakkı getirilmiştir. Borçlanmada, genel sağlık sigortası primi ödenmişse bu prim ödenmeyecek ve borçlanılan süreler de 4/a statüsünde sayılacaktır. Borçlanma için ilgililerin bulundukları yerdeki sosyal güvenlik il müdürlüğü veya sosyal güvenlik merkezlerine başvurmaları gerekmektedir.
- Kısmi süreli çalışanlardan ay içerisinde eksik kalan günlerini isteğe bağlı olarak ödemeleri durumunda isteğe bağlı ödenen süreler hizmet akdi statüsünde sayılarak bunların 7.200 günden emekli olmaları imkanı getirilmiştir.

5.7.6.2.1.2.4.4 Ev Hizmetlerinde Çalışanların Sigortalılığı ve Konut Kapıcılığı (EK MADDE 9)

Geleneksel aile yapısından uzaklaşılarak kadınların iş gücü piyasasına girmesiyle beraber ev işlerinin yapılması konusunda bu işlerin başka bir kişiye yaptırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Kadın ve erkeğin birlikte çalıştığı, orta ve üstü gelir seviyesine sahip ailelerde ev hizmetleri daha çok dışarıdan talep edilir hale gelmiştir.[782]

Başlangıçta temizlik, yemek, ütü vb. işleri kapsarken günümüzde çocuk ve yaşlı bakımı, mürebbiyelik gibi farklı meslek dallarının yaptığı işleri de içine almıştır. Dolayısıyla ev hizmetleri kavramı zamanla genişlemiştir. Ev hizmetleri kavramının sürekli genişlemesi tek bir tanım yapılmasının önüne geçmektedir. Bu nedenle ev hizmetleri kavramı gerek mevzuatta gerekse de uygulamada farklı şekillerde tanımlanmış olup, sınırları çizilememiştir. Bu kavram kısaca evde yaşayanların gündelik gereksinimlerinin, evin günlük işinin ve yönetiminin aile bireyi olmayan kişilerce yapılması olarak tanımlanabilir.[783]

SGK mevzuatında ev hizmeti kavramına yönelik tanım 1 Nisan 2015 tarihinde Resmi

[782] Yıldırımalp, S., ve İslamoğlu, E. (2016). "*Ev Hizmetinde Çalışanların Sosyal Güvenliği: Çalışan ve Çalıştıran Ekseninde Bir Değerlendirme*", Sakarya İktisat Dergisi, s 3.
[783] Manav, A. E. (2015). "*Ev Hizmetlerinde Çalışanların Sigortalılığı*", TBB Dergisi (120), 42,s 512.

Gazete'de yayımlanan "*Ev Hizmetlerinde 5510 Sayılı Kanun'un Ek 9'uncu Maddesi Kapsamında Sigortalı Çalıştırılması Hakkında Tebliğ"de yer almaktadır. Anılan Tebliğe göre ev hizmeti, "Ev içerisinde yaşayan aile bireyleri tarafından yapılabilecek temizlik, yemek yapma, çamaşır, ütü, alışveriş, bahçe işleri gibi gündelik işler ile çocuk, yaşlı veya özel bakıma ihtiyacı olan kişilerin bakım işlerinin aile bireyleri dışındaki kişiler tarafından yapılmasını*" ifade etmektedir. Tanım uyarınca, Tebliğ ile evde yapılan gündelik işlerin yanı sıra çocuk, yaşlı ve hasta bakım işleri de ev hizmetleri kapsamında kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, ev hizmetlerinde çalışanlar, hizmetçilik, aşçılık, şoförlük, bahçıvanlık, çocuk bakıcılığı, hasta bakımı, yaşlı bakımı, engelli bakımı, hasta ve yaşlı refakatçiliği, ütücülük gibi işleri gerçekleştirirler.[784]

11.9.2014 tarihli 29116 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6552 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na 1.4.2015 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ek 9'uncu madde ile ev hizmetlerinde çalışanların sigortalılığı eklenmiştir. Böylece ev hizmetleri kavramı yasal bir tanıma kavuşmuştur.

Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olan sigortalılar ile konut kapıcılığı iş yerlerinde çalıştırılan sigortalılar hakkında Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalılara ilişkin hükümler uygulanır.

Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olanlar için ise, Kanun'un ek 9'uncu maddesi kapsamında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında sigortalı sayılacaktır. Bu şekilde sigortalı çalıştıranlar 10 güne (10 hariç) kadar çalıştırdıkları sigortalılar nedeniyle işveren sayılmayacaklar, bu kapsamda sigortalı çalıştırdıkları her gün için sigortalı çalıştıranlar prime esas günlük kazanç alt sınırının % 2'si oranında iş kazası ve meslek hastalığı primi ödeyeceklerdir. 10 günden az sigortalı çalıştıranlardan iş yeri bildirgesi, sigortalı işe giriş bildirgesi ile aylık prim ve hizmet belgesi, işten ayrılış bildirgesi düzenlenmesi istenmeyecektir. 10 günden az çalışmanın tespitinde günlük 7,5 saatin altındaki çalışmalar 1 gün olarak kabul edilecektir. 10 günden az çalışılan süreler birbirini takip eden günler olabileceği gibi ayın farklı günleri de olabilecektir.

Sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kollarından sağlanan yardımlardan

[784] Yılmaz, S., Bostancı, M. (2024), *Türkiye'de Ev Hizmetlerinde İşçi Çalıştıranların Hak ve Yükümlülükleri*, Sosyal Güvence Dergisi, Sayı 24, s. 1133-1134.

yararlanabilmesi için iş kazasının olduğu tarihten en az on gün önce tescil edilmiş olması ve sigortalılığının sona ermemiş olması, bu Kanuna göre iş kazası veya meslek hastalığından dolayı geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi veya sürekli iş göremezlik geliri ya da malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından aylık bağlanabilmesi için prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şarttır.

Kanunun ek 9'uncu maddesi kapsamında 10 günden az sigortalı çalışanlar %32,5 oranındaki uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası primini takip eden ayın sonuna kadar ödemeleri halinde, uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası yardımlarından da yararlanabilecektir.

Uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası tescilinde sigortalılardan herhangi bir müracaat alınmayacak, tescil ve tahakkuk kaydı Kurumca elektronik ortamda oluşturulacaktır. Sigortalılığın sona ermesinde de aynı şekilde işlem yapılacaktır.

Sigortalıların uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası priminin kendileri tarafından ödenebilmesi için ev hizmetlerinde aynı ya da farklı çalıştıran yanında en az 1 gün, en fazla 9 gün süre ile çalışması yeterli olacaktır.

Uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası priminin takip eden ayın sonuna kadar sigortalı tarafından ödenmesi gerekmekte olup, primin ödenmemesi halinde uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası kaydı kapatılacak, primin ödenme hakkı düşecektir. Uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası tescili aylık olarak yapılacak, takip eden ayda sigortalının ev hizmetlerinde ayda 10 günden az çalışmasının bulunmaması halinde uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası tescili oluşturulmayacaktır.

Ev hizmetlerinde 10 günden az çalışıp iş kazası ve meslek hastalığı tescili oluşturulan sigortalının takip eden ayın sonuna kadar uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası yönünden tescili oluşturulacak, sigortalının bu süreye ilişkin primlerini ödemesi halinde bir aylık süre ile Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında ayrıca genel sağlık sigortalısı sayılacaktır.

Kanunun ek 9'uncu maddesi kapsamında ayda 10 gün ve daha fazla süre ile sigortalılığı olanların %34,5 oranındaki primleri gerçek kişi işverenler tarafından ödenir. Bu primin %20'si uzun vadeli sigorta kolları, %12,5'i GSS, %2'si iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası primidir. İşverenler ayrıca sigortalı ve işveren hissesi ile birlikte %3 oranında işsizlik sigortası primi de ödeyeceklerdir. Bu kapsamda ev hizmetlerinde işçi çalıştıran işverenler bazı teşvik uygulamalarından yararlanabilir.

Bu teşvik uygulamaları şunlardır:

✓ 5510 sayılı Kanunun 81'inci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde yer alan

malullük yaşlılık ve ölüm sigortası işveren hissesi dört puanlık indirim,

✓ 5510 sayılı Kanunun geçici 101'inci maddesi uyarınca asgari ücret desteği,

✓ 4447 sayılı Kanunun 50'nci maddesi uyarınca işsizlik ödeneği alanların istihdamı halinde sigorta primi sigortalı ve işveren hissesi teşviki,

✓ 4447 sayılı Kanunun geçici 10'uncu maddesi uyarınca gençlerin, kadınların ve mesleki belge sahibi olanların istihdamı halinde sigorta primi işveren hissesi teşviki,

5510 sayılı Kanunda ve diğer kanunlarda düzenlenen prim teşviklerinden özel sektör kapsamında değerlendirilen işverenler, ek madde 9/1 kapsamında işçi çalıştıranlar, 4/1-(a) sigortalısı olarak çalıştırdıkları işçiler için ilgili teşvik kanunlarında belirtilen şartları sağlamaları halinde prim teşviklerinden yararlanabilecektir. İşverenler teşviklere ilişkin şartlar ve indirim oranları için DESTEK AL (sgk.gov.tr) adresinden gerekli belgelere ve bilgilere ulaşılabilmektedirler.[785]

5.7.6.2.1.2.4.5 Evde El Sanatları ile Uğraşan Kadınların Sigortalılığı[786]

Dikiş, nakış, mutfak robotu, ütü ve benzeri makine ve aletler hariç olmak üzere, muharrik kuvvet kullanmamak ve dışarıdan işçi almamak şartıyla; oturdukları evlerde imal ettikleri havlu, örtü, çarşaf, çorap, halı, kilim, dokuma mamulleri, kırpıntı deriden üretilen mamuller, örgü, dantel, her nevi nakış işleri ve turistik eşya, hasır, sepet, süpürge, paspas, fırça, yapma çiçek, pul, payet, boncuk işleme, tığ örgü işleri, ip ve urganları, tarhana, erişte, mantı gibi ürünleri iş yeri açmaksızın veya yıl içinde gerçekleştirilen satış tutarı, ilgili yıl için geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarından fazla olmamak şartıyla internet üzerinden satan kadın sigortalılar, isteğe bağlı sigortalı olabilmektedirler.

Bu ürünleri, pazar takibi suretiyle satanlar ile ticari, zirai veya mesleki faaliyetleri dolayısıyla gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olanların düzenledikleri hariç olmak üzere; düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satanlar da bu isteğe bağlı sigortalılık hakkından yararlanabilirler.

Bu işlerin, herhangi bir işverene tabi olmaksızın, sürekli ve kazanç getirici nitelikte yapıldığının vergi dairelerinden alınacak yazılar ile kanıtlanması gerekmektedir.

---

[785] Yılmaz, S., Bostancı, M. (2024), "*Türkiye'de Ev Hizmetlerinde İşçi Çalıştıranların Hak ve Yükümlülükleri",* Sosyal Güvence Dergisi, Sayı 24, s. 1150.

[786] https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/820b5472-70dc-4681-aa64-13ec2eceb035/Evde-El-Sanatlari-Ile-Ugrasan-Kadinlarin-Sigortaliligi-2024-01-12-04-31-10 (Erişim Tarihi: 18.03.2025).

5.7.6.2.1.2.4.6 Yurt Dışı Borçlanması [787]

Ülkemiz ile Sosyal Güvenlik Anlaşması imzalanmış ülke olsun veya olmasın yurt dışında çalışan Türk vatandaşları ve doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler, yurt dışında geçen sigortalılık/işsizlik ve ev kadınlığı sürelerini ülkemiz sosyal güvenlik kanunlarına göre emeklilik, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde Türkiye'de geçmiş hizmet gibi değerlendirilmesini sağlamak amacıyla borçlanabilirler.

Borçlanma kapsamındaki süreler yurt dışında geçen sigortalılık süreleri, bu süreler arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri, ev kadını olarak geçen sürelerdir. Yurt dışında "ev kadını olarak geçen süreler"; evli veya bekar olup olmadıklarına bakılmaksızın, kadınların sigortalılık süreleri haricinde yurt dışında ikamet ettikleri süreleri ifade eder. Bu süreler işsizlik süresi kapsamında değerlendirilmez. Borçlanma talebinde bulunanlar, yurt dışında ev kadını olarak geçen sürelerinden diledikleri kadarını borçlanabilirler.

Yurt dışı sürelerinin borçlandırılabilmesi için; borçlanma anında Türk vatandaşı olmak ya da doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmiş olmak, borçlanma kapsamındaki yurt dışı sürelerini belgelendirmek ve yazılı istekte bulunmak şarttır. Ölen sigortalının hak sahipleri tarafından yapılan borçlanma başvurularında hak sahibinin borçlanma talep tarihinde Türk vatandaşı olması yeterli olup, ayrıca borçlanılmak istenilen sigortalıya ait yurtdışı sürelerinde Türk vatandaşı olma şartı aranmaz. O ülke vatandaşlığı devam edenler de yurt dışı borçlanması yapabilmektedirler.

5.7.6.2.2 Genel Sağlık Sigortası Bakımından Haklar

5510 sayılı Kanun'un 62'nci maddesinde "*Bu Kanun gereğince genel sağlık sigortasından sağlanacak sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlanmak, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için bir hak, Kurum için ise bu hizmet ve hakların finansmanını sağlamak bir yükümlülüktür."* şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Genel sağlık sigortasının amacı; 5510 sayılı Kanun kapsamında belirlenen sağlık hizmetlerinin finansmanını sağlamaktır. Bu amaç kapsamında sağlık hizmetlerini

a. Genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı

[787] https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/d4df88e5-f0a2-4a62-a793-949cf611f0a6/Yurt-Disi-Borclanmasi-Islemleri-2024-01-30-02-14-15 (Erişim Tarihi: 18.03.2025).

kalmalarını;

b. Hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını;

c. İş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tıbben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla SGK tarafından finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri olarak tanımlamak mümkündür.

Genel sağlık sigortası kapsamında ikametgâhı Türkiye'de olmak kaydıyla;

a. Hizmet akdine dayanarak çalışmalarından dolayı sigortalı sayılan kişiler

b. İsteğe bağlı sigortalı olan kişiler

c. İşsizlik ödeneği ile ilgili kanunları gereğince kısa çalışma ödeneğinden yararlandırılan kişiler (25.8.1999 tarihli ve 4447 sayılı Kanun gereğince)

d. 5510 sayılı Kanun veya bu Kanun'dan önce yürürlükte bulunan sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan kişiler genel sağlık sigortalısı sayılırlar

Sigortalı sayılmayan veya isteğe bağlı sigortalı olmayan kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan bakmakla yükümlü olduğu kişiler;

a) Eşini,

b) 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim veya 5.6.1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu'nda belirtilen aday çıraklık ve çıraklık eğitimi ile işletmelerde meslekî eğitim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları ile yaşına bakılmaksızın bu Kanuna göre malûl olduğu tespit edilen evli olmayan çocuklarını,

c) Geçiminin genel sağlık sigortalısı tarafından sağlandığı Kurumca belirlenen kriterlere göre tespit edilen ana ve babasını ifade etmektedir.

Sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlanabilmek için; genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün genel sağlık sigortası prim ödeme gün sayısının olması şarttır. Bir yıl içinde toplam 30 gün genel sağlık sigortası prim ödeme gün sayısının olması şartının istisnaları şunlardır: 18 yaşını doldurmamış olan kişiler, acil haller, tıbben başkasının bakımına muhtaç kişiler, bildirimi zorunlu bulaşıcı hastalıklar, kişilerin hastalanmalarına bakılmaksızın kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile insan sağlığına zararlı madde bağımlılığını önlemeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri, afet ve savaş halidir.

Genel Sağlık Sigortası 2006 yılından beri yürürlükte olmasına rağmen zorunlu genel sağlık sigortası uygulamasına 2012 yılında geçilmiştir. Zorunlu genel sağlık sigortasının uygulanabilmesi için gelir testi uygulaması başlatılmış ve konu ile ilgili olarak "*Genel Sağlık*

Sigortalısı Gelir Tespiti İşlemleri" konulu bir genelge ile ayrıca 11.1.2012 tarihli Resmî Gazete'de de Gelir Testi Yönetmeliği yayımlanmıştır. Yönetmelik'in amacı; 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi ile (g) bendi kapsamındaki genel sağlık sigortası yükümlülerinin gelir tespitinin yapılması ve tesciline ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Gelir Testi Yönetmeliği'ne göre;

1- 5510 sayılı Kanun'a göre sigortalı sayılmayanlardan; harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak, Kurumca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak tespit edilecek aile içindeki geliri kişi başına düşen aylık tutarı asgari ücretin üçte birinden az olan vatandaşlar,

2- Gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalılığı ya da bakmakla yükümlü olduğu kişi bulunmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocuklar,

3- 5510 sayılı Kanuna göre herhangi bir genel sağlık sigortalısı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsünde olmayanlar ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan vatandaşlar, (5510 sayılı Kanun'un 60/g maddesine giren kişiler)

için gelir testi yöntemi ile yapılacak gelir tespiti üzerinden genel sağlık sigortası prim tutarları belirlenir ve buna göre vatandaşlar genel sağlık sigortalısı olarak tescil edilir.

18 yaşın üzerindeki kız ve erkek çocuklar, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yükseköğrenim görmesi durumunda ise 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayanlar, anne veya babasının sağlık güvencesinden yararlanmaya devam edecektir. Ancak 25 yaşını doldurduktan sonra genel sağlık sigortasından yararlanabilmeleri için gelir tespiti yaptırıp prim ödemeleri gereklidir.

Özellikle 18 yaşını geçmiş çalışmayan kız çocukları ile evlenip boşanmış çalışmayan kadınların durumu açısından mevzuata bakıldığında, 1.1.2012 tarihi itibarıyla sağlık yardımlarından sigortalı veya evli olmadığı sürece yaş şartı aranmaksızın bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsünde faydalanmaya devam edeceklerdir.

Hakkında Koruyucu Tedbir Kararı Verilen Kadınların Genel Sağlık Sigortalılığı

Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlendiği 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında hakkında koruyucu tedbir kararı verilenler; bu hâllerin devamı süresince, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c)

bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılmışlardır. 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında haklarında koruyucu tedbir kararı verilen şiddet mağduru kadınlarımız koruyucu tedbir kararı süresince gelir testi yapılmaksızın genel sağlık sigortası primleri Devlet tarafından karşılanmak üzere genel sağlık sigortası kapsamına alınarak sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir

Daha önce 5510 sayılı Kanun'da yer almayan bu kapsam 21/5/2013 tarihli ve 6486 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin sekizinci fıkrası olarak eklenmiştir.

Ayrıca 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerin bilgileri Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından gizli tutulmaktadır.

Genel sağlık sigortalısı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsünde olmayanlar ile genel sağlık sigortalılığı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsü sona erenler için gelir tespiti yapılması zorunlu tutulmuştur.

Gelir testi sonuçlarına göre genel sağlık sigortası statüsü belirlenir ve ödeyecekleri prim miktarı, tahakkuk ve tahsil edilmektedir. Buna göre belirlenen genel sağlık sigortası statüsü;

- Yapılan gelir tespiti sonrasında aile içinde kişi başına düşen gelir tutarı asgarî ücretin üçte birinin altında olduğu tespit edilenler için, aile içinde genel sağlık sigortalısı veya bunların bakmakla yükümlü olduğu kişi durumunda olmayan birey sayısı kadar 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında genel sağlık sigortası tescili yapılır.
- Yapılan gelir tespiti sonrasında aile içinde kişi başına düşen gelir tutarı; asgarî ücretin üçte birine eşit veya üçte biri üzerinde olduğu tespit edilenlerin 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin (g) bendi kapsamında genel sağlık sigortası tescili yapılır ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişiler, tescili yapılan kişinin bakmakla yükümlü olduğu kişi olarak genel sağlık sigortası kapsamına alınmış sayılır.
- 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, altmış günden fazla prim ve prime ilişkin borcu bulunan ve bu borcu 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48'inci maddesine göre tecil ve taksitlendirmeyen sigortalıların, onsekiz yaş altı çocukları hariç olmak üzere, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin 5510 sayılı Kanun'un 60'ncı maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılmak için talepte bulunmaları hâlinde, yapılacak gelir

tespiti sonrasında bu kişiler genel sağlık sigortası kapsamına alınır.

- Özellikle kendi nam ve hesabına çalışan (4/1-b) sigortalıların prim borçlarından dolayı eş ve 18 yaş üstü bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının genel sağlık sigortası kapsamında sağlık hizmetlerinden yararlanamaması durumu mevzuat değişikliği ile ortadan kaldırılmış olup onsekiz yaş altı çocukları hariç olmak üzere, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin 5510 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılmak için talepte bulunmaları hâlinde, yapılacak gelir tespiti sonrasında bu kişiler genel sağlık sigortası kapsamına alınmaktadır.

Tablo 46. Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Kişi Sayısı.[788]

(Aktif+Pasif+GSS kapsamında Tescil Edilenler		**84.434.707**
Sosyal Sigorta Kapsamı (4/a, 4/b, 4/c)		**76.372.330**
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan Kişi Sayısı	(4/a)	18.899.291
	(4/b)	3.066.874
	(4/c)	3.659.585
	Toplam	**25.625.750**
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aylık Alan Kişi Sayısı	(4/a)	11.243.480
	(4/b)	2.910.922
	(4/c)	2.523.215
	Toplam	**16.677.617**
Sosyal Güvenlik Kapsamında Bakmakla Yükümlü Tutulanların (Yararlanıcıların) Sayısı	(4/a)	16.535.331
	(4/b)	9.740.379
	(4/c)	7.793.253
	Toplam	**34.068.963**
Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Tescil Edilenler		**8.062.377**
Genel Sağlık Sigortası Primi Devlet Tarafından Ödenenler		**6.048.164**
Genel Sağlık Sigortası Primleri Kendileri Tarafından Ödenenler (60/1-g)		**2.014.213**

Kaynak: SGK Aylık İstatistik Bülteni 2024.

[788] https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Aylik/42919466-593f-4600-937d-1f95c9e252e6, SGK Aylık İstatistik Bülteninden 2024 yılı verileri alınmıştır.

5.7.6.2.2.1 Tüp Bebek Tedavisi

Tüp bebek tedavisi, 5510 sayılı Kanun'un 63'üncü maddesinde yardımcı üreme yöntemi tedavileri finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri arasında sayılmış ve genel şartlar belirtilmiştir. Ayrıca Sağlık Uygulama Tebliği'nin 2.4.4.İ- Yardımcı Üreme Yöntemi Tedavileri adlı maddesinde de açıklanmıştır.

5510 sayılı Kanun'un 63'üncü maddesinin (e) bendine göre;

Evli olmakla birlikte çocuk sahibi olmayan genel sağlık sigortalısının;

1) Yapılan tıbbi tedavileri sonrasında normal tıbbi yöntemlerle çocuk sahibi olamadığının ve ancak yardımcı üreme yöntemi ile çocuk sahibi olabileceğinin Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları sağlık kurulları tarafından tıbben mümkün görülmesi,

2) Kadının 23 yaşından büyük, 40 yaşından küçük olması,

3) Kadının primer ovaryan yetmezliği ve erkeğin azoospermisi olması hâlleri hariç olmak üzere son üç yıl içinde diğer tedavi yöntemlerinden sonuç alınamamış olduğunun Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları sağlık kurulları tarafından belgelenmesi,

4) Uygulamanın yapıldığı tıbbi merkezin Kurum ile sözleşme yapmış olması,

5) Eşlerden birinin en az beş yıldır genel sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olunan kişi olup, 900 gün genel sağlık sigortası prim gün sayısının olması,

şartlarının birlikte gerçekleşmesi hâlinde veya sağlam çocuk sahibi olan çiftler hariç olmak üzere Kurumun belirlediği kalıtsal bir hastalığı olan veya bu hastalık için taşıyıcı olduğu bilinen evli çiftin sağlam çocuk sahibi olmasına yönelik bu bendin (2), (4) ve (5) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartların birlikte gerçekleşmesi hâlinde, en fazla üç deneme ile sınırlı olmak üzere yardımcı üreme yöntemi tedavileri ile bir hastalığın tedavisinin başka tıbbi bir yöntemle mümkün olmaması ve Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları sağlık kurulları tarafından tıbben zorunlu görülmesi ve uygulamanın yapıldığı tıbbi merkezin Kurum ile sözleşme yapmış olması hâlinde yardımcı üreme yöntemi tedavileri,

SGK tarafından finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri arasında sayılmıştır.

Bir hastalığın tedavisinin başka tıbbi bir yöntemle mümkün olmaması nedeniyle yapılacak yardımcı üreme yöntemi tedavisi dışındaki yardımcı üreme yöntemi tedavilerinde birinci denemede %30, ikinci denemede %25 (Ek: RG- 01/10/2014- 29136/ 1 m. Yürürlük: 01/10/2014) üçüncü denemede %20 oranında olmak üzere bu tedaviler için belirlenen bedeller üzerinden katılım payı alınmaktadır.

Sigortalı kadınların prim ödeme gün sayısının yetersiz olması veya prim borcu

bulunması nedeniyle hasta takip numarası/provizyon verilmemesi halinde, sağlık hizmeti sunucularına kişinin müracaatı tıbben analık hali kapsamında istisnai nedenlerle yapılmış ise sadece söz konusu müracaat nedeni ile ilgili olan sağlık hizmeti bedelleri SGK tarafından karşılanmaktadır.

Ayrıca Ülkemizde sıklıkla görülen hemofili, talasemi, SMA gibi kalıtsal hastalıkların önlenmesinin sağlanması amacı ile SGK tarafından belirlenmiş kalıtsal bir hastalığı olan veya bu hastalık için taşıyıcı olduğu bilinen evli çiftlerin sağlam çocuk sahibi olmasına yönelik Preimplantasyon Genetik Tanı (PGT) ile Tüp Bebek (IVF) Tedavisini Ağustos 2021 tarihi itibarıyla SGK geri ödeme kapsamına alınmıştır.

5.7.6.3 Sosyal Güvenlik Mevzuatı Kapsamında İşveren ve Çalışanlar Bakımından Verilen Teşvikler

Sigortalıların kayıt altına alınarak istihdamın artırılması, kadınlar, gençler ve engelliler gibi dezavantajlı grupların istihdamının artırılması, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımların özendirilmesi için özel sektör işverenlerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna ödemeleri gereken primlerin tamamının/bir kısmının belirli şartlar altında süresiz olarak ya da belirli süreyle ilgili kurumlar tarafından karşılanması hususunda prim indirimi, teşvik ve destek uygulamaları getirilmiştir.

Buna göre, Sosyal Güvenlik Kurumu 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda altı, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nda üç, 4857 sayılı İş Kanununda bir, 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Kanun'da bir, 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu'nda bir, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda bir, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nda bir ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda bir olmak üzere toplamda on beş farklı sigorta prim teşviki, destek ve indirimine ilişkin ilişkin iş ve işlemleri yürütmektedir. Sosyal sigorta yönüyle prim teşviki, destek ve indirimlerine sigortalılar açısından kadın-erkek ayrımı yapılmaksızın ilgili kanunlarda yer verilmektedir. Bu kapsamda kadınlar, gençler ve engelliler gibi dezavantajlı grupların istihdamının artırılmasına yönelik teşvikler içerisinde yer alan 5 adet teşvik bilgilerine aşağıda yer verilmiştir.

5.7.6.3.1 Kadın, Genç ve Mesleki Belge Sahibi Olanların Teşviki

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun geçici 10 uncu maddesinde düzenlenen sigorta prim teşviki ile kadınların, gençlerin ve mesleki belge sahibi olanların istihdamını

arttırılması amaçlanmıştır.

Bu teşvik kapsamında, özel sektör işverenlerine, 01 Mart 2011-31 Aralık 2025 tarihleri arasında işe aldıkları sigortalılar için, sigorta primine esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren payının tamamının İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmasına imkân sağlanmıştır. Yararlanma süreleri erkeklere ve kadınlara, sahip olunan belgelere, yaşa ve ve İş-Kur'a kayıtlı işsiz olma duruma göre 6 ila 54 ay arasında değişmektedir. Bu teşvik, en son 31 Aralık 2025 tarihi itibarıyla işe alınanlar için uygulanacaktır. Söz konusu teşvik süresi Cumhurbaşkanı kararı ile 31 Aralık 2026 tarihine uzatılabilecektir.

Ayrıca, 28 Haziran 2021 tarihli ve 4191 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile getirilen düzenlemeye göre, 5510 sayılı Kanun'un Ek 2'nci maddesinde yer alan prim desteği kapsamında bir yıldan fazla kadın veya genç (18-25) sigortalı istihdam eden işverenlere ilave destek süresi verilecektir. Uygulama 29 Haziran 2021 tarih ve sonrasında yapılan yatırım teşvik belgesi müracaatlarına uygulanacaktır.

5.7.6.3.2 Engelli Sigortalı İstihdamına Yönelik Sigorta Primi Teşviki

4857 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi kapsamında özel sektöre ait iş yerlerinde çalıştırılan engelli sigortalıların, prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hisselerinin tamamının Hazine ve Maliye Bakanlığınca karşılanması sağlanmıştır. 01.07.2008 tarihinden itibaren süresiz olarak uygulanmaktadır.

Teşvikten yararlanmak için engelli sigortalı çalıştırılması, aylık prim ve hizmet belgesinin/muhtasar ve prim hizmet beyannamesinin yasal süresi içerisinde verilmesi ve primlerin ödenmesi gerekmektedir.

5.7.6.3.3 Genç Girişimci Teşviki

5510 sayılı Kanun'un 81'inci maddesi (k) bendi kapsamında "*Genç Girişimci Teşviki*" uygulanmaktadır. 01.06.2018 tarihinden itibaren yürürlüğe konan uygulama ile 18-29 yaş arasında olup ilk defa vergi mükellefiyetine istinaden 5510 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalılık tescili yapılanların 1 yıl süreyle sigorta primleri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından karşılanmaya başlanmıştır.

Genç Girişimci teşvikinden faydalanma şartlarına aşağıda yer verilmektedir:

- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 20'nci maddesi kapsamında genç girişimcilerde kazanç istisnasından faydalanmak,

• Mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük olmak,

• 01 Haziran 2018 tarihinden itibaren ilk defa 4/1-b kapsamında sigortalı sayılan gerçek kişilerinden olmak,

• Kendi işinde bilfiil çalışılması veya işin kendisi tarafından sevk ve idare ediliyor olması,

Faaliyetin adi ortaklık veya şahıs şirketi bünyesinde yapılması hâlinde, sadece bir ortak, bu ortaklar arasından da en genç olanı faydalandırılmaktadır. Bir yıllık sigorta prim toplam tutarı Hazine ve Maliye Bakanlığınca karşılanmaktadır.

5.7.6.3.4 Sosyal Hizmetlerden Faydalananların İstihdamı Halinde Uygulanan Teşvik

2828 sayılı Kanun'un Ek 1 inci maddesi kapsamına giren kişilerin özel sektör işverenleri tarafından istihdamı halinde, prime esas kazanç alt sınır üzerinden hesaplanan sigorta primi ve işsizlik sigortası priminin sigortalı ve işveren hissesinin tamamı her bir sigortalı için 5 yıl süreyle Hazine ve Maliye Bakanlığınca karşılanmaktadır. Teşvik uygulaması 19.02.2014 tarihinden geçerli olmak üzere süresiz uygulanmaktadır.

Teşvikten yararlanma şartları:

Sigortalı yönünden;

• 19.02.2014 tarihinden sonra işe alınmış olması,

• 2828 sayılı Kanunun Ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının kapsamında olup istihdam hakkından henüz yararlanmamış olanlar, istihdam hakkından yararlanmış ancak memuriyet ile ilişiği kesilenler, devlet memuru olma şartlarını taşımamaları sebebiyle kamu kurumlarında istihdamı sağlanamayan hak sahibi olması gerekmektedir.

İşyeri yönünden;

• Aylık prim ve hizmet belgesinin / muhtasar ve prim hizmet beyannamesinin yasal süresinde verilmesi,

• Primlerin yasal süresinde ödenmesi gerekmektedir.

5.7.6.3.5 Sosyal Yardım Alanların İstihdamı Halinde Uygulanan Sigorta Primi Teşviki

3294 sayılı Kanunun Ek 5 inci maddesi kapsamında özel sektör işverenleri tarafından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu tarafından verilen nakdi düzenli

sosyal yardımlardan yararlanan kişilerin ikamet ettiği hanede bulunanlardan 26.04.2016 tarihi ve sonrasında işe alınan sigortalıların prime esas kazanç alt sınır üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin tamamı 1 yıl süreyle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Bu teşvik süresiz uygulanmaktadır.

Teşvikten yararlanma şartları:

Sigortalı yönünden;

- İşe giriş tarihinden önceki son 1 yıl içerisinde nakdî düzenli sosyal yardımlardan en az bir defa yararlanmış olanların ikamet ettiği hanede bulunması,
- 5510 sayılı Kanun'un 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında olması,
- Türkiye İş Kurumu'na kayıtlı işsiz olması,
- 26.04.2016 tarihi ve sonrasında işe alınmış olması gerekmektedir.

İşyeri yönünden;

- Sigortalının işe alındığı tarihten bir önceki yılın ortalama sigortalı sayısına ilave olarak çalıştırılması,
- Aylık prim ve hizmet belgesinin/muhtasar ve prim hizmet beyannamesinin yasal süresinde verilmesi,
- Primlerin yasal süresinde ödenmesi,
- Kuruma borcun bulunmaması (varsa da yapılandırılmış/tecil ve taksitlendirilmiş olması ve düzenli ödenmesi),
- Kayıt dışı sigortalı çalıştırmaması gerekmektedir.

5.7.6.4 Yürütülen Projeler

5.7.6.4.1 Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (EDU-CARE)

Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (EDU-CARE), AB ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilmiş ve SGK tarafından yürütülmüştür. Proje ile kadınların kayıtlı istihdam oranını artırılması, küçük çocuk sahibi olması nedeniyle işinden ayrılma riskiyle karşı karşıya kalan annelerin işe devam etmesine yönelik destek sağlanması ve çocuk bakıcılığı sektöründe eğitimli olarak çalışmanın yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde uygulanmış olan projeyle kadınlara önemli destek sağlanmıştır.

Projenin mali destek uygulaması "*Çalışan Anne Desteği*" ve "*Bakıcı Eğitim Teşviki*"

olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır:

"*Çalışan Anne Desteği*" kapsamında, 3.700 annenin ve 3.700 eğitimli bakıcının kayıtlı istihdamı amaçlanmıştır. Projeye Kasım 2019 dönemi itibariyle destek miktarı aylık 200 Euro olarak başlanmış olup, Temmuz 2020 döneminde bu tutar aylık 300 Euro'ya çıkarılmıştır. Söz konusu destek, çocuk 36 aylık (36. ay dahil) olana kadar ve en fazla 32 ay süreyle sağlanmıştır. Destek miktarı 2021 ve 2022 yıllarında 325 Euro olarak ödenmiştir. Annenin bekar veya özel gereksinimli çocuğu olması halinde ise hibe desteği 50 Euro artırımlı olarak ödenmiştir.

"*Çalışan Anne Desteği*"nden Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde ikamet eden, hizmet akdiyle işverene bağlı olarak (4/1-a sigortalısı olarak) tam zamanlı çalışan, (ön kayıt tarihinde) 0-24 ay arası çocuğu olan ve 0-36 aylık çocuk bakımı alanında eğitimli (MEB, İŞKUR, MYK ya da üniversitelerden onaylı sertifika veya diploma sahibi olan) çocuk bakıcısını sigortalı olarak çalıştıran anneler faydalanmıştır.

"Bakıcı Eğitim Teşviki" kapsamında Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde ikamet eden, proje ilan tarihi olan 10 Kasım 2019'dan sonra 0-36 aylık çocuk bakımı kursunu tamamlayarak MEB onaylı sertifika alan, İŞKUR kayıt belgesi olan ve proje kapsamında verilen sosyal güvenlik hakları eğitimine katılan kadınlara tek seferlik 200 Euro'ya kadar eğitim desteği verilmiştir. Çocuk bakımı kursunu Halk Eğitim Merkezleri gibi ücretsiz bir kurstan alanlara tek seferlik 100 Euro; ücretli bir kurstan alıp faturasını ibraz edenlere tek seferlik 200 Euro ödeme yapılmıştır. "Bakıcı Eğitim Teşviki" için başvuru doğrudan proje yerel ofislerine yapılmıştır. Söz konusu destekten yaklaşık 7.500 kadının faydalanması hedeflenmiştir.

"*Sigortalı Çalış, Sigortalı Eğitimli Bakıcı Çalıştır!*" sloganıyla 01.05.2019 tarihinde hayata geçirilen projenin "Çalışan Anne Desteği" kapsamında 5.274 anneye hibe desteği sağlanmıştır ve hibe ödemeleri Haziran 2022 dönemine kadar devam etmiştir. "*Bakıcı Eğitim Teşviki*" kapsamında ise, 31 Ağustos 2021 tarihi itibarıyla 7.518 eğitimli bakıcı teşvikten yararlanmış ve proje kapsamında toplamda doğrudan ve dolaylı olarak 19.810 kadına ve 5.302 çocuğa fayda sağlanmıştır.

Yabancı uyruklu kadınlar için herhangi bir ayrım uygulanmadan hem "*Çalışan Anne Desteğinden*" (hem çalışan anne hem annenin bakıcısı) hem de "*Bakıcı Eğitim Teşvikinden*" yararlanmaları sağlanmıştır. Söz konusu proje ile Çalışan Anne Desteği bileşeninden 6 yabancı anne proje faydalanıcısı olarak doğrudan, 196 yabancı bakıcı ise proje faydalanıcısı anne tarafından istihdam edilerek dolaylı olarak projeden faydalanmıştır. Bunun yanında 17 yabancı kadın bakıcı sertifikası alarak "Bakıcı Eğitim Teşvikinden" faydalanmıştır. Bu açıdan

toplam 219 yabancı uyruklu kadın, doğrudan veya dolaylı olarak projeden faydalanmıştır.

Son hibe desteği ödemesi ise Ağustos 2022'de gerçekleşmiş olup projenin dört ay sürecek kapanış dönemine geçilmiştir. Bu dönemde araştırma ve etki analizi raporları hazırlanmış ve Aralık 2022'de düzenlenmiş olan kapanış konferansı ile proje tamamlanmıştır. Proje, 31 Aralık 2022'de sona ermiş ve 44 ay sürmüştür. Proje kapsamında "*Çalışan Anne Desteğinden*" yararlanan 5.153 anne ve 6.754 çocuk bakıcısı ile 7.503 eğitim teşviki alan çocuk bakıcısı desteklenmiştir.

5.7.6.4.2 Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi II (EDUCARE II)

Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi II (EDU-CARE II), AB ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilmekte (%85 Avrupa Birliği IPA Fonu, %15 ulusal katkı payı) ve SGK tarafından yürütülmektedir. 1 Aralık 2023 tarihinde hayata geçirilen projenin uygulama süresi 20 ay olup proje 25 Ekim 2025 tarihinde sona ermesi planlanmaktadır. Proje; Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde uygulanmaktadır.

Projeyle küçük çocuğu olan, çocuk bakım sorumlulukları nedeniyle istihdamdan uzaklaşma riski bulunan annelerin kayıtlı istihdama katılması ve iş yaşamından ayrı kalmaması hedeflenmiştir. Ayrıca çocuk bakıcılığı mesleğinin eğitimli/sertifikalı kişiler tarafından insana yakışır iş kavramına uygun şekilde, en az asgari ücretle sigortalı bir meslek olarak icra edilmesi amaçlanmıştır.

Proje, mali destek bileşeni ve araştırma bileşeni olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır. Projenin mali destek bileşeni kapsamında 12 ay boyunca aylık ortalama 7.000 kadının (3.500 anne ve 3.500 bakıcı) kayıtlı istihdamı desteklenecektir. Bu çerçevede, hizmet akdiyle işverene bağlı olarak (4/1-a sigortalısı olarak) tam/yarı zamanlı çalışan, (ön kayıt tarihinde) 0-24 ay (24. ay dahil) arası çocuğu olan ve 0-36 aylık çocuğuna bakması için sigortalı olarak eğitimli bakıcı çalıştıran annelere aylık 325 Euro destek verilmesi hedeflenmiştir. Yarı zamanlı çalışan toplamda 200 anne için bu tutar aylık 162,5 Euro olarak belirlenmiştir. Bekar ve/veya özel gereksinimli çocuğu olan anneler için hibe tutarı 50 Euro artırımlı olarak ödenmektedir.

Projeye başvuru, ön kayıt ve kesin kayıt aşamalarından oluşmaktadır. Projenin ön kayıt başvuruları 3 Haziran 2024, kesin kayıtlar ise 3 Temmuz 2024 tarihi itibarıyla alınmaya başlanmıştır. Ocak 2025 tarihi itibarıyla projeye 18.212 kişi ön kayıt yaptırmış ancak 1683

kişi kesin kayıt yaptırarak projeden faydalanmıştır. Projeye kesin kayıt başvurularının istenilen düzeyde olmaması nedeniyle hibe miktarlarında aralık ayı hak edişlerinden başlanmak üzere artış yapılmıştır. Bu kapsamda, 325 Euro olan hibe tutarı 510 Euro'ya, bekar ve/veya özel gereksinimli çocuğu olan annelere verilen destek tutarı ise aylık 375 Euro'dan 560 Euro'ya çıkarılmıştır. Yarı zamanlı çalışan anneler için 162,5 Euro tutarı aylık 255 Euro'ya bekar veya özel gereksinimli çocuğu olan yarı zamanlı çalışan anneler için aylık destek tutarı ise aylık 305 Euro'ya çıkarılmıştır.

Projenin araştırma bileşeni; akademik panel, 2 çalıştay, 2 yurt dışı çalışma ziyareti, Strateji Belgesi, Etki Analizi Raporu ve Politika Öneri Belgesinden oluşmaktadır. Projenin araştırma bileşeni kapsamındaki faaliyetlerin temel amacı, çocuk bakımı alanında alternatif bir çocuk bakım modeli olan childminding sisteminin ülkemizde uygulanabilirliğini incelemek ve sistemin Türkiye'de hayata geçirilmesi için somut ve yapıcı adımların neler olması gerektiğini analiz etmektir. Projenin araştırma bileşeni kapsamında yapılacak faaliyetlerin kayıtlı kadın istihdamını artırmak ve kaliteli çocuk bakım hizmetleri geliştirmek için doğru, uygun ve etkili politika ve stratejilerin oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma bileşeni faaliyetlerinin ilki 2 Temmuz 2024 tarihindeki proje açılış konferansı akabinde "alternatif çocuk bakım modelleri" konusunda gerçekleştirilen akademik paneldir. Panele; ilgili kamu kurumları, akademisyenler ve paydaş sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden 276 kişi katılmıştır.

18 Aralık 2024 tarihinde ilgili kamu kurumları, akademisyenler ve paydaş sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımıyla proje danışma kurulu toplanmıştır. 23 katılımcının katıldığı danışma kurulunda projenin güncel durumu, araştırma bileşeni faaliyetleri ve chilminding modeli ile ilgili çalışma ziyaretinden elde edilen bilgiler sunulmuştur.

11-14 Şubat 2025 tarihleri arasında Antalya ilinde projenin 1. Çalıştay etkinliği düzenlenmiştir. Çalıştaya, 18 Aralık 2024 tarihinde gerçekleştirilen danışma kurulu ve 14 Ağustos 2024 ve 15 Ocak 2025 tarihlerinde gerçekleştirilen yönlendirme komitesi toplantılarına katılım sağlayan ilgili kamu kurumları, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve proje operasyon koordinasyon birimi üyelerinden oluşan toplam 50 kişi katılım sağlamıştır.

5.7.6.4.3 Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi (WOMEN-UP) Projesi

AB ile ortaklaşa finanse edilen ve SGK-Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünce yürütülen "Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (Women-Up)" ile kadınların

işgücüne ve istihdama katılımın arttırılması ve kayıt dışı istihdam oranlarının düşürülmesi amaçlanmıştır. Bu proje kapsamında 4.000 kadın işverene istihdam edecekleri 4.000 işçi için destek verilmesi planlanmıştır. Proje uygulama illeri İstanbul, Ankara, Aydın, Denizli, Samsun, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'dır. Sosyal Güvenlik İl Müdürlükleri bünyesinde açılan ofislerde toplam 56 personel istihdam edilmiştir. Proje hazırlık, tanıtım, görünürlük, farkındalık faaliyetleri ile birlikte toplam 40 ay sürmüştür. Proje uygulama süresince 26 ay boyunca işverenlere hibe ödemesi yapılmıştır. Gerek başvuru kriterleri gerekse aylık şartları sağlayan ve primlerini düzenli ödeyen kadın işverenlere en fazla 26 ay süreyle asgari ücretin işverene maliyetinin %65'ini geçmemek üzere asgarin ücretin net tutarına kadar hibe verilmektedir. Bu hibe tutarı 2023 yılının ikinci altı aylık dönemi için 10.680 TL olarak hesaplanmış, 2024 yılı için destek tutarı 15.925 TL olarak belirlenmiştir.

Ayrıca proje kapsamında; açılış organizasyonu, personel eğitimleri, her ilde basın toplantıları, Ankara'da 1 adet geniş kapsamlı Basın Tanıtım Toplantısı, işverenlerle 15 adet Network Toplantısı, ilgili kurum ve kuruluşlarla 5 adet Yönlendirme Komitesi Toplantısı, akademisyenler ve ilgili kurum ve kuruluşların temsilcileri ile 4 adet Akademik Danışma Kurulu (ADK) Toplantısı, iletişim fakültesi öğrencileri ile 1 adet Medya Atölyesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Girişimcilik Atölyesi Organizasyonu ve proje illerinde "AB Ülkelerinde İyi Uygulama Örnekleri" toplantıları yapılmıştır.

Network toplantılarında kadın işverenlere sosyal güvenlik hak ve yükümlülükleri, kadınlara uygulanan teşvikler, e-ticaret uygulamaları ve girişimcilik konularında akademisyenlerle ve alanında uzman kişilerle eğitim verilmiş ve işverenlere bilgilendirme kılavuzu dağıtılmıştır. Yönlendirme Komitesi Toplantılarında paydaş kurumlara projenin gidişatı anlatılarak konu ile ilgili onların görüşleri alınmış ve raporlanmıştır. Akademik Danışma Kurulunda ise kadın istihdamına yönelik paydaş kurumların çalışmaları görüşülmüş, çalışma hayatındaki kadınlara yönelik anket soruları hazırlamış ve bu sorular 7 ilde rastgele seçilen 1.626 hibe alan işverenlere uygulanmış ve sonuçları toplantı gündeminde görüşülmüştür. Hazırlanan rapor sonucunda kadın istihdamına ilişkin uygulanabilir politika önerilerine yer verilmiştir. Ayrıca kurul, işverenlerin kullanabileceği sosyal güvenlik mevzuatını içeren işveren kılavuzu hazırlamış ve basımı gerçekleştirilmiştir.

26-27 Mayıs 2023 tarihlerinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri ile Ankara'da Medya Atölyesi organizasyonu gerçekleştirilmiştir. 50 öğrencinin katıldığı organizasyonda 2 günlük bir atölye çalışması yapılmış ve öğrenciler tarafından sosyal medyada yayımlanması amacıyla kadın istihdamının önündeki engeller konusunda slogan, kampanya, reklam vb. içerikler üretilmiştir. Belirlenen slogan reklam vb.

içerikler sosyal medya hesabında duyurulmuştur.

22-23 Aralık 2023 tarihlerinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler fakültesi öğrencileri ile Girişimcilik Atölyesi organizasyonu gerçekleştirilmiştir. 53 öğrencinin katıldığı organizasyonda kadın istihdamının arttırılmasına yönelik farklı girişimci profilleri ve farklı girişim konu başlıklarına yönelik destekleyici fikirlerin oluşması amacıyla 2 günlük bir atölye çalışması düzenlenmiştir.

23 Şubat-06 Mart 2024 tarihleri arasında proje illerinde hibe faydalanıcısı işverenlerin katılımıyla "AB Ülkelerinde İyi Uygulama Örnekleri" toplantıları yapılmış olup, 7 adet toplantıya toplam 140 işveren katılım sağlamıştır.

26-28 Nisan 2024 tarihlerinde proje personeline yönelik raporlama ve arşivleme eğitimi verilmiştir.

24-26 Mayıs 2024 tarihlerinde Akademik Danışma Kurulu'nun son toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, ADK sonuç raporu Kurul üyelerine sunulmuş ve rapora son hali verilmek üzere katılımcıların görüş ve önerisi alınmıştır.

28-29 Haziran 2024 tarihinde proje uygulama illerinden biri olan Samsun ilinde Girişimcilik Kampı organizasyonu gerçekleştirilmiştir.

05-06 Temmuz 2024 tarihinde Ankara'da Girişimcilik Kampı toplantısı ve 17 Temmuz 2024 tarihinde 6. Yönlendirme Komitesi Toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen ve SGK Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen "Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi-2 (Women-Up-2)" 19 Ağustos 2024 tarihinden itibaren 4 ilde yeniden başlamıştır.

Proje kapsamında; Ankara'da 500, İstanbul'da 800, Aydın'da 400 ve Samsun'da 400 kadın işverene işletmelerinde ilave olarak istihdam edecekleri kadın sigortalı için asgari ücretin net tutarına kadar hibe desteği sağlanacak olup, toplam 2.100 kadın işveren ve bu işverenlerin işletmelerinde istihdam edecekleri 2.100 kadın işçi faydalanması planlamıştır. Sağlanan bütçenin daha verimli kullanılabilmesi adına kota sayılarında artış yapılmış olup, Women-Up-2 projesi kapsamında 13.05.2024 tarihi itibariyle toplam 3.026 ön başvuru alınmış ve hali hazırda 2.339 kesin kayıt işlemi yapılmıştır. Projenin ikinci fazında mali destek için ilk ay Eylül 2024 olarak belirlenmiş olup, 2024 yılı mali destek tutarı 15.925 TL olarak belirlenmiştir. 2025 yılı mali destek tutarı asgari ücret zam tutarına göre güncellenerek 20.745 TL olarak belirlenmiştir. 13.05.2025 tarihi itibariyle 13.316 işverene mali destek ödemesi yapılmıştır.

Kadın girişimciliğinin teşviki yoluyla kadınların işgücüne katılım ve kayıtlı istihdam oranlarının artırılması ve kadın çalışanların mesleki beceri ve istihdam edilebilirliklerinin

geliştirilerek yeni işlere yönlendirilmesi de proje hedefleri arasındadır. Bu amaçla projede mali destek ödemesinin yanı sıra yurt dışı çalışma ziyareti, akademik danışma kurulu atölyesi, yönlendirme komitesi toplantıları, girişimcilik atölyesi ve kapanış toplantısı gibi birçok destekleyici, bilgilendirme ve farkındalık artırma faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Girişimcilik Atölyesi kapsamında kadın istihdamının arttırılmasına yönelik, farklı girişimci profilleri ve farklı girişim konu başlıklarında destekleyici, ekosistemi kuvvetlendirici, girişimcilerin yol haritası üzerindeki engel ve sorunların çözümleyen iş fikirlerinin bulunmasına ve bu fikirlerin uygulanmasına yönelik Ankara Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Üniversitesi ve Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi öğrencilerinin katılımıyla toplamda 60 kişinin katılımıyla 2 günlük atölye çalışması üniversite öğrencileri ile düzenlenmiştir.

Proje personeline yönelik olarak 24-25-26 Ocak 2025 tarihlerinde İzmir'de 37 kişinin katılımıyla 2,5 günlük bir Raporlama ve Arşivleme eğitim gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında, proje yerel ofislerindeki iş ve işlemlerin kurallara uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin ve arşivleme düzeninin kontrolü amacıyla Operasyon Koordinasyon Birimi (OKB) üyeleri tarafından kontrol edilmesi amacıyla yerel ofis izleme ziyaretleri gerçekleştirilmektedir. İlk yerel ofis izleme ziyaretleri Kasım-Aralık 2024 tarihleri arasında 4 il ve 5 ofiste, 2. yerel ofis izleme ziyaretleri ise Şubat- Mart 2025 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.3. Yerel ofis izleme ziyareti 1 Haziran- 15 Temmuz tarihleri arasında gerçekleştirilecektir.

Yurt dışı çalışma ziyareti 7-11 Nisan 2025 tarihlerinde İsveç'te gerçekleştirilmiştir. Çalışma ziyareti kapsamında katılımcılar, kayıtlı kadın istihdamı da dahil olmak üzere kadın girişimciler için politika uygulamalarını incelemişlerdir. Projenin amacını oluşturan tematik alandaki (kadın girişimciliği, kayıtlı kadın istihdamı) sivil toplum mekanizması uygulamaları ve mevzuat uygulamaları SGK personeli tarafından yerinde incelenmiştir. Çalışma ziyareti sonucunda hazırlanan rapor ile Akademik Danışma Kurulu Atölyesi'nin girdisi olarak katkı sağlanmıştır.

Akademik Danışma Kurulu kapsamında akademisyenler ve SGK temsilcilerinden oluşan bir Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Danışma Kurulu tarafından kadın istihdamına yönelik rapor hazırlanmıştır. Birinci ADK toplantısı 22-23 Şubat 2025 tarihinde 19 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. İkinci Akademik Danışma Kurulu Toplantısının ise 14-15 Haziran 2025 tarihlerinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Proje uygulama sürecindeki başarısı ile kadın istihdamı alanında yenilikçi ve etkili bir yaklaşım sunan Women-Up Projesi, Uluslararası Sosyal Güvenlik Birliği (ISSA) tarafından

16-18 Nisan 2024 tarihlerinde Portekiz'de düzenlenen Avrupa Sosyal Güvenlik Forumu'nda Liyakat Ödülü'nü almıştır Women-Up Projesi Türkiye İşverenler Sendikası (TİSK) tarafından düzenlenen "Ortak Yarınlar" ödül töreninde de "Jüri Özel Ödülü"ne layık görülmüştür. Kalite Derneği Kalder tarafından düzenlenen 25. Kamu Yönetimi Kalite Sempozyumu İlham Veren Kamu Yönetimi Ödülleri kapsamında Jüri Teşvik Ödülünü kazanmıştır.

5.8 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Anayasa'nın 42'nci maddesinde yer alan "*Kimse, eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz*" hükmü gereğince tüm bireylere eşit eğitim öğretim hakkı sunmakla yükümlüdür. Bununla birlikte 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yer alan MEB'in görevleri; okul öncesi eğitimden başlayarak örgün ve yaygın eğitimin tüm kademelerinde tüm bireylerin eğitimlerine yönelik hizmetleri yürütmek; kız öğrencilerin, engellilerin ve toplumun özel ilgi bekleyen diğer kesimlerinin eğitime katılımını yaygınlaştırmak; öğrencilerin bedenî, zihnî, ahlakî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden gelişimini desteklemek olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda MEB öğrencilerin gelişimini bütüncül olarak desteklemek ve gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek risk faktörlerini azaltmak amacıyla gelişimsel önleyici çalışmalar ile eğitime erişim ve fırsat eşitliğinin sağlanması, aynı zamanda öğrencilerin akademik, sosyal duygusal ve psikolojik açıdan desteklenmesine yönelik çalışmalarda sorumluluk üstlenen bir kurumdur.

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda yer alan hükümler gereğince ise çocukların zorunlu eğitime devamlarının sağlanması ancak teşebbüs ve alınacak tedbirlere rağmen zorunlu eğitime öğrencilerin devamların sağlanmaması durumunda öğrenci velisine yönelik idari yaptırımlar yer almaktadır.[789] Ayrıca MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 157'nci ve 158'inci maddelerinde öğrencilerin ihmal ve istismarına karşı gerekli önlemlerin alınması, öğrencilerin korunması ile bu konuda veli ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliğinin yürütülmesi hükümleri yer almaktadır.[790]

12. Kalkınma Planı'nda (2024-2028); tüm bireylerin kapsayıcılık ilkesi esasında

[789] 5/1/1961 tarihli 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.222.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[790] Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=18812&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5 (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

nitelikli bir eğitime ve hayat boyu öğrenme imkânlarına eşit şartlarda erişimi sağlanarak akademik, sosyal ve mesleki becerilerinin uluslararası standartlara uygun bir şekilde geliştirilmesi, analitik düşünme, finansal okuryazarlık, iş birlikçi çalışma ve liderlik alanlarında yetkinlik sahibi olmalarının sağlanması, milli, manevi, ahlaki, insani ve toplumsal değerleri içselleştirmiş, ait olduğu aile ve topluma karşı sorumluluk sahibi olarak yetişmeleri temel amaç olarak belirlenmiştir.[791] Bu doğrultuda kaliteli eğitime erişimde fırsat eşitliğinin sağlanması, kız çocuklarının eğitime katılımları, devamlılıkları ve eğitimlerini tamamlamalarını engelleyen faktörlerin incelenerek okul terklerinin önlenmesi, okul kayıt, devam ve tamamlanma oranlarının artırılmasına yönelik program, proje ve uygulamalar geliştirilmesine ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. MEB 2024-2028 Stratejik Planı'nda ise; Türkiye Yüzyılı hedeflerine ulaşılması için eğitimde erişim ve fırsat eşitliğinin güçlendirildiği, öğretim süreçleri ve eğitim ortamlarının etkin olarak kullanıldığı bir ekosistem inşa ederek öğrencileri çağın gerektirdiği evrensel yeterliliklere sahip, millî ve manevi değerleri benimsemiş sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetiştirmek amaçlanmıştır.[792]

MEB, 2024 yılından itibaren uygulamaya geçirdiği Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde eğitim öğretim sürecinde yer alan öğrencilerin ruh ve beden sağlığını koruyarak gelişimlerini bütüncül olarak desteklemek, yetkin ve erdemli bireyler yetiştirmek amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Köklerden geleceğe vurgusu ile erdem, değer ve eylem çerçevesinde huzurlu insan, aile ve toplum kavramları hayat bulmuştur. Bu doğrultuda okul öncesinden ortaöğretime tüm kademelere yönelik adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi temel değerlerin bireylere kazandırılmasıyla yaşanabilecek her türlü şiddetin önlenmesi amaçlanmaktadır.[793]

Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Yusuf TEKİN, Komisyonun 19 Aralık 2024 tarihli toplantısında; *"Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) öğrencilere sosyal duygusal öğrenme becerileri kazandırmayı amaçlayan özgün bir yapıya sahiptir. Bu beceriler; iletişim, öz farkındalık, empati, iş birliği ve sorumlu karar verme gibi çok yönlü yetkinliklerden oluşmaktadır; huzurlu insan, huzurlu toplum ve huzurlu aile temalı müfredat içeriklerimizle çocuklarımızın sadece akademik bilgiyle değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilinci ve sağlıklı ilişkiler kurma becerileriyle donatılmasını da hedeflemektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, şiddete karşı bilinçlendiren empati ve saygı kültürünü içselleştirmiş, adalet ve*

[791] Cumhurbaşkanlığı, SBB (2023), "*On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)*", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf (Erişim Tarihi: 08.03.2025)
[792] T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Planı, (2024), https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=550
[793] Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (2024), https://tymm.meb.gov.tr/

merhamet duygularını davranışlarının temeline yerleştirilen bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Okuldan başlayarak aileye, mahalleye ve nihayetinde tüm topluma yayılan bir dönüşümün kapılarını aralayan modelimiz şiddeti ortadan kaldıracak güçlü ve köklü bir dönüşümün de yol haritasını oluşturmuştur. İnşallah, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, nesillerimizi, toplumsal huzuru tesis edecek, ahlaki değerleri benimsemiş ve insan haklarına duyarlı bireyler olarak yetiştirecektir." ifadeleri ile TYMM'nin kadına yönelik şiddetin önlenmesindeki önemini ve bu konuda köklü değişikliklerin yaşanmasını sağlayabileceğini vurgulamıştır.[794]

5.8.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı Doğrultusunda Yürütülen Çalışmalar

6284 sayılı Kanun ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu gibi mevzuatlar çerçevesinde şiddetin önlenmesine yönelik yürütülen çalışmalarda MEB aktif bir sorumluluk üstlenmektedir. "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)*" ve "*Kadının Güçlendirilmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*" uhdesinde; kadına yönelik şiddetle mücadelede gerçekleştirilmesi gereken faaliyetler somutlaştırılarak 2021 yılından itibaren "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planı*" kapsamında da çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)*" doğrultusunda MEB tarafından yürütülen faaliyetler aşağıda sunulmuştur:

"Koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunulmasına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi" hedefi, *"Şiddetin önlenmesi amacıyla, vakaların risk faktörlerinin önceden tespiti ve vakaya zamanında etkin müdahale edilmesi sağlanacaktır."* 3.1. Stratejisi doğrultusunda;

- Çocuğa yönelik şiddet vakalarının tespiti ve bildirimine ilişkin öğretmenlere rehber kılavuzu niteliğinde olan "*Adalet Sistemi İçindeki Çocuklara Yaklaşım Kılavuzu*" Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak web sayfasında erişime açılmıştır.[795] Hazırlanan kılavuzda çocuk kavramı, adalet sistemi içindeki çocuk ve bu çocuklarla ilgili alınan tedbir kararları, adalet sistemi içindeki çocuklara yaklaşım, ailelerine sunulan hizmetler ve bildirim yükümlülüğü konuları

[794] Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Yusuf TEKİN'in 19 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064

[795] https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_01/28165313_adaletsistemiicindekicocuklarayaklasimkilavuzu.pdf (Erişim Tarihi: 22.02.2025).

yer almaktadır. Adalet sistemi içindeki çocuklar tarafından yaşanan güçlüklerin ve karşılaştıkları risklerin anlaşılması, çocukların korunmasında ve desteklenmesinde önemli bir etkendir. MEB bünyesindeki öğretmenlere yönelik hazırlanan söz konusu kılavuz, adalet sistemi içinde yer alan çocuklara yönelik sunulan hizmetlerin etkili ve duyarlı bir şekilde gerçekleşmesini, çocuğun üstün yararı ilkesinin öncelikli olarak benimsenmesini ve çalışmaların bu doğrultuda uygulanmasını amaçlamaktadır.

"*Şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması*" hedefi ve "*Eğitimin tüm kademelerine şiddete sıfır tolerans anlayışı yerleştirilecektir*" 4.4 stratejisi doğrultusunda;

- MEB'e bağlı okullarda 5., 6., 7., ve 8. sınıfta öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin şiddet algısını ve şiddet türlerine yönelik farkındalık düzeyini belirlemek, aile içinde ve okul ortamında karşılaşılan şiddet türlerini ve şiddete ilişkin başvuru mekanizmaları hakkında farkındalık düzeylerini ölçmek ve bu bulgular ışığında şiddeti azaltmaya yönelik önerileri sunmak amacıyla "*Şiddet Algısı Araştırması*" gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öğrencilerin fiziksel, psikolojik, duygusal ve dijital şiddet türlerine yönelik farkındalık düzeyleri ile şiddetle ilgili deneyimleri analiz edilmiştir. Şiddet Algısı Araştırması ile öğrencilerin farklı şiddet türleriyle ilgili farkındalık seviyeleri ve maruz kalma durumları kapsamlı bir şekilde ele alınmış olup eğitim ortamlarında şiddetle mücadele etmek için geliştirilmesi gereken stratejiler konusunda önemli bulgular elde edilmiştir. Söz konusu araştırman aynı zamanda lise öğrencilerine de uygulanmıştır. [796]
- Okul öncesinden ortaöğretime kadar tüm eğitim kademelerindeki derslerin öğretim programlarında, eşitlik, aile içi iletişim, aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularına yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmiştir. TYMM Öğretim Programı çerçevesinde, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 29 öğretim programında güncelleme yapılmıştır. Bu güncellemelerle, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, toplumsal şiddet, eşitlik, olumlu iletişim, akran zorbalığı, aile içi iletişim ve kadının güçlendirilmesi gibi konulara yer verilmiştir. Hayat Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Peygamberimizin Hayatı, Türk Dili ve Edebiyatı, Temel Dini Bilgiler, İnsan Hakları, Vatandaşlık ve

[796] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

Demokrasi gibi zorunlu dersler ile Temel Yaşam Becerileri, Türk Sosyal Hayatında Aile, Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi, Görgü Kuralları ve Nezaket gibi seçmeli derslerde bu konular işlenmiştir. Bu içerikler, sosyal ve duygusal öğrenme becerileri ile ilişkilendirilerek derslere entegre edilmiştir.

- 2024 yılında "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalışmaları*" kapsamında, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından merkezi ve mahalli düzeyde toplam 240 hizmet içi eğitim düzenlenmiş ve bu eğitimlere 6.283 erkek, 2.721 kadın öğretmen ve yönetici katılmıştır. [797]
- 2022-2024 yılları arasında Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan 1220 yönetici ve öğretmene yönelik "*Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele*" konulu seminerler düzenlenmiştir.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı faaliyet alanı kapsamında, *25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü* çerçevesinde il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ile rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları düzenlenmeye devam edilmiştir. Ayrıca öğrencilere yönelik resim yarışmaları gerçekleştirilmiştir. Valilikler ve il millî eğitim müdürlükleri iş birliğiyle her eğitim öğretim yılında toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması amacıyla 81 ilde benzer yarışmalar düzenlenmektedir. Bu faaliyetler, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda toplumsal duyarlılığı artırmayı hedeflemiş olup eğitim camiasının ve öğrencilerin bu mücadelede daha etkin bir rol oynamasına katkı sağlamaktadır.
- Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından okul öncesi eğitimde eşitlik, farklılıklara saygı ve olumlu iletişimi desteklemeye yönelik faaliyetler yürütülerek TYMM çerçevesinde okul öncesi eğitim programlarında, çocuğun ihtiyaçlarına cevap veren ve bireysel farklılıkları gözeten eğitim süreçlerinin oluşturulmasına yönelik güncellemeler yapılmıştır. Programda yer alan sosyal duygusal öğrenme becerileri, eşitlik ve olumlu iletişimle ilgili göstergeler, çocukların sağlıklı iletişim kurma yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, okul öncesi dönemde bulunan çocuklar için hazırlanan 121 adet resimli çocuk kitabı ve 9 adet "*Çekirdek*" çocuk etkinlik kitabı ile bu değerleri pekiştirmeye yönelik materyaller sunmuştur. Okul öncesi eğitimde aile katılımını desteklemek

[797] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

amacıyla Aralık 2023 itibariyle her ay "*Aile Eğitim Bülteni*" yayımlamaya başlamıştır. Haziran 2024 tarihli "*Aile İçi İletişim*" bülteni, aile içindeki iletişimin nasıl olması gerektiği konusunda bilgiler sunmaktadır.[798]

- Medya okuryazarlığının kazanılması amacıyla medya aracılığıyla şiddetin önlenmesine yönelik bilinçli teknoloji kullanımı ve siber şiddet konularında öğrencilere farkındalık eğitimleri yaygınlaştırılarak 2024 yılında tüm eğitim kademelerini kapsayacak şekilde 5.372.029 öğrenciye bilinçli teknoloji kullanımı ve siber şiddet konularında farkındalık ve bilgilendirme eğitimleri rehber öğretmen/ psikolojik danışmanlar tarafından verilmiştir.[799]

(*bir kişinin birden daha fazla eğitime katılma durumu göz önünde bulundurularak istatistikler tek TC no olarak değerlendirilmemelidir, bir kişinin birden fazla eğitime katıldığı durumda, her bir eğitim için ayrı ayrı istatistik hesabına katılmaktadır).*

- Çocuğa yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele kapsamında kurumsal mekanizmalar ve mevzuat konusunda okul idarecileri ve öğretmenlere yönelik farkındalık eğitimleri yaygınlaştırılarak 2024 yılında tüm eğitim kademelerini kapsayacak şekilde şiddetin önlenmesi ve aile içi şiddet kapsamında toplam 48.555 öğretmen ve/veya okul idarecisine, rehber öğretmen/ psikolojik danışmanlar tarafından eğitim verilmiştir.[800]
- 2024 yılında Ortaöğretim Kurumlarında 2.520.564 öğrenciye ihmal ve istismar farkındalığı, akran arabuluculuğu, akran zorbalığı, problem çözme becerileri, olumlu davranış geliştirme, öfke yönetimi, stresle baş etme becerileri, iletişim becerileri, çatışma çözme becerileri, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, duygu kontrolü, psikososyal destek (cinsel istismar), aile içi iletişim gibi konularda rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından grup eğitimleri düzenlenmiştir.
- MEB Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında "*Dünya Kız Çocukları Günü*", "*Dünya Çocuk Hakları Günü*", "*Kadına Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü*" ve "*Kadın Hakları Günü*" etkinlikleri kapsamında öğrencilere çeşitli bilgilendirme ve farkındalık

[798] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[799] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.
[800] Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'ın 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064

etkinlikleri düzenlenmiştir.

- Öğrencilerin iyi oluşlarının desteklenmesi amacıyla hak ve sorumlulukları bilme, psikolojik sağlamlık ve zorbalık konularında öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik eğitimler yaygınlaştırılarak 2024 yılında tüm eğitim kademelerini kapsayacak şekilde; psikolojik sağlamlık, zorbalık, hak ve sorumlulukları bilme konusunda 8.928.806 öğrenci, 88.459 öğretmen ve 489.920 veliye rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından eğitim verilmiştir.

(*bir kişinin birden daha fazla eğitime katılma durumu göz önünde bulundurularak istatistikler tek TC no olarak değerlendirilmemelidir, bir kişinin birden fazla eğitime katıldığı durumda, bir kişi her bir eğitim için ayrı ayrı istatistik hesabına katılmaktadır).*

- Kadın erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında farkındalık yaratmak amacıyla 2022 yılında EBA Platformunda (www.eba.gov.tr) "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" konusunda içerikler paylaşılmıştır. Kadın erkek fırsat eşitliğine yönelik video, şiddete uğranması durumunda aranacak ve başvurulacak yerlere yönelik etkileşimli bir içerik ile öfke kontrolüne yönelik infografik hazırlanmış ve EBA Platformu Kütüphane alanında yayımlanmıştır. TRT EBA'da eğitimin tüm paydaşlarına yönelik bahse konu başlıklarda farkındalık geliştirme ve bilinçlendirme sağlanması amacı ile "*Bizden*" ve "*Öğretmenler Odası*" programları yayınlanmaktadır. EBA TV'de kadın erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında farkındalık yaratmak amacıyla hazırlanan içerikler erişime açılmıştır.[801]

Ayrıca Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) doğrultusunda "*Tüm eğitimciler, öğretim programları ve eğitim öğretim materyallerinin kadın erkek eşitliğine duyarlılığının artırılması"* stratejisine yönelik "*Kapsayıcı eğitim anlayışının geliştirilmesi amacıyla engelli kız çocuklarının eğitimi konusunda hizmet sağlayanlar, eğitim profesyonelleri, veliler ve akranlar da dâhil olmak üzere eğitim ortamında etkileşim halinde olan tüm paydaşlara yönelik farkındalık eğitimleri düzenlenecektir*." faaliyetine ilişkin özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin tamamını kapsayıcı nitelikte 81 il, il millî eğitim müdürlüklerinde görev yapan Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Şubesinden sorumlu İl Millî Eğitim Müdür Yardımcıları ve Şube Müdürleri, farklı eğitim tür ve kademelerdeki özel eğitim okullarının yöneticileri ve hastane sınıfı öğretmenlerinin katılımıyla özel eğitim

[801] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

hizmetlerinin niteliğinin artırılması, uygulama birliğinin sağlanması ve çalışmaların eş güdümlü olarak sürdürülmesine ilişkin eğitim düzenlenmiştir.[802]

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı doğrultusunda MEB tarafından planlanan faaliyetler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Okul rehberlik ve psikolojik danışma servisleri aracılığıyla çocuklar ve ailelerin takibinin yapılarak şiddet vakalarının tespiti ve bildirimine ilişkin iş süreçlerinin geliştirilmesi için Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "*Adalet Sistemi İçindeki Çocuklara Yaklaşım Kılavuzu*" çerçevesinde, çocuğa yönelik şiddet vakalarının tespiti ve bildirimine dair öğretmenlere yönelik bilgilendirme ve eğitim çalışmaları gerçekleştirilecektir.
- Okul öncesi, ilkokul ve ortaokul öğrencilerine sunulan gelişimsel ve önleyici rehberlik hizmetleri kapsamında bireysel farklılıklara saygı, kişisel sınırlarının farkında olma, iletişim becerileri, duygu düzenleme, yardım isteme ve olumlu davranış kazandırma konularında sınıf rehberlik faaliyetleri, seminer ve yayın hazırlama yoluyla farkındalık çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.
- Ortaöğretim öğrencilerine yönelik gelişimsel ve önleyici rehberlik hizmetleri kapsamında siber şiddet, bilinçli internet kullanımı, akran zorbalığı, arabuluculuk, duygu düzenleme, öfke kontrolü, sınır koyma, yardım arama, çatışma çözme becerileri, eleştiriye tolerans gösterme ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konularında sınıf rehberlik faaliyetleri, seminer ve yayın hazırlama yoluyla farkındalık çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.
- Veli ve öğretmenlere yönelik sunulan destek hizmetleri kapsamında öğrencilerin iyi oluşlarının sağlanması için iş birliği içerisinde aile içi iletişim, çatışma çözme, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, ihmal ve istismar farkındalığı, öfke yönetimi, stresle baş etme, problem çözme becerileri ve otokontrol konularında okul idaresi, öğretmen ve velilere yönelik seminer, konferans ve yayın hazırlama faaliyetlerinin uygulama alanı genişletilecektir.
- Sağlıklı nesiller yetiştirilmesine katkı sağlamak amacıyla zorunlu ve seçmeli derslerde eşitlik ve adalet, şiddetin önlenmesi, aile içi iletişim, ailenin korunması ve güçlendirilmesine yönelik içeriklere yer verilecektir.
- Aile Okulu alanı altında ve *aile eğitimi kurs programları* kapsamında anne-

[802] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.

babaların ebeveynlik becerilerinin desteklenmesi, aile içi ilişkilerin güçlendirilmesi ve çatışma çözme teknikleri gibi konularda eğitimler verilecektir.[803]

- Çeşitli yaş gruplarına ve özel ihtiyaçlara yönelik (ceza ve infaz kurumlarında bulunan hükümlü gelişimi gibi) "*Öfke Kontrolü*" ile "*Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi*" kurs programları düzenlenecektir.
- Eğitim Müfettişi, Müfettiş Yardımcıları, Bakanlık Müfettişleri ve İdari personele yönelik "*Kadının Güçlenmesi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitim Semineri*", ve çevrim içi ortamda "*Kadının Güçlenmesi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitim Semineri*" düzenlenecektir.[804]
- Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okul/Kurumlarında, öğrencilerin kadına yönelik şiddete ilişkin duyarlılık kazanmalarına yardımcı olmak amacıyla eğitim öğretim yılı içerisinde okullarda toplantı, seminer gibi etkinlikler düzenlenecektir.
- Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okul/Kurumlarında, çocuk gelişimi ve eğitimi alanında öğrenim görmekte olan öğrencilere yönelik özellikle şiddetin önlenmesi kapsamında eğitimler düzenlenecektir.[805]
- *Aile Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)* kapsamında Anadolu İmam Hatip Liseleri ile İmam Hatip Ortaokullarında öğrenim görmekte olan öğrenciler ve velilere yönelik "siber zorbalığın belirlenmesi ve önlenmesi, dijital mahremiyet, dijitalleşme ve maneviyat, dijital aile, dijital araçların dengeli kullanımı için ailenin azim, sabır ve emek inşasındaki rolü ve dijital güvenlik ve hukuk" konularında eğitimler verilecektir.
- "*Özel Proje ve Program Uygulayan Okul*" türü kapsamında çocuk gelişimi ve eğitimi programı uygulayan Anadolu İmam Hatip Liselerinde öğrenim görmekte olan öğrencilere yönelik "*anne-çocuk sağlığı, çocuk ruh sağlığı, erken çocukluk ve özel eğitimde öz bakım*" dersleri verilecektir.[806]

[803] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.
[804] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[805] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.
[806] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

5.8.2 Şiddet Aktarımının Önlenmesi ve Olumlu Davranış Gelişiminin Sağlanmasına Yönelik Yürütülen Çalışmalar

5.8.2.1 Okullaşma Oranlarının Artırılmasına Yönelik Temel Faaliyetler

2002 yılında Sayın Emine ERDOĞAN himayelerinde ve MEB ile UNICEF iş birliğinde gerçekleştirilen Haydi Kızlar Okula Kampanyası ile ilköğrenim çağında olan (6-14 yaş) kız çocuklarından eğitim sistemi dışında kalan, okulu terk eden ya da devamsızlık yapan öğrencilerin okullaşması ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Kampanyanın başladığı 2002-2003 eğitim öğretim yılında ilköğretim kademesinde kız çocuklarının net okullaşma oranı yüzde 87,3; ortaöğretim kademesindeki kız çocuklarının net okullaşma oranı yüzde 45,2'dir. Kampanyanın yürütülmeye başladığı tarihten itibaren kız çocuklarının okullaşma oranlarındaki artışı Millî Eğitim Bakanı Yusuf TEKİN, Komisyonun 19 Aralık 2024 tarihli toplantısında "*2022-2023 eğitim öğretim yılında ilkokul kademesinde bu oran yüzde 93,82; ortaöğretim kademesinde ise 91,57"* şeklinde belirtmiştir.[807] Okul öncesi eğitimde ise fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik; 2022-2023 eğitim öğretim yılında 5 yaş grubunda net okullaşma oranı yüzde 87,17'dir. [808]

AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA II) İnsan Kaynağının Geliştirilmesi Programı kapsamında "*Türkiye'de Okula Katılımın Artırılması İçin Şartlı Nakit Transferinin Etkisinin Güçlendirilmesi Projesi (ŞNT-II)*", ASHB ve MEB iştirakiyle yürütülmüştür. Eğitime Yönelik Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) programı, yoksulluk riski altındaki ailelerin çocuklarını düzenli olarak okula göndermelerini hedefleyen nakdi bir sosyal yardım programıdır. Bu proje kapsamında Aile Psikoeğitim Programı, Akademik Becerileri Geliştirme Müdahale Programı ve Eğitsel Grup Rehberliği Psikoeğitim Programları geliştirilmiş, söz konusu programlar en yüksek sınıf tekrarı ve devamsızlık oranına sahip 14 ilde ve 50 okulda uygulanmıştır. Pilot uygulamalardan elde edilen verilerle psikoeğitim programları gözden geçirilerek programlara son hali verilmiştir. Proje kapsamında farklı illerde görev yapan toplam 305 rehber öğretmene/psikolojik danışmana eğitici eğitimi verilmiştir. 2024-2025 eğitim öğretim yılı için uygulayıcı eğitimlerinin tamamlanarak

[807] Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Yusuf TEKİN'İN 19 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064 (Erişim Tarihi: 16.02.2025).

[808] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

programların okullarda yaygınlaştırılması planlanmıştır.[809]

Çocukların eğitime erişimini artırmak ve toplumun her kesimini eğitime dâhil etmek amacıyla "*Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşma Oranının Artırılması Projesi*", "*Eğitim ve Güvenlik Projesi*", "*Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi*", "*Ortaöğretime Uyum Programı*", "*İlköğretim Kurumlarına Devam Oranlarının Artırılması*" "*Teknik Destek Projesi*", "*Ortaöğretime Eğitimi ve Eğitime Erişimi Güçlendirme Projesi*", "*Ortaöğretimde Devam ve Okullaşma Oranlarının Artırılması Projesi*", "*Türkiye'de Okula Katılımın Artırılması*" gibi birçok proje yürütülmüştür.

5.8.2.2 Okur-Yazarlık Oranlarının Artırılmasına Yönelik Temel Faaliyetler

Sosyoekonomik açıdan yoksul olarak kabul edilen, eğitim imkânlarından yararlanamamış, zorunlu öğretim çağını geçirmiş genç kız ve kadınlara yönelik derslik yapımı, dijital eğitim içeriklerin geliştirilmesi, ücretsiz ders kitaplarının dağıtılması taşıma ve yemek hizmetlerinin sağlanmasının yanı sıra yetişkin eğitimleri kapsamında Sayın Emine ERDOĞAN'ın himayelerinde 2008 yılında yürütülen Ana-Kız Okuldayız Okuma-Yazma Kampanyası ile 2008 yılında okuma yazma bilmeyen yetişkinlerin oranı, %9,24'ten 2012 yılında %4,93'e düşürülmüştür.

Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN ve eşi Sayın Emine ERDOĞAN'ın himayesinde 2018 yılında başlatılan "*Okuryazarlık Seferberliği*" ile de okuma yazma bilmeyen nüfusun yaklaşık %30'una ulaşılmış; kurslara katılanların %85'ini kadınlar oluşturmuştur.[810]

Bu kapsamda okuryazar olmayan kadınların (cezaevlerinde tutuklu ve hükümlü kadınlar dâhil olmak üzere) okuma yazma kurslarına katılımı ile birinci kademe kursu bitirmiş kadınların ikinci kademeye, ikinci kademeyi bitirmiş olanların açık öğretim ortaokuluna ve açık öğretim lisesine devamının sağlanması için okuma yazma kurs programları geliştirilmiştir. Bu çalışmalar dâhilinde; Türkiye genelinde yıllar itibariyle okuma yazma oranında ciddi artış olmuştur. 2002'de %79,9 olan kadın okuryazar oranı, 2022 yılında %96,0'a yükselmiştir. 2023 yılında ise bu oran %96,05 olmuştur.[811]

---

[809] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

[810] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

[811] Millî Eğitim Bakanı Yusuf TEKİN'in 19 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064 (Erişim Tarihi: 16.02.2025).

5.8.2.3 Müfredat/Programlara Yönelik Temel Faaliyetler

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programlarında pek çok güncelleme yapılmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde kişiyi erdemlere ulaştıran ve dahası eylemleri aracılığıyla gözlemlenebilen değerler, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ile kavramsallaştırılmıştır. Modelin ana hedefi; eylemlerden değerlere, değerlerden erdemli insana, erdemli insandan ise nihai hedef olan "*Huzurlu Aile ve Toplum*" ile "*Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan*"a ulaşmaktır. Bu kapsamda, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde çatı değerler etrafında bir değer çerçevesi sunulmuştur. Çatı değerler, diğer bütün değerler ile yoğun kesişim noktaları olan değer yapılarını ifade etmektedir. Modelde *saygı, sorumluluk ve adalet;* çatı değerler olarak yer almaktadır. Kişisel hayat açısından önemli olan *tasarruf, sabır, mahremiyet, mütevazılık, sağlıklı yaşam ve çalışkanlık değerleri insan; sevgi, dostluk, özgürlük, dürüstlük, vatanseverlik, yardımseverlik ve aile bütünlüğü değerleri* aile ve sosyal çevre; *temizlik, duyarlılık, estetik ve merhamet* değerleri ise fiziksel çevre alanlarında yer almaktadır. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir etken olan iletişim becerilerini güçlendirmek üzere "*Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri*" de önemli bir rol üstlenmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, sosyal duygusal öğrenme becerilerini alan becerileri ve kavramsal beceriler ile bütünleştirerek kazandırmayı amaçlayan ve öğrencilerin öğrenme çıktısına ulaşmasını sağlarken sosyal duygusal yönden de gelişimini destekleyen bir yapıdadır. Bu yapı, aynı zamanda dinamik niteliğiyle öğrencilerin bireysel farklılıklarına, okul ve çevrenin koşullarına, zamanın ruhuna ve geleceğin beklentilerine uyarlanabilir özelliktedir.[812]

30 Ocak 2025 tarihli toplantıda Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Nevzat TARHAN, yeni eğitim sistemi ile birlikte ezberci anlayışın yerine çocukların soru sormalarını ve yorum yapmalarını teşvik eden, farklı bakış açılarıyla düşünmelerine fırsat tanıyan aynı zamanda okuduklarını anlamlandırmalarını sağlamaya yarayacak olan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin önemini vurgulamıştır.[813]

Öğretim programlarında kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin içeriğin eşitlik, toplumsal şiddet, olumlu iletişim, akran zorbalığı, aile içi iletişim, ailenin korunması ve

[812] Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[813] Prof. Dr. Nevzat Tarhan'ın 30 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4090 (Erişim Tarihi: 16.02.2025).

güçlendirilmesi ve kadının güçlendirilmesi gibi konularla dolaylı ve kadına yönelik şiddet gibi kavram ve konularla doğrudan yer aldığı görülmektedir. Bu kapsamda, Hayat Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi, Peygamberimizin Hayatı Dersi, Türk Dili ve Edebiyatı Dersi, Temel Dini Bilgiler, İnsan Hakları, Vatandaşlık ve Demokrasi Dersi gibi zorunlu derslerde ve Temel Yaşam Becerileri, Türk Sosyal Hayatında Aile, Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi, Görgü Kuralları ve Nezaket, Adabı Muaşeret gibi çeşitli seçmeli derslerde eşitlik, zorbalıkla mücadele, aile içi iletişim, ailenin korunması ve güçlendirilmesine yönelik içerikler bulunmakta olup söz konusu içerikler değerler ve sosyal duygusal öğrenme becerileriyle ilişki kurularak ele alınmıştır.

Ayrıca, söz konusu ders içeriklerine bakıldığında kadınların güçlenmesine yönelik vurguların da önemli bir husus olarak ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Kadınların seçme ve seçilme hakkı elde etmesi demokrasi bağlamında ele alınmış (Sosyal Bilgiler), Halide Onbaşı, Şerife Bacı, Fatma Seher Erden, Gördesli Makbule, Tayyar Rahmiye gibi kadın kahramanların Millî Mücadele'ye katkılarına değinilmiş (T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük), Türkiye Kadın Millî Voleybol Takımı'nın dünya şampiyonluğu gibi örnekler vatanseverlik ve sevgi değerleri vurgulanarak ön plana çıkarılmış (Sosyal Bilgiler Dersi), ilk Türk kadın doktor, astronom vb. örneklerle kadınların başarıları vurgulanmış, (Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler vb.), değişen aile yapısında kadının çalışması konusuna yer verilmiş (Türk Sosyal Hayatında Aile) Din, Ahlak ve Değer kategorisindeki derslerde de İslam'da kadın erkek eşitliği ve kadın hakları konusuna yönelik içeriklere yer verilmiştir.

Bunlarla birlikte, Sosyal Bilgiler ve Medya Okuryazarlığı derslerinde kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin doğrudan içerikler bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, öğrencilerin Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark etmesi, pozitif ayrımcılık, ekonomik, siyasal ve toplumsal temsil gibi konuların yanı sıra kadına yönelik şiddet ve cinsiyet ayrımcılığının önlenmesine yönelik konular üzerinde durulması gerektiği belirtilmiştir. Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programında ise güncel konulara değinilmesi gereken çalışmalarda kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusuna öncelik verilmesi gerektiği belirtilmiştir. [814]

MEB tarafından hazırlanan eğitim materyalleri, Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği ile bu Yönetmelikte yer alan kriterlere dayanarak hazırlanan ve 15.10.2024 tarih ve 117172165 sayılı Kurul Mütalaası ile uygun bulunan "*Ders Kitapları ve Eğitim Araçları*

[814] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

ile Bunlara Ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları" kılavuzuna uygun olarak incelenip değerlendirilmektedir. MEB Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde belirtildiği üzere, ders kitaplarının niteliği, temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım ile yapılandırılmaktadır. Ders kitaplarının incelenmesinde; içeriklerin anayasal eşitlik ilkesi temelinde hazırlanması, toplumsal hassasiyetlere duyarlılık gösterilmesi ve her türlü ayrımcı ifadeden kaçınılması esas alınmıştır. Kadın ve erkek temsili açısından dengeli bir yaklaşım sergilenirken, özellikle kadına yönelik pozitif temsile vurgu yapan içerikler eklenerek ders kitaplarında kadınların güçlendirilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda, ders kitapları, yalnızca bilgi aktaran materyaller olmaktan öte, kadının güçlenmesine yönelik toplumsal farkındalığı artırmayı ve şiddeti önlemeyi hedefleyen birer araç olarak tasarlanmaktadır.[815]

Ders kitapları ve öğretim programlarının yanı sıra okullarda öğrencileri şiddet, ihmal ve istismar olaylarına karşı korumak ve güçlendirmek için, gelişim dönemlerine uygun olarak hazırlanan kazanımları içeren sınıf rehberlik programları, eğitim öğretim yılı boyunca sınıflarda uygulanmaktadır. Sınıf rehberlik programlarında okul öncesi dönemden itibaren öğrencilerin sosyal duygusal gelişimlerini desteklemeye yönelik pek çok etkinlik yer almaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen etkinliklerde; duyguları anlama ve yönetme, kişisel güvenliğini sağlama, ihmal ve istismardan korunma, çatışma çözme, öfke kontrolü, bireysel farklılıklara saygı duyma, hak ve sorumluluklarını bilme, iletişim becerilerini geliştirmeleri vb. konulara yönelik kazanımlar yer almaktadır.

Ayrıca özel eğitim ihtiyacı olan öğrencileri hayata hazırlayan özel eğitim anaokulları, ilkokulları, ortaokulları ve meslek okullarında uygulanmak üzere hafif düzey zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak, dünyada ilk defa "*Özelleştirilmiş Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı*" geliştirilmiştir. Etkili ve sistematik bir şekilde hazırlanan programlar, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve mesleki gelişim alanlarında onları destekleyecek etkinlik ve atölye çalışmalarını içermektedir.[816]

Okul/kurumlarda görev yapan rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından öğrencilerin şiddet, zorbalık vb. durumlarla karşılaşmadan önce gelişimsel ve önleyici rehberlik hizmetleri kapsamında; yardım arama, hayır diyebilme, sınırlarını belirleme, kendini

[815] 14.10.2021 tarihli Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf (Erişim Tarihi: 16.02.2025).
[816] Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

ifade edebilme gibi konularda çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu çalışmalarda; öğrencilerin bu tür olaylarla karşılaştığında yapması gerekenler, destek kaynakları gibi konular ele alınmaktadır. Ayrıca bu tür istenmeyen olaylarla karşılaştığı durumlarda ise psikososyal destek hizmetleri kapsamında öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını artırmak amacı kademelere yönelik getirilen psikoeğitim programları ya da bireysel görüşme ve psikolojik danışma hizmetleri yürütülerek öğrenciler desteklenmektedir.

5.8.3 Bilgilendirme ve Farkındalık Çalışmaları[817]

- Şiddet döngüsünün kırılması amacıyla öğrenci, öğretmen, idareci, veli ve diğer tüm paydaşlara yönelik bilgilendirme ve farkındalık artırmaya yönelik 2023 yılında; bireysel farklılıklara saygı, çatışma çözme becerileri, hak ve sorumlulukları bilme, olumlu davranış geliştirme, öfke yönetimi, duygu kontrolü, iletişim becerileri konularında e-rehberlik sisteminden elde edilen veriler doğrultusunda; okul öncesi kademesinde öğrenim gören 703.013 öğrenciye ve ilkokul kademesinde öğrenim gören 7.606.859 öğrenciye rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından grup eğitimi verilmiştir (*bir kişinin birden daha fazla eğitime katılma durumu göz önünde bulundurularak istatistikler tek TC no olarak değerlendirilmemelidir, bir kişinin birden fazla eğitime katıldığı durumda, bir kişi her bir eğitim için ayrı ayrı istatistik hesabına katılmaktadır*).

- Okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin takip edildiği e-rehberlik sisteminden akran zorbalığı konusunda elde edilen veriler doğrultusunda 2023-2024 eğitim öğretim yılında okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde toplam 4.162.971 öğrenciye, 28.373 öğretmene, 182.675 veliye eğitim verilmiştir.

- Kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadının güçlendirilmesi amacıyla MEB ve ASHB iş birliği ile "Aile İçi Şiddetle Mücadelede Kurumsal Mekanizmalar ve Çok Taraflı Yaklaşım" konulu eğitim 388 rehber öğretmen /psikolojik danışmana; Adalet Bakanlığı iş birliği ile de "Şiddet Mağduru Bireyler İçin Kurumsal Mekanizmalar ve Mevzuat" konulu eğitim 1.000 rehber öğretmen /psikolojik danışmana verilmiştir.

- Medyada şiddetin önlenmesi amacıyla 2.155 mesleki ve teknik ortaöğretim okulunda yapılan 2.740 bilgilendirme çalışmasına 43.100 öğretmen ve 340.584 öğrenci katılmıştır. Ayrıca radyo ve televizyon alanının bulunduğu 75 mesleki ve teknik okulun 17'sinde özel olarak medya ve şiddet konulu eğitimler gerçekleştirilmiştir. 1 Ocak 2023 tarihi

[817] Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

itibariyle Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı 176 kurumda "Kadına Yönelik Şiddet" başlığı ile 186 etkinlik yapılmıştır. Söz konusu eğitimlere 9128 öğrenci ve 680 öğretmen katılmıştır.

- Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı 259 yatılı bölge okulu bulunmaktadır. Bu okullarda 12.24'ü kız, 13.639'u erkek olmak üzere toplam 25.880 yatılı; 13.851'i erkek, 13.245'i kız olmak üzere toplam 27.096 gündüzlü olmak üzere toplam 52.976 öğrenci bulunmaktadır. Ocak-Haziran 2023 tarihleri arasında; pansiyonlu okullarda kalan 38.787 öğrenciye şiddetin önlenmesi, ihmal ve istismar ile ilişkili konularda eğitim verilmiştir. Ortaöğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı pansiyonlu okullardaki öğrencilere yönelik her türlü şiddetin önlenmesi için gereken tedbirlerin alınması kapsamında rehber öğretmen/psikolojik danışman öğretmenler tarafından düzenli olarak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilmektedir.

- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele çalışmaları kapsamında 2021-2022 eğitim öğretim yılının ikinci ara tatil sürecinde Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) üzerinden gerçekleşen öğretmen ve yöneticilerin mesleki gelişim eğitimlerine, "*Duygu Düzenleme ve Kadına Karşı Şiddeti Önleme*" konuları eklenmiştir. Duygu Düzenleme (Öfke ve Stres Yönetimi) konulu seminere 295.934 öğretmen başvurmuş ve 242.365 öğretmen belge almaya hak kazanmıştır. Kadına Karşı Şiddeti Önleme konulu seminerde ise 109.172 öğretmen katılımcı olarak başvurmuş ve 86.651 öğretmen belge almaya hak kazanmıştır.

- Şiddetin ve kadına yönelik şiddetin önlenmesinde farkındalığın artırılarak zihniyet dönüşümünün sağlanması en temelde demokrasi bilinci ile gelişmektedir. Bu bakış açısı ile Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "*Temel Eğitimde Demokrasi Kültürünün Güçlendirilmesi Projesi*" yürütülmektedir. Proje ile temel eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin yanı sıra okullarda görev yapan tüm personel ile ailelerin de proje sürecine dâhil edilerek toplumun genelinde demokratik kültür uygulamalarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Proje 2021-2022 eğitim öğretim yılında; Adana, Aydın, Burdur, Çanakkale, Iğdır, Kars, Muğla, Sinop, Sivas ve Yozgat olmak üzere 10 ilde toplam 110 okulda uygulanmıştır. Proje kapsamında 240 öğretmene eğitici eğitimi verilmiş ve bu öğretmenler aracılığıyla yaklaşık 3.000 öğretmene demokratik kültür yetkinlikleri konusunda eğitim düzenlenmiştir. Proje kapsamında 48.500 çocuk, geliştirilen materyallerden faydalanmıştır.

- MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve UNICEF iş birliğinde Aile Çocuk Eğitim Programı (AÇEP) kapsamında anadolu imam hatip liseleri ile imam hatip ortaokullarında öğrenim görmekte olan öğrenciler ve velilere ailenin korunması, dijital zorbalığın belirlenmesi ve önlenmesi gibi konularda eğitimler düzenlenmiştir. 2024 yılında düzenlenen

eğitimlere 75.857 kız öğrenci ve 61.206 erkek öğrenci olmak üzere 137.063 öğrenci katılmıştır. Eğitimlere 18.648 kadın ve 10.574 erkek olmak üzere toplam 29.222 veli katılım sağlamıştır.

- MEB'e bağlı 24 olgunlaşma enstitüsü ve her ilçede en az bir tane olmak üzere 995 halk eğitimi merkezince kadın kursiyerlerin her alanda gelişimlerine katkı sağlamak ve farkındalıklarının artırılmasını desteklemek için her alanda eğitimler verilmektedir. Halk eğitimi merkezleri her vatandaşın ilgi, istek, yetenek ve beklentilerine yönelik; mesleki, sosyal, toplumsal, ekonomik, sportif ve kültürel alanlarda ücretsiz olarak düzenlediği kurslarla 72 alanda 3.645 kurs programı ile halka eğitim hizmeti götürmektedir.

- MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı halk eğitimi merkezlerinde, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda bilinçlendirme çalışmaları yürütülmekte olup konuya ilişkin farkındalık ve duyarlılığın artırılması için yaygın eğitim kursları düzenlenmektedir. 2021- 2024 yılları arasında "*Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi*" kurs programına ilişkin 513 kurs açılmış olup bu kurslara 13.577 kursiyer katılmıştır. "Aile İçi Şiddeti Önleme Eğitimi (Hükümlü Gelişimi)" kurs programına yönelik ise 118 kurs programı yürütülmüş, 1541 kursiyere ulaşılmıştır. Söz konusu yaygın eğitim çalışmalarına devam edilmektedir.

- MEB tarafından e-Yaygın sisteminden alınan veriler doğrultusunda; Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Kursu'na 2021 yılında 416'sı kadın, 89'u erkek olmak üzere toplam 505 kursiyer; 2022 yılında 4489'u kadın, 1988'i erkek olmak üzere toplam 6477 kursiyer; 2023 yılında ise 2853'ü kadın, 2264'ü erkek olmak üzere toplam 5.117 kursiyer katılmıştır. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi konusunda toplamda 12.099 kursiyere eğitim verilmiştir.

- MEB tarafından Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Kadınların Ebeveynlik Becerisini Geliştirme Kursu'nda 2021 yılında 237 kadın kursiyer; 2022 yılında 329 kadın kursiyer, 2023 yılında ise 207 kadın kursiyer olmak üzere toplam 770 kadın konukevinde kalan kadına eğitim verilmiştir.

- Tarım işçisi aile çocuklarının göç sebebi ile daimi ikametgâhlarından ayrılmaları nedeni ile zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitimden uzak kalmaları çocukların eğitim hakkının ihmali olarak değerlendirilmektedir. 27 Nisan 2024 tarihinde yayımlanan 2024/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının eğitime erişimi konusunda sorumluluk Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir. 2024/52 sayılı "Mevsimlik Tarım İşçileri ile Göçer ve Yarı Göçer Ailelerin Çocuklarının Eğitime Erişimi Genelgesi" MEB tarafından yayımlamış ve Bakanlık teşkilatlarının konuya dair

sorumlulukları detaylandırılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından mevsimlik gezici tarım işçilerinin sürekli istihdama erişim imkânlarını geliştirmek üzere eğitim programlarının düzenlenmesi, kırsal alanda yaşayan kadınlara yönelik çalışmalara öncelik verilmesi, kadınların meslek edindirme kurslarından faydalanma oranlarını, istihdamını ve girişimciliğini geliştirici, çalışma koşullarını iyileştirici modellerin oluşturulmasında başta özel sektör olmak üzere iş birliği içinde projeler yürütülmesi çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda İŞKUR tarafından düzenlenen Mesleki Eğitim Kurslarında ilgili meslek türlerinin (reklam yazarlığı, interaktif medya yazarlığı vb.) eğitim konularına medyada kadın temsili konusu temel alınmıştır.

- MEB tarafından halk eğitimi merkezlerinde ve halk eğitim merkezleri aracılığı ile sınıf öğretmeni, okul öncesi, çocuk gelişimi ve eğitimi, rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara verilen 80 saatlik eğitim alan Aile Eğitimi Uygulayıcısı Belgesi olan eğitimciler tarafından örgün ve yaygın eğitim kurumları ile tüm kamu kurum kuruluşlarınca Aile Eğitimi Programı (0-18 yaş) uygulanmaktadır. Bu programlarda erken yaşta evliliğin; erken yaş gebelik ve doğumları ile boşanma gibi olumsuz yanları, töre ve namus cinayetleri, şiddete uğrayan kadın ve çocukların desteklenmesi gibi konular işlenerek toplumu bilgilendirici eğitimler verilmektedir.

- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluş olarak Kadın Konukevi Müdürlerine yönelik 2022 ve 2023 yıllarında "Eğitim Yoluyla Şiddetle Mücadele" başlıklı eğitim verilmiştir. Eğitimde; hakkında tedbir kararı bulunan çocukların eğitim süreçlerine entegresi, özellikle gizlilik tedbir kararına ilişkin alınan önlemler, psikososyal destek süreçleri ve mevzuata ilişkin bilgi verilmiştir.

- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Kahire Eğitim Müşavirliği iş birliğinde Mısırdaki Türk ailelere yönelik "*Ergenlik Dönemi ve Akran Zorbalığı*" konulu eğitim çalışması gerçekleştirilmiştir. Velilere yönelik gerçekleştirilen bu eğitimde Bakanlığa bağlı okul/kurumlarda çocuk ve gençleri çeşitli risklerden korumak, iletişim becerilerini geliştirmek, duyguları tanıyarak sağlıklı yollarla ifade etmelerini sağlamak amacıyla gelişimsel önleyici ve iyileştirici rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin nasıl yürütüldüğü, okul öncesinden itibaren tüm kademelerde uygulanan sınıf rehberlik ve psikolojik danışma programlarında bu konularda ne gibi çalışmalar yapıldığı ve Millî Eğitim Bakanlığının şiddetle mücadele kapsamında izlemiş olduğu yol haritası hakkında bilgi verilmiştir.

- 2022 yılından itibaren 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında il/ilçe milli eğitim müdürlükleri ile rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları düzenlenmiş, ayrıca öğrencilere yönelik resim yarışmaları gerçekleştirilmiştir.

- ASHB mahiyetinde yer alan ihtisaslaşmış kadın konukevleri kuruluş müdürlerine yönelik; şiddet mağduru çocuk ve gençlere yönelik psikososyal destek süreçleri, eğitim ve danışmanlık tedbir kararının uygulanma süreçleri, gizlilik kararlarının uygulanması ve çocuk koruma sistemi konularında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinesinde yürütülen eğitimlerde eğitici olarak katılım sağlanmıştır. Böylelikle şiddet mağduru kadının beraberinde getirdiği çocukların eğitime devamlarının sağlanması ve psikososyal süreçlerinin desteklenme süreçleri ile ilgili kuruluş müdürlerine bilgilendirme yapılmıştır. Bu kapsamda her yıl periyodik şekilde eğitici olarak eğitim verilmektedir.

- Öğrenci, öğretmen ve velilerin şiddet, ihmal ve istismar gibi zorlayıcı yaşam olayları sırasında güçlü olmalarını sağlamak amacıyla akut dönem içerisinde; psikolojik ilk yardım çalışmaları yapılmaktadır. Sahada psikososyal destek hizmetleri kapsamında görevli olan uzmanların Psikolojik İlk Yardım (PİY) uygulamaları konusunda bilgilerini ve becerilerini geliştirmek amacıyla öğretmen ve rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara yönelik içerikler hazırlanmıştır.

- Okullarda şiddet döngüsünün kırılması ve şiddetin önlenmesi amacıyla öğrenci, öğretmen, idareci, veli ve diğer tüm paydaşlara yönelik farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda okul/kurumlarda rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından şiddetin yordayıcılarından olan öfke yönetimi konusunda 15.663.560 öğrenci, 663.518 veli ve 126.153 öğretmen ile çalışmalar yürütülmüştür. akademik başarıya yönelik 18.745.956 öğrenci, 1.129.875 veli ve 241.473 öğretmen ile faaliyetler gerçekleştirilmiş; duygusal zeka başlığı altında öz bilinç, duygu yönetimi, motivasyon, empati ve sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik 10.986.986 öğrenci, 698.222 veli ve 121.106 öğretmen çalışmalara katılmıştır. *(Bir öğrenci konuya ilişkin birden fazla çalışmaya katılmış olabilir. Belirtilen sayılar söz konusu faaliyete öğrencilerin kaç defa katıldığını göstermektedir)*. Ayrıca tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığını önleme; problem çözme becerilerinin kazandırılması, özsaygı ve özgüven geliştirme çalışmaları ile alan/dal/meslek seçimine ilişkin öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik pek çok faaliyet

gerçekleştirilmiştir. Söz konusu başlıklar şiddetin yordayıcıları olarak ele alınmakta olup yürütülen çalışmalar ile şiddetin ortaya çıkmasını önlemek amaçlanmaktadır.[818]

5.8.4 Özel İlgi Gerektiren Bireylere Yönelik Çalışmalar

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde Millî Eğitim Bakanlığının görevleri arasında; okul öncesi eğitimden başlayarak örgün ve yaygın eğitimin tüm kademelerinde bütün bireylerin eğitimlerine yönelik hizmetleri yürütmek, özel ilgi gerektiren grupların eğitime katılımını sağlamak ve öğrencilerin her yönden gelişimini desteklemek yer almaktadır. Şiddet aktarımının önlenmesi ve olumsuz yaşantıların oluşmasını engellemeye yönelik özel eğitim ihtiyacı olan ya da geçici koruma statüsünde bulunan öğrencileri kapsayan çalışmalar yürütülmektedir.

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler, sınıftaki akranları ile birlikte farkındalık çalışmalarına katılmaktadır. Ayrıca özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ve ailelerine daha etkili destek sunmak, psikolojik sağlamlıklarını güçlendirerek travmatik yaşam olayları sonrasında iyi oluşlarını artırmak amacıyla rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından uygulanmak üzere "*Travma Odaklı Eğitim Programları*" hazırlanmıştır. Özel eğitim ihtiyacı olan (hafif düzey zihinsel yetersizlik) öğrenciler için kademelere uygun olarak geliştirilen programlar yoluyla öğrencileri zorlayıcı yaşam olayları öncesi ve sonrasında desteklemek ve baş etme becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır. Ailelere yönelik hazırlanan programlarda ise özel eğitim ihtiyacı olan çocuğu bulunan ebeveynlerin kendisini ve çocuğunu tanıması, yaşadıkları zorlayıcı yaşam olayını ve bunun etkilerini anlamlandırması ile psikolojik sağlamlıklarını güçlendirmek amaçlanmıştır.[819]

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin akranları ile etkileşim kurmasını sağlayarak okul ve toplum yaşamında gerekli olan olumlu ve uyumlu davranışlar edinmesi amacıyla ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik "*Akran Danışmanlığı Programı*" geliştirilmiştir. Ayrıca özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin aileleri ile birlikte değişim ve gelişimlerinin desteklenmesi, ailelerinin karşılaştığı gelişimsel ve ani krizler ile etkili bir şekilde baş edebilmesi adına özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerine yönelik "*Aile Danışmanlığı Programı*" geliştirilmiştir.

---

[818] Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa OTRAR'ın 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064.

[819] Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.

Okul/kurumlarda yürütülen çalışmalarda kullanılmak üzere geçici koruma statüsündeki öğrenciler de dâhil olmak üzere tüm öğrencilerin sosyal duygusal ve sosyal uyum becerilerinin geliştirilmesine yönelik pek çok materyal hazırlanmıştır.

Öğrencilerin iş birliği yapma, etkili öğrenme, toplumsal yaşam, aile yaşamı gibi alanlarda yeterli olabilmelerini sağlayan ve akademik başarıyı destekleyen yönlerini geliştirmek için sosyal duygusal beceri programları oluşturulmuştur. Öğrencilerin sosyal duygusal beceri gelişimlerinin desteklenmesinin yanı sıra göç deneyimi yaşayan öğrencilerin okullara uyumunu kolaylaştırmak, öğrencilerin eğitim ortamlarından en üst düzeyde faydalanabilmeleri sağlamak amacıyla "*Sosyal Uyum ve Rehberlik Etkinlikleri Projesi*" kapsamında içerikler geliştirilmiştir. Proje kapsamında göç deneyimi yaşayan ve göç deneyimi yaşamayan öğrenciler arasında arkadaşlık ilişkilerini geliştirmek amacıyla etkinlikler hazırlanmış olup göç deneyimi yaşayan öğrencilere, velilere, öğretmenlere ve göç deneyimi yaşamamış öğrencilere yönelik müdahale programları hazırlanmıştır.[820] Yabancı uyruklu aileleri, çocuklarına sunulan eğitim hizmetleri hakkında bilgilendirmek ve toplumsal uyumu hızlandırmak amacıyla farkındalık faaliyetleri yürütülmektedir. Tüm ailelerin birlikte yaşadıkları toplumsal düzene uyum sağlamalarını desteklemek amacıyla "*Sosyal Uyum Temelli Aile Psikoeğitim Programı*" geliştirilmiştir.[821]

MEB'e bağlı okul ve kurumlarda görev yapan öğretmenlerin geçici koruma altında bulunan öğrencilere yönelik ayrımcılık ve ön yargı temelli akran zorbalığını önleme konusunda bilgi ve becerilerini artırmak amacıyla "*Geçici Koruma Altında Bulunan Öğrencilere Yönelik Ayrımcılık ve Ön Yargı Temelli Zorbalığı Önleme Hizmet İçi Eğitimi Kursu*" programı geliştirilmiştir. Hizmet içi eğitim programı ayrımcılık ve ön yargı temelli akran zorbalığı, öğretmenlerin sınıf ortamında karşılaşabilecekleri ayrımcılık ve ön yargı temelli zorbalıklara yönelik önleme ve müdahale stratejileri, farklılıklara saygı değerinin sınıf ve okul içinde gelişmesi gibi çeşitli konularda modüller içermektedir. 2024 yılında düzenlenen kursa Adana, Ankara, Bursa, Gaziantep, Hatay, İzmir, Kahramanmaraş, Konya, Mersin ve Şanlıurfa gibi geçici koruma altındaki öğrenci nüfusunun yoğun olduğu illerde ortaokullarda görev yapan farklı branşlardan öğretmenler katılmıştır. Kurs programı 2025 yılı hizmet içi eğitim takviminde yer almakta olup eğitimler düzenlenmeye devam edilecektir.[822]

Ayrıca, kademelere özgü hazırlanan Göç Psikoeğitim Programları yolu ile "*göç eden*

[820] Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.
[821] Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve 1590062 sayılı cevabi yazı.
[822] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve 1590062 sayılı cevabi yazı.

çocukların, göçe dair anlamlandırmalarını ortaya çıkarmalarına destek olmak", "*göç eden çocukların göçle ilgili duygularını düzenlemelerine destek olmak*", "*yeniden yerleşme sürecinde destek alabileceği kaynakları fark etmelerine rehberlik etmek*", "*göç eden çocukların sosyal becerilerini yeniden yapılandırmalarına destek olmak*", "*göç eden çocukların yeniden yerleştirdikleri bölgenin kültürel özelliklerini tanımalarına destek olmak*", "*göç eden çocukların baş etme becerilerini geliştirmelerine destek olmak*", "*göç eden çocuğun göç deneyimi sonrasında güç ve kontrol duygusunun artırılarak yaşamla yeniden bağ kurmasına destek olmak*" konu başlıklarında rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından öğrenciler ile çalışmalar yürütülmektedir.

Söz konusu programlar ile geçici koruma statüsündeki öğrenciler de dâhil olmak üzere tüm öğrencilerin sosyal duygusal beceri gelişimleri ve sosyal uyum becerilerinin desteklenerek sosyal ve akademik başarı için rol oynayan birçok kazanım elde etmeleri amaçlanmaktadır.

5.8.5 Şiddet Algısı Araştırması

MEB'e bağlı okullarda 5., 6., 7., ve 8. sınıfta öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin şiddet algılarını ve şiddet türlerine (fiziksel, duygusal, sosyal, dijital) yönelik farkındalık düzeylerini ölçmek, aile içinde ve okul ortamında karşılaşılan şiddet türlerini anlamak ve bu bulgular ışığında şiddeti azaltmaya yönelik öneriler sunmak amacıyla Şiddet Algısı Araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 26 ilde, toplam 6.299 öğrencinin katılımıyla yürütülmüş olup veri toplama süreci MEB Anket Programı aracılığıyla çevrim içi ortamda gerçekleştirilmiştir.

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2024 yılı Aralık ayında ulusal düzeyde temsiliyet sağlanarak 26 farklı ilden 6.299 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirilen *Şiddet Algısı Araştırması*, 2025 yılı Şubat ayında da 7.511 lise (10. ve 11. sınıf) öğrencisine uygulanarak dijital şiddet unsurlarının farklı yaş gruplarında nasıl algılandığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen sonuçların, ilgili tüm paydaşlarla paylaşılması ve gerekli tedbirlerin alınması hedeflenmektedir. Araştırmaya göre, öğrencilerin en fazla şiddet olarak algıladığı davranışların başında, özel bilgi ve fotoğrafların internet ortamında paylaşılması tehdidi gelmektedir. Lise öğrencilerinin %92,3'ü bu durumu şiddet olarak değerlendirirken, ortaokul öğrencileri arasında bu oran %88,5 olmuştur. Öte yandan, şiddet olarak görülen davranışlar arasında sosyal medyada gönderilerin kasten beğenilmemesi, beğenilerin geri çekilmesi ve dijital ortamda gruplara alınmamak gibi

durumlar %15 ile %20 oranında öğrenciler tarafından şiddet olarak algılanmaktadır. Öğrencilerin bu davranışlara maruz kalma ve uygulama durumlarına bakıldığında, her ne kadar belli bir kısım bu davranışları şiddet olarak algılasa da, lise öğrencilerinin %40'ı arkadaşlarının gönderilerini kasten beğenmediklerini ve %29,8'i zaman zaman beğenilerini kasten geri çektiklerini ifade etmiştir.

3230 ilkokul öğrencisi ile yapılan *Dijital Dünyada Ekran Kullanım Alışkanlıkları* araştırmasında ise 4. sınıf öğrencilerinin ekran kullanım süresi ve alışkanlıklarına bakıldığında öğrencilerin yarısına yakınının bilgisayarı günlük bir saatten fazla süreyle ve % 48,5'inin bilgisayarı düzenli olarak kullandıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin sosyal medyada vakit geçirme sıklığına bakıldığında %36'sı sosyal medyayı hiç kullanmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %64'ü sosyal medyayı günlük olarak en az bir saat süre ile kullandığını belirtmiştir. Bu oran, öğrencilerin büyük bir kısmının sosyal medya ile etkileşim halinde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin %48,5'i dijital araçlar ellerinden alındığında öfkelendiklerini belirtmiş, %64,6'sı mutsuz olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilerin %22,3'ü ekranı kapattıktan yarım saat sonra tekrar ekran kullanma isteği duyduklarını ifade etmişlerdir.

Bir diğer taraftan hem lise öğrencileriyle hem de ortaokul öğrencileriyle yapılan anket sonuçlarına göre öğrencilerin şiddet algıları anne babanın birlikte yaşama durumu, aile gelir düzeyi, anne babanın eğitim düzeyi, cinsiyet ve okula başlama yaşı gibi faktörlerden etkilenmiştir. Araştırmada, lise öğrencilerinin toplumda şiddet olaylarının en çok görüldüğü yerler arasında dijital ortamı ilk sırada gösterdiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin %37,1'i dijital ortamda şiddetin yaygın olduğunu düşünmektedir. Siber şiddet ile ilgili soruların sonuçları incelendiğinde, birinin paylaşımının ekran görüntüsünün alınarak diğer kişilere yayılması, öğrencilerin %73,5'i tarafından şiddet olarak görülürken, popüler bir görüşe karşı çıkan kişilerin aşağılanması %72,8 oranında şiddet olarak değerlendirilmiştir. Geçmişte yapılan bir paylaşımın bulunup sosyal medyada eleştirilmesi de öğrencilerin %61,3'ü tarafından şiddet olarak tanımlanmaktadır. Siber zorbalık kapsamında, lise öğrencilerine sorulan "diğerleri gibi davranmadığı için baskı altında hissetme" durumunu öğrencilerin %33,5'i en az bir defa yaşadığını bildirirken, %38'i popüler bir görüşe karşı çıktığı için aşağılandığını söylemiştir. Buna karşılık, %22'si başkalarını popüler bir görüşü savundukları için aşağıladığını ifade etmiştir.

Araştırmanın sonuçları, dijital şiddetin sadece mağduriyet boyutuyla sınırlı kalmadığını, öğrencilerin hem mağdur hem tanık hem de uygulayıcı olarak bu tür davranışların içinde yer alabildiğini göstermektedir. Araştırma bulguları dijital şiddetin

yalnızca bireysel bir sorun olmadığını, aynı zamanda sosyal ilişkiler ve öğrenilen davranış kalıplarıyla da bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, bireylerin sosyal duygusal becerilerinin geliştirilerek sistemsel olarak dijital mecralarda kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi önem arz etmektedir.[823]

5.8.6 Psikososyal Çalışmalar

Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacı; kendini tanıyan, kendine sunulan eğitsel ve mesleki fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilen bireyler yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içinde sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için sosyal duygusal, akademik ve mesleki gelişimlerini desteklemektir.

Gelişimsel ve önleyici rehberlik bakış açısı ile yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri tüm kademedeki okullarda ve ülke genelinde hizmet veren 300 rehberlik ve araştırma merkezinde görev yapan yaklaşık 40.000 rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından gerçekleştirilmektedir.

MEB tarafından her eğitim öğretim yılı başında risk altındaki öğrencilere ait bilgilerin yer aldığı sınıf risk haritaları hazırlanmakta olup rehberlik ve psikolojik danışma servislerince okul risk haritaları oluşturulmaktadır. Okul risk haritalarından yararlanılarak risk altında olan öğrenciler ile önleyici grup çalışmaları veya bireysel çalışmalar yürütülmektedir. Rehberlik ve araştırma merkezleri, eğitim kurumları tarafından oluşturulan okul risk haritalarını birleştirerek sorumluluk bölgelerine ait risk haritalarını oluşturmakta ve yıl içerisinde yapacakları çalışmaları planlamaktadırlar. Bu doğrultuda şiddete yönelik risk grubunda yer alan öğrenci ve/veya okullara yönelik önleyici ve koruyucu çalışmalara ağırlık verilmektedir.[824]

MEB, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa OTRAR, Komisyonun 19 Aralık 2024 tarihli toplantısında, şiddetin önlenmesine yönelik riskleri ortadan kaldırmaya çalıştıklarını vurgulayarak eğitim ortamlarında şiddet aktarımı döngüsünü kırmayı hedeflediklerini belirtmiştir. OTRAR, *"Şiddet aktarımı döngüsü, şiddete uğrayan ya da tanıklık eden kişilerde gelecekte şiddetle karşılaşma ihtimalinin, şiddet davranışları ortaya koyma ihtimalinin yüksek olmasıyla ilgilidir. Diğer taraftan, şiddet bazen bir iletişim biçimi gibi karşımıza çıkıyor. O zaman bireylerin sosyal hayata katılmalarını desteklemek de bizim*

[823] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[824] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.

sorumluluklarımız arasında: Kişilerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik -bunların bazıları öz bakım becerileri yaş gruplarına göre, bazısı sosyal beceriler- faaliyetler. Son olarak da kişileri akademik, sosyal, duygusal ve psikolojik yönden yani bütüncül biçimde desteklemek yine bizim politikalarımızın arkasındaki sorumluluk referanslarını oluşturuyor." ifadeleri ile şiddete tanık olma ya da şiddet mağduru olmanın, bir başkasına şiddet uygulama riskini artırdığının göz önünde bulundurularak özellikle yaşamın erken dönemlerinde şiddete tanık olmuş ya da uğramış kişilerin yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde saldırganca tutum gösterme, öfke kontrolü ya da uyum problemleri yaşama olasılıklarının başkalarına oranla daha yüksek olma durumuna ilişkin şiddet aktarımı döngüsünün kırılması amacıyla önleyici ve koruyucu çalışmaların ve öğrencilerin bütüncül gelişimlerinin desteklenmesinin önemine değinmiştir.[825]

Çocuk ve gençleri çeşitli risklerden korumak, sağlıklı yaşam becerilerini ve iletişim becerilerini geliştirmek, duygularını tanıyarak sağlıklı yollarla ifade etmelerini sağlamak amacıyla okul/kurumlarda gelişimsel önleyici ve iyileştirici rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında psikososyal çalışmalar yürütülmektedir.

Bireylerin zorlayıcı yaşam olayları ile karşılaşmadan önce, olumsuz duygusal deneyimlerin üstesinden gelme, stres verici ya da potansiyel travmatik deneyimler karşısında uyum sağlayıcı örüntüler sergileme, adaptasyonu artırma, stresin olumsuz etkilerini hafifletme ve ezici sıkıntıya rağmen dengeyi yeniden kazandırma, uyum ve gelişime yönelik ağır tehditlere rağmen olumlu sonuçlar elde etmelerini sağlamak amacıyla "*Psikolojik Sağlamlık*" konusunda kademelere özgü gelişimsel önleyici psikoeğitim programları, bilgilendirici içerikler ve sunular geliştirilmiştir. Ayrıca okul öncesi ve ilkokul kademesindeki öğrencilerin psikolojik sağlamlık becerilerini geliştirmelerine yönelik farklı kazanımların yer aldığı 12 hikâye kitabı hazırlanmıştır. Böylece travmatik yaşam olayları karşısında bireylerin yaşadıkları riskli sürece sağlıklı bir şekilde uyum gösterebilmeleri ve etkin bir şekilde toparlanabilmelerini sağlamak amacıyla psikolojik sağlamlık becerilerini kazanmaları hedeflenmektedir.[826]

Öğrencilerin iş birliği yapma, etkili öğrenme, toplumsal yaşam, aile yaşamı gibi alanlarda yeterli olabilmelerini sağlayan ve akademik başarıyı destekleyen yönlerini geliştirmek için sosyal duygusal beceri programları oluşturulmuştur. Söz konusu programlar

[825] Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'ın 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064 (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[826] MEB (2021), https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-1/icerik/3070 (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

ile kazandırılması hedeflenen sosyal duygusal öğrenme becerileri; akademik, sosyal ve duygusal öğrenmeye yönelik iş birliği, duyguları tanıma ve yönetme için gerekli becerileri edinmeyi ve bu becerileri tutarlı bir şekilde uygulamayı içerir. Bu tutarlı uygulama sürecinin sürekliliği ise "*başkaları için özen ve hassasiyet geliştirme, sorumlu bir şekilde kararlar alma, olumlu ilişkiler kurma ve zor durumlarla etkili bir şekilde başa çıkabilme becerilerini*" beraberinde kazanmayı gerektirir Bu kapsamda hazırlanan programlarda öncelikli olarak öğrencilerin mutlu ve başarılı bireyler olabilmeleri için okula ve diğer insanlara yönelik olumlu tutumlar kazanmaları, akademik performanslarını artırmaları, iç disiplin kazanmaları, daha az strese maruz kalmaları veya maruz kalınan stresi yönetme becerilerine sahip olmaları hedeflenmektedir.[827]

Sosyal duygusal beceri programları yoluyla, öğrencilerin sosyal duygusal alanları başta olmak üzere akademik ve yaşam becerilerine sadece okul temelli değil, aile ve çevre unsurlarıyla da katkı sunmak amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin becerilerini geliştirmeye yönelik programlandığı için riskli davranışları azaltmayı hedeflerken koruyucu işlevi ile iyi oluş üzerinde de etkilidir. Öğrencilere yönelik hazırlanan programların yanı sıra aileler ve öğretmenler için de içerikler geliştirilerek sosyal duygusal öğrenme sürecinde öğrenilen tüm beceriler, okul, ev ve toplum düzeyinde güçlendirilmektedir.

Her kademeye özgü farkındalık, psikoeğitim ve bireysel müdahale programları, rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar için bilgilendirici kuramsal kitap, okul öncesi ve ilkokul öğrencilerine oyun yoluyla sosyal duygusal becerileri kazandırmayı amaçlayan oyun kitapları ile hikâye kitapları ve her kademede görev yapan öğretmenler için öğrenci temelli sosyal duygusal beceri programları hazırlanmıştır. Öğrencilerin sosyal duygusal becerilerinin gelişimini dolaylı yoldan desteklemek amacıyla rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından kullanılmak üzere ailelere yönelik de kademelere göre farklılaşan programlar geliştirilmiştir. Bununla birlikte öğrencilere yönelik afişler, veli ve öğretmenlere yönelik bilgilendirici sunu ve broşürler hazırlanmıştır. Söz konusu içerikler ile bireylerin sosyal duygusal gelişimleri desteklenerek şiddet döngüsünün kırılmasına yönelik beceri geliştirme süreci desteklenmektedir.[828]

Okulların ihtiyaçları doğrultusunda planlanan çalışmalarda şiddetin bir türü olan akran zorbalığı ile ilgili okullarda eğitim gören tüm kademelerdeki öğrencilere yönelik rehber

[827] MEB (2024),https://orgm.meb.gov.tr/www/sosyal-duygusal-beceriler/icerik/3121 (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[828] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.

öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından uygulanması amacıyla akran zorbalığı farkındalık programları hazırlanmış, öğretmen ve velilere yönelik bilgilendirici sunum, afiş ve broşür içerikleri oluşturulmuştur. [829]

Okul öncesi ve ilkokul kademelerindeki öğrencilerin akran zorbalığı konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamak amacıyla hikâye kitapları hazırlanmıştır. Bu doğrultuda okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında, zorbalık ve şiddetin önlenmesi amacıyla öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Okul/kurumlarda rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından öğrencilerin gelişim dönemleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yürütülen çalışmalarda uygulanması amacıyla zorbalık yapan öğrencilere ve zorbalığa maruz kalan öğrencilere yönelik kademelere göre farklılaşan akran zorbalığı ile baş etme becerilerinin artırılmasına yönelik "*Arkadaşlık İlişkileri Geliştirme Psikoeğitim Programları*" hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan programlar yolu ile öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini geliştirerek okullarda güvenli iletişim ortamlarını güçlendirmeye yardımcı olmak amaçlanmıştır. Psikoeğitim programlarının uygulanması esnasında ya da sonrasında ihtiyaç durumunda rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından öğrencilere bireysel psikolojik danışma hizmeti sunulmaktadır.

Akran zorbalığı konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla öğretmenler ve okul yöneticilerine yönelik bilgilendirici içerikler de bulunmaktadır. Bilgilendirici eğitim içeriklerinde akran zorbalığı, türleri, yaygınlığı, akran çatışması ve akran zorbalığı arasındaki farklar, akran zorbalığının görüldüğü yerler, akran zorbalığında öğrenci rolleri, akran zorbalığının sonuçları, akran zorbalığı ile ilişkili faktörler, akran zorbalığını önleyici okul yaklaşımı, öğretmenler ve okul yöneticilerine düşen görevler gibi konulara değinilmektedir.[830] Söz konusu eğitimler okulların ihtiyaç durumlarına göre okul/kurumlarda uygulanmaktadır.

Akran zorbalığı, olaya doğrudan veya dolaylı olarak dâhil olan bütün öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu doğrultuda ailelerin akran zorbalığı konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamak amacıyla bilgilendirici sunumlar rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından okul/kurumlarda uygulanmaktadır.

Söz konusu bilgilendirme çalışmalarında akran zorbalığının tanımı, türleri, akran zorbalığına neden olabilecek faktörler, öğrencilerin akran zorbalığı yaptığında, akran zorbalığına maruz kaldığında ya da tanık olduğunda neler yapılabileceğine ilişkin konulara

[829] MEB (2021), https://orgm.meb.gov.tr/www/akran-zorbaligi/icerik/2085 (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[830] MEB (2021), https://orgm.meb.gov.tr/www/akran-zorbaligi/icerik/2085 (Erişim Tarihi: 25.02.2025).

yer verilmektedir.

Ayrıca akran zorbalığının bir türü olan siber zorbalık konusunda sınıf rehberlik programları ile öğrencilerin güvenli internet kullanımına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Siber zorbalık konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik farkındalık programları geliştirilmiştir. Öğrencilerin siber zorbalık olayları ile karşılaştıkları durumlarda baş etme becerilerini geliştirmek amacıyla ise rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından uygulanan psikoeğitim programları bulunmaktadır. Okul öncesi ve ilkokul öğrencilerine yönelik de hikâye kitapları hazırlanmıştır.

Siber zorbalık programları ile öğrencilerin teknolojinin olumlu ve olumsuz özelliklerini ayırt etmeleri, siber zorbalık kavramını tanımaları ve siber zorbalık davranışları hakkında bilgilenmeleri amaçlanmaktadır. Böylece öğrencilerin, siber zorbalığın duygu, düşünce, akademik başarı, arkadaşlık ve aile ilişkileri üzerindeki etkilerini öğrenmesi ve buna uygun davranışlar geliştirmesi hedeflenmektedir. Psikoeğitim programları ile öğrencilerin çevrim içi ortamda herhangi birine zarar vermemeleri, mağdur olmamaları ve çevrim içi ortamda yaşananların farkında olmaları amaçlanmaktadır. 2023-2024 eğitim öğretim yılında 5.220.902 öğrenci, 307.947 veli ve 76.267 öğretmene bilinçli teknoloji kullanımı, siber zorbalık gibi konularda eğitimler düzenlenmiştir.[831]

Öğrenci, öğretmen ve velilerin cinsel istismar, göç, terör, doğal afet, intihar, ölüm-yas, salgın hastalık, deprem, sel gibi zorlayıcı yaşam olayları ile ilgili psikolojik sağlamlıklarını artırmaya yönelik psikoeğitim programları, bilgilendirici afiş, broşür ve sunu içerikleri geliştirilmiş olup rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından okul/kurumlarda uygulanmaktadır.

Ayrıca bağımlılıklar ile mücadele çalışmaları kapsamında çocuk ve gençleri tütün, alkol, uyuşturucu madde ve davranışsal bağımlılıklara karşı korumak, fiziksel ve ruhsal açıdan iyi olmalarını sağlamak, zararlı alışkanlıklara karşı farkındalıklarını artırmak amacıyla önleyici, gelişimsel ve iyileştirici rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri okul/kurumlarda gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda okul öncesinden itibaren tüm kademelerde öğrenci, öğretmen, veli ve yetişkinlerle MEB tarafından, uyuşturucu, alkol, tütün, davranışsal bağımlılıklar ile mücadelede ulusal düzeyde; 2019/2 sayılı Bağımlılık ile Mücadele

[831] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.

Cumhurbaşkanlığı Genelgesi,[832] Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)[833], Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)[834] ve Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)[835] kapsamında faaliyetler yürütülmektedir.

Öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin bağımlılıklara karşı farkındalıklarını artırmak amacıyla gerçekleştirilen çalışmalara ilişkin yürütülen protokoller tek bir çatı altında birleştirilerek MEB ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında 7 Şubat 2025'te "*Bağımlılıkla Mücadele Çalışmalarına Yönelik İş Birliği Protokolü*" imzalanmıştır.[836]

Söz konusu protokolle, ülke genelindeki tüm resmî ve özel okullarda öğrenim gören öğrencilerin tütün, alkol, madde, teknoloji ve kumar bağımlılıklarıyla mücadelesine ilişkin MEB ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti iş birliğinde geliştirilen "*Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM)*", "*Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı (OBM)*", "*Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitimi Programı (YYBE)*", "*Sağlıklı Nesil Sağlıklı Gelecek Projesi*" ve "*Bağımlılıkla Mücadele Odaklı Sosyal Etkinlikler*" kapsamında koruyucu ve önleyici etkinliklerden oluşan programların uygulanması ve ihtiyaç halinde programların yenilenmesi, yaygınlaştırılması ve rehber öğretmen/psikolojik danışmanların bağımlılıkla mücadele alanında izleme, değerlendirme çalışmalarının yürütülmesi ve ikincil önleme çalışmalarına yönelik müdahale becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

"Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi Programı (TBM)" ile çocuk ve gençlerin bağımlılık riskinden uzak ve sağlıklı bir hayat sürdürmelerine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. TBM programına ilişkin eğitici eğitimleri rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara yönelik düzenlenmektedir. Eğitici eğitimi alan formatörler, rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara yönelik uygulayıcı eğitimlerini vermektedir. Bu kapsamda uygulayıcılar tarafından sağlıklı yaşam, tütün bağımlılığı, alkol bağımlılığı, madde bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı ve kumar bağımlılığına yönelik öğrenci, öğretmen, veli ve diğer personele eğitim verilmektedir. TBM Programına ilişkin 2024 yılı itibarıyla 389

[832] 14 Şubat 2019 tarihli 2019/2 Sayılı Bağımlılık ile Mücadele Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190214-12.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[833] Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://bmyk.gov.tr/TR-106240/tutun-kontrolu-strateji-belgesi-ve-eylem-planlari.html (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[834] Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://bmyk.gov.tr/TR-106245/uyusturucu-ile-mucadele-ulusal-strateji-belgesi-ve-eylem-planlari.html (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[835] Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://bmyk.gov.tr/TR-106242/davranissal-bagimliliklar-ile-mucadele-ulusal-strateji-belgesi-ve-eylem-planlari.html (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
[836] MEB (2025), https://www.meb.gov.tr/meb-ile-yesilay-arasinda-bagimlilikla-mucadele-calismalarina-yonelik-is-birligi-protokolu-imzalandi/haber/36280/tr (Erişim Tarihi: 28.02.2025).

formatör ve 12.947 uygulayıcı bulunmaktadır.[837]

"Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı (OBM)" ise ortaokul ve lise öğrencilerinin sigara, alkol, bağımlılık yapıcı madde ve riskli internet kullanımına yönelik ikincil önleme bakış açısıyla Türkiye'de ilk defa geliştirilen okul temelli bireysel müdahale programıdır. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından okul/kurumlarda uygulanan Okulda Bağımlılığa Müdahale programına ilişkin 279 formatör ve 4.879 uygulayıcı bulunmaktadır.[838]

"Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitim Programı (YYBE)" kapsamında çocuk ve gençlere yaşam becerilerinin kazandırılarak onları bağımlılıklara karşı korumak ve zorlayıcı yaşam olayları karşısında onların başa çıkma becerilerini geliştirmek amaçlanmaktadır. Stresle başa çıkma, olumsuz duyguları önleme, kendini yönetme, etkili iletişim, empati kurma, eleştirel düşünme, karar verme, müzakere/reddetme becerileri gibi 3 temel alana hizmet eden yaşam becerileri 7 hafta boyunca 7. sınıf öğrencileri ile çalışılmaktadır. Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitimi (YYBE) rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından 2022-2023 eğitim öğretim yılında 120.118 öğrenciye; 2023-2024 eğitim öğretim yılında 195.424 öğrenciye; 2024-2025 eğitim öğretim yılında ise 74.934 öğrenciye uygulanmıştır.[839]

Alkol bağımlılığını önlemeye yönelik 2022-2023 eğitim öğretim yılında 850.474 öğrenciye, 62.263 öğretmene, 153.598 veliye, 684 diğer personele; 2023-2024 eğitim öğretim yılında 282.491 öğrenciye, 6.619 öğretmene, 27.978 veliye, 1.337 diğer personele; 2024-2025 eğitim öğretim yılında 95.741 öğrenciye, 2.168 öğretmene, 7.697 veliye, 864 diğer personele eğitim verilmiştir.

Madde bağımlılığını önlemeye yönelik 2022-2023 eğitim öğretim yılında 1.374.693 öğrenciye, 143.367 öğretmene, 530.984 veliye, 4.619 diğer personele; 2023-2024 eğitim öğretim yılında 514.051 öğrenciye, 18.755 öğretmene, 69.010 veliye, 3.275 diğer personele; 2024-2025 eğitim öğretim yılında 190.904 öğrenciye, 8.402 öğretmene, 34.312 veliye, 1.195 diğer personele eğitim verilmiştir.

Davranışsal bağımlılıkları önleme çalışmaları kapsamında 2022-2023 eğitim öğretim yılında 9.337.843 öğrenciye, 184.771 öğretmene, 997.859 veliye, 7.148 diğer personele; 2023-2024 eğitim öğretim yılında 4.744.666 öğrenciye, 93.463 öğretmene, 342.206 veliye,

[837] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[838] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[839] Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Çocukların Her Türlü Şiddet, İhmal ve İstismardan Korunarak Akıl, Ruh ve Beden Sağlıklarının Gelişimi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonuna sunulan 30.01.2025 tarih ve 1575159 sayılı cevabi yazı.

6.200 diğer personele; 2024-2025 eğitim öğretim yılında 2.334.315 öğrenciye, 14.346 öğretmene, 161.488 veliye, 1.479 diğer personele eğitim verilmiştir.[840]

Ayrıca MEB'e bağlı ilkokul, ortaokul ve liselerde öğrenim gören çocuk ve gençlerin zararlı alışkanlıklara karşı bilinçli olarak yetişmelerine destek vermek; sigara, alkol, uyuşturucu, kumar ve teknoloji bağımlılığının olumsuz ve yıkıcı etkilerini kavramalarını sağlayıp teknolojinin doğru kullanımının önemini vurgulamak ve daha güvenli daha sağlıklı bir hayat sürmelerine katkıda bulunarak bağımlılıklara karşı farkındalıklarını artırmak amacıyla "*Sağlıklı Nesil Sağlıklı Gelecek*" yarışması düzenlenmektedir.[841]

5.8.7 Tedbir Kararlarına Yönelik Çalışmalar

Aile içi şiddet mağduru çocuklara verilen mahkeme kararı ile eğitim ve danışmanlık tedbirleri 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 45'inci maddesi gereğince koruyucu ve destekleyici tedbirlerden olan eğitim tedbiri MEB ile ÇSGB; danışmanlık tedbirleri ise MEB, ASHB ve yerel yönetimler tarafından uygulanmaktadır.[842]

Eğitim tedbir kararları ile çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait iş yerlerine yerleştirilmesine ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.

Danışmanlık tedbiri ise çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermek için yapılan bir çalışmadır.[843] Danışmanlık tedbir kararlarının uygulanması sürecinin etkili bir şekilde yürütülmesi amacıyla illerin ihtiyaçları doğrultusunda rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara yönelik Danışmanlık Tedbiri Uygulamaları eğitimleri düzenlenmektedir.

Söz konusu eğitimler ile rehber öğretmen/psikolojik danışmanların Çocuk Koruma Kanunu ve Denetimli Serbestlik uygulamaları arasındaki farkı ortaya koymaları, çocuk adalet sistemi hakkında bilgi sahibi olmaları, çocukla gerçekleştirilecek adli görüşmenin detaylarını öğrenmeleri, hakkında danışmanlık tedbiri kararı verilmiş çocuk ve anne babası/bakım vereni ile ön görüşme, planlama ve raporlama yapabilme becerisi geliştirmeleri ve örnek

[840] Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Çocukların Her Türlü Şiddet, İhmal ve İstismardan Korunarak Akıl, Ruh ve Beden Sağlıklarının Gelişimi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonuna sunulan 30.01.2025 tarih ve 1575159 sayılı cevabi yazı.
[841] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[842] 3/7/2005 tarihli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf
[843] 25/10/2008 tarihli Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/10/20081025-6.htm

uygulamalar üzerinden çocuğun ihtiyaçlarına özgü psikososyal destek programları geliştirebilmeleri ve psikolojik olarak onları destekleme becerileri kazanmaları amaçlanmaktadır.

2022-2023 eğitim öğretim yılında 23.899 öğrenciye, 2023-2024 eğitim öğretim yılında ise 31.000 öğrenciye danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Danışmanlık tedbiri uygulamalarının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için Danışmanlık Tedbiri Kitabı geliştirilmiştir. Kitapta yer alan modüllerin mevcut ihtiyaçlara yönelik güncellenmesi amacıyla Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, ASHB ve UNICEF iş birliğinde Danışmanlık Tedbiri Uygulayıcı El Kitabı revize edilerek yeni modüller eklenmiştir. Söz konusu çalışma kapsamında hak ve sorumluluklarım, yaşam becerileri, kayıp ve yas, boşanma, şiddet, güvenli ilişkiler, bilinçli teknoloji kullanımı konularında öğrenciler ve aileler için 7 farklı modül geliştirilmiştir. Ayrıca iletişim, öfke kontrolü, hayır diyebilme, aile içi ilişkiler, cinsel istismar ve madde bağımlılığı konularında ise var olan modüller yaş gruplarına göre ayrılarak aileler ile yapılacak çalışmalarda da kullanılabilecek şekilde hazırlanmıştır.[844]

Ayrıca MEB tarafından adalet sistemi içinde yer alan çocuklara yönelik sunulan hizmetlerin etkili ve duyarlı bir şekilde gerçekleşmesi, çocuğun üstün yararı ilkesinin öncelikli olarak benimsenmesi ve çalışmaların bu doğrultuda uygulanmasını sağlamak amacıyla "Adalet Sistemi İçindeki Çocuklara Yaklaşım Kılavuzu" hazırlanmıştır. Hazırlanan kılavuzda çocuk kavramı, adalet sistemi içindeki çocuk ve bu çocuklarla ilgili alınan tedbir kararları, adalet sistemi içindeki çocuklara yaklaşım, ailelerine sunulan hizmetler ve bildirim yükümlülüğü konuları yer almaktadır.[845]

Adalet sistemi içindeki çocuklar tarafından yaşanan güçlüklerin ve çocukların karşılaştıkları risklerin anlaşılması, bu çocukların korunmasında ve desteklenmesinde önemli bir etkendir. Bu kapsamda, MEB personelinin adalet sistemi içindeki çocuklara karşı saygılı, içten ve koruyucu bir yaklaşım sergilemesi hedeflenmektedir. 81 ilde bulunan toplam 300 rehberlik ve araştırma merkezi aracılığıyla tüm rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara bu kılavuzun içeriği ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır.

Ayrıca şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan çocukların ve tehlike altındaki kadınların yanında bulunan çocukların eğitim ve öğretime devamlarının sağlanması

[844] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.
[845] Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'ın 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064 (Erişim Tarihi: 16.02.2025).

için çocukların nakil durumlarını belgelendirilmesi şartıyla kontenjana ya da ikamet edilen adrese bakılmaksınız nakilleri gerçekleştirilmektedir.

- Nakil süreci, il ya da ilçe Öğrenci Yerleştirme ve Nakil Komisyonuna durum bildirir belgenin sunulması ile 6284 sayılı Kanun kapsamında, gizlilik esasına göre yürütülmektedir.
- Veli bilgilendirme sisteminde çocukların okul ismi, okul adresi gibi bilgileri yer almamaktadır.
- Kadın konukevinde kalan kadınların çocukları, MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kuramlarından ücretsiz olarak yararlanabilmektedirler.

5.8.8 Olağanüstü Durumlarda Yürütülen Faaliyetler

MEB tarafından ülkemizde yaşanan olağanüstü durumlarda; olayın türü, etkileri ve ihtiyaçlar doğrultusunda çalışmalar planlanmaktadır. 2020 yılında yaşanan Covid salgın hastalık sürecinin seyri göz önünde bulundurulduğunda eğitim öğretime EBA Platformu üzerinden çevrim içi yollarla devam edilerek öğrencilerin eğitime erişimi sağlanmıştır. Ayrıca MEB, "*Covid-19 Pandemi Sürecinde Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluşları ve Çevrim İçi Eğitim Deneyimleri: Türkiye Genelinde Betimsel Bir Çalışma*" araştırmasını NUTS III düzeyinde 47.968 ortaokul ve lise öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Araştırma sorularında yer alan; bireyin kendine uyguladığı şiddet, bireyin bir başkasına uyguladığı şiddet ve maruz kalınan şiddet maddeleri ile mevcut durumun ölçülmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın uygulama süreci tamamlanmış olup verileri hizmete özel olarak raporlanmıştır.[846]

Salgın sürecinde okul öncesi ve ilkokul öğrencilerine yönelik psikososyal destek hizmetleri kapsamında çocukların psikolojik sağlamlıklarını korumak ve güçlendirmek ile birlikte çocukların yeni durumlara uyumunu kolaylaştırmak, korku, kaygı gibi duygularını hikâyelerdeki karakterler üzerinden ifadelerine olanak sağlamak için "*Elif ve Alp*" kitapçıkları hazırlanmıştır. Kitapçıklar covid salgını döneminde kontrollü normalleşme süreci ile birlikte çocukların güçlü yanlarını fark etmeleri ve geleceğe yönelik olumlu bakış açısı kazanmaları için çocukların ve ailelerinin interaktif bir şekilde yapabilecekleri etkinliklerden oluşmaktadır. Ayrıca okul öncesi ve ilkokul öğrencilerine yönelik hazırlanan Elif ile Alp serisinin son kitabında ise öğrencilerin eğitim-öğretim sürecine uyumlarını desteklemek, salgın hastalık

[846] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

sürecinde uymaları gereken kuralları özümsemelerini sağlamak ve interaktif etkinlikler yoluyla kendilerini sağlıklı bir şekilde ifade etmeleri sağlayarak ruh sağlıklarını korumak amaçlanmıştır.[847]

Ayrıca salgınla birlikte yeni normalleşme sürecinde öğrenci, öğretmen ve velilerin yaşadıkları zorluklar karşısında psikolojik sağlamlıklarını artırmak, salgının travmatik etkileriyle baş etmelerini ve normalleşme sürecine uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla MEB ve UNICEF iş birliğinde Zorlayıcı Yaşam Olaylarında Psikoeğitim Projesi (ZOYOP) ile yapılandırılmış psikoeğitim programları hazırlanmıştır. Zorlayıcı yaşam olayları ile ilgili Doğal Afet (Deprem, Yangın, Sel, Çığ), Salgın Hastalık, Göç, Terör, Cinsel İstismar, İntihar ve Yas'ın yer aldığı 10 farklı konuda kademelere özgü 40 adet psikoeğitim programı hazırlanmıştır. Yine bu konularda 39 adet broşür ve 32 adet öğretmen ve veli bilgilendirici sunu içeriği hazırlanmıştır. Bu programlar öğrencilerin normalleşme süreçlerine destek sunmayı ve psikolojik iyi oluşlarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu programlar yoluyla, travma sonrası sunulan psikososyal destek ile; travmanın psikolojik ve sosyal etkisini değerlendirerek bireylerin veya grupların stres belirtilerini azaltmayı ve psikolojik dayanıklılıklarını artırmayı, desteğin sürekliliğini sağlayarak ani veya uzun vadeli ruh sağlığı sorunlarını önlemek hedeflenmiştir. Geliştirilen programların okul/kurumlarda ihtiyaçlar dâhilinde uygulamaları devam etmektedir. Bu kapsamda; okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik şiddetle ilişkili akran zorbalığı farkındalık ve baş etme programları, siber zorbalık ile farkındalık ve baş etme programları bulunmaktadır. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara, öğretmenlere ve velilere yönelik afiş, e-broşür, sunum ve hikâye kitapları hazırlanmıştır.[848]

Zorlayıcı yaşam olayları sonrasında öğrenci, öğretmen ve velilerin normalleşme süreçlerine dönmelerini sağlamayı amaçlayan çalışmalar yürütülmekle birlikte MEB tarafından, "*asrın felaketi*" olarak nitelendirilen 6 şubat tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerin yıkıcı etkilerini yaşayan 11 ilde, yaklaşık 3.920.000 öğrenci ve 220.000 öğretmen ile depremden etkilenmiş olup halkın yaralarının sarılması için seferberlik anlayışı içinde pek çok faaliyet gerçekleştirilmiştir. [849]

Deprem bölgesinde "*arama kurtarma*", "*bakım ve onarım*", "*okulların eğitim öğretime*

[847] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[848] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[849] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

hazırlanması", "*psikososyal destek*", "*üretim*", "*taşımalı eğitim*", "*barınma ve beslenme*", "*tablet ve kırtasiye dağıtımı*", "*LGS ve YKS hazırlık kursları*", "*halk eğitimi kursları*", "*öğretmenlere yönelik hizmet içi faaliyetler*", "*MEB AKUB ekiplerinin çalışmaları*", "*deprem bölgesindeki öğrencilere yönelik geleneksel oyunlar ve bilim şenliği"* gibi başlıklarda MEB tarafından pek çok çalışma yürütülmüştür.[850]

Yaşanan deprem sonrasında bölgede yürütülecek psikososyal destek çalışmalarını planlamak amacıyla MEB, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Psikososyal Koordinasyon Birimi oluşturmuştur. Afet bölgesi illeri ve afetten doğrudan etkilenmeyen diğer illere yönelik *Psikososyal Destek Eylem Planı* hazırlanarak il millî eğitim müdürlükleri ile paylaşılmıştır. Afetten etkilenen 10 ilde; 416 çadır/birimde, 4574 rehber öğretmen/psikolojik danışman ile psikososyal destek çalışmaları yürütülmüştür.[851]

10 ilde deprem afetinden hemen sonra Psikososyal Destek Ekipleri tarafından etkilenme düzeyi dikkate alınarak ilk aşamada Psikolojik İlk Yardım (PİY) Desteği sağlanmıştır. Psikolojik İlk Yardım (PİY) ile olaydan etkilenen kişilerin temel fiziksel ya da psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, olası travma sonrası stres belirtilerinin olabildiğince azaltılması, kısa ve uzun dönemde daha uyum sağlayıcı bir işlevselliğin ve baş etmenin artırılması amacıyla rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından öğrenci, öğretmen ve velilere psikolojik ilk yardım (PİY) uygulanmıştır. Psikolojik İlk Yardım (PİY) uygulamaları sırasında öğretmen ve psikolojik danışmanlara yönelik hazırlanan kitaplar, broşürler, afiş ve 5 adet animasyon/video ile 4 adet bilgilendirici sunu içeriğinden yararlanılmıştır.

Deprem gibi zorlayıcı yaşam olaylarının hemen sonrasında öğrencilerin normalleşme sürecine dönüşlerini kolaylaştırmak amacıyla psikososyal destek ile ilgili yapılacak olan etkinliklerde kullanılmak üzere oyun kitabı, resim defteri, boya kalemleri, makas, balon, top, yapıştırıcı gibi malzemelerin bulunduğu "*Psikososyal Destek Kiti*" hazırlanmıştır. Psikososyal destek çalışmalarının daha etkin yürütülebilmesi amacıyla depremden doğrudan etkilenen illere 4.267 psikososyal destek kiti hazırlanarak gönderilmiş ve öğrencilerle yapılan çalışmalarda kullanılmıştır.[852]

Okul öncesi ve ilkokul öğrencilerine yönelik deprem gibi zorlayıcı yaşam olaylarına ilişkin çocukların psikolojik sağlamlıklarını destekleyici ve güçlendirici birbirinden farklı 24

[850] MEB (2024), "*6 Şubat Depremlerinin Birinci Yılında Yapılan Eğitim Seferberliği*", https://www.meb.gov.tr/6-subat-depremlerinin-birinci-yilinda-yapilan-egitim-seferberligi/haber/32458/tr

[851] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı.

[852] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

adet hikâye kitabı ile bu hikâye kitaplarından bazılarının animasyonları hazırlanmıştır. Deprem bölgesinde çocuklarla yapılan çalışmalarda bu içeriklerden yararlanılmıştır.

Psikolojik sağlamlık "*travmatik yaşam olayları karşısında bireylerin yasadıkları riskli sürece sağlıklı bir şekilde uyum gösterebilmelerini ve etkin bir şekilde toparlanmalarını*" ifade etmektedir. Bu noktada, psikolojik travmanın olası etkilerini azaltan ya da ortadan kaldıran temel unsur ise bireylerin sahip oldukları koruyucu faktörlerdir. Bu faktörler, bireylere özgü kişisel özellikler ya da olası riskler karsısında bireyin psikolojik sağlamlığını artıracak kaynakları (aile, okul, toplum) içermektedir. Travmatik yaşam olayları sonrasında psikolojik sağlamlığı korumak amacıyla hazırlanan "*Travmatik Yaşam Olayları Sonrasında Ailede Psikolojik Sağlamlık*" ile "*Travmatik Yaşam Olayları Sonrasında Okulda Psikolojik Sağlamlık*" ile ilgili bilgilendirici kitapçık saha çalışmalarında ailelere ve öğretmenlere yönelik bilgi verme çalışmalarında kullanılmıştır.[853]

81 ilde okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademesindeki öğrencilere psikososyal destek çalışmaları kapsamında "*Deprem Psikoeğitim Programı*" uygulanmıştır. Söz konusu programa 17 Mart 2023 tarihinde başlanılmış olup 10.788.182 öğrenciyle çalışma yapılmıştır. Söz konusu Program; duyguları tanıma, duygularla baş etme, güvenlik, umut aşılama, benlik saygısı, sosyal ilişkiler, yardım arama modüllerinden oluşmaktadır.[854]

"*Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Öğretmen ve Veli Psikoeğitim Programları*" ile öğretmenlerin ve velilerin travmatik bir yaşam olayı sonrası tepkilerini normalleştirmek ve zorlayıcı yaşantıların etkileri konusunda baş etme becerilerini güçlendirmek amaçlanmıştır. 3 oturum olarak hazırlanan programda temalar "*Stres Tepkilerinin Farkındalığı, Olumlu Başa Çıkma ve Geleceğe Yönelik İyimserlik*" olmak üzere üç temel düzeyi kapsayacak şekilde oluşturulmuştur ve zorlayıcı yaşantıların etkileri konusunda baş etme becerilerini güçlendirmek amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Söz konusu temalar çerçevesinde öğrencilere yönelik psikoeğitim programları da geliştirilerek uygulanmıştır.

Bu programlar aracılığıyla, travma sonrası sunulan psikososyal destek ile; travmanın psikolojik ve sosyal etkisini değerlendirerek öğrencilerin stres belirtilerini azaltmak ve psikolojik dayanıklılıklarını artırmak, desteğin sürekliliğini sağlamak ve uzun vadeli ruh sağlığı sorunlarını önlemek hedeflenmektedir. Deprem bölgesinde bulunan öğrenciler ile yapılan çalışmalarda kullanılmıştır.

---

[853] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

[854] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

"*Kayıp ve Yas*" konusunda ise ailelere ve öğretmenlere ayrı ayrı olmak üzere sunu içerikleri hazırlanmıştır. Bu sunu içerikleri ve broşürler yolu ile "*Kayıp ve Yas Sürecinde Velinin Rolü, Kayıp Nedir?, Yas Nedir?, Yas Tepkileri, Yas Sürecini Etkileyen Faktörler, Çocuk/Ergenler ve Yas, Çocuklarla Ölümü Konuşmak, Sınıfta Yas Sürecindeki Çocuk/Ergen, Profesyonel Desteğe İhtiyaç Duyan Çocukları Belirleme, Sosyal Medya Aracılığı ile Yaşanan Yas*" konularında bilgi verme çalışmaları yapılmıştır. Ailelerle yapılan bilgilendirme çalışmalarıyla dolaylı yoldan öğrencilere destek sunulması amaçlanmıştır.[855]

Dünyanın her yerinde çocuk, ergen ve yetişkinler, deprem, sel, kasırga, heyelan, yangın, savaş, göç, gibi çok çeşitli travmatik yaşam olaylarına maruz kalmaktadır. Travmatik yaşam olayları sonrasında tehlike ya da risk altında olmak, yaşanan olaya bir anlam verememek, olayın olumsuz etkilerinden nasıl korunacağını bilememek ve olay sonrasında ortaya çıkan farklı zorluklar karşısında belirsizlik yaşamak özellikle çocuk ve ergenlerde çeşitli travmatik stres tepkilerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu gibi zorlayıcı yaşam olayları sonrasında ileri düzeyde etkilenen öğrencilere yönelik de "*Travma Sonrası Grup Temelli Müdahale (TS-GTM)*" programı hazırlanmıştır ve ihtiyaç duyan öğrencilerle hazırlanan bu program yolu ile çalışmalar yapılmaktadır.

Deprem bölgesinde bulunan; 11.848.036 öğrenci, 513.650 veli ve 954.414 öğretmen olmak üzere toplam 13.316.100 kişiye psikososyal destek hizmeti sunulmuştur.[856]

Deprem bölgesindeki özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim ve öğretime erişimlerini sağlamak üzere ihtiyaç doğrultusunda 82 özel eğitim destek çadırı/alanı açılmıştır. Kademeli olarak okulların eğitim ve öğretime başlatılmasıyla birlikte söz konusu destek çadırlarının sayısı azaltılmıştır. Depremin yaşandığı ilk günlerden itibaren hizmet sunulan özel eğitim destek çadırlarında 29 saha koordinatörü ve 684 özel eğitim öğretmeni gönüllük esasıyla görev almıştır. Deprem felaketinden etkilenen 10 ilde hastanede yatarak tedavisini sürdüren öğrencilerin eğitime erişimlerinin sağlanması amacıyla 110 Hastane Sınıfı açılmıştır.

Zorlayıcı yaşam olayları sonrasında güçleşen hayat şartları dezavantajlı gruplar için daha da güç olmaktadır. Bu çocukların hayata adaptasyonlarını sağlamak, ruh sağlıklarını korumak, uzuvlarını işlevsel şekilde kullanabilmelerine yönelik olarak inanç geliştirmeleri, toplumsal yaşama devam etmeleri ve okula devamlarının sağlanabilmesi için bazı özel çalışmaların yapılması gerekmiştir. Bu doğrultuda özel eğitim ihtiyacı bulunan, süreğen rahatsızlığı oluşan ve olumsuz yaşantılar sonrasında uzuv kaybı yaşamış çocuklar için modül

[855] MEB (2025), https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-3/icerik/3072.
[856] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

hazırlanarak ileri düzeyde etkilenen öğrencilerle yapılacak olan çalışmalarda kullanılmıştır.

Öğrencilerin travma sonrası yaşadıkları tepkileri sınıf ortamında azaltmayı amaçlayan, sistematik olarak yapılandırılmış, davranışçı bir seri etkinliği içeren (drama, oyun, yazı, ritim, müzik, resim ve anlatım gibi) ve öğrencilere daha etkili destek sunmak, psikolojik sağlamlıklarını güçlendirerek travmatik yaşam olayları sonrasında iyi oluşlarını artırmak amacıyla rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar tarafından uygulanmak üzere "*Sınıf Temelli Müdahale (STM) Programı*" hazırlanmıştır. Hazırlanan "*Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Sınıf Temelli Müdahale (STM) Programının*" yaygınlaştırma çalışmaları kapsamında rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara eğitici eğitimi düzenlenmiştir.[857]

Ayrıca, MEB'e bağlı mesleki ve teknik eğitim kurumlarının çalışmalarıyla soba, uyku tulumu, yatak, güneş enerjili şarj istasyonu, konteyner sınıf gibi pek çok alanda üretim yapılarak deprem bölgesine gönderilmiştir. Temel eğitim faaliyetleri kapsamında deprem bölgesinde pek çok proje yürütülmüş, derslik yapımları devam etmiştir. Halk eğitim merkezlerinde tekstil atölyeleri kurularak ürün imalatları yapılmıştır. Kurum bünyesinde açılan kurslar ile bölgede yaşamın normalleşmesine katkı sunulmuştur. Aynı zamanda AFAD beraberliğinde destek ve koordinasyon merkezleri kurulmuştur.

Bu çalışmaların yanı sıra kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik MEB'e bağlı resmî eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerden, 6284 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca haklarında adli makamlarca iş yerinin değiştirilmesine ilişkin iş yeri değişikliği kararı verilenler ile mülki idare makamlarınca bulunduğu yerde kalmasının can güvenliğini tehdit altında bırakacağı yönünde görüş bildirilenlerin can güvenliği mazeretine bağlı olarak yer değiştirme işlemleri gerçekleştirilmektedir.[858]

5.9 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yürütülen tüm proje ve faaliyetlerin en önemli hedeflerinden biri şiddetin her türüyle mücadele edilmesidir. Ayrıca 31.3.2011 tarihli ve 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında gerekli tedbirler de alınmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından faaliyetler planlanırken fırsat eşitliğine büyük önem verilmekte, çalışmalarda bu husus mutlaka dikkate alınmaktadır. Özellikle

[857] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.
[858] Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı.

kadınlara ve dezavantajlı gruplara yönelik ayrımcılığın önlenmesi amacıyla gerekli tüm tedbirler alınmaktadır.[859]

Kadın erkek fırsat eşitliği kapsamında;

Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurtların toplam yatak sayısının %60'ı kız öğrencilere hizmet vermekteyken, %40'ı erkek öğrencilere hizmet vermektedir. Bunun yanı sıra, yeni yurt binaları hizmete açılırken veya mevcut yurtların durumu değerlendirilirken, yurt başvurularının karşılama oranlarının yanı sıra, üniversite kampüslerine yakın olan binaların kız öğrencilere hizmet vermesi konusunda çalışmalar yapılmaktadır.[860]

Kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesini bireysel ve toplumsal gelişimin anahtarı olarak gören Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından, onların eğitim, istihdam, kişisel gelişim ve liderlik alanlarında tam potansiyellerine ulaşmaları desteklenmektedir. Kadın erkek eşitliğini güçlendiren politikalar geliştirilerek, tüm hizmet ve faaliyetlerde fırsat eşitliği temel ilke olarak benimsenmektedir. Kadınların karşılaştıkları engelleri ortadan kaldırmak ve onları toplumsal hayatta daha güçlü kılmak amacıyla toplumun her kesimiyle iş birliği içinde çalışmalar yürütülmekte olup gençliğin enerjisi daha eşit, adil ve kapsayıcı bir toplum inşa etmek için en büyük güç olarak görülmektedir.

Gençlik merkezleri, gerçekleştirilen faaliyetler ve sunulan hizmetlerin gençlerle buluştuğu önemli kurumsal yapılardandır. Bu merkezler, gençlerin kişisel, sosyal ve kültürel gelişimlerini destekleyen, onların ihtiyaç ve beklentilerine uygun etkinlikler sunan dinamik hizmet alanıdır. Gençlik merkezleri, eğitsel programlardan sanatsal atölyelere, sportif faaliyetlerden gönüllülük projelerine kadar geniş bir yelpazede fırsatlar sunarak, gençlerin potansiyellerini ortaya koymalarına olanak tanımaktadır. Aynı zamanda gençlerin sosyal sorumluluk bilinci kazanmalarını, liderlik becerilerini geliştirmelerini ve toplumsal hayata aktif katılım göstermelerini teşvik eden bir buluşma noktasıdır. Bu yapılar, gençlerin hem bireysel gelişimlerine katkı sağlamakta hem de onların enerjisi ve dinamizmiyle toplumun daha güçlü bir geleceğe hazırlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Mevcutta Türkiye geneli gençlik merkezlerinin aktif üye sayısı 4.177.439 olup kadın üye sayısı 2.193.188'dir.[861]

Gençlik kampları, gençlerin gelişimleri için her türlü katkıyı sunmak, özgüven duygusu ve planlı yaşam alışkanlığı kazanımına destek olmak, gençlerin milli, manevi, etik ve insani değerler konusunda farkındalığını artırmak amacıyla düzenlenen organizasyonlardır.

[859] 31/3/2011 tarihli 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6222.pdf

[860] Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1575863 sayılı yazı.

[861] Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1575863 sayılı yazı.

Farklı bölgelerden gençlerin bir haftalık kamp programı kapsamında bir araya getirildiği kamplarda, öz güven, sağlıklı beslenme, sosyal farkındalık ve spor yetkinliği gibi hayat boyu kullanabilecekleri yetenekler gençlere kazandırılmaktadır.

2024 yılında gençlik kampları kontenjanının %50,4'ü genç kızlara ayrılmış olup 92.574 kız gençlik kamplarından faydalanmıştır.

Gençlik ve Spor Bakanlığında psikolojik desteğe ihtiyaç duyan ve psikososyal gelişimleri açısından desteklenmesi gereken genç kadın ve erkeklere daha iyi hizmet sunmak, danışmanlık hizmetlerinin daha etkin ve verimli gerçekleşmesini sağlamak amacıyla Mayıs 2024 tarihinde Psikososyal Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur.

Bakanlık bünyesinde;

- 451 psikolog (Merkez teşkilat ve yurt müdürlükleri),
- 74 sosyal çalışmacı (Merkez teşkilat ve yurt müdürlükleri),
- 94 psikoloji mezunu spor psikoloğu (Merkez teşkilat, spor tesisleri) bulunmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurtlarda ve spor tesislerinde hizmet veren ruh sağlığı çalışanları genç kadın ve erkeklere yönelik psikososyal destek hizmetlerini 15 Nisan 2024 tarihi itibariyle psikososyal destek platformu (psd.gsb.gov.tr) aracılığıyla sunmaktadır. Hizmet vermeye başladığı günden 2024 yılı sonuna kadar yurtlarda ve spor tesislerinde kayıtlı gençlerden yaklaşık 85 bin kadarı Psikososyal Destek Platformu aracılığıyla önleyici-koruyucu kapsamdaki psikoeğitim çalışmaları, bireysel psikolojik görüşme ve atölye çalışmaları gibi psikososyal destek hizmetlerinden yararlanmıştır.[862]

Genç kadın ve erkeklere yönelik her türlü şiddet, ihmal ve istismarın önlenmesine ilişkin yürütülecek önleyici-koruyucu çalışmalar kapsamında fırsat eşitliği, insan hakları, kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadele konularında farkındalık faaliyetlerinin güçlendirilmesi, psikososyal destek hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması ve psikososyal destek ihtiyacının karşılanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

KYK yurtlarında kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık ile kadın erkek fırsat eşitliğine yönelik eğitimler ve konuya ilişkin yürütülen farkındalık çalışmaları:

Gençlik ve Spor Bakanlığı yurtlarında kalan gençlere Bilgiden Bilince Konferansları kapsamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Seminerleri verilmektedir. 2024 yılında;

- 105 erkek yurdunda "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" eğitimi gerçekleştirilmiş, gerçekleştirilen bu eğitimlere 3.251 erkek öğrenci katılım göstermiştir.
- 290 kız yurdunda "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" eğitimi gerçekleştirilmiş,

[862] Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1575863 sayılı yazı.

gerçekleştirilen bu eğitimlere 14.168 kız öğrenci katılım göstermiştir.

- Toplamda 395 Gençlik ve Spor Bakanlığı yurdunda "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" eğitimi gerçekleştirilmiş olup gerçekleştirilen bu eğitimlere 17.419 öğrenci katılım göstermiştir.

Sporda şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesi ve spor yoluyla kamuoyunun kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda farkındalığının artırılmasına yönelik yapılan/planlanan çalışmalar:

Spor alanında Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından pek çok proje yürütülmekte olup spor projeleri kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın önlenmesi konusunda önemli bir farkındalık unsuru olmaktadır. Bu çerçevede, yürütülen bazı projeler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 47. Ulusal Spor Projeleri Katılımcı Sayıları

Proje Adı	Katılımcı Sayısı		Toplam Katılımcı Sayısı
	Erkek	Kadın	
Genel Toplam	1.134.378	1.029.762	2.164.140
1. Sokaklar Bizim 5x5 Futbol Gençlik Kupası	4.036	1.138	5.174
15 Temmuz Şehitleri Sancak Koşusu	1.770	1.489	3.259
19 Eylül Dünya Gaziler Günü Spor Etkinlikleri	20.064	17.722	37.786
2. Kamu Spor Oyunları Projesi	15.068	3.137	18.205
21 Mart Dünya Down Sendromlular Farkındalık Günü Hepimiz Aynıyız Spor Oyunları	1.173	634	1.807
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı İl Spor Etkinlikleri	16.240	12.033	28.273
3 Aralık Dünya Engelliler Günü Spor Etkinliği	1.017	622	1.639
30 Ağustos Zafer Bayramı İl Spor Etkinlikleri	9.715	6.435	16.150
4. Sokaklar Bizim 3x3 Basketbol Gençlik Kupası	2.291	1.078	3.369
8 Mart Dünya Kadınlar Günü Evinin Sultanları Voleybol Turnuvası		7.446	7.446
Amatör Spor Haftası	14.745	11.746	26.491
Dünya Badminton Günü	1.713	1.943	3.656
Dünya Engelliler Günü İl Spor Etkinlikleri	1.413	922	2.335
Dünya Kız Çocukları Günü İl Spor Etkinlikleri		6.748	6.748
Dünya Engelliler Günü İl Spor Etkinlikleri	1.413	922	2.335
Diyanet Projesi	15.843	7.072	22.915
Evinin Sultanları (Voleybol) Projesi		16.627	16.627
Gençlik Merkezleri Gençlig	8.370	1.553	9.923
GSB Engelsiz Spor Okulları Projesi	10.370	7.609	17.979
GSB Spor Okulları Projesi	507.028	483.464	990.492
Koşabiliyorken Koş Projesi	69.227	78.340	147.567
Mutlu Çarşamba Projesi	14.460	9.920	24.380
Minik Adımlardan Büyük Adımlara Çocuk Atletizm Etkinlikleri	3.431	3.280	6.711
SHÇEK Projesi	2.914	2.782	5.696
Sokaklar Bizim (5x5futbol) Projesi	15.797	1.927	17.724
Sokaklar Bizim (Basketbol) Projesi	11.664	5.574	17.238
Sporcu Eğitimi Ve Gelişimi Programı	17.139	16.357	33.496
TBMM 23 Nisan Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı İl Spor Etkinlikleri	13.943	11.441	25.384
Türk Devletleri Teşkilatı Herkes İçin Yüzme Projesi	1.798	1.284	3.082
Yerel Spor Etkinlikleri	140.006	105.942	245.948
Yüzme Bilmeyen Kalmasın Projesi	211.508	202.278	413.786
Çocuk Bakım Kuruluşları Voleybol Turnuvası	222	297	519

Kaynak: Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1595863 sayılı yazı.

Ayrıca, AB ile uluslararası kurum ve kuruluşlardan sağlanan hibelerle Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen projelerde;

- Projelere katılacak gençler seçilirken kadın ve erkek dağılımının eşit olmasına dikkat edilmekte,
- Projelere katılan gençlere, ailelerine ve sosyal çevrelerine yönelik olarak ise; koruma programları, farkındalık artırma eğitimleri ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmektedir.

5.9.1 Okul ve Mesai Saatlerinin Uyumlaştırmasına Yönelik Çalışmalar

Okul öncesi eğitimden başlayarak okul ve mesai saatlerini uyumlaştıracak okul sonrası eğitim mekanizmalarını desteklemeye yönelik 81 ilde gençlik merkezleri aracılığı ile çocuklara ve gençlere yönelik kişisel gelişim programları, sanatsal, kültürel ve sportif eğitimler ve faaliyetler düzenlenmektedir. Bu kapsamda gençlik merkezleri hafta sonları başta olmak üzere okul dışı zamanlarda çocuk ve gençlerin uğrak noktaları olarak öne çıkmaktadır.

- GSB Gençlik Yaz Okulu - GSB Gençlik Kış Kulübü

Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençlerin tatil günlerini eğlenceli ve öğretici şekilde geçirebilmeleri için kültür-sanat, spor ve gönüllülük temaları içeren bir yaz okulu programı hazırlamıştır.

11-14 ve 15-18 yaş aralığındaki gençlerin katılabildiği bu 6 günlük program, 01 Temmuz - 1 Eylül 2024 tarihleri arasında 9 farklı dönemde gerçekleştirilmiş ve toplamda 119.746 genç katılım sağlamıştır. Programın amacı, gençlerin Bakanlığın sunduğu imkânlardan tam olarak faydalanmalarını sağlamak, sosyal bağlarını güçlendirerek yeni dostluklar kurmalarına yardımcı olmak, spor yapma alışkanlığı kazandırmak ve milli, manevi ve kültürel değerleri aktarmaktır.

2025 yılı sömestr tatilinde Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı gençlik merkezleri tarafından düzenlenen "*GSB Gençlik Kış Kulübü*" faaliyetleri kapsamında gençlerin sömestr tatili döneminde sosyal, kültürel, sportif ve sanatsal alanlarda gelişimlerine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu faaliyetler, gençlerin tatil döneminde boş zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirmelerini ve kişisel yeteneklerini keşfetmelerini destekleyecektir.

2 dönem halinde gerçekleştirilecek kulüp faaliyetlerinin ilk dönemi 20-25 Ocak 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. İkinci faaliyet dönemi ise 27 Ocak-1 Şubat 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmektedir.

5.9.2 Kadınlarda Sağlık Okuryazarlığının Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar

Gençlik merkezlerinde Kişisel Gelişim Atölyeleri aracılığı ile kadınlarda sağlık okuryazarlığını geliştirmek amacıyla, genç kadınlara yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalar, kadınların sağlıkla ilgili bilgiye erişimini artırmayı, bilinçli kararlar alabilmelerini sağlamayı ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarını yaygınlaştırmayı hedeflemektedir. Eğitim programları, seminerler ve atölye çalışmaları aracılığıyla, genç kadınlara temel sağlık bilgileri, önleyici sağlık uygulamaları, hijyen, sağlıklı beslenme ve psikolojik iyi olma gibi konularda rehberlik edilmektedir. Bu sayede, genç kadınların bireysel

sağlık sorumluluklarını üstlenmeleri ve topluma daha bilinçli bireyler olarak katkıda bulunmaları amaçlanmaktadır.

5.9.3 Gençlik Merkezleri Akademisi Faaliyetleri

Gençlik Merkezleri Akademileri, yaygın eğitim teknikleri ve uygulamalı yöntemleri etkin bir şekilde kullanarak, gençlerin hayatta ilerlemek istedikleri alanlarda gelişimlerini desteklemektedir. Spor, sanat, bilgi ve iletişim teknolojileri ile kişisel gelişim gibi pek çok farklı alanda sunulan profesyonel eğitimler, gençlerin bilgi ve becerilerini artırarak geleceğe daha donanımlı bir şekilde hazırlanmalarını sağlamaktadır. Ayrıca, Gençlik Merkezleri Kulüplerinde de bu eğitimlerin uygulama alanları ve gençlerin aktif katılım gösterebileceği kulüp faaliyetleri ile öğrenme sürecini zenginleştiriyor, gençlere yeteneklerini geliştirme ve toplumsal fayda sağlama imkanı sunulmaktadır.

5.9.4 Kadınların Bağımlılıkla Mücadele ve Tedaviye Başvurmaları Kapsamındaki Faaliyetler

Kadınların bağımlılıkla mücadele etmeleri ve gerekli durumlarda tedaviye başvurmalarını teşvik etmek amacıyla bilgi ve farkındalık artırıcı etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler, bağımlılık konusunda doğru bilgilere erişimi artırmayı, ön yargıları yıkmayı ve kadınların bu süreçte kendilerini daha güçlü hissetmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Atölye çalışmaları, seminerler ve grup destek toplantıları gibi interaktif yöntemlerle, bağımlılığın fiziksel, psikolojik ve sosyal etkileri hakkında kapsamlı bilgiler sunulmaktadır. Ayrıca, tedaviye erişim süreçleri, destek mekanizmaları ve toplumsal dayanışma ağları konusunda kadınlara rehberlik edilmektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığının bilgi işlem altyapısı gereği kadın erkek olarak ayrı veri analizi yapılamamakla birlikte 2024 yılında bağımlılıkla mücadele kapsamında 7.050 faaliyet gerçekleştirilmiş olup bu faaliyetlere 167.889 genç katılım göstermiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı çatısı altında yürütülen faaliyetlerin tamamı bağımlılığın her türüyle mücadele etmekte en etkili unsurdur. DSÖ ve BM tarafından yayınlanan raporlara göre bağımlılıkla mücadelede özellikle genç grupta, en doğru yöntem gençlerin alternatif uğraşlara yönlendirilmesidir. Spora, sanata, hobi etkinliklerine, sivil toplum ve gönüllülük faaliyetlerine yönlendirilen gençler bağımlılıklardan uzak kalmakta ve bu faaliyetlerin koruyucu etkisi bu alanda yapılan her türlü çalışmadan daha yüksek olmaktadır.

Bununla beraber düzenli olarak gençlik merkezi müdürlerine, gençlik liderlerine,

gençlik merkezine üye gençlere ve gençlik merkezine üye gençlerin ailelerine bağımlılık yapan maddeler, bağımlılık belirtileri, madde bağımlılığının insan üzerindeki etkileri, bağımlılık süreci ve bağımlılıktan uzak durmak için nelere dikkat edilmesi gerektiği gibi konularda eğitim ve seminerler verilmektedir. Gençlik merkezlerinde bağımlılık konularında danışmanlık hizmetleri de verilmektedir.

Gençlerin ve ailelerin farklı bağımlılık türleri ve sonuçları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacıyla Yeşilay ile birlikte gençlik kampları düzenlenmektedir. Dijital bağımlılık konusunda da dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmek için eğitimler verilmekte ve gençlere kariyer yolculuklarında faydalı olabilecek, topluma fayda sağlayacak dijital yetkinlikler kazandırılmaktadır.

2024 yılı Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından "*Hareketlilik Yılı*" ilan edilmiştir. Bu kapsamda tüm spor dallarında ücretsiz eğitimler, gençlerin kullanımına açık tesisler, turnuvalar ve yarışmalar sürekli olarak devam etmektedir. Ayrıca Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Türkiye Spor Federasyonları arasında Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde yer alan gençlik merkezlerinde ve gençlik kamplarında sporun yaygınlaştırılması, kitlelerin hareket etmeye özendirilerek sağlıklı bireylerin yetişmesine katkı sağlanması amaçlarıyla iş birliği protokolleri imzalanmaktadır.[863]

5.9.5 Geleceğin Meslekleri, Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarına Kız Çocuklarının/Genç Kadınların Yönlendirilmesi Kapsamındaki Faaliyetler

Kız çocuklarının ve genç kadınların geleceğin meslekleri olarak kabul edilen STEM alanlarına yönlendirilmesi amacıyla çeşitli farkındalık artırıcı çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar, kız çocuklarının STEM alanlarına ilgisini artırmayı, bu alanlarda var olan cinsiyet eşitsizliğini azaltmayı ve onların potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerine destek olmayı hedeflemektedir. Seminerler, atölyeler ve rol model buluşmaları gibi etkinliklerle, kız çocuklarının STEM alanlarındaki kariyer fırsatları hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmakta, özgüvenleri güçlendirilmekte ve bu alanlarda başarılı kadınların hikayelerinden ilham almalarına olanak tanınmaktadır. Böylece, kız çocuklarının hem bireysel gelişimlerine hem de toplumsal ilerlemeye katkıda bulunmaları için güçlü bir zemin hazırlanmaktadır.

[863] Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1575863 sayılı cevabi yazı.

Gençlik ve Spor Bakanlığı bilgi işlem altyapısı gereği kadın erkek olarak ayrı veri analizi yapılamamakla birlikte 2024 yılında bilim, teknoloji, inovasyon vb. alanlarda toplamda 98.297 faaliyet gerçekleştirilmiş olup bu faaliyetlere 760.281 genç katılım göstermiştir.

5.9.6 Deneyap Teknoloji Atölyeleri

Deneyap Teknoloji Atölyeleri, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı iş birliğiyle, ülke gelişimine katkı sağlayabilecek yetenekli gençlerin tespit edilip geliştirilmesi amacıyla gençlik merkezlerinde kurulmuştur.

"*Deneyap Türkiye*" eğitim modeli, gençlerin girişimcilik, yaratıcı ve eleştirel düşünme, karmaşık problemleri çözme, etkili iletişim ve takım çalışması gibi beceriler kazanmalarını hedeflemektedir. Proje, ortaokul ve lise öğrencilerine 3 yıl süresince 11 farklı başlıkta uzmanlar tarafından eğitim sağlamaktadır. 2024 yılı itibarıyla, Türkiye genelinde 81 ilde 104 atölyede, 15.000 genç bu eğitimlerden faydalanmaktadır.[864]

5.9.7 Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali TEKNOFEST

Teknofest Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali, Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı (T3 Vakfı) ve T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı iş birliğiyle, milli teknolojilerin geliştirilmesi amacıyla 2024 yılında 2-6 Ekim tarihleri arasında Adana Şakirpaşa Havalimanında düzenlenmiştir.

Festival kapsamında 500m2'lik bir Bakanlık standı kurulmuş, bu stantta Bakanlığın teknoloji faaliyetleri tanıtılmış ve gençlik merkezlerinde gençler tarafından geliştirilen teknolojik ürünler sergilenmiştir. Stant içerisinde Deneyap ve Gençkod bölümleri oluşturularak "*İnsansız Robot*", "*Robo Pati*", "*Gökyüzü Yarışçıları*", "*Bilgisayarda Air Hokey Oyunu*" ve "*Sanal Okçuluk*" gibi projeler gösterilmiştir. Ayrıca, teknoloji ve spor faaliyetlerinin bir arada deneyimlenebileceği aktiviteler ve kendin-yap (DIY) alanları ile gençlerin teknolojiye olan ilgilerini destekleyen atölye çalışmaları sunulmuştur.[865]

2024 yılında gençlik merkezlerinden 10.174 takım başvuru yapmış, bu takımlardan 101'i 29 kategoride başarı göstererek final aşamasına katılmıştır. Finalde Gençlik ve Spor Bakanlığı gençlik merkezlerinden 5 takım birincilik, 5 takım ikincilik ve 4 takım üçüncülük

[864] Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1575863 sayılı cevabi yazı.
[865] Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1575863 sayılı yazı.

elde etmiştir.[866]

5.9.8 Çevre ve İklim Değişikliği Politikalarının Hazırlanması ve Uygulanması Süreçlerine Kadınların Etkin Katılımı İle İlgili Faaliyetler

Çevre ve iklim değişikliği politikalarının hazırlanması ve uygulanması süreçlerinde genç kadınların etkin katılımı sağlanmaktadır. Kadınların çevresel sorunlara dair farkındalıklarını artırmak, bu alandaki bilgi ve becerilerini geliştirmek ve karar alma mekanizmalarında daha aktif rol üstlenmelerine olanak tanımak amacıyla çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Genç kadınlar, eğitim programları, çalıştaylar ve topluluk projeleri, çevre dostu uygulamalar, sürdürülebilir yaşam modelleri ve iklim değişikliğiyle mücadele yöntemleri konusunda bilinçlendirilmektedir.

5.9.9 Gençlik Politikaları Belgesi Vizyon Çalıştayları

81 ilde, Aralık ayı içerisinde, Gençlik Politika Belgesi oluşumuna "Ben de katkı sunmak istiyorum" diyen herkesin katılım sağlayacağı Gençlik Politika Belgesi Vizyon Çalıştayları düzenlenmiştir. Çalıştay, salon programı ve atölye çalışmaları olmak üzere iki oturumda gerçekleştirilmiş olup süre sınırı olmaksızın salondaki en son kişi ayrılana kadar devam etmiştir. Çalıştay katılımcılarına bakıldığında genç kadınların çalıştaylara ilgisinin ve aktif katılımının genç erkeklere göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Salon programında, çalıştay ve politika alanlarına ilişkin bilgilendirmeler yapılmış, salonda bulunan katılımcılarla soru-cevap yapılarak politika belgesine ilişkin tüm görüş ve önerilerin kayda geçirilmesi sağlanmıştır. Salon programının ardından, katılımcıların daha aktif bir şekilde fikirlerini paylaşabileceği ve birlikte üretebileceği atölye çalışmalarına geçilmiştir. Atölye çalışmalarında katılımcılar, ilgili alanlarda hedefler ve eylem önerileri oluşturmuş, atölyelerde oluşturulan hedefler ve öneriler raportörler tarafından kayıt altına alınmıştır. Elde edilen tüm bilgiler, çalıştay sonrasında değerlendirilmek üzere Gençlik ve Spor Bakanlığına iletilmiştir.[867]

[866] Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1575863 sayılı yazı.
[867] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.

5.9.10 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı

Gençlik ve Spor Bakanlığı söz konusu faaliyet planında ilgili kuruluş olarak yer almakta olup bu kapsamda faaliyet planında yer alan;

Koruyucu ve Önleyici Hizmetlerin Etkin Sunulmasına Yönelik Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi hedefine ilişkin 3.6 "*KADES uygulaması ve açık kapı birimlerinin bilinilirliği ve kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir. Tüm kurumlar tarafından yapılan faaliyetlerde KADES uygulamasının tanıtımına yer verilmesi sağlanacaktır.*" Faaliyeti kapsamında;

- MEB tarafından tüm kadın öğretmenler ile orta öğretim kurumunda öğrenim gören öğrencilere,
- GSB tarafından Kredi Yurtlar Kurumu'na bağlı kız öğrenci yurtlarında kalan öğrencilere,
- DİB tarafından kurs/etkinliklere katılım sağlayan kadınlara,
- Üniversitelerdeki kadın öğretim görevlileri ile öğrenim gören öğrencilere,
- Sağlık Bakanlığı tarafından tüm kadın sağlık çalışanlarına,
- KADES uygulaması tanıtılacak ve 2025 yılı sonuna kadar yaklaşık 8.000.000 kadının akıllı telefonlarına yükletilmesi sağlanacaktır. Faaliyeti ile ilgili olarak gerekli çalışma ve planlamalar eksiksiz olarak yerine getirilmektedir.[868]

5.10 ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

5.10.1 İklim Değişikliğine Uyum Stratejisinde Kadının Yeri

Birleşmiş Milletler Kadın Örgütü tarafından yayımlanan çeşitli raporlarda, kadınlar ve kız çocuklarının pek çok durumda iklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarından erkeklere göre daha fazla etkilenebildiği belirtilmektedir. Bu durumun altında yatan birçok sebep arasında kadının toplum ve hane içerisindeki rolü, fiziksel olarak erkeklere oranla daha hassas olması, biyolojik farklılıklar nedeniyle temizlik ihtiyacının daha fazla olması ve kaynaklara ulaşım noktasında yetersiz kalması öne çıkmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar, tarım, gıda güvenliği ve su kaynaklarına erişim gibi temel ihtiyaçlara erişimde zorlanmaktadır. İklim değişikliğinin yarattığı ekonomik yetersizlik kadınların eğitim, teknolojiye erişim ve girişimcilik gibi önemli kaynaklara erişimine de sınırlamalar

[868] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.

getirmektedir.[869]

"Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde İlerleme Raporu"nda yer alan tahminlere göre iklim değişikliği 2050 yılında en kötü senaryoda 160 milyon kadını yoksulluğa sürükleme olasılığına sahiptir. Kadınların ekonomik yönden güçlenmesi ve aynı zamanda iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle mücadelede kadınların özellikle yeşil finansman enstrümanlarına erişimi ve bu finansal enstrümanları etkin yönde kullanmaları için destekleme mekanizmalarının oluşturulması ve geliştirilmesi önem arz etmektedir.

İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından koordine edilen İklim Şurası, orta ve üst düzey yönetim pozisyonlarında cinsiyet dengesine sahiptir (%50). İklim Şurası, %50'si kadın olan 1.500 katılımcıya ev sahipliği yapmıştır. Alt komisyonlardan biri yalnız cinsiyet konusuna odaklanmıştır. İklim Şurası'nın aldığı 217 kararın 5'i cinsiyet eşitliği ve kadınların liderliği ile ilgilidir. Türkiye, BMİDÇS cinsiyet odak noktası görevlendirmiş ülkeler arasındadır. Ayrıca Türkiye, iklim politikalarında tüm ilgili paydaşlar için NDC'nin (Ulusal Katkı Beyanı) ve cinsiyet değerlendirmelerinin hayata geçirilmesine yönelik gerekli çalışmaları gerçekleştirmektedir.[870]

5.10.2 İklim Değişikliğine Uyum için Çeşitli Ulusal Projeler

İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından koordine edilen Çanakkale ve Rize merkez olmak üzere Boğaziçi Üniversitesi, Rize Belediyesinin katılımları ile Değişen İklimde Tarım Sektöründe Kadın İşgücünün Farkındalığının Geliştirilmesi Projesi gerçekleştirilmiştir.

Projenin amaçları arasında iklim değişikliğinden öncelikle etkilenecek olan tarım sektöründeki kadın çalışanların iklim değişikliği bilgisine ve farkındalığına sahip olmaları, iklim değişikliği kaynaklı risklere karşı hazırlıklı olmaları ve gerekli önlemlerin alınması yer almaktadır.

Niğde merkezli olmak üzere Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi öncülüğünde gerçekleştirilmesi hedeflenen "Kırsal Kesimdeki Kadınlar İçin Ekonomik Fırsatlar Yaratmak Amacıyla İklim Değişikliği Uyum Stratejisi Uygulaması" projesinde Niğde'nin seçilmiş kırsal alanlarında uygulanan kompost üretimi, pratik tarımsal uygulama, yağmur suyu hasadı, kadın ve çocuklar için eğitim faaliyetleri ile halkın dayanıklılık kapasitesinin artırılması ve değişen iklim koşulları altında verimli tarım için

[869] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.
[870] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.

toprağın korunması amaçlanmaktadır. İklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarının başta çocuklar, kadınlar, engelliler olmak üzere kırılgan gruplar bakımından daha ağır sonuçlarının olması beklenmekte, bu etkilerin azaltılması ve toplumun iklim değişikliğine uyumunun sağlanması hedeflenmektedir.

Devam eden proje kapsamında kırsaldaki kompost tekniklerinin pratik açıklaması, kompostların içeriğini belirlemek için analizler yapılması, kadın bahçeleri ve kompost üretiminin yakın takibi gibi uygulamalar (kırsal kadın bahçelerinde kompost atölyesi) üzerine çalışmalar yapılacaktır. Ayrıca hedefleri arasında yetiştirilen organik ürünlerin satışı da bulunmaktadır.[871]

Türkiye, BMİDÇS gereğince "*Ulusal Bildirim*" ve "*İki Yıllık Rapor*" hazırlamakla yükümlüdür. Sekizincisi hazırlanan ve 2019-2022 yıllarını kapsayan Ulusal Bildirim, BMİDÇS Sekretaryasına sunulmuştur. Bu raporda iklim değişikliği ve kadın konusunda yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Kadınların günlük ev aktivitelerine ilişkin enerji tüketimindeki önemli rolleri sebebiyle enerji kullanımı konusunda farkındalık artırmak amacıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile ASHB ortak projesiyle "*Enerji Hanım*" projesinin gerçekleştirildiği, 2022 yılı itibariyle 24 ilde 35.000 kadına ulaşıldığı belirtilmiştir.

5.10.3 İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı 2024-2030

İklim Değişikliği Başkanlığı koordinasyonunda "*Türkiye'de yaşayanların, kamu ve özel sektör kurumlarının iklim değişikliğinin etkilerine karşı hazırlıklı olmasını ve uyumunu sağlamak için ekonomik, sosyal ve ekolojik açıdan daha dirençli, daha sürdürülebilir, daha yeşil bir Türkiye.*" vizyonu ile 2030 yılına kadarki stratejilerin ve eylemlerin belirlendiği Ulusal İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı 2024-2030 hazırlanmıştır. 180 adet kamu, özel sektör, üniversite ve STK'lardan katılımın sağlandığı paydaş istişare toplantılarında 40 Strateji ve 129 adet eylem tüm katılımcılarla birlikte oluşturulmuştur. İlgili planda kadın ve kırılgan gruplarla ilgili çeşitli strateji ve hedefler aşağıda yer almaktadır.

Kadın Merkezli İklim Değişikliğine Uyum Destekleri

- Yaşanan iklim olayları çerçevesinde özellikle üretim tarafında kadın çiftçilerin ve kadın tarım işçilerinin olumsuz etkilenmesi söz konusudur. Kadın çiftçilere ve kadın tarım işçilerine özel destek araçları geliştirilmesi hedeflenmektedir.

[871] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.

- İklim tehlikelerinden etkilenebilirliği yüksek ve uyum kapasitesi düşük olan kadın çiftçiler ve kadın işçiler önceliklendirilmeli ve desteklerle uyum kapasiteleri artırılmalıdır.
- Tarım ve Orman Bakanlığının İklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlanması amacıyla tanın sektöründe çalışan kadınlara yönelik eğitim, bilinçlendirme ve kapasite geliştirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması amaçlanmaktır
- ASHB'nin kadınların iklim değişikliğinden farklı etkilenebilirliğini ölçmenin ve uyum sağlamanın neden olacağı faydaların, ilgili sürdürülebilir kalkınma amaçları ve sektör uyum eylemleri dikkate alınarak tespit edilmesi için rapor hazırlanması eylemi mevcuttur.

5.10.4 Cinsiyet Eşitliği Hususunda Uluslararası Süreçler[872]

İklimsel değişiklikler ile fiziksel, biyolojik, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel etmenler arasındaki karşılıklı etkileşimler sonucunda, özellikle kurak ve yarı-kurak bölgelerde arazi bozulması ve ekolojik üretkenliğin azalması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Bu değişiklikler, sadece çevresel faktörleri değil, aynı zamanda toplumsal yapıları da etkileyen dinamikler oluşturur. Kadınlar, bu tür etkileşimlerden fazla etkilenen gruplardan biridir.

Kadınlar, bu tür çevresel zorluklarla başa çıkma konusunda genellikle ön saflarda yer alır; su temini, tarım işlerinde çalışma, gıda güvenliği sağlama gibi sorumluluklar çoğunlukla onlara aittir. Arazi tahribatı ve ekolojik üretkenliğin azalması, tarımsal verimliliği düşürerek kadınların geçim kaynaklarını tehdit eder. Bu durum, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını zayıflatırken, ailelerinin geçimini sağlamak için daha fazla yük altına girmelerine neden olur. Çevresel sıkıntılar ayrıca, kadınların sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlere erişimini kısıtlar. İklim değişikliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirerek kadınları daha kırılgan hale getiren bir mesele olup, kadınların uyum sağlama kapasitelerinin artırılması önemlidir.

Çevrenin sürekli ve yoğun bir şekilde talep edilmesi ve diğer ekosistem hizmetlerinin buna bağlı olarak kayba uğraması ile ulusal ve uluslararası düzeyde kamu güvenliğinin tehlikeye girmesi tüm uluslararası topluluk ve kuruluşların dikkatini çekmiş durumdadır. Bilindiği üzere, 1992 yılında l08'i devlet başkanlığı düzeyinde olmak üzere 172 ülkenin katılımıyla Rio Zirvesi gerçekleştirilmiş, Zirve'de 21. yüzyıl için yol haritası niteliğinde

[872] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.

temeli araziye dayanan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCC), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (UNCBD) ve Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNCCD) olmak üzere 3 adet sözleşme imzaya açılmıştır. Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi (UNCCD) 1994 yılında kabul edilmiş ve 1996 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşme'ye 1998 yılında taraf olmuştur. Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Sözleşme'nin odak noktalığını yürütmektedir. Sözleşme'de 196 ülke ile AB taraf olarak yer almaktadır. Türkiye'de çölleşme ile mücadele konusunda ulusal, bölgesel ve uluslararası ölçekte yaptığı uygulamalar ile önde gelen ülkelerden biri konumundadır.

Taraflar Konferansı (COP) Sözleşme'nin en üst karar organıdır ve Sözleşmeye taraf ülke temsilcilerinin iştirakiyle toplanarak küresel sorunları ele almakta ve sonucunda önemli kararlar almaktadır. İlk UNCCD Taraflar Toplantısı (COP 1), 1997 yılında Roma'da yapılmıştır. 12. Taraflar Konferansı (UNCCD COP 12), 2015 yılında Türkiye'de, Ankara'da yapılmıştır. Sonuncu UNCCD COP16 ise UNCCD 'nin kuruluşunun 30. yılında, 2-13 Aralık 2024 tarihleri arasında Riyad, Suudi Arabistan'da yapılmıştır.

Sözleşme, cinsiyet eşitliği konularına büyük önem vermektedir. 2017 yılında yapılan 13. Taraflar Konferansında (COP 13) alınan 30/COP.13 nolu karara istinaden 2028-2030 Stratejik Çerçevesinin uygulanmasına katkı sağlayan Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı (GAP-Geneler Action Plan) hazırlanmıştır. GAP, Sözleşme'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde temel teşkil etmektedir.

2019 yılında yapılan 15. Taraflar Konferansında alınan 24/COP. l5 nolu karar ile söz konusu eylem planının uygulanmasını hızlandırmaya yönelik somut eylemler ve önlemler belirlemek üzere bir Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı Yol Haritası (Geneler Action Plan Road Map) kabul edilmiştir. Bu karar ile ayrıca UNCCD Sekretaryasından Sözleşme genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin düzeyini izlemesi ve raporlaması ve kadınların küresel anlaşma süreçlerine katılımına destek veren kuruluşlarla istişarelerde bulunarak, bu desteği UNCCD resmi oturumları için ele kullanma imkânlarını araştırmasını istemiştir.

24/COP.15 nolu karar ayrıca; UNCCD Sekretaryasından, Cinsiyet Kurultayının (Geneler Caucus) yıllık bazda toplanmasına destek vermesini istemiştir. Ayrıca bu karar ile Sekretaryadan Taraf ülkelere özellikle politika, savunuculuk ve araştırma alanlarında GAP ve GAP Yol Haritasının uygulanmasına yardımcı olmak için Rio sözleşmeleri de dâhil olmak üzere, UN Women ve diğer BM kuruluşları ile çalışmaya devam etmesi istenmiştir. Yine bu karar kapsamına UNCCD ulusal raporlama süreci kapsamında ülkelerin gönderdikleri ulusal raporlarda verilen bilgilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konularında bir sentez ve analizini yapmasını istemiştir.

Sonuncusu, 2-13 Aralık 2024 tarihleri arasında Riyad, Suudi Arabistan'da yapılan UNCCD COP16'da toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna büyük önem verilerek, Cinsiyet Kurultayı tarafından Üst Düzey İnteraktif Diyaloğu ile iki adet oturum düzenlenmiştir. Çölleşme arazi tahribatı ve kuraklık (DLDD) konusunun çevre sorunu olmanın ötesinde sosyal ve ekonomik bir sorun olduğu ve bundan en çok etkilenenlerin kadınlar ve çocuklar olduğu, kadınlara eşit fırsatların ve hakların sağlanması gerekliliği kadınlara ve kız çocuklarına yönelik kapasite geliştirme çalışmalarının artırılması gerektiği. Ulusal Toplumsal Cinsiyet Stratejileri ve Eylem Planlarının hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Yapılan resmi müzakereler sonucunda ise Toplumsal Cinsiyet konusunda 25/COP.16; Politika çerçeveleri ve tematik konuların takibi: Toplumsal cinsiyet konulu karar alınmıştır. Bu karar ile toplumsal cinsiyet konusunun UNCCD faaliyetlerine entegre edilmesi amaçlanmaktadır. Karar kapsamında taraf ülkelere;

1) Toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi;

2) Toplumsal cinsiyetle ilgili verilerin geliştirilmesi;

3) Toplumsal Cinsiyet Eylem Planının etkin bir şekilde uygulanması;

4) Toplumsal cinsiyet göstergelerinin yeni raporlama döneminde kullanılması;

5) Kadın delegelerin Sözleşme oturumlarına katılımlarının desteklenmesi;

6) Bu konuda diğer Rio sözleşmeleriyle iş birliği yapılması;

7) Kadının arazi haklarının kabulü;

8) Cinsiyet Kurultayının toplantılarına devam etmesi;

9) Kadının yetkilendirildiği projelere destek verilmesi;

10) Bu konudaki ilerlemelerle ilgili COP 17 için rapor hazırlanması hususlarında görevler verilmiştir. Kararın orijinali İngilizce dilinde UNCCD internet sayfasında yer almaktadır.

5.10.5 Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğünce Yürütülen Faaliyetlerde Kadının Rolü

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen faaliyetler ve projelerde de cinsiyet eşitliğine önem verilmektedir. Söz konusu Genel Müdürlük ve FAO iş birliğinde Konya Kapalı Havzasında yürütülen Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Uygulamaları Projesi kapsamında gerçekleştirilen eğitimler ve arazi uygulamalarında kadın çiftçilerin aktif rol oynamaları sağlanmıştır. 31 adet Uygulamalı Çiftçi Okulları kurulmuş ve 923 çiftçiye eğitim verilmiş olup 114'e yakını kadın çiftçilerden oluşmuştur.

Verilen eğitimler ile çiftçilerin toprak işlemesiz tarım, verimli toprak sulama ve toprak koruma metotları konularında bilgiler verilmiştir. Proje kapsamında, kadın kooperatiflerine ekipman desteği sağlanmış ürün satışlarına yönelik yardımlar yapılmış ve eğitimler sonunda sertifikalar verilmiştir.

Yukarı Sakarya Havzasında yürütülen Arazi Tahribatın Dengelenmesi (ATD) Projesi kapsamında Sivrihisar'da faaliyet göstermekte olan bir kadın kooperatifi üyelerinin eğitim alacağı bir sera kurulmuştur. Bu serada sezon boyunca teorik ve uygulamalı derslerin yer aldığı Uygulamalı Çiftçi Okulları yaklaşımı uygulanmıştır. Serada ilkbahar yaz döneminde domates ve kış döneminde de marul ve benzeri yeşil yapraklıların eğitimi hakkında eğitimler verilmiştir.

Proje pilot alanlarından büyük baş hayvancılık gerçekleştirilen Kütahya'da hayvan besleme-rasyon, hayvan sağlığı, hastalıklar, hayvan barınaklarının iyileştirilmesi vb. konularda uygulamalı çiftçi okulları eğitimleri verilmiştir. Bu süreçte daha iyi rasyon sağlamak ve süt potansiyelini belirlemek için de çalışmalar yapılmıştır. Kütahya'da Yaylababa ve Demirciören köylerinde kurulan yüksek tüneller ve yükseltilmiş yataklar ile özellikle Kadın çiftçilerin üretime dâhil olmaları ve aile geçimine katkılarını geliştirecek sürdürülebilir uygulamalar yapılması sağlanmıştır.

Kütahya'da 5 köyü içine alan mikrohavzada, katılımcı mikrohavza planlaması yapılmıştır. Kadınlar da dâhil olmak üzere yerel halkla birlikte sorunların belirlenmesi ve önceliklendirilmesi için gerçekleştirilen SOR-SAP-ÇÖZ toplantıları yoluyla katılımcı bir mikro havza planı geliştirilmiştir. Arıcılık faaliyetlerinin artırılarak bölgesel ekonomiye katkı sağlamak amacıyla Anlı Kovan hibesi gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, kadınların aile ekonomisinde daha fazla söz hakkı sahibi olması ve katkıda bulunması sağlanmıştır

Murat Nehri Havzası Rehabilitasyon Projesi (MNHRP) kapsamında sera kurulumu, güneş enerjili su ısıtma sistemleri, kapama meyve bahçesi, bağ terbiye sistemleri, çilek bahçesi kurulumu, enerji tasarruflu soba, hane izolasyonu, ortak kullanıma açık taş ekmek fırını, üzüm sıkma ve salça makinesi, süt ve bal sağma makinesi gibi yatırımlarla doğrudan ya da dolaylı olarak toplam 63.388 kadın çiftçi faaliyetlerden yararlanmıştır. Ayrıca ormancılık faaliyetlerinde ot alma-çapalama-dikim ve fidanlık yatırımlan kapsamında da kadın çiftçiler istihdam edilmiştir. Bu kapsamda kadın çiftçilerin yaşam kalitesini arttırma, modern hayatın getirdiği yeniliklere açık olma gibi konularda kapasite geliştirmeye yönelik eğitimler de gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında kadınların aile bütçesine katkıda bulunmalarını ve üretime katılmalarını sağlamak amacıyla, 2020 yılında %100 hibeli olarak Muş'un Yelalan Köyünde halı dokuma kursu açılmış olup, 20 bayan kursiyere eğitim verilerek meslek

edinmeleri sağlanmıştır.[873]

Bunlara ek olarak, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası çölleşmeyle mücadele eğitimlerine kadınların aktif katılım sağlaması yönünde pozitif ayrımcılık yapılmaktadır.

5.10.6 Belediyelerdeki Kadın Konukevi Verileri

Belediye belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesiyle belediyeye mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanun'un 75'inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz), sosyal hizmet ve yardım, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini yapma veya yaptırma görev ve sorumluluğu verilmiştir. Ayrıca büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelere kadınlar ve çocuklar için konukevleri açma zorunluluğu getirilmiştir. Diğer belediyeler ise mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilmektedir.

Verilen bu görev ve sorumluluklar kapsamında belediyeler tarafından kadınlara yönelik meslek edindirme kursları, kadın danışma merkezleri, kadın konuk evleri açılmaktadır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından toplanan verilere göre de belediyeler tarafından açılan ve işletilen 32 kadın konukevi, ASHB tarafından işletilen ve belediyelerce bina kira ve benzeri giderleri karşılanan 18 kadın konukevi bulunmaktadır.

5.10.7 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Personeline İlişkin İstatistiki Veriler

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında çalışan kadın ve erkek personel sayısı ile yönetici kadrolarda yer alan kadın personel sayısı ve bulundukları görev hakkındaki bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

[873] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.

Tablo 48. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Personelinin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Merkez	Taşra	Yurt Dışı	Genel Toplam
Kadın	1503	4629	5	6137
Erkek	2051	9615	4	11670
Genel Toplam	**3554**	**14244**	**9**	**17807**

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.

Tablo 49. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Kadın Yöneticilerinin Görev Dağılımı

Görev	Sayı
Bakan Yardımcısı	1
Bakan Müşaviri	5
Genel Müdür	1
Genel Müdür Yardımcısı	4
Yüksek Fen Kurul Üyesi	3
Daire Başkanı	19
Çevre ve Şehircilik İl Müdürü	5
Çevre ve Şehircilik İl Müdür Yardımcısı	19
Bölge Temiz Hava Merkezi Müdürü	2
Bölge Temiz Hava Merkezi Müdür Yardımcısı Emlak Müdürü	1
Emlak Müdürü	3
Emlak Müdür Yardımcısı	10
Milli Emlak Müdür Yardımcısı	7
Milli Emlak Müdür Yardımcısı	14
Şube Müdürü	296
Genel Toplam	**390**

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı.

5.11 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

Tarım ve Orman Bakanlığı; tarım, orman ve su kaynakları ile doğal ekosistemleri koruyarak, verimli ve sürdürülebilir tarımsal üretimi, yeterli ve güvenilir gıdaya erişimi ve kırsal kalkınmayı sağlamak amacıyla politikalar belirlemeyi ve uygulamayı amaçlamaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığınca; erişilebilirlik, kayıtlılık, saydamlık, hesap verebilirlik ve güvenilirlik, yetkinlik, verimlilik ve kalite temel değerler olarak belirlenmiştir.[874]

On İkinci Kalkınma Planı doğrultusunda kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınları güçlendirerek kırsalda kadın girişimciliğinin ve teknoloji okuryazarlığının artırılması, kadınlara yönelik sosyal alanların oluşturulması, bakım hizmetlerinin kaliteli, ekonomik ve erişilebilir olarak sunulması, tarım işçisi olarak çalışan kadınların ücretli ve kayıtlı hale getirilmesi için çalışmaların yürütülmesi amaçlanmaktadır.[875]

Tarım ve Orman Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Planı'nda ise; Kırsal Alanlarda Yaşam

[874] Tarım ve Orman Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Plan, https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf (Erişim Tarihi: 12.03.2025)
[875] On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028).

Kalitesini, Refah Seviyesini ve Ekonomik Çeşitliliği Geliştirmek amacıyla kırsalda gelir ve istihdam olanaklarını artırmak, kırsal ekonomiyi çeşitlendirmek, kırsalda aile işletmelerine, kadınlara ve gençlere yönelik üretim, yatırım ve istihdam olanaklarını artırmak, tarımsal örgütlerin kurumsal kapasitelerini ve etkinliklerini artırmak, tarımsal pazarlamada stratejiler geliştirmek ve tarımsal üretime yönelik eğitim stratejilerini ve danışmanlık sistemini geliştirmek hedeflenmektedir.[876]

Kırsal Kalkınma Programlarında yer alan tarımsal faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla Tarımsal Eğitim, Yayım, Yayın ve Danışmanlık Faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, Bilecik, Düzce, Elazığ, Silifke-Mersin, Kastamonu ve Sivas'ta bulunan El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüklerinde, ağaç oymacılığı, taş ve gümüş işlemeciliği, halı-kilim ve bez dokumacılığı ile konfeksiyon vb. konularda, iaşe ve ibateleri sağlanan 14- 24 yaş aralığındaki gençler, ve yetişkinler düzenlenen uzun ve kısa süreli kurslar ile eğitilmektedir. Kadın çiftçilerin istihdam edilebilmesi, girişimcilik kapasitelerinin artırılması ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlanması amacıyla; "*Kadın Çiftçiler Tarımsal Yeniliklerle Buluşuyor*" ve "*Aile Çiftçiliğinin Geliştirilmesi*" programlarından oluşan "*Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi*" muhtelif illerde kırsalda kadın çiftçilere yönelik Bakanlık faaliyetlerinin tanıtımı amacıyla tarımsal üretimle ilgili toplantılar, çalıştaylar vb. düzenlenmekte, tarımsal üretim, ev ekonomisi ve kooperatifçilik ile ilgili eğitimler verilmektedir.[877]

Ayrıca, 2023 yılında tarım ve ev ekonomisi konularında 460.954 kadın çiftçiye uzaktan ve yüz yüze eğitimler verilmiştir. Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde ortaklarının çoğu kadınlardan oluşan 162 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bulunmaktadır. ASHB, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığı arasında kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal ve ekonomik kapasitelerinin geliştirilerek nitelikli girişimciler hâline getirilmeleri, kadınların kooperatifler yoluyla ekonomik ve sosyal hayata etkin katılımı konularında iş birliği yapılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda 3 Bakanlık arasında 6 Eylül 2023 tarihinde "*Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İş Birliği Protokolü*" 5 yıl süreyle yeniden imzalanmıştır. Protokol uygulama esasları hazırlanarak Tarım ve Orman İl Müdürlüklerince yapılacak faaliyetlerin koordinasyonu Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığınca yapılacaktır. Kadın Çiftçiler Tarımsal Yenilikler ile Buluşuyor

[876] Tarım ve Orman Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Plan, https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf (Erişim Tarihi: 12.03.2025)
[877] Tarım ve Orman Bakanlığı 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2024, https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/Bakanl%C4%B1k_Faaliyet_Raporlar%C4%B1/TARIM%20VE%20ORMAN%20BAKANLI%C4%9EI%202023%20YILI%20%C4%B0DARE%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf (Erişim Tarihi: 12.03.2025)

Programı: Tarımsal yeniliklerin kadın çiftçiler tarafından öğrenilmesi, uygulanması ve kadın odaklı yaygınlaştırılmasının sağlanması için Bakanlığa bağlı araştırma enstitüsü müdürlükleri ve Tarım ve Orman İl Müdürlükleri iş birliği ile 2023 yılında 26 ilde 26 farklı proje ile 1.147 kadın çiftçi eğitim almış ve proje faaliyetlerinden faydalanmıştır. Aile Çiftçiliğinin Geliştirilmesi Programı: "*Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi*" ile kırsal alanda yaşayan kadınların tarımsal konularda ve ekonomik faaliyetlerde eğitim-yayım yöntemleri ile kapasitelerini geliştirmek, tarımsal üretimdeki kaliteyi artırmak, kadınların kalkınmada daha aktif rol almalarını sağlamak ve sosyo-ekonomik konumunu iyileştirmek ve güçlendirmek amaçlanmaktadır. Kadın çiftçilere yönelik Bakanlık olarak bugüne kadar illerde yürütülen çalışmalardan yola çıkarak aile tarafından yönetilen ve gerçekleştirilen, aile bireylerinin işgücüne dayalı tarımsal faaliyetleri kapsayacak "*Aile Çiftçiliğinin Geliştirilmesi Programı*" 2023 yılında 5 ilde başlatılmıştır.[878]

2023 yılında kırsalda refah ve gelişmişlik düzeyinin artırılması amacıyla Kadın Çiftçilere Yönelik İl Özel Projeleri Programı, Kadın Çiftçiler Tarımsal Yeniliklerle Buluşuyor Programı, Kız Kardeşim ve ABC ile Yerli Yerinde Projeleri kapsamında muhtelif illerde projeler yürütülmüş olup kadın çiftçilere yönelik 235 proje gerçekleştirilmiştir. Ayrıca tarımsal üretim sürecinde bulunan kadın çiftçilerin bilgi ve becerilerini artırmak amacıyla ev ekonomisi ve çeşitli sosyal konularda 1.972.836 kadın çiftçiye 81 ilde eğitim çalışmaları düzenlenmiştir.[879] Kırsalda kadınlara yönelik yürütülen eğitim yayım çalışmalarıyla program ve projeler sonucunda kadının güçlendirilmesi, girişimciliğin ve istihdamın arttırılması sağlanmaktadır.

5.12 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

Türkiye'nin ulusal insan hakları kurumu olarak yapılandırılan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), bütünleşik kurumsal yapılanmanın özgün bir tipolojik örneğini oluşturmaktadır. TİHEK, 2012 yılında 6332 sayılı Kanun'la kurulmuş olan Türkiye İnsan Hakları Kurumunun yerini almak üzere, 20.4.2016 tarihli 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile "*eşitlik ve insan hakları*" kurumu olarak yapılandırılmıştır.

[878] Tarım ve Orman Bakanlığı 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2024, https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/Bakanl%C4%B1k_Faaliyet_Raporlar%C4%B1/TARIM%20VE%20ORMAN%20BAKANLI%C4%9EI%202023%20YILI%20%C4%B0DARE%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf (Erişim Tarihi: 12.03.2025).

[879] Tarım ve Orman Bakanlığı 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2024, https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/Bakanl%C4%B1k_Faaliyet_Raporlar%C4%B1/TARIM%20VE%20ORMAN%20BAKANLI%C4%9EI%202023%20YILI%20%C4%B0DARE%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf

Eşitlik ve insan hakları kurumu olmasının yanı sıra TİHEK, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etme misyonu kapsamında "*ulusal önleme mekanizması*" görevini de haiz bir kurum olarak yasal yetkilerini icra etmektedir. Böylelikle TİHEK'in hem eşitlik ve insan hakları kurumu hem de ulusal önleme mekanizması görevini bünyesinde barındıran bütünleşik bir kurumsal yapısı bulunmaktadır.

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin 29'uncu maddesinin dördüncü fıkrasında; *"Her bir taraf, kamu kurumlarının insan ticaretiyle mücadeledeki faaliyetlerini ve milli mevzuat hükümlerinin uygulanmasını denetlemek için Ulusal raportörler veya diğer mekanizmalar tayin etme hususunu değerlendirir."* hükmü yer almaktadır.

İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesi uyarınca kurulan İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu'nun 10.12.2020 tarihli toplantısında alınan 2020/1.2 Karar ile TİHEK insan ticaretiyle mücadele alanında yürütülen faaliyetleri izlemek ve raporlamak amacıyla, *"Ulusal Raportörlük Kurumu"* olarak belirlenmiştir. TİHEK, üstlendiği İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Raportörlük görevinin ifası kapsamında yıllık raporlama faaliyeti yürütmektedir.

5.12.1 Kadına Yönelik Şiddetin ve Ayrımcılığın Önlenmesinde Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Faaliyetleri

5.12.1.1 Akreditasyon Süreci

2/3/2021 tarihinde kamuoyu ile paylaşılan İnsan Hakları Eylem Planı (2021-2023) Faaliyet 1.2.a.'da;*"TİHEK'in yapısının, BM Ulusal İnsan Hakları Kurumları Statüsüne İlişkin İlkeler ile uyumlu hale getirilmesi ve 1 yıl içerisinde Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı (GANHRI) akreditasyonu almasının sağlanması"* bir hedef olarak belirlenmiştir.

İlgili hedef doğrultusunda, 13/7/2021 tarihli ve 2021/170 sayılı Kurul Kararı ile GANHRI'ye akreditasyon süreci ile ilgili hazırlıkların başlatılması ve gerekli çalışmaların yürütülmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Akreditasyon sürecinin GANHRI nezdinde başlatılabilmesi için GANHRI bünyesinde bulunan Akreditasyon Alt Komitesi (SCA) Sekreterliği'ne bir niyet beyanı ile başvurulması gerekmektedir. Bu kapsamda 28.7.2021 tarihinde ilgili niyet beyanı TİHEK tarafından resmi yazıyla SCA Sekreterliği'ne iletilmiştir. Buna ek olarak, Kurum Kanunu, Yönetmelikler, Paris Prensiplerine uygunluğu beyan eden belge, Faaliyet Raporu ve Stratejik Plan gibi diğer destekleyici dokümanlar 1.6.2022 tarihinde Cenevre'de bulunan SCA Sekreterliği'ne

sunulmuştur.

Akreditasyon sürecine ilişkin yazılı aşamanın tamamlanmasının ardından 3.10.2022 tarihinde TİHEK Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ ve beraberindeki heyet, SCA üyeleriyle çevrimiçi bir toplantı gerçekleştirmiştir.

10/10/2022 tarihinde SCA Sekreterliği tarafından iletilen resmi yazıda, TİHEK'in B statüsünde akredite edilmesine karar verildiği belirtilmektedir.

5.12.1.2 Başvuru ve Resen İncelemeler

Paris Prensipleri doğrultusunda bağımsız ve özerk bir kurum olarak 6701 sayılı Kanun ile kurulan TİHEK; ayrımcılık yasağı ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi kapsamında başvuru üzerine veya resen; diğer insan hakları ihlali iddialarıyla ilgili olarak ise resen inceleme yapabilmektedir.

6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde ise çeşitli tanımlara yer verilmiş, ayrı tutma, ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama, çoklu ayrımcılık, doğrudan ayrımcılık, dolaylı ayrımcılık, iş yerinde yıldırma, makul düzenleme yapmama, taciz, varsayılan temele dayalı ayrımcılık olarak sıralanmış ve tanımlanmıştır.

6701 sayılı Kanun'un "*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesi gereğince; herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

Mezkûr Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında, Kanun kapsamında; cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığın yasak olduğu düzenlenmiştir.

Aynı Kanun'un 4'üncü maddesinde *"Ayrımcılık Türleri"; "ayrı tutma, ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama, çoklu ayrımcılık, doğrudan ayrımcılık, dolaylı ayrımcılık, iş yerinde yıldırma, makul düzenleme yapmama, taciz, varsayılan temele dayalı ayrımcılık ve mağdurlaştırma" şeklinde sayılmıştır.*

6701 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde ise ayrımcılık yasağının kapsamı geniş bir çerçevede düzenlenmiştir. (eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve kiralama ...)

Ayrıca Kanun'un 6'ncı maddesinde de hem özel sektörde hem de kamuda istihdam ve serbest meslek alanında, işe alım sürecinden itibaren ayrımcılık yasağını hayata geçirmek için hükümler yer almaktadır.

6701 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde ayrımcılık iddiasının sürülemeyeceği

durumlar sıralanmıştır: *istihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamelenin, sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumların, (...) eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik, gerekli, amaca uygun ve orantılı farklı muamele (...).*

Aynı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasına göre *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* Başvurulardan herhangi bir ücret alınmamaktadır.

Kurumun görev ve yetki alanına giren konularda eğer yerinde inceleme ve araştırma yapılacaksa, konuyla ilgili kurum ve kuruluşların temsilcilerinin ve diğer kişilerin katılımıyla heyet oluşturulabilir. Yapılan inceleme ve araştırmalar ileri derecede teknik ve mali uzmanlık bilgisi gerektiriyorsa bilirkişi görevlendirilebilir. Kurul ve inceleme ve araştırma yapmaya yetkili Kurum personeli, tanık veya ilgili kişileri dinleyebilir.

Kurumun inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, bu talebin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde verilmesi zorunludur. Kurumun bu taleplerine, uyarıya rağmen haklı bir neden olmaksızın belirtilen sürede uymayan kişi ve kuruluşlar hakkında idari para cezası uygulanabilir.

Kurumun karar organı olan Kurul tarafından ayrımcılık iddiası ile yapılan başvurular hakkında *"incelenemezlik, gerekçeli kabul edilmezlik, gönderme, uzlaşma, ihlal, idari yaptırım, ret ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar"* verilebilmektedir.

Kurum, ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini tespit ettiği durumda bu ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, failin ekonomik durumu ve çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkisini dikkate alarak ihlalden sorumlu kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında idari para cezası uygulamaktadır. (2025 yılı itibariyle alt sınır:13.588,00 TL, üst sınır: 204.285,00 TL)

Ayrıca ihlallerin suç niteliğinde olduğunun belirlenmesi durumunda Kurum suç duyurusunda da bulunabilmektedir.

Yukarıda belirtilen hükümler kapsamında TİHEK'e yapılan başvurulara ilişkin sayısal veriler şu şekildedir:

2017-2024 yılları arasında toplam 12765 adet başvuru yapılmıştır. Bu başvurular Kurumun 3 temel görevi çerçevesinde kategorilere ayrılarak ilgili birimlerce incelenmiştir.

6701 sayılı Kanun'da belirtilen ayrımcılık temellerinden 2018-2024 yılları arasında en çok "*engellilik*" temelinde ayrımcılık iddiasıyla TİHEK'e başvuru yapılmıştır. Onu, "*cinsiyet*" temelinde ayrımcılık iddiasını içeren başvurular takip etmektedir.

Kadınlar tarafından yapılan başvurular ve resen incelemeler sonucunda esas

incelemesi yapılan dosyalarda cinsiyet temelinde ihlal kararı verilen konular aşağıda sunulmuştur:

- 2023/773 sayılı Kurul Kararı

Başvuru Konusu: Bir bankanın işe alımında memurluk sınavını kazanan başvuranın hamile olduğunu Bankaya bildirmesinin ardından atama onayının iptal edilmesi neticesinde cinsiyet temelinde ayrımcılığa maruz kalındığı iddiasına ilişkindir.

Değerlendirme: Başvuranın istihdam alanında çalışma hakkından yararlanmada cinsiyet temelinde farklı muameleye maruz kaldığı, muhatap Bankanın gerçekleştirilen farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayandığını ortaya koyamadığı ve cinsiyet temelinde doğrudan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

- 2023/610 sayılı Kurul Kararı

Başvuru Konusu: Deprem nedeniyle naklini Eskişehir'de bir okula aldırmak isteyen öğrencinin başörtülü olması sebebiyle okula kabul edilmemesinin din ve inanç ile cinsiyet temellerinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddialarına ilişkindir.

Değerlendirme: Farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığının ortaya konulamadığı ve muhatap Okul tarafından din ve inanç ile cinsiyet temellerinde doğrudan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ve çoklu ayrımcılığa maruz kalındığı kanaatine varılmıştır.

- 2023/460 sayılı Kurul Kararı

Başvuru Konusu: Başvuranın cinsiyet temelinde iş yerinde yıldırmaya maruz kaldığı iddiasına ilişkindir. (izin vermeme, görevlendirme, kötü sözler)

Değerlendirme: Başvuranın cinsiyetine dayalı olarak iş yerinde yıldırmaya maruz kaldığı iddiasına ilişkin kuvvetli emareleri ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyduğu, muhatabın ise bu iddiaları çürütemediği ve ayrımcılık yasağını ihlal etmediğini kanıtlayamadığı değerlendirilmiştir.

- 2023/201 sayılı Kurul Kararı

Başvuru Konusu: İstanbul 1 No'lu Barosunun internet sayfasındaki "*Bilgi Havuzu*" portalında yer alan "*kadın avukat/stajyer avukat, erkek avukat/stajyer avukat*" arandığı şeklindeki ilanların cinsiyet temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

Değerlendirme: İstanbul 1 No'lu Barosuna ait internet sayfasında yer alan "*Bilgi Havuzu*" portalındaki ilanlarda belirli mesleki faaliyetin niteliği veya bu faaliyetin yürütüldüğü bağlam dikkate alınmayarak objektif ve makul bir gerekçeye dayanmayan, çalışma ve staj ilişkisinin niteliği ile ilişkili olmayan ayrımcı ifadeler barındıran ilanlar verilmesinin eşitlik ilkesine ve ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmiştir.

- 2022/655 sayılı Kurul Kararı

Başvuru Konusu: Başvuran muhatap hastanenin iş ilanı için başvuru yaptığını, insan kaynakları ile yaptığı görüşmenin olumlu geçmesi üzerine işe başlama evraklarını hazırlamaya başladığını, hamile olduğunu öğrendiğini, durumu hastaneye bildirdiğini, hamileliği gerekçesiyle işe alım sürecinin olumsuz sonuçlandırıldığını iddia etmiştir.

Değerlendirme: Bu bağlamda başvuran tarafından sorumlu doktor ile yapılan mesajlaşmanın görüntüleri sunulmuş ve mesajlaşma içeriğinin 6701 sayılı Kanun'un 21'maddesi kapsamında kanıt başlangıcı sayılabilecek nitelikte olduğu ve başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emareler sunduğu ve ispat yükünün muhataba geçtiği ancak muhatabın başvuranı gebeliği nedeniyle işe almadıkları iddiasını çürütemediği değerlendirilerek ihlal kararı verilmiştir.

- 2022/436 sayılı Kurul Kararı

Başvuru Konusu: Başvuran muhatap şirket iş ilanı için başvuru yaptığını, muhatap tarafından dosyasının onaylandığı bilgisi verilmesi üzerine işe başlama evraklarını hazırlamaya başladığını, hamile olduğunu öğrendiğini, durumu şirkete bildirdiğini, doğum izni alacağı gerekçesiyle işe alım sürecinin olumsuz sonuçlandırıldığını iddia etmiştir.

Değerlendirme: Başvuran ve muhatap şirketin yetkili personeli arasında gerçekleşen telefon görüşmeleri ve arama kayıtlarının ikrarı, başvuranın beyanlarında ileri sürdüğü iddiaların hamilelik süreci ile uyumlu olması üzerine, başvuran tarafından iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emare ve karine sunduğu ve ispat yükünün muhataba geçtiği ancak muhatabın başvuranı gebeliği nedeniyle işe almadıkları iddiasını çürütemediği değerlendirilerek ihlal kararı verilmiştir.

- 2022/37 sayılı Kurul Kararı

Başvuru Konusu: Kadınların site havuzuna tesettür mayo ile girilmesine izin verilmediği gerekçesiyle dini inanç ve cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağının ihlali iddiasına ilişkindir.

Değerlendirme: Cinsiyet ve inanç temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ve idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

- 2021/230 Sayılı Kurul Kararı

Başvuru Konusu: Başvuran hamileliği nedeniyle iş akdinin feshedildiğini, süt izinlerini verimli şekilde kullanamadığını, iş yerinde yıldırmaya maruz kaldığını iddia etmektedir.

Değerlendirme: Belediyenin eylem ve işlemlerinin 6701 sayılı Kanun'da belirtilen cinsiyet temelinde iş yerinde yıldırma niteliğinde olduğu anlaşıldığından ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ve idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

5.12.1.3 Ulusal Önleme Mekanizması

TİHEK, 6701 sayılı Kanun ile *"işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması işlevini yerine getirmekle"* görevlendirilmiştir.

Aynı Kanun'un 9'uncu maddesinde Kurumun görevleri arasında *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak"* sayılmıştır.

Kurum, UÖM görevi kapsamında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin bulundukları ceza infaz kurumları, nezarethaneler, geri gönderme merkezleri, rehabilitasyon merkezleri, psikiyatri klinikleri başta olmak üzere hastanelerin ilgili bölümleri, havalimanlarında ve sınır geçiş noktalarında bulunan alıkonulma yerleri, mülteci kampları vb. yerlere herhangi bir başvuru olmadan haberli ve habersiz ziyaretler gerçekleştirmektedir.

UÖM kapsamında gerçekleştirilen ziyaretler sonrasında Kurum tarafından hazırlanan raporlarda, gidilen merkezlere ilişkin tespit ve değerlendirmelerle birlikte, ilgili kurum ve kuruluşlara yöneltilen tavsiyelere yer verilmektedir.

Bu doğrultuda 2017-2024 yılları arasında toplam 338 merkez ziyaret edilmiştir. Toplam 8 kadın ceza infaz kurumu ziyaret edilmiştir. Ayrıca ziyaret edilen diğer merkezlerde de kadınların bulunması durumunda onlarla da görüşme yapılmaktadır.

Tablo 50. 2017-2024 Yılları Arasında Ziyaret Edilen Merkezler

Ziyaret Edilen Merkezler	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	TOPLAM
Ceza İnfaz Kurumu	3	7	15	5	26	25	24	35	**140**
Nezarethane	1	5	3	2	9	10	18	12	**60**
Geri Gönderme Merkezi	0	4	2	2	5	6	3	7	**29**
Engelli ve Özel Bakım Merkezi	0	2	3	1	6	7	4	4	**27**
Huzurevi	0	2	5	1	3	2	4	3	**20**
Geçici Barınma Merkezi	0	4	1	0	1	1	0	0	**7**
Çocuk Evleri	0	2	2	2	2	4	4	4	**20**
Transit Geçiş Merkezi	0	0	1	0	1	2	3	2	**9**
Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi	1	2	3	0	2	4	3	3	**18**
Adliye Mahpus Bekleme Alanı	0	0	0	0	0	2	2	0	**4**
Çocuk Eğitimevi	0	0	0	0	0	0	1	1	**2**
Hastane Mahkûm Bölümü	0	0	0	0	1	0	0	1	**2**
TOPLAM	5	28	35	13	56	63	66	72	**338**

Kaynak: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve 1574722 sayılı cevabi yazı.

12'si kapalı 8' si açık olmak üzere toplam 20 Kadın Ceza İnfaz Kurumu'ndan 8 tanesi ziyaret edilmiştir. Kalan 12 ceza infaz kurumunun ziyareti takvime alınarak yıl içinde

ziyaretlerin tamamlanması planlanmaktadır.

Tablo 51. 2017-2024 Yılları Arasında Ziyaret Edilen Ceza İnfaz Kurumları

Sayı	Ziyaret Edilen Kadın Ceza İnfaz Kurumu	Ziyaret Tarihi
1.	Ordu Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	18.09.2018
2.	Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu	13.03.2019
3.	Ankara Elmadağ Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu	4.12.2020
4.	Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	8.04.2021
5.	Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	23.11.2022
6.	Hendek Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu	24.11.2022
7.	Ankara Elmadağ Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu (TAKİP)	13.10.2023
8.	Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (TAKİP)	24.07.2024
9.	Marmara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	31.07.2024
10.	Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	18.09.2024

Kaynak: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve 1574722 sayılı cevabi yazı.

TİHEK tarafından yürütülen UÖM görevi kapsamında gerçekleştirilecek ziyaretlerde de kişilerin cinsiyet temelinde ayrımcılığa maruz kalıp kalmadığı izlenmektedir. Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlere ziyaretler gerçekleştirilirken cinsiyete duyarlı uygulamaların olup olmadığı incelenmektedir. Ayrıca bu ziyaretlerde mevcut kural ve uygulamalar, cinsiyet eşitliği çerçevesinde değerlendirilmektedir. Engelli, hamile, emziren ve çocuğuyla kalan kadınların durumuna özellikle dikkat edilmektedir.

Ziyaretler sonrasında ayrımcılık yasağına aykırı bir durumun tespit edilmesi halinde ayrımcı uygulamanın kaldırılması ve eşitliğin sağlanması yönünde ilgili kurum ve kuruluşlara tavsiyelerde bulunulmakta ve tavsiyelerin icrası izlenmektedir. Bu kapsamda 2022 yılında gerçekleştirilen izleme ziyaretlerinde verilen tavsiyeler şu şekildedir:

- Kadın bekleme odasında bebekler için bebek alt değiştirme yeri ya da bebek emzirme alanı bulunmadığı bu eksikliğin oda içerisine paravan veya ekipmanlar konularak giderilmesi,
- Merkezdeki kadın sayısının dikkate alınarak kadın jandarma personel sayısının artırılması,
- Kadın yabancıların kadın hekime erişim hakkının sağlanması,
- Kadın mahpuslara yönelik sosyal aktivitelerin artırılmasının ve meslek edindirme kurslarının açılmasının mahpusların ıslah edilmeleri açısından önemli olduğu ve bu yönde çalışmaların yapılması,
- Engelli kadın bireyler için kuaför hizmeti alınabileceği,
- Gözaltında bulunan kişilerin kullanması için ayrılan tuvaletlerde, kadın ve erkek ayrımının bulunmadığı gözlemlendiğinden tuvaletlerin imkânlar dâhilinde kadın ve erkek kabinlerinin ayrılması gibi alternatif çözümler getirilmesi,

- Merkezde koruma altına alınan kadın sayısına rağmen tercümanlar arasında kadın çalışan yer almamaktadır. Mahremiyetin sağlanması ve iletişim konusunda muhtemel tereddütlerin giderilebilmesi için kadın tercümanların istihdam edilmesi gerektiği,
- Kadın mahpusların dini konularda görüşme taleplerini karşılamak amacıyla Kuruma vaize görevlendirilmesi,
- Kurum şartları ölçüsünde kadın mahpuslar için de Kurum içinde çalışma imkânının sağlanması,
- Kantinde birden fazla çeşitte şampuan ile kadın mahpusların temel ihtiyaçlarına yönelik ürünlerin sürekli olarak bulundurulması tavsiyelerine yer verilmiştir.

5.12.1.4 Eğitim, Bilinçlendirme ve Farkındalık Artırıcı Faaliyetler

- TİHEK'in Paris Prensipleri ile uyumlu olarak yaptığı faaliyetlerden biri de farkındalık artırma ve bilinçlendirme çalışmalarıdır. Bu kapsamda kitle iletişim araçlarını da kullanarak bilgilendirme ve eğitim yoluyla kamuoyunda duyarlılığı geliştirme kurumun hedeflerinden biridir.
- Eğitim konuları; insan hakları kavramı ve hak arama mekanizmaları, ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik, işkence ve kötü muamele ile mücadele, TİHEK'in yapısı, işleyişi, görev ve yetkileri şeklinde dört başlıkta verilmektedir.
- Buna ek olarak TİHEK, kamu kurum ve kuruluşlarının meslek öncesi ve meslek içi eğitim programlarında da insan hakları eğitimleri vermektedir. Ayrıca Kurum, MEB ve Yükseköğretim Kurulu bünyesindeki okullarda okutulan insan hakları ve eşitlik öğretimine dair müfredatın belirlenmesine katkıda bulunur, üniversitelerin insan hakları ve eşitlik ile ilgili bölümlerinin kurulması için üniversitelerle ortaklaşa faaliyetlerde bulunmaktadır.
- TİHEK; ülkemizde insan haklarına duyarlılığı artırmak ve insan hakları kültürünün oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilere yönelik *"İnsan Hakları ve Eşitlik Hukuku Seminerleri Sertifika Programı"* başlatmıştır.
- Kurum personeline yönelik 6-7.10.2021 tarihlerinde UNICEF tarafından "*Kadın ve Çocuk Hakları İhlallerinin İzlenmesi ve Raporlanması Eğitimi*" düzenlenmiştir.
- 13-15.11.2024 tarihleri arasında TİHEK tarafından Selçuk Üniversitesi'nde faaliyet gösteren Selçuk Üniversitesi Kadın Hakları Topluluğu öğrencilerine yönelik *"İnsan*

Hakları ve Ayrımcılıkla Mücadele" konulu çevrim içi eğitim düzenlenmiştir. Eğitimde kadın hakları, ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi ile TİHEK'e başvuru usulleri konularında sunumlar gerçekleştirilmiştir. Eğitimin son gününde ise öğrencilere ayrımcılık yasağı kapsamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından verilen örnek kararlar sunulmuştur.

- 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrası (b) bendi uyarınca "*İnsan hakları ve ayrımcılıkla mücadele konularında kitle iletişim araçlarını da kullanarak bilgilendirme ve eğitim yoluyla kamuoyunda duyarlılığı geliştirmek*" TİHEK'in görevleri arasında sayılmıştır.
- Bu görev doğrultusunda; TİHEK Akademi İnsan Hakları Söyleşileri adı altında TİHEK'in görev alanlarıyla ilgili akademisyen ve uzmanlarla çevrimiçi söyleşiler düzenlenmektedir. Bu kapsamda Kadın Hakları, Engelli Hakları ve Ayrımcılık Yasağı ile İstihdam ve Serbest Meslek Kapsamında Ayrımcılık Yasağı ve Mobbing konularında söyleşiler düzenlenmiştir.
- 27.3.2022 tarihinde Atatürk Üniversitesi, Erzurum Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve KADEM iş birliği ile gerçekleştirilen *"Kadın ve Medeniyet"* konulu ulusal sempozyumda *"Hukuk Medeniyet İlişkisi, Medeni Hukukta Kadın, 6701 sayılı Kanun ve Karar Örnekleri"* konulu bir sunum gerçekleştirilmiştir.
- 18.5.2022 tarihinde İstanbul 1 No'lu Barosu Engelli Hakları Merkezi tarafından düzenlenen ve sosyal medya hesapları üzerinden çevrimiçi olarak yayınlanan "*Engelli Kadının Yok Sayılması*" konulu panel kapsamında "*Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Engelli Kadına Bakışı*" başlıklı sunum yapılmıştır.
- 12.12.2022 tarihinde Üsküdar Üniversitesi öğrencilerine yönelik "*Ayrımcılıkla Mücadele Bağlamında Kadın Hakları*" konulu bilgilendirme konferansı gerçekleştirilmiştir.
- 8.6.2023 tarihinde Türkiye'de İnsan Hakları Yükümlülüklerinin ve Cinsiyet Eşitliği Taahhütlerinin Yerine Getirilmesi Projesi kapsamında CARE Türkiye temsilcilerine yönelik çevrimiçi eğitim programı düzenlenmiştir.
- 11.3.2024 tarihinde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü İş'te Eşit Kadınlar Söyleşisi gerçekleştirilmiştir.[880]

Kadın hakları ve ayrımcılık yasağı kapsamında; 29-30.4.2019 tarihlerinde Ankara'da

[880] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve 1574722 sayılı cevabi yazı.

Ailenin Korunması Hakkı temalı 2. Uluslararası İnsan Hakları Sempozyumu, 15-16.11.2019 tarihlerinde Şiddetin Önlenmesi Çalıştayı, 9.3.2022 tarihinde Kadın Hakları Sempozyumu, 31.3.2022 tarihinde Ayrımcılık Yasağı Bağlamında Yapay Zeka Kullanımın Etkileri Uluslararası Sempozyumu, 3.5.2022 tarihinde İnsan Hakları Hukuku Açısından Afet Dönemlerinde Hassas Gruplar Uluslararası Sempozyumu, 18-19.12.2023 tarihinde Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çalışma Hayatında Ayrımcılık Yasağı Çalıştayı, 6-7.2.2024 tarihinde Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalıştayı, 25.11.2024 tarihinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Adalete Erişim Mekanizmaları Paneli düzenlenmiştir.

5.12.1.5 Yıllık Rapor ve Tematik Rapor Hazırlama

Yıllık raporlar, özel veya tematik raporlar hazırlamak insan hakları kurumlarının sıkça başvurduğu yöntemlerden biridir. TİHEK bu kapsamda; Cumhurbaşkanlığına ve TBMM Başkanlığına sunulmak üzere, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, işkence ve kötü muameleyle mücadele ve ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik alanlarında yıllık raporlar hazırlamaktadır.

İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Yıllık Raporlarında kadın hakları kapsamında ayrı bir başlığa yer verilmektedir.

2018 ve 2021, 2022, 2023 yılı Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Yıllık raporlarında da cinsiyet temelli ayrımcılığa ilişkin tespitler yer almıştır.

TİHEK, düzenli yıllık raporlar dışında, kamuoyunu bilgilendirmek için veya görev alanına ilişkin konularda özel raporlar da yayımlamaktadır. Bu raporları, resmi internet sitesinde veya başka surette yaymakta veya muhataplarına ulaştırmaktadır. Kadın hakları ve ayrımcılık yasağı kapsamında tematik raporlar aşağıda sunulmuştur:

- Deprem Sonrası Yaşananlara İlişkin İnsan Hakları ve Ayrımcılık Hukuku Bağlamında İzleme Raporu Kurum web sitesinde paylaşılmıştır.
- Türkiye'de Kadına Karşı Şiddet Temalı Rapor hazırlanmakta olup 2025 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.
- 2022 yılında Kamu Kurumlarında Mobbing Farkındalık Anketi yapılmıştır. (Toplam 182.390 kişi ankete katılmış, %75 anketi tamamlamıştır.)
- 2023 yılında Nefret Söylemi ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Bağlamında Ayrımcılık Yasağı İlkesi ve Eşitlik Kurumlarının Rolü Raporu hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır. Raporun ilgili kısmını "Cinsiyete Dayalı Nefret

Söylemi"ne ilişkin ayrı bir bölüm açılmıştır.

5.12.1.6 Görüş Bildirme, Tavsiyede Bulunma ve İzleme

6701 sayılı Kanun ile TİHEK'e görev alanıyla ilgili mevzuat çalışmalarını izlemek, değerlendirmek, bunlara ilişkin görüş ve önerilerini ilgili mercilere bildirmek, insan hakları ile ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik alanındaki uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek görevleri verilmiştir.

Bununla birlikte Kurum, alanındaki uluslararası kuruluşlarla ilgili mevzuat dâhilinde iş birliği yapma yetkisini haizdir. Bu kapsamda Kurum kadın hakları alanında yürütülen çalışmalarda aktif olarak yer almaktadır.

2021-2025 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele konulu 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları'nın bir bütünlük içerisinde yürütülmesi için ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından azami gayret gösterileceği, ihtiyaç duyulacak her türlü destek ve yardım sağlanacağı düzenlenmiştir.

2021-2025 dönemini kapsayan "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*" ASHB'nin koordinasyonunda ilgili tüm tarafların katılım ve katkıları ile uygulanmaktadır.

"Şiddete sıfır tolerans anlayışının tüm plan, program ve politikalara yerleştirilmesi" hedefi altında *"Strateji 2.3: Kadına yönelik şiddetle mücadelede güçlü koordinasyon ve sektörler arası iş birliği teşvik edilecektir"* stratejisi kapsamında, 2.3.3. sayılı faaliyette sorumlu kurum olarak TİHEK belirlenmiştir. 2.3.3. sayılı faaliyet *"Ulusal insan hakları kurumları ile kadına yönelik şiddetle mücadele ve iş birliği tematik toplantıları düzenlenecektir"* şeklindedir.

Eylem Planı kapsamında web tabanlı izleme sistemi oluşturması devam etmektedir. Oluşturulan izleme sistemi için TİHEK'ten bir asil bir yedek izleme koordinatörü belirlenmiştir.

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)

Kadınların başta eğitim, sağlık ve istihdam olmak üzere hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan tam olarak faydalanmaları ile her alanda ve düzeyde temsillerinin arttırılması amacıyla ASHB koordinasyonunda "*Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)"* hazırlanmıştır.

Eylem Planının izlenmesi ve değerlendirilmesi için oluşturulan izleme sistemi için

TİHEK'ten bir asil bir yedek izleme koordinatörü belirlenmiştir.

Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)

15/5/2024 tarihinde 2024/6 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile ilan edilen "*Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)*" Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanmıştır.

Söz konusu Vizyon Belgesi ve Eylem Planının etkin olarak uygulanması ve izlenmesini teminen içerisinde TİHEK'in de bulunduğu Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Koordinasyon Kurulu teşkil ettirilmiştir.

Eylem Planı'nın *"6.4. Aile bireylerinin hukuk alanındaki bilgi ve becerilerinin artırılmasına ilişkin adli süreç ve idari başvuru mekanizmaları hakkında farkındalık çalışmaları yapılacaktır"* faaliyetini içermektedir. İlgili faaliyete ilişkin olarak TİHEK sorumlu kurum olarak belirlenmiştir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 25/9/2024 tarihinde aldığı karar doğrultusunda 2024-2028 Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planının 6.4 No.lu faaliyeti kapsamında TİHEK tarafından bir rehber hazırlanması planlanmaktadır.

Bununla birlikte kadın hakları ve ayrımcılık yasağı çerçevesinde görüş sunulan veya katılım sağlanan toplantılar aşağıda sunulmuştur:

- 20/10/2020 tarihinde "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Dördüncü Ulusal Eylem Planı Hazırlık Çalıştayı*"na katılım sağlanmıştır.
- 2020 yılında "*Kalkınmada Aileler: Kopenhag ve Beijing+25*" Temalı Web Seminerine katılım sağlanmıştır.
- 30/11/2020 tarihinde AB ve AK ortaklığı ile yürütülen "*Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet ve Aile içi Şiddete Karşı Kapsamlı Kurumsal Müdahale Geliştirme*" ortak projesi kapsamında kadına karşı şiddet ve aile içi şiddette idari veri toplama ve analizi konulu düzenlenen çevrimiçi seminere katılım sağlanmıştır.
- Kadına Karşı Şiddet Özel Raportörü Dubravka Simonovic imzalı bir mektup alınmıştır. Adı geçen Özel Raportörün, "*Kadın cinayetleri ile buna karşı alınan önlemler ve toplanan veriler*" konulu bir rapor hazırlayacağı ve BM 76. Genel Kurulu'na sunacağı ifade edilmiştir. Konuya ilişkin gönderilen sualname çerçevesinde, TİHEK'ten talep edilen katkı (Contribution to the report to be prepared by the Special Rapporteur on Violence Against Women) 15/4/2021 tarihinde ilgililerle paylaşılmıştır.
- 28/9/2021 tarihinde "*Cinsiyet Eşitliği Odağında Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi*" kapsamında ÇSGB tarafından cinsiyet eşitliği anlayışının ana akımlaştırılması konusunda kurumsal kapasitenin artırılması amacıyla düzenlenen toplantıya katılım sağlanmıştır.
- ÇSHB tarafından yürütülen "*Cinsiyet Eşitliği Odağında Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi*" kapsamında gerçekleştirilen "*Kadınlar için İnsana Yakışır İşin Teşvik Edilmesi Eğitimi*"nin çeşitli oturumlarına katılım sağlanmıştır.

- 2/9/2021 tarihinde CEDAW 8. Dönemsel Ülke Raporu hazırlanmasına yönelik kurumsal katkılar, KSGM ile paylaşılmıştır.
- Kadın hakları üzerine çalışmalar yapmak adına KADEM (Kadın ve Demokrasi Derneği) ile temaslar sürdürülmektedir.
- UN Women ile Adalet Bakanlığının ortaklaşa yürüttüğü Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında toplantılara katılım sağlanmıştır.
- ILO Anayasası'nın 19'uncu maddesi uyarınca sunulması talep edilen ülke raporu çalışmasına katkıda bulunulmuştur.
- BM Kadına Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raportörü Reem Alsalem ile toplantı yapılmıştır.
- Ocak 2022 tarihinde Ayrımcılığa Karşı Kadın Hakları Derneği, 28 Şubat darbesinin yarattığı mağduriyetler hakkında görüşmek üzere TİHEK'i ziyaret etmiştir.
- 15/2/2022 tarihinde Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (Women-Up) açılış konferansına katılım sağlanmıştır.
- 2-3/11/2022 tarihlerinde gerçekleştirilen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında verilecek olan "*AB'de Kadın Hakları*" Eğitimine katılım sağlanmıştır.
- On İkinci Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları kapsamında T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nca "*Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu*" oluşturulmuş olup Komisyonun ilk toplantısına katılım sağlanmıştır. Komisyonda istihdam, eğitim, kadın yoksulluğu, geleceğin işleri, şiddet, iklim adaleti vb. gibi çok çeşitlik alanlarda tartışmalar yürütülmüştür.
- 29/12/2022 tarihinde Memur-Sen tarafından düzenlenen "*C190 Bağlamında Kamu Görevlilerine Yönelik Şiddet ve Tacizle Mücadele Çalıştayı*"na katılım sağlanmıştır.
- 11/1/2023 tarihinde Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ile Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İNTES) iş birliğinde gerçekleştirilen seminere katılım sağlanmıştır.
- 16-17/1/2023 tarihlerinde Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında verilen "*Ayrımcılıkla Mücadele Proje Geliştirme Eğitimi*"ne katılım sağlanmıştır.
- 9/10/2023 – 3/11/2023 tarihlerinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen "*Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi*" kapsamında International Training Centre of the International Labour Organization (ITC-ILO) tarafından gerçekleştirilen "*İş Dünyasında Şiddet ve Tacizi Sonlandırmak*" eğitimine TİHEK'ten katılım sağlanmıştır.
- 19/10/2023 ve 22/12/2023 tarihlerinde ASHB koordinasyonunda yürütülen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'na ilişkin olarak hazırlanan 2024 yılı Faaliyet Planına görüş sunulmuştur.
- 24/10/2023 tarihinde CEDAW kapsamında, CEDAW Komitesi tarafından hazırlanan 8'inci Dönemsel Ülke Raporunda Ülkemize yönelik bazı tavsiyelerde bulunulduğu, söz konusu tavsiyelere ilişkin yürütülen faaliyetleri içeren bir ara rapor hazırlanacağı belirtilerek, ilgili görülen tavsiyeye ilişkin Kurum faaliyetleri hakkında bilgi KSGM'ye gönderilmiştir.
- 28/10/2023 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen "*VIII. Aile Şurasının Aile ve Hukuk: Kurumlar Arası İşbirliği Komisyonu*"na katılım sağlanmıştır.
- 13/11/2023 tarihinde ASHB, İçişleri Bakanlığı, EGM ve Jandarma Genel Komutanlığından temsilcilerin katılımıyla "*Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi*" konulu bir istişare toplantısı gerçekleştirilmiştir.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen "*Cinsiyet Eşitliği Odağında Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi*" kapsamında çevrimiçi olarak gerçekleştirilen "Yönlendirme Komitesi Toplantılarına" katılım sağlanmıştır.
- 15/11/2023 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen "*Cinsiyet Eşitliği Odağında Geleceğin İnsana Yakışır İşleri Yaklaşımının Desteklenmesi Projesi*" kapsamında gerçekleştirilen Proje Kapanışı ve Geleceğin İşleri Uluslararası Konferansı programına katılım sağlanmıştır.
- 3/1/2024 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu Hazırlık*" toplantısına katılım sağlanmıştır.
- 11/1/2024 tarihinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele konulu 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile düzenlenen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun ilk toplantısına katılım sağlanmıştır.
- 27/2/2024 tarihinde ÇSGB tarafından düzenlenen "*Çalışma Hayatında Kadın*" adlı panele TİHEK'i temsilen katılım sağlanmıştır.
- 28/3/2024 tarihinde Marmara Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen Engelli Kadınların Sosyal Hayata Katılımı ve İstihdamı Çalıştayı'na katılım sağlanarak görüş ve öneriler paylaşılmıştır.
- 20/6/2024 tarihinde ILO 111 No'lu Ayrımcılık (İş ve Meslek) Sözleşmesi'ne İlişkin Hazırlanan Ulusal Rapora Katkı sunulmuştur.
- 26-27/6/2024 tarihlerinde gerçekleştirilen olan Kadınların Çalışma Hayatına Katılımının Artırılması: Fırsatlar Çalıştayı'na TİHEK'i temsilen katılım sağlanmıştır.
- 16/8/2024 tarihinde Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Ulusal Koordinasyon Kurulu ile İl Koordinasyon Kurullarının görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla oluşturulan yönerge taslağı hakkında ASHB'na katkı sunulmuştur.
- 9/9/2024 tarihinde Koruyucu Aile Yönetmeliği taslağı hakkında görüş sunulmuştur.
- 1/10/2024 tarihinde Nüfus Politikaları Yüksek Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Taslağı hakkında ASHB'ye katkı sunulmuştur.
- 4/10/2024 tarihinde ASHB tarafından düzenlen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Veri ve İstatistik Komitesi Toplantısına katılım sağlanmıştır.
- 31/10/2024 tarihinde AK ve UN Women iş birliğinde, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen "*Kadınların Deprem Sonrasında Adalete Erişimi Konferansı*"na katılım sağlanarak "*Depremler Sonrasında TİHEK'in Kadınların Adalete Erişimi Konusundaki Çalışmaları*" konulu bir sunum gerçekleştirilmiştir.
- 5/12/2024 tarihinde TİHEK, Gaziantep Üniversitesi (GAÜN) Hukuk Fakültesi ve Birlikte Platformu iş birliğiyle düzenlenen "*25 Kasım Kadına Şiddeti Önleme ve 10 Aralık İnsan Hakları Günü Programı*" GAÜN Hukuk Fakültesi Konferans Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. Program kapsamında düzenlenen "*İnsan Hakları Perspektifinden Kadın ve Toplum*" konulu panelde, Kurumun Gaziantep Bürosunda görevli İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı tarafından "*Kadına Yönelik Ayrımcılıkla Mücadelede Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Rolü*" başlıklı sunum gerçekleştirilmiştir. Sunum çerçevesinde, Kurumun görev ve yetkilerine ilişkin genel bilgiler, kadına karşı ayrımcılıkla mücadele hususunda verilen kararlar ve meydana getirilen farkındalık artırıcı çalışmalar katılımcılarla paylaşılmıştır.
- 16/12/2024 tarihinde Türkiye'de insana yakışır koşullar içerisinde çalışan

kadınların sayısının artırılmasını amaçlayan ve ILO Türkiye Ofisi tarafından İsveç mali katkılarıyla yürütülen "*Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler II*" Programı Kapanış Konferansına katılım sağlanmıştır. (16/12/2024)

- 17/12/2024 tarihinde 25 Mayıs 2010 tarihli ve 27591 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "*Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması*" konulu Genelge'nin değişen ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi çalışmaları kapsamında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan "*Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Cumhurbaşkanlığı Genelgesi Taslağı*"na katkı sunulmuştur.[881]

5.12.1.7 İstişare Toplantıları

İnsan hakları ile ilgili konularda sorunları ve çözüm önerilerini tartışma ve bu konularda bilgi ve görüş alışverişinde bulunma amacıyla TİHEK tarafından istişare toplantıları gerçekleştirileceği hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda 27 ilde istişare toplantısı düzenlenmiştir. Kadın hakları kapsamında toplantıya katılım sağlayan kişiler tarafından dile getirilen hususlar şu şekildedir:

Van İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[882]

Kadınların başörtülü veya başörtüsüz olmalarına göre bir ayrıma tabi tutulduğu, kadın erkek eşitliği ile din ve vicdan özgürlüğü konularında yapılacak farkındalık çalışmalarının oldukça önem taşıdığı,

Erzurum İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[883]

Koruma altındaki kadın ve çocukların güvenliklerinin üst seviyeye çıkarılmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi ve huzurevleri, çocuk evleri gibi merkezlerde kalan bireylerin haklara erişimi konusunda izleme faaliyetlerinin artırılması gerektiği,

Mülteci kadınlar gibi çoklu ayrımcılığın merkezinde olan grupların haklarının korunması hususunda özel önlemler alınması gerektiği,

Son dönemde yeterli geliri olmayan şiddet mağduru kadınlara barolar tarafından avukat imkânı sağlanmadığı, bu sebeple kadınların şiddet ortamına geri dönmek zorunda kaldığı, konuyla ilgili Barolar ile iş birliği yapılarak çözüm üretilmesine ihtiyaç olduğu,

Eskişehir İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[884]

---

[881] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve 1574722 sayılı cevabi yazı.

[882] TİHEK (2022), Van İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1657265928.pdf (Erişim Tarihi: 18.02.2025).

[883] TİHEK (2022), Erzurum İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1662626710.pdf (Erişim Tarihi: 18.02.2025).

[884] TİHEK (2023), Eskişehir İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/son2.pdf (Erişim Tarihi:21.02.2025).

Kamu kurumlarının yönetici pozisyonlarında kadın temsilinin çok az olduğu, il ve ilçe insan hakları kurullarından başlayarak kadın temsilinin artırılması için çalışmalar yapılması gerektiği,

Ülke çapında erken yaşta evlendirilen çok sayıda kız çocuğu bulunduğu, bu çocukların ilerleyen süreçlerde eşleri tarafından şiddete uğradığı ve bu şekilde kadına karşı şiddet mağduru haline getirildiği,

Bartın İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[885]

Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerektiği, kadına karşı şiddetin önlenmesi amacıyla cezaların caydırıcılığının artırılmasının faydalı olabileceği,

Amasya İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[886]

Kadına karşı şiddetin dünya genelinde ciddi bir sorun teşkil ettiği, sorunun yalnızca adli değil, sosyolojik ve kültürel boyutlarının da mevcut olduğu, İçişleri Bakanlığı tarafından oluşturulan KADES uygulamasının iyi bir uygulama örneği olarak birçok Avrupa ülkesi tarafından da benimsendiği,

Bolu İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[887]

Türkiye'de eşitlik ve ayrımcılıkla mücadelede istenilen noktaya gelinemediği, cinsiyet temelinde ayrımcılık hususunda özellikle kadınların mağdur olduğu, buna ek olarak kadına karşı şiddet vakalarının artışı da göz önünde bulundurulduğunda etkili tedbirlerin alınması ve buna yönelik bilinç oluşturulmasına yönelik ihtiyacın devam ettiği,

Çanakkale İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[888]

Kurumlarda çalışan kadınlara yönelik daha eşitlikçi bir anlayışın benimsenmesi gerektiği, kadın erkek eşitliğinin sağlanması gerektiği,

Kadına ve çocuğa karşı şiddet olayları için etkili yaptırım mekanizmalarının yürütülmesi gerektiği,

Aksaray İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[889]

6284 sayılı Kanun'un, genel bir yanılgıya yol açacak şekilde sıkça kadınlarla

[885] TİHEK (2023), Bartın İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/BARTIN%20I%CC%87L%20I%CC%87STI%CC%87S%CC%A7ARE%20TOPLANTISI%20SONUC%CC%A7%20BI%CC%87LDI%CC%87RI%CC%87SI%CC%872.pdf (Erişim Tarihi:21.02.2025).

[886] TİHEK (2023), Amasya İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/u0nb46R8.pdf (Erişim Tarihi:21.02.2025).

[887] TİHEK (2023), Bolu İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/pFe9Gnjj.pdf (Erişim Tarihi:21.02.2025).

[888] TİHEK (2023), Çanakkale İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/b4vY8Juk.pdf (Erişim Tarihi:21.02.2025).

[889] TİHEK (2023), Aksaray İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/Wxtql5RU.pdf

ilişkilendirildiği, kadının beyanı esas alınarak cezai işlemlerin gerçekleştirildiği şeklinde yanlış inanışların söz konusu olduğu, oysa bu Kanun'un, kadınların yanı sıra aile bireyleri ve ısrarlı takip mağdurlarını da kapsadığı ve bu kişiler arasında erkeklerin de yer aldığı, Kanun'un, şiddet mağdurlarına yönelik mağduru koruyucu ve önleyici tedbirleri içerdiği, burada uygulanan önleyici tedbirlerin, cezai işlemler değil, şiddetin önlenmesine yönelik adımlar olarak nitelendirilebileceği, dolayısıyla kadınlar dâhil olmak üzere şiddet mağdurlarının beyanlarının, cezai işlemlerde değil, bu tür tedbirlerde esas alındığı, bu hususlarda toplumun doğru bir şekilde bilgilendirilmesinin oldukça önem arz ettiği,

Gaziantep İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi:[890]

Aile içi sorunların çözülmesinde yereldeki kanaat önderleri veya akil insanların aile üyeleri ile görüşerek sorunları çözmede rol oynayabileceği,

Yereldeki sorunları çözüm noktasında rol oynayabilecek muhtarlara yönelik insan hakları, kadın ve çocuk hakları gibi alanlarda eğitimlerin düzenlenmesi gerektiği şeklindedir.

5.12.1.8 Ayrımcılıkla Mücadele İstişare Komisyonu Toplantıları

6701 sayılı Kanun uyarınca ayrımcılık yasağıyla ilgili konularda sorunları ve çözüm önerilerini tartışma ve bu konularda bilgi ve görüş alışverişinde bulunmak amacıyla İstişare Komisyonu teşekkül ettirilmiştir.

Komisyon üyesi olarak toplantıya birçok kamu kurum ve kuruluşu, sivil toplum kuruluşu, sosyal ve mesleki kuruluş temsilcileri ile akademisyenler ve alanında uzman kişiler katılım sağlanmıştır.

Altı ayda bir toplantıları gerçekleştirilen Komisyonun 27/6/2024 tarihinde gerçekleştirilen 6. toplantısında gündem maddelerinden biri Cinsiyet Temelinde Ayrımcılıkla Mücadelede Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Eğitim, İstihdam, Adalete Erişim olmuştur. 27/11/2024 tarihindeki 7. Toplantıda ise Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele ve Çözüm Öneri gündem maddeleri arasında yer almıştır. Bu kapsamda toplantıda;

- Medyada ve dijital platformlarda yer alan kadına karşı şiddet içeriklerinin tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin ortaya koyulması gerektiği,
- Kadına karşı şiddetle mücadelede hukuki mücadelenin yanı sıra farklı disiplinlerin bir araya geldiği bütüncül bir yaklaşımla hareket edilmesi,
- 6284 sayılı Kanun ve TCK'da yapılan değişikliklerin önemli ve anlamlı olduğu,

[890] TİHEK (2024), Gaziantep İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/9KHo7JNY.pdf

- Kadına karşı şiddet ile mücadelede gerek adli gerekse idari makamların iş birliği içinde gerekli önlem ve tedbirleri alarak ivedilikle harekete geçmesi gerektiği,
- Kadına karşı şiddete ilişkin verilerin toplanması ve derlenmesi konusunda yürütülen faaliyetlerin artırılması gerektiği,
- Kadınların yönetim kademelerinde yer almasının temini ve teşviki için kota uygulamasının etkili olabileceği ifade edilmiştir.

5.12.1.9 Çocuk Hakları Etkinlikleri

- Çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi misyonu çerçevesinde Türkiye'nin dört bir yanındaki çocuklara hizmet vermek ve onların güvenle başvurabileceği bir platform olmak için TİHEK tarafından TİHEK Çocuk Web sitesi geliştirilmiştir.
- Bu yenilik, insan hakları kültürünün erken yaşta benimsenmesi için önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. "*Web sitesi Lansman*" etkinliği, 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü kapsamında düzenlenerek anlamlı bir tarihe denk getirilmiştir.
- İlgili web sitesinde çocuk haklarıyla ilgili bilgi materyalleri bulunmaktadır. Web sitesinin sosyal medyada olan etkinliğini artırmak için sosyal medya hesapları da açılmıştır.
- 23/4/2023 tarihinde Malatya'da 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kapsamında depremzede çocuklara yönelik "*TİHEK Çocuk Şenliği*" etkinliği düzenlenmiştir.
- 5/5/2023 tarihinde Ankara Üniversitesi İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi iş birliğinde; Özel Tevfik Fikret Okullarında "*TİHEK Çocuk Hakları Ağacı*" faaliyeti kapsamında 4. sınıf öğrencilerine yönelik çocuk hakları konusunda bilgilendirici bir etkinlik yapılmıştır.
- 25/12/2023 tarihinde Gazi Üniversitesi Vakfı Özel Okulları'nda "*Çocuk Hakları Programı*" gerçekleştirilmiştir.
- TİHEK Çocuk Hakları Etkinliği" kapsamında 12/12/2024 tarihinde Özel İncek Maya Ortaokulu'nda "*çocuk hakları eğitimi*" ve "*çocuk hakları çerçevesinde TİHEK tanıtımı*" etkinliklerinin gerçekleştirilmiştir.
- Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi'nde 13/12/2024 tarihinde "*TİHEK Çocuk Hakları Çizgi Filminin izletilmesi*", "*TİHEK Çocuk Hakları Etkinlik Kitabı faaliyetlerinin çocuklarla beraber yapılması*" ve "*TİHEK Çocuk Hakları Oyununun öğrencilerle birlikte oynanması*" etkinliklerinin gerçekleştirilmiştir.

- Mustafa Asım Köksal Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerine 20/12/2024 tarihinde "*Dijital Dünyada Çocuk Hakları Semineri*" gerçekleştirilmiştir. TİHEK'in "*bilgilendirme ve eğitim yoluyla kamuoyunda duyarlılığı geliştirmek*" görevi kapsamında "*Dijital Dünyada Çocuk Hakları*" konusunda TİHEK'in görevleri, dijital ortamda karşılaşılabilecek olası riskler ve alınacak tedbirler ile başvuru yollarına ilişkin bilgilendirme yapılmıştır.
- TİHEK, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan dört ana ilke; ayrımcılık yapmama, çocuğun üstün yararı, yaşama ve gelişme hakkı ve katılım hakkının çocukla ilgili her konuda mutlaka gözetilmesi gerektiği farkındalığı ile hareket etmektedir. Sözleşme ilkeleri doğrultusunda, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesinin çocuğu birey olarak kabul etme ve toplumun geleceği için elzem olduğu bilinciyle hareket ederek, çocukların haklarını etkin bir şekilde savunabilmesi için hak arama yollarının değerlendirildiği "*Hak Arama Mekanizmaları Gençlik Hakları Atölyesi*" 27-28/1/2025 tarihlerinde düzenlenmiştir. Etkinlikte, Anayasa'nın 36, 40 ve 74'üncü maddelerinde düzenlenen hak arama özgürlüğü kapsamında herhangi bir ihlalle karşılaşıldığında ilgili makamlara başvuru imkânı sunan hükümlerin uygulamadaki yeri konusunda gençlerle bir araya gelerek fikir paylaşımı yapılmıştır. Çocuğun katılım hakkının etkin şekilde uygulanarak doğrudan çocuk bakış açısına yer verilecek çalışmada, konunun uzmanları tarafından haklara ilişkin bilgilendirme yapılarak birlikte çözüm odaklı tartışmalar gerçekleştirilmiştir.
- Hak Arama Mekanizmaları Gençlik Hakları Atölyesi öncesinde çocuklarla haklarının karşılıklı değerlendirileceği bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde "*İnsan hakları ve ayrımcılıkla mücadele konularında kitle iletişim araçlarını da kullanarak bilgilendirme ve eğitim yoluyla kamuoyunda duyarlılığı geliştirmek*" görevi kapsamında yapılan etkinlik ile çocuklara Sözleşme kapsamında sahip oldukları haklar konunun uzmanları tarafından anlatılarak devamında hakların içeriği çocuklarla interaktif şekilde tartışmaya açılmıştır. Böylece, hak arama yollarına başvurmadan önce sözleşmeden doğan haklar ve hak ihlalleri türleri değerlendirilerek konuya ilişkin farkındalık yaratılması amaçlanmıştır.

5.12.1.10 Gaziantep Bürosu

TİHEK'in görev alanına giren konularda gerekli izleme ve raporlama çalışmalarının yapılabilmesi için erişim noktası oluşturulması amacıyla Gaziantep ilinde büro kurulmasına ihtiyaç duyulmuş ve buna ilişkin Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından 29.12.2022 tarihli ve 193 sayılı toplantıda 2022.944 sayılı Kurul Kararı alınmıştır. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığına yazılan 24.02.2023 tarihli "*Gaziantep'te Kuruma Bağlı Büro Açılması*" konulu yazı neticelenmiş ve ilk bağlı büronun Gaziantep ilinde kurulmasına yönelik Cumhurbaşkanı Kararı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. 13.05.2024 tarihinde "TİHEK Gaziantep Büro Açılışı" gerçekleşmiştir.

5.12.1.11 Yarışma ve Yayın Faaliyetleri

22.3.2023 tarihinde Ayrımcılığa Sıfır Tolerans Ulusal Fotoğraf Yarışması düzenlenmiştir.

Kitap Yayınları

- Kadın Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı yayımlanmıştır.[891]
- TİHEK ve İzmir Bakırçay Üniversitesi iş birliğinde, dijital çağda kadın haklarını yeniden değerlendirmeyi amaçlayan proje kapsamında, teknoloji, dijital işletme ve sürdürülebilirliğe özel olarak odaklanılarak, kadın haklarının dijitalleşme bağlamında değerlendirildiği makalelerden oluşan "*Dijitalleşme ve Kadın Hakları-Digitalization and Women's Rights*" başlıklı bir akademik kitap projesi çalışması gerçekleştirilecektir.

Akademik Dergi

- TİHEK tarafından, insan hakları literatürüne katkı sunulması ve bilim insanlarının görüş ve düşüncelerini ifade edebilecekleri yeni bir zemin oluşturulması adına yılda iki defa hakemli bir dergi olan TİHEK Akademik Dergisini yayımlanmaktadır. Bu kapsamda 2024 yılının Şubat ayında TİHEK Akademik Derginin 12. sayısı yayımlanmıştır.
- Haziran 2020 tarihinde TİHEK Akademik Dergisi'ne özel bir sayı olarak Şiddetin Önlenmesi Özel Sayısı kazandırılmıştır. Rehber, Afiş ve Broşürler
- "*Deprem Sonrası Durum ve Afet Yönetimine İlişkin İnsan Hakları Temelli İzleme Faaliyetleri*" kitapçığı hazırlanarak kamuoyunun istifadesine sunulmuştur.
- "*Ayrımcılık Temelleri Serisi No:2 Cinsiyet Temelinde Ayrımcılık Rehberi*"

[891] https://tihek.gov.tr/public/editor/uploads/womenrightssymposium.pdf (Erişim Tarihi: 14.02.2025).

Kurumun resmi internet sayfasında yayınlanmıştır. Rehberde dikkat çekilen konulardan biri de kadına yönelik şiddettir.

5.12.1.12 Basın Açıklamaları

İnsan haklarının korunması, geliştirilmesi, farkındalık ve bilincin artırılması amaçlarıyla kamuoyunda yaşanan gelişmeler, TİHEK tarafından yakından takip edilmektedir. Bu kapsamda Kurumun görev alanı ile ilgili durumlarda harekete geçilerek hem sosyal medya hesapları hem de internet sitesinde basın açıklamaları yayımlanmaktadır.

Kadın hakları ve ayrımcılık yasağı kapsamında TİHEK web sitesinde paylaşılan basın açıklamaları; 1 Mart Sıfır Ayrımcılık Günü Basın Açıklaması (1/3/2023), 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Basın Açıklaması (8/3/2023), 15 Mayıs Uluslararası Aile Günü Basın Açıklaması (15/5/2023), İzmir'de Üç Suriyeli Kadın ve Beraberindeki Çocukların Otobüsten Zorla İndirildiği İddialarına İlişkin Basın Açıklaması (11/9/2023), 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününe İlişkin Basın Açıklaması (25/11/2023), AB Adalet Divanının Kamu İdarelerinin Başörtüsü Yasağı Uygulayabileceği Hakkındaki Kararına İlişkin Basın Açıklaması (29/11/2023), 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Basın Açıklaması (8/3/2024), Son Günlerde Ülkemizde Yaşanan Kadın Cinayetleri Hakkında Basın Açıklaması (8/10/2024), 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününe İlişkin Basın Açıklaması (25/11/2024), 5 Aralık Dünya Kadın Hakları Günü Basın Açıklaması (5/12/2024), Gaziantep'te Tarım İşçileri Arasında Cinsiyete Dayalı Farklı Ücret Belirlenmesi İddiaları Hakkında Basın Açıklaması (26/7/2024) şeklindedir.

5.12.1.13 Uluslararası İlişkiler ile İlgili Faaliyetler

6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi kapsamında insan hakları ile ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik alanındaki uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, alanındaki uluslararası kuruluşlarla ilgili mevzuat dâhilinde iş birliği yapmak, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinin uygulanmasını izlemek, bu sözleşmeler uyarınca kurulan inceleme, izleme ve denetleme mekanizmalarına Devletin sunmakla yükümlü olduğu raporların hazırlanması sürecinde, ilgili STK'lardan da yararlanmak suretiyle görüş bildirmek, bu raporların sunulacağı uluslararası toplantılara temsilci göndererek katılmak TİHEK'in görevleri arasında yer almaktadır.

Bu kapsamda uluslararası, bölgesel ve diğer ulusal insan haklarının koruma mekanizmaları ile çok taraflı ve ikili ilişkiler yürüterek dünyada ve ülkemizde insan

haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla yürütülen faaliyetlere öncülük etmek ve katkıda bulunmak amacıyla faaliyetler yürütülmektedir.

- 7/10/2022 tarihinde Viyana'ya Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında bir çalışma ziyareti düzenlenmiştir. Bu kapsamda Avusturya Kadın ve Eşitlik Başkanlığı ziyaret edilmiştir.
- 1/10/2022 tarihinde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) tarafından hazırlanan "*Yoksulluk ve Eşitsizlik Bağlamında Kadın ve Kız Çocuklarının İnsani Güvenliği*" raporuna Uluslararası İlişkiler ve Projeler Birimince katkı sunulmuştur.
- 13/1/2023 tarihinde Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığının ana faydalanıcısı olduğu Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında IPA Temel Haklar Sektör Koordinasyon Platformu'nun temel unsurlarından olan tematik toplantılar serisinin Kadın Hakları Tematik Toplantısına katılım sağlanmıştır.
- 16-17/1/2023 tarihinde "*Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi*" kapsamında IPA Temel Haklar paydaş kurumların katılımıyla gerçekleştirilen, AB müktesebatı ve proje geliştirmeye yönelik "Ayrımcılıkla Mücadele Tematik Eğitimi"ne katılım sağlanmıştır.
- 8/6/2023 tarihinde Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında verilen Yatay Konular Tematik eğitiminin "*Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi*" oturumuna katılım sağlanmıştır.
- "*Periyodik Uluslararası İnsan Hakları İzleme Bülteni*" çalışması kapsamında; çeşitli ulusal insan hakları kurum ve kuruluşlarının web siteleri, sosyal medya hesapları gibi iletişim kanalları takip edilerek belirli aralıklarla İngilizce ve Türkçe izleme raporları hazırlanarak TİHEK internet sitesinde yayınlanmaya başlamıştır 42 adet "*Periyodik Uluslararası İnsan hakları İzleme Bülteni*" yayımlanmıştır.
- 17-18/9/2023 tarihinde TİHEK Başkanı, İtalya Como'da E-Campus Üniversitesi'nde gerçekleştirilen İnsan Hakları Yaz Okulunun ilk gününde "*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*" konulu, ikinci gününde ise "*Kadının Korunması ve Güçlendirilmesinde Kamu Otoritelerinin Rolü*" konulu bir eğitim vermiştir.

5.12.1.14 Kurum Personeli Hakkında Bilgi

TİHEK, toplam 216 personel ile faaliyetlerini yürütmektedir. Kurum personelinin

cinsiyetine göre dağılımı aşağıdaki tablodaki şekildedir:

Tablo 52. Personelin Cinsiyetine Göre Dağılımı

İstihdam Türü	Kadın	Erkek	Genel Toplam
Kurul Üyesi	2	9	11
Memur	70	62	132
Geçici	10	18	28
Sözleşmeli Personel	1	9	10
Sürekli İşçi	14	21	35
Genel Toplam	**97**	**119**	**216**

Kaynak: TİHEK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve 1574722 sayılı cevabi yazı.

Kurum personelinin unvan ve cinsiyetine göre dağılımı aşağıdaki tablodaki şekildedir:

Tablo 53. Personelin Ünvana ve Cinsiyetine Göre Dağılımı

Unvan	Kadın	Erkek	Genel Toplam
Kurul Üyesi (Başkan)		1	1
Kurul Üyesi (2. Başkan)		1	1
Kurul Üyesi	2	7	9
Başkan Yardımcısı		2	2
Bölge İdare Mahkeme Üyesi		1	1
Hâkim	3	1	4
Cumhuriyet Savcısı		1	1
İnsan Hakları Eşitlik Uzmanı	24	20	44
İnsan Hakları Eşitlik Uzman Yardımcısı	29	13	42
Çalışma Uzmanı		1	1
Hukuk Müşaviri		1	1
Avukat		1	1
Yazı İşleri Müdürü		1	1
İcra Müdür Yardımcısı		1	1
Şube Müdürü		3	3
Araştırmacı		1	1
Öğretim Görevlisi	2		2
Psikolog	2		2
Sosyal Hizmet Uzmanı	1		1
Uzman	1	1	2
Sağlık Teknisyeni	1		1
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	6	8	14
Büro Memuru	2	4	6
Büro Personeli	1		1
Memur		3	3
Bilgisayar Teknisyeni		1	1
Bilgisayar İşletmeni	4	6	10
Çözümleyici		1	1
Tekniker	1	3	4
İnfaz ve Koruma Memuru		2	2
Kütüphaneci	1		1
Mütercim	1		1
Zabıt Kâtibi	1	1	2
Teknisyen		1	1
Garson (Servis Elemanı)	4	3	7
Koruma ve Güvenlik Görevlisi	1	11	12
Halkla İlişkiler Görevlisi		1	1
Sekreter	1		1
Hizmetli	1	4	5
Makam Şoförü		2	2
Şoför		2	2
Şef		1	1
Temizlik Görevlisi	8	8	16
Genel Toplam	**97**	**119**	**216**

Kaynak: TİHEK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve 1574722 sayılı cevabi yazı.

Kurum Personeline Yönelik Düzenlenen Eğitimler[892]

- 23-27/1/2019 tarihleri arasında Antalya'da Kurum personeline yönelik "*Ayrımcılık Yasağı*" konu başlıklı eğitim düzenlenmiştir. Eğitimler Anayasa Mahkemesi Raportörleri tarafından verilmiştir.
- Kurum personelinin eğitici becerilerinin geliştirilmesi amacıyla Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ile Hacettepe Üniversitesi arasında imzalanan Protokol çerçevesinde 20-24/1/2020 tarihlerinde Kurum personeline yönelik eğiticilerin eğitimi programı düzenlenmiştir. Eğitim kapsamında, sınıf yönetimi ve etkili iletişim, yetişkin eğitimi, öğrenme psikolojisi ve program tasarısı hazırlama, öğretme yöntem ve teknikleri, öğretim materyali geliştirme ve ölçme ve değerlendirme konularına yer verilmiştir. Katılımcılar, programı başarıyla tamamlayarak sertifika almaya hak kazanmıştır.
- 20-24/7/2020 tarihleri arasında Kurum bünyesinde çalışan uzman yardımcıları için eğitim programı düzenlenmiştir. Programa uzaktan erişim yöntemiyle katılan İtalya e-CAMPUS Üniversitesi'nden Prof. Dr. Paola Todini "*Ombudsmanlık ve İnsan Hakları*", Prof. Dr. Sabrina Bonomi ise "*İş Dünyası ve İnsan Hakları*" konularında eğitim verilmiştir. Filistin'in önceki Adalet Bakanlarından ve Venedik Komisyonu üyesi Prof. Dr. Ali Khashan tarafından "*İşgal Altında İnsan Hakları*" başlığı altında Filistin'deki insan hakları sorunlarına yönelik bilgi verilmiştir.
- Etik değerler ve dürüstlük ilkesinin bir gereği olarak Kurum çalışanları tarafından etik kuralların bilinmesi ve tüm faaliyetlerde bu kurallara uyulması amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak, Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile gerekli yazışmalar yapılmış ve görevlendirilen bir uzman eğitici tarafından Kurum personeline etik değerler eğitimi verilmiştir.
- Kurumun görev alanında uzmanlaşabilmeleri için gerekli tanım, kavram, yöntem ve uygulamalara ilişkin asgari temel bilgilerin ve kurumsal kültürün kazandırılması, mesleki mevzuat ve bu mevzuatın uygulanmasına ilişkin bilgi ve becerilerin edinilmesi, yazışma, rapor yazma, inceleme, araştırma ve denetim teknikleri konularında gerekli bilgi ve yeteneğin kazandırılması için Ocak ve Şubat aylarında Uzman Yardımcıları Yetiştirme Programı düzenlenmiştir. Program kapsamında "*Ayrımcılık Yasağı ve Nefret Suçları*", "*Kadim Kültürümüzde ve Modern Hayatta*

[892] Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve 1574722 sayılı cevabi yazı.

Kadın" konu başlıkları başta olmak üzere insan hakları alanında eğitimler verilmiştir.

- Kurum ile Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi ile yapılan iş birliği çerçevesinde "*Türkiye'deki Göçmenler ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Hakları Açısından Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi*" çerçevesinde Kurum personeline HELP (Human Rights Education for Legal Professionals- Hukukçular İçin İnsan Hakları Eğitimi) Eğitimleri programı kapsamında Kötü Muamele Yasağı, CPT Standartları, İltica ve AİHS, Mülteci ve Göçmen Çocuklar, İdari Gözetime Alternatifler ve Çocuk Dostu Adalet eğitimleri verilmiştir.
- Batı Balkanlar ve Türkiye'ye Yönelik Yatay Destek (Horizontal Facility) 2019-2022 Kapsamında "*Türkiye'deki Göçmenlerin ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Hakları Açısından Korunmasının Güçlendirilmesi*" Avrupa Konseyi projesi kapsamında Kurum uzman ve uzman yardımcılarına yönelik 20-21/12/2021 tarihlerinde "*Çocukların Özgürlüklerinden Yoksun Bırakıldıkları Yerlerin İzlenmesi*" eğitimi verilmiştir. Eğitimde çocukların özgürlüğünden yoksun bırakıldığı yerlere ilişkin izlemenin işlev ve standartları, izlemenin temel prensipleri, izleme metodolojisi, ziyaretin çocuk özelinde göstergeleri ve raporlama konularına değinilmiştir.
- UNICEF Kadın Hakları ve Çocuk Hakları İhlallerinin İzlenmesi ve Raporlanması Eğitimi kapsamında üç farklı dönemde Kurum personeline eğitim verilmiş ve atölye çalışması yapılmıştır.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce, IOM Türkiye Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşunun katkılarıyla insan ticaretiyle mücadeleye ilişkin Kurum personeline yönelik 26-29/1/2021 tarihlerinde iki grup halinde eğitimler düzenlenmiştir. Gerçekleştirilen eğitime insan hakları ve eşitlik uzmanları, uzman yardımcıları, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve diğer Kurum personeli katılım sağlamıştır.
- Kurum personelinin görev alanında uzmanlaşabilmeleri amacıyla tanım, kavram, yöntem ve uygulamalara ilişkin asgari temel bilgilerin ve kurumsal kültürün kazandırılması, mesleki mevzuat ve bu mevzuatın uygulanmasına ilişkin bilgi ve becerilerin edinilmesi, yazışma, rapor yazma, inceleme, araştırma ve denetim teknikleri konularında gerekli bilgi ve yeteneğin kazandırılması için eğitimler düzenlenmektedir. Bu kapsamda 15/3/2022 tarihinde TİHEK'te görevli uzman, uzman yardımcıları, hâkim ve savcılara yönelik *"Ayrımcılık Yasağı; Türler, Temeller ve Ayrımcılık Yasağına İlişkin Usuli Meseleler"* konulu çevrimiçi eğitim

gerçekleştirilmiştir.

- İnsan Hakları ve Göç Eğitimi Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi tarafından Kurum personeline yönelik 23-24/6/2022 ve 18-19/8/2022 tarihlerinde Göçmenlere Yönelik Ulusal ve Uluslararası Hukuki Çerçeve; İşkence, Aşağılayıcı ya da İnsanlık Dışı Muamele veya Ceza Yasağı; Geri Göndermeme İlkesi (Geri İtme); Özgürlük ve Güvenlik Hakkı; İdari Gözetim/Tutulma Koşulları; 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun Uygulanmasında Sınırdışı ve İdari Gözetim; Göç Bağlamında Özel Hayat ve Aile Hayatının Korunması konularında eğitimler düzenlenmiştir.
- Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Çocuk Dostu Uygulamalar Konusunda Desteklenmesi Eğitici Eğitimi kapsamında UNICEF Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi (ECARO) tarafından Kurum personeline yönelik 2-7/11/2022 tarihleri arasında "Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Çocuk Dostu Uygulamalar Konusunda Desteklenmesi Eğitici Eğitimi" çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.
- Batı Balkanlar ve Türkiye'ye Yönelik Yatay Destek (Horizontal Facility) 2019-2022 programında yer alan "*Türkiye'deki Göçmenlerin ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Hakları Açısından Korunmasının Güçlendirilmesi*" Avrupa Konseyi projesi kapsamında UÖM personeline "*Çocukların Özgürlüklerinden Yoksun Bırakıldıkları Yerlerin İzlenmesi*" eğitimi verilmiştir.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 2-3/11/2022 tarihlerinde "*AB'de Kadın Hakları*" eğitimine katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 22-23/11/2022 tarihlerinde "*Çocuk Hakları*" eğitimine katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 13/1/2023 tarihinde "*Kadın Hakları Tematik Toplantısına*" katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 16-17/1/2023 tarihlerinde "*Ayrımcılıkla Mücadele Tematik Eğitimi*"ne katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 19-

20/1/2023 tarihlerinde "*İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi Eğitimi*"ne katılım sağlanmıştır.

- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 27/1/2023 tarihinde "*İfade ve Bilgi Edinme Özgürlüğü*" eğitimine katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 28/2/2023-1/3/2023 tarihlerinde "*İnsan Haklarının Kurumsallaşması Eğitimi*"ne katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 21-22/3/2023 tarihlerinde "*İnsan Haklarının Kurumsallaşması Eğitimi*"nin ikinci aşaması olan "*Proje Geliştirme Eğitimi*"ne katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 6/6/2023 tarihinde "*Çevre ve İklim Değişikliği*" "*İş Dünyası ve İnsan Hakları*" eğitimlerine katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 7/6/2023 tarihinde "*Sivil Toplum ve Hak Temelli Yaklaşım*" ve "*Afet Risk Azaltma*" eğitimlerine katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 8/6/2023 tarihinde "*Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi*" eğitimine katılım sağlanmıştır.
- AB ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ortaklığında yürütülen Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi kapsamında 14-15/6/2023 ve 20-21/6/2023 tarihlerinde "Dijital Haklar Tematik Eğitimleri"ne katılım sağlanmıştır.

5.12.1.15 Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Yıllık Raporlarda Yer Verilen Tavsiyeler

İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2019 Raporu'nda verilen tavsiyeler aşağıda sunulmuştur:[893]

- Kadına karşı şiddetin alınan tüm tedbirlere rağmen devam etmesi nedeniyle konuya ilişkin yasal ve idari tedbirlerin alınması, bunun yanında kadına karşı şiddeti önemsizleştiren algılarla mücadele edilmesi, kadına karşı şiddeti makul ve meşru gösterecek tutum ve davranışlarla mücadele edilmesi.
- Toplumda yaygınlaşan şiddetin mağdurlarının her yaştan, her cinsiyetten ve her türlü sosyal kimlikten olabildiğinden şiddetle mücadele perspektifinin bütüncül olarak değerlendirilmesi.

İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2020 Raporu'nda verilen tavsiyeler aşağıda sunulmuştur:[894]

- Kadına karşı şiddetin önlenmesi adına farkındalık artırma çalışmalarının artırılması; şiddet eylemlerine yönelik caydırıcı cezaların verilmesi.
- Kadınların işgücüne katılımını sağlayacak daha etkili tedbirlerin hayata geçirilmesi, kamuda ve özel sektör iş yerlerinde kadınlara yönelik farklı çalışma uygulamalarının hayata geçirilmesi.
- Cinsiyet ayrımcılığına yönelik farkındalık artırma çalışmalarının yapılması.

İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2021 Raporu'nda verilen tavsiyeler aşağıda sunulmuştur:[895]

- Kadına karşı şiddetin önlenmesi adına meri mevzuatın etkili biçimde uygulanması, farkındalık artırma çalışmalarının artırılması, şiddet eylemlerine yönelik caydırıcı cezaların verilmesi.
- Kadınların istihdamının artırılması ve istihdamda cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele edilmesi amacıyla çalışmaların sürdürülmesi.

---

[893] TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2019 Raporu, s. 49, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1608249600.pdf (Erişim Tarihi: 18.02.2025)
[894] TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2020 Raporu, s. 58-59, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/ihGR2020.pdf (Erişim Tarihi: 18.02.2025)
[895] TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2021 Raporu, s.84, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/%C4%B0nsan%20Haklar%C4%B1n%C4%B1n%20Korunmas%C4%B1%20ve%20Geli%C5%9Ftirilmesi%202021%20Raporu.pdf (Erişim Tarihi: 18.02.2025)

İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2022 Raporu'nda verilen tavsiyeler aşağıda sunulmuştur:[896]

- Kadına karşı şiddetin önlenmesi adına meri mevzuatın etkili biçimde uygulanması, farkındalık artırma çalışmalarının artırılması, şiddet eylemlerine yönelik caydırıcı cezaların verilmesi.
- Kadınların istihdamının artırılması ve istihdamda cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele edilmesi amacıyla çalışmaların sürdürülmesi.

Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2021 Raporu'nda verilen tavsiyeler aşağıda sunulmuştur:[897]

- Kadına karşı şiddet ile mücadele etme noktasında; toplumun tüm kesimlerinin önleme, koruma, cezalandırma ve politika geliştirme boyutlarıyla sürece dâhil olduğu çok yönlü, bütüncül ve kararlı bir yaklaşımın benimsenmesi.
- ŞÖNİM'lerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların artırılması.
- 2016 yılında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na eklenen ek 43'üncü madde kapsamında ebeveynlere tanınan çocukları mecburi ilköğretim çağına gelene kadar kısmi zamanlı çalışma imkânının uygulamaya geçirilebilmesi için uygulama yönetmeliğinin en kısa zamanda çıkarılması.
- Kadınların her türden karar alma mekanizmalarında aktif biçimde yer almaları için gerekli koşulların oluşturulması.

Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2022 Raporu'nda verilen tavsiyeler aşağıda sunulmuştur:[898]

- Kadınların istihdama katılım oranının artırılması, işsizlik oranının düşürülmesi ve istihdama katılımının sürdürülmesi için kadınların ve kız çocuklarının eğitim hayatına katılımının ve mesleki gerekliliklere uygun eğitim almasının sağlanması.
- Kadın girişimciliğinin ve kooperatifçiliğinin artırılması.
- Kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almasının temini, kreş yardımı, esnek çalışma şartlarının yaygınlaştırılması ve iş ve aile yaşamının

[896] TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2022 Raporu, s.125, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/0FmN4YFv.pdf
[897] TİHEK Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2021 Raporu, s.118., https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/3DGX3aM9.pdf
[898] TİHEK Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2022 Raporu, s.120, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/LEOn2OwK.pdf

uyumlaştırılmasını sağlamaya yönelik politikalar geliştirilmesi,

- Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planlarının yaygınlaştırılması.

5.13 KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU

Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) insan haklarının korunması ve geliştirilmesinde rol oynayan anayasal bir kurumdur. 2010 yılında yapılan Referandum'da Anayasa'nın 74'üncü maddesinin yeniden düzenlenmesiyle Kamu Denetçisine başvuru yapmak, anayasal bir hak olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda KDK, 14.6.2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak amacıyla kurulmuştur.

Kurum, idarelerin somut tüm işlem, eylem, tutum ya da davranışlarına ilişkin başvuru üzerine harekete geçebilmektedir. Kuruma, menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler başvurabilmektedir. Ancak insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuyu ilgilendiren genel konulara yönelik konularda menfaat ihlali aranmamaktadır. Bu sayede KDK, duyarlılık sahibi bireylerin ya da alanda aktif olarak çalışan sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla haksız uygulamalar ve işlemler karşısında sessiz kalan veya kalmak zorunda bırakılan kadınların ya da kız çocuklarının sesi olabilmektedir.

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 7'nci maddesinde, Başdenetçinin, birisi kadın ve çocuk hakları alanında görevlendirilmek üzere, Denetçiler arasındaki iş bölümünü düzenlemesini öngören hükmü bulunmaktadır. Bu suretle Kanun'da, kadın ve çocuk alanlarına özel bir önem atfedilmiştir.[899]

Araştırma-inceleme sürecinde KDK, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 22'nci maddesi uyarınca, gerekmesi durumunda, şikâyet konusunun insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere, kadın ve çocuk haklarına ilişkin olması halinde yerinde inceleme ve araştırma yapılabilmektedir. [900]

[899] 14/6/2012 tarihli 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6328&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

[900] 28.03.2013 tarihli 28601 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130328m1-1.htm (Erişim Tarihi: 11.03.2025)

Kadın ve çocuk haklarından sorumlu Denetçilik biriminde, bu alandaki mevzuat doğrultusunda idarelerin uygulamaları şikâyet mekanizması kanalıyla takip edilmekte, değerlendirilmekte, eksiklikler tespit edilerek yürütülen faaliyetlerin TBMM'ye raporlanması suretiyle kadının ve çocuğun insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır.

Şubat 2018'den itibaren kadının insan haklarının geliştirilmesi için bilgilendirme (şiddete maruz kalan kadınların başvurabileceği idareler, koruyucu ve önleyici mekanizmaların tanıtımı, örnek kararlar v.s.) amaçlı KDK Kadın web sayfası tasarlanmış ve yayınlanmaya başlanmıştır.

Ayrıca, diğer kurumlardan farklı olarak, Türkiye'deki kız çocukları dâhil tüm çocukların, kendilerinin doğrudan başvurabilecekleri bir yapı oluşturularak KDK Çocuk web sitesi üzerinden çocuk başvurularının alınması sağlanmıştır.

Kurumun, kız çocuklarının eğitim hakkına erişimde yaşadıkları ayrımcılıkla ilgili karar ve farkındalık çalışmaları bulunmaktadır. Kurum, fırsat eşitsizliğinin azaltılması için başvurular özelinde uyuşmazlık konusu sorunları çözmektedir. Aynı zamanda iletişim halinde olduğu idareler ve vermiş olduğu kararlar ile hem toplumda hem de idareler nezdinde farkındalık artırıcı çalışmalar yürütmektedir.

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın temel nedenleri arasında, toplumsal algılar, beklentiler ve cezaların ağırlığına karşın cezasızlık algısı bulunmaktadır. Kuruma bu yönde yapılan başvurulardan hareketle, hiç kimse çocuk ve engelliler için yapılan olumlu düzenlemeleri ve ek yardımları, eşitsizlik olarak tanımlamazken, kadınlara yönelik ek imkânlar ayrımcılık olarak nitelendirilmektedir.

Bu durum, kadın erkek eşitliği ve fiili ayrımcılıkların önlenmesi için getirilen ek düzenlemelerin, eşitlik ilkesine aykırı olarak tanımlamayacağı yönde ek bilgilendirme yapılması ve bu yöndeki toplumsal algının değişmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Aynı şekilde Kuruma yapılan başvurulardan hareketle, toplumda kadınlar ve erkekler arasındaki sosyal, politik ve ekonomik gücün dengesiz dağılımının; diğer bir ifadeyle kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasının kadına yönelik şiddeti doğurduğu ve şiddet önlenmedikçe ayrımcılık-şiddet sarmalının karmaşık bir yapıya bürünebildiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, KDK'ya kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusu ile ilgili yapılan başvurular kadın-erkek eşitliğinin gözetildiği politika, yasa ve uygulamaların geliştirilmesi amacı doğrultusunda incelenmekte ve idarelere tavsiyelerde bulunarak izleme ve rehberlik görevi yerine getirilmekte zaman zaman da alanda iyileştirilmeye ihtiyaç duyulan konularda kurumlar arası koordinasyona katkı sağlanmaktadır.

Nitekim, Kurumun temel misyonlarından olan insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik yürütülen çalışma konularından bir tanesi de kadın hakları konusu olup bu alanda Kuruma yapılan başvurular, insan hakkı odaklı ve kadına yönelik şiddetin ayrımcılık temelli bir insan hakkı ihlali olduğu perspektifiyle, ayrımcı politika ve uygulamaları önleyici bir yaklaşımla incelenmektedir.

KDK tarafından toplumun genel refah ve gelişiminin artırılması için eğitime erişim, işgücü piyasasına katılım ve karar alma aşamalarında kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanarak ülkemizin sürdürülebilir kalkınma sürecinde kadınlara yönelik ayrımcı bakış açısı ve uygulamaların önlenmesi, kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda güçlendirilmesi gerektiği yaklaşımından hareketle Kuruma yapılan başvuruları kadınların işgücüne herhangi bir ayrımcılığa uğramadan katılımlarının desteklenmesi, emek piyasasında yaşadıkları eşitsizliklerin giderilmesi için aile-iş yaşam dengelerini gözeten düzenlemeler yapılması gerektiği hususlarında idarelere tavsiyelerde bulunulmakta, rehberlik ve izleme faaliyeti yürütülmektedir.

Kadınların kamuda istihdamının desteklenmesi konusunda Kurum tarafından verilen pek çok karar bulunmaktadır. Bu kararların çoğunluğunu Anayasa'da yer alan pozitif ayrımcılık konularında (analık izni, süt izni, doğum nedeniyle ücretsiz izin sosyal güvenlik borçlanması v.b) verilen kararlar oluşturmaktadır. Ayrıca kısmi çalışma modeline ilişkin olarak mevzuat eksikliğinin bulunduğu tespitiyle ilgili hususta yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe girmesi yönünde ilgili kurumlara tavsiye kararları mevcuttur.

Bununla birlikte, kadınların kamuda işgücü piyasasına katılım sürecine ilişkin ayrımcılık iddiaları yönünden yapılan başvurularda, KDK tarafından, belirli bir iş için sadece kadınların ya da erkeklerin aranıyor olmasının veya işverenin başvuranlar arasında sadece kadınları ya da sadece erkekleri işe uygun bulmasının doğrudan ayrımcılığın örneklerini oluşturacağı hatırlatılarak aynı zamanda idarelere yol gösterilmektedir. KDK kararları sonrası idarelerce ayrımcılık içeren ilanlar değiştirilmektedir.

Bu noktada Kurum kararları ve farkındalık çalışmaları ile olası şiddeti artıran çocuk teslimi, boşanma ve ayrılık süreci, maddi yoksunluk gibi durumlarda ara önlemler alınması gerektiği yönünde katkılar sunulmaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumu'nda 123'ü kadın ve 163'ü erkek olmak üzere toplamda 286 personel görev yapmakta olup; idari personel arasında 71 kadın ve 105 erkek ve uzman kadrosunda 52 kadın ve 56 personel görevini yürütmektedir.

Yönetici kadrolarına ilişkin, TBMM Dilekçe Komisyonu ile İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyon tarafından seçilmiş olan 5 Kamu

Denetçisi'nden 1'i kadındır. Aynı şekilde 1 Hukuk Müşavirinden 1'i, 10 Birim Sorumlusunun 3'ü, 20 Büro Sorumlusunun 6'sı, 5 Denetçilik Koordinatörünün 2'si kadın personeldir.[901]

5.13.1 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılıkla İlgili Diğer Mevzuatın Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar Hakkında Kurumun Tespitleri ve Kurum Kararları

KDK kadına yönelik şiddet vakalarında AİHM tarafından verilen kararlara atıf yaparak (Opuz v. Türkiye – Başvuru No:33401/02 ve Civek-Türkiye-Başvuru No: 55354/11) idareye insan hakları çerçevesinde yol gösterici tavsiyelerde bulunmaktadır. Kadın hakları alanında artık bir ilke kararına dönüşen devam eden yıllarda verilen kararlarda emsal alınan 2019/17388 nolu Tavsiye Kararında; 6284 sayılı Kanun kapsamında hakim, kolluk görevlileri ve mülki amirler tarafından istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararları dışında, idarelerin mahkeme kararı içeriğinde bulunmadığından hareketle şiddete maruz kalan ya da kalma tehdidinde bulunan bir kadının idari taleplerini herhangi bir inceleme yapmaksızın reddedemeyeceğini; uluslararası ve ulusal mevzuat ile içtihatlar doğrultusunda idari makamların, aile içi şiddet mağdurunun başvurması veya şiddet vakalarından muttali olması halinde, başvurucunun içinde bulunduğu duruma ilişkin risk değerlendirmesi yapmak suretiyle yetkileri dahilindeki gerekli tedbirleri almaları konusunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeleri gerektiğini, sadece 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre alınmış bir mahkeme kararı bulunmadığı gerekçesiyle herhangi bir değerlendirme yapmaksızın başvurucunun talebinin idarece reddedilmesi işleminin, AİHM kararında belirtildiği üzere "*gerçek bir umut taşıyan makul önlemler almamak*" olarak nitelendirilebileceği; Devletin, şiddet mağduru olduğunu iddia eden başvuranı korumaya yönelik tedbirleri sağlama yönünde pozitif yükümlülüğü olduğunu hatırlatarak bu yükümlülüğün adli ve kolluk makamları ve 6284 sayılı Kanun'da yazılanlarla sınırlı olmadığını, topyekûn bir mücadele olduğunu vurgulamaktadır.

Bu suretle Kurum, uluslararası ve ulusal mevzuat ile içtihatlar doğrultusunda idari makamların, şiddet vakalarına muttali olması halinde, somut olaya ilişkin risk değerlendirmesi yapmak suretiyle yetkileri dâhilindeki gerekli tedbirleri almaları konusunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirip getirmedikleri yönünden başvuruları inceleyip

[901] Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve 18976 sayılı cevabi yazı.

idarelere öneride bulunmaktadır.

Nitekim Kuruma can güvenliğinin sağlanması amacıyla iş yerinin değiştirilmesi talebiyle yapılan başvurulardan ilgili idareler tarafından Devletin pozitif yükümlülükleri gereği başvurucunun boşandığı eşi tarafından yöneltilen davranışları dikkate alınarak başvurucunun içinde bulunduğu can güvenliği risklerine dair somut açıklama, değerlendirme ve gerekçe konulması gerektiği belirtilmektedir. Yetkili mercilerin risk değerlendirmesi yapma konusunda uygulamada belirsizlik bulunmaktadır. Mağdurun güvenlik riskine dair değerlendirmenin her somut olayda yalnızca kolluk tarafından değil ilgili tüm yetkili kurumlar tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yetkili ve sorumlu personele bu konuda sistemli ve periyodik olarak eğitim verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Aynı şekilde yukarıda yer verilen başvurulardan yola çıkarak kadın-erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet ile ilgili düzenli aralıklarla verilen eğitimler, personelin 6284 sayılı Kanun kapsamında yer verilen ihbar ve bildirim yükümlülüğü bulunması konusunda farkındalığını ve bildirimde bulunma sıklığını artıracak ve böylelikle kamu görevlilerinin resen karar vermesine yönelik kurumlar arası iş birliğini sağlayacaktır.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen gizlilik kararlarının uygulanmasında kurumlar arası koordinasyonun yeterli olmaması kadınlar ve çocukların yaşam, eğitim, sağlık, barınma hakkı gibi temel haklarının önünde engel oluşturabilmektedir.

Gizlilik esası, mağdurun, çocuklarının ve yakınlarının korunmasına hizmet eden temel bir ilke niteliğindedir. 6284 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi uyarınca korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgilerinin ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgilerinin, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulacağı, yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edileceği; bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağı hükmü amirdir. Kuruma yapılan ve anne-çocuk hakkında 6284 sayılı Kanun'un ilgili hükmü gereği verilen gizlilik kararının uygulanması sürecinde çocukların okul kayıt işlemlerinde gizlilik tedbir kararını gören ve MERNİS sisteminden adres bilgisine erişemeyen okul yönetimlerinin sorumluluk almaktan kaçınabildikleri ve dolayısıyla çocukların eğitim hakkından mahrum kalabildikleri görülebilmektedir.

5.13.2 Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık, Kadın Hakları, Şiddet Mağdurlarına Yaklaşım ve Konuya İlişkin Diğer Hususlarda Personele Verilen Eğitimler

KDK tarafından kadın ve çocuk hakları alanında Kurum personeline yönelik 17.01.2025 tarihinde KDK Kamu Başdenetçisi ve Kamu Denetçileri dahil 88 uzman ve uzman yardımcısına "*Çocuk Hakları Temelli Karar Alma Eğitimi*" verilmiştir. 10.06.2024 tarihinde 30 uzman ve uzman yardımcısına "*Çocuk Hakları Temelli Karar Alma ve Çocuk Dostu Karar Yazma Eğitimi*", 21.06.2023 tarihinde 16 uzman ve uzman yardımcısına "*Çocuk Birimi için İletişim Teknikleri*", 20.06.2023 tarihinde 22 uzman ve uzman yardımcısına "*Çocuk Hakları ve Çocuk Katılımı*", 17.05.2023 tarihinde 15 uzman ve uzman yardımcısına "*Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı-Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü*" tarafından, 20.03.2023 tarihinde 18 uzman ve uzman yardımcısına, ASHB KSGM ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından "*Kadın Hakları*" eğitimi, 3-5.10.2022 tarihinde 25 uzman ve uzman yardımcısına "*Çocuk Hakları*" eğitimi, 10-12.10.2022 tarihinde 25 uzman ve uzman yardımcısına "*Kadın Hakları*" eğitimi, 21.01.2022 tarihinde 16 personele "*Refakatsiz Çocuklar Hizmet İçi*" eğitimi düzenlenmiştir.

Ayrıca Kurum, kadın haklarına ilişkin güncel eğitim faaliyetleri kapsamında: kadınların çalışma hayatında daha aktif yer almalarını sağlamak ve istihdamını artırmak amacıyla 26/06/2024-27/06/2024 tarihlerinde ÇSGB ve ILO Türkiye Ofisi iş birliğinde düzenlenen Kadınların Çalışma Hayatına Katılımının Artırılması: Fırsatlar Çalıştayı'na 2 Kamu Denetçiliği Uzmanı, TİHEK, Avrupa Birliği, AK ve Anayasa Mahkemesi Başkanlığı iş birliğinde 6-7 Şubat 2024 tarihlerinde düzenlenen "*Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" konulu Çalıştaya 2 Kamu Denetçisi ve 1 Kamu Denetçiliği Uzmanı, 4-25 Ocak 2024 tarihlerinde İzmir'de İzmir Ticaret Borsası Eğitim, Kültür ve Sosyal Entegrasyon Vakfı (BORSAV) ile iş birliği içinde, "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele*" Panelleri Serisine 2 Kamu Denetçiliği Uzmanı, Uçan Süpürge Vakfı'nın "*Kadınların Adalete ve İnsan Hakları Mekanizmalarına Erişimi Projesi*" kapsamında 25-26 Nisan 2023 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirdiği eğitime 2 Kamu Denetçiliği Uzmanı düzeyinde, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ortaklığı ile yürütülen "*Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Kapsamlı Kurumsal Müdahale Geliştirme*" ortak projesi kapsamında 30 Kasım 2020 tarihinde, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddette idari veri toplama ve analizi konulu webinara (internet tabanlı seminere) Kurum personeli

tarafından katılım, TBB ve Mobbing ile Mücadele Derneği tarafından 12 Şubat 2020 tarihinde Ankara'da "*Tüm Yönleriyle Mobbing Sempozyumu*"na Kamu Denetçiliği Uzmanı düzeyinde katılım sağlanmıştır.[902]

5.13.3 Komisyonun Araştırma Konusuna İlişkin Kamu Denetçiliği Kurumu Tarafından Yürütülmekte Olan ya da Planlanan Sair Çalışmalar

Çocuklardan veya çocukların haklarını korumak amacıyla yetişkinler tarafından yapılan başvurularda, okullarda halen öğretmenlerin öğrencilere karşı psikolojik ve fiziksel şiddet uyguladıkları vakaların yaşanmaya devam ettiği, kötü muameleye maruz kalan çocukların bunu açıklamaktan çekindikleri gözlenmektedir.

Okul idareleriyle yapılan görüşmelerde bu konuya karşı hassasiyet taşıdıkları izlenmektedir. Ancak yöneticilerin özellikle çocukların çocuklara yönelik kötü muamele içeren davranışlarının önüne tam olarak geçemedikleri anlaşılmaktadır. Okulda rehber öğretmen bulunmaması ve/veya yeterli rehber öğretmen bulunmaması nedenleriyle öğretmenler çocukları tanıyamamaktadır. Bu durum okulda rehberlik ve danışmanlık servisine ihtiyaç duyan çocukların rehberlik hizmetlerine erişememesine ve sorunlarının göz ardı edilmesine yol açmaktadır.

Kuruma yapılan başvurular, okul rehber öğretmenlerinin bu konuda çalışma ve faaliyet yürütmesi amaçlarını da gözeterek incelenmekte ve rehber öğretmenler ile iletişim kurulmakta; onlara zaman zaman KDK ve çocuk hakları ile ilgili eğitimler düzenlenmektedir.

Aynı şekilde kız çocukları tarafından, çocuğa yönelik şiddet konusuyla bağlantılı olarak okullarda yaşanan akran zorbalığına ilişkin başvurular yapılmaktadır.

Bu bağlamda okuldaki çocukların, kaygı ve depresyonun yanı sıra çeşitli fiziksel ve zihinsel sağlık problemleri yaşayabilecekleri; ayrıca akademik olarak da ciddi zarar görebilecekleri ihtimalinin bulunabileceği, bu bağlamda; söz konusu zorbalık iddialarının zorbalığı önlemekten sorumlu yetişkinler tarafından zorbalık olarak değerlendirilmesi ve bilimsel kalıcı çözümlerin üretilebilmesi amacıyla okulda sorumlulara verilecek akran zorbalığını önleme eğitimlerine ihtiyaç duyulup duyulmadığı, ihtiyaç bulunması durumunda, söz konusu eğitim sürecine, öğrencilerin ve ailelerin de dâhil edilmesi amacıyla, zorbalığa dair kabul edilemeyecek davranış biçimlerini gösteren okul değerlerinin ve okul zorbalık politikalarının belirlenmesi ve okul değerlerinin her türlü toplantıda, sınıflarda, derslerde

[902] Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve 18976 sayılı cevabi yazı.

zorbalığı önleyici aktivitelerle vurgulanması da dâhil olmak üzere, zorbalık iddialarına bilimsel ve kalıcı çözüm üretilmesi amacıyla inceleme yapılarak okullarda gerekli tedbirlerin alınması sağlanmaktadır.

Kurum tarafından 81 ilde "*Ombudsman Halkla Buluşuyor*" programı gerçekleştirilmiştir. İlgi toplantılarda Başdenetçi ve Kamu Denetçileri ile birlikte ilin yöneticileri, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, üniversite öğrencileri, baro temsilcileri ve muhtarlarla buluşturulmaktadır. Bu suretle kamu hizmetlerinin işleyişi yerelde izlenmekte, hak arama kültürünün yaygınlaştırılmasına ortam sağlanmakta, STK temsilcileri, muhtarlar, vatandaşlar ve yerel idari birimlerin amirleri ile bir araya gelinmektedir. Oluşturulan serbest kürsü uygulamasıyla, bireyler kamu hizmetinin yürütülüşüne ilişkin sorunlarını ve bazen de çözüm önerilerini dile getirmektedir. Bu sayede hem sorunlara hızla çözüm bulunmakta ve Kurumun toplum nezdinde tanınırlığı arttırılmaktadır. Söz konusu toplantılarda kadın hakları alanında yaşanan sorun alanları yerelde gündeme getirilmekte ve yerele göre farklılık gösteren kadın hakları meselelerinin gözlemlenmesine olanak sağlanmaktadır.

Kurum, herhangi bir şikâyet olmasa bile özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu mekânların bağımsız denetim kurumlarınca ziyaretinin öneminin farkında olup, örneğin; Sincan, Silivri, İzmir (Aliağa), Diyarbakır, Bakırköy, Maltepe, Ümraniye, Çankırı ve Elazığ Ceza İnfaz Kurumları ziyaret edilmiştir. Kadın ve Çocuk Haklarından Sorumlu Kamu Denetçisi ve uzman ekibi tarafından Diyarbakır Ceza İnfaz Kurumu Kampüslerinde incelemelerde bulunmuştur. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ile Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda gerçekleştirilen ziyaret sırasında, koğuşlarda bulunan kadın ve çocukların şikâyet ve talepleri, odada herhangi bir yetkili ve görevli nezareti olmaksızın dinlenilmiştir. Yeni dönemde de Çocuk Ceza İnfaz Kurumları ile Çocuk Eğitimevleri gibi kapalı kadın ceza infaz kurum ziyaretleri planlanmıştır.

Kurum ayrıca kız ve erkek çocuklarına yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. KDK-UNICEF iş birliği doğrultusunda oluşturulan eğitim modülleri ile çocuklara ve gençlere çocuk haklarına ve Ombudsmanlık Kurumuna ilişkin olarak akran eğitici eğitimi verilmektedir.

Kurum, bu faaliyetlerde okullar, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile iş birliği yapmaktadır. 150 üniversitedeki Ombudsman Kulüplerine, Kurumun eğitim araçlarını kullanarak akran eğitimi faaliyetleri düzenlenmekte; faaliyetlerde, kırılgan gruplara yönelik bilgilendirme eğitimleri de verilmektedir. Dolayısıyla, bugüne kadar erkeklerin ve erkek çocuklarının da en azından yarı yarıya bulunduğu eğitim faaliyetlerinde, binlerce çocuk ve gence verilen eğitimlerin insan haklarına yönelik olması nedeniyle kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi hedefi doğrultusunda bir insan hakları kurumu olarak kadının

insan hakları konusunda toplumda farkındalık faaliyetleri yürütülmeye devam edilmektedir.

Kurum tarafından kadın hakları üzerine farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmektedir. "*Kadın Hakları Çalıştayı 2017 yılında*", "*Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Sempozyumu*" 2018 yılında düzenlemiştir. Çalıştay ve Sempozyum sonunda hazırlanan kitapçıklara Kurum resmi internet sitesinden ulaşılabilmektedir. Ek olarak Kurum girişimleri ile hak arama kurumu olarak KDK 4., 7. ve 9. sınıflarda Kurum tanıtımı ve Kuruma başvuru usulü şeklinde Milli Eğitim müfredatında anlatılmaktadır.

Kurum tarafından zaman zaman kapalı kurum ziyaretleri gerçekleştirilmekle birlikte kadın sığınma evleri de yakın zamanda ziyaret edilmesi planlanan kurumlar arasında yer almaktadır. Ayrıca kadın sığınma evlerinde barınan kadınlar tarafından da başvuru yapılmakta olup; Kurumun kadın sığınma evlerindeki kadın ve çocuklar da dâhil olmak üzere kapalı kurumlarda barınan çocuk ve kadınlara erişim kapasitesinin artırılması öncelikleri arasında yer almaktadır.[903]

5.13.4 Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Başvuruların İncelenmesi

Kurum, idarelerin somut tüm işlem, eylem, tutum ya da davranışlarına ilişkin başvuru üzerine harekete geçebilmektedir. Kuruma menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler başvurabilmektedir. Ancak insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuyu ilgilendiren genel konulara yönelik konularda menfaat ihlali aranmamaktadır. Bu sayede KDK, duyarlılık sahibi bireylerin ya da alanda aktif olarak çalışan STK'ların katkılarıyla haksız uygulamalar ve işlemler karşısında sessiz kalan veya kalmak zorunda bırakılan kadınların ya da kız çocuklarının sesi olabilmektedir. Ancak, Kuruma yapılan başvurulardan, belli bir konuyu içermeyenler, yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış olanlar, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 17/II madde hükmünde yer alan şartları taşımayanlar ve sebepleri, konusu, tarafları aynı olup incelenmekte olan veya daha önce sonuçlandırılanlar inceleme ve araştırmaya konu olmamaktadır. Bununla birlikte başvurunun inceleme ve araştırma aşamasına geçebilmesi için İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda öngörülen idari başvuru yolları ile özel kanunlarda yer alan zorunlu idari başvuru yollarının tüketilmesi gerekmektedir. Şartları taşıyan başvuruların inceleme ve araştırma aşamasına geçilmektedir. Şikâyet konusu ile ilgili bilgi ve belgeler toplanmakta, konunun özel veya teknik bir bilgi

[903] Kamu Denetçiliği Kurumunca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve 18976 sayılı cevabi yazı.

gerektirmesi durumunda bilirkişiden görüş alınmakta, gerekirse tanık da dinlenerek dosya en geç altı ay içerisinde tamamlanmaktadır.

Araştırma-inceleme sürecinde, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 22'nci maddesi uyarınca, şikâyet konusunun insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere, kadın ve çocuk haklarına ilişkin olması halinde gerekli durumlarda yerinde inceleme ve araştırma yapılabilmektedir.[904]

Kadın ve çocuk haklarından sorumlu Denetçilik biriminde, bu alandaki mevzuata göre idarelerin uygulamaları şikayet üzerine takip edilmekte, değerlendirilmekte, eksiklikler tespit edilerek yürütülen faaliyetlerin TBMM'ye rapor olarak sunulması suretiyle kadının ve çocuğun insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır.

Konuya ilişkin 2021/21289 dosya numaralı ve kamuda işçi olarak istihdam edilen hakkında koruma tedbir kararı alınan kadının can güvenliğinin sağlanması amacıyla görev yerinin değiştirilmesi talepli güncel bir başvuruda, benzer bir yaklaşımla şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir ilkesi gereği, başvuru hakkında ivedi ve gizli bir şekilde inceleme-araştırma aşamasına geçilmiştir. Bu suretle başvurucunun görev yeri değiştirilmiş ve Devletin, şiddet mağduru olduğunu iddia eden başvurucu kadını korumaya yönelik tedbirleri sağlama yönünde pozitif yükümlülüğünü yerine getirmesi için gerekli girişimlerde bulunularak başvuru dostane bir şekilde neticelendirilmiştir.

KDK, uluslararası ve ulusal mevzuat ile içtihatlar doğrultusunda idari makamların, aile içi şiddet mağdurunun başvurması veya şiddet vakalarından muttali olması halinde, somut olaya ilişkin risk değerlendirmesi yapmak suretiyle yetkileri dâhilindeki gerekli tedbirleri almaları konusunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirip getirmedikleri yönünden başvuruları inceleyip idarelere öneride bulunmaktadır.

Kuruma 2024 yılında gerçek kişiler tarafından yapılan 14.370 adet başvurunun %21,68'sı kadın, %75,16'sı ise erkek başvurucular tarafından gerçekleşmiştir. Kadın başvuranlara cinsiyet bazlı olarak kız çocuklar dahil edilmesiyle birlikte oran %22,54 olmaktadır.

Kadın hakları alanında yıllara göre yapılan başvuru sayıları 2024 yılı için 23 adet, 2023 için 16 adet, 2022 için 7 adet ve 2021 için 12 adettir. Başvuru sayısının sayıca az olarak görülmesinin sebebi Kurumun iş bölümü kuralları gereği, genel olarak özel şahıslar tarafından

[904] Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

gerçekleştirilen sadece kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismar alt konu başlıklarında Kuruma iletilen başvurular, kadın başvurusu olarak nitelendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle örneğin; kadına karşı şiddetin mağduru olan bu nedenle hakkında koruma kararı bulunan ya da konuk evinde kalan memur ya da işçi statüsünde kamu kurumlarında başvuranların nakil talepleri "kadın" istatistikleri arasında yer almamakta, diğer denetçiliklerin görev alanı içinde değerlendirilmektedir.

Örneğin; Kurumun 2022/3714 başvuru nolu Tavsiye Kararı[905], ceza infaz kurumundaki elektrik sarfiyatının ücretine ilişkindir. İdare tarafından Kurum tavsiye kararına uyulmuştur. Daha sonra mevzuat değişikliği yapılmıştır. İdare 15.2.2023 tarihli Kuruma verdiği cevap ile söz konusu mevzuat değişikliğinde "*Ceza İnfaz Kurumlarında hassas gruplar içerisinde yer alan çocuk ve kadın hükümleri pozitif ayrımcılık uygulanarak tüm elektrik giderlerinin ceza infaz kuruma bütçesinden karşılanacağı*" Kuruma bildirilmiştir. Buna karşın kadınlar için ikincil mevzuatta olumlu değişiklikle sonuçlanan ve çocuklar dışında ceza infaz kurumlarında bulunan on beş binden fazla kadın mahpusu etkileyen başvuru, "kadın" başvurusu olarak istatistiklerde yer almamaktadır.

Doğrudan kadın hakları başlığı altında gelen başvurular konularına göre incelendiğinde başvurular, "*kadınlara karşı nefret söylemleri*", "*cinsiyet ayrımcılığı*", "*kadına karşı her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismar*", "*korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç kadınlar*" ve "*diğer konular*" şeklinde kategorize edilmektedir.

Kuruma yapılan her başvuru hakkında verilen kararın yanı sıra başvuranın durumu da değerlendirilerek, ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda faydalanabilecekleri kamu hizmetleri konusunda bilgilendirme yapılarak danışmanlık sunulabilmektedir. Kurumda bir sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmektedir. Psikolojik, hukuki destek vb. talepleri yönünden ilgili kurumlarla koordinasyon sağlanarak başvuranlar, gerekli işlemlerin başlatılması için idarelere yönlendirilmekte ve işlemlerin tamamlanma süreci izlenerek başvuru dosyası hakkında dostane çözüm de sağlanabilmektedir.[906]

5.13.5 Aile Yılı Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Sayın Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilen "*Aile Yılı*" vesilesi ile ailenin toplumun temel taşı olduğu; bu bağlamda, sağlıklı ve müreffeh bir toplum inşasında aileleri sosyal ve ekonomik anlamda destekleyecek politikalar geliştirilmesi iradesinin açıkça ortaya konulduğu

[905] KDK, 08.08.2022 tarih, 2022/3714 nolu Tavsiye Kararı.
[906] Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve 18976 sayılı cevabi yazı.

anlaşılmaktadır ve sağlık, istihdam, gelir dağılımı düzenlemesi, kadın, çocuk, koruyucu aile programları ve konut politikaları gibi hizmetlerden oluşan aile politikalarının öne çıktığı görülmektedir. Nitekim benzer şekilde kararlarda atıf yapılarak başvuran ve idare nezdinde yaygınlaştırılması hedeflenen 12. Kalkınma Planı'nda da belirtildiği üzere Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmasını hızlandırmak için ailede merkezi bir role sahip olan kadınların başta eğitim ve istihdam olmak üzere hayatın tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanması, her alanda ve düzeyde temsil ve katılımının artırılması Devletin temel amaçları arasında yer almaktadır. Çünkü kadınların eşit hak ve fırsatlardan yararlanmaları ile toplumun genel refah düzeyi artacak ve toplumun genel dinamiklerinde önemli değişimler yaşanarak hem bireyler, çocuklar, gençler; nihayetinde aile ve toplum güçlenecek hem de gelecek nesillerin hakları korunmuş olacaktır**.**

Kuruma ulaşan ve kamu personel rejimi başlığı altında incelenen nakil talepli başvurularda, özellikle eşi ile aynı ilde çalışabilmek için kurum içi nakil talep eden bireylerin başvuruları Kurumun, Anayasa'nın 41'inci maddesi kapsamında, aile bütünlüğünün korunması ilkesi çerçevesinde incelenmektedir. Kuruma ulaşan başvurular kapsamında lojman tahsisinde kadın istihdam şartı, ücretsiz kreş imkânından yararlandırılma, esnek çalışma modellerinin desteklenmesi gibi talepler bulunmaktadır. Kısmi çalışma modeline ilişkin olarak mevzuat eksikliğinin bulunduğu tespitiyle ilgili hususta yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe girmesi yönünde tavsiye kararlar mevcuttur.

5.13.6 Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık Başlığı Altında Hakkında En Çok Başvuruda Bulunan Kurumlar ve Tavsiye Kararlar

Şiddet ve ayrımcılığı gerçekleştiren özel şahıslar olduğunda, Kurumun yetki ve görev alanına girmemektedir. Buna karşı Kuruma, kadına karşı şiddet nedeniyle nakil talebi ya da aile bütünlüğünün sağlanması amacıyla kurum içi nakil talebi ile en çok Sağlık Bakanlığı hakkında başvuru gerçekleşmektedir. Konu hakkında kadro imkânları dâhil olmak üzere gerçekleştirilen inceleme ve araştırma sonucunda tavsiye kararlar bulunmakta olup dostane çözüm ile sonuçlandırılan başvurular da mevcuttur. Bunlara en son örnek olarak aile bütünlüğünün sağlanması talebine ilişkin en güncel kararlar; 2023/16835 dosya numaralı başvuru hakkında verilen 05/03/2024 tarih ve S.24.3995 sayılı Tavsiye Kararı ve 2023/17092 dosya numaralı başvuru ile ilgili 13/12/2023 tarih ve S.23.25055 sayılı Dostane Çözüm Kararı örnek verilebilir.

Kurumun idarenin yapabileceklerine ilişkin tek bir karar vermesi, aynı konuda müracaat etmeyen on binlerce hatta yüz binlerce kişinin sorununun çözülmesine vesile olabilmektedir: Örneğin, kapalı ceza infaz kurumlarında kadınlar ve kız çocuklarının hijyen ihtiyaçlarının karşılanması, ceza infaz kurumlarındaki kantin ürün fiyatlarının yüksekliği gibi hususlarda kadın hükümlü ve tutuklular tarafından başvurular yapılmıştır. Kuruma yapılan bir başvuruda, ceza infaz kurumlarında barındırılan mahpus veya tutuklu kadınlara ve onların çocuklarına ücretsiz hijyenik ürün sağlanması ve bu yönde mevzuatta düzenleme yapılması talebinde bulunulmuştur.

Başvuru inceleme sürecinde, öncelikle, Adalet Bakanlığından ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde bilgi-belge talebinde bulunulmuştur. Ayrıca, kadın ve çocuk haklarından sorumlu Ombudsman tarafından gerçekleştirilen ceza infaz kurumları ziyaretleri sırasında kadın ve çocukların uygulamada hijyenik ürünlere erişimlerinin nasıl gerçekleştirildiği konusunda görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Kurumun başvuru konusu ile ilgili gerekli önlemlerin alınması hususundaki dostane çözüm girişimleri neticesinde, Adalet Bakanlığı tarafından, ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde ceza infaz kurumlarında bulunan kadın ve kız çocuklarına özgü kişisel hijyen malzemeleri ile annelerinin yanında kalan çocukların ihtiyaç duydukları çocuk bezlerinin ödenek tahsis edilmesini beklemeden gecikmeden temin edilmesi ve malzemelerin ayrım yapılmaksızın ücretsiz olarak tutanakla teslim edilmesi hususunda Türkiye Cumhuriyet Başsavcılıklarına Genel Yazı gönderilmiştir.

Kuruma yapılmış olan bir başka başvuruda, çocuğun cinsel istismarı soruşturmalarında çok önemli bir işlevi olan ÇİM'lerin işleyişinde önemli sorunlar bulunduğunu, bunlardan birinin cinsel istismar mağduru şüphesi ile ÇİM'lere gelen çocukların günlük yeme-içme ve giysi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için her bir merkeze ödenek tahsis edilmesi olduğunu ifade ederek cinsel istismar mağduru çocukların merkezde bulundukları sürece günlük ihtiyaçlarının karşılanması için ÇİM'lere düzenli olarak ayrı ayrı ödenek tahsis edilmesi konusunda tavsiye kararı verilmesi talep edilmiştir.

Başvuru hakkında yapılan araştırma-inceleme neticesinde cinsel istismara maruz kalan çocukların, yaşadıkları travmaların defalarca tekrarlanmasından ve ikincil örselenmelerinden korumak amacıyla oluşturulan ve çocuk adalet sisteminin bir parçası olan ÇİM'lerin işleyişine ilişkin, çocuğun korunması ve çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi esas alınarak çocuk adalet sisteminin onarıcı adalet yaklaşımıyla yapılandırılması amacıyla;

Mevcut mevzuatta ÇİM'lere gelen cinsel istismar mağduru çocukların merkezde bulundukları sürece günlük ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik açık ve belirleyici

düzenlemelere yer verilmesi nedeniyle Çocuk İzlem Merkezleri Yönetmeliği'nin en kısa sürede tamamlanarak yayımlanması; hazırlık çalışması devam eden Çocuk İzlem Merkezleri Yönetmeliği çalışmalarına ilgili kamu ve STK görüşlerinin alınması hususunda Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve ASHB'ye Tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir. Karar sonrası da; ilgili idareler ile iletişim devam ettirilmekte olup, ÇİM'lere ilişkin verilen tavsiye kararı ile Çocuk İzlem Merkezleri Yönetmeliğinin tamamlanması ve yayınlanması süreci yakından takip edilmektedir. Konu TBMM'ye iletilmiş, Karma Komisyonda konunun muhataplarıyla görüşmesi sağlanmıştır.

Kadınların kamuda istihdamının desteklenmesi konusunda da, Kurum tarafından verilen pek çok karar bulunmaktadır. Bu kararların çoğunluğunu Anayasa'da yer alan pozitif ayrımcılık konularında (analık izni, süt izni, doğum nedeniyle ücretsiz izin sosyal güvenlik borçlanması vb) verilen kararlar oluşturmaktadır.

KDK tarafından, belirli bir iş için sadece kadınların ya da erkeklerin aranıyor olmasının veya işverenin başvuranlar arasında sadece kadınları ya da sadece erkekleri işe uygun bulmasının doğrudan ayrımcılığın örneklerini oluşturacağı hatırlatılarak aynı zamanda idarelere yol gösterilmektedir. Alınan kararlar sonrası idareler tarafından ayrımcılık içeren ilanlar değiştirilmektedir.

Örneğin, Kuruma bir kadın başvurucu tarafından yapılan başvuruda[907], […] Üniversitesinde personel alım sürecinde cinsiyete dayalı alım kriterleri belirlendiği ve söz konusu uygulamanın ayrımcılık teşkil ettiği iddiasında bulunulması üzerine ilgili idareye verilen Gönderme Kararı'nda, kadın istihdamında ayrımcılık çerçevesinde yürürlükte bulunan ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri belirtilerek mevzuat ile çelişmeyecek şekilde ilanda erkek aranmasına ilişkin yasal gerekçelerin açıklanması, ilanın Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında üniversitelerde kurulan cinsiyet eşitliği birimi ile koordineli olarak yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş olup, başvurunun ilgili üniversiteye iletilmesi üzerine başvuru ilandan kaldırılmıştır.

Kuruma yapılan bir başvuruda[908] başvurucu, belediye itfaiye teşkilatlarına personel alım sürecinde cinsiyete dayalı alım kriterleri belirlendiği ve söz konusu uygulamanın ayrımcılık teşkil ettiği iddiasında bulunmuştur. Bunun üzerine uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat gereğince, ilgili belediyelerin itfaiye teşkilatının 'itfaiyeci kadrolarına' personel alım süreçlerinde erkek olma kriterinin getirilip getirilmediği; operasyon

[907] KDK, 09.03.2023 tarih, 2023/3289 nolu başvuru.
[908] KDK, 10.07.2018 tarih, 2018/8896 nolu başvuru.

bölümlerinde kadın itfaiyeci istihdam edilip edilemeyeceği hususlarında, yürürlükte bulunan mevzuat hükümleriyle çelişmeyecek şekilde (kadın istihdamında ayrımcılık konusu çerçevesinde) açıklama yapılması; ayrıca, Türkiye'de bazı belediyelerin itfaiye teşkilatlarının operasyon bölümlerinde kadın itfaiyeci istihdam ettiği, dolayısıyla ilgili belediyelerin operasyon bölümlerinde yer alan kadın itfaiyecilerin bugüne kadar operasyonlarda çalışmayı zorlaştıracak ya da performansı sınırlayacak herhangi bir fiziksel yetersizliğe sahip olup olmadıkları, ya da itfaiye teşkilatına ne gibi olumlu/olumsuz katkıları bulunduğu hakkında görüş alışverişinde bulunulup bulunulmadığı/bulunulamayacağı hususlarında ayrıntılı açıklamaların yapılması amacıyla başvuru ilgili belediye başkanlıklarına iletilmiştir.

Kurumun, kız çocuklarının eğitim hakkına erişimde yaşadıkları ayrımcılıkla ilgili başvurular ve çalışmaları bulunmaktadır. Kadın-erkek arasındaki fırsat eşitsizliğinin azaltılması için Kurum, başvurular özelinde sorunları çözmektedir. Aynı zamanda iletişim halinde olduğu idareler ve vermiş olduğu kararlar ile hem toplumda hem de idareler nezdinde farkındalık artırıcı çalışmalar yürütmektedir.

Konuyla ilgili 27'nci Yasama Dönemi'nde kurulan Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda Başdenetçi ve kadından sorumlu denetçi tarafından sunum gerçekleştirilmiş olup, kadına yönelik şiddetin sebeplerine ilişkin yer verilen genel bazı tespit ve öneriler hakkında Kurum katkıları bulunmaktadır. Ombudsman'ın tavsiyeleri ile aynı doğrultuda, 30.11.2021 tarihinde yapılan değişiklik ile çocuk teslimi işlemleri, taşınır mal teslimine ilişkin hükümleri düzenleyen mevzuattan çıkarılıp 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda düzenlenmiştir.[909]

5.13.7 Kamu Denetçiliği Kurumuna Kadına Şiddet ve Ayrımcılık Konusunda Yapılan Başvurular

Kurum tarafından konu ayrımı yapılmaksızın gelen tüm başvurular il bazında incelendiğinde İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Manisa illerinin ilk beş sırada yer aldığı görülmektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere sadece sınırlı sayıda konu istatistiklerde yer almaktadır. Belirtildiği üzere şiddet ve ayrımcılık genel olarak özel şahıslar tarafından gerçekleştirildiğinden ve yargıya intikal ettiğinden 2024 yılında kadın hakları alanında 23 adet, ailenin korunması başlığı altında 33 adet, her türlü ayrımcılığın önlenmesi başlığı altında

[909] Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve 18976 sayılı cevabi yazı.

5 adet başvuru Kuruma ulaşmıştır. Buna karşılık, başvuru konusundan bağımsız olarak Kurum, yapılan başvuru konular arasında, kadına karşı şiddet veya ayrımcılık içeren işlem veya uygulama tespit ettiği durumlarda başvuruları ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde kadına yönelik şiddetin ayrımcılık temelli bir insan hakkı ihlali olduğu perspektifiyle, ayrımcı politika ve uygulamaları önleyici bir yaklaşımla incelemektedir.

Kurum tarafından verilen tavsiye kararlarına uymayan idarelerin gerekçeleri ayrıca incelenmektedir. Söz konusu gerekçelerin Kurum tarafından haklı/yerinde bulunmaması durumunda ilgili idareler, yılsonunda TBMM'ye çağrılarak idarelerin tavsiye kararlarına uymama gerekçelerini bir kez de Gazi Meclis önünde açıklamaları istenilmektedir. TBMM'de bulunan Dilekçe Komisyonu ile İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun birleşmesinden oluşan Karma Komisyon tarafından gerçekleştirilen yıllık raporlarda yer alması ve görüşme gerçekleşmesi ile yetkisini TBMM'den alan Ombudsman'a milletvekilleri tarafından verilen destek ile idareler üzerinde manevi bir kamuoyu baskı aracı oluşturulmaktadır.

Örneğin kadına karşı şiddet mağduru olduğu için sığınma evinde kaldığı halde aile mahkemesinin kararı olmadığı için nakil talebi kabul edilmeyen bir kadın hakkındaki Kurumun tavsiye kararına idarece uyumaması üzerine, konunun muhatabı Sağlık Bakanlığı yetkilileri TBMM'deki Karma Komisyona davet edilmiştir. İdare tarafından Komisyon önünde açıklama yapılmış ve gerekçeler sunulmuştur. Toplantı sonrası ise ilgili idare, tavsiye kararına uyma yönünde uygulamasını değiştirmiştir.

Bu noktada tavsiye kararlarına uymayan idarelerin ayrıca kamuoyuyla paylaşmak yerine kötü örneği pekiştirmeden farklı kanallardan uygulamasını değişmesi yönünde ısrarlı çalışma gerçekleştirilmektedir. Amaç uyuşmazlık konusunun çözümlenerek müracaat etmeyen kişiler için de iyi yönetim ilkelerinin iyileşmesini sağlamaktır. Karar verilir verilmez uygulama değişmeden devam eden kararlar birkaç sene sonra uygulamanın ve hatta ikincil düzenlemenin değişmesi ile sonuçlanabilmektedir. Kurum politikası olarak iyi uygulama örnekleri kamuoyuyla paylaşılarak diğer idarelerin hukuka, hakkaniyete ve iyi yönetim ilkelerine uygunluk yönünden araştırma ve inceleme yapan Kurum tavsiye kararlarına uyulması konusunda idarelerin teşvik edilmesine gayret edilmektedir.

5.14 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU[910]

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadeleye ilişkin, ASHB tarafından yürütülmekte olan eylem ve faaliyet planlarındaki YÖK Başkanlığı'nın görev ve yetkileri altında belirlenmiş olan faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Ayrıca; üniversitelerin yürüttüğü faaliyetlerin takip edilmesi, yönlendirilmesi, özellikle akademik çalışmalar hakkında düzenli veri ve bilgi akışı sağlanması konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede; YÖK ve üniversitelerin rolü, konuya ilişkin farkındalık artırma ve bilinçlendirme çalışmaları gibi konular da bu başlık altında ele alınmıştır.

YÖK'te sözleşmeli, kadrolu ve işçi pozisyonunda çalışmakta olan 588 personel bulunmaktadır. Bu personelin 255'i kadın, 333'ü erkektir. Yönetici pozisyonunda çalışan idareciler incelendiğinde ise 12 daire başkanlığının üçünde; iki müşavirlik biriminin birinde kadın yöneticinin bulunduğu görülmektedir. Söz konusu daire başkanları ve müşavir; Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığında, Tanıma ve Denklik Hizmetleri Dairesi Başkanlığında, Vakıf Yükseköğretim Kurumları Daire Başkanlığında ve Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği'nde görev almaktadırlar.

Türkiye geneli toplam öğrenci sayısı 7.330.932; toplam öğretim üyesi sayısı 104.914; toplam öğretim elemanı sayısı ise 184.021'dir. Öğrenci sayıları incelendiğinde 2024-Mayıs itibarıyla; öğrencilerin 3.873.437'si kadın, 3.457.495'i ise erkektir. Yükseköğretim öğrenci ortalamasına bakıldığında kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %52,84'tür. Bu öğrencilerden ön lisans derecesinde olan 1.424.185 erkek öğrenci (yüzde 45,78), 1.687.053 kız öğrenci (yüzde 54,22) olmak üzere toplam 3.111.238 öğrenci bulunmaktadır. Lisans derecesinde 1.793.020 erkek öğrenci (yüzde 47,96), 1.945.220 kız öğrenci (yüzde 52,04) olmak üzere toplam 3.738.240 öğrenci bulunmaktadır. Yüksek lisans derecesinde 189.810 erkek öğrenci (yüzde 50,16), 188.579 kız öğrenci (yüzde 49,84) olmak üzere toplam 378.389 öğrenci bulunmaktadır. Doktora derecesinde ise; 50.480 erkek öğrenci (yüzde 48,98), 52.585 kız öğrenci (yüzde 51,02) olmak üzere toplam 103.065 öğrenci bulunmaktadır.

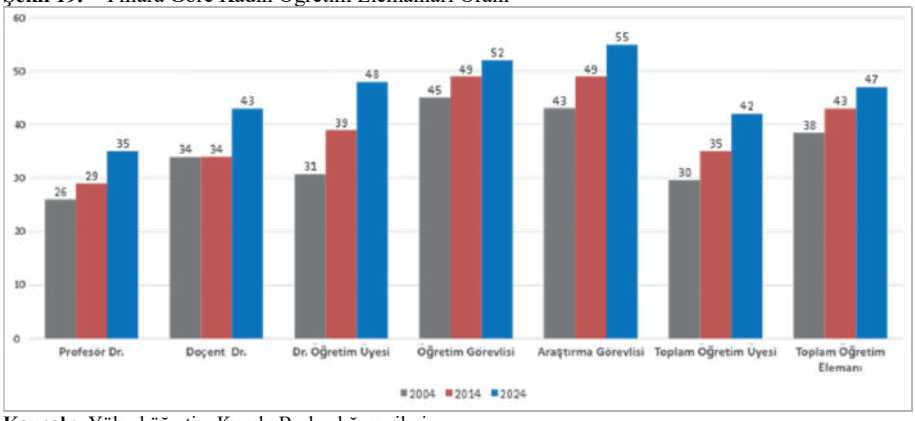
2003-2004 döneminde yükseköğretimde 1.098.565 erkek öğrenci (yüzde 58), 784.065 kadın öğrenci (yüzde 42) olmak üzere toplam 1.882.630 öğrenci öğrenim görmüştür. 2014-2015 döneminde 3.276.658 erkek öğrenci (yüzde 54), 2.786.228 kadın öğrenci (yüzde 46)

[910] Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca Komisyona sunulan 06.02.2025 tarih ve E-34249659-602.99-9254 sayılı cevabi yazı.

olmak üzere toplam 6.062.886 öğrenci öğrenim görmüştür. 2024-2025 yılında ise bu oranlar artarak devam etmektedir. Bu yıllarda 3.457.495 erkek öğrenci (yüzde 47), 3.873.437 kadın öğrenci (yüzde 53) olmak üzere toplam 7.330.932 öğrenci öğrenim görmektedir.[911]

Yükseköğretimdeki akademik personel sayıları incelendiğinde; 97.987 erkek (yüzde 53,35), 85.680 kadın (yüzde 46,65) görev yapmaktadır. Profesör unvanında 24.881 erkek profesör (yüzde 65,3), 13.223 kadın profesör (yüzde 34,7) bulunmakta olup toplam profesör sayısı 38.104'dür. Doçent unvanında 14.570 erkek doçent (yüzde 57,21), 10.896 kadın doçent (yüzde 42,79) bulunmakta olup toplam doçent sayısı 25.466'dır. Doktor öğretim üyesi unvanında 23.032'si erkek (yüzde 52,19), 21.097'si kadın (yüzde 47,81) olmak üzere toplam 44.129 doktor öğretim üyesi bulunmaktadır. Araştırma görevlisi unvanının 17.976'sı erkek (yüzde 45,35), 21.659'u kadın (yüzde 54,65) olmak üzere toplam 39.635 araştırma görevlisi bulunmaktadır. Öğretim görevlisi unvanında toplam 36.333 personel bulunmakta olup 17.528'i erkek (yüzde 48,24), 18.805 'i kadın (yüzde 51,76)'dır.

Şekil 19. Yıllara Göre Kadın Öğretim Elemanları Oranı

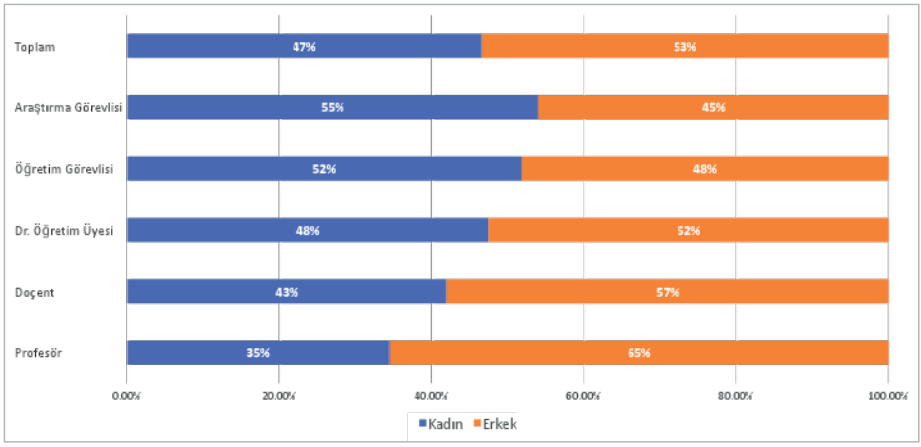
Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı verileri.

Tablo incelendiğinde, on yıllık periyotlarla 2004, 2014 ve 2024 yılları arasında profesör doktor, doçent doktor, doktor öğretim üyesi, öğretim görevlisi ve araştırma görevlisi olmak üzere tüm unvanlarda kadın personel sayısında artış olduğu görülmektedir. Genel değerlendirmede ise tüm akademik kadrolarda toplam kadın öğretim üyesi ve toplam kadın öğretim elemanı sayılarında da artış olduğu görülmektedir.[912]

[911] Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından Komisyona yapılan 04.02.2025 tarihli sunum.

[912] Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından Komisyona yapılan 04.02.2025 tarihli sunum.

Şekil 20. Öğretim Elemanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Verileri (2024).

Tablo incelendiğinde öğretim elemanlarının kadın-erkek cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, toplamda tüm öğretim elemanları açısından bakıldığında yüzde 53'ü erkek, yüzde 47'si kadın öğretim elemanlarından oluşmaktadır[913].

Tablo 54. Yükseköğretim Kurumlarında Çalışan Kadın Yönetici Kadro Sayısı

Görev	Erkek	Kadın	Toplam	Kadın Çalışma Oranı (%)
Rektör	181	16	197	8,1
Dekan	1.433	466	1.899	24,5
Dekan Yardımcısı	1.679	977	2.656	36,8
Bölüm Başkanı	6.478	3.433	9.911	41,6
Bölüm Başkan Yardımcısı	1.893	1.350	3.243	41,6
MYO/Yüksekokul Müdürü	748	235	983	23,9
MYO/Yüksekokul Müdür Yardımcısı	1.212	527	1.739	30,3
Enstitü Müdürü	285	109	394	27,7
Enstitü Müdür Yardımcısı	410	234	644	36,3
Arş. Uyg. Merkezi Müdürü	1.401	635	2.036	31,2

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı verisi (2025).

Tablo incelendiğinde tüm üniversitelerdeki birimlerin yönetici pozisyonlarındaki kadroları incelendiğinde 197 rektör görev yapmakta olup 181'i erkek (yüzde 91,9), 16 (yüzde 8,1)'sı kadındır. Dekan kadrosu incelendiğinde 1.433'ü erkek (yüzde 75,5), 466'sı kadın (yüzde 24,5) olmak üzere toplam 1.899 dekan görev yapmaktadır. Dekan Yardımcısı kadrosuna bakıldığında ise 2.656 Dekan Yardımcısının 1.679'u erkek (yüzde 63,2), 977'si

[913] Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından Komisyona yapılan 04.02.2025 tarihli sunum.

kadın (yüzde 36,8)'dır.

2023 YKS ile birlikte 34 yaş üstü kadınlara yönelik ek kontenjan tahsis edilmiştir. Başarı sırası aranan programlar haricinde 2023 yılında 20.991 kontenjan açılmış 20.409 kadın bu kontenjanlara yerleşmiştir. 2024 yılında ise 14.452 kontenjana ek yerleştirme kontenjanları ile 15.138 kadın yerleşmiştir.[914]

Yükseköğretim kurumlarında kadın çalışmalarına yönelik;

- Üniversitelerde 97 Devlet, 24 Vakıf yükseköğretim kurumunda toplam 101 uygulama ve araştırma merkezi vardır.
- Lisansüstü program olarak 28 üniversitede; 39 yüksek lisans ve 7 doktora olmak üzere 46 lisansüstü program vardır.
- 150 yükseköğretim kurumunda 2022-2025 yılları arasında kadınlarla ilgili, kadın sorunları ya da kadın ve aile çalışmalarıyla ilgili araştırma merkezlerinde 1.401 akademik faaliyet (sempozyum, konferans, eğitim vb.) gerçekleşmiştir.
- Son yıllarda bazı üniversiteler tarafından müfredata eklenen "*Üniversite hayatına giriş 101 dersi*" özellikle kadına şiddetle mücadele konusunda farkındalık yaratmaktadır. Bu dersin programı içerisinde sadece kadına değil, şiddetle mücadele konusunda pogram müfredatı yer almaktadır.
- Yükseköğretim kurumlarında; fırsat eşitliği, insan hakları, kadın hakları ve kadına şiddet konularında yapılan 10.336 tez ve yayın bulunmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarında kadınla ilgili YÖKSİS-YÖK TEZ verilerine bakıldığında fırsat eşitliği, insan hakları, kadın hakları ve kadına şiddet konularında 480 tez, 9.856 yayın olmak üzere toplam 10.336 akademik çalışma konusu kayıtlıdır.

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) kapsamında aşağıdaki çalışmalar yürütülmektedir

- ASHB ile 2025 yılı faaliyet planı kapsamında topluma hizmet bağlamında, Bakanlığın veya il müdürlüklerinin destekleyeceği konuyla ilgili panel, konferans vb. etkinliklerin yapılacaktır.
- Hazırlanacak olan Kadına Yönelik Şiddet Konulu Araştırmalar için Planlama ve Uygulama Kılavuzuna yükseköğretim kurumları tarafından katkı sağlanacaktır.
- Gönüllülük esası çerçevesinde, aile ve kadın çalışmaları alanında uygulama ve araştırma merkezi bulunan yükseköğretim kurumlarına katkı sağlanacaktır.

[914] Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından Komisyona yapılan 04.02.2025 tarihli sunum.

- Yine aynı faaliyet planında yer alan "*Üniversite Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutum ve Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma Gerçekleştirilecektir*" faaliyeti kapsamında 2024-2025 yılı itibarıyla üniversite öğrencilerine yönelik memnuniyet anketi düzenlenmiştir.

5.15 KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI[915]

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulduğu günden bu yana girişimciliğe yönelik önemli projeler yürütmekte ve destekler sağlamaktadır. 2010 yılından bu yana tüm ülke çapında ücretsiz ve herkesin katılımına açık Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri vermekte olup bu kapsamda bugüne kadar 1,8 milyondan fazla vatandaşın söz konusu eğitimlere katılımı sağlanmıştır. Bu eğitimlere talep gün geçtikçe arttığı için Temmuz 2019'da KOSGEB bu hizmetini elektronik ortama taşıyarak girişimcilik eğitimlerini uzaktan eğitim metodu ile (online) ücretsiz Geleneksel Girişimcilik Eğitimi ve İleri Girişimcilik Eğitimi şeklinde tüm vatandaşların istifadesine sunmuştur.

27.01.2025 tarihli KOSGEB Rapor Servis verileri aşağıda yer almakta olup bu rakamlarda; üniversiteler tarafından örgün eğitim ile verilen (Başkanlıkça onaylanan) dersleri ve MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ile yapılan protokol kapsamında onaylanan dersleri geçen öğrenci sayıları hariç tutulmuştur. Tablo 55'te de görüldüğü üzere; 2010 yılından 2020 yılına kadar sunulan Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerine katılanların %47,20'si kadın girişimci adayıdır.

[915] KOSGEB tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve E-61138410-041.02-539810 sayılı yazı.

Tablo 55. 2009-2020 Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri

Yıllar	Kadın Girişimci Sayısı	Erkek Girişimci Sayısı	Toplam	Yüzde
2009	6	10	16	37,50
2010	3.158	4.337	7.495	42,13
2011	17.498	22.910	40.408	43,30
2012	24.787	31.682	56.469	43,89
2013	38.761	45.565	84.326	45,97
2014	52.613	58.879	111.492	47,19
2015	56.186	62.557	118.743	47,32
2016	104.711	128.202	232.913	44,96
2017	134.237	145.064	279.301	48,06
2018	101.390	101.151	202.541	50,06
2019	55.961	59.019	114.980	48,67
2020	1.815	1.893	3.708	48,95
TOPLAM	**591.123**	**661.269**	**1.252.392**	**47,20**

Kaynak: KOSGEB Rapor Servis verileri.

Temmuz 2019'da uygulamaya alınan ücretsiz online girişimcilik eğitimleri kapsamında Katılım Belgesi alan kişi sayısının dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 56. 2019-2025 Ücretsiz Online Girişimcilik Eğitimleri Kapsamında Katılım Belgesi Alan Kişi Sayıları

YIL	EĞİTİM TÜRÜ	Geleneksel Girişimcilik Eğitimi (Uzaktan Eğitim)			İleri Girişimcilik Eğitimi (Uzaktan Eğitim)		
	CİNSİYET	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2019	Sayı	15.423	9.599	**25.022**	6.384	2.937	**9.321**
	%	61,64	38,36	**100**	68,49	31,51	**100**
2020	Sayı	70.628	45.189	**115.817**	33.819	17.578	**51.397**
	%	60,98	39,02	**100**	65,8	34,2	**100**
2021	Sayı	97.004	68.476	**165.480**	50.596	30.512	**81.108**
	%	58,62	41,38	**100**	62,38	37,62	**100**
2022	Sayı	89.139	64.953	**154.092**	46.620	29.908	**76.528**
	%	57,88	42,12	**100**	60,9	39,1	**100**
2023	Sayı	64.129	49.283	**113.412**	34960	24182	**59142**
	%	56,54	43,46	**100**	59,11	40,89	**100**
2024	Sayı	50.981	43.061	**94.042**	29.549	21.886	**51.435**
	%	54,21	45,79	**100**	57,44	42,56	**100**
2025	Sayı	3.555	2.912	**6.467**	1.772	1.479	**3.251**
	%	57,97	45,03	**100**	54,5	45,5	**100**

Kaynak: KOSGEB Rapor Servis verileri (2025*).*

5.15.1 Girişimci Destek Programı

KOSGEB tarafından uygulamakta olan Girişimci Destek Programı kapsamında gerek ulusal gerekse makropolitika dokümanlarında yer alan hedefler doğrultusunda belirlenen sektörler öncelikli olmak üzere yeni kurulan işletmelerin desteklenerek sürdürülebilirliklerini sağlamak hedeflenmektedir.

Söz konusu programlar kapsamında destek sağlanacak hedef kitlenin, girişimcilik

eğitimi sonrası işini kurarak İdare Başkanlığına elektronik ortamda başvuru yapabilmektedir. Girişimcinin başvuru yapmadan önce geleneksel girişimci eğitimini ve ileri girişimci eğitimini tamamlamış olması gerekmektedir.

Girişimci Destek Programı'ndan yararlanacaklar için İş Kurma Desteği kapsamında Kuruluş (Gerçek kişi işletmesi için 10.000 TL, sermaye şirketi için 20.000 TL) ve Personel Giderleri Desteği (sağlanan istihdamla doğru orantılı) olacak şekilde hibe destek sağlanmaktadır. İş Geliştirme Desteği kapsamında ise Personel Giderleri Desteği, Makine-Teçhizat ve Kalıp Giderleri Desteği, Yazılım Giderleri Desteği ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği olacak şekilde 1.500.000 TL üst limitli geri ödemeli destek sağlanmaktadır.

Girişimci Destek Programı kapsamında İş Kurma Desteğinde girişimcinin kadın olması durumunda kuruluş desteğine 10.000 TL, İş Geliştirme Desteğinde girişimcinin kadın olması durumunda destek üst limitine 150.000 TL ilave edilmektedir.

5.16 BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU[916]

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) 2000 yılında 4502 sayılı Kanun ile Telekomünikasyon Kurumu adı ile kurulmuştur. 2008 yılında yayımlanan 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu kapsamında çeşitli değişiklikler yapılırken Kurumun adı BTK olarak değiştirilmiştir.

BTK görev ve çalışmaları ile; bilgi ve iletişim sektöründe etkin ve sürdürülebilir rekabeti tesis etmek, ilgili tarafların hak ve menfaatlerini koruyarak memnuniyetlerini artırmak ve teknolojik gelişmeleri teşvik etmek suretiyle bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak, internet erişiminin daha fazla yaygınlaştırılarak Türkiye'nin dijital dönüşüm sürecinin hızlandırılması ve bilgi toplumu olma hedefine yaklaştırılması, "*5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun*" kapsamında internet ortamında işlenen belirli suçlarla mücadele etmekle görevli ve yetkili olup internetin güvenli kullanımı ve bilişim şuurunu geliştirmeye yönelik çalışmalarını ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde sürdürmeyi hedeflemektedir.

28.01.2025 tarihli Komisyon toplantısında BTK Başkan Yardımcısı Abdulkerim GÜN tarafından; Kurum olarak temel hedeflerinin, dijital dünyada düzeni sağlarken bireylerin hak ve özgürlüklerini korumak ve tüm kullanıcılar için güvenli bir dijital deneyim sunmakta

[916] Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun 28.01.2025 tarihli Komisyon sunumu.

olduğu, Kurumun bu kapsamda hem sektörde etkin rekabetin tesisi hem de sektörün düzenlenmesi rolünü üstlenmiş olduğu belirtilmiştir. Günümüzde internet, hayatımızın ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir, ancak bu dijital dünyanın sunduğu olanakların yanı sıra özellikle çocuklar ve kullanıcılar için önemli riskler de mevcuttur; ilk olarak siber zorbalık, hakaret, tehdit ve küçük düşürücü davranışlarla bireylerin çevrim içi ortamda hedef alınmasını ifade etmektedir. Bu tür saldırılar mağdurların psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu kapsamda, internet ortamında yayılan zararlı içeriklerle etkin mücadele için gerekli araçlar TBMM aracılığıyla ihdas edilmiş ve bu araçların bir kısmı adli mercilerde bir kısmı ise BTK bünyesinde bırakılmıştır. Bu çerçevede, internetin bilinçli ve güvenli kullanımına yönelik faaliyetler bir tarafta diğer tarafta ise yasa dışı içeriklerle etkin mücadele yer almakta olup burada erişimin engellenmesi, içeriğin çıkarılması gibi prosedürler kullanılmaktadır. İçeriğin çıkarılması ve erişimin engellemesi noktasında, yasa dışı içerikle mücadelede her kurum kendi uzmanlık alanında işlem tesis etmektedir. BTK ise; 5651 sayılı Kanun kapsamında kendisine yüklenen görevler çerçevesinde; içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi işlemlerinin gereğini yerine getirmekte; bu bağlamda, katalog suçlara yönelik olarak 5621 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi, millî güvenlik ve kamu düzenine yönelik olarak ise Kanun'un 8/A maddesi, özel hayatın gizliliği ihlali durumlarında ise 9/A maddesi özelinde düzenlemektedir.[917]

5.16.1 Sosyal Ağ Sağlayıcılar

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesine ilişkin düzenlemeler de içeren 13.10.2022 tarihli ve 7418 sayılı Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 18.10.2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2020 yılında 5651 sayılı Kanun'da yapılan düzenlemeler neticesinde sosyal ağ sağlayıcılar ile kurulan muhataplık ilişkisinin güçlendirilmesi ve sosyal ağlarda kullanıcı haklarının etkin bir şekilde korunması amacıyla 7418 sayılı Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun ile yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda; Türkiye'den günlük erişimi 10 milyondan fazla olan ağ sağlayıcılar için temsilci

[917] Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkan Yardımcısı Abdulkerim GÜN'ün 28 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4087

belirleme ve bildirme yükümlülüğü özelleştirilmiş olup bu temsilci, sosyal ağ sağlayıcıyla muhataplık ilişkisini kuvvetlendirmek amacıyla teknik, hukuki, idari mali yönlerden tam yetkili kılınmıştır. Yapılan düzenlemelerle sosyal ağ sağlayıcılara temsilci belirleme ve bildirme yükümlülüğünün yanı sıra çocuklara özgü ayrıştırılmış hizmet sunulması, kullanıcılarının haklarının korunmasına yönelik yapılacak düzenlemelere uyulması gibi ek yükümlülükler getirilmiştir. Türkiye'de sosyal ağ sağlayıcıları; X (eski ünvanıyla Twitter), Instagram, Facebook, Youtube, TikTok, Linkedin, Dailymotion, Pinterest temsilci belirleme ve bildirme yükümlülüğünü yerine getirmiştir.

5.16.2 Bilinçlendirme ve Farkındalık Eğitimleri

Öğrenciler, ebeveynler, kamu kurumları, STK'lar ve BTK Akademi ile talep eden tüm kullanıcılara yönelik farkındalık eğitimleri gerçekleştirilmektedir. İlgili eğitimlerde dijital etik, siber zorbalık, dijital mahremiyet, dijital güvenlik, dijital hak ve sorumluluklar, dijital ortamda sağlık, dijital oyunlar, dijital iletişim gibi konu başlıkların ele alınmaktadır.

İnternetin bilinçli ve güvenli kullanımı konusunda farkındalıkların artırılması amacıyla birçok ülkede bilinçlendirme çalışmalarına öncelik verilmektedir.

Avrupa'da bilinçlendirme çalışmaları INSAFE (European Safer Internet Network) ağı çerçevesinde yürütülmektedir. NSAFE ağı tarafından her yılın şubat ayında organize edilen Güvenli İnternet Günü (GİG), Ülkemizde de 2010 yılından itibaren düzenlenmektedir.

BTK tarafından düzenlenen organizasyonlar;

18-19-20 Aralık 2018 tarihlerinde 42 saat süreli eğitsel ve sosyal sorumluluk mesajlı oyun maratonu yarışması gerçekleştirilmiştir.

Aralık 2021 tarihinde; ASHB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Bahçeşehir Üniversitesi, Gülhane Eğitim Araştırma Hastanesi, Çukurova Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Türkiye Oyun Geliştiricileri Derneğinin desteği ve konularında uzman yetkililerin katılımı ile Dijital Oyunlarda Farkındalık (Fırsat ve Riskler) çalıştayı düzenlenmiştir.

17 Mayıs 2022 tarihinde, Bilişim Teknolojileri Eğitimcileri Derneği, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Ankara Eğitim Platformu ve BTK iş birliğinde Dijital Oyunlar Semineri ve Çalıştayı düzenlenmiştir.

11-13 Nisan 2018 tarihlerinde "*Dijital Oyunlar*" temalı Uluslararası Çocuk ve Bilgi Güvenliği Kongresi, Ankara Üniversitesi ve BTK iş birliğinde; (mülga) ASHB, MEB ve Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı destekleriyle düzenlenmiştir.

II. Uluslararası Dijital Oyunlar Kongresi; 2-5 Aralık 2024 tarihleri arasında BTK ve Ankara Üniversitesi iş birliğiyle gerçekleştirilmiştir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Dergisi (BTKDergi), BTK tarafından yayımlanan hakemli ve akademik dergidir. Dergide, Türkçe ve İngilizce olmak üzere; makale, çeviri, kitap tanıtımı ve araştırma raporları yayımlanmaktadır. Dergide; Yeni Medya ve İletişim, Siber Güvenlik, Haberleşme Teknolojileri, Yapay Zekâ, Bilgi Toplumu, Bilişim Hukuku, Nesnelerin İnterneti, Büyük Veri, Dijital Mahremiyet, Blok Zinciri Teknolojisi, Dijitalleşme ve Toplum konularındaki çalışmalara yer verilmektedir

Türkiye'deki Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Oynama Alışkanlıkları ve Türkiye'deki Çocukların ve Ebeveynlerin Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanım, Deneyim ve Alışkanlıklarına ilişkin araştırma raporları hazırlanmıştır.

5.16.3 Güvenli İnternet

BTK bünyesinde 2016 yılında kurulan Güvenli İnternet Merkezi (www.gim.org.tr) internetin güvenli ve bilinçli kullanımını teşvik eden önemli bir yapıdır. Bu merkezde internetin güvenli kullanımına ilişkin bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri yürütülmekte, internetin riskleri konusunda toplum bilgilendirilmektedir. Güvenli İnternet Merkezi 3 ana birimden oluşmakta olup bunlar; bilinçlendirme merkezi, internet yardım merkezi ve ihbar merkezleridir. Bu birimler internet kullanıcılarının karşılaştığı sorunlara çözüm sunarken farkındalık yaratma görevini de üstlenmiştir. Bilinçlendirme merkezi, internetin bilinçli ve güvenli kullanımı noktasında farkındalık yaratmak için çalışma yürüten birimdir. Bu merkezde internetin güvenliği ve etkin kullanımı hakkında eğitimler düzenlenmekte olup broşürler, spotlar ve afişler hazırlayarak toplumun farklı kesimlerine ulaştırılmakta ve "guvenliweb.org.tr" üzerinden on-line bilgiler paylaşılmakta ve toplumun bilinçlenmesi teşvik edilmektedir. Bilinçlendirme faaliyetleri hem bireyler hem de STK'lar ve özel sektör iş birliğiyle yaygınlaştırılmaktadır. Kurum bilinçlendirme ve farkındalık eğitimleri kapsamında her yıl yüz yüze ve çevrim içi olarak eğitimler düzenlemektedir. 2024 yılı itibarıyla 120 farklı eğitim gerçekleştirilmiş ve bu süreçte toplam 23 bin kişiye ulaşılmıştır. Güvenli İnternet Merkezi'nin kurulmasından bu yana ise toplamda 1.300 eğitim verilmiş, 210 binden fazla vatandaşa ulaşılmıştır. Eğitimler özellikle çocuklar ve gençlerin internet kullanım becerilerini geliştirirken internetin riskleri konusunda da farkındalık kazanımlarını sağlamaktadır.

Yardım Merkezi, internet kaynaklı problemlere yönelik tavsiyeler ve yardım sunan bir danışma hattı olup teknik destek sunan bir merkez değildir. Yardım Merkezi ile; internet

kaynaklı yaşanabilecek olumsuzluklar karşısında internet kullanıcılarını doğru adrese yönlendirmek veya yaşadıkları problemlerin çözümüne uzman desteği ile katkı sunulması amaçlanmaktadır.

İhbar Merkezi, (www.ihbarweb.org.tr) internette karşılaşılabilecek yasadışı içeriklerle mücadele kapsamında gelen ihbarların değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla kurulmuştur. Bu kapsamda internetteki; çocukların cinsel istismarı, müstehcenlik, sağlık için tehlikeli madde kullanımı, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama, intihara yönlendirme, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçlarıyla ve Atatürk aleyhine işlenen suçlarla mücadele edilmektedir. İhbar web, çocukların cinsel istismarının önlenmesine ilişkin olarak kurulan Uluslararası İnternet İhbar Merkezleri Birliği (INHOPE) üyesi olup gelen ihbarlar anlık olarak değerlendirilip istismara ilişkin yayınlar ivedilikle engellenmektedir. Çocukların cinsel istismarı başta olmak üzere internetin yasadışı içeriğiyle mücadele konusunda uluslararası iş birliğinin gerekliliği kapsamında, BTK İnternet Bilgi İhbar Merkezi, AK tarafından desteklenen 42 ülkede faaliyet gösteren 46 ihbar merkezinin üyesi olduğu INHOPE'a 2011 yılında üye olmuştur.

Bilinçlendirme Merkezi Portalı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı kapsamında; internetin sunduğu fırsatlar ve getirdiği riskler konusunda başta çocuklar ve gençler olmak üzere internet kullanıcılarını bilgilendirmek, bu amaçla eğitim çalışmaları ve bilinçli internet kullanımı konusunda farkındalık faaliyetleri yapmak amacıyla kurulmuştur

İnternetin Bilinçli ve Güvenli Kullanımı İçin Bilgi Destek Hattı (141); internette yasadışı içerikler, internet ve mahremiyet, internette bilgi güvenliği ve alışveriş, sosyal ağ platformları, güvenli internet hizmeti, dijital oyunlar, siber zorbalık, internet ve sağlık gibi konu başlıklarında bilgilendirme ve yardım sağlayan destek hattıdır.

2018 yılı sonunda faaliyete geçirilen Güvenli Oyun Portalı www.guvenlioyna.org.tr üzerinden oyunların olumlu ve olumsuz yönleri incelenmekte, sıklıkla oynanan oyunların analizi yapılmakta, eğitsel ve iş birliğine dayalı oyunların oynanması teşvik edilmektedir.

İnternet Yardım Merkezi Portalı; internet sitesi üzerinden vatandaşların internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı kapsamında yaşadıkları problemlere yönelik çözüm önerileri sunmaktadır. Problemleri doğru adrese yönlendirme, belirlenen konu başlıklarında çözüm bulma, içerikte bulunmayan sorunlar için yardım formu, görev alanı dışındaki konuları ilgili bakanlıklara yönlendirme şeklinde dört adımda kullanıcılara internet yardımı sunmaktadır.

5.17 TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

Cinsiyet istatistikleri; kadın erkek fırsat eşitliği konusunda mevcut durumu anlamak, kadın ve erkekler arasında kaynaklara ve ondan elde edilecek faydalara erişmedeki farklılıkları ortaya koymak ve ilgili politikalar geliştirmek için önemli veriler sunmaktadır. Bu istatistikler, cinsiyet eşitliği konusunda atılması gereken adımları belirlemek için önemli bir temel oluştururken, aynı zamanda kadın erkek fırsat eşitliği konusunda farkındalık yaratma açısından da büyük bir rol oynamaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde, cinsiyet istatistikleri ve göstergelerinin geliştirilmesi ile birlikte doğrudan ve/veya dolaylı olarak kadına yönelik şiddete yönelik verileri çeşitli araştırmalar yoluyla derlemektedir.

5.17.1 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması

Türkiye genelinde kadına yönelik şiddetin kaynakları ve türlerinin tespiti, bu konuda mevcut politika ve programların geliştirilmesi, hedeflenen politika ve programların oluşturulması, kadına yönelik aile içi şiddeti izlemek ve mücadele etmek için "*AB 2005 yılı Katılım Öncesi Mali Yardım Programı*" kapsamında Resmi İstatistik Programı'nda da yer alan "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*" ilk olarak 2008 yılında ve daha sonra 2014 yılında yapılmıştır. Araştırmalar Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiş olup, araştırmaların yürütücüsü ve yararlanıcısı ASHB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'dür. 2014 yılı araştırması sonuçları en güncel verileri içermekte olup, araştırmaya ilişkin sonuçlara[918] ilgili web sayfasından ulaşılabilmektedir.

2022-2026 yılı Resmi İstatistik Programı'nda da yer alan "*2024 Kadına Yönelik Şiddet Araştırması*" ASHB KSGM, TÜBİTAK, Marmara Üniversitesi ve TÜİK iş birliğinde yürütülmektedir. Çalışmanın soru kağıdı hazırlıklarını Marmara Üniversitesi TÜİK desteği ile tamamlamıştır. Araştırmanın içeriğinde fiziksel, cinsel, ekonomik, duygusal, ısrarlı takip ve dijital şiddete ilişkin konular yer almaktadır. Alan çalışması TÜİK tarafından Kasım 2024 - Ocak 2025 tarihleri arasında yapılarak tamamlanmıştır. Anket sonuçlarının, Mayıs 2025 sonunda TÜİK tarafından Haber Bülteni ile duyurulması planlanmaktadır. Ayrıca TÜİK, bu çalışma için mikro veri seti hazırlayıp TÜİK Web sayfasından sunacaktır.

[918] 2014 yılında uygulanan araştırmanın detaylı raporuna; https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf adresinden erişim sağlanabilmektedir.

5.17.2 Türkiye Aile Yapısı Araştırması

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA); Türkiye'deki ailelerin yapısını, bireylerin aile ortamındaki yaşam biçimlerini ve bireylerin aile hayatına ilişkin değer yargılarını tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Bu kapsamda; Türkiye'de ailelerin hanehalkı özellikleri, demografik bilgiler, ebeveynlerin bilgileri, çalışma hayatı ve gelir, evlilik, boşanma, sosyal algılar, aile içi ilişkiler, akrabalık ilişkileri, inanç, sosyal hayat ve alışkanlıklar, çocuk, yaşlı ve diğer toplumsal konulardaki değer ve tutumları ile aile sorunları hakkında bilgilerin toplanması, bunların çeşitli değişkenler açısından analiz edilmesi ve zaman içindeki değişimin belirlenebilmesine imkân sağlayacak verilerin elde edilmesi hedeflenmektedir.[919]

Bu bağlamda 2006, 2011, 2016 ve 2021 yıllarında yapılan TAYA; ASHB ile TÜİK arasında imzalanan protokoller kapsamında 2006, 2016 ve 2021 yıllarında TÜİK tarafından yürütülmüş, 2011 yılındaki ikinci çalışma ise ASHB tarafından özel bir kuruluşa yaptırılmıştır. Soru formu, ASHB tarafından oluşturulan ve TÜİK tarafından en son 2021 yılında tamamlanan araştırmanın alan uygulaması, 16 Ağustos-15 Kasım 2021 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Resmi İstatistik Programı'nda yer alan ve ASHB sorumluluğunda bulunan araştırmanın 2021 yılı uygulama sonuçları[920] TÜİK tarafından 01.04.2022 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bir sonraki uygulama 2026 yılında gerçekleştirilecektir.

5.17.3 İstatistiklerle Kadın E-Yayını ve Haber Bülteni

TÜİK, Türkiye'de toplum içinde kadın ve erkek arasındaki farklılıkların ortaya konulması, kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması, kadının toplum içindeki yerinin belirlenmesi ve sosyo-ekonomik kalkınma içinde kadının katkısının güçlendirilmesi amacıyla ulusal ve uluslararası politikaların üretilmesi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi için gerekli olan güvenilir ve güncel istatistikleri üretmektedir. Kadın istatistiklerine ilişkin ilk TÜİK yayını, 1992 yılında, "*İstatistiklerle Kadın*" adıyla 1927-1990 yıllarına ilişkin istatistikleri kapsayacak şekilde yayımlanmıştır. 1995 yılına gelindiğinde söz konusu yayın aynı adla ancak 1927-1992 yıllarına ilişkin istatistikleri içerek şekilde genişletilerek kullanıma sunulmuştur. 2010 yılından itibaren her yıl Mart ayında "*İstatistiklerle Kadın*" yayını TÜİK web sitesinde yayımlanmaktadır.

Fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere ulaşmada

[919] https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/turkiye_aile_yapisi_ara%C5%9Ftirmasi_2021.pdf
[920] https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/turkiye_aile_yapisi_ara%C5%9Ftirmasi_2021.pdf

bireyin cinsiyeti nedeni ile ayrımcılığa maruz kalmaması ve kadınların sosyal ve ekonomik konumlarını iyileştirmek için sorumluluğu bulunan tüm taraflarca çalışmalar yapılması ve olumsuz göstergelerin iyileştirilmesi gerektiği bir gerçektir. Bu amaçla, ilki 2012 yılında olmak üzere 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne özel olarak "*İstatistiklerle Kadın*" haber bülteni yayımlanmaktadır.[921] Bülten'in kapsamında "*nüfus, demografi, sağlık, eğitim, işgücü ve kazanç, şiddet, yoksulluk, seçilmiş meslekler ve siyasal yaşam*" gibi pek çok konu yer almaktadır.

5.17.4 Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti

Cinsiyet istatistikleri konusunda; 2008 yılından itibaren, TÜİK ilgili birimlerinin ve farklı kamu kurum ve kuruluşlarının ve üniversitelerin idari kayıt verileri ve anketlerinden yararlanılarak cinsiyet istatistikleri derlenmekte ve "*Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti*" başlığıyla TÜİK web sayfasında yayımlanmaktadır. TÜİK tarafından cinsiyet bakış açısıyla, ulusal ve uluslararası yeni göstergelerin takibi yapılmakta ve gösterge seti zenginleştirilmektedir.

TÜİK web sitesinde yayımlanan Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti, 14 başlık altında 98 göstergeyi içermekte ve yıllık olarak güncellenmektedir. TÜİK cinsiyet göstergeleri veri seti aşağıdaki 14 ana temadan oluşmaktadır (Tablo 59).

Tablo 57. Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti

TEMA	GÖSTERGE SAYISI
Aile Yapısı ve Yaşam Koşulları	7
Bilim, Teknoloji ve Bilgi Toplumu	4
Çalışma Hayatı ve İşgücü	14
Eğitim	9
Evlenme ve Boşanma	8
Doğurganlık	7
Karar Alma Süreçlerine Katılım	9
Nüfus ve Göç	5
Sağlık	10
Engellilik	3
Seçilmiş Meslekler	3
Şiddet ve Güvenlik	6
Zaman Kullanımı	4
Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri- Amaç 5	9
TOPLAM	**98**

Kaynak: TÜİK verileri.

TÜİK Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti tablolarına, TÜİK web sayfasından Nüfus ve

[921] "İstatistiklerle Kadın" haber bültenine aşağıdaki linkten ulaşılabilir: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2024-54076

Demografi ana konu başlığı altında yer alan Cinsiyet İstatistikleri alt kategori başlığından ulaşılabilmektedir.

5.17.5 Birleşmiş Milletler Cinsiyet Göstergeleri 52 Minimum Seti

Cinsiyet istatistikleri konusunda, ulusal düzeyde üretimi, uluslararası düzeyde karşılaştırılabilirliği olan BM İstatistik Komisyonu tarafından 2013 yılında kabul edilen "*BM Cinsiyet Göstergeleri 52 Minimum Seti*" TÜİK web sayfasında 5 başlık altında 54 gösterge olarak sunulmakta ve yıllık olarak güncellenmektedir.

Coğrafi kapsamı Türkiye olan gösterge setinde; TÜİK verileri olarak Hanehalkı İşgücü Araştırması, Zaman Kullanım Araştırması, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, Kazanç Yapısı Araştırması, Küresel Yetişkin Tütün Kullanımı Araştırması, Türkiye Sağlık Araştırması, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, Hayat Tabloları, Ulusal Eğitim İstatistikleri, Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri yer almakla birlikte, diğer kurum ya da kuruluşlardan (Sağlık Bakanlığı, MEB, ASHB, EGM, TBMM, Adalet Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Yükseköğretim Kurulu, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü) derlenen veriler de bulunmaktadır. BM tarafından belirlenen tanımlar doğrultusunda Birleşmiş Milletler Cinsiyet Göstergeleri Minimum Seti'nde yer alan göstergeler, ilgili TÜİK Daire Başkanlıkları ya da TÜİK dışındaki kurum/kuruluşlar tarafından hesaplanmaktadır.

5.17.6 Cinsiyet Eşitliği Endeksi Çalışması

Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE), AB bünyesinde faaliyet gösteren özerk bir kuruluş olup, AB üye ve aday ülkelerin cinsiyet eşitliği ile ilgili politika ve stratejilerini desteklemenin yanı sıra ülkelerin bu konudaki ilerlemelerini izlemek amacıyla Cinsiyet Eşitliği Endeksi geliştirilmiştir.

Cinsiyet Eşitliği Endeksinin ülkemiz için ilk defa resmi verilerle hesaplanması ve AB ülkeleri ile karşılaştırılabilir endeks değerinin elde edilmesi amacıyla TÜİK tarafından çalışmalar yürütülmektedir.

5.17.7 Zaman Kullanım Araştırması

İlk defa 2006 yılında uygulanan Zaman Kullanım Araştırması'nın ikincisi 2014-2015 yıllarını kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Zaman Kullanım Araştırması (ZKA) haber bülteninde; fertlerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu gibi

değişkenlere göre bir gününü hangi faaliyetlere ne kadar süre ayırarak geçirdikleri hakkında bilgiler yer almaktadır. 2014-2015 döneminde yapılan çalışmanın sonuçları, 4 Aralık 2015 tarihinde haber bülteni ve ekinde yer alan tablolar ile kamuoyuna sunulmuştur.[922]

Zaman Kullanım Araştırması'nın üçüncüsü 2025 yılında gerçekleştirilmektedir. 2025 yılı boyunca alan uygulaması devam edecek araştırmanın haber bülteninin 2026 yılı Haziran ayında, mikroveri setinin ise 2026 Kasım ayında yayımlanması planlanmaktadır.

5.17.8 Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri (Cinayet Sonucu Ölen Kadın İstatistikleri)

1931 yılından itibaren ölümlere ilişkin bilgiler, TÜİK tarafından formlar aracılığıyla derlenmeye başlamıştır. TÜİK, 2009 yılından itibaren Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) veri tabanında yer alan ölüm verisi ile Sağlık Bakanlığı, Ölüm Bildirim Sistemi'nden elde edilen ölüm nedeni verisini kullanarak Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri'ni yayımlamaktadır. Ölüm nedeni verisi, Ölüm Bildirim Sistemi'nden elde edilen ölüm bildirim formlarının DSÖ Uluslararası Hastalık Sınıflaması'na (UHS-10) göre ölümün altta yatan nedeni kodlanarak oluşturulmaktadır.[923]

İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı verilerinden oluşturulan Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri, TÜİK tarafından yıllık olarak haber bülteni ile kamuoyuna açıklanmaktadır. Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri kapsamında TÜİK, ölüm nedeni ve cinsiyete göre ölümler verisi ile Sağlık Bakanlığı Ölüm Bildirim Sisteminden elde edilen cinayet sonucu ölen kadın verisini de paylaşmaktadır. ICD-10 hastalık sınıflaması sisteminde, "*X85-Y09*" arası kodlar "*cinayet*" olarak tanımlanmıştır. Sağlık Bakanlığı ilgili birimleri ile Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ve TÜİK arasında veri alışverişi sağlayan Sağlık Bakanlığı Ölüm Bildirim Sistemine, hekim tarafından bu kodlarda girişi yapılan ölümlerin, cinayet sonucu meydana geldiği anlaşılmaktadır.

[922] https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Zaman-Kullanim-Arastirmasi-2014-2015-18627 (Erişim Tarihi: 18.02.2025)
[923] https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2023-53709&dil=1 (Erişim Tarihi: 20.03.2025).

5.18 DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Diyanet İşleri Başkanlığının görev ve yetkileri 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bu Kanuna bağlı olarak hazırlanan alt mevzuat ile düzenlenmiştir. Başkanlık, kadına yönelik şiddet, ayrımcılık ve aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak; 633 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin 7 numaralı alt bendinde yer alan "*Aile, kadın, gençlik ve toplumun diğer kesimlerine yönelik dinî konularda aydınlatma ve rehberlik yapmak*" görevlerini verine getirerek ailenin korunmasına katkı sağlanmak amacıyla: toplumun İslam dininde aile kurumunun önemi ile bu kurumun bireyleriyle birlikte korunmasına yönelik emir ve yasakları hakkında doğru bilgilendirilmesine, aile fertlerinin bilhassa kadın, genç ve çocuklara sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimler sonucu karşı karşıya kaldıkları riskler ve karşılaştıkları yeni sorunlar karşısında dinî bilgi ve manevi destek sunulmasına yönelik faaliyetler yürütmektedir.[924]

Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin "Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü" başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrasında "*Aile, kadın ve gençlik ile toplumun diğer kesimlerine yönelik dini konularda aydınlatma ve rehberlik yapmak.*" "*Aile ve dini rehberlik büro veya merkezlerinde görevli personele ihtiyaç duydukları donanımı kazandıracak eğitimlerin verilmesini sağlamak.*" "Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü" başlıklı 16'ncı maddesinin birinci fıkrasının (u) bendinde "Y*urt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın din eğitimi, aile. kadın, gençlik ve benzeri konularda projeler geliştirmek ve yürütülen projeleri desteklemek.*" görevleri Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

31.07.2017 tarihli ve 66202 sayılı Başkanlık onayı ile yürürlüğe giren Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesi'nin 25'inci maddesinde "*Diyanet Radyo ve Televizyonunda sahih kaynaklara dayalı doğru bilgi ile aile, kadın, çocuklar, gençler, engelli vatandaşlar, yurtdışında yaşayan soydaşlar ve toplumun tüm kesimlerinin ihtiyaç ve beklentilerine yönelik dini, tarihi, aktüel ve sosyo-kültürel programları yayınlamak.*", 25/A maddesinde "*Başkanlığın yayın politikaları doğrultusunda aile, kadın, çocuk, genç, engelli vatandaşlar, yurtdışında yaşayan soydaşlar ve toplumun tüm kesimlerine yönelik dini, tarihi, sosyal ve kültürel içerikler hazırlayarak uygun mecralarda yayımlamak.*" görevleri Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü uhdesine verilmiştir. Bunlara ek olarak kadına yönelik şiddetle

[924] Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Komisyona sunulan 04.02.2025 tarih ve E-1577247 sayılı yazı.

mücadele konusunda Aile ve Dini Rehberlik Büroları/Merkezlerine ilişkin 10.01.2019 tarihli ve 8150 sayılı Başkanlık onayı ile yürürlüğe giren "*Aile ve Dinî Rehberlik Büro veya Merkezleri Çalışma Yönergesi*" ile düzenleme yapılmıştır.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda toplumu bilinçlendirmek üzere hutbeler okunması, vaazlar verilmesi ve camilerde erkeklere yönelik zihniyet dönüşümünü sağlayacak eğitim programları düzenlenmesi Başkanlığın sorumluluğu altındadır. Ayrıca şiddete uğrayan kadınların başvurabilecekleri, rehberlik ve danışmanlık hizmeti alabilecekleri merkezlerin tanıtımı ile kadınlara yönelik bilinç yükseltme ve eğitim çalışmaları konusunda ulusal bir bilgilendirme kampanyası yürütülmesi de Başkanlık hedefleri arasındadır. Töre/namus cinayetleri konusunda çözüm önerilerinin hayata geçirilmesi hususunda ise Başkanlık, iş birliği yapılacak kurumlar arasında yer almaktadır.

Başkanlık ile ASHB arasında imzalanan protokol çerçevesinde çocuk evi, çocuk evleri sitesi ve çocuk destek merkezi, kadın konukevi ve huzurevi gibi sosyal hizmet kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulmaktadır.

Başkanlık, başta kadınlar olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin haklarına yönelik ihlallerin adalet ilkesiyle giderilmesi yönünde çaba göstermenin yanı sıra şiddetin her türlüsüne yönelik önleyici tedbirlere de büyük önem atfetmekte ve toplumu bu konularda bilinçlendirmek için çalışmalar yürütmektedir. Bu bağlamda zamanın getirdiği yeni sorumluluklar Başkanlığın faaliyet ve hizmet sahasını genişletmektedir.

Aileye yönelik hizmetler, 2011 yılından itibaren Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanlığı koordinesiyle yürütülmektedir. Konuya yönelik hizmet içi eğitim seminerleri, yazılı ve görsel materyal hazırlanması ve toplumun istifadesine sunulması, vatandaşlara sunulan eğitimler ile toplumsal duyarlılığı geliştirmek amacıyla faaliyetler yürütülmektedir. Aile ve dinî rehberlik büro/merkezleri, sahih dinî ve ahlâkî bilgilere sahip, aile olmanın sorumluluğunu taşıyan, bilinçli ve güçlü bireylerden oluşmuş sağlıklı bir aile yapısının oluşturulmasına ve korunmasına katkı sağlamak üzere hizmet vermektedir. Başkanlık 81 il ve 415 ilçe müftülüğüne bağlı 463 büro ve 33 merkez olmak üzere toplam 496 noktada bulunan aile ve dinî rehberlik büro/merkezinde 2.058'i erkek ve 2.567'sı kadın toplam 4.625 personel ile hizmet vermektedir.

Başkanlık, birlikte ve barış içinde yaşanan, birbirine saygı ve sevgi duyan bir dünyayı inşa etme çabasında yüce dinimizin hayat veren öğretisini yapı taşı kılmayı: kadının konumu ve onuru söz konusu olduğunda dinin, "*yanlışı onaylayıcı bir referans*" olarak kullanılmasını önlemeyi hedeflemektedir. Bu minvalde, aileyi kuşatan sorunlar, aile bireylerinin bilinçlendirilmesi, toplumun kırılgan kesimlerine manevi destek sunma görevlerini gerek yurt

içinde gerekse yurt dışında toplumsal talepleri karşılamaya elverişli bilgi, birikim ve donanıma sahip, ehil kadrolarla aralıksız olarak yerine getirmektedir.

Toplumun ihtiyaçlarına ve karşılaşılan sorunun niteliğine göre Başkanlık gerektiğinde ilgili kurumlarla iş birliğine önem vermektedir. Başkanlık 2011 yılından itibaren ASHB ile birlikte ailelere yönelik eğitim, danışmanlık ve sosyal hizmet modelleri geliştirmeye, bu modellerin uygulamasına yönelik öneriler ortaya koymaya ve materyal hazırlamaya dayanan iş birliği protokolü çerçevesinde çalışmalarını sürdürmektedir. Ayrıca, "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı*" (2016-2020). "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*" (2021-2025), "*Kadının Güçlendirilmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı*" (2018-2023) ve "*Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı*" (2023-2028), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı*" (2020-2021) çerçevesinde farkındalık oluşturmakla sorumlu kurumlar arasındadır.

31.12.2024 tarihi itibariyle Başkanlığın personel sayısı 144.789 olup bu personelin 114.127'si erkek, 30.662'si ise kadındır. Başkanlık merkez teşkilatındaki 5 adet başkan yardımcısı kadrosunda (1), 7 adet genel müdür kadrosunda (1), 45 adet daire başkanı kadrosunda (9) kadın personel istihdam edilmektedir. Taşra teşkilatının yönetici kadrolarından olan ve 280 adet il müftü yardımcısı kadrosunda (77) kadın personel istihdam edilmektedir.

5.18.1 Aile ve Dini Rehberlik Büro ve Merkezlerinde Dinî Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri ve Toplumsal Sorunlara Yönelik Yürütülen Çalışmalar

İl ve ilçe müftülükleri bünyesindeki manevî danışmanlık ve rehberlik birimleri olan aile ve dinî rehberlik büro/merkezlerinde, yöneltilen sorular görev alanı kapsamında cevaplanmakta ve manevi destek sunulmaktadır. Aile ve dinî rehberlik büro/merkezlerine 2012-2023 yılları arasında aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet kapsamında toplam 9.515 başvuru yapılmıştır.

Din görevlilerine resmî hizmet tanımlarına uygun olarak, din hizmetinin doğru ve etkin şekilde sunumunun yanı sıra vatandaşlarla iç içe olmaları sebebiyle, danışmaya yönelik pek çok müracaat yapılmaktadır. Aile ve Dinî Rehberlik Büro/Merkezlerinde görevli personel dinî rehberlik hizmeti sunarken aynı zamanda ihtiyaca göre sağlık, hukuk ve güvenlik gibi konularda kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirme yapmaktadır.

Aile ve dini rehberlik büroları/merkezleri aracılığıyla; 2012-2023 yılları arasında aile içi şiddet konusunda 1.981, çalışma hayatı ve kadın konusunda 299, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda 1.089, İslam'a göre kadın hakları konusunda 2.430, çocuk hakları konusunda 3.228, çocuğun eğitim hakkı konusunda 3.538, erken yaşta ve zorla evlilik konusunda 84, kız çocuklarının eğitimi konusunda 402, töre cinayetleri konusunda 15 olmak üzere seminer, konferans, panel vb. türünde 13.066 sosyal ve kültürel içerikli dinî faaliyet gerçekleştirilmiştir.

2012-2023 yılları arasında aile ve dini rehberlik büroları/merkezleri tarafından yürütülen/devam eden 20 aile içi şiddet, 10 kız çocuklarının eğitimi ve çocuk ihmali, 24 kadın hakları, 11 kadına yönelik şiddet, 1 erken yaşta/zorla evlilik konulu olmak üzere toplam 66 proje bulunmaktadır. Başkanlığın, kadına yönelik şiddetle mücadelede benimsediği ilkeleri, uygulama adımları ve faaliyetlerini içeren "*Diyanet İşleri Başkanlığının Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Konusunda Görüş ve Uygulamaları*" ile şiddetin bir başka boyutu olarak töre cinayetlerine dikkat çeken "*İntihar ve Töre Cinayetleri Bağlamında Sosyal Sorunlar ve İslam*" isimli yayınlar din görevlilerinin bu konudaki el kitabı niteliğindedir.

Başkanlık ile ASHB arasında kadınlara sosyal hizmet sunan kurum ve kuruluşlarda "*manevi destek*" hizmetini 152 personel ile sunmaktadır. 2012-2023 yılları arasında kadın konukevindeki kadınlara yönelik 15.866 sosyal hizmet dersi gerçekleştirilmiştir.

5.18.2 Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık, Kadın Hakları, Şiddet Mağdurlarına Yaklaşım ve Konuya İlişkin Diğer Hususlarda Personele Verilen Eğitim, Eğitim Alan Personel Sayısı ve Planlanan Çalışmalar

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık, kadın haklan, şiddet mağdurlarına yaklaşım ve konuya ilişkin diğer hususlarda: aile ve dini rehberlik büro/merkezlerinde görev yapan personele yönelik hizmet içi eğitim seminerine 159 personel, çocuk ihmal ve istismarıyla mücadele eğitici eğitimine (çevrim içi) 1.743 personel, il müftü yardımcıları ve ilçe müftüleri oryantasyon eğitimine 138 personel, sosyal hizmet kurumlarında görev yapan personele yönelik hizmet içi eğitim seminerine 141 personel, "*Baba Okulu*" eğitici eğitimine (çevrim içi) 889 personel katılmıştır.

Aile ve Dinî Rehberlik Büro/Merkezleri, sahih dinî ve ahlâkî bilgilere sahip, aile olmanın sorumluluğunu taşıyan, bilinçli ve güçlü bireylerden oluşmuş sağlıklı bir aile yapısının oluşturulmasına ve korunmasına katkı sağlamak, toplumun ilgi ve korunmaya

muhtaç kesimlerine manevi destek hizmeti sunmak üzere 81 il ve 415 ilçede; 463'i büro ve 33'ü merkez olmak üzere toplam 496 noktada bulunan aile ve dinî rehberlik büro/merkezinde 2.058 erkek ve 2.567 kadından oluşan 4.625 personelle hizmet verilmektedir. Mevcut personel "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*" (2021-2025) Strateji 4.5: çerçevesinde: "*4.5.6. Aile ve Dini Rehberlik Büroları ve Dini Danışma hatlı aracılığıyla farkındalık artırma Faaliyetleri sürdürülecektir."* faaliyeti kapsamında: 2021 yılında 7.881 katılımcıyla 200 etkinlik, 2022 yılında 9.884 katılımcıyla 214 etkinlik, 2023 yılında 4.167 katılımcıyla 97 etkinlik, 2024 yılında 20.051 katılımcıyla 291 etkinlik düzenlenmiştir. Ayrıca "*Danışmanlık alan kadın sayısı: danışmanlık alan erkek sayısı*" göstergesi kapsamında: 2021 yılında; 5.266 erkek ve 24.165 kadın, 2022 yılında; 4.816 erkek ve 22.412 kadın, 2023 yılında, 4.384 erkek ve 24.578 kadın, 2024 yılında; 4.799 erkek ve 24.268 kadın danışmanlık almıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı bu alanda görev yapan personele yönelik eğitimler düzenlemektedir. "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2021-2025*" çerçevesinde personele yönelik olarak aşağıdaki eğitimler gerçekleştirilmiştir.

Strateji 4.5: kapsamında (Şiddete neden olan kalıp yargılar ile şiddeti yeniden üreten yapılarla mücadele edilecek, olumlu örnek ve uygulamalar geniş kitlelere aktarılacaktır.):

4.5.4. Diyanet İşleri Başkanlığında görev yapan din görevlilerine yönelik eğitim seminerleri düzenlenecektir. "*Gösterge Kadın konukevlerinde gerçekleştirilen sosyal hizmet dersi*". "*Düzenlenen etkinlik sayısı: Etkinliklere katılan kadın/erkek sayısı*" göstergesi kapsamında: 2021 yılında; farklı alanlarda çeşitli konferanslar düzenlenmiştir. Bu konferanslara yüksek ihtisas kursiyerlerinden 34 kadın ve 257 erkek personel katılım sağlamıştır. 2022 yılında; dini yüksek ihtisas merkezlerinde çeşitli konferanslar düzenlenmiştir. Bu konferanslara yüksek ihtisas kursiyerlerinden 35 kadın ve 294 erkek personel katılım sağlamıştır. 2023 yılında Akademi merkezlerinde farklı konuların yer aldığı 114 konferans düzenlenmiştir. Bu konferanslara yüksek ihtisas kursiyerlerinden 30 kadın ve 308 erkek, aday din görevlilerinden ise 1.157 kadın ve 3.371 erkek katılım sağlamıştır. 2024 yılında; Ailenin Önemi ve Sağlıklı Kişilik Gelişimine dair Akademi merkezlerinde toplam 29 konferans düzenlenmiştir. Bu konferanslara yüksek ihtisas kursiyerlerinden 16 kadın ve 349 erkek: aday din görevlilerinden ise 91 kadın ve 2.299 erkek katılım sağlamıştır.

Ayrıca; "*Düzenlenen etkinlik sayısı; Etkinliklere katılan kadın/erkek sayısı*" göstergesi kapsamında, 2021 yılında; Aile ve Dini Rehberlik Büro/Merkezlerinde Görevli Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne 730 personel, Tutuklu ve Hükümlüler ile Ailelerin Rehabilitasyonunda Görev Yapan Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne 445

personel, Aile ve Dini Rehberlik Büroları Vaizleri ve Koordinatörlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne 251 personel, 4/B Sözleşmeli Personel Mesleğe Hazırlık Eğitimi'ne 5.335 personel katılmıştır.

2022 yılında; Sözleşmeli Aile ve Dini Rehberlik Büroları/Merkezleri Vaizlerine Yönelik Mesleğe Hazırlık Eğitimi'ne 210 personel, Sosyal Hizmet Kurumlarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Sunan Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne (çevrim içi) 1.390 personel, Aile ve Dini Rehberlik Büro Merkezlerinde Görevli Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne 377 personel, 4/B Sözleşmeli Personel Mesleğe Hazırlık Eğitimi'ne 7.221 personel katılmıştır.

2023 yılında; Sözleşmeli Aile ve Dini Rehberlik Vaizlerine Yönelik Çevrim İçi Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne 223 personel, Sözleşmeli Aile ve Dini Rehberlik Büroları/Merkezleri Vaizlerine Yönelik Mesleğe Hazırlık Eğitimi'ne 208 personel, Sosyal Hizmet Kurumlarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Sunan Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne 777 personel, Aile ve Dini Rehberlik Büro/Merkezlerinde Görev Yapan Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Seminerine 107 personel, Aile Ahlakı Eğitici Eğitimi'ne 225 personel, Aile ve Dini Rehberlik Bürolarına Yönelik Proje Döngüsü Yönetimi Eğitimine 59 personel, İlçe Müftüleri Oryantasyon Semineri'ne 118 personel, 4/B Sözleşmeli Personel Mesleğe Hazırlık Eğitimine 1.642 personel katılmıştır.

2024 yılında; Aile ve Dini Rehberlik Büro/Merkezlerinde Görev Yapan Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne 159 personel, Çocuk İhmal ve İstismarıyla Mücadele Eğitici Eğitimi'ne (çevrim içi) 1.743 personel, İl Müftü Yardımcıları ve İlçe Müftüleri Oryantasyon Eğitimi'ne 138 personel, Sosyal Hizmet Kurumlarında Görev Yapan Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri'ne 141 personel ve Baba Okulu Eğitici Eğitimi'ne (çevrim içi) 889 personel katılmıştır.

Strateji 3.2: Sosyal hizmet kuruluşlarında şiddet mağduruna yönelik destek hizmetleri uzmanlaşmış biçimde sunulacaktır.

3.2.11. Kadın Konukevlerinde şiddet mağdurlarına yönelik manevi destek ve dini rehberlik hizmetlerinin etkinliği artırılacaktır.

Söz konusu gösterge (Kadın konukevlerinde gerçekleştirilen sosyal hizmet dersi) kapsamında, 2021 yılında, pandemi sebebiyle sosyal hizmet ders yapılamamıştır. 2022 yılında; 27 kadın konukevinde yapılan rutin derslerle 990 kişiye hizmet verilmiştir. 2023 yılında; 70 ilde 146 personel ile 2.570 faaliyet yapılmış ve 4.274 kişiye ulaşılmıştır. 2024 yılında; 70 ilde 146 personel ile 1.442 faaliyet yapılmış ve 3.213 kişiye ulaşılmıştır.

5.18.3 Kadına Yönelik Şiddetle, Ayrımcılıkla ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Kapsamında Erkeklere Yönelik Farkındalık Yaratma ve Zihniyet Dönüşümü Sağlamak Amacıyla Yürütülen Çalışmalar

Belli periyotlarla düzenlenen il müftüleri istişare toplantıları sonuç bildirgeleri ve din şûraları kararlarında yayımlanan sonuç bildirgelerinde "aile, kadın ve çocuklara yönelik din hizmetinin niteliği, kadın hakları, kadınlara yönelik ayrımcılık, kadına ve çocuğa yönelik şiddet, töre ve namus cinayetleri" gibi konular yer almıştır. Aile kurumunun yıpratılmasının ve yozlaştırılmasının, başta toplumsal çözülme olmak üzere pek çok problemi beraberinde getirdiğine vurgu yapılmış, ailenin saygınlığını koruma ve sürekliliğini sağlama amacı güden Başkanlığın ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmasının gereğine dikkat çekilmiştir.

37. İl Müftüleri İstişare Toplantısı Sonuç Bildirgesi'nin (21-24 Aralık 2019. Antalya) 5'inci maddesinde: "*Divanet İşleri Başkanlığı, şiddetle mücadele çalışmalarını en temelde bir merhamet projesi olarak yürütmektedir. Bu bağlamda indirgenmiş ve daraltılmış bir yaklaşımın ötesinde, kimden gelirse gelsin ve kime karşı yapılırsa yapılsın, şiddetin her türlüsüne karşı topyekûn bir mücadele anlalyışını benimsemektedir.*" ifadesine ver verilmiştir.

Değişen hayat şartları, yükselen eğitim seviyesi, şehirleşme gibi faktörler, toplumumuzda kadınların, erkeklerin ve çocukların geleneksel rollerinde değişmeler meydana getirmiştir. Bu değişikliğin, dini ve ahlaki anlamda sağlam bir zemine oturması, çıkması muhtemel gerilimlerin giderilmesi, aileden başlayarak toplumsal yapının/zarar görmemesi amacıyla: hutbeler aracılığıyla halkın irşat edilmesi süreklilik ve gereklilik arz eden bir durumdur. Bu bağlamda, kadın ve aile konularında özellikli olarak hutbeler kaleme alınmış ve ülke genelindeki camilerde okunmak üzere 81 il müftülüğüne gönderilmiştir.

"*Huzurlu Aile, Güçlü Toplum, Güvenli Gelecek Projesi*" kapsamında gerçekleştirilen Evliliğe İlk Adım Seminerlerinin bir modülü, "Yuvamız Merhamet Ocağı Olsun" başlığıyla şiddetle mücadele konusuna ayrılmıştır. Bu kapsamda il ve ilçe müftülüklerinde nikâh için başvuran veya evli çiftlerin talepleri doğrultusunda yüz yüze veya çevrim içi olarak gerçekleştirilen 5427 "Evliliğe İlk Adım Semineri"ne 77.572 kişi katılmıştır.

Erkek vaizlerimizin eğitim verdiği "Baba Okulu" projesi ülke genelinde uygulanmaya başlanmış, 2023 yılında 2008 seminer verilerek 96.192 kişiye ulaşılmıştır.

İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Adalet Bakanlığında görev yapan (er. erbaş, ceza infaz memurları ve polis limanlarındaki) personele yönelik ilgili kurumlardan gelen talepler doğrultusunda müftülüklerce "*Aile İçi Şiddetle Mücadelede Dinî Referanslar*" konulu seminerler düzenlenmiştir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin hazırlanan broşür 2023 yılı 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü'nden itibaren dijital platformlarda yayınlanmaya başlamıştır. Broşürün Aile ve Dini Rehberlik Bürolarının dijital platformlarından da yaygınlaştırılması sağlanmıştır. Ardından basılı hale getirilen broşür farklı etkinliklerde vatandaşlara ulaştırılmıştır.

Kadınlara sosyal hizmet sunan kurum ve kuruluşlarda (konukevlerinde) dinî rehberlik hizmeti yürüten personelin hizmet kalitesini artırmak amacıyla 5 Şubat 2018 tarihinde bir çalıştay yapılmış, çalışma usul ve esasları ile dinî rehberlik programı hazırlamak üzere bir komisyon oluşturulmuştur. Şiddete maruz kalmış kadınların kişilik bütünlüğünün korunması ve yaşadıkları travmayı atlatmasına manevi destek sağlanması hedeflenerek hazırlanan program, ilgili Bakanlığın da görüşü alındıktan sonra 2018 yılında 81 ilde bulunan kadın konukevlerinde uygulanmaya başlanmıştır. Kadın konukevlerinde kalan kadınlara yönelik sunulan hizmet standartları ve yaklaşım tarzlarını içeren, personelin donanımını artırmak amaçlı bir el kitabının da bulunduğu "*Manevi Destek ve Rehberlik (MDR) Kılavuz Kitapları*"nın basımları 2020 yılında yapılmıştır. Ayrıca Doğu, Güneydoğu, İç Anadolu ile Marmara bölgelerinde bulunan 47 ilde görev yapan sözleşmeli (4/B) personele yönelik "Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Seminerleri"ne ilişkin usul ve esaslar, eğitimci listesi ve sunum materyalleri hazırlanmıştır. Bahse konu seminerlere 5.589 personel katılmıştır.

"Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı"nda yer alan

4.5.5. "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın üçer aylık vaaz ve hutbe planlamalarında Ulusal Eylem Planı kapsamında yer alan konulara yer verilecektir." faaliyeti kapsamında: 2021 yılında; 480 vaaz ile 1 hutbe, 2022 yılında; 489 vaaz ile 2 hutbe, 2023 yılında; 538 vaaz ile 1 hutbe, 2024 yılında; 513 vaaz ile 6 hutbe hazırlanmıştır.

5.18.4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı Kapsamında Yürütülen ve Planlanan Faaliyetler

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı kapsamında Başkanlığın sorumluluğunda yer alan faaliyetler şu şekildedir:

- Faaliyet 3.2.11. Kadın konukevlerinde şiddet mağdurlarına yönelik manevi destek ve dini rehberlik hizmetlerinin etkinliği artırılacaktır. (Bu kapsamda kadın

konukevlerinde gerçekleştirilen "*Değerler Eğitimi Dersleri Müfredatı*" güncellenecektir. (Ocak-Haziran 2025))

- Faaliyet 4.5.6. Aile ve Dini Rehberlik Büroları/Merkezleri aracılığıyla farkındalık artırma faaliyetleri sürdürülecektir. (Ocak-Aralık)
- Faaliyet 4.5.9. Yerel radyo ve TV'lerde müftülüklerce programlar yapılacaktır.

Belirtilen faaliyetler kapsamında rutin çalışmalar sürdürülecektir. Bu çalışmalar kısaca şu şekildedir:

8 Mart Dünya Kadınlar Günü ve 15-21 Mayıs Aile Haftası: Bu tarihler kapsamında belirlenecek temalar çerçevesinde 81 il genelinde çeşitli farkındalık artırıcı faaliyetler gerçekleştirilecektir. (08-15 Mart 2025, 15-21 Mayıs 2025)

25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü Faaliyetleri: Kadına yönelik şiddetle mücadelede dinî referanslar, söz konusu şiddetin birey, aile ve toplum üzerindeki etkileri ile ilgili kamu hizmetlerine dair bilgilerin paylaşılacağı paneller düzenlenecektir. Panellerin yanı sıra kahvehane sohbetleri, fabrika/iş yeri (bazı bölgelerde fırın ve kütüphane) ziyaretleri ve Cuma vaazlarından oluşan çeşitli farkındalık artırıcı etkinlikler yapılacaktır.

14 İlde Farkındalık Etkinlikleri: 25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü kapsamında 14 ilde Cuma vaazı, paneller, kahvehane sohbetleri ve fabrika/iş yeri ziyaretleri gibi farkındalık etkinlikleri düzenlenecektir. Ayrıca, 81 il genelinde gündem kapsamında farkındalık çalışmaları yapılacaktır (25-29 Kasım 2025).

Aile İçi Şiddetle Mücadelede Dinî Referanslar Seminerleri: Kadına yönelik şiddetle mücadelede dinî referansları esas alan seminerler, 81 il genelinde sürdürülecek ve halkın bu konuda bilinçlendirilmesi hedeflenecektir (Ocak-Aralık 2025).

Kaymakamlık Kursu Programları: Kaymakam adaylarına yönelik olarak "Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Dini Referanslar" konulu konferanslar düzenlenmeye devam edilecektir (Ocak-Aralık 2025).

Diyanet Akademisi Başkanlığı Eğitimleri: Diyanet Akademisi Başkanlığınca düzenlenen hizmet içi eğitim kurs ve seminerlerinde, dini ihtisas ve yüksek ihtisas merkezlerinde "*Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dini Referanslar*" konulu konferanslar sürdürülecektir (Ocak-Aralık 2025).

25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü Faaliyetleri: Kadına yönelik şiddetle mücadelede dinî referanslar, söz konusu şiddetin birey, aile ve toplum üzerindeki etkileri ile ilgili kamu hizmetlerine dair bilgilerin paylaşılacağı TV ve radyo programları düzenlenecektir.

Başkanlıkça aile ve dinî rehberlik büro/merkezleri başta olmak üzere konu hakkında ilgili birimler vasıtasıyla başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere, ailenin bütün fertlerine yönelik her türlü şiddetle, ihmal ve istismarla, sosyal medya bağımlılığıyla, çocuk yaşta evliliklerle, intihar ve namus cinayetleriyle mücadele kapsamında sosyal sorumluluk projeleri uygulanmaktadır. Bu bağlamda konu hakkında uygulanan ve uygulanması planlanan faaliyetlerden bazıları şunlardır: Baba Okulu, Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması, Huzura Er Huzur Ver, İşine, Eşine, Yuvana Gönül Ver, Yankısını Dinle, Anne! Seninle Büyümek İstiyorum, Bağırsam Sesimi Duyar mısın?, Erdemli Kadından Erdemli Topluma, Mutluluğun Adı: Evim. Eşim. Çocuklarım, Soru(N) Kalmasın, Yuvalar Dağılmasın, Pandemi Döneminde Aile Eğitimleri ve Biz Bir Aileyiz.

Başkanlık Kur'an ve Sünnet ışığında aileyle ilgili temel ahlaki ilkelerin topluma kazandırılması, aile içi iletişimin önemi ve bu iletişimin güçlendirilmesine yönelik farkındalığın artırılması amacıyla 12 konu başlığında "Temel Aile Bilinci Eğitimi" vermektedir. İlk aşamasında 41.875 Kur'an kursu öğreticisinin katıldığı projenin yaygın din eğitimi kursiyerlerine yönelik olan ikinci aşamasında 581.071 kursiyere "Temel Aile Bilinci" eğitimleri verilmiştir. Projenin üçüncü aşaması ise cami cemaatine yönelik olarak 2020 yılı Eylül ayı itibarıyla başlatılmış, 81 ilde 2.704 seminere 109.511 kişi katılmıştır. Temel Aile Bilinci eğitiminde yer verilen konu başlıkları; "*Ailem ve Ben*", "*Ailemde Bir Çocuk Var*", "*Ailemde Bir Genç Var*", "*Ailemde Bir Yaşlı Var*", "*Ailemde Bir Engelli Var*", "*Akrabalarım Var*", "*Ailemin İletişim Dili*", "*Ailede İffet ve Mahremiyet*", "*Teknolojiyi Bilinçli Kullanıyorum*", "*Ailemi Bağımlılıktan Koruyorum*", "*Ailemde Merhamet İstiyorum*" ve "*Ailem Dağılmasın*"dır.

Şiddetle mücadelede hukuki olduğu kadar ahlaki önlemlerin de büyük öneme sahip olduğu, dış disiplin yöntemlerinden ziyade kişinin kendisini kontrol ederek şiddet davranışından uzak kalmasını sağlayacak iç disiplin becerilerinin geliştirilmesi gerektiği ortadadır. Şiddete başvurmaksızın sorun çözmenin eğitim sistemi içinde doğal yollarla küçük yaşta öğretilmesi, ayrıca aile içi iletişim becerileri kazandıran merhamet eğitimlerinin ve evlilik öncesi eğitim seminerlerinin yaygınlaştırılması elzemdir.

Yeni evli ve evliliğe adım atacak çiftlere sevgi, merhamet, adalet ve emanet bilinci gibi aileyi ayakta tutan değerler hususunda Kur'an ve sünnet ışığında bilgi vermek amacıyla "*Huzurlu Aile, Güçlü Toplum. Güvenli Gelecek Projesi*" kapsamındaki "Evliliğe İlk Adım" seminerleri müftülük ve belediyelere nikâh için başvuran çiftlere yönelik olarak yaygınlaştırılacaktır.

Aile bireylerinin rol ve konumları itibariyle sahip oldukları hak ve sorumluluklar çerçevesinde geliştirilen politikalarla Kur'an ve sünnet temelinde aile olma bilincini kazandırmak, baba olmanın önemine dikkat çekmek üzere çocuk sahibi, evli erkeklere yönelik "Baba Okulu" projesinin ülke genelinde geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

Sosyal yapının değişmesiyle birlikte aile bireylerinin ortaya çıkan yeni şartlara uyumunun sağlanması: bu bağlamda paylaşma, adalet ve merhamet gibi ortak değerlerin güçlendirilmesi: aile bireylerinin hak ve görev tanımlarının değişen şartlara göre gözden geçirilmesine katkıda bulunulması, aile içi şiddetin önlenmesi konusunda farkındalık oluşturulması amacıyla er-erbaşlara, polis ve bekçi adayları ile infaz koruma memurlarına yönelik gerçekleştirilen hizmet içi eğitim, konferans, seminer vb. programlarda verilen "Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dinî Referanslar" seminerleri, Başkanlığın merkez ve taşra teşkilatında görev sapan alanında uzman personel tarafından sürdürülecektir.

5.19 RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık aile, eğitim hayatı, çalışma hayatı gibi toplumsal birçok kurumda kendini çeşitli biçimlerde göstermektedir. Toplumda var olan bu sorunu kimi zaman yeniden üreterek kimi zaman ise farkındalık yaratarak kitlelere ulaştıran kurum ise medyadır. Bu nedenledir ki medyada konuya ilişkin yapılacak her düzenlenme bu yönüyle oldukça önemlidir. Türkiye'de medya sektörünü denetleyen ve düzenleyen bir kurum olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) için çocuklar, kadınlar ve toplumun dezavantajlı grupları her daim öncelikli olmuştur.

15.02.2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da; kadın erkek eşitliği, cinsiyet ayrımcılığı ve kadına yönelik şiddet konusunda çeşitli düzenlemelere yer verilmiş, söz konusu düzenlemelere aykırı yayınlar hakkında müeyyideler öngörülmüştür.

RTÜK, yayın içeriklerine ilişkin mevzuat düzenlemelerinin yanı sıra toplumda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda farkındalık oluşturacak kamu spotlarını yayınlamaktadır. Sorun alanına ilişkin bilimsel temelli araştırmalar yaparak veri üretmekte, konunun akademik uzmanlarıyla görüş alışverişinde bulunmakta ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği yapmaktadır. Ayrıca Üst Kurul kurum içinde personelin kadın-erkek eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konularında bilinçlenmesine imkân sağlamaktadır.

5.19.1 Yayın İçeriklerine İlişkin Düzenlemeler ve Uygulamalar

6112 sayılı Kanun, medya sektörünün denetlenmesi, düzenlenmesi ve yayın hizmetlerinin etik ve hukuki standartlara uygun olarak yürütülmesi için güçlü bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca bu Kanun, Türkiye'nin AB müktesebatına uyum çalışmaları çerçevesinde görsel, işitsel medya hizmetleri direktifi kapsamında gerekli düzenlemelerin hayata geçirilmesi amacıyla hazırlanmış ve bu kapsamda uluslararası standartlara uygun bir şekilde geliştirilmiştir.[925]

Yayın içeriklerine ilişkin düzenlemelere bakıldığında 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde yer alan "*Yayın İlkeleri*" doğrultusunda program içerikleri denetlenmekte ve bu çerçevede aksiyon alınmaktadır.

6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesi hükümlerine göre; mevzuata aykırı yayınları tespit edilen kuruluşlara uyarı, idari para cezası, program durdurma, geçici yayın durdurma, katalogdan çıkarma ve yayın lisansının iptali biçiminde müeyyideler uygulanmaktadır. Görsel, işitsel ve isteğe bağlı yayınlar kapsamında kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık muhtevası dikkate alınarak Üst Kurul uzmanları tarafından denetlenen içeriklerde ilgili Kanun maddesine aykırılık tespit edilmesi durumunda içerik raporları hazırlanmaktadır. Uyarı ve idari para cezalarına rağmen şiddet ve genel ahlaka aykırı içeriklerin devam etmesi durumunda televizyon yayınları için program durdurma ve isteğe bağlı yayın hizmetleri için katalogdan çıkarma yaptırımları uygulanmaktadır. İhlalin ısrarla sürmesi hâlinde ise yayınlar on güne kadar geçici olarak kapatılmakta, devamında ise yayın lisansı iptali kararı alınmaktadır.[926] 2024 yılında toplam müeyyideler içinde yayın içerikleri nedeniyle Üst Kurul uzmanları tarafından rapor düzenlenerek Üst Kurul tarafından müeyyide uygulanan içeriklerin yaklaşık %13'ü kadının medyada temsiline yöneliktir. 2024 yılı içerisinde 6112 sayılı Kanun'un "*Yayın Hizmetleri*" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca yazılan içerik raporlarının sayısı aşağıdaki gibidir:[927]

- (ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez (19 müeyyidenin 3'ü medyada kadının temsiline

[925] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.7, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067
[926] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.7, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067. (Erişim tarihi: 25.01.2025)
[927] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

yöneliktir).

- (f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz (18 müeyyidenin 5'i medyada kadının temsiline yöneliktir).
- (ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz (7 müeyyidenin 6'sı medyada kadının temsiline yöneliktir).

Bunun yanı sıra şimdiye kadar yayınlarda şiddet ve ayrımcılık içeriği nedeniyle 6112 sayılı Kanun'un "*Yayın Hizmetleri*" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrası ihlali sebebiyle uygulanan müeyyideler aşağıdaki gibidir:[928]

- (e) bendinde yer alan "*Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez*." hükmünü ihlali nedeniyle medya hizmet sağlayıcılarına 38 kez müeyyide uygulanmıştır.
- (s) bendinde yer alan "*Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.*" hükmünü ihlal nedeniyle medya hizmet sağlayıcılarına 52 kez müeyyide uygulanmıştır.
- (ş) bendinde yer alan "*Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.*" hükmünü ihlal nedeniyle medya hizmet sağlayıcılarına 64 kez müeyyide uygulanmıştır.

Ayrıca şimdiye kadar 6112 sayılı Kanun'un "*Yayın Hizmetlerinde Ticarî İletişim*" başlıklı 9'uncu maddesinin altıncı fıkrasının ihlali nedeniyle uygulanan müeyyideler aşağıdaki gibidir:[929]

- (d) bendinde "*Kadınların istismarına yönelik olmamak*" hükmünü ihlal nedeniyle medya hizmet sağlayıcılarına 115 kez müeyyide uygulanmıştır.

RTÜK, yayın içeriklerine ilişkin gerçekleştirdiği denetimlerin yanı sıra içeriklerin kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda daha iyi hale getirilmesine yönelik olarak da çalışmalarına devam etmektedir. 2024 yılı içerisinde "*Medyada Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Etik İlkeler*"i yayınlamıştır. Bu etik ilkelerin kapsamı medyada yer alan içeriklerde kullanılan dil, görüntüler, kadına yönelik şiddet olayına ilişkin yaklaşım gibi birçok unsuru içermektedir. Buna göre "*Medyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler*"in 8 maddeden oluşan içeriği aşağıda sıralanmıştır.[930]

1. Mağduru Değil, Faili Göster: Haber içeriklerinde kadınları küçük düşürücü ve aciz

[928] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.8, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067.
[929] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.8, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067.
[930] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

gösteren ifadelerden sakınılması, mağdur yerine faili işaret eden bir dil kullanılması,

2. Şiddeti Meşrulaştırma: Şiddet olayını aktarırken olayı meşrulaştıran bir dil ve müstehcen hikayeleştirmelerden kaçınılması; psikolojik, ekonomik, siber vb. şiddet türlerine ilişkin farkındalık oluşturulması,

3. Saygın Değil, Suçlu: Şiddet failine itibar katan veya suçu hafifleten (cinnet geçiren eş, uzun zamandır işsiz olan koca) ifadelerden ve suçu olumlayan nitelendirilmelerden (saygın iş insanı, iki çocuk babası, ünlü sanatçı) kaçınılması, kadına yönelik şiddet olayının gerçekleştiği şart ve durumlara (gece yarısı parkta), kadının bireysel özelliklerine (giyim tarzı, medeni durumu, kişiliği) odaklanılmaması. Şiddet mağdurunun ve ailesinin kişisel verilerinin korunması ve mahremiyetine saygı duyulması,

4. Mücadeleyi Destekle: Tüm yapım ve yayınlarda şiddete uğrayan kadını yargılayan ve tetikleyici detay içeren ham görüntüler, ağır ayrıntılı çekimler, suç tekniğini öğretici detaylar, atmosferik müzik ve ses efektlerinin kullanılmaması,

5. Çocuklara Örnek Ol: Başta çocuk programları olmak üzere tüm yayınlarda gerçek ve kurgusal şiddetin olumsuz etkilerinin dikkate alınması, hayata, işe ve eve dair sorumlulukların dengeli sunulması, kadın-erkek arasında iş bölümünü vurgulayan mesajların verilmesi,

6. Güçlü Kadını Anlat, Kadını Güçlü Anlat: Kalıp yargıları ortadan kaldırmak amacıyla kadınların sadece belirli meslek grupları dâhilinde değil; farklı yaş, meslek, kültür ve sosyoekonomik grupları temsil edecek şekilde (millî sporcu, başarılı çiftçi, girişimci ev kadını) güçlü ve başarılı karakterler olarak yansıtılması, rol model kadın karakterlerin görünürlüğünün artırılması,

7. Cezayı Yayınla Adaleti Göster: Caydırıcılığın artırılması amacıyla faile verilen cezaların kamuoyu ile paylaşılması ve şiddetin cezasız kalmayacağı yönündeki mesajların sıklıkla tekrarlanması,

8. Destek Al Destek Ver: Medya içerik üreticilerinin kadına yönelik şiddet konusunda uzman görüşlerine başvurması (psikolog, pedagog, avukat, sosyolog vb.), öz denetim mekanizmalarının geliştirilmesi kapsamında etik kurulların oluşturulması, kamunun sağladığı şiddeti önleme ve destek mekanizmalarının (KADES, ALO 183) bilinirliğinin artırılması gibi unsurları içermektedir. [931]

Geleneksel medyanın en önemli mecrası televizyonda yayın içerikleri bakımından dizilerden ve haberlerden sonra toplumun özellikle belli bir kesimi tarafından oldukça ilgi

[931] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

gören gündüz kuşağı programları kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusu çerçevesinde değerlendirilmesi gereken yapımlardır. Gündüz kuşağı programları düşük bütçeli sıradan insanların gerçek hayat hikâyeleri iddiasıyla yayın yapmaktadır. Bir yandan oldukça ilgi gören bu içerikler bir yandan da tepkilere neden olmaktadır. RTÜK İletişim Merkezi'ne yapılan şikâyetlerde ve genel olarak toplumda bu programlara yönelik olarak bir rahatsızlık olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle gündüz kuşağı programlarıyla ilgili 07.11.2024 tarihli ve 2024/43 No'lu Üst Kurul toplantısında yayın etik ilkeleri kararı alınmıştır. Bu etik ilkeleri kapsamında;

- Özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesi doğrultusunda kişilerin özel hayatına ilişkin bilgi, belge ve kayıtlar kesinlikle yayınlanmayacaktır. Katılımcılar kendilerinin ya da üçüncü kişilerin özel hayatlarına ilişkin konularda beyanda bulunmaya zorlanmayacaktır.
- Cinsel taciz, tecavüz gibi konuları meşrulaştırıcı, hafifletici ve kışkırtıcı yayın yapılmayacaktır.
- Kuşak programında kadına yönelik şiddeti teşvik eden veya kanıksatan, kadınları istismar eden içerikler ile editoryal sorumluluk gereği, program konuklarının veya katılımcılarının da bu anlama gelen yorum ve ifadelerine müsaade edilmeyecektir. Bu çerçevede, Üst Kurul tarafından açıklanan Medyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler'e aykırı yayın yapılmayacaktır.[932]

Ayrıca bu ilkeler çerçevesinde gündüz kuşağı programlarında olumsuz yayın içeriği yapan 7 medya hizmet sağlayıcısına müeyyideler uygulanmıştır.[933]

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele kapsamında spot filmler çok büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda kadına yönelik şiddetle mücadelede medyanın dönüştürücü gücünden yararlanmak amacıyla 6112 sayılı Kanun ve 6284 sayılı Kanun çerçevesinde önemli adımlar atılmıştır. 2024 yılında kamu kurumları ve STK'lar tarafından "*KADES uygulaması, kadına yönelik şiddet, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü*" gibi kadınlara yönelik hazırlanan 2 adet kamu spotu ve 11 adet öncelikli yayının tamamına Üst Kurul tarafından tavsiye kararı verilmiştir.[934] Ayrıca RTÜK tarafından 26 Şubat 2025 tarihinde kadına yönelik şiddetle mücadelede medyanın sorumluluğunu vurgulayan bir kamu spotu yayımlanmıştır. Kamu spotunda medyada kadının temsili ön planda yer almıştır.

---

[932] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.
[933] Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkan Yardımcısı Deniz GÜLER tarafından Komisyona yapılan 24.12.2024 tarihli sunum.
[934] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

2018 yılında yürürlüğe giren Aile ve Çocuk Dostu Yapım ve Dizilerin Teşvik Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında ise aile bütünlüğünün korunması, millî ve manevi değerlerin pekiştirilmesi ve kültürel farklılıklara saygı gibi ilkelerin medya içeriklerinde yer almasının teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Bu ilkeler yalnızca aile yapısının güçlenmesine değil aynı zamanda toplumun ortak değerlerinin medya aracılığıyla desteklenmesine de katkı sunmaktadır. Ödül ve destek çalışmaları kapsamında dizilerden belgesellere, spor programlarından kültür sanat programlarına kadar geniş bir yelpazede aile ve çocuklara uygun yapımların teşvik edilmesi sağlanmaktadır.[935]

5.19.2 Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ayrımcılığa İlişkin Kurum İstatistikleri, Araştırmaları ve Çalıştaylar

RTÜK, medya alanında birçok istatistiksel veri üretmektedir. Üst Kurul tarafından yapılan araştırmalar, akademisyenlerle yapılan çalışma raporları ve vatandaşlardan gelen bildirimlere ilişkin istatistikler gibi birçok farklı veri üretilmektedir. Bu veriler Üst Kurulun medya alanında geliştirdiği politikalara yardımcı olması nedeniyle oldukça önem taşımaktadır. Kadına yönelik şiddet verileri incelendiğinde 2020 yılında gerçekleştirilen Televizyon Yayınlarında Şiddet Araştırması sonuçları oldukça önemlidir. Bu araştırma 2020 yılı Ocak ayı içerisinde İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) 2 düzeyini temsil eden 26 il ve bu illere bağlı ilçe ve köylerde 15 yaş ve üzeri 2.600 kişi ile yürütülmüştür.[936]

İzleyicilerin şiddet içeriklerine yaklaşımı bakımından araştırmanın oldukça önemli sonuçları bulunmaktadır. Buna göre katılımcıların %94'ü televizyon yayınlarında şiddet içeriklerinin orta ve daha yüksek düzeyde var olduğunu düşünmektedir. Kadınların erkeklere göre televizyon yayınlarında şiddete daha fazla yer verildiğini düşünüyor olması ise bu noktada önemli bir veridir. Yayın içeriklerinde katılımcıların en fazla tahammül edemediği ve en hassas olduğu şiddet türü, cinsel şiddettir. Cinsel şiddet içerikli görüntülerden "çok" rahatsızlık duyduğunu belirtenlerin oranı %61,6 iken fiziksel şiddet içerikli görüntülerde bu oran %57,2, ekonomik şiddet için %57,6, psikolojik şiddet için ise %57,4'tür. Araştırmada gerçek hayattaki suç ve şiddet olayları ile televizyon ekranlarında sunulan bu türden içeriklerin karşılaştırması da yapılmıştır. Sonuçlar oldukça çarpıcıdır. Nitekim televizyonun gündelik hayatı ne denli etkilediğine dair ipuçları vermektedir. Araştırma bulgularına göre her

[935] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.8-9, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067
[936] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

10 kişiden 5'i toplumda gerçekte olan suç ve şiddet olaylarından daha yüksek oranda suç olduğunu düşünmektedir. Bunun yanı sıra kadınlar erkeklere göre toplumda şiddet suçlarının daha yüksek oranda olduğunu düşünmektedir. Benzer şekilde araştırmanın önemli bulgularından bir diğeri ise Türkiye'de kadınların cinsel, fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet türlerini içeren yayınların tamamında erkeklere göre daha fazla rahatsızlık duymakta olduğudur. Araştırmadan elde edilen bu bulgular, toplumda var olan kadına yönelik şiddetin yaygınlığıyla yakından ilişkilidir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%81,3) beş yıl öncesine kıyasla televizyon programlarındaki şiddet içerikli görüntülerin arttığını düşünmektedir. Araştırmada kadına yönelik şiddet içeriklerine ilişkin ayrıca bir başlık açılmıştır. Buna göre kadınların 65 ve üzeri yaş grubunun, televizyonu çok izleyenlerin ve çocuğu olanların televizyon yayınlarındaki kadına yönelik şiddet görüntülerinden daha fazla rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. Televizyon yayınlarında kadına yönelik şiddet türlerinden en fazla rahatsız olunan görüntülerin cinsel şiddet içeren görüntüler olduğu ortaya çıkmıştır.[937]

Televizyon Yayınlarında Şiddet Araştırması'nın 2025 yılında güncellenmesi planlanmaktadır.[938] Araştırmada 2020'de yapılan araştırma kapsamına ek olarak mecra bazında veri sağlanması ve izleyici bakımından mecralar, program türü ve şiddetin sunuluşu bakımından şiddet içeriklerinin kabul edilebilirlik sınırlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması hedeflenmektedir.

Yayınlarda şiddete ilişkin yapılan araştırmalara ek olarak Üst Kurul tarafından, özellikle medyanın olumsuz etkisini en aza indirmek için kullanılan medya okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık konusunda araştırmalar da gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda 2022 yılında RTÜK tarafından yapılan "*Gençlerin Medya Kullanımı ve Dijital Okuryazarlık Araştırması*" İBBS-2 kapsamındaki 26 il ve bu illere bağlı ilçe ve köylerde 15-21 yaş grubunda 6.626 kişi ile gerçekleştirilmiştir.[939] Araştırma, gençlerin medya kullanımlarının geleneksel medyadan dijital medyaya doğru kaydığını göstermektedir. İnternet kullanımı, dijital yayın platformu ve dijital müzik mecraları kullanımı ile sosyal medya kullanımının geleneksel medya olan televizyon ve radyonun önüne geçtiği tespit edilmiştir. Gençlerin yalnızca %29'unun dijital okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür.[940]

Benzer şekilde RTÜK tarafından 2024 yılında İBBS-2 Düzeyinde 15 yaş ve üzeri

[937] RTÜK, Televizyon Yayınlarında Şiddet Araştırması, 2020, s. 169-172, Ankara.
[938] 24.12.2024 Tarihli 6. Komisyon Toplantı Tutanağı, s.31, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067
[939] RTÜK, Gençlerin Medya Kullanımı ve Dijital Okuryazarlık Araştırması, 2022, s. 13, Ankara.
[940] RTÜK, Gençlerin Medya Kullanımı ve Dijital Okuryazarlık Araştırması, 2022, s. 199, Ankara.

toplam 6.527 kişinin katılımıyla "*Haberlerde Dezenformasyon Algısı ve Medya Okuryazarlık Araştırması*" gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Türkiye'de haberlerde medya okuryazarlığı ve medyada yaşanan dezenformasyon sorunuyla ilgili eğilimlerin belirlenmesi, haber kaynaklarına güven ve haberin teyit edilmesi gibi konulara ilişkin verilerin ortaya konulması amaçlanmıştır.[941] Haberlerde medya okuryazarlığı düzeyi yüksek olanların oranı yalnızca %17,3 olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla her on kişiden yaklaşık iki kişinin medya okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir.[942]

RTÜK tarafından yapılan araştırmalar göstermektedir ki toplumda hem gençlerin hem de toplumun genelinin medya okuryazarlığı alt bileşenleri olan dijital okuryazarlık ve haberlerde medya okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bir toplumda yayınlarda şiddet, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla ilgili içeriklerin olumsuz etkisinin önlenmesi toplumun tüm kesimlerinin medya okuryazarı olmasıyla mümkündür. Böyle bir yeti sayesinde toplum bu içeriklere eleştirel yaklaşmaya başlayabilir ve bu içerikler toplumda talep görmedikçe yayıncılar bu tür içerikleri üretmekten imtina edebilirler.

Yayın içeriklerine ilişkin vatandaşların anlık tepkilerini ve beğenilerini RTÜK'e iletmelerini sağlayan RTÜK İletişim Merkezi aracılığıyla iletilen şikâyetler uzman marifetiyle tasnif edilmekte ve bu verilerden günlük, aylık ve yıllık raporlar elde edilmektedir. Üst Kurulun vatandaşlarla olan iletişimini sağlayan bu merkezden elde edilen kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusuna ilişkin 2024 verileri de oldukça önemlidir. Buna göre "*Kadına yönelik şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı*" hususunda RTÜK İletişim Merkezi'nde yer alan bildirimlerin tasnifi için kullanılan inceleme kriteri "*Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, baskı ve/veya istismar içeren yayın*" kriteridir. Bu doğrultuda RTÜK İletişim Merkezi'nde en sağlıklı veri 01.01.2018-31.12.2024 tarihleri arasındaki vatandaş bildirimlerinden oluşmaktadır. RTÜK İletişim Merkezi'ne söz konusu tarihler arasında toplam 718.722 adet bildirim gelmiş ve bu bildirimlerin 34.258 adedi "*Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, baskı ve/veya istismar içeren yayın*" kriteri olmuştur. 2018-2024 tarih aralığında iletilmiş olan bildirimlere yönelik "*Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, baskı ve/veya istismar içeren yayın*" inceleme kriterine göre yapılan analize bağlı olarak tespit edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.[943]

[941] RTÜK, Haberlerde Dezenformasyon Algısı ve Medya Okuryazarlık Araştırması, 2024, s. 15, Ankara.
[942] RTÜK, Haberlerde Dezenformasyon Algısı ve Medya Okuryazarlık Araştırması, 2024, s. 64-65, Ankara.
[943] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

Tablo 58. "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ters Düşen, Baskı ve/veya İstismar İçeren Yayın" Kriteri Çerçevesinde Yıllara Göre Gelen Bildirim Sayıları

Yıllar	Toplam Bildirim Sayısı	Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ters Düşen, Baskı ve/veya İstismar İçeren Yayın" İnceleme Kriteri Sayıları	Oran (%)
2018	124.234	7.603	3,73
2019	107.413	11.301	7
2020	283.498	7.166	1,5
2021	44.175	2.231	3,5
2022	39.763	1.819	3,3
2023	86.729	2.721	2,1
2024	32.910	1.417	2,8
TOPLAM	**718.722**	**34.258**	

Kaynak: RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

2018-2024 yılları arasında RTÜK İletişim Merkezine gelen toplam bildirim sayısı 718.722 iken kadına yönelik şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı konusu olarak gelen toplam bildirim sayısı 34.258'dir. 2024 yılında toplam bildirim sayısı 32.910 iken kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık ile alakalı toplam bildirim sayısı 1.417 olmuştur.

Tablo 59. "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ters Düşen, Baskı ve/veya İstismar İçeren Yayın" Kriteri Çerçevesinde Gelen Bildirimlerin İlk Üç Program Türüne Göre Dağılımı

Program Türleri	Toplam Bildirim Sayısı	Oran (%)
Diziler	29.345	85,6
Realite Show	1.513	4,4
Beceri ve Direnç Yarışmaları	729	2,1

Kaynak: RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı

Bildirimlerin program türüne göre dağılımına bakıldığında, ilk üç sırada diziler, realite showlar ve beceri ve direnç programlarının yer aldığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık bağlamında gelen bildirimlerin %85,6'sının dizilere ait olduğu belirlenmiştir.

Üst Kurul tarafından yapılan bilimsel araştırmalara ek olarak medya alanında uzman akademisyenlerle görüş alışverişi sağlayabilecek, alandaki son gelişmelerin takip edilebileceği çalıştaylar da düzenlenmektedir. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'na (2021-2025) göre tayin edilen faaliyetlerin gerçekleştirilmesi amacıyla RTÜK tarafından 25 Nisan 2024 tarihinde Ankara'da düzenlenen tanıtım programıyla "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler*" başlıklı rehber kamuoyuna duyurulmuştur.[944]

Söz konusu Etik İlkeler Rehberi'ni daha geniş bir bağlamda tartışmak ve geliştirmek, ilkelerin uygulamadaki yansımalarını değerlendirmek, kadının medyada temsiline ilişkin farkındalık yaratmak, paydaşların katkısını sağlamak ve ileriye yönelik stratejiler belirlemek de Üst Kurul tarafından hedeflenmiştir. Böylece meslek uzmanlarının, akademisyenlerin,

[944] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

yapımcıların, basın kuruluşlarının, ilgili kamu kurumlarının ve STK'ların iştirakiyle Üst Kurul tarafından 2025 yılı içerisinde Ankara'da "*Etik İlkeler, Toplumsal İş Birliği ve Yenilikçi Yaklaşımlar*" temasını haiz olmak üzere uluslararası mahiyette "*Kadının Medyada Temsili Çalıştayı*" düzenlenmiştir.[945]

Ayrıca üniversitelerin iletişim fakülteleri, psikoloji ve sosyoloji bölümlerindeki akademisyenlerle kadına yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılması ve medyaya yansıması konusunda çalıştay düzenlenecektir. Üst Kurulun kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelesinde bu çalıştayın yol gösterici olacağı düşünülmektedir.[946]

5.19.3 Toplumsal ve Sektörel Farkındalık Kapsamında Yapılan Faaliyetler

RTÜK, kadına yönelik şiddetle mücadelede yalnızca yasal bir düzenleyici rol üstlenmekle kalmayıp aynı zamanda toplumsal farkındalık ve eğitim seferberliği kapsamında aktif çalışmalar da yürütmektedir. Yasal denetim ile toplumsal bilinçlendirme çabaları bir araya getirilerek çok yönlü bir mücadele örneği sunulmaktadır.[947]

RTÜK, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarla fikir paylaşımında bulunmak ve alana ilişkin görüşleri dinlemek amacıyla RTÜK Medya Buluşmalarını organize etmektedir. Her toplantının özel bir gündemi bulunmakta ve sektör kamu arasında bilgi ve görüş alışverişi gerçekleşmektedir. İlki 20 Şubat 2019 yılında gerçekleşen toplantının konusu "*Yayıncılığın Geleceği ve RTÜK*" olarak belirlenmiştir. RTÜK Medya Buluşmaları'nın ikincisi ise 6 Eylül 2019 tarihinde "*Yalan Haber ve Dezenformasyon, Şiddet ve Medya, Türkiye Yeni Yüzyılı ve Medya*" gündem konusuyla gerçekleştirilmiştir.[948] "*İkinci Medya Buluşmaları*" kapsamında kadına yönelik şiddeti teşvik eden yayın örnekleri üzerinden bu içeriklerin toplum üzerindeki olumsuz etkileri ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır. Özellikle cinayet, taciz ve töre cinayetleri gibi hassas konuların medyada ele alınma biçimi de değerlendirilmiş ve bu tür yayınların etik yayıncılık ilkeleri doğrultusunda nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair kapsamlı istişarelerde bulunulmuştur.[949] Ayrıca toplantıda katılımcılığı artıracak yeni mekanizmalar geliştirme, sektörel paydaşlar arasında duyarlılığı artırma ve inisiyatif alarak öz denetim yapma üzerinde de durulmuştur. Bugüne kadar devam eden toplantıların üçüncüsü 27 Ekim 2023 tarihinde

[945] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.
[946] 24.12.2024 Tarihli 6. Komisyon Toplantı Tutanağı, s.6, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067
[947] 24.12.2024 Tarihli 6. Komisyon Toplantı Tutanağı, s.8, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067
[948] https://www.rtuk.gov.tr/rtuk-medya-bulusmalari/4724 (Erişim Tarihi: 18.02.2025)
[949] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.8, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067

düzenlenmiş ve geniş bir katılımcı kitlesine ulaşmıştır. Bu buluşmalarda sektördeki güncel konular ve sorunlar, sektör temsilcileri, akademisyenler ve ilgili kurum temsilcileri arasında etkileşimli oturumlarla değerlendirilmiştir. Toplantı; medya sektörünün, millet ve ülkenin ortak değerlerini koruma sorumluluğu ile birlikte görsel-işitsel medyanın düzenlenmesi ve ifade özgürlüğünün geliştirilmesi çerçevesinde gerçekleşmiştir. RTÜK ev sahipliğinde düzenlenen 4. Medya Buluşması, ASHB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, RTÜK iş birliğiyle gerçekleştirilmiştir. Toplantı başlığı "*Medya ve Aile*" olarak belirlenmiş ve yerli dramatik dizi ve film yapımlarında yer alan şiddet unsurları ele alınmıştır.[950]

Diziler medyada kadına yönelik şiddetin en fazla izleyiciyle buluştuğu içerikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle 2024 yılında RTÜK ev sahipliğinde Kadınlar Günü etkinlikleri kapsamında, KADEM ile Uluslararası Medya Enformasyon Derneği (UMED) iş birliğinde "Televizyon Dizilerinde Kadın Paneli" düzenlenmiştir. Söz konusu Panel'de medyada şiddetten arındırılmış senaryoların daha yaygın hâle getirilmesi, pozitif ayrımcılığı teşvik eden yaklaşımların medya sektöründe bir standart hâline gelmesi ve güçlü kadın imajının hem senaryolarda hem de haber içeriklerinde daha fazla ön plana çıkarılması gerektiği ifade edilmiştir.[951] Panelde öne çıkan başlıklar şunlardır:

- Cinsiyet Stereotipleri ve Kadınların Temsili: Televizyon dizilerinde kadınların temsili konusundaki temel sorunlardan biri, cinsiyet stereotiplerinin devam ettirilmesidir. Diziler sıklıkla kadınları sınırlı rollerde tasvir etmektedir. Böylece güzellik, evcillik ve itaatkârlık gibi geleneksel kadınlık kavramlarını vurgulayarak izleyicinin kadınlığa ilişkin geleneksel görüşlerini pekiştirir. Örneğin; kadın karakterler sıklıkla bakıcı, âşık ve kurban olarak gösterilir. Bu da kadınların rollerine ve davranışlarına ilişkin toplumsal beklentilerin pekiştirilmesine neden olur. Ayrıca televizyon dizilerinde kadınların temsili genellikle ticari çıkarlardan etkilenir. Dolayısıyla izleyici kitlesini çekmek amacıyla idealize edilmiş kadın karakterlerin yaratılmasına yol açar. Bu idealize edilmiş temsiller, kadına ait deneyimlerin çeşitliliğini yansıtmamakla birlikte izleyici kitlesi arasında gerçekçi olmayan güzellik standartlarını ve beden imajı sorunlarını da beraberinde getirir.
- Televizyon Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet: Televizyon dizilerinde kadınların temsili konusundaki diğer önemli nokta, kadına yönelik şiddetin tasviridir. Birçok dizi, ev içi şiddet, cinsel saldırı veya taciz sahnelerini içerir ve bu konuları dramatik

[950] https://www.rtuk.gov.tr/rtuk-medya-bulusmalari/4724
[951] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.8, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067

etki için sansasyonel bir şekilde işler. Bu tür temsiller, izleyicileri bu suçların ciddiyeti konusunda duyarsızlaştırabilir ve cinsiyete dayalı şiddetle ilgili zararlı mitleri ve yanlış anlamaları pekiştirebilir. Ayrıca televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddetin normalleştirilmesi, kötü davranışların yüceltilmesine neden olabilir. Bu durum, cinsiyete dayalı şiddetle mücadele çabalarını zayıflatabileceği gibi toplumda zararlı tutumları ve davranışları da artırabilir.

- Medya Düzenleyicileri ve Savunma Gruplarının Rolü: RTÜK, televizyon dizi/film yayınlarının içeriklerini izlemek ve düzenlemek konusunda önemli sorumluluklarından biri olan televizyon dizilerinin etik standartlara uymasını, pozitif toplumsal değerleri teşvik etmesini ve zararlı stereotipleri veya temsilleri önlemesini sağlamaktadır. Bu bağlamda kadınların eşit temsili ve medyadaki zararlı temsillere karşı mücadelede savunma grupları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapılmaktadır. Bu gruplar ile medya düzenleyicileri ve sektör paydaşları arasında yapılan iş birlikleri, televizyon dizilerinde kadınların daha çeşitli ve güçlendirici temsillerini teşvik etme konusunda fayda sağlar.[952]

KEFEK, RTÜK ve Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi iş birliğiyle düzenlenen "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Medyanın Dili Toplantısı*"nda ise kadına yönelik şiddetle mücadelede medyanın sorumlu bir dil kullanmasının önemi vurgulanmıştır. Böylece şiddeti normalleştiren ve pekiştiren dil kullanımına karşı farkındalık oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Aynı zamanda medyanın, kadınların haklarını, güçlü yanlarını ve başarılarını görünür kılan içeriklere daha fazla yer vermesi ve bunun gerekliliği üzerinde durulmuştur.[953]

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusu nesilden nesile aktarılan toplumsal bir sorundur. Sorunun çözümüne ilişkin önlemler alınırken nesiller arası döngüyü kırmak adına çocuk ve gençlerin bu içeriklere yaklaşımlarında farkındalık sağlamak oldukça önemlidir. Medya okuryazarlığı yetisi, medyadaki içerikleri tüketirken kişilerin elindeki en etkin araçlardan biridir. Bu nedenle RTÜK, medya okuryazarlığı konusunda toplumun bilinç düzeyini artırmak ve medyanın doğru anlaşılmasını sağlamak amacıyla MEB ile iş birliği gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda hazırlanan "*Medya Okuryazarlığı*" kitabı MEB tarafından okullarda seçmeli ders materyali olarak kullanıma sunulmuş ve genç nesillere medyayı bilinçli tüketme alışkanlığı kazandırmak hedeflenmiştir. Bunun yanı sıra çocuklara medya okuryazarlığı bilincini kazandırmak amacıyla RTÜK, Medya ve Çocuk Dergisi'nin 1. ve 2.

[952] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.
[953] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.8, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067

sayıları yayınlanmıştır. Bu yayınlar, çocukların, ekran bağımlılığı gibi çağımızın sorunlarına karşı bilinçlenmelerini sağlarken medya içeriklerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilmeleri için rehberlik etmektedir. Ayrıca okul öncesi ve ilkokul düzeyindeki öğrenci gruplarına yönelik olarak hazırlanan "*Çekirdek Ailesi*" dizisi ve "*Ekrana Bakma Bana Bak*" kampanyası, çocukların medyayla ilişkilerini sağlıklı bir şekilde kurmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır.[954]

5.19.4 Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Çalışmaları

RTÜK'te 2025 yılı itibari ile toplam 627 görevli personel bulunmaktadır. Bu personelin 281'i (%45) kadın personeldir. Üst Kurulda toplam 105 yönetici bulunurken bu sayının 42'si (%40) kadın yöneticilerinden oluşmaktadır.[955]

"On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)"nın "2.3, Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" hedefinin "2.3.5.Kadın" politikasının "604.3." numaralı tedbirinde "Medya alanında düzenleyici veya denetleyici kamu kuruluş personeline yönelik "Medyada Kadın Temsili Konusunda Farkındalık Eğitimi" verilmesi planlanmıştır. Bu kapsamda 2019-2023 yılları arasında ASHB uzmanları tarafından, RTÜK'te görev yapan toplam 187 personele yönelik medyada kadın temsiline yönelik eğitimler verilmiştir.[956]

Bunun yanı sıra ASHB tarafından hazırlanan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı"nın 4.8.10 numaralı faaliyetinde "Medya alanında düzenleyici ve denetleyici kamu kuruluşu personeline kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda farkındalık eğitim programları düzenlenmesi" planlanmıştır. Bu kapsamda ASHB uzmanları tarafından Üst Kurul çalışanları için "*Kadına Yönelik Şiddet ve Medyada Temsili*" eğitimi 30.05.2024 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Eğitime 62 Üst Kurul çalışanı katılmıştır.[957]

5.20 TÜRKİYE RADYO TELEVİZYON KURUMU

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), kamu yayıncılığı sorumluluğu ile gerek etkin olduğu alanlarda gerekse organizasyonel işleyişte kadınların temsiliyetini artıracak yönde faaliyetlerini sürdürmektedir. Üretilen içeriklerin perspektif ve nitelik bakımından güçlü olması için kadın bakış açısı, emeği ve özeninin bir ihtiyaç değil, zorunluluk olduğu

[954] 24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.9, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067
[955] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.
[956] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.
[957] RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı.

bilinci ile gerek kamera önünde gerekse kamera arkasındaki faaliyetlerinde kadın çalışanların varlığını önemsemektedir.

TRT, kamu yayıncılığı anlayışı doğrultusunda toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket ederek kadına yönelik şiddet, ayrımcılık, kadın hakları, kadın odaklı yayınlar, yayınlarda kadın temsili, medyada şiddet vb. konular hakkında yayın ve faaliyetlerini sürdürmektedir.[958]

TRT, Devletin ilgili kurumlarla birlikte kadınlara yönelik geliştirdiği strateji ve politikaları odağına koyarak belirlediği yayın perspektifi ile faaliyet gösterdiği tüm mecralarda geniş kitlelere ulaşarak farkındalık kazandırmayı hedeflemektedir. Kurum, ilgili kurumların kadınlara yönelik gerçekleştirdiği çalışmalarda aktif olarak yer almakta ve yayınlarında bu yönde çalışmalara yer vermektedir. "*Şiddete Sıfır Tolerans*" ilkesi ile kadına yönelik her türlü şiddeti önlemeye çalışmak TRT'nin stratejik önceliklerden birisidir.

13 Şubat 2025 tarihli toplantıda Komisyona bilgi veren TRT Genel Müdür Yardımcısı Muhammed Ziyad VAROL; TRT'nin, program içeriklerini oluştururken kadın temsilini artırmaya yönelik bilinçli bir planlama ve geliştirdiği editöryal strateji ile daha dengeli bir görünürlük sağlamayı hedeflediklerini belirtmiştir. Bu doğrultuda kadınların gücünü ortaya koyan içerikleri ön plana çıkaran TRT, programlara konuk olarak davet edilen isimleri belirlerken, mümkün olduğu kadar kadın temsilini artırma önceliği gözettiklerini ifade etmiştir.[959] TRT, iş ve aile sorumlulukları arasındaki dengenin sağlanması konusunda da toplumsal farkındalığın oluşturulması çalışmalarına devam etmektedir.

17 televizyon kanalı, 17 radyo kanalı, 9 uluslararası dijital haber platformu, basılı yayınları, dijital uygulama ve oyunlar, ulusal-uluslararası düzeyde onlarca etkinlik, stratejik zirve ve uluslararası dijital platformu tabii ile TRT, kamu yayıncılığı sorumluluğuyla hareket ederek konuya duyarlılıkla yaklaşmaktadır.

"*Güçlü Türkiye'nin güçlü kadınlarının ekranı ve sesi*" olma misyonuyla kadınların toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi hayattaki rolünü güçlendiren içeriklere yer veren TRT, gelecek dönemde de yayın politikalarında bu konulara öncelik tanımayı amaçlamaktadır. Haber programlarından belgesellere, özel dosyalardan dijital içeriklere kadar geniş bir yayın yelpazesinde kadın haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen çalışmalara gelecekte de yer verilmesi hedeflenmektedir. Kadınların karşılaştığı zorlukları gündeme taşımanın yanı sıra, başarı hikâyeleriyle de ilham kaynağı olmayı amaçlayan TRT'nin, aynı zamanda, medyada şiddetin normalleştirilmemesi ve topluma bu konuda bilinç

[958] Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı.
[959] Muhammed Ziyad Varol'un 13 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.

kazandırılması adına akademisyenler, uzmanlar ve STK'larla iş birliği yaparak farkındalık çalışmalarına katkı sunmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir. Kamuoyunu bilinçlendiren, toplumsal duyarlılığı artıran ve kadının medya içindeki yerini güçlendiren yayınlarını kararlılıkla sürdürmekte, Türkiye Yüzyılı'nı kadınların yüzyılı yapmak için gereken adımları atmaktadır. [960]

TRT, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı doğrultusunda yer alan faaliyetlerden "*ilgili kurum*" olarak yer aldığı stratejik amaçlara destek vermekte ve bugüne kadar yaptığı gibi kurumsal stratejik yaklaşımını oluştururken Eylem Planı'nı göz önünde bulundurmaktadır.[961]

TRT'nin son 5 yılda yürüttüğü faaliyetler şu şekilde sıralanabilir:

1. Televizyon Yayınlarında Kadın Odağı
2. Radyo Yayınlarında Kadın Odağı
3. Dijital Mecralardaki Yayınlar ve Sosyal Medya Paylaşımlarında Kadın Odağı
4. Kadın Alanındaki Eğitimler ve Akademik Çalışmalar
5. Uluslararası Etkinliklerde Kadın Teması
6. Organizasyonel Yapılanmada Kadının Rolü ve İç İletişim Faaliyetleri

5.20.1 Televizyon Yayınlarında Kadın Odağı

TRT, yıllar içinde kadın temalı programlarla toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadının toplumdaki yerini güçlü bir şekilde vurgulamıştır. Bunun yanı sıra, kadının sosyal, kültürel ve ekonomik alandaki başarıları ve karşılaştığı zorluklar da sıkça gündeme gelmiş, özellikle kadının toplumsal sorumlulukları, eğitimdeki yeri ve çalışma hayatındaki rolü üzerine çeşitli programlar yapılmıştır. Kadın karakterlerin ve başarı hikâyelerinin ekranlarda yer bulması, izleyicilere eşitlik ve kadın haklarının önemini hatırlatmaktadır.

Her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde kadın haklarının önemini, kadınların toplumsal hayattaki rollerini ve kadın temsiliyetini artırmanın önemini vurgulamayı amaçlayan özel yayın ve içerikler izleyicilerle buluşturulmaktadır.

ASHB tarafından hedef kitlede olumlu tutum ve davranış değişikliği meydana getirmek ve topluma yararlı konularda kamuoyu bilinci oluşturmak amacıyla hazırlanan ve mevzuat gereği yayınlanma zorunluluğu bulunan öncelikli yayınlar *"Şiddetsiz Toplum"* ve *"Şiddet Uzaklaştırır",* 2023 yılından itibaren TRT'nin her kanalında yayınlanmaya devam

[960] Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı.
[961] Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı.

etmektedir. *"Uluslararası Kadın ve Adalet Zirvesi"* ne yönelik tanıtım yayınlarına ekranda yer verilmektedir.

5.20.1.1 TRT 1

TRT 1; dizilerinde ve programlarında güçlü kadın karakterleri ve temalarını ön plana çıkararak, kadınların toplumsal rolünü vurgulayan birçok başarılı yapım sunmaktadır. Kadın karakterler kendi ayakları üzerinde duran, kararlı ve mücadeleci olarak resmedilmektedir. Bu dizilerde aile içi denge, sevgi, kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadın dayanışması gibi önemli temalar işlenmektedir. Ayrıca kadına yönelik şiddet, ayrımcılık, kadın hakları, kadın odaklı yayınlar, yayınlarda kadın temsili, medyada şiddet vb. ile ilgili programlar, kadınlara yönelik öneriler ve çözümler sunmakta, kadın üreticileri ve girişimcileri cesaretlendirmekte, kadının toplumdaki yerini ve önemini vurgulamaktadır.

5.20.1.2 TRT 2

TRT 2, kadınların karşılaştığı ayrımcılık, şiddet, ekonomik bağımsızlık mücadelesi ve hukuki hakları gibi konuları ele alan içeriklerle izleyicilerine güçlü ve ilham verici hikâyeler sunmaktadır. Kadınların iş hayatında karşılaştığı engelleri, savaşın ve toplumsal baskıların kadınlar üzerindeki etkisini ve aile içi şiddetle mücadelesini konu alan yapımlara ve programlara yer vermektedir. Bu içerikler, kadınların yaşamlarını ve mücadelelerini görünür kılarken, aynı zamanda izleyicileri bilinçlendirmeyi ve bu alandaki farkındalığın artırılmasını amaçlamaktadır. Bu içeriklerden başlıcaları aşağıda sunulmuştur:

- "*Tarih Söyleşileri*" adlı programda kadınların toplumsal tarihteki yerleri hakkında konuşulan yayınlar gerçekleştirilmektedir.
- "*İletişim Arkeolojileri*" adlı programda iletişim tarihimizin farklı, renkli, az bilinen yönleriyle iletişim unsurlarının kültür hayatımıza ve medeniyetimize olan katkılarını anlatılmaktadır. Programda "*kadın dergileri*" ile ilgili yayın gerçekleştirilmiştir.
- "*Kayıp İzler Atlası*" adlı programda Osmanlı'da kadın dergilerinin izleri, döneme ait objeler ve fotoğraflar üzerinden sürülmüştür.
- "*Hayat Sanat*" adlı programda hafta içi her gün kadın sanatçılara ve içeriklere özel vurgularla, kültür ve sanat dünyasındaki en güncel gelişmeleri ekran getirilmektedir. Özellikle kadın sanatçılar, yazarlar ve yönetmenlerin eserlerine dair özel incelemeler ve röportajlara yer verilmektedir.

- "*Hülya Koçyiğit ile Film Gibi Hayatlar*" adlı programda Darüşşafaka Eğitim Kurumları Genel Müdürü gibi kadın konuklarla onlarına hayat hikâyeleri üzerinden sohbet edilmektedir.
- "*Karar Perdesi*" adlı programın ilgili bölümlerinde bestekâr ve şair Leyla Saz Hanım gibi alanında uzman kadınlar tanıtılmakta, onların hayatları hakkında bilgiler verilmektedir.
- "*Yeryüzleri*" adlı programın ilgili bölümlerinde kadın sanatçıların atölyelerine konuk olunmakta ve kadının sanat dünyasındaki gücünün altı çizilmektedir.
- "*Satranç Dünyası*" adlı programda "*kadınlar ve satranç*" konulu yayın gerçekleştirilmiştir. İlk kadınlar dünya şampiyonu olan Vera Menchik'le, tarihin en güçlü kadın oyuncularından olan ünlü Polgar kız kardeşlerin hayatı anlatılmıştır. Toplamda on üç kez Kadınlar Türkiye Satranç Şampiyonu unvanını kazanarak rekor kıran Betül Cemre Yıldız Kadıoğlu ile sohbet gerçekleştirilmiştir.
- "*Number One*" adlı filmde, bir su şirketinden CEO'luk teklifi alan üst düzey bir kadın yöneticinin, bu görev için yalnızca kendi yeterliliğiyle değil, toplumsal ve kurumsal engellemelerle de mücadele etmek zorunda kalması anlatılmaktadır.
- "*3000 Nights*" adlı filmde, İsrail hapishanelerinde yaşayan kadın mahkûmların hayalleri, umutları, bekleyişleri ve direnişleri anlatılmaktadır.
- "*Hayat*" adlı filmde, babasının zoruyla istemediği bir nişana mecbur bırakılan genç bir kadının, bu durumu reddederek kendine yeni bir yaşam kurmak için çıktığı yolculuğu anlatılmaktadır.
- "*Lullaby*" adlı filmde, yeni anne olan Amaia'nın, ilgisiz kocasının yokluğunda ailesinin desteğini kabul etmek zorunda kalmasını ve hem annelik hem iş hayatı hem de evlat olmanın yükü altında verdiği mücadele anlatılmaktadır.
- "*Hive*" adlı filmde, Kosova Savaşı'ndan sonra kocası kaybolan Fahriye'nin, geçimini sağlamak için arıcılık yapmaya çalışırken yaşadığı zorluklar ve kendisiyle aynı kaderi paylaşan diğer kadınlarla birlikte verdiği mücadele anlatılmaktadır.
- "*Prayers For The Stolen*" adlı filmde, savaşın hüküm sürdüğü bir kasabada yaşayan üç genç kızın, kaçırılma tehdidine karşı aileleri tarafından saçlarının kesilerek gizlenmeye çalışılması ve hayatta kalma mücadelesi anlatılmaktadır.

5.20.1.3 TRT Belgesel

TRT Belgesel Kanalı toplumda kadının yeri ve temsili konusunda etkili belgesel

yayınları gerçekleştirmektedir. Bu içeriklerden başlıcaları aşağıda sunulmuştur:

- "*Afgan Kadını*" adlı belgeselde, kadın olmanın çok zor olduğu bir coğrafya olan Afganistan'da, çalışarak hayata tutunan ve kız çocuklarının eğitimi için mücadele eden beş kadının öyküsü konu alınmaktadır.
- "*Aile Olmak*" adlı belgesel serisinin ilgili bölümlerinde, yaşanılan zorluklara rağmen ailesini bir arada tutmaya çalışan kadınların hikâyelerine yer verilmektedir.
- "*Başka Bir Öykü: Miro'nun Yolculuğu*" adlı belgeselde, küçük yaşlardan itibaren sokaklarda yaşam mücadelesi veren, uyuşturucu bağımlısı hamile bir anne ve Somali'de yok olan hayatlar konu alınmaktadır.
- "*Dünyada Kadın Olmak*" adlı belgeselde, dünyanın farklı coğrafyalarından kadın hikâyeleri anlatılmaktadır. Bu etkileyici belgeselde her bölüm özelinde uzman konukların değerlendirmelerinin yer aldığı röportajlara yer verilmiştir.
- "*Fatma Kayacı'nın Bilinmeyen Hikâyesi*" adlı belgeselde 1980'li yılların ortalarında, yaylada yanında kalan yeğeni Ali Haydar'ın ölümünden kendisini sorumlu tutan akrabalarına küsen Fatma Kayacı'nın, yalnızlığa ve yoksulluğa itilmesinin öyküsü anlatılmaktadır. Yapımda Tonya'nın Karakısrak Yaylası'nda kendine bir dünya kuran Fatma Kayacı'nın yaşadığı alanı âdeta bir ormana çevirmesi ve her diktiği fidana, yeğeni Ali Haydar'ın adını vermesi anlatılmaktadır.

5.20.1.4 TRT Spor ve TRT Spor Yıldız

TRT Spor ve TRT Spor Yıldız Kanallarında yayınlanan spor programları ve müsabaka yayınları (futbol, voleybol, hentbol ve basketbol) ile kadının spor alanındaki konumu vurgulanmaktadır. Bu içeriklerden başlıcaları aşağıda sunulmuştur:

- "*Sporun Kadınları*" adlı yapımda, başarılı kadın sporcuların hayat hikâyelerine yer verilmektedir.
- "*Kadın Futbol Takımı Mücadelesi*" adlı yapımda, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için farkındalık uyandırmak amaçlanmaktadır.
- Başarıları ve profesyonel spor yaşamları boyunca örnek alınacak davranışlarıyla spor dünyasına adını kazımış spor efsanelerini anlatan "*Efsanelerin İzinde*" ve "*Olimpiyat Yıldızları*" adlı yapımların ilgili bölümlerinde, kadın sporculara yer verilmiştir.
- "*Voleybol Sultanlar Ligi*" ve "*FIVB Kadınlar Dünya Kulüpleri Şampiyonası*" organizasyonları ile kadın voleybol takımlarının mücadeleleri yayınlanmaktadır.

- "*Set Sayısı*" adlı yapımda, kadın voleybol karşılaşmalarında haftanın gelişmeleri değerlendirilmektedir.
- Kadın basketbol takımlarının EuroLeague kapsamında oynayacağı belirli karşılaşmalar yayınlarda yer almaktadır.
- "*Kadınlar Avrupa Şampiyonası Finalleri*" yayınları ile kadın Türk Millî Takımımızın mücadeleleri ekranlarda yer almıştır.
- "*Hentbol Kadınlar Süper Ligi*" yayınları ile Türkiye hentbol liginde bulanan kadın hentbol takımlarının mücadeleleri yayınlanmaktadır.

5.20.1.5 TRT Haber

13 Şubat 2025 tarihli toplantıda Komisyona bilgi veren TRT Genel Müdür Yardımcısı Muhammed Ziyad VAROL, TRT Haber'in kadınların toplumdaki yerini güçlendirmeye yönelik atılan önemli adımlarla, toplumsal bilinç oluşturma ve kamuoyunu bilgilendirme noktasında etkili bir rol üstlendiğini belirtmiştir. Ayrıca TRT Haber'in, televizyon ve dijital platformları etkin bir şekilde kullanarak kadın hakları konusunda duyarlılığı artırmayı amaçlayan yayınlarıyla öne çıkmakta olduğunu vurgulamıştır.[962]

TRT Haber Kanalında kadına yönelik şiddet, ayrımcılık, kadın hakları, yayınlarda kadın temsili, medyada şiddet konularıyla ile ilgili toplamda 954 adet ve 1.999 dakika haber, web sitesinde (www.trthaber.com) ise 124 içerik yayınlanmıştır.

ASHB tarafından hazırlanan öncelikli yayınlar "*Şiddetsiz Toplum*" ve "*Şiddet Uzaklaştırır*", TRT Haber'in 158 yayınında 119 dakika yer almıştır.[963]

5.20.1.6 TRT World

Tüm dünyaya İngilizce yayın yapan uluslararası haber TV kanalı TRT World'de Türkiye'nin kamu yayıncısı olmanın bilinciyle kadınlara yönelik her türlü şiddete ve kadınların ayrımcılığa maruz kalmalarının önlenmesine yönelik haberlere bültenlerinde yer vermektedir. Gerek Türkiye'de yaşayan İngilizce konuşan kitlelere gerekse uluslararası arenada, Türkiye'nin konuya yaklaşımına dair yayınlar gerçekleştirmektedir.

5.20.1.7 TRT Arabi

[962] Muhammed Ziyad Varol'un 13 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.
[963] Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı.

Arapça yayın yapan uluslararası haber TV kanalı TRT Arabi kanalı da kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konularına geniş yer vererek bu alandaki toplumsal farkındalığı artırmayı amaçlayan birçok haber paketi yayınlamıştır. Kanal, kadın hakları, eşitlik ve kadınların toplumsal hayattaki rolüne dair yayınlarıyla Türkiye'de ve dünyada Arapça konuşulan bölgelere yönelik olarak bu konulara duyarlılığı artırmayı hedeflemektedir. Kadınların sosyal ve ekonomik hayattaki yerine vurgu yapan içeriklerin yanı sıra, karşılaştıkları zorlukları ele alan haberler ve özel dosyalar da yayın akışında önemli bir yer tutmaktadır.

TRT Arabi kanalında kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla ilgili fazla sayıda paketi yayınlanmıştır.

5.20.1.8 TRT Türk

TRT Türk Kanalı tarafından kadına yönelik şiddet, ayrımcılık, kadın hakları, yayınlarda kadın temsili, medyada şiddet vb. konuları olarak gündüz kuşağı canlı yayın programlarında ele alınmıştır. Özellikle hafta içi her gün canlı yayınlanan "*kadın kuşağı*" programlarında, konunun uzmanlarıyla birlikte çözüm önerileri, farkındalık artırıcı çalışmalar ve kadın hakları üzerine detaylı yayınlar yapılmıştır. Ayrıca konuya ilişkin TRT Haber kanalı ile ortak yayınlanan haber bültenlerinde de konuya yer verilmiş, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve farkındalığın artırılması sağlanmıştır. Bu içeriklerden başlıcaları aşağıda sunulmuştur:

- "*Aile*" adlı program kadınların aile içinde maruz kaldığı psikolojik, ekonomik ve fiziksel şiddeti ele alarak farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Programda ayrıca kadının toplumdaki yeri ve önemine vurgu yapılan konuklar ele alınmış ve kadın rol modelleri ve başarılı kadın konuklara yer verilmiştir.
- "*Günaydın Hayat*" adlı program, kadınların toplum içindeki yerini güçlendirmeye yönelik interaktif bir programdır. Kadınların iş ile sosyal hayatta ayrımcılıkla mücadelesine dair bilgilendirici içerikler paylaşılmaktadır. Kadın başarı hikâyelerine ve şiddetle mücadelede STK'ların çalışmalarına yer verilmektedir.
- "*İnsan İnsan*" adlı program, göç eden kadınların karşılaştıkları zorluklar, entegrasyon süreçleri ve ekonomik bağımsızlık mücadelesi ele alınmakta ve başarı hikâyeleri paylaşılarak kadınların toplumsal hayatta güçlenmesine katkısı vurgulanmaktadır.
- "*Bebeğimle Yeni Hayat*" adlı program, anneliğin fiziksel, duygusal ve sosyal zorluklarına dair farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır. Programda, kadınların

çalışma hayatından dışlanmasına neden olan sistematik ayrımcılık konularına da değinilmiştir.

- "*Rehber*" adlı program kadınların hukuki, ekonomik ve toplumsal haklarıyla ilgili bilinçlenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Kadınların ekonomik olarak güçlenmelerinin, aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla mücadelede kritik bir faktör olduğu vurgulanmıştır.

5.20.1.9 TRT Kurdî

TRT Kurdî'nin yayınlarında kadın ve toplumsal eşitlik güçlü bir temadır. Kadınların hayatın her alanındaki rollerine dair yapılan programlarla ve haberlerle, izleyicilere toplumsal cinsiyet eşitliği bilinci kazandırılmakta ve kadınların tarihsel, kültürel, sosyal katkıları ekrana taşınmaktadır. Bu içeriklerden başlıcaları şunlardır:

- "*Kadın Gözüyle Yaşam*" adlı programda, kadın sosyologlar ve psikologlar aile ve topluma dair önemli konuları ele almaktadır. Toplumsal yaşama farklı açılardan ışık tutarak, kadın ve aile sorunlarını derinlemesine tartışan program, izleyicilere bilinç kazandırmak ve toplumsal yaşamda farkındalık yaratmak için güçlü bir araçtır.
- "*Anne ve Çocuk*" adlı program, anne ve çocuk arasındaki sağlıklı ilişkinin nasıl geliştirilebileceğini ele almaktadır. Çocuğun büyüme sürecinde psikolojik ve beslenme ihtiyaçları, annelik motivasyonu gibi önemli konular uzman kişilerle sohbet ortamında izleyicilere sunulmaktadır.
- "*Bölgenin Kadınları*" adlı programda her hafta farklı bir kadının başarı hikâyesi anlatılmakta, kültür, sanat, spor ve iş dünyasında başarılar elde eden kadınların azimli mücadeleleri ekrana taşınmaktadır.
- "*Nergis*" adlı programda, bölgelerinde tanınan ancak daha geniş çevrelerde fark edilmeyen önde gelen isimlerin yaşam öyküleri paylaşılmaktadır. Her bölümde bir kişinin hayat yolculuğu ve mesleki serüveni, o kişiyle ve yakın çevresiyle yapılan sohbetler aracılığıyla izleyicilere aktarılmaktadır.
- "*Gezgin*" adlı programda, toplumsal çevrelerce daha az tanınan ancak bulundukları bölgelerde saygı gören kişilerin mesleki ve toplumsal başarılarını gözler önüne sermektedir.
- "*Yasemin Çiçeği*" adlı programda, kadınların günlük yaşamlarındaki emeği ve çabaları ekrana taşınmaktadır. Evler, tarlalar ve atölyelerdeki kadınların örnek

başarı hikâyelerinin anlatıldığı program, onların toplumsal hayattaki gücünü göstererek izleyicilere daha güçlü bir toplum modeli sunmaktadır.

- "*Hafta Sonu*" adlı programda, bölgedeki öne çıkan haberler ve kişilikler ele alınırken, edebiyat, film ve kitap gibi kültür ve sanat alanındaki eserlere yer verilmektedir. Alanında uzman konuklarla yapılan tartışmalar izleyicilerin kültürel bilincini arttırmayı hedeflemektedir. Programa kadın konukların katılımı ve eserlerinin ön plana çıkarılması önemsenmektedir.
- "*Sabahın Sesi*" adlı programda hayata dair güncel konular konuşulmakta, kadının emeği ve başarısı birçok farklı alanda detaylı bir şekilde işlenmektedir.
- Günlük haber bültenlerinde kadınların mücadeleleri ve meslek hayatlarındaki başarıları özel olarak vurgulanmaktadır. Haftada en az 5 haberin kadınlarla ilgili başarıları konu almasına özen gösterilmekte, böylece kadınların toplumsal hayattaki önemli rolünün altı çizilmektedir.

5.20.2 Radyo Yayınlarında Kadın Odağı

Kadına karşı her türlü ayrımcılığın ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi, başta ASHB olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşların mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirleri, bu konuda aktif rol oynayan STK'ların çalışmaları; ulusal ölçekte yayın yapan TRT Radyo 1 kanalında hafta içi her gün yayınlanan "*Ailece*", "*Yalnız Değilsiniz*", "*Hukuk ve Hayat*" programlarıyla ve haftada bir gün yayınlanan "*Kutlu Yuva Mutlu İnsan*" programında; ayrıca Antalya, Çukurova, Erzurum, GAP Diyarbakır ve Trabzon Bölge Radyolarında her gün canlı olarak yayınlanan "*Hayatın İçinden*" programında uzman ve yetkililerle yapılan söyleşilerle ele alınmıştır. Bütün radyo kanallarında yayınlanan bültenlerde haber değeri taşıyan gelişmeler dinleyiciye ulaştırılmaktadır.

TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda ağırlanan alanında uzman konuklarla kadına yönelik şiddet, ayrımcılık, kadın hakları, kadın odaklı yayınlar, yayınlarda kadın temsili, medyada şiddet konularının ele alındığı içeriklerden başlıcaları aşağıda sunulmuştur:

- "Baştacı" adlı programda "Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği nasıl örtüşüyor?" ve "Toplumsal cinsiyet eşitliği neleri kapsıyor, eşitliğin sağlanması neden önemli?" konuları, "6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun", Kadın Öz Savunma Akademisi, Kalkınmada Kadının Sağlık Hakkı Derneği'nin sağlık alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı verdiği mücadele gibi konular ele alınmış, "Bir Umut Dedik" projesinin tanıtımı

yapılmış, tüm üyelerinin erkek olduğu Mavi Kapı Derneği'nin kadına yönelik şiddeti önleyici çalışmalarına da yer verilmiştir.

- "*Hoş Sohbet Sokağı*" adlı programda kadınların karşılaştığı şiddet türleri ve bunlardan korunmalarına yönelik yasal düzenlemeler, "*Gelincik Projesi*", Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı Etik İlkeler Rehberi'nin tanıtımı, Ulusal Eylem Planı'nda yer alan başlıklar ve kadına yönelik şiddet sorununun çözümüne ilişkin öne çıkan öneriler, Anayasa Mahkemesi'nin, cinsiyet eşitliği ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle, kadının evlendikten sonra eşinin soyadını taşımak zorunda olduğu kuralı iptal etmesinin ardından yaşananlar gündeme alınmıştır.
- "*Memleket Treni*" adlı programda önemli ödül alan, uluslararası arenada önemli roller üstlenen, ilklere imza atan, sosyal, siyasi ve kültürel yaşamda etki yaratan Türk kadınlarının başarıları uzman konuklarla birlikte ele alınmaktadır.

5.20.3 Dijital Mecralardaki Yayınlar ve Sosyal Medya Paylaşımlarında Kadın Odağı

"*Bizi Birleştiren Hikâyeler*" sloganıyla yola çıkan ve içinde bulunduğumuz dijital çağın ruhunu kendi kültür kodlarımızla uyumlu olarak yeniden tanımlamayı hedefleyen uluslararası dijital platformu "*tabii*"; yüksek kaliteli, özenle seçilmiş, aile dostu, ortak değerlere seslenen, güvenli ve temiz içerikleri izleyicilerine sunmaktadır.

Uluslararası dijital platformu "tabii" TRT kanallarında yayınlanan içeriklere yer vermesinin yanında orijinal içerikleriyle kadına yönelik şiddet, ayrımcılık, kadın hakları vb. konularında hassasiyet göstermektedir. Bu içeriklerden başlıcaları şunlardır:

- "*Rûmî*" adlı dizide Gürcü Hatun, Türk toplumunda kadının gücünü ve devlet yönetimi içindeki koruyucu rolünü yansıtan bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır.
- "*Küçük Dahi İbn-i Sina*" adlı dizide öğrendikleriyle ve icatlarıyla ilmini arttırmaya çalışan Sina, kadınların toplumsal hayattaki rolünü de genişletmek için mücadele edecektir. Hz. Aişe ve El Karaviyyun medresesini kuran Fatıma Muhammed örneğini benimseyerek Vali'nin karşısına çıkan Sina, bir kadın medresesi kurmak için kolları sıvayacaktır. Sina'nın mücadelesi ile İslam anlayışında kadının toplumsal hayattaki önemi üzerine yapılan vurgunun gözler önüne serilmesi hedeflenmektedir.
- "*Derin Mor*" adlı dizinin karakterlerinden olan Doktor Melek'in soğukkanlılığı,

yaşanan karanlık atmosfere rağmen bir kadın olarak dirayet ve mesleğine olan bağlılığını kaybetmemesi, geçmişten günümüze süregelen kadının toplumsal hayattaki aktif rolünü yansıtmaktadır.

- "*Hür*" adlı dizide Savaş Pilotu Nazlı karakteri, Hava Harp Okulunu birincilikle bitiren, neredeyse iğne deliğinden mühimmatı geçirecek kadar keskin bir göz koordinasyonuna sahip olarak anlatılmaktadır. Nazlı; bilgi, tecrübe ve kararlılığıyla kadının, toplum ve dünyadaki kritik rolünü yansıtmaktadır.
- "*Çırak*" adlı dizinin ilgili bölümlerinde kadına yönelik fiziksel ve psikolojik şiddetin engellenmesinin vurgulandığı görülmektedir.

TRT Dinle'de kadına yönelik şiddet, ayrımcılık, kadın hakları, kadın temsili vb. konularıyla ilgili 6 adet çalma listesi ve 40 podcast serisi ("Hukuk ve Hayat", "Yaşamı Fark Et", "Cuma Sabahı" "Yalnız Değilsiniz", "Engelsiz Sesler", "Günaydın Türkiye", "Din ve Ahlak", "İhmal Edilebilir Nasihatler", "Aklımda Kalan Satırlar", "Yurttan Kadın Sesler", "Başrolde Kadınlar", "Kadının Senfonisi" vd. ilgili bölümlerinde) yer almaktadır. Ayrıca 6 adet radyo tiyatrosu da kadının toplum içindeki yeri ve önemine dikkat çekmektedir.

TRT, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ve kadın hakları konularında sosyal medya platformlarında aktif paylaşımlar yaparak farkındalık oluşturmaya yönelik içerikler sunmaktadır. Kurumsal hesaplar ve kurum yöneticileri tarafından, kadınların toplumsal hayattaki yerini vurgulayan, başarı hikâyelerini öne çıkaran ve eşitlik mesajları içeren gönderiler paylaşılmaktadır. Bu tür paylaşımlar, TRT'nin toplumsal sorumluluk anlayışı çerçevesinde kadınların haklarını ve başarılarını ön plana çıkarmaya verdiği önemi göstermektedir.[964]

5.20.4 Kadın Alanındaki Eğitimler ve Akademik Çalışmalar

TRT tarafından; "*Çalışma Yaşamında Kadın*" (38 katılımcı, 6 saat), "*Kadın-Erkek Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi*" (31 katılımcı, 3 saat), "*Medya ve Kadın İlişkisi*" (22 katılımcı, 6 saat) "*Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yaygınlaştırılması*" (toplam 54 katılımcı ve 9 saat), eğitimleri ile kadının toplumdaki ve iş hayatındaki yerine dair farkındalık artırmayı amaçlayan ve kadının temsili üzerine odaklanan çeşitli seminerler düzenlenmiştir.

Çevrim içi eğitimler kapsamında; "*Sinemada Kadın*" (173 katılımcı, 3 saat) ve "*İslam Dünyasında Kadın*" (85 katılımcı, 3 saat) başlıklı eğitimlerle kadının kültürel ve sanatsal

[964]Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı.

alanlardaki yeri incelenmiştir. "*İş Hayatında Kadın*" eğitimi (69 katılımcı, 3 saat) ise özellikle 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne özel olarak hazırlanmış ve iş dünyasında kadının rolünü ele almıştır.

Kurum içi eğitim platformunda kadın liderlerimizin kariyer yolculuklarına destek vermek ve iş hayatında daha etkin roller üstlenmelerini teşvik etmeye yönelik çeşitli eğitim videoları sunulmuştur. "*Toplumsal Cinsiyet ve Liderlik*" (1 saat), "*Kadın Olarak Liderliği Seçmek*" (1 saat), "*Kadın Liderler İçin Kariyer ve Aile Güçlükleri*" (1 saat) eğitim videoları bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, "*Liderlikte Kadınlar: Bir Lider Olarak Cinsiyet Rollerinin Ötesine Geçmek*" (1 saat), "*Liderlikte Kadınlar: Önemli Liderlik Yetkinliklerinde Uzmanlaşma*" (1 saat), "*Liderlikte Kadınlar: Liderlik İçin Alt Yapınızı Oluşturma*" (1 saat) başlıklı seri içerikler ve "*Kadın Liderleri Geliştirme*" (1 saat) gibi eğitim videoları başlıca öne çıkan eğitimler arasında yer almaktadır.[965]

TR Dizin'de indekslenen TRT Akademi Dergisi'nin Ocak 2024'te yayınlanan "*Medyada Şiddetin Temsili*" temalı sayısında "*Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Gösterişçi Duyarlılık: Eleştirel Perspektiften Sosyal Medya Üzerine Bir Analiz*"[966] başlıklı yayınlanmış bir adet makale bulunmaktadır.

5.20.5 Uluslararası Etkinliklerde Kadın Teması

18-23 Ekim 2024 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen, TRT'nin yayıncılık dünyasındaki öncü rolünü pekiştiren, 65 ülkeden 400'den fazla yayıncıyla buluşarak geleceğin medya vizyonunun şekillendirildiği, dünyanın en büyük yayın birliği olan Asya Pasifik Yayın Birliği'nin (ABU) ev sahipliği yapılan 61. ABU Genel Kurulu ve Bağlantılı Toplantılar kapsamında "*Herkes İçin Yayıncılık: Medyada Cinsiyet ve Çeşitlilik (Broadcasting For All Forum: Gender and Diversity in the Media)*" Forumu gerçekleştirilmiştir. Bahse konu forumda ağırlıklı olarak, medya alanında çalışan kadın ve engelli personellerin karşılaştığı zorluklar ele alınmış olup iş yerinde cinsiyet eşitsizliği, engelli personel istihdamı vb. konuların çözüm yolları üzerine fikir teatisi gerçekleştirilmiştir.

Forumda ek olarak ilk defa gerçekleştirilen "ABU Media Mentoring" programına da yer verilmiş olup programın amacı medya alanında çalışan kadınların kariyerlerinde ilerlemelerini desteklemektir. Medya sektörünün farklı alanlarında çalışan başarılı kadınlarla, sektörde yeni çalışmaya başlamış kadın personeller görev ve pozisyonlarına göre eşleştirilmiş

[965] Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı.
[966] https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3613288

ve deneyim aktarımı gerçekleştirilmiştir.[967]

5.20.6 Organizasyonel Yapılanmada Kadının Rolü ve İç İletişim Faaliyetleri

Ocak 2025 itibarıyla TRT personel sayısının %34'ünü kadın çalışanlar oluşturmaktadır. Üst, orta ve alt düzey yönetimde yer alan kadın çalışanların oranı ise %21'dir. Yönetimde yer alan kadınların %28'i ise orta ve üst düzey yönetici rollerinde yer almaktadır. Bahsi geçen kadın yöneticiler hem kurumsal hem de yayın faaliyetlerinin yer aldığı kritik birimlerde aktif olarak yer almakta ve karar verici stratejik roller üstlenmektedir. Yönetici pozisyonunda çalışan kadın sayısının toplam kadın çalışan sayısına oranı %3 iken bu oran erkekler için %5'tir.

Ayrıca kurum içinde medyada şiddet, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık, kadın temsili vb. konulara dair ve kadınların çalışma hayatlarına aktif katılımlarını teşvik etmeye yönelik faaliyetler ve iç iletişim çalışmalarından başlıcaları ise şu şekildedir:

- Kurum içi duyurularla kadın çalışanların Dünya Kadınlar Günü kutlanmakta ve çiçek dağıtımı gerçekleştirilmektedir.
- Anneler Günü'nde "*TRT'de Annem*" etkinliği ile anne çalışanların çocukları tarafından çizilen resimler Kurum içinde sergilenmiştir. Resimler özel baskı ile annelere hediye edilmiştir.[968]

5.21 ANADOLU AJANSI

Kuruluşuna öncülük eden, ona "*Anadolu*" ismini veren Halide Edip Adıvar'dan aldığı mirasla Anadolu Ajansı (AA), kadınların hayatın her alanında gücünü ve etkisini artırdığı, daha görünür olduğu bir anlayış ve vizyonla çalışmalarını sürdürmektedir. Ajans, eşitsizlik ve ayrımcılığa karşı aksiyon alan, çözüm odaklı habercilik anlayışıyla adımlar atmaya devam etmektedir.

Bu kapsamda Ajans'ın 2022 yılında yayın hayatına başlayan projesi Ayrımcılık Hattı dünya genelinde son dönemde artış gösteren ırk temelli ayrımcılıklar, İslamofobi ve yabancı karşıtlığı eksenindeki gelişmelerin yanında kadın temelli olayları da ayrı bir kategoride takip edip haberleştirerek kamuoyunda farkındalık yaratılmasında önemli bir sorumluluk üstlenmektedir. Bu yönü ile Ayrımcılık Hattı, medya içeriklerinde kadınların daha fazla görünür olmasını sağlamayı ve dünya genelinde yaşanan kadın erkek eşitsizliklerine ışık

[967] Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı.
[968] Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı.

tutmayı amaçlanmaktadır.[969]

Dünyada medya kadın ilişkisinde kadınlar yalnızca haber içeriklerinde değil çalışan oranı açısından da eşitsizliğe maruz kalmaktadırlar. Ajans bünyesinde son yıllarda atılan adımlarla kadınlar daha güçlü ve daha görünür hale getirilmiştir. Ajans'ta kadın çalışan sayısı 384'tür. Müdür Yardımcısı, Müdür, Müşavir ve Direktör olarak çalışan yönetici kadrosundaki kadın sayısı ise 30'dur.

Anadolu Ajansı Haber Akademisi tarafından kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla ilgili eğitimler düzenlenmektedir.

5.22 BELEDİYELER

Kamu hizmetlerinin ulaştırılmasında, yerel yönetim birimleri vatandaşla birebir temasta bulunmaktadır. Bu bağlamda; vatandaşın isteklerinin, bölgeye/yöreye özgü dönemsel veya sürekli ihtiyaçların tespitini yapabilecek birimler olan belediyeler gerek vatandaşın ihtiyaçlarını karşılama gerekse sorunlarına çözüm bulma konusunda yerel halka en kısa sürede ulaşabilen sorumlu birimlerdir. Yerel yönetimler; il, ilçe, belde, kasaba ya da köy halkının ortak ihtiyaçlarını karşılayan ve karar organlarının doğrudan halk iradesiyle seçildiği, kamu tüzel kişiliğine sahip, kuruluşlardır.

Belediyenin kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları 3.7.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile düzenlenmiştir. 5393 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde; Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi Belediye olarak tanımlanmaktadır.

5393 sayılı Kanun'un "Belediyenin görev ve sorumlulukları" başlıklı 14'üncü maddesinde; "*Mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla …...sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler*."

Aynı Kanun'un 77'nci maddesinde ise; "*Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede*

[969] https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti (Erişim Tarihi: 17.03.2025).

dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular…" hükümleri bulunmaktadır.

Belediyeler, kadınların toplumdaki konumlarını güçlendirmek, eşitlik ilkesini hayata geçirmek ve kadınların karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmek amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar, kadınların ihtiyaçlarına ve yerel koşullara göre farklılık gösterebilmektedir. Türkiye'deki yerel yönetimlerin kadınlara yönelik hizmetleri incelendiğinde; meslek edindirme kursları ya da hobi amaçlı aktiviteler, kreş, yaşlı bakımevleri ve açılan sığınma evleri dikkat çekmektedir.

5.23 SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Sivil toplum kuruluşları (STK), resmî kuruluşların dışında kalan ve onlardan bağımsız olarak çalışan kar amacı gütmeyen, gönüllülük esasına dayalı ve toplumun çeşitli ihtiyaçlarını veya sorunlarını ele alan örgütleri ifade etmektedir. STK'lar toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaç ve taleplerini dile getirerek kamu politikalarının oluşturulmasında etkin rol oynarlar. STK'lar; oda ve borsalar, sendika, vakıf, belirli toplumsal grupların haklarını savunan kurumlar, dernek, platform, meslek odaları, kooperatif, işçi ve işveren temsilci örgütleri, düşünce üreten çok sayıda ve çeşitli kuruluşları kapsamaktadır.

STK'ların aileye yönelik etkin ve sürdürülebilir faaliyet gösterebilmesi için ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlarla koordineli çalışmaları, politika oluşturmada katılımcı yaklaşımın izlenmesi önerilmektedir. Aynı alanda çalışan STK'ların hem kendi aralarında hem de kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği yapması önem arz etmektedir. STK'lar "*üçüncü sektör*" adıyla pek çok gelişmiş dünya ülkesinde; aile eğitimi, ailedeki dezavantajlı bireylere yönelik bakım ve destek faaliyetleri, madde ve alkol bağımlılığı konusunda önleyici ve tedavi edici faaliyetler, ailenin yoksullukla mücadele etmesinde sosyal yardım faaliyetleri, kadın ve çocuk hakları vb. alanlarda güçlendirme başta olmak üzere sağlık ve eğitim alanlarında da etkin faaliyet göstermektedir. Sosyal devlet ve "*üçüncü sektör*" iş birliği ile gelişen vatandaşlık bilinciyle etkin ve daha verimli çalışmaların yürütüleceği bilinmektedir.[970]

Kadına yönelik ve aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla atılan bütün adımların arkasında, itici güç olarak STK'lar bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet söz konusu

[970] TBMM 2016, "*Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar İli Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*" s. 384.

olduğunda; refah düzeyinin, öğrenim düzeyinin, herhangi bir fark yaratmadığını kadınların fark etmeleri Türkiye'de sivil toplum tarafından ortaya konulan kadın hareketlerinin hızlandırıcı etkisi olmuştur.[971]

Kadına yönelik şiddeti önleme konusunda çalışan STK'ların yapmış oldukları belli başlı çalışmalardan bazıları şunlardır:[972]

Şiddete maruz kalan kadınların haklarını savunmak için çalışan bir baroya kadınlar ulaşıp yardım talep edebilmekte, hakları konusunda danışmanlık alabilmekte, Adli Tıp Raporu ve psikolojik yönden yardım almalarında destek hizmetleri verilmektedir. Baronun avukatları tarafından ücretsiz destek verilerek belirlenen fon ile zor durumda olan kadınlara maddi destek sağlamak gibi hizmetleri bulunmaktadır.

Pek çok STK tarafından; kadına yönelik şiddeti önlemek amacı ile kamu kurum ve kuruluşları ile koordineli bir şekilde bilinçlendirme faaliyetleri yapılmakta, çeşitli eğitimler verilmektedir. Kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve yasal prosedürler hakkında ayrıntılı bilgi verilmekte ve 6284 sayılı Kanun'un uygulanmasında şiddet mağduru kadınların yönlendirilmesi çalışmaları yapılmaktadır.

Türkiye'de 2024 yılı verilerine göre hak ve savunuculuk sınıflandırılması kapsamında detay faaliyet alanını "*kadın hakları*" olarak tanımlayan dernek sayısı 842'dir.[973] Vakıflarda ise hedef kitlesine göre vakıflar incelendiğinde, hedef kitlesi kadınlar olan vakıf sayısı 2829'dur.[974]

İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından, "*kadına yönelik şiddetle mücadele, kadın hakları*" başlıkları altında faaliyet gösteren derneklerin 2014-2024 yılları arasındaki 263 adet projesine 30.702.023,56 TL, 2024 yılında 29 projesine ise 9.910.095 TL destek verilmiştir.[975]

---

[971] Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü (2008) , "*4320 Ailenin Korunmasına Dair Kanunun ve Uygulamalarının Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma*" Ankara, s. 66.

[972] TBMM, "*Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*", 2015, s. 356.

[973] İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, "*İllere ve Faaliyet Alanlarına Göre Dernekler*", 2024, https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarina-gore-dernekler. (Erişim Tarihi:05.03.2025)

[974] Vakıflar Genel Müdürlüğü, "Hedef Kitlesine göre Yeni Vakıfların Dağılımı", 2023, genelicerik/genelicerik/genelicerik_945_290519/09hedef-kitlesine-gore-yeni-vakiflarin-dagilimi- (Erişim Tarihi: 05.03.2025)

[975] İçişleri Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 05.02.2025 tarih ve E-15740137-000-862 sayılı yazı.

5.24 TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

5.24.1 Hukuksal Yapı

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 109'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre bütün baroların katılmasıyla oluşan; tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Türkiye Barolar Birliği'nin varlık sebebi, salt meslek mensuplarına güvence sağlamak olmayıp, bunun ötesinde; Birlik, 1136 sayılı Kanun'un 110'uncu maddesi ile kendisine verilen *"hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunmak ve işlerlik kazandırmak"* görevini yürütmektedir.

5.24.2 Kadına Karşı Şiddetle ve Ayrımcılıkla Mücadelede Görevli Hizmet Birimleri[976]

5.24.2.1 Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM)

Bu kapsamda kurulan komisyonlardan Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM), kadına yönelik şiddet, aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin etkin bir rol oynamakta ve bu konularda mücadeleye destek vermektedir.

5.24.2.2 Türkiye Barolar Birliği Eğitim Merkezi

TBB Eğitim Merkezi tarafından, Türkiye'nin birçok ilinde "*Aile Hukuku Seminerleri*", "*Aile Hukuku Uygulamaları*" eğitimleri verilmiş, pandemi sürecinde ise eğitimlere online olarak aralıksız devam edilmiştir. Aynı zamanda; "*Aile Hukukunda Boşanma Sebepleri ve Yargılama Usulü*", "*Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Tedbirler*", "*Çocuk Hakları ve Çocuk Adalet Sistemi*" ve "*Kürsünün İki Yanından Deneyimler Işığında Boşanma Davaları*" konu başlıklı bir dizi eğitim gerçekleştirilmiş olup staj eğitimleri kapsamında "*Aile Hukuku*" eğitimi verilmektedir.

Eğitim Merkezi tarafından 25.11.2023 tarihinde Amasya'da, 27.09.2024 tarihinde Bartın'da toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları eğitimi verilmiş, son olarak 01.02.2025 tarihinde Niğde'de 6284 sayılı Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasanın Uygulanması ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi verilmiştir.

[976] Türkiye Barolar Birliği tarafından 4 Mart 2025 tarihinde Komisyona yapılan sunum notları.

5.24.2.3 Türkiye Avukatları Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı (TÜRAVAK)

Mütevelli Heyeti ve kurucuları, 1136 sayılı Kanun'a göre seçilmekte ve TBB Başkanı ile TBB Yönetim, Disiplin ve Denetleme Kurulu üyelerinden oluşmaktadır. Türkiye Avukatları Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı (TÜRAVAK) tarafından gerçekleştirilen İleri Eğitim Sertifika eğitimleri kapsamında;

- Aile Hukuku
- Boşanma Hukukunda Geçici Önlemler ile Boşanmanın Ferileri Olan Nafaka Tazminat ve Velayet İleri Eğitim Programı
- Boşanma Hukukunda Affetme Kıstası ve Anlaşmalı Boşanmada Protokol Hazırlama Teknikleri İleri Eğitim Programı
- Boşanma Hukukunda Özel ve Genel Boşanma Sebepleri İleri Eğitim Programı
- Yasal Mal Rejiminin Tasfiyesinde Temel Kavramlar
- Boşanma Davalarında Özel Genel Nispi ve Mutlak Boşanma Nedenleri
- Geçici Velayet ve Tedbir Nafakası eğitimleri düzenlenmektedir.

5.24.2.4 Barolar

1136 sayılı Kanun'un 76'ncı maddesi uyarınca faaliyette bulunan TBB'den ayrı tüzel kişiliği olan Barolar tarafından, "*6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*" ve "*İstanbul Sözleşmesi*" konulu bir dizi eğitim seminerleri gerçekleştirilmiştir.

Baroların Adli Yardım Merkezlerinde ve CMK merkezlerinde; "*Kadın Hakları ve Aile İçi Şiddet*", "*Kadın ve Çocuk Hakları*" eğitimleri verilerek, ilgili dosyalara konuya ilişkin eğitim almış avukatlar görevlendirilmektedir.

5.24.2.5 Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi

TBB İnsan Hakları Merkezi "*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu*" kurulmuştur. Farkındalık yaratmanın öncelikli misyon olarak ele alınarak, toplantıların belli aralıklarla illerde baro katılımcıları ile birlikte gerçekleştirilmesi, toplumsal cinsiyet, müvekkil-avukat görüşmelerinde davranış kuralları konularına ilişkin illerde avukatlara yönelik eğitimler gerçekleştirilmesi ve bu eğitimlere ilişkin eğitim modüllerinin hazırlanmasının gerekliliği tespit edilmiş, hazırlanan rapor, TBB İnsan Hakları Merkezi 2024

yılı raporunda yer almakta olup basım aşamasındadır.

5.24.2.6 Türkiye Barolar Birliği Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Merkezi

TBB Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Merkezi tarafından ayrıntıları aşağıda belirtilen ulusal ve uluslararası projeler yürütülmektedir.

5.24.3 Birliğin Ana Faydalanıcısı Olduğu Devam Eden Projeler

5.24.3.1 Türkiye'de Mülteci, Sığınmacı ve Geçici Koruma Altındaki Kişilerin Adalete Erişimlerinin Desteklenmesi Projesi (Adli Yardım Ortak Projesi)

Projenin temel amaçları:

- Türkiye'de adli yardım uygulamalarına yönelik daha koordineli, nitelikli ve sistematik bir yaklaşım geliştirilmesi,
- Adalete erişimin kolaylaştırılmasına ilişkin çalışmaların artırılması için performans yönetimi araçları ve mekanizmalarının faaliyet göstermesine ilişkin farkındalığın oluşturulması,
- Genel olarak tüm dezavantajlı grupların özel olarak kadınların ve kız çocuklarının adalete erişimi için adli yardım uygulamalarının geliştirilmesine yönelik uygulamalar yapılmasıdır.

5.24.3.2 Türkiye'de Kadınların Adalete Erişiminin Desteklenmesi Projesi (KAEP)

AB ve AK ortak programı "*Batı Balkanları ve Türkiye için Yatay Destek 2023-2026*" çerçevesinde yürütülmekte olan "*Türkiye'de Kadınların Adalete Erişiminin Desteklenmesi Projesi*" (KAEP), 2022 yılında tamamlanan projenin devamı niteliğindedir. 6 Şubat deprem felaketinin gerçekleşmesinin ardından, projenin depremden en yoğun etkilenen illeri de kapsayacak şekilde 8 pilot baro ile yeniden uygulamaya konulmasına karar verilmiştir.

Proje Kapsamında Yürütülen Faaliyetler:

- Proje kapsamında "*Kadınların adalete erişimi*" konulu çevrimiçi AK HELP (İnsan Hakları Eğitim Programı) kursunun bir parçası olarak, doğal afet mağduru kadınların adli yardıma erişimine ilişkin ek bir eğitim modeli geliştirilmiştir. Bu modülün geliştirilmesi için 30 Mayıs 2023 tarihinde, avukatların katılımı ile bir araştırma toplantısı gerçekleştirilmiştir.

- Proje kapsamında ayrıca; Deprem Bölgelerinde Toplumsal Cinsiyet Analizi: Kadınların Adalete ve Adli Yardıma Erişimi raporu hazırlanmıştır. Rapor 30 Mayıs 2023 tarihinde avukatlarla yapılan görüşmeler ile 12 Haziran 2023 tarihinde yapılan çevrimiçi odak grup görüşmelerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.
- Proje kapsamında; 22 Haziran 2023 tarihinde HELP Eğitici Eğitimi gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimlere TÜBAKKOM yürütme kurulundan avukatlar da katılmış ve AK nezdinde HELP eğiticisi olmaya hak kazanmışlardır. Toplam 16 katılımcı HELP eğitmen sertifikası almaya hak kazanmıştır.
- Eğitici eğitimlerini takiben, pilot barolar için Help Eğitim grupları oluşturulmuştur. Bu eğitimler iki grup şeklinde yapılmıştır. İlk grup eğitimi Bilecik, Sinop, Tunceli, Kahramanmaraş ve Malatya illeri için 10 Temmuz 2023 tarihinde başlatılmış ve 15 Eylül 2023 tarihinde sonuçlandırılmıştır. 10 Temmuz'da gerçekleştirilen açılış etkinliğine 212 avukat katılmıştır. Ayrıca, yeni geliştirilen HELP modülü ile ilgili avukatlara "*Afet Durumlarında Kadınların Adalete Erişimi*" başlıklı çevrimiçi eğitim verilmiştir. Etkinliğe 125 avukat katılmıştır.
- HELP eğitiminin ilk uygulamasında eğitimlere 304 avukat katılmış olup 225 avukat eğitimin gereklilikleri yerine getirerek sertifika almaya hak kazanmıştır. Katılımcıların %99'u bu eğitimi toplumsal cinsiyete duyarlı adli yardım sağlama konusunda faydalı bulmuştur.
- İkinci grup eğitimi ise 30 Eylül 2023 tarihinde başlamış olup 10 Kasım tarihinde sonuçlandırılmıştır.

5.24.3.3 Adli Yardıma Yönelik Hibe Sözleşmesi

Pilot barolarca deprem ve/veya şiddet mağduru kadınlara yönelik yürütülen adli yardım faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla bir alt hibe sözleşmesi düzenlenmesi planlanmış, 22 Eylül 2023 tarihinde yapılan ikinci yürütme kurulu toplantısında hibe sözleşmesi onaylanmıştır.

Bu kapsamdaki hibe sözleşmesi bütçesi 7.584.451,51 TL'dir. Sözleşme 1 Aralık 2023-31 Aralık 2024 tarihleri arasındaki 13 ayı kapsamakta ve 370 adli yardım dosyasının desteklenmesi hedeflenmektedir.

Projenin alt hibe sözleşmesi imza töreni 27 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirmiştir. 29 Kasım 2023 tarihinde avukatlar için ödeme kurallarına ilişkin eğitim yapılmış ve 1 Aralık itibarı ile adli yardım destek faaliyetleri başlatılmıştır.

Proje kapsamında rapor dönemi içerisinde 359 dosyanın ödemesi gerçekleştirilmiş bulunmaktadır. Ödemesi gerçekleştirilen dosyalar ile 95'i deprem ve 221'i şiddet mağduru olmak üzere toplamda 316 faydalanıcıya ulaşılmıştır.

5.24.3.4 Sivil Toplum–Baro İşbirliğine Yönelik Hibe Sözleşmeleri

Proje kapsamında kadınların adalete erişiminin desteklenmesi amacıyla üç proje desteklenmektir. Sivil toplum tarafından barolar ile eş faydalanıcı olma şartı ile hazırlanmış olan üç projeye en yüksek 15.000 Avro tutarında hibe desteği sağlanmaktadır.

5.24.3.5 Adana Barosu - Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği (ASAM) Kadınlar İçin Adli Yardım Mekanizmalarına Erişimin Güçlendirilmesi Projesi

Proje, avukatların ve belediye çalışanlarının kapasitelerinin artırılması, hassas durumdaki kadınlar ve kız çocuklarının farkındalıklarının artırılması ve kamuoyunun yasal farkındalığının artırılması yoluyla hassas durumdaki kadınlar ve kız çocuklarına yönelik adli yardım hizmetlerini ve bu hizmetlere yönlendirme mekanizmalarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Proje 6 ay süreyle, Eylül 2024 ve Şubat 2025 tarihleri arasında Adana'da uygulanacaktır. Proje faaliyetleri Adana Barosu'nun iş birliği ve Adana Büyükşehir Belediyesi'nin desteği ile yürütülecektir.

5.24.3.6 Ankara Barosu - Kırşehir Barosu - Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği Haklarınız Var: Devlet Bakımı Altında Büyüyen Kız Çocukları ve Kadınların Yasal Mekanizmalara Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi

Proje; devlet bakımı altında büyüyen kız çocukları ve kadınların hukuki bilgi ve hak farkındalığının artırılmasını, sivil toplumun kadınları desteklemeye yönelik kapasitelerinin geliştirilmesini, hukuki bilgilendirme ile kadın ve kız çocuklarının desteklenmesini ve devlet bakımı altında büyüyen kadın ve kız çocuklarının yaşadığı hak ihlallerinin belgelenmesini amaçlamaktadır.

Proje 12 ay boyunca, Ağustos 2024 ve Ağustos 2025 tarihleri arasında Ankara, Malatya, Kırşehir ve Yozgat'ta Malatya Bakım Evinden Ayrılanlar Derneği, Yozgat Bakım Evinden Ayrılanlar Derneği, Ankara Bakım Evinden Ayrılanlar Derneği ve Kırşehir Bakım

Evinden Ayrılanlar Derneği olmak üzere 4 yerel kuruluş ve Kırşehir ve Ankara Baroları ile iş birliği içinde uygulanacaktır.

5.24.3.7 Kahramanmaraş Barosu - Ordu Barosu - Tekirdağ Barosu - Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) Kadınlar İçin Adalet: Kadınlar Rahat Bir Nefes Alsın! Projesi

Proje, kadınlara toplumsal cinsiyete duyarlı destek sağlanması için avukatların kapasitesini mağdur odaklı bir şekilde geliştirmeyi ve kadınların adalete erişimlerini güçlendirmek amacıyla temel hukuki kavramlar ve hakları konusunda farkındalıklarını artırmayı amaçlamaktadır.

Proje 12 ay boyunca, Ağustos 2024 ve Ağustos 2025 tarihleri arasında Kahramanmaraş, Ordu ve Tekirdağ'da, bu illerdeki barolarla iş birliği içinde uygulanacaktır. Proje ayrıca İstanbul'daki Türk-Alman Üniversitesi ile de iş birliği yapacaktır.

5.24.3.8 Baroların ve Avukatların Çocuk Haklarının Geliştirilmesi, Korunması ve İzlenmesi Hususunda Kapasitelerinin Artırılması Projesi (ÇABA)

Proje, hukuk topluluğunda ve genel kamuoyunda farkındalık yaratarak çocuk haklarını geliştirmeyi, çocuk hakları ihlalleri vakalarına müdahalede artırılmış bilgi, beceri ve kurumsal kapasite yoluyla çocuk haklarının korunmasını, çocuk haklarının kanıta dayalı olarak izlenmesini ve uluslararası, merkezi ve yerel düzeylerde hak ihlallerinin bildirilmesini amaçlamaktadır.

Proje kapsamında Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon, Erzurum ve Batman Baroları Pilot baro olarak belirlenmiştir.

Projenin açılış konferansı 9 Haziran 2023 tarihlerinde 75 baronun avukatlarından, kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinden, STK'lardan ve uluslararası kurumlardan toplam 250 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

5.24.3.9 Depremden Etkilenen Çocuklar ve Aileleri İçin Hukuki Güçlendirme, Yardım ve Koruma Programı (LEAP)

Depremden Etkilenen Çocuklar ve Aileleri için Hukuki Güçlendirme, Yardım ve Koruma Programı (LEAP), depremden etkilenen çocuklara ve ailelerine hukuki bilgi sağlanması, çocukların korunmasına yönelik yasal süreçlerin takibi ve cinsel sömürünün önlenmesi gibi konularda karşılıksız hukuki destek sağlanması hedefi ile TBB-UNICEF iş

birliğinde geliştirilmiştir.

Proje kapsamında, deprem mağduru yurttaşlarımızın hukuki sorunlarına yönelik bilgilendirme ve yönlendirme faaliyetlerini yürüten Yolda Adli Yardım Servis Aracı (YASA), sırasıyla Kahramanmaraş, Malatya, Adıyaman ve Hatay'da bulunmuştur. YASA'nın gittiği illerde, faaliyetlerin başlamasından bir gün önce görev alacak avukatlara eğitim verilmiştir. Bu kapsamda Kahramanmaraş'ta 31, Malatya'da 36, Adıyaman'da 38 ve Hatay'da 46 avukata eğitim verilmiştir.

5.24.3.10 Deprem Sonrası Kadınların Hukuki Okuryazarlığının Geliştirilmesi Projesi (WLL)

TBB Başkanlığı ile UN Women arasında 30 Mayıs 2023 tarihinde 2023-2024 yıllarını kapsayacak bir iş birliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol kapsamında aşağıdaki alanlarda iş birliği yapılmıştır:

- Deprem sonrasında kadınların adalete erişimini analiz etmek için deprem bölgesinde gerçekleştirilecek saha ziyaretleri,
- Avukatlara yönelik, onların kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet (erken yaşta ve zorla evlilikler dahil olmak üzere) ile depremden kaynaklanan ve kadınlar tarafından önceliklendirilen hukuki sorunlarla ilgili teknik kapasite geliştirme faaliyetlerini tasarlamak, organize etmek ve gerçekleştirmek,
- TBB'nin mevcut hukuki kaynakları ve birikiminden hareketle, kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet (erken yaşta ve zorla evlilikler dahil olmak üzere) ve kadınların depremden kaynaklanan diğer hukuki kaygıları ile ilgili bilgilendirme ürünlerinin oluşturulması,
- Avukatlar tarafından kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet (erken yaşta zorla evlilikler dahil olmak üzere) ve kadınların depremden kaynaklanan diğer hukuki kaygıları ile ilgili bilgilendirme faaliyetleri yapılması.

5.24.3.11 Türkiye'de Göç Bağlamında Kişilerin İnsan Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi II. Aşama

Türkiye'de Göç Bağlamında İnsan Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi, göç bağlamında idari gözetim koşullarının iyileştirilmesi ve Avrupa standartları ve uluslararası standartlar doğrultusunda uygun usulî güvencelerin sağlanması konusunda Türkiye'deki yetkilileri desteklemeyi amaçlamaktadır.

Başta çocuklar olmak üzere hassas durumdaki kişilerin tespit edilmesi, korunması ve yönlendirilmesine yönelik güvencelerin güçlendirilmesine öncelik verilecektir.

5.24.3.12 Hazırlık İşlemleri Sürdürülen Projeler

- *Depremin Etkilerinin Giderilmesinde Kadınların ve Çocukların Desteklenmesi Projesi (STEP)*

6 Şubat depreminden etkilenen bölgelerdeki çocuk haklarının korunmasını; özellikle en hassas durumdaki kız ve erkek çocukları ve onlara bakan kişiler için koruma ve yasal destek hizmetlerinin kalitesinin ve erişiminin artırılması amacıyla hazırlanan proje kapsamında, TBB ve ASHB eş-faydalanıcı olarak yer almaktadır. Proje imza sürecine gelmiş olup, faaliyetlerinin 2025'in ilk çeyreğinde başlaması öngörülmektedir.

5.24.3.13 Gelincik Projesi[977]

Ankara Barosu'nun projesi olan Gelincik Projesi; 2 Nisan 2011 tarihinde toplumda özellikle kadına uygulanan şiddeti önlemeye gönüllü Ankara Barosu tarafından kamuoyuna duyurulmuştur. Ankara Barosu, kadına ve çocuğa yönelik şiddetin artması sonucu toplumsal sorumluluk üstlenerek bu projeyi başlatmıştır. Şiddetle mücadele; şiddete uğrayan bireyle iletişimden, acil müdahaleye, davaların takibine kadar ayrı bir uzmanlık alanı olduğundan bu tür davaların yasalara ve uluslararası mevzuata hâkim eğitimli avukatlar eliyle takibi ve gönüllülük esası ile çalışmaktadır.

Proje kapsamında amaç; şiddete uğramış hedef kitlenin, öncelikle şiddet mağduru kadın olmak üzere, çocuk, bakıma muhtaç yaşlı ve engellilere ve dezavantajlı durumdaki kişilere karşı uygulanan fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet sonucu bireylere hukuki yardım yapmak ve şiddetin önlenmesi konusunda farkındalık yaratmaktır. Temel hak ve özgürlüklerin korunmasını ve en üst düzeyde yaşama geçirilmesini sağlamaya çalışmaktır. Bu kapsamda mağdurlara hukuki yardımda bulunulmakta ve ayrıca sosyal ve psikolojik destek de verilmektedir.

5.24.3.13.1 Gelincik Merkezi

Anılan merkez; fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddete maruz kalan kadın, çocuk ve kırılgan gruplardaki kişilerin uğradıkları şiddet ile ilgili olarak özel eğitim almış ve

[977] Ankara Barosu Gelincik Merkezi tarafından 4 Mart 2025 tarihinde Komisyona yapılan sunum notları.

konusunda uzman Rehber Avukat ve Gönüllü Avukat'tan oluşmaktadır.

Merkez bünyesinde görev yapan Rehber Avukatlar ve Gönüllü Avukatların tamamı Adli Yardım, CMK ve Gelincik eğitimi alan avukatlardır. Rehber avukatlar, şiddet mağduru kadınla ilk görüşmeyi yapan, mağdurla iletişim teknikleri hakkında eğitim almış kadın avukatlardır. Gönüllü avukatlar da; CMK, Adli Yardım ve Gelincik eğitim sertifikaları bulunan ve şiddet mağduru kadınların davalarına atanan, sahada çalışan erkek veya kadın avukatlardır.

Gelincik Merkezi'nde, 2025 tarihi itibarı ile; 143 rehber avukat, 178 gönüllü avukat yer almaktadır. 4 Mart 2025 tarihli Komisyon toplantısında, Ankara Barosu Gelincik Merkezi Başkanı Avukat Nazlı Özlem ATMACA; rehber avukatların, şiddet mağduru kadınla ilk görüşmeyi yapan ve onun hukuksal ihtiyacına göre avukat atamasını yapan kurul üyesi avukatları olduğunu, yani bu sistemi ayakta tutan kişilerin rehber avukatlar olduğunu; gönüllü avukatların ise yine bu eğitimleri alarak sahada şiddet mağduru kadınlara ataması yapılan avukatlar olduğunu, yani şiddet mağduru kadın adına aile mahkemelerinde 6284 sayılı Kanun kapsamında koruma kararları almak, boşanma ve ferileri davaları açmak için sahada görev verilen ve şiddet mağduru kadının vekâletini alan avukatlar olduğunu ifade etmiştir.[978]

Ayrıca Merkezin 7 gün 24 saat Türkiye'nin her yerinden şiddet mağduru kadın, çocuk, yaşlı bireylerin ulaşabileceği bir telefon hattı bulunmaktadır. Şiddet mağdurları Gelincik Merkezi'ne 444 43 06 nolu telefondan 7 gün 24 saat bizzat ulaşabilmektedir. Rehber avukatlar; haftanın 7 günü, 24 saat 444 43 06 nolu hattan-ücretsiz acil yardım hattından-danışma hizmetini, hafta içi 5 gün mesai saatleri içerisinde Gelincik Merkezi'nde danışma ve hukuki yardım hizmeti vermektedir.

4 Mart 2025 tarihli Komisyon toplantısında Ankara Barosu Gelincik Merkezi Başkanı Avukat Nazlı Özlem ATMACA tarafından; *"Merkezimiz sadece avukat atamaları yapan bir yer değildir. Şiddet konusunda farkındalık oluşturmak için paneller, seminerler, sempozyumlar düzenleyen, kamu kurumlarıyla ve sivil toplum örgütleriyle ortak çalışmalar yapan, ortak protokoller imzalayan ve bu anlamda kadınların veya toplumun şiddete yönelik farkındalığını artırmaya çalışan çalışmalar da yapan bir merkezdir. Aynı zamanda toplumsal davaların takibinde de yer alıyoruz. Herhangi bir ücret talep etmeden bizden talepte bulunan şiddet mağduru kadınların ceza dosyalarında da o kadınların yanında bulunmaya çabalıyoruz, gayret ediyoruz…"* yolunda beyanda bulunulmuştur.

[978] Ankara Barosu Gelincik Merkezi Başkanı Avukat Nazlı Özlem ATMACA'nın 4 Mart 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.

5.24.3.13.1.1 Yüz Yüze Hukuki Destek

- Ankara'nın merkeze bağlı ilçeleri ve Batı (Sincan) yetki sınırları içerisinde yaşayan yahut kadın konukevlerinden Merkeze ulaşan şiddet mağduru ("*Talepçi*"), ilk olarak Gelincik Merkezi'nde nöbetçi olan rehber avukat/avukat ile görüşme gerçekleştirmektedir.
- Gelincik Merkezi'nin iki ayrı noktada Gelincik Bürosu bulunmaktadır. Bu bürolarda hafta içi 09:00-17:00 saatleri arasında bir Rehber Avukat hazır bulunmaktadır.
- Rehber Avukat ile talepçinin görüşmesi esnasında avukat tarafından başvuru formu doldurulmaktadır.
- Bu formda; talepçiye ait sosyo-ekonomik durum, uğradığı şiddetin türü, başvurulacak hukuki yollara ilişkin bilgi ve değerlendirmeler gibi bilgilere yer verilmektedir.
- Akabinde, görüşme yapılan Rehber Avukat tarafından, talepçinin durumuna özel hukuki bir yöntem belirlenerek Gönüllü Avukat ataması gerçekleştirilir.
- Bu atama, Ankara Barosu Adli Yardım Merkezi'nin Gelincik Merkezi için özel oluşturduğu ve eğitim alan gönüllü avukatların mevcut olduğu bir listeden yapılmaktadır. Atamaların koordinasyon ve altyapısına ilişkin yazılım sistemi olarak SDD Baronet kullanılmaktadır.
- Talepçinin, kalacak yerinin olmaması halinde, ŞÖNİM'lere ve Belediyelerin Kadın Konukevleri'ne (varsa çocuğu ile birlikte) yerleşmesi konusunda gerekli girişimler yapılmaktadır.

5.24.3.13.1.2 Telefon Hattı Desteği

- Gelincik Merkezi'ne ait 444 43 06 numaralı hattı, Türkiye'nin her yerinden şiddet mağdurları arayabilmekte olup hattın ucunda 7 gün 24 saat Gelincik Merkezi Rehber Avukatları bulunmaktadır.
- Mağdurun ihtiyacı olan hukuki danışma desteği ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Akut hallerde kurum/kuruluşlar ile irtibata geçilerek gerekli müdahaleler gerçekleştirilmektedir.
- Arayan kişinin Ankara'da bulunması hâlinde;
    - Merkez ilçelerden birinde ise Ihlamur Sokak No:1'de bulunan Ankara Barosu Eğitim Merkezi'nde bulunan Gelincik Bürosu'na,

- Ankara Batı ilçelerinde ise Sincan Adliyesi 2. katta bulunan Gelincik Bürosu'na, yönlendirmesi yapılmaktadır.

- Arayan kişinin Ankara dışında bulunması hâlinde ise kişinin bulunduğu ildeki baronun Adli Yardım Merkezi ile (varsa) Kadın ve Çocuk Hakları Komisyonu'na yönlendirmeleri yapılmaktadır.
- Arayan kişi ile yapılan telefon görüşmesi neticesinde edinilen bilgiler telefon başındaki Rehber Avukat tarafından "*Telefon Görüşme Formu*"na işlenmektedir.

5.24.3.13.1.3 Mali Hükümler

Ankara Barosu Proje kapsamında amaca uygun çalışmak üzere bir Gelincik fonu oluşturmuştur. Bu fona yönetimce uygun bulunmak koşuluyla kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, özel ve tüzel kişilerden bağış kabul edilebilir.

5.24.4 İstatistiki Veriler[979]

5.24.4.1 Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği ile Gelincik Merkezi İş Birliği Neticesindeki 2017-2022 Yıllarına Ait Veriler

Bu veri çalışması Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği ile Gelincik Merkezi iş birliği ile 2017-2022 yıllarına ait toplam 2527 dosya üzerinden yapılan veri çalışmasına ait değerler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 60. Yıllara Göre Dosya Sayıları

YILLAR	SAYI	%
2017	428	16,9
2018	496	19,6
2019	658	26,0
2020	425	16,8
2021	492	19,5
2022*	28	1,1
TOPLAM	**2.527**	**100,0**

Kaynak: Gelincik Merkezi'nin Komisyon sunumu.
*İlk üç ay verisidir.

Tablo 61. Başvuranın Görüşmeye Gelme Şekli

Başvuranın Görüşmeye Gelme Şekli	SAYI	%
Kendi Başına	2.216	87,7
Aile birey veya bireyleriyle	163	6,5
ŞÖNİM yetkilisi ile	70	2,8
Diğer	78	3,1

Kaynak: Gelincik Merkezi'nin Komisyon sunumu.

[979] Gelincik Merkezi tarafından Komisyona sunulan 03.03.3025 tarihli tebliğ yazısı.

Tablo 62. Dosyalardan Elde Edilen Görüşmeye İlişkin Bilgilerin Dağılımı

Görüşmelere Ait Bilgiler	Sayı	%
Başvuru Şekli		
Kendisi	1.637	64,8
Başka bir kurumdan yönlendirme ile	887	35,1
Belirtilmemiş	3	0,1
Gelincik Merkezine İlk Başvuru mu?		
Bilinmiyor	1.251	49,5
Evet	1.158	45,8
Hayır	118	4,7
Gelincik Merkezine Başvuru Öncesinde Başka Bir Kuruma Bildirim Yapılanlar (Birden fazla seçenek olabilir)		
Polis	1259	49,8
ŞÖNİM	970	38,4
Hastane/ Sağlık Kuruluşu	632	25,0
Savcılık	268	10,6
Jandarma	62	2,5
ALO 183	18	0,7
Belediye Kadın Danışma Merkezi	14	0,6
KADES	9	0,4
Kaymakamlık/Valilik	5	0,2

Kaynak: Gelincik Merkezi'nin Komisyon sunumu.

5.24.4.2 Medipol Üniversitesi ile Gelincik Merkezi İş Birliği Neticesindeki 2016-2022 Yıllarına Ait Veriler

Gelincik Merkezinin Medipol Üniversitesi iş birliği ile hazırladığı, 2016-2022 tarihleri arasında farklı 2671 dosyada yapılan veri çalışmasından elde edilen veriler aşağıda sunulmuştur:

- Veri setindeki 2671 dosyadan 1820 dosyada kadınlar ekonomik şiddete uğradığını beyan etmiştir. (%68)
- 2413 kadın fiziksel şiddete uğradığını beyan etmiştir. (%90)
- 999 kadın cinsel şiddete uğradığını beyan etmiştir. (%37)
- 2459'u psikolojik şiddete uğradığını beyan etmiştir. (%92)
- TÜİK veri portalına göre 2016-2022 yılları arasında fiziksel şiddete uğrama oranı %36, ekonomik şiddete uğrama oranı %30, psikolojik şiddete uğrama oranı %44, cinsel şiddete uğrama oranı %12'dir.
- Her iki veride de şiddet sıralaması aynıdır:
- Psikolojik, fiziksel, ekonomik ve cinsel şiddet görülmektedir.
- 2016-2022 yılları arası merkeze başvuran kişi sayısı pandemi dönemi hariç her yıl artmıştır.
- Gelincik Merkezi verilerine göre şiddete uğrayan kadınların %86'sı birlikte yaşadığı erkeklerden şiddet görmüştür (eş, imam nikahlı eş, baba, kardeş). Şiddet uygulayanların %14'ü yakın akrabadan oluşmaktadır.

- Şiddet gören kadınların %53'ü yaşadıkları evlerden Gelincik Merkezi'ne başvurmaktadır, %47'si kadın konukevinden başvurmaktadır.
- %652'i Ankara'dan, %35'i başka illerden başvurmaktadır.
- Gelincik Merkezi'ne başvuran en küçük şiddet mağduru yaşı 9, en yaşlı şiddet mağduru yaşı 77'dir.
- Şiddet gören kadınların %85'i evli, %15'i bekardır.
- %27'si imam nikahlıdır.
- Şiddete uğrayan kadınların %61'i ev kadınıdır, %23'ü çalışan kadındır. %16'lık kesimin iş /çalışma hayatına katılımı ile ilgili bilgi yoktur.
- Gelincik Merkezine başvuran kadınlar için mahkemelerden alınan koruma kararı oranı %71'dir.
- Gelincik Merkezine başvuran kadınlar için mahkemelerden alınan tazminat kararları oranı %57'dir.
- Nafaka karar oranı ise %64'tür.

Bu veriler dışında Gelincik Merkezi tarafından kullanılan SDD programından alınan verilere göre 2022 yılında toplam 645 şiddet mağduru kadına, 2023 yılında 319 şiddet mağduru kadına, 2024 yılında 265 şiddet mağduru kadına atama yapılmıştır.

Yıllar içerisinde atama sayısının düşmesinin nedeni olarak; Gelincik Merkezi'nin çalışma şeklindeki ekonomik nedenlerle yapılan değişiklik gösterilmiştir. Nitekim bu değişiklik sebebiyle Ankara Batı Adliyesindeki Gelincik Merkezi odasında sadece Pazartesi ve Çarşamba günleri bulunabildikleri; Rehber Avukatlar tarafından tutulan nöbet ile Ankara Barosu Eğitim Merkezi binasının 4. Katı ile Ankara Batı Adliyesi 2. katta bulunan Gelincik Merkezi odalarında şiddet mağduru kadınlara sağlanan hukuksal hizmetin, rehber avukatlara yapılan nöbet ücreti ödemesinin kaldırılmasından olumsuz etkilendiği belirtilmiştir.

5.25 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Birleşmiş Milletler (BM), 1945 yılında kurulmuş uluslar arası bir örgüttür. II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Örgüt; dünya barışını ve güvenliğini korumak ile uluslar arası alanda ekonomik, toplumsal ve kültürel iş birliği oluşturmak amacıyla kurulmuştur. Dünyanın farklı yerlerinde birçok BM kuruluşu kadının insan haklarının geliştirilmesi ve kadın erkek eşitliğinin sağlanması amacıyla faaliyetler yürütmektedir.

Ülkemizde yerleşik birçok BM kuruluşundan kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetle mücadele alanında faaliyet yürütenler çalışma kapsamında ele alınmaktadır.

5.25.1 Birleşmiş Milletler Kadın Birimi

BM Kadın Birimi (Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi-UN Women) 2010 yılında BM Genel Kurulu tarafından kurulmuştur. UN Women, cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlenmesi için çalışmakta; BM sisteminin cinsiyet eşitliğini geliştirme çalışmalarını teşvik ve koordine etmektedir.[980] UN Women Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi ise 2014 yılında İstanbul'da kurulmuştur.

UN Women CEDAW ve Sözleşme'nin izlenmesi ve uygulanmasından sorumlu CEDAW Komitesi'nin genel tavsiye kararları, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ile Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere dair BM insan hakları sözleşmeleri ve ilgili sözleşme organı kararları çerçevesinde çalışmalarını sürdürmektedir.[981]

UN Women Türkiye'de siyasi liderlik ve katılımda cinsiyet eşitliği, kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme, özel sektör iş birliğiyle kadınların güçlenmesi, insani yardım alanı ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi alanlarında çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, BM birimleri içerisinde tüm projelerin kadın erkek eşitliğine duyarlı hâle gelmesi ve koordinasyonun etkili bir şekilde sağlanması amacıyla BM Mukim Koordinatörlüğü altında grup liderliği sorumluluğu bulunmaktadır.[982]

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında izleme, değerlendirme, müdahale, koruma, önleme ve politika savunuculuğu boyutuyla; ASHB, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, TBB, STK'lar, belediyeler ve akademi gibi ilgili birimlerle iş birliğinde faaliyetler yürütmektedir. Kadına yönelik her türlü şiddet ile ilgili veri temelli çalışmalar (nitel ve nicel incelemeler, veri toplama ve analizinde kurumlar arası eş güdüm, vakanın gerçekleştiği yer, yaş, engellilik, uyruk ve şiddet uygulayan-mağdur arasındaki ilişkiye göre veri kırılımlarının mevcudiyeti), politika ve düzenleme geliştirme, hizmet sağlama, izleme, değerlendirme ve koordinasyonda kadın örgütlerinin anlamlı katılımının sağlanması, kadınların adalete erişimleri, kadınların acil durum hizmetlerine, kolluk kuvvetlerine ve sosyal hizmetlere erişimi ile kadınların liderliği, güçlenmesi ve kamusal alana katılımı önceliklendirilen

[980] Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Program Yöneticisi Duygu ERSEÇEN'in 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112

[981] Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Program Analisti Betül BODUR'un 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112 (Erişim Tarihi: 08.03.2025)

[982] Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Program Yöneticisi Duygu ERSEÇEN'in 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112 (Erişim Tarihi: 08.03.2025)

önlemler ve ilkeler arasında sayılmaktadır.[983]

5.25.2 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

BM Kalkınma Programı (UNDP), özellikle kalkınma alanında faaliyet sürdüren BM ihtisas organizasyonudur. 1960'lı yıllardan beri Türkiye'de faaliyet göstermektedir. Yaklaşık 170 ülke ve bölgede faaliyetlerini sürdüren UNDP; yoksulluğun ortadan kaldırılması, eşitsizliğin ve dışlanmanın azaltılması ve ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşması konularında kritik bir rol oynamaktadır. UNDP tarafından küresel düzlemde kabul edilen bir norm olarak, kadın erkek eşitliği ve kadının güçlenmesi, UNDP'nin yoksulluğun ortadan kaldırılması, eşitsizlik ve dışlamanın azaltılmasında ülkeleri destekleme çalışmalarının her yönünün ayrılmaz parçasını oluşturmaktadır.[984] Günümüzde; iklim değişikliği, sosyal içerme, iyi yönetişim, krizlere yanıt, afet dayanıklılığı, krizlere dayanıklılık, sürdürülebilir ekonomik büyüme gibi çeşitli tematik alanlarda faaliyetlerini sürdürmektedir.[985]

UNDP Türkiye Ülke Ofisi'nin kadına yönelik ayrımcılıkla mücadele ve kadının güçlenmesi çalışmaları CEDAW ve CEDAW Nihai Gözlemlerine yönelik olarak *"istihdam"* ve *"kadının ekonomik güçlenmesi"* konuları etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede, NEET genç kadınlar, kırsalda yaşayan kadınlar, afetten etkilenen mikro girişimci kadınlar, STEM bölümlerinden mezun kadınlar gibi geniş bir kitle ile odaklı projeler yürütülmektedir.[986] Bu kapsamda; Sabancı Vakfının desteğiyle, ASHB ve ÇSGB ortaklığında Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Projesi yaklaşık 3 yıldır yürütülmektedir. Proje ile yaklaşık 6 bin NEET kadına ulaşılmış, 800'den fazla NEET genç kadın istihdam edilmiştir. "*Yarının Köyleri Projesi*" ise Trendyol ile birlikte yürütülmekte olup kırsal alandaki eşitsizlikleri azaltmak, bölgesel dijital fırsat eşitliği ile kadınlar ve erkekler arasında dijital fırsat eşitliğini sağlamak için tasarlanmıştır. Proje, e-ticaret platformlarının kullanımını artırmaya, bütüncül bakış açısıyla pilot kırsal yerleşimler ve sürdürülebilir dijital merkezler oluşturmaya

[983] Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Program Yöneticisi Duygu ERSEÇEN'in 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112 (Erişim Tarihi: 08.03.2025)
[984] UNDP Türkiye Resmi Web Sitesi, https://www.undp.org/tr/turkiye
[985] Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilci Yardımcısı Mustafa Ali YURDUPAK'ın 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112
[986] Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uzmanı Aslı ÇOBAN'ın 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112

odaklanmaktadır. Şubat 2023 depremlerinin ardından 10 kişinin altında çalışanı olan mikro ölçekli işletmelerin deprem bölgesinde işlerine devam etmesini sağlamak üzere tasarlanmış bir program olan iş devamlılığı programı hayata geçirilmiştir. "*Mikro Kadın Girişimciler için Afet Dayanıklılığı Projesi*" ile 2.365 adet kadınlara ait mikro işletme desteklenmiş, 11 ilde 14 iş örgütü/oda ile ortaklık geliştirilmiş, Kahramanmaraş'ta bir kadın iş merkezi desteklenmiş ve kadınlara ait mikro işletmelerin afet dayanıklılığı üzerine bir araştırma raporu ve rehber geliştirilmiştir. Program kapsamında; doğrudan kadınlar ve engellilere ait mikro ölçekli işletmeleri hedeflendiği bir çalışma da Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu ile iş birliği içerisinde depremden en çok etkilenen 4 ilde sürmektedir. Program kapsamında 250'den fazla kadın esnafa iş devamlılığı desteği sunulması hedeflenmektedir. UNDP, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı iş birliği ve AB finansmanı ile yürütülmekte olan "*İmalat Sanayinde Kadın İstihdamının Güçlenmesi için Model Geliştirme Projesi*" ise imalat sanayinde kadınların yetkinliklerinin artırılması ve yeniden yetkinlik kazandırılması yoluyla geleceğin işleriyle uyumlu bir şekilde güçlenmesine odaklanarak, pilot dönüşüm örneklerini kullanmakta ve tekrarlanabilir bir model oluşturulmasını hedeflenmektedir.[987]

5.25.3 Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

BM Nüfus Fonu (UNFPA) 1969 yılında kurulan eski BM örgütlerinden olup 150'den fazla ülkede ofisleri ve programları vardır. UNFPA global anlamda BM İnsani Yardım Koordinasyon Formu olan Kurumlar Arası Daimi Komite'de kadına yönelik şiddet koordinasyon lideri olarak görev almaktadır. UNFPA, bu görev sebebiyle tüm dünyada acil ve afet durumlarında insani yardım programları yürütmektedir. Türkiye'de ise 1971 yılında kurulmuştur.[988]

UNFPA özellikle nüfus dinamikleri ve kalkınma konusunda, kadın sağlığı ve üreme sağlığı güvenli annelik konularında, kadının güçlenmesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve müdahalesi konusunda ve özellikle gençlerin güçlenmesi ve gençlik sağlığı konularında çalışmalar yürütmektedir. Bahse konu çalışmaları hem kalkınma programları projeleri aracılığıyla hem de insani yardım programları ve projeleri aracılığıyla gerçekleştirmektedir.

[987] Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uzmanı Aslı ÇOBAN'ın 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112

[988] Birleşmiş Milletler Kurumsal Ortaklıklar Yöneticisi Nazife Ece KARADUMAN 'ın 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112

UNFPA, Türkiye'de beş yıllık ülke programları çerçevesinde çalışmalar yapmaktadır. 2025 yılında 7. Ülke Programı tamamlanacak olup 2026 yılından itibaren 8. Ülke Programı başlayacaktır. UNFPA, kalkınma ve insani yardım programlarını; Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, BM Sürdürülebilir Kalkınma İşbirliği Çerçevesi (UNSDCF) ve Türkiye 12. Kalkınma Planı gibi ulusal stratejik dökümanlar ışığında uygulamaktadır.[989]

UNFPA 7. Ülke Programı kapsamında Veri ve Politikalar başlığı altında sağlık, koruma, nüfus ve kalkınma alanlarında 20'den fazla araştırma ve analiz ve politika çalışmaları yürütülmüştür. Hizmet sunumunun güçlendirilmesi kapsamında 10.000'den fazla hizmet sağlayıcıya eğitim (80% bilgi artışı) verilmiş, hizmet kalitesini ve etkinliğini artırmak için 20'den fazla hizmet protokolü yapılmıştır. İş Dünyası Ortaklıkları başlığı kapsamında 120'den fazla şirketle kadına yönelik şiddet sisteminin güçlendirilmesi çalışması yürütülmüştür. İnsani yardım kapsamında geniş kapsamlı erişim kapsamında 660.000'den fazla kişiye sağlık ve koruma hizmeti sunulmuş, 120'den fazla hizmet birimi oluşturulmuş ve. 160.000'den fazla kit dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Yenilikçi Çözümler kapsamında "*Amber*" mobil uygulaması, sağlık aracılığı, kırsal nüfus, engelli bireyler ve gençler için özelleşmiş hizmet modelleri oluşturulmuştur.[990]

2026-2030 yılları arasında uygulanacak olan 8. Ülke Programı kapsamında demografik dönüşüme, aile, kadın, gençler ve kırılgan gruplara, sağlık, koruma ve eğitim alanlarında yatırım yaparak, sosyo-ekonomik kalkınmaya destek olmak amaçlanmaktadır.[991]

Kadınlar ve kız çocukları (şiddet riski altındakiler/maruz kalanlar, istenmeyen/sürekli gebelik riski altındakiler, çocuk sahibi olmak isteyen/hamile/riskli gebeliklere maruz kalan/emziren kadınlar), gençler ve ergenler (ne istihdamda ne eğitimde olan gençler, erken yaşta ve zorla evlenme riski altında olanlar), mobil gruplar (Mülteciler, göçmenler, mevsimlik tarım işçileri, Romanlar), HIV riski altında olan/HIV ile yaşayan gruplar, engelli ve yaşlı bireyler ile afet (deprem vb.) ve acil durumlardan etkilenenler UNFPA Türkiye'nin

[989] Birleşmiş Milletler Kurumsal Ortaklıklar Yöneticisi Nazife Ece KARADUMAN 'ın 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112

[990] Birleşmiş Milletler Kurumsal Ortaklıklar Yöneticisi Nazife Ece KARADUMAN 'ın 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112 (Erişim Tarihi: 08.03.2025)

[991] Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Program Koordinatörü Yasemin AKİS KALAYLIOĞLU'nun 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112 (Erişim Tarihi: 08.03.2025)

hedeflediği gruplar arasında yer almaktadır.[992]

Başta Dışişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ASHB ve Gençlik ve Spor Bakanlığı gibi kamu kurumlarının yanı sıra üniversiteler, uzmanlaşmış kuruluşlar, STK'lar, meslek kuruluşları, kadınların ve gençlerin özellikle liderliğinde oluşturulan STK'lar ve özel sektörle birlikte çalışmalar yürütülmektedir.[993]

5.25.4 Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü

BM Mülteci Örgütü (UNHCR) 1950 yılında BM Genel Kurulu tarafından, mültecileri korumak ve mültecilerin sorunlarına çözüm bulmak amacıyla yürütülen uluslararası müdahaleye liderlik etme ve bu müdahalenin koordinasyonunu sağlama yetkisiyle kurulmuştur. Günümüzde çatışmaların sayısının artması ve uzun süreye yayılması, zorla yerinden edilen insan sayısının oldukça yüksek düzeye ulaşmasına yol açmıştır. Ülkemiz de geçici koruma altındaki yaklaşık 3,2 milyon Suriyeli ve diğer milliyetlerden 222.000'e yakın mülteci ve sığınmacı ile dünyada en yüksek sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke olmayı sürdürmektedir. UNHCR ile Türkiye arasındaki yakın iş birliği 1960'lı yıllardan itibaren başlamış olmakla birlikte, mevcut iş birliğine resmiyet kazandıran ve sağlamlaştıran Ev Sahibi Ülke Anlaşması 1 Eylül 2016'da imzalamıştır. Böylece UNHCR'nin Türkiye operasyonu, Ankara'daki merkez ofisiyle birlikte İstanbul, İzmir, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Van'daki saha varlığıyla dünyadaki en büyük operasyonlarından birisi haline gelmiştir.[994]

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında da UNHCR çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda; kadına yönelik şiddetin her türünün gerçekleşmeden önce önlenmesi, risklerin azaltılması ve şiddete uğrayan herkesin ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalar yürütmektedir. İlgili tarafların kapasitesini artıracak, paydaşlar arasında etkili bir koordinasyon sağlayacak ve kadına yönelik şiddeti önlemeye ve azaltmaya yönelik mücadele çalışmalarına toplumu ve yerel kuruluşları da dâhil edecek çalışmalar gerçekleştirilmektedir.[995]

---

[992] Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Program Koordinatörü Yasemin AKİS KALAYLIOĞLU'nun 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112 (Erişim Tarihi: 08.03.2025)

[993] Birleşmiş Milletler Kurumsal Ortaklıklar Yöneticisi Nazife Ece KARADUMAN 'ın 25 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4112 (Erişim Tarihi: 08.03.2025)

[994] BM Mülteci Örgütü (UNHCR) Türkiye Resmi Web Sitesi, https://www.unhcr.org/tr/tuerkiye-de-unhcr

[995] BM Mülteci Örgütü (UNHCR) Türkiye Resmi Web Sitesi, https://www.unhcr.org/tr/tuerkiye-de-unhcr

5.25.5 Uluslararası Çalışma Örgütü

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 1919 yılında Milletler Cemiyeti ile birlikte kurulmuş, II. Dünya Savaşı'nın ardından Milletler Cemiyeti'nin dağılmasıyla birlikte 1946 yılında BM'nin ilk uzmanlık kuruluşu olmuştur.[996] 1932 yılında ILO'ya üye olan ülkemizde ilk ILO Ofisi "*Yakın ve Orta Doğu İnsan Gücü Saha Ofisi*" adıyla İstanbul'da 1952 yılında açılmıştır. Ardından 1976 yılında, "*ILO Türkiye Ofisi*" olarak faaliyet gösteren Ankara merkezli "*ILO Ankara Ofisi*" açılmıştır.[997]

ILO, sosyal adaleti ve uluslararası alanda tanınan insan ve işçi haklarını teşvik etmek amacıyla, sosyal adaletin evrensel ve kalıcı barış için elzem olduğu misyonuyla çalışmalarını sürdürmektedir. ILO; temel çalışma hakları, örgütlenme hakkı, toplu pazarlık, kadın erkek fırsat eşitliği ve çalışma hayatı ile ilgili diğer konularda uluslararası asgari standartlar oluşturmaya çalışmaktadır. Bu standartları sözleşmeler ve tavsiyeler yoluyla belirlemektedir. ILO, kuruluşundan beri, Üye Devletlerin hükümetlerini, işverenlerini ve işçilerini bir araya getiren tek üçlü BM kuruluşudur.[998]

ILO Türkiye tarafından, Eylül 2024- Nisan 2025 tarihleri arasında İstanbul, Bursa, Ankara, Adana, Konya, Kocaeli, Kahramanmaraş, Eskişehir ve Denizli'de "*Herkes için İnsana Yakışır ve Sürdürülebilir Geçim Fırsatları*" Projesi yürütülmektedir. Proje ile Türkiye'deki mültecilerin ve ev sahibi toplulukların insana yakışır işlere erişimini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Proje kapsamında gençler ve özellikle işine ara vermiş kadınların iş gücüne katılımını artırmak amacıyla "*İşimi Öğreniyorum*" Programı Genç İşi Kooperatif iş birliğiyle hayata geçirilmiştir.[999]

Mart 2023- Mart 2026 yıllarında yürütülen "*İş Teftiş Rehberlik ve Sosyal Diyalog Yoluyla İşyeri Uyumunun Güçlendirilmesi Projesi*"nin, ülkemizde tüm kadın ve erkekler için daha insana yakışır bir çalışma ortamı sağlanmasına katkıda bulunması beklenmektedir. Proje ile iş yeri uyumunu arttırmak için ÇSGB Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı ve sosyal ortakların kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ile rehberlik hizmetlerini güçlendirerek ve insana yakışır iş konusunda farkındalığı artırarak iş yeri uyumunun iyileştirilmesi

[996] Wikipedia, "Uluslar arası Çalışma Örgütü", https://tr.wikipedia.org/wiki/Uluslararas%C4%B1_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma_%C3%96rg%C3%BCt%C3%BC

[997] ILO Türkiye, https://www.ilo.org/tr/turkiye

[998] International Labor Organization (ILO), "About the ILO", https://www.ilo.org/about-ilo

[999] Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2024), "Herkes için İnsana Yakışır ve Sürdürülebilir Geçim Fırsatları", https://www.ilo.org/tr/projects-and-partnerships/projects/herkes-i%C3%A7in-i%CC%87nsana-yak%C4%B1%C5%9F%C4%B1r-ve-s%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-ge%C3%A7im-f%C4%B1rsatlar%C4%B1

amaçlanmaktadır.[1000]

1 Şubat 2023 tarihinde AB Türkiye Delegasyonu'nun desteğiyle ILO tarafından temel ILO sözleşmelerinde düzenlenen çalışma standartlarının Türkiye'nin değişen çalışma yaşamında daha etkin şekilde uygulanabilmesine katkı sunmak amacıyla "*Sosyal Taraflar ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Çalışma Yaşamında Temel İlkeler ve Haklar Konusundaki Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi*" başlatılmıştır. Bahse konu sözleşmelerden istihdamda ve meslekte ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına ilişkin olanlar No.100 - Eşit Ücret Sözleşmesi ile No.111 - Ayrımcılık (İstihdam ve Meslek) Sözleşmesi'dir. Bunların yanı sıra güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı, çocuk işçiliğine etkin biçimde son verilmesi, zorla ya da zorunlu çalıştırmanın tüm biçimlerinin ortadan kaldırılması ve sendikalaşma özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkının etkin biçimde tanınması alanlarına ilişkin sözleşmeler de yer almaktadır.[1001]

Ekim 2020 ve Aralık 2023 yıllarında uygulanan "*Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Projesi*" ile mevsimlik tarımda en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik ulusal ve yerel kapasiteyi güçlendirmek için risk altındaki çocuklara ve ailelerine hizmet verilmiştir. Proje Şanlıurfa, Mardin, Adıyaman, Diyarbakır, Adana, Mersin, Hatay, İzmir, Manisa, Ankara, Eskişehir, Konya, Malatya, Ordu, Bursa ve Düzce illerinde yürütülmüştür.[1002]

1 Ocak 2019-31 Aralık 2024 tarihleri arasında "*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Programı*: *Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler*" projesi yürütülmüştür. "*Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler: Türkiye'de Kadınların İnsana Yakışır İşlerle Güçlendirilmesi*" Projesi Faz I, 2013-2018 yıllarında İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) finansmanı ile ILO ve İŞKUR tarafından uygulanmıştır. "*Kadınlar için Daha Çok ve Daha İyi İşler*" Programı olarak tasarlanan Faz II; tekstil, ticaret ve ofis, gıda, genel hizmetler, metal ve ev hizmetleri gibi seçilmiş sektörlerde insana yakışır koşullarda çalışan kadın sayısını artırmayı hedeflemiştir. Program; İŞKUR, ÇSGB Çalışma Genel Müdürlüğü ve diğer ilgili kamu

[1000] Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2024), "İş Teftiş Rehberlik ve Sosyal Diyalog Yoluyla İşyeri Uyumunun Güçlendirilmesi Projesi", https://www.ilo.org/tr/projects-and-partnerships/projects/i%CC%87%C5%9F-tefti%C5%9F-rehberlik-ve-sosyal-diyalog-yoluyla-i%CC%87%C5%9Fyeri-uyumunun

[1001] Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2023), "Sosyal Taraflar ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Çalışma Yaşamında Temel İlkeler ve Haklar Konusundaki Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi", https://www.ilo.org/tr/projects-and-partnerships/projects/sosyal-taraflar-ve-sivil-toplum-kurulu%C5%9Flar%C4%B1n%C4%B1n-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-ya%C5%9Fam%C4%B1nda-temel (Erişim Tarihi: 17.03.2025).

[1002] Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2020), "Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Projesi", https://www.ilo.org/tr/projects-and-partnerships/projects/mevsimlik-tar%C4%B1mda-%C3%A7ocuk-i%CC%87%C5%9F%C3%A7ili%C4%9Finin-%C3%B6nlenmesi-projesi (Erişim Tarihi: 17.03.2025).

kurumları, işveren ve işçi örgütleri, özel sektör, STK'lar ve akademi gibi birçok kurumla stratejik ortaklıklar yoluyla hayata geçirilmiştir. Program "*İş Arayan Kadınlar için Daha Çok ve Daha İyi İş Fırsatları (2019-2022)*" bileşeni ve "*Türkiye'de Kadınlar İçin Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi* (2019-2024)" bileşenlerinden oluşmuştur.[1003]

5.25.6 Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), 1946 yılında kurulmuştur. Günümüzde 56 Ülke Ofisi ve 34 Milli Komitesi ile 190 ülkede varlık göstermektedir. Türkiye'de ise 1951 yılında saha çalışmalarına başlamış olup UNICEF Türkiye Milli Komitesi, 1956 yılından bu yana Türk ve dünya çocuklarının ihtiyaçlarına cevap verebilmek için kaynak sağlama ve tanıtım çalışmalarını sürdürmektedir. UNICEF'in sadece acil yardım gerektiren durumlarla değil uzun vadeli kalkınma çalışmalarına da katkıda bulunmasına karar verilmiş, öncelikle çocuk sağlığı konularında çalışmakta iken 1961 yılında eğitim konusu da UNICEF'in çalışma alanına dahil edilmiştir. Günümüzde UNICEF; çocuk sağlığı, eğitim, çocukların korunması, HIV & AIDS, temiz suya erişim, beslenme ve çocukların kararlara katılmalarına olanak sağlamak olmak üzere 7 ana öncelik kapsamında çalışmalarını sürdürmektedir. Bununla birlikte, kriz ve acil durum zamanlarında da çocuklara destek ve koruma sağlayarak insani yardım çalışması yürütmektedir.[1004]

2016-2020 ülke programı kapsamında "*Kız ve Erkek Çocuklar Arasında Eşitlik*", "*Tarımda Çocuk İşçiliği*", "*Bir Sen Daha Var: Engeli olan Çocuklar, Aileleri ile Toplum Arasındaki Sosyal Mesafenin Azaltılması*" ve "*Çocuk Dostu Şehirler*" programları yürütülmüştür. Ayrıca, 2009-2014 Erken Çocukluk Gelişimi–Anaokullarını Destekleme Çalışmaları, 2006 - 2010 İşbirliği Programı dönemindeki "*Haydi Kızlar Okula*" kampanyası, 1995 Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin TBMM'de onaylanması için çalışmalar yürütülmesi gibi önemli konularda katkılar sunmuştur. UNICEF halihazırda; çocuklara karşı her türlü istismara karşı sıfır toleransa ulaşılması, erken yaşta ve zorla evliliklerin azaltılması ve halihazırda evlenmiş çocuklara destek verilmesi, eğitimin her seviyesinden kız ve erkek çocukların eğitime tam katılım sağlamalarının önündeki engellerin kaldırılması, kendileri ve akranları için eşit haklar talep etmelerini sağlamak amacıyla çocuk ve gençlere eğitimler vererek

[1003] Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2024), "Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler: İşyerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Dönüşümsel Değişime Giden Yol", https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-12/Proje%20Sonu%C3%A7lar%C4%B1%20Ba%C5%9Far%C4%B1lar%20ve%20Kazan%C4%B1mlar%20.pdf (Erişim Tarihi: 17.03.2025).

[1004] UNICEF Türkiye Milli Komitesi Resmi Web Sitesi, https://www.unicefturk.org/sayfa/turkiye (Erişim Tarihi: 13.03.2025).

bilinçlendirme çalışmaları yapılması hedefleri kapsamında kamu kurumları ve diğer BM kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışmalar yürütmektedir.[1005]

6 Şubat depremlerinin ardından da 31 Aralık 2024 tarihine kadar olan süre içerisinde İçişleri Bakanlığı AFAD, Göç İdaresi Başkanlığı, ASHB, Adalet Bakanlığı, MEB, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı gibi kilit bakanlıklarla iş birliği içerisinde çalışmalar yürütmüştür. Kamu kurum kuruluşları ve sivil toplum iş birliğinde 1,6 milyondan fazla çocuğa ve bakıcıya ruh sağlığı ve psikososyal destek, 3,6 milyondan fazla kadına, kıza ve erkeğe ise sosyal medya aracılığıyla cinsiyete dayalı şiddeti önleme ve azaltma konusunda bilgi ve farkındalık sağlanmıştır. İlgili kurumlarla iş birliğinde 2.087.189 kişinin yeterli miktarda ve kalitede suya erişimi ve 557.252 kişinin de iyileştirilmiş sanitasyon hizmetleri desteklenmiştir. Ayrıca, 206.056'dan fazla kişiye kritik hijyen malzemeleri ulaştırılmıştır. 66.145'ten fazla çocuk/bakıcı, UNICEF tarafından desteklenen mekanizmalar aracılığıyla bebek ve küçük çocuk beslenme danışmanlığı seanslarından yararlanmıştır. Toplam 757.399 çocuğa erken çocukluk eğitimi de dahil olmak üzere resmi ve resmi olmayan eğitime erişim desteği sağlanmış, 233.175 çocuğa öğrenme materyalleri verilmiştir.[1006]

5.26 MEDYA KURULUŞLARI

Medya kitlelere ulaşmada en önemli araçlardan birisidir. Bu nedenle kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda kitle iletişim araçlarının oldukça önemli bir rolü bulunmaktadır. Bir yandan şiddetin ve ayrımcılığın kitlelere sunuluş biçimi problemi derinleştirebilmekteyken diğer yandan medya araçlarının doğru kullanımı bu problemin çözümünde etkili bir şekilde kullanılabilmektedir.

Medya içeriklerinde kullanılan dil, verilen mesajlar ve kullanılan görüntüler kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığı yeniden üretme potansiyeli barındırmaktadır. Şiddet içerikleri izleyicinin/kullanıcının her zaman ilgisini çekmeyi başaran içeriklerdir. Bu nedenle çeşitli medya mecralarında şiddet içeriklerine sıkça yer verildiği görülmektedir. Bu içeriklerin izlenme oranı oldukça önemlidir. Çünkü özellikle geleneksel medyada televizyon içeriklerinin kimler tarafından ne kadar izlendiği sorusunun altında ekonomik nedenler yatmaktadır. Televizyon kanallarının reyting pastasından en büyük dilimi alma çabasının sonucu olarak,

[1005] UNICEF Türkiye Milli Komitesi Resmi Web Sitesi, https://www.unicefturk.org/sayfa/turkiye (Erişim Tarihi: 13.03.2025).
[1006] UNICEF Türkiye, (2025), "*Humanitarian Situation Report No. 22*", https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/turkiye-sitrep-24genel.pdf; UNICEF Türkiye Milli Komitesi Resmi Web Sitesi, https://www.unicefturk.org/sayfa/turkiye (Erişim Tarihi: 13.03.2025).

zaman zaman şiddet içeriklerinin çarpıcı bir biçimde ve özellikle kadınlara zarar veren nitelikte verildiği görülmektedir.

Geleneksel medyanın yanı sıra teknolojinin gelişmesiyle birlikte dijital ortamların kullanımı da oldukça artış göstermiş ve kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda bu mecrada da sorunun yeniden üretilmesi söz konusu olmuştur. Bu mecralarda, özellikle etkileşim yoluyla içeriklerin hızlı ve teyitten yoksun bir şekilde yayılması, bu sorunun daha da derinleşmesine yol açmaktadır. Geleneksel medyanın tersine sosyal medya, video paylaşım siteleri gibi dijital medya mecralarında denetim eksikliği bulunmaktadır. Bu denetimsiz alanda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda bilinçsiz kullanıcılar tarafından üretilen içerikler ve bu içeriklerde kullanılan dil, bu konuda verilen mücadeleye zarar verebilmektedir.

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede, disiplinler arası bir bakış açısı ve farklı aktörlerin iş birliği oldukça önemlidir. Bu nedenle medyanın bu soruna yaklaşımı, sorunun çözümünde oldukça kritik bir öneme sahiptir. Kamuoyunun soruna yaklaşımında farkındalık yaratılması ve kamuoyunun bu soruna hassasiyetle yaklaşmasının sağlanması bakımından geleneksel ve dijital medya mecralarına oldukça önemli bir sorumluluk düşmektedir.

Bu kapsamda, Komisyon çalışmalarında medyanın önemli aktörlerinin kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Geleneksel ve dijital medyada düzenlemelerinde kamu yararı çerçevesinde kamusal sorumluluğu bulunan RTÜK ve BTK Komisyonda konuya ilişkin uygulamalarını ve sorunun çözümüne yönelik önerilerini paylaşmıştır. Kamu kurumlarının yanı sıra TRT, ATV, TV8, Show TV, Demirören Medya Grubu, Star TV, Now TV gibi ulusal televizyon kanallarının medya temsilcileri, Komisyona uygulamaları ve sorunun çözümüne yönelik önerileri hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca dijital yayın platformları uygulamaları kapsamında The Walt Disney Company yetkilileri ile görüşülmüştür. Tüm medya temsilcileri kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin çeşitli program içeriklerinde yer verdikleri olumlu uygulamaları anlatmış ve sorunun çözümünde medyanın oldukça önemli bir rol oynadığı bilincinin farkında olduklarını aktarmışlardır.[1007]

Televizyon kanal temsilcilerinin yanı sıra medya sektöründe oldukça önemli bir yere sahip olan TİAK AŞ ve RATEM temsilcileri Komisyona davet edilerek konuya ilişkin görüşleri alınmıştır. TİAK AŞ temsilcisi, geleneksel medyada televizyon içeriklerinin izlenme oranlarına yönelik verileri paylaşmış ve bu verilerin televizyonculuk sektörü için ekonomik

[1007] 13.02.2025 tarihli 17. Komisyon Toplantı Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4104 (Erişim Tarihi: 06.03.2025).

öneminden bahsetmiştir. RATEM temsilcisi ise; medya sektöründe oldukça önemli bir meslek birliği olarak özellikle televizyon ve radyo sektörünün kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin yaklaşımı hakkında Komisyona bilgi vermiştir.[1008]

Geleneksel medyada gündüz kuşağında yayınlanan programların, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda sorun teşkil ettiğinden hareketle kamuoyunda bu programlara yönelik bir tepki oluşmuştur. Bu nedenle ulusal televizyon kanallarında yayın yapan bu programların yapımcıları ve program sunucuları Komisyona davet edilmiş ve katılımcılar programda işlenen kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık olayları hakkında görüşlerini Komisyona sunmuştur.[1009]

5.27 SENDİKALAR

Anayasa'nın 51'nci maddesinde; çalışanların ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahip olduğu, hiç kimsenin bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamayacağı, sendika kurma hakkının ancak; millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabileceği, işçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırlarının gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır.[1010]

Anayasa'da yer alan bu madde hükmü çerçevesinde yürürlüğe konulan 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinin (f) bendinde sendika; kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve meslekî hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar olarak, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (ğ) bendinde de sendika; işçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel

[1008] 12.02.2025 Tarihli 16. Komisyon Toplantı Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4101 (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
[1009] 12.02.2025 Tarihli 16. Toplantı Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı. https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4101
[1010] https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

kişiliğe sahip kuruluşlar olarak tanımlanmıştır.[1011,1012] Ulusal mevzuatımızda; kamu görevlilerinin sendikal örgütlenmesine ilişkin düzenlemeler 4688 sayılı Kanun'la, işçi ve işverenlerin sendikal örgütlenmeleri ise 6356 Sayılı Kanun'la düzenlenmiştir.

4688 sayılı Kanun'un "*Sendika ve konfederasyonların yetki ve faaliyetleri*" başlıklı 19'uncu maddesinde, sendika ve konfederasyonların kuruluş amaçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek faaliyetlerde bulunabileceği belirtilmiş ve devamında bu faaliyetler tek tek sayılmıştır.

Sendikalar üyelerinin hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurulmuş örgütlerdir. Tüm dünyada sendikalara katılımın en temel nedeni, çalışanların iş güvencesine sahip olmalarıdır. Sendika, bu anlamda çalışanı (işçi ve kamu görevlisi); işverenin keyfi ya da değişken uygulama ve eylemlerine karşı koruyan güçlü bir mekanizmadır. Sendikalaşmanın çalışana iş güvencesi sağlamasının yanı sıra, sendikaya katılımın sosyal nedenleri de bulunmaktadır. Ayrıca sendikaya üye olan kişi sendikaya katılarak bir grup ile özdeşleştirmesini de sağlar ve bu özdeşleşme çalışana sendika üyesi olmanın hukuksal güvencesinin yanı sıra sosyo-psikolojik açıdan da katkıda bulunur.[1013]

Sendikalara katılımın etkileri; çalışana iş güvencesinden, daha eşit ücretlendirme ve bazı yan hakların elde edilmesine kadar çeşitlilik göstermekte, kamu politikalarının oluşturulmasında ve çalışanların gerek fiziksel, gerek hukuksal, gerek sosyal alanda çalışma koşullarının iyileştirilmesinde etkin rol oynamaktadır.

Özellikle kadınlar açısından bakıldığında ise; daha eşit ücret alabilme şansına sahip olmak, daha iyi bir mesleki eğitim, annelik/ebeveyn/yıllık izinleri alabilme hakkı, sosyal sigorta ödeneklerine erişme konusunda bir artış görülmesi, daha kapsamlı sosyal ve ekonomik politikalar için mücadele edilmesi alanında sendikalaşmanın etkinliği daha da önem arz etmektedir. Yine iş ve aile yaşamının uyumlaştırılması anlamında yapılabilecek düzenlemeler ve tercih edilecek politikaların oluşturulması sürecinde sendikalar etkili bir aktör olarak yer almaktadır. Kadınların da sendikalar içerisinde ve sendikaların her bir faaliyet düzeyinde etkin şekilde bulunması tüm bu faydaların yanı sıra kadınların katkılarının arttırılması, kadınların kendilerini ilgilendiren konularda doğrudan söz sahibi olması gibi bir amaca da hizmet etmektedir.[1014]

Sendikalar kadına şiddet ve ayrımcılıkla mücadele açısından oldukça etkin

[1011] https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4688&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
[1012] https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6356.pdf
[1013] https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84837 (Erişim Tarihi: 22.02.2025).
[1014] https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84837 (Erişim Tarihi: 22.02.2025).

örgütlenmelerdir. Çalışma yaşamında kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasının yanısıra sendikalara üye olan erkek çalışanlara verilen eğitimler sonucunda çalışanların kadına karşı tutumlarında farkındalıklar sağlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında birçok işçi, işveren ve kamu sendikası tarafından faaliyetler yürütülmektedir.

2012 yılında çıkarılan 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ile birlikte sendikaların üye sayılarını hesaplama yöntemi değiştirilmiştir. Bir yandan e-devlet yoluyla sendika üyeliği sistemine geçilmiş diğer yandan işçi sayıları açısından Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verileri esas alınmaya başlanmıştır.[1015]

25/01/2025 tarihli ve 32796 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ÇSGB'nin hazırladığı *"6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Gereğince; İşkollarındaki İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayılarına İlişkin 2025 Ocak Ayı İstatistiklerine Hakkında Tebliğ"*e göre; 16.8464,733 olan toplam işçiden 2.524,547'si sendika üyesidir.[1016]

05/07/2024 tarihli ve 32593 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yine ÇSGB tarafından hazırlanan *"4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu Gereğince Kamu Görevlileri Sendikaları ile Konfederasyonların Üye Sayılarına İlişkin 2024 Temmuz İstatistikleri Hakkında Tebliğ"*e göre; toplam kamu görevlisi sayısı 2.994.550, sendika üye sayısı 2.251.330 ve sendikalaşma oranı %75,18'dir. Söz konusu Tebliğ verilerine göre erkeklerin sendikalaşma oranı %55.06, kadınların sendikalaşma oranı %44.94'dür. Aynı Tebliğ verilerine göre; erkek kamu görevlisi sayısı 1.523.490, kadın kamu görevlisi sayısı 1.471.060'dır. Sendika üyesi erkek kamu görevlisi sayısı 1.239.525, sendika üyesi kadın kamu görevlisi sayısı 1.011.805'dir. Bu kapsamda, 1.471.060 kadın kamu görevlisinden 1.011.805'i sendikaya üye olup, sendikalaşma oranı % 68.78'dir.[1017]

[1015] https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/889397 (Erişim Tarihi: 22.02.2025).
[1016] https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/01/20250128-3.pdf (Erişim Tarihi: 22.02.2025).
[1017] https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/07/20240705-3.pdf (Erişim Tarihi: 22.02.2025).

ALTINCI BÖLÜM

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE EDİLMESİNE YÖNELİK TESPİTLER VE ÖNERİLER

Bu bölümde; Komisyon üyesi milletvekilleri tarafından ifade edilen görüş, değerlendirme ve öneriler, yerinde incelemelerde tespit edilen hususlar, Komisyon toplantılarına katılan kamu kurumlarının temsilcilerinin, konunun uzmanlarının, akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin sunum, görüş, rapor ve değerlendirmeleri sonucunda belirlenen ek tespit ve öneriler yer almaktadır.

6.1 MEVZUATIN GÜÇLENDİRİLMESİ VE ETKİN UYGULANMASI

Ülkemizde kadına yönelik şiddete ve ayrımcılığa karşı kadınları korumaya, şiddeti ve ayrımcılığı önlemeye ilişkin mevzuatın güçlendirilmesine ve etkin uygulanmasına yönelik aşağıdaki tedbirler alınmalıdır. Bu kapsamda;

1. 8.3.2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendindeki korunan kişinin varsa çocuklarıyla ilgili olarak *"kreş imkânının sağlanması"* şeklindeki tedbir türünün süresinin Kanun'da yer alan genel süre ile uyumlu olacak şekilde "*6 ay süre"* şeklinde belirlenmesine yönelik mevzuat değişikliği yapılmalıdır.

2. 6284 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi kapsamında tedbir kararları verilirken alkol ve uyuşturucu madde bağımlılarının gerektiğinde vesayet altına alınmalarına ihtiyaç duyulabildiği anlaşıldığından etkili bir koruma sağlanabilmesi amacıyla ilgili maddenin üçüncü fıkrasına hâkimin, *vesayet* altına almaya ilişkin karar verebilmesi yönünde hüküm eklenmelidir.

3. Şiddet uygulayanın, hakkında 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararını tebellüğden kaçınmasını önlemeye yönelik tedbirler artırılmalıdır.

4. 6284 sayılı Kanun kapsamında lehine tedbir kararı verilen şiddet mağdurunun tedbir uygulanmasından vazgeçtiği durumlarda hâkimin nasıl bir yol izlemesi gerektiği hususunda Kanun'a açık bir hüküm eklenmelidir.

5. 6284 sayılı Kanun kapsamında; şiddet uygulayan hakkında "*uzaklaştırma kararı*" veya şiddet mağduru hakkında "*gizlilik kararı*" veya "*barınma yeri sağlanması kararı*"

verilmesi halinde şiddet mağdurunun korunması bakımından, şiddet uygulayanın çocukları ile kişisel ilişkisinin ne şekilde sağlanacağına yönelik düzenleme yapılmalıdır.

6. Birden fazla ŞÖNİM bulunan veya açılacak olan illerde ŞÖNİM'ler arasında ve ŞÖNİM'lerin diğer hizmet birimleriyle olan koordinasyon ve iş birliğinin yasal düzeyde standartlaşmasını sağlamaya yönelik gerekli önlemler alınmalıdır.

7. Kadın konukevlerinden hizmet alan şiddet mağdurunun beraberindeki 12 yaşından büyük erkek ya da engelli çocuğunun birlikte kalabilecekleri barınma imkânlarının sağlanmasına yönelik mevzuatta düzenleme yapılmalı ve gerekli tedbirler alınmalıdır.

8. Şiddet mağduru engelli kadınların, engellerine uygun şekilde hizmet alabilecekleri ve aynı zamanda şiddet riskinden korunabilecekleri uzmanlaşmış engelli hizmet birimleri oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

9. "*Beyaz Ev Projesi*", yasal dayanağa kavuşturularak bu tür merkezlerin yaygınlaştırılması sağlanmalı ve merkezlerde sadece erkeklere psikososyal destek hizmetlerinin verildiği ayrı birimler oluşturulmalıdır.

10. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet eylemlerinin var olup olmadığı gibi somut olayın özelliğini göz önünde bulunduran hâkimin takdir hakkı saklı salmak kaydıyla; boşanma davalarında çiftlerin; birbirlerini anlayabilmeleri, boşanma sürecini sağlıklı yürütebilmeleri ya da süreci yeniden değerlendirebilmelerini teminen çift terapisine/aile danışmanlığına/boşanma danışmanlığına yönlendirilmelerine ilişkin düzenleme yapılmalıdır.

11. Boşanmadan sonra doğması muhtemel çocuğun biyolojik babasının tıbbî yöntemler ile tespiti mümkün olduğundan, kadın için bekleme süresi öngören 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Kadın için bekleme süresi" başlıklı 132'nci maddesinin kadına yönelik cinsiyet temelli ayrımcılık içerdiği değerlendirildiğinden söz konusu madde yürürlükten kaldırılmalıdır.

12. Boşanmada yetki kuralını düzenleyen 4721 sayılı Kanun'un 168'inci maddesinde gerekli düzenlemeler yapılarak şiddet mağduru kadının bulunduğu yerde de boşanma davası açabilmesine imkân sağlanmalıdır.

13. Şiddet içermeyen aile uyuşmazlıklarında aile bireylerinin yargı süreçlerinde yıpranmasını önlemek amacıyla aile hukukunda, gerekli güvenlik önlemleri ve uzman personel desteği sağlanmak suretiyle arabuluculuk müessesesi getirilmelidir.

14. Boşanma davalarının adli tatilde de görülebilmesine imkân sağlayan mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.

15. Ayrımcılık ve şiddet olaylarına müdahale edebilmesi için iyi yönetim ilkesi kapsamında Kamu Denetçiliği Kurumu'na re'sen araştırma/inceleme yetkisi verilmesine yönelik yasal düzenleme yapılmalıdır.

16. Psikolojik danışmanlık/psikolojik tedavi sürecinde, danışanın şiddete başvurma ihtimalinin yüksek riskli olarak tespit edilmesi hâlinde yetkili ve görevli mercilere bildirimde/ihbarda bulunulabilmesini teminen; olaya yasal müdahale sınırları, sağlık mesleği mensuplarının sır saklama yükümlülüğü ve kamu yararı da gözetilerek sağlık mesleği mensuplarının yetkileri, 24.3.2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında genişletilmelidir.

17. Medyada çocukların ve gençlerin psikososyal gelişimlerine uygun önlemler alınmalıdır. Bu kapsamda özellikle sanal ortamlardaki sohbet odalarında, kadın nefretinin ve ayrımcılığının genç/ergen erkekler arasında yaygınlaşmasına neden olan ve çeşitli kavramlarla kendilerini tanımlayan grup ve kişilerin kontrol altına alınması, kadın nefreti ve ayrımcılığını alenen yayan gruplara ve kişilere etkin ve caydırıcı cezai yaptırımlar uygulanması amacıyla gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

18. Dijital oyunlara ve çevrimiçi oyun topluluklarına yönelik mevzuat düzenlemesi yapılmalı ve koruyucu önlemler artırılmalıdır.

19. Sosyal medya, video paylaşım siteleri ve çevrimiçi topluluklar gibi dijital medya alanına giren birçok platformun daha etkin bir şekilde denetiminin yapılması sağlanmalıdır. Bu kapsamda dijital medyada kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede sosyal medyada ve video paylaşım sitelerinde içerik denetimlerinin yapılmasına yönelik mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.

20. Kadına ve çocuğa yönelik şiddetle etkin mücadele edilebilmesi amacıyla kadına ve çocuğa yönelik işlenen şiddet suçlarında cezalar artırılmalıdır.

21. İşyerinde psikolojik tacizin (mobbing) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda açık tanımı yapılarak ayrı bir başlık altında suç olarak düzenlenmesine yönelik mevzuatta düzenleme yapılmalıdır.

22. Cinsel saldırı suçu mağduru olan kadınların muayene işlemlerinin gerçekleştirildiği *"Kadın Tıbbi Destek Merkezleri"*nin kurulmasına, işleyişine ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesine ilişkin yasal düzenleme yapılmalıdır.

23. Kadına yönelik şiddet eylemlerinin; soruşturma sürelerinin kısaltılmasına ve makul sürede tamamlanmasına, itiraz, istinaf ve temyiz süreçlerinin diğer dosyalardan öncelikli olarak incelenmesine ilişkin mevzuat çalışması yapılmalıdır.

24. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda, failin işlenen suç ile orantılı olarak cezalandırılmasına ve hapis cezasının infazı sırasında uygun tedavi programlarına katılmasının zorunlu hale getirilmesine ilişkin mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.

25. Koşullu salıverme hükümlerinin uygulanamayacağı suç kapsamının kadına yönelik şiddet suçlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi veya bu suçlarda koşullu salıverme sürelerinin uzatılması sağlanmalıdır.

26. 22.5.2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 5'inci maddesinde yer alan eşit davranma ilkesi iş sözleşmesinin yapılmasından önceki işe alım süreçlerini ve işçi alım ilanlarını kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

27. İş ve aile yaşamının dengelenmesini gözeten mevzuat düzenlemelerinin yeniden gözden geçirilmesi sağlanarak kapsamı genişletilmelidir. İşçi statüsünde çalışan kadınlarla memur statüsünde çalışan kadınların süt izni, doğum izni gibi haklarının mevzuatta yeknesak hale getirilmesi sağlanmalıdır.

28. Uygulamada "*Ruh Sağlığı Meslek Kanunu*"nun olmaması, psikolojik tedavi, danışma, rehabilitasyon hizmeti sunan psikiyatrist, psikolojik danışman, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının yetki ve sorumluluklarını belirsiz hale getirmekte, bu durum meslek dışı kişilerin alana yönelmesine sebep olmakta ve etik dışı uygulamaları artırmaktadır. Bu tür durumların önüne geçmek ve şiddet uygulayan ya da maruz kalan kişilere ruh sağlığı hizmetlerinin profesyonel bir şekilde sunulmasını sağlamak için Ruh Sağlığı Meslek Kanunu hazırlanmalıdır.

6.2 FARKINDALIK-ZİHNİYET DÖNÜŞÜMÜ

Kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelenin ön koşulu olan önleme faaliyetleri açısından tüm topluma etki edecek bilinçlendirme, farkındalık ve zihniyet dönüşümü faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Şiddetle ve ayrımcılıkla topyekûn mücadelede, toplumun bilgi ve bilinç düzeyinin yükseltilmesine yönelik

çalışmaların nitelik ve nicelik açısından artırılması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın kabul edilemezliğine, türlerine, toplum, kadın ve kız çocukları üzerindeki yıkıcı etkisine ve mağdura sunulan hizmetlere yönelik hâlihazırda sürdürülen farkındalık ve bilinç yükseltme çalışmalarına devam edilmelidir. Bu kapsamda;

29. Önleyici çalışmalarda eğitim alanının öncelikli olduğu göz önünde bulundurularak tüm yaygın öğretim kurumlarında erken gelişim dönemlerinden itibaren çocuklara ve gençlere yönelik kadın ve erkek eşitliği, empati, iletişim becerilerini geliştirme, problem çözme teknikleri, stres yönetimi ve öfke kontrolü eğitimleri verilmeli; pedagojik yöntemlerle ahlaki, insani, dinî ve hukuki değerlerin çocuklara ve gençlere kazandırılması sağlanmalıdır. Şiddetsiz eğitim kültürü için eğitimci, idareci, aile ve öğrenci iş birliği odağa alınmalıdır.

30. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için hukuki haklar, başvuru mekanizmaları ve olaya tanık olan bireylerin yapabilecekleri konusunda eğitimler, seminerler, tiyatro gösterimleri ve sergiler gibi farkındalık artırıcı etkinlikler yaygınlaştırılmalıdır.

31. Şiddet mağduru kadınların başvurabilecekleri mekanizmaların bilinirliğinin sağlanması amacıyla ulusal ve yerel düzeyde yürütülen farkındalık çalışmaları artırılmalıdır. Cep telefonlarına şiddetin önlenmesine dair farkındalık mesajları ile şikâyet mekanizmalarına ve haklara dair bilgilendirici bildirimler gönderilmelidir.

32. Okullarda aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet, akran zorbalığı, erken yaşta ve zorla evlilikler gibi konuları içeren eğitim ve seminerler artırılmalı, öğrencilerin bu konudaki sosyal sorumluluk projelerine katılımı teşvik edilmelidir.

33. Ailede şiddete tanık olan veya şiddete maruz kalan çocuklar şiddeti öğrenerek normalleştirebildiğinden şiddeti önlemede şiddet içermeyen disiplin uygulamaları ve problem çözme becerileri konusunda ebeveynlere eğitim verilmelidir.

34. Gençlerin konuyla ilgili teorik bilgiyi uygulamaya dönüştürebilmesini teşvik eden ve takım çalışmasını önceleyen atölye çalışmalarına katılımları artırılmalıdır. Bu kapsamda Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Gençlik Merkezleri Akademisi ile iş birliğinde bilinçlendirme ve teşvik etme çalışmaları yürütülmelidir.

35. Kadına yönelik ekonomik şiddet, dijital şiddet, kampüs şiddeti gibi bilgi ve farkındalığın nispeten düşük olduğu şiddet biçimlerine ilişkin farkındalık artırıcı kampanyalar ve bilgilendirici faaliyetler artırılmalıdır.

36. Okullarda hizmet sunan (servis şoförü, yardımcı personel, kantin işleten gibi) kişilerin seçiminde şiddet ve bağımlılık geçmişinin incelenmesi sağlanmalıdır.

37. Bağımlılık tedavi programlarının içeriğine şiddete yönelik tutum ve davranış değiştirme programları, öfke yönetimi, bireysel veya grup psikoterapisi ve sosyal ilişkileri geliştirme programları gibi konular eklenmelidir.

38. KADES, ALO 183 Şiddetle Mücadele Hattı, ALO 170 Çalışma Hayatı İletişim Merkezi, ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı, ALO 157 Yabancılar İletişim Merkezi gibi uygulamaların ve "*UYUMA*", "*En İyi Narkotik Polisi Anne*", "Beyaz Ev", "ADEM", "SODAM" gibi projelerin bilinirliğini artırmaya yönelik tanıtıcı faaliyetler yaygınlaştırılmalıdır.

39. Bağımlılıkla mücadele kapsamında ücretsiz psikososyal destek sağlayan Sağlık Bakanlığı birimleri, YEDAM (Yeşilay Danışmanlık Merkezi), ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı ve diğer ilgili hatlar ile ilgili diğer kurum ve kuruluşların bilinirliğinin artırılmasına yönelik yayınlar yapılmalıdır.

40. Kadına yönelik şiddet vakalarında uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelede 6284 sayılı Kanun kapsamındaki sağlık tedbirlerinin etkin uygulanmasını teminen farkındalık çalışmaları yürütülmelidir.

41. Bağımlılıkla mücadele kapsamında hizmet sunan bağımlılık tedavi merkezlerinin raporlama sisteminin; aile içi ve kadına yönelik şiddet risklerinin tespitine, önleme ve müdahale çalışmalarının sunulabilmesine imkân sağlayacak şekilde cinsiyete duyarlı hale getirilmesine ve şiddetle mücadelede hizmet sunan kurumlarla risklerin paylaşılmasına ve izlenmesine imkân sağlayabilecek çalışmalar yürütülmelidir.

42. Çalışanların motivasyonunun artırılması, çalışanlar tarafından sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi, sağlıklı, güvenli ve barışçıl bir çalışma ortamının oluşturulması amacıyla mobbinge maruz kalanların haklarına ve başvuru mekanizmalarına ilişkin iş yerlerinde farkındalık çalışmaları artırılmalıdır.

6.3 KURUMSAL KAPASİTENİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla etkin şekilde mücadelede kurum ve kuruluşların hizmet modellerini, politikalarını, yöntemlerini, stratejilerini sistemli olarak gözden geçirerek geliştirmeleri önemlidir. Bu kapsamda kurumsal kapasiteyi güçlendirmek için aşağıdaki tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

43. Kadınlara karşı şiddet ve ayrımcılık vakalarına yönelik koruyucu-önleyici, geliştirici-değiştirici, tedavi-rehabilite edici çalışmalar, sosyal rehabilitasyon ve toplumsal

yaşama uyum çalışmaları ile izleme çalışmalarının kurumsal düzeyde etkili ve sistematik bir biçimde yapılması sağlanmalıdır.

44. Kadın konukevlerinde sürdürülen ihtisaslaşma çalışmalarına devam edilmeli; kadın konukevlerinin yaygınlığının ve erişilebilirliğinin artırılmasına yönelik uygulamalar güçlendirilerek sürdürülmelidir.

45. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan Büyükşehirlerde ikinci ŞÖNİM açılmasına ilişkin çalışmalar ivedilikle tamamlanmalıdır.

46. ŞÖNİM'lerin fiziksel kapasitesinin, 6284 sayılı Kanun'da bu merkezlere verilen görevler dikkate alınarak geliştirilmesi sağlanmalıdır. ŞÖNİM tarafından sunulan başta hukuki, psikolojik ve maddi destek olmak üzere destek hizmetlerinin etkinliği artırılmalıdır.

47. İlgili kurumlarca toplanan veriler, kadın konukevlerinde kalan kadınların yaklaşık yarısının *"barınma"* ihtiyacını karşılamak amacıyla konukevi hizmetinden faydalandıklarını göstermektedir. Şiddet mağduru kadınlara etkin hizmet verilmesini teminen barınma amacıyla başvuran kadınlara sunulacak konukevi hizmetinin belediye kadın konukevleri vasıtasıyla sunulması sağlanmalıdır.

48. Kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede kurum ve kuruluşların iş birliği ve koordinasyon halinde hareket etmesi ve kurumlarca sunulan tüm hizmetlerin erişilebilir olması önem taşımaktadır. Bu amaçla kapasitelerini artırabilmeleri, hizmetlerini çeşitlendirebilmeleri ve erişilebilirliği sağlayabilmeleri amacıyla ilgili kurumlara yeterli bütçe sağlanmalıdır.

49. Her bir kadına ve çocuğa yönelik şiddet ve ayrımcılık vakası, sosyal hizmetin "*Vaka Yönetimi Yaklaşımı*" ile ele alınmalıdır. Vakalar, vaka yönetimi yaklaşımını destekleyecek biçimde bir süpervizör denetiminde ve gözetiminde, ona bağlı çalışacak vaka yöneticilerinden oluşan bir ekiple *"Süpervizyonlu Vaka Yönetimi-Modeli"* ile yürütülmelidir.

50. Kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede görev alan kurumların vakalara müdahale birimlerinde (ŞÖNİM, kadın konukevleri, emniyet, sağlık vb. tüm birimlerde) yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve psikolojik danışman gibi doğrudan vakaya müdahale yetkinliğine sahip klinisyenlerin görev alması sağlanmalı, uzmanlar sürekli mesleki eğitimler ve süpervizyon uygulamaları ile desteklenmelidir.

51. Bağımlılık oranının çeşitlenerek arttığı ve bağımlılıkla mücadelenin bir süreç yönetimi gerektirdiği gerçeğinden hareketle başvuranların özellikle kadın bağımlıların yatarak ya da ayaktan tedavi olabilmelerine imkân sağlayacak şekilde AMATEM ve ÇEMATEM'lerin sayıları ve kapasiteleri artırılmalı, tedavi ve izleme sürecinde bağımlı

kadınların gerekli desteği almasına ilişkin tedbirler geliştirilerek, bağımlılık süreci bağımlı kişiyi ve ailesini de içerecek şekilde bütüncül bir yaklaşımla yürütülmelidir.

52. Cinsel şiddet mağduru kadınlara tıbbi destek sunmak için 7 gün 24 saat çalışma esasına dayalı olarak kadın hastalıkları ve doğum uzmanı bulunan hastanelerin kadın doğum kliniği ya da acil tıp kliniği bünyesinde oluşturulan Kadın Tıbbi Destek Birimlerinin ülke genelindeki sayısı artırılmalıdır.

53. Kadına yönelik şiddet mağdurlarının psikososyal iyilik halinin artırılması ve şiddet döngüsünün kırılması amacıyla halihâzırda ASHB tarafından projelendirilen psikososyal destek modelinin geliştirilerek kurumsal hizmet birimlerinde uygulanması sağlanmalıdır.

54. Yaşlı kadınlara karşı her türlü şiddetin ve istismarın önlemesine yönelik tedbirler alınmalı, yaşlı kadınların şiddetten ve istismardan korunmasına ve güçlenmesine yönelik çalışmalar yürüten ihtisaslaşmış mekanizmalar geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

55. Merkezi ve yerel yönetimlere bağlı, kreş ve gündüz bakım evleri ile hasta, yaşlı ve engelli bakım birimlerinin sayısı artırılmalıdır.

56. Mahalle düzeyinde ve ulaşılabilir kreşlerin açılması, kurumlarda ve kuruluşlarda görev yapan personel çocuklarının istifade edebilecekleri kreş ve çocuk bakım evlerinin sayısının artırılması, bu mekanların fiziki kapasitesinin sadece kadın personel sayısına göre değil toplam personel sayısına göre belirlenmesi sağlanmalıdır.

57. Yeni yapılan adliye binalarında, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri ile adli görüşme odalarına uygun alanlar ayrılmalı, bu alanlar duruşma salonlarından uzak şekilde planlanmalıdır. Adliye binalarında mağdur, şüpheli/sanık ve tanık bekleme odaları ayrılmalıdır. Adliyelerde özellikle boşanma davalarının ve taraflar arasında ceza davalarının görüldüğü günlerde şiddet mağduru kadınlara gerektiğinde kolluk refakati sağlanmalı ve kadınları koruyucu tedbirler alınmalıdır.

6.4 POLİTİKALARA KANIT TEMELİ OLUŞTURMA, KURUMLARARASI KOORDİNASYON VE POLİTİKALARIN ETKİN İZLENMESİ

Kadınlara yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede politikalara temel oluşturacak kanıt temelinin ve kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu hedefi gerçekleştirmede aşağıdaki tedbirlerin hayata geçirilmesi önemlidir. Bu kapsamda;

58. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları; ilde meydana gelen yüksek riskli, mükerrer şiddet vakalarını vaka bazlı olarak incelemeli, değerlendirmeli ve alınması gereken acil önlemleri tespit etmelidir.

59. Yargı mensupları, kolluk personeli, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili kurumları (ŞÖNİM, Kadın konukevi, SHM, İl Müdürlükleri vb.) ve mülki amirler başta olmak üzere kadına yönelik şiddetle mücadelede görevli tüm personele yönelik, kadına karşı şiddetle mücadele kapsamında verilen meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerin niteliği artırılmalıdır.

60. 6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında daha önce tedbir kararı verilen şiddet uygulayanların mevcut tedbirler kapsamındaki izleme ve takibinin daha etkin yapılması sağlanmalıdır.

61. Bakanlıkların kadının güçlenmesi, kadın-erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadelede görevli birimleri tarafından aylık e-bültenler hazırlanarak yapılan çalışmalar kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

62. Kadına yönelik şiddetin yanı sıra kadına yönelik ayrımcılık konusu da kapsamlı olarak araştırılmalı ve analiz edilmelidir. Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede kullanılan çeşitli araçların, uygulanan programların, planların ve stratejilerin etki analizleri yapılmalı; bilimsel yöntemlere dayanarak işleyen ve işlemeyen araçların tespiti yapılarak etkin uygulamalar geliştirilmelidir.

63. Şiddet uygulayanlar için gösterge seti oluşturulmalı, psikolojik, sosyal, ekonomik vb. durumlarının ayrıntılı analizine imkân veren nicel, nitel ve karma yöntem araştırmalar düzenli aralıklarla yapılmalıdır.

64. Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele politikalarının kanıta dayalı olarak geliştirilebilmesini teminen; engelli kadınlar, yaşlı kadınlar, kırsal alanda yaşayan kadınlar, mevsimlik tarım işçisi kadınlar, göçmen/mülteci/geçici koruma statüsündeki kadınlar gibi kadın gruplarının maruz kaldığı kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konularında ülke genelinde kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

65. Dijital şiddetin yaygınlığı, nedenleri ve sonuçları ile mücadele yöntemlerine ilişkin araştırmalar yapılmalı, oluşturulacak makro veri setleri çerçevesinde dijital şiddetle mücadele programları oluşturulmalıdır.

66. Ülke genelinde kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık ile ilgili düzenli aralıklarla yapılması önerilen alan taraması içeren araştırmalara entegre olacak şekilde, kadına yönelik şiddet türleri de dahil hazırlanan risk ve şiddet haritasının sürekli güncellenmesi sağlanmalıdır.

67. Yapay zeka ve büyük veri analitiği kullanılarak şiddet riski taşıyan durumlar için erken uyarı sistemleri geliştirilmelidir.

6.5 MEDYA

Medya, geniş kitlelere ulaşmak için oldukça etkili bir araçtır. Günümüzde çeşitlenen medya araçlarıyla farklı hedef kitlelere farklı mecralardan ulaşmak mümkündür. Toplumsal hassasiyet ve farkındalık gerektiren konularla ilgili medyanın etkin kullanımı giderek önem kazanmaktadır. Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle birlikte yapay zekâ teknolojisi, gündelik hayatta oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Bu nedenle yapay zekâ teknolojisinin özellikle dijital ortamlarda sunulan medya içeriklerinde kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesinde bir araç olarak kullanılması da önem arz etmektedir. Televizyon ve radyo gibi geleneksel medya araçlarını ileri yaş gruplarının; internet, sosyal medya ve isteğe bağlı yayın platformu gibi dijital medya araçlarını ise daha genç yaş gruplarının yoğun bir biçimde kullandığı bilinmektedir. Kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede medyanın etkin kullanımı doğru hedef kitlelere doğru mesajların ulaşmasıyla mümkün olabilir. Bu nedenle medya mecralarının birbirinden farklı doğaları göz önüne alındığında geleneksel medyaya ve dijital medyaya yönelik farklı önerilerin sunulması toplumda farklı hedef kitlelere etkin bir şekilde ulaşılmasını sağlayabilir. Bu kapsamda;

68. Kamu kuruluşları, medya sektörü, iletişim fakülteleri ve sivil toplum kuruluşları kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla ilgili araştırma, çalıştay, seminer ve projeler aracılığıyla bir araya gelerek iş birliğini güçlendirmelidir.

69. Medyada şiddet, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık gibi konularda RTÜK tarafından yapılan araştırmalar düzenli veri üretilmesi, ileriye yönelik politika alanlarının belirlenmesi ve bu alanlara ilişkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla periyodik hale getirilmelidir.

70. İsteğe bağlı yayın platformlarında yayınlanan içeriklerin, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık bakımından hassasiyetle denetimlerinin ve öz denetimlerinin yapılması sağlanmalıdır.

71. Sosyal medya, video paylaşım siteleri gibi dijital medyada kullanıcılar aynı zamanda içerik üreticisi konumunda olabilmektedir. Bu nedenle kullanıcılara içerikleri üretirken *"kadın dostu bir bakış açısı"* kazandırılmalıdır. *"Kadın dostu içeriklerin"* nasıl üretileceğine ilişkin bilgilendirici kısa videoların hazırlanması ve bu içeriklerin sosyal ağlarda yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

72. Sosyal medyada ve dijital platformlarda kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetle mücadele için özel birimler kurulmalı ve dijital şiddeti önlemek amacıyla KADES benzeri bir ihbar uygulamasının geliştirilmesi teşvik edilmelidir.

73. Dijital oyunların çocukların gündelik yaşamlarında oldukça önemli bir yer tutması dikkate alındığında özellikle şiddet içerikli oyunlara ilişkin kamu otoriteleri tarafından düzenli olarak temiz içerikli dijital oyunların belirlenmesi ve bu listelerin kamuoyuyla paylaşılması sağlanmalıdır.

74. RTÜK tarafından hazırlanmış olan *"Medyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler"*in televizyon, radyo ve isteğe bağlı yayın platformlarında etkin bir şekilde kullanılmasının sağlanması için RTÜK tarafından Etik İlkelerin uygulanmasına ilişkin eğitimler verilerek medya hizmet sağlayıcılarına sertifika verilmelidir. RTÜK tarafından hazırlanmış olan akıllı işaretlere *"kadın ve aile dostu içerik"* sembolü eklenerek bu sembollerin kullanılması teşvik edilmelidir.

75. Reklam verenlerin; kadın ve aile dostu yapımlarda ürün yerleştirme kullanmasının, program desteklemesi yapmasının ve reklam kuşaklarında ürünlerin ticari iletişiminin yayınlanmasının teşvik edilmesi için her yıl RTÜK ve Ticaret Bakanlığı iş birliği ile kadın ve aile dostu reklam verenlerin belirlenmesi ve kamuoyuyla paylaşılması sağlanmalıdır.

76. Haber bültenlerinde şiddeti teşvik eden veya normalleştiren başlıklardan ve görsellerden uzak durulmalı, olayın detaylarının magazinsel bir dille sunulması yerine bilgilendirici ve çözüm odaklı bir yaklaşım benimsenmelidir.

77. RTÜK'ün terör ve olağanüstü durumlarda yapılacak olan yayınlara ilişkin uyulacak haber ilkeleri bulunmaktadır. Bu haber ilkelerinin güncellenerek terör, afet ve olağanüstü durumlarda yapılacak yayınların kadınların üstün yararı gözetilerek yapılması önem arz ettiğinden bu durumlarda yapılan çekimlerde kadınların kimliğinin, yüzlerinin arka planda dahi olsa rızaları olmadan yayınlanmaması sağlanmalıdır.

78. Kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla ilgili medyada denetimin ve öz denetimin etkin bir şekilde yapılması önemlidir. Gerek kamu tarafından yapılan denetimlerde gerekse medya hizmet sağlayıcıları tarafından yapılan öz denetimlerde ilgili uzmanlara kadın dostu denetim bakış açısı kazandırılmalıdır.

79. Medya profesyonellerine, medya içeriklerine kadın dostu bakış açısının kazandırılması ve kadının medyada temsilinin iyileştirilmesine katkıda bulunulması için gerekli eğitimlerin verilmesi teşvik edilmelidir.

80. İzleyicilerin ve kullanıcıların medyada yer alan içerikleri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmeleri kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda verilen mücadeleye önemli katkılar sağlayacağından toplumun medya okuryazarı ve dijital okuryazar olmasına temel oluşturacak düzenlemelerin, eğitimin tüm kademelerinde gündeme alınması sağlanmalıdır.

81. Medya okuryazarlığının ve dijital okuryazarlığın topluma yayılabilmesi için kullanıcı dostu olan mobil bir uygulama üretilmesi teşvik edilmelidir. Uygulama aynı zamanda yapay zekâ desteği ile sosyal medyadan edinilen bilgi ve haberlerin teyidine imkân sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Ayrıca uygulamanın engelli dostu olması sağlanmalıdır.

82. Medyada "*altın saatler*" (*prime time*) olarak bilinen, toplumun ailece televizyon karşısında olduğu saatlerde kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede bilgilendirici ve farkındalık oluşturucu kamu spotlarıyla birlikte kadına ve çocuğa yönelik şiddet eylemlerinin cezasız kalmadığının aktarıldığı kamu spotlarının yayınlanmasına yönelik gerekli tedbirler alınmalıdır.

83. Dizilerdeki kadına yönelik şiddet mağduru rolündeki karakterlerin, şiddet sonrası hangi mekanizmalara başvurması gerektiğini gösteren sahnelere daha fazla yer verilmesi sağlanmalıdır.

84. Gündüz kuşağı programlarında kadına yönelik şiddet konularına yer verilirken şiddetin oluş biçimi, şiddetin nedenleri gibi şiddeti özendirici ve meşru kılan detaylı anlatımlara/gösterimlere yer verilmemesi gerekmektedir. Bu çerçevede gündüz kuşağı programlarında kullanılan dile dikkat edilmeli, fazla tekrardan kaçınılmalı ve izleyicinin zihninde olumsuz yönde kalıcılık yaratacak kelimelere vurgu yapılmamalıdır. Bunun yerine bu programlarda kadının güçlenmesine yönelik iyi uygulama örneklerine ve çözüm odaklı bir yaklaşımla hazırlanan uzman konukların yer aldığı yol gösterici nitelikte içeriklerin gösterimine yer verilmesi sağlanmalıdır.

6.6 KADININ GÜÇLENMESİ

Ülkemizde ulusal mevzuatın yanı sıra başta Kalkınma Planları, Cumhurbaşkanlığı Programları ve Stratejik Planlar olmak üzere daha birçok üst politika belgesinde kadın erkek fırsat eşitliğine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Hemen her ülkede ve toplumda farklı boyutta ve özellikte var olsa da cinsiyet rolleri ve cinsiyete dayalı işbölümü bağlamında çocuk, yaşlı ve engelli bakımları yani tüm bakım hizmetleri ve ev işleri kadınlar tarafından yapılan ve kadınların ailesi ve diğer kişiler tarafından da kadınlardan yapması beklenen işlerdir. Söz konusu toplumsal roller gereği

kadınların ev ve diğer tüm bakım işlerini üstlenmesi sonucunda çalışma hayatında var olmaları ve erkekler gibi yıllar içinde kariyerlerinde ilerlemeleri zorlaşmaktadır. Kadınların insan onuruna yaraşır bir hayat sürmeleri; ekonomik, sosyal, siyasal ve toplumsal alanlarda aktif rol almaları; hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmaları toplumsal yapının güçlenmesine, toplumsal refahın artırılmasına önemli derecede katkı sunmaktadır.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nde ailenin; toplumun, doğal ve temel unsuru olduğu, toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahip olduğu hükmü yer almaktadır. 12. Kalkınma Planı doğrultusunda; *"Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)"* hazırlanmış ve Cumhurbaşkanı tarafından 2025 yılı, "*Aile Yılı*" olarak kabul edilmiştir.

Kadınların istihdama katılımı ve istihdamda sürekliliğini sağlamaya yönelik düzenlemelerin başında bakım hizmeti gelmelidir. Bakım hizmetleri sadece kadının değil kadının, erkeğin ve sağlıklı üretken bir toplum ve gelecek için sosyal devlet ilkesi gereği devletin temel görevleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda;

85. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) etkin şekilde uygulanmalı ve uygulama sonuçlarına ilişkin kadın-erkek eşitliğine duyarlı etki analizi yapılmalıdır.

86. Kadınların teknolojiyi daha iyi kullanabilme becerileri artırılmalıdır. Kadınlara, yapay zeka ve buna benzer çeşitli güncel ve nitelikli program ve yazılımlar hakkında bilgi ve yetkinlik sağlamaya yönelik programlara erişim imkanları sunulmalıdır.

87. Kadınların nitelikli iş gücü oluşturabilmesi için ikiz dönüşüme uyumlu mesleki eğitim fırsatları artırılmalı; daha fazla uzmanlık ve mesleki yetkinlik elde etmelerini sağlayacak kurslara ve eğitimlere erişimleri kolaylaştırılmalıdır.

88. Yönetimin çeşitli kademelerinde kadınların temsiliyeti artırılmalıdır. Bu çerçevede hareket eden kurumların uygulamaları resmi makamlarca örnek/iyi uygulamalar olarak ilan edilmeli ve ödüllendirilmelidir.

89. Karar alma mekanizmalarında kadın temsilinin artırılması amacıyla ulusal ve yerel düzeyde kadın temsiliyetinin yüksek olduğu ülke modelleri incelenmeli; kadınlar için belli bir kontenjanın getirilmesi, kadınlara maddi destekler sağlanması ve kadınların listelerde seçilecek yerlere dâhil olması gibi geçici özel önlemler hayata geçirilmelidir.

90. İŞKUR mesleki eğitimlerine ağırlık verilmelidir. İŞKUR'da kadın konukevlerindeki şiddet mağduru kadınların toplum yararına programlarda öncelikli gruplar olarak değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

91. Kadınların iş gücüne katılımını destekleyecek teşvik ve destek çalışmaları kapsamında kadınlara servis, kreş, izin vb. konularda daha fazla kolaylık ve imkân oluşturulmalı ve iyi uygulamalar yürüten yerel yönetimler teşviklerle desteklenmelidir.

92. Kadınların benlik algılarının yükseltilmesini, kendilerini suçlama davranışlarının azaltılmasını, ayrımcılığa ve şiddete karşı koyabilmelerini sağlayacak uygulamalar çeşitlendirilmelidir. Bu amaçla grup çalışmaları, farkındalık eğitimleri, kendine yardım grupları gibi eğitici ve dönüştürücü hizmetler yaygınlaştırılmalıdır. Bu çalışmalar ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından sürekli hale getirilmelidir.

93. Kadınların istihdama katılımı artırmak amacıyla iş ve aile yaşamı uyumlaştırılmalı, güvenceli ve esnek çalışma politikaları geliştirilmeli, aile sorumluluğunun eşler arasında adil paylaşımını teşvik edecek politikalar benimsenmelidir. Doğum sonrası babalara verilen izin süreleri bebekle duygusal bağ kurmaya elverişli olacak şekilde uzatılmalı, yasalarda var olan; ancak uygulamada tercih edilmeyen ebeveynlik izinlerini babaların da kullanmaları teşvik edilmeli, doğum ve süt izinleri yeterli ve kadınları teşvik edici düzeyde olmalıdır.

94. Özellikle 0-2 yaş arası erken çocukluk döneminde kadın çalışanların istihdamdan uzaklaşmaması için kadının mali ve sosyal hakları korunarak; kısmi süreli çalışma, uzaktan çalışma gibi esnek çalışma modelleri daha etkin uygulanmalıdır.

95. Birçok AB ülkesinde olduğu gibi başta 4857 sayılı İş Kanunu ve 657 sayılı Kanun'a tabi çalışanlar olmak üzere tüm çalışanlar için ücretli izin süresinin uzatılması sağlanmalıdır.

96. 2025/3 sayılı İş Yerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi dikkate alınarak kurum içi yazılı politikalar geliştirilmelidir.

97. Sporda kadına yönelik şiddetle mücadele edilmesi ve kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanması için kadınların temsilinin artırılması, şiddetle mücadeleye ilişkin politikalar oluşturulması, politikaların uygulanması ve izlenmesi amacıyla cinsiyete dayalı göstergeler belirlenmesi ve veri üretilmesi sağlanmalıdır.

98. Gaziantep ilinde olduğu gibi kadın girişimcilerin desteklenmesi merkezlerinin 2 yıl süreyle yer sağlayarak teçhizatlarını hibe ederek pazarlama tekniklerine ilişkin eğitimler vererek çalışma hayatına girmek isteyen kadın girişimcilere destek olması, kadının güçlenmesi ve birbirleri ile dayanışması önemli iyi uygulama örneklerinden birini

oluşturmaktadır. Bu kapsamda büyükşehir belediyeleri bünyesinde kadın girişimcilerin desteklenmesi için bu merkezlerin açılması ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

6.7 ŞİDDET VE AYRIMCILIK MAĞDURUNUN DESTEKLENMESİ VE ŞİDDET UYGULAYANIN REHABİLİTASYONU

Şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede önemli bir unsur da mağdurun desteklenmesi ve şiddet uygulayanın rehabilitasyonudur. Bu kapsamda;

99. Şiddet mağdurlarının gerek konukevinde kalma süresince gerekse konukevi sonrasında psikolojik, ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmelerine yönelik hâlihazırda sürdürülen iş birliği çalışmaları devam etmeli; teknolojik dönüşümün beraberinde getirdiği olanaklar çerçevesinde yeni güçlenme modelleri geliştirilmelidir.

100. Şiddet mağdurunun iyilik halinin bütüncül olarak ele alındığı ve ekip halinde sağlık hizmeti sunulan Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri'nin yaygınlaştırılması sağlanmalı ve bu birimlerde uzman personel istihdamı artırılmalıdır.

101. 15.05.2024 tarihinde yayımlanan 2024/8 sayılı "*Uzaktan Hasta Değerlendirmesi Genelgesi*" kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı ihtisaslaşmış kadın konukevlerindeki kadın ve beraberindeki çocukların sağlık hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması ve gizlilik tedbirlerinin sürekliliği için Uzaktan Hasta Değerlendirme Sistemi ile psikososyal destek sağlanması yaygınlaştırılmalıdır.

102. Sağlık Bakanlığı bünyesindeki kamu sağlık tesislerinde hizmet sunulan Erişkin Yataklı Arındırma Merkezleri, Çocuk Ergen Yataklı Arındırma Merkezleri ve Ayakta Arındırma Merkezlerinde tedavisine başlanan ve hekim tarafından uygun görülen hastalar için bu merkezlerden taburcu edildikten sonraki rehabilitasyon sürecinin kesintisiz olarak devam edebilmesi amacıyla Uzaktan Hasta Değerlendirme Sisteminin kullanılması adına gerekli alt yapı çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda telesağlık ve teletıp hizmetleri de yaygınlaştırılmalıdır.

103. Kadına yönelik şiddetle mücadelede önleyici tedbirlerde ve politikalarda şiddet uygulayanların rehabilitasyonuna ilişkin uygulamalara ve stratejilere geniş yer verilmesi sağlanmalıdır.

104. Şiddet uygulayan bireylerde beklenen davranış değişikliğinin geliştirilmesi ve şiddet döngüsünün kırılması için şiddet uygulayanların profillerinin analiz edilmesine ve ihtiyaca uygun olarak yapılandırılmış psikososyal müdahale modelinin geliştirilmesine

yönelik ASHB tarafından başlatılan çalışma tamamlanarak, bütüncül müdahale sistemi ivedilikle hayata geçirilmelidir.

105. Hakkında uzaklaştırma, yaklaşmama ve elektronik kelepçe kararları bulunan şiddet faillerinin, eş zamanlı rehabilitasyon programlarına katılmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

6.8 AİLENİN GÜÇLENDİRİLMESİ

106. Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) etkin şekilde uygulanmalı, uygulamaya ilişkin yıllık raporlar kamuoyuyla paylaşılmalı ve uygulama dönemi sonunda kadın erkek eşitliğine duyarlı etki analizi gerçekleştirilmelidir.

107. 12. Kalkınma Planı'nda da yer verildiği üzere iş ve aile yaşamının dengelenmesi, kadın istihdamının artırılması, dinamik nüfus yapısının korunması ve aile bireylerinin iyilik hallerinin artırılması amacıyla çalışma saatlerinin ve alternatif çalışma yöntemlerinin düzenlenmesini de kapsayacak şekilde gerekli düzenlemeler ivedilikle yapılmalıdır.

108. Aile kurmadan önce bireylere verilen ve ailenin sağlıklı olarak varlığını sürdürebilmesini destekleyen danışmanlık hizmetlerinin nitelik ve niceliği geliştirilmeli ve ailenin kurulmasını takiben bu hizmetler belirli periyotlarla tekrarlanmalıdır.

109. Boşanma aşamasındaki ve sonrasındaki aile bireylerinin psikolojik, sosyal, ekonomik durumlarının korunması ve boşanma sürecinin olumsuz etkilerinin asgariye indirilmesi amacıyla müdahale programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Boşanma danışmanlığı ile ebeveyn danışmanlığı uygulaması yaygınlaştırılmalıdır.

6.9 AFET VE OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE

110. İklim değişikliğinden kaynaklı krizler, salgın hastalıklar ve doğal afetler gibi olağanüstü dönemlere ilişkin planlamaların uluslararası standartlara göre; engelli, yaşlı, genç, göçmen, kırsal alanda yaşayan, mevsimlik tarım işçisi olan vb. farklı kadın gruplarının her birinin ihtiyaçları ve özellikleri dikkate alınarak kapsayıcı bir anlayışla belirlenmesi ve uygulanması sağlanmalıdır.

111.Ülke genelindeki olası doğal afet, salgın gibi olağanüstü durumlarda ve sonrasında kadına yönelik oluşabilecek şiddet ve ayrımcılığın nedenlerinin, etkilerinin ve sonuçlarının değerlendirilmesine ilişkin araştırmalar yapılmalıdır. Olağanüstü durumlarda

daha etkili hizmet sunulabilmesi amacıyla iyi uygulama örnekleri de incelenerek ihtiyaca uygun hizmet modelleri geliştirilmelidir.

112. Olağanüstü dönemler sonrasında uygulanacak planlama ve yeniden yapılanma süreçlerine farklı ihtiyaç ve özellikleri bulunan her gruptan kadınların da katılımı sağlanmalı, yürütülen çalışmalarda kadınların özel gereksinimleri dikkate alınmalıdır.

113. Afet bölgesindeki kadınların şiddet ve ayrımcılığa açık hâle gelmesini önlemek ve kendilerine güvende olduklarını hissettirmek için geçici çadır/konteyner kentlerde telekomünikasyon, sağlık ve güvenlik önlemleri gibi hizmetlere erişimin kesintiye uğramaması önemlidir. Bunun için gerekli akut ve seyyar kurumsal yapıların oluşturulması, kriz masalarının kurulması ve ilgili tedbirlerin ivedilikle alınması sağlanmalıdır.

ÖZET TESPİTLER VE ÖNERİLER

Raporda Komisyon üyesi milletvekilleri tarafından ifade edilen görüş, değerlendirme ve öneriler, yerinde incelemelerde tespit edilen hususlar, Komisyon toplantılarına katılan kamu kurumlarının temsilcilerinin, konunun uzmanlarının, akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin sunum, görüş, rapor ve değerlendirmeleri sonucunda belirlenen tespit ve öneriler yer almaktadır. Bu kapsamda; mevzuatın güçlendirilmesi ve etkin uygulanması, farkındalık ve zihniyet dönüşümü, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, politikalara kanıt temeli oluşturma, kurumlararası koordinasyon ve politikaların etkin uygulanması, medya, kadının güçlenmesi, şiddet ve ayrımcılık mağdurunun desteklenmesi ve şiddet uygulayanın rehabilitasyonu, ailenin güçlenmesi ile afet ve olağanüstü durumlarda kadına yöneik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele olmak üzere 9 başlık altında 113 ek tespit ve öneri sunulmuştur.

Mevzuatın güçlendirilmesi ve etkin uygulanması başlığı altında, ülkemizde kadına yönelik şiddete ve ayrımcılığa karşı kadınları korumaya, şiddeti ve ayrımcılığı önlemeye ilişkin mevzuatın güçlendirilmesine ve etkin uygulanmasına yönelik önerilere yer verilmiştir.

Farkındalık ve zihniyet dönüşümü başlığı altında, kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelenin ön koşulu olan önleme faaliyetleri açısından tüm topluma etki edecek bilinçlendirme, farkındalık ve zihniyet dönüşümü faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin önem arz etmekte olduğu vurgulanmıştır. Şiddetle ve ayrımcılıkla topyekûn mücadelede, toplumun bilgi ve bilinç düzeyinin yükseltilmesine yönelik çalışmaların nitelik ve nicelik açısından artırılması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın kabul edilemezliğine, türlerine, toplum, kadın ve kız çocukları üzerindeki yıkıcı etkisine ve mağdura sunulan hizmetlere yönelik hâlihazırda sürdürülen farkındalık ve bilinç yükseltme çalışmalarına devam edilmelidir.

Kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi başlığı altında, kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla etkin mücadelede kurum ve kuruluşların hizmet modellerini, politikalarını, yöntemlerini, stratejilerini sistemli olarak gözden geçirerek geliştirmelerinin önemi vurgulanmış ve bu kapsamda kurumsal kapasiteyi güçlendirmek için alınması gereken tedbirlere yer verilmiştir.

Politikalara kanıt temeli oluşturma, kurumlararası koordinasyon ve politikaların etkin uygulanması başlığı altında, kadınlara yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede

politikalara temel oluşturacak kanıt temelinin ve kurumlar arası koordinasyonun daha da güçlendirilmesine ihtiyaç bulunduğu tespitine yer verilerek bu hedefi gerçekleştirmede alınması gereken tedbirler belirlenmiştir.

Medya başlığı altında medyanın, geniş kitlelere ulaşmak için oldukça etkili bir araç olduğu vurgulanarak konuyla ilgili tespit ve önerilere yer verilmiştir. Günümüzde çeşitlenen medya araçlarıyla farklı hedef kitlelere farklı mecralardan ulaşmak mümkündür. Toplumsal hassasiyet ve farkındalık gerektiren konularla ilgili medyanın etkin kullanımı giderek önem kazanmaktadır. Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle birlikte yapay zekâ teknolojisi, gündelik hayatta oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Bu nedenle yapay zekâ teknolojisinin özellikle dijital ortamlarda sunulan medya içeriklerinde kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesinde bir araç olarak kullanılması da önem arz etmektedir. Televizyon ve radyo gibi geleneksel medya araçlarını ileri yaş gruplarının; internet, sosyal medya ve isteğe bağlı yayın platformu gibi dijital medya araçlarını ise daha genç yaş gruplarının yoğun bir biçimde kullandığı bilinmektedir. Kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede medyanın etkin kullanımı doğru hedef kitlelere doğru mesajların ulaşmasıyla mümkün olabilir. Bu nedenle medya mecralarının birbirinden farklı doğaları göz önüne alındığında geleneksel medyaya ve dijital medyaya yönelik farklı önerilerin sunulması toplumda farklı hedef kitlelere etkin bir şekilde ulaşılmasını sağlayabilir.

Kadının güçlenmesi başlığı altında, konuyla ilgili tespit ve önerilere yer verilmiştir. Ülkemizde ulusal mevzuatın yanı sıra başta Kalkınma Planları, Cumhurbaşkanlığı Programları ve Stratejik Planlar olmak üzere daha birçok üst politika belgesinde kadın erkek fırsat eşitliğine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Hemen her ülkede ve toplumda farklı boyutta ve özellikte var olsa da cinsiyet rolleri ve cinsiyete dayalı işbölümü bağlamında çocuk, yaşlı ve engelli bakımları yani tüm bakım hizmetleri ve ev işleri kadınlar tarafından yapılan ve kadınların ailesi ve diğer kişiler tarafından da kadınlardan yapması beklenen işlerdir. Söz konusu toplumsal roller gereği kadınların ev ve diğer tüm bakım işlerini üstlenmesi sonucunda çalışma hayatında var olmaları ve erkekler gibi yıllar içinde kariyerlerinde ilerlemeleri zorlaşmaktadır. Kadınların insan onuruna yaraşır bir hayat sürmeleri; ekonomik, sosyal, siyasal ve toplumsal alanlarda aktif rol almaları; hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmaları toplumsal yapının güçlenmesine, toplumsal refahın artırılmasına önemli derecede katkı sunmaktadır.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nde ailenin; toplumun, doğal ve temel unsuru olduğu, toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahip olduğu hükmü yer almaktadır. 12. Kalkınma Planı

doğrultusunda; “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)” hazırlanmış ve Cumhurbaşkanı tarafından 2025 yılı, “Aile Yılı” olarak kabul edilmiştir.

Kadınların istihdama katılımı ve istihdamda sürekliliğini sağlamaya yönelik düzenlemelerin başında bakım hizmeti gelmelidir. Bakım hizmetleri sadece kadının değil kadının, erkeğin ve sağlıklı üretken bir toplum ve gelecek için sosyal devlet ilkesi gereği devletin temel görevleri arasında yer almaktadır.

Şiddet ve ayrımcılık mağdurunun desteklenmesi ile şiddet uygulayanın rehabilitasyonu şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede önemli bir unsur olduğundan, bu başlık altında alınması gereken tedbirlere yer verilmiştir.

Ailenin güçlenmesi, afet ve olağanüstü durumlarda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücedele başlıklarında da konuyla ilgili tespitlere yer verilmiştir.

RAPORA İLİŞKİN KARAR İMZA CETVELİ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)

Karar No : 3 — 27.05.2025

KARAR

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan 10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835 Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonunun yaptığı araştırma ve incelemeler sonucu düzenlemiş olduğu bu Rapor, Genel Kurula sunulmak üzere Yüce Başkanlığa saygıyla arz olunur.

BAŞKAN **Mustafa Hulki CEVİZOĞLU** **İstanbul Milletvekili**	**BAŞKANVEKİLİ** **Asuman ERDOĞAN** **Ankara Milletvekili**	**SÖZCÜ** **Müşerref Pervin Tuba DURGUT** **İstanbul Milletvekili**	**KÂTİP** **Zuhal KARAKOÇ DORA** **Kahramanmaraş Milletvekili**
ÜYE **Ayşe Sibel ERSOY** **Adana Milletvekili**	**ÜYE** **Mustafa ALKAYIŞ** **Adıyaman Milletvekili**	**ÜYE** **Aliye TİMİSİ ERSEVER** Muhalefet şerhimiz vardır. **Ankara Milletvekili**	**ÜYE** **Aliye COŞAR** Muhalefet şerhimiz vardır. **Antalya Milletvekili**
ÜYE **Yusuf AHLATCI** **Çorum Milletvekili**	**ÜYE** **Adalet KAYA** Şerhimiz vardır. **Diyarbakır Milletvekili**	**ÜYE** **Suna KEPOLU ATAMAN** **Diyarbakır Milletvekili**	**ÜYE** **Mesut BOZATLI** **Gaziantep Milletvekili**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)

ÜYE Elif ESEN İstanbul Milletvekili	ÜYE Nilhan AYAN İstanbul Milletvekili	ÜYE Özgül SAKİ İstanbul Milletvekili	ÜYE Sevda ERDAN KILIÇ İzmir Milletvekili
ÜYE Fatma Serap EKMEKCİ Kastamonu Milletvekili	ÜYE Selma Aliye KAVAF Manisa Milletvekili	ÜYE Rukiye TOY Sivas Milletvekili	ÜYE Cevahir Asuman YAZMACI Şanlıurfa Milletvekili
ÜYE Selcan TAŞCI Tekirdağ Milletvekili			

RAPORA EK GÖRÜŞ VE MUHALEFET ŞERHLERİ

CUMHURİYET HALK PARTİSİ EK GÖRÜŞÜ VE MUHALEFET ŞERHİ

30.05.2025

KADINLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET VE AYRIMCILIĞA MARUZ KALMALARININ ÖNLENEREK BU ALANDAKİ MEVCUT DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE ALINMASI GEREKEN EK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYON BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet Halk Partisi Komisyon Üyesi Milletvekilleri olarak, Araştırma Komisyonu Raporu'na eklenmek üzere muhalefet şerhimizi ve ek görüşlerimizi tarafınıza iletiyoruz.

Aliye TİMİSİ ERSEVER
Ankara Milletvekili

Aliye COŞAR
Antalya Milletvekili

Sevda ERDAN KILIÇ
İzmir Milletvekili

Selma Aliye KAVAF
Manisa Milletvekili

CUMHURİYET HALK PARTİSİ MUHALEFET ŞERHİ

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi Ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu İlişkin Değerlendirme

BÖLÜM 1

POLİTİK YAKLAŞIM VE KONU TEMELLİ DEĞERLENDİRME

1. POLİTİK DURUŞ VE YAKLAŞIM

Kadınlara yönelik ayrımcılığın ve toplumsal eşitsizliklerin kökleşmiş yapısal nedenlerini araştırmak amacıyla kurulan bu araştırma komisyonu, kadınların her türlü şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmasının önlenmesi, cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadın cinayetleri önlenmesi ile kadın yoksulluğunun engellenmesi konusunda tespitlerde bulunmak, kararlar almak ve öneriler sunmak bakımından kamuoyu açısından önemli bir fırsat olabilirdi.

Kamuoyunun büyük bir dikkatle takip ettiği komisyon çalışmaları sonucunda ortaya çıkacak raporun, hem çözüm odaklı hem de uygulanabilir öneriler içermesi yönünde ciddi beklentiler oluşmuşken, süreç sonunda bu beklentilerin karşılanamadığı görülmüştür.

Taslak raporda bazı önemli tespitlere ve başlıklara yer verilmiş olmakla birlikte, raporun bütünü değerlendirildiğinde; dilinde, öncelikler biçiminde ve yöntem tercihlerinde ciddi soru işaretlerine neden olan bir yaklaşım görülmektedir.

Mevzuatın tekrarına düşüldüğü, uygulamadaki gerçek sorunlara yeterince odaklanılmadığı, genel ve yerel ihtiyaçların dışlandığı, toplumsal hassasiyetlerin ise yeterli düzeyde gözetilmediği bir raporla karşı karşıya olunduğu anlaşılmaktadır.

Gündelik hayatın gerçekleriyle uyumlu, yönetişim açısından uygulanabilir nitelikler taşımayan; komisyon süreci boyunca yapılan katkıların yeterince dikkate alınmadığı, çoğunlukla AKP iktidarının kadına bakış açısı ve siyasi kaygılarla gölgelendiği gözlemlenen bu raporun, hem yasama organı hem de uygulayıcılar nezdinde yeniden değerlendirilmesi gerektiği önemle vurgulanmalıdır.

1.1. Temel Politik Duruş

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 21.11.2024 tarihinde çalışmalarına başlayan Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu 21 Komisyon toplantısı ve 5 farklı şehir ziyareti gerçekleştirmiştir. Komisyon toplantılarında kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversitelerden, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, meslek birliğinden, medya kuruluşlarından, sivil toplum kuruluşlarından ve uluslararası örgütlerden toplam 68 kişiyi dinlemiş, birçoklarının sunumları dikkatle takip edilmiştir.

Ancak Cumhuriyet Halk Partisi komisyon üyesi milletvekilleri olarak komisyona ilettiğimiz, sunum ve görüşlerini, açıklamalarını dinlemek istediğimiz başta kadın örgütleri olmak üzere hiçbir sivil toplum örgütü veya temsilcisi komisyona davet edilmemiştir. Komisyonda sadece iktidar partisi ve ortaklarının davet ettiği konuşmacılara yer verilmesi, AKP iktidarı tarafından demokrasinin uzlaşı ve çok seslilik kültürünün kadınlar söz konusu olduğunda da dikkate alınmadığını bir kez daha göstermiştir.

Komisyonun taslak raporunda 9 başlık altında 113 ek tespit ve öneri sunulmuştur. Bu öneriler; tavsiye ve öneriden çok iyi niyet ve temenni olarak görülebilir, zira AKP iktidarının uygulama ve kanunlaşma noktasında bu tavsiyelerin amacı dışında hareket ettiği görülmektedir. Bu durumun son örneği ise; AKP iktidarının TBMM'ye getirdiği kamuoyunda 9. Yargı Paketi olarak bilinen "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"'nde evlenen kadınların kendi soyadlarını tek başına kullanmalarının önüne geçen ve eşlerinin soyadlarını kullanmalarını da dikta eden kanun teklifidir. TBMM çatısı altında yapılan kararlı muhalefet ve kamuoyunun baskısı ile bu teklif geri çekilmiştir.

Bu örnekte de görüldüğü gibi AKP iktidarı "kadın hakları" ve "kadına karşı her türlü ayrımcılıkla mücadele" konusunda da samimi değildir. Ayrıca bahse konu olan bu raporun öneri ve tespitlerinde İstanbul Sözleşmesi'nden bahsedilmemektedir. Raporda, İstanbul Sözleşmesi'nden hukuksuz bir şekilde çekilmenin yarattığı bu duruma dair hiç somut veri ve açıklamaya yer verilmemektedir.

1.2. Kadın Cinayetleri

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2010 yılından günümüze kadar kadın cinayetleri ve şüpheli kadın ölümleri verilerini düzenli olarak yayınlamaktadır. Mağdur yakınları, kitle iletişim araçları ve takip edilen davalar aracılığıyla elde edilen veriler, sivil

toplum örgütleri adına son yıllarda yapılan en kayda değer ve referans alınan verileri sağlamaktadır.

Bu veriler ışığında yıllara göre; 2010 yılında 180, 2011 yılında 121, 2012 yılında 210, 2013 yılında 237, 2014 yılında 294, 2015 yılında 303, 2016 yılında 328, 2017 yılında 409, 2018 yılında 440, 2019 yılında 474, 2020 yılında 300, 2021 yılında 280, 2022 yılında 334, 2023 yılında 315, 2024 yılında 394 ve 2025 yılının ilk dört ayında 96 kadın cinayete kurban verilmiştir. Ayrıca aynı veriler ışığında 2020 yılından günümüze kadar açıklanan şüpheli kadın ölümlerinin de yıllara göre dağılımı şu şekildedir; 2020 yılında 171, 2021 yılında 217, 2022 yılında 245, 2023 yılında 248, 2024 yılında 259, 2025 yılının ilk dört ayında ise 97 olmuştur. 2010-2025 yılları arasında 4715 kadın cinayete kurban verilmiş, 1237 kadının ise şüpheli ölümü kayıtlara geçmiştir. Platformun verilerine göre söz konusu yıllar arasında toplamda 5952 kadın öldürülmüştür.

İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin imzaya açıldığı ve Türkiye'nin imzaladığı 2011 tarihi ise bu veriler ışığında kadın cinayetlerinin en az yaşandığı yıl olmaktadır. Cumhurbaşkanı kararı ile hukuksuz bir şekilde tek taraflı olarak çekildiğimiz uluslararası bir sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi sonrası, kadınlar tarafından kullanılan "İstanbul Sözleşmesi Yaşatır." mottosunun ne denli doğru olduğunun veriler ışığında en önemli kanıttır.

Polis Akademisi tarafından yayınlanan "İstatistiklerle Türkiye'de Kadın Cinayetleri 2019-2022" adlı kitapta 2019-2022 yılları arasında ülkemizde emniyet kuvvetleri tarafından tespit edilen kadın cinayeti olayı sayısı toplamda 1165'dir. Diğer taraftan Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre 2019-2022 yılları arasında kadın cinayeti sayısı toplamda 1388'dir, bu sayıya aynı tarihlerde gerçekleşen toplam 633 şüpheli kadın ölümü dahil edilmemiştir.

Bir sorunun çözümü için öncelikle soruna dair tüm veriler şeffaf bir şekilde açıklanmalıdır. Kamunun resmi rakamlarındaki eksiklikler, toplumda güvensizlik algısını artırmakta, çözümün önünde engel oluşturmaktadır. Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ile birlikte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kadın cinayetleri, şüpheli kadın ölümleri, kadına yönelik şiddet ve cinsel istismar dahil tüm verileri kamuoyu ile şüpheye yer bırakmayacak şekilde, baroların, kadın örgütlerinin ve üniversitelerin koordinesinde açıklamakla mükelleftir.

Kadın Cinayetleri Platformu'nun verilerine göre 2024 yılında öldürülen kadınlardan 20 kadına ait koruma kararı olduğu belirtilmiştir. Devletin koruma kararı verdiği kadınların dahi cinayete kurban verilmesi, sistemin ne derece yanlış ve uygulamanın eksik olduğunun

kanıtıdır. Failler koruma kararına rağmen kadın cinayetine teşebbüs etmesi ve eylemi gerçekleştirmesi önleyici tedbirlerin yetersizliğini ortaya çıkarmaktadır.

AKP iktidarında yıllar içinde yargının siyasallaştırılması, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının yitirilmesi, yargının araçsallaştırılması ile toplumun yargıya güvenini yüzde yirmilere düşürmüştür. Yargıya güvenin bu denli düşük olduğu bir toplumda, yargı mensuplarının iktidar tarafından baskılandığı bir adalet sisteminde "cezasızlık algısı" oluşmaktadır.

Cezasızlık algısı kadın cinayetleri, kadına karşı şiddet ve cinsel istismar davalarında da genel kanı olmuştur. Eşlerine, boşandıkları eski eşlerine, ayrıldıkları sevgililerine karşı devletten koruma bekleyen kadınlar ne yazık ki öldürülmeye ve saldırıya uğramaya devam ediyor, çünkü katiller veya saldırganlar yasaların değil yasa koyucu siyasi iktidarın yarattığı iklimde ceza almayacaklarına ya da az ceza alacakları inancındadırlar.

Oysa yapılması gereken kamunun tüm kurumları ile kadınların güvende ve hayatta kalabileceklerine olan inancı güçlendirmesi, kadına şiddet uygulama potansiyelindeki kişilerinde yasalar, cezalar ve uygulamalar ile caydırılmasıdır. Bunun siyasi, idari ve yasal düzenlemeleri için yapılması gerekenler; kuvvetler ayrılığının güçlendirilmesi, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanması, siyasi iktidarın yargı üzerindeki etkisinin kaldırılması için coğrafi teminat başta olmak üzere, savunma makamı üzerindeki baskının kaldırılması gereklidir. 23 yıllık AKP iktidarının ülkeyi, toplumu ve devlet kurumlarını getirdiği durumdan çıkartmanın öncelikli yolu gerçek bir adalet mekanizmasının oluşturulmasıdır.

25 Kasım 2024 tarihinde İstanbul'da 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nde Taksim Meydanı kadınlara kapatılmış, kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddete karşı seslerinin duyurulması kolluk tarafından engellenmiş, kadınlar anlamlı bir günde polis şiddetine maruz kalmış ve 169 kadın gözaltına alınmıştır.

1.3. Kadın İşsizliği Ve Kadın Yoksulluğu

AKP iktidarı 2011 yılında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığının yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurarak kadını aile içine hapsetmiştir.

Günümüzde 17 bakanlıktan sadece Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı kadındır. Bakanlar Kurulu'ndaki temsiliyet göstermektedir ki yine kadının yerinin aile olsun anlayışı vardır. Kadınlar için etkin politikaların üretilmesi için Kadın ve Eşitlik Bakanlığı kurulmalıdır.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesinden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına verilen pay yüzde 2,76'dır. 2021-2024 yılları arasında toplam bütçeye oranla ailenin korunması ve güçlendirilmesine ayrılan pay da sistematik olarak düşmüştür. Bu oranlar dikkate alındığında kadının güçlendirilmesine ayrılan pay ise binde 1,2'dir.

Genel bütçeden kadına pay ayrılmamaktadır. Bu denli düşük bir bütçe ile kadının güçlendirilmesine yönelik etkili politikalar da üretilememektedir. Artan yoksullukla birlikte kadın yoksulluğunun da her geçen gün artığı ülkemizde bu bütçe yetersizdir.

Siyasi iktidar salt siyasi ikbali için yarattığı siyasi Ekrem İmamoğlu davasında olduğu gibi, ekonomik kriz ortamında halkın yüklendiği vergilerle biriken milyarlarca dolarını hiç düşünmeden yakabilmektedir, oysa ki bu hesapsız ve hesap verilemeyen harcamalar kadın yoksulluğunun önlenmesi için kadın istihdamı için kullanılabilirdi. Siyasi iktidar kadınlar başta olmak üzere dezavantajlı gruplar için bütçeden gereken payı ayırmamaktadır. Bu duruma dair komisyona davet edilen katılımcılardan genel bir görüş olmadığı gibi bu konuya açıklık getirecek kurum veya temsilcileri de davet edilmemiştir.

TÜİK'in Mart 2025 tarihli verilerine göre Geniş tanımlı işsizlik (âtıl işgücü) kadınlarda yüzde 38,2 olarak hesaplanmıştır, bu orana göre kadınlarda geniş tanımlı işsiz sayısı 5 milyon 813 bin kişidir.

Kadın istihdamının artırılması ve kadın işsizliğinin azaltılması için çalışma hayatında cinsiyetçi uygulamalara son verilmeli, kadınların çocukları için talep ettikleri kreş sayıları artırılarak kolaylık sağlanmalı, yönetim ve idari kadrolarda kadın temsiliyeti teşvik edilmeli, kadın yatırımcılara ve kadın kooperatiflerine destek ve kredi sağlanmalıdır.

Kadının güçlendirilmesi için hiçbir geliri olmayan kadınlara çocuk sayısı dikkate alınarak yaşamını sürdürebileceği ücret desteği ve barınma desteği sağlanmalıdır. 11 Kasım 2024 tarihinde İzmir'de bir evde çıkan ve beş çocuğun hayatını kaybettiği yangının geri planında kadın yoksulluğu vardır. Orada çocuklarına bakmakla yükümlü bir kadının kağıt toplayarak çocuklarının geçimini sağlamak için evden çıktığı görülmektedir. Kadın istihdamı yeterli oranda sağlansa, sosyal destekler ve hizmetler bir planlama içermiş olsaydı, bu acı olay yaşanmayacaktı.

Kadın istihdamının artırılması için işverenlere SGK prim desteği sağlanmalıdır. Ayrıca ev hanımları için prim desteği oranı artırılmalıdır.

2009 yılında dönemin Devlet Bakanı, bugünün Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek katıldığı bir konferansta "İşsizlik oranı niye artıyor biliyor musunuz? Çünkü kriz dönemlerinde daha çok iş aranıyor. Özellikle kadınlar arasında kriz döneminde işgücüne

katılım oranı daha artıyor." açıklaması AKP iktidarının kadına bakış açısının bireysel değil, kurumsal olduğunun göstergesidir.

OECD ülkelerinde kadınların iş gücüne katılım oranı 2023 yılı itibarıyla ortalama %55,58 olarak en düşük oran ise %35,35 ile Türkiye'ye, Dünya Ekonomik Forumu'nun 2024 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na göre, Türkiye kadınların iş gücüne katılımında 146 ülke arasında 127. sırada yer almaktadır.

1.4. 6284 Sayılı Kanun'un Uygulaması

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un "Teknik Yöntemlerle Takip" başlıklı 12'nci maddesinde; "Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir" hükmü bulunmaktadır. Bu maddede yer alan elektronik kelepçe uygulaması önleyici tedbir olarak görülebilir, uzaklaştırma kararı veya tehdit altında olduğunu hisseden kadınları olası şüphelilerden uzak tutacağı gibi, kolluk kuvvetlerinin de takibini kolaylaştırmada yararı olacaktır. Ancak uygulama ne yazık ki yetersizdir. Hem adli makamlar bu kararı vermemekte hem de Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Müdürlüğü'nde kadın cinayetlerini ve kadına yönelik şiddeti önleyecek yeterli sayıda elektronik kelepçe bulunmamaktadır. İlgili kurumların bütçelerinden "Elektronik Kelepçe Uygulaması" için daha fazla pay ayrılmalıdır. Siyasi iktidar güvenlikçi politikaları için harcadığı bütçenin bir kısmını en azından bir kez olsun kadınların yaşam hakkı için gerekli donanıma harcaması gereklidir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak 2024 yılsonu itibariyle 81 ilde 84 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) bulunmaktadır. 2012 yılında 13 ilde hizmet vermeye başlayan ŞÖNİM sayısı 2019 yılında 81'e çıkartılmıştır. 2019-2024 yılları arasında ise sadece üç adet yeni ŞÖNİM açılabilmiştir. Her ilde en az iki ŞÖNİM açılmalıdır, en kısa sürede bunun için gerekli adımlar ve yatırımlar yapılmalıdır. Merkezi bütçeden bakanlığa ayrılan payın artırılarak, ŞÖNİM yatırımları içinde kullanılması sağlanmalıdır.

Şiddet mağduru kadınlara ücretsiz olarak hukuki destek mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca şiddet mağduru kadına yaşamın sürdürecek ücret desteği ve barınma ihtiyacı karşılanmalıdır.

1.5. İstanbul Sözleşmesi

Resmî adıyla "Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi", kadına yönelik her türlü şiddet ve

ayrımcılığı insan hakkı ihlali olarak tanımlayan, devletlere kapsamlı yükümlülükler getiren uluslararası bağlayıcı bir metindir. 2011 Mayıs ayında imzaya açıldığı için uluslararası kamuoyunda İstanbul Sözleşmesi olarak bilinmektedir. Türkiye, İstanbul Sözleşmesinin ilk imzacıları arasında olup ve 24 Kasım 2011'de Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul ederek ilk onaylayan devlet olarak sembolik bir önem kazanmıştır.

Geçen süreç içinde İstanbul Sözleşmesi, partili Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve AKP kadroları tarafından "aile yapısını bozduğu" gerekçesi başta olmak üzere toplumda tartışmaya açıldı. Kadın örgütleri başta olmak üzere birçok sivil toplum örgütü İstanbul Sözleşmesi'nin AKP iktidarının iddia ettiği gibi olumsuzluklar içermediğini kamuoyuna aktarsa dahi, 20 Mart 2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararı ile Türkiye "Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nden çekilmiştir. TBMM oylanarak kabul edilen İstanbul Sözleşmesi, kanunsuz bir şekilde Cumhurbaşkanı kararı ile Türkiye tarafından feshedilmiştir. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmek Türkiye'ye; İstanbul Sözleşmesi'ne dayanarak hazırlanmış ulusal önleyici ve koruyucu tedbirlerden uzaklaşılmasına, Avrupa Konseyi'nin izleme heyeti GREVIO ile ilişkilerin kopmasına, kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran bir zemin oluşmasına ve uluslararası bilgi, veri ve fonlara erişimin engellenmesi sebep olmuştur.

İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen "Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin tekrar yürürlüğe konulması gereklidir. Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nun yegâne alınacak düzenleme ve tedbirler sıralamasındaki ilk öneri İstanbul Sözleşmesine geri dönülmesi olacaktır. Bu kararın alınması sembolik olarak dahi kadınlara güven verecek, kamuoyunda tekrar kadınların korunacağı algısını oluşturacak önemli bir adım olacaktır.

İstanbul Sözleşmesine tekrar dönüldüğünde; Sözleşmede öngörülen yaptırımlar ve izleme mekanizmaları, faillerin cezalandırılmasını ve devlet politikalarının hesap verebilir olmasını güçlendirecektir.

Koruma kararlarının takibi, elektronik kelepçe, acil müdahale hatları ve eğitim programları İstanbul Sözleşmesi çerçevesinde güncellenerek yaygınlaştırılabilir. Uluslararası iş birliğini artırarak, GREVIO'da yeniden yer alarak, fonlara, bilimsel araştırma ve fiili uygulamalara erişimi kolaylaştırır. Kadına karşı şiddete sıfır tolerans kararlılığını pekiştirerek, toplumsal algıyı ve mağdur kadınların devlete güvenini tekrar güçlendirebilir. Bu nedenlerle,

İstanbul Sözleşmesi'ne tekrar uygulanması kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede sembolik ve prestij açısından olduğu kadar hukuki ve uygulama açısından da çok önemlidir.

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi, kadınların insan haklarının korunmasının kapsamını daraltan, bu hakları geriye götüren bir tedbirdir. Bu durum Türkiye'nin CEDAW kapsamındaki kadınlar ve kız çocukları için en yüksek insan hakları standartlarını muhafaza etmeye yönelik gereken özeni gösterme yükümlülüğü ile çelişmektedir. Komite, Türkiye'yi 1993 Viyana Bildirgesi ve Eylem Programı ile Sözleşme'de yer alan insan haklarının bölünmezliği ve evrenselliği ilkesini hatırlatarak, kadınlar ve kız çocuklarına yönelik korumaları daha da zayıflatan, onları kazanılmış haklarından mahrum bırakan ve uluslararası insan hakları hukukunun standart ve ilkelerine aykırı olan İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararını yeniden gözden geçirmeye davet etmiştir. Bu kapsamda Türkiye, çekilme kararından bir an önce geri dönmelidir. İstanbul Sözleşmesi yeniden yürürlüğe girmeli ve Türkiye Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmelidir

Kadınların yaşam mücadelesi için İstanbul Sözleşmesi AKP iktidarının günlük siyasi gündeminden çok daha önemlidir, kadın hayatı günlük siyasi tartışmalara konu edilmemelidir. İstanbul Sözleşmesine zaman kaybedilmeden tekrar dönülmelidir.

2. ÖNCEKİ YASAMA DÖNEMLERİNDE KURULAN İLGİLİ ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

Ülkemizde son yıllarda artan kadın cinayetleri ve şiddeti araştırmak üzere;

- 24. Yasama Döneminde (2011-2015) 25 Kasım 2014 tarihinde kurulan Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporunu 8 Mayıs 2015 tarihinde vermiştir. Bu Rapor Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulunda 717 sıra sayısı almış, ancak Genel Seçim nedeniyle dağıtılamadığı için hükümsüz sayılmıştır.

- 27. Yasama Döneminde (2018-2023) 09 Mart 2021 tarihinde kurulan Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, TBMM Genel Kurulunda 315 sıra sayısı alarak 08 Mart 2022 tarihinde görüşülmüştür.

Bu Komisyonu, çalışmaları sırasında Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkların Demokrasi Partisi (HDP) milletvekilleri, İstanbul Sözleşmesi'nin tamamen yok sayılması, fail odaklı politikaların varlığı, ekonomik bağımsızlığa dair somut önerilerin eksikliği gibi gerekçelerle süreci terk etmişlerdir.

2.1. Komisyonlar Ve Raporlar: Tozlu Raflar Politikası

Kadına yönelik şiddet, Türkiye'de her geçen gün daha fazla kadının yaşam hakkını tehdit eden bir insan hakları ihlalidir. Bu durum yalnızca bireysel eylemlerin değil, toplumsal yapıların, kültürel normların ve en önemlisi siyasi tercihlerle şekillenen hükümetin politikalarının bir sonucudur. 24. ve 27. Yasama Dönemlerinde yayımlanan Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin ve Nedenlerinin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Araştırma Komisyonu Raporları, önemli tespitler ve öneriler içermesine rağmen, uygulamada etkili bir değişim yaratamamıştır. 28. Yasama Döneminde yayımlanacak üçüncü Araştırma Komisyonu Raporu da, ne yazık ki önceki eksiklikleri gidermek yerine aynı retoriği sürdürerek toplumsal gerçeklikten uzak, teknik bir belge olarak kalacaktır. .

Çünkü; kadına yönelik şiddet, yalnızca bireysel eylemlerle açıklanamaz; bu şiddet, siyasal tercihlerin ve kurumsal ihmallerin yarattığı yapısal bir sorundur. Türkiye'de her gün daha fazla kadın yaşam hakkını kaybetmekte, iktidarın "politik metin üretme" dışında bir çözüm geliştirmediği gözlemlenmektedir.

Görüşümüze sunulan bu Yasama Döneminde hazırlanan Taslak Araştırma Komisyonu Raporu; bu trajik tabloyu istatistiksel grafiklerle sergilemekte ama çözüm üretmek yerine önceki raporların dilini tekrar etmektedir. 6. bölümde yer alan "mevzuatın güçlendirilmesi, farkındalık artırılması, kurumlar arası koordinasyon" gibi başlıklar, önceki yılların değişmeyen maddeleri olarak karşımıza çıkmaktadır

2.2. Siyasi Samimiyet Testini Geçemeyen Araştırma Komisyonları

24. Yasama Döneminde yayımlanan Araştırma Komisyonu Raporunda, bu dönem hazırlanan Taslak Araştırma Komisyonu Raporu'nda da şu ifadeler aynen yer almaktadır:

"Şiddet failleri için iyi hal indirimi kaldırılmalı,"

"Koruma süreçleri hızlandırılmalı,"

"Sığınmaevlerinin erişilebilirliği artırılmalı."

Ancak bu önerilerin on yıl boyunca uygulanmadığı gerçeği, araştırma komisyonlarının siyasi araçsallaşmanın bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Raporlar yazılmış, raflara kaldırılmış; gerçek hayatta ise kadınlar korunmamıştır.

Örneğin; Artan kadın cinayetleri ve sistematik şiddet karşısında Türkiye Büyük Millet Meclisi, 27. Yasama Dönemi'nde "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılması ve Tedbirlerin Belirlenmesi" amacıyla bir araştırma komisyonu kurmuştur. Komisyon üç ay

çalışmış, 17 ana başlık altında 42 tespit ve 547 öneri sunmuştur. Ancak ne yazık ki bu öneriler, önceki yılların sonuçsuz vaatleri gibi, hayata geçirilememiştir.

3. ARAŞTIRMA KOMİSYONU ÇALIŞMA USULÜ VE TASLAK RAPORUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Araştırma Komisyonunun Kuruluşu, Çalışma Usulü ile Raporun Genel Olarak Değerlendirme

Medya, hukuk, istihdam ve eğitim başlıklarının yüzeysel ele alınması; kadınların yaşam hakkını güvence altına alacak net ve güçlü politikaların eksikliği de muhalefetin temel eleştirileri arasında yer almıştır.

Komisyon başkanının erkek olması, kadın temsilini sınırlayan ve raporun politik doğruluğunu zedeleyen bir tercihtir. Hazırlık sürecinde, gerçek sivil toplumun ve kadın hareketinin görüşüne başvurulmamış; bunun yerine meşruiyeti tartışmalı yapılar sürece dahil edilmiştir.

Komisyon Taslak Raporu, kadınlar adına hazırlanmış gibi sunulsa da, içeriği ve yöntemiyle iktidarın kadın politikalarını meşrulaştırma belgesine dönüşmüştür. Temsili dışlayan, katılımı sınırlandıran, örgütlü kadın mücadelesini görmezden gelen bu yapı, çözüm değil tahakküm üretmektedir.

İstanbul Sözleşmesinden Çıkış

2014 ile 2025 yılları arasında üç komisyon kurulmuş; bu süreçte binlerce kadın erkek şiddetiyle hayatını kaybetmiştir. Tam da bu dönemde, 20 Mart 2021'de, İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılarak, şiddetle mücadelede devletin en güçlü uluslararası aracı ortadan kaldırılmıştır. Bu karar, yalnızca kadınları değil, adaleti ve hukuk devletini hedef almıştır.

Komisyon Devam ederken Kaç Kadın öldürüldü?

Kadına karşı şiddeti raporlayan ama durduramayan bir devlet aygıtı ile karşı karşıyayız. 6 yılda iki komisyon kurulmuş, yüzlerce öneri sunulmuş ama yaşanan olumsuz tablo değişmemiştir. Kadınlar hâlâ sokakta, evde, iş yerinde öldürülmeye devam etmektedir. Komisyon Taslak Raporu da önceki raporlar gibi siyasi iradeden, toplumsal gerçeklikten ve çözüm iradesinden yoksundur. Bu rapor, kadınların yaşam hakkını korumak için değil, siyasi iktidarın politikalarını aklamak için yazılmıştır.

Kadın Örgütleri Yok Sayıldı

Komisyon Taslak Raporu'un yalnızca içeriği değil, oluşturulma biçimi de demokratik değildir ve siyasal çelişki barındırmaktadır. Komisyonun başkanlığının bir erkek milletvekili

tarafından yürütülmesi, bu raporun daha en baştan "kadınlar için" değil, "kadınlar hakkında" yazıldığını açıkça ortaya koymaktadır. Kadına yönelik şiddet gibi doğrudan kadınların yaşam hakkını ilgilendiren bir konuda, karar mekanizmasının başında bir erkek figürünün bulunması, yalnızca sembolik bir yanlışlık değil, derin bir yapısal eşitsizlik örneğidir.

Kadınların sesi, deneyimi, örgütlü mücadelesi ve politik temsiliyeti dışlanmış; yerine siyasi iktidarın erkek egemen çizgisi raporun tüm sürecine yön vermiştir. Bu durum, Komisyon Taslak Raporu'nu yalnızca teknik değil, doğrudan siyasal bir belge olduğunu da gözler önüne sermektedir.

Kadın hakları savunucularına yönelik yargı tacizi ve baskılar da bu yapının parçasıdır. Özellikle kadın derneklerine yönelik soruşturmalar, gözaltılar ve baskılar; sadece bir kurumu değil, tüm kadın hareketini hedef almaktadır. Bu uygulamalar, kadın mücadelesini marjinalleştirme ve kriminalize etme çabasının kurumsallaşmış hâlidir.

Katılımda Eşitsizlik: Kapsama Değil, Dışlama Pratiği

Raporun giriş ve komisyonun çalışma süreci bölümlerinde de görüleceği üzere, bağımsız kadın örgütlerine neredeyse hiç çağrı yapılmamıştır. Dahil edilen yapıların çoğu hükümete yakın, sivil toplum adı altında işlev gören "iktidar uzantılı" kuruluşlarla sınırlı kalmıştır.

Kadın hareketinin yıllar boyunca geliştirdiği bilgi, çözüm ve politika üretme deneyimi yok sayılmıştır. Bu dışlayıcılık bir tercih değil, açık bir bastırma politikasıdır. Mor Çatı'dan EŞİK'e, feminist derneklerden barolara kadar birçok yapı dışlanmış; yalnızca iktidarla uyumlu STK'larla çalışılmıştır. Bu durum, Komisyon Taslak Raporu'nun sahici bir toplumsal sözleşme değil, AKP iktidarının politikalarını aklayan bir metin olduğunun en net kanıtıdır.

Komisyonun yapısı idari bir sorun olmaktan çok, ideolojik bir tercihtir. Kadınların özneleşmesini, eşit yurttaşlar olarak temsil edilmesini engelleyen, erilleşmiş bir siyasi düzenin yansımasıdır. Bu durum, sadece şekli bir temsil meselesi değil; aynı zamanda kadınların yaşam hakkı ve özgürlüğü üzerine kurulu olması gereken politik mücadelenin devre dışı bırakılmasıdır.

3.1.1. Raporda Kullanılan Terminoloji Ve Kavram İkameleri

Raporda kullanılan "dil, uslüp ve bilinçli şekilde tercih edildiği göze çarpan terminoloji seçimleri, sıklıkla başvurulan kavram ikameleri" toplumsal cinsiyet eşitliği açısından eleştiriye muhtaç konumda bulunmaktadır.

Taslak raporda, kadının insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliği vb. ifadelerinden özel olarak kaçınılarak, bu kavramları ikame ettiği düşünülen insan hakları, kadın erkek eşitliği gibi ifadeler dikkat çekicidir.

Raporun dili özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği söylemini reddeden bir özelliktedir.

Yanlı, tek taraflı ve ideolojik olarak da tanımlanabilecek bu terminoloji tercihi, sadece basit bir kavram ikamesi olmayıp aynı zamanda Türkiye'nin de altında imzası bulunan uluslararası hukuk belgelerindeki kavramların reddi anlamına da gelmektedir. Örneğin Rapor'da sık sık kullanılan insan hakları ifadesi kullanılırken; Raporda da atıfta bulunulan Birleşmiş Milletler'in 1995 tarihinde Pekin'de düzenlediği 4. Dünya Kadın Konferansında "kadının insan hakları" kavramı güçlü bir şekilde vurgulanmıştır. Dahası hemen tüm belgelerde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının altı güçlü bir şekilde çizilmektedir.

Komisyon raporunda, şiddet tanımını Dünya Sağlık Örgütü'nün şiddet tanımından almaktadır. Raporda, şiddet "kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir grup ya da topluluğa karşı, tehdit yoluyla ya da fiili olarak, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, kötü gelişim veya yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek, kasıtlı fiziksel kuvvet veya güç kullanımı" olarak ele alınmıştır. Oysa burada dikkate alınacak konu cinsiyet temelli şiddet konusudur.

-Türkiye, CEDAW Komitesi'ne Sözleşme yükümlülükleri gereğince sunduğu 7. Dönemsel Raporunda aynı dil tercihi nedeniyle eleştirilmiştir. CEDAW Komitesi, raporla ilgili nihai gözlem raporunda söz konusu terminolojik meseleyi ve kavram ikamesi tercihlerini "kalıp yargılar ve zarar verici uygulamalar" başlığı altında değerlendirmiştir.

29 Ekim 1992 tarihli Birleşmiş Milletler Sekreterliği İdari Yönergesi, "Önyargıdan arınmış bir dil önemlidir, çünkü dili kullananın yaklaşımını gösterir" ifadelerini içerir. 14 Ağustos 1998 Sayılı editoryal yönetmelikte de BM belgelerinin yazımı için "cinsiyete duyarlı dil" vurgusu yapılır. Birleşmiş Milletler, uluslararası belgelerde ve resmi yazışmalarda toplumsal cinsiyete duyarlı dil kullanımına azami dikkat gösterilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

-Raporda kullanılan, *"Ülkemizde, kadına yönelik şiddet konusu, bazı kesimler tarafından tek yanlı ve çok taraflı, ideolojik bakış açıları nedeniyle tartışılamayacak hale getirilmektedir*" ifadeleri de kabul edilemez bulunmuştur.

Merhamet Söylemi

Taslak raporda, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Ulusal Mücadele Eylem Planı'nda yer alan ifadelerde geçen "merhamet" vurgusu ve bu kapsamda yapılan/yapılması planlanan faaliyetler toplumsal cinsiyet eşitliği ile örtüşmemektedir.

Merhamet kavramı asimetrik bir ilişki biçimini ifade eder. Bu nedenle hakları koruma şiarı bakımından eşitlik hakkı ile bağdaşmaz. Merhamet ifadesi kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik tartışmalarda eşitlik paradigmasından sapma eğilimine ilişkin

örtülü bir dili ifade etmektedir ve insan hakları hukuku yükümlülükleriyle bağdaşmaktadır. Bunun yerine toplumsal cinsiyet eşitliği vb. eşitlikçi ifadeler kullanılmalıdır.

3.1.2. Taslak Raporda Kullanılan İstatistikler Güncel Değildir

-Taslak raporun genelinde kullanılan tüm istatistikler eski tarihli verilerdir. Türkiye'de kadına yönelik şiddete ilişkin resmi bir çalışma yapılmamıştır ve bu büyük bir eksikliktir. İstatistik, politika biliminin temelidir. Eğer bir konuda elinizde istatistik yoksa o konuda politika geliştirebilmeniz de mümkün değildir. Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusunda bir istatistik yapılamamasının en büyük nedeni de bu politik tercihten kaynaklanmaktadır. Elimizdeki raporun yaklaşık 10 yıl önceki verilere dayanması da Türkiye'de kadına yönelik şiddet gerçeğini tam anlamıyla izah etmeyi zorlaştırmaktadır. Raporda, sivil toplum örgütlerinin rakamlarına da yer verilmemiştir.

-Birleşmiş Milletler Özel Raportörü, Türkiye'de koruma politikalarına yön verecek veri ve kayıt tabanının olmadığı eleştirisinde bulunmaktadır.

CEDAW Komitesi de 2016 yılında Türkiye'ye yaptığı özel tavsiye kararında yaş, cinsiyet, mağdur ve fail arasındaki ilişki ve engellilik gibi diğer sosyo demografik özelliklere göre ayrıştırılmış kapsamlı veriler toplanması tavsiyesinde bulunmuştur.

Öte yandan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Faaliyet Planında Türkiye'de kadına yönelik şiddet araştırması yürütüleceği belirtilmesine karşın, hala bu çalışma tamamlanmamıştır.

Veriler Şeffaf Değilse, Adalette Gerçekleşmez

Kadına yönelik şiddetle mücadelede sağlık sisteminin rolü büyük olmasına rağmen, Sağlık Bakanlığına ilişkin veriler yüzeysel ve bağlamsızdır. Raporun ilgili bölümlerinde kadın cinayetlerine, 18 yaş altı gebeliklere, şiddet sonucu sağlık kurumlarına yapılan başvurulara ve bu başvuruların sonrasındaki tedavi ve takip süreçlerine dair hiçbir detaylı, ayrıştırılmış veri sunulmamaktadır.

Yaşa, şiddet türüne, fail ile mağdur arasındaki ilişkiye, coğrafi bölgeye göre dağılım gibi ayrıntılar, etkili politika üretiminin temelidir. Bu verilerin kamuoyuna açık, ayrıştırılmış ve analiz edilebilir şekilde sunulmaması, yalnızca bilgi eksikliği değil; aynı zamanda kadınlara karşı işlenen suçların görünürlüğünü engelleyen siyasal bir tutumdur.

Bu noktada rapor, hükümetin kadınlara yönelik şiddeti sadece teknik bir olgu olarak ele aldığını, toplumsal ve siyasal bağlamdan soyutlayarak eleştiriden kaçındığını göstermektedir.

Veri Şeffaflığı Ve Etki Analizi Eksikliği: Görünmeyen Gerçekliğin Politik İzleri

"Komisyon Taslak Raporu" incelendiğinde, veriye dayalı politika üretiminin yüzeysel bir çerçeveye hapsolduğu açıkça görülmektedir. Raporda sunulan verilerin neredeyse tamamı kamu kurumlarının daha önce pek çok kez eleştirilmiş ve güvenilirliği sorgulanmış istatistiklerine dayandırılmıştır. Oysa, sahada doğrudan çalışan kadın örgütlerinin, baroların kadın komisyonlarının ve bağımsız akademik çevrelerin sunduğu veriler yok sayılmış; böylece rapor, toplumsal gerçeklikten kopuk, politik tercihlerle şekillendirilmiş bir söyleme indirgenmiştir.

Kadına yönelik şiddet gibi karmaşık ve yapısal bir sorunun çözümünde, sadece devlet odaklı verilerle ilerlemek bilimsel objektifliği değil, aynı zamanda demokratik hesap verebilirliği de riske atmaktadır. Nitekim "Komisyon Taslak Raporu"nda kadın cinayetlerine ilişkin açık verilerin, başvuru nedenlerinin, şiddet türlerinin dağılımının ve mahkeme kararlarının şeffaf biçimde kamuoyuna sunulmadığı görülmektedir. Bu durum, mevcut politikaların etkisini değerlendirmeyi olanaksız kılmakta; yürütülen faaliyetlerin gerçek anlamda başarılı olup olmadığını sorgulamayı engellemektedir.

Özellikle eğitim, farkındalık ve rehabilitasyon çalışmalarının etki analizlerinden yoksun bırakılması, devletin bu alandaki politikalarının performansını ölçülemez hâle getirmektedir. Oysa bu gibi çalışmaların yalnızca varlığı değil, toplumsal zihniyet dönüşümüne katkısı esas olmalıdır.

Bu nedenle, "Komisyon Taslak Raporun" yalnızca resmi kaynaklara yaslanan yapısı, veriye dayalı politika üretiminin kapsayıcılığını ciddi biçimde sınırlamakta, eleştirel ve bağımsız veri kaynaklarının dışlanmasıyla kamu politikalarını meşruiyet krizine sürüklemektedir. Gerçek anlamda şeffaf, denetlenebilir ve katılımcı bir yaklaşım, ancak çoğulcu veri kaynaklarının entegre edilmesiyle mümkün olabilir.

3.1.3. Raporda İntihar ve İntihara Yönlendirme Vurgusu

Raporda genel olarak "intihar" vurgusu kurumların yaptığı ve/veya yapacağı çalışmalar kapsamında ele alınmıştır. Komisyonun yaptığı geziler kapsamında Gaziantep İl Sağlık Müdürlüğünce gerçekleştirilen çalıştay vb. etkinliklere yer verilmiştir.

-Türkiye'de özellikle Doğu bölgesinde yoğunluklu olarak gündeme gelen kadın intiharları, genel olarak da önümüze çıkan şüpheli kadın intiharları kadına yönelik şiddet kapsamında önemli bir olgudur. Türkiye'de intihar vakaları üzerine yapılmış çalışmalarda kadın intiharları da önemli bir yer tutmaktadır. Doğu'da gerçekleşen kadın intiharları, ataerkil yapının genelde bireyi özelde ise kadını kuşatan sosyolojik bariyerleri, kadın erkek ilişkileri, sosyo ekonomik yapı, demografik yapı gibi yerleşik sosyal katmanın altında bulunan kadının

kendi bedeni üzerinde cinayet işleyerek aşma, var olma girişimi olarak değerlendirilebilir. Diğer yandan iktidarın sıklıkla kullandığı "töre cinayetleri sona erdi" söylemi de bu konuda dikkat çekmektedir. Keza bu bölgede töre cinayetlerinin yerini artık şüpheli kadın intiharları almıştır.

-Şule Çet davası başta olmak üzere çok sayıda davada kadınların aslında intihar etmedikleri öldürüldükleri ortaya çıkmıştır. Şüpheli kadın ölümlerinin aydınlatılmasında rehber olarak kabul edilen Latin Amerika Model Protokolüne göre bir kadının kendi evinde mevcut ya da eski partneri tarafından ölü bulunması "şüpheli" kabul edilmektedir. Şüpheli kadın ölümleri deyince akla ilk gelen şüpheli kadın intiharları örnekleri raporda yer bulmalı, yargı süreçleri ortaya konulmalı, bu konularda etkin soruşturma çağrısı yapılmalıdır.

-CEDAW Komitesi bu konuda Türkiye'ye daha önce uyarılarda bulunmuştur. Komite erkek egemenliğinin ve kadınlara karşı şiddetin kırsal ve kentsel alanlarda kabul edilmesini önlemek ve bunlarla mücadele etmek için yeterli uygun önlemlerin henüz alınmamış olmasından endişe duyduğunu belirtmiştir. Aynı durum şiddet mağduru kadınlar arasındaki yüksek intihar sayısını önlemeye yönelik somut tedbirlerin eksikliği açısından da söz konusudur.

3.2. Araştırma Komisyonu Taslak Raporunun Değerlendirilmesi

3.2.1. Toplumsal Gerçeklikten Uzak Teknik Metinler

28. Yasama Döneminde Hazırlanan Taslak Araştırma Komisyonu Raporunun dili, toplumsal gerçekliğe değil, teknik bir bürokratik kurgunun düzenine uygundur. 5.3.6.5.3 numaralı maddede yer alan "ALO 183 Hattı, Risk Yönetim Modülü, ŞÖNİM sistemleri" gibi ifadeler, sahadaki kadınların deneyimlerine dokunmaktan uzaktır. Bu sistemlerin kaç kadını gerçekten koruyabildiği, kaç failin izlenebildiği, kaç kurumun işlevli veri paylaştığına dair bir değerlendirme raporda yer almamaktadır

3.2. 2. Kadınların Güçlenmesi mi, İtaate Yönlendirme mi?

Raporda "kadınların güçlendirilmesi" ifadesi sıkça geçse de, 3.4. bölümde bu güçlenme büyük ölçüde sosyal yardım ve hizmet desteği üzerinden tanımlanmıştır. Oysa siyasal katılım, ekonomik özgürlük, eşit eğitim erişimi gibi hak temelli yaklaşımlar görünmez kılınmıştır. Kadın, özne değil; korunması gereken bir "aile bireyi" olarak konumlandırılmıştır.

3.2.3. Aile Merkezli Bakışın Yansımaları

Raporun 6.8 bölümünde, "ailenin güçlendirilmesi" başlığı altında kadın politikaları tartışılmıştır. Bu yaklaşım, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme sürecinde olduğu gibi, kadın

haklarını aile içinde eritmeye çalışan siyasi bakışın bir devamıdır. Kadınların birey olarak hak talepleri değil, ailenin devamı için gerekli rolleri öne çıkarılmıştır.

3.2.4. Kâğıt Üstünde Koordinasyon, Sahada Kaos

6.4. bölümde yer verilen kurumlararası koordinasyon vurgusu, pratikte karşılığını bulmamaktadır. Rapor, kurumların birbirleriyle "veri paylaşımı yaptığını" söylemektedir. Ancak, failin elektronik kelepçeyle izlenememesi, koruma kararlarının uygulanmaması, ölümle sonuçlanan davalarda bu veri akışının sahaya yansımadığını göstermektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele, sadece bir istatistik meselesi değildir. Bu mücadele, siyasi iradenin varlık testidir. Komisyon Taslak Raporu, uygulama pratiğinden uzak, tekrar eden bir teknik derleme olmaktan öteye geçememiştir. Önceki raporların kopyalanması, önerilerin uygulamaya yansıtılmaması ve temel haklar yerine aile odaklı yaklaşımların merkeze alınması bu raporu, samimiyetsiz ve etkisiz kılmaktadır.

3.2.5. Sözde Değil, Gerçek Değişim: Nerede?

Komisyon Taslak Raporun 6.1 ve 6.4 numaralı bölümlerinde yer alan "mevzuatın güçlendirilmesi" ve "kurumlararası veri paylaşımı" başlıkları, 2022 raporunda da aynen mevcuttu.

- "İyi hal indirimi" uygulamaları hâlâ erkek lehine işletilmekte, yargı süreçleri mağdur aleyhine yavaş işlemektedir.
- e-Devlet'te şiddet ihbar sistemleri kurulmuş ama teknik erişim ve dijital okuryazarlık engelleri göz ardı edilmiştir.
- Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği ise müfredata entegre edilmemiş, ders kitaplarında kadın yalnızca "anne" ve "eş" olarak tanımlanmıştır. Kadın, hâlâ AKP'nin muhafazakâr tahayyülünde bir aile unsurudur; özne değildir.

3.2.6. Koordinasyon Değil, Kaotik İşbirlikleri

Bakanlıklar arasında veri paylaşımı için oluşturulan sistemler, raporun 6.4 bölümünde teorik olarak detaylandırılmış; ancak sahada etkili bir koordinasyonun sağlanamadığı herkesin malumudur. Fail takibi, elektronik kelepçe uygulamaları, risk analiz modülleri yalnızca istatistiksel sunumlara yansımakta, kadınların yaşamlarını korumakta yetersiz kalmaktadır.

3.2.7. Sığınmaevleri Yetersiz

Kadın sığınmaevlerinin sayısı artırılmış gibi gösterilse de 5.3.6.4.2. bölümde belirtildiği gibi kapasite yetersizliği ve hizmet erişim sorunları devam etmektedir. Kırsal bölgelerde kadınlar bu hizmetlere ulaşamamakta, devletin koruma şemsiyesi yalnızca şehir merkezleriyle sınırlı kalmaktadır.

3.2.8. Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Komisyon Taslak Raporun 5.8 ve 6.2 bölümleri kadın-erkek eşitliği yönünde bilinç geliştirme hedefinden bahsetmektedir. Ancak müfredata ve ders kitaplarına yönelik içeriklerde, kadının aile içi rolleri dışında bir konumlandırılması söz konusu değildir. Bu, doğrudan AKP'nin ideolojik hattının bir sonucudur.

3.2.9. Sözde Kapsayıcılık, Özde Tahakküm

Komisyon Taslak Raporun 6.4 Politikalara Kanıt Temelli Yaklaşım, Kurumlararası Koordinasyon ve Etkin İzleme ve 6.6 Kadının Güçlenmesi numaralı bölümleri, "kadının güçlendirilmesi", "kurumsal iş birliği" ve "veriye dayalı politika üretimi" gibi teknik terimlerle doludur. Ancak bu başlıkların altında temsil edilmeyen kadınlar için somut hiçbir şey yoktur. Gerçekte ne kadınlar güçlenmiş, ne de örgütlü kadın mücadelesi bu metne yansıtılmıştır.

3.2.10. Aile Temelli Yaklaşım: Kadının Bireyliği Göz Ardı Ediliyor

Kadın Bireyliğinin Yok Sayılması

Komisyon Taslak Raporu'nda yer alan "6.8. Ailenin Güçlenmesi" başlığı ve ilgili politika önerileri, şiddetle mücadelede birey odaklı değil, aile odaklı bir anlayışı benimsemekte; böylece kadının toplumsal özne olarak tanınması ikinci plana atılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı'nın 2025'i "Aile Yılı" ilan etmesiyle birlikte yürütülen politika ve söylemler, kadına yönelik şiddeti yapısal eşitsizlik zemininden koparıp geleneksel aile tanımı içine hapsederek görünmez kılmaktadır.

Bu yaklaşım, yalnızca bir strateji tercihi değil; siyasal bir müdahaledir. Aile kavramı üzerinden yürütülen bu siyaset, kadını kamusal özne değil, özel alanın parçası olarak tanımlayan muhafazakâr-patriyarkal zihniyetin bir tezahürüdür. Bu yönüyle rapor, feminist kazanımları aşındıran ve İstanbul Sözleşmesi'nden kopuşu normalleştiren bir politik hattın kurumsal ifadesidir.

Kadını Değil Aileyi Korumak: Siyasal İdeolojinin Kurumsallaşması

Yeni kurulan Aile Hukuku Değerlendirme Kurulu gibi yapılanmalar, birey merkezli değil, aile merkezli politika üretiminin göstergesi olup, kadınların yurttaşlık hakkını tali hale getirmektedir. Kadın cinayetlerinin önlenmesinde asli sorumluluğu olan hükümet, bu politik yönelimle failin değil mağdurun yükünü artırmakta; kadınları "eş, anne, evin direği" gibi rollerle sınırlandırarak özne olma hakkını törpülemektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yerine Töre ve Gelenek

Raporda "2.2.6 Toplumda Kadınlara Yönelik Şiddet" ve "2.2.6.1 Töre/Namus Cinayetleri" başlıklarında "töre, gelenek, büyük aile" gibi kavramlara sıkça atıf yapılması,

kadınlara yönelik şiddetin kültürel gerekçelerle meşrulaştırılmasına zemin hazırlamaktadır. Oysa töre cinayetleri, büyük ailenin iç baskı mekanizmalarıyla birlikte Türkiye'de kadına yönelik şiddetin en yaygın ve en ağır tezahürlerinden biridir. Geleneksel yapılar içinde kadını "korumaya" değil, "denetlemeye" yönelik bu söylemler, kadın özgürlüğü ile açık bir çelişki içindedir.

Kurumsal Yetersizlik ve Kadın Temsiliyetinin Gölgesi

5.12 Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) başlığı altında değerlendirilen verilerde, başvuruların azlığına dair yorumlarda, esas neden olan kurumsal görünmezlik ve etki zayıflığı tartışılmamıştır. Ayrıca raporda yer alan 5.3.6 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve diğer kurumsal yapılarda kadınların yalnızca yardımcı pozisyonlarda yoğunlukla yer alması, karar mekanizmalarındaki eşitsiz temsiliyet sorununu açıkça ortaya koymaktadır.

Dijital Şiddet Raporun Kör Noktasında

Dijital şiddetle mücadeleye dair 5.16 Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bölümünde yalnızca teknik iş birliklerine değinilmiş; ancak BTK'nın sosyal medya kaynaklı taciz ve tehdit vakalarına müdahale süreci, yurttaşın başvuru yolları, mağdur koruma mekanizmaları detaylandırılmamıştır. Ayrıca 2.2.5.2 Geleneksel ve Yeni Medyada Kadına Yönelik Şiddet başlığı, dijital mecradaki şiddeti tespit etse de, çözüm önerileri sunma noktasında yetersiz kalmaktadır.

Şiddetle Mücadelede Eşitlikten Uzak, Uzlaşmacı Dilin Tehlikesi

6.8 Ailenin Güçlenmesi bölümünde yer alan "aile içi barışın sağlanması", "evlilik olgunluğu" gibi kavramlar, bireysel şiddet mağduriyetinin toplumsal nedenlerini örtmekte ve mağduru uzlaşmaya yönlendiren bir politika dilini beslemektedir. Bu ifadeler, kadına yönelik şiddetin bireysel "iletişim sorunu" gibi ele alındığı, sistemsel boyutunun ise ıskalandığı bir yaklaşıma işaret etmektedir.

Kadının Beyanı Esastır: Hak Mücadelesi Geriye Döndürülemez

Raporda yer alan bazı uzman görüşleri, Komisyon Toplantı Tutanaklarında açıkça görülmektedir ki, "kadının beyanı esastır" ilkesini sorgulayan, fail yerine mağdura yük bindiren eğilimler içermektedir. Bu durum, kadının yaşam hakkına yönelik açık bir tehdittir.

Komisyon taslak raporu, aile merkezli bir bakış açısı ile toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini daraltmakta, kadınları özne olarak değil "ailenin yüklenicisi" olarak tanımlamaktadır. Özellikle 6.8. Ailenin Güçlenmesi, 5.3.8.4 Aile Yılı Çalışmaları, 5.16 BTK, 5.12 TİHEK ve 2.2.6 Töre Cinayetleri gibi başlıklarda bu yaklaşım kendisini açıkça göstermektedir.

Raporda, kadınlara yönelik şiddet yapısal bir eşitsizlik meselesi olarak değil, bireysel ya da kültürel bir sapma olarak ele alınmakta; çözüm önerileri ise faillere değil, mağdura sorumluluk yükleyen bir dille kurgulanmaktadır.

Oysa kadın cinayetlerinin önlenmesi için gerekli olan; kadının kamusal ve özel alanda tam eşitliği, devletin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin eksiksiz uygulanması ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılıkla mücadelede feminist bir perspektiftir.

Bu nedenlerle, Komisyon Taslak Raporu toplumsal cinsiyet eşitliğinden uzak, ideolojik olarak yönlendirilmiş ve yapısal çözüm üretmeyen bir belge olarak değerlendiriyor.

Aile Yılı Gölgesinde Kadın Hakları: Birey Değil, Roller Dayatılıyor

Komisyon taslak raporun birçok bölümünde kadının hak sahibi bir birey değil, ailenin bir unsuru olarak ele alındığı net biçimde gözlemlenmektedir. Raporun çeşitli başlıklarında "2025 yılının Cumhurbaşkanlığı tarafından Aile Yılı ilan edilmesi dolayısıyla..." ifadesiyle başlayan bölümler, kadın politikalarının temel dayanağını oluşturmaktadır (Bkz. 5.3.8.4 – 2025 Aile Yılı Çalışmaları).

Bu yönelim, doğrudan 5.3.8 Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve 6.8 Ailenin Güçlenmesi başlıklarında da karşılık bulmaktadır. Ancak burada "güçlenen aile" söylemi, çoğu zaman kadının bireysel haklarının geri plana itilmesi, hatta aile bütünlüğü adına bu haklardan feragat edilmesiyle sonuçlanmaktadır.

Geleneksel Roller Üzerinden Kadını Tanımlama

Raporun içeriği, kadını modern bir yurttaş değil; eş, anne, bakım veren gibi rollerin taşıyıcısı olarak konumlandırmakta; onu özne olmaktan çıkararak, aile kurumunun devamlılığına indirgemektedir. Bu yaklaşımın ideolojik kökeni açıktır: Kadın, ancak aile içindeki işlevleriyle değer kazanır. Kadınların bireysel varoluşları değil, bir erkeğe, bir çocuğa ya da bir eve “ait” oluşları görünür kılınmaktadır. Bu yaklaşım, 3.4 Kadınların Güçlenmesine Yönelik Politika ve Programlar başlığında da gözlemlendiği üzere, kadınları gerçek anlamda güçlendirmeyi değil, aile içindeki rollerini tahkim etmeyi hedeflemektedir.

Bu ideolojik çerçeve, kadınları toplumsal, siyasal, ekonomik alanlarda eşit yurttaşlar olarak değil; “ailede huzur sağlayan varlıklar” olarak tanımlamakta, kadının özneleşmesini engellemektedir.

Şiddetle Mücadelede Birey Değil, Aile Esas Alınıyor

Kadına yönelik şiddetle mücadele, raporun genel kurgusunda bireysel bir hak temelli yaklaşımla değil, aile bütünlüğünün korunması üzerinden şekillenmektedir. 6.7 Şiddet ve Ayrımcılık Mağdurunun Desteklenmesi ve 5.4 Adalet Bakanlığı Politikaları bölümlerinde de görüldüğü üzere, boşanma süreçleri ya da şiddet sonrası yaşam kurma çabaları, sistematik

biçimde ikincil plana itilmekte; kadınlar aileden ayrıldığı için değil, aileyi sürdürmeyi başaramadığı için sorunlu görülmektedir.

Bu tutum, yalnızca politik bir tercih değil; kadınların yaşam hakkını tehdit eden bir zihniyetin iktidar eliyle kurumsallaştırılmasıdır.

Kadınların Mağduriyetlerinin Görmezden Gelinmesi

Boşanma sürecinde şiddet gören kadınların yaşadığı ekonomik, sosyal ve hukuki mağduriyetler, raporda ancak dolaylı ve yüzeysel biçimde ele alınmıştır. 5.3.6.4.2 Kadın Konukevleri ve 5.3.6.5.3 Risk Yönetim Modülü Sistemi gibi başlıklarda sunulan yapılar ise, hem yetersizdir hem de gerçek ihtiyaçlara yanıt verme kapasitesinden uzaktır. Özellikle kırılgan kadın grupları – yoksul kadınlar, engelliler, göçmenler – için koruma politikalarının niteliksel olarak zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Kadınların aile dışı yaşam kurma iradesi, bir tür "sapma" olarak görülmekte; bu irade dolaylı biçimde cezalandırılmaktadır. Oysa modern sosyal devletin görevi, bireyin – özellikle de şiddet mağduru kadının – özgürce ve onurluca bir hayat kurmasını mümkün kılmaktır.

Aile Vurgusunun Taşıdığı İdeolojik Riskler

"Ailenin güçlendirilmesi" gibi masum görünen söylemler, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini aile kurumu içinde "erimeye" zorlamakta, kadınların birey olarak haklarını silikleştirmektedir. Bu dil, hem raporda hem de onu hazırlayan kurumların stratejik belgelerinde açıkça gözlemlenmektedir (Bkz. 5.3.6.3.5 Kadının Güçlenmesi İl Eylem Planları, 5.5.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı).

İstanbul Sözleşmesi'nin yok sayıldığı bu çerçevede, kadınların bireysel özgürlüklerini tehdit eden bir sistematik kurulmakta; kadın hakları, aile bütünlüğü uğruna aşındırılmaktadır.

Aile Yılı, Kadın Haklarının Geri Çekilişidir

Komisyon Taslak Raporu, "Aile Yılı" teması üzerinden, kadına yönelik şiddeti teknik değil, politik bir mesele olarak ele almayı ısrarla reddetmektedir. Raporun satır aralarına yerleşmiş bu ideolojik yaklaşım, kadını birey değil, yalnızca roller üzerinden tanımlayan bir anlayışın ürünüdür.

Bu nedenle; Komisyon Taslak Raporu, yalnızca içeriğiyle değil, yaklaşımıyla da toplumsal cinsiyet eşitliğini tehdit eden bir belgedir. Kadınların özneleşmesini engelleyen, iktidarın aile temelli kadın politikalarını meşrulaştıran bu anlayıştır.

3.2.11. Ekonomik Bağımsızlığa Dair Sembolik Öneriler

Kadınların şiddetten kurtulmaları ve özgürleşebilmeleri için **ekonomik bağımsızlık**, yalnızca sosyal bir talep değil, yaşamsal bir zorunluluktur. Ancak **Komisyon Taslak Raporu**,

bu temel gerçekliği yeterince kavramamış; konuyu yüzeysel, projeci ve sembolik önerilerle geçiştirmiştir.

Raporun **5.3.6.9 Kadınların Güçlenmesi Çalışmaları, 5.7.4 Proje Çalışmaları ve 5.7.6 Sosyal Güvenlik Kurumu** başlıkları altında kadın istihdamına dair yer verilen bölümler; ağırlıklı olarak kooperatifçilik faaliyetleri, mesleki eğitim kursları ve girişimcilik destekleriyle sınırlı kalmakta; kadın emeğine yönelik sistematik eşitsizliklere yapısal bir müdahalede bulunmamaktadır.

Kadın emeği, özellikle **bakım hizmetleri** ve **enformal sektör** içinde görünmezleştirilmekte; bu alanlara dair tek bir somut reform önerisi getirilmemektedir. Oysa kadınların ev içi ücretsiz emeği, toplumsal üretimin omurgasını oluştururken, sosyal güvenlikten dışlanmaları; yaşlılıkta, işsizlikte, hastalıkta güvencesizlik anlamına gelmektedir.

Raporun önerdiği "girişimcilik eğitimi" gibi bireysel ve rekabetçi araçlar, ekonomik bağımsızlığın toplumsal temellerini göz ardı etmekte; **eşit işe eşit ücret**, **kreş hakkı**, **kadın yoksulluğu ile mücadele**, **bakım emeğinin kamusal sorumluluğa dönüşmesi** gibi talepleri sistem dışında bırakmaktadır.

Ayrıca, **5.7.6.3.1 Kadın, Genç ve Mesleki Belge Sahibi Olanların Teşviki**, **5.7.6.4 EDU-CARE Projeleri**, **5.7.6.2 Sosyal Sigorta Hakları** başlıkları altında sunulan teşvik ve projeler, nitelikli ve sürdürülebilir istihdam politikası oluşturmak yerine, kadınları geçici ve düşük gelirli işlere yönlendiren geçici çözümler üretmektedir.

Bu yaklaşım, kadınları şiddet sarmalından korumak bir yana; yoksulluk içinde tutarak ekonomik şiddetin yeniden üretimine zemin hazırlamaktadır. **Kadınların sistematik yoksulluk döngüsünden çıkabilmesi için** sadece bireysel girişimcilik değil, devletin sosyal politikalarıyla desteklediği güvence sistemleri gereklidir.

Kadınların ekonomik özgürlüğünü sembolik önerilerle değil, **anayasal güvence ve sosyal adalet temelinde** sağlamak devletin görevidir. Ne yazık ki Komisyon Taslak Raporu bu sorumluluktan kaçmakta, şiddetten kurtulmanın maddi zeminini yok saymaktadır.

Beyaz Ev Projesi: Fail Odaklı Yaklaşımın Kadının Değil Ailenin Korunması

Beyaz Ev Projesi, raporda örnek gösterilen bir "model merkez" olarak tanıtılmaktadır. Oysa bu proje şiddete maruz kalan kadınlar yerine "ailenin bütünlüğünü" ve "şiddet uygulayanın rehabilitasyonunu" öncelemektedir. (Bkz. 5.3.6.4.4 Çok Amaçlı Toplum Merkezleri, 5.3.6.5.1 Teknik Destek Sistemleri ve özellikle 5.4.6.3.1 Şiddet Failinin Ceza İnfaz Kurumlarında Rehabilitasyonu)

"Beyaz Ev Projesi", şiddet faili erkeklere yönelik hizmetleri öne çıkarırken, mağdur kadınların korunmasını ikincilleştirmektedir. Bu yaklaşım, kadının beklemeye alınmasını,

faile öncelik verilmesini temsil etmektedir. Şiddet mağduru kadınlar için yeterli sayıda sığınak, danışma merkezi ya da koruma programı oluşturulmazken, failler için geliştirilen bu uygulamalar ön plana çıkarılmaktadır. (Bkz. 5.3.6.4.2 Kadın Konukevleri ve 6.7 Şiddet ve Ayrımcılık Mağdurunun Desteklenmesi)

Devletin koruyucu rolünü bırakıp faile pedagojik yaklaşım sergilemesi, kadınların güvenliğini ikinci plana atmaktadır. Beyaz Ev Projesi, şiddet uygulayan erkeklere yönelik psikolojik destek üzerine kurgulanmıştır. Kadınların korunması, sığınaklara erişimi ve güçlendirilmesi yerine; failin "iyileştirilmesi" merkeze alınmıştır.

Devletin önceliği failse, kadınlar ikinci plana itilmiş demektir. Bu yönüyle fail ile mağduru eşitleyen bir yaklaşım içermektedir. Psikolojik destek gibi araçların mağdurun güçlendirilmesinden ziyade ailenin devamlılığı için kullanılması, toplumsal cinsiyet temelli şiddet anlayışından ne kadar uzaklaşıldığını göstermektedir.

3.2.12. Uygulanmayan Yasalar, Hukuki Mevzuat Ve Ceza Politikalarındaki Belirsizlikler

Komisyon Taslak Raporun en çarpıcı eksikliği, Türkiye'nin 2021 yılında çekildiği İstanbul Sözleşmesi'ne dair en küçük bir atıf içermemesidir. Oysa 2015 ve 2022 raporlarında açıkça sözleşmeye dayalı önlemler tartışılmış, uluslararası yükümlülüklerin altı çizilmiştir. 2025 raporu ise bu sözleşmeyi yok sayarak hem hukuki bir meşruiyet sorunu yaratmakta hem de kadınların yaşam hakkını ilgilendiren temel bir güvenceyi dışlamaktadır.

Raporda, kadına karşı ayrımcılık tanımlaması yapılırken, mevzuata sıklıkla vurgu yapılarak, tüm önlemlerin alındığı algısı öne çıkmaktadır. Raporda da belirtildiği gibi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklik ile ayrımcılığa ilişkin 122. madde, sınırlı bir düzenleme olup; genel olarak nefret suçları ve nefret söylemi kapsamında genişletilmeye muhtaç bir düzenlemedir.

Kadına karşı cinsiyet ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık biri diğerinden koparılamaz bir biçimde kadınlar üzerinde etkisi olan diğer faktörlerle bağlantılıdır. Örneğin ırk, etnisite, din veya inanç, sağlık, statü, yaş, sınıf, kast, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği gibi.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet temelinde bir ayrımcılık bu gruplara mensup kadınlara çok katmanlı bir şekilde ve erkeklere kıyasla daha farklı etki eder. Bu nedenle CEDAW Komitesine göre Sözleşmeye taraf devletler ayrımcılığın kesişimsel biçimlerini ve bunların ilgili kadınlar veya kadın grupları üzerindeki ayrımcılıkla birleşen olumsuz etkilerini hukuken tanımalı ve yasaklamalıdır.

Siyasal Ve Hukuki Geriye Gidiş: İstanbul Sözleşmesi'nin Yokluğu

Kadına yönelik şiddetle mücadelede uluslararası standartları belirleyen İstanbul Sözleşmesi, yalnızca bir hukuk metni değil, aynı zamanda kadınların yaşam güvencesinin teminatıdır. Raporun hiçbir yerinde bu sözleşmeye doğrudan atıf yapılmamış, yalnızca 6284 sayılı Kanun çerçevesinde daraltılmış bir koruma anlayışı benimsenmiştir. Oysa raporun 1. bölümünde geçen "milli strateji belgemiz doğrultusunda" ifadesi, hukukun evrenselliğini dışlayan ve kadınların haklarını ideolojik çerçeveye hapseden anlayışı açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye'nin sözleşmeden çekilmesi, yalnızca bir dış politika tercihi değil, iç hukukta kadının can güvenliğini değersizleştiren yapısal bir dönüşümün ilanıdır.

İstanbul Sözleşmesi'nin Feshi: Kadın Düşmanlığının Kurumsallaşması

İstanbul Sözleşmesi, yalnızca bir metin değil, aynı zamanda kadınların uluslararası hukuk güvencesidir. Bu sözleşmeden çıkılması, hükümetin açık biçimde "kadının can güvenliği artık önceliğimiz değil" demesidir.

Siyasal Ve Hukuki Geriye Gidiş: İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmenin Etkileri

Raporda İstanbul Sözleşmesi'ne dair en küçük bir atıf yer almamaktadır. 2015 ve 2022 raporlarında açıkça sözleşmeye dayalı önlemler tartışılmışken, 2025 raporu bu sözleşmeyi yok sayarak hem hukuki bir meşruiyet sorunu yaratmakta hem de kadınların yaşam hakkını ilgilendiren temel bir güvenceyi dışlamaktadır. İstanbul Sözleşmesi yalnızca bir metin değil, kadına yönelik şiddetle mücadelede uluslararası standartları belirleyen bir insan hakları çerçevesidir. Bu sözleşmeden çekilmek, Türkiye'deki milyonlarca kadına "devlet artık seni korumuyor" mesajı vermekten başka bir anlam taşımamaktadır.

Raporda, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmenin ardından benzer hedeflerin "yerli ve milli strateji" adı altında tekrar sunulması, samimiyet eksikliği olarak değerlendirilmektedir. Sözleşme, kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayandığını ve kadınlarla erkekler arasında tarihten gelen eşitsiz güç ilişkilerinin bir tezahürü olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, sözleşmeden çekilmek, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir geri adım olarak görülmektedir.

CEDAW Ve İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Uyumluluk Tespiti Eksiktir İstanbul Sözleşmesi'nin Yokluğu, Raporun Sessizliği

Komisyon taslak raporu, özellikle **4.1.7 numaralı bölümde CEDAW'a ve diğer uluslararası sözleşmelere yer verirken,** Türkiye'nin 2021 yılında Cumhurbaşkanlığı kararıyla çekildiği **İstanbul Sözleşmesi'ni tamamen yok saymaktadır**. Oysa sözleşme, kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayandığını açıkça ortaya koyan ilk uluslararası metindir ve daha önceki (2015, 2022) TBMM raporlarında ayrıntılı şekilde ele alınmıştır.

Bu raporda ise ne 4.1'deki **uluslararası mevzuat** kısmında, ne de 6.1'deki **mevzuatın güçlendirilmesine yönelik öneriler** arasında İstanbul Sözleşmesi'ne dair en küçük bir değerlendirme bulunmamaktadır. Bu durum, yalnızca bir teknik eksiklik değil, kadınların yaşam hakkını ilgilendiren **hukuki ve siyasal bir görmezden gelme**dir.

6284 Sayılı Kanun'un Kâğıt Üzerindeki Koruyuculuğu

Raporun **4.2.1.5 numaralı bölümünde** genişçe yer verilen **6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**, şiddetle mücadelede temel araçlardan biri olarak sunulmakta; ancak uygulamadaki aksaklıklar görmezden gelinmektedir. Raporda **şiddet mağdurlarının korunmasına ilişkin tedbir kararlarının etkinliği** sorgulanmadan, yalnızca mevcut düzenlemenin varlığı yeterliymiş gibi bir dil kullanılmaktadır.

Oysa sahadan gelen veriler, kadınların koruma kararlarına rağmen öldürüldüğünü, faillerin ise yargıda ceza indirimi, erteleme ya da infaz kolaylığıyla sistematik biçimde korunduğunu göstermektedir.

"Kadının Beyanı Esastır" İlkesine Yönelik Geri Adım

Raporda **"Kadının Beyanı Esastır"** ilkesine doğrudan yer verilmemiştir. Bu, **4.2.3 ve 4.2.4'te düzenlenen yönetmelik ve genelgeler** düzeyinde de ele alınmamış; yargının bu ilkeye yaklaşımı ise hiç tartışılmamıştır. Oysa bu ilkenin zayıflatılması, erkek şiddetini meşrulaştıran, kadınları yeniden ispat yüküyle baş başa bırakan bir tutuma dönüşmektedir.

Cezasızlık ve Takdiri İndirim: Yargının Eril Yüzü

Raporda **"kravat indirimi" olarak bilinen takdiri indirim uygulamaları,** yalnızca hukuk reformu başlığı altında sembolik biçimde değinilmiştir. Ancak mahkeme kararlarında "haksız tahrik", "iyi hâl", "pişmanlık" gibi gerekçelerle failin cezasının indirilmesi, şiddeti teşvik eden bir yargı pratiğine dönüşmüştür. Bu pratiğin, toplumsal cinsiyet eşitliğiyle açıkça çeliştiği ortadayken rapor bu sorunları görmezden gelmektedir.

Faili Tanıyan Kadın Adaleti Bulamaz

Raporun **5.4.5 ve 5.4.6.1.1 bölümlerinde**, kadınların adalete erişimine dair çeşitli proje ve uygulamalara yer verilmiş olsa da, **Yeldana Kaharman, Nadira Kadirova, İpek Er gibi dosyaların kamuoyundaki algısı ve adaletin işleyişi**ne dair tek bir değerlendirme yapılmamıştır. Siyasal ilişkiler nedeniyle faillerin korunması, yalnızca kadını değil, tüm adalet sistemini zedelemektedir.

Dijital Taciz, Israrlı Takip, Yeni Şiddet Biçimleri: Görünmeyen Tehditler

Raporun **2.2.1 bölümünde** şiddetin türleri sayılmakta, ancak **ısrarlı takip, dijital taciz, siber şiddet gibi yeni biçimlere** dair somut önlem önerisi yer almamaktadır. Özellikle

6.5 ve 6.6 başlıklarında medya ve farkındalık çalışmaları anlatılırken bu şiddet biçimlerinin adı bile anılmaması, raporun çağın gerisinde kaldığını göstermektedir.

3.2.13. Görünenin Ardındaki Gerçek: Temele Dokunmadan Reform Olmaz

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin yalnızca yasa değişiklikleriyle veya ceza artışlarıyla çözülemeyeceği, asıl mücadelenin zihniyet dönüşümünde olduğu açıktır. Raporun 6.2. başlığında bu ihtiyaç teslim edilsede, uygulamaya dair bölümlerde aynı netlik ve irade görülmemektedir. Bugün kadınları şiddetten koruyacak olan şey yalnızca kanun değil; kadının toplumsal konumunu eşitlik temelinde dönüştürecek bir anlayıştır. Ne yazık ki Komisyon Taslak Raporu, bu zihniyet dönüşümünü retorikte bırakmakta, pratiğe aktarmamaktadır.

Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum Projesi (ÇEDES) ve Eğitimdeki Geri Adım: Laiklik Dışı Protokollere Eleştiri Nerede?

Raporun 5.8. ve 5.18. bölümlerinde Millî Eğitim Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın faaliyetleri sıralanırken, laik eğitimin sınırlarını ihlal eden uygulamalar tamamen göz ardı edilmiştir. MEB, Diyanet ve Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında imzalanan ÇEDES protokolüyle birlikte din görevlileri pedagojik yetkinlikten yoksun biçimde okullara girmekte, çocuklara doğrudan etkinlikler düzenlemektedir. Kars'ta bir okulda uygulanan "ölüm" temalı tabut taşıma etkinliği örneği, laik ve bilimsel eğitim sistemine karşı işlenen bir müdahaledir. Raporun bu ve benzeri uygulamalara dair sessiz kalması, yalnızca bir ihmalkârlık değil; toplumun laiklik hassasiyetine yönelik açık bir yok saymadır.

Retorik Çok, Politika Yok: Fırsat Eşitliği Hangi Gerçeklikte?

Raporun birçok yerinde "eşit yurttaşlık" ve "fırsat eşitliği" ifadeleri tekrar edilmekte, ancak özellikle kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitime erişimini zorlaştıran taşımalı eğitimdeki daralmalar, erken yaşta evlilik riski, aile baskısı gibi gerçek yapısal sorunlar değerlendirme dışı bırakılmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, yalnızca ders kitaplarında yer almakla değil; öğretmen yetiştirme politikalarında, okul içi pratiklerde ve müfredatın içeriğinde yaşatılarak sağlanır. Rapor, bu düzeye çıkamamaktadır.

Milli Eğitim Bürokrasisinde Kadına Yer Yok!

Kadın öğretmenlerin sayısının yüksekliği olumlu bir gösterge olarak sunulmakta, ancak okul yöneticiliği, il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri gibi karar alıcı pozisyonlarda kadınların neredeyse görünmez hâle gelmesine değinilmemektedir. Bu sessizlik, raporun yalnızca istatistikle politika üretme alışkanlığının bir sonucudur. Eğitimde eşit temsilin sağlanması yalnızca sayısal değil, niteliksel bir varoluş sorunudur. Kadınların karar alma süreçlerinden dışlanması, şiddetle mücadelenin zeminini ortadan kaldırmaktadır.

Şiddet Sessizliği: Okullardaki Mobbing Ve Güvensizlik Raporda Yok!

Kadın öğretmenlerin karşılaştığı mobbing, fiziksel ve psikolojik şiddet ile öğrencilerin uğradığı öğretmen kaynaklı şiddet, kamuoyuna yansıyan örneklerle ortadayken; rapor bu konularda sistematik veri toplanmadığını, izleme ve önleme mekanizmalarının geliştirilmediğini itiraf etmeden geçmektedir. Eğitim ortamındaki şiddeti yok saymak, bu şiddeti yeniden üretmektir.

Şiddetle Değil, Eleştiriyle Yüzleşemeyen Bir Metin

Komisyon Taslak Raporu, kadına yönelik şiddetle mücadeleyi yalnızca yüzeysel düzlemde ele almakta; toplumu dönüştürecek, eşitliği sağlayacak, laikliği koruyacak bir kurumsal iradeden yoksun kalmaktadır. Eğitimdeki eşitsizlikleri, dini protokollerle bütünleşen baskıcı uygulamaları ve kadın temsiliyetindeki yokluğu görmezden gelen bu rapor, bir hakikat belgesi değil; bir suskunluk dökümüdür.

Bu nedenlerle, "Komisyon Taslak Raporun" mevcut hâlinin toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmeyeceği, aksine mevcut eşitsizlikleri meşrulaştırma riski taşıdığı kanaatine sahip bulunmaktayız.

3.2.14. Yerel Yönetimler Ve STK'lar: Güçlendirilmesi Gerekirken Tasfiye Ediliyor

Komisyon Taslak Raporun 5.13, 5.14 ve 6.3. bölümlerinde yerel yönetimlerin, STK'ların ve özel sektörün rolüne ilişkin başlıklar bulunsa da, bu başlıkların tamamı biçimsel kalmakta; sahada yaşanan gerçek tasfiyeyi gizlemektedir. Bugün Türkiye'de birçok il ve ilçede faaliyet gösteren kadın danışma merkezleri, sığınma evleri ve sosyal destek hatları, tasarruf tedbirleri bahanesiyle kapatılmakta ya da işlevsizleştirilmektedir. Kadınların şiddet anında başvurabilecekleri kamusal dayanışma mekanizmaları ortadan kaldırılırken, rapor bu gelişmeyi veriyle dahi anmamaktadır.

Yerel yönetimlerin kadın hizmetlerini sürdürme gücü kırılmakta, merkezi yönetim bu alanı bütünüyle kendi ideolojik kontrolüne almaktadır. Özellikle muhalefet belediyelerinin yürüttüğü eşitlik birimleri hedef alınmakta, kadın örgütlerinin sürece katılımı engellenmektedir. Raporun bu politik baskıyı yok sayması, teknik bir eksiklik değil; siyasal bir tercihtir.

Kadın hareketinin ısrarla dile getirdiği gerçek şudur: Yeni yasalar değil, var olan yasaların etkin, eşit ve adil biçimde uygulanması gerekmektedir. Bugün sorun yasal boşluk değil, uygulama iradesinin eksikliğidir. Bu irade eksikliği, raporun her satırında sezilmektedir. Kadına yönelik şiddetin münferit değil, sistematik olduğu gerçeği, raporda bilinçli olarak

görünmez kılınmaktadır. Oysa kadınların yaşamları, "teknik" raporların nesnesi değil; anayasal güvencelerin öznesidir.

Komisyon Taslak Raporu, teknik terimlerin ve yapay göstergelerin arkasına sığınmakta, gerçek yaşam deneyimlerine kör kalmaktadır. Sunulan "reform" vaatleri, toplumsal dönüşüm perspektifinden uzak, yalnızca kamuoyunu yatıştırmayı hedefleyen yüzeysel başlıklardır. Kadına yönelik şiddetin toplumsal-politik temelleriyle yüzleşmeyen hiçbir belge, çözüm değil, sorunun bir parçası olmaya mahkûmdur.

Bu rapor kadınlara çözüm değil, bekleyiş; güven değil, belirsizlik vaat etmektedir. Kadınların yaşam hakkını, eşitliğini ve özgürlüğünü savunmak; yalnızca yasalarla değil, siyasal kararlılıkla mümkündür. Bu nedenle bizler pansuman değil, köklü ve eşitlikçi bir dönüşüm talep etmekteyiz. Kadına yönelik şiddetle mücadele, gerçek bir demokratikleşme ve toplumsal eşitlik tahayyülü olmadan başarılamaz.

3.2.15. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının, Sağlık Bakanlığının ve İçişleri Bakanlığının Uygulamaları ile Projeleri Hakkında Değerlendirmeler

Kadın Acil Destek Uygulaması (KADES): Rakamlar Büyük, Etki Belirsiz

Komisyon Taslak Raporu, KADES uygulamasını örnek bir başarı modeli olarak sunmakta, uygulamanın tanıtım kampanyalarını ve indirilme sayılarını ön plana çıkarmaktadır. Ancak raporun 5.1 ve 6.5 bölümlerinde verilen bu veriler, uygulamanın toplumsal etkisine dair bir değerlendirme içermemekte; yalnızca nicel göstergelerle sınırlı kalmaktadır.

KADES'in milyonlarca kez indirildiği belirtilse de, toplam 1.457.081 ihbardan yalnızca 909.394'ünün "asil" olarak değerlendirilmiş olması, sistemin hem teknik kapasitesi hem de kamu güveni açısından sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu veriler, uygulamanın gerçek anlamda ne kadar koruyucu olduğunu değil, ne kadar yaygın tanıtıldığını göstermektedir.

Uygulama sayısal bir vitrin olarak kullanılmakta, ancak acil destek hattının ne ölçüde zamanında ve etkin müdahale sağladığına dair hiçbir etki analizi rapora yansıtılmamaktadır. Şiddete uğrayan kadınların yaşadığı yapısal ve bölgesel erişim sorunları, mobil teknoloji kullanımı ve acil durumda telefon erişimi gibi hayati eşitsizlikler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

KADES Bir Araçtır, Çözüm Değil!

Komisyon Taslak Raporu, KADES gibi dijital araçlara övgü düzmekte; ancak bu araçların hangi sosyoekonomik gruplar tarafından kullanılabildiğini, hangi bölgelerde ne

düzeyde erişilebilir olduğunu değerlendirmemektedir. Dijital çözümler, yapısal adaletin ve toplumsal eşitliğin yerine geçemez.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede gerçek çözüm; dijital araçların tanıtımı değil, şiddeti üreten toplumsal koşulların değiştirilmesi ve devletin her kademesinde hesap verilebilirliğin sağlanması gereklidir.

ŞÖNİM Ve Kadın Sığınaklarının Yetersizliği: Fiziki Altyapının İhmali, Yaşam Hakkının Riski

Raporda belirtildiği üzere Türkiye'de yalnızca 144 kadın sığınağı bulunmaktadır ve toplam kapasite 3.724 yataktır. Bu rakam, ülke genelindeki şiddet vakalarıyla karşılaştırıldığında son derece yetersizdir. Ayrıca raporda ŞÖNİM'lerin sayısal varlığına yer verilmişse de, etkinlik ve coğrafi erişilebilirlik analizine rastlanmamaktadır. Nitekim birçok ilde hâlâ kadınların güvenli sığınma imkânı yoktur. Devletin şiddeti önleme yükümlülüğü sadece mevzuatla değil, doğrudan fiziksel mekanizmalarla da ilgilidir. Şiddet mağdurlarının barınma ve koruma hakkına erişememesi, devleti pasif izleyici konumuna düşürmekte ve kadının yaşam hakkını ciddi biçimde tehdit etmektedir.

Sağlık Politikaları Sağlıksız, Kadınlar Güvencesiz

Komisyon Taslak Raporun 5.6, 5.15 ve 6.5 numaralı bölümlerinde Sağlık Bakanlığı ve diğer kurumların kadına yönelik şiddetle mücadelesine yer verilmiş olsa da, bu anlatım yüzeysel ve işlevsizdir. Rapor, şiddete uğrayan kadınların sağlık sistemine erişimindeki yapısal sorunları teşhis etmekten uzak; koordinasyon eksikliklerini ise yalnızca "tespit" düzeyinde geçiştirmektedir.

Tedavi ve Rehabilitasyon Süreçlerinin Belirsizliği

Rapor, bağımlı ya da psikolojik sorunları olan şiddet faillerinin tedavi süreçlerine dair herhangi bir nicel veya nitel veri sunmamaktadır. Kaç fail tedaviye yönlendirilmiştir, kaçı reddetmiştir, kaçı süreci tamamlamıştır? Bilinmiyor. Bu belirsizlik, yalnızca faillerin takipsiz bırakılmasına değil, yeni suçların da önlenememesine neden olmaktadır. Tedavi süreci yoksa koruma da yoktur. Bu durum, kamusal sorumluluğun ihlalidir.

Kadın Tıbbi Destek Merkezlerinin Yetersizliği ve Bilinmezliği

Raporda adı geçen kadın destek merkezleriyle ilgili herhangi bir sayı, işleyiş ya da etki değerlendirmesi sunulmamaktadır. Kadınların bu merkezlere ulaşımı nerededir? Kaç kişi bu hizmetlerden faydalanmaktadır? Mevcut merkezlerin sayıca azlığı ve kamuoyunda görünür olmayışı, sağlık sistemini kadınlar açısından güvenilir olmaktan çıkarmaktadır. Bu merkezlerin özerk, yaygın ve etkin bir yapıya kavuşturulması artık bir öneri değil zorunluluktur.

Sağlık Personelinin Eğitimi ve Duyarlılığı

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetle mücadele konularında sağlık personeline verilen çevrim içi ve ölçümsüz eğitimlerin etkili olması mümkün değildir. Rapor bu konuda ciddi bir öneri sunmamaktadır. Oysa sağlık personeli, şiddetle ilk temasta bulunan kamu görevlisidir. Bu nedenle eğitimlerin yüz yüze, katılımcı, sahaya dayalı ve izlenebilir biçimde gerçekleştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Eğitim politikaları kağıt üzerinde değil, sahada ölçülmelidir.

Sağlık Raporlarının Standart Olmaması

Kadına yönelik şiddet vakalarında düzenlenen sağlık raporlarının standardize edilmemiş olması, yargı süreçlerini ve sosyal destek mekanizmalarını sekteye uğratmaktadır. Bu durum kadınların delil sunma ve adalete erişim haklarını doğrudan etkileyen bir meseledir. Raporlama yöntemlerinin tüm ülkede ortak prosedüre bağlanması, mağdurun hak kaybını önlemenin ön koşuludur. Rapor, bu ihtiyaca dair açık bir çözüm önerisi sunmamaktadır.

Sağlıkta Şiddet ve Kadına Mesleki Şiddet

Kadın sağlık çalışanlarının uğradığı şiddet hâlâ cinsiyet temelli bir mesele olarak değerlendirilmemektedir. Beyaz kod kayıtlarında kadınlara özgü verilerin ayrıştırılmaması, kadına yönelik mesleki şiddeti görünmez kılmaktadır. Rapor bu yapısal soruna işaret etmiyor; dolayısıyla Sağlık Bakanlığının cinsiyet temelli bir şiddet politikası geliştirmediği gerçeğini de sorgulamıyor. Kadın sağlık çalışanları sadece sağlık emekçisi değil, aynı zamanda erkek şiddetine açık hedef hâline gelmektedir.

Gizlilik ve Mahremiyet İhlalleri

Şiddet mağduru kadınların kimlik bilgilerinin korunmasına yönelik mevcut uygulamalar yeterli değildir. Rapor, gizlilik ihlallerine dair caydırıcı yaptırımların eksikliğini görmezden gelmektedir. Üçüncü kişilerle paylaşılan mağdur bilgileri, kadınları yeniden şiddetin nesnesi hâline getirmektedir. Mahremiyetin korunmadığı bir sistem, kadınlar için güvenli değildir. Bu durumun açık bir hukuki yaptırıma bağlanması kaçınılmazdır.

Koruma Değil, Erteleme Üreten Sağlık Politikası

Komisyon Taslak Raporu, sağlık hizmetlerini şiddetle mücadelenin asli bileşeni olarak değil, tamamlayıcı unsuru olarak konumlandırmakta; bu da gerçeklikten kopuk bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin en ön cephesinde bulunan sağlık sistemi, eşitlikçi ve duyarlı bir yaklaşımla yeniden yapılandırılmadıkça, yalnızca tedavi değil, adalet de sağlanamayacaktır.

Haklara Erişim Bilgisinin Yetersizliği: Yasal Hakların Toplumsal Gölgesi

Komisyon Taslak Raporun Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığına dair bölümlerinde, şiddet mağduru kadınlara yönelik birçok hak (Genel Sağlık Sigortası, ücretsiz tedavi, psikososyal destek, acil müdahale, çocuk izlem merkezleri gibi) teorik düzeyde sıralanmıştır. Ancak bu hakların mağdurlara ulaştırılması bağlamında etkili bir bilgilendirme ve yönlendirme mekanizmasının varlığına dair somut bir iz yoktur. Devletin bilgilendirme yükümlülüğü anayasal bir sorumlulukken, uygulamada kadınlar bu haklara nasıl ulaşacaklarını bilmemekte ve çoğunlukla sistemin dışında kalmaktadır. Bu, sosyal devlet ilkesinin sadece metinlerde kaldığını ve toplumsal pratikte hakların simgesel düzeyde yaşatıldığını göstermektedir.

Kadına Yönelik Şiddet Verileri ve Artış Eğilimi: Rakamlarla Örtülen Gerçek

Raporun İçişleri Bakanlığı bölümünde 2022-2024 yılları arasındaki kadın cinayeti sayıları sırasıyla 284, 309 ve 276 (ilk 10 ay) olarak verilmiştir. Ancak Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun aynı dönem için sunduğu 394 kadın cinayeti verisiyle ciddi bir uyuşmazlık göze çarpmaktadır. Bu fark, yalnızca istatistik tekniklerine değil, aynı zamanda resmi kurumların toplumsal olayları politik konfor alanına göre sınıflandırmasına işaret eder. Sivil toplumun sunduğu veriler yok sayıldığında, kamu politikaları da toplumsal gerçeklikten kopmakta; bu da mevcut stratejilerin etkisizliğini ve sahadaki karşılığının zayıflığını gözler önüne sermektedir.

3.2.16. Ekonomik Şiddetin Göz Ardı Edilmesi

Kadına yönelik ekonomik şiddet neredeyse istatistiksel olarak görünmez hale getirilmiştir. Oysa yoksulluk, kadının şiddet sarmalında kalmasının en büyük nedenlerinden biridir. Enflasyon ve işsizlikle mücadele etmeyen bir iktidarın, "kadını güçlendirme" iddiası boş bir slogandan ibarettir.

Kadınların şiddetten kurtulmaları için ekonomik bağımsızlık temel koşuldur. Ancak rapor, bu meseleyi kooperatifçilik, meslek edindirme kursları ve girişimcilik eğitimleriyle sınırlı tutarak yapısal reformları dışlamaktadır. Kadın emeği, güvencesiz ve düşük ücretli işlere mahkûm edilmekte; bakım emeği hâlâ yalnızca kadınların sorumluluğu olarak görülmektedir. Eşit işe eşit ücret, kamusal bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi, kadının sosyal güvenlik sistemine tam entegrasyonu gibi başlıklar raporda yer almamaktadır.

3.2.17. Kapsayıcılıktan Uzak Politikalar

Mülteci, göçmen, LGBTİ+ bireyler, engelli kadınlar ve kırsalda yaşayan kadınlar için özgül politikaların geliştirilmemesi; "herkesi kapsıyoruz" diyerek aslında birçok kesimi dışarıda bırakan, merkezci ve tek tipleştirici bir yaklaşımın ifadesidir.

Sonuç olarak; bu rapor, kadına yönelik şiddetle gerçek anlamda mücadele etmek yerine, istatistiklerin parlatıldığı, göstermelik hedeflerin sıralandığı bir vitrin belgesi niteliğindedir. İstanbul Sözleşmesi'nin yeniden yürürlüğe girmediği, kadın örgütlerinin özgürce çalışamadığı, laiklik ilkesinin aşındırıldığı bir düzlemde "kadının güçlenmesi"nden söz etmek mümkün değildir.

3.2.18. RTÜK Ceza Kesen Değil, Şiddeti Besleyen Kurum!

Türkiye'de kadın cinayetleri her geçen yıl artarken, RTÜK ekranlarda cinayetin değil, eleştirinin peşine düşüyor. Oysa bugün ülkenin dört bir yanında kadınlar öldürülüyor; sadece bedenleri değil, hayalleri, yaşam hakları, sesleri ve en çok da umutları susturuluyor. Ve bu suskunluğun en büyük ortağı ne yazık ki medya eliyle şiddeti yeniden üreten, meşrulaştıran ve ticarileştiren anlayışa ses çıkarmayan, hatta zaman zaman bunu bizzat ödüllendiren Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'dur.

2025 yılı Meclis Kadın Raporu'nda yer alan RTÜK sunumu ve Komisyon'daki tartışmalar açıkça gösteriyor: RTÜK, tarafsızlık ilkesini çoktan kaybetmiş, siyasi iktidarın çizdiği kırmızı çizgilerle yayın dünyasını dizayn etmenin aparatı haline gelmiştir. İktidar eleştirilerine en ağır cezaları keserken; şiddet, cinsiyetçilik ve ayrımcılıkla dolu dizi, film ve kadın programlarına karşı adeta kör, sağır ve dilsiz davranmaktadır.

-RTÜK Başkanının Komisyon toplantısında verdiği rakamlar çelişkilidir.

-Öte yandan RTÜK'ün kurumsal yapısının yeniden ele alınmasına ihtiyaç vardır. RTÜK mevcut kurumsal yapısı ile sorumlu yayıncılık ilkesini hayata geçirmekten uzaktır. Mevcut yapı, muhalefet kanallarına ceza veren; yayıncılara adeta sopa gösteren bir yapıdadır. RTÜK'ün kurumsal yapısı, sivil toplum örgütlerinin de öne sürdüğü üzere, yeniden ele alınmalıdır. Kurulda oyuncular, televizyoncular, iletişim fakültesi hocaları başta olmak üzere geniş bir yapı kurulmalıdır. Kurul yaptığı çalıştaylar ve toplantılarla bir sopa olmaktan çıkıp, aynı zamanda tavsiye eden düzenleyen tarafsız bir Kurul yapısına dönüştürülmelidir.

-Tarafsızlığın sağlanmasının yollarından biri, üyelik yapısını değiştirmeye ek olarak, cezaya dayanak olan maddelerdeki muğlak ifadelerin belirginleştirilmesidir. Ancak, milli ve manevi değerler gibi aşırı muğlak ifadeler için, bir sınır çizilmesi gerekmektedir. Her şey milli ve manevi değer kapsamında düşünülebileceği gibi, hiçbir şey milli ve manevi değer olamayabilir de. Neyin milli ve manevi değer olacağını aslında mevcut iktidarın kendi hassasiyetleri belirlemektedir.

Gündüz Kuşağında "Kadın Cinayeti" Normalleşiyor, RTÜK İzliyor

Bugün RTÜK, sabah kuşağı denilen ama aslında şiddet ve istismar pornografisinin zirve yaptığı programlara karşı yıllardır hiçbir ciddi adım atmamıştır. Damadıyla kaçan

kaynana hikâyeleri, canlı yayında ifşa edilen tecavüzler, reyting için kurguya dönüşen mahremiyet ihlalleri… Bunlar televizyonlarımızda her gün yaşanmaktadır. Kadınlar orada gerçek hayatlarından soyutlanarak birer senaryo karakterine dönüştürülüyor.

Sansürcü RTÜK, Kılavuz Olmak Yerine Şiddetin Kanalını Açıyor

RTÜK, ceza kesen değil, yayıncılığa yön veren bir kurum olmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan rehberler yayınlamalı, yapımcıları teşvik etmeli, dizilere şiddeti yücelten karakterler dayatmak yerine sorumlu anlatılar üretmeleri için çağrı yapmalıdır.

Kadına Yönelik Şiddetin Medyadaki Temsili Konusunda Yetersizlik

RTÜK tarafından uygulanan yaptırımların kadın temsiline etkisine dair yapılan değerlendirmeler, yalnızca sayısal veriler üzerinden yürütülmüştür. Ancak cezaların dağılımında açıkça iktidar yanlısı medya organlarının kollandığı, eleştirel medya kuruluşlarının ise ağır yaptırımlarla susturulmaya çalışıldığı gerçeği görmezden gelinmiştir. Kadına yönelik ayrımcı içeriklere dair cezaların medyada adil ve orantılı şekilde uygulanmadığı yönündeki güçlü kamuoyu algısı raporda yer bulmamıştır

3.2.19. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Rolü: Cinsiyet Eşitliğine Aykırı Dini Hegemonyanın Siyasal Araçlaşması

Komisyon Taslak Raporu'nda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın şiddetle mücadele alanındaki katkılarına geniş bir yer verilmiştir. Ancak bu katkılar, baştan sona "aile değerleri" söylemi etrafında şekillenmekte; kadını özerk bir yurttaş değil, "ailenin kutsal bekçisi" olarak konumlandıran patriyarkal bir anlayışı yeniden üretmektedir. Raporda toplumsal cinsiyet eşitliğine dair tek bir yapısal dönüşüm hedefi ya da eleştirel değerlendirme bulunmamakta, Diyanet'in faaliyetleri neredeyse dokunulmaz bir statüyle sunulmaktadır.

Bu durum, laik devlet ilkesine ve kadınların eşit yurttaşlık haklarına doğrudan bir tehdit niteliği taşımaktadır. Çünkü Diyanet'in aile odaklı ve çoğu zaman kadını yok sayan yaklaşımı kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran kültürel normların yeniden üretildiği bir zemin hâline gelmektedir. Başkanlık, kadın cinayetlerinin tırmandığı bir sosyolojik zeminde, ataerkil öğütlerle kamuoyu önüne çıkmakta, eşitlik mücadelesine destek değil, ideolojik bariyer oluşturmaktadır.

Diyanet'in resmi din söylemi ile sivil hak savunucularının dile getirdiği laik ve eşitlikçi yaklaşım arasında derin bir uçurum bulunmaktadır. Bu uçurum, kadınların kamu politikalarından dışlanmasına, şiddet karşıtı mücadelede inançların bir denetim mekanizması değil, bir tahakküm aracına dönüşmesine neden olmaktadır. Devletin bir kurumu olan Diyanet, kadına yönelik şiddetle mücadelede çözümün parçası olacağına, sorunun ideolojik taşıyıcısı olma riskini taşımaktadır.

3.2.20. Çocuklar Şiddetin Direk Hedefi Haline Gelmişlerdir

Raporda çocukların durumu ele alınırken, çocukların da şiddetin mağduru ya da tanığı haline geldiği tespiti yapılmıştır. Oysa artık kadına yönelik şiddet öyle bir aşamaya gelmiştir ki; çocuklar şiddetin mağduru ya da tanığı değil, direk hedefi haline gelmişlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi tarafından verilen giderek artan aile katliamlarının araştırılması ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla 8 Ekim 2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne araştırma önergesi sunmuştur.

Araştırma önergesinde yer alan verilere göre, 2024 yılı boyunca (1 Ocak -31 Aralık) toplam 41 çocuk aile katliamları kapsamında öldürülmüşlerdir. 2025 yılının Ocak, Şubat, Mart ve Nisan dönemini kapsayan ilk dört ayında ise bu sayı 6 olarak belirlenirken, bir buçuk yılda toplam 47 kişi öldürülmüştür.

Erkeklerin kadın cinayetleri kapsamında öldürdüğü çocukların yaşı 2'ye kadar düşmektedir. Cinayetlerin büyük bir çoğunluğunun faili babaları olmuştur. Cinayet araçlarının çoğunu ateşli silahlar oluşturmuştur. Aile katliamlarının yaşandığı olaylarda birinci neden olarak kadınların boşanma isteği gelmektedir.

- Çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarına raporda hiç değinilmezken; bu konu Komisyon toplantılarında gündeme gelmiştir. Komisyon toplantılarında konuşulan ve tutanak altına alınan bu konunun rapora alınmaması dikkat çekicidir. Komisyon'da Aile Bakanlığı, Urfa Akçakale'de H.B. isimli müftünün istismarına maruz kalan 12 yaşındaki çocuğa yönelik istismar davasında müdahil olunduğunun altını çizmiş ve davayı Komisyon'da yaptığı sunumda anlatmıştır.

- Ancak Aile Bakanlığının vurgu yaptığı davaya Rapor'da yer vermekten kaçınılmış, bu dava bilinçli bir şekilde görmezden gelinilmiştir.

- Aile Bakanlığının Komisyonda yaptığı sunumun ardından 5 Mayıs 2025 tarihinde görülen karar duruşmasında, Urfa 10. Ağır Ceza Mahkemesi, müftü H.B. hakkında beraat kararı vermiştir. Aile Bakanlığının Komisyon'da cinsel istismara karşı yaptığı çalışmalar kapsamında örnek dava olarak gösterdiği bu davada istismar şüphelisi olan müftü beraat ettirilmiştir. Beraat kararı "beyanın esas olması" ilkesini yeniden gündeme getirmiştir.

- Cinsel suçlarda söz konusu olan kadının beyanı esastır ilkesi delil yetersizliği olan durumlarda beyanın esas alınarak, kovuşturma aşamasına geçilmesi ve beyanın delil niteliği taşıyabilmesi anlamına gelmektedir. Bu önemli ilkenin Komisyon'da da tartışmaya açılması kabul edilemez bulunmaktadır.

- Sadece bu dava değil, çocukların istismarına ilişkin davaların takip altına alınması, etkili yargı mekanizmalarının kurulması, çocukların istismar vakalarından korunması da

Kadına Karşı Şiddet ve Ayrımcılık Komisyonunda gündeminde yer alması gereken konulardandır.

3.2.21. -Evrensel Cinsel Sağlık ve Üreme Hakkına Erişimin Sağlanması

- Taslak raporda, Birleşmiş Milletler 2015-2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında "Evrensel cinsel sağlık ve üreme hakkına erişimin sağlanması" hedeflerine yer verilmiştir. Ancak Türkiye'de bu hakkın geldiği nokta konusunda bir analiz yapılmamıştır. Cinsel ve üreme sağlığı hakları cinsellik ve üremeye uygulanan insan hakları kavramıdır. Bu kapsamda son yıllarda Türkiye'de tartışmaya açılan "en az 3 çocuk" şiarı, kürtaj kısıtlaması ve sezaryen ile ilgili çıkarılan genelgelerin Rapor'da analiz edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

- Öte yandan Birleşmiş Milletler Kadınlara ve Kız Çoçuklarına yönelik şiddet nedenleri ve sonuçları özel raportörünün 2023 yılının Temmuz ayında hazırladığı raporda, kadınların modern doğum kontrol yöntemleri de dahil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişiminin sınırlı olduğu eleştirisinde bulunmuştur.

Rapora göre, özellikle de etnik azınlıklara mensup ve kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar bu hizmetlere erişim konusunda güçlük çekmektedir. Bu da çok sayıda erken ve istenmeyen gebeliğe yol açmaktadır. Özel raportör, kadınların hamileliğinin 10 haftasına kadar yasal kürtaj haklarını fiilen etkili bir şekilde kullanamadığından endişe duyduğunu ifade etmektedir. Devlet hastanelerinde kürtaj taleplerinin reddedilmesi nedeniyle, çok sayıda kadın, pahalı özel kliniklere veya güvensiz kürtaj yöntemlerine başvurmak zorunda kaldığını belirtmektedir. Özellikle de gözmenler, mülteciler ve engelli kadınlar gibi kadınların cinsel haklarını ve üreme haklarını kullanma konusunda zorluklarla karşılaştığı tespit edilmiştir. Raportör önerisinde "hükümeti, ilgili uluslararası standartlara uygun olarak bu temel hakları tesis etmeye davet etmektedir" denilmektedir. Tüm kadınların kaliteli ve ücretsiz doğum kontrol yöntemlerine aile planlaması hizmetlerine, güvenli ve yasal kürtaj olanaklarına erişimi sağlanması gerekmektedir. Raportör, ayrıca kürtaj için eşin rızasının bulunması şartının da mevzuattan çıkarılmasını önermektedir.

- Fransız filozof Michel Foucault'un iktidarın vatandaşlarının bedenleri ve yaşamlarının yönetimi ve düzenlenmesi yoluyla işlemesi üzerinden tanımladığı biyo-politika tanımının tipik örnekleri olarak, sıklıkla gündeme gelen ve kadın bedenini hedef alan uygulama ve söylemler terk edilmelidir.

Kamuoyunda sezaryen yasağı, kürtaj yasağı olarak algılanan uygulamalar ile "en az 3 çocuk söylemi", "Aile yılı" tanımlarından bir an önce vazgeçilmelidir. Türkiye'de kadınların doğurup doğurmayacaklarına, kaç çocuk doğuracaklarına, hangi metotla doğuracaklarına yönelik söylemler terk edilmelidir.

- Devletin görevini bu olarak tanımlamak mümkün değildir. Devletin görevi insanlara nasıl yaşayacaklarını dikte etmek değil, onların kararlarına saygı duyarak yaşam hakkını güvence altına almaktır.

- İktidarın kadın bedenine yönelik bu tür söylem ve tutumlarını politik şiddet olarak yorumlayan kesimler de bulunmaktadır. Öncelik kadınlara yönelik kaliteli, erişilebilir ve ücretsiz sağlık politikalarının hayata geçirilmesi olmalıdır.

BÖLÜM 2

RAPORUN YAKLAŞIMI İLE ÖNERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4. RAPORDAKİ POLİTİK DURUŞ VE YAKLAŞIM FARKLILIKLARI

TBMM Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ayrımcılığın Nedenlerinin Araştırılması Komisyonu tarafından hazırlanan bu rapor, şekli olarak kapsamlı görünmekle birlikte; içerik, yöntembilim ve öneri sistematiği bakımından ciddi yapısal boşluklara ve siyasi tercihlerle gölgelenmiş eksen kaymalarına sahiptir. Toplumsal sorunlara çözüm üretmek amacıyla kurulan bir Meclis Komisyonu'nun, yürütülen çalışmalara rağmen sonuç aşamasında ortaya koyduğu metin; uygulanabilirlikten, yönetişim gerçekliğinden ve sosyal denge hassasiyetinden uzaktır.

Bu rapor, Komisyonda ifade edilen çok sayıda yapıcı eleştiriyi dışarıda bırakmış; belirli ideolojik referanslara yaslanarak daraltılmış bir politika çerçevesi ortaya çıkarmıştır.

4.1. Politika Dili, Siyasi Temkin ve Kurumsal Gerçeklikten Uzak

Raporda yer alan önerilerin büyük bölümü, kamu idaresinin işleyişiyle çelişen, yerel dinamikleri dikkate almayan ve özellikle kaynak planlaması, insan gücü kapasitesi, denetim mekanizmaları gibi temel başlıklarda somut karşılığı olmayan düzenlemelerden oluşmaktadır. Uygulama gerçekliğinden kopuk bu yaklaşım, kamu yönetiminde hayata geçmeyecek hedeflerin "temenniler listesi" hâline gelmesine neden olmuştur.

Bazı öneriler, yönetsel hiyerarşiyi ve anayasal kurumsallığı göz ardı ederken; bazı maddelerde ise sosyal yapının direnç noktalarını zorlayan söylem ve öncelikler ön plana çıkarılmıştır. Rapor dili, teknik kavramlar kullanıyor gibi görünse de arka planda siyasi yönlendirme izlenimi vermektedir. Özellikle aile yapısı, kültürel denge ve sosyal uyum gibi

başlıklarda kullanılan bazı ifadeler, toplumun geniş kesimleri nezdinde mesafeli bir tutum doğuracak niteliktedir.

4.2. Yerellik ve Katılım Gerçek Anlamda Kurguya Dahil Edilmemiştir

Komisyon raporunun çeşitli bölümlerinde "katılımcılık", "iş birliği", "kurumlar arası koordinasyon" gibi kavramlara sıkça yer verilmiştir. Ancak bu kavramların altı doldurulmamış, hangi aktörlerin sürece nasıl dahil edileceği açıklanmamış ve özellikle yerel yönetimlerin, STK'ların ve üniversitelerin yapısal rolleri somutlaştırılmamıştır. Yerel düzeyde uygulayıcı olan birçok kurumun karşı karşıya olduğu kaynak sorunları, personel yetersizlikleri ve mevzuat engelleri görmezden gelinmiştir. Gerçek bir "bütüncül yaklaşım" için gerekli olan yatay yapıların ve tabana dayalı işleyiş mekanizmalarının eksikliği bu raporda açık şekilde hissedilmektedir. Katılım kavramı, yalnızca şekli olarak anılmış; içerik yönünden kurumsal ve toplumsal bağlamdan kopuk kalmıştır.

4.3. Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Disiplini Açısından Yetersiz

Raporun dikkat çeken diğer eksikliği, temel sosyal politika disiplininin ilkeleriyle uyuşmamasıdır. Sosyal güvenlik, yoksulluk, istihdam, erişilebilirlik gibi anahtar politika alanlarının ancak sembolik biçimde değinilmiş olması, kapsamlı bir stratejiden çok, belli söylem kümelerinin sıralanması izlenimi yaratmaktadır. Oysa kadına yönelik ayrımcılıkla mücadelenin etkili biçimde yürütülebilmesi için, sosyal politika araçlarının bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir.

Bu eksiklik, aynı zamanda Türkiye'nin taraf olduğu kalkınma belgeleri, sürdürülebilirlik ilkeleri ve ulusal planlama süreçleriyle de uyumsuzluk yaratmaktadır. 12. Kalkınma Planı ve Orta Vadeli Program gibi temel belgelerle bütünlük kurulamamış; öneriler yer yer bu belgelerin çizdiği sınırları da aşan, teknik olarak tartışmalı önerilere dönüşmüştür.

4.4. Yasama Meclisi'nin Raporu, Toplumun Sesi Olmaktan Uzak Durmamalıydı

Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde kurulan araştırma komisyonlarının temel amacı; teknik öneri üretmenin ötesinde, toplumda yankı bulan bir mesele hakkında çoğulcu, şeffaf ve uygulanabilir çözümler önermektir. Ancak bu rapor, toplumun farklı kesimlerinden gelen itirazları ya da alternatif çözüm önerilerini kapsamak yerine, belirli bir çerçeveye göre filtrelenmiş, dışlayıcı ve ön kabul dayalı bir metne dönüşmüştür.

Bu haliyle rapor, yasal düzenleme süreçlerine referans oluşturacak kapsayıcılıktan uzak, icracı kurumlara yön verecek uygulama derinliğinden yoksundur. Sonuç itibariyle, bu şerh ile rapora yönelik temel itirazlarımı kayıt altına alıyor; gerek kavramsal çerçevesi gerekse öneri mantığı bakımından eksik, yönlendirmeci ve teknik olarak yetersiz bulduğumuz bu çalışmanın yeniden değerlendirilmesi gerektiğini kamuoyunun ve yasama organının dikkatine sunmaktayız.

Yasama faaliyeti, sadece yasal düzenlemeler üretmekle değil; aynı zamanda toplumla devlet arasındaki güven köprüsünü güçlendirmekle yükümlüdür.

4.5. Kadının Yaşam Hakkını Değil, İktidarın İmajını Koruyan Rapor

Bu rapor; eşitliği değil itaati, özgürlüğü değil sabrı, toplumsal dönüşümü değil statükoyu öneriyor. Kadına yönelik şiddetle mücadele, bireyin psikolojisine değil, devletin siyasal kararlılığına dayanır. O kararlılığı göstermeyen, kadını "ailenin huzuruna feda eden" her metnin karşısındayız.

Rapor 2025, teknik diliyle toplumsal gerçeklikten kopuk, kadınların mücadele alanlarından uzak, devletin sorumluluğunu gizleyen bir metindir. Kadınları değil, aileyi; mağduru değil, faili; yaşam hakkını değil, imajı öncelemektedir. Kadının bireyliğini, eşitliğini ve yaşam hakkını esas almayan hiçbir politika kabul edilemez.

Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı, laik, evrensel insan haklarını temel alan, kadınları özne olarak kabul eden bir toplumsal dönüşüm gerçekleşene dek bu tür raporları meşru görmüyor, itirazımızı TBMM'nin ve kamuoyunun vicdanına sunuyoruz.

Kadına yönelik şiddet, yalnızca münferit olayların toplamı değil; aynı zamanda toplumsal yapılar, kamu politikaları ve kurumsal uygulamalarla ilişkili olarak ortaya çıkan çok boyutlu bir sorundur. Türkiye'de kadına yönelik şiddet, aynı zamanda kadının siyasi, ekonomik ve toplumsal alanlardan dışlanmasının da meşrulaştırıcı aracı haline getirilmiştir. Bu nedenle şiddetle mücadeleye dair üretilen her politika, aynı zamanda demokrasinin, eşitliğin ve özgürlüğün sınırlarını da tarif eder. Ne yazık ki Kadına Yönelik Şiddet Alt Komisyonu'nun 2025 tarihli raporu, bu politik arka planı görmezden gelerek, meseleyi "teknik çözüm" düzeyine indirgeyen, sorunun taşıyıcısı olan devlet organlarını aklayan, sorumluluğu bireylere yükleyen bir belge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evli kadının kendi soyadını kullanması konusunda AİHM'in verdiği ihlal kararları ile Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kapsamındaki ihlal kararlarına rağmen, bu konuda

bir adım atılmamıştır. Ayrımcılık kapsamında kadının yalnızca kendi soyadını kullanma hakkının yolu açılmalıdır. Evlenen kadının kütüğü taşınmamalıdır.

Türkiye, CEDAW'a yaptığı açıklamada, kadına karşı şiddet ve şiddet gören kadınlarla ilgili sığınaklar ve ücretsiz hukuki danışmanlık desteği için büyükşehirleri işaret etmiştir. Taslak raporda da büyükşehirler için kadın sığınma evleri açılması konusuna vurgu yapılmıştır. Bununla ilgili olarak kadın sığınma evleri için bütçe ve destekler arttırılmalıdır.

Tasarruf adı altında kurum ve kuruluşların kreşleri kapamalarına yönelik uygulamalar incelemeye alınmalı, bu uygulamalardan vazgeçilmelidir. Tasarruf Genelgesi kapsamında kreşlere yönelik getirilen kısıtlamalar ve yasaklardan vazgeçilmelidir.

Kadınların siyasal ve kamusal hayata katılımı yönünde Türkiye temsilcilerinin CEDAW Komistesi'ne verdikleri beyanda "arzu yoksunluğu" (poverty of desire) yönündeki açıklamaları, eşitsizliğin sorumluluğunu kadınlara yükleme yönünde bir eğilimin sonucudur. Türkiye'nin bu söylemden acilen vazgeçmesi ve kadının siyasal ve kamusal hayata katılımının önündeki engelleri aşan politikaları hayata geçirmesi gerekmektedir.

CEDAW Komitesi Kabine'de sadece bir kadın bakanın olması ve kadın milletvekillerinin azlığı konusundaki endişelerini dile getirirken, kadınları hedef alan siyasal ve kamusal hayata katılımlarını güçleştiren nefret söylemi ve tacizin yaygınlığını da endişe verici bulmuştur. Bu kapsamda, kadına yönelik nefret söylemi ve siyasal tacizlerin engellenmesine ilişkin çalışmalar yapılmalıdır.

Öte yandan;

Kadın adayların siyasi liderlik, kampanya finansmanına erişim konularında kapasitelerinin gelişiminin sağlanması,

Kadınların siyasal ve kamusal hayatta erkeklerle eşit şartlarda tam, eşit, özgür ve demokratik katılımlarının sağlanması için farkındalık yaratılmalıdır,

Tüm siyasi partilerden toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek politikalar geliştirmeleri talep edilmelidir,

Özellikle siyasetçilerin kadınlara yönelik kullandığı üslubun, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve saygılı iletişime uygun olması yönünde gerekli bilinçlendirme ve önleyici girişimlerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

CEDAW Sözleşmesinin Özel Tavsiye başlığı altında sıraladığı tavsiye başlıkları kapsamında;

Gerek kamu gerek özel kişi tarafından gerçekleştirilmiş eylemler olsun toplumsal cinsiyet temelli şiddetin tüm biçimlerini ortadan kaldırmak için uygun ve etkili tedbirler alınmalıdır,

Aile içi şiddet ve istismar, tecavüz, cinsel saldırı ve diğer toplumsal cinsiyet temelli şiddete karşı yasaların tüm kadınları yeterli koruma sağlamasını ve kadınların bütünlük ve onurlarına saygı gösterilmesi sağlanmalıdır,

Mağdurlar için koruyucu ve destekleyici hizmetler sağlanmalıdır.

Ailenin Gölgesinde Erimiş Kadın Kimliği

Raporun "Ailenin Güçlendirilmesi" başlığı altındaki önerileri, kadını birey olmaktan çıkararak, onu geleneksel rollerin içerisine hapseden muhafazakâr aile anlayışını yeniden üretmektedir. Kadına dair tüm hak ve hizmetlerin "aile" zarfı içinde sunulması, onun kamusal alandaki varlığını görmezden gelen, onu yalnızca eş, anne ve bakım veren rollerinde tanımlayan bir yaklaşımın ürünüdür. Bu bakış açısı, kadınları özne olmaktan çıkartarak, devletin öngördüğü makbul kadın kimliğine indirgeyen politik bir tercihtir. Kadının anayasal yurttaşlık haklarını aile lehine kısıtlayan bu anlayış, toplumsal cinsiyet eşitliğiyle bağdaşmaz.

Komisyonun Cinsiyetçi Yapısı: Temsil Yoksa Adalet de Yoktur

Kadına yönelik şiddetle mücadele başlığında kurulan Komisyonun başkanlığının bir erkek milletvekiline verilmesi yalnızca simgesel bir hata değildir; bu doğrudan bir tahakküm biçimidir. Kadının kendi yaşam hakkına dair yürütülen süreçlerde dahi temsil edilmemesi, siyasetin kadını dışlayan ve değersizleştiren yüzünü açığa çıkarmaktadır. Raporda geçen "katılımcılık" vurgusu ise, kadın hareketinin dışlandığı bir süreci meşrulaştırmaktan başka bir anlam taşımamaktadır.

İstanbul Sözleşmesi Yokmuş Gibi Davranmak

Rapor boyunca dikkat çeken en önemli eksik, İstanbul Sözleşmesi'nin yok sayılmasıdır. Oysa Türkiye'de kadınların yaşam hakkını, şiddetten korunma hakkını ve etkin başvuru yollarını düzenleyen en kapsamlı uluslararası belgeden çekilmek, kadına yönelik şiddetle mücadelenin hükümet eliyle baltalanması anlamına gelmiştir. Raporun bu geri adımı hiç anmaması, aynı zamanda iktidarın bu konuda taşıdığı siyasal sorumluluğu örtme çabasının bir parçasıdır

RTÜK ve Medya: Sansürle Eşitlik Olmaz

Raporda, RTÜK'ün kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusundaki rolü övülmektedir

Ancak RTÜK'ün uygulamalarına bakıldığında, kadın hakları savunucularını hedef alan, eleştirel medya içeriklerini sansürleyen ve iktidar lehine yayın yapan kanalları koruyan bir yaklaşım izlediği görülmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede medya, eleştirel kamusallığın parçası olmalıdır; denetimin değil, özgürlüklerin alanı olmalıdır. RTÜK'ün kadını özne yapan yayınlara değil,

onları "aile değerlerine aykırı" diyerek cezalandırdığı bilinirken, raporun bu kurumu örnek göstermesi düşündürücüdür.

Eğitim ve ÇEDES: Pedagoji mi, İdeoloji mi?

Raporda yer alan eğitim politikaları, özellikle ÇEDES Projesi üzerinden Diyanet'in çocuklara yönelik faaliyetlerini meşrulaştırmakta ve laik eğitim sistemine aykırı uygulamaları görmezden gelmektedir. Pedagojik formasyonu olmayan din görevlilerinin okullarda yer alması, kız çocuklarının özgürleşmesini değil, geleneksel rollere hazırlanmasını teşvik eder. Kadına yönelik şiddetle mücadelede eğitim, eleştirel düşünceyi ve toplumsal cinsiyet eşitliğini temel almalıdır. Diyanet'in bu alandaki etkisi ise tam tersine, kadının rolünü itaat ve sabırla tanımlayan dini kodlara dayandırmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan protokoller kapsamında laik eğitim ilkesi ihlal edilmektedir. ÇEDES gibi projelerle pedagojik eğitimi olmayan kişiler okullara sokulmakta, özellikle kız çocukları geleneksel rollerle biçimlendirilmektedir. Raporda bu uygulamalar meşrulaştırılmış, laiklik ve bilimsel eğitim talepleri yok sayılmıştır.

Ekonomik Şiddet Göz Ardı Edilmiş

Kadınların iş gücüne katılım oranlarının erkeklerin yarısı kadar olduğu bir ülkede, raporun ekonomik şiddet başlığını neredeyse hiç işlememesi kabul edilemez bir eksikliktir.

Kadınların yoksulluk döngüsünden kurtulamaması, sosyal yardımlara bağımlı hale getirilmesi ve güvencesiz işlerde yoğunlaşması, yalnızca bireysel değil yapısal bir şiddet biçimidir. Kadının ekonomik bağımsızlığı, fiziksel şiddetin de önleyici gücüdür. Ancak rapor, bu bağımsızlığı teşvik etmek yerine, kadınları aileye bağlı ve devlete muhtaç bireyler olarak tarif etmeye devam etmektedir.

Yargı Ve Cezasızlık Kültürü: Kravatlı Failler, Öldürülen Kadınlar

Raporda yer verilen hukuk düzenlemeleri, gerçek hayattaki cezasızlık pratiğini gizlemeye yetmemektedir. "Kravat indirimi", "haksız tahrik" gibi uygulamalarla kadın katilleri teşvik edilmekte; yargı erkek failin itibarını, kadının yaşamından üstün tutmaktadır. Adalet sisteminin cinsiyetçi işleyişi, şiddetin sürekliliğini sağlayan en temel mekanizmalardan biridir.

4.6. Raporun Yapısal Sorunu: Eleştirel Perspektiften Yoksunluk

Komisyon Taslak Raporu, teknik bir faaliyet raporuna indirgenmiş, siyasi analizden, yapısal çözüm önerilerinden ve hak temelli yaklaşımdan yoksundur. 25 Kasım'da yayınlanan

bu rapor, kadınların mücadele günü olan 25 Kasım'ın anlamını dahi göz ardı etmekte, kadın hareketinin kazanımlarına yer vermemekte, STK'larla kurulan ilişkilerden bahsetmemektedir.

Şiddeti Bireyselleştirmek, Siyasetin Sorumluluğunu Örtmektir

Raporda ve bazı sunumlarda şiddetin yapısal nedenleri yerine bireysel psikolojiye, aile içi uyumsuzluğa ve bireyin ahlaki duruşuna indirgenmesi, devletin anayasal yükümlülüklerinden sıyrılma çabasıdır. Kadına yönelik şiddet bireysel değil, toplumsaldır. Failin "kötücül kişiliği" değil, hükümetin sorumsuzluğu ve cezasızlık politikası kadınların canına mal olmaktadır.

Pozitif Psikolojiyle Şiddetle Mücadele Edilemez

Şiddeti "mutluluk bilimiyle" engelleme iddiası, bilimsellikten uzak, siyasi iktidarın gerçek sorumluluğunu görünmez kılan bir manipülasyondur. Kadınların öldürülmesini "negatif düşünce" ile açıklamak, gerçekliği çarpıtmak ve mücadele araçlarını etkisizleştirmek anlamına gelir.

Şiddetin Kültürel Kaynakları Görmezden Gelinemez

Raporda ve sunumlarda, şiddetin beslendiği ataerkil zihniyetin, erkek egemen toplumsal yapının ve hükümein bu kültürü koruyan politikalarının adeta üstü örtülmüştür. Sözde bilimsel verilerle sorunun asıl kaynağı olan eşitsizlik göz ardı edilmiştir. Şiddet bireyden değil, iktidarın inşa ettiği bu sistemden beslenmektedir.

Kamusal Sorumluluk Yerine Ahlakçı Masallar Anlatılıyor

Bu rapor ve eklerinde, bilimsel gerçeklik yerine bireysel ahlak, kültürel değerler, dini kodlarla bezeli bir anlatı benimsenmiştir. Devletin politikaları konuşulmamış, kamu hizmetlerinin eksiklikleri gizlenmiş, çözüm olarak topluma "erdemli birey olun" çağrısı yapılmıştır. Kadınlar bilimsel çözüm değil, gerçek siyasal irade beklemektedir.

4.7. Şiddet Politiktir, Rapor Teknik ve Çözüm Önerileri Gerçekten Uzaktır

Kadına yönelik şiddet, Türkiye'nin yalnızca bir toplumsal yarası değil, doğrudan siyasal rejimi tanımlayan bir göstergesidir. Her yıl artan kadın cinayetleri, faillerin sistemli cezasızlığı, kamu kurumlarının sessizliği ve medyanın iş birlikçi dili; şiddeti münferit bir olgu olmaktan çıkarıp, hühümetin sorumluluğunu tartışmaya açmaktadır. Bu bağlamda "Komisyon Taslak Raporu", teknik ifadelerle örülmüş, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi hayati bir başlığı kamuoyunun dikkatinden uzaklaştıran ve esaslı hiçbir siyasal dönüşüm önermeyen bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Raporun her satırı; kadının yaşam hakkına değil, iktidarın siyasal konforuna öncelik verdiğini ortaya koymaktadır.

Şiddetin Kültürel Kaynakları Görmezden Gelinemez

Patriarkal değerlerin beslediği kültürel yapı, şiddetin temel kaynağıdır. Raporda bu yapıya dair eleştiri bulunmamakta; şiddet, bireylerin ahlaki eksikliğiyle açıklanmaktadır. Bu yaklaşım, sorunun sistemsel boyutunu gizlemektedir.

Kamusal Sorumluluk Yerine Ahlakçı Masallar

Bilimsel çözümler yerine dini ve ahlaki nasihatlerle oluşturulmuş politikalar önerilmektedir. Devletin sosyal hizmet eksiklikleri tartışılmamakta; sorumluluk halka havale edilmektedir. Kadınlar, devletin hak temelli çözümlerini beklemektedir.

Şiddet Politiktir

Kadına yönelik şiddet, sadece bireysel suç değil, siyasal sistemin bir ürünüdür. Her yıl artan kadın cinayetleri, cezasızlık ve kurumsal sessizlik, devletin yapısal sorumluluğunu ortaya koymaktadır. Komisyon Taslak Raporu, bu sistemin parçası olmaktan öteye geçememiştir.

Kadın Hareketinin ve STK'ların Dışlanması: Mücadeleyi Sessizleştirmek

Rapor, kadın hareketinin bilgi ve deneyiminden faydalanmamış, kadın örgütlerinin katkısını dışlamıştır. Oysa sahadaki gerçek değişim, yıllardır bu kurumların çabalarıyla mümkün olmuştur. Katılımcılık sadece devlet organlarıyla değil, STK'lar ve toplumsal tabanla kurulan ilişkilerle sağlanır. Bu dışlama, demokratik meşruiyeti zedelemektedir.

4.8. Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlikten Yoksunluk

Komisyon Taslak Raporu, uygulanacak politikaların kim tarafından, nasıl izleneceği ve değerlendirileceği konusunda yeterli açıklık sunmamaktadır. Politika belgeleri, yalnızca vaatler içermekle kalmamalı; somut performans göstergeleri, denetim mekanizmaları ve kamuya açık geri bildirim kanallarıyla desteklenmelidir.

Oysa bu raporda, şiddeti önleme çabalarının izlenebilirliğini sağlayacak şeffaf yapılar belirtilmemiş, raporda yer alan önerilerin uygulanmasından kimin sorumlu olacağı açıkça ifade edilmemiştir. Böylece sorumluluktan kaçmak kolaylaşmakta, denetimsiz uygulamalar meşrulaşmaktadır.

Bu eksiklik, yalnızca kadınlara yönelik şiddetle mücadeleyi zayıflatmakla kalmaz; aynı zamanda kamu yönetiminde hesap verebilirliğin de ortadan kalkmasına neden olur.

4.9. Rapor Kapsayıcı değil

Engelli Kadınların Durumu Görmezden Gelinmiştir

Rapor, engelli kadınların yaşadığı özgül ayrımcılığı ve çoklu dezavantajları yeterince analiz etmemektedir. Engelli kadınlar hem cinsiyetlerinden hem de engelliliklerinden dolayı çok katmanlı şiddete maruz kalırken, raporda bu kesime yönelik özel politika önerilerine sınırlı yer verilmiştir. Hak temelli bir rapor, bu görünmezliği ortadan kaldırmalıydı.

Göçmen ve Mülteci Kadınlara Yönelik Ayrımsız Yaklaşım

Türkiye'de giderek artan sayıda mülteci ve göçmen kadın, şiddete karşı daha savunmasız durumdadır. Ancak rapor, bu gruplara yönelik özel riskleri, dil bariyerlerini, hukuki koruma eksikliğini ve sosyal dışlanmayı yeterince ele almamaktadır. Evrensel insan hakları perspektifi, tüm kadınları kapsamalıdır.

Kriz Dönemlerine Duyarsızlık: Afet ve Pandemi Tecrübeleri Yok Sayılmıştır

Depremler, pandemiler ve diğer afet dönemleri, kadınlar için şiddet riskini artırmakta; kamusal hizmetlere erişimlerini kısıtlamaktadır. Komisyon Taslak Raporu, bu olağanüstü durumlarda şiddetin nasıl tırmandığını yeterince analiz etmemekte ve alınması gereken özel önlemleri kapsamlı bir şekilde ortaya koymamaktadır.

-Raporda Covid pandemisi sırasında kadınların yaşadıklarına örnek olarak yurt dışı örneklerinin verilmesi ilgi çekmiştir. Oysa Türkiye'de Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformunun verilerine göre, 2020 yılında, Ocak ayında 27 kadın, şubat ayında 22 kadın, mart ayında 29 kadın, nisan ayında 20 kadın, mayıs ayında 21 kadın, haziran ayında 27 kadın, temmuz ayında 36 kadın, ağustos ayında 27 kadın, eylül ayında 16 kadın, ekim 21 kadın, kasım ayında 29 kadın, erkekler tarafından katledilmiştir.

-Ocak ayında 27 kadından 18'i, şubat ayında 22 kadından 13'ü, mart ayında 29'un kadından 18'i, nisan ayında 20 kadından 16'sı, mayıs ayında 21 kadından 10'u, haziran ayından 27 kadından 14'ü, temmuz ayında 36 kadından 18'i, ağustos ayında 27 kadından 15'i, eylül ayında 16 kadından dokuzu, ekim ayında 21 kadından 12'si, kasım ayında 29 kadından 20'si evlerinde katledilmiştir.

-Coranavirüs salgını ile birlikte insanlara "evde kalın" çağrısı yapılınca, evlerin aslında kadınlar için ne kadar tehlikeli yerler olduğu ortaya çıktı. Raporda kadınların ev içine itildikleri anda, aslında ölüme itildikleri gerçeğinden kaçınılmıştır.

-Raporda, afetler ve kadınlar ele alınırken, yine yurt dışı örnekler verilmiş, asrın felaketi olarak tanımlanan 6 Şubat depremlerine ilişkin tespitler yüzeysel kalmıştır.

-Kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlik en fazla kriz dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Savaşlar, iklim krizleri, ekonomik krizler ve afetler öncelikle kadınları ve kız çocuklarını etkilemektedir. Özellikle afet ve afet sonrası dönemde, kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarına ulaşım ve erişebilirlik yönünde büyük sıkıntılar çekmektedir ki; 6 Şubat depremlerinde bu durum ortaya çıkmıştır. Öte yandan kadınlar ve kız çocukları hala afet bölgesinde konteynırlarda kalmakta, işsizliğe mahkûm edilmekte, eğitimlerinden uzak kalmaktadır. Sosyal destek ve yardımlardan mahrum olan kadınlar, şiddet, cinsel istismara maruz kalmaktadır. Afet bölgesinde kadın cinayetleri devam etmekte olup, kız çocuklarının ihmalden kaynaklı ölüm vakaları da dikkat çekicidir.

Dijital Şiddet ve Siber Zorbalık Konusunda Yetersizlik

Dijital alan, kadınlara yönelik yeni bir şiddet ortamına dönüşmüştür. Taciz, ifşa, şantaj gibi dijital şiddet biçimleri yaygınlaşmaktadır. Raporda bu alana dair yeterli analiz ve önleyici mekanizma önerisi bulunmamaktadır. Oysa dijital şiddet de fiziksel şiddet kadar yıkıcıdır.

Yaşlı Kadınların Görünmezliği: Çoklu Ayrımcılık Riski

Komisyon Taslak Raporu'nda yaşlı kadınların özgül sorunları yalnızca dolaylı ifadelerle geçmektedir. Oysa yaşlı kadınlar, hem yaş hem cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz kalmakta ve sosyal hizmetlere erişimde ciddi dezavantajlar yaşamaktadırlar. Yaşlı kadınlara yönelik hizmetlerin sadece yaşlılık temelli sunulması, cinsiyet farklarını göz ardı etmektedir. Raporun bu katmanlı eşitsizliği analiz etmemesi, çoklu ayrımcılık bağlamında ciddi bir eksikliktir.

Afet ve Olağanüstü Durumlarda Kadına Yönelik Şiddet: Sistematik Hazırlık Eksikliği

Taslak raporda afet ve olağanüstü durumlarda kadına yönelik şiddet riski tanınmış olsa da, çözüm önerileri somut, uygulanabilir ve kapsayıcı değildir. Kadınların barınma, sağlık ve güvenlik hizmetlerine erişimindeki kırılganlıklar ayrıntılandırılmamış, afet sonrası planlamada kadınların katılımı ve güvenliği yeterince yer bulmamıştır. Özellikle çadır/konteyner kentlerde yaşanan şiddet riskine karşı alınacak koruyucu önlemler netleştirilmemiştir.

5. SONUÇ: RAPORDAKİ ÖNERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Mevzuatın Güçlendirilmesi Ve Etkin Uygulanması

1. Raporun Genel Kurgusu Pratikteki Asıl Sorunları Göz Ardı Etmektedir.

Taslak raporda, yasal metinlerde yapılacak değişikliklerle uygulama sorunlarının çözülebileceği varsayılmaktadır. Oysa uygulamadaki temel sorun, mevcut hükümlerden ziyade bu hükümlerin tutarlı, eşit ve etkili biçimde hayata geçirilememesidir. Özellikle yargı kararlarındaki gecikmeler, idari süreçlerdeki koordinasyon eksikliği ve sosyal destek hizmetlerinin sınırlılığı dikkate alınmadan yasa üzerinde yapılacak teknik düzenlemeler, etkili bir çözüm sağlamayacaktır.

2. Hâkim Takdir Yetkisine Aşırı Yüklenilmesi Belirsizlik Üretmektedir (madde 10, 12, 13, 14)

Taslak raporda mahkemelere aile danışmanlığı, boşanma rehberliği, dava yönlendirmesi ve boşanma sonrası kişisel ilişki düzenleme gibi birçok konuda yeni yetkiler verilmesi önerilmektedir. Ancak yargının mevcut iş yükü, bu tür sosyal destek süreçlerine yeterince zaman ve uzmanlık ayırmasına imkân tanımamaktadır. Ayrıca takdir yetkisi genişledikçe kişisel yorumlara dayalı keyfî kararların sayısı artabilir. Bu öneriler, hak temelli bir hukuk sisteminin öngörülebilirlik ilkesini zedeleme riski taşımaktadır.

3. Sosyal Destek ve Kurumsal Altyapı Ele Alınmaksızın Getirilen Yasal Yükümlülükler Sorunludur (madde 6, 7, 8, 22, 50)

Taslak raporun ilgili maddelerinde çeşitli kamu kurumlarına ve sosyal hizmet merkezlerine ek görevler verilmesi önerilmektedir. Ancak bu kurumların personel sayısı, mesleki donanımı, bütçe kapasitesi ve erişilebilirliği dikkate alınmadan yapılan bu öneriler, uygulamada karşılığı olmayan temennilere dönüşmektedir. Örneğin; kadın konukevlerinin yaygınlaştırılması, konukevlerinde çocukların barınmasına dair düzenlemeler, ruh sağlığı merkezlerinin kurulması gibi öneriler, mevcut hizmet kapasitesiyle orantısızdır. Kanunla görev yüklemek, tek başına hizmet üretmeye yetmez.

4. Önerilen Yasal Değişikliklerin Bir Kısmı Aile Hukukundaki Yerleşik Dengeyi Bozabilir (madde 11, 12, 13)

Boşanma sonrası çocukla kişisel ilişki kurulması, bekleme süresi gibi konulara ilişkin önerilerde, toplumda genel kabul görmüş düzenlemelere alternatif yapılar sunulmaktadır. Aile hukukunda yapılacak her değişiklik, yalnızca bireysel talepleri değil, toplumsal yapıyı da

etkileyen sonuçlar doğurur. Bu nedenle uzun süredir istikrar kazanmış hükümler, yeterli toplumsal değerlendirme yapılmadan yeniden şekillendirilmemelidir.

5. Dijital Alanlara ve Medyaya Dair Hükümler Belirsizdir (madde 17, 18, 19, 24)

Sanal ortamlarda nefret söyleminin ve ayrımcılığın denetlenmesi gerektiği açık olmakla birlikte; önerilen düzenlemeler, dijital platformların işleyişi, veri güvenliği ve ifade özgürlüğü gibi konularla çelişebilecek niteliktedir. Bu tür alanlara yönelik her adımda teknik denge, şeffaflık ve temel hakların korunması ilkeleri gözetilmelidir.

Özellikle çocukların eriştiği dijital içerikler konusunda alınacak tedbirlerin, kamusal sansür alanına dönüşmemesi gerekmektedir.

6. Mobbing ve Psikolojik Destek Hükümleri Yetersiz Tanımlanmıştır (madde 21, 28)

Taslak raporda iş yerinde psikolojik tacizin (mobbing) Ceza Kanunu kapsamında tanımlanması önerilmiştir. Ancak mobbing, yalnızca cezai değil aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliği ile kurumsal etik boyutlar taşıyan bir sorundur. Benzer şekilde, ruh sağlığı alanında önerilen düzenlemeler yalnızca kanun düzeyinde yetki tarifine odaklanmakta; denetim, hizmet kalitesi ve uzman personel yetiştirilmesi gibi yapısal başlıklara temas etmemektedir. Sosyal sorunlar, çok katmanlı çözümlerle ele alınmadıkça yasa değişiklikleri sonuç üretmeyecektir

5.2 Farkındalık-Zihniyet Dönüşümü

1. Farkındalık başlığı, zihniyet dönüşümünün derinleşmesini sağlayacak gerçekçi araçlardan yoksundur (madde 29-30)

Toplumsal zihniyet dönüşümünü yalnızca “eğitim” ve “farkındalık kampanyası” gibi yüzeysel yöntemlerle gerçekleştirmek mümkün değildir. Çocuklara empati, öfke kontrolü, dini ve hukuki değerleri öğretme hedefi pedagojik olarak desteklenmelidir; ancak bu söylemlerin altı çoğu zaman boş kalmakta, müfredata ve eğitimci yetiştirme süreçlerine yansımamaktadır. Ayrıca tiyatro, sergi gibi farkındalık yöntemleri, hedef kitlenin sınıfsal ve kültürel farklılıkları gözetilmeden uygulandığında, etki değil yalnızca formel görünürlük üretmektedir.

2. Dijital araçların kullanımında içerik kalitesi değil, nicelik ön plandadır (madde 31, 38-39)

Şiddetle mücadele hatlarının tanıtımı ve telefon mesajları yoluyla yapılan bilgilendirme girişimleri, özellikle kırsal bölgelerde ya da düşük dijital okuryazarlığa sahip yurttaşlar için anlam ifade etmemektedir. Dijital araçlara yönelim, içerik kalitesinden çok

sayısal yayılım hedefine odaklanmıştır. Bu da farkındalığı değil, yalnızca bildirim yükünü artırmaktadır. KADES, ALO 183, UYUMA gibi uygulamalarda yaşanan altyapı sorunları ve erişim eksiklikleri ise hâlâ çözülmüş değildir.

3. Eğitim ortamlarının asli bileşenleri göz ardı edilmekte, sistem yalnızca öğrenciye yüklenmektedir (madde 32-34)

Aile içi şiddet, erken evlilik ve akran zorbalığı gibi konularda yalnızca öğrencilere yönelik bilinçlendirme faaliyeti yürütülmesi, sistemin bütüncül dönüşümünü ngellemektedir. Okul yöneticileri, öğretmenler, veliler ve hizmet personelinin eğitime dâhil edilmediği bir modelde, yük yalnızca öğrenciye yüklenmekte; sistemsel dönüşüm sağlanamamaktadır. Gençlik merkezleriyle yapılacak iş birliği ise hâlâ çoğu bölgede bir kağıt üzerinde kalmaktadır.

4. Sosyal sorumluluk ve bilinçlendirme projeleri yeterli denetimden yoksun ve deneyseldir (madde 34, 35)

Takım çalışmasını önceleyen atölye faaliyetleri ve çeşitli kampanyaların artırılmasına yönelik vurgular yerinde olmakla birlikte, bu projelerin içeriği, yürütücüsü ve pedagojik etkisi çoğu zaman değerlendirilmemektedir. Bilgiye dayalı değil, slogan temelli kampanyalar sıkça görülmektedir. Ekonomik şiddet, dijital şiddet gibi konuların işlenmesi önemlidir; ancak bu alanlara dair yaygın bir kavramsal karmaşa söz konusudur. Bu da kampanyaların çerçevesiz ve etkinlikten uzak olmasına neden olmaktadır.

5. Bağımlılık ile şiddet ilişkisi yüzeysel kurulmakta, çözüm önerileri tedaviye indirgenmektedir (madde 37, 40-41)

Uyuşturucu bağımlılığı ile şiddet arasında kurulmaya çalışılan bağlantı, bazı durumlarda damgalayıcı ve indirgemeci sonuçlar doğurabilmektedir. Bağımlı bireylerin tümünü potansiyel şiddet faili gibi konumlandıran yaklaşım, bu bireylerin sağlık ve sosyal hizmetlere erişimini daha da zorlaştırmaktadır. Tedavi merkezlerinin şiddet riski analizine odaklanması, asli görev alanlarının dışına çıkmalarına ve yeni bir idari yükle karşılaşmalarına neden olabilir. Sorunun bütüncül değil, parça parça ele alınması, sosyal hizmet sistematiğiyle çelişmektedir.

6. Çalışma ortamında mobbingle mücadele vurgusu, kamuda yaşanan yapısal sorunları perdelemektedir (madde 42)

Mobbingle mücadele farkındalık çalışmaları olumlu bir hedef olsa da, kamu çalışanlarının güvencesiz istihdamı, liyakat dışı atamalar ve performans baskısı gibi yapısal sorunlar görmezden gelinmektedir. Sadece “mobbing farkındalığı” oluşturmakla bu sorunların

çözülemeyeceği açıktır. Gerçek çözüm, kamu personel rejiminin adaletli ve şeffaf biçimde yeniden yapılandırılmasından geçmektedir.

5.3 Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi

1. Koruyucu-önleyici sistematik hizmet anlayışı yalnızca kağıt üzerinde kalmaktadır (madde43)

Kurumsal kapasiteye dair sunulan öneriler, uygulamada karşılık bulmayan soyut genellemelerle doludur. Koruyucu, önleyici ya da rehabilite edici hizmetlerin sistematik yürütüldüğü iddiası, özellikle taşra birimlerinde fiilen karşılık bulmamaktadır. Mevcut durumda sosyal hizmet alanında çalışanların ağır iş yükü, yüksek personel devri ve sınırlı kaynaklarla mücadele ettiği bilinmektedir. "İzleme çalışmaları" adı altında yürütülen faaliyetler ise çoğu zaman biçimsel formlar doldurulmasından öteye geçememektedir.

2. Konukevlerinin amacından sapması ve yerel yönetimlerin sistem dışında bırakılması yapısal bir zaafiyettir (madde 44, 47)

Konukevlerinin yalnızca "barınma" hizmetine indirgenmiş olması, bu yapıların sosyal bütünleşmeye katkısını ortadan kaldırmaktadır. Özellikle büyükşehir dışındaki bölgelerde konukevlerinin rehabilitasyon, yönlendirme ve güçlendirme işlevi oldukça sınırlıdır. Yerel yönetimlerin yeterince entegre edilmemesi, bu alandaki kamu hizmetlerinin merkezileşmesine ve kırılganlaşmasına neden olmaktadır. Sosyal belediyecilik, yalnızca tabela üzerinden değil, doğrudan hizmet sağlayıcılık üzerinden sistemin parçası hâline getirilmelidir.

3. ŞÖNİM'ler mevcut hâlleriyle kapasite artırımı değil, temel onarım ihtiyacı içindedir (madde45,46)

İkinci ŞÖNİM açılması gibi ifadeler planlama düzeyinde olumlu görünse de, mevcut ŞÖNİM'lerin durumu görmezden gelinemez. Sayısal artış üzerinden sunulan çözümler, personel yetersizliği, fiziki yetersizlik ve idari verimsizlik gibi temel sorunları örtmektedir. Bu merkezlerin teknik ve mesleki altyapısı güçlendirilmeden yapılacak kapasite artışı gerçek anlamda kurumsal bir gelişme sağlamaz.

4. Kurumlararası koordinasyonun "bütçe sağlanmalıdır" ifadesine indirgenmesi yetersiz yüzeysel bir yaklaşımdır (madde 48)

Kamu hizmetlerinin erişilebilirliğinin yalnızca bütçe teminiyle çözüleceği algısı yaratılmakta, bunun yanında eşgüdüm ve görev paylaşımı gibi temel yönetişim başlıkları ihmal edilmektedir. Kurumlar arası veri paylaşımı, yetki sınırları ve sorumluluk alanları açıkça belirlenmeden, bütçe artışı hizmet etkinliğine dönüşmeyecektir.

5. Vaka yönetimi sistematiği belirsizdir, uygulamada keyfiliğe açıktır (madde 49)

Süpervizyonlu vaka yönetimi modeli, kağıt üzerinde doğru bir yaklaşım gibi görünse de uygulamada birçok belirsizlik taşımaktadır. Süpervizörün hangi yetkiyle hareket edeceği, vaka yöneticisinin idari sorumluluğu, denetim mekanizmaları ve kurumsal hesap verebilirlik gibi unsurlar tarif edilmeden, "vaka yönetimi" yalnızca bürokratik karmaşa üretir.

6. Klinik personelin niteliği değil, sahadaki tükenmişliği ve yapısal güvencesizliği öncelikli sorundur (madde50)

Mesele yalnızca uzman pe rsonel sayısı değil, bu kişilerin içinde bulunduğu yapısal güvencesizliktir. Sözleşmeli statüde çalışan sosyal hizmet personeli, psikologlar ve danışmanlar hem kurumsal aidiyet hissinden uzaklaşmakta hem de yüksek tükenmişlik riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu tablo çözülmeden, meslek içi eğitimler yalnızca şekli katkılar sunacaktır.

7. Sağlık altyapısındaki destek birimleri yaygınlaştırılmalı, ancak adli ve sosyal sistemle entegrasyon sağlanmalıdır (madde 51, 52)

Kadınlara yönelik tıbbi destek birimlerinin ülke genelinde artırılması hedefi, adli süreçlerle ve sosyal hizmet mekanizmalarıyla entegrasyon olmadan eksik kalmaktadır. Hekimlerin yalnızca tıbbi destek sunmaları yeterli değildir; psiko-sosyal yönlendirme, istismar raporlaması ve kurumlar arası koordinasyon eksikleri hâlâ giderilmemiştir.

8. Bakım hizmetlerinin yalnızca kadının iş hayatına katılımı yönüyle ele alınması toplumsal yükün adaletsiz paylaşımını meşrulaştırmaktadır (madde 55, 56)

Kreş ve bakım hizmetlerinin artışı, sadece kadınların "çalışabilmesi" için değil, toplumun yaşlanan nüfusu ve artan bağımlılık oranları göz önüne alındığında sosyal devletin asli görevi olarak görülmelidir. Bu hizmetlerin yalnızca kadın personelin yükünü azaltmaya yönelik sunulması, erkeklerin ve diğer sosyal aktörlerin sorumluluktan muaf tutulmasına yol açmakta, toplumsal cinsiyet rollerinin pekişmesine sebebiyet vermektedir.

9. Adliyelerde fiziksel alan düzenlemeleri yerinde bir adımdır ancak uygulamada eşitsizliğe açan pratikler devam etmektedir (madde 57)

Adli destek hizmetleri ve mağdur görüşme odalarının planlanması olumlu bir gelişme gibi görünse de, uygulamada hâlen birçok adliyede bu mekanlar erişilebilir durumda değildir. Ayrıca kolluk refakati ve koruma tedbirleri yalnızca boşanma veya ceza davası olan kadınlara tahsis edilmekte; diğer risk grupları bu korumadan yararlanamamaktadır. Uygulamadaki seçicilik, eşitlik ilkesine aykırıdır.

5.4. Politikalara Kanıt Temeli Oluşturma, Kurumlararası Koordinasyon Ve Politikaların Etkin İzlenmesi

1. Mevcut Koordinasyon Mekanizmaları Kâğıt Üzerinde Kalmakta, Saha Uygulamasında Yetersizdir (madde 58)

İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları'nın faaliyetlerinin sahada somut karşılığı bulunmamaktadır. Mevzuatla tanımlı olan bu komisyonların kararları çoğu zaman sembolik düzeyde kalmakta; alınan önlemler ise yaygın bir biçimde uygulanmamaktadır. Bu komisyonlara yeterli personel, bütçe ve operasyonel araçlar tahsis edilmeden, görev tanımlarının soyut ifadelerle genişletilmesi yalnızca bürokratik yük üretmektedir.

2. Hizmetiçi Eğitimler İçerik Açısından Tartışmalıdır, İdeolojik Sapmalar Önlenmelidir (madde 59)

Meslek içi eğitimlerin artırılması elzem olmakla birlikte, bu eğitimlerin içeriği şeffaflıkla kamuoyuna açık olmalı ve belirli ideolojik yaklaşımlara dayanmaktan uzak tutulmalıdır. Eğitimlerin belirli bir dünya görüşünü değil, evrensel hukuk ilkeleri ve sosyal hizmet disiplini çerçevesinde şekillendirilmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde, kamu görevlileri arasında uygulama birliği sağlanamayacak; kişisel kanaatlerin kurumsal sürece yansıma riski büyüyecektir.

3. Takip ve İzleme Yetersizliğinin Nedeni Hukuki Değil İdari Zafiyettir (madde60)

Tedbir kararı verilen şahısların izlenmesi, hâlihazırda yasal olarak mümkün olmasına rağmen, fiilen izlenmemekte ya da sonuç alınamamaktadır. Bu durumun sebebi yasal eksiklikten çok, kolluk ve yerel yönetim birimlerinin iş yükü ve insan kaynağı yetersizliğidir. İzleme ve denetim faaliyetlerinin etkinliği için teknik kapasite artırımı şarttır; yasal tekrarlarla çözüm üretilemez.

4. Bakanlık Raporları Siyasal Propaganda Aracı Olmamalıdır (madde 61)

Aylık e-bülten ve raporlama faaliyetleri kamuoyunun bilgilendirilmesi adına olumlu görülmekle birlikte, bu belgeler uygulamada başarı hikâyelerinin propaganda aracı olarak kullanılmakta, eleştirel ve objektif değerlendirme içeriğinden yoksun kalmaktadır. Gerçek etkiyi ölçmeyen, yüzeysel istatistiklerle şekillenen bu raporlamaların bilimsel denetime açılması zorunludur.

5. Etki Analizi ve Araştırma Süreçleri Siyasal Güdülerden Arındırılmalı, Bilimsel Bağımsızlık Güvence Altına Alınmalıdır (madde 62, 63, 64)

Etki analizleri ile nicel ve nitel araştırmaların yapılması yerinde bir hedef olmakla birlikte, bu çalışmaların yürütülmesinde akademik özgürlük ve veri şeffaflığı ilkelerine öncelik verilmelidir. Aksi halde, yalnızca politika tercihlerine uygun veri üretme gayesiyle şekillenen "sözde bilimsel" raporlar üzerinden yanlış stratejiler inşa edilmesi riski ortaya çıkmaktadır.

6. Dijital Şiddet Konusuna Yönelik Tanım ve Sınırlar Netleştirilmelidir (madde 65, 66, 67)

Dijital şiddet ve büyük veri temelli uyarı sistemleri gibi konular, teknoloji-politika ilişkisi açısından önemli başlıklar olsa da, bu kavramların tanımı, yasal sınırları ve uygulama zemini netleştirilmeden geliştirilen her öneri keyfî müdahalelere açık hale gelir. Erken uyarı sistemlerinin yapay zekâya dayalı olarak geliştirilmesi planlanıyorsa, bu sistemlerin algoritmik şeffaflık ve insan hakları denetimi ilkelerine uygunluğu sağlanmalıdır.

5.5. Kadının Güçlenmesi

Taslak raporda bu başlık altında yer alan öneriler, ilk bakışta kapsayıcı bir görünüm arz etse de; sahadaki gerçekliklerden, yerel idare kapasitesinden ve sosyal politikaların uygulanabilirliğinden önemli ölçüde kopuktur. Sunulan önerilerin büyük bölümü, "kadın dostu" söylemi üzerinden şekillenmiş; ancak kadınların gerçek yaşamda karşılaştığı engelleri giderme kapasitesi açısından sınırlı kalmıştır.

CEDAW Komitesinin tavsiye kararlarında da belirtildiği üzere, kayıt dışı dini evlilikler de dahil çok eşli ve çocuk yaşta evlilikleri ortadan kaldırmak için gereken tüm tedbirlerin alınması ve tüm evli kadınların ve çocuklarının haklarını güvence altına almak için tüm evliliklerin nüfus kayıt altına alınmasının sağlanması,

1. Kadının Güçlenmesi Tanımı Sosyal Politika Zemininden Uzaklaştırılmıştır.

"Kadının güçlenmesi" gibi politik önemi yüksek bir kavram, yalnızca teknik eğitim ve istihdam katılımı gibi alanlara sıkıştırılamaz. Raporun 85. ve 87. maddelerinde ifade edilen istihdam destekleri ile "ikiz dönüşüm" uyumu gibi kavramlar, reel sektörde yaşanan kayıt dışılık, işgücü piyasasındaki bölgesel dengesizlikler ve kadınlar arasındaki sosyal eşitsizlikler dikkate alınmadan önerilmiştir. Kadın istihdamına dair öneriler, yalnızca metropol merkezli planlamayla ele alınamaz; kırsal kesimdeki yapısal bakım yükü ve aileye dayalı sosyal koruma mekanizmalarının rolü görmezden gelinmiştir.

2. İŞKUR ve Yerel Yönetim Destekleri Kapasite Analizi Yapılmadan Önerilmiştir.

Taslak raporun 90. ve 91. maddelerinde İŞKUR'un mesleki programlarına, belediyelerin destekleyici rolüne yapılan atıflar, kurumsal kapasite analizi yapılmaksızın şekillendirilmiştir. Pek çok belediyede kreş hizmeti veya kadın istihdam ofisi bulunmamakta, personel açığı ve bütçe sınırlılığı sebebiyle uygulamalar kağıt üzerinde kalmaktadır. Bu nedenle, önerilen programların hangi kurumlar eliyle, hangi bütçe kalemlerinden ve nasıl yürütüleceği açıkça belirtilmeden yapılan her öneri, uygulanabilirlikten uzaktır.

3. Esnek Çalışma Modelleri ve Ebeveynlik Politikaları Geniş Etki Analizi Gerektirir.

93. ve 94. maddelerde doğum sonrası babalara izin verilmesi, esnek çalışma modelleri gibi düzenlemeler olumlu bir perspektif sunsa da; bu politikaların küçük ve orta ölçekli işletmelerde yaratacağı mali ve operasyonel yük, raporda ele alınmamıştır. Türkiye'de özel sektörde bu tür izinlerin çoğunlukla kullanılmaması, yalnızca kültürel dirençten değil; aynı zamanda kurumsal yedekleme sistemlerinin olmayışından da kaynaklanmaktadır. Ayrıca, süt izni ve doğum izni gibi uygulamaların yalnızca kadın merkezli ele alınması, sosyal politika dengesini zedelemektedir.

4. Kadın Girişimciliği Örnekleri Yeterince Analitik Sunulmamıştır.

Gaziantep örneğiyle sunulan 98. madde gibi iyi uygulama önerileri, genelleme yapılarak tüm büyükşehir belediyelerine yaygınlaştırılmak istenmektedir. Ancak iller arası gelişmişlik farkı, yerel bütçeler, STK iş birlikleri ve kadın örgütlenmeleri bakımından ciddi farklılıklar içermektedir. Bu öneriler, proje bazlı pilot uygulamalarla denenmeden ulusal ölçekte düzenlenmemelidir.

5.6. Şiddet Ve Ayrımcılık Mağdurunun Desteklenmesi Ve Şiddet Uygulayanın Rehabilitasyonu

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamındaki politika ve hizmetlerin başarısı, yalnızca mağdura yönelik desteklerin artırılmasına değil, aynı zamanda faillere yönelik sistematik, izlenebilir ve denetlenebilir müdahale programlarının varlığına bağlıdır. Ne var ki bu bölümde yer alan öneriler, söylem düzeyinde genişlik gösterse de pratikte hayata geçirilebilecek somutlukta değildir. Sosyal politika sistematiği açısından ciddi metodolojik zaaflar, uygulama güvencesi bulunmayan teklifler ve kurumsal kapasitelerin göz ardı edilmesi bu maddeleri zayıflatmaktadır.

1. Mağdura Yönelik Hizmetler Kâğıt Üzerinde Genişletilmekte, Uygulama Kapasitesi Görmezden Gelinmektedir.

99 ve 101. maddelerde kadın konukevlerine yönelik güçlendirme politikaları önerilmekte; teknolojik dönüşüm, uzaktan sağlık desteği ve psikososyal müdahale modelleri gündeme getirilmektedir. Ancak ülke genelinde konukevlerinin dağılımı dengesiz, kapasitesi sınırlı, güvenlik protokolleri ise birçok bölgede asgari düzeydedir. Teknik araçlara yönelmek, fiziksel kapasite ve personel eksiği çözülmeden, yalnızca yüzeysel iyileştirme görüntüsü sunar. Özellikle 0-6 yaş arası çocuklarıyla gelen kadınlara yönelik yatak kapasitesi, kreş desteği ve uzman personel varlığı ciddi biçimde yetersizdir.

2. Tıbbi Sosyal Hizmet ve Arındırma Merkezleri Üzerinden Sunulan Modeller Hizmet Standardizasyonundan Yoksundur.

100 ve 102. maddelerde tıbbi sosyal hizmet birimlerinin ve arındırma merkezlerinin yaygınlaştırılması savunulmakta, telesağlık uygulamaları teşvik edilmektedir. Ancak sağlık sisteminde bu hizmetlerin işlevselliği hâlâ pilot uygulama düzeyindedir. Kadın ve çocuk mağdurların ihtiyaçları ile kurumların sunduğu hizmet arasında ciddi bir uyumsuzluk söz konusudur. Sağlık Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında görev tanımlarının çakışması ve personel yetersizliği, bu tür uygulamaları sürdürülemez hale getirmektedir. Tıbbi sosyal hizmet yalnızca teknik bir süreç değil, etik, disiplinler arası ve sürekli denetime açık bir müdahale alanıdır.

3. Şiddet Uygulayanlara Yönelik Rehabilitasyon Önerileri Belirsiz ve Denetimsizdir.

103 ila 105. maddelerde şiddet faillerine yönelik psikososyal müdahale programları önerilmekte; elektronik kelepçe ile rehabilitasyonun eşgüdümlü yürütülmesi istenmektedir. Ancak bu programların yürütücüleri, denetim yöntemleri, veri güvenliği, uygulama süreleri ve somut geri bildirim mekanizmaları hakkında hiçbir detay verilmemektedir. Bugün hâlihazırda denetimli serbestlik kapsamında uygulanan "şiddet uygulayanla görüşme" protokolleri, gerek içerik gerekse etkililik açısından yetersizdir. Yeni öneriler ise var olan sorunları tekrar etmekte, çözüm üretmemektedir.

4. Şiddetin Sosyal Kök Nedenlerine Dair Hiçbir Müdahale Önerisi Sunulmamıştır.

Sosyo-ekonomik bağımlılık, işsizlik, barınma sorunu, bağımlılık, kültürel izolasyon gibi faktörler şiddeti yeniden üreten temel dinamiklerdir. Ancak raporun bu bölümünde yapısal yoksulluk, toplumsal dışlanma, eğitime erişimsizlik gibi sosyal faktörler yok sayılmış; yalnızca bireysel rehabilitasyona odaklanılmıştır. Halbuki bütüncül sosyal politika ancak çok

boyutlu müdahalelerle mümkündür. Bu sebeple yerel yönetimlerin, sendikaların, meslek birliklerinin ve üniversitelerin dahil olduğu bölgesel şiddet önleme stratejileri oluşturulmalı; bu stratejilere özgü sosyal risk haritaları çıkartılmalıdır.

5. Mevcut Kurumlar Arası Eşgüdüm Sorunu Derinleşebilir

Şiddetle mücadele alanında ASHB, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler farklı ölçekte sorumluluk üstlenmektedir. Ancak bu bölümde önerilen mekanizmaların hangi bakanlık ya da kurum eliyle yürütüleceği, hizmetin kim tarafından hangi bütçe ile hangi yasal dayanakla sağlanacağı netleştirilmemiştir. Yalnızca genelge ya da uygulama planlarıyla değil, somut ve bağlayıcı yasal çerçeveyle desteklenmeyen bu tür öneriler, uygulamada ciddi koordinasyon sorunlarına yol açacaktır.

5.7. Ailenin Güçlenmesi

Aile, yalnızca hukuki ya da biyolojik bir yapı değil; aynı zamanda toplumun en temel dayanışma birimidir. Bu gerçekliğe rağmen, raporda yer verilen politikalar, aileyi güçlendirmekten ziyade şekli ve tek tipleştirici bir yaklaşıma sıkışmaktadır.

1. Aileyi İdealleştirmek, Sorunları Görmezden Gelmektir.

106. ve 107. maddelerde ifade edilen eylem planları ve belgeler, ideal bir aile yapısı varsayımı üzerinden şekillenmiştir. Oysa Türkiye'nin farklı bölgelerinde, sosyoekonomik koşullar, konut krizi, gelir dağılımı eşitsizliği ve eğitim imkanlarındaki dengesizlikler, aile içi çatışmaları artırmakta ve destek sistemlerinin zayıflığını ortaya koymaktadır. Gerçekçi çözümler yerine süslü başlıklarla ilerleyen politikaların toplumda karşılığı sınırlı kalacaktır.

2. Danışmanlık Hizmetleri Kâğıt Üzerinde Kalma Riski Taşımaktadır.

108. ve 109. maddelerde önerilen evlilik ve boşanma danışmanlığı uygulamaları teoride olumlu gözükse de uygulamada ciddi yapısal eksiklikler barındırmaktadır. Psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve rehberlik personeli sayısı, bu hizmetlerin ülke geneline yayılmasına olanak tanımamaktadır. Ayrıca bu tür danışmanlık süreçlerinin zorunlu hâle getirilmesi, vatandaşın özel hayatına müdahale algısı oluşturabileceği gibi, mahremiyet endişelerini de beraberinde getirecektir.

3. Aileyi Güçlendirmek İstiyorsak, Aile Bireylerini Güçlendirmeliyiz.

Aile içindeki huzurun, bireylerin tek tek desteklenmesiyle mümkün olduğu unutulmamalıdır. Özellikle hane geliri düşük, barınma sorunu yaşayan, sosyal yardımlarla geçinen ya da aile içi bağımlılık ilişkilerinde sıkışmış bireyler için aile içi denge sağlanamaz.

Bu bireylerin sosyal hizmetlere erişimi kolaylaştırılmadan, aile birliğini korumak adına geliştirilen politikalar yüzeysel kalacaktır.

5.8. Afet Ve Olağanüstü Durumlarda Kadına Yönelik Şiddet Ve Ayrımcılıkla Mücadele

Türkiye, deprem kuşağında yer alan, afet sıklığı yüksek bir ülkedir. Aynı zamanda salgın hastalıklar, iklim krizinin etkileri ve göç hareketliliği gibi olağanüstü durumlara da sıklıkla maruz kalmaktadır. Bu bağlamda, kadınların korunmasına ilişkin stratejiler geliştirirken yalnızca toplumsal cinsiyet yaklaşımıyla değil, sosyoekonomik riskler, altyapı yetersizlikleri, kurumsal dağınıklık gibi temel yapısal sorunlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

1. Kadınların Ayrı Birer Grup Değil, Farklı Koşullardaki Vatandaşlar Olduğu Gerçeği Atlanmamalıdır

110. maddede "kırılgan gruplar" arasında kadınlara dair çok çeşitli tanımlamalar yer almaktadır. Fakat kadınları alt gruplara ayırarak tanımlamak, koruma politikalarının kapsamını teknik olarak genişletmek yerine, dağıtarak etkisizleştirme riski barındırmaktadır. Önemli olan, kadınları bir "sosyal hizmet nesnesi" değil, olağanüstü dönemlerde kamusal hizmetin tam muhatabı olarak gören kapsayıcı bir hizmet çerçevesinin geliştirilmesidir.

2. Araştırma ve Veri Toplama Çağrıları, Uygulamadaki Gecikmeleri Perdelememelidir

111. maddede yer alan "şiddet ve ayrımcılıkla ilgili araştırma yapılması" önerisi, neredeyse her strateji belgesinde yer alan ancak somutlaştırılamayan klasik bir yaklaşımdır. Afet dönemlerinde yaşanan toplumsal çöküş riskine karşı yapılması gereken ilk şey, saha çalışmasına dayalı, kriz anında çalışan, önceden hazır tutulan uygulamalı müdahale modelleri geliştirmektir. Araştırma süreçleri bu acil ihtiyaçların önüne geçmemelidir.

3. Kadının Katılımı Sadece Temsili Düzeyde Kalırsa Etkisiz Olur

112. madde, "yeniden yapılanma sürecine kadınların katılması" çağrısını içermektedir. Ancak bu katılımın hangi düzeyde, hangi mekanizma ile, hangi temsiliyet yapısıyla sağlanacağı belirtilmemiştir. Sahada görev alan kadın uzmanların, yerel yönetim temsilcilerinin, sosyal hizmet personelinin karar alma süreçlerine dahil edilmesi gerektiği açıkça tanımlanmadıkça, katılım yalnızca temsili bir öneri olarak kalacaktır.

4. Afet Bölgelerinde Hizmet Sürekliliği, Göstermelik Değil Operasyonel Planlamaya Dayanmalıdır

113. maddede çadır/konteyner kentlerde hizmetlerin kesintisiz sunulmasına vurgu yapılmıştır. Ancak son yaşadığımız büyük depremler göstermiştir ki geçici barınma alanlarında en temel hizmetlerin bile zamanında sağlanamaması ciddi mağduriyet yaratmıştır. Kadınların güvenliği açısından aydınlatma, internet, sağlık erişimi, WC/güvenlik noktası yerleşimi gibi unsurlar, yalnızca "planlanmalı" değil, afet öncesinde senaryo bazlı operasyonel planlara bağlanmalıdır. Aksi hâlde alınan kararlar yalnızca kamuoyuna yönelik güven verme çabası olarak kalacaktır. **30.05.2025**

Aliye TİMİSİ ERSEVER
Ankara Milletvekili

Aliye COŞAR
Antalya Milletvekili

Sevda ERDAN KILIÇ
İzmir Milletvekili

Selma Aliye KAVAF
Manisa Milletvekili

DEM PARTİ MUHALEFET ŞERHİ

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİNE DAİR MECLİS ARAŞTIRMA KOMİSYONU TASLAK RAPORUNA İLİŞKİN DEM PARTİ MUHALEFET ŞERHİ

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet, yalnızca bireysel bir suç ya da toplumsal bir "bozulma" hali değildir. Münferit olayların toplamı ya da bireysel sapkınlıklarla açıklanabilecek bir sorun olarak da görülemez. Bu şiddet, devletin ideolojik ve kurumsal yapısında kökleşmiş cinsiyetçi, patriyarkal, militarist ve muhafazakâr tahakküm sistemlerinin doğrudan sonucudur. Dolayısıyla devletin ideolojik aygıtları ve politik tercihince beslendiği ölçüde sistematiktir. Bu nedenle, kadınlara yönelik şiddeti incelemek üzere kurulan bir Meclis Araştırma Komisyonu'nun görevi, yalnızca istatistikleri sıralamak ya da yüzeysel öneriler sunmak değil; şiddeti mümkün kılan yapısal eşitsizlikleri ve kurumsal ihmalleri açıkça teşhir etmektir. Meclis Komisyonu'nun temel sorumluluğu; sorunu bu yapısallığı içinde teşhis etmek, faillerin yalnızca bireyler değil, kurumsal ve politik düzenekler olduğunu teslim etmek ve çözümü yalnızca yasa değişikliğine değil, bütünlüklü bir zihniyet, sistem ve iktidar eleştirisine dayandırmaktır. Ne yazık ki, elimizdeki Komisyon Raporu bu görevini yerine getirmekten uzaktır. Kadına yönelik şiddetin yapısal nedenlerini, devletin politik tercihleriyle bağlantısını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesinde iktidar pratiklerinin rolünü yeterince ele almayan bu Komisyon Raporu'na aşağıdaki gerekçelerle muhalifiz:

1. Cinsiyetçi Komisyon Yapısı ve Erkek Başkan Tercihi

Kadına yönelik şiddet gibi cinsiyet temelli bir toplumsal sorun üzerine kurulan bir Komisyonun başına erkek bir milletvekilinin getirilmesi, yalnızca sembolik bir hata değil; bizzat cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten bir siyasi tercihtir. Tüm itirazlarımıza rağmen AKP milletvekili Hulki Cevizoğlu'nun başkan olarak belirlenmiş olması, kadın temsiliyetine ve kadınların karar alma süreçlerindeki varlığına yönelik köklü bir direncin göstergesidir. Komisyonun başkanlığına bir erkeğin seçilmesi, kadına yönelik şiddet meselesinin erkekler eliyle "yönetilmesi gereken bir sorun" olarak görülmesinin devamıdır. Bu tutum, erkek egemen siyasi kültürün TBMM içindeki yeniden üretimidir.

2. Yapısal Nedenleri Tartışmaktan Kaçınan Yüzeysel Yaklaşım

Komisyon raporu, kadına yönelik şiddetin nedenlerini yalnızca bireysel hatalara, kültürel alışkanlıklara veya aile içi iletişimsizliklere indirgemekte; sorunun toplumsal, yapısal ve kurumsal boyutlarını görmezden gelmektedir. Oysa:

- Erkek egemen yargı düzeni,
- Sistematik cezasızlık,
- Kolluk şiddeti,
- Aileci muhafazakâr ideoloji,
- Diyanet'in kadınları ikincilleştiren söylemleri,
- Yoksulluk ve güvencesizlik,
- Göçmen kadınların statüsüzlüğü,
- Sistemli çatışmacı şiddet politikaları ve militarizm

kadına yönelik şiddetin doğrudan nedenleri arasındadır. Bütün bu sistematik baskı alanlarının görmezden gelinmesi, raporun siyasal iktidarın çizdiği sınırları aşmayan, dolayısıyla çözüm üretmekten uzak bir metin olmasına yol açmıştır. Mevcut iktidarın ideolojik çizgisi doğrultusunda aileci bir dil benimsenmiş, kadınlara yönelik şiddet "aile içi" sorunlara indirgenmiştir. Bu yaklaşım sorunun yalnızca semptomlarıyla ilgilenmekte, asıl nedenleri ısrarla görmezden gelmektedir.

3. İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Eleştirisi Göz Ardı Edilmiştir

Rapor, Türkiye'nin 20 Mart 2021 tarihinde İstanbul Sözleşmesi'nden bir gece yarısı kararnamesiyle çekilmesini, herhangi bir değerlendirmeye tabi tutmaksızın pas geçmektedir. Oysa bu çekilme:

- Anayasa'ya ve usul hukukuna aykırıdır,
- Kadınlara ve LGBTİ+'lara yönelik şiddeti önleme yükümlülüğünün ortadan kaldırılmasıdır,
- Kadınların kazanılmış haklarının devlet eliyle geri alınmasıdır.

Rapor, Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin kadınlar açısından yarattığı ağır sonuçları tali bir mesele gibi ele almış; bu geri çekilmenin yarattığı meşruiyet krizine ve kadın cinayetlerinin artışındaki etkisine dair gerekli vurguyu yapmamıştır. Oysa ki Komisyonun kendisi, Sözleşme'nin geri çekilmesinin ardından kurulan bir mekanizma olarak bu meseleyi merkezine almalıydı. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmenin ardından kadına yönelik şiddet verilerinde dramatik artışlar yaşanmış; devletin kadınları koruma yükümlülüğü fiilen askıya alınmıştır. Bu gelişmenin görmezden gelinmesi, yalnızca tarihsel bir sorumsuzluk değil; şiddetle mücadele iradesinin samimiyetsizliğini de göstermektedir.

4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yerine "Aile" Odaklı Bir Dil Tercih Edilmiştir

Rapor'da sıkça "ailenin güçlendirilmesi", "aile değerlerinin korunması", "kadının aile içindeki rolü" gibi ifadeler kullanılmakta; bu da devletin aile merkezli muhafazakâr toplumsal yeniden üretim politikasını meşrulaştırmaktadır. 2025 yılının "Aile Yılı" ilan edilmesiyle

birlikte hız kazanan aile merkezli politikalar, Komisyon raporuna da damgasını vurmuştur. "Kadının güçlendirilmesi" söylemi dahi, aile içinde kadının işlevselleştirilmesine indirgenmiş, birey olarak kadın hakları geri plana atılmıştır. Kadının hak öznesi bir birey olarak değil, yalnızca eş ve anne kimliğiyle temsil edildiği bu yaklaşım:

- Kadının yaşam hakkını aile bütünlüğüne feda etmektedir,
- Kadına yönelik şiddetin kaynağı olan patriyarkal yapıyı meşrulaştırmaktadır,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını sistemli biçimde dışlamaktadır.

Oysa toplumsal cinsiyet eşitliği, yalnızca şiddetin önlenmesi için değil, kamusal alanın demokratikleştirilmesi için de vazgeçilmezdir.

5. Raporun Tespit Ve Öneriler Bölümü Eksik Ve Kimi Yönleriyle Hatalıdır

- **Şiddet İçermeyen Aile Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Müessesesi:** Şiddet içermeyen aile uyuşmazlıklarında arabuluculuk müessesesinin getirilmesi gerektiğine ilişkin öneri yeterli bir tartışmanın ürünü olarak ortaya çıkmamıştır. Kadınların evliliklerinde sıklıkla psikolojik, ekonomik, cinsel ya da fiziksel şiddet biçimlerinden birine ya da birkaçına maruz kaldığı düşünüldüğünde, şiddet içermeyen şartının hangi durumları kapsadığı net olmamakla beraber kadınların uzun ve zorlu boşanma süreçlerinin yarattığı hak ihlallerinden kurtulmak adına boşanmada şiddet iddialarından vazgeçmek zorunda kalabilecekleri açıktır. Arabuluculuk süreci, bu şiddeti görünmez kılabileceği ya da şiddet uygulayan tarafla "uzlaşmayı" teşvik edebileceği yönüyle değerlendirilmelidir. Arabuluculuk müessesesinin öne çıkan yönünün uyuşmazlıkların hızla sonlandırılması olduğu bilinirken, kadınların nafaka, mal paylaşımı, velayet gibi haklarından kolayca vazgeçmelerine neden olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Neticede komisyonda arabulucuk kurumuna ilişkin yeterli, verimli, sorunlara yanıt üreten bir çalışma yapılamadığından sonuç önerisi olarak kabulü mümkün değildir.
- **Boşanma Aşamasındaki Tarafların Çift Terapisi/Aile Danışmanlığına Yönlendirilmesi:** Diğer yandan bir başka maddede de boşanma aşamasındaki tarafların çift terapisine/aile danışmanlığına/boşanma danışmanlığına yönlendirilmelerine ilişkin düzenleme önerildiği görülmektedir. Kadınların şiddet içeren bir evliliği sonlandırmaya karar verip boşanma davası açmasının ne denli toplumsal zorlukların aşılmasıyla gerçekleşebildiği, erkeklerin bu aşamada dahi şiddet uygulamaya -arttırarak- devam ettiği gerçeği göz ardı edilemez. Boşanma aşamasındaki taraflara aile danışmanlığı önermek; evliliği sonlandırma kararı alan kadınların iradesini tanımamak, kadınları evliliği "kurtarmaya" ikna etmeye

çalışmak, ailenin birlikte kalmasını öncelemek ve kadınları şiddet içeren evlerde kalmak üzere baskı altına almak anlamına gelir. Kadının boşanma kararını meşru bir kişisel tercih olarak değil, "onarılması gereken bir hata" gibi gören ve aile birliğini sağlamayı kadınların yaşamlarından üstün tutan bu yaklaşımı kabul etmek mümkün değildir.

- **Dijital Medya Alanının Denetimi ve "Kadın ve Aile Dostu İçerik" Sembolü:** Sosyal medya, video paylaşım siteleri ve çevrimiçi topluluklar gibi dijital medya alanına giren birçok platformun daha etkin bir şekilde denetiminin yapılması yönündeki öneri kadınlara yönelik şiddet söylemlerine karşı denetleme yapılması şeklinde tanımlansa da "sansürcülük" riski ve Türkiye'deki mevcut otoriter eğilimler göz önüne alındığında ciddi şekilde sorgulanmalıdır. İfade özgürlüğüne yönelik saldırıların sık sık gündem olduğu koşullarda, bugüne kadar gerçekleşen sosyal medya kısıtları, erişim engelleri gibi uygulamaların tamamının iktidara muhalif içeriklere, feministlere ve LGBTİ+lara yöneldiği gerçeği de düşünüldüğünde dijital platformların RTÜK tarafından denetlenmesi önerisinin kadınlar lehine olmayacağı öngörülebilir. Ayrıca kadınlara yönelik şiddet söylem ve eylemlerinin bireysel değil, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan sistematik bir sorun olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla kullanıcıların oluşturdukları içeriklere tek tek müdahale etmesinin ötesinde yaklaşımlar geliştirmek gerektiği açıktır. RTÜK tarafından hazırlanmış olan akıllı işaretlere "kadın ve aile dostu içerik" sembolü eklenmesini önermek ise abesle iştigaldir. Raporun tümüne hakim olan bu yaklaşım kadınların şiddet gördüğü başlıca toplumsal birim olan "aile"yi eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutmamakta ısrar etmektir. Ancak kadınların en çok şiddet gördükleri erkeklerin eşleri olduğunu, ailenin yüceltilmesinin kadınları şiddet içeren hanelerde kalmaya zorladığını hatırlatıyoruz.
- **Kadın Tıbbi Destek Merkezleri Kurulması:** Cinsel saldırı suçu mağduru olan kadınların muayene işlemlerinin gerçekleştirildiği "Kadın Tıbbi Destek Merkezleri"nin kurulmasına, işleyişine ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesine ilişkin yasal düzenleme yapılması önerisi ise eksiktir. Mevcut kadın tıbbi destek birimlerinin işleyişine ilişkin sorunlar, merkezlerin bilgisinin kadınlar tarafından erişilebilir olmaması gibi sorunların üzerinden atlanmasının yanı sıra İstanbul Sözleşmesi'nin 25'inci maddesinde yer alan devletlere şiddet mağdurlarının "tıbbi ve adli tıp muayenesi yapmak, travma desteği ve danışmanlık

hizmetleri sağlamak üzere uygun, yeterli sayıda ve kolayca erişilebilen, tecavüz kriz merkezleri veya cinsel şiddet sevk merkezleri oluşturma" yükümlülüğüne uygun çalışmalar yapılmasına yer verilmemesi hatalıdır. Kadınların cinsel sağlık bilgisine erişememesi, kürtaj hizmetlerine ulaşamaması ve devlet hastanelerinin kürtajı fiilen yapmaması gibi sağlık politikaları, sadece birer sağlık hakkı ihlali değil; aynı zamanda erkek şiddetini doğrudan ve dolaylı olarak pekiştiren yapısal sorunlardır. Cinsel sağlığa erişim alanındaki kadına şiddetle ilişkili meseleler, iktidarın aileci ve kadınları doğurma baskısı altına alan politikalarının sıklaştığı içinden geçtiğimiz dönemde daha da önem kazanmaktadır. Komisyon raporunun tespit ve önerilerinde bu politikaların kadına şiddetle mücadeleye zarar verdiğine değinilmediği gibi mevcut sistemsel cinsel sağlık sorunlarına ve kürtaja erişememe problemine de yer verilmemiştir.

- **Eğitim Alanında Dini Değerlerin Kazandırılması:** Eğitim alanındaki önerilerde kadına şiddetin önlenmesi için çocuklara "dini" değerlerin kazandırılmasının tavsiye edilmesi kabul edilemez. Bu öneri, erkek şiddetin nedenlerini yanlış teşhis etmekle birlikte çözüm olarak sunulan aracın da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretme riski taşıdığını görmezden gelmektedir. Kadına yönelik şiddet; erkeklerin din bilgisinden yoksun olmalarından değil, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden, erkek egemen normların ve güç ilişkilerinin sürekliliğinden kaynaklanır. Türkiye'de uygulanan din eğitiminin geleneksel aile yapısını ve erkek egemen cinsiyet rollerini yeniden ürettiği, kadınların ikincil konumunu meşrulaştırdığı düşünüldüğünde erkek şiddetine karşı din eğitimi önerilmesi hatalıdır.
- **Kadınların İstihdama Katılımı ve Esnek Çalışma Politikaları:** Kadınların istihdama katılımı artırmak amacıyla iş ve aile yaşamı uyumlaştırılması, esnek çalışma politikaları geliştirilmesi önerisi kadınların ücretli emek gücü olarak ikincil konumlarını pekiştirmekte ve cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmektedir. Esnek çalışma biçimi daha düşük ücret, daha az sosyal güvence ve daha az terfi imkânı anlamına gelir ve kadınları istihdamın güvencesiz, düşük statülü ve düşük ücretli alanlarında yoğunlaştırır. Bölümün diğer maddelerinde her ne kadar çocuk, yaşlı bakımının kamusal imkanlarla gerçekleştirilmesi önerileri yer alsa da bu madde ile bakım işlerinin esasen kadınlara yüklendiği anlayışın sürdürüldüğü görülmektedir. Aile ve iş yaşamının uyumlulaştırılması politikaları, bakım işinin kendisini toplumsallaştırmak (kamusal kreşler, yaşlı bakım hizmetleri gibi) yerine kadınların

bu yükle düşük ücretli, esnek, güvencesiz çalışarak baş etmesini sağlamaya yöneliktir. Bu yaklaşımın kadınların ikincil konumlarını pekiştirdiği ve erkek egemenliğini güçlendirdiği açıktır. Kadınların güvenceli-sigortalı istihdama katılımının arttırılması, eşit işe eşit ücret hakkının sağlanması, iş yerinde cinsel taciz ve mobbingin önlenmesi, sendikalaşma hakkının kullanımı önündeki engellerin kaldırılmasıyla kadınların sendikalaşmasına teşvik gibi acil önlemlerin görmezden gelinerek kadınların aile içerisindeki konumlarıyla ücretli emek piyasasındaki yerlerinin belirlenmesini öngören bu yaklaşım kabul edilemez.

6. Kürt Kadınların ve Göçmen Kadınların Şiddet Deneyimlerine Yer Verilmemiştir

Kadına yönelik şiddet, Kürt kadınlar için yalnızca ev içi ya da toplumsal şiddetle sınırlı değildir. Kadına yönelik şiddetin etnik, sınıfsal ve bölgesel farklılıklar üzerinden çok boyutlu analiz edilmesi gerekirken, Kürt kadınların çatışmacı politikalardan dolayı maruz kaldığı şiddet uygulamaları raporda yer almamaktadır. Aynı şekilde göçmen ve mülteci kadınların karşı karşıya olduğu yapısal ayrımcılık da görünmez kılınmıştır.

7. LBT (Lezbiyen, Biseksüel, Trans) Kadınlar ve Şiddet Deneyimleri Yok Sayılmıştır

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yalnızca heteroseksüel kadınlar üzerinden tanımlayan rapor, LBT (Lezbiyen, Biseksüel, Trans) kadınları şiddet deneyimleri bakımından tümüyle yok saymıştır. Oysa özellikle trans kadınlar, hem toplumsal hem de kurumsal şiddete daha yoğun şekilde maruz kalmaktadır. Komisyon raporunda, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılığa dair tek bir cümle dahi yer almamaktadır. Trans kadınların sistematik olarak maruz kaldığı:

- Sistemli şiddet politikası,
- Cezaevlerinde işkence,
- Kimliksizleştirme ve zorla heteronormatif tedavilere maruz bırakılma,
- Hormona erişim zorluğu,
- Konut, eğitim, sağlık ve istihdam alanlarında dışlanma

hiçbir biçimde konu edilmemiştir. Bu yok sayış, yalnızca ihmal değil, aynı zamanda LGBTİ+ karşıtı iktidar politikalarının Komisyon raporuna yansımasıdır. Komisyon, LGBTİ+'lara yönelik ayrımcı, ötekileştirici politikaların sorumluluğunu tartışmaktan kaçınmıştır.

8. Erkek Devlet Şiddeti, Erkek Adalet ve Cezasızlık Eleştirisiz Bırakılmıştır

Kadına yönelik şiddet sadece bireylerin değil, sistemli şiddet politikalarının da bir ürünüdür. Raporda:

- Kolluk güçlerinin şiddeti,
- Gözaltında cinsel taciz,
- Cezaevlerindeki çıplak arama,
- Yargıdaki erkek egemen yorumlar,
- Cezasızlık ve "iyi hal" indirimleri

hiçbir biçimde tartışılmamıştır. Oysa erkek adalet, kadınlar için adalet üretmemektedir. Faillerin cezasız bırakılması, devletin kadınları değil erkekleri koruduğunu göstermektedir. Kadına yönelik şiddetin yargı eliyle cezasız bırakılması, faillerin sistematik olarak korunması ve "iyi hal" gibi gerekçelerle indirilen cezalar ciddi bir toplumsal sorunken, rapor bu meseleye üstünkörü ve yüzeysel yaklaşmıştır.

9. Popüler Kültüre Teslimiyet ve Gözbağcılık

Komisyona bilgi sunması için çağrılan kimi kişilerin, alan uzmanı olmaktan çok medya temsiliyetine sahip figürlerden oluşması; meselenin ciddiyetini gölgeleyen, teknik bilgi ve kurumsal deneyim yerine popüler söylemlerle süreç yürütmeye çalışıldığını gösteren bir başka örnektir. Kadına yönelik şiddet, sabah kuşağı programlarında magazinleştirilen bir "trajedi" değil; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, patriyarkanın, militarizmin, muhafazakâr aile ideolojisinin ve kapitalist sömürü ilişkilerinin ürettiği çok katmanlı bir sorundur. Bu sorunun çözümü, sadece bireysel davranış değişikliğiyle değil, politik ve yapısal dönüşümlerle mümkündür.

10. LGBTİ+'lara ve Feministlere Yönelik Ayrımcı Söylemler

Komisyon toplantıları süresince LGBTİ+lara ve feminist kadınlara yönelik ifade edilen ötekileştirici, ayrımcı, hedef gösteren söylemler, Komisyonun tarafsızlığını ve kapsayıcılığını ortadan kaldırmıştır. Bu söylemler:

- Anayasa'nın eşitlik ilkesine,
- Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerine (özellikle CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi'ne),
- Temel insanlık değerlerine aykırıdır.

Feminist kadınlar ve LGBTİ+ aktivistler, şiddete karşı mücadelede en önde yer almakta, en çok bedel ödeyen gruplardan biri olmaktadır. Bu grupların yok sayılması ya da açıkça hedef gösterilmesi, şiddetin yeniden üretildiği anlamına gelir. Bu tür beyanlar sadece şiddeti meşrulaştırmakla kalmamakta, aynı zamanda var olan ayrımcı ve ötekileştirici iklimi

de körüklemektedir. Şiddetle mücadele edilmesi gerekirken, şiddetin hedefi olan kesimlere yönelik söylemler üretilmiş olması kabul edilemezdir.

11. Feminist Kurumlar ve Bağımsız Kadın Örgütleri Dışlanmıştır

Kadın mücadelesinin en dinamik bileşeni olan feminist örgütlerin, baroların, tabip odalarının, sendikaların kadın yapılarının rapora katkısı ya hiç alınmamış ya da cılız düzeyde değerlendirilmiştir. Kadına yönelik şiddetle mücadele yalnızca yasalarla değil, aynı zamanda yıllardır sahada direnen, dayanışma ağı kuran, şiddete karşı politik mücadele yürüten kadın örgütlerinin katkılarıyla mümkündür. Bu çerçevede komisyona çağrılarak dinlenilmesini talep ettiğimiz:

- Cinsel Şiddetle mücadele Derneği (CŞMD)
- Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD)
- Engelli Kadın Derneği (ENG-KAD)
- Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK)
- TevgerAJinên Azad (TJA)
- Kadın Dayanışma Vakfı
- Kadın Zamanı Derneği
- Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ)
- Kadınlara Hukuki Destek Merkezi (KAHDEM)
- Kadın Koalisyonu
- Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)
- Kadın Savunma Ağı
- Aralık Feminist Kolektif
- Kadınlar Birlikte Güçlü Platformu
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
- Rosa Kadın Derneği
- Star Kadın Derneği
- İnsan Hakları Derneği
- Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF)
- Uluslararası Göçmen Kadınlar Dayanışma Derneği (UGKDD)
- Mimoza Kadın Derneği
- Havle Kadın Derneği
- Özgürlük İçin Hukukçular Derneği
- Çağdaş Hukukçular Derneği
- Kesk Kadın Sekteterliği

- DİSK Kadın Komisyonu
- Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu
- GALA-DER
- Kaos GL Derneği
- Pempe Hayat Derneği
- RomaniGodi Derneği
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu
- Listag Derneği
- Spod Derneği
- Türk Tabipler Birliği Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu

gibi yapılar sürece dâhil edilmeden hazırlanan bir rapor, eksiktir ve gerçek yaşamın bilgisinden kopuktur. Kadına yönelik şiddetle mücadelede en etkili rolü üstlenen bu yapıların çağrılmaması yalnızca ihmalkârlık değil; aynı zamanda siyasal iktidarın muhalif toplumsal kesimlere yönelik sistematik dışlama politikasının uzantısıdır.

Defaten toplantılara davet edilmelerini önermemize rağmen komisyon çalışmalarına katkı sunmaları engellenen bazı kurumların talep, öneri ve eleştirilerini raporda kayıt altına almayı görev olarak görmekteyiz.

Kadınların Her Türlü Şiddet Ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi Ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu hakkında Mor Çatı Görüşü

Komisyonun çalışma yöntemine bakıldığında, alanda deneyimli kadın örgütlerinin dahiliyetinin sınırlı olduğu ve hayata geçirdikleri uygulamaların raporda yer bulamadığı görülmektedir. 1990 yılından bu yana kadına yönelik şiddet alanında çalışan ve Türkiye'deki tek bağımsız kadın sığınağını işleten Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olarak bilgi ve deneyimimizin bu raporda yer bulmamasının temel bir eksiklik olduğunu düşünüyoruz. Mor Çatı'ya maruz kaldıkları şiddet nedeniyle ulaşan kadınların, şiddetle mücadele mekanizmalarındaki deneyimleri ise bizlere sistemdeki eksik ve sorunlara dair bilgi sunuyor. Dahil edilmeyişimiz, sayfalarca anlatılan kurum uygulamalarının kadınlar tarafından nasıl deneyimlediğinin bağımsız bir gözle değerlendirilmesinin eksik kalmasına neden olmuştur.

Kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucudur. Çalışmada bu anlayışın eksikliği, şiddeti kavramaya ve böylelikle çözüm getirmeye dair temel bir eksiklik yaratmaktadır. Özellikle ailenin güçlendirilmesine yapılan vurgu, aileci politikaların kadınlar üzerindeki etkisinin görülmediğini açığa çıkarmaktadır. Bağımlılık sorununun kadına yönelik

şiddet bağlamında ele alınması ise, şiddet uygulayan erkekleri belli profillere indirgemek, şiddetin temel kaynağı olan cinsiyet eşitsizliğini görmezden gelmek, şiddetin saygın/güçlü erkekler de dahil olmak üzere sıradan erkekler tarafından uygulanabildiği gerçeğini yok saymak ve damgalama riski taşımaktadır.

Tespit ve öneriler hakkındaki görüş ve önerilerimiz aşağıda listelenmiştir:

3. Şiddet uygulayanın, hakkında 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararını tebellüğden kaçınmasını önlemeye yönelik tedbirler artırılmalıdır.

Öneri: ek olarak kadınların deneyimleri 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir sürelerinin kısaldığını, kimi zaman hakimlerin tedbir kararı vermek için Kanunda yer almayan şekilde kanıtlar istediğini, tedbir kararları olduğu sürece şiddet gerçekleşmedi diyerek yeni tedbirlerin verildiğini göstermektedir. Bunlar göz önünde bulundurularak Kanun'a aykırı uygulamanın önüne geçecek mekanizmalar geliştirilmelidir.

5. 6284 sayılı Kanun kapsamında; şiddet uygulayan hakkında "uzaklaştırma kararı" veya şiddet mağduru hakkında "gizlilik kararı" veya "barınma yeri sağlanması kararı" 886 verilmesi halinde şiddet mağdurunun korunması bakımından, şiddet uygulayanın çocukları ile kişisel ilişkisinin ne şekilde sağlanacağına yönelik düzenleme yapılmalıdır.

Öneri: Şiddet uygulayan baba, çocuk açısından güvenli bir ebeveyn değildir; hem çocuğun güvenli yaşam alanını zedelemekte hem de anneye yönelik şiddetiyle korku kaynağı olmaktadır. Şiddet uygulayanın çocukları ile kişisel ilişkisinin sağlanması konusunda öncelik aile odaklı yaklaşımdan ziyade (aileyi öncelemek adına şiddeti yok sayan ve riske açık) çocuğun üstün yararı ve güvenliği olmalıdır. Çocuğun üstün yararı ilkesi şiddet faili babanın uyguladığı şiddetin çocuklar üzerindeki etkisi, çocukları kadın üzerinde şiddet uygulama aracı olarak kullanma ihtimali, çocuklara uyguladığı şiddet ve hatta çocukların şiddet uygulayan baba tarafından öldürülmesi durumları bağlamında değerlendirilerek öncelik babayla kişisel ilişki kurmaktan ziyade çocuğun güvenliği olmalıdır.

7. Kadın konukevlerinden hizmet alan şiddet mağdurunun beraberindeki 12 yaşından büyük erkek ya da engelli çocuğunun birlikte kalabilecekleri barınma imkânlarının sağlanmasına yönelik mevzuatta düzenleme yapılmalı ve gerekli tedbirler alınmalıdır.

Öneri: 18 yaş altı herkesin çocuk olduğu ilkesi ile kadın sığınaklarında kadınların 12 yaş üstü oğlan ya da engelli çocukları ile kalabilmeleri gerekmektedir. Bu kadınların ihtiyaçlarının barınma değil sığınak olduğu gerçeğinden hareketle pek çok kadını sığınak desteği almaktan alıkoyan sığınaklara kabullerdeki bu ayrımcı uygulama sonlandırılmalıdır.

Şiddet yaşamış ancak kendi başına yaşamını sürdürebilecek durumda olan kadın ve çocukların sığınma değil, barınma ihtiyacı varsa; bu durumda barınma desteği ile kadının iş bulup sürdürebilmesi için gerekli güçlenme desteğinin SHM ve ŞÖNİM'ler tarafından sağlanması, kadınların acil ihtiyaçları arasındadır.

8. Şiddet mağduru engelli kadınların, engellerine uygun şekilde hizmet alabilecekleri ve aynı zamanda şiddet riskinden korunabilecekleri uzmanlaşmış engelli hizmet birimleri oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

Öneri: Tüm sığınak ve danışma merkezleri engelli kadınların erişimlerine uygun olarak düzenlenmelidir. **Sığınak ihtisaslaştırma, kadınları ayrıştıran bir yaklaşımla yürütülmemelidir.**

10. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet eylemlerinin var olup olmadığı gibi somut olayın özelliğini göz önünde bulunduran hâkimin takdir hakkı saklı salmak kaydıyla; boşanma davalarında çiftlerin; birbirlerini anlayabilmeleri, boşanma sürecini sağlıklı yürütebilmeleri ya da süreci yeniden değerlendirebilmelerini teminen çift terapisine/aile danışmanlığına/boşanma danışmanlığına yönlendirilmelerine ilişkin düzenleme yapılmalıdır.

Öneri: Çiftlerin istemeleri durumunda bahsi geçen terapi desteklerine erişebilecekleri gerçeğini göz önünde bulundurarak bunun boşanmayı zorlaştıran bir yaklaşıma dönüşmemesi adına bu yönde düzenleme yapılmamalıdır.

13. Şiddet içermeyen aile uyuşmazlıklarında aile bireylerinin yargı süreçlerinde yıpranmasını önlemek amacıyla aile hukukunda, gerekli güvenlik önlemleri ve uzman personel desteği sağlanmak suretiyle arabuluculuk müessesesi getirilmelidir.

Öneri: "Şiddet içermeyen" aile uyuşmazlıkları ifadesi, özellikle kadınların maruz kaldığı psikolojik, ekonomik şiddet gibi bazı şiddet biçimlerini göz ardı etme riskini taşır. Öneride geçen "gerekli güvenlik önlemleri" ifadesi ise, aslında fiziksel şiddet riskinin varlığına işaret ediyor ve önerilen arabuluculuk mekanizmasıyla çelişiyor. Ev içi şiddet, yalnızca bir 'aile uyuşmazlığı' olarak değerlendirilemez. Arabuluculuk müessesesi, güç dengesizliğinin mevcut olduğu aile kurumunda kadının maruz kaldığı şiddetin görülmemesine sebep olabilir, başvurulmamalıdır.

20. Kadına ve çocuğa yönelik şiddetle etkin mücadele edilebilmesi amacıyla kadına ve çocuğa yönelik işlenen şiddet suçlarında cezalar artırılmalıdır.

Öneri: Kadınlara ve çocuklara yönelik suçlarda sorun cezaların süresi değil cezasızlıktır. Ceza artırmak yerine, etkin soruşturma ve kovuşturmanın yanı sıra, yargılamanın adil bir biçimde yapılmasına yönelik önlemler alınmalı, yasada öngörülen cezalar olduğu gibi

uygulanmalı; suçlar yaptırımsız bırakılmamalı, verilen cezalar infaz edilmeli ve cezalar, göstermelik para cezalarına ya da erken salıvermelere dönüştürülmemelidir. Haksız tahrik ve iyi hal indirimi uygulamalarına sınırlama getiren 2022 yılında yapılan Ceza Kanunu değişikliği etkili şekilde uygulanmalıdır. Ceza artırımı, hakimlerde suça orantısız ceza algısını pekiştirerek cezasızlığa neden olmaktadır.

22. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenensuçlarda, failin işlenen suç ile orantılı olarak cezalandırılmasına ve hapis cezasının infazı sırasında uygun tedavi programlarına katılmasının zorunlu hale getirilmesine ilişkin mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.

Öneri: Cinsel şiddet failleri için tedavi programı önerilmesi, şiddetin eşitsizlikten meydana gelen yapısını görünmez kılmakta, şiddet uygulamayı bir ruh sağlığı ya da öfke kontrolü sorununa indirgemektedir. Ayrıca faillerin bu gibi zorunluluklarla katıldığı programlarda yaklaşım, tutum ve davranış değişikliği göstermesi mümkün değildir. Cinsel şiddet yargılamalarında süreç çok uzun sürmekte, özellikle eğer hemen şikayetçi olunmadıysa kadınlar için maruz kaldıkları şiddeti ispat ve failin ceza alması çok zorlaşmaktadır. Şiddete maruz kalan açısından adalet duygusunun tesisi için yargılama süreci düzenlenmelidir.

29. Önleyici çalışmalarda eğitim alanının öncelikli olduğu göz önünde bulundurularak tüm yaygın öğretim kurumlarında erken gelişim dönemlerinden itibaren çocuklara ve gençlere yönelik kadın ve erkek eşitliği, empati, iletişim becerilerini geliştirme, problem çözme teknikleri, stres yönetimi ve öfke kontrolü eğitimleri verilmeli; pedagojik yöntemlerle ahlaki, insani, dinî ve hukuki değerlerin çocuklara ve gençlere kazandırılması sağlanmalıdır. Şiddetsiz eğitim kültürü için eğitimci, idareci, aile ve öğrenci iş birliği odağa alınmalıdır.

Öneri: Önleyici çalışmalar ancak toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımıyla mümkündür. Çocuklara erken yaşlardan itibaren kapsamlı cinsellik eğitimi sunmak, önleyici çalışmaların temelini oluşturur. Çocuklara dini değerleri iletmek eğitim sisteminin görevi olmadığı gibi kadına yönelik şiddetle mücadele ile ilgisi yoktur.

44. Kadın konukevlerinde sürdürülen ihtisaslaşma çalışmalarına devam edilmeli; kadın konukevlerinin yaygınlığının ve erişilebilirliğinin artırılmasına yönelik uygulamalar güçlendirilerek sürdürülmelidir.

Öneri: Kadın sığınaklarında ihtisaslaşma ancak kadınların ve çocukların farklı ihtiyaçları (örneğin şiddetsiz yaşam kurmak için ihtiyaç duydukları sürece odaklı) üzerinden düşünüldüğünde anlamlıdır. Mevcut ihtisaslaşma pratikleri kadınların ihtiyaçlarını değil kadınları ayrıştıran bir yaklaşımla sürdürülmektedir.

47. İlgili kurumlarca toplanan veriler, kadın konukevlerinde kalan kadınların yaklaşık yarısının "barınma" ihtiyacını karşılamak amacıyla konukevi hizmetinden faydalandıklarını göstermektedir. Şiddet mağduru kadınlara etkin hizmet verilmesini teminen barınma amacıyla başvuran kadınlara sunulacak konukevi hizmetinin belediye kadın konukevleri vasıtasıyla sunulması sağlanmalıdır.

Öneri: Sığınakları kadınların maruz kaldıkları şiddet nedeniyle geçici olarak kaldıkları, şiddetten uzak ve bağımsız bir yaşam kurmak için ihtiyaç duydukları sosyal, psikolojik, hukuki vb. destekleri alabilecekleri yerlerdir. Kadınlar şiddet nedeniyle barınma sorunları yaşayabilseler de bu ihtiyaca sığınak dışında bir çözüm bulunmalı, osyal politikalar buna göre düzenlenerek geçiş evleri, sosyal konut gibi modeller üzerine çalışma yürütülmelidir.

100. Şiddet mağdurunun iyilik halinin bütüncül olarak ele alındığı ve ekip halinde sağlık hizmeti sunulan Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri'nin yaygınlaştırılması sağlanmalı ve bu birimlerde uzman personel istihdamı artırılmalıdır.

Öneri: Tıbbi sosyal hizmet birimlerinin hastanedeki tüm personel tarafından bilinir olması, mekânsal olarak da kadınların mahremiyetini koruyarak görüşme yapmaya uygun olması ve bulunduğu sağlık kuruluşunun çalışma saatleri boyunca faal olması gerekmektedir. Sağlıkta kadına yönelik şiddet uygulamalarının standartlaştırılarak özel hastanelerde de kadına yönelik şiddet vakalarıyla çalışacak sosyal hizmet birimlerinin zorunlu olması sağlanmalıdır. Tıbbı Sosyal Hizmet Birimleri ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşları bünyesindeki sosyal hizmet birimleridir. Birinci basamak sağlık kuruluşlarında da kadına yönelik şiddet alanında uzmanlaşmış sosyal hizmet uzmanlarının bulunması ihtiyacı bulunmaktadır.

103. Kadına yönelik şiddetle mücadelede önleyici tedbirlerde ve politikalarda şiddet uygulayanların rehabilitasyonuna ilişkin uygulamalara ve stratejilere geniş yer verilmesi sağlanmalıdır

104. Şiddet uygulayan bireylerde beklenen davranış değişikliğinin geliştirilmesi ve şiddet döngüsünün kırılması için şiddet uygulayanların profillerinin analiz edilmesine ve ihtiyaca uygun olarak yapılandırılmış psikososyal müdahale modelinin geliştirilmesine yönelik ASHB tarafından başlatılan çalışma tamamlanarak, bütüncül müdahale sistemi ivedilikle hayata geçirilmelidir.

105. Hakkında uzaklaştırma, yaklaşmama ve elektronik kelepçe kararları bulunan şiddet faillerinin, eş zamanlı rehabilitasyon programlarına katılmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

103, 104 ve 105 ortak öneri: Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini temel almayan ve ayrımcılığı görmezden gelen bir yaklaşımla yürütülen rehabilitasyon çalışmaları etkili bir çözüm sunmaz. Sadece öfke kontrolü sağlamak amacıyla hazırlanan programlar, şiddetin toplumsal eşitsizlikten kaynaklanan yapısını görünmez kılmakta ve şiddet eylemini bir ruh sağlığı ya da bireysel öfke sorunu olarak indirgemektedir. Ayrıca, faillerin zorunlu olarak katıldıkları bu tür programlarda gerçek bir tutum, yaklaşım ve davranış değişikliği göstermeleri de mümkün değildir. Bu gibi sonuç göstermeyecek çalışmalara kaynak ayırmak yerine, çocuk yaştan itibaren toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalık yaratacak çalışmalara öncelik verilmeli, kadınları güçlendirecek çalışmalara kaynak ayrılmalıdır.

Kadınların Her Türlü Şiddet Ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi Ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu hakkında Kadının İnsan Hakları Derneği Görüşü

Tespit ve öneriler hakkındaki görüş ve önerilerimiz aşağıda listelenmiştir:

4.6284 sayılı Kanun kapsamında lehine tedbir kararı verilen şiddet mağdurunun tedbir uygulanmasından vazgeçtiği durumlarda hâkimin nasıl bir yol izlemesi gerektiği hususunda Kanun'a açık bir hüküm eklenmelidir.

Öneri: Lehine koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilmiş olan kadının, tedbirin uygulanmasından kendi isteğiyle vazgeçmesi hâlinde hâkim, faile ilişkin risk durumu ve kamu düzeni üzerindeki etkileri de göz önünde bulundurularak kamu adına re'sen tedbirlerin devamına karar vermelidir.

8.Şiddet mağduru engelli kadınların, engellerine uygun şekilde hizmet alabilecekleri ve aynı zamanda şiddet riskinden korunabilecekleri uzmanlaşmış engelli hizmet birimleri oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

Öneri: Şiddet mağduru engelli kadınların destek hizmetlerine erişiminde karşılaştıkları çoklu ayrımcılık göz önünde bulundurularak, bu hizmetlerin engellilik durumlarına uygun şekilde yapılandırılması zorunludur. Bu kapsamda, ŞÖNİM ile merkezi ve yerel yönetimlere bağlı kadın konukevleri, tüm engel gruplarını kapsayacak biçimde fiziksel erişilebilirlik standartlarına kavuşturulmalı; işitme, görme, zihinsel ve ortopedik engellilere uygun iletişim araçları ve düzenlemelerle desteklenmelidir. Aynı zamanda, personelin engelli bireylerle etkili ve kapsayıcı iletişim kurabilecek biçimde eğitilmesi sağlanmalı; şiddet

mağduru engelli kadınların bilgiye ve başvuru mekanizmalarına erişebilmesi için alternatif ve erişilebilir yöntemler (işaret dili, sesli betimleme, sadeleştirilmiş metin, çevrim içi başvuru gibi) yaygınlaştırılmalıdır.

9.“*Beyaz Ev Projesi*”, yasal dayanağa kavuşturularak bu tür merkezlerin yaygınlaştırılması sağlanmalı ve merkezlerde sadece erkeklere psikososyal destek hizmetlerinin verildiği ayrı birimler oluşturulmalıdır.

Öneri: Bilimsel olmayan kadın örgütlerinin bilgi veya onayı olmayan bir metod olduğu için bunun kaldırılmasını öneriyoruz.

10.Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet eylemlerinin var olup olmadığı gibi somut olayın özelliğini gözönünde bulunduran hâkimin takdir hakkı saklı salmak kaydıyla; boşanma davalarında çiftlerin; birbirlerini anlayabilmeleri, boşanma sürecini sağlıklı yürütebilmeleri ya da süreci yeniden değerlendirebilmelerini teminen çift terapisine/aile danışmanlığına/boşanmadanışmanlığına yönlendirilmelerine ilişkin düzenleme yapılmalıdır.

Görüş: Boşanma davalarının neredeyse tamamına yakını şiddet sebebiyle gerçekleştiği verilerle sabittir.Danışmanlık adı altında kadınların şiddet içeren ilişkilerinde kalmalarına yönelik telkin uygulamaları İstanbul Sözleşmesine aykırıdır.

17.Medyada çocukların ve gençlerin psikososyal gelişimlerine uygun önlemler alınmalıdır. Bu kapsamda özellikle sanal ortamlardaki sohbet odalarında, kadın nefretinin ve ayrımcılığınıngenç/ergen erkekler arasında yaygınlaşmasına neden olan ve çeşitli kavramlarla kendilerini tanımlayan grup ve kişilerin kontrol altına alınması, kadın nefreti ve ayrımcılığını alenen yayan gruplara ve kişilere etkin ve caydırıcı cezai yaptırımlar uygulanması amacıyla gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Öneri: Dijital medyada kadınların güvenli bir şekilde varolabilmeleri için önlemler alınmalıdır. Bu kapsamda, özellikle sanal ortamlardaki sohbet odalarında ve sosyal medya platformlarında kadın nefretinin ve cinsiyet ayrımcılığının genç/ergen erkekler arasında yaygınlaşmasına neden olan, çeşitli kavram ve kimliklerle kendilerini tanımlayan grup ve kişilerin faaliyetleri denetim altına alınmalı; toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığı ve nefreti alenen yayan gruplara ve kişilere karşı etkin ve caydırıcı cezai yaptırımlar uygulanması amacıyla gerekli yasal düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Kadına yönelik şiddet dilini ve cinsel yönelim ayrımcılığına dayalı nefret söylemini dijital mecralarda yeniden üreten kişi ve gruplara karşı da benzer şekilde etkili yaptırımlar öngören düzenlemeler yapılmalı; zira bu mesele yalnızca gençlerin psikososyal gelişimlerini değil, aynı zamanda dijital alanlarda kadınların güvenli, eşit ve özgür bir biçimde var olabilmelerini doğrudan ilgilendirmektedir.

29.Önleyici çalışmalarda eğitim alanının öncelikli olduğu gözönünde bulundurularak tüm yaygın öğretim kurumlarında erken gelişim dönemlerinden itibaren çocuklara ve gençlere yönelik kadın ve erkek eşitliği, empati, iletişim becerilerini geliştirme, problem çözme teknikleri, stres yönetimi ve öfke kontrolü eğitimleri verilmeli; pedagojik yöntemlerle ahlaki, insani, dinî ve hukuki değerlerin çocuklara ve gençlere kazandırılması sağlanmalıdır. Şiddetsiz eğitim kültürü içine ğitimci, idareci, aile ve öğrenci iş birliği odağa alınmalıdır.

Görüş: Bu kapsamda cinsellik eğitimleri BM standartlarına göre uygun verilmelidir, bu eğitimin dini değerlerle alakası yoktur.

109. Boşanma aşamasındaki ve sonrasındaki aile bireylerinin psikolojik, sosyal, ekonomik durumlarının korunması ve boşanma sürecinin olumsuz etkilerinin asgariye indirilmesi amacıyla müdahale programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Boşanma danışmanlığı ile ebeveyn danışmanlığı uygulaması yaygınlaştırılmalıdır.

Görüş: Boşanma danışmanlığı adı altında kadınlara şiddet içeren ilişkilerde kalmalarına sağlayacak çeşitli telkin ve yöntemler İstanbul Sözleşmesi'ne aykırıdır.

SONUÇ

Kadına yönelik şiddet, sistematik hale gelen cinsiyetçi politikalar, güvenlikçi yaklaşımlar, aileci muhafazakâr politikalar ve neoliberal güvencesizlik rejimiyle birlikte derinleşmektedir. DEM Parti olarak bizler, şiddeti sadece bireysel bir sorun olarak ele alan, erkek şiddetinin patriyarkadan dayanağını alan ve devletin ideolojik, kurumsal yapılarından beslenen sistematik bir sorun olduğunu görmezden gelen bu raporu eksik, taraflı ve yapısal çözüm perspektifinden yoksun buluyor; kadınların gerçek kurtuluş mücadelesini görünmez kıldığı için reddediyoruz. Aynı zamanda komisyon görüşmeleri sırasında partimiz vekillerinin sıklıkla sözü kesildiği gibi iş bu rapor şerh metnimizde de ifade ettiğimiz politik eleştiriler sansürlenmek istenmiştir.

Adalet KAYA
Diyarbakır Milletvekili

Özgül SAKİ
İstanbul Milletvekili

İYİ PARTİ TEKİRDAĞ MİLLETVEKİLİ SELCAN TAŞCI'NIN MUHALEFET ŞERHİ

Genel Değerlendirme:

"Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu", TBMM'de grubu bulunan bütün siyasi partilerin ortak kararıyla kurulmuş bir komisyon olma hüviyeti taşımaktadır. Meclis aritmetiğinin tamamına yakınının, "kadına karşı şiddet" ve "kadına ayrımcılığın" hali hazırda bir sorun olarak varlığı konusunda fikir birliği içinde olmasını önemsiyoruz.

Komisyon toplantılarımızda dinlediğimiz kurum ve kuruluşların, gündemimizle bağlantılı olarak yürüttükleri çalışmalar ve elde ettikleri çıktılar meseleyi bütüncül bir bakış açısıyla ele almamız ve eksiklikleri tespit etmemize elbette önemli katkı sağlamıştır. Ancak gözlemimiz, bunların ağırlıklı olarak resmî kurumlar olması, "devlet memuru" vasfındaki temsilcilerin siyasal bir alanda, özellikle soru-cevap bölümlerinde hayli tedbirli/temkinli konuşmalarının, kendi alanlarına ilişkin doğrudan yapılması gerekenler ve mevcut eksikliklerin neden giderilemediği konularındaki değerlendirmelerin çoğunlukla bilinen/görünenin ötesine geçememesine ve sınırlı kalmasına yol açtığı şeklindedir.

Bu doğrultuda, "hükümet dışı organizasyon (NGO)" olarak tanımlanan, bakanlıklara bağlı çalışmayan yahut bakanlıklardan farklı bir perspektife sahip olan kişi ve kurumların görüş ve önerilerini daha rahat ifade edebildikleri açıktır. Dolayısıyla bu nevi komisyon toplantılarında, mevzuatı düzenleyen/uygulayan kurumların kayıt altındaki zaten ulaşılabilir veri ve düşüncelerinden ziyade sivil alanda çalışan kişi/kuruluşların katkı ve çeşitliliklerinin arttırılmasının -amaç meseleyi her yönüyle ve sansürsüz olarak ele almak ise eğer- daha amaca matuf olacağı düşüncesindeyiz.

Nazarımızda, 900 sayfayı aşan bu geniş taslak rapor, kadına uygulanan şiddet ve ayrımcılık konuları üzerine tez yazmak, araştırma yapmak isteyenler açısından kapsamlı bir derleme niteliği taşımaktadır. Ancak ve ne yazık ki, tıpkı önceki raporlar gibi istatistiki veride boğulmuş, istatistiki veriye boğulmuş, tespit/teşhislerle sınırlı kalmış hem maruz kalmak hem de mücadele etmek manasında sahada şiddet ve ayrımcılıkla yüz yüze gelmiş kişi ve kurum temsilcilerinin bizlerin zihinlerinde yeni pencereler açabilecek yorumları, değerlendirmeleri, aktarımları eksik bırakılmıştır. Örneğin, şiddet olaylarının ardından sahada ilk müdahaleyi yapan ve doğrudan mağdurlarla temas kuran polislerin, sağlık görevlilerinin

vb. yaşadıkları, gözlemleri rapora yansıtılmamıştır. Bu kişilerden yansıtılan kurumlarının internet sitelerinden de erişimi mümkün resmi veri ve tespitlerden ibaret kalmıştır. Oysa bu kişilerin aktarımları; gerçekte neyin nasıl yaşandığını anlamak, şiddetin niteliğini, sıklığını ve mağdurlardaki psiko-sosyal etkilerin istatistiki değil insani yansımasını ortaya koymak açısından son derece kıymetlidir. Zira, her bir olay kendi koşulları içinde özeldir. Hiçbir şiddet olayı, hiçbir ayrımcı karar/uygulama "sayı"dan ibaret olamaz. Bu alan görüşmelerinin eksikliği, şiddetin pratikte nasıl gerçekleştiğine dair önemli bir bilgi kaynağının göz ardı edilmesine ve raporun sahadaki gerçekliği tam anlamıyla yansıtamamasına neden olmuştur.

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın "bütün yönleriyle" ele alındığı iddiasındaki bir komisyonun terör örgütleri ve sözde tarikat-cemaatleri es geçmesi, feodalite gerçeğiyle yüzleşmekten imtina etmesi de tarafımızca kabul edilemez eksiklerden biridir.

PKK/KCK terör örgütü başı Abdullah Öcalan'ın, cezaevine girmeden önce örgüte katılan kadınlara cinsel istismarda bulunduğu; Öcalan'ı eleştiren kadın örgüt mensuplarının infaz edildiği; yine Duran Kalkan, Cemil Bayık, Fehman Hüseyin ve Şemdin Sakık gibi örgütün sözde yöneticilerinin de kadınlara yönelik cinsel istismarda bulundukları ve bu istismarların mağduru olan kadınların çeşitli yaftalarla katledildikleri resmi raporlara yansımış gerçeklerdir. Yine, bombalı saldırıda öldüğü söylenen kadın örgüt mensuplarından birinin, aslında tecavüze uğradıktan sonra infaz edildiği, adli tıp raporuyla tespit edilmiştir.

Hal buyken, PKK/KCK bölücü terör örgütünün "kadınları özgürleştirmek ve baskılardan kurtarmak" iddialı propagandayla sayısız kadını kandırdığı yahut zorla kaçırdığı bir vaka iken komisyonun, hedef kitleyi oluşturan nice kadının belki hayatını, geleceğini kurtaracak bu alana hiç girmemesi, çalışmalarını neredeyse karartma sayılabilecek bir yok saymayla neticelendirmiş olması da endişe vericidir.

Terör örgütlerinin kadın kimliği üzerinden başvurdukları propaganda dolandırıcılığına karşı toplumsal bilinç oluşturulması ve buna karşı konunun uzmanlarıyla yeni bir yol haritası oluşturulması da kadına şiddet ve ayrımcılıkla mücadelenin ayaklarından biri sayılmalıdır.

FETÖ terör örgütünün, "katalog evlilikleri" yoluyla kadın ve erkekleri kategorize ederek birbirleriyle evlenmeye zorladığı da örgütten ayrılan, tutuklanan itirafçılar tarafından ortaya konulmuş bir diğer gerçektir. Bu yolla kaç evliliğin gerçekleştirildiği, sistemin içinde kaç kadının yer aldığı, kaçının mağdur edildiği, evliliğe zorlandığı, şu anki durumlarının ne olduğu ve o dönemde bu sürece nasıl ikna edildikleri gibi soruların yanıtlarını aramak için de bir çaba sarf edilmemiştir. Oysaki bu, günümüzde halen toplumu din, inanç değerleri ile aldatarak faaliyet gösteren yapılar içinde görülen kadın sömürüsünü anlamak açısından da önemli bir adım olabilirdi.

Ülkemizde azımsanmayacak bir alanda hakimiyetini sürdüren feodal yapıların, 'namus cinayeti', 'kız çocuğu okumaz', 'töre böyle söyledi' diyerek başvurduğu şiddet ve ayrımcılık da komisyon çalışmalarının en önemli başlıklarından biri olması gerekirken taslak raporda da karşılık bulamamış ve maalesef geçiştirilmiştir. Halbuki ülkemizde işlenen birçok kadın/çocuk cinayetinin ve kadın intiharının perde arkasında "töre" kavramı ile maskelenen bu karanlık zihniyet ile onun yerleşik hale gelmesine adeta göz yumulan hak/hukuk tanımazlığı vardır. Feodal yapının kapalılığı ve patronaj ilişkisinin katılığı, bu bölgelerden doğru ve sağlıklı bilgi alınmasının önünde engel oluşturmaktadır. Bu gerçek, "Feodal yapı, şiddet olaylarında kadını olayın üstünü örtmeye itiyor" ifadesiyle bir şerh olarak mahkeme kararlarında dahi yer bulurken, bizim komisyon raporumuzda yer bulamamış olması, 'töre cinayeti' gibi trajik bir tanımlamanın kaynağının göz ardı edilmiş olması rapordaki kabul edilemez eksikliklerden biridir.

Kapalı bırakılan, kadının canından olmaktan korkarak, tehdit altında susarak yaşamaya zorlandığı hiçbir toplumda kadına şiddet ve ayrımcılıkla samimi bir mücadele gerçekleştirilemez.

Bu değerlendirme doğrultusunda, "Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu"nun Altıncı Bölümünde yer alan **"Kadınlara Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesine Yönelik Tespitler ve Öneriler"** kısmına eklenmesini istediğimiz önerilerimiz;

6. 1. Mevzuatın Güçlendirilmesi ve Etkin Uygulanması:

Madde 1:

6284 sayılı kanuna atıfla şiddete uğrayan kadınlara kreş desteğiyle ilgili olarak "sürenin kanunda yer alan süreyle uyumlu olacak şekilde 6 ay olarak belirlenmesi" yeterli değildir. Çoğu canıyla sınanmış ve şiddet mağduru olmuş kadınların, kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için sağlanan kreş desteğinin bir takvim yılını dahi dolduramayacak olması, mağdur kadın üzerinde yeni bir baskı ve hatta psikolojik şiddet oluşturacaktır. İyi niyetle ortaya konan önerinin yeterli olmadığını, makul sürenin, çocuğun kreş yaşından çıkması veya kadının kendi ayakları üzerinde durabilecek şartları sağlamış olmasına bağlanmasını öneriyoruz.

Madde 3:

Bilgi güvenliğinin ve kişisel verilerin korunmasının sağlanması, belgenin içeriğinin başkaları tarafından değiştirilemeyeceği için güvenilir olması, tebligat işleminin çok kısa

sürede tamamlanabilmesi için e-tebligat sisteminin de şiddet uygulayanın, hakkında 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararını tebellüğden kaçınmasını önlemeye yönelik tedbirler arabasında değerlendirilmesini öneriyoruz.

Madde 10:

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet eylemleri "haricindeki" boşanmaların yeniden değerlendirilerek çift terapisine, aile danışmanlığına ya da boşanma danışmanlığına yönlendirilmesini, ailenin sağlıklı şartlarda devamlılığının sağlanabilmesi açısından olumlu ve gerekli bulmakla birlikte, kapsamın "şiddet harici" olarak belirlenmesinden de anlaşılacağı üzere bu komisyonun araştırma alanı içinde olmadığını değerlendiriyoruz.

Madde 11:

Boşanmadan sonra doğması muhtemel çocuğun biyolojik babasının tıbbî yöntemler ile tespiti mümkün olduğundan, kadın için bekleme süresi öngören 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Kadın için bekleme süresi" başlıklı 132'inci maddenin kaldırılması düzenirken doğacak çocuğun üstün yararı düşünülerek nesep karışıklığına yol açıp açmayacağı ve sonucunda hukuksal sorunlara ilave olarak kadına şiddete sebep olup olmayacağı konusunun dikkate alınması gerektiğini değerlendiriyoruz.

Madde 13:

Şiddet içermeyen aile uyuşmazlıklarında aile bireylerinin yargı süreçlerinde yıpranmasını önlemek amacıyla aile hukukunda gerekli güvenlik önlemleri ve uzman personel desteği sağlanmak suretiyle arabuluculuk müessesesi getirilmesi konusunda, uygulamada eşit olarak görülmeyen eşler arasında manipülasyon ve baskıya uygun bir ortama zemin oluşturabilme hususunun da dikkate alınması gerektiğini değerlendiriyoruz.

Madde 20:

Kadına ve çocuğa yönelik şiddetle etkin mücadele edilebilmesi amacıyla kadına ve çocuğa yönelik işlenen şiddet suçlarında cezaların arttırılmasının tek başına yeterli olmadığı gerçeğinden hareketle maddeye mevcut yasaların etkin kullanımının sağlanması ve uygulamalarda görülen eksikliklerin tamamlanması ibaresinin de eklenmesini öneriyor, ayrıca suç tipi ne olursa olsun her mahkuma şiddet karşıtı psikolojik eğitim ve şiddeti önleyici tedbirlere ilişkin destek verilmesinin gerekliliğini değerlendiriyoruz.

Madde 28:

"Uygulamada "Ruh Sağlığı Meslek Kanunu"nun olmaması, psikolojik tedavi, danışma, rehabilitasyon hizmeti sunan psikiyatrist, psikolojik danışman, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının yetki ve sorumluluklarını belirsiz hale getirmekte, bu durum meslek dışı kişilerin alana yönelmesine sebep olmakta ve etik dışı uygulamaları artırmaktadır. Bu tür

durumların önüne geçmek ve şiddet uygulayan ya da maruz kalan kişilere ruh sağlığı hizmetlerinin profesyonel bir şekilde sunulmasını sağlamak için Ruh Sağlığı Meslek Kanunu hazırlanmalıdır." İfadesiyle tavsiye edilen mevzuata "Uygulamada görev alacak kişilerin mutlaka davranış değişikliği sağlayacak sertifikalı bir eğitim programından geçirilmesi ve görevlendirilmelerde bu eğitimin esas alınması" hususunun da dahil edilmesini öneriyoruz.

Madde 29:

Çocuklarımızın kendi inanç değerleriyle donanmış olarak yetişmesi bizim de arzumuzdur. Ancak inanç vatandaşların bireysel hak ve özgürlük alanı içindedir. "Çocuk ve gençlere dini değerleri aşılama"yı, kadına şiddet ve ayrımcılığı önleyici bir mevzuat maddesi olarak tavsiye etmek, hem -devlet inançlara karşı tarafsız olmakla yükümlü olduğuna göre- din ve mezheplerin yorum farkından kaynaklanması muhtemel kargaşa ve sakıncalar, hem eğitim alanının sözde cemaat yapılanmalarına terki konusunda yeni bir suistimal alanına zemin oluşturma tehlikesi hem de devletin inançlara karşı tarafsızlığı ile din ve vicdan hürriyeti ilkelerine aykırılığı açısından dikkat ve hassasiyetle yeniden değerlendirilmesi gereken bir konudur. Devletin nesillerin ortak "ahlaki" değerler ve erdemler doğrultusunda yetişmesini sağlaması, amaca, teolojik ve Anayasal bir tartışmaya yol açmaksızın, arzu edilen katkıyı sağlayacaktır.

Madde 47:

"…Şiddet mağduru kadınlara etkin hizmet verilmesini teminen barınma amacıyla başvuran kadınlara sunulacak konukevi hizmetinin belediye kadın konukevleri vasıtasıyla sunulması sağlanmalıdır." önerisiyle birlikte, belediyelere yeterli sayıda konukevi ve bu konukevlerinde hizmet verecek personelin temin edilmesi yükümlülüğü getirilmektedir. Belediye yatırımlarında uygulamada karşılaşılan keyfi engellemelerden yola çıkarak, önerinin uygulanabilir olabilmesi için; "merkezi hükümetten sağlanacak yatırım desteğiyle, belediyeler tarafından açılacak ve yönetilecek kadın konukevleri aracılığıyla, barınma amacıyla başvuran kadınlara etkin ve sürdürülebilir bir konaklama imkânı sunulması gerekmektedir" şeklinde revize edilmesini tavsiye ediyoruz.

Madde 95:

"Birçok AB ülkesinde olduğu gibi başta 4857 sayılı İş Kanunu ve 657 sayılı Kanun'a tabi çalışanlar olmak üzere tüm çalışanlar için ücretli izin süresinin uzatılması sağlanmalıdır" önerisine katılıyoruz. Ancak 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi çalışan işçi kadınların süt izni süresi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi çalışan memur kadınlara göre daha azdır. Bir kadının başka bir kadınla kıyaslandığında ayrımcı bir muameleye maruz kalmamasını sağlamak amacıyla, söz konusu önerinin ;"Birçok AB ülkesinde olduğu gibi başta 4857 sayılı

İş Kanunu ve 657 sayılı Kanun'a tabi çalışanlar olmak üzere tüm çalışanlar için ücretli izin süresi toplamda eşit olacak şekilde uzatılmalıdır." şeklinde revize edilmesini talep ediyoruz.

Ek olarak;

"Kadınlara Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesine Yönelik Tespitler ve Öneriler" Bölümünde kendisine yer bulamayan önemli bir husus, şiddetin gerçekleşmesinin ardından mağdurun ilk temas ettiği başlıca iki meslek grubu olan polis memurları ve sağlık çalışanlarının rolüdür. Bu meslek gruplarının, kadının şiddete maruz kaldığını fark etmeleri, mağdura doğru bir yaklaşımla destek olmaları ve gerekli yönlendirmeleri yapmaları büyük önem taşımaktadır. Ancak hekimler arasında yapılan bir araştırmaya göre; kadına yönelik şiddet konusunda mezuniyet öncesi eğitim alan hekim oranı yalnızca %5,6, mesleğe başladıktan sonra bu konuda eğitim alan hekim oranı ise %8'dir. Kadına yönelik şiddet vakalarını tespit eden hekimler arasında, vakayı resmi makamlara bildirme oranı ise yaklaşık yarı yarıyadır. Bildirmeme gerekçeleri arasında en çok öne çıkan neden, %40'ın üzerinde bir oranla, yapılacak bildirimin mağduriyeti artıracağına dair oluşmuş kanaattir.

Bu bağlamda; "Polislerin ve sağlık personellerinin, meslek hayatlarına başlamadan önce ve meslek yaşamları boyunca belirlenen periyotlarda, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konularında farkındalık sağlayacak; vakaya ve mağdura yaklaşım yöntemlerinin kazandırılacağı eğitimler almaları sağlanmalıdır." ifadelerinin öneriler arasına eklenmesini gerekli görüyoruz.

Sonuç olarak; Komisyon Raporunda tespit ettiğimiz, sorunun çözümünde esaslı etkiye sahip olacağını düşündüğümüz eksiklikleri ve katılımcı demokrasinin bir gereği olarak önerilerimizi muhalefet şerhimiz vasıtasıyla kamuoyunun bilgisine arz ederiz.

Tekirdağ Milletvekili
Selcan TAŞÇI

YENİ YOL PARTİSİ GRUBU MUHALEFET ŞERHİ

Kadınların Her Türlü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon Raporu

MUHALEFET ŞERHİ

Bugün, ülkemizde kadınların karşı karşıya kaldığı şiddet, ayrımcılık ve haksızlıklar; yalnızca bireysel acılar değil, aynı zamanda toplumsal bir vicdan meselesidir.

Yaşadığımız çoklu kriz sarmalı ve başta ekonomik kriz olmak üzere kötü yönetimin sebep olduğu derin sorunlar; toplumu içten içe çürütmekte, toplum hayatında köklü değişikliklere yol açmaktadır. Bu değişimden en çok etkilenenlerin başında ise kadınlar ve kız çocukları gelmektedir. Derin yoksulluk, kadınların hayatın dışına itilmesine; çocukluklarından itibaren kuşaktan kuşağa aktarılan yoksunluk sarmalı ise hayalleri ve hedefleri değil, temel yaşamını sürdürebilme kaygısını öne koymasına neden olmaktadır. Kimi zaman acı verici işlere, kimi zaman insan onurunu zedeleyen tercihlere mecbur bırakılmak, bu düzenin en acı sonuçlarından biridir. Çivisi çıkmış bu düzen, türlü olumsuzluklarla kadını hayattan geriye çekmekte; adeta görünmez bir duvarla kuşatmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin ulaştığı boyutu istatistiklerle gözler önüne sermek gerekirse; yalnızca 2024 yılında en az 315 kadın cinayeti kaydedilmiştir. Üstelik bu ölümlerin çoğu, mağdurların koruma talebinde bulunduğu ya da faili daha önceden bildiği vakalardır. Bu tablo, ülkemizde kadına yönelik şiddetin ne kadar sistematik, ne kadar önlenemez bir hal aldığını göstermektedir.

Her geçen gün yeni bir kadın cinayetiyle, bir annenin feryadıyla, bir evladın gözyaşıyla uyanıyoruz. Bu tablo artık münferit değil; sistematik hale gelmiş, kökleşmiş bir adaletsizlik zincirinin tezahürü hâline gelmiştir.

Ancak bu zincirin halkalarından biri de hukuki geri adımlar ve uygulama eksiklikleridir. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmek, kadınlar için hayati öneme sahip koruma mekanizmalarının zayıflamasına yol açmıştır. 6284 sayılı Kanun yürürlükte olsa da, sahada yeterince etkin uygulanamamakta; pek çok kadın, defalarca şikâyetçi olduğu kişilerden korunamamakta ve hayati risklerle baş başa bırakılmaktadır.

İşte tam da bu nedenle, Meclisimiz bünyesinde kurulan bu Komisyonun asli görevi, lafzı güçlü ama icraatı zayıf belgeler üretmek değil; milletimizin vicdanına tercüman olacak,

şiddeti kaynağında kurutacak, adaleti tesis edecek ve toplumsal yapıyı yeniden ihya edecek bir perspektif ortaya koymak olmalıydı.

Ancak üzülerek ifade etmek isteriz ki, hazırlanan bu rapor; Türkiye'deki kadınların yaşadığı derin acıları görünür kılmak yerine, teorik bilgilerle yetinmiş; sahadan, gerçeklerden, yaşanmışlıklardan uzak kalmıştır. Oysa mesele yalnızca "veri" meselesi değil, *irade* meselesidir. Bu ülkede kadınlar öldürülüyor, çocuklar yetim kalıyor, aileler dağılıyor. Ve biz hâlâ raporların satır aralarına sıkışmış cümlelerle yetinmeye zorlanıyoruz.

Kırsalda yaşayan kadınlar ya da göçle büyükşehirlere gelen, sosyal güvenceden yoksun, destek mekanizmalarına erişimi kısıtlı kadınlar bu şiddet döngüsünden çıkamamakta; suskunlukları çaresizlikten beslenmektedir. Göçmen kadınlar ise hem dil engeli hem de yasal statü sorunları nedeniyle çoğu zaman şiddeti görünür kılamamakta, hiçbir kuruma başvurmadan hayatta kalma savaşı vermektedir.

Hakkın, hukukun, adaletin ve merhametin temel olduğu bir anlayışla; kadınların onurunu, toplumun huzurunu ve aile kurumunun geleceğini birlikte savunmak mecburiyetindeyiz. Kadına yönelik şiddeti önlemek, sadece polisiye tedbirlerle değil; ahlaki yozlaşmanın, ekonomik çaresizliğin, adaletsizliğin ve toplumsal duyarsızlığın da üstüne gitmekle mümkündür.

Şiddetle mücadelede önleyici yaklaşım, yalnızca cezai yaptırımlarla sınırlı kalamaz. Toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetmeyen eğitim sistemleri, kadını yalnızca anne ya da eş kimliğiyle sınırlandıran medya içerikleri, kadın bedenini metalaştıran reklam dili gibi unsurlar; şiddetin kültürel zeminini beslemektedir. Bu zihniyetle hesaplaşmadan gerçek bir çözüm üretilemez.

Kadınların ekonomik olarak ayakta duramaması, şiddet karşısında sessiz kalmalarının en temel nedenlerinden biridir. Kadın istihdam oranının giderek düştüğü, kayıt dışı ve güvencesiz işlerde çalışan kadınların arttığı bir ortamda, kadınların kendi hayatlarına dair karar verme hakkı da ellerinden alınmaktadır. Bu nedenle kadınların sosyal güvenceye erişimini artıran, istihdamda eşitliği önceleyen bütüncül sosyal politikalar zorunludur.

Ayrıca unutulmamalıdır ki, şiddete maruz kalan kadınların çocukları da bu sürecin mağdurudur. Bir annenin çaresizliği, bir çocuğunda da ezici bir etkiye neden olurken şiddetin döngüsüne ya mağdur ya da fail olarak zemin hazırlar. Dolayısıyla şiddetle mücadele, yalnızca kadınları değil, gelecek nesilleri de koruma mücadelesidir.

Bu muhalefet şerhi, kadınları metalaştıran, aileyi zayıflatan, adaleti geciktiren her türlü yapının karşısında; insan onurunu önceleyen, hakkaniyeti esas alan, toplumsal barışı ve adaleti hedefleyen bir bakış açısının temsilidir. Çünkü biz inanıyoruz ki; kadını korumayan

bir toplum kendini de koruyamaz, gerçeklerle yüzleşmeden, kadınların sesi duyulmadan ve şiddeti doğuran yapılar dönüştürülmeden, sağlıklı bir toplum inşa edilemeyecektir.

1. KOMİSYONUN ÇALIŞMASI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİMİZ

1.1. Siyasi Temsil ve Komisyon Çalışmalarına Etkileri

Komisyonumuzun incelediği konu, kamu vicdanını derinden etkileyen, hem geleneksel hem dijital medyada geniş yankı uyandıran, aydınlatılamamış ve gün geçtikçe artan kadına şiddet vakalarını içeren son derece hassas bir meseledir. Bu nedenle siyasi ayrımların ötesinde ele alınması gereken bir başlık olmasına rağmen, Komisyon Başkanlık Divanı'nın oluşturulmasında muhalefet partilerinin temsiline yönelik talepler dikkate alınmamış; Divan, göstermelik bir seçimle yalnızca Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi üyelerinden oluşacak şekilde belirlenmiştir.

Oysa demokratik teamüller gereği, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi yapısal ve partiler üstü bir konuda kurulan bir Komisyonun, yalnızca yürütme organının değil, yasama organındaki tüm siyasi yelpazenin görüşlerini yansıtacak şekilde yapılandırılması gerekirdi. Bu yapılmadığında, komisyonun ortaya koyacağı raporların ve önerilerin meşruiyeti tartışmalı hâle gelir; toplumsal güven yaratma fonksiyonu zayıflar.

Bu uzlaşı ikliminin Başkanlık Divanı'na yansımamış olması, komisyonla birlikte görev yapacak uzmanların belirlenmesi sürecinde; bazı tanık ya da uzmanların dinlenmesi yönündeki taleplerin karşılıksız kalmasında ve gerekli bazı bilgi ve belgelerin temin edilememesinde etkili olmuştur.

Komisyon çalışmalarında muhalefet üyelerinin belirleyici olmadığı bir yapı; tanık listelerinden gündem belirlemeye, toplantı çağrılarından uzman görüşlerinin sınırlanmasına kadar birçok aşamada kapsayıcı değil, dışlayıcı bir yaklaşımı benimsemiştir. Özellikle kadın hakları mücadelesi yürüten sivil toplum kuruluşlarının, akademik çevrelerin ve mağdur yakınlarının yeterince dinlenmemesi; raporun sahadan kopuk ve teknik dili ağır bir belgeye dönüşmesine neden olmuştur.

Komisyon çalışmaları, bağımsız ve çoğulcu bir iradenin ürünü olmaktan uzak; yürütmenin gündemini tekrar eden ve eleştirel sesleri dışlayan bir çizgide ilerlemiştir. Oysa biz bu Komisyonun, yalnızca mevcut sorunları raporlayan değil; yüzleşen, hesap soran, çözüm sunan bir mekanizma olmasını bekliyorduk. Bu beklenti ne yazık ki karşılık bulamamıştır.

1.2. Komisyon Çalışmalarında Katılımın Engellenmesi ve Koordinasyon Eksikliği

Komisyon çalışmaları boyunca birçok milletvekili tarafından defalarca dile getirilmesine rağmen, toplantı takviminde gerekli düzenlemelere gidilmemiştir. Özellikle aynı zaman dilimlerine denk gelen farklı komisyon toplantıları, milletvekillerinin çalışmalara sağlıklı biçimde katılımını ciddi ölçüde engellemiştir. Kadına yönelik şiddetin araştırılması amacıyla kurulan komisyonun toplantıları, sıklıkla "Bazı Özel Sağlık Kuruluşlarında Yaşanan Bebek Ölümlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılması, Özel Sağlık Kuruluşlarının Yenidoğan, Çocuk, Engelli ve Yaşlılarla İlgili Bakım Servislerindeki Uygulamalarının ve Mevzuatın İncelenerek Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" ile "Çocukların Her Türlü Şiddet, İhmal ve İstismardan Korunarak Akıl, Ruh ve Beden Sağlıklarının Gelişimi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" toplantılarıyla çakışmıştır.

Bu durum, özellikle kadın, çocuk ve sağlık alanında çalışan komisyon üyelerinin aynı anda birden fazla alanda görev üstlenmelerini fiilen imkânsız hale getirmiştir. Komisyon üyelerinin konuyla ilgili olarak yaptıkları uyarılara ve çözüm taleplerine rağmen, Meclis Başkanlığı ya da komisyon başkanlıkları arasında bir koordinasyon sağlanmamış, takvim çakışmalarının giderilmesi için herhangi bir uzlaşma veya düzenleme yapılmamıştır.

Oysa Parlamento'nun asli görevi, kamuoyunu derinden ilgilendiren sosyal sorunlara dair derinlemesine incelemeleri, geniş katılımlı ve sağlıklı süreçler içerisinde yürütmektir. Bu temel sorumluluk; teknik gerekçelerle ötelenemez, planlama zaaflarıyla etkisizleştirilemez.

Kadına yönelik şiddet gibi yapısal, yaygın ve kronik bir sorunla ilgili oluşturulan bu Komisyonun çalışmaları, eş zamanlı olarak kadın, çocuk ve sağlık başlıklarında görev alan üyeler açısından sistematik olarak işlevsizleştirilmiş; nitelikli katkı verme ihtimalleri zamansal engeller nedeniyle kısıtlanmıştır.

Kadına yönelik şiddet gibi hayati bir konuda sağlıklı ve kapsayıcı bir çalışmanın yürütülmesini doğrudan etkileyen bu tür planlama eksiklikleri, Meclis'in denetim ve araştırma fonksiyonunun ciddiyetine gölge düşürmektedir.

1.3. Komisyonun Hazırlık Yetersizlikleri ve Popülist Yaklaşımlar Karşısında İşlev Kaybı

Komisyonun bilgi toplama ve dinleme süreçlerine ilişkin hazırlık aşamasında ciddi zaaflar olduğu görülmektedir. Bu zaafların en dikkat çekici örneklerinden biri, gündüz kuşağı programları ile ilgili eleştirilerin merkezinde yer alan sunucu Zahide Yetiş'in komisyonda dinlenmesidir. Komisyon tutanaklarına yansıdığı üzere söz konusu kişi, görüşme esnasında

açıkça “Bana sunum anlamında bir şey söylenmedi” (diyerek herhangi bir hazırlık yapmadan toplantıya katıldığını ifade etmiştir. Ayrıca “Ben sizi dinlemeye geldim, üzerime düşeni yaparım” şeklindeki beyanı da bilgi vermekten ziyade süreci pasif biçimde izlemeyi tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Komisyonun Zahide Yetiş’i dinlemesinde temel bir usul hatası yapılmıştır. Zira tartışmalara konu olan gündüz kuşağı programlarının içeriğinden birincil derecede sorumlu olan yapımcılar yerine yalnızca program sunucusunun davet edilmesi, meselenin esasına nüfuz etmeyi engellemiştir. Zahide Yetiş, milletvekillerinin eleştiri ve sorularına cevap vermek yerine yapımcıyı işaret ederek toplantıya devam edebilmiştir. Oysa toplumda şiddeti yeniden üreten ve normalleştiren bu tür yayınların değerlendirilmesinde, hem program sunucuları hem de özellikle yapımcılar birlikte çağrılmalı; öncelikle yapımcıların bilgi sunması ve soruları yanıtlaması sağlanmalıydı. Ayrıca bu kişilere toplantı formatı ve beklentiler konusunda önceden açık ve net bilgilendirme yapılması gerekirdi. Diğer yandan toplantıya yalnızca bir programdan değil, aynı dönemde yayında olan benzer diğer gündüz kuşağı programlarından da yapımcı ve sunucular çağrılmalı ve konu tek program özelinde değil, toplumsal sorun haline gelen tüm bu programlar eşit teraziye konarak Komisyonda dinlenmeliydiler.

Bu yöntem izlenseydi, bir tür Zahide Yetiş tanıtımına dönüşen ve kamuoyunda çeşitli eleştirilere yol açan bu durum yaşanmaz; programların asıl sorumluları dinlenmiş olurdu. Böylece çok daha sağlıklı ve kapsamlı bir değerlendirme yapılabilirdi.

Unutulmamalıdır ki, siyaset bilimci Hannah Arendt’in “Kötülüğün Sıradanlığı” olarak tanımladığı olgu; sürece parça parça, ‘iyi bir şey yapıyormuş’ ya da sadece görevini yerine getiriyormuş hissiyle katılan sıradan insanların katkısıyla kötülüğün gündelik pratikler içinde büyümesi ve olağanlaşmasını tarif eder. Zahide Yetiş’in eleştiriler karşısında sürekli olarak “iyi bir iş yaptıklarını, topluma destek verdiklerini” vurgulaması da bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Komisyonda yıllardır bu alanda çalışan akademisyenler, sivil toplum temsilcileri ve uzmanlar kapsamlı sunumlar ve yazılı görüşlerle katkı sunarken, kamuoyunda şiddetle ilişkilendirilen televizyon programlarının temsilcilerinden birinin hiçbir hazırlık yapılmadan çağrılması ve pasif bir yaklaşımla dinlenmesi, komisyonun ciddiyetine gölge düşürmektedir. Bu durum yalnızca teknik bir koordinasyon sorunu değil, aynı zamanda komisyonun bilgi üretme sürecinde eşitlik ve liyakat ilkelerine ne ölçüde riayet ettiğine dair önemli bir soru işareti doğurmakta, komisyonun bilgilendirme mekanizmasında yaşanan koordinasyon ve hazırlık eksikliğinin somut bir göstergesi olmaktadır.

Komisyonun çalışmalarının kamuoyu algısına yönelik kurgulanması, uzmanlık bilgisinin yerine medya görünürlüğü olan isimlerin tercih edilmesi, bu süreçte içeriğin değil görünümün öne çıkarıldığını göstermektedir. Bu yaklaşım yalnızca popülist değil, aynı zamanda teknik ve etik açıdan da sorunludur.

Komisyon Başkanının, söz konusu sunucunun "Ne yapmamız gerektiğini de söyleyin bize" şeklindeki ifadesine yüksek düzeyde anlam atfetmesi, komisyonun işlevine dair temel bir yanlış anlamayı da beraberinde getirmiştir. Başkan tarafından "Bu çok kıymetli bir şey, üzerinde durmak gerekiyor" şeklinde karşılanan bu ifade, komisyonun amacını ve yöntemini muğlaklaştırmaktadır. Zira komisyon, televizyon sunucularına ne yapmaları gerektiğini söylemek veya medya içeriklerini bireylerin vicdanına bırakmak için kurulmamıştır.

Şiddetle mücadele gibi karmaşık bir alanda çözümü bireysel niyetlere indirgeyen bu yaklaşım, devletin anayasal yükümlülüklerini de göz ardı etmektedir. 6284 sayılı Kanun, Medya Hizmet Sağlayıcıları ile ilgili düzenlemeler, RTÜK mevzuatı ve Basın Kanunu gibi yasal çerçeveler; yapısal çözüm araçlarıdır. Komisyonun bu araçları kullanmak yerine sözde "iyi niyetli kamuoyu figürlerine" çağrıda bulunması, sorumluluğu asıl muhataplarından uzaklaştırmak anlamına gelir.

Kadına yönelik şiddet gibi yapısal bir sorunla mücadelede, meselenin çözümünü medya figürlerinin bireysel farkındalıklarına ya da iyi niyetlerine havale etmek, kurumsal ve hukuki sorumlulukları görünmez kılmak anlamına gelir. Komisyonun asli görevi, mevzuat önerileri geliştirmek, kamu politikalarının etkilerini değerlendirmek ve yapısal çözüm yolları önermektir. Bu kapsamda yapılması gerekenler zaten yasa koyucunun ve idarenin sorumluluğundadır; çözüm önerilerinin medya çalışanlarından beklenmesi ise hem kurumsal işleyişi ters yüz etmekte hem de popüler figürler üzerinden algı yönetimine alan açmaktadır.

Komisyonun bu tercihi, hem konuya yaklaşım biçimini hem de yöntemsizlik sorununu gözler önüne sermektedir. Şiddetle mücadelede, sosyal politika araçlarının ve hukuk mekanizmalarının yerini kamuoyuna hoş gelecek temsillerle doldurmak, esasen çözüm değil, göz boyamadır.

Üstelik yıllardır kadın cinayetleri ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda saha temelli çalışan, onlarca vakayı belgelemiş, dava takibi ve kamuoyu oluşturma faaliyetleriyle kamuoyunda yer etmiş "Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu" gibi oluşumların komisyona davet edilmemesi, bu sürecin kapsayıcılık ve temsil adaleti açısından da sorunlu olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda komisyonun bilgi toplama süreci, şiddetle mücadele gibi son derece ciddi ve çok boyutlu bir meselede, popülist ve yüzeysel temsiller üzerinden yürütülmüş;

uzmanlığa, hazırlığa ve gerçeklik temelli veriye dayalı olmaktan uzak bir biçimde şekillenmiştir. Bu tür bir yaklaşım, komisyonun görev tanımıyla ve toplumsal sorumluluğuyla çelişmekte; nihayetinde ise gerçek çözüm arayışlarının önünü tıkamaktadır.

1.4. Katılımcılığa Aykırı Yaklaşım

Komisyon çalışmaları sürecinde, kadın politikaları alanında uzun yıllardır faaliyet yürüten ve Meclis'te de bu alandaki çalışmalarıyla bilinen Yeni Yol Partisi milletvekili Sayın Elif Esen'in Komisyon toplantılarına katılması ve söz istemesi üzerine yaşananlar, Komisyonun kapsayıcı ve çoğulcu bir anlayışla yürütülmediğine dair önemli bir örnektir. Sayın Esen'in kadın odaklı çalışmaları kamuoyunca bilinen bir gerçekliktir. Bu çerçevede, Komisyonun tüm tarafların katkısına açık olması ve özellikle uzmanlığı bulunan milletvekillerinin katkılarını teşvik etmesi beklenirken, söz konusu sınırlamanın yapılması, raporun kapsayıcılığına da gölge düşürmüştür.

Komisyonun kuruluş aşamasında Yeni Yol Partisi henüz grup kurmadığı için Sayın Esen, Komisyon üyesi olarak görev alamamıştır. Ancak kadın alanında uzmanlığı ve kamuoyundaki çalışmaları nedeniyle, Komisyonun toplantılarını takip etmiş ve katkı sunmak istemiştir. Bu çabası, siyaset üstü bir sorun olan kadına yönelik şiddetle mücadelede herkesin katkısına duyulan ihtiyacın açık bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Ancak Komisyon Başkanı tarafından yapılan komisyon toplantılarında kendisine yalnızca bir dakikalık söz hakkı tanınacağı ifade edilmiştir. Sayın Esen, bir dakikalık sürenin fikir beyan etmek için yetersiz olacağını belirtmiş ve bu sınırlamanın anlamlı bir katkı sunmayı engellediğini ifade etmiştir. Bu itiraz üzerine, Komisyon üyelerinin görüşü alınarak söz süresi beş dakikaya çıkarılmıştır. Bu yapılan sınırlama, özellikle kadına yönelik şiddet gibi toplumsal bir sorun karşısında sergilenen kapsayıcı olmayan tutumun sembolik bir örneği olmuştur. Adı doğrudan "kadına yönelik şiddetin araştırılması" olan bir komisyonda, bu alanda deneyim sahibi bir kadın milletvekilinin katkısının engellenmeye çalışılması, en hafif ifadeyle ironiktir. Bu yaklaşım, şiddetin yalnızca bireysel bir eylem değil, aynı zamanda kurumsal pratikler ve siyasal reflekslerle de yeniden üretilebildiğini gözler önüne sermektedir.

Dolayısıyla kadına yönelik şiddet gibi yapısal bir sorunla mücadelede, bilgi, deneyim ve çözüm önerileri olan kişilerin sesinin kısılması, bu Komisyonun asıl amacına ne kadar uzak bir çizgide ilerlediğini göstermektedir.

1.5. Komisyon Başkanının Alan Dışı Olması

Komisyon Başkanının ilgili alanı çalışmış, uzmanlık, deneyim ve literatüre hakimiyeti olan bir kişi olması komisyon çalışmalarının etkinliğini artırabilmektedir. Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele gibi çok boyutlu mağduriyetlerin olduğu, hassas bir konuda

kurulan Meclis Araştırma Komisyonu'nun başkanlığına, medya kökenli bir isim olan AK Parti İstanbul Milletvekili Hulki Cevizoğlu'nun seçilmesi, uzmanlık ve temsil açısından çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Ancak Sayın Cevizoğlu'nun sosyoloji alanında doktora yapmış olması kısmen akademik bir arka plan sunmuştur. Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında sahada deneyim sahibi olan hukukçular, kadın hakları savunucuları veya toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda uzmanlaşmış sivil toplum, akademi ve baro profesyonellerinden kişi ve kurumların daveti konusunda sınırlı kalınması komisyonun etkinliği ve güvenilirliği konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu kısıt kadına yönelik şiddetle mücadelede etkin politikaların geliştirilmesinin de önünde engel oluşturmaktadır. Komisyon görüşmelerinde "kadının kadına uyguladığı şiddet" yönündeki ifadeler üzerine yapılan yorumların desteklenmesi ve benzer örneklerle onaylanması, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden uzak, eksik bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu tür söylemler, şiddetin yapısal ve toplumsal cinsiyet temelli doğasını göz ardı ederek, erkeklerin kadınlara uyguladığı orantısız şiddetin göz ardı edilerek bireysel örnekler üzerinden az bir yüzdenin geneli yansıtması riskini desteklemektedir. Komisyonun başkanlığına, bir kadın temsilin ya da toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışmış, deneyimli kişilerin getirilmemesi, kadınların karar alma süreçlerinde yönetici temsilinin sınırlı kalmasına işaret etmektedir.

2. RAPORA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİMİZ

2.1. Raporun Özgünlük ve Derinlik Sorunu

Bu rapor, Türkiye'de kadınların maruz kaldığı şiddet ve ayrımcılığa dair güncel ve kapsamlı bir tabloyu ortaya koyan, sorunları somut verilerle tespit eden ve çözüm odaklı öneriler sunan bir belge olmaktan uzaktır. Hazırlanan metin, büyük ölçüde kadına yönelik şiddet konusunda teorik bilgiler içeren bir çerçevede kalmış; bu yönüyle, sahaya dair derinlikli bir analiz ve politika geliştirmeye katkı sunacak nitelikte değildir.

Elbette teorik çerçevelerin, dünyadaki uygulamaların ve akademik çalışmaların aktarılması değersiz değildir. Ancak bu Komisyon, yalnızca literatür derlemesi yapacak bir yapı olarak kurulmamıştır. Komisyonun temel amacı; Türkiye'de kadınların her türlü şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmasının önlenmesine yönelik mevcut düzenlemeleri gözden geçirmek, eksiklikleri ortaya koymak ve etkili, uygulanabilir yeni tedbirler geliştirmek olmalıdır. Bunun yolu ise kapsamlı saha verilerine dayalı değerlendirmeler yapmak ve uygulamadaki sorunları tespit ederek somut öneriler sunmaktan geçmektedir.

Raporun ise gerek yapısal kurgusunda, gerekse içerik yoğunluğunda sahaya ilişkin bulguların sınırlı yer alması, bu Komisyonun kamusal sorumluluklarını yerine getirmede ciddi bir eksiklik içinde olduğunu göstermektedir.

Kadına yönelik şiddetle ilgili teorik bilgi birikimi konusunda halihazırda ciddi bir eksiklik bulunmamaktadır. Akademik yayınlara, ulusal ve uluslararası raporlara, internet taramaları yoluyla kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Bu nedenle yalnızca bu bilgileri yeniden derlemek için bir TBMM Araştırma Komisyonu'nun kurulmasına gerek yoktur.

Komisyonun özgün araştırmalar yerine daha önce üretilmiş metinleri tekrarlaması, aslında Meclis'in bilgi üretme kapasitesine dair kamuoyunda var olan kuşkuları artırmakta; bu komisyonun, yürütmeye yön verecek özgün, güvenilir ve uygulanabilir politika önerileri geliştirme işlevini yerine getirmediğini ortaya koymaktadır.

Nitekim geçmişte de benzer içerikte, özellikle kadına yönelik şiddet başta olmak üzere toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini konu alan çok sayıda strateji belgesi, eylem planı ve araştırma raporu hazırlanmıştır. Sadece üniversitelere bağlı Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri, Kadın ve Aile Sorunları Araştırma Merkezleri, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma Merkezleri değil; aynı zamanda ilgili kamu kurumları ve bakanlıklar da bu merkezlerle iş birliği içinde kapsamlı belgeler üretmişlerdir. "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması", "Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" gibi çalışmalar buna örnektir.

Komisyon raporunun içeriğinde yer verilen bilgilerin önemli bir kısmı zaten bu tür belgelerde yer almaktadır. Hatta bazı bölümlerin, doğrudan bu belgelerden alıntılandığı, aktarıldığı izlenimi vermesi, raporun özgünlüğünü ve işlevselliğini daha da zayıflatmaktadır.

TBMM Araştırma Komisyonları, anayasanın yasama organına verdiği denetim yetkisinin bir parçası olarak, yalnızca bilgi üretmekle kalmaz; aynı zamanda politika oluşturulmasına yön vermek gibi tarihsel bir misyon üstlenir. Hazırlanan bu rapor ise, bu misyonu yerine getirecek kapsam, derinlik ve etki gücünden yoksundur.

Oysa beklenti; mevcut bilgilerin tekrarından öteye geçilmesi, sorunların sahadan beslenen verilerle ortaya konması ve çözüm için yenilikçi ve uygulanabilir önerilerin geliştirilmesiydi.

2.2. Kadına Yönelik Şiddet Komisyonlarının Tarihsel Birikiminin Rapor İçeriğinde Yer Almaması

Kadına yönelik şiddet konusu, TBMM bünyesinde geçmişte çeşitli dönemlerde birçok kez gündeme getirilmiş ve bu kapsamda farklı araştırma komisyonları kurulmuştur. Örneğin, 1998 yılında "Kadının Statüsünün Araştırılarak Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin Yaşama Geçirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirleri Tespit Etmek Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" raporu görüşülmüş; 2005 yılında "Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin

Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" çalışmaları tamamlanmış; 2014-2015 yıllarında "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" raporu hazırlanmış; ve son olarak 2021-2022 döneminde "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" raporu görüşülmüştür.

Buna rağmen, rapor kapsamında önceki dönemlerde hazırlanmış bu önemli çalışma ve raporların analizine, önerilerinin değerlendirilmesine ve uygulamadaki yansımalarına dair kapsamlı bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Uzmanlar komisyonda yaptıkları konuşmalarda kadına yönelik şiddet konusunun bir çok kez kapsamlı biçimde ele alındığını ve geçmişteki çalışmaların dikkatle incelenerek raporun bu birikim üzerinden güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak mevcut raporda, söz konusu önceki komisyon raporları ve hazırlanan politika önerileriyle ilgili sistematik bir atıf veya kapsamlı bir karşılaştırma yapılmamış olması, çalışmanın özgünlük ve derinlik düzeyini sınırlamaktadır.

Bu eksiklik yalnızca teknik bir unutkanlık değil, Meclis'in kurumsal hafızasına sırt çeviren bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Geçmişte hazırlanmış onlarca sayfalık raporun ve yüzlerce önerinin dikkate alınmadan, sanki ilk kez bu mesele ele alınıyormuşçasına hareket edilmesi; politika geliştirme süreçlerinde süreklilik ilkesinden uzaktır.

Ayrıca önceki raporların sonuçlarının izlenmemesi, alınan kararların uygulanıp uygulanmadığının değerlendirilmemesi, yalnızca veri kaybına değil, kamu kaynaklarının ve kurumsal çabanın israfına da neden olmaktadır. Bu durum, Meclis Araştırma Komisyonlarını yalnızca "rapor üretme" işlevine indirgemekte; bu raporların yasa yapıcı süreci etkileme kabiliyetini ciddi biçimde zayıflatmaktadır.

Bu durum, hem geçmiş deneyimlerin değerlendirilmemesi hem de yeni politikaların geliştirilmesinde önemli bir eksikliğe işaret etmekte; dolayısıyla etkili bir mücadele için tarihsel süreç ve birikimin dikkate alınmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

2.3. Teorik Bilgilerin Tekrarı

Komisyon Başkanlık Divanı, çalışmaları boyunca sık sık zaman yetersizliğinden yakınırken aynı zamanda yapılan toplantı sayısıyla övünmüştür. Ancak toplantıların içeriğine bakıldığında, kadına yönelik şiddet konusunda teorik bilgilerin sürekli tekrarlandığı görülmektedir. Nitekim raporda yer alan veriler de, komisyona sunum yapan akademisyenler ve uzmanların büyük ölçüde mevcut literatürü tekrar ettiğini ortaya koymaktadır.

Bu durum, Komisyonun "veri bolluğu–çözüm kıtlığı" çelişkisine hapsolduğunu göstermektedir. Gerçek bilgi eksikliği değil, bu bilgilerin nasıl kullanılacağına dair irade eksikliği söz konusudur.

Bakanlık temsilcileri ve uzmanlar, kadına yönelik şiddetle ilgili mevcut bilgi birikimine sahip olmalarına rağmen, Türkiye'de neden hâlâ bu denli yüksek oranda kadın cinayeti işlendiğine dair kapsamlı ve tatmin edici açıklamalarda bulunamamışlardır.

Oysa Türkiye'de her gün bir kadın öldürülüyorsa, bunun nedenlerini anlamak için yalnızca literatür taraması yeterli değildir. Kadın sığınma evleri çalışanlarının gözlemleri, şiddet hattı verileri, şikayet geri çekme oranları, mahkeme kararlarındaki uygulama zaafları gibi çok yönlü saha verilerine başvurulmadan hazırlanacak her rapor eksik kalacaktır.

Toplantı sayısının fazlalığıyla övünülmesi, bu toplantılardan üretilen içeriğin zayıflığını örtmez. Önemli olan kaç toplantı yapıldığı değil; hangi yapısal sorunun çözüldüğü, hangi politika boşluğunun tespit edildiğidir.

Bu durum, sorunun yalnızca teorik düzeyde ele alındığını, sahadaki gerçekliklerin ve yapısal nedenlerin yeterince araştırılmadığını göstermektedir.

2.4. Kurumsal Söylemler ve Gerçeklik Arasındaki Uçurum

Komisyon çalışmaları süresince Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başta olmak üzere birçok kamu kurumu ve ilgili kuruluş tarafından sunumlar gerçekleştirilmiştir. Ancak bu sunumlarda genel olarak kurumların tüm yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirdiği, uygulamalarda herhangi bir aksaklık ya da sorun bulunmadığı yönünde bir yaklaşım sergilenmiştir. Bu söylem, rapora da büyük ölçüde yansımıştır. Nitekim "Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılıkla Mücadele Politikasının Kurumsal Yapısı ve Uygulamaları" başlığı altında, ilgili bakanlıkların yürüttüğü faaliyetler detaylandırılmış; ancak çoğu zaman kurumsal faaliyetler, neredeyse bir tanıtım broşürü formatında sunulmuştur.

Bakanlıkların bu anlatımı, kamu sorumluluğunu taşıyan kurumların kendilerini sorgulamak yerine övgüye dayalı bir özsunum yaptıkları bir alana dönüşmüştür. Şiddet gibi derin bir yapısal sorun karşısında, bu kurumların öz eleştiriden uzak, denetime kapalı bir dil kullanması; Komisyonun asli işlevlerinden olan hesap soruculuğu işlevini de gölge düşürmüştür.

Bu yaklaşım, şu temel sorulara yanıt verilmesini engellemektedir: Eğer mevcut uygulamalar etkili bir şekilde yürütülüyorsa, neden kadına yönelik şiddet vakaları her geçen gün artmaktadır? Neden koruma tedbirleri alındığı halde cinayetlerin önüne geçilememektedir? Örneğin;

- 2024 yılında Zonguldak'ta, hakkında uzaklaştırma kararı bulunan bir erkek, eski eşini sokak ortasında öldürmüştür.
- 2023'te İstanbul'da, elektronik kelepçe taşıyan bir fail, mağdura yaklaşarak onu öldürmüş; bu durum, elektronik izleme sisteminin denetimsizliğini ortaya koymuştur.
- Bir başka olayda, kadın sığınma evinde kalan bir kadın, aile görüşü sırasında eşinin saldırısına uğrayarak yaşamını yitirmiştir.
- Daha önce hakkında soruşturma açılmış bir kişinin, bir eğitim kurumunda görevlendirilmesi neticesinde iki kadının daha hayatını kaybettiği bir süreç yaşanmıştır.

Tüm bu olaylar, yalnızca münferit vakalar değil, aynı zamanda mevcut sistemin ve kurumların uygulamaya dair iddiaları ile gerçeklik arasındaki derin uçurumu gözler önüne sermektedir. Ancak komisyonun çalışmaları, bu tür yapısal sorunların sorgulanması ve araştırılması yönünde ilerlememiş; daha çok kurumsal söylemlerin ve faaliyet raporlarının tekrarına dayalı bir çerçevede yürütülmüştür.

Bu noktada Meclis Komisyonu'nun asli görevi, sunulan her faaliyeti sorgulamak; "yapıldı" denilen işlerin ne ölçüde işe yaradığını tespit etmektir. Ancak bu sorumluluk yerine getirilmediğinde, Komisyon bir denetim organı olmaktan çıkar, propaganda platformuna dönüşür.

Raporun bu yaklaşımı, kamusal sorumluluğu görünmez kılmakta; şiddetle mücadelede hesap verebilirliği zayıflatmaktadır.

Şiddeti önlemesi gereken kamu kurumlarının, kendi faaliyetlerini eleştirmeyi reddetmesi; çözümün parçası olmak yerine, sorunun inkârına katkı sunmak anlamına gelir. Bu yaklaşım sürdükçe, şiddet yalnızca artmakla kalmayacak, devletin güvenlik ve adalet üretme kapasitesi de kamu vicdanında sorgulanır hale gelecektir.

2.5. Kuruluş Gerekçesine Sessizlik

Bilindiği üzere bu komisyonun kurulmasına esas teşkil eden gelişme, İkbal Uzuner ve Ayşenur Halil'in vahşice katledilmesi olmuş; bu cinayetler kamuoyunda büyük infiale neden olmuş, ülke genelinde protestolara yol açmış ve nihayetinde TBMM'de grubu bulunan tüm siyasi partilerin ortak iradesiyle komisyonun kurulması yönünde adım atılmıştır. Ancak ne yazık ki, hazırlanan bu raporda ne bu olaylara ne de kamuoyunun tepkisine en küçük bir atıf yer almakta, komisyonun kuruluşuna doğrudan neden olan cinayetlerin adı dahi anılmamaktadır.

Bu durum, yalnızca önemli bir gerçekliğin görmezden gelinmesi değil, aynı zamanda toplumsal belleğin yok sayılması anlamına gelmektedir. Komisyonun varlık sebebini oluşturan acıların ve isimlerin rapordan dışlanması, kolektif yasın üzerinin örtülmesi; halkın vicdanında oluşan talebin kurumsal belgede yer bulamaması demektir.

Oysa Meclis, yalnızca yasa üreten değil, toplumun ortak hafızasını kayda geçiren bir kurumdur. Kamuoyunun infialine neden olmuş ve milyonlarca kadını korku, öfke ve yas duygusunda birleştirmiş bu cinayetlerin raporda anılmaması, Meclis'in halkla duygudaşlık kurmadığını; bir nevi kurumsal kopukluk içinde olduğunu göstermektedir.

Bu sessizlik, Meclis'in halk adına değil kurumlar adına rapor yazdığı izlenimini doğurmakta; Komisyonun hesap sorucu değil, belirsizleştirici bir rol üstlendiğini düşündürmektedir.

2.6. Önceki Komisyon Raporlarına Göre Geriye Gidiş: 2022 Raporundaki Kapsamın Daraltılması

2022 yılında tamamlanan ve TBMM Genel Kurulu'nda görüşülen "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi" başlıklı Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, yalnızca şiddetin nedenlerini analiz etmekle kalmayıp, mücadele politikalarının hayata geçirilebilmesi için çok boyutlu ve bütüncül öneriler de içermekteydi. Raporda; yerel yönetimlerin, baroların, sivil toplum kuruluşlarının, sendikaların, meslek birliklerinin ve özel sektörün mücadeleye etkin katılımı gibi konulara özel başlıklar ayrılmış, ayrıca fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme ve veri temelli politika geliştirme başlıkları altında somut çözüm önerileri sunulmuştur.

Ancak 2025 yılında hazırlanan bu yeni komisyon raporunda, söz konusu kurumsal aktörlerin rolüne dair kapsamlı ve sistematik değerlendirmelere yer verilmemiş, önceki raporun bu açıdan gerisine düşülmüştür. Kadına yönelik şiddet gibi yapısal bir sorunun yalnızca bireysel veya aile içi dinamiklerle açıklanamayacağı açıktır. Bu nedenle 2022 raporunda yer alan kurumsal kapasite inşasına dönük önerilerin yeni raporda tekrar edilmemesi, politika sürekliliği açısından önemli bir eksikliktir.

Politikaların etkili olabilmesi için yalnızca anlık müdahaleler değil, kurumsal yapıların birbirine entegre biçimde çalıştığı bir model gereklidir. 2022 raporunun bu yöndeki önerileri yeni raporda sistemli biçimde yok sayıldığından, ortaya çıkan belge bir "geri çekilme" niteliği taşımaktadır.

Şiddetle mücadelede etkili bir koordinasyon ve toplumsal seferberlik için önceki raporun kapsamının dikkate alınması gerekirdi.

Ne yazık ki bu geri gidiş, yalnızca içerik kaybı değil; TBMM'nin geçmiş emeklerine, kamu kurumlarının ortak öğrenme süreçlerine ve kadın hareketinin taleplerine duyarsız kalındığını göstermektedir. Geçmişin önerilerini dahi sürdüremeyen bir raporun, geleceğe yön verme iddiası da inandırıcılıktan uzak olacaktır.

2.7. Süreklilik ve Etkinlik Açısından Kalıcı İzleme Komisyonu Gerekliliği

Komisyon çalışmaları sürecinde görüş bildiren birçok uzman, daha önceki araştırma komisyonlarına da davet edildiklerini, ancak bu komisyonlarda ulaşılan bulguların ve geliştirilen önerilerin uygulanma durumuna dair herhangi bir geri bildirim mekanizmasının oluşturulmadığını ifade etmiştir. Bu durum, Meclis bünyesinde kurulan araştırma komisyonlarının zamanla arşivde kalan geçici belgeler haline gelme riskini doğurmaktadır. Nitekim 2005 ve 2022 yıllarında hazırlanan raporların çoğunda benzer öneriler yer almasına rağmen, bu önerilerin hangilerinin hayata geçtiği, hangilerinin neden uygulanamadığına dair herhangi bir kurumsal raporlama ya da değerlendirme mekanizması geliştirilmemiştir. Bu da politika üretiminde hem süreksizlik yaratmakta hem de kamuoyunun Meclis'e duyduğu güveni zedelemektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele, yalnızca dönemsel araştırmalarla sınırlı kalamayacak kadar derin ve yapısal bir meseledir. Bu nedenle komisyon raporlarında yer verilen önerilerin hayata geçirilip geçirilmediğini izleyen, uygulamada karşılaşılan sorunları tespit eden ve güncel ihtiyaçlara göre politika geliştirilmesini sağlayan bir kalıcı TBMM İzleme ve Değerlendirme Komisyonu kurulması zorunludur. Bu komisyon, yılda en az bir kez kamuoyuna rapor sunan, sivil toplumun katılımına açık, bağımsız uzmanlardan oluşan bir izleme heyeti ile desteklenmeli; yürütmenin faaliyetlerini yalnızca dinleyen değil, değerlendiren bir yapıya kavuşmalıdır.

Yeni bir komisyon kurmaktan çok, bu alandaki kurumsal belleği ve sürekliliği sağlayacak bağımsız, teknik donanıma sahip bir izleme yapısına ihtiyaç vardır.

Aksi takdirde, her birkaç yılda bir aynı sorunu konuşan, benzer önerileri tekrarlayan ancak herhangi bir yapısal dönüşüm sağlayamayan bir döngüye mahkûm oluruz. Bu yalnızca kaynak israfı değil, kadınların hayatına mal olan bir siyasi ilgisizliktir.

Böylesi bir yapılanma, sadece Meclis'in denetim kapasitesini artırmakla kalmayacak, aynı zamanda ilgili bakanlıklar, yerel yönetimler ve sivil toplumla daha sistematik iş birlikleri kurulmasını da sağlayacaktır. Bu bağlamda mevcut raporun, kalıcı bir izleme mekanizması kurulması gerektiğine ilişkin öneri sunmaması, yapısal çözüme yönelik bir vizyon eksikliği olarak değerlendirilmektedir.

Şiddetle mücadelenin başarıya ulaşması için yalnızca tespit değil, takip ve dönüşüm mekanizmaları gereklidir. Bu da ancak süreklilik taşıyan, hesap verebilir bir Meclis yapısıyla mümkündür.

2.8. Politika Önerilerinde Belirsizlik ve Sorumluluk Sorunu

Raporun büyük ölçüde teorik çerçeveye, uzman görüşlerine ve Bakanlık sunumlarına dayalı olarak kapsamı genişletilmiş görünmesi, öneriler bölümünde de muhatabı belirsiz, genelleyici ifadelere yer verilmesini beraberinde getirmiştir. "Yapılmalıdır", "oluşturulmalıdır" gibi sorumluluğu tanımlamayan bu ifadeler, önerilerin uygulanabilirliğini ve yönlendiriciliğini zayıflatmaktadır. Bununla birlikte, içerik bakımından önerilerin büyük bölümü önemlidir ve desteklenmektedir. Özellikle mevzuatta yapılacak değişiklikler başlığı altında sunulan öneriler somut ve uygulanabilir nitelikte olup,

- 6284 sayılı Kanun'da koruyucu ve önleyici tedbirlerin kapsamı ile süresine ilişkin netleştirmeler yapılması,
- Vesayet kararı verebilme yetkisinin genişletilmesi,
- Tedbir kararlarının uygulanabilirliğini güçlendirmeye yönelik düzenlemeler,
- Şiddet mağduru kadınların ve çocuklarının barınma, koruma ve danışmanlık haklarının güçlendirilmesi,
- Şiddet içermeyen aile içi uyuşmazlıklarda arabuluculuk gibi alternatif çözüm yollarının getirilmesi,
- Kadınlara yönelik ayrımcı hükümlerin Medeni Kanun'dan çıkarılması,
- Dijital mecralarda nefret söylemleri ve kadın düşmanlığına karşı yasal yaptırımlar getirilmesi,
- Cinsel saldırı mağdurları için özel destek merkezlerinin kurulması,
- Kadına yönelik şiddet suçlarında cezaların ağırlaştırılması ve koşullu salıverme düzenlemelerinin yeniden ele alınması,
- İşyerinde psikolojik tacizle mücadele ve eşit davranma ilkesinin genişletilmesi,
- Ruh Sağlığı Meslek Kanunu'nun çıkarılması

gibi doğrudan mevzuat değişikliği gerektiren hususlar, yalnızca öneri olarak değil, TBMM gündemine taşınması gereken somut reform adımları olarak ele alınmalıdır.

Ancak bu öneriler, herhangi bir önceliklendirme, sorumlu kurum belirtimi veya uygulama takvimi olmadan sıralandığı için bir politika rehberinden çok, bağlayıcılığı olmayan tavsiye listesine dönüşmektedir.

Bu noktada önerilerin yalnızca yazılmakla kalmaması; uygulanıp uygulanmadığını izleyen, değerlendiren ve gerektiğinde yeniden şekillendiren kurumsal mekanizmalarla

desteklenmesi gerekir. Aksi takdirde, iyi niyetli öneriler bile politik etki üretmekten uzak kalır.

3. Raporun Öneriler Bağlamında Değerlendirilmesi

3.1. Farkındalık- Zihniyet Dönüşümü

"Farkındalık ve Zihniyet Dönüşümü" başlığı altında sunulan öneriler, kadına yönelik şiddetle mücadelenin önleyici boyutunu öne çıkararak önemli bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle çocuklar, gençler ve ebeveynleri kapsayan eğitim odaklı yaklaşımlar; empati, iletişim, öfke kontrolü gibi yaşam becerilerini temel alan programlarla desteklenmiştir. Ekonomik, dijital ve kampüs şiddeti gibi daha az görünür şiddet türlerine dikkat çekilmesi, şiddetin yalnızca fiziksel boyutla sınırlı olmadığını kabul eden bütüncül bir perspektife işaret etmektedir. Ayrıca kamu kurumlarıyla kurulması öngörülen iş birlikleri, uygulamaların sahada karşılık bulması açısından değerlidir. Bilgilendirici cep telefonu mesajları gibi teknolojik araçların önerilmesi de, dijital çağın imkânlarını kullanma bakımından yerinde bir öneri olarak öne çıkmaktadır.

Ancak kamu kurumlarıyla kurulacak iş birliklerinin kalıcı bir etki yaratabilmesi için bu iş birliklerinin yalnızca merkezî idareyle değil, aynı zamanda yerel yönetimler, üniversiteler, meslek odaları ve kadın STK'larıyla çok paydaşlı biçimde yapılandırılması gerekmektedir. Bu noktada, yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği birimlerinin güçlendirilmesi ve belediyeler üzerinden sürdürülebilir farkındalık kampanyalarının yürütülmesi öncelikli bir gerekliliktir. Bununla birlikte, farkındalık odaklı yaklaşımın devletin yapısal sorumluluklarını ikinci plana itme riski bulunmaktadır. Toplumsal zihniyet dönüşümü elbette önemlidir; ancak bu dönüşüm, eşitsizliği yeniden üreten yasal ve kurumsal yapıların göz ardı edilmesiyle gerçekleşemez. Ayrıca "farkındalık çalışmaları artırılmalı" gibi tekrarlanan ifadeler somut uygulama araçları, hedef gruplar ve sorumlu kurumlar belirtilmediği sürece teknik bir boşluk yaratmaktadır. Sivil toplumun, medyanın ve akademinin sürece nasıl dâhil edileceği netleştirilmediği gibi, önerilen çok sayıda projenin kurumlar arası eşgüdüm içinde yürütülmesine dair herhangi bir yönetişim mekanizması tanımlanmamıştır. Bu durum, uygulamada dağınıklık ve etkinsizlik riskini beraberinde getirebilir.

Bu nedenle farkındalık politikalarının kurumsallaşması adına, kamu kurumları ve STK'ların birlikte yer alacağı "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Danışma Kurulları" kurulmalı; bu kurulların tavsiye kararlarıyla uygulamaların izlenmesi ve düzenli raporlanması sağlanmalıdır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin sadece müfredata alınmasıyla yetinilmemeli; öğretmen eğitimlerinden okul-aile iş birliğine kadar bütüncül bir reform hayata geçirilmelidir.

2022 yılına ait rapor, politika geliştirme süreçlerine katkı sunma potansiyeli açısından daha yüksek bir uygulama değeri taşımaktadır. Söz konusu rapor, sektörel düzeyde tanımlanmış adımları, uygulayıcı kurum ve aktörlere yönelik olarak somutlaştırarak sunmuş; bu yönüyle yalnızca bir tespit metni değil, aynı zamanda yönlendirici bir eylem rehberi işlevi görmüştür. Sorumlulukların açık biçimde paylaşılması ve önerilerin operasyonel düzeyde tanımlanması, politika yapıcıları ve idari yapılar için işlevsel bir zemin oluşturmuştur.

Bu raporlarda tanımlanan hedeflerin izlenmesini sağlayacak dijital bir "Şiddetle Mücadele Eylem Takip Sistemi" oluşturulması, hem şeffaflık hem de hesap verebilirlik ilkelerinin kurumsallaşmasına katkı sağlayacaktır.

2025 yılı raporu daha üst bir düzeyde, soyut bir stratejik çerçeve inşa etmeyi tercih etmiş; zihniyet dönüşümünü kültürel ve toplumsal mücadele bağlamında ele alarak, uygulamaya dönük mekanizmaları ikinci plana itmiştir. Bu tercih, kapsamlı bir vizyon sunması açısından değerli olmakla birlikte, bu vizyonun hayata geçirilebilmesi için gerekli olan araçlar ve aktörler net biçimde tanımlanmamıştır. Dolayısıyla, politika süreçlerini besleyecek somut öneriler bakımından 2022 yılı raporuna kıyasla geri planda kalmaktadır.

Eğer amaç, kamu kurumlarının ve saha aktörlerinin harekete geçirilmesi ve politika üretiminin desteklenmesi ise, 2025 yılı metnine 2022'de olduğu gibi e-devlet entegrasyonu, kamu spotları, sağlık hizmet sunum noktaları (örneğin eczaneler), mobil uygulamalar ve medya kampanyaları gibi somut uygulama araçlarının yeniden entegre edilmesi elzemdir.

Ek olarak, bilgilendirici mesajlar ve mobil uygulamalara yönelik içeriklerin sadece merkezi kurumlar tarafından değil, kadın örgütleri ve akademik uzmanlık merkezleriyle birlikte hazırlanması; mesaj içeriklerinin de hedef grubun yaş, sosyoekonomik düzey ve kültürel farklılıklarına göre çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, eğer temel amaç toplumsal zihniyet dönüşümünü hedefleyen uzun vadeli bir perspektif geliştirmekse, bu durumda 2025 yılı raporunun yaklaşımı anlamlıdır. Ancak bu yaklaşımın sürdürülebilirliğini sağlamak ve söylemin eyleme dönüşmesini temin etmek için stratejik vizyona eşlik edecek uygulamaya dönük yol haritalarına ihtiyaç vardır. **Bu bağlamda, vizyon-belge ayrımının netleştirildiği ve her önerinin altına "uygulayıcı kurum", "hedef grup" ve "izleme aracı" bilgilerinin eklendiği bir format benimsenmelidir. Öneri paketleri performans göstergeleriyle desteklenmeli ve bu göstergelerin yıllık izleme raporları aracılığıyla TBMM'ye sunulması zorunlu kılınmalıdır.**

3.2. Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi

Kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine yönelik bu kapsamlı tedbirler dizisi, kadına yönelik şiddetle mücadelede stratejik bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ancak, alanda yaşanan dönüşümün niteliği ve kapsamı, sadece tedbirlerin formülasyonuyla değil, bu tedbirlerin hayata geçirilme iradesi, finansmanı ve koordinasyonun sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Kurumların kapasitesinin artırılması, yalnızca insan kaynağı ve fiziksel altyapı yatırımları değil, aynı zamanda multidisipliner iş birliği, sürdürülebilir eğitim ve denetim mekanizmaları ile desteklenmelidir.

Bu noktada, özellikle kadın hizmet birimlerinde görev yapan personelin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda sertifikalı eğitimlerden geçmesi sağlanmalı; kurumlar arası veri paylaşımı için dijital entegre sistemler kurulmalıdır. Kadına yönelik şiddet vakalarının tüm aşamalarını izleyen, önlem, müdahale ve izleme süreçlerini tek merkezde koordine eden, yerel düzeyde yapılandırılmış izleme merkezleri kurulması önerilmelidir.

Kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine yönelik tedbirler kapsamlı görünmekle birlikte, somut hedefler, kaynak garantisi ve uygulanabilir stratejilerden yoksundur. Mevcut metin, kurumlar arası koordinasyon, insan kaynağı planlaması ve hizmet erişilebilirliği konularında belirsizlikler barındırmakta, özellikle acil müdahale mekanizmaları ve yerel yönetimlerin kapasitesi dikkate alınmamaktadır. Bu haliyle önerilerin hayata geçirilmesi, kadına yönelik şiddetle mücadelede etkili bir dönüşüm sağlanması için daha güçlü, ölçülebilir ve bütçelendirilmiş adımlar gerekmektedir.

Kurumların kendi iç denetim mekanizmalarının dış denetimle desteklenmesi, bağımsız izleme kurulları aracılığıyla performans raporlarının düzenli olarak TBMM'ye sunulması sağlanmalıdır. Ayrıca yerel yönetimlerin, sığınma evleri ve danışma merkezleri gibi hizmetlerin kapasite artırımı için merkezi bütçeden doğrudan pay alması da sağlıklı bir kaynak planlaması için zaruridir.

Özellikle şiddetle mücadeleye yönelik faaliyetlerin sürdürülebilirliği için kamu kaynaklarının etkin ve şeffaf biçimde tahsisi gerekmektedir. Bu noktada, yerel ve merkezi düzeyde **cinsiyete duyarlı bütçeleme** yaklaşımının benimsenmemesi, kaynakların kadınların ihtiyaçlarını önceleyecek şekilde planlanmasını zorlaştırmaktadır.

2022 raporundaki kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine yönelik somut, uygulamaya dönük öneriler, 2025 raporunda belirgin şekilde geri planda kalmıştır. 2025 raporu stratejik çerçevelemeye odaklanırken, saha düzeyinde etkili hizmet sunumu için kritik olan kaynak tahsisi, altyapı güçlendirmesi ve çok kurumlu iş birliği gibi hayati unsurları yeterince

vurgulamamıştır. Bu durum, kadına yönelik şiddetle mücadelede etkinliğin azalmasına ve pratik sorunların çözümünde gecikmelere yol açma riski taşımaktadır.

Oysa etkili bir hizmet sunumu için, her ilde kadına yönelik şiddetle mücadeleye özgü "yerel eylem planları" hazırlanmalı ve bu planların yıldan yıla izlenebilir hedeflerle ilerlemesi sağlanmalıdır. Bu tür yerel planlamalar, kurumların kâğıt üzerinde değil sahada birlikte çalışmasını sağlayacak eşgüdüm yapıları oluşturur.

3.3. Politikalara Kanıt Temeli Oluşturma Kurumlararası Koordinasyon ve Politikaların İzlenmesi

Komisyon raporunda yer alan kanıta dayalı politika geliştirme ve kurumlararası koordinasyon önerileri önemli olmakla birlikte, bu alandaki mevcut uygulamaların etkinliği ve sürdürülebilirliği konusunda ciddi kuşkular bulunmaktadır. Özellikle il koordinasyon komisyonlarının pratikte yeterli ve etkili çalışıp çalışmadığına dair somut veriler paylaşılmamış, eğitimlerin içeriği ve yaygınlığı konusunda ise net bir değerlendirme yer almamaktadır. 6284 sayılı Kanun kapsamındaki tedbirlerin takibinin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmekle birlikte, mevcut takip sistemlerinin yetersizliği ve bilgi paylaşımındaki aksaklıklar sürmektedir. Bu doğrultuda, özellikle şiddet vakalarının önlenmesi, izlenmesi ve raporlanması amacıyla merkezi ve yerel düzeyde entegre çalışan bir "Kadına Yönelik Şiddet Bilgi Yönetim Sistemi" kurulmalı; bu sistem, sağlık, adalet, kolluk, sosyal hizmet ve sivil toplum kuruluşlarından gelen verileri ortak bir platformda toplayarak politika üretiminde aktif kullanılmalıdır.

Dijital şiddet ve yapay zeka gibi teknolojik öneriler ise önemli olmakla birlikte, uygulama altyapısı, veri güvenliği ve etik boyutlarına dair detaylandırma ve hazırlık eksiktir. Özellikle çevrimiçi platformlardaki şiddet içeriklerinin izlenmesi ve raporlanması için algoritmik analiz yapabilecek, siber taciz ve dijital şiddeti sınıflandırabilecek kamu destekli bir izleme birimi kurulması önerilmelidir. Aynı zamanda sosyal medya platformları ile protokol temelli iş birlikleri geliştirilerek platformların sorumluluğu netleştirilmelidir. Rapor, bu önerilerin hayata geçirilmesine yönelik somut stratejilerden ziyade genel ifadelerle sınırlı kalmış, bu da uygulamada karşılaşılacak zorlukların aşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, rapordaki önerilerin etkinliği ancak güçlü bir mevzuat, kapsamlı kaynak tahsisi ve kurumsal iş birliği ile sağlanabilir.

Ayrıca, komisyonun çalışmaları sırasında başvurulan veri setlerinin güncelliği, cinsiyet ayrıştırılmış veri kullanımı ve istatistiklerin bölgesel dağılımlarına dair eksiklikler, kanıta dayalı politika üretiminin önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Kadına yönelik

şiddetin bölgesel, sosyoekonomik ve yaş gruplarına göre dağılımını yansıtan bütüncül veri eksikliği, önerilerin sahaya indirgenmesini zorlaştırmaktadır.

3.4. Medya

Bu raporda medyanın kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede etkin kullanımı üzerine sunulan öneriler önemli ve kapsamlı görünse de, uygulama boyutunda ciddi eksiklikler ve zorluklar bulunmaktadır. Öncelikle, medya sektörü ve ilgili kurumlar arasında iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği vurgulansa da, bu alanda geçmişte yaşanan koordinasyon problemleri ve sorumluluk dağılımındaki belirsizlikler göz ardı edilmiştir. RTÜK'ün denetim kapasitesi ve yaptırım gücü tartışmalı olup, özellikle dijital platformlardaki denetim mekanizmalarının yetersizliği ve öz denetimin etkinliği şüphelidir. "Kadın dostu içerik" kavramının nasıl somutlaşacağı ve medya profesyonellerine kazandırılacak bakış açısının eğitim içeriği, standardı ve sürekliliği belirsizdir. Bu noktada, medya mensuplarına yönelik müfredat temelli, akredite eğitim programlarının geliştirilmesi ve özellikle haber dilinde cinsiyetçi kalıpların dönüşümünü hedefleyen sürekli mesleki gelişim desteklerinin sağlanması önemlidir. Üniversitelerin iletişim fakültelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin zorunlu hale getirilmesi ve medya kuruluşlarının iç denetim mekanizmalarına toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerinin entegre edilmesi yönünde teşvikler sunulmalıdır. Ayrıca dijital şiddetle mücadeleye yönelik teknolojik çözümler önerilse de, veri gizliliği, kullanıcı hakları ve etik standartlar konusunda detaylandırma yapılmamıştır. Özellikle sosyal medya platformları ile RTÜK, BTK ve ilgili STK'lar arasında imzalanacak iş birliği protokolleriyle nefret söylemi, cinsiyetçi içerik ve dijital taciz örneklerinin bildirilmesi, arşivlenmesi ve analiz edilmesine olanak sağlayacak bir bildirim ve müdahale sistemi kurulmalıdır.

Gündüz kuşağı programlarına ilişkin yayınlar yalnızca bireysel vakaları değil; şiddeti, istismarı ve ayrımcılığı normalize eden bir yapı haline gelmiştir. Bu nedenle, söz konusu programlara ilişkin sadece içerik düzenlemeleri yeterli olmayıp; özel yayın ilkeleri, etik kurullar ve şikayet mekanizmaları oluşturulmalı; ihlal durumlarında daha somut ve caydırıcı yaptırımlar tanımlanmalıdır.

Kadınların medyadaki temsili sadece görünürlükle sınırlı değildir; bu temsilin niteliği de toplumsal eşitliğin inşasında belirleyici rol oynamaktadır. Bu bağlamda, RTÜK bünyesinde özel bir **"Toplumsal Cinsiyet İzleme Birimi"** kurulması, medya çalışanlarına yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı eğitim programları geliştirilmesi ve özellikle gündüz kuşağı programlarının içeriğinin ön değerlendirme süreçlerinden geçirilmesi elzemdir.

Ayrıca, dijital medyada hızla artan içerik üretimi dikkate alındığında, YouTube ve sosyal medya platformları üzerinden yayın yapan "talk show" benzeri içeriklerin de etik ve yasal çerçeveye tabi tutulması gerekmektedir. Bu mecralarda kadına yönelik aşağılayıcı, cinsiyetçi veya ayrımcı söylemler denetimden muaf kalmamalı; dijital içerik üreticileri için de bağlayıcı yayın ilkeleri tanımlanmalıdır.

Gündüz kuşağı programları ve dizilerde kadına yönelik şiddetin işlenişine dair öneriler sadece içerik düzenlemeleriyle sınırlı kalmamalı; bu alanlarda daha somut ve caydırıcı yaptırımların getirilmesi gerektiği açıkça vurgulanmalıdır. Çünkü şiddetin normalleştirilmesini veya özendirilmesini önlemek için, ihlal durumlarında yayın kuruluşlarına uygulanacak yaptırım mekanizmalarının güçlendirilmesi, denetimlerin sıklaştırılması ve bu konuda net yaptırım süreçlerinin belirlenmesi şarttır. Bu kapsamda RTÜK'ün rehber yayın ilkelerini güncellemesi, 'şiddet temsiline duyarlılık' kriterlerini yayın lisans şartlarına entegre etmesi ve ihlal durumlarında şeffaf bir ceza katalogu uygulaması beklenmektedir.

Genel olarak rapor, önerilerin hayata geçirilmesinde karşılaşılacak yapısal, yasal ve finansal engellere yeterince değinmemekte, pratik adımlardan ziyade idealist ifadelerle sınırlı kalmaktadır.

Ayrıca geleneksel medya dışında dijital alanlarda kadınlara yönelik şiddet artarken, **siber takip, özel görüntülerin ifşası, deepfake içerikler, dijital zorbalık** gibi yeni tehditlere dair farkındalık ve düzenleme eksikliği devam etmektedir. Bu tür şiddet biçimlerine karşı dijital okuryazarlık eğitimlerinin yaygınlaştırılması, özel savcılık birimlerinin kurulması ve mağdurların hukuki süreçlere erişiminin kolaylaştırılması gerekmektedir.

3.5. Kadının Güçlenmesi

Komisyon raporunda kadınların güçlendirilmesine yönelik hedefler ifade edilmekle birlikte, önerilen politikaların uygulamada somut karşılık bulacağına dair ciddi kuşkularımız vardır. Kadınların iş gücüne katılımını engelleyen ayrımcılık, ücret eşitsizliği, mobbing gibi temel sorunlara raporda yeterince yer verilmemiştir. Kadın temsiliyetinin artırılması için getirilen öneriler bağlayıcı ve ölçülebilir kriterlerden yoksundur. Devletin bakım hizmetleri ve iş yaşamı desteği konusundaki sorumluluklarını yerine getirmesi, kreş, servis ve izin haklarının etkin sağlanması ise raporda somut planlarla desteklenmemiştir. Oysa kadının toplumsal ve ekonomik hayatta güçlenmesi, yalnızca bireysel gelişim başlıklarıyla değil, devletin sosyal altyapıyı kadınların ihtiyaçlarına göre dönüştürme iradesiyle mümkündür. Öte yandan, toplumsal cinsiyet eşitliğini yalnızca kadınların mücadelesine bırakmak gerçekçi

değildir. Bu nedenle, erkeklerin dönüşümünü hedefleyen; şiddetsiz iletişim, toplumsal cinsiyet farkındalığı ve bakım emeği paylaşımına dair eğitimlerin yaygınlaştırılması şarttır.

Bu çerçevede, her mahallede ücretsiz ve nitelikli kreşlerin yaygınlaştırılması, bakım izninin hem kadın hem erkek için eşit ve zorunlu hale getirilmesi, işverenlerin bakım hizmeti sunma yükümlülüğü ile desteklenmesi gibi önlemlerin kamu politikası haline getirilmesi gereklidir. Rraporda, kadın yoksulluğu, özellikle tek ebeveynli kadınların sosyal koruma sistemine erişimi gibi kırılganlık alanlarına dair özgün bir politika önerisi yer almamaktadır. Kadının ekonomik güçlenmesi yalnızca istihdama katılımla değil, sosyal destek mekanizmalarının yeniden yapılandırılmasıyla mümkündür.

Ayrıca, özel sektörde kadın istihdamını teşvik eden vergi avantajları ve prim indirimi uygulamaları gibi teşvik mekanizmalarının güçlendirilmesi, esnek çalışma biçimlerinin kadınların dezavantajına dönüşmemesi için yasal düzenlemelerin yapılması elzemdir.

Kadın girişimciliğinin desteklenmesi yönünde somut bir yol haritası sunulmaması da önemli bir boşluktur. Girişimci kadınlar için mentorluk, pazara erişim ve mikrokredi desteklerinin yaygınlaştırılması, kadın kooperatiflerinin kurumsal kapasitelerinin artırılması yönünde adımlar atılmalıdır.

Siyasi temsilde cinsiyet kotasının sadece tavsiye niteliğinde kalmaması, seçim kanunlarında ve parti içi düzenlemelerde bağlayıcı hale getirilmesi, kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımının güvence altına alınmasında etkili olacaktır.

Sonuç olarak, kadınların güçlendirilmesi ancak yapısal eşitsizliklere köklü çözümler getiren, devletin aktif ve yükümlülük sahibi olduğu politikalarla mümkün olabilir. Bu bağlamda, yalnızca farkındalık değil; somut sosyal politika ve mevzuat reformlarını içeren kapsamlı bir yol haritası gereklidir.

3.6. Şiddet ve Ayrımcılık Mağdurunun Desteklenmesi ve Şiddet Uygulayanın Rehabilitasyonu

Raporda kadına yönelik şiddetle mücadelede mağdurların desteklenmesi ve şiddet uygulayanların rehabilitasyonu önemli bir husus olarak vurgulanmıştır. Ancak, önerilen çalışmaların somut uygulama planları ve kaynak tahsisleri belirsizdir. Şiddet mağdurlarının konukevlerinde ve sonrasında güçlendirilmesi amacıyla teknolojik imkanların kullanılması olumlu olsa da, bu desteklerin yaygınlaştırılması ve erişilebilirliği konusunda ciddi eksiklikler bulunmaktadır.

Faillerin rehabilitasyonuna yönelik programların geliştirilmesi ve uygulanması hayati önem taşısa da, mevcut çalışmaların yeterliliği ve etkinliği sorgulanmaktadır. Uzaklaştırma ve

elektronik kelepçe gibi tedbirlerin yanı sıra rehabilitasyon programlarının entegre ve zorunlu hale getirilmesi gerekliliği raporda yeterince önceliklendirilmemiştir.

Failler için uygulanacak rehabilitasyon programlarının psikolojik destekle sınırlı kalmaması; öfke kontrolü, toplumsal cinsiyet farkındalığı ve şiddetsiz iletişim eğitimleriyle yapılandırılması elzemdir. Ayrıca bu programlara katılımın denetimli serbestlik sürecine bağlanması ve katılımın takip edilmesi gerekir. Bu yönüyle, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve 6284 sayılı Kanun başta olmak üzere ilgili mevzuatta düzenleme ihtiyacı doğmaktadır.

Rehabilitasyon politikalarının etkin işlemesi için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yanı sıra Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve yerel yönetimlerin koordineli çalışması zorunludur. Ancak mevcut rapor, kurumlar arası sorumluluk dağılımını netleştirmemekte; sistematik bir işleyiş mekanizması tanımlamamaktadır.

Muhalefet olarak, şiddetle mücadelede sadece mağdurların korunması değil, faillerin de etkin bir biçimde rehabilite edilmesi ve şiddet döngüsünün kırılması için bütüncül, izlenebilir ve hesap verebilir politikaların acilen hayata geçirilmesini talep etmekteyiz.

Raporda, kadına yönelik şiddetin farklı gruplar üzerindeki özgül etkileri yeterince dikkate alınmamıştır. Mülteci kadınlar, engelli kadınlar, kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar, yaşlı kadınlar ve genç kızlar gibi kırılgan grupların karşı karşıya kaldığı çok katmanlı ayrımcılık biçimleri analiz edilmemiştir. Şiddetle mücadelede etkili politika geliştirebilmek için, kesişimsel eşitsizliklerin tanımlanması ve bu gruplara özgü çözümler üretilmesi zorunludur.

3.7. Ailenin Güçlenmesi

Raporda, "Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi" gibi politika belgelerinin etkin uygulanması ve şeffaf raporlamanın gerekliliği belirtilmiştir. Ancak, uygulama süreçlerinin ve sonuçlarının şeffaflığı konusundaki taahhütlerin somutlaştırılması eksiktir. Kamuoyuyla düzenli ve güvenilir bilgilendirme yapılması için yasal düzenlemeler ve mekanizmalar acilen oluşturulmalıdır. Bu kapsamda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının hazırladığı politika belgelerine ilişkin performans göstergeleri tanımlanmalı, yıllık uygulama raporları TBMM'ye sunulmalı ve kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

İş ve aile yaşamının dengelenmesine yönelik çalışma saatleri ve alternatif modellerin düzenlenmesi zorunludur ancak bu konuda ivedi ve kapsamlı düzenlemeler yapılmadığı sürece, kadın istihdamında kalıcı artış sağlanması mümkün olmayacaktır. Kadınların işgücü piyasasında kalıcı biçimde yer alabilmesi için bakım emeğinin kamusal sorumluluk çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda, kamu kreşlerinin sayısının

artırılması, yarı zamanlı ve esnek çalışma modellerinin sosyal güvence ile desteklenmesi ve babalık izni gibi uygulamaların yaygınlaştırılması kritik önemdedir.

Aile öncesi ve sonrası verilen danışmanlık hizmetlerinin kalitesi artırılmalı, boşanma sürecindeki destek mekanizmaları yaygınlaştırılmalıdır. Ancak mevcut haliyle bu desteklerin etkinliği ve erişilebilirliği ciddi sorunlar taşımaktadır.Boşanma sürecindeki kadınlar için özel hukuki danışmanlık merkezleri kurulması, ekonomik olarak kırılgan bireylerin sosyal yardımlara erişiminin kolaylaştırılması ve çocuklarla görüşme düzenlemelerinde uzman rehberliği sağlanması gerekmektedir.

Ayrıca, aile danışmanlığı hizmetlerinin niteliğini artırmak için standartlar belirlenmeli, uzman personelin sürekli eğitimi sağlanmalı ve ruh sağlığı alanında çalışan meslek mensuplarının yasal statüsünü güvence altına alacak Ruh Sağlığı Meslek Kanunu acilen çıkarılmalıdır.

Aileyi güçlendirme politikalarının sadece kâğıt üzerinde kalmaması, gerçek hayatta izlenebilir, erişilebilir ve etkili desteklerle hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda aile politikalarının yalnızca "değerler" temelli bir çerçevede değil, sosyal hizmetler ve kadın hakları temelli bütüncül bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması zorunludur.

3.8. Afet ve Olağanüstü Durumlarda Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılıkla Mücadele

Raporun afet ve olağanüstü durumlarda kadınların korunmasına yönelik bölümü, hedef ve uygulama detayları açısından yetersizdir. Kadınların güvenliğine dair alınacak önlemler ve sunulacak hizmetler konusunda somut adımlar belirtilmemiştir. Örneğin, afet bölgelerinde kadına yönelik şiddetle mücadele için mobil kriz müdahale ekiplerinin 7/24 faal hale getirilmesi, geçici barınma alanlarında kadınlara özel güvenlik noktalarının kurulması ve psikososyal destek hizmetlerinin afet bölgesine hızla ulaştırılması gibi somut uygulamalar raporda yer almamaktadır. Bu hizmetlerin sürekliliği için önceden afet senaryolarına göre yapılandırılmış, kadın odaklı kriz yönetim planları hazırlanmalı; yerel yönetimlerle birlikte AFAD, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve kadın sivil toplum örgütleri arasında protokol bazlı koordinasyon mekanizmaları kurulmalıdır.

Ayrıca, afet planlamalarına kadınların katılımı önerilse de, bu katılımın nasıl sağlanacağı, hangi mekanizmalarla denetleneceği veya raporlanacağı açıklanmamıştır. Kadınların ihtiyaçlarının göz önüne alınması için yerel kadın örgütleri ve sivil toplumun afet yönetim ekiplerine entegre edilmesi, afet bölgelerinde kadınlara yönelik anlık ihtiyaç anketlerinin düzenli yapılması ve sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması gibi yöntemler benimsenmelidir. Bu doğrultuda, "Toplum Tabanlı Afet Risk Azaltma" planları kadın

temsilini zorunlu kılmalı ve afet koordinasyon merkezlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği uzmanlarının istihdamı teşvik edilmelidir.

Telekomünikasyon ve sağlık hizmetlerine erişimin sürekliliği içinse, seyyar sağlık kliniklerinin ve iletişim altyapısının afet öncesinde belirlenmiş riskli bölgelere yerleştirilmesi, acil durumlar için yedek güç kaynaklarının temini ve bakımının sağlanması zorunludur. Bu altyapılar oluşturulmadan "erişim kesintisinin önlenmesi" gibi hedefler sadece iyi niyet beyanı olmaktan öteye geçemeyecektir.

Ayrıca, afet sonrası kurulan geçici yaşam alanlarında mahremiyet, hijyen ve güvenlik önlemleri cinsiyete duyarlı biçimde düzenlenmeli; kadın ve çocuklara özel ihtiyaç kitleri standartlaştırılarak afet lojistik planlarına dahil edilmelidir.

Afet ve olağanüstü durumlarda kadınların fiziksel ve psikolojik güvenliğinin sağlanması amacıyla yukarıda belirtilen somut önlemlerin derhal hayata geçirilmesini, bunların uygulanmasını takip edecek bağımsız bir izleme ve denetim mekanizmasının kurulması gerekmektedir. Aksi halde, afetlerin ardından yaşanan toplumsal kırılganlık, kadınlar açısından ikincil travmalara ve yeniden mağduriyet üretimine neden olmaya devam edecektir.

3.9. Diğer Önerilerin Değerlendirilmesi

2022 yılında hazırlanan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, kadına yönelik şiddetin nedenlerini ayrıntılı şekilde inceleyip, yerel yönetimler, sivil toplum ve özel sektör gibi kurumların mücadeleye katılımını öngören somut öneriler sunmuştu. Ancak 2025 raporunda bu kurumsal aktörlerin rolü yeterince ele alınmamış, önceki raporun kapsamlı yaklaşımlarının gerisinde kalınmıştır. Kadına yönelik şiddetin yapısal doğası göz önüne alındığında, kurumsal kapasite geliştirme önerilerinin yeniden gündeme getirilmemesi önemli bir eksikliktir. Etkili mücadele için toplumsal iş birliği ve koordinasyonun önemi göz ardı edilmemelidir.

Elif ESEN
İstanbul Milletvekili

KAYNAKÇA

03.07.2005 tarihli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu,
https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf
04.12.2024 tarihli İçişleri Bakanlığı Çalışma Ziyareti Toplantı Tutanağı,
https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4066
06.04.2016 tarihli Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu,
https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6701&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
07.05.1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu
https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3359.pdf
1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf
10/10/2024 tarih ve 7528 sayılı Öğretmenlik Mesleği Kanunu,
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/10/20241018-1.htm
11/1/2011 tarihli Türk Borçlar Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6098.pdf
1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu,
https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/kanunlar/kucukleri-muzir-nesriyattan-koruma-kanunu.pdf
12/05/2022 tarihli 7406 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220527-7.htm
14 Şubat 2019 tarihli 2019/2 Sayılı Bağımlılık ile Mücadele Genelgesi,
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190214-12.pdf
14/10/2021 tarihli Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği,
https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf
14/6/2012 tarihli 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu,
https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6328&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
15 Mayıs 2024 tarih ve 32547 sayılı Resmî Gazete, "Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi 2024/6 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi",
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/05/20240515-18.pdf
171 sayılı Aile Enstitüsü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241225-22.pdf
172 sayılı Nüfus Politikaları Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241225-23.pdf
18 Ocak 2013 tarihli 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği,
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130118-2.htm
1982 Tarih ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,
https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2024),
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/10/20241030M1-1.pdf
24.12.2024 Tarihli 6. Toplantı Tutanağı, s.27, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/tutanakgoster/4067
25.12.2024 Tarihli 7. Toplantı Tutanağı, s.6, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.
https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4067
25/10/2008 tarihli Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ,
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/10/20081025-6.htm
28.03.2013 tarihli 28601 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130328m1-1.htm
2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu,
https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
29.04.2017 tarihli ve 30052 sayılı Resmî Gazete
http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170429-M1-2.htm adresinden alınmıştır

31.032011 tarihli 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6222.pdf
3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3294&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
4 Temmuz 2006 tarihli 2006/17 sayılı Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm
5/1/1961 tarihli 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.222.pdf
5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf
6/4/2016 tarihli Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6701&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun
6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf
657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3359.pdf
73 sayılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-ile-calisma-ve-sosyal-guvenlik-bakanliginin-kurulmasi-ile-kamu-3
8/3/2012 tarihli 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf
Acardan (2013) akt. Bulut, D., & Kızıldağ, D. (2017). Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Kariyerleri Üzerindeki Etkileri. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(2)
Acuner, S. (1999), *"Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliği ve Resmi Kurumsallaşma Süreci"*, Doktora Tezi
Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ'un 03 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
Adalet Bakanlığı 3 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4054
Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uygulama Kılavuzu
Adalet Bakanlığı tarafından Komisyona gönderilen 06.02.2025 tarihli ve E-98005142-805.01-22/300 sayılı cevabi yazı
Adams, R. (2008). *Empowerment, participation and social work* (4. baskı). Palgrave Macmillan
Advocacy and Citizen Participation. Practical Action Publishing
AFAD (2022), "Türkiye Afet Müdahale Planı", https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani
Aile içi şiddet nedeniyle hüküm giymiş erkeklerle yapılan derinlemesine görüşmeler ve yaşları 25 ile 35 arasında değişen genç erkeklerden oluşan gruplarla odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ'ın 18 Aralık 2024 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Hacettepe Üniv. Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015, "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Aile İçi Şiddet Araştırması"
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Hacettepe Üniv. Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması, 2014
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2024), Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Genel Müdürü Süreyya ERKAN'ın 18 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4062
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 19/02/2025 tarih ve 14839220 sayılı yazı
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015), "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_AiSA_Anarapor.pdf
Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi ile İlgili 2024/6 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/05/20240515-18.pdf
Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm
Akbulut, H. ve Baştürk, E. Kadın Programlarına Bir Bakış: Kadının Sesi ve Sizin Sesinizde Tür, Anlatı ve Format, 2003, İletişim: Araştırmaları Dergisi 3(1-2)
Akdemir, Ş. D. (2014), Ayrımcılığın İnsan Hakları Boyutu ve 'Pozitif Ayrımcılık'. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 3(4)
Akıllıoğlu Tekin, İnsan Hakları: Kavram, Kaynaklar ve Koruma Sistemleri, İmaj Yayınevi, Ankara 2010
Akın, Levent (2006), "*Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Kişiler Açısından Kapsamında Yeni Gelişmeler*", Çalışma ve Toplum, 8 (1)
Alankuş Sevda ve İNAL Ayşe (2000), "Güldürü Programlarında Kadının Temsili ve Kadına Yönelik Şiddet", Televizyon, Kadın ve Şiddet, (der.) N. Betül Çelik, Ankara, KİV
Alkaya, Tuğba, "Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde İş Yaşamında Kadın ve Erkek Çalışanlara Fırsat Eşitliği Verilmesi Ve Kadınların Üst Düzey Yönetim Kademelerine Yükselememe Nedenleri Üzerine Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/48728
Allport, G. W., Clark, K., & Pettigrew, T. (1954), The nature of prejudice
Alparslan, A. M., Çetinkaya Bozkurt, Ö. & Özgöz, A. (2015), "*İşletmelerde Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın Çalışanların Sorunları*", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Yıl:2, Sayı:3
Alper, Yusuf (2003), Türkiye'de Sosyal Güvenlik, Sosyal Sigortalar, 4. Baskı, Bursa: Alfa Yayınları
Altan, Ö. Z. (2003), "İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku", Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını
Ankara Barosu Gelincik Merkezi tarafından 4 Mart 2025 tarihinde Komisyona yapılan sunum notları
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Güneş Okuyucu Ergün'ün 08 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Https://Www.Tbmm.Gov.Tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dekanı Prof. Dr. Emine Özmete'nin 8 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4073
Appleby, K. M.- Foster, E. (2013). Gender and Sport Participation. In: Gender Relations in Sport (Ed.: EA Roper). Sense Publishers. Rotterdam, The Netherlands
ASHB (2021), "2030 Engelsiz Vizyon Belgesi", https://www.aile.gov.tr/media/94718/2030_engelsiz_vizyon_belgesi.pdf
ASHB (2021), "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı", https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf
ASHB (2021), "Sivil Toplum Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2022-2023)", https://www.aile.gov.tr/media/100864/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-sivil-toplum-vizyon-belgesi-ve-eylem-plani-2022-2023.pdf
ASHB (2023), "Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025)", https://www.aile.tr/media/133056/engelli_haklari_ulusal_eylem_plani_23-25.pdf

ASHB (2023), "Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023-2028)", https://www.aile.gov.tr/media/194584/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2023-2028-dijital.pdf
ASHB (2024), "Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı", https://www.aile.gov.tr/media/165130/ailenin-korunmasi-ve-gu-c-lendirilmesi-vizyon-belgesi-ve-eylem-plani.pdf
ASHB (2024), "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Yılı Faaliyet Planı", https://www.aile.gov.tr/media/147486/kadina-yonelik-siddetle-2024-yili-faaliyet-plani.pdf
ASHB (2024), "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı", https://www.aile.gov.tr/media/186810/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-2025-yili-faaliyet-plani.pdf
ASHB (2024), "Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028)" https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf
ASHB (2025), "Sivil Toplum Vizyon Belgesi II. Eylem Planı (2025-2027)", https://ulusaleylem.aile.gov.tr/media/p3pf4yfo/stvb-ii-eylem-plan%C4%B1-2025-2027.pdf
ASHB, (2021), "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)", https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf
ASHB, "CEDAW Genel Tavsiye Kararları 1986-2013" https://www.aile.gov.tr/media/35255/cedaw-genel-tavsiye-kararlari-1986-2013.pdf
Avrupa Konseyi (2020), Avrupa İnsan HaklarıSözleşmesi'nin 14. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesine ilişkin Rehber. https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_14_art_1_protocol_12_tur
Ayhan, A., (2009), "Eşitlik İlkesi ve Tarihçesi: Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliği ve Eşitsizliği", Hukuk Gündemi Dergisi, syf: 45-46, http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/hgdmakale/2009-3/8.pdf
Ayhan, Abdurrahman (2012), "*Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri*", Sosyal Güvenlik Dergisi, 2 (2)
Banu Özbucak Albar. (2019), Kadınlara Yönelik Ayrımcılık (Vol. 5). Vol. 5. Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi
Bartholomew, J. I Invented Virtue Signalling. Now It's Taking Over the World. The Spectator, 2015, https://www.spectator.co.uk/article/i-invented-virtue-signalling-now-it-s-taking-over-the-world
Bartholow ve diğerleri. The Proliferation of Media Violence And İts Economic Underpinnings. Media Violence and Children, 2003
Başabakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, 2007 Töre ve Namus Cinayetleri Raporu, 2008
Başaran, İ. E. (1996), Eğitim yönetimi, Ankara: Yargıcı Matbaası. Bin yıl hedeleri ve toplumda fırsat eşitliği, (2005), Ulusal ve Yerel Sivil İzleme Grupları 2005 Yılı Değerlendirme Raporu, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitme Derneği
Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü (2008) , "*4320 Ailenin Korunmasına Dair Kanunun ve Uygulamalarının Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma*" Ankara
Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009), "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet", https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2008_TKAA-AnaRapor.pdf
Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2009), "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması", https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2008_TKAA-AnaRapor.pdf
Bedir, E.(2016), Sosyal Politikanın Uluslararası Araçları. Oral, A.İ. ve Şişman, Y. (Ed.). Sosyal Politika I içinde (Ünite 5), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
Belek, U (2006). Birleşmiş Milletler Kadınlara Karsı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve Denetim Mekanizması, Yüksek Lisans Tezi

Berwald, C., & Houtstra, T. (2003). Joining feminism and social group work practice: A women's disability group. *Social Work with Groups, 25*(4)
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun 28.01.2025 tarihli Komisyon sunumu
Bingöl, D. (2003) "*İnsan Kaynakları Yönetimi*", 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık
Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Türkiye'de Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler: 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Veri Analizi, 2020, Ankara
Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Türkiye'deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri: Hareket Olasılıkları, https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/namuscinayet.PDF
Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları: İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 1981-2006, Bilgi Üniversitesi Yayınları, çev. Lema UYAR, İstanbul, 2006
BM (1989), "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme
BM (1993), Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge, https://dspace.ceid.org.tr/server/api/core/bitstreams/7ff8f026-0407-464e-a7e1-f95f9d48e0d0/content
BM (2000), "1325 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı: Kadınlar, Barış ve Güvenlik" https://www.usip.org/gender_peacebuilding/about_UNSCR_1325
BM (2015). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/amaclari
BM CEDAW Sözleşmesi (1979), https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihtiyari-protokolu.pdf
BM Department of Economis and Social affairs Statistics (2020), "The World's Women 2020", https://worlds-women-2020-data-undesa.hub.arcgis.com/pages/violence-against-women-and-the-girl-child
BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Spor Kurumu Rehberi, 2021, Ankara. https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/7/UNWOMEN_Guidelines%20TUR-min.pdf
BM Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), https://evicisiddet.adalet.gov.tr/dosya/up/icerik/5_cedaw.pdf
BM Mülteci Örgütü (UNHCR) Türkiye Resmi Web Sitesi, https://www.unhcr.org/tr/tuerkiye-de-unhcr
BM Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995) https://dspace.ceid.org.tr/server/api/core/bitstreams/0c59b4f7-69e4-4976-b109-2bd447c1df3b/content
Breton, M. (2006). An empowerment perspective. In C. D. Garvin, L. M. Gurıerrez, & M. J. Galinsky (Eds.), Handbook of social work with groups, The Guilford Press
Brody, C., De Hoop, T., Vojtkova, M., Warnock, R., Dunbar, M., Murthy, P., & Dworkin, S. L. (2015). Economic self□help group programs for improving women's empowerment: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, *11*(1)
Bulut, D., & Kızıldağ, D. (2017). Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Kariyerleri Üzerindeki Etkileri. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(2), https://doi.org/10.11611/yead.321237
Cambridge Dictionary, (2025), "Equality", https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/equality
Cankurtaran, Ö., Akoğlu, G. & Sakarya, H. (2020). Güçlenmeyi güç güçsüzlük baskı ve güç ilişkileri temelinde anlamak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1913-1939
Cantor, D., Fisher, B., Chibnall, S. H., Townsend, R., Lee, H., Thomas, G., ... & Westat, Inc., Report On The AAU Campus Climate Survey On Sexual Assault And Sexual Misconduct, 2015 https://www.aau.edu/sites/default/files/%40%20Files/Climate%20Survey/AAU_Campus_Climate_Survey_12_14_15.pdf
CEDAW (1992). Violence Against Women, General Recommendation 19. UN Doc., United Nations, 15. Vienna
CEDAW (2017) General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19, https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2018/01/09/CEDAW_C_GC_35.pdf

CEDAW Yaşlı Kadınların Kendilerinin ve İnsan Haklarının Korunmasına ilişkin 27 Sayılı Genel Tavsiye (2010), http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/453_1.pdf
Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (2021), "Yaşlılık ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması", https://ceidizler.ceid.org.tr/Yaslilik-ve-Toplumsal-Cinsiyet-Esitligi-Haritalama-ve-izleme-calismasi-i321
Cornwall, A. (2014) ' Strategies or pathways to make states more accountable for women's rights', Background Paper prepared for UN Expert Group Meeting, 'Envisioning Women's Rights in the Post-2015 Context', New York, 3–5 November, 2014
Council of Europe (2025), Intersectionality and Multiple Discrimination. https://www.coe.int/en/web/gender-matters/intersectionality-and-multiple-discrimination#55
Council of Europe, "Physical Violence", https://www.coe.int/en/web/gender-matters/physical-violence
Council of Europe, European Court of Human Rights (1950), Europen European Convention on Human Rights. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG#page=27.08
Cox, E.O (1989). Empowerment of the low income elderly through group work. In *Group Work with the Poor and Oppressed.* J.A.B. Lee (Ed.). New York: Haworth
1Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023), "2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf
Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2024), "2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/11/2025-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi-05112024.pdf
Cumhurbaşkanlığı, SBB (2021), "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Göstergeleri", http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2021/02/SKA-ve-Gostergeleri-Kapak-Birlestirilmis.pdf
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2017), "İşyerlerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) Bilgilendirme Rehberi", https://www.csgb.gov.tr/Media/iywlqimb/i%C5%9Fyerlerinde-psikolojik-taciz-mobbing-bilgilendirme-rehberi-2017.pdf
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 03/02/2025 tarih ve 10 sayılı resmi yazı
Çam, Ş. (2009), Televizyon Dizilerinin Kadına Yönelik Şiddet Temsillerinde Ataerkil Rejimin İdeolojisi. Kültür ve İletişim, 12 (2)(24)
Çelik, G. (2015), "Eşine Şiddet Uygulayan Hükümlü Erkeklerin Özellikleri Ve Toplumsal Cinsiyet Algıları", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara
Çetin, E. (2009), "Çalışma Yaşamında Bedenin Değişen Görünümü", Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1)
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca Komisyona sunulan 14.02.2025 tarih ve 1583392 sayılı cevabi yazı
Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler konulu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm
Database of Business Ethics (2025), Discrimination. https://www.db-business-ethics.org/codes/fundamental-labour-rights/discrimination
Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://bmyk.gov.tr/TR-106242/davranissal-bagimliliklar-ile-mucadele-ulusal-strateji-belgesi-ve-eylem-planlari.html
Dedeoğlu, S. (2009). Eşitlik mi ayrımcılık mı? Türkiye'de sosyal devlet, cinsiyet eşitliği politikaları ve kadın istihdamı. *Çalışma ve Toplum, 2*(21)
Dinçer, O. (2014), Eşitlik Tahayyülünün Müşterek Kurgusu: BM Kadının Statüsü Komisyonunun Çalışma Öncelikleri ve Çıkan Politika Metinleri Üzerine Bir Analiz. Uzmanlık Tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara-2014
Dovidio, J. F., & Hebl, M. R. (2013), Discrimination at the level of the individual: Cognitive and affective factors. In Discrimination at work, Psychology Press
Duyan, V. (2012). *Sosyal hizmet: temelleri yaklaşımları müdahale yöntemleri.* Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Yayın No 20

East, F. J. ve Roll, J.S. (2015). Women, poverty and trauma: An empowerment practice approach. Social Work. October 60 (4)
Ecevit, Y. (2003) "*Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir*?", Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 4 (25)
Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (2020), ""Eğitim ve Bilim Alanında Kadına Yönelik Şiddet Araştırması" https://egitimsen.org.tr/egitim-ve-bilim-alaninda-kadina-yonelik-siddet-arastirmasi-sonuclari/
Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (2020), "Eğitim ve Bilim Alanında Kadına Yönelik Şiddet Araştırması" https://egitimsen.org.tr/egitim-ve-bilim-alaninda-kadina-yonelik-siddet-arastirmasi-sonuclari/
Eğitimciler Birliği Sendikası (2019), "Eğitim Çalışanlarına Yönelik Şiddet Eğitimi: Tespit ve Öneriler", https://eski.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/Egitim_Calisanlarina_Yonelik_Siddet_Egilimi.pdf
Emir, E.- Karaçam, M. Ş. ve Koca, C. (2015). Kadın boksörler: Boks ringinde ve ringin dışında sürekli eldiven giymek. Spor Bilimleri Dergisi, 26(4)
Erbay, E. (2019. Güç ve güçlendirme kavramları bağlamında sosyal hizmet uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 42, 2148-9424
Erdemir, B. (2019). Türkiye'de akademide mobbing ve çözüm önerileri: Lisansüstü tezlerin içerik analizi. Yüksekö¤retim Dergisi, 9(2), 213–233. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/788067
Erdoğan, Gülnur, "Avrupa Sosyal Şartı Ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı", TBB Dergisi, Sayı 77, 2008, https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-78-454
Erdoğan, M. (2011). Medyada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Medya İzleme Grupları. Ankara: Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi
Erdoğan, M. ve Vatandaş, C. (2020), Bireysel ve Toplumsal Dışlanma Pratiği: Önyargı ve Ayrımcılık. İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi. 3 (1)
Erikli, S. (2020), Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Görünümü, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Eryar, D., Tekgüç, H., & Toktaş, Ş. (2019). Does migration contribute to women's empowerment? Portrait of urban Turkey and Istanbul. *Turkish Studies, 20*(2), 200-221
European Commission (2022), "2022 Report on Gender Equality in the EU", https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/annual_report_ge_2022_printable_en.pdf
European Institute for Gender Equality (EIGE-2018). European Institute for Gender Equality (EIGE) in brief 2018, https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20182866_mh0218653enn_pdf.pdf
European Union (2024), "Directive (EU) 2024/1385 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on combating violence against women and domestic violence", https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024L1385
European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2015), " Survey on violence against women in EU (2012)" http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey
Eyben, R. (2011) Supporting pathways of women's empowerment: a brief guide for International Development Organisations, Pathways Policy Paper, October, Brighton: Pathways of Women's Empowerment
Fâbian/Macaristan [BD], B. No: 78117/13, 15/12/2015
Fabris/Fransa [BD], B. No: 16574/10, 7/2/2013
Fagan, H. (1979). *Empowerment: skills for parish social action.* New York: Paulist Press
Fascendini, F., ve Fialová, K., Voices from digital spaces: Technology related violence against women, 2011, Association for Progressive Communications (APC), https://www.unapcict.org/sites/default/files/201901/Voices%20from%20digital%20spaces%20Technology%20related%20%20violence%20against%20women%20.pdf
Fay, B. (1987). *Critical social science: liberation and its limits.* Ithaca NY: Cornell University Press
Flynn, K., Mathias, B. (2023), "How Am I Supposed to Act?": Adapting Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory to Understand the Developmental Impacts of Multiple Forms of Violence",

Journal of Adolescent Research, https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/07435584231159674
Fook, J. (2002). *Social work: critical theory and practice*. London: SAGE Publications
FRA, EIGE, Eurostat (2024), "EU gender-based violence survey – Key results. Experiences of women in the EU-27", Publications Office of the European Union, Luxembourg, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eu-gender_based_violence_survey_key_results.pdf
Freire, P. (1973). *Pedagogy of the oppressed*. New York: Seabury
Garcia-Moreno, C.,Jansen, H.A.F.M, Elsberg, M., Hiese, L ve Watts, C. (2005). WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence: Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses. Geneva: WHO Publications
Gaygusuz/Avustralya, B. No: 17371/90, 16/9/1996
Gelincik Merkezi tarafından Komisyona sunulan 03.03.3025 tarihli tebliğ yazısı
Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 31.01.2025 tarih ve 1575863 sayılı yazı
Gerbner, G. The politics of media violence: Some reflections. Journal of Popular Film and Television, 1994
Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. Living With Television: The Dynamics Of The Cultivation Process. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), Perspectives on media effects, 1986, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
Gök, M. (2016), "Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri Ve Çözüm Önerileri", Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/2 Winter 2016
Gökbayrak, Ş. (2011). İşgücü Piyasaları ve Sosyal Güvenlikte Dönüşüm Ekseninde Kadınların Emeklilik Güvencesi. Çalışma Ve Toplum, 2(29)
Gracia, E., Merlo, J. (2016), "Intimate partner violence against women and the Nordic paradox", Social Science & Medicine, Volume 157, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S027795361630140X#sec1
Guttmann, A. (2004). From ritual to record: The nature of modern sports. Columbia University Press
Gül, İ. I., & Karan, U. (2011), Ayrımcılık Yasağı: Kavram, hukuk, izleme ve belgeleme. Ed.Yeşiladalı ve Ayata, İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, https://www.academia.edu/2276190/Ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k_Yasa%C4%9F%C4%B1_Kavram_Hukuk_%C4%B0zleme_ve_Belgeleme
Gündoğan, E.M. Türkiye'de Televizyon Programlarında Mahremiyetin Ele Alınışı: Kuşak Programları Örneği, 2018, RTÜK Uzmanlık Tezi, ANKARA
Güngör, N.. İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar, 2013, Ankara: Siyasal Kitabevi
Güzel, Ali; Okur, Ali Rıza ve Nurşen Caniklioğlu (2009), Sosyal Güvenlik Hukuku, 12. Baskı, İstanbul: Beta
Hämäläinen/Finlandiya, B. No: 37359/09, 16/7/2014
Harlak, H. (2000) Önyargılar: Psiko-Sosyal Bir İnceleme, İstanbul-2000: Sistem Yayıncılık
Hogg, M.A. ve Vaughan, G.M. (2011). Sosyal psikoloji. (Çev. İ. Yıldız, A. Gelmez) Ankara: Ütopya Yayınevi, (Orijinal yayın tarihi, 2005)
Horejsi, C.J. and Sheafor, B.W. (2014). Sosyal hizmet uygulaması temel teknikler ve ilkeler. D.B. Çiftçi (Ed.). Ankara: Nika Yayınevi
https://anabilgi.anadolu.edu.tr/?contentId=82633
https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/IhtisasKomisyonlari/Kefek/toplumsal_cinsiyet_esitliginde_medyanin_rolu.pdf
https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayal%C4%B1-N%C3%BCfus-Kay%C4%B1t-Sistemi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-2024-53783&dil=1
https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2023-53784
https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kazanc-Yapisi-Istatistikleri-2022-49750
https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2023-53709&dil=1
https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Zaman-Kullanim-Arastirmasi-2014-2015-18627
https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Istihdam,-Issizlik-ve-Ucret-108,%20%C4%B0ST%C4%B0HDAM/%20Sekt%C3%B6rlere%20g%C3%B6re%20istihdam%20edilenler,%20T%C3%9C%C4%B0K%20verileri

https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/889397
https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2186650
https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3613288
https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/495285
https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84837
https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023
https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions
https://insanhaklarieylemplani.adalet.gov.tr/resimler/ihep_uygulamaraporu_2021_2023_kitap.pdf
https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/140-kadnlara-kars-ayrmclgn-onlenmesi-komitesi
https://kadinininsanhaklari.org/savunuculuk/uluslararasi-sozlesmeler-ve-mekanizmalar/cedaw
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/14186
https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/görevlerimiz
https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/israrli-takip-calistayi-gerceklestirildi
https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/kadina-yonelik-siddetle-etkin-mucadele-calistayi
https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/1
https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dergi/100620241702416284%20Uygulama%20K%C4%B1lavuzu.pdf
https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/12012023150300154-2%20NOLU%20GENELGE.pdf
https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/142021084114176noluAGOgenelge.pdf
https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/26072023162323Depremden%20Etkilenen%20Illerde%206284%20say%C4%B1l%C4%B1.pdf
https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/27032024160138Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20ve%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20%C5%9Eiddet%20Su%C3%A7lar%C4%B1%20Soru%C5%9Fturma%20B%C3%BCrolar%C4%B1nda%20M%C3%BCracaat%20%C4%B0%C5%9Flemleri%20N%C3%B6bet%20Listesi%20Olu%C5%9Fturulmas%C4%B1.pdf
https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/8112022112107170-1-nolu-genelge-8059639418-02-11-20221-48-pm.pdf
https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4688&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6331&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6356&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
https://sdg.tuik.gov.tr/5/
https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/13062024145549Adalet%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%202024-2028%20Stratejik%20Plan%C4%B1.pdf
https://sozluk.gov.tr/
https://tihek.gov.tr/public/editor/uploads/womenrightssymposium.pdf
https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000369000
https://unstats.un.org/sdgs/metadata/
https://web.archive.org/web/20201126101550/https://sdg-tracker.org/gender-equality#targets
https://wrd.unwomen.org/sites/default/files/2021-11/rapid_gender_assessment_report_turkey.pdf
https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti
https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf
https://www.aile.gov.tr/media/2530/mehmeterdogan.pdf
https://www.aile.gov.tr/media/35255/cedaw-genel-tavsiye-kararlari-1986-2013.pdf
https://www.coe.int/tr/web/impact-convention-human-rights/european-social-charter-revised#/
https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/27_12_2019%20tarihli%20ve%201584%20Say%C4%B1l%C4%B1%20Karar%C4%B1.pdf
https://www.hsk.gov.tr/eklentiler/files/covid-19_kapsaminda_ilave_tedbirler.pdf, https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/COVID-19%20Kapsam%C4%B1ndaki%20Tedbirler.pdf
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@ilo-ankara/documents/publication/wcms_756659.pdf
https://www.kasfad.org/

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip
https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6356.pdf
https://www.oecd.org/en/data/dashboards/social-institutions-gender-index.html
https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/FactSheet2Rev.1en.pdf
"UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS (art. 1), adopted by General Assembly resolution 217 A (III) of 10 December 1948."
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/09/20210904-13.htm
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/07/20240705-3.pdf
https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/01/20250128-3.pdf
https://www.rtuk.gov.tr/rtuk-medya-bulusmalari/4724
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/04/STRATEJIK-PLAN-2024-2028_03042024.pdf
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/09/2025-2027_Rehber_Bolum8.pdf
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/11/2025-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi-05112024.pdf
https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/08ad10da-9df1-4ff9-b12a-b5dc0241c743/Esnek-Calisma-ve-Sigortalilik-2022-05-23-02-17-29
https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/2eb7ca77-da9a-4c74-8cc1-de9d9c9490a1/Olum-Geliri-2023-01-24-09-30-51
https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/820b5472-70dc-4681-aa64-13ec2eceb035/Evde-El-Sanatlari-Ile-Ugrasan-Kadinlarin-Sigortaliligi-2024-01-12-04-31-10
https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/a4b7b555-198f-41e4-a020-fa52276bda37/Meslek-Hastaligi-2022-07-21-10-54-41
https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/d4df88e5-f0a2-4a62-a793-949cf611f0a6/Yurt-Disi-Borclanmasi-Islemleri-2024-01-30-02-14-15
https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik
https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/, 2023 yılı istatistik bilgisi
https://www.tbmm.gov.tr/Files/Komisyonlar/insanHaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf
https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?Id=7d266883-f1b1-47a7-a4a3-019546f04e06
https://www.tbmm.gov.tr/ihtisas-komisyonlari/icerik/ihtisas-komisyonlari-kefek-raporlari/kadin-erkek-firsat-esitligi-komisyonu/f72877d1-b499-037b-e050-007f01005610
https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/turkiye_aile_yapisi_ara%C5%9Ftirmasi_2021.pdf
https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/
https://www.undp.org/tr/turkiye/projects/turkiyede-adalete-erisim-icin-adli-yardim-uygulamalarinin-gelistirilmesine-destek-projesi-asama-ii
https://www.unesco.org/en/gender-equality/education/need-know
https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/
Hüseyin Kesici, B. No: 2013/3440, 20/4/2016
ILO (2022), "Experiences of violence and harassment at work: A global first survey", https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_863095.pdf
ILO (2022), "Gender equality and women's empowerment in the world of work in fragile, conflict and disaster Settings", https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_840082.pdf
ILO Türkiye, https://www.ilo.org/tr/turkiye
International Labor Organization (ILO), "About the ILO", https://www.ilo.org/about-ilo
International Labour Organization (1958), Discrimination (Employment and Occupation) Convention, No. 111) https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:31225
Inter-Parliamentary Union (IPU), (2018), "Sexism, Harassment And Violence Against Women İn Parliaments İn Europe", Sexism, Harassment And Violence Against Women In Parliaments in Europe Inter-Parliamentary Union (ipu.org)

Inter-Parliamentary Union, UN Human Rights Office of the High Commissioner (2023), "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü Parlamenterler İçin El Kitabı No:36", https://www.ipu.org/file/18146/download
Irmak, S., Artan, T. (2018), "Feminist Gerontoloji Bağlamında Yaşlılığın Kadınsallaşması", https://dergipark.org.tr/tr/pub/hsp/issue/36209/370597
Itzhaky, H., & Porat, A. B. (2005). Battered women in shelters: Internal resources, well-being, and integration. *Affilia, 20*(1)
İçişleri Bakanlığı GAMER'de Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı Aile İçi Ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Şube Müdürü Sibel ÖZDEMİR'in 4 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Https://Www.Tbmm.Gov.Tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4073
İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, "*İllere ve Faaliyet Alanlarına Göre Dernekler*", 2024, https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarina-gore-dernekler
İçişleri Bakanlığı tarafından Komisyona iletilen 05/02/2025 tarih ve 862 sayılı resmi yazı
İleri, Ü. (2016), "Sosyal Politikalarda Kadın ve Cinsiyet Ayrımcılığı İle İlgili Başlıca Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler", HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 5(12)
İletişim Ansiklopedisi, https://iletisimansiklopedisi.com
İlknur Hacısoftaoğlu ve Canan Koca, "Spor Medyasında Hegemonik Erkekliğin (Yeniden) Üretimi: 'Delikanlı Gibi Yaşayın, Delikanlı Gibi Oynayın'", Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil, Ed., İlker Erdoğan (İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2011)
İnal, E. ve Erbaydar, N. P. (2016), ""2012-2023 Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı'nın toplumsal cinsiyet bakış açısı ile İncelenmesi" *Fe Dergi 8*, no. 1
İncaz, S. (2011), "*Cinsiyete Bağlı Yönetsel Farklılıklar ve Ayrımcılık İlişkisi*", Editörler: Demirel, E.T., M. Tikici ve C. Çetin, Türk İş Yaşamında Ayrımcılık, Nobel Yayıncılık
"İstatistiklerle Kadın" haber bülteni, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2024-54076
İyigüngör, T. (2024). Yeni Medya ve Şiddet Odaklı Eylemler: Incel Hareketi ve Çevrim İçi Denetim Stratejileri. İletişim Ve Diplomasi(13), https://doi.org/10.54722/iletisimvediplomasi.1573777
KADEM, Medyada Kadına Yönelik Şiddet ve İzleyici Farkındalığı: Yerli Diziler Üzerine Bir İnceleme, 2024, https://kadem.org.tr/wp-content/uploads/2024/11/medya_ve_kadina_yonelik_siddet_digital.pdf
Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=17002&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5
Kadına Yönelik Şiddet Konulu CEDAW 19 ve 35 sayılı Tavsiye Kararları, https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cedaw/general-recommendations
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele konulu 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/11/20231125-26.pdf
Kadının Güçlenmesi Konulu 2025/4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250308-3.pdf
Kadının Güçlenmesi Uygulama Rehberi, http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/w/e/weps_rehber.pdf
KADININ GÜÇLENMESİ: Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Raporu, 2012
Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri (1993), https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020094614bm_19.pdf
"*Kadınların Karşılaştığı Özel Zorluklar Dahil, Adalete Erişimin Ölçülmesine Yönelik Çerçeve*" Hakkında Çevrimiçi Yuvarlak Masa Toplantısı Raporu, Avrupa Konseyi, 2022, https://rm.coe.int/kadinlarin-adalete-erisimin-olculmesi-yuvarlak-masa-toplantisi-raporu-/1680a876ba
Kalkınma Bakanlığı (2012), Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü, Ayrımcılık. https://web.archive.org/web/20151223160454/http://www.ika.org.tr/upload/yayinlar/Sosyal-Politika-Kavramlari-Sozlugu--893556.pdf

Kalkınma Bakanlığı (2013), "Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf
Kamu Başdenetçisi Mehmet Akarca'nın 14 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4078
Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve 18976 sayılı cevabi yazı
Kaplan, L., Girard, J. (1994). *Strengthening high-risk families: a handbook for practitioners*. New York: Lexington Books
Karabıyık, İ. (2012) "Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı", Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 32(1)
Kardam, F., Yüksel Kaptanoğlu, İ. (2011), "Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Erkeklerin Görüşleri/Deneyimleri/Algıları", https://www.researchgate.net/publication/305789678_Kadina_yonelik_siddet_konusunda_erkeklerin_gorusleri deneyimlerialgilari
Kaygısız, E.G., Sosyal medyada mobbing: Youtube ve Twitter kullanıcı yorumları analizi, bmij (2023) 11 (1): 226-242, doi: https://doi.org/10.15295/bmij.v11i1.2208
Kaypakoğlu, S. (2004).Toplumsal Cinsiyet ve İletişim. İstanbul: Naos Yayınları
KDK, 08.08.2022 tarih, 2022/3714 nolu Tavsiye Kararı
KDK, 09.03.2023 tarih, 2023/3289 nolu başvuru
KDK, 10.07.2018 tarih, 2018/8896 nolu başvuru
Keleş, R. (1980) "Kent Bilim Terimleri Sözlüğü", 2. Baskı, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları
Kieffer, C. (1984). Citizen Empowerment: A Developmental Perspective. *Prev Hum Serv* 3(2-3)
Kirst-Ashman, K. K., Grafton, H.H. (1999). *Understanding generalist practice*. Chicago: Nelson-Hull Publisher
Klasen, S. and Lamanna, F. (2008). The impact of gender inequality in education and Employment on economic growth in developing countries: updates and extensions, http://conference.iza.org/conference_files/worldb2008/klasen_s146.pdf
Koca, C. (2016). Cinsiyetlendirilmiş bir sosyal alan olarak spor. C Koca, Ed.). Sporun Toplumsal Cinsiyet Halleri, Ankara: Spor Yayınevi
Koca, C. (2018). Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği haritalama ve izleme çalışması. CEİD Yayınları: 11 ISBN: 978-605-69015-0-8
Koca, C.- Bulgu, N. (2005). "Spor ve Toplumsal Cinsiyet: Genel bir bakış" Toplum ve Bilim, 103
Kocacık, F. & V. B. Gökkaya (2005), "*Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları*", C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6 (1)
Kocacık, F. ve Gökkaya, V. B. (2005) "*Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları*", CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6 (1)
Komisyon Dinleme Tutanakları, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/Komisyon-Tutanaklari-Sonuc
KOSGEB tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve E-61138410-041.02-539810 sayılı yazısı
KSGM (2023), "Türkiye'de Kadın", https://aile.gov.tr/media/142379/tu-rkiye-de-kadin-temmuz-23.pdf
KSGM, "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Faaliyet Planları", https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-2025-yili-faaliyet-plani/
Kubey, Robert, and Mihaly Csikszentmihalyi. Television Addiction Is No Mere Metaphor. Scientific American 286.2, 2002
Kuruluşlararası Daimi Komite (IASC), (2017), "İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu", https://interagencystandingcommittee.org/system/files/2021-05/The%20Gender%20Handbook%20for%20Humanitarian%20Action%20%5BTurkish%5D.pdf
Lee, J.A. (2001). *The empowerment approach to social work practice*. New York: Columbia University Press
Lee, J.A.B. (1986). Seeing It Whole. *Social Work With Groups,* 8(4)
Lenmaye, L. (2003). Empowerment of women. In R. H. Parsons, L. M. Gutierrez, & N. Cox (Eds.), *Empowerment in social work practice: A sourcebook*, Cengage Learning

Lomazzi, Vera (2023) “The Cultural Roots of Violence against Women: Individual and Institutional Gender Norms in 12 Countries”,Social Sciences 12: 117 https://doi.org/10.3390/socsci12030117
Makal, Ahmet, “Türkiye’de 1950-1965 Döneminde Ücretli Kadın Emeğine İlişkin Gelişmeler”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi Tartışma Metinleri, Mayıs 2001
Malhotra, A., Schuler, S. R., & Boender, C. (2002). *Measuring women’s empowerment as a variable in international development*. World Bank
Mann, B. (1987). Working with battered women: radical education or therapy. In *Our Best Interests: A Process for Personal and Social Change.* Duluth: Minnesota Program Development
MEB (2021), https://orgm.meb.gov.tr/www/akran-zorbaligi/icerik/2085
MEB (2021), https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-1/icerik/3070
MEB (2024), “6 Şubat Depremlerinin Birinci Yılında Yapılan Eğitim Seferberliği”, https://www.meb.gov.tr/6-subat-depremlerinin-birinci-yilinda-yapilan-egitim-seferberligi/haber/32458/tr
MEB (2024), https://orgm.meb.gov.tr/www/sosyal-duygusal-beceriler/icerik/3121
MEB (2025), https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-3/icerik/3072
MEB (2025), https://www.meb.gov.tr/meb-ile-yesilay-arasinda-bagimlilikla-mucadele-calismalarina-yonelik-is-birligi-protokolu-imzalandi/haber/36280/trMerriam-Webster (2025), Discrimination. https://www.merriam-webster.com/dictionary/discrimination
Miller, D. T., & Porter, C. A. (1983). Self□blame in victims of violence. *Journal of Social Issues, 39*(2)
Miller, D. T., Taylor, B., & Buck, M. L. (1991). Gender gaps: Who needs to be explained? Journal of Personality and Social Psychology, 61(1)
Millî Eğitim Bakanı Yusuf TEKİN’in 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://Www.Tbmm.Gov.Tr/Tutanaklar/Tutanakgoster/4064
Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=18812&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5
Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar’ın 19 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4064
Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Çocukların Her Türlü Şiddet, İhmal ve İstismardan Korunarak Akıl, Ruh ve Beden Sağlıklarınım Gelişimi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonuna sunulan 30.01.2025 tarih ve 1575159 sayılı cevabi yazı
Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve E-26670320-045.99-127652793-1590064 sayılı cevabi yazı
Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 27.02.2025 tarih ve 1590062 sayılı cevabi yazı
Millî Eğitim Bakanlığınca Komisyona sunulan 29.01.2025 tarih ve E-10096465-045.99-125430370 sayılı cevabi yazı
Mobbing İle Mücadele Derneği (2024), “Mobbing İle Mücadele Derneği 2023 Yılı Mobbing İle Mücadele Raporu”, https://mobbing.org.tr/wp-content/uploads/2023-MOBBING-RAPORU-02022024-1-2.pdf
Moroğlu, N. (2002). Kadınların İnsan Hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 718
Müftüoğlu, Volkan, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kapsamında Son Dönemde Alınan Tedbirler”, İnsan Hakları Dergisi, Sayı 11, https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2604202314041922_inhak11_inhakdergi11.pdf
Napotnik/Romanya, No.33139/13, 20.10.2020
Oral, M. (2022), *Gruplarla sosyal hizmet uygulaması ile şiddet gören kadınların güçlendirilmesi* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ'ün 15 Ocak 2025 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4083
Oxford English Dictionary (2005). Power. https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=power&tl=true
Öner, Y. (2019) "*Byung - Chul Han Şiddetin Topolojisi Kitap Değerlendirmesi*", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* e-ISSN: 2587-1854 OMUIFD, December 2019, 47
Özen, G., Emir, E., & Koca, C., Türkiye'de Sporcuların Cinsel Taciz Algıları ve Deneyimleri, 2018, Spor Bilimleri Dergisi, 29(4)
Özer, Ö. (2024). Medyada Şiddetin Temsili. TRT Akademi, 9(20)
Özer, Ö. Medyada Şiddet Kullanımı: Şiddet Ekonomisi, Medyanın İdeolojik Şiddeti ve Yetiştirme Kuramı Açısından Bir Değerlendirme, 2017, Marmara İletişim Dergisi, Sayı 27, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/328358
Özmen, S., & Vural, A. M. (2023). Medya Profesyonellerinin Medyada Kadın Temsili Algısı. Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi(20), https://doi.org/10.58793/marusad.1393716
Öztürk, Pınar; Koca, Canan, Uluslararası Politika Belgeleri Kapsamında Spor ve Toplumsal Cinsiyet Politikaları, *Spor Bilimleri Dergisi*, 2018, 29.3
Paker, M. (2012), Psikolojik açıdan önyargı ve ayrımcılık. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Ed.), Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar içinde, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
Parlak Börü, Ş. (2017), Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye'nin Konumu. TBB Dergisi 2017 (özel sayı): 43-61, https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-2017-1715
Parlaktuna, İ. (2010) "Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi", Ege Akademik Bakış, 10(4)
Payne, M. (2020), Modern Sosyal Hizmet Kuramı. 4. Basım (K. Kasım Çev Ed.). Nika Yayınevi
Pekel, E. (2019) "*Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadının Çalışma Yaşamındaki Konumu*", Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1)
Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995), https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/733/ekutuphane2.2.1.1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
PEW, The State of Online Harassment, 2021, https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2021/01/PI_2021.01.13_Online-Harassment_FINAL-1.pdf
Pinderhughes, E.B. (1983). Empowerment for our clients and for ourselves. *Social Casework,* 64(6)
Prof. Dr. Nevzat Tarhan'ın 30 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4090
Prof. Dr. Nurdan DUMAN'ın 4 Mart 2025 tarihli Komisyona yapmış olduğu sunum
Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK.) (2009). Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması 2. Erişim http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.apx?icerik_id=88e435c1-2a204956-92e0-6c3d295ca079
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkan Yardımcısı Deniz GÜLER tarafından Komisyona yapılan 24.12.2024 tarihli sunum
Rappaport, J. (1987). Terms of empowerment/exemplars of prevention: towards a theory of community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15(2)
Rasmussen/Danimarka, B. No: 8777/79, 28/11/1984
RATEM Başkan Yardımcısı Banu GENÇ'in 12 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4101
Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018
RTÜK tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarihli ve 100899 sayılı cevabi yazı
RTÜK, Gençlerin Medya Kullanımı ve Dijital Okuryazarlık Araştırması, 2022, Ankara
RTÜK, Haberlerde Dezenformasyon Algısı ve Medya Okuryazarlık Araştırması, 2024, Ankara
RTÜK, Medyametre Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması, 2023, Ankara
RTÜK, Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri, 2005, Ankara
RTÜK, Televizyon Yayınlarında Şiddet Araştırması, 2020, Ankara

RTÜK, Vatandaş Bildirimleri Yıllık Raporu, 2017, https://www.rtuk.gov.tr/2017-yili-vatandas-bildirimleri-raporu-2018/1817
Ryan, W. (1971). *Blaming the victim.* Vintage, New York
Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü Genel Müdürü Emrah CEVİZ'in 12 Aralık 2024 Tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4060
Sağlık Bakanlığı tarafından Komisyona sunulan 28.01.205 tarih ve 1573168 sayılı "Komisyona Bilgi Sunumu" konulu resmi yazı
Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası (2013), "Sağlık Çalışanları ve Şiddet Araştırması", Ankara. https://www.sagliksen.org.tr/cdn/uploads/gallery/pdf/fbda8576fd0d6d6de70f52f76b914672.pdf
Saleebey, D. (1996). The strengths perspective in social work practice: Extensions and cautions. *Social Work*, 41(3)
Sallan-Gül, S. (2013). *Türkiye'de kadın sığınma evleri: Erkek şiddetinden uzak yaşama açılan kapılar mı?* (2. baskı). Bağlam Yayıncılık
Sancar, S., Acuner, S., Üstün, İ., Bora, A., & Romaniuc, L. (2006). Bir de buradan bak: Cinsiyet eşitsizliği bir "kadın sorunu" değil, toplumun sorunudur. http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2020/12/bir_de_buradan_bak_2006.pdf
Savcı, İ. (1999), Toplumsal Cinsiyet ve Teknoloji. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 54(01). https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001939
Sayılan, F. (2012), Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim: Olanaklar ve Sınırları, Ankara: Dipnot Yayınları
Schultiz T. P. (2002), Why governments should invest more to educate girls, World Development, 30(2)
Seçer, H. Ş. (2016), "*Estetik Emek: Çalışan Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Yeni Görünümü*", Karatahta İş Yazıları Dergisi
Settings", https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_840082.pdf
Sheafor, B.W. and Horejsi, C.J. (2014). *Sosyal hizmet uygulaması temel teknikler ve ilkeler.* D.B. Çiftçi (Ed.). Ankara: Nika Yayınevi
Smith, R. (2008), "*Social work and power: 9 (reshaping social work)".* Basingstok: Palgrave Macmillan
Solomon, B.B. (1976). *Black empowerment: social work in oppressed communities.* New York: Columbia University Press
Staub-Bernasconi, S. (1992). Social action empowerment and socialwork: An integrative theoretical framework for social work and social work with groups. *Social Work with Groups,* 14(3/4)
Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf
Stummer/Avusturya [BD], B. No: 37452/02, 7/7/2011
Subaşı, N., Akın, A. "Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları" https://huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf
SYGM (2025), "Kadınlara Yönelik Sosyal Yardımlar", https://www.aile.tr/media/191260/kadin-2025.pdf
Şener, G. Ve Abınık, N., Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması, 2021
Şengül, S. & Fisunoğlu, M. (2014). Türkiye'de kadın yoksulluğu. https://www.avekon.org/papers/1065.pdf
Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=21457&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5
T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023), "On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf
T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025 https://www.aile.gov.tr/media/87064/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2024). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf
T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı (2021), "Kadına Karşı Şiddet İçeren Suçları İşleyenlerin Kriminolojik Profili", Ankara
T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Planı, (2024), https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=550
Tanrıvermiş, Şenay, Televizyon Dizilerinde Erkek İmgesi, (2007) (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Kültür Üniversitesi, İletişim Sanatları Anabilim Dalı, İstanbul
Tarım ve Orman Bakanlığı 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2024, https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/Bakanl%C4%B1k_Faaliyet_Raporlar%C4%B1/TARIM%20VE%20ORMAN%20BAKANLI%C4%9EI%202023%20YILI%20%C4%B0DARE%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf
Tarım ve Orman Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Plan, https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf
Taşoğlu N.P., ve Çağlayan, S. Gösterişçi Duyarlılık Sergileme ya da Duyar Kasma: Kavramsal Bir Çerçeve. Selçuk İletişim 15.2, 2022
Taştan, C., Küçüker Yıldız, A. (2019) "Dünyada ve Türkiye'de Kadın Cinayetleri, 2016-2017-2018 Veriler ve Analizler" Polis Akademisi Yayınları https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/Kadin_Cinayetleri_Rapor.pdf
TBMM (2022), "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/3222
TBMM 2016, "*Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar İli Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*"
TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Çalışma Rehberi, Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Aralık 2016
TBMM, "*Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*", 2015
TBMM, 315 Sıra Sayılı Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Mart 2022, https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/3222
"Temel Sosyal Politika Sorunları", In Sosyal Politika , Bursa: Dora Yayınları, 8. Baskı 2017
Thompson, N. (2007). *Güç ve güçlendirme.* (Ö. Cankurtaran, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi
TİAK AŞ Genel Müdürü Dursun GÜLERYÜZ'ün 12 Şubat 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4101
TİHEK (2022), Erzurum İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1662626710.pdf
TİHEK (2022), Van İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1657265928.pdf
TİHEK (2023), Aksaray İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/Wxtql5RU.pdf
TİHEK (2023), Amasya İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/u0nb46R8.pdf
TİHEK (2023), Bartın İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/BARTIN%20I%CC%87L%20I%CC%87STI%CC%87S%CC%A7ARE%20TOPLANTISI%20SONUC%CC%A7%20BI%CC%87LDI%CC%87RI%CC%87SI%CC%872.pdf
TİHEK (2023), Bolu İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/pFe9Gnjj.pdf
TİHEK (2023), Çanakkale İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/b4vY8Juk.pdf

TİHEK (2023), Eskişehir İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/son2.pdf
TİHEK (2024), Gaziantep İl İstişare Toplantısı Sonuç Bildirisi, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/9KHo7JNY.pdf
TİHEK Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2021 Raporu, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/3DGX3aM9.pdf
TİHEK Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2022 Raporu, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/LEOn2OwK.pdfç
TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2019 Raporu, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1608249600.pdf
TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2020 Raporu https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/ihGR2020.pdf
TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2021 Raporu, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/%C4%B0nsan%20Haklar%C4%B1n%C4%B1n%20Korunmas%C4%B1%20ve%20Geli%C5%9Ftirilmesi%202021%20Raporu.pdf
TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi 2022 Raporu, https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/0FmN4YFv.pdf
Timur, S. (1972). Türkiye'de Aile Yapısı, Hacettepe University, D-15, Ankara
TUBİTAK (2022). Sosyal Bilimler Ansiklopedisi: Ayrımcılık. (Akt. Alev Erkilet). https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/ayrimcilik. Bilim ve Toplum Başkanlığı, Popüler Bilim Yayınları
Tuncay, T. and Erbay, E. (2006). Sosyal hizmetin temel hedefi: sosyal adalet güçlendirmeyle retorikten pratiğe. *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 17(1)
TÜBİTAK, Bilim ve Toplum Başkanlığı (2022), "Ayrımcılık", Popüler Bilim Yayınları, Sosyal Bilimler Ansiklopedisi. (Akt. Alev Erkilet) https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/ayrimcilik, 02.03.2025
TÜİK (2011), "Türkiye Nüfus ve Konut Araştırması" https://www.aile.gov.tr/media/5677/nufus-ve-konut-arastirmasi-engellilik-arastirma-sonuclari.pdf
TÜİK (2024), "İstatistiklerle Yaşlılar, 2023" https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2023-53710
TÜİK, Doğum İstatistikleri, 2023
TÜİK, Evlenme İstatistikleri, 2001-2023
TÜİK, İstatistiklerle Çocuk, 2023
TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2023
TÜİK, Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2016, 2021
Türk Ceza Kanunu (2004), https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf
Türk Dil Kurumu (2025), "Güncel Türkçe Sözlük", https://sozluk.gov.tr/
Türk, E.G., Kadın Sporcuların Maruz Kaldıkları En Büyük Problem: Taciz, 2023, https://www.femsport.net/kadin-sporcularin-maruz-kaldiklari-en-buyuk-problem-taciz/
Türkiye Barolar Birliği tarafından 4 Mart 2025 tarihinde Komisyona yapılan sunum notları
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019), "On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Rehberi. https://www.tihek.gov.tr/upload/pdf/ayrimcilikla-mucadele-ve-esitlik-rehberi/PDF.pdf
Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Başkanı Muharrem KILIÇ'ın 9 Ocak 2025 tarihli Dinleme Tutanağı, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4074
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (2016), https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6701.pdf
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından Komisyona sunulan 30.01.2025 tarih ve 1574722 sayılı cevabi yazı

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından Komisyona sunulan 10.02.2025 tarih ve 1726883 sayılı yazı
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (2024), https://tymm.meb.gov.tr/
Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://bmyk.gov.tr/TR-106240/tutun-kontrolu-strateji-belgesi-ve-eylem-planlari.html
Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda (2018-2023), https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/Yayinlarimiz/Eylem_Planlari/2024-2028_Tutun_Kontrolu_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani.pdf
Uğur Tanrıöver vd. (2008) Medyada Cinsiyetçiliğe Son! İstanbul: MEDİZ
Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2020), "Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Projesi", https://www.ilo.org/tr/projects-and-partnerships/projects/mevsimlik-tar%C4%B1mda-%C3%A7ocuk-i%CC%87%C5%9F%C3%A7ili%C4%9Finin-%C3%B6nlenmesi-projesi
Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2023), "Sosyal Taraflar ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Çalışma Yaşamında Temel İlkeler ve Haklar Konusundaki Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi", https://www.ilo.org/tr/projects-and-partnerships/projects/sosyal-taraflar-ve-sivil-toplum-kurulu%C5%9Flar%C4%B1n%C4%B1n-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-ya%C5%9Fam%C4%B1nda-temel
Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2024), "Herkes için İnsana Yakışır ve Sürdürülebilir Geçim Fırsatları", https://www.ilo.org/tr/projects-and-partnerships/projects/herkes-i%C3%A7in-i%CC%87nsana-yak%C4%B1%C5%9F%C4%B1r-ve-s%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-ge%C3%A7im-f%C4%B1rsatlar%C4%B1
Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2024), "İş Teftiş Rehberlik ve Sosyal Diyalog Yoluyla İşyeri Uyumunun Güçlendirilmesi Projesi", https://www.ilo.org/tr/projects-and-partnerships/projects/i%CC%87%C5%9F-tefti%C5%9F-rehberlik-ve-sosyal-diyalog-yoluyla-i%CC%87%C5%9Fyeri-uyumunun
Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO), (2024), "Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler: İşyerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Dönüşümsel Değişime Giden Yol", https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-12/Proje%20Sonu%C3%A7lar%C4%B1%20Ba%C5%9Far%C4%B1lar%20ve%20Kazan%C4%B1mlar%20.pdf
Uluslararası Af Örgütü (2025), Ayrımcılığı tetikleyen nedir? https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik#:~:text=Kesi%C5%9Fimsel%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%3B%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%20bi%C3%A7imlerinin,az%20%C3%BCcret%20almas%C4%B1%20anlam%C4%B1na%20gelir
Uluslararası Af Örgütü (2025). Ayrımcılık, https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik#:~:text=Kesi%C5%9Fimsel%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%3B%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%20bi%C3%A7imlerinin,az%20%C3%BCcret%20almas%C4%B1%20anlam%C4%B1na%20gelir
Uluslararası Af Örgütü (2025). Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik#:~:text=Kesi%C5%9Fimsel%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%3B%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%20bi%C3%A7imlerinin,az%20%C3%BCcret%20almas%C4%B1%20anlam%C4%B1na%20gelir
Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Özyeğin Üniversitesi, *İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırma Raporu*, Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü, 2024
Uluslararası Çalışma Örgütü, Lloyd's Register Vakfı, GALLUP: Çalışma yaşamında şiddet ve taciz deneyimleri: İlk küresel araştırma, 2023
UN (2025). "Gender Equality", https://www.un.org/en/global-issues/gender-equality
UN Documents (1995). Beijing Declaration. http://www.un-documents.net/beijingd.htm
UN Human Rights Office of the High Commissioner (1948), Universal Declaration of Human Rights, https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf

UN Human Rights Office of the High Commissioner (1969). International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination
UN Human Rights Office of the High Commissioner (1976). International Covenant on Civil and Political Rights,https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20999/volume-999-i-14668-english.pdf
UN Human Rights Office of the High Commissioner (2006), Convention on the Rights of Persons with Disabilities
UN Women (2000-2009), The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw
UN Women (2009-2016).Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW),https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw
UN Women (2013), Prohibition of discrimination, harassment, including sexual harassment, and abuse of authority https://www.un.org/womenwatch/uncoordination/antiharassment.html#:~:text=Discrimination%20is%20any%20unfair%20treatment,social%20origin%20or%20other%20status
1UN Women (2020). COVID-19 and violence against women and girls: Addressing the shadow pandemic https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Policy-brief-COVİD-19-and-violence-against-women-and-girls-en.pdf
UN Women (2021). Report on the UN Women global response to COVID-19. https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/02/report-on-the-un-women-global-response-to-covid-19
UN Women (2024), "FAQs: Types of violence against women and girls", https://www.unwomen.org/en/articles/faqs/faqs-types-of-violence-against-women-and-girls
UN Women Türkiye ve Engelli Kadın Derneği (2024), "Türkiye'de Engelli Kadınların Durumu, İhtiyaçları ve Öncelikleri: Hak Temelli Bir Araştırma Raporu", https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-09/unwomen_turkiye_engellikadinkimdir_reportsummary_turkish_digital_final.pdf
1UN WOMEN, "Facts and figures: Ending violence against women", https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures ; European Institute for Gender Equality (EIGE) (2021), "Gender- based violence costs the EU €366 billion a year" https://eige.europa.eu/newsroom/news/gender-based-violence-costs-eu-eu366-billion-year
UN WOMEN, "Frequently asked questions: Types of violence against women and girls", https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence
UN Women, Guidance Note On Campus Violence Prevention And Response, 2018, UN Women: New York, NY, USA
UNDP (2022), United Nations Development Programme Gender Equality Strategy (2022-2025), https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-09/UNDP_Gender_Equality_Strategy_2022-2025_EN.pdf
UNDP Türkiye Resmi Web Sitesi, https://www.undp.org/tr/turkiye
UNESCO Institute for Statistics (UIS). 2016. Leaving No One Behind: How Far on the Way to Universal Primary and Secondary Education? Policy Paper 27/Fact Sheet 37. Montreal, UIS
UNESCO. (2023). Literacy for all. https://www.unesco.org/en/literacy/need-know
UNFPA ve UNICEF, Child Marriage in COVID-19 contexts: Disruptions, Alternative Approaches and Building Programme Resilience, 2020
UNICEF Türkiye Milli Komitesi Resmi Web Sitesi, https://www.unicefturk.org/sayfa/turkiye
UNICEF Türkiye, (2025), "*Humanitarian Situation Report No. 22*", https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/turkiye-sitrep-24genel.pdf; UNICEF Türkiye Milli Komitesi Resmi Web Sitesi, https://www.unicefturk.org/sayfa/turkiye
UNICEF, Is an End to Child Marriage within Reach?: Latest trends and future prospects, 2023
United Nations (2022), "The Sustainable Development Goals Report 2022", https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf

United Nations (2025). Working Group on discrimination against women and girls, https://www.ohchr.org/en/special-procedures/wg-women-and-girls
United Nations (UN) Women, 2021, Report on the UN Women Global Response to Covid-19, New York
United Nations Development Programme (UNDP), 2022, Gender Equality Strategy (2022-2025), New York
United Nations General Assembly (2010). Report of the Working Group on the issue of discrimination against women in law and in practice, https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g17/095/46/pdf/g1709546.pdf#page=7.25
United Nations Population Fund (UNFPA), 2020, Covid-19-A Gender Lens: Protecting Sexual and Reproductive Health and Rights, and Promoting Gender Equality, New York
UNODC and UN Women (2024), "Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides", United Nations publication, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/briefs/Femicide_Brief_2024.pdf
Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), https://bmyk.gov.tr/TR-106245/uyusturucu-ile-mucadele-ulusal-strateji-belgesi-ve-eylem-planlari.html
Üçüncü Yargı Reformu Stratejisi (2019-2023) Uygulama Raporuhttps://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/yrsuygulama.pdf
Ülgen, G. (1995). Eğitim Psikolojisi: Birey ve Öğrenme. Ankara: Bilim Yayınları
Ünsal, A., "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", *Cogito*, (İstanbul: 1996), aktaran Öner, Y. (2019) "Byung - Chul Han Şiddetin Topolojisi Kitap Değerlendirmesi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* e-ISSN: 2587-1854 OMUIFD, December 2019, 47
Vakıflar Genel Müdürlüğü, "Hedef Kitlesine göre Yeni Vakıfların Dağılımı", 2023, genelicerik/genelicerik/genelicerik_945_290519/09hedef-kitlesine-gore-yeni-vakiflarin-dagilimi-
Varghese, J. (2012). *Women empowerment through literacy campaign: Role of social work*. Concept Publishing Company Pvt
VeneKlasen, L. and Miller, V. (2002). *A New Weave of Power, People and Politics: The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation*. Practical Action Publishing
Walton, G. M., & Cohen, G. L. (2003), Stereotype lift. Journal of Experimental Social Psychology, 39(5)
WHO (2020), "Addressing violence against children, women and older people during the COVID-19 pandemic: key actions", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/332458/WHO-2019-nCoV-Violence_actions-2020.1-eng.pdf?sequence=1
WHO (2021), "Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341337/9789240022256-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
WHO (2023), "Disasters and Emergencies", https://www.who.int/teams/integrated-health-services/clinical-services-and-systems/surgical-care/disasters-and-emergencies
WHO (2024) "Measuring violence against women with disability: data availability, methodological issues and recommendations for good practice", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376254/9789240089563-eng.pdf?sequence=1
WHO (2024), "Violence against women 60 years and older: data availability, methodological issues and recommendations for good practice", https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376338/9789240090996-eng.pdf?sequence=1
WHO, (2021), "Violence against women", https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women
WHO, 2002, World Report on Violence and Health, World Health Organization, Geneva. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
WHO, Preventing violence against health workers" https://www.who.int/activities/preventing-violence-against-health-workers

Wikipedia, “Uluslar arası Çalışma Örgütü”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Uluslararas%C4%B1_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma_%C3%96rg%C3%BCt%C3%BC
Worell, J. (2001). Feminist interventions: Accountability beyond symptom reduction. *Psychology of Women Quarterly, 25*(4)
World Economic Forum (2024). Global Gender Gap Report https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024
World Health Organization (2019) “RESPECT women: Preventing violence against women”, Geneva https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/312261/WHO-RHR-18.19-eng.pdf?sequence=1
World Health Organization (WHO) (1996), “Forty-Ninth World Health Assembly Resolutions and Decisions Annexes WHA49.25 Preventing violence: a public health priority” Geneva https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/178941/WHA49_1996-REC-1_eng.pdf
Yalçın, Ö., Erdoğan, A. (2013), “*Şiddet ve Akresyonun Nörobiyolojik, Psikososyal ve Çevresel Nedenleri*” Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2013; 5(4)
Yargı Reformu Stratejisi Belgesi (2025-2029), https://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/TurkiyeYuzyiliYargiReformuStratejisi.pdf
Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 2019/6572 E. , 2019/16671 K., https://kararara ma.yargitay.gov.tr/
Yıldırım, E. (2019), “Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, UN Women (2024), “FAQs: Types of violence against women and girls”, https://www.unwomen.org/en/articles/faqs/faqs-types-of-violence-against-women-and-girls
Yıldırım, F. Annesi Erken Yaşta Evlenen Çocukların 'Erken Evliliğe' Bakışları Üzerine Nitel Bir Araştırma, 2023, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi
Yıldırım, F., Öztaş, D., Hablemitoğlu, Ş., & Yaklaşım, E. (2013). Bir sağlık sorunu olarak aile içi şiddetin önlenmesinde “ekolojik yaklaşım”. *Nişantaşı University Journal of Social Sciences, 1*(1)
Yıldırım, M. (2014), Ayrımcılık, Sosyal Politika. (Editörler: A. Tokol ve Y. Alper) Bursa: Dora Yayınevi
Yıldırım, Z. M. (2017). Ayrımcılık, A. Tokol, Y. Alper (Ed.), Sosyal Politika, (301-315.ss). Bursa: Dora Yayıncılık
Yıldırım, Z. M. (2021), Ayrımcılık ve Şiddetin Toplumsallaşması: Sosyal Adalet ve Toplumsal Barış. Çalışma ve Toplum, 3(70), 1813-1838. https://doi.org/10.54752/ct.1155108
Yılmaz, C. (2020), “Bourdieu’da Temel Kavramlar Ve Simgesel Şiddet Analizi”, Habitus Toplumbilim Dergisi, 2020 Sayı/Issue 1, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1202994
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından Komisyona yapılan 04.02.2025 tarihli sunum
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca Komisyona sunulan 06.02.2025 tarih ve E-34249659-602.99-9254 sayılı cevabi yazı

TBMM Basımevi - 2025

Türkiye Büyük Millet Meclisi (Sıra Sayısı: 224)